BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
1 A
2
22. 8
13 - 1 . a . 2

EPITOME DELICTORVM,

Cauſarumq́ criminalium, Ex iure Pontificio Regio & Cæſareo.

LIBER I.

AVCTORE D. PETRO A PLAZA a Moraza, vtriuſq; Iuris Doctore clariſsimo, nunc primùm excuſus.

HVIC ACCESSIT MISCELLANEORVM quorundam tractatuum, libri Decretalium Quinti, & Noni Codicis, affinium tit. Elenchus.

Cum Indice duplici, vno Regiarum Deciſionum hic explicatarum, altero rerum ſelectiorum, locupletiſsimo.

S. Marie de Haia

VENETIIS,
Apud Hieronymum Scotum,
M D LXXIII.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE
BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

REGIÆ DECISIONES QVÆ IN HOC OPERE EXPLICANTVR,

Præter alias, quas paſſim, obiter tamen, adiecimus, vel ad iuris communis comprobationem, vel correctionem.

Ex Alphonſi Regis legibus, quas partitas Hiſpani vocamus.

Lex 1.tit.9.par.7.pag.17.ad finem.
Lex 8.tit.7.par.6.pag.26.in princ.
Lex 5.ti.6.pag.3.& l.5.tit.6.p.7.pag.35.ad fi.
Lex 9.tit.4.par.5.pag.60.circa medium.
Lex 22.tit.1.par.7.pag.89.circa med.
Lex pen.tit.9.par.7.pag.106.circa med.
Lex 17.tit.26.par.2.pag.66.col.2.ad fin.
Lex 7.tit33.par.7.l.13.tit.16.par.3.lex 1. titu.19. par.2.l.6. tit.33.par.7.pag.116.poſt princ.
Lex 5.tit.8 part.7.pag.155.ad fin.
Lex 22.tit.1.par.7.pag.214.circa med.
Lex 2.tit.31.par.7.pag.291.circa med.
Lex 7.tit.8.par.7.pag.313.poſt princi.
Lex 22.tit.1.par.7.pag.334.poſt princi.
Lex 12.tit.8.par.7.pag.341.poſt med.
Lex 24.tit.1.part.7.pag.397.in prin.itidem pag.198.ad fin.
Lex 22.titu.1.par.7.pag.657.ad fin.Et rurſus pag.660.poſt med.& pag.662.in prin.
Lex 22.tit.1.pag.671.poſt princ.
Lex fin.tit.13.& lex 3.tit.15.par.4.pag.696.ad med.
Lex 10.tit.3.par.6.pag.700.in princ.
Lex 22.tit.1.pa.7.pag.756.ad fi.& rurſus pag.757.poſt med.
Lex 22.ti.1.par.7.pag.761.cir.med.762.poſt prin. & ante fi.
Lex 22.tit.1.par.7.pag.775.in princ.

Ex legibus fori.

Lex 7.tit.5.lib.4.fori,pag.27.poſt med.
Lex 3.tit.1.foro iuzgo,pag.55.ad medium.

Lex 4.tit.3.lib 2.fori,pag.162.poſt med.
L. 4.tit.de los homezillos.lib.4.fori,pag.153.poſt princ.
Lex 2.tit.12.lib.4.fori,pag.328.poſt princ.
Ex ordinationibus regalibus.
Lex 2.tit.9.lib.8.ordin.pag.12.in princ.
Lex 2.tit.9.lib.8.ordin.pag.16.ad med.
Lex 2.tit.9.lib.8.ordin.pag.18.ad med.
Lex 2.tit.9.lib.4.ordin.pag.24.ad med.25.in princ.
Lex 2.tix.9.lib.8.ordin.pag.33.ad med.
Lex 2.tit.9.lib.8.ord.pag.35.poſt med.
Lex 2.tit.9.lib.8.ord.pag.37.in princ.
Lex 2.tit.9.lib.8.ordi.pag.39.poſt princ.& pag.40. ad med. 41.poſt princi.
Lex 2.tit.9.lib.8.ord.pag.42.in princ.
Lex.1.tit.12.lib.6.ord.pag.45.in princ.
Lex 4.tit.4.lib.6.ord.ibid.
Lex 11.tit.11.lib.4.ord.& l.19.eiuſd. tit. & lib.pag.54.in pr.
Lex 11.& l.19.tit.de las encartaciones.lib.4.ordin.pag.57. ad finem.
Lex 1.tit.9.lib.8.ord.pag.61.in princ.
Lex 2.tit.9.lib.8.ord.pag.62.in princ.
Lex 3.tit.8.lib.8.ord.pag.72.in princ.
Lex 24.tit.fi.lib.8.ord.pag.72.ad finem.
Lex 5.tit.12.lib.8.ord.pag.86.circa medium.
Lex 33.tit.14.lib.2.ord.pag.125.in princ.
Lex 15.tit.13.lib.8.ord.pag.154.ad fin.
Lex 1.tit.3.lib.5.ord.pag.163.ad fin.
Lex 15.tit.2.lib.3.ord.pag.161.poſt princ.
Lex 9.tit.2.lib.3.ord.pag.163.ad fin.
Lex 3.tit.13.lib.5.ord.pag.163.ad fin.
Lex 12.tit 13.lib.8.ord.& lex 16.tit.fin.eod.lib.lex 7.titu.7. lib.8.ord.pag.328.ad med.
Lex 13.tit.2.lib.3.ord.pagin.333. in princ.
Lex 6.tit.9.lib 4.ord.pag.336.ad fin.
Lex 9.tit.13.lib.8.ord.pag.395.ad med.
Lex 18.tit.de las penas.lib.8.ord.pag.401.ad med.
Ex aliis diuerſis legibus & pragmaticis
Lex 81.ſtyli.pag.30.ad med.
Lex 82.ſtyli pag.34.ad medium.
Lex.131.ſtyli.pag.39.in prin.

Lex

Lex.85.ſtyli.pag.39.ad med.pag.41.in princ.
Pragmatica in cõuẽtu Hiſpalẽſi lata,fol.41.pag.45.in princ.
Pragmatica 55.Toleti.pag.113.poſt med.
Pragmatica 55.Toleti.pag.130.poſt princ.
Pragmatica 55.in Pinciano conuentu lata,anno 1523.pagi. 135 ad finem.
Pragmatica del aranzel real,quæ incipit,del homizillo.pag. 160.in princ.
Pragmatica del aranzel.pag.162. ad fin.capit.10.in capitulis prætorum.pag.162.ad fin.
Lex 76.Tauri,pag.319.ad med.
Lex 55.Tauri,pag.399.ad med.
Lex 55.Tauri,pag.506.poſt princ.
Lex 62.Tauri.pag.603.in princ.& 605.ad fin.
Lex 9.Tauri,pag.695.ad med.

Canones, qui principaliter in hoc Codice declarantur.

Ex Decretis.

Cap.ſi quis ſuadente 17.q.4.pag.46.in princ.
c.inter cætera.10.q.3.pag.54.in princ.
c.homicidium.de pœn.diſtin.1.pag.141.in princ.
c.homicidium.de pœn.diſt.1.pag.143.in princ.
c.ſi qua fœmina.50.diſtinct.pag.219.poſt princ.
c.ſi quis viduam.50.diſtinct.pag.266.in princ.
c.ſi quatuor.23.q.8.ibid.
c.ſi quis ſuaden te.17.q.4.pag.280.in princ.
c.ſi quis cum duobus.& c.ſi quis cum matre.& c. vlt. 34. q.2. pag.457.in princ.
c.paſce fame morientem.85.diſtin.pag.499.in princ.
c.ſanè.c.inebriauerunt.15.q.1.pag.532.poſt med.
c.ſi quis ſuadente.17.q.4.pag.546.poſt med.
c.inter hęc.33.q.2.pag 631.in princ.
c.prohibeantur.2.q.1.pag.674.ad finem.
c.cùm multa.15.q.8.pag.678.ad finem.

Ex volumine Decretalium.

Cap.cùm pro cauſa.de ſentent.excom.pag.32.in princ.
c.ſi.de rerum permut.pag.51.in prin.itidem pag.54.in princ.
c.conquerenti.de offic.ordin.pag.54.circa med.
c.1.de maled.pag.71.ad fin.
c.ad abolendam.de hęret.pag.84.in princ.
c.ad ſupplicationem.de renunt.pag.84.poſt med.

c.1.vt lite non cont. & c.literas de reſt. ſpol.pag.168.in prin.
c.ſicut dignum.§.1.de homic.pag.154.
c.cum voluntate.de ſent.excom.pag.159.in prin.
c.2.de cler.pugnan.in duello.pag.179.poſt princ.
c.ſignificaſti.de homic.pag.192.in princ.
c.ad audientiam.de homic.pag.193.in princ.
c.presbyterũ.de hom.& c.ad audientiã.eo.tit.p.215. ad med.
c.dudum.de pręſumpt.& c.1.de ſcrutinio.pag.224.ad finem.
c.ſicut dignum.§.qui verò.de homic.pag.261.ad medium.
c.afferte.de præſumpt.pag 198.ad fin.
c.cauſam in ſecundo.qui filij ſint legit.pag.301. poſt med.
c.1.de homic.pag.324.in princ.
c.1.de homic.pag.329.ad med.& 330.ad fin.
c.tua nos.de homic.pag.441.ad med.& rurſus 442. ad fin.
c.ſicut.de homic.pag.443.ad med.
c.ſi vero.in 2.de ſent.exc.pag.456.& pag.457.poſt princ.428.
c.2.de homic.pag.495.ad fin.
c.interfeciſti.de homic.pag.497.in princ.
c.2.de homic.pag.499.poſt princ.
c.à crapula.de vita & honeſt.cleric.pag.534.ad finem.
c.de cauſis.de offic.deleg.pag.584.in princ.
c.inter opera.de ſponſal.pag.592.circa med.

Ex libro ſexto Decretalium.

Cap.1.de cleric.coniug.libr.6.pag.92.ad finem.
Regula,in pœnis,de reg.iur.lib.6.pag.94.poſt med.
c.2.de renunc.pag.178.poſt princ.
c.fin.de homic.lib.6.pag.237.poſt med.Itidem pag.239.poſt princ.& pag.240.in princ.
c.felicis.de pœn.lib.6.pag.254.in princ.
c.felicis.de pœn.lib.6.pag.267.in princ.
Reg.ratihabitionem . de regu.iur.libr. 6.pag.278.in princ.& pag.281.poſt princ.
c.cũ quis.de ſent.exc.lib.6.p.280.ad fi.& iterũ p.282. in prin.
c.1.de homic.lib.6.pag.286.ad finem.288.poſt princ. 285.in princ.290.ante finem.
c.1.de homic.lib.6.pag.290. ante fin.
c.1.de homic.lib.6.pag.296.in princ.& ibid. poſt med.
c.1.de homic.lib.6.pag.307.ad medium.

Ex Clementinis.

Clemen.vnica,de conſang.& affin.pag.457.in princ.

Clementina vnica de homic.pag 480.poſt princ.

Ex ſacris Biblijs.

Matth.c.19.pag.420.ad med.
Eccleſiaſtes.c.5.pag 469.circa med.
Ad Romanos c.14.ibid.
Luc.cap.10.Papi.ibid.

Index locorum aliquot vtriuſque iuris, qui obiter in hiſce commentarijs explicantur.

Ex Digeſtorum voluminibus.

Lex,aut qui aliter.§.& cùm interdictum.ff.quod vi aut clam. pagina 23.in principio.
lex,ſi pater.ff.quę in fraud.cred.& l.ita autem.§. geſſiſſe.ff.de adminiſt.tut.pag.23.poſt med.
l.nunquàm plura.ff.de priuat. delic.pag.32.a} med.
l.plerunque.ff.de iure dot.pag.62.ad finem.
l.quicquid calore.ff.de reg.iur.pag.65.in princ.
l.vltima.ff.de decur.pag.85.in princ.
l.qui inceſtu.§.fi.& l.ſi maritus.§.ſi negauerit ff.ſol.matrim. pagina 89.ad medium.
lex,cùm quidam.ff.de liber.& poſthum.pag.94.poſt med.
l.item apud Labeonem.§.ſi quis ſeruo verberato.ff. de iniur. pag.97,poſt princ.
l.ex hac.ff.ſi quadr.paup.fec.dic.pag.99.poſt medium.
l.ęquiſſimum,ff.de vſufr.pag.113.ad fin.
l.1.ff.ad leg.Iul.de vi publ.pag.123.ad fin.
l.non ſunt liberi.ff.de ſtatu hom.pag.145.in princ.
l.1.§.diuus.verſic.quòd ſi claua.ff.de ſicar.pag.158.poſt med.
l.verum.ff.de furtis.pag.159.in princ.
l.quod reipublicæ.ff.de iniur.ibid.
l.item Mela.& l.ita vulneratus.ff.ad leg.Aquil.pag.184. poſt medium,& ad finem
l.item Mela.§ Celſus.ad leg. Aquil.pag.187.ad med.
l.ita vulneratus.ad l.Aquil.pag.190.ad fin.
l.vt ratione.la.1.§.ſi ſeruus teſta.ff.ad l.Fal.p.196. ante med.
l.huic ſcripturæ.§.ſi ſeruus.l.item Mela §.Celſus.l.ita vulneratus.ff.ad leg.Aquil.pag.197.in princ.
l.ſi quis in graui.§.peregrè.ad Syllan.pag.211.poſt med.
l.ſi q̄s mihi bona.§.pater Scio.ff.de acq.hær.p.227.poſt med.

† 4 l.Gracchus.

l.Gracchus.ff.de adult.pag.250.poſt med.
l.non ſolùm.§.ſi mandato.verſi.Atticilinus.ff.de iniur.pagi. 264.ante finem.
l.1.§.occiſorum.ff.ad Syllan.pag.313.ante finem.
l.1.ff.de parricid.pag.316.ante finem.
l.ſi quis aliquid.§.qui abortioni.ff.de pœn.pag.317.ad fin.
l.item ſi obſtetrix.ff.ad leg.Aquil pag.318.ad finem.
l.3.ff.ad leg.Cornel de ſicar.pag.320.poſt medium.
l.penult.ff.ad leg.Pomp.de parricid.pag.341.poſt med.
l.1.de parricid.ff.pag.351.ante finem.
l.ſcienter.ff.de parricid.pag.355.poſt princ.
l.hos accuſare.§.omnibus ff.de accuſat.pag.351. poſt princ.
l.ſciendum.ad leg.Pomp.de parric ff.pag.369.in princ.
l.ſi autem.ff.de ædil.edic.pag.417.ante fin.
l.ſi cum ſeruo meo.ff.de iniur.pag.453.poſt medium.
l.ſcientiam.§.ſed ſi defendendi.ff.ad l.Aquil.pagi.454.ad fin.
l.vt vim.ff. de iuſtitia & iure.pag.498.poſt medium.
l.diuus.ff.de offic.præſid.pag.502. poſt med.
l.ad beſtias ff.de pœn.pag.583.poſt princ.
l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de his qui not.infam.ib.ad fi.
l.palàm.ff.de ritu nupt.pag.598.ad med.
l.mariti.§.qui quæſtum.ff.de adult.pag.599.poſt princ.
l.verùm.ff.de furtis.pag.600.poſt med.
l.ff.de offic.diuerſ.iud.pag.603.poſt med.
l.ſi vxor.§.1.ff.de adult.pag.606.ad finem.
l.qui accuſare.ff.de accuſat.pag.674.ante finem.
l.filio quem pater.ff.de liber.& poſthum.pag.680.ad fin.
l.hos accuſare.§.hoc beneficium.ff.de accuſat.pag.749. ad fi.

Ex Codice Iuſtiniani.

l.ex.iuſtiſſimos.C.de offic.rect.prouinc.pag.15.poſt prin.
l.1.C.de famoſ.libel.ibid.ad fin.
l.nobiliores.C.de commer.& mercat.pag.20.ad finem.
l.ſi defunctus.C.de ſuis & legit.hæred.pag.29.poſt prin.
l.ſancimus.& l.pen.C.de donat.pag.59.ante med.
l.1.de famoſ.libel.C.pag.67.ad med.
l.1.C.ſi quis Imper.maled.pag.71.poſt medium.
l.iniuriarum.C.de iniur.pag.95.ante med.
l.ſi non conuitij C.de iniur.pag.107.poſt princ.
l.ſeruus.C.de his qui ad eccleſ.confug.pag.139.poſt med.
l.pen.C.de poſthum.hæred.inſtit.pag.145.in princ.

l.eum

l.eum qui.C.de ſicar.pag.154.poſt medium.
l.ſi vnquam.C.de reuoc.donat.pag.173.ad medium.
l.Gracchus.C.de adult.pag.259.poſt med.
l.vnica.C.de his qui paren.vel liber.occid.pag.341.poſt med.
l.1.& 2.C. quando liceat vnicuique ſine iudice ſe vindicare. pag.626.in princ.
l.cùm acutiſſimi.C.de fideicom.pag.680.ad medium.
l.placet.C.de ſacroſanct.eccleſ.pag.752.ad med.

Ex Inſtitutionibus.

§.fin.Inſtit.de exhæred.liber.pag.29.ante med.
§.fin.Inſtit.de pœn.temere litig.pag.59.poſt med.
§.fin.Inſtit.de iniur.pag.104.ad med.
§.item lex Cornelia.Inſtit.de public.iud.pag.149. poſt med.
§.ope.Inſtit.de oblig.quæ ex delic.pag.668.ad med.
§.alia de public.iudic.pag.341.ante finem.

Ex Authenticis.

§.1.verſic.ſancimus.in authent.de teſtib.collat.7.pa.20. ad fi.
Authen.vt cùm de appellat.cognoſc.§.aliud quoque capitulum.collat.8.pag.27.ad medium.
§.fin.in auth.de ſanct.epiſc.collat.9.pag.77.in princ.
§.fin.in auth.de armis.collat.6.pag.124.ad med.
§.aliud quoque capitulum.in auth.vt cùm de appel.cognoſ. collat.8.pag.317.ad finem.

Ex tribus libris, Codicis.

Lex,ne quis.C.de dignit.lib.10.pag.20.ad finem.
l.1.C.vt armorum vſus.lib.11.pag.129.poſt medium.

Ex Feudorum libris.

§.ſi quis ruſticas.& §.mercator.dd pace tenenda,in vſibus feudorum,pag.126.in prin.
§.ad palatium. titulo, de pace tenenda,in vſibus feudorum, pag.135.in princ.
Cap.primo.§.ſi quis hominem,de pace tenenda, pagina 154. ante finem.
Cap.vnicum,quibus modis feudum amittatur, pagina 455. circa medium.
Cap.primo.§.ſi quis alium.de pace tenenda,pagina 498.poſt principium.

FINIS.

TRACTATVVM SPARSIM ac intercisè digeſtorum nomenclaturam, ſequens pagella indicat.

De iniuria, quæ verbis fit, maximè de ea, quæ veri criminis obiectione irrogatur, deque illius pœnis, iure Cæſareo, Regio Pontificioque ſancitis, cum nouo detecto intellectu Regiæ constitutionis 2. tit. 9. lib. 8. ordin. regalium. Caput primum.

Adhuc inquiritur de æreis ſolidis, quibus conuitiator mulctandus eſt, circa eam Regiam conſtitutionem. cap. 2.

Extat inſignis Valentini Imperatoris l. vnica. C. de famoſis libellis, quæ de his criminis reis agit. cap. 3.

De pœnis illius, qui Imperatori maledixerit, Romanove Pontifici, iure Cæſareo, Pontificio Regiove ſtatutis. cap. 4.

Perpenditur nouella Cæſaris conſtitutio in § finali. in authent. de ſanct. epiſcop. colla. 9. quæ agit de geſtante habitum alterius in eius contemptum, teneaturne iniuriarum actione. cap. 5.

De iniurijs, quæ facto fiunt, potiſſimum agitur, deque illarum pœnis iure Cæſareo, Regio, Pontificiove ſancitis. cap. 6.

Diſcutitur Marciani Cæſaris conſtitutio in l. denuntiamus. C. de his qui ad eccleſi. confugi cap. 7.

De armis, deque ea deferentium pœnis, iure Cæſareo, Regio, Pontificiove ſancitis cap. 8.

De homicidio commiſſo ante baptiſmum. cap. 9.

De homicidiorum pœnis iure Cæſareo, Regiove ſancitis. cap. 10.

Examinatur Celeſtini tertii pontificia conſtitutio, quæ de clericorũ homicidiorum criminis reis agit, in c. cùm non ab homine. de iud. c. 11.

C. ſignificaſti. 2. de homic. & l. ità vulneratus. cum l. item Mela. ad l. Aquil. alio ſenſu, quàm qui vulgatus eſt, intelliguntur, de pluribus eundem hominem vulnerantibus, quædam notata ſcitu non indigna. capit. 12.

Quis dicatur in iure letali vulnere affectus, & de vulneris letalis atteſtatione pleraque reſponſa veterum explicata, & alio ſenſu, quã qui vulgatus eſt, intellecta. cap. 13.

C. Petrus. de homic. agen. de amicis, conſanguineiſve, & famulis dominorum contemplatione delinquentibus, quædam reſponſa veterum explicat. cap. 14.

Examinatur

Examinatur celebris Bonifacii *octaui conſtitutio in c. fin.de homic. lib.6.cum nouo detecto intellectu plurium iurium de his,qui homicidiũ committi mandarunt,agentium.caput* 15.

Perpenditur inſignis Alexandri *tertij pontificis conſtitutio in c.ſicut dignum.§.illi etiam.de homi.quæ agit de pœnis auxilium , opemve ferentis,nouo ſenſu declarata.càp.*26.

*Declaratur §.qui verò.c.ſicut dignum.de homic. l.*1.*§. perſuadere. ff.de ſeruo corrup.agentis de conſilium dantis pœna,iura hactenus non ſic intellecta,cap.*17.

*Exponitur pontificia conſtitutio in c.ratihabitionem.de reg. iur. & aliter elucidatur,quàm vulgò fieri ſoleat , agens qua afficitur pœna ille,qui delicto non dederat conſilium,nec auxilium , nec fauorem , ratum tamen habuit delictum commiſſum.cap.*18.

*De aſſaſinis,deque illorum pœnis,iure Caſareo,regio , pontificiove ſancitis elucidatur elegans pontificia conſtitutio in cap.*1.*de homic. libro 6.cap:*19.

Traduntur aliquot interpretationes ad l. 1. C.*de maleſic. & math. quæ aliter declaratur,quam hactenus fuerit,circa veneficorum pœnas iure Caſareo,*Regioque *ſancitas cap.*20.

Examinantur quaſtiones a Barto.*tradita in l.reſpiciendum.§.delinquunt.ff.de pœ.& quædam adnotantur ſcitu non indigna circa pœnas proditoriæ ac inſidioſe interimentis,iure Cæſareo ,* Regio Pontificioq; *ſancitas.cap.*21.

Traditur vera ratio decidendi,ad Conſtan.*reſponſum . in l. vnica.* C.*de his qui parentes,aut liberos occiderunt,& ab.exteris ignorantiæ nebulis perpenduntur pœnæ iure Cæſareo , regiove ſancitæ in parricidas,aliter intellectæ,quam hactenus a cæteris fuerit.cap.*22.

*De his qui mortem ſibi conſciuere , deque eorum bonis , quædam ex hiſtoriis adnotata,ſcitu non indigna,aliter elucidata,quam vulgò fieri ſolet.cap.*23.

Repetita quædam ex hiſtoriis, vnde originem traxit le. 1. *&* 2.C. *de* Eunuch.*deq;* Eunuchorum,*& de illorum,qui propria voluntate pudenda vltrò ſibi abſciderunt,pœnis eum nouo & detecto intellectu iurium de ea re agentium.cap.*24.

Quædam adnotata quo ad irregularitatem ex deformitate corporis,& mutilatione membrorum ex hiſtoriis,aliquot repetita ſcitu non indigna.cap 25.

*De homicidio caſuali quædam non inconcinnata.cap.*26.

Traditur breuis & circunſcripta interpretatio Bar.*in l.reſpiciẽdum §.delinquunt ad fin.ff.de pœnis.cap.*27.

Extat

Extat elegans Clementis quinti conſtitutio in concilio Viennenſi in clementina vnica, de homicid. agens de his, qui ad neceſſariam vitæ defenſionem aliquem interimunt, ſintne immunes à criminis pœna. Capitu 28.

Reſponſum Clementis 5. in concilio Viennenſi in clemen. vni. de homic. nouo ſenſu declaratum eſt, & quædam adnotata ſcitu non indigna. Capit. 29

De ebriorum pœnis, quædam veterum Reſponſa adnotata. Cap. 30.

De his, qui incumbentes ſomnio deliquerunt, deque illorum pœnis. caput. 31.

De delictis puerorum, deque illorum pœnis iure Cæſareo regio ve ſancitis, Cap. 32.

L. ad veſtras ff. de pœnis. aliter intellecta, quàm hactenus à cæteris fuerit. Capit.

Priuilegium Cardinalium circa criminis reos liberandos aliter declaratum, quàm hactenus à doctoribus fuerit cap 34.

Ordo eccleſiaſticus poſt delictum commiſſum, ac perpetratum aſſumptus quando liberet quem à iuriſdictione ſecularis iudicis. cap. 35.

C. de bannitis, & an immunis ſit ab homicidij pœna, qui bannitum interemerit cap. 36.

Perpenditur an fide à iudice data criminis reo, ob delicti manifeſtationem teneatur cap. 37.

De abolitionibus. cap. 38.

De homicidiorum tranſactione circa intellectum l. 22. titu. 1. part. 7. caput 39.

Diocletiani & Maximiani, Cæſarum conſtitutio in l. de crimine. C. de his qui accuſare non poſſ. cap 40.

De filijs illegitimis necem vindicantibus circa eandem regiam ſanctionem 22. titu. 1. par. 7. cap. 41.

Adhuc inquiritur circa l. 22. tit. 1. par. 7. circa quam ſalebroſæ iuris ſpecies inter tranſactionum ſpineta declarantur. cap. 42.

Rurſus agitur an & amico maxima amicitia coniuncto immunis accuſandi necem amici competat. cap. 43.

Bart ſententia in l ſeruos. ff. de accuſ. ex legum artium pomerijs elucidata, & ab impudentibus multorum nugulis liberata. cap. 44.

De prælatione circa necem defuncti vindicandam. cap. 45.

Adhuc inquiritur circa regiam conſtitutionem 22. titu. 1. par. 7. an factum a maiori parte conſanguineorum hæredumve ſuper nece defuncti valeat cap. 46.

Ius vindicandi necem defuncti cedi poteſt. cap. 47.

Finis Indicis Capitum.

INDEX
COPIOSISSIMVS
RERVM ET VERBORVM
MAXIME' NOTABILIVM,

Quæ in hoc Epitomes delictorũ lib. continentur, ordine Alphabetico digeſtus, tribus elementis diſtinctus,

Quorum primum, ſcilicet a, paginæ cuiuſque principium denotat, b medium, c vero finem.

ABbas, qui ſine culpa officio depoſitus eſt, nihilominus primum locum in conuentu obtinet poſt Abbatem. pag. 84.c

Abbas iniuriarum actione agere poteſt aduerſus eũ, qui iniuriam fecerit monacho 87.c

Abbas licet iniuriam eccleſiæ illatam remittere non poſſit, religioſo tamen illatam remittere poteſt 89 a

Abbati an liceat monachum defendere: & verſa vice 487 a

Abolitio, tam principalem, quàm priuatam actionem tollit 642.a

Abolitionis tres ſpecies ibidem

Abolitio principis generalis quid operetur 644.b

Abortioni cauſa dare quando licitum ſit 319.a

Abortioni cauſam dans, an ſit irregularis 444.a

Abſens quis ꝓpriè dicatur. 12.c

Abſens qui iniuriam irrogauit, non effugit iniuriarum actionem ibidem

Abſens iure regio damnari poteſt pag. 517.a

Abbas, pater & monaſterium ſi ſimul concurrant, quis pręferatur 732.c

Abſtemius minimè idoneus eſt ad ſacerdotium 536.a

Accuſatio ad vindicãdam necem defuncti intra quod tẽpus proponi debeat 666.c

Accuſare mortem defuncti quibus perſonis competat 708.a

Accuſatore mortuo minimè ad hęredes ius accuſandi tranſit. pag. 642.b

Accuſatores multos eſſe in ciuitate cur admodũ vtile eſt. 14.c

Accurſij error in l.pœna ff. ad legem Pompeiam, de parric. 341.c

Actus

Actus valet per vnum ex plurib. tutoribus factus 767.c
Actiones directæ an cedi poſſint. pagi. 795.c
Actio iniuriarum cõtra quem detur 73.a
Actio ciuilis & criminalis datur aduerſus iniuriæ reum: vna auctẽ electa, altera perimitur. 96.c
Actio iniuriarum quibus modis tollatur 106.b
Actus tres cõſiderãdi ſunt in homicidio ab ebrio commiſſo. pagina 532.b
Adulterorum pœna. 719.a b
Adoptiui filij ad vindicandã mortem defuncti etiam admittũtur pag. 678.b
Adoptiui non ſunt ſui, neque inter ſuos hæredes 679.b
Adoptiui quando veniant appellatione filiorum ibi.
Aduocatus officio depoſitus torturæ ſubiici non poteſt 85.c
Affines debẽt accuſare de iniuria facta affini 672.b
Alapa bis terve, eodẽ impetu inflicta, an iteratio iniuriæ fiat. pagina 31.b
Alapa qui hominẽ occiderit, an ſit homicidij reus 156.a
Alius, alia, aliud, dictio eſt implicatiua 25.a
Allegare leges Cæſareas olim in Hiſpania prohibitum fuit 42.a
Alienare qui non poteſt, an propter delictum eius bona confiſcentur 399.b
Alumnis, an competat ius accuſandi mortem defuncti 725.b
Alumnus nõ poteſt vocare in ius nutricem 726.c
Alumnus nõ tenetur legitimam relinquere educatori 728.a
Alimentorum ius, an cedi poſſit. pagina 794.c
In Alternatiuis debitoris eſt electio 62.c
Amicitiam facilè ineuntes, facillimè eam amittunt 10.b
Amicitia quid ſit 483.a
In Amicitia omnia inſunt, quæ homini ſunt expetenda ibid.
Amicitia inter extraneos potentior eſt, quàm quæ ratione ſanguinis contrahitur 737.a
Amico maxima amicitia cõiuncto manus accuſandi mortem amici competit ibidem
Amicus auro præualet ibidem
Amicus poteſt ſeruũ amici in fuga conſtitutum vænundare. pagina 743.b
Amicus pro amico abſq; mandato appellare poteſt 744.b
Amicum occidẽs, an præſumitur dolus ibidem.c
Amicum intimũ defendere obligamur 482.c
Amicus appellatione ſuorum intelligitur 484.a
Amicus abſque mandato poteſt impetrare reſcripta ad beneficia pro amico 739.a
Amoris coniugalis quãta vis ſit. pagin. 367.c.& ſeq.
Animus occidẽdi quonam modo probetur 157.b
Angli Ioãnam puellam Rothomagi combuſſerunt, quòd veſte

viril vteretur 76.b
Appellatione pẽdente, an poſſit tranſigi ſuper nece defuncti, pagina 671.a
Argumentũ à contrario ſenſu nõ ſumitur, vbi legis reſultat prauintellectus 128.a
Arma ferre nõ poſſunt conuerſi in Granatenſi prætorio 130.b
Arma præſtans ignoranter, an teneatur ex maleficio 261.a
Arma tam laicis quã clericis, tã foris quàm intra eccleſias prohibita ſunt 120.a
Arma clericorum, orationes, pagina 123.b 137.c
Arma non exiſtimantur eſſe cultellus 124.b
Arma offenſiua & defenſiua, quæ dicantur 125.c
Arma ferre poſſunt cruce ſigna pag. 126.a
Arma permittuntur commorantibus in curia ibid.b
Arma ferre poſſunt iter agentes. pagina 126.b
Arma venenata portãtes præter regiæ cõſtitutionis pœnam maiori ſupplicio plectendi ſunt, pagina 152.b
Arma verum amittat deferẽs. pagina 133.a
Arma deferre in regijs prætorijs Hiſpaniæ nemini licet. pagina 135.a
An idem in lupanaribus ibi.
Armatos homines cõgregans ad delictum perpetrandum, an ſit duplici pœna plectendus. pagina 129.c
Armatus ad eccleſiam cõfugiens minimè gaudet templorum immunitate 132.a
Armis ſpoliari non poteſt, qui fugiens inſequente iudice in domum ſuam ſe receperit 130.c
Armis ſpoliari nõ poſſunt doctores 132.a
Item nec aduocati ibi.b
Armorũ vſus antiquiſſimus. pagina 122.b
Armorũ appellatione quæ comprehenduntur ibidem
Armorum differentia 223.b
Armorũ appellatione an defenſoria arma veniant ibi.c
Armorum appellatione an lapides & fuſtes veniant 124.a
Armorũ delatio permittitur hæreticæ prauitatis familiaribus. pa. 126.a
Armorum delatio poſt cãpanæ horã qualiter permittatur ibi.
Armorum prohibitio non extenditur ad milites nobilitate decoratos 127.a
Armorum delatio viginti caſib. laicis permittitur 139.a
Armorum delatio non prohibetur iudicem aſſociãtibus 139.a
Armorum delatio vbi prohibeatur priuilegium habentibus ea deferendi 133.a
artifex ſi ſit celebris, magniq; nominis, pęna ei remitti poteſt. pagina 579.a
Aſſaſſinatus non contrahitur ex ſola ſtipulatione 294.b
Aſſaſſini qui dicantur 285.a
Aſſaſſini etymologia ibid.b

Aſſaſſini omni legum priuilegio carent 189.b
Aſſaſſini qualitas probanda eſt, pag. 310.c
Aſſaſſinorum pœnæ variæ 189.b
Aſſaſſinus is eſt,qui opera hominum infidelium Chriſtianū occiderit 286.b
Aſſaſſinus nomen æquiuocum, pagina 287.b
Aſſaſſinus tenetur pecunias acceptas reſtituere 189.c
Aſſaſſinus non definit eſſe, ſi per eum non ſteterit,quominus homicidium ſequeretur 291.a
Aſſaſſinus mandatarius abſque alijs indicijs torqueri poteſt. pagina 297.c
Aſſaſſinus bene quidē poteſt renunciare ſuis defenſionibus,tanquam publicus hoſtis 300.b
Aſſaſſinus recepta pecunia bannitum occidere non poteſt ibi.c
Aſſaſſinus non gaudet templorū immunitate 305. b & 306.b
Neque etiam qui eiſdem opem ferunt 303.b
Aſſaſſinus non comprehenditur ſub lege regia loquente de pace cum offenſo facienda 311.a
Aſſiſtere maleficio in dubio quis non præſumitur 260.a
Atrox iniuria quę dicatur 82.b
Aureus cuius ponderis fuerit, pagina 51.b
Aureus Iuriſconſultorum à ſolido Iuſtiniani differt, nec fuit eiuſdem valoris 52.c
Auriculam amputans an ſit irregularis 433.b

B

Baldi ſententia eleganter perpenditur circa intellectum l. ſi quis non dicam rapere C.de epiſc.& cleri. 302.b
Banniti ęquiparātur deportatis, pagina 745.c
Bannitis an competat ius vindicandi necem defuncti 745.c
Bannito an liceat ſe defendere, pagina 464.b
Bannitum occidentis ignoranter pęna 6.1.c
Quid ſi bannitus indebitè à banno ſit cācellatus,an eum interimens ſit immunis 622.b
Bannitus pro mortuo habetur. pagina 749.b
Quid de actione inchoata à bannito 750.a
Bannitus licet occidi poſſit, non tamen veneno 319.b
Bannitus de proximo rebāniendus occidi non poteſt 633.a
Bannitus nō amittit ea,quę ſunt iuris communis 747.b
Bannitus vnde ſic dictus 618.a
Bannitus ſi occidat alium bannitum,an immunis ſit 623.a
Bannitus quando occidi à priuato non poteſt 631.b
Bannitus audiendus eſt, ſi intra annum comparuerit 162.b
Baptiſma,an donet immunitatē criminis reis 610.c
Bernardi Diaz de Luco epiſcopi Callaguritani ſummum encomium 46.b
Beneficio renuntiare poteſt accuſatione pendēte,qui per ſententiam

tiam

tiam eſt alioqui priuandus 172.a
Beneficium poteſt impetrari per priuationem vacans, poſt appellationis deſertionem 180.c
Blaſphemus pluries eadem continuatione, vnica tantùm blaſphemiæ pœna, plectitur ibidem
Bona vaſſallorum in quibus caſibus dominis terrarum applicentur 402.b
Bona occidentis ſeipſum cui applicanda ſint 394.b
Bonorum duo genera ex Platone pag. 100.a
Bos quod genus monetæ olim fuerit 52.a

C

CAdauer ſe ipſum occidẽtis qua pęna afficiatur 403.a
Cadaueri irrogans iniuriam, & hęredibus irrogat 87.a
Cadauera virorum ſupina fluitãt, mulierum verò contrà 557.a
Canis, vipera, gallus gallinaceus & ſimia quare inſuantur in culeo cum parricida 342.a
Canem concitantis pęna 447.a
Cardinalis priuilegiũ in quibus caſibus non procedat 589.b
Cardinales an poſſint damnatum ad mortem liberare, dũ ad ſupplicium ducitur 586.a
Cardinalium priuilegium minimè procedit in damnato crimine hęreſis 589.a
Carcere detẽtus pro crimine mortis pœna digno, an poſſit licitè remanere in carcere etiam data exeundi facultate 390.c
Caſtrari homines ſub homicidij pœna prohibetur 414.a
Caſtrare ſeipſum ad veram caſtitatem minimè pertinet ibid.c
Cautela, an Latinè dicatur 165.c
Cautione pręſtita de nõ offendendo, intelligitur ni ex noua cauſa rixa orta fuerit 118.a
Cautionem de nõ offendendo nõ ſufficit dare nudam, ſed fideiuſſoriam 110.b
Atque ad id etiam compellere poteſt iudex iniuriam irrogantem parte non petente 111.a
Cautio de non offendendo, non in perpetuum, ſed ad tempus, dari debet 114.c
Cautio de non offendendo cui data eſt, & armorum delatio ex iudicis licentia permittitur 115.b
Cautionem de nõ offendendo dare non tenetur forenſis inimicus pag. ibid.c
Cautio data de non offendendo, iniuriam paſſum, etiam eius familiares comprehendit 117.c
Cicatrix in fœmina non nupta an recipiat æſtimationem 99.c
Cicatrix animali facta æſtimationem recipit 102.c.
Ciceronis filius binos vini congios hauriebat 539.b
Condemnationes vaſſallorum an ad regem, vel ad dominum vaſſalli pertineant 402.a
Clerici ebrij pœna 534.a
Clericorum quanta debeat eſſe ſobrietas 536.a
Clericus chirurgus poteſt ratione malè adminiſtrati officij coram iudice ſeculari conueniri 442.c

Clericus qui pro rerum defenſione hominem occiderit, an ſit irregularis 500.c
Clericus non amittit priuilegia, eo ꝙ tractetur de crimine aſſaſſinatus, ni & probatum fuerit. pagina 289.b
Clerici hodie quàm effrenes ſint, & ad bella procliues 377.b
Clericus ſuadens occiſionem licitam, an ſit irregularis 266.b
Clericus homicida poſt depoſitionem punitur in monaſterij detruſionem 181.b
Atque etiam perpetui carceris pœna ibidem
Clericus regi maledicens ad veniam poſtulandam cogendus eſt, pagina 72.c
Clericus homicida nō priuatur ipſo iure beneficio eccleſiaſtico, pagina 171.a
Clericus excommunicatus non poteſt fructus medij temporis recuperare 173.b
Clericus homicida ante ſententiam latam poteſt beneficium renuntiare 175.b 176.a
Nec hanc renuntiationem impedit impetratio à ſummo Pontifice in euentum priuationis facta pagina 176.c
Clericus homicida, an peracta pœnitentia in animi iudicio faciat fructus ſuos 180.a
Clericus per ſententiam priuatus, ipſo iure locum in choro, & capitulo amittit ibid.b
Clericus homicida immunis eſt à pœna ordinaria in his caſibus in quibus homicida laicus à criminis pœna immunis eſt 183.a
Clericus qui mandauit occidi Titium, ſi mandatarius occidatur, an ſit irregularis 242.b
Clerico homicidæ iure pontificio pœna ſanguinis non infligitur, pag. 181.c
Clericus verberibus per laicum cedi non poteſt 182.b
Clerici per interpoſitam perſonā poſſunt iuriſdictione criminali vti, tametſi per ſe non poſſit. pagina 22.a
Clerici cum armis inuenti à iudice ſeculari ſpoliantur 136.b
Pœna autem apud iudicem eccleſiaſticum exigitur ibid.c
Clericorum ſumentium arma deteſtatio 138.a
Clericorū luxus in veſtibus 138.c
Clerici homicidæ pœna 171.a
Clerici aſſaſſini pœna 306.b.c
Condemnatus ob conuitium ad trecentos ſolidos non poteſt pignora, vel fideiuſſores dare 62.a
Confiteri de ſe falſum crimen, grauiſſimum eſt peccatum 388.a
Confitens ſe hominem veneno occidiſſe, ſibi non nocet, ſi adſint alia iuris adminicula 320.c
Confeſſio mandatarij excuſat mādantem 243.c
Conſulens an teneatur eadem pœna, qua criminis author 272.a.b
Conſulens rapturo cētum, vt ducenta raperet, an teneatur ad cētum 273.a
Conſulens tenetur de illo ſanè damno, non tamen de ſequentibus

tibus commiſſis 174.a

Conſilium dans maleficio qualiter tenetur 264.c

Quid etiam quo ad irregularitatem 265.b

Conſulens occidere clericũ ibid.

Ex conſilio quãdo quis puniatur, pagina 266.c

Conſulens delictum fieri, poſteà ſi conſilium reuocauerit, an teneatur 268.a

Conſulens in interdicto vnde vi, pagina 286.c

Conſulẽs an teneatur ſi in aliam perſonã, quàm de qua cõſultum eſt, crimẽ commiſſum ſit 269.a

Conſulens an dicatur opem præſtare 270.a

Conſulens & opem ferens, an diuerſis afficiantur pœnis 271.a

Conſulẽs rem alienam accipi, an teneatur ad reſtitutionẽ ibid.c

Contradictionis pœna nullã differentiam recipit inter plebeiũ & nobilem 36.b

Conſanguinei an poſſunt facere concordiam, anteqnàm proximior in gradu veniat 660.b

Quid ſi prçueniẽdo fecerint expenſas in vindicanda nece defuncti 662.a

Conſanguinei quomodo præferantur in accuſanda nece defuncti 665.a

Conſanguinei qui dicãtur 654.b

Conſanguinei vſq; ad qem gradum admittantur ad necem defuncti vindicandam 656.b

Conuitium obiectum, quod ſciri reipublicæ interſit, an excuſet ab iniuriarum actione 14.a

Conuitium verum qui obiecerit, non tenetur palinodiam canere 17.a

Conuitij veritas minimè excuſat ab iniuriarum pœna 17.a

Quid etiam ſi in iudicio obiecerit ibidem

Conuitia plura ſi quis eodem impetu plura obiecerit, an vna tantùm iniuria cenſeatur, an verò plures 31.b

Conuitiãtem quis poteſt per aliã iniuriam propulſare 473.a

Coitus damnatus quis dicatu. pagina 714.c.715.a 718.a

Coitus inter ſolutũ & ſolutam an ſit puniendus 318.b

Coitus punibilis quis dicatur, pagina 719.a

Conſciſcere ſibi mortem, vide mors

Conuerſi Granatæ arma ferre nõ poſſunt 130.b

Copulatiua, an pro diſiuncta ponatur 497.a

Corporis ſpecies ſimulacrum eſt mentis 425.b

Corpore vitiatus nõ poteſt ad ſacros ordines promoueri 427.a

Creditor mutuans filiofamilias pecuniam ad emendum venenum, an ſit parricida 355.a

Culeus quid apud Iuuenalem, pagina 342.a

Cultellus an armorum nomine veniat 124.b

D

Damnatus ad mortem iniquè, tenetur omnino, ſi poſſit,

ſit,effugere 390.c
Quid autem ſi iureiurando ſe rediturum promiſerit? 391.a
Quid etiam ſi iuſtè ad mortem damnatus ſit? ibid.c
Debitor fugitiuus poteſt propria authoritate capi 608.a
Decipere infra mediā partē iuſti pretij non eſt licitum 629.a
Defenſio patrimonij, & rerum ad necem vſque licita eſt 494.a
Quid autem ſi ex interuallo fiat? pagina 495.a
Defendere, an tenear ſub excommunicationis labe clericū violentiam patientem 482.b
Defendere licet amicum maxima amicitia coniunctum ibid.c
Defendere obligātur ciues ſuam ciuitatem & rempub. 484.b
Defendere ignotum licet cuicunque extraneo 488.a
Defendere aliquem quando quis tenetur, an poſſit eum armis tutari ibid.c
Defendere ſe ab aggreſſore cuique permiſſum eſt iure poli, & iure fori 462.b
Defendere ſe non ſolùm hominibus, ſed & brutis permiſſum eſt pag. 464.a.
Defendere ſe, an liceat bānito ibi.
Defenſio etiam licita eſt aduerſus Cardinalem 465.
Defenſio propria adeo licita eſt vt etiam liceat Pontificem vel Imperatorem occidere 467.b
Quin & optimo iure iudici de facto procedenti reſiſti pōt 468.b
Defendendo ſe ab alicuius membri mutilatione poteſt occidere pagina 474.a
Defenſio propria qua ratione ſit conſideranda 479.c
Defendens cōſanguineum, ſi clericum percuſſerit, an ſit excommunicatus 481.a
Decurionis officio fugens hodie torturę ſubijci non poteſt 85.a
Deformitas inſignis quæ ſit, arbitrio epiſcopi relinquitur 429.a
Deformitas notabilis ſponſæ de futuro ſuperueniēs iuſtam diſceſſionis pbet causā 101.c.102.a
Secus tamen eſt, ſi marito lōgè ſit ditior ibid.
Didacus Couarruuias authoris præceptor 15.a
Didaci Couarruuias contra communem ſententia ſeruanda foret 30.b
Didaci Couarruuias exploditur ſententia, exiſtimātis marauedinum bonum, & Alphonſi eſſe idem 61.c
Digiti abſciſſio an efficiat irregularem contra Caietanum pagina 432.b
Diſpenſare ſuper crimine, aliud eſt, quam pœnę rigorem temperare 584.b
Diuortij cauſa iuſta eſt, ſi quis alterum veneno necare tentauerit 317.b
Dolus malus quid 637.b
Doli capax quis 554.c
Dominus an teneatur homicidij ſi paulò antè, quàm famulus homicidium patraſſet, ei in aurem inſuſurraſſet 229.b

Domi-

Dominus tenetur ex delicto ſeruorum improborum, quos domi ſuæ alit 224.b.c
Maximè verò, ſi eſſet familia intamata ibid.
Donatio an ex eiſdem cauſis, quibus hęreditas aufertur, reuocetur 28.b
Donatio excedens quingẽtos morapetinos aureos inſinuenda eſt pagina 59.b
Donatio non confirmatur, ſi donatarius mortem donantis affectauerit 369.c
Donatarius ingratus ad reſtitutionem fructuum tenetur, pagina 172.c
Dormientis actus an ſit peccatum pagina 544.b
Dormiens furioſo ęquiparatur pagina 545.a
Dormientis delictum non punitur ibid.
Dormiunt quidam tam alto ſomno vt etiam obãbulent, nec expergeſiant 544.a
Dormienti an ſit iniuria 546.b
Dormientem obambulantem & lędentem an liceat occidere, pagina 547.a
Quid ſi vigilando dormiens præmeditatus fuerat homicidium, quod poſteà dormiendo perpetrauit? ibid.c

E

EBrietas in viris illuſtribus maximè peroſa eſt 522.c
Ebrietatis incommoda 523. vſque ad finem cap.
In ebrieaate duo cõſiderandi ſunt, actus, præcedens, & effectus ſequens 533.a
Ebrietas non eſt peccatum, niſi ſit aſſidua 534.c
Eccleſiaſticos poſſe de ſummo Regis prętorio eſſe 304.a
Eccleſiaſtici, qui in ſeruitio Regis & Papę degunt, præſentes beneficio eſſe cenſentur 305.a
Inebriari conſuetus minimè poteſt ordinibus ſacris initiari pagina 535.c
Ebrijs duplices pœnę inſtitutæ pagina 530.c. 531.a
Ebrius qua pœna afficiendus ſit pagina 531.b
Ebrius nõ punitur propter ebrietatis cauſam, in qua culpam habuit 531.c
Ebrij clerici pœna 534.c
Ebrius. qui durante ebrietate hominem occidit, an ſit cenſendus irregularis 537.a
Quid autem ſi quis alterius dolo fuerit inebriatus ibid.b
Emens ab ignorante viliori pretio, æſtimationem an teneatur ſupplere 630.a
Quid ſi ſciens iuſtum valorem, carius vendiderit ibid.
Emphyteuta ex eo tempore, quo reſoluta fuit emphyteuſis, fructus tenetur reſtituere 172.c
Eunuchi magni olim, & inſignibus dignitatibus ornabantur pagina 415.b
Eunuchi antiquitus lectum virginum cuſtodiebant ibid.
Eunuchus mulieribus ſeruiebant quæ iniri, non parere, volebant

bant. ibidem
Eunuchi non prohibentur doctores creari 416.a
Eunuchi qui dicantur ibid.b
Eunuchi & caſtrati differentiæ ratio 418.c
Eunuchi qui ſe caſtrauerunt propter regnum cælorum qui ſint pagina 420.b
Eunuchi denſa corporis habent ſpiramenta, vnde pilis non obducuntur 421.a
Eunuchi quare podagra non laborant 422.a
Excommunicatus pro mortuo, & bannito cenſetur 753.a
Excommunicati à communione fidelium arcendi ſunt 754.a
Excommunicatis non competit ius retractus ibid.c
Excommunicatis, an competat ius accuſandi necem defuncti 750.c.751.a
Excommunicatio in ſeculari iudicio, an poſſit allegari 752.ab
Eximens à familia iudicis incarceratum qua pœna afficiatur pag. 645.c

F

FAbæ vſus quare olim interdictus Flamini Diali 420.a
Famoſus in malam partem ſumitur 67.a.68.a
Famoſi libelli reus qua pœna afficiendus ſit 68.c
Fœmina ob pecuniam debitam in carcerē duci nō poteſt 602.c
Sed an ius illud ſibi locum vendicet in delicto 603.a
Quid in adminiſtratione tutelæ ibidem c
Fœminæ manifeſtè fornicariç nō gaudēt hoc priuilegio 605.c
Fame condemnatus vt moriatur an peccet, ſi oblatos cibos recuſet 309.b
Familia iudicis ex mandato poteſt impunè defendentem ſe occidere 645.b
Famuli pretio conducti non coguntur ſe morti opponere pro dominis 354.a
Famuli ſi domini contemplatione delictum perpetrarint, pęna ordinaria punitur dñs 227.a.b
Fœmina viro non eſt calidior, contra gl. in verb. nam de filia. Inſtit. de nupt. 421.b
Fœmina famoſa pro infami 68.a
Feudatarius ex die commiſſæ feloniæ ad fructus reſtituendos tenetur 174.a
Fides an ſit ſeruāda hoſti 638.b
Filia, quę clādeſtinè nupſerit, iuſtè exhęredari poteſt 43.c
Filius tenetur patrem bannitum alere 620.c
Filius aſtrictus eſt patrem defendere 482.a
Filius ſpiritualis, an poſſit necē defuncti vindicare 683.a
Filius quando immunis ſit à parricidij pœna 352.c
Filius occidens patrem ſpiritualem, an ſit parricidij pœna puniendus 366.334
Quid autem ſi filius venenum emerit ibidem
Filius ex quot, quibuſque cauſis, priuari poſſit hæreditate paterna

terna 15.25.c
Filij cadauer ſurripiens minimè priuatur eius ſepultura 27.a
Filius ex matre nobili, & patre plebeio nobilitatem non nanciſcitur. 40.a
Filius ob dignitatem à patris poteſtate liberatus,finita dignitate,non recidit in patriam poteſtatem 85.b
Filius homicidæ,an poſſit ſuccedere occiſo 165.b
Filius vt exhæredetur, an ſatis ſit patri venenũ paraſſe 316.b
Filius fratris interimẽtis fratrem an ſuccedant patruo 372.a
An etiam tanquam ab indignis hæreditas auferetur, & fiſco applicabitur 373.c
Filius contra patrem, an teneatur necem defuncti cui hæres ſit,vindicare 375.b
Filij illegitimi,manzeres, nothi, baſtardi,in quo differant 691.a
Filiorum appellatione quando veniant adoptiui 680.b
Filij clericorum hodie ſerui eccleſiæ non fiunt 716.b
Fõtem venenantis pœna 320.a
Fœtus quando animatus eſſe dicatur 445.a
Fœtus qui in vtero lupæ eſt non venit, ſi prȩmium ſit ſtatutum pro qualibet lupa capta in nemore 723.a
Forum quis ſortitur ratione mãdati 246.a
Frater,an teneatur fratrẽ defendere ad necem vſque 484.b
Frater monachus pro alendo patre poteſt à monaſterio ex ire pagina 621.b
Frater in quibus cauſis poſſit exhæredare fratrem 26.a
Fratris amor quãtus eſſe debeat in fratrem 370.c
Frater ſubſtitutus in cauſa mortis minimè ſuccedit ſubſtitutioni interimẽdo fratrem 375.c
Fratricidium committentis pœna. 370.b
Fructus rei donatæ reſtituendi ſunt à natiuitate filij 173.b
Fugiendo qui poteſt mortem vitare,an ſit irregularis, ſi omiſſa fuga inuaſorem occiderit 469.c
Fugere verò non tenetur nobilitate decoratus 470.c
Fugere qñ quis teneatur 471.c
Fugiens ad ſacerdotem euchariſtiam manibus portantem, an ſit immunis 610.c
Furtum plurium retũ nullo temporis interuallo à varijs dominis factum, an plura furta cenſeatur. 680.b
Furens rem alienam,tametſi neſciat cuius ſit,actione furti teneatur 451.b
Fur nocturnus quãdo occidi permittatur 626.a
Furor ſuperueniens,an nobilitatem eximat 511.c
Furor quibus modis probetur pagina 11.c
Furioſus,an ob delictum perpetratum pœnæ ſubijciatur 501.a
Furioſus ſuo furore ſatis punitur ibid.c
Furioſus an verè ſit, an ſimulet, medico

medicorum iudicio relinquitur pagina 509.c
Furioſo operam dantes, vt delictum fiat, non liberantur à pœna 510.c
Furioſus habens dilucida interualla cenſetur deliquiſſe tempore furoris 511.a
Qui ante furorē deliquit, verum poſſit tempore furoris ſuperuenientis puniri 516.b
Furioſus qui tempore ſanæ mentis, deliquit, ſi furoris tempore moriatur, an ſit immunis à peccato apud Deum 519.a
Furioſus qui ſemel furore laborauit, an ſit in dubio pręſumendus ſemper furioſus 520.a
Ad furoris probationem teſtes ſingulares ſufficiunt. 521.a

G

Gemmas ſi ſtatuto cautum ſit deferre, an in fictis locum habeat 131.c
Gladio euaginato contra me veniens, tametſi minimè percuſſērit poſſum præcauendo defendere 475.c

H

Haeres legitimus qui occiſo ſucceſſerit, non poteſt vllo modo hęreditatem acquirere occiſori 165.b
Hæredes conſanguineiue defuncti interēpti poſſunt pacem facere cum criminis reo 65.b
Hæredes tenentur ad defunctorum vindictam, aliàs hęreditate priuantur 660.a
Quid ſi hæredes nō ſint ſui? ibid.c
Hæreditas ſpurio relicta, cui fiſco applicanda veniat 711.a
Hęres dici non poteſt donec naſcatur 721.b.722.a
Homo quantum cæteris animantibus præcellat 151.c
Homicidij crimen, vnde originem duxerit 140.c
Homicidiorum tria genera ibi.
Homicidium vnde dicatur 141.a
Homicidium quid ſit 143.a
Homicidij pœna plectitur, qui fœtum in vtero exiſtentem occiderit 143.a
Homicidij an ſit pœna dignus, qui homini mortuo membrum amputauerit animo occidendi, ſi viuum reperiſſet 143.c
Et an in eo locum habet, qui mōſtrum interemit 144.c
Homicidium voluntarium quid pagina 147.a
Homicidij pœna apud Aegyptios ibid.b
Homicidij pœna iure diuino & humano regioque ſancita ibid.
Homicida quatuor oſtendit 153.a
In Homicidio animus, & dolus potiſſimum conſideratur 154.a
Homicidium abſque dolo non coercetur pœna ordinaria ibi.c
Homicidij an ſit reus, qui hominem alapa, vel lapide occiderit pagi. 156.a
Homicida voluntarius quomodo præſumatur 158.a
Homicida teſtimonium ferre nō poteſt 159.b
Homicida in quingentis ſolidis regia le. iudici applicandis condemna-

demnandus eſt. 179.c
Homicidiorum ius, vt applicetur iudici, quid agendum ſit 160.a
Homicidij reus, tametſi à delicto abſoluatur, ob contumaciam expenſas ſoluere tenetur 152.a
Homicidij ius vt locum habeat, quid agendum ſit 163.a
Homicidij vnius plures authores an teneantur in ſolidum ibid.
Homicieij criminis reus non poteſt vllo modo ex teſtaméto neque ab inteſtato occiſo ſuccedere, pag. 164.a
Homicidia clericorum, vide clericus.
Homicidij omnes tenentur aggreſſores, etiam ſi rantùm vnius vulnere à vita deceſſerit 184.a
Homicidij reus eſt, ſi ex iudicio medicorum conſtet vulnus eſſe lerale, licet percuſſus medicum non adierit 210.b
Homicidium à famulis commiſſum, an ſit domino imputandum 222.a
Homicidium à famulis commiſſum in dubio dominum criminis reum facit 223.c
Homicidium caſuale committens qua pœna dignus ſit 416.b
Homicida ad neceſſariam vitæ defenſionem à labe criminis immunis ſit 461.
Homicida in quibus ad mortem condemnatus immunis ſit 590.c
An immunis ſit is, qui meretricéque ſit in lupanari duxerit. 591.b
Honoris præfatio vtrum iniuriantis pœnam extinguat 23.c

I

IGnorantia, quę priuat vſu rationis, excuſat à delicto 503.a
Infans qui ad vſum rationis non dum peruenit, pœnę homicidij non ſubijcitur 552.a
Infans quis dicatur 552.b
Infante maior ſi nō ſit doli capax, non incurrit irregularitatē homi nem occidendo 554.a
Inimicus quis dicatur 116.a
Inimicus forenſis cautionem de non offendēdo non tenetur pręſtare 115.c
Inimicus etiam prôditoriè occidi poteſt data à iudice facultate pag. 116.b
Indefinita æquipollet vniuerſali, pag. 18.a
Iniuria quæ fit facto, quibus modis fiat 8.b
Iniuria atrox qualiter æſtimatur, pag. 82.b
Iniuria grauior cenſetur ratione loci 86.b
Iniuria mediatè, & immediatè perſonæ irrogari poteſt 87.a
Iniuria facta cadaueri, & hæredibus eius, & conſanguineis facta exiſtimatur ibid.b
Iniuria clerico facta, eccleſię facta cenſetur 87.c
Iniuria remiſſa quo ad forum exterius, nihilominus iniuriā paſſus ad expenſas agere poteſt, pagina 103.a
Iniuria remiſſa minimè cenſetur, ex eo ꝙ in interiori animi iudicio læſus eā cōdonauerit 103.c
Iniuriam paſſus, an teneatur ad recon-

reconciliationem, prius, quàm petierit veniam, qui damnum dedit 105.a.b
Iniuriam paſſus poteſt iudicātis officio ab offendēte cautionem poſtulare. 108.a.b.109.a
Iniuria non tātum facto, ſed etiā verbis fit 2.c.11.c
Iniuria quòd leniter ſi ferēda, varię Philoſophorum ſententię à pag.3.ad 13.vſque
Iniuria pluries repetita, vnica tā tùm eſſe cenſetur 30.b,
Iniuria, alia iniuria compēſatur & iniuriā verbis illatā liceatne armis repellere 33.c
Iniuriarum actione condonatus perpetuò notatur infamia 35.c
Iniuriarum actio non datur, niſi contra illum, qui animum conuitiandi induxerit 83.a
Iniuriam qui intulerit alicui animo ſedandi rixam exortam, an ſit immunis 455.c
Iniuriæ iteratio, an pœnæ pluralitatem requirat 29.c.30.a.b
Irregularitas conſtituitur ex homicidio caſuali, quoties volūtas fuerit ad homicidium indirecta pag. 239.c
Irregularitas non cōtrahitur, niſi in caſibus expreſſis 281.a
Irregularitas in quo differat ab irregularitate 282.a
Irregularitas nullo in caſu conſtituenda, niſi iure pontificio id fuerit expreſſum 193.a
Irregularis an ſit, qui alterū percuſſerit, tametſi non mortiferè ſi ex medici imperitia, aut malo regimine obierit 195.a
Iram & iracundiam reperimere, quanta ſit virtus varijs philoſophorum ſententijs, & præclarè dictis oſtenditur 3.a
Ira concitatus ratione vti nō poteſt 6.b
Ira cōmotus paulò ab inſano, & furioſo abeſt ibid. Ad iram faciles, facilimè irā deponunt 9.c
Iudęum ſi quis aliquem appellauerit, an iniuriarum actiò detur pag. 25.a
Iudex ſi videat hominem interfici teneaturne inſultare, & obuiare delicto 492.b
Iudex quid conſiderare debeat in pœnis criminalibus infligendis pag. 45.a
Iudex quæ & qualia conſiderare debet ad remittendam pœnam ordinariam. 157.b
Iudicis interficientis ſuę iuriſdictionis ſubditum pœna 370.a
Iudex an ſit culpa dignus, ſi hominem in carcerem iniecerit, qui poſteà ſe ſuſpenderit 408.a
Iudex qui ex imperitia criminis reum condemnauerit, qua pœna afficitur 436.b
Iudici irrogans iniuriam tempore ſyndicatus, qua pœna afficitur 85.c.86.a
Quid etiā ſi depoſito officio ibid.
Iudici qui alapā impegerit, furca ſuſpenditur ibid.b
Iudex poteſt proprio iudicio legis pœnam minuere, vel augere pag. 583.c
Iudex an poſſit ſimulatione vti, vt à

vt à reo veritatem extorqueat. pagina 634. c
Iudex an poſſit ad pœnam damnare ex ſola confeſſione, quam à reo promiſſa criminis impunitate extorſit 636. a
Iudex quando non teneatur ſeruare promiſſionem 640. a
Ius homicidiorum cui competat. pag. 145. b
Iuramentum & fides æquiparantur 160. b

L

Laicus an effugiat forum iudicis ſecularis ob votum factũ ante delictum commiſſum 615. a
Largorum duo genera ex Cicerone 503. c
Libellus famoſus, tametſi vera cõtineat, non excuſat ſuum authorem à pœna criminis 15. c
Libelli famoſi author qua pœna plectatur 69. a
Libelli famoſi author ſacris initiatus pontificio iure eſt deponendus ibid. b
Libertus occidens patronum, an incidat in pœnam legis Pomp. de parric. 356. c
Ludens cum fœmina prægnante, cenſetur irregularis, ſi ſequatur ex eo abortus 443. b

M

Magiſtratus quãta ſemper fuerit authoritas 83. a
Magiſtratui qui iniuriam facit, etiam munere defuncto, non pena minori afficiendus eſt, quàm ſi adhuc officio fungeretur 84. a
Maledicens Imperatori penſata animi deliberatione, non tamen ex leuitate inſaniave ad regem mitti debet, ſi nobilis eſt 71. c
Maledicens regi poteſt à quolibet de populo accuſari ibid.
Malefici apud Romanos ſemper maximo odio habiti ſunt 9. b
Manzeres filij qui dicantur 691. a
Mamilla in fœminis membrum eſſe cenſetur 433. b
Mater quę filio impuberi tutorẽ non petiit, eius hęreditate nõ priuatur, ſi tempore mortis mariti filius erat minor 561. c
Mandato principis, vel ſuperioris obtemperandum non eſt, ſi ſit iniuſtum 249. b
Mandans conuitium fieri non effugit iniuriarum pœnam 19. b
Mandans, & mandatarius in caſu cap. vltimi, de homic. libr. 6. non tenentur pœna ordinaria, ſi homicidium ſequatur 235. a
contrà ibid. c
Mandatum tacitum quibus verbis cenſeatur inductum 237. c
Mandans homicidium fieri, ſi mãdatarius tãtùm vulnerauerit qua pœna plectatur 238. b
Mandans an teneatur de actu perpetrato vltra mandati formam, pag. 239. c
Mandans quid ſi non proferat verba expreſſa 240. a
Mandati an teneatur, ſi mandatarius expreſſim mandatum repudiauerit, & poſteà occiderit. pagina ibid.
Mandans pluribus fieri homicidium, an vnica tantùm pœna tenea-

teneatur. 241.c
Mandati locus, an ſit inſpiciendus in delictis 245.a
Mandans minimè tenetur ſi mandatum non tendit ad homicidium 247.b
Mandatum de adultero occidendo, an excuſet mandatarium, pagina 230.a
Mandatum de adultero occidendo quibus perſonis cōmitti poſſit 250.b
Mandans aſſaſſinatum fieri, ſi pęnituerit, immunis fit à mortis pęna 293.c
Mandans aſſaſſinatum fieri, pecunia data, ſi mādatarius ad actum non proceſſerit, qua pœna afficitur 295.a
Mandator ante criminis exequutionem an ſufficiat, ꝙ mādatum reuocauerit 297.a
Mandatarius legitimus eſt teſtis contra mandantem 246.b
Mandatarius torqueri poteſt vſquequo oſtēdat mandantē 247.a
Mandatarius an aliquo in caſu immunis ſit 248.b
Mandatarius ſi alteri homicidium committi mandauit, an vterque teneatur de homicidio 241.b
Mandatarius, ſi delictum non cōſummauit, an excuſet mandantem 244.a
Maritus, qui coniugem interfecit, in ſit parrida 367.a
Maritus & vxor ſe inuicem efficacius diligunt, quàm proprios filios 365.bc
Quid etiam ſi ſponſa ibidem
Maritus appellatione ſuorum nō venit
Maſſilienſium mors 135.a
Maritus occidens vxorem, an perdat dotem pacto, aut ſtatuto lucrandam 369.b
Medicis affirmantibus paucioribus magis fides adhibetur, quàm pluribus negantibus. pagina 205.c
Medicos ſuper necem defuncti deponentes minimè requiritur eſſe doctores, aut licentiatos, pagina 206.b
Medici plures exiguntur ſuper atteſtatione vulneris 207.a
Medici quid ſi inter ſe contrarientur ſuper atteſtatione vulneris. pag. 208.a
Medicorum electio ad quem pertineat 209.c.
Medici, ſi contraria atteſtātur, eorum ſententia exequutioni non mandatur 210.c.
Medici maximam hominum partem interimunt ſecundum Ariſtotelem 437.a
Medicorum imperitia in quo verſetur 437.b.c
Medici imperiti pœna 438.b
Medicus quando non teneatur de morte infirmi 441.a
Membrum quid dicatur 431.b
Medicus ſi ægritudinem fecerit longiorem, iudicantis arbitrio puniendus eſt 440.a
Medicina quamuis ſit ars ſordida, poſſunt nihilominus medici promoueri ad ſacerdotium 242.a
Meretricis nomen fœminæ maritatæ

tatæ obiectum cõtradictionis pę-nam recipit 33.b
Meretrix quæ dicatur 593.a
Meretrices, peregrinæ dicuntur, ibidem.c
Meretrix illa exiſtimať, quæ duos ad coitum quæſtus cauſa admiſit pag. 598.b
Meretrix in lupanari ſit ne cogenda quemcũque admittere 599.b
Meretrices cogi poſſunt ſignum portare 601.b
Merces operum quo iure, quave iniuria ſolui debeat iniuriã paſſo pag. 98.c
Mente captus an ſit immunis à pęna criminis commiſſi 507.a
Milites, qui in bello ſe manifeſto mortis diſcrimini obijciunt, an peccent 392.a
Milites huiuſce tempeſtatis quantum dediti ſint ingluuiei 534.c
Militum priuilegia 127.a
Minor pubes pubertatiq́ue proximus delinquere poteſt,& vtique ex delicto tenetur 560.a
Mimi & ioculatores ſecum fera animalia ducentes, ab ingreſſu ciuitatis arceri poſſunt 447.b
Minitans cultello,vel baculo,manuve, iniuriarũ actione tenetur, pag. 82.b
Minor in atrocibus criminibus pęnam non effugit 559.b
Minor, iuris naturalis capax eſt, pag. 561.a
Minor delinquẽs, ſi ſit doli capax, pro iudicis libito pœna minoratur 564.a
Minor pubes iam factus pœna ordinaria minimè afficitur 165.a
Minor maior factus puniri nõ poteſt ex delicto,quod in pubertate commiſit 566.a
Monaſteriũ quando loco filij cenſeatur 731.b
Monachus non reuelans machinationem in abbatis mortem an teneatur pœna parricidij 355.b
Monaſterium an poſſit inire pacẽ pro monacho interfecto 728.c
Monaſterium teſtamentum prius conditum reuocare poteſt 729.c
Monacho iniuria facta monaſterio cenſetur eſſe facta 730.a
Monachus quis dicatur ibid.
Monialem ſi quis ignoranter cognoſcat,non excuſatur à fornicationis labe 456.c
Quid etiam de conſanguinea, an ab inceſtus labe excuſabit 457.a
Monſtrum occidens an ſit homicida 144.c
Morapetinus varia monetarũ genera comprehendit 60.a
Morapetinus aureus valuit decem noſtrę tempeſtatis: & idem eſt quod morapetinus bonus ibid. b
Morapetinus bonus & Alphonſi regis non idem 61.a
Morapetinus vetus ibid. b
Morapetinus aureus qui tempore regis Alphonſi tractabatur,cuius æſtimationis fuerit 62.a
Mortẽ conſciſcendo qui olim claruerint 179.c. 180.a.b.c
Mortem ſibi cõſciſcere quàm à ratione alienum 381.c
Mortis ſuæ an ſit conſcius, qui ad moriendum fame damnatus cibos

O

OCcidere an liceat ad patrimonij & rerum tutelam, pagina 493.b
Occidere licet, ſi imminet iniuriæ perſonalis iactura, quamuis non immineat mortis periculum, pagina 476.c
Occidere licet minantem, ſi ſane minæ ad occiſionẽ tendant 477.a
Occidere an liceat filij inuaſorẽ. pagi. 481.b
Occidere an liceat, ſeipſum defendendo, interiori animi iudicio. pag. 466.c
Occidere non licet aggreſſorem, vbi inuaſus nõ eſt in periculo vitę conſtitutus 476.a
Occidere volens hominem ſi occidat taurum, an homicidij reus cenſeatur 455.c
Occidere ſeipſum ſecluſa diuina viſione nemini licuit 390.a
Occidere ſeipſum ad euitandum ſtuprum an liceat ibidem
Occidere ſe volens, ſi curſu hominum impediatur, quam pœnam mereatur 409.a
Quid etiam ſi iam ſeipſum vulnerauerit ibid.b
Occidens percuſſorem fugientem an in irregularitatis labem incidat 466
Occidens ſeipſum, iniuriam facit reipublicæ 412.b
Occidens Titium putãs eſſe Sempronium, an incidat in legem Corneliam 449.c
Occidens volentem qua pœna afficiatur 411.c
Occidens lapide prætereuntem pluribus exiſtentibus domi, ratione incertitudinis omnes tenentur pœna pecuniaria, pagina 188.b
Occidens ſeipſum non incidit in pœnam lege regia ſancitam, ſi morbo vel furore laboret, pagina 396.b
Occidentis ſagitta ſupplicium. pag. 166.b
Occidentis inſidiantem ſibi pœna 334.c 467.a
Occidentis ſeipſum in carcere vel in vinculis detentum quæ ſit pęna 407.a
Occiſus ſi quis ſit, nec conſtat cuius vulnere obierit, omnes tenentur 186.b
Si verò conſtet cuius vulnere perierit, is tenebitur de homicidio, cæteri de percuſſione 188.a
Occidens bannitum an ſit homĩcidij reus 618.a
Et an procedat in patre, filio, &c. bannitis 619.b
Occidi an poſſit impunè, qui impunè poteſt offendi 243.a
Officiali regis qui facit iniuriam, ipſi regi facere videtur 413.a
Opem ferre maleficio quis dicatur 252.b
Opem qui pręſtiterit ante delictum, eadem, qua principalis, pęna afficitur ibidem c
Opem pręſtans ignoranter, aut criminis authorem ignoranter aſſocians, iudicis arbitrio punitur, 255.c
Opem pręſtantis pœna delicto perpe-

cibos oblatos reiicit 389.b
Mortis pœna in quot caſibus infli gatur 166.c 167.& 168
Mortis genus eſt informe ſe ipſum trucidare 382.a
Mortem ſibi cenſciſcere nemini vnquam licuit ibidem
Qui mortis periculo vitam obiiciunt ob vanam gloriam, grauiter peccant 386.b
Mortuus repertus in puteo, an ſit priuandus eccleſiaſtica ſepultura pagina 405.a
Mulier grauida à pœna criminis eximitur donec pepererit 646.c
Mulier ignobilis nubens nobili non incurrit cōtradictionis pœnam 39.c
Mulier nobilis, quæ viro plebeio nupſerit, ſi mortuo viro conuitium obiecerit, teneaturne ad honoris reſtitutionem 43.a.b.c
Mulier, quæ abortum fecerit ob pecunias ſibi datas, qua pœna afficiatur 287.a
Mulieres quando nudas inſpici iubeant leges 556.c
Mulieres apud Romanos, & ii, qui eas ſanguinis vinculo attingebant, ſalutando oſculo ſeſe excipiebant 654.a
Mutilatio membri quo ad irregularitatem homicidio comparatur 431.a
Mutilus quis dicatur 434.a
Mutus & ſurdus qualiter ex delicto teneautur 573.c

N

NAti ex punibili coitu non ſuccedunt matri 719.a
Naturales filij qui dicantur propriè, Cæſareo iure ſatis incertum eſt 696.b
Naturales duas vncias conſequuntur inteſtato patre decedente. pagina 698.a
Naturales filij qui 692.b
Naturales filij, an admittantur ad necem defuncti vindicandam. pag. ibidem c
Naturaliter & ciuiliter quæ poſſunt intelligi, in dubio debent naturaliter intelligi 682.a
Negatiua in opem præſtantibus quomodo probetur 261.a
Negatiua cum cauſa eſt intentionis ea probanda eſt 664.a
Nepos ex filio poſt ſacros ordines ſuſceptos ab auo presbytero an poſſit inſtitui 707.c
Nobiles, ſeruorum opera, viles artes exercere poſſunt 22.a
Nobiles quæſtionibus plebeiorū minimè ſubiiciuntur 37.b
Cum nobili mitius eſſe agendum, in quibus pœnis procedat 38.c
Nobilis licet aliquod ex ſex vitijs obiecerit, non tenetur palinodiam canere 39.a
Nobilis mandans homicidium fieri eadem pœna tenetur, qua & mandatarius 247.c
Nobilitatem amittit, qui vilibus artibus incumbit 21.a
Nothi an poſſint accuſare mortem defuncti patris 698.c
Nuntius quando teneatur de homicidio perpetrato 241.b
Nutrices idonei teſtes ſunt in alūnorum cauſis 728.b

ccidere

perpetrato 256.a
Quid verò ſi receptauerit criminis authorem 258 b
Opem ex conſilio dediſſe videtur, qui poſt delictum criminis authorem comitatur 257.b
Opem vt quis dediſſe cenſeatur, oportet delictum eſſe conſumatum. 259.a
Opem ferens vt teneatur, oportet ꝙ de delicto conſtet ibid. b
Opem ferens maleficio quando incidat in labem irregularitatis, pag. 261.b
Orare an liceat pro eo, qui ſeipſum interfecit? 404.c

P

POenitentiam ſi egerit, qui iniuriam irrogauit, an poſſit ab iniuriam paſſo accuſari 102.c
Palinodiam canere quis non tenetur ob cõuitium obiectum calore iracundiæ 63.c
Palinodiam canere quãdo teneatur, qui verba iniurioſa protulerit 17.a
Papa an poſſit remittere iniuriam eccleſiæ illatam 89.a
Papa poteſt imponere mortis pęnam ſtatuendo, non tamen exequendo 303.c
Parentibus conuitians puniendus eſt pœna ſexcentorum morapetinorum 61.a
Parricidium vnde dicatur 339.c
Parricidij pœna apud Aegyptios, ibid.b
Parricidij primus author quis fuerit 339.c
Parricidij pœna iure antiquo non habebat locum in liberis & deſcendentibus 340.a
Parricidæ iure veteri pœna 341.a
Parricidij reus eccleſiaſtica caret ſepultura 347.c
Parricidij criminis grauitas, pagina 348.a
Parricidij pœna locum habet in filio mandante patrem occidi, pagina 350.c
Quid autem de filio inceſtuoſo, pag. 351.b
Parricidij conſcij qua pœna afficiantur 353.c
Parricidij pœna punitur, qui indicem ciuitatis aut Epiſcopum interimit 356.a
Parricida quare inſuatur culeo cum gallo gallinaceo, cane, vipera & ſimia 342.a
Parricida non ſuccedit parentibus, ſed fiſcus 348.c
Parricidę pœna iure Põtificio ſtatuta 376.a
Paupertate laborans, ſi idoneos non poſſit inuenire fideiuſſores, ſufficit cautionem iuratoriã dare pag. 118.a
Peccatum quid ſit 158.c
Percutiẽs clericum quinquies eadem continuatione, vnica tantùm excommunicationis pœna irretitur 32.b
Percutiens clericum degradatum incidat in canonem, ſi quis ſuadente 84.a
Percutiens etiam volentem excommunicationis vinculo nodatur 412.c
Pater an poſſit iniuriam filio irrogatum

rogatam remittere. 92.b
Patris occidentis filios quæ olim pœna fuerit apud Aegyptios, pag. 358.b
Patris in filios quanta debeat eſſe pietas & amor 359.b
Pater vel mater occidentes infantem in lecto iacentem qua pœna plectantur 366.b
Pater an poſſit ſuccedere filio ſpurio 709.b
Pater occidens filium patriæ proditorem an incidat in legem Pompeiam 351.b
Et an procedat in occidente filiũ bannitum ibid.c.363.a
Patri debetur pecunia ex compoſitione filij interfecti 730.b
Patria longè charior eſſe debet parentibus 364.b
Patriæ etymologia 365.a
Pax inita ex vulnere, ſi poſteà mors ſequatur, etiam de morte facta eſſe cenſetur 199.c
Percutiens clericum iuſta & probabili ignorantia, an incidit in canonem 456.a
Quid autem ſi percutiat laicum, putans eſſe clericum 456.b
Percuſſionis appellatione quid contineatur 46.a
Peſquiſidores Hiſpani quàm impotenter abutãtur officio 262.a
Pollutio quamuis ab ingluuie & praua cogitatione procedat, non eſt peccatum mortale, nec veniale 549.a
Poſtulare prohibitus apud pręſidem minimè apud legatũ præſidis poſtulandi munus exercere prohibendus eſt 92.b
Potionem qui dederit ægroto abſque medicorum conſilio, irregularis eſt 443.a
Potum qui dederit abortionis, amoris, vel ſterilitatis cauſa, & mors ſequuta ſit, qua afficiatur pœna 317.c
Quid autem ſi potũ dederit propter fœminæ prægnantis ſalutem 318.c.319.a
Primo genitus regis an in vita patris cenſeatur rex 126.c
Prelationis ius circa vindicandam mortem defuncti 716.a
Priuilegium viri, quo ratione dignitatis torturæ non ſubijcitur, etiam vxori commune eſt 92.a
Priuilegia militum 127.b
Prodigus in quibus caſibus immunis fiat à pœna 504.a.505.a
Probatio contra criminis authorem facta an præiudicet auxiliatori 260.b
Probari quomodo poſſit, ꝙ quis aliàs erat delictũ facturus 269.c
Pulchritudo mulieris inopis cũ viri nobilitate cõpẽſari põt 102.b
Propinqui qui dicantur 653.c
Proximiores præferendi ſunt in accuſanda nece defuncti 660.a
Proximus occiſo quis dicatur, pag. 652.a.b.c
Pubertas quomodo olim cognoſcebatur 556.c
Proditorius homicida quis dicatur, pag. 324.a
Proditorius an ſit is, qui propriũ inimicum etiam à tergo occiderit, pag. 327.a

Proditorij homicidę pœna 327.a
Qui conatus fuerit proditoriè occidere, vulnere illato, an cenſeatur proditor ibid.b
Proditorius homicida templorum immunitate non gaudet,
Quid autem ſi mors non ſit ſequuta ex vulnere 329.a
Et an hoc procedat in laico vel in clerico tantùm 329.a
Et an hoc procedat in laico vel in clerico tantùm 330.c
Proditoriè ducens quępiam in locũ,vbi interēptus eſt, an gaudeat immunitate templorum 331.c
Proditorius homicida priuilegia ac ſtatuti beneficia amittit 332.a
Proditor nobilitatem amittit,pagina ibidem
Proditoriè crimen perpetratum non comprehenditur in remiſſione principis 332.b
Proditionis reum fœminæ & viles pſonę accuſare poſſunt 333.a
Proditoris pœna iure Pontificio, pag. 335.a
Publicatio bonorum vt locum habeat,oportet vt crimen ſit capitale 397.c

Q

Quadrupes vendita,ſi infra triduum moriatur, an cenſeatur morboſa tempore venditionis 220.a
Qui per alium facit, ipſe facere videtur,quomodo debeat intelligi 23.b

R

Ratihabitio delicti mandato ęquipollet 276.a
Ratihabitionis effectus in delictis 275.b
Ratihabitio an ſit pœna criminis ordinaria punienda 278.c
Ratihabitio non ſufficit, vbi lex actum exigit perſonalem 279.c
Ratihabitio cōmiſſi homicidij,an cōſtituat irregularitatem 280.b
Ratihabitio in crimine adulterij,quid operetur 276.b.277.a
Ratum habens non comprehenditur ſub lege expreſſim requirente dolum 282,b
Renuntiatio beneficij à furioſo facta pręſumitur facta tempore furoris 511.b
Reſpublica poteſt in bello ciues obijcere periculo mortis ad defenſionē ipſius reipublicę 412.b
Reipublicę quando interſit crimē norum eſſe 14.a
Religioſi, qui in concionibus ſuis eccleſiarum prælatis detrahunt, debent pœnis ſuę regulę ſtatutis ſubijci 74.a
Reuelare an quis teneatur delictum in rempublicam committendum 353.a
Rixæ inceptor grauiori pœna afficiendus eſt 186.b
Rutam aſſumere inter edulia ad caſtitatem an liceat 419.b

S

Sacerdos non tenetur ſecum ferre membrum abſciſſum, pagina 430.b
Sacerdotes quales olim apud Romanos 421.b
Saluus conductus cōceſſus marito,etiã vxori conceſſus eſſe videtur

detur 91.a
Satietas plures perdidit, quàm fames 540.c
Satietatis nimię incommoda & detesta. 541.542.543.
Sacris initiatus ad vitium obiectum palinodiam canere non tenetur 41.a
Sagittam emittens vt ceruum feriret, ſi hominem occiderit, ad quid teneatur 654.c
Sanguinis vocabulū & ad agnatos & cognatos pertinet 655.b
Sepultura eccleſiaſtica caret ſeipſum occidens 403.c
Seniores in eodem genere delicti mitius ſunt puniendi 568.c
Senectuti remittenda non eſt pœna ordinaria 570.c
Senex criminis reus ſit ne torturæ ſubijciendus 571.b
Senes in quadruplici differentia conſiderandi ſunt 573.a
Seruus licet confeſſus fuerit, contrarium tamen poteſt probare dominus 577.b
Seruus minimè ciuitatis amiſſione puniri poteſt 576.b
Serui confeſſio nō ſufficit 577.a
Socius homicidæ proditorij qua pœna puniatur 336.b.c
Socius an teneatur defendere ſocium 486.b.c
Solidus aureus par pondus habuit cum Caſtellano 59.a
Solidus & aureus idem ibid.c
Solidi varia acceptio iure Cæſareo & Pontificio 49.b
Solidi vnde dicti 50.b
Solidi à iure regales dicuntur 51.a
Solidi æſtimatio tam apud Iuriſconſulos quàm Imperatores nō ſemper eiuſdem fuit valoris pagina ibidem b
Solidi de quibus fit mētio in c. inter cętera. cuius valoris ſint 54.a
Solidis regis Alphonſi, qui dicantur 54.c
Solidorum quingentorum venditatio ad quos ſolidos referenda ſit 55.b
Solidorum numus antiquiſſimus centum & tribus aureis ęſtimatur 56.a
Solidorū obſeruatio diuerſa apud diuerſa tribunalia 48.c
Solidos Iuſtiniani nec ad aureos veterum Romanorum referendos eſſe, ſed ad Vngaricos 54.a
Sueldos buenos qui dicantur 55.b
Solidos quinque eiuſdem æſtimationis eſſe, quàm ſex morapetinos noſtræ tempeſtatis 55.a
Spadonum natura & diſcrimina pag. 417.c
Spado dupliciter fit ibidem
Spado an adoptare poſſit 418.a
Spiritualis filius an poſſit mortē defuncti accuſare 683. cum tribus ſequentibus
Spurij qui dicantur 691.b
Spurijs an competat ius accuſandi mortē defuncti patris 699.c
Spurij an fieri poſſint capaces teſtamenti, donationis, &c.
Spurijs alimenta debentur 708.b
Spurius à patre ſubſtitui an poſſit legitimo 702.a
Spurius an poſſit aliquid à patre accipere 703.c cum duabus ſeq.

Statutum præferẽs maſculos fœminis an procedat in adoptiuis filijs 681.b
Statutum loquens de bannito occidendo,non habet locum in fœmina prægnante 632.b
Statutum laicorum in eos,qui arma deferunt,clericos comprehendit 136.b
Statuti ſuper homicidio loquentis verba quomodo intelligantur 248.a
Statutum loquens de homicidio, an ſibi locum vendicet in parricidio 372.b
Subditi adſtringuntur principem & patriam ſuam defendere, pagina 491.a
Suſpẽdens ſeipſum in carcere vel in vinculis detentum qua pœna plectatur 407.b
Spurio hęreditas reſtitui non poteſt,etiam de reſtituenda data fide 710.a
Spurius quando ad necem defuncti vindicandam admittatur, pag. 712.b
Spurius an admittatur ad accuſandum mortem matris 714.a

T

TEſtamenti factio non conceditur ſeipſum interimenti, pag. 405.c
Teſtis non poteſt id,quod in iudicio dixerat,infringere in alterius prçiudicium,etiam ſi mortis tẽpore falſum dixiſſe teſtimonium profiteatur 214.b
Quid etiam de notario ibid.c
Teſtes de auditu fidem faciunt, vt quis torturę ſubijciatur, pagina 298.a
Teſtium dicta in deteſtationem criminis aſſaſſinatus examinari parte non citata recipiq; poſſunt 299.a
Teſtes ſingulares ſufficiunt ad fumoris probationem 521.c
Theſaurus eccleſiæ quibus rebus nunc impendatur 139.b
Torturę nemo ſe ſubijcere poteſt abſque indicijs, etiam volens 413.c
Trãſactio ſuper nece defuncti intra ꝗ tẽpus fieri debeat. 668.a
Quid autem ſi ſententia lata ſit, & appellauerit reus, an poterit tranſigi 669.a
Tutelæ inculpatæ moderamen in quo verſetur 479.a
Tutor nomine poſthumi trãſigere non poteſt 721.b

V

VIndictæ ius cedi non põt 791.
Vectigal ſi imponatur ex ſtatuto pro quolibet animali, nihil eſt ſoluendum pro eo, quod eſt in vtero 724.a
Vẽdicatio quingẽtorũ ſolidorum, quibus cõuitiator mulctatur, ad quos ſolidos referatur 55.b
Vendicatio quingentorum ſolidorum *ſegun fuero d'Eſpana*,cur dicatur 57.a
Venditoris veneni pœna 320.b
Venefici qui dicantur 313.a b
Venefici crimen prę ſe fert probationem 313.a
Venefici criminis reus & conuictus an poſſit à ſententia iudicis

cis appellare 320.a
In veneficij crimine quænam adhibenda ſit probatio 321.a
Veneno occidere qui tentauerit, an ſit mortis pœna dignus 313.c
Venenantis fontem pœna 320.a
Venus quare apud Romanos calua pingebatur 421.c
Verberum pœna in clericorum perſonis licita eſt 182.a
Verba ſex quorum palinodia recinenda eſt, explicantur 24.b
Verba, quæ in Cortice iniuriam non denotant, vt tu es bona mulier, intelligendo meretricem, an iniuriarum actionem cōtineant ibid.c
Veſtibus muliebribus indutus an teneatur iniuriarum actione, pagina 75.a
Veſtibus muliebribus viros indui quando fuerit licitum apud Romanos ibidem
Veſtitu muliebri vtens qua puniatur pœna 76.b.c.77.a
In veſtitus inſpicienda eſt regionis conſuetudo 78.a
Veſtium luxus poteſt prohiberi per epiſcopum ibid.b
Veſtium exceſſus damnatus 79.a
Vini vſus quare fuit interdictus fœminis 523.a
Vini vſus fuit interdictus apud pleraſque nationes ibidem.a.b.c. & 524.per tot.
Virgines deformes & claudæ ſolēt virginitati conſecrari 428.b
Virilia qui ſibi abſciderit, qua afficiatur pœna 423.c. Quid autem ſi non ſpontè, ſed per vim, pagina 424.a
Virgæ ſanguineæ quæ dicantur in l. pęna ff. ad l. Pomp. de par. pagina 341.c
Vipera quare inſuatur cum parricida 344.c
Vita cæteris rebus anteponenda eſt 392.c
Viles artes quæ dicantur, in eas veterum leges ſancitæ 21.b
Vulnus quid ſit 202.a
Vulnus in quo differat ab vlcere. pagina 203.a
Vulnera letalia in qua corporis parte æſtimentur ibid.b
Vulnus ān ſit mortale, medicorū iudicio relinquitur 204.c
Vulnus ſi à medicis aſſeratur non eſſe letale, licet poſteà percuſſus moriatur, non erit vulnerans homicidij reus 205.b
Ex pluribus vulneribus percuſſus, ſi aſſerat in articulo mortis ſe à Petro non eſſe percuſſum, multum iuuat 213.b
Quid autem ſi dicat ſe culpa medici à vita diſcedere 214.a
Vulnera lethalia in quibus caſib. eſſe deprehendantur 220.b
Vulnerans letaliter, etſi ex interuallo moriatur vulneratus, reus homicidij ſit 196.a
Vulnerans ante mortem vulnerati occidi non poteſt ibid.b
Vulneratus infra quod tempus pręſumatur mortuus ex vulnere pagina 216.a
Vulnerati aſſertioni in articulo mortis non ſtatur. 211.b. nec etiam torturæ quis ſubijci poteſt.

teſt. 212.a
Vxori facta iniuria an eadem viro eſſe facta cenſeatur 90.b
Vxor à marito recedere poteſt ob viri ſeuitiam 114.b
Vxor delinquendo minimè præiudicat viro in bonis quæſitis durante matrimonio 507.a
Vxor criminis authoré accuſare poteſt,cùm ſit caput affinitatis. pagina 673.c
Vxor viri corporis pars eſt, ibidem. An in ſponſa ſit idem, pagina 674.b
Vulneratus an à vita diſceſſerit ex vulnere,iudicantis arbitrio relinquitur 218.c
Vulneratus quando negligentia ſua moritur, reddit immunem homicidam 221.a
Vxorem iudicis offendere, non æquè eſt ac ipſum iudicem offendere 93.a
Vxores doctorum aut Licentiatorum an teneantur palinodiam canere 40.b

FINIS.

D. PETRI A PLAZA in Canonica et Ciuili Philoſophia abſolutiſſimi,

EPITOME DELICTORVM cauſarumque criminalium, Liber Primus.

SVMMARIVM.

1 Leuiter ferendas eſſe iniurias variæ præclaræque philoſophorum ſententiæ.
2 Iniuria verbalis nō ſolum præſenti, ſed etiā abſenti fieri palàm eſt.
3 Quid autem ſi qui cōtumelioſa verba protulerit, verumq; dixerit?
4 Declaratio tex. in l. iuſtiſſimos C. de offic. rector. prouinc.
5 L. 1. C. de famoſis liber. analytice declaratur.
6 Longe pulcherrima interpretatio l. 2. tit. 9. lib. 3. ordinamenti.
7 Palinodiā canere in quibus caſibus teneatur qui cōtumelia fecerit
8 Regiæ cōſtitutionis pœna an teneatur, qui per alium verba contumelioſa proferri curauerit.
9 Singularis declaratio ad l. nobiliores C. de commer. & mer.
10 Nobiles ſeruorum opera viles & mechanicas artes exercere poſſe dubiò procul conſtat.
11 Honoris præfatio vtrum iniuriamis pænam extinguat.
12 Sex verba quæ in lege regia continentur, quorum palinodia recinenda eſt, explicantur.
13 Hæc verba, tu es bona mulier, more Hiſpanorum, an iniuriam denotent, famaq; ſit reſtituenda.
14 Quid ſi quis præter ſex dicta legis verba, alia dixerit, vt ſi quem Iudæum appellauerit, aut hæreticum?
15 Ex quot quibusq; cauſis filius hæreditate paterna priuari poſſit.
16 Donatio an ex iiſdem cauſis quibus hæreditas aufertur, reuocetur.
17 Qui plura conuitia ſimul obiecerit, an vnus tantùm iniuriæ pœna ſit mulctandus?
18 Quid etiam ſi eodem impetu bis alapa quis percutiatur, vtrum du-

plex iniuria eſſe cenſeatur.

19 *Percutiens clericum quinquies eodem impetu, vnica tantùm excommunicationis ſententia irretitur.*

20 *Quid ſi furtum quis nullo temporis interuallo plurium rerum variis dominis fecerit, an plura furta cenſeantur.*

21 *Iniuria alia iniuria compenſatur, & iniuriam verbis illatam liceat'ne armis repellere.*

22 *Qui pro iniuria condemnatus eſt, perpetuò notatur infamia.*

23 *In contradictionis pœna nulla differentia eſt inter plebeium ac nobilem.*

24 *Sacris initiatus ad cõuicium obiectum palinodiam canere, an teneatur.*

25 *In Hiſpaniis ius ciuile minimè allegatur, pro authoritate, ſed pro ratione.*

26 *Mulier nobilis, quæ viro plebeio nupſerit, ſi mortuo viro conuitium obiecerit, teneaturne ad honores reſtitutionem.*

27 *In hiſce cauſis criminalibus, quid conſiderandum ſit iudicibus, vt pœnam infligant.*

28 *Percuſſionis appellatione quid contineatur, & ibi de pœna iniuriam facientis Cardinali.*

29 *Bernardi Diaz integerrimi præſulis ſummum encomium.*

De iniuria quæ verbis fit, & maximè de ea, quæ veri criminis obiectione irrogatur, deq; illius pœnis iure Cæſareo, Regio, Pontificioque ſancitis cum nouo detecto intellectu regię conſtitntionis 2.ti.9.lib. 8.ordin.regalis. Cap. 1.

Propoſitio

SVPERIORI anno, cùm poſt feriarum laxamenta, literarij initia laboris auſpicaremur, partem iuris, quæ de iniurijs eſt, breuiter præſtrinximus. De iniurijs igitur, vti nobis religio eſt, in huius capitis initio omiſſa iniuriæ diffinitione illud obuium eſt. Iniuriam non † tantùm facto, ſed & verbis fieri palàm eſt, vti conſtat in l. ſi non conuitij C. de iniur. l. cum qui nocentem l. item apud Labionem ff. eod. tit. c cùm t, a, & b. de re iudi. Sed antequàm in diſputationis examen, ac pœnæ iniuriæ condeſcendam, aliquot conijcienda ſunt, huic rei maximè neceſſaria. Et primò ꝙ Demoſthenes à quodam conuitijs laceſſitus dixit, nolim tecum in hoc genus

genus certaminis deſcendere, in quo qui vincitur, ipſo victore eſt melior. Cæterùm Ariſtippus cōtumelijs à quodam petitus dixit, penes te eſt maledicere penes me autem rectè audire: Et Plato quodam ei maledicente, perge, inquit, maledicere, vt qui bene nūquam didiceris. Et ex Philemonis ſententia conſtat dum cecinit apud Stobæum Sermone 17.

Nihil eſt iucundius, & docto virgo dignius,
Quàm ferre poſſe conuitiantem,
Quoniam ſi ille cui conuitium fit
Diſſimulauerit, in ipſum authorem redundat.

Ex Euripide in Proteſilao.

Altero duorum colloquentium indignante,
Is qui ſe non opponit, plus ſapit.

Itidem in Andromacho ait, ex Stobęo ſermone pręcitato.

A paruo initio lites magnas hominis
Lingua producit, hoc verò ſapientes mortalium
Caueant, ne quid inter amicos contentionis excitent.

Et ex Platone id diffinitū eſt, apud eūdem Stobęū, ſerm. 42. aſſeuerante ciuē qui vicerit irā, longè meliorē exiſtimādum eſſe, illo, qui propter irā deliquit. Et Thucidides ait, Virorū enim prudentiū eſt ſi non laceſſantur, iniuria quieſcere: bonorū autē, ſi iniuria afficiantur, pacē bello mutare: ac ſi bene ceſſerit, iterū pro bello pacē inire. Nec ſilentio prætetire libet, Pythagorę ſententiā exiſtimātis magnā peritiam eſſe, qua ferre poſſet aliorū imperitiā. Et Pittacus poteſtatem habens puniendi quempiā qui contumelioſus in ipſum extiterat, dimiſit, inquiens: venia vltione melior eſt. illa nāque mitis eſt ingenij, hæc autē ferini. Dionē Academicū è conuiuio redeuntē, quidā maledicus inſectabatur, nullas non blaſphemias eructans Tacebat Dion, ingreſſuro autē iā domū conuitiator ille dicebat: nihil verò reſpondes? Cui Dion: ne gry quidē. Nemo ſanę mentis diffitebitur, ferarū potius quàm hominum propriū eſſe auhori iniuriam retaliare, & in eum qui momordit, morſum retorquere. Ariſtotel. de virtut. in ea eſt ſententia, manſuetudinem virtutem eſſe animoſæ partis, qua præditi ægrè mouētur ad iram. Inibi Ariſtoteles explicat proprium manſuetudinis eſſe, poſſe ferre moderatè obiecta crimina, & contemptus: nec celeriter rapi in vltiones, nec facilè moueri ad iras. Et Muſonius grauiſſimus author eſt ea in re dum cecinit.

Fōs & origo male viuēdi, nō refugere obſcœna & turpia loqui. Et Homerus in ea ſpecie Iliad. 9. ait, Reprime tuam iracundiam Achilles, haud te decet. Et Plato iratus olim in famulum aſſiſtente Xenocrate: accipe dixit, & hunc flagris affice: ego enim iraſcor. Extatque celebris Platonis ſententia apud Plutarchū in libro quē publicū fecit, quomodo quis ab hoſtibus iuuetur, verborū rei leuiſſimę grauiſſima pœna, iuxta diuū Platonē, & apud Deū, & apnd homines comes eſſe ſolet. Silentium verò cùm vbiq; culpa vacet, tum maximè in aliorū conuitijs. Et Euſebius optimum eſſe exiſtimat, ita aſſueſcere domare iracundiā, ne facilè ad ipſam accendaris: ſin minus, ſaltē ne quod ipſa imperet. Cæterùm & his conuenit adnotare, ꝙ Nero Imperator, qui ad ſęuitiā immanitatemq; natus videbatur, nihil æquè patiēter tulit, quàm cō. uitia & maledicta in ſeipſum: quin etiā à ſenatu grauioribus pœnis affici prohibuit, quos publicus vindex detulerat. Veſpaſianus etiā malè in ſe dicta, æquo animo pertulit, & Demetrium Cynicum in itinere obuiū, ac neq; aſſurgere, neq; ſalutare ſe dignantē oblatrantemq; etiam neſcio quid ſatis habuit canem appellare: neq; enim memor, aut vltor maledictorū vnquā extitit. Titus quoq; eius filius quē præ manſuetudine ac facilitate delicias humani generis appellabant, exemplo paterno non modò malè in ſe dicta tolerauit: ſed duos patricij generis iuuenes conuictos in affectatione imperij pertulit, nihilq; amplius eos monuit, niſi vt deſiſterēt, eos edocens imperia non niſi diuino facto dari. Poſſent etiā Zenonis ſententiā vſurpare, qui cum criminaretur, ꝙ malè in ſe dicta grauiore animo ferret, ait, Si maledicta æquo animo tulero, nec laudes quidē ſentiam. Epaminūdas quoque Thebanus, quem Cicero facilè principem totius Grcciæ appellat, æquo ſemper animo calumnias tulit, aſſerens fortitudinis ac magnanimitatis eſſe maledicta contēnere. Sapientis viri eſt (vt ait Antiſthenes) malè audire, cùm bene egerit.

Iulius verò Cæſar, vt omnibus in confeſſo eſt, in omnes clementiſſimus extitit; ſic etiam illos qui contra eum oblatrabant, quos quidē inhibere maluit, quàm vindicare. Nam acerbè in ſe loquentibus ſatis habuit pro concione, denunciare ne perſeuerarent: & hi qui liuore quodam animi in alios oblatrant, ab omnibus comprimendi ſunt, & in illos grauiter animaduertendum eſt, ne paucorum improbitas

latiùs

latiùs ſerpat, & ad multorum perniciem euadat. Memnon cum pro Dario Rege bellum aduerſus Alexandrum gereret militem ſtipendiarium qnendam audiuit graue nimis maledictis in Alexandrum obſtrepere: qua ex re commotior factus lanceam accepit, & illius caput percutiens ait, Equidem te nutrio, vtpotè contra Alexandrum pugnes, non autem vt conuitijs eum inceſſas, vt ille inclytus dux oſtéderet, etiam in hoſtem neutiquam maledicendum eſſe. Ariſtippus Cyrenenſis philoſophus, cum ſuccenſere quendam vidiſſet, ac verbis indignari, dixit: Ne verba per iram proferamus, ſed verbis iram compeſcamus. Naucrates ſapiens iracundis ſimile quid accidere dixit, quod lucernis quę copioſo oleo magis inflammantur, potiſſimùm cùm iracundia ſit perturbatio immanis, affectione dura, & violenta potentia, cędium cauſa, calamitatis ſocia, iacturam concilians, & dedecus, pecuniarum pernicies, adhæc perditionis origo. Rurſus hoc in loco cum hæreret, exemplo, ſubit illud Pythagoricum.

Nullus liber, qui ſibiipſi non imperat.

Cuius meminit Stobęus ſermone 6. & Cicero pro Plautio ait, nihil eſt tam volucre quàm maledictum, nihil facilius emittitur, nihil latiùs diſſipatur. Et Democritus grauiſſimus Philoſophus in ea eſt ſententia, iracundiam impugnare eſſe difficile: ſed viri præditi ratione eſt ipſam vincere. Et Herodotus exiſtimat opprobria in hominem coniecta, iracundiam excitare, cui Apollonius conuenit ad Macedonem in hęc verba,

Inſania flos eſt iracundiæ.

Affectus iræ niſi curentur & caſtigentur, in naturalem morbum abeunt.

Et illud Democriti apud Stobæum ſerm. 8. dum ait,

Bonum eſt iniuriam non facere, ſed nec velle quidem.

Soli Deo chari ſunt, qui iniurias oderunt.

Et Menander apud eundem Stobæum cecinit.

Nemini iniuriam facere omnes homines decet.

Et ex Philemonis ſentētia cōſtat apud eūdē Stob. dū cecinit.

Vir iuſtus eſt non qui non facit,
Sed qui cùm iniuriari poſſit, non vult tamen.

Et illud Antiphonis.

Qui nemini facit iniuriam, non indiget vlla lege.
Id quod recte habet, etiam lege præſtantius eſt.

Et Menander apud eundem Stobæum ſermone præcitato.

Iniuriam nulli facere, ò Laches didiciſſe in vita, ſtandum eſſe indicato ciuile.

Nihil iniuriari parit humanitatem.

Tametſi difficile ſit, ſicuti diffinitium extat ex illo Pythagorico, dum cecinit.

Seruire affectibus grauius eſt, quàm tyrannis.

Nequit liber eſſequi, affectibus ſeruit, & affectibus regitur.

Nec illud Platonis hac in re omittendum eſt aſſeuerantis, difficile eſſe inuenire, in tẽperantibus, quidẽ bonã voluptatem, ęgrotantibus autem ſalubrẽ. Et Ariſtoteles ea ſimilitudine vſus ait, vt fumus mordicans oculos minime videre ſinit, quæ pedibus adiacẽt, ſic iracũdia oboriẽs orationẽ offuſcat: & quod bonum habitura mẽs fuerat à ratione ipſa iracundia non ſinit, ſine labore, ac moleſtia potiri. Et quẽadmodum nauigia præclara iudicãtur, non quę in tranquillitate nauigãt, ſed quæ tẽpeſtatibus obſiſtũt, & euadunt: ſic & homines, qui irę & perturbationibus reſiſtere valent, magni, forteſq; habentur. Hiſtriones hoc in loco recẽſere oportet, qui licet ſolùm ſimulẽt, hominis irati faciem repræſentant: viri autem virtutis ſtudioſi, & ſi reuera iraſcantur vultu tamẽ, & geſtibus irati abſtinẽt. Et Dionyſius Halicarnaſſeus ſcribit, quamuis irã vincere tum magna res videatur, tum vera ſit, maius tamen eſt cauere, & prouidere ne in ipſam incidamus. Et cato maior dicere ſolebat (vt eſt in prouerbio) iratum ab inſano tẽpore tantum diſtare. Nec quidẽ fieri poteſt, vt concitatus ira ratione vtatur. Proinde rationem oportet agendo rum ducẽ conſtituere, ac ita demum actiones vitę aggredi: iram, interea contingentem ſemper caſtigãdo, ac euitãdo, vt Naucleri fluctus aduoluendos. Siquidem non minor metus eſt, ne ira nimiũ aduerſa ceu proræ fluctus, & ſui authorem, & familiã funditus perdat, euertatq;, niſi quis per induſtriam præternauiget. Claudius Cęſar, quum ſibi conſcius eſſet, ſe perire, & iracundiæ impetu ſæpe peccare, vtranque excuſauit edicto, pollicitusq; eſt alteram per breuem, & innoxiam futuram, alteram vero non iniuſtam. Qua quidẽ ſententia declarauit improuiſam illam motionẽ ſe non poſſe ex tempore reprimere, quam quidem Peripatetici aſſerunt non eſſe in hominum poteſtate, illam vero aliquo iudicio confirmatam non inīquam fore, ſed quaſi iuſtitiæ vltionem. Sed quo quiſque

quæ natura generoſior eſt, vt ait Plato in libris de re publica, eò mitius iraſcitur.

Et ira, quæ cùm ferocius excãduit hominem præcipitem rapit adeo, vt ab inſano, ac furioſo, paululum quippiam abſit. Oculi, color, vultus, geſtus, vox, clamor, verba prope furentis, atq; inſanientis hominis eſſe vidẽtur, qui niſi quamprimum ad ſe redeat, ad agnatos omnino atque affines vecordium furioſorumque more reijciendus erit. Optimè Pythagoras Samius: qui taciturnitatis priuſquam ſermonis præcepta tradebat, diſcipulos ſuos monebat, ne quid vnquam per iram dicerent, aut facerent. Vnde Architas Tarentinus, vt præceptoris ſui monita ſequeretur, quum villico ſeruo, qui grauiter deliquerat ſuccenſuiſſet, ait: Punirẽ nunc te, niſi iratus eſſem. Timebat enim ne ira percitus ſanctã, moderatamq; iuſtitiæ vltionem trãſgrederetur. Præclare Cicero Quintum Fratrem ſuũ, qui tunc Aſiæ præerat, monet: vt ſi vitare nõ poteſt, quin ab iracundia quamprimum eius animus occupetur, ſaltem, vt ſe ante comparet, quotidieq; meditet̃ reſiſtẽdum eſſe iracũdiæ, moderari animo, & orationi, cùm ſis iratus, aut etiam tacere, & tenere in ſua ſponte animi motum, ac dolorem.

Hæc Ciceronis præcepta epiſt. 2. ad fin. libri 1. diligenter ſummaq; ope niti decet, nec latũ quidem vnguẽ ab eis diſcedere, tenendaq; ſunt, vt iracundiam comprimamus, ne in furorẽ deinde rapiamur. Simusq; vel nobis ipſis, vel alijs iniurij. Ex qua ira ac animi perturbatione in perniciem pleraq; attraxere. Periander Corinthius ira accenſus ſub calcibus miſſam vxorem, quæ in vtero puerum habebat, interemit. Deinde mentis cõpos factus cùm cõperiſſet per calumniam pellicum id à ſe actum eſſe ira ſcãduit & eas omnes igne cremari iuſſit, filiũ quoque ſuum Lycophrona nomine præ matris interitu eiulantem abdicauit, & in Corcirã vſque relegauit. Lyſander Lacedęmonius iram mortemq; acerbitate grauem, ac terribilem potentiam, tyrannidemque exercuit, adeò vt non immeritò conciui eius Etheocles dixiſſe videbatur, cùm ait bene actum cum Græcia eſſe, quod duos Lyſandros non protulerit. Idem Sylla iure optimo dicere poterant Romani cui præ ira, ac ſæuitia nullus iucundior luſus, ac iocus, quàm cruor, quàm cædes, quàm vnci, ac ſecures, & ante oculos ciuium trucidatio, qui (vt alia eius ſæuitiæ, atque iracundiæ exempla omittamus) Q. Lucretium

offellam (cuias opera prænestinam vrbem ceperat, Marium conſulem obſederat, finemq; victoriæ adeptus fuerat) in foro ipſo enſe tranſegit, nullam aliã ob cauſam, niſi quod conſulatum peteret antequam prætor extitiſſet. Quinetiã Syllę ira, quæ vniuerſam Italiam ciuili ſanguine inundauerat, aliquãdo in authorem ſuum peſſimum virus euomuit. Nam cùm in Puteolano rure grauiter ægrotaret Sylla, audiſſetq; pecuniam pro reficiendo Capitolio à Decurionibus cunctatius penſitari præcipiti ira ſubitò excanduit, & immoderatæ vocis impetu ruptis præcordijs ſpiritum cruore miſtum exhalauit. Et qui per iræ impotentiam tot hominũ millia peremerat: poſtremò ſeipſum perdidit. Caſius quoq; impetuoſus, & iracundus extitit, & ſæpius per iram, quàm per auaritiam, qua etiam laborabat, à recto diſceſſit. Aequior Settorius, qui minimè omnium ducem ſe iracundiæ permiſit.

Qua in re habeo alios pleroſque proponendos, qui contumelioſè tractari, ſiue verbis conuitioſis, ſiue manibus, ira dimiſſa nullo pacto vltionem exequuti ſunt, nec itidem aliud, quicquam aduerſus ipſos egerũt: ſed vtique æquo animo, leniq; improbitatem hominum tulere. Et vir ſapiens, & cordatus qualis quilibet, qui Philoſophiæ ſtudio aures accõmodauerit, nullo horum perturbatur, non tam ipſa pati, quàm inferre turpe ducens. Nã qui peccat, is turpitudini obnoxius eſt, qui verò patitur, quatenus ipſe peccatum non admittit, eatenus, ne turpi alicuius dignitatis particeps dicendus eſt. Puſillanimitas enim eſt has ob res indignari, & commoueri intenſius: ſed leniter & tranquille tolerabit, quicquid acciderit. Hoc decorum eſt eius, qui ſe magnanimum profitetur. Quod ſi hos animi motus lenire non poſſimus (ſi quidẽ hominum animus in auribus habitare videtur: bonis enim auditis corpus gaudio repletur: cõtrarijs ira inflatur) & iræ moderamini ſtudebimus, mea quidẽ ſentẽtia: ſi multò antea rem præmeditemur. Exercebimus igitur, nos domi inter famulos, & vxores. Qui enim domi lenis eſſe didicit, idem multò magis publicè talis erit: præſtabitq; foris quod intus cum familia exercuit: videlicet, vt mitis, ac bonus ſit: & huc alluſiſſe videntur Horatij carmina epiſtolarum lib. 1. dum cecinit.

Nemo adeò ferus eſt, vt non miteſcere poßit,
Si modo culturæ patienter commodet aurem.

Et illud Ciceronis adſtipulari videtur officiorum primo, aſſeuerantis

aſſeuerantis, vt equos propter crebas cōtentiones præliorum ferocitate exultantes domitioribus tradere ſolent, vt his facilioribus poſſent vti: ſic homines ſecundis rebus effrænatos, ſibiq́ue præfidentes tanquam in gyrum rationis, & doctrinæ duci oportet, vt perſpiciant rerum humanarum imbecillitatem, varietatemq́; fortunæ. Itidem Cicero quarto Tuſculanarum Quæſtio. in ea ſpecie, hac vtitur ſimilitudine. Quemadmodum tēperantia ſedat omnes appetitiones conſeruatq́; conſiderata iudicia mentis: ſic huic inimica temperātia. omnem animi ſtatum inflammat, conturbat, incitat. Et Cicero lib. 5. Tuſcul. ait, Accipere præſtat, quàm facere iniuriam & lib. 3. Paradox. aſſeuerat in hæc verba. Peccare certè licet nemini. Nec tamen ignoro authori iniuriam non retaliari, eſſe quidem difficile, ſicuti Claudianus diffinijt, dum cecinit.

Diis proximus ille eſt quem ratio, non ira mouet.

Itidem ait.

Virtute decet, non ſanguine vti.

Et Ouidiana carmina adſtipulari uidentur, dum ſcribit.

Vt valeas multa ferenda tibi,
Superanda omnis fortuna ferenda eſt.

Et id diffinitum eſt apud Stobæum ſermo. 113. ex Moſconij ſententia.

Quod alium admonere labor ſit modicus:
Iniuriam verò ſibi ipſi illatam ſuſtinere.
Omnium eſſe maximum inter mortales honorem.

Cæterū & illud memoriæ repetere libet, Romanos ſummo odio proſequuros fuiſſe maledicos: diligebant ſiquidem ciues omnes, Neuium poetā, & illius ingeniū admirabātur, & cum fabulas in publicū ederet frequenter, ac ſeriosè omnis aderat populus: is tamen maledicentiæ vitio laborabat, ac in principes ciuitatis plurimum oblatrabat, & cū in dies Romæ percrebuiſſet, à triumuiris in carcerē coniectus eſt, & tādiu inibi ad fuit, donec ſcripſit aliquot fabulas, in quibus quidem delicta ſua, & petulantiam prodijt. Phocion præclarus ille ciuis Atheniēſis cum audiret Demoſthenem Alex. Regem grauiter maledictis laceſſere, inquit, Noli leonē ſæuum ſtimulare quem gloria, & imperandi cupido incēdit, & pleraque id genus alia congerit Franciſcus Patricius lib. de regno 4. tit. 7.

Illud tamen obliuioni, in ea ſpecie non eſt tradendum ꝙ qui ad iram capeſſendam ſunt faciles, eam quoque facilimè deponunt,

deponunt,ſicuti Horatius de ſe verba agens,lib.2.epiſt.ad librum ſuum alloquens.

Iraſci celerem tamen vt placabilis eſſet.

A naturaq; id comparatum eſt,vt qui faciles aſſumendis quibuſlibet affectionibus ſint,ſunt etiam & deponendis, & verſa vice qui ſunt tardi recipiendis ſint & reijciendis. Et ſicuti ab Ariſtotele diffinitum extat, adoleſcentes qui ad iraſcendum prõpti ſunt, cito & amici fiunt, hinc quidem eſſe air, vt ad rationem percipiendã ille etiã promptior ſit.Hoc manifeſte in pueris cernitur:qui cum iracũdi ſint, ſero admodum rationis compotes fiunt, & ad ſtudia literarum eueƈtiores exiſtunt, minus diƈto parẽt minusq; imperata faceſſunt. Ad illã Platonicam ſententiam,& Ouidiana carmina accedunt quum ait.

Quo quiſque eſt maior,magis eſt placabilis iræ

Et faciles motus mens generoſa capit.

Sicuti etiam in mulieribus proditum eſt,& omnibus quoque qui facile amicitiam ineunt, de facile eandem amittere, & è contrario tardos, ad amicitias ineundas, tardos quoque eſſe ad deponendas ſicuti Suetonius agens de Auguſto. Aurelius, & Eutropius,idem exiſtimant. Et illud Propertij his admodum conuenire videtur,lib.2.

Hoc mihi perpetuo ius eſt quod ſolus amator,

Nec cito deſiſto,nec temere incipio.

Imperator Theodoſius, teſte Paulo Diacono rebus iraſcebatur indignis, ſed illico flectebatur,& è contra Caro Vticenſis: vt author eſt Plutarchus in eius vita non facile ad iram labebatur, & implacabilis erat. Et horum ea ratio aſſignari, poſſet, ſiquidem & hominis corpus quatuor duntaxat complexionibus compaginatum eſt,calido,ſicco,humido,frigido, quæ omnia ex quatuor elementis originem ducunt, aere, igne, aqua,& terra, & hi qui igne pollentes ſunt, vt ita dixerim cholerici, & bilem facile depromunt, hiq; faciliores ſunt ad quamuis affectum, ſiquidem ignis cæteris elementis mobilior eſt, quo fit quemadmodum ad iram, vel atram bilem mouentur,ita,& velocius relinquunt.

Et è cõuerſo qui terræ plus habẽt,vt ſunt qui atra bile,quæ frigida,& ſicca eſt vexantur, hi ſunt cæteris multo tardiores. Si quidem & terra cæteris elementis immobilior eſt, & durior. Iſthæc ratio ex alijs pleriſque conueſtiri poſſet,quæ iuſtũ profecto volumẽ exigerent,ac poſtularẽt.Sed ne lectoris animum

animum fatigemus, conſultò miſſa facio. Nec ſilentio illud prætereo, quòd iræ calor quā primnm extinguitur: inueterata tus enim odiū fit, & magna cum difficultate ſedatur, quo ſic odiū ab ira emanare, vt elegāter Maro docuit, dum cecinit.

Haud aliter iuſtæ, quibus eſt Mecentius iræ.

Nonnulli eſt animus ſtricto concurrere ferro.

Verùm enimuerò, ſi mortales non leniter patiantur, iniurias ſibiipſis illatas, oportet de illorum pœna verba facere. Et vt propius operi accingare, tota iſthæc materia, ac eius punitio trino ordine diſtinguetur, aliquot capitibus. Primo, ſiquidē de iniuria, quæ verbis fit, & maxime de ea quæ veri criminis obiectione irrogatur. Secūdò, de iniuria, quę per ſcripturā fit, vtpotè per famoſum libellū, in quo verba iniurioſa, & vtiq; infamatoria proponuntur. Poſtremo de iniuria quæ facto fit, & de eius pœna aliquot pręſtringam. Non diffitebor iniuriarum quęſtionem quibuſdam ieiunam nimis, parumque videri vtilem, potiſſimū ijs qui foreſia, praxim ve iudicialem quotidiè tractant: quippè qui eam ſuccinctè, ac veluti per tranſennam, vt aiunt, abſque eius appendicibus, contemplantur extra chartaceā molem, nihil vtilitatis inde percipientes, minimè conſiderantes ea quæ ex huius controuerſiæ vera deciſione etiam ad praxim deduci frequentiſſimè poterūt: nos tamen aliqua conijciemus neglecta ſuperficie, & omiſſa cute carnē, & ſuccū ipſum interius extricādo, planeq; me miſeret tot claſſicos, & principaliores iuris interpretes in hac materia iniuriarū operam tot ſeculis luſiſſe, & ingenia melioribus vtique aptiora, quæſtiunculis ea in re pluſquàm ſerotinis, & crocodinis cruciaſſe, vt ad ſcholas Gemonias mitti magis eligerem, quàm ad gradus, quos in hac doctrina confixerunt doct. Verùm eam iniuriæ materiam examinabimus his capitibus, quàm vtilis apud tribunalia ſit dubio procul oſtēdam. De iniuria verbali verba facienda ſunt.

Operis diuiſio.

Tacita reſponſio.

† Siquidem iniuria non tantùm facto, ſed & verbis fieri conſtitutiſſimum eſt l. eum qui nocentem. l. itē apud Labeonem. ff. de iniurijs. l. ſi non conuitij. C. eod. tit. c. cum ſ. a, & b, de re iudicata. Quò fit iniuriam fieri, ſi ſimplici verbo alicui contumelioſa vtique verba dixerit: ex tex. in l. prima. verſicu. iniuriam. ff. de iniurijs. & in §. iniuria. Inſtitu. eodem tit. & in l. ſi non cōuitij, & ferè per totum. C. de iniurijs, extatque hodie Regia l. j. titu. 9. parte 7. Quàm ſententiam intelligen- 2

ligendā eſſe exiſtimo tametſi pręſenti alicui,vel abſenti proferatur.tex.eſt ad id pręſtātiſſimus,in l.itē apud Labeonem. §.conuitij.ff.de iniu.vbi. Conſultus ita ſcriptū reliquit.conuitium autem nō tantum præſenti,verùm abſenti quoq; fieri poſſe Labeo ſcribit Cui conuenit regia l. paulò anteà citata,& ante hos id conſtat ex Miſonij ſententia in hæc verba. Fons & origo malè viuēdi eſt non refugere obſcœna, & turpia loqui abſentibus. Et Cicero libro tertio officiorum idem definit.Ex quo non inconcinè intelligenda eſt regia l. ſecunda.titu.nono,lib.octauo,in ordine.regali, quæ expreſſim agit, de ſex conuitijs, quorum aliquod ſi quis obiecerit, teneatur palinodiam canere,ſibique ipſi contradicere: ſi abſenti conuitium.in illa lege deſcriptum objiciatur nō teneri palinodiam canere,adnotando verba Regię cōſtitutionis, in ibi à otro, quod verbum videtur, pręſentiam conuitiātis requirere,ſicuti doctores adnotant ſumentes rationē ex tex. in ibi.in l.j.de verborum obligat. pręſertim Alexan. nume. 17.& ibi Romanus.Siquidem ille,qui præſens non eſt, non dicitur loqui, nec factum eſſe pręſente aliquo, niſi & is intelligere potuerit.gloſſa in capi. teſtes. tertia quęſtione nona.Dominicus in capi.in primis. quarta colum. ſuper gloſſ. verbo pręſente.ſecunda quęſt.prima. Bal.in l.ſecunda.§. voluntate.ff.ſoluto matrimonio.& in l.ſi fine.in ſecunda quæſtione.C.ad Velleia.& in l.finali.§.neceſſitatem.C. de bonis quę liberis. Notant Doctores in clementina prima, verbo Præſentia de baptiſmo.cap.audiuimus.de ſimon.cap.audire. 34.& diſtinct.l.ſępe audiui Cæſarem.ff. de offici. præſi. verbo Audire.Tametſi huic intellectui refragetur gloſſa in cap. conſtitutionem.verbo Participationem.de ſententia excommunicationis, in ſexto, & nos alibi pleniori trademus manu:& quis propriè abſens dicatur pręſens, vt diffiniunt doctores in l.abſentem.ff.de verb. ſignific. & in l.vlt.C.de longi.temp.præſcrip.Andr.Tiraquellus multę lectionis vir, in tract.de retractu *lignagier*.§.trigeſimo quinto, gloſſa tertia, nume.2.† Et vt ad rem redeam,illud obuium eſt: puniēdum
3 eſſe iniuriarum actione, tametſi qui iniuriam irrogauerit conuitiumque dixerit,abſens ſit,& veritatem prę ſe ferat, ſi ſanè reipublicæ eius patefactio non interſit. In quo dubio ſcribit Paulus Iuriſconſultus in l. eum qui nocentem. ff. de iniur.Eum qui nocentē infamauit,non eſſe bonū, & æquum

Regia legis declaratio.

Abſens quis propriè dicatur.

ob eam rem condemnari:peccata enim nocentium nota eſſe & oportere, & expedire. Cui conuenit regia l.j.titu.9.parte ſeptima.& eſt tex.in l.ita vulneratus.verſicu.cùm nec impunita maleficia eſſe oporteat.ff. ad legem Aquiliam . in l. licitatio.§.ſed quod illicitæ:de publicanis & vectigal. Et Cicero libro primo officiorum,ait, quòd verum, ſimplex, ſyncerumque eſt, id eſt, naturæ hominis accommodatiſſimum, itidem homini eſt propria viri inquiſitio,ac inueſtigatio.

In quo equidem dubio ſi iniurioſa, ac contumelioſa verba irrogans alicui à veritate deuiet falſumque dicat criminis reus eſt,ac punitione dignus. Quod ſi non interſit reipublicę delictum ſcire conuitium ve, vtpotè ſi quiſpiam appellet filium meretricis, lenonìſve, tametſi verum dicat ſiue à veritatis ſcopo deuiet falſumque dicat iniuriā vtiq; irrogat, ac actione iniuriarū tenetur,ſicuti explicat Bar.in præcitata l.eum qui.ita tandem rem ipſam diſtinguens, quando reipublicæ non intereſt vitium illud,quod conuitium obiectum fuerit,manifeſtum fieri, tunc equidē puniendum eſſe ea ductus ratione: quia defectus alterius detegere iniurioſum vti que eſt,ſicuti probat tex.in l.2.verſicu.quid enim tam durū, tamque inhumanum:quando,& quibus quarta pars debeatur,libro decimo.Cui ſententiæ accedit Pet.de Bella pertica Cin.Alber.in l.ſi non conuitij.C. de iniur. primus col.2. ſecundus quęſt.8. tertius colu.3.Angel.poſt Bartu.in d.l.eum qui nocentem.Quo in loco plerique alij doctores in ea ſunt ſententia.Ioannes Faber in §.iniuria.nume.3.& 4.Inſtit.de iniurijs.Ioannes de platea,& Ang.& alij inibi, & ex noſtris, Abb.hanc profitetur ſententiam in capi.fin.numero quinto, de iniur.& dam.dato.Et opinionem Bart. ſequitur Bald. & doct.in §.primo,Inſtitu.de.iniur. Cinus, & doct. in l.ſi non conuitij.de iniur.C.de quæſt.8.Salice.in l.vnica de famo. libel.Montaluus in l.j.tit. nono, parte ſeptima, in gloſſa j.& inibi Gregor.Lupus ad finem,& plerique alij doctores citati per Couuaruuias,libro Variarum reſolutionum primo c. vndecimo,numero ſexto,quam etiam eſſe communem conſtat ex Antonio Gome.cap.ſexto delictorum,nume.2.quam Abb.& Antonius nume.27.in dicto cap.cum i, t, & a, de re iudic,damnat.& Ioan.And.in titu.de accuſatore.§.j. verſicu. Ex quorum doctorum varietate aliquot concluſiones, infrà adnotādæ ſunt,vt iſthęc materia eluceſcat, vti & nos paulò

Falſum crime obiiciens.

pôſt adnotabimus. Quod ſi quis alteri obiecerit delictũ, vel cõuitium, quod reipublicę interſit punitum eſſe, vtpotè hæreticus, Sodomita, falſarius, latro, hanc iniuriã impunitã eſſe non licet. Quam frequẽtiori calculo receptã ſententiã, ac diſtinctionẽ intelligendã eſſe exiſtimant doctores, ſiue in iudicio, ſiue extra iudiciũ id cõtigerit, ex gloſſ. in d.l. eum qui nocentem. tametſi ab hac ſententia aliqui libenter diſcedunt. Quapropter vt ille locus deinceps pôdus fortaſſe nõ habeat tantę difficultatis aliquot ſubijciã. Cardo igitur dubitationis in hoc verſatur, ſiue in iudicio, ſiue extra iudiciũ cõuitiũ dicatur: etiam verum, cuiuſq; notitia reipublicæ interſit. Praua tameu proferentis intentio, & quòd liuore animi peccatũ eſt nõ omnino ab iniuriatũ actione liberũ eſt. Quod ea argumentatione probatur: tametſi reipublicæ interſit nocẽtiũ crimina nota eſſe, ac itidẽ manifeſtari: nihilominus prauus excandeſcentis animus, ac reuelantis rem protſus efficit iniquam. tex. eſt celebris in c. cùm miniſter. & in cap. relegentes. 23. q. 5. & Cicero pro Roſcio Amerino inquit, Accuſatores multos eſſe in ciuitate vtile eſt, abſq; prauo excandeſcentis animo, vt metu contineatur audacia. Et in Verrem, Nulla ſalus reipublicæ maior eſt, quàm eos, qui alterũ accuſant, nõ minus de laude & honore, de fama ſua, quàm illos, qui accuſantur de capite, de fortunis ſuis pertimeſcere. Itaq; ſemper hi diligentiſſimè accuſarunt, qui ſeipſos in diſcrimine exiſtimationis venire arbitrantur, abſque liuore. Et lib. 5. Tuſcul. Quæſt. ait: accipere præſtat, quàm facere iniuriam, & ad Atticũ ſecundo aſſeuerat. peccati dolor, & maximus, & ęternus eſt. Secundò conueſtiti poſſet, Pręſumptiones, & coniecturæ deducuntur veri criminis, reipublicęq; patefieri, quando abſque vlla cauſa, quod tractatur in iudicio, vel extra iudicium contigerit. Quò fit ſi criminis obiectio ex iuſta cauſa facta fuerit, conſentaneum erit, non animo iniuriandi: ſed vtique æquo animo contingere. Quàm rationẽ perpendit Oldradus in conſil. 53. Romanus in conſilio 96. quibus accedit Ripa nec admodum inuitus in l. vlt. C. de reuocand. donat. quęſt. 7. & prę ter hos non deſunt doctores Canonicę Philoſophiæ qui eandem profiteantur ſententiam: ſiquidem & Abb. in cap. vltimo. de iniurijs. itidem in capi. cum t, a, & b, de re iudicata. Ioannes Andręas in Speculo, tit. de iniur. Quibus nouiſſimè ſe ſubſcripſere Martinus ab Aſpilcueta

cueta in ca. inter verba. 2. q. 3. Corollario 63. & Archiepiſco. inſulæ ſancti Dominici non modicæ æſtimationis apud omnes in vtraque cenſura, olim, & nunc nobis præceptor obſeruandiſſimus, miro ac venuſto ordine, prout ei moris eſt, hãc ſententiam profitetur, lib. 1. Variarum reſolutionum. cap. xj. numer. 6. col. 2. ex qua quidem iuris aſſertione aliquot iuris appendices colligi poſſunt. Et primò quaſi ex eodem ſtipite, ſiue fonte videtur emanare declaratio ad text. in l. iuſtiſſimos C. de offic. rectoris prouinciæ, exiſtimantis minimè veritatem conuitij eximere ipſum conuitiantem à crimine iniuriæ, nec ab eius punitione, tametſi reipublicæ interſit vitium manifeſtum fieri: nihilominus qui dixerit, vt propriæ libidini, ac iræ ſatis faceret, reus criminis factus eſt. Ob quod etiam à criminis punitione non erit immunis. tex. ad id præſtantiſſimus in l. 2. C. quando & quibus. lib. 10. Qua in ſpecie idem reſpondit Oldradus, Romanus, Abb. Ioannes Andreas, cæteriq; doctores loco paulò anteà citato, & Cicero libro tertio officiorum ait, nõ ſe aſtringi ſcelere, ſi quis tyrannum occidit, quamuis familiarem, ſi non animi perturbatione id fiat: & libro primo officiorum. Homines hominũ cauſa ſunt generati, vt ipſi inter ſe alij alijs prodeſſe poſſint. Et libro tertio officiorum ſcribit homo naturæ obediens, homini nocere non poteſt. Secundò ex his apparet reum criminis effectum eſſe, qui iudicio crimen, tametſi verum aduerſario obiecerit. Ex hoc equidem animus depræhenditur prauus, atque ideo actione iniuriarum teneri, probat text. in l. quiſquis C. de poſtulan. & mox plura. Tertiò apparet, qui verũ alterius crimẽ illi exprobrauerit, iuſta tamen cauſa, actione quidem iniuriarum adſtrictum eſſe, cùm ſanè praua intẽtione ne is nempe obiecerit, & in labẽ peccati incidere. Conſtat ex Adriano quolibeto vndecimo, litera r. cui ſubſcripſit Martinus Aſpilcueta re & fama vtique inſignis, & inter vtriuſque iuris profeſſores maximè cenſendus: is inquam in d. c. inter verba. xj. q. 3. Corollario 70. † Ad id etiam pertinet 5
analytica declaratio tex. in l. 1. C. de famo. lib. Si quis famoſo libello alterius honorẽ læſerit: tametſi vera crimina illi obiecerit, capitali puniendus eſt, ſicuti & nos paulò pòſt pleniori manu adnotabimus: oportet equidẽ reipublicæ homines ſceleratos, accuſationibus ad iudicẽ deferri, potius, q̃ famoſis extra iudicium libellis infamari in maximã omniũ perniciẽ, ac iniuriam.

Prima concluſio. *Secunda concluſio.* *Tertia concluſio.* *Declaratio legis 1. C. de fam. libel.*

iniuriam. Quod conueſtiri poſſet ex ſententia Cicer. lib.3. Offic. Non eſt res vlla tanti, aut commodum vllum, tam expetendum, vt viri boni, & ſplendorem, & nomen amittas. Et lib.4. ad Herennium, Perditiſſima ratio eſt, diligere formam, negligere famam. Et Cicero in Lælio, Non eſt negligenda fama, nec mediocre telum, ad res gerendas exiſtimare oportet beneuolentiam ciuium. Et lib.3. de Finib. Eſt hominis ingenui, & liberaliter educati, velle bene audire à parentibus, à propinquius, à bonis etiam viris & futuræ poſt mortem famæ, etiam detracto vſu cōſulendum eſt. Siquidem animus prauus excandeſcentis, ac iniuriantis conſideratur, vti ex ſententia Senarij in viros bonos conſtat in hæc verba.

Non odit frugi bonum nunquam vir virum.
A mente bona bonæ proficiſcuntur actiones.
Largitur & bono, Deus viro bona.
Secteris & modeſtum, & bonum virum.
Plane dies mores probat mortalium.

6 Eò maximè, † ſi libellus famoſus ſiue iniuria facta ſit nobili, vt explicant doctores in l. non debet ff. de dolo malo, non ita quidem ignobilis infamia notaretur, vt in l.2. C. vt intra certum tempus: cuius hæc ſunt verba. Et ſi perſona vilior fuerit, cuius damnum famæ non ſit iniuria. Quæ quidem iura ad id expendit Bal. in conſi. 116. quod petitur, poſt princip. vol.3.

Declaratio l.2. tit. 9. libr. 8. ordin.

Iuris apertiſſimi, & ad regiarum cōſtitutionum interpretationem maximè vtile ad legem 2. tit.9. lib.8. ordinamenti, qua cautū eſt, vt qui alterū aliquo ex ſex vitijs cōuitio affecerit iniuriā illam retrahat corā iudice, & honeſtis perſonis, vt aiunt, palinodiam canendo, & rurſus tercentum ſolidis mulctetur. Primò itaque dicimus minimè eſſe à iudice cogēdum palinodiam canere ſeq; mentitum fuiſſe coram honeſtis viris aſſerere eum qui alterj extra iudicium prauo animo, ac liuore quodam in rixa iniuriam, ſiue conuitium dixerit, idque manifeſta iniuriandi intētione, ſi illi obijciet verum crimen, cuius manifeſtatio vtilis eſt reipublicæ: Siquidē huiuſcemodi reuelationem extra iudicium tametſi iniuria fiat, & verum exprobet vitium cuius manifeſtatio vtilis eſt reipublicæ extra ordinem à iudice puniendus eſt iniuriarum actione, iuxta doctrinam Bar. & ſequacium in præcitata l. eū qui. quę ſuffragari poſſet ex not. per Didacum à Couaruuias in præcitato nu.6. illat.6. & nos paulò antè meminimus. & mox plura.

Tertiò

Tertiò, † & quod obiter menti occurrit, adnotandum eſt 7
ad præcitatam regiam conſtitutionem, intelligendam eſſe, tenerique iniuriantem palinodiam canere, ſeque mentitum eſſe, & coram prætore, & honeſtis viris ſibi ipſi contradicere, vtpote intelligatur regia conſtitutio, quando falſum conuitium ſiue iniuriam dixerit, longè quidem aliter, ſi verũ vtiq; protuliſſet, idque maximè reipublicæ conueniebat pateſieri, minimè tenebitur palinodiam canere: ſin minus non expediebat reipublicæ ſcire ſicuti in aliquot caſibus illius legis, indiſtinctè teneri palinodiam canere, modo verum proferat, modo falſum, & in hac ſpecie aſſeuerant pleriq; noſtræ tempeſtatis. Qua ſententia omnino exploſa contrarium veritati magis fauere exiſtimo: quin etiam obijciens alicui iniuriam ſiue cõuitium, ſi ſanè verum ſit, tametſi ſit ex illis quinque in regia conſtitutione contentis, & vtique probetur minimè poteſt condemnari, vt palinodiam canat, ſeque mentium eſſe fateatur, ſecundum Andręam de Iſer. in capit. 1. §. iniuria. de pace iuram. firm. & nouiſſimè Didac. à Couar. loco prędicato, nume. 7. & Grego. Lupus in l. 1. titu. 9. part. 7. ad fin. Et huic accedit ſententiæ Gomezius, de delictis, ca. 6. numer. 2. intelligo ſanè tametſi non interſit reipublicæ conuitium ex illis verbis pateſieri: nihilominus ſi obiectum crimen probetur, minimè teneri ſibiipſi contradicere, nec pœna criminis ordinaria puniri. Cui ſententiæ ſubſcripſit Couar. eo in loco, cuius & antea meminimus qui tametſi nihil alleget, eſt l. 1. titul. 9. part. 7. inibi. *Eſto es por dos razones. á La primera, es porque dixo verdad.* Quæ legis ratio militat etiam, tametſi non interſit reipublicæ, ſicuti & quando intereſt, atq; ideò idem ius militari debet l. à Titio ff. de verb. obli. c. tranſlato. de conſtit. Ant. Gomez. d. c. 6. delicto. nu. 2. q. immunis erit ab hac obiectione, intelligendo regiam conſtitutionem 2. ſecundum diſtinctionem Barro. in d. l. eum qui nocentem. Qua ratione Didac. à Couar. numer. 6. intelligit d. l. par. iuxta Bartol. doctrinam. Montal. in ead. l. 1. idem exiſtimat. & ante hos Pet. & Cyn. in l. ſi non conuitij. 8. q. C. de iniur. Quartò, his tandem pręnotatis, oportunè adhuc quæritur, quo ad regiæ conſtitutionis examen, quòd nec etiam poterit aliqua pœna puniri, nec ex ordinaria, ſi crimen probauerit, ex l. 1. titu. 9. part. 7. ibi. *No caera en pena ninguna, ſi la prouaſſe*, adnotando verba ibi *pena alguna*, nec etiam extra-

Quando quis non teneatur palinodiã canere.

B ordinaria,

ordinaria, ex illo iuris adagio. Qui totum dicit nihil excludit cap. ſolitæ. de maior. & obed. l. 3. ff. de offic. preſid. itidem conueſtiri poſſet ex l. 8. titu. 6. part. 7. inibi. *Pronando o an ſin no aura pena*, id eſt, nullam patietur pœnam, cùm indiffinita æquipolleat vniuerſali. l. ſi pluribus. & Dio. in rubr. de regul. iur. lib. 6. & inibi Anchar. col. 3. & Francus, Innoc. in ca. auditis. in verbo, exceptionem. & inibi Abb. de preſcriptio. Rayn. Forl. in rep. l. omnes populi. char. pen. & ibi Barto. 6. q. princip. ff. de iuſtit. & iure. & omnium diligentiſſimè Andr. Tiraquel. de retract. *lignagier* §. 1. gloſſ. 3. num. 1. ibi Bar. de leg. 2. gloſ. in cap. vt circa. de elect. lib. 6. Quo fit minimè ſententia Didaci à Couar procederet in d. nu. 7. exiſtimantis, iudicantis arbitrio puniendum eſſe: eandemq; damnationem meretur. Gregor. Lupus in d. l. 2. qui tametſi inuitus, in hanc ſententiam declinauit: ipſe tamen potius accederem Gregor. & Didaci à Couar. ſententijs, ſicuti antea adnotauimus exiſtimantium iudicantis arbitrio puniendos fore.

Quintò, ad hanc rem conducunt plurimum verba quæ in eadem cõſtitutione regia cõtinentur in verbo, *Denoſtare*. hac punitione teneri, & tametſi per alium eo tamen mandante conuitium dixerit, teneri Regię conſtitutionis iniuriarum pœna legis, non ideo minus C. de accuſat. inibi nanque hoc caſu pręter principalem reum, mandatorem quoque ex ſua perſona conueniri poſſe, ignotum non eſt. text. eſt in l. certè §. 1. ff. de prę. & in l. vlt. ff. ſi menſor falſum mod. dixer. c. mulieres §. vlt. de ſent. excom. vbi ita ſcribitur, cùm is committat verè, cuius mandato delictum committitur. Cuius meminit in hac ſpecie Dominicus in conſi. 129. col. 1. ad fin. & plura congeſta per Tiraqu. in legibus connubialibus. gloſſ. 5. num. 193. pag. 291. & ante hos Bar. in l. non ſolùm §. ſi mandato ff. de iniu. num. 8. itidem in l. ſed etſi minus § ſi ſeruus. eod. titu. Bar. & Iaſ. in l. is qui pro emptore. de vſucap. col. 19. Quibus accedit Gand. in ti. de tranſactione maleficiorum q. vlt. Ang. in tract. malefic. in verbo, Sempronium mandatorem. Hippol. in ſing. 181. Ioan. de Lign. in repet. l. diuus ff. de ſicar. col. 3. Ioan. Lopius in rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 87. nume. 20. & nouiſſimè Ludouicus Carrerius in practica criminali § homicidium. numer. 58. qui pleraque id genus alia congerit. Tametſi iſthæc quęſtio ſit plena ſentibus & ſpinis, in qua doct. certatim omnes ita variant, diſſident,

dent & diſceptant facilius Nili fontes quàm eius rei exitum inuenire poſſim, in cauſa fuit, vt altiori commentario quantum fieri poſſit hanc legis Regię quæſtionem declararemus. In quo dubio mihi alia longe mēs eſt, & ratio exiſtimanti prorſus cōtrarium atq; ideò minimè teneri, pœna Regiæ conſtitutionis mandantem cōuicium fieri. Siquidem vti ex Regia conſtitutione conſtat, in verbo, *Denoſtare*. factum omnino ipſius iniuriantis exigit. In qua ſpecie idē reſpondit Bald. in conſi.52.vol.3. ea vſus diſtinctione, aut ſtatutum loquitur in rem aut in perſonam. Quòd ſi in rem loquatur, mandans vtique comprehenditur, & vt rem exēplo ſubijciam, ſi dicat pro homicidio, & vulnere tali afficiatur pœna. Sin minus in perſonam loquatur, minimè mandantem teneri pœna delicti ordinaria, vt in ſpecie legis Regiæ, *Si denoſtare* vel conuitium dixerit alicui, reus criminis factus, pœna afficiatur. Caſus eſt in l. aut qui aliter. §. fin. ff. quod vi aut clam. & inibi Bart. itidem in l. ſi vnius. §. ſeruus. ff. de iniur. & in l. ſi ſeruum. §. prętor ait. ff. de acquir. hæred. & in l. ſi pater. ff. quæ in fraud. cred. & in l.3. §. ſi procurator. ff. quod quiſ. iur. Bart. & pleriq; alij, in ea ſunt ſententia in l. hęc verba. ff. de adult. itidē in l. ſi quis id quod ff. de iuriſd. omn. iud. quo in loco doct. paſſim id notant, & in d. l. non ſolùm. in princ. ff. de iniur. Bart. idem profeſſus, in conſil.101. Idem aſſeuerat Baldus huic communi diſtinctioni ſubſcribens, q.7. in d. l. non ideò minus. & inibi Salic. Et huius ſententię authores habeo Floria. in l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil. Ange. in l. ſi pater. ff. quę in fraud. cred. Salic. in l. j. §. nec autem. C. de caduc. tollend. Rom. & Iaſ. in d. l. ſi is qui pro emptore. quam eſſe communi cōſenſu receptam ſententiā profitetur Corn. conſil.69. vol.8. Salic. in l. tranſigere. C. de tranſact. vlt. colu. itidem in l. vnica, §. nec autem. C. de caduc. toll. Ang. de maleficijs, in verbo, Sempronium mandatorem. Et præter hos non deſunt doct. canoniſtę in albo primariæ doctrinę poſiti qui eandem profiteantur ſententiam. Siquidem & Abbas idem exiſtimat in c. mulieres. de ſent. excom. Ancha. in c. canonum ſtatuta. de conſtit. col.44. & denique hanc eſſe communi conſenſu receptam ſententiam profitetur Iaſo. in l. ſi is qui pro emptore. nu.82. ff. de vſucap. Eſſe communem aſſeuerat Lud. Carrer. in pract. crim. nume.59. fol.94. tametſi ab ea diſcedat Gandin. profeſſus contrariam communem, in

Mandans conuitium fieri, an teneatur pœna Regiæ conſtitutionis.

rubr.de tranſact.10.col.& id rub.de pœnis.col.4.qua exploſa Regiam conſtitutionem ita intelligendã eſſe in illis verbis. *Si denoſtare*. Vbi perſonã exigit denoſtrantis,ſicuti Ang. & doct.locis præcitatis explicãt. Pro qua ſententia maximo apice deſeruire videtur text.in clem.j.in verbo, perſonaliter exercentes.de vita & honeſt.cleric. vbi quando quis tenetur facere per ſe vel manu propria:nõ dicitur facere, ſi per alium faciat.Cuius meminit Iaſo.in d.l.ſi quis id quod.num.37.& Abb.loco præcitato,& Baptiſta de ſancto Seuerino in rep.l. diem functo.ff.de offic. aſſeſ. & argumento optimo deſeruit glo·in c.2.de hæret.lib.6.verb.proprijs manibus. Alciat.lib. 2.de verbor.ſign·nume.60.colu.43.Et cũm dicta conſtitutio Regia perſonæ qualitatem reſpiciat, minimè teneri pœna illius legis ſi per alium fiat.l.4.§. ſi procurator.ff. quod quiſ. iur.Bald.in authe.habita.C.ne ſil.pro pat.col. 8. vbi in ea eſt ſententia, ſtatutum pœnam infligens ingredienti in locum minimè comprehendere mittentem nu ntium.l. quod ſæpe. §.ſi quis amico.ff.de contrah. empt.l.j.§. ait prętor.ff. de vi & vi armata.Card.in c.j.ad ſin.de conuerſione infidel.Anan. in c.ſi cuius.ad ſin.extrà, de ſimonia. id intelligens ſi ſanè in lege vel ſtatuto ſunt verba denotantia propriam perſonam, minimè poſſe fieri per aliam.gloſſ.in verbo,capere .¦in capi. ſi quis epiſcopus. de offic.ord. in 6. & inibi ad id notat Domin.& omnium diligentiſſimè Felin.in cap.licet ex quadam de teſtibus atque in ſpecie Regiæ cõſtitutionis pœna afficiat perſonaliter conuitiantem.Item minimè teneri,ſi per alium alicui conuitium fiat¦. gloſ. eſt in pręcitata clem.j. in verbo, publicè,cuius meminit pro ſing.Abb.in c. mulieres. de ſent. excom.Bal.in ca.j.§.iniuria. ad ſin.de pace iuram.firm.Iaſ.in l.j.§.adipiſcimur.num.2.ff.de acq.poſſeſ.Alber. de Roſ. in 3. parte ſtatut.q 55.Pleraq; id genus alia congerit Lud. Carer. in practica ſua criminali.§.homicidium.2. nu. 59. cum alijs quę nos trademus alibi,de clericorum.pœnis tractantes vilia exercentium officia per interpoſitam perſonam. Ex quo quidem intellectu aliquot iuris appendices colligi poſ-

9 ſunt. Et primò † deducitur natiuum & ex mente literæ recipiendum reſponſum ad legem nobiliores.C. de commer. & mercatoribus.& ad l. ne quis.C. de dignitatib. libro decimo.& ad textum in §.j.verſicu.ſancimus,ibi artifices ig obiles.in authe.de teſtibus, collat.7. quibus admodum diffinitur

Intellectus ad l.nobiliores.C.de commerc.

tur nobilitatem vtique amittere, quī vilibus artibus & officijs vtitur.glo.in ca p.qui contra pacem 24.q.j.Bart.in l.j.ad fin.& ibi Ioan.de Plat.col.j.C.de dignit.lib.10.Ioā.Rayner. in tract. de nobilitate. in 4.q. princip.Quibus accedit Soc. in conſil.246.eleganter & ſubtiliter.col.2.verſicu. prima ratio.vol.2.Franc.Curt.ſenior conſil.15.& ante hos peripateticorum facilè princeps Ariſtoteles lib.Politicor.3.cap.3. Et rurſus lib.7.eiuſdem operis,cap.9. Quinetiam apud Romanos lege Clodia nobilibus viles artes exercere prohibebat, ſicuti hac in ſpecie author eſt Liuius ad calcem libri primi, ſecūdi belli punici.Et etiā meminit Tullius in vltima in Verrem actione. Et Valerius maximus rerum memorabilium lib.3.Siquidem nobilitate decorato,his omnino vilibus artibus vti maximè repugnet:ex l.milites.C. locati.l.j.C. negotiatores ne milites.lib.10.& in l.ne quis.C.de dignit. lib. 12. tex.eſt ad id celebris in l.ſi coartalis. in fin.C. de coart. lib. 12.& ibi Luç.a Pen. & Ioan. de Plat. tex. in l. humilem.C. de inceſt.nupt.& in l.j.C. de natur .libet. Bald.in l. nobiliores.C.de commer.& mercat.Io.Faber.in l.falſo.C. de diuer. reſcrip. Luc. de Pen. in l.vlt.col.3. C. de fund. limitrop. lib. 11.Quibus accedit Ant.in rub.extrà ne clerici vel monachi. Guido Papa deciſ. 191. & iterum 391.Cęp.in tract.de Imperatore militum deligendo, in materia nobilitatis. in 18. opīnione. Matthęus Afflictus in conſtitutionibus Siciliæ, incipiente,intentionis.colum.9.6. notabili. Felinus in capi. ſuper eod.in ſecundo. colum.2. de teſtibus Corſetus in repetitione capitulo grandi.colum.12. de ſupplenda negligentia prælatorum. libro 6. Et Ariſtoteles quoque libro 3. Politicō c.3. explicat,in bene inſtitutis ciuitatibus à ciuium conſilio excludi vilium artium operarios. itidem libro 16. eiuſdem operis,ca.4.opificum, ait: ac forenſium & mercenariorum:praua eſt vita,nullumq́ue virtutis opus,eorū quę tractat multitudo,& iterum lib.8.cap.2. Et Cornelius Tacitus,lib.14. & apud Hebræos item huiuſcemodi legem fuiſſe ſatis conſtat ex eo ꝙ ſcribitur Eccleſi. 38. Ne pigmentarij, foſſor, architecti, fabri, & figuli in eccleſiam tranſilirent, néue ſuper cathedram iudicis ſederent: & nos de quæſtionibus tractantes adnotabimus. Quę † omnia intelligenda eſſe exiſtimo ex intellectu Regiæ conſtitutionis, 10
ſi ſanè nobilitate decoratus, ipſe per ſe has artes exer-

Antiquæ leges in viles artifices.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ceat, longè quidem aliter ſi ſeruorũ opera, aut inſtitutorum in ea re vtatur, ſicuti legimus apud Plutarchũ, Marcũ illum Craſſum nobiliſſimũ Romanũ, artificũ ſeruorum opera diuitem factũ fuiſſe. Quod & Alciatus in d.lib.2. de verb. ſignif. non prætermiſit. Idẽ exiſtimat Iulius Firmius.lib. Aſtronomicon 3.c.10. Cui ſententiæ ex noſtris profitetur Alberic.in d.l.humilem, nobilitatem amittere, tum demũ ſi per ſe exerceant, longè quidẽ aliter ſi per alios, text. eſt ad id præſtãtiſſimus.in l.quæ adulteriũ.in princip.C.de adulter.inibi an domina cauponæ, an miniſtra fuerit. Et eſt tex.in ca.ſignificãte. de appel. Philippus Frãcus col.2.& Dominicus in ca. j. de vita, & honeſta. cleric.lib.6. circa cuius intellectum, & nos de clericis coniugatis tractantes pleniori trademus manu, quibus ſuffragatur text.in c.vlt.ne clerici, vel monachi, eodem lib. vbi aſſeueratur clericos optimo quidẽ iure poſſe per interpoſitam perſonam iuriſdictione vtiq; criminali vti, tametſi per ſe ipſos exercere non poſſint. Et eſt tex.in clemẽ. ne in agro §.porro.in ſi.in verb. Perſonarũ. de ſtatu monachorum.tex.eſt in l.vlt.C.de excuſationibus tutorum. vbi qui in piſtorũ collegio sunt à tutela immunes ſiũt modo per ſemet ipſos priſtinũ exerceãt. Cuius meminit Roman.in l.ſi verò. §.de viro fallẽtia 24.verſicu.5.ff.ſol. matr. itidem in ſingula. 64.glo. Accurſiana. quæ expreſſim hoc ipſum vult in l.j.in verbo Vſurpantes.C.de munic.& colonis, lib.2. Archidiacon. in cap.nulli.44.diſt. Ant.Petr.Anchar.in 4.not. Cardi. Florent.in 5.notab. Imol.col.5.in præcitata clemen.j.de vita & honeſtat.cleric.apud quos plenæ ſunt chartæ, codiceſque referti: Et huius quæſtionis longa eſt diſputatio, nec vtiq; obſtant adducta per doctores pro cõtraria parte citatos hoc iuris adagio ductos, Qui per aliũ facit per ſeipſum facere videtur: ſicuti pleraq; id genus alia cõgerit Andr. Tiraq. in legib. Cõnubialibus in glo.3.in verb. *Contracter*. Quæ omnia minime procedere conſtat: quando lex conſiderat actum ipſius perſonæ exercentis, ac conuitium irrogãris alicui, ſicuti conſtat ex precitãta regia conſtitutione: tametſi non diffitebor, rerum criminis factum, qui alteri iniuriam fieri mandauit, minimè immunem eſſe à culpa atq; delicti pœna, vt precitati doctores explicant, non tamen puniendus eſt is qui mandauit iniuriam fieri, vel conuitium dicere, pœna illius legis, vt palinodiam canat, ſibique contradicat coram pretore, & honeſta-

Reſpondet ad contrarium.

honeſtis viris atque ideo minimè verè & propriè id ab eo fieri,cuius quidē mandato factū eſt,vt eſt tex. ad id omniū præſtantiſſimus,in l.aut qui aliter §.& cum interdictum ff. quod vi aut clam.Bart.in d.l.ſed ſi vnus §.ſeruus ff. de iniurijs, itidem in l.3.§.ſi procurator.& inibi Ang.Pau.Caſt.Alexan.ff. quod quiſque iuris.Bart.in l.ſi is qui pro emptore,in materia fictionis tranſlatiuæ ff.de vſucap.& inibi Imol.in vlti.colum. Rom.& Iaſ.ad fi.verſi.circa fictionem ff.de vſucap.Bald.in c. cauſam quæ.col.1.ver.item qui facit.de elect. Itidē in c.qualiter,ad fi.eo.tit.quibus accedit Petr. de Anch. conſi.171.col. 2.Bal.in conſi.30.col.1.vol.1.& conſi.384.col.1.volu.5. Decius in l.is damnum dat.ff.de reg.iur. Quò fit vt fictè,& impropriè facere dicatur,qui per interpoſitam perſonam facit. Dinus in c.qui per alium.de reg.iur.lib.6.Bar.in l.ſed minus. §.ſeruus.eo.2.ff.de iniurijs.Itidem in d.l.ſi is qui pro emptore.in 5.q.principali. verſi. venio ad ſecundum. & inibi Imol. vlt.col.Bal.in l.1.col.2.verſi.in mandante etiam C.de ſeruis fugitiuis.& in d.l.non ideo minus.col.5. & pleraque id genus alia congeſſit Alex.conſi.65.viſa quadam conſtitutione. col. 2.vol.4.Nec itidem obſtat text.in l.1.§.deieciſſe ff.de vi & vi armata.& in l item ſi obſtetrix,in prin.ff.ad l. Aquil.& in l.ſi pater. & ibi glo. in verbo ipſe feciſſe ff. quæ in fraudem creditorum.& in l.ita autem §.geſſiſſe ff.de adm niſt.tut.ſi quidem illa iura cæſarea, quæ quidē verbo (videri) vtuntur intelligenda nēpe ſunt,qui per alium facit,per ſe feciſſe videtur, quod quidem verbum fictionem importat,vti argumento optimo deſeruit tex.in l.3.§.ex contrario,& ibi doctores ff.de acqu.poſ. Bar.& paſſim doctores in præcitata l.ſi is qui pro emptore. *Qui per alium facit, &c. quo intelligat.*

Ex prædicta †tandem principali aſſertione ad intellectum regiæ conſtitutionis illud prætermittendum non eſt.Si ſanè quis dixerit iniuriam alicui exorata venia, vt paſſim vulgo circūferri ſolet: Mentiris, ſaluo honore tuo,an honoris præfatio iniuriam ipſam extinguat?Et minimè extinguere conſtat:ſi quidem qui alteri verba iniurioſa communis omnium interpretatione dixerit veniam præfatus,cùm de eius animo quicquam ſit cenſendum,iniuriam committere dubium non eſt, ſicuti in hac ſpecie explicat Bar.& alij plerique:in ea ſunt ſententia in l.ſi quis extraneus ff.de acqu.hæred. Abb. in ca. eam te.de iudiciu. Itidem in c.cùm t.a.& b.præcitato.Quibus accedit Socin.conſi.118.vol.1.Ang.in l.veſtem ff. de iniurijs. 11 *Iniuria illata exorata venia.*

Alex.in l.turpia.ff. de leg.1. & ſeriò id explicat plura congerens Fely.in c.delicti.pen.col.de exceptionibus.Ant Rub.in repetitione l.non ſolum §.morte.num.461.ff.de noui operis nunciatio.Ant.in præcitata l.eam te.C.de iur.iu.Montaluus in l.2.tit.3.lib.4.fori.litera a. Quibus nec admodum inuitus accedit Alciat.in l.deteſtatioff.de verb.ſign. col.2. & nouiſſimè Didacus Couarruuias Archiepiſcopo ſancti Dominici deſignatus, lib.1. Variarum reſolutionum ca.2.nu.1. quo fit parum prodeſſe alterius honori hanc ipſam præfationem, cùm & is cui conuitium dictum eſt,iniuria dicta eſt,notamq; famæ extraxerit.tex eſt in c.1.de præſump.

12 Deducitur præfati regis †Alfonſi intellectus. Siquidẽ inibi apud Hiſpanos ſtatutũ eſt, vt qui alterũ aliquo ex ſex vitijs, conuitio affecerit, iniuriam illam retractet, palinodiam (vt aiunt) canendo corã prætore iudice,honeſtisq; viris, & inſuper tercentis ſolidis mulctetur,vti præcitata l.2.titu.9.lib.3. ord.dictat,Quorum vitia hæc ſunt: Leproſus,Sodomita,Hereticus,Proditor,Cornutus, vltimũ quod explicat gl. Accurſiana in l.inimicitia ff.de his quibus vt indignis, aſſeuerãs per hoc nẽpe conuitium contumeliam irrogari,& per quodlibet odioſum nomen.Adnotat Annan.in c.1.num.5. de maledicis,Io.Fabr.in §.patitur inſtitu.de iniurijs.Alciat. lib.7. parergon,cap.5.& Ripa in l.vlt.q.7.C.de reuocan.donatio.Ad cuius quidem intellectũ regiæ conſtitutionis illud conſtitutiſſimũ eſt teneri omnino palinodiã canere, ſibiq; ipſi cõtradicere, ac præfatæ legis pœna puniri, non ſolùm ſi per verba denotantia iniuriã:quin etiam ſi per honeſta verba, & in verborum cortice minimè iniuriam ſonãtia quidpiam alicui iniuriam irroget, vtpote ſi dixerit alicui fœminæ. Tu es bona mulier.intelligens eam eſſe meretricem, vt vulgo circunferri ſolet apud Hiſpanos,poſſe agere iniuriarum actione,tametſi

Sex verba iniurioſa apud Hiſpanos.

13 in verborum cortice iniuriam non denotet. In qua † ſpecie idem reſpondit Cardinalis in c.ex literis, tertio notab. nu.1. de conſuetu.Cui accedit Petr.de Rauen.in allegatione conſuetudinũ,col 34.fol.171.& Io. de Neuizanis in Sylua nup. lib.4.num.76.itidem intelligendum eſſe,ſi alicui viro coniugato iniuriam irrogauerit, appellando eum bonum virum, intelligens eum cornutũ,ex mente Socini conſ.6.vol.1.& ex doctoribus paulò ante citatis. Itidẽ ſi quis dicat pœnitet me quod fueris verberib.à iudice affectus, poteſt equidem actione iniuriarum

Verba quæ in cortice denotant iniuriam.

ne iniuriarum agere, Angel. in l. veſtem ff. de iniurijs.

Octauò † deducitur ex his vera ratio Regiæ conſtitutionis non ſolũ ex verbis inibi expreſſis teneri palinodiã canere, quinetiã ſi quis alicui cõuitiũ dixerit, appellando eum Iudæum, tenebitur vtiq; ſicuti in hac ſpecie praxis, cõtradictionis pęnã recipit in eo, qui alterũ Iudæũ conuitij cauſa appellauerit. Hac noſtra tẽpeſtate aſſeuerat Dida. à Couarru. lib. I. Variar. reſo. c. 2. num. 2. ad fi. tametſi ipſe nihil alleget, praxis illa fundari poſſet ex regia conſtitutione. tit. 6. lib. 8. ordinan. inibi *Si dixere otros denueſtos*, adnotando ſanè verba l. Regiæ in illa dictione *otros*. Dictio etenim alius, alia, aliud, & ſimiles ſunt implicatiuæ, vt noſtri loquuntur ſimilitudinis, ex gloſſ. quæ expreſſim hoc ipſum vult in l. ſi fugitiui. C. de ſer. fugit. & ibi paſſim doctores, & in l. quidam relegatus, in verb. Amiſſis ff. de reb. dub. glo. in c. deinde 26. diſt. & glo. in ca. ſedes. de reſcrip. & inibi Fel. nu. 5. & 6. in c. præterea, ibi donationis titulo, alijsq; contractibus. Et iterum ibi, Contractus quoque huiuſcemodi iuncta gloſſ. inibi extra de iure patronatus. Et hoc conſtat ex diuo Hierony. in Apologetico: aduerſus Rufinum, inquiẽs, Miror te hominẽ prudentiſſimum non intellexiſſe artem expoſitionis meæ. Quãdo enim dico, ita tamẽ, vt nõ iuxta aliam hæreſim, omnes in vna ætate poſiti ſint: id eſt, omnes in Angelo reformentur, oſtẽdo & ea de quibus diſputo eſſe hæretica, & ab alia hęreſi diſcrepare. Et dictio alius, denotat ſimilitudinẽ. Explicat And. Tiraqu. in legib. Connubialibus in gl. 3. nu. 25. & 42. quã eſſe cõmuni conſenſu receptam ſentẽtiam profitetur Cur. Iun. in conſi. 183. nu. 2. Quo fit, ꝙ cùm hoc conuitiũ, appellãdo quẽ Iudæum, ſit ſimile, & æquale reſpectu iniuriæ inibi expreſſæ, ſaltem illi conuitio, *hereje*, inibi expreſſo, illius regiæ conſtitutionis pœna tenebitur, appellando quẽ Iudæum. Idq; per quam maximè cõſtat ex verſiculo. *Y ſi dixere otro denueſtos*, ꝙ vtiq; teneatur palinodiam canere ſibiq; contradicere. Tametſi his omnibus refragari videtur tex. in §. aliud quoq; capitulũ, in auth. vt cum de appellatione cognoſcitur colla. 8. Quod id conſtitutiſſimum eſt vltra quatuordecim cauſas ingratitudinis filium exhæredari non poſſe, nec alijs ſimilibus poſſet exhæredari, inibi: nulli liceat cauſas ingratitudinis exponere, niſi quæ his legibus continentur, regia l. 8. quæ expreſſim id adnotat, ad fin. titu. 7. part. 6. Cuius verba ſunt: *Mas, y por otra alguna* razon,

[Margin: 14 — Qui Iudæum appellauerit. — Dictio Alius implicatiua eſt. — Ad cõtrarium.]

razõs qual quier que no fueſſe delas ſobredichas,el padre desheredaſſe à ſu hijo,no valdria tal desheredamiento. glo.paſſim admiſſa,in c. quintauallis de iure iur.l.3.tit.7.par.6.deſcendentes poterũt, vt obiter agã aſcendentes ex ſepté potiſſimũ cauſis exhæredare.gl.in auth.nõ licet C. de lib.præte.regia l.2.tit.7.par.6. Et tres potiſſimum ſunt cauſæ, in quibus frater exhæredare optimo quidé iure poterit fratré,gl.in d.auth.non licet,regia
15 l.12.tit.7.par.6. † explicat pleniori manu Gul.Bened.in ca. Raynutius.de teſt.in ver.in eodé teſtã.in 1.n.203.Itidé eodé verbo in 2.nu.29.& omniũ diligentiſſimé Ripa in l.ſi. C. de reuoc.don.q.1.& inſigné differétiæ rationé in cauſatũ numero ſcribit Iaſ.col.1.in d.auth. nõ licet. Quibus hic quaſi pertranſennã perpenſis,ad hãc obiectioné,vnde diſgreſſi ſumus, vt redeamus, cũ lex iſta ſit correctoria, & pœnalis ſubijciens ingratitudinis cauſas ſicuti cõmuni cõſenſu adnotãt doct. in d.auth.nõ licet,etiã maioritate rationis, ad alias cauſas quam inibi expreſſas minimè cõuenit extendi,vt cõmuni conſenſu notãt doctores in auth.quas actiones C.de ſacro.ſanct. eccl. & eſt tex.ad id celebris in l.ſi finita,verb. De cæteris de dãno infecto.Bart.& Rom.in l.ſi vero §.de viro,ſol.matr.ff.glo. in clem.vt hi qui de ætate & qualitate.verb. Diſtributiones,cuius meminit Romanus,conſi.129.& hãc eſſe communé profitetur Iaſ.in d.auth. nõ licet.nu.6. & nos pleniori manu tra demus,& futuri anni prouentus,niſi fata inuiderint mox dabit vberiora C.de pœna binas contrahentis nuptias,agentes. Quo fit nemini licere, niſi vna ex quatuordecim cauſis filiũ exhæredare,ſcribit Martinus Laudenſis in l.1.§.ſi.ff. de iuſti. & iur. aſſeuerans patriæ proditorem exhæredari minimè poſſe:ſi quidem in dictis quatuordecim cauſis definitum non eſt,tametſi Iaſon abſque delectu in præcitata authen.non licet numer. 7. profitetur neminem hanc ſententiam tenuiſſe præter Marti.Laudenſ. huic tamen audit ſententiæ Imol. in cap.accedens,de procura.id vnum adſeuerans de eo,qui turpes contraxit nuptias. Cuius meminit Alexand. in l.1.col. 7.ſolut. matrim.ff. Rom. conſil.185. numero 7.qui omnes vno ore, vnoque marte dilucida voce proteſtati ſunt præter cauſas inibi contentas, neminem exhæredari poſſe: atque ideo in hac legis regiæ ſpecie præter ſex illa conuitia, minimè tenebitur,palinodiam canere,tametſi quiſpiam Iudæum appellauit.

Et iſthæc

Et iſthæc ſententia conueſtiri poſſet ex Romani conſilio præcitato,nu.7.vbi in ea eſt ſentẽtia,ſurripienrẽ filij cadauer ex ſepulchro minimè priuari eius ſucceſſione:tametſi cadaueri fiat iniuria,ea ſola ductus ratione, cùm lex ſit correctoria minimè vltra prædictas cauſas extẽdi debere deciſionem imperatoriã,in d.§.aliud quoq; capitulũ.Et huic accedit ſententiæ Hoſt.in ſum.de teſtam.§. qualiter infirmetur. verſicu. ſed ſi alia,cuius meminit Ripa loco præcitato.q.41.explicãs illam quæſtionem ſatis controuerſam, donationem minimè poſſe reuocari,pręter alias cauſas quam in d.l.ſi. cõtinentur. Et pręter Alb.inibi, huic accedit ſententię Faber in §.ſciendum.Inſtit.de donat.Corn.conſil.120.vol.2.explicat Caldẽſis de arte teſtandi.titu.7.cautela 17.Guliel.Benedic. vbi ſuprà,in verſi.in eodem teſtamento.in ſecũdo, nu.37. Didacus Caſtel.in l.24.in Thaurino conuentu facta. Segura in volu. repetitio.fol.34.n.56.& rurſus fol.90.nu.72.& 89.Suares in alleg.ſuis,fol 75.pag.1.Did.à Couarruuias nouiſſimè in d.c. Rainutius.in princ.nu.8.à quorum ſententia ipſe libenter diſcedo.Nec obſtant paulò anteà adnotata, quæ quidem minimo apice refragari videntur,& vt errorũ cauſæ cõſtent, in ſpecie doctorum de quibus paulò anteà meminimus, longè quidẽ aliter diffiniendũ cenſeo. Siquidẽ ſine cauſa ſit grauior ſiue ſimilis,filiũ exhęredari poſſe conſtat,& vtpotè, omnem moueamus lapidẽ in grauioribus cauſis præter ſcriptas in d. §.aliud quoq; capitulũ filiũ poſſe exhæredari profitetur Ang. in l. lex Cornelia.ff.de iniur. & in hac noſtra ſpecie firmat Guliel.de Cu.in d.auth.nõ licet.Bal.idẽ profeſſus in l.pe.C. de ſpõſ.& huius ſentẽtiæ authoris ſunt Alexan. in l.ſi quis id quod.nu.18.ff.de iuriſd.om.iud.itidẽ conſi. 203.nu. 6.vol.2. & inibi Carol.Molẽd.Gerar.ſing.j.Hipp.in l.vnica.§.cognitorum.nume.84.ff.de quæſt.& in ſing. 78. & ſerioſe id explicat Suar.in l.2.tit.j.lib.3.fori.fol.71.pag.2.Dida.à Caſtil. in l.24.Thauri.17.concl.10.Lopius pleroſq; alios ad id referens in rub.de don.§.16.nu.10.& in tex.not.3.§.20.n.15.Felin.in c.paſtoralis.de reſcr.nu.2. nemo tamẽ doctorũ, quorũ paulò anteà mẽtionẽ fecimus cõmunẽ ꝓfiteri auſus eſt. Hãc tamẽ opi.etiã in cauſis ſimilibus cõmuni cõſenſu eſſe admiſſam aſſeuerat Alex.nu.4.in d.auth.nõ licet,& pleriq; alij hãc eſſe frequẽtiori doctorũ calculo receptã ſentẽtiã exiſtimãt, inter quos Iaſ.nu.6.& 7.Cur.Iu.n.23.in d.auth.nõ licet cõmunem

Ratio conclusionis.

Doct. prædictorum opin. refutatur.

munem profitentur, & communi conſenſu eſſe receptam fir mat in d.l.fi.q.41.nu.138.Ripę,& paſsim eſſe receptam exiſtimat Viglius in §.fi.nu.8.Inſt.de exhær. liber. & Ripa eam eſſe communem teſtatur,in rub.de iudic. nu. 19. & eam eſſe communem profitetur Guiliel.Bened.loco præcitato in eodem teſtamento el 2.nu.19.& Curt.Iunior conſi.182.num. 10.& eam eſſe cõmunem exiſtimat Io.Brunel.in tract.ſpon ſal.& matrim.in 2.conclu.nu 35. vol.9.tractatuum diuerſorum doctorũ,Chaſſaneus in conſue.Burg.fol.231. colum.4. Alciat.lib.2.de verb.ſig.fol. 44. magno. & Eueroardus idem profeſſus in Topicis legalibus loco 3.pag.11.col.51.& ex noſtris hanc eſſe communi conſenſu ſtabilitam ſententiã profitetur Gomez.Arias in Interpreta.49. Thaurinę conſtitutionis,nu. 29. idem exiſtimat Emanuel à Coſta Luſitanus in §. & quid ſi tantum l.Gallus. ff.de lib.& poſth.3.par.nu.175.diligentius cæteris eã defendens:& nouiſſimè Didac. à Couar. ab omnibus,ſed à me præ cæteris eſt timendus in ca. Rainutius,in prin.nu.16.de teſtam. Et hæc omniũ recepta ſentẽtia conueſtiri poſſet ex gl.in l.fi.C.de reuoc.don.quam eſſe cõmuni cõſenſu approbatam profitetur Ripa inibi nu.137.vbi glo.id vnum expreſſim adnotat, donationem optimo quidem iure reuocari poſſe ex cauſis vtiq; ſimilibus,in d. l.fi.in-
16 fertis.†Et huic accedit ſententię glo.in l.ob æs alienũ, C.de
Dictio taxatiua. præd.min.Qua cautũ eſt,diſtinctionẽ taxatiuã,minimè alios caſus ſimiles excludere.Cui ſimilis gl.eſt in l.j.§.1.ſi m.nſor falſum modũ dixerit l.argentarus,in princi.ff. de eden.l.eum qui §.ſi petenti, & inibi gloſ. quæ expreſsim hoc ipſum vult, in verſi.duntaxat,ff.de public.in cũ actione gl. in l.cùm prætor.iu ver.videtur,ff.de iudi.& in l.illud,in ver.aliam cauſam, C.de ſacroſan.eccl.& in l.vlt.de reuocan.don. C.quæ expreſſim loquitur in pœnalibus, & inibi Sali.dicit ſingularem, & miris laudibus eam cõmendat in l.contractus,in princi.ff.de reg.iur.Bar.in l.ſi cõſtante.9.q.primæ partis principalis, ff. ſol.mat.gl.in l.ſerui nomine,in verbo poſſidere,& Barto.ibi ff.de vſucap.glo.in clem.exiui de Paradiſo,verſi.cùm autem. de verb.ſig.& in c.Epiſcopus 24.diſt.& in cap. vlt.25. q. 7. & plerique alij huic ſententiæ acceſſere,inter quos & Bal. in. l. nullus,C.ad legem Iuliam maieſt.Abb.in c.cùm dilecta, col. 2.extrà de confirmat. vtili. vel inutili.,Roman.conſi.456.in propoſito col.2.Paul.Fran.Aret.pleniori commentario in l.

ſi mora

ſi mora.ff.ſol. mat. Quò ſit ſecundum communẽ intelligendam eſſe regiã conſtitutionem 8.tito.7.par.6. Hiſque ſuffragatur regia conſtitutio 49. in Thaurino conuentu lata: qua diffinitum extat, filiã exhæredandã ex iuſta cauſa, vtpotè, ſi clãdeſtinè nupſerit. Cui conuenit regia l.41.in cõuẽtu Toletano lata anno 1537. Circa quorũ intellectũ eſt vtiq; videndus Didac. à Couar.in 4.Decret.2.par.c.3.§.8. nu.5.& ante eum Suares in l.2.tit.j.lib.3.fori. De cuius intellectu, & nos trademus, de pœnis clãdeſtinè nubentiũ tractãtes 2. delictorum to. Nec itidẽ obſtat, ſi aliquis recti limatique iudicij vir obijciat imperatoriã deciſionẽ.l.ſi defunctus.C.de ſuis & leg. hęr. vbi cõſtituiſſimũ eſt, ex cauſa licere exhęredare, ſi ſanè expreſsè à lege approbata ſit Cuius inductio, & ſuperſtitioſa opinio, mihi nõ placuit, nec Vigli inductio, in §.fi. Inſt.de ex hær.lib. Siquidem inibi, Imperator maximè cõqueritur, eò quod ante illius imperatoris deciſionẽ, aliquot erãt legibus inſertę cauſæ, rurſus aliquot omiſſę fuerãt iuſtiſſimę. Quo fit, vt ex eius mẽte Vigli inductio nõ admittatur. Vult ergo, ꝙ iſtę nõ omittãtur: In quo dubio vigli ſuperſtitioſa religio nunquã mihi placuit: atq; ideo pedibus manibusque cõmuni ſententię adhæreo ex grauioribus cauſis ſimilibuſue exhæredari poſſe: atq: ideo regiã noſtrã cõſtitutionẽ, ita procedere, vt is teneatur ſe retractare, qui grauiores iniurias irrogauerit, vtpotẽ appellãdo Iudæũ, adnotãdo ſanè verba regiæ cõſtitutionis 2.titu.9. lib.8. ordi. inibi, *Si dixere otros denueſtos* in verbo *Otros*. Siquidẽ illa dictio, alius, alia, aliud, eſt repetitiua ſimiliũ, ſicuti & nos paulò anteà adnotauimus, quod rationi conſentaneum eſſe veritatique magis fauere exiſtimo. *Reſponſio ad cõtraria.*

Quintò, vt ad propoſitã quęſtionẽ, à qua digreſſi fuimus, reuertamur: eadem regia ſanctione, quæ de cõuitijs puniẽdis agit, colligitur etiã cõuitiatorẽ cogẽdũ eſſe corã iudice, & honeſtis viris, qđ obiecerit pluries, ſemel retractare, ſeq; mentitũ fuiſſe fateri, atq; ita regiã cõſtitutionẽ procedere. tãetſi quis in alterũ eodẽ impetu plura verba iniurioſa protulerit, etiã ſi diuerſa ſignificent: non eſſe hic cẽſendas plures iniurias, nec plura cõuitia, † ſed tãtùm vnicũ conuitium.l. Apud 17
Labeonẽ.§.ait prætor.ff.de iniur. vbi Bar. expreſſim fatetur, quòd ſi eadẽ oratio iniurioſa ſæpe repetatur, vna tantùm ſit iniuria, nõ plures. Quod eſt notatu dignũ ad hanc regiã conſtitutionẽ. Cui ſentẽtię accedit Alb.in 2.par. ſtatutu.q.39.

Ang.

Ang.in trac.maleficiorũ.in par.verba iniurioſa Sunt quippe vna oratio ſignificatiua,vti conſtat,ex l.j.§.verbis.eod. titu. Itidem,ſi illa oratio idẽ ſignificãs pluries repetatur l.vnum. ff.de teſta.quod maximo apice deſeruire videtur. Siquidem paſſim in libellis apponi ſolet.Dicta verba iniurioſa pluries reiterauit,non tamen cenſetur,niſi vnica iniuria,gloſſ.Bar. in l.ſi quando.de bon.vacant. & inibi Plat. & Lucas de Pen. Corſet.in ſing.in verbo ſtatutũ,verſic.Statuto cauetur,quòd pro quolibet verbo Boerius nouiſſimè in conſi.4. num. 8. & hanc ſententiã veritati magis fauere aſſeuerat Ang. ad Ang. de malefi.in parte,verba iniurioſa,nu.6. Pro quo intellectu extat hodie regia l.81. in legibus Stilli. Quam ſententiam vendicare ſibi locũ conſtat,ſi ſanè plures iniuriæ vnico contextu eſſent prolatę,eſſentque eiuſdem ſpeciei.Siquidẽ tunc, eiuſdem actus,& criminis eodem impetu, & continuatione iteratio fiat,vnicum tantum crimen cenſendum eſt,non plura:vtpote,ſi ter quem appellet proditorem,vel cornutũ, vnica tantum pœna afficiendus eſt Bart.in l. nunquam plura.ff. de priuat.delict.Cui accedit Socin.in l.ſi familię. nu.8.&9. ff.de iuriſd.om.iudi.Quibus ſimilis gloſſ. eſt ad id ſingularis in l.ſi conuenerit.la j.ff.de pignor.act. Longè quidem aliter, ſi plures iniuriæ diuerſæ ſpeciei eodem impetu, & continuatione iterentur.Siquidem tunc pluribus eſſet afficiẽdus pœnis,ſicuti glo.ordinaria,& inibi Bar. in l. nunquam plura.ff. de priuat.delic.ad id adnotat.Si quis alteri dicat,tu es proditor ter,ac rurſus,cornutus ter,tametſi eodem contextu, pluribus tamen eſſet afficiendus pœnis.Didac.tamen à Couar. ab hac ſententia prorſus diſcedit lib.2.Variarum reſol.c.10. nu.8.col.4.ad finem.Cuius quidẽ ſententia,vtpotè ęquitati adhærens in praxi vtiq; ſeruãda foret. Tametſi quo ad publicam vindictam,& punitionem iteratio fiat,vnicunq; tantum crimen cenſendum ſit, & non plura: propter iterationẽ grauiori eſſet afficiendus ſupplicio, vti conſtat ex l. illud.§.vlt. ff.ad l.Aquil.glo.in d.l.nunquam plura.verb.ob.aliud.ad fin. Probat Ang.ibi 2.col.vbi ſcribit ita ſeruari in toto orbe. gl. in l.j.C.vnde vi.Bal.in l.quicunq;.nu.5.C.de ſer.fugit.Ioã. Andr.in reg.delictum.de reg.iur.in 6.Cardin.in clem.j.§. ſi quis oppoſitio.j.de priuil. Gomezius in §. ex maleficijs. nu. 12.Inſtit.de act.ſerioſe id etiam explicat Boer.conſi.4.nu.8. & 9. Ex quo quidem intellectu aliquot conijcienda ſunt.

Couarr. à Bart. & communi ſententia diſcedit.

Ex pri-

Et primò his pręuiſis, & examinatis deducitur ſenſus, & vera reſolutio eius, quod hac in re tradiderunt Alber. in d. l. nunquam plura. Io. And. in d. reg. delictum. de reg. iur. Card. in pręcitata clemen. 1. ſi qui. exiſtimantes, eiuſdem criminis repetitionem etiā eadem actus continuatione cōtingentem, plura crimina eſſe cenſendam, quoties agitur de pœna à lege inflicta, non ratione publicę vindictæ, ſed ratione iniuriæ priuato illatę. Quod quidem ita accipiendū eſſe exiſtimo, vt grauius puniatur crimē in priuati offenſi ſatisfactionē etiam eodem impetu iteratū, longe quidē aliter ſi à lege eſſet pœna diffinita, ob quālibet iterationē repetēda foret. Ad quod maximo apice deſeruire videntur quę paulò antè adnotauimus. *Declaratur ſententia Alb.*

† Ex quo ſecundò deducitur, pręmiſſo ſtatuto prouincię, quo cauetur, vt qui alapā alteri impegerit, certa, ac diffinita pęna puniatur, ſi ſane eodem impetu eademq; cōtinuatione, bis alterū alapa percuſſerit, & criminis cōtinuatione iteratio fiat, vnica legis pœna afficiēdus erit. Longè quidē aliter, ſi ſtatutū ſiue lex ipſa pro qualibet alapa, pro quolibet verbo iniurioſo, certā diffinierit pœnā. Tunc enim plures alapę, plura verba, plures ictus. Quorū quodlibet ſignificat iniuriā perfectam: pluribus ergo afficiendus eſſet pœnis, teſte Iac. de Arenis, in d. l. apud Labeonem §. cōuitiū ff. de iniu. cuius ſententia communis eſt, teſte Floriano in l. 4. ff. ad leg. Aquil. Cuius meminit idem profeſſus And. Sicul. ad Bar. in l. ſi gemina. nu. 1. incip. ego puto. ff. arbor. furt. cęſarum. tametſi ab hac ſententia prorſus diſcedant profeſſores vtriuſque iuris pręſtantiſſimi, & in albo primarię doctrinę poſiti. Siquidem Bart. in l. ſi gemina ff. arb. fur. cęſ. Itidem Barto. Din. Alber. in præcitata l. nunquam plura. & Cardin. in d. clemen. 1. §. ſi qui ſecluſa omni iuriſdictione indiſtinctè reſponderint priori, & poſteriori caſu, plures vtique pœnas eſſe infligendas: & Boer. loco pręcitato conſi. 4. diligenter id explicat, & eſſe communem idem profeſſus aſſeuerat Soci. conſi. 62. vol. 1. nu. 1. 18 *Alapa bis eodem impetu inflicta.*

Tertiò, in hoc tractatu pręnotandum eſt, quoties ex iteratione criminis ſimul, ſiue ſtatim, ſiue ex interuallo diſtincta, & vtique diuerſa crimina oriantur, non vt vnicum, ſed vtique vt plura crimina punienda ſunt. text. eſt in dicta l. nunquam plura iuxta communem illius legis lectionem, exploſa omnino gloſſa, inibi, in verbo occiderit, quæ in verſicu. ob aliud, huic noſtrę accedit ſententiæ. Quòd intelligendum

eſſe exiſtimo ſi criminis repetitio ad eundem fiat effectum. Tex. eſt in c. cùm pro cauſa. de ſent. excom. & in l. ſi adulterium cum inceſſu. in princi. ff. de adult. Etſi Bart. in hoc vltimo contrarium immurmuret, in d. l. nunquam plura. Cuius rei exemplum eſt. Si quis pluries eodem impetu aliquē percuſſerit, tenebitur vtique ex pluribus percuſſionibus ad pœnam, quæ lege cuilibet vulneri inflicta ſit, vti conſtat in d. l. nunquam plura. Quo in loco Din. idem probat, & inibi Alb. Quibus accedit Pau. in l. quicunque C. de ſeru. fugit. num. 4. Anania in c. in tantum. de colluſ. deteg. num. 5. quam eſſe frequentiori calculo receptam ſententiam profitetur Socin. d. conſi. 62. col. 4. vol. 1. Quòd ſi ex interuallo eiuſdem criminis iteratio fiat, ad eundem tamen effectum, vnicum tantum delictum eſt cenſendum non plura: ſicuti cenſet Benedictus à Benedicto, quem refert Socin. loco præcitato. Cui ſententiæ impetit glo. in præcitata l. nunquam plura. & in d. l. illud §. vlti. nec vtique Bar. diſtinctio ſuffragatur prædictæ ſententiæ: quippe quæ ſit intelligenda, quando crimen omnino ſtatim iteratur: longè quidem ex interuallo, vt pleniori manu conſtat ex Angelo in l. inficiendo §. infans ff. de furtis. Quo ſit omnino explodendam eſſe Benedicti ſententiam, tametſi Socin. eiſdem ſubſcripſerit.

Eadē continuatione pluries blaſphemās Quartò eodem pacto, diffiniri poterit, ſi quis eadem continuatione plures blaſphemias in Deum effutiret: vnius tantùm blaſphemiæ pœna punitur: vnaq́; blaſphemia cenſetur: ſicuti & nos adnotabimus c. de blaſphemijs. in 4. declaratione l. regiæ, quæ de blaſphemijs tracta. nume. 24.

19 † Quintò hinc conſtat, percutientem quinquies eodem impetu. & cõtinuatione quadam, vnica tantùm canonis ſententia excommunicationis affectum eſſe, non tamen pluribus. Quam eſſe communem opinionem profitentur doctores in c. cùm pro cauſa. de ſent. excom. Io. And. in reg. delictū. de reg. iur. in 6. Card. in clemen. 1. §. ſi qui. de priuileg. Et nos pleniori manu trademus infrà: de excommunicatorum pœnis tractãtes. Idq́; intelligens ſi ſanè ex interuallo quiſpiam clericum percutiat pluries, pluribus excommunicationibus eſt nodatus: nam ſemel excommunicatus, iterum poteſt excommunicari glo. in d. c. cùm pro cauſa.

Semel excommunicatus iterum poteſt excommunicari.

20 † Sextò ab eadē radice procedit, ꝙ ſi quis eadē furãdi cõtinuatione, & vt vulgò circũferri ſolet incontinenti: plures res

furto

ſurto ſubtraxerit à pluribus dominis: vnicum tantũ furtũ eſt cenſendũ,& quoad vindictam publicam pro vno tm̃ puniendum. Tametſi longè aliter dicendũ ſit quo ad ipſos à quibus res furto ablatę fuerunt:cùm plura videantur furta. Quod maximo apice deſeruire videtur ad intellectum regię conſtitutionis,quę de puniẽdis furibus agit furem pro tertio furto ſuſpendendum fore:quod & nos alio loco tradidimus c. de fu rum ac rapt.pen.nu.21.Septimò,eſt in hoc tractatu prę notandum iterationẽ ex interuallo eiuſdẽ criminis ante iudicis punitionẽ prioris actus, quo ad vindictam publicam vnicum tm̃ crimen cenſeri, ita vt pœnæ repetitio non fiat, tametſi pœna augenda ſit ſicuti notat Barto.in l.inficiando §. infans nu.3 ff.de fur. vtpote ſi ex interuallo plures corrũpat teſtes, & ex interuallo fiat,trademus ſuo loco.c.de teſtium falſitate agentes.Poſtremò illud prætermittendũ no n eſt, pluries delinquere eum,qui eodem die ex interuallo aduerſus legẽ pretium vini definientẽ adiecta pœna,plures certas,& diſtinctas vini menſuras vẽdiderit:an ſit igitur pluribus afficiendus pęnis,& nos ſuo loco tradumus.Decimo,hoc tamen habeto ad regias cõſtitutiones,q̃ pluries alicui inferens conuitiũ minimè prę ſumitur dixiſſe ex iracundia, ſed vtiq; ex animo deliberato.glo.ſingu.in c.ſi quis iratus 2 q.3.cuius meminit Hẽt.in c.ſtatuimus de maled.Vndecimò,principaliter ad regiã conſtitutionẽ,quę de conuitijs agit, his etiam ab eadem regia conſtitutione additur meretricis nomen,& vicium,fęminę maritatę obiectũ,ſicuti pręcitata lex loquitur, & praxis eandem recipit pœnam contractionis,ſicuti hac in re adnotat Didac.à Couar.li.1.varia.reſo.cap.x1.nu.2.ex quo datur declaratio ad pręcitatã regiã conſtitutionem 2.li.8.tit.9. in conſti.regal.locũ ſibi vẽdicare,ac intelligendã fore,rametſi conuitium meretricis irrogatũ fuerit ſpõſę de prę ſenti,ſicuti hac in ſpecie regia l.82.ſtilli expreſſim id adnotat.Cuius ſunt verba, *Otro ſi en las penas que manda dar el fuero por calumnia de muger caſada, eſſas miſmas ſe entienden por la que es deſpoſada, por palabra de preſente.* Sicuti & nos pleraq; id genus alia adnotabimus,c,de adulterij pœna tractantes. Quo in loco trademus, an adulterium committi poſſit cum ſponſa iniuriaque ſponſo irrogetur, pœniſque ſponſa adulterio ſancitis puniatur.Duodecimò,his adijciendum eſt ad examen Regię conſtitutionis, conuitiantem poſſe per aliam quidem iniuriam propulſare,

Meretricis nomẽ obiectum.

Iniuriam verbis propulſans.

C

propulſare. vtpotè ſi quis fuerit verbis, vel conuitijs laceſſitus propulſando iniuriam minimè tenetur palinodiam canere, ſibiq; etiam contradicere, arg. text. in l. 1. §. cùm arietes. in fi. ff. ſi quadr. paup. fec. dic. Spec. in tit. de accuſ. verſi. quid ſi vocaui te latronem. Bar. in l. quę omnia §. 1. ff. de proc. Itidē in l. apud Labeonem §. 1. ff. de iniur. Abb. & doct. in c. cùm te. de re iudic. Alber. in tract. ſtatut. q. 43. Boer. in deciſ. 169. nu. 2. & nos tradidimus c. de his, qui ad neceſſariam vitę defenſionem aliquem occiderint. num. 12. Ang. in l. ſi adulterium cum inceſtu §. Imperatores ff. de adult. Hippol. in conſi. 73. col. 6 volu. 1. & conſi. 80. vol. 2. & in pract. crim. §. quoniam. nu. 62. itidem in conſi. 25. nu. 48. vol. 1. & in conſi. 105. nu. 32. vol. 2. & in l. 1. nu. 99. ff. ad leg. Corn. de ſicar. Atq; ideò prouocatus ſi incontinenti prouocantem interimat, minimè tenetur homicidij pœna, teſte Alexand. ad Bar. in l. non ſolùm §. ſciendum ff. de noui ope. nunc. Hipp. conſi. 25. nu. 27. In quo dubio alij alia adiecerunt, quę nobis proſequi nō lubet. Illud tamen conſtitutiſſimum eſt ad iniuriam prouocatum, mitiori quidem pœna eſſe afficiēdum, vtpotè, quia iuſto dolore affectus, iniuriam propulſat. l. ſi adulterium cum inceſtu §. imperatores ff. de adul. Panor. in c. dilecti. de excep. circa fi. Itidē in c. olim. de reſcr. & Hipp. in pract. cri. §. quoniam. nu. 62. & in conſi. 25. nu. 22. vol. 1. & in conſi. 127. nu. 8. vol. 2. & Montal. in interp. l. 2. tit. 3. lib. 4. Fori. litera b. Hinc etiam in controuerſiam accidit, iniuriam verbis illatam, an liceat armis repellere, & ſi iniuria armis repellenda eſt, pariq; ratione iniuriam verbis illatam, verbis ex l. 3. & inibi gl. ff. de vi & vi arma. & in l. 1. vbi ſimilis gl. eſt in verbo moderatione C. eod. & inibi Bald. in verſi. Sed nunquid ex ſolis minis? Aſſeuerans verba contra verba debere reſiſti. Gul. de Cugn. Bald. Ange. Pau. recentiores in l. fi. & inibi Iac. de ſancto Georg. in vtraque lectura ff. quod quiſque iur. Spec. in titu. de accuſ. verſicu. quod ſi te vocaui latronem. Nec admodum grauatus his accedir Ang. Aret. in tract. malefic. verbo, contumelioſa. verſic. quid ſi aliquo dicto vel facto. Et eſt glo. in verbo, verba. in c. 1. §. ad hęc 13. q. 1. vbi illud tritum adagium allegat.

Iniuriam verbis illatam, an liceat armis repellere.

Res dare pro rebus, pro verbis verba ſolemus.

Et inibi text. in §. quibus autem. ad fin. ait, Ne ſi pergitis dicere quę vultis, audiatis quę non vultis. Et illud Terentianum, qui dicit quod vult, audit quod non vult. Ab hac tamen

tñ ſententia prorſus diſcedit. Ang. in l. ſi adulterium cũ inceſtu. § Imperatores ff. de adul. diffiniens, ꝙ ſi quis fuerit prouocatus verbis iniurioſis, & ipſe gladio quo ſe defendit, iniuriantem occiderit, conuitiumq; inferentem non teneri lege Cornelia de ſicar. nec vltimo afficiendus eſt ſupplicio, ſed vtique mitiori pœna, niſi modum exceſſerit, rationem ſumens ex d. §. Imperatores. Auguſt. ad Ange. in tractatu maleficiorum, verbo, contumelioſa & iniurioſa. Et rurſus verbo, & dictus Titius ſe defendendo. charta 4. verſicu. quæritur, an ex ſolis minis. Franc. Curtius ſenior, conſil. 20. cuius initium eſt. Sępenumero animo reuolui. colum. 15. verſicu. ex quibus hoc. Alexand. conſi. 3. videtur in caſu propoſito. libr. 2. col. vlti Hippolit. conſil. 25. nume. 26. Alexand. conſi. 119. numer. 4. libr. 7. vbi ad ambas, vt aiunt, aures hanc extricat quęſtionem, definiens homicidam mitius eſſe puniendum. Paul. Caſtrenſis conſil. 278. in cauſa incarceratorum. colum. 2. Cumanus conſil. 133. Bertrand. de Carpentareto conſil. 274. volum. 1. num. 2. Ioan. And. ad Spec. titu. de homicid. & ita in praxi obtentum fuit, areſto lato in Gallia, in villa de Tornella, ſicuti aſſeuerat Nicolaus Boerius nu. 2. ad finem. decif. 169. prima parte. Decimotertiò † ex his etiam conſtat intellectus ad regiam conſtitutionem præcitatam, in verſicu. *Desdigaſe*, inſpecta ipſius legis ratione, ſententia lata infamia quidem notatur per illius legis verba *Desdigaſe*, vt ff. de his qui notantur infamia l. 1. & in l. qui cum vno §. ad tempus ff de re milit. Henric. in cap. cùm t, a, b. extrà, de re iudic & Montal. loco pręcitato litera c. qui in ea eſt ſententia, quòd de iure regio pro iniuriarum crimine damnatus infamia notatur, ſicuti diffinit regia lex 5. titu. 6. parte 3. & regia lex 5. titu. 6. part. 7. inibi, *O de algun yerrho que ouieſſe fecho*, Et inibi clarius dum dicit. *O de tuerto que ouieſſo fecho*. Siquidem, *tuerto*, iniuriarum actionem ſignificat, vti conſtat in l. 1. titu. 9. part. 7. Et huic intellectui maximo apice deſeruire videntur regiæ conſtitutionis verba in l. 3. titu. 9. part. 7. inibi *E prouandolo*. Quo fit vt actione iniuriarum damnatus infamis vtique cenſeatur, tametſi iure Cęſareo, & Pontificio, actione iniuriarum leui condemnatus, immunis ab infamia eſt, vti conſtat ex l. diuus ff. de iniur doct. in cap. cùm t, a, b. de re iudic. Ant. de Tremolis in pract. Vberti de bonacurſo. tit. quib. mod. in verb. tranſact. & nouiſſimè Nunius

13 *Regia cõſtitutio declaratur.*

Auendanius in hac noſtra ſpecie explicat regias conſtitutiones præcitatas: is inquam, in dictionario regiarum legum quem admiſcuit tractatui de exequendis mandantis regijs. fol.6. in verbo, *Aſſonada*. Decimoquartò, egregia hic ſolet tractari dubitatio hoc in tractatu, & d. legis regiæ enucleatione, & vt ad propoſitam quæſtionem, proximam reuertamur, ex eadem regia ſanctione, quæ de conuitijs puniendis agit, verba in dicta conſtitutione inibi, *Deſdigaſe*, adnotanda ſunt cum ad factum proprium condemnetur, poteſt vtique carceribus detineri: intelligo tametſi qui conuitium intulit ſit nobilitate decoratus, & vt vulgò circũferri ſolet apud Hiſpanos Fidalgus. Siquidem in contradictionis pœna nulla differentiæ ratio aſſignanda eſt inter plebeium, ac nobilitate præditum, nec regia lex vllum diſcrimen cõſtituit quinetiam quilibet de illis conuitijs ſex condemnatus adſtrictus eſt parti læſæ palinodiam canendo, ſatiſfacere. In quo dubio ita aſſeuerat Bald. in l. nemo clericus C de ſacroſanct. eccleſi. Itidem in cap. 1. de conſtitut. & Iaco. Burrig. Gulielm. Cun. in præcitata l. nemo. ſiquidem pœnæ à lege determinatæ, nul-
23 la † eſt differentiæ ratio conſtituenda inter nobilem & plebeium. Salic. in l. ſeruos C. ad leg. Iul. de vi publica. Bald. in §. ſi ruſticus. ad ſi. tit. de pace iuram. firm. in vſib. feud. Luc. de Pen. in l. 1. C. de conduc. & procur. libr. xj. quibus nec inuitus accedit Cæp. in conſi. 40. col. 4. verſi. tamen iſta regula. & Bal. loco præcitato; qui in ea eſt ſententia quotiens tractatur de ſatisfactione parti læſæ facienda, nulla perſonarum diſtinctio ſit, ſiue & is nobilis ſit, ſiue plebeius, vel vilis, abiectaq; perſona. Cuius meminit Bologn. in conſi. 37. & nouiſſimè hanc profitetur ſententiam Ioan. Otalora, olim in hoc inſigni collegio meritiſſimus collega, ac deinde in Granatenſi prætorio regius conſiliarius, qui & nunc Pinciæ eodem munere fungitur, vir equidem mihi amantiſſimus, is inquam. in eleganti opere, de nobilitate, part 2 c. 4. Cui ſubſcripſit Nunius Auendanius in tracta. de mand. regijs Hiſpaniæ exequend. ca. 20. num. 4. col. 1. & 2. fol. 108. atque pro hac ſententia dominus Otalora allegat tex. in l. pen. tit. *Delas coſas que haZen los hombres, porque valen menos*. part. 7. & l. 8. titu. *Delos rietos*. ea. par. Ex quarum ſpecie conſtat ꝙ tametſi nobilis ſit, tenetur crimen obiectum alicui retractare, ac palinodiam canere, ſicuti præcitata l. 2. titu. 5. part. 7. probat & l. 8. titu. 3. ea. part.

Tametſi

Tametſi in his regnis vſu longè aliter receptū ſit, ac praxis prorſus omnino obſeruat. Quin etiā ſi nobilitate fuerit decoratus, minimè tenetur obiectum conuitiū retractare, nec pœna d.l.2. titu.9.lib 8. ordin. Quinetiam ſoluendo quingentos ſolidos vtiq; liberatur nobilis, teſte Otalora vbi ſuprà. Et iſthęc praxis, tametſi ipſe nihil alleget, ex eo fulciri poſſet: quia nobilis pœna aliqua ignominioſa afficiēdus nō eſt, ſecundū Fulg.in conſi. 167. cuius meminit Didac. à Couar. nouiſſimè lib.2.varia, reſol.c.9.nu.1.& illud Cicer. ſuffragatur pro Seſtio, dum ait, omnes boni ſemper nobilitati fauemus. Ac rurſus vtile eſt reipublicæ nobiles eſſe homines, dignos maioribus ſuis. Ad quod argumento optimo deſeruit. tex.in l.milites.C.de quęſt.& in l.omnes.C.de decur. lib.10.& in §.in ſumma.Inſtit.de iniur.Notant doct. omnes per glo.inibi in c.cùm quidam.de iureiur.præſertim Bald.& Fel.Ioan. Rayn. in tract. nobilit. in 7.q. princip. Cęterùm nobiles quæſtionibus. plebeiorū minimè ſubijciuntur text. eſt in l.deſertorem.§.j.ff.de re milit.l.ſeueram.C.de dignit. lib.12. Quibus admodum ſuffragatur tex ad id præſtantiſſimus pro omnibus nobilibus, tā generis, dignitatis, ſcientiæ, in l. nullus.C.ad leg.Iul.maieſt.inibi generis, aut dignitatis. Et nos pleniori manu tradidimus in c.de blaſphemię pœnis agentes. At pœna iſta retractationis iniuriæ, eſt vtiq; ignominioſa, ſicuti dubio procul cōſtat. Quo fit vt nobilis, quem vulgus paſſim, *Hiodalgo* appellat, minimè ea punitione afficiendus ſit. Quibus ſuffragatur Luc.de pen. in l.mulieres.col.4.in 20.nobilit. priuilegio.C. de dign. & in ea eſt ſententia, nobilium crimina multò faciliùs occultari per tex.ad id celebrē in l.ad ſplendidioris.C. de diuerſ. offic. lib. 12.vbi Imperator ita ſcriptum reliquit, vt velut in meliori fortuna poſiti, aut ea ſcelera, quę prius cōmiſiſſent doceantur, occultent, aut alia deinceps poſſint impunè cōmittere. Et expreſſim id adnotat glo. Accurſ.inibi ex illo tex.deducētis delicta maiorū celari & minime puniri. Et cùm pœna regiæ conſtitutionis, vt quis pallnodiā canat, ſit omnino ignominioſa, nobiles ea afficiendi non ſunt. Siquidem nobili maxima pœna ſiue iniuria eſt, etiā ſola facti infāmia l. non debet ff.de dolo malo. Siquidem magis nobilis ex parua quapiā pœna corporali, quàm magna in plebio afficitur. Explicat Bar.in l.j.§.vlt.ff.de pœ.& eſt tex.in l.hoc opere. in fi.ff.

Hidalgus tenetur palinodiam canere.

 de oper.

de oper.liber. Atq; ideo regia l.practicanda eſt in plebeis, & in ignobilibus,quorũ infamia ,quantumcunq; magna eſt illis modica,vti maximo apice,deſeruire videtur tex.in l.2.C. vt intra certũ tẽpus inibi Et ſi perſona vilior fuerit, cuius damnum famæ non ſit iniuria.Cuius meminit Bald.in conſi.116 quod petitur,vel 3.Et Cic.lib.3. officio.ait, Non eſt res vlla tanti,aut cõmodũ vllum,vt viri boni & ſplendorẽ, & nomẽ amittas.Et in Lelio ait,nõ eſt negligẽda fama. Longè quidẽ aliter eſſet in pœnis pecuniarijs, in quibus nobilitate decorati grauioribus eſſent afficiẽdi pœnis.l. properãdũ.§. ſin autem vtrinq; & inibi Bar.& plerique alij.C.de iud.cui ſimilis glo.eſt in verb.cẽtũ in §.ſi quis vero auſu.de pace iura.firmã. vbi Bal.& Card.Alex.idẽ exiſtimãt.gl.in c.cũ quidã. de iure iur.ſimilis in.ca.cum cogantur.42.diſt.& in c.qui contra. 24. q.j.& in c.j.§.ſi ruſticus,verſicu.ſimiles ruſticũ.in verb.aut di uino,tit.de pace tenẽ.in vſib.feu.Et inibi Bald,Albe. & card. Alex Et huius ſententiæ authores habeo Odof.Cyn.Alber. Bald.& paſſim doct.in l.nemo.C.de ſum. trini. Bart. & pleroſq; alios in l.quædã.ff.de pœnis.Eundẽ in l. illicitas.§. vlt. ff.de offi.præſid.& in l.j.C.de digni.lib.12.col.pen.Alber. in l.presbyteri col.j.C.de epiſc.& cler.Fabr.& Ang.in §.1.verſi licet autẽ.Inſtit.ex quib.cau.manumit.nõ lic.Luc.de Pen.in l.j.col.vlt.de cõdi.& procu.lib.11. Maſue. in pract. ſua in tit. de pœ.§.ad infligendã.Et prẹter hos canonicæ philoſophiæ doct.huic ſententiæ accedunt Hoſt.Io.And.in c.eaq; . de ſta. mona.Io.Ana.in c j.de cleri..vena. Et rurſus in c.vlt.col.4. verſi.nota quod maior pœna.de male.Iaſ.itidẽ.in c. excõmu nicamus.§.credẽtes.ad fi.de hẹret.Alb.Gandi.in trac.maleſi tit.de pœ.reo.col.23.Quo fit grauiori pœna eſſe afficiẽdum nobilẽ in pecuniarijs,què ignobilẽ.Idq; cõſtat ex Gellio lib. 20.c.1.l.ex.12.tab.huiuſcemodi erat.Si iniuriã alteri quã no bili faxit viginti quinque æris pœnæ ſunt. Secundò, mitius agendũ eſſe cũ nobili,id procedere in pœnis relatiuis vt in ſpe cie legis,ad commentarienſem.& inibi glo.de cuſtodia reorum.Ang.in l. Athletas.§.itẽ calũniator ad finẽ.ff.de his qui not infa.Bal.Guiliel.de Cu.in l.2.C.de fid.inſtr.quibus accedit Iaſ.conſi.144.vol.2.ad fi.Et Canoniſtæ in c.ſuper his. de accuſ.præſertim Ioan.Ana.col.pen.doct.paſſim in præcitato c.cũ quidã.& ibi Feli.col.3.ibidẽ in c.paſtoralis. col.2. verſic. octauò fallit. de offic.dele.& in c.cũ dilectus. de calũ.ad finẽ.

Tertiò

Tertiò apparet expræmiſſis,intelligẽdũ eſſe', ni iudex iuſta exiſtenti cauſa nobilẽ grauiori pœna afficeret. argu.tex.l. quid ergo.§.pęna grauior.ff. de his qui not. infa. & in l.etſi ſeuerior.C.ex quib.cau.infa.irrog.Adnotat Inn.in c.1.de cõſti.Et inibi expreſſim neoterici pręſertim Deci. & Feli.Salc. in l.ſeruos.C.ad.l.Iul.de vi publi Atq; ita in ſpecie.regię cõſtitutionis in his regnis vſu receptũ eſt, ac praxis idẽ obſeruat, minimè nobilẽ teneri palinodiã canere, tametſi ſex vitijs in regia lege ordinamẽti,cõtentis, aliquod dixerit, ex regia l.131.ſtylli declarans ad literam.l.2.tit.3. foro legũ.li. 4.tex.ad id præſtantiſſimus in l.2.titu.9.*De los riotos*.lib.4. ordi-regal.inibi, *Sino ſe quiſiere desdexir ſalga del reyno, haſta treinta dias*.Et argu.optimo, deſeruit text. & inibi Plat. in l. quiſq;.C.de decur.li.10.nu.1.definiẽs dignitatis ratione corporis pœnã afflictiuam in pecuniariam mutari. Et quã eſſet ignominioſum palinodiã nobili canere, cõſtat ex l.2.titu.4. part.7.aſſeuerans nobilẽ cõtradicẽdo ſe,quadã infamia notari qua affectus nobilitatem amittit.l.2.titu.9.lib.4. ordi. expreſſim dicẽs,Hidalgũ minimè teneri palinodiã canere. Et huic rei maximo apice deſeruire videtur text.in l.95. ſtylli dum ſcribit;*Otro ſi es a ſaber que el hiodalgo no ſera anſi inzgado,como otro que no es hiodalgo*. Cui aſtipulatur gl.in §.item lex Corn.Inſtit.de pub.iud.Et in c.cũ quidã.§. illi vero. de iure iur. Quibus ſimilis eſt in c.grauẽ. de pœ. regia l.8. titu.31. par.7.Paris à Put.in tract.ſyndicatus.verſicu.quod ſi per ſtatutum.fol.198.nu.4.Abb.in c.nouit.de iudi.nu.8, Hyppo.in l.ſi quis viduã.ad ſi.ff.de quęſt.Et Petr.Lup.de alcocer.Cuius meminit Frãc.Auileſ.in c.pętorũ in proœ.nu. 20. cuius inductio ad legẽ ſtylli 131.dum agit de verbo denoſtãdo, non admodum veritati fauet.Hinc ex eodẽ fonte ſeu tradice deducit vt ꝙ & practicis obuiũ erit vxor cũ priuilegijs, ac pręrogatiuis mariti gaudeat,ex l.mulieres.C. de dign. lib. 12.l. fœmina.ff.de ſenato.l.ſi liberta.C.de nupt.tametſi ipſa ignobilis ſit,mrimoniũ cõtrahẽdo cũ nobili nobilitate gaudeat l.ſi quis.C.de nat.lib.Inibi & filiũ naturalẽ.2.§.fin.cũ ſeq.C. qñ & qui.lib.10.ita q̃ dẽ mulier ignobilis nobili nubẽs,cũ nõ bilitatis priuilegio mariti gaudeat, minimè teneẽ palinodiã canere:tametſi verbũ iniurioſum ex ſex in regia cõſtitutione cõtẽtis dixerit,Et in ea ſpecie idẽ exiſtimat Franc.Auileſ.in proœ.*De los capitulos de Corregidores*.nu.20. id etiã intelligen- *Mulier ignobilis nubẽs nobili nõ incurrit cõtradictionis pænã.*

dum fore, tametſi vidua ſit, & in viduitate permanſerit ex tex.in §.non tantũ permittimus.in auth de nupt.collat.4.l. filij.§.vidua.ff.ad munici.regia l.7.titul.2.par.4.inibi.

Aun,ha otra fuerza el caſamẽto ſegũ las leyes antiguas, que maguer la muger fueſſe de vil linage ſi ſe caſare con Rey, deuen la llamar Reyna, y ſi con Conde, Condeſſa, y aun deſpues, que fuere muerto ſu marido la llamar an anſi, ſino caſare con otro de menor guiſa, ca las honrras, y dignidades delos maridos, han las. mugeres por razon dellos Et inibi Alfon.à Montal. Signorolus de Homodijs, in l.princeps.ff.de legib.col.2.verſicu. quęro de ratione vltimi. quæ eſt, inter eius conſilia.l.6.tit.2.lib 4.ord. reg.l.13.titul. 4.eo.lib. Et id quidem ni cũ alio, inferioris cõditionis cõtraxerit, vel luxurioſè vitã ageret.l.6.titul.2.lib.4.ordi. inibi. *Y matuuiere deſpues caſtidad*, ex qua corrigitur lex regni fori generoſorũ lib.5.ti.1.l.2.non tamẽ verſa vice, ſi ignobilis mulieri nobili nubat, ea pręrogatiua nõ cõdonatur. Quo fit vt filius ex matre nobili, & ex patre plebeio natus, nobilitatem nõ nanciſcatur, ex Regia l.3.titu.12.part.2.Iaſ.in l.j.de ver. obl.nu.18.Ioan.Lopius, in rub.de don.inter vir.§.32.nu.3. Nec id ſtatuto municipali, ſanciri poſſet ex Bar.in l. exẽplo. C.de decur.10.Barb.in cap. Raynutius. de teſta. col.13. Felin.nu.2.in c.nouit.de iud.Dec.nu. 73.in l.fœminę.ff. de reg. iur.tametſi ab hac ſentent.diſcedat Rochus Curt.in eo tract. quẽ publicũ fecit, de conſuetu.nu.162.Hinc etiam deduci videtur quod practicis obuiũ erit, quo ad regiã conſtitutionem quæ de cõuitijs agit, cuius & antea non ſemel meminimus, nobilẽ nec eius vxorem minimè teneri palinodiam canere. Quod etiã intelligendũ fore opinor, in doctorũ licẽtiatorũve vxoribus, quę compellendę nõ ſunt palinodiã canere, corã Pretore & honeſtis viris cũ & his, nobiliũ priuilegiũ cõdonetur, ſicuti & nos pleniori adnotauimus manu de quęſtionibus agentes. Et in hac ſpecie ita reſpondit Franciſ. Auil. in proœ.capit.præt.nu.27.quod in praxi, quã ſit neceſſariũ nemo adeo obtuſæ mentis erit, qui nõ fateatur, tametſi indiſtinctè in cõtradictionis pœna nobiliũ iure regio, nõ probetur. Nunius Auenda, in c.20.nu.4 præto. exiſtimat in ſpecie.l.2. teneri Hidalgũ, nobilẽq; palinodiã canere, cùm nulla ſit differentiæ ratio in cõtradictionis pœna inter nobilẽ, & ignobilẽ. Siquidẽ, cũ agitur de ſatiſfactione partis læſæ, nulla ſit diſtinctio perſonarũ, ex his quæ Bald.in l. nemo clericus.C.de

Vxores doctorum.

ſacroſ.

ſacroſ.eccl.cōgerit.Idē Bald.in c.j.de cōſtit.Bologni.cōſi.37.
ſtylli,quā,& practici,pro cōtraria adducunt parte: cū loquatur,ratione pœnę imponēdæ,quādo nobili iniuria illata eſt.
Et ſic,qn̄ Hidalgus rei perſonā agit,nō tamē quādo eſt accuſator.Et nouiſſimè licētiatus Otalora in 2. part. tract. nobil. c.4.nu.13.idem exiſtimat Quod ſi communi praxi accedere velis,quę deducitur ex regia l.95.& l.131.ſtylli.in tantum locū ſibi vendicabit,tametſi lata fuerit ſentētia cōtra nobilē.
Etſi in prima inſtātia nobilitatē minimè allegauerit, nihilominus in ſentētiæ executione poterit ſe opponere,atq; nobilitatē allegare,ad ſoluēdos quingentos ſolidos.Arg. tex. in l. itē veniūt.§.idē rectè.ff.de peti. hære.l. miles.§.decē.ff. de re iudi.† Decimo quintò,in hoc tractatu erit itē obſeruādum, 24
an regia conſtitutio 2.titu.9.lib.8.ordi.in eccleſiaſtico foro *Sacris initiatus.*
ad praxim reducēda ſit: vtporè ſacris initiatus ob conuitium obiectū teneatur palinodiam canere. In quo dubio Berna. Diaz à Luco in pract.crim.c.60.col 4.in ea eſt ſententia, vt in his regnis regia cōſtitutione extante teneatur clericus corā iudice honeſtiſq; viris palinodiam canere. Hoc quippe ex æquitate quadā,tametſi ex ipſa clericos minimè arctet,nihil ominus in his regnis deficiēte iure Pōtificio,ad iura & cōſuetudinē regni recurrēdū eſt:nō tamē ad Cæſareas leges iuriſcōſultorumve,ſicuti in hac ſpecie aſſeuerant Gūdiſal.de Villadie.in repe.cap.conſtitutus.de in integ. reſt.char.7.verſic.ego autē.Et Io.Lup.in princi.rub.de dona.nu.5.Et arg. opti. deſeruit tex.in c.ad noſtrā.de probat.ſecūdum vnū intellectū.
Tametſi lōgè alia mens ſit,& ratio Prępoſito in c.cōſuetudo j.diſt.in 3.col.& Petr.de Raue. in Alph.aur.in alleg. in mate.cōſuet.in prin.in 5.col.ad fi.Qui quidē in ea ſunt ſentētia ꝙ in Hiſpania potius ſecundū leges Imperiales, quàm ſecūdum regni leges iudicare teneatur Eccleſiaſticus iudex. Nihilominus pro Bernar.ſentētia aſtipulatur,quod in hac ſpecie exiſtimat Prępo.inibi aſſerēs deficiēte iure Pōtificio, ac Cæſareo,municipali iuri & regio eſſe inhærendū. In qua ſpecie cū leges ciuiles deficiāt,ac Pontificiæ cōſtitutiones, nimirum alicui videri debeat,ſi regia lex præcitata ad praxim reducēda ſit in foro canonico:eò maximè in his regnis in quibus ius ciuile minimè allegatur pro authoritate, ſed vtique pro ratione,vt ſignanter explicat Bald.in c.j.§.iniuria.5.col. alias.§.furtū.de pac.iuram.firm. in vſib. feud. Cuius meminit Paris.

nit Paris de Put.in tract.ſyndicatus.in verb.teſtis.ca. 2. incipienti fui interrogatus.ad fi.Bal.poſt Butrigariũ. in l. nemo. in princip.C.de fica.Et Oldrá.conſi.69.profitetur Hiſpanos olim cõſtituiſſe:ꝙ quicunq; leges Cæſareas in iudicio allegaret capite puniretur.Idẽ exiſtimant Vinc.Ioan.And.in c. ſuper ſpecula de magiſtris.in princ.Ob quã cauſam Policrates lib.8.cap. 22.ad fin.Aſſeuerat temporibus regis Stephani expulſas omnino eſſe leges Romanas à regno,cõſtitutioneq; regia,cautũ eſſe, ne quis libros legesve Cæſareas retineret. In qua ſpecie regia lege deficiẽte,ad regẽ vtiq; recurritur, vt pote nouã ædat legẽ,vel ſanè antiquã interpretetur, vti cõſtat ex cõſtitutione regis Alfonſi in cõuẽtu Cõplutenſi lata. titu.28.l.1. quæ quidẽ in noua compilatione repetitur in l. 4.titu. 4. lib. 1. in ordi.regalibus. Rurſus, vt quo digreſſi ſumus redeamus ſententiã Bernardi diaz coadiuuat doctrinam.Abb.in c.eccleſia S.Mariæ de cõſtitutio.col.5.exiſtimãtis,legẽ fundatã in naturali ratione poſſe iudicem eccleſiaſticum,ratione equidẽ naturali illã ſeruare: non vtiq; legis ratione.Nemo ſanæ mẽtis cõfitebitur quã ſit congruũ naturali ratione iuſtumq; ſit; vt pote, qui falſum alicui obiectũ crimẽ impoſuit,ex quo omnino læſa eſt fama, palinodiã cantet, vt pote fama illi reſtituatur.eo maximè in ſacris initiatis procedit ac clericis,cùm ad id teneãtur tanquã chriſtiani, & verè Dei cultũ ac mandatũ profitẽtes. Et eſt potior ſatisfactio, quę iniuriato pręſtari poſſet. Nec obſtat, ſi ſanè objiciatur effici infamẽ cõtradicentẽ.Siquidẽ ex ipſa cõdẽnatione ſola in labẽ infamiæ incidit,vt cõſtat ex tex.& inibi Abb.in c.cũ te.de re iud.qui aſſeuerat illũ tex.intelligendũ eſſe etiã in clericis ſecundũ vnũ intellectũ:quod ipſe admitterẽ ſiue.contra eũ criminaliter,ſiue ciuiliter agatur,dãnatum vtroque modo actione iniuriarũ infamiã incurrere cõſtat, ſicuti poſt gl. inibi explicat Abb.col.j.Tametſi glo.in ca acſi cleri iud. in alia ſit ſentẽtia,qui quidẽ intellectus & praxis, ad regiã conſtitutionẽ,eſſet maximè rationi cõſentaneus,nihilominus in cõtraria eſt ſententia Boerij.conſi.4.nu.40.Cuius ſentẽtiæ ſuffragatur,ꝙ ſicuti nobilis minimè tenetur palinodiã canere ſeq; mentitũ eſſe fateri.Sed vtiq; ſoluendo ſolidos liberatur. Pari ratione ſacris initiatus vti arg.optimo deſeruit glo. in l. miles.ff.de re iud Id ex profeſſo aſſeuerãs militẽ celeſtis militiæ ęquiparari militi terreſtris militiæ,Quã eſſe communi conſenſu

olim prohabitum fuit in Hiſpania allegare leges Cæſareas.

conſenſu approbatam profitetur Abb.per tex.inibi in c.j.de cler.ægrotan.quo fit clericum minimè eſſe hac regiæ legis pœna afficiendum:eo maximè quia contra clericũ ad emendam honorabilem agi nõ poteſt.c.capite.ad fi.ca. cler. & inibi gl.Card.Ale.50.diſ.& in c.1.& c.qu ęſitũ.& ibi gl.& Abb.

Decimoſexto ad examen regię cõſtitutionis, & illud pertinet in ver.*desdigase*.Circa cuius enucleationẽ,dubiũ inſignè cenſeri ſolet,tametſi à nemine,quẽ viderim tactũ. Si mulier nobilitate decorata ignobili,ac plebeio nubat, an regię cõſtitutionis pœna locũ habeat,cùm & ipſa gaudere debeat, mariti cõditione:l.cùm te.l.vlt.ibi & ſentiat eius fulgorem.C.de nupt.l.vlt.C.de incolis.lib.10.l.mulieres.de dignit.eod.li.§.hęc itaque in auth. de conſulib.l. fœminę.ff.de ſenat. Et adhuc vidua mariti cõditione potiri debet, Bart. Fulg.in l.vlt. C.de verb.ſig.§.nõ ſolùm.in auth.de nupt.l. emancipatis.C. de leg. hær.gl. in l. iubemus.C.de erog. mil. annonæ. lib.12.

†Exiſtimo his vtcunq; vrgẽtibus in ſpecie l.regiæ hanc vxorẽ nobilẽ plebeio,atq; infirmæ cõditionis ductã minimè teneri palinodiã canere ex aurea Bal.doctrina, in l. cùm quędã puella col.1.ver.ſed quis dicemus.ff. de iuriſd. om.iud. In dubiũ deducit Bal.an nobilis,quæ nupſit populari,infimęq; cõditionis homini puniatur pœna popularũ, an verò nobiliũ.Et in ea ſpecie ita diffinit,aut legis vel ſtatuti ratio põderat naturã nobilitatis,aut accidẽs, ſi ſanè naturã põderat inſpiciẽdã eſſe originis qualitatẽ ex ratione tex. in l. tutelas.ff. de c.dim.Sed in ſpecie praxis ac regiæ conſtitutionis, magis inſpicitur naturalis nobilitas,q̃ accidẽtalis,atq; ideo nõ tenebitur palinodiã canere,eò maximè,q a qualitas naturalis originis potiùs inſpiciẽda eſt,q̃ accidẽtalis.l.vlt.C.de his, q veniã ætatis impetra. Nec obſtãt ꝑ cõtraria adducta parte,quo minus iſthic intellectus ꝓcedat, nec ratio illa iuris diffiniẽs, inſpiciẽdã eſſe qualitatẽ accidẽtalẽ,quã à maritio habet, veluti poſteriorẽ ex l.j.§.beſtias.ff.de poſtul.§.ceruos. Inſti.de ter.diuiſi.Cùm ea quę ex perſona viri cõſequitur, nõ eſt tãti momẽti,ac põderis,quã quę ex genere.Ex Bart. loquente in dignitate,quam vxor ex marito nanciſcitur.in l.quod princ. ad fi.ff.de leg.2.per tex.in l.1.& 2.ff.de offi.procõſul.Decius in l.2.col.ff.de reg.iur.Felin.in c.ſuper eod. in 2. de teſtib. & iſthęc dignitas ex marito proueniens facilius amittitur, ex l.fœminæ,Et inibi gl.vltima,& Bal.ff.de ſenator.ex quo notat ford 26

tat ford

tat fortiora eſſe iura paterna,quam mariti. Io.à Platea idem profeſſus in l.j.poſt princip.C.de dignit.lib. 12. deinde facilius amittuntur,quę ex aliorum perſona, quàm quę ex noſtra habemus. Bar.in l.quę in libello.ff.de capt.& poſtlim.reuer. Quibus admodum exiſtimo in his regnis vxorem nobilem,ductam plebeio minimè teneri palinodiam canere, ſed ſoluendo quingentos ſolidos liberari Ex his etiam,quæ congerit Alex.conſi.25.col.3.verſicul. ad iſtorum. volu.7. Rurſus & ad regiæ conſtitutionis examen in verbo *desdigaſe*, illud adnotandum eſt, quod maximo apice deſeruire videtur iudicantibus:vtpotè in modo infligendæ pœnę in cauſa criminali:ſi lex verbis infamiam irrogantibus vſa fuerit, iudex legis tenorē adſtrictus eſt obſeruare, per eadē verba tametſi infamatoria,pœnam in ſentētia imponēdo. Nouiſſimè huic accedit ſentētiæ Geor.Lup.in l.8.titu.3.par.7.in glo.2. Itidē in l.25.titul.18.par.2. nec vtique ſufficere profiteri ſe non bene dixiſſe,ſed ſe mentitū fuiſſe. Nec in ſpecie regię cōſtitutionis,aliter in ſentētià exprimi debet,ſed legis vigore pœna eſt imponēda,vti cōſtat ex §.nam ſiquidē legis j.ff. ad Sillanian.l.nō aliter.ff.de trāſac. At cum illa forma verborum, quæ in regia cōſtitutione exprimitur ſubſtantialis vtiq; cēſeatur,per verbū,*desdigaſe*,pronūtiāda vtiq; eſt ſentētia, vt in ſimili explicat Bal.in l.cōparationes.C.de fide inſtr. eò maximè quia formę digreſſio in aliā vtiq; formā totū actū vitiat. Vt arg.optimo deſeruire videtur tex.in l.Iulia.§. ſed et ſi quis.ff.ad exhibendum, Bar.in l. Græcę.§. illud.ff.de fideiuſſor. Iaſ. in l.ſi mater.C. de inſtit. & ſubſtit. ſub conditione factis,eò maximè quia naturalis illa qualitas condēnationis legalis,*desdigaſe*,omitti minimè poteſt, & alia ſuppleri forma:quia eſt qualitas infamās,ſicut explicat Bal.de vſurario. verba faciens in rub.C.de vſu. Et eſt tex.in l.ſi ita quis.§ fi.ff. de leg.2. Potiſſimum cum regia lex ignominiā cōdēnati vult cōſtare. Atq; ideo clarè & ſpecificê nitidèq; hoc debet exprimi. Minimè tamē ſufficeret,ſi obtruſo velato ſermone & fucato modo implicitè idem exprimatur. Siquidem ex hoc nō cōſtat clara legis diſpoſitio,vti cōſtat per not.ex Bald.in l.minoribus.C.de his quibus, vt indig. Cuius meminit Iaſ. in l. Gallus.§.& quid ſi tantùm.n.16.ff.de lib.& poſth. Et ſi cōtrà fiéret minimè cenſeretur actū legis gerere Abb.in c.prudentiam.4.not.offic.delég. nec vtiq; iudex infamiam iniuriantis poſſet

tis poſſet euitare per alia verba,& eſt text. ad id prȩſtantiſſimus in l.non poteſt ff.de fur. Quod maximè conducit ad regiam conſtitutionem quæ agit de ſoluendis ſeotenis vel quadruplo: quæ quidē nimis apud nos famam lȩdit. De qua meminit l.6.tit.5 lib.4.fori.& l.1.tit.12. lib.6. in conſtitutionibus ordinamēti,& in l.4.tit.4.lib.7.ord. & pragmatica in cōuentu Hiſpalenſi lata antiquioris impreſſionis fol.41.Tametſi † regulariter ſufficit ei qui iudicanti munus habet proferri l.præſens.& l.cùm iudex C.de ſentē.& poſſunt proferri per 27
alia verba æquipollentia l.in ſumma ff.de re iudi.& l.ſi quod tamen §.ſi arbiter ff.de arbi.l.ſi prȩtor.in princ.ff.de iud.verba condemno,& abſoluo:quippe quȩ de ſolēnitate ſententiȩ ſint l.prȩſens.Poſtremò vt ad quȩſt.à qua digreſſi ſumus,reuertamur,ex eadē regia ſanctione,quȩ de cōuitijs puniendis agit,tenebitur,vtique iniuriam irrogās palinodiā canere,ſeq; mētitum fuiſſe fater .Iuſtiſſimū quidem eſt famȩ & honoris reſtitutionē fieri his , qui conuitijs obiectis eius læſionē paſſi fuerint. Sicuti ex Theologis adnotat diuus Thom.2.2.q.62. art.2.Archiep.Flor.2.par.tit 2.c.2.§.3.Et ex noſtris hāc pro firetur ſententiam Hoſt in ſum.de pœn.§.quibus.verſi.quid. de accuſa.Et aliqua his cōiecit Franc.Auil.in proœ.c.prȩtor. nu.20.ad fi.Pro quibus extat text.ad id prȩſtantiſſimus,in c. quiſquis 8.q.1.c.inter ſolicitudines.de purgat.canon.adnotāt doct.ex regula peccatū,de reg.iur.in 6. hoc admiſſo non eſſe minorē,imò multò maiorem honoris & famȩ, quàm rerum ſpoliationē,teſte Salomone Prouerb.22.aſſeuerante, Melius eſt nomē bonū,quàm multȩ diuitiȩ. Nam & bonorū externorū maximus eſt honor,authore Ariſt.4.Et hic.c.3. c. deteriores 6.q.1.Et nos nō ſemel adnotauimus in c. qui ſeipſum interfecit.Quòd ſi iniuria Deo illata ſit,quȩ ad hȩreticȩ prauitatis Inquiſitores pertinet,oportet palinodiam canere adiurando iniuriā ac maledicentiā:diffiniūt doct.in c. vt officiū. de hȩret.in 6.in prin.Et ni in ea ſpecie ſatisfecerit,fideiuſſoribus , relaxari non poteſt , cùm ſit pœna corporis afflictiua, cùm ſit caſus vt ita dixerim, *de menos valer*, ex regia l.2.tit.5. par.7. Ex quo aliqua conijciēda ſunt huic rei maximè neceſſaria.Et primò Io.Anan.ſentētia in c.1.de maleſi.nu.5. Exiſtimantis irrogantē conuitium, ſeu contumeliam Card.eiſdem pȩnis afficiendum eſſe,quas pontifex ſtatuit in c.felicis. de pȩn.in 6.Idemq; probat Feli.in c.non dubiū.de ſent.exc.

Quibus

28 Quibus † & illa ratio adſtipulatur, quę paſſim circumferri ſolet percuſſionis appellatione nõ ſolùm eam, quę facto fit: ſed eam quę verbis comprehendi, ex lata dictionis ſignificatione. Bar. & inibi doct. in l. aut facta. in princ. ff. de pœn. eò potiſſimũ cùm prędicta cõſtitutio fauorabilis ſit, & in Romanę eccleſiæ eiuſq; miniſtrorum honorem ſancita. Mirum itaq; non eſt ſi hanc latã interpretationẽ aſſumat. Qua rõne ducti noſtrę claſſis viri exiſtimant iniuriam inferentes verbis cõtumelioſis, quibuſlibet clericis excõmunicati ſint ſententia canonis, ſi quis ſuadente 17. q. 4. Cùm & ea conſtitutio, in totius cleri fauorem ab Inno. fuerit ſancita. Ipſe tamẽ aliàs publicè legendi munere ſubeundo non ſemel damnandam vtiq; eſſe Ananię ſententiã, nec iure poſſe ſuſtineri exiſtimaui. Nam licet verũ ſit, ꝙ verbũ percutere, comprehendat verbalem iniuriam, quis audebit ex hoc inferre, ꝙ pœna grauis impoſita percutienti comprehendat verbis iniuriam inferentem? Quanto minus credẽdum eſt Romanum Pontificem, qui tot & tam graues pœnas inflixerit inſequentibus hoſtiliter, vel peruenientibus Cardinales voluiſſe eas oẽs pati illum, qui ſolùm verbis quantũuis cõtumelioſis Cardinales offenderit? Cùm verbalis iniuria quantũuis grauis Cardina. illata mitioribus pœnis & ſatis condignis poſſit ſufficienter emendari. Quam ſententiam improbatã eſſe video à doctiſſimo obſeruãtiſſimoq; Pręſule Ioãne Bernardo Diaz

Ananiæ opinio refutatur.

29 de Luco, qui ob eius † ſummã integritatem ingentẽ, vbertinamq; doctrinã ſynceriſſimã eius fidẽ dum in ſplendidiſſimo cõſilio indicæ ditionis, eſſet incorruptus & vt immobilis columna, ob ſynceriſſimã eius fidẽ & ſæpius exploratam à Cæſare ſelectus, eodemq; munere ſyncerè functus Callagurritanæ & Calciatenſi eccleſijs Prǽſul ab ipſo Cęſare deſignatus, tandem Romani Põtificis, & Cardinaliũ ſummo ſuffragio, vt Chriſtianæ reipublicæ eſſet maximum ornamentũ Epiſcopi titu. inſignitur. Et paulò pòſt dum in eccleſia Calciatẽſi ageret, boni paſtoris officiũ, quẽadmodum coactus ad ſedandas hæreticorũm ſectas, vnus è multis propter vitæ ſanctitatem ingentemq; vtriuſque iuris peritiã integramq; eius fidem ad concilium ſupremum vocatus ſit. Is inquam hanc noſtram profitetur ſententiam in practica criminali c. 60. quo in loco Feli. minimè retulit, atq; ab Anania diſceſſit. Supereſt Ananiæ rationi ſatisfacere. Siquidem quælibet conſtitutio pœnalis

nalis reſpectu criminis aut iniuriæ odioſa cēſenda eſt, ideoq́; reſtringenda: reſpectu perſonarū, quibus iniuria fit, fauorabilis eſt cenſenda ex glo. communi cōſenſu ſtabilita, in l. venia C. de in ius voc. Ex Bal. in l. illud. col. 3. C. de ſacroſ. eccl. Quā eſſe communem ſententiam profitetur Iaſ. in l. de ſucceſſo. col. 2. Abb. in c. non dubium. de ſent. excom. Quibus conſtat Pontificiam conſtitutionem, in c. ſi quis ſuadente. & iura ſimilia, quę ob clericorum & Cardinalium honorem pœnam irrogant, percutientibus reſpectu illorum, quibus iniuria fit fauorem continere. Atque ipſius iniurię reſpectu odioſa cēſetur, eaq́; ratione ad verbalem iniuriam non ſunt prędictę conſtitutiones deducendę. Ex quo omnino explodendā eſſe rationem Ananię conſtat. Et denique contra Ananiam adſtipulatur, ꝙ Aymon ſcripſit conſi. 6. col. 1. dicēs minimè eſſe crimen lęſę maieſtatis in principem, verba iniurioſa dicere: ſicuti argu. optimo deſeruit tex. in l. famoſi. ff. ad leg. Iul. maieſta. Diuerſa ſiquidem hęc duo ſunt, cùm à Iuſtiniano ipſo Imperatore diuerſis vtrique titulis explicetur C. ad leg. Iul. maieſt. & in rubr. C. ſi quis Imperatori maledixerit. quibus conſtat damnationem mereri Ananię ſententiam.

SVMMARIVM.

1 *Varia traditur obſeruatio, apud diuerſa tribunalia in computatione ſolidorum, quibus conuitiator mulctandus eſt, ex l. 2. titu. 9. lib. 8. ord. itidem nu. 9.*

2 *Auri libram duodecim vncijs conſtare, & ſeptuaginta duobus aureis ſolidis.*

3 *Solidum minime ex eo dictum fuiſſe, quia ex ſolido & puro auro excuſus foret, ſed ex eo, quia nihil illi deerat, ex lingua Latina limatis authoribus dubio procul conſtat.*

4 *Regales ſolidos appellari conſtitutiſſimum eſt.*

5 *Auri valorem, & ſolidi æſtimationem fuiſſe eiuſdem ponderis, & inibi de bona moneta antiquiſſima quæ eiuſdem valoris quàm ducatus aureus fuit.*

6 *Aureum veterem, à ſolido codicis Iuſtin. differre, & non fuiſſe eiuſdem æſtimationis, aurei valorem, & ſolidi æſtimationem ſeriosè explicatur. & iterum nu. 9.*

7 *Quinque ſolidos eſſe eiusdem æſtimationis, quàm ſex morapetinos, noſtræ tempeſtatis declaratur.*

8 *Solidorum numus antiquiſſimus centum & tres aureis æſtimatur, ex regiis conſtitutionibus.*

10 Vendicatio

10 *Vendicatio quingentorum ſolidorum, ſitne ad ſolidos aureos vel ad æreos referenda, diſcutitur.*

11 *Quid cauſa ſit quare dicatur* (ſegun fuero de Eſpaña) *vendicatio quingentorum ſolidorum, præter alios explicatur.*

12 *Solidum aureum par pondus habuiſſe cum* Caſtellano.

13 *Donationem excedentem quingentos ſolidos morapetinos vel aureos inſinuandam eſſe.*

14 *Morapetinum, varia monetarum genera comprehendere.*

15 *Morapetinum aureum valuiſſe decem morapetinos noſtræ tempeſtatu explicatur, & idem eſſe quòd morapetini boni.*

16 *Morapetinum bonum, &* Alfonſi *regis, exploſa* Didac. à Couar. *ſententia, non eſſe eundem diſcutitur.*

17 *Aureum morapetinum qui tempore regis* Alfonſi *tractabatur, octo ſolidorum, & trium denariorum eſſe æſtimationis.*

18 *Ob conuitium illatum condemnato, ad trecentos ſolidos, minimè ſufficere fideiuſſores, pignoraue dare.*

19 *Calore iracundiæ ob conuicia obiecta, minimè teneri palinodiam canere.*

20 *Quid etiam ſi per linguæ lapſum, meretricis nomen obiecerit ad idem teneatur.*

Adhuc inquiritur, de æreis ſolidis, quibus conuitiator mulctandus eſt, circa regiam conſtitutionem. tit.9.lib.8.ordinatio.regalium. Cap. II.

1 VT ad propoſitam quęſtionem reuertamur, ex eadē regia ſanctione, quę de conuitijs puniendis agit, etiā colligit, in illis verbis. E *peche tre Zientos ſueldos*. Et obiter adnotandum eſt ad ęreos ſolidos, quibus conuitiator ex ea l. mulctandus eſt. Siquidem varia traditur obſeruatio apud diuerſa tribunalia. Quidam enim iudices morem proprię regionis ſecuti, quemlibet ſolidū, duobus quadrantibus exiſtimant. Et vt vulgo paſſim appellant, marauedis, alij vtpotè iudices ſupremi regij pręrorij, ſolidū parē eſſe cenſent quatuor quadrātibus. Quo fit valde incertā eſſe horum ſolidorū computationem: tametſi nouiſſimè Didac. à Couar. S. Dominici Archiepiſc. Deſignatus, non modicę ęſtimationis apud oēs in vtraq; cenſura, miro vt ipſe pręditus eſt ingenio ac eruditiōe ſingulari, li.1. Variarū Reſol. c.xj. ex linguę Latinę

tinę bene peritiſſimis, & iuris ſanctionibus, horum ſolidorum & aureum valorem, morapetinorum etiam de quibus in pluribus huius regni conſtitutionibus paſſim circunferri ſolet, ad verum examen, & Regiarum conſtitutionum intellectum reducit. Et poſt eum Dominus Licentiatus Otalora re & fama vbique inſignis, olim in hoc totius orbis celebratiſſimo collegio collega, ab omnibus, ſed à me præ cæteris æſtimandus, in Pinciano prætorio auditoris meritiſſimi minus exercens. lib. de nobilit. 2. part. 104. nume. 13. ſingulari, vt ipſe præditus eſt induſtria, ac præ inſigni eruditione, quaſi ab ſtipite ſeu fonte, in concordiam diſcordata reducit, & ab exteris ignorantiæ nebulis pacem deſidentibus iuribus affert, & in compendium, intellectum regiarum conſtitutionum reducit. Et quamuis noſter labor poſt tot egregios authores in horum ſolidorum computatione minimè neceſſarius quibuſdam eſſe videatur, tamen quia in ea extricanda viri diligentiſſimi in varias ierunt ſententias, tum etiam, quia iſthæc cõputatio ſolidorum eſt plena ſentibus & ſpinis, in ea conabimur, quid ferre valeant humeri ingenijque vires, ſugendo lac de Petra, oleum de ſaxo duriſſimo, roſas & lilia inter ſpinas. Et (vt ita dixerim) reliquias fragmentorum poſt terga metentium, quibuſdam depoſitis aſſertionibus huius quæſtionis nodum pro viribus explicabimus. Omittendum non eſt, quiſnam ſit valor horum ſolidorum. Siquidem in eius computatione doct. ita diſſident & diſceptant, vt facilius Nili fontes, quàm huius rei exitum inuenire poſſent. Vt à capite ad calcem iſthæc quæſtio declaretur, variè quidem in iure Cæſareo, Pontificioq; ſolidorum numus ſumitur. Quidam ſunt ſolidi aurei, de quibus meminit Imperator in l. quoties C. de ſuſcept. & Archa. lib. xj. vbi ſcribit libram auri duodecim vncijs conſtare, & ſeptuaginta duobus aureis ſolidis. De † quo ſolido Bud. meminit lib. 5. de aſſe. Et Alciat lib. xj. C. col. 2. idem Iſidorus ſcribit, dicens, ſolidum dici ſextulam apud Latinos, quòd ſexta ſit vnciæ pars, vti diffinitum extat ex præcitata l quoties. Et ante hos, huius ſentẽtię authores habeo Bar. Plat. Luc. à Pen. inibi. Abb. & Felin. in c. conquerente de offic. ordin. Habebatq; grana 96. vti ex Alcia. Iſid. Bud. his in locis quibus ante meminimus conſtat. Quibus & pleriq; alij acceſſere, inter quos & Georg. Agric. lib. 2 de pondere & tẽperatura monetarum,

Dominus Otalora commendatur.

Numi varia acceptio in iure Cæsareo & Pontificio. 2

Alciat.lib.3.diſpunct.c.9. Ex noſtræ tempeſtatis hominibus Didac.à Couarru.ca.3.de veterum collatione numiſmatum. nume.3.Nico.Boer.deciſi.327. num.2. Quorum aureorum ſeptuaginta duo libram auri Romanam faciebant, hoc eſt, duodecim vnciarum.Quo fit iure Cæſarum antiquo,ſeptuaginta & duos aureos librам facere, ex glo. in auth. de defenſ. ciuit.§.& iudicare.in glo.2.collatio.2. Cui ſimilis gloſſ. eſt in verbo, vel viginti.in l. quicunque C. de ſeruis fugit. Et inibi Bald.& Salic.expreſſim adnotant.Itidem Bal.in præcitata l. quotieſcunque.verbo,aut.& in l.ideſt. de dolo. & in l. fin. C. commun.deleg.gloſſ.etiam in l. in eum. de in ius voc.& in §. omnium autem.Inſtit.de pœ.temerè litig.& in rubric.C.de ver.numiſm.poteſt.lib.xj.Boer.loco præcitato,libra vero argenti valet decem aureos l.1.& ibi Platea.C.de auri & argen. illat.libr.10.& in d. l. quoties. Secundò principaliter eodem iure diſputari poterit, quòd frequenter in horum ſolidorum numerum controuerſia incidit, ſolidos à ſoliditate dici. Siquidem de ſolido, & puriſſimo auro fiebant, ſicuti in ea ſpecie ſcribit glo. Accurſ.miris laudibus, à doctoribus commendata in l.1.C.de ver. numiſm. poteſt. De quibus fit mentio apud Imper.in l.1.& 2.& 3.eiuſdem titu.& in §.fin. inſtitut. de pœna temerè lit. Et ex Neotericis tempeſtatis hominibus,ea in re idem æſtimauere.Nicol.Boer.deciſi.327.num.1.
3 Quorum † ſententia omnino exploſa, ipſe contrarium exiſtimo veritati magis fauere, cùm & ſolidus, non ex eo dicitur, quòd ex puriſſimo auro fieret, ſed ex eo quòd nihil illi deeſſe videatur. Solidum enim antiqui patres integrum dicebant, teſte Iſid. eo in loco,cuius & antea meminimus. Et probat tex.in l.ergo §.credito.ff.de fideiuſſ. commiſ. libertatibus. Nec deſunt authores de lingua Latina bene meriti, qui idem exiſtiment. Siquidem Voluſius Mitianus libro, quem publicum fecit de aſſe, libram integram ſolidum appellat.Prima (inquit) diuiſio ſolidi, ideſt libræ. Idem exiſtimat Nebriſſenſis in Lexicon iuris ciuilis. Et Horat. ea in re fideliſſimus teſtis eſt Epiſtolarum lib.1.dum cecinit.

Aut partem ſolido demere de die.

Ex quibus iam ſatis conſtat, nō ex eo dictum fuiſſe ſolidum, quia de ſolido & puro auro excuſus fuerit, vt falsò exiſtimare videtur gl.& hi,de quibus ante meminimus. Et ex nouioribus huic ſententiæ accedit Didac. à Couar. loco præcitato,

nu. 4. probans aureos veteres & ſolidos frequentiſſimè percuſſos fuiſſe ex auro mixto, non ex puto. Tertiò, † ab eodem 4 fonte deriuatur, ſolidos in iure regales appellari, ſicuti diffinitum eſt ex c.fin.de rer.permut. Vbi mutato nomine ſolidi regales appellat. Et Imperator de his verba facit, in §. nos autem. Inſtit.de Tertul.tutore. Et in c.conquerente.de offic. ordin. Et inibi Abb.& Felin.poſt pleroſq; alios,glo.in l.2.C. de ſport. Cui ſimilis eſt in l.fundi.C.commun.deleg. Quo in loco & Bald.idem exiſtimant. Itidem in l. quicunque de ſer. fugit.ad finem Et ibi Salic.glo.& paſſim doctores in ca.2. de maled.& in cap. fin. de decim.& in l.fin.ff.de in ius vocando. Et huius ſententię authores habeo Bald. in l. illud. colum. vltim.C.de ſacroſanct.eccleſi. Cyn.in l.pen.C.de donat. Sali. in l.1.C.vt infra certum tempus.& in l.ſuper chirographum C.ſi certum petatur. Ang.in l.ſancimus.in princ.de donatio. C.Pau.in l.fin.C.commun.deleg.& omnium diligentiſſimè Socin. conſi.8. in prima conſultatione. verſicul. circa ſecundam.volu.1. Itidem conſi.xj.eiuſdem volum. Alexand.conſi. 4. volum. 1. Nec deſunt Canonicæ philoſophiæ authores, qui huic accedant ſententiæ, inter quos & Io.Andr. ad Spec. tit.de inſtrum.edit.§.porrò.ad finem. Ioan.Anna.poſt Abb. in c.nulli.colum.2.de Iudæis. Quibus in locis, nec admodum inuiti plerique alij acceſſere. Cæterùm ſolidi æſtimatio & aurei valor, tam apud Iuriſconſultos quàm Imperatores, regiaſque conſtitutiones non fuit ſemper eiuſdem ponderis, nec eiuſdem bonitatis. De aureo ſanè quidam opinantur eum numum pondere ſimilem fuiſſe ſolido: atque idem exiſtimat Aemilius Ferretus, Inſtit.de pœn. temere litig. ad fin. Et Anto.Auguſt.lib.2. emendat.capitu.9.& nouiſſimè huic accedit ſententiæ Ioan. Otalora in ſuo inquam elegāti opere quod de nobilitate Hiſpana publicum fecit, part.2.capi.4. ſcribens ſolidum & aureum idem eſſe, ex text. in l. quoties. pręcitata. Ex qua conſtitutiſſimum eſt nummum aurem qui ſolidus dictus eſt, ſextam fuiſſe vnciæ partem. Secundò iſthæc ſententia conueſtiri poſſet ex l. ſi verò §. prętor ait ff. de his qui deiec. vel effud. quo in loco pœna decem ſolidum ſtatuta eſt iure pandectarum, & paulò pòſt per Imperatorem Iuſtinianum expreſſim nomine, decem aureorum traditur in §.item is.verſicu.cui ſimilis eſt. Inſtit.de obliga.quę ex quaſi delict.naſc. Ex quo duo procul dubiò colliguntur. † Quorum 5 primum

Solidi à iure regales appellati.

primum eſt, apud Iuriſconſultos ſolidorum mentionem fieri, quod etiam colligitur ex l. quia vulgò ff. de ædil. edic. Secundum id quod promiſcuè à Iuriſconſultis & Imperatore ſolidos accipi & aureos, & idem omnino eſſe. Et vt obiter agam, bos intelligitur pro eo genere monetæ, quam hodie ducatum vulgò vocitamus. Sicuti diffinitum eſt ex Home. libr. 23. Iliad. ex Latina tranſlatione.

Huic quidem vincēti magnum tripodem igni accommodatum.
Huic autem duodecim boum precio inter ſe appreciauerunt Achiui.

Huic ſententiæ concinit Didymus Homeri interpres libr. 2. Iliad. & Andræas Diuus Iuſtinopolitanus lib. 6. Iliad. ita vertit ad verbum.

Aurea æris, Centum ducatorum, nouem ducatorum.

Bouem autem valuiſſe duabus drachmis Atticis, vnde fuiſſe qui crederent hoc numiſma Deliorum fuiſſe proprium, non Athenienſium. Et ex Draconis legibus extat mentio de pendendis decem bubus, quod eſt decem numis. Sicuti exiſtimat Iullius Pollux Naucratites Onomaſtichon ad Commodum, libr. 9. capit. 6. Plutarchus in Theſæo. Plin. libr. 18. cap. 3. Idem Plutarchus in publicola, eſt in Problematis capitu. 39. Et vt quo abij redeam, de ſolido agens, tertiò, ſuffragatur l. vnica C. de collat. lib. 10. vbi quilibet aureus ſolidus æſtimatur, Antonio Auguſt. authore, centum viginti ſeſtertijs. At ſi ſolidus eſſet minoris ponderis quàm aureus, non eſſet veroſimile pluris eum æſtimari, cùm centum ſeſtertijs aureus fuerit æſtimatus. Quo fit cùm conſtet de ſolidi pondere, idem pondus habuiſſe aureum. Quod etiam conſtat ex §. vlti. Inſtitu. de pœna temerè litig. vbi pœna à Iuriſconſultis aureorum 50. ſtatuta in l. ſi libertus ff. de in ius voc. quinquaginta ſolidorum nomine expreſſit. Quartò, ſuffragari videtur authoritas Accurſ. Bart. & doct. frequentius in præcitata l. quoties. & in l. quicunque C. de ſeru. fugit. Abb. & Felin. & paſſim doct. in c. conquerente. de offic. ordi. Ex quibus communi conſenſu deciſum extat iuriſconſultorum aureum & ſolidum Iuſtiniani, eiuſdem ponderis ac æſtimationis fuiſſe. Cæterùm in quibuſdam regijs conſtitutionibus mentio ſolidorum fit, in his caſibus in quibus aureorum nomen exponitur apud Iuriſconſultos, de quibus meminit l. 3. §. 1. & 2. ff. de ſepulchro violato, apud regias conſtitutiones ſolidi

lidi nominantur,in l.1.& l.2.titu.18.libr.4. fori. Idque conſtat à ſolido aureum non differre nec pondere, nec vtique eius valore,ſicut conſtat ex l.7.titul.13. par.1. vbi aduerſus occidentem epiſcopum ſub certo numero ſolidorum pœna ſtatuta eſt,videtur ſub eodem aureorum nomine iure communi definiri pro eius criminis pœna.cap.qui ſubdiaconum. 13.q.4. Satiſque probabile eſt doctiſſimos illos viros, qui extremam partitarum operi dedere operã,exiſtimaſſe, penſatis vndiquaque æſtimationibus, valoris eiuſdem aureum ac ſolidum fuiſſe, idque per pleraque id genus alia validiſſimis argumentis comprobat Ioan. Arce à Otalora loco præcitato.num.13. Verùm enimuerò, tametſi iſthęc ſententia pluribus fulciatur fundamentis, nihilominus ex contrario alijs viſum eſt, aureum veterem à ſolido Codicis Inſtiniani differre. Sicuti Guliel. Budæus de lingua Latina bene meritus lib.3.itidem lib.5.de aſſe.Georg. Agric. lib.2.de pondere & † temperamento monetę. Cui accedit ſententiæ Leonar. 6
Portius lib.1.de monetis,& ponderibus, & nouiſſimè Alciat. lib.3.diſpunct.cap.9.explicat:vtpotè aureus ſit ſexcuplo maior pondere ipſo quidem ſolido: quo fit quatuor aureos vnciam efficere,ſicuti hac in ſpecie profitetur miro vt ipſe præditus eſt ingenio Didac.à Couarru. Archiepiſcopo S.Dominici deſignatus in ſuo eleganti opere, quem de veterum collatione numiſmatum publicum fecit.cap.3.§.1.per pleraque id genus alia comprobans ex Cornelio Tacito,ex Plinio, ex Tranquillo,alijſque authoribus aureum à ſolido põdere differre. Reſtat rationibus quæ pro contraria ſententia fuerunt adductæ, ſatisfacere. Et primò minimo apice deſeruire re videtur lex,quoties.C.de ſuſceptor. & Archa.prætir. quæ quidem edita fuit à Valentiniano,& Valente Cęſaribus,vti conſtat ex libr.12.C.Theodoſiani. titu.6. Quo tempore,aureus, vel ſolidus diminutus iam erat pondere maximè à veteri diſſimilis: quippe qui ſexta eſſet vncię pars. Nec igitur quicquam hanc opinionem diuellit, quod ſolidus ſexta vnciæ pars cenſeatur inibi, ſicuti Iſid. & plerique alij ſcripſere. Nec itidẽ obſtant ab Anto. Auguſt. collecta ex l.vnica.C.de collat.æris.lib.12.vbi Ant.Auguſt.exiſtimat ſolidũ eius fuiſſe ponderis, cuius fuerat aureus: cùm tamen pluris ſit valoris,plurisq; æſtimetur.Cuius l. inductio, ſi vtamur lectione, qua d.l.vnica legitur in C.Theodoſ.lib.11.titu.22.l.2. cuius

Reſpondet ad contraria.

verba ſunt. Aeris pretia, quæ à prouincialibus poſtulantur ita exigi volumus vt pro vigintiquinque libris æris ſolidus à poſſeſſore reddatur data, &c. Ex qua conſtat vnum ſolidum iuſta Anto. Auguſt. ratione, aureum æſtimari centum quinquaginta ſextertijs. Denique trigintaſeptem denarijs. Quam quidem æſtimationem maximè iniquam eſſe ſatis conſtat: nec aureum ſolidum æſtimatum vnquam fuiſſe, vtpotè triginta ſeptem argenti denarios valuerit, nec id approbant Budeus, Alcia. Leonar. Portius, Agric. Cæterùm quòd aureus olim habuerit hanc æſtimationem, centum ſeſtertiorum, aut denariorum vigintiquinque, id perquàm maximè tradidere Bud. Alcia. Geor. Agric. & alij plerique hanc rem tractantes. Ex quo conſtat, ſolidos Iuſtin. nec ad aureos veterum Roman. referendos eſſe, ſed vtique ad ſolidos vngaricos argēteos, qui authoritate regis Vngariæ percuſſi fuere, atque ideo in d.c.vlt. ſoldi regales dicuntur. Et ideo Iuriſconſultorem admonitum eſſe velim eos numos non eſſe veteres Romanorum, nec Imperatorum authoritate percuſsos.

Solidi aurei æſtimatio.

Ca. ter cætera.

Ex quo conſtat ſolidos, de quibus in cap. inter cætera 10. quæſt. 3. qui loquitur de duobus ſolidis ab epiſcopo exigendis pro de iure cathedratici intellexiſſe de ſolidis aſſuetis, quibus eo tempore Romani, apud quos ſummum agebat pontificem vteban tur. Hinc & illud eſt, ſi omnia ad amuſſim declarentur tex. in c. conquerente de officio ord. loquens de ſolidis ſolidos illos pares eſſe & ſimiles aureis, & ſolidis Iuſtiniani, ſicuti expreſſim adnotat gl. in c. placuit. 10. quæſt. 3.

Ex quo illud conſtituiſſimū eſt ex foro juzgo lib. 7. capitu. vlt. & lib. 3. titu. 4. de ſolido aureo Romanorum eſſe intelligendum, quo tempore ac poſtea reges Gotthorum vtebantur proprijs legibus, ſolido aureo Romanorum. Poſtremò vti ex regijs conſtitutionibus conſtat, in quibus, ſanè ſæpe numero de ſolidis mentio fit, variè quidem in his legibus ſolidus accipitur, ſicuti ex illarum tenore conſtat: vtpote paulò antea mentionem fecimus de ſolido in foro Iuzgo apud quem mentio fit. Alij ſunt ſolidi, de quibus fit mentio à rege Alfonſo vndecimo, cuius legibus conſtat quemlibet ſolidum eſſe minoris ponderis ac æſtimationis quintæ partis, quam morapetinum communem, qui ea tempeſtate currebat, ſicuti conſtat ex l. 11. & 19. titu. 10. lib. 7. in ordinatio. regalibus. & in l. 22. & 30. & 32. in conſtitutionibus,

Solidi regis Alphonſi.

quas

quas in conuentu Complutenſi fecit Rex Alfonſus vndecimus, *à hera de mil y treZientos y ochenta y seys*. Ex quibus quidem conſtat quatuor morapetinos eiuſdem eſſe æſtimationis, quam quinque ſolidos idque per plura probat Didacus à Couarru.c.5.numero 7.loco cuius † & antea mentionem 7
fecimus, exiſtimans quinque ſolidos eiuſdem eſſe ęſtimationis, quam ſex morapetinos noſtrę tempeſtatis. Quam obrem infertur primo, morapetinum Alfonſi regis & legum latoris ęqualem eſſe quo ad valorem veteri Romanorum ſeſtertio. Idẽ exiſtimat Doctor. Vincen. arias & Montaluus in l.1.titu.3.& l.1.tit.5.lib.2.fori.itidem Montalu. in repertorio, ad regias conſtitutiones, verbo ſolidus, id vnum addens, ſolidum bonum vti paſſim leges regiæ loquuntur fuiſſe ęſtimationis octo morapetinorum de moneta vieja. Et ſecundum eius computationem hac noſtra tempeſtate eſſet æſtimationis duodecim morapetinorum. Idque probatur ex lege Alfonſi vndecimi.in l.11.titul.11.lib.4.ordi.ex l.19. in ordinar. regalibus. Ex quibus ſanè minimè conſtat ipſius ſententia. Ipſe tamen exiſtimo hos ſolidos qui ęſtimantur duodecim denarij, & appellabantur *Sueldos buenos*, ob eam cauſam appellatos. Si quidem alij erant non tanti ęſtimationis, idque conſtat ex adductis per Didacum a Couuaru.loco cuius paulò ante mentionem fecimus. De veterum collatione numiſmatum.cap.5.numero 7.folio 35.Si ad amuſſim omnia, quæ hoc in capite tradita fuere, examinentur maximè conuenit expedire illud.

Fuit † etiam ſolidorum numus antiquiſſimus, ſicuti explicat Montaluus in l.titu.5.lib.2.fori, qui quidẽ aureus erat, 8
ęſtimabaturq́; centum & tribus aureis. De quibus ſanè meminit tex.in l.18.tit.1.lib.2.foro iuzgo. Ex Celſo in ſuo repertorio in verbo ſueldos. Præter hæc fuit alia ſolidorũ computatio, vt diffinitum extat in l.4.titul.17.libro 4.fori inibi tamen *quinientos sueldos de sus bienes*. Vbi homicida quingentis ſolidis condemnatur.tametſi valor ſolidorũ ſit expreſſus, in l.11.& 19.titu.11.lib.4.ordinatio.regali. Nihilominus in pœna homicidij eorũ valor mutatus eſt ex l.141.ſtyli inibi. *TreZientos y quarẽta marauedis, quo an vasado llenar*. Et noniſſimo iurę 600.morapetini exigũtur pro homicidij pœna ſicut 9
cõſtat. *Enel arãZel real*, qđ incipit.del homezillo. His ita præſcriptis ſupereſt eorũdem ſolidorũ ſpeciẽ, † ac diſtinctionem

exponere, & quod in hac noſtra ſpecie attinet, fuit etiã alia ſpecies ſolidorum ex ære conflatorum, de quibus æreis ſolidis loquitur text. regiaque conſtitutio paulò antea citata l. 2. titul. 9. lib. 3. ordi. Quibus quingentis ſolidis conuitiator illa lege mulĉtandus eſt, cuius diſpoſitionis varia traditur apud diuerſa tribunalia obſeruatio. Siquidem iudices quidam morem propriæ regionis ſecuti, quẽlibet ſolidum duobus ęſtimant quadrantibus, quos vulgus circunferre ſolet marauedis. Alij verò & frequentius ſupremi & regij prætorij iudices (quos *Alcaldes de corte* vulgus appellat) quatuor quadrantibus ſeu dupondijs ſolidum parem eſſe cenſent. Hi nempe ſolidi ęrei ſecũdum Montaluum, dicebantur ſolidi Burgalẽſes. De quibus ſanè ſecũdum eum loquitur text. in l. 1. titul. *De los Eſcriuanos*, lib. 1. fori. l. 1. titul. 5. lib. 2. fori. Et vnuſquiſque ipſorum denarijs duodecim æſtimabatur: ex quibus denarijs decem dicunt hodie morapetinum confici: Siquidem denarijs ex ſex (quas vocant *meaias*) conſtabat: quarum ſexaginta conficiebant morapetinum, cũ is ex ſex (quos dicunt *Cornados*) conſtet. Quorum quodlibet decem *meaias* continet. Et diĉta conſtitutio regia quæ de conuitijs

Denarius. agit orta fuit ex l. 2. titul. 3. lib. 4. ordi. & ex l 1. & 3. titul. 5. lib. 4. fori. Et hanc ſententiam nouiſſimè profitetur licentiatus Otalora loco pręcitato. nu. 13. fol. 22. col. 2. Tametſi in cõputatione horum ſolidorũ diſcedat Didac. à Couuarru. c. 5. nu. 7. eo loco & cuius & anteà mentionẽ fecimus. Ex quo deducitur computationem horũ ſolidorum generalem fuiſſe variè ac diuerſe ſecundum ipſius materiam ac regionũ morem, & conſuetudinem accipi. Poſtremò vendicatio quin-

Vendicatio 500. ſoli. gẽtorum ſolidorum, quæ competit nobilioribus, ſitne ad ſolidos aureos, qui caſtellanorum pondus obtinebant, vel ad alios antiquiores, qui centum tribus aureis conflabantur, vel ſanè ad ęreos ſeu Burgalenſes, quorum varius & incertus eſt valor. In quo dubio tameſi inuitus exiſtimat Ioan. Otalora loco præcitato intelligi de ſolidis illis, de quibus text. loquitur, in l. 11. & in l. 9. titu. *De las encartationes*, lib. 4. ordinan. Vbi nobili imponitur pœna trecentorum ſolidorum, qui ęſtimantur ducentis & quadraginta morapetinis. Itidem lex 19. explicat nobilem puniendum eſſe quinque ſolidis, qui æſtimantur 4. morapetinis. Sitne hæc ſolidi aurei vel ærei adhuc dubium eſt: tametſi leges regię explicant

cant quingentos ſolidos, quatuor centum morapetinis æſtimari. Ex quibus ſanè conſtat valor horum ſolidiorum, ſicuti exiſtimat D. Licentiatus Otalora vbi ſupra. Atque ideo fuit ſolidorum æſtimatio varia, in prçcitata l. 11. titu. 19. titu. *De las encartationes*, libro. 4. ordinan. *Adonde ſe dize que ſi el hiodalgo tomare per fuerza de lo ſalariego, o abadengo, ordendo, o behetria, buey, o baca, o carnero, &c. Pague por pena trezientos ſueldos, que ſon dozientos, y quarenta marauedis.* Et in d. l. 19. prçcitata diffinitur quòd in alijs pœnis teneatur ſoluere quinque ſolidos, qui connumerantur quatuor morapetinis. Quo fit vt vindicatio quingentorum ſolidorum, quç competit nobilibus. *Segun fuero de Eſpaña*, debeat ſanè intelligi de ſolidis, quos cudi fecit rex Alphonſus. Cæterùm ſi in dubium reuocetur quid cauſæ ſit, quare dicatur. *Segun fuero de Eſpaña.* illa vendicatio quingentorum ſolidorum non fuit introducta per legem. *Si no por fuero*, ſicuti conſtat in l. 95. & l. 131. ſtili. *y fuero dize la ley, vi. titul. 2. part. 2. Es coſa en que ſe encierran an vſo y coſtumbre, y aſsi fuero de Eſpaña es vſo y coſtumbre que en ella ha habido, y deſte fuero les vino à los hiios dalgo el de recho de vengar ios quinientos sueldos, y otros derechos priuilegios y eſſenciones, que tienen.* Et huic ſententiæ ſubſcripſit nouiſſimè Ioannes Otalora in lib. de nobilitate Hiſpaniç. 2. part. cap. 4. fol. 25. nume. 11. Pro qua recepta ſententia vltra doctores aſtipulatur text. in l. 2. titul. *De las prendas*, lib. 3. fori quç incipit, *Si el cauallero deue algo al franco, o a otro home de rua, por aquella deuda, ni por otra coſa del mundo, no trahe ala beſtia, que caualgare, ni de las riendas, y ſi lo ſiziero preſte quinientos sueldos de calumnia, dozientos y cinquenta sueldos sean por el rey: E los otros dozientes y cinquenta sean para el cauallero, por la deshonerra que auia recebido.* Pro qua ratione extat regia l. 11. tiul. 11. libr. 4. in ordinatio. regalibus. Quo in loco mentio fit legis regis Alphonſi vndecimi, conditæ Compluti æra de 1386. Vbi ita ſcriptum relibuit, *por fuerza pague trezientos sueldos, ſi fuere lo que tomare de labradores. Et ſi fuere de hiosdalgo quinientos sueldos.* His omnibus ad ſtipulatur. l. foro iuzgo libro 8. titulo 4. quç incipit, *ſi algun home ha buey brauo, donde eſtimando se los daños hechos por animales. y la muertes de hombres en ciertas cantidades, en la del home de honerra dize que peche el señor del animial quinientos sueldos por el homezilo.* Et his omnibus nec admodum inuitè ſuffragantur, quç

Segũ fuero deſpaña.

tur,quę ſcripſit Rhenanus libr.2. de rebus Alemanticis, & prępcitatæ leges ſtyli.l95. &l.131. Quibus conſtat, *que el que iniuriaſſe de palabra al home hiodalgo, ha de pagar quia*
11 *nientos ſueldos, aunque las iniurias hechas à otros † hombres que no ſean hiios dalgo no tienen tauta pena. y la cauſa y raZon porquo diZen en Caſtilla, Hidalgo de vengar quinientos ſueldos, ſegun fuerò de Eeſpaña. Es la ſobredicha, porque à los Hidalgos por ſu nobleZa les compete eſte derecho, ſpecial deſtimar y pedir ſus iniurius, por quinientos ſueldos.* Cęterùm illud quęritur, ſi omnia ac amuſſim declarentur, donationem excedentem trecentos ſolidos olim, hac noſtra tempeſtate quingentos, inſinuari debere. De qua meminit text. in l ſancimus. C. de donatio. & in §. alij inſtitut. eodem titu. & l. ſi quis pro redemptione. §. cęteris. C. de donatione regia l.9. titulo 4. part. 5. Baldus in l. illud. C. de ſacroſanctis eccleſi. Itidem in l. fin. C. de iure dotium. Quibus nec admodnm inuiti plerique alij ſubſcripſere, inter quos Mori. Socin. Iuni. conſilio 69. nume. 37. Et rurſus conſi. 77. nume. 15. lib. 1. & conſilio 67. num. 18. Itidem conſilio 128. num. 2. volum. 2. Franc. Areti. conſi. 77. Carol. Ruy. conſi. 156. num. 6. Et rurſus 15. volu. 4. Io. Lupi. in repet. rubr. de donat. inter. §. 17. nu. 6. Ant. de Canario, huic accedit ſententię in tract. de inſinuatio. in 1. & 2. part. nume. 1. Guido Papa conſilio 57. Et rurſus in deciſione 325. Ioan. Igne. in authen. ex cauſa. numerò 207. C. de libr. prętę. Ioan. Beſſa in conſuet. Alberniæ. cap. 15. articulo 42. Paul. Pariſi. ſerioſe id explicat conſilio. 25. nume. 53. Itidem conſil. 69. num. 93. volum. 3. Ioan. Bartholome Deſcharampis in conſil. 3. nume. 6. inter conſil. Albe. Brun. Andr. Tiraq. in ll. conub. glo. 4. num. 10. & in glo. 5. nu. 32. & 34. itidem in glo. 6. nu. 177. 272. Aymon publici in glo. ad præcitatas conſuet. Alberniæ art. 42. Didac. à Couarruuias libr. 1. variarum capi. 11. numero 3. exiſtimat pondus cuius libet ſolidi aurei eſſe ſextulam partem vncię Romanę habereque 69. grana vti ex Alciato & Yſidoro deducitur, quos ipſe allegat loco pręcitato. Et præter inibi citatos idem exiſtimat Bartol. in rub. de vete. numiſma. poteſtate, & in l. quoties. C. de ſuſcept. & Archa. libr. 12. Chaſſan. in conſuetud. Burgund. titu. des iuſtices: rub. 1. §. 7. fol. 76. col. 4. num. 1. Alexan. in conſ. 4. numero 9. volu. 1. Albertus Brun. in tract. de augmẽto in vltima concluſione, 1. q. principali. Andre. Alciat. in l. etiam au-

reos

reos nummos, & in l. hæc nunciatio. ff. de verb. ſignific. Et ante hos, Abb. in cap. nulli. num. 1. de Iudæis, Caſtren. in l. fin. C. communia de leg. Felin. in additionibus ad tex. in præcitato cap. loquente. Bar. & Platea, & Lucas de Penna, idem exiſtimant in d. l. quoties. C. de ſuſceptoribus, † Qua ductus ratione Didacus à Couarru. in ea eſt ſententia, ſolidum hunc aureum par pondus habuiſſe cum eo nummo, quem Caſtellanum Hiſpano ſermone dicimus. Siquidem ſextam quoque habet vnciæ partem Caſtellanus: tametſi maioris valoris eſſet ſolidus, cùm & is apud Romanos æſtimatus ſit ſexaginta & tres ſextertios & dimidium, quorum quilibet decem quadrantibus, id eſt, morapetinis quiualet. At Caſtellanus 485. morapetinis æſtimatur, ſit 48. ſextertijs & dimidio. Quo datur non incócinna declaratio ad legem 9. titu. 4. part. 5. quæ quidem confirmat. Cæſaream conſtitutionem in le. ſancimus. & l. penult. C. de donat. Donationem excedentem † quingentos morapetinos aureos nullius eſſe momenti abſque inſinuatione, vt illa lex intelligenda ſit de ſolidis aureis, vel Caſtellanis. Quo fit vt iſthæc tria ſolidus aureus, Caſtellanus, & morapetinus aureus, idem ſignificent, ſicuti Barto. Baldus Paul. Salicet. & Alexander & frequentiori conſenſu vtriuſque iuris ſchola exiſtimat in l. quoties. & in capi. conquerente præcitatis, ſolidum & aureum idem eſſe. Et ex neotericis doctoribus, idem aſſerunt Anton. Auguſtinus libro 2. emendationum. cap. 9. Aemilius Ferretus, Inſtit. de pœna temere litigantium. in princ. poſt. Montalu. in præcitata lege. 1. tit. v. libro 2. fori. Et præter doctorum votum approbat Imperator in §. fin. Inſtit. de pœna temerè litigãtium. Cùm inibi Imperator digeſtorum diſpoſitionem refert, pœnamque 500. aureorum. Eam ſiquidem pœnã quinquaginta ſolidorum aſſeuerat eſſe vt ſolidi & aurei idem ſunt.

12

13 *Donatio excedens quingentos morapetinos.*

Solidus & aureus idem.

Ex proximè dictis eiuſdem doctoris ſententiam probo, ex interpretatione legum huius regni. Siquidem his locis vbi digeſtorum iura aureorum meminere, regiæ leges ſolidos appellant, ſicuti cõſtat in l. 1. & 2. titul. 18. lib. 4. fori, vbi declarans l. 3. de ſepul. viol. vt in eius ſpecie ſepulchrũ violans centum aureorum pœna plectendus ſit, diffinit ſolidos eſſe.

Secundò, id conueſtiri poſſet ex l. 8. titu. 18. part. 1. vbi deciſionem Pontificiam comprobat in cap. ſubdiaconum. 18. q. 4. quæ expreſſim hoc ipſum vult, vt interficiens clericum

Epiſco-

Epiſcopum ve, aliquot ſolidorũ pœna afficiatur, explicat re-
14 gia l.id eſſe intelligendum de aureis. † Nec ſilentio præteri-
re libet, ſed maximè cõuenit adnotare ad prędictæ legis exa-
men, cùm quotidiè in controuerſiam veniat, & paucis exactè
comprehendi nequeat, nomen illud Morapetinorum generale fuiſſe in hoc Hiſpaniæ regno, varia monetarum genera
comprehendens, vt ſcribit Didacus à Couar.lib.1.Variarum
cap.11.poſt Montalu.in l.1.titu.5.libr.2.fori. Quod maximè
conducit ad intellectum plurium regiarum cõſtitutionum.
Veterum Morapetinorum quidam fuerunt aurei, quidam
verò ærei, & vtrorunque fuerunt diuerſæ ſpecies, & æſtimationes. Siquidem ex auris quidam maioris, valoris, quidam
minoris erant: ex æreis itidem. vt paulò pòſt dubio procul
oſtendam. Cæterum id conſtitutiſſimum eſt, quòd nimis
ſolicitam facit hanc dubitationem. Siquidem partitarum legibus fori ſtylli, & ordinatio. regali, variè diuerſeque circa horum morapetinorum valorem diſponi videtur. Et primò
lex 9.titu.4.par.5. aſſeuerans donationem quingentos morapetinos aureos excedens inſinuandam eſſe ſicuti paulò antea, nu.1.adnotauimus, intelligẽda eſt de morapetino aureo,
qui Caſtellani noſtri temporis valoris eſt. Et iſti nempe morapetini aurei appellantur morapetini Alphonſi, ſicuti ple-
15 niori manu declarat † Ioan. Otalora lib.de nobilitate Hiſpaniæ 2.par.cap.4.fol.23.col.1. longè quidem alia fuit ęſtimatio horum morapetinorum aureorum. Siquidem aureum
morapetinum, quo veteres in hoc Hiſpaniæ regno vtebãtur,
valuit ſex morapetinos, ſicuti diffinitũ extat ex l.ſtylli .114.
qui tempore regis Alphonſi legum latoris expendebantur.
Horum autem æſtimatio, ita accipiẽda eſt, vt eorum quemlibet eximemus decem morapetinis, quibus hac noſtra tempeſtate & imperio Caroli Cæſaris primi Hiſpaniarum regis
vtimur. Quò fit vt legis ſtylli ratione pręhabita, morapetinus aureus, apud veteres valoris fuerit ſexaginta morapetinorum, ſeu quadrantum, quibus nunc ex ære vtimur. Quod
ductus quadam ratione probare nititur Didacus à Couarr.
loco præcitato.nu.4. Ex quo conſtat vnumquẽque illorum
morapetinorum, regis Alphonſi ęquiualẽtem fuiſſe decem
hodiernis morapetinis, vti hac in ſpecie diffinit Ioan. Otalora loco paulò antè citato.col.3.

Tertiò ad regiarum legum intellectũ illud adnotandum
eſt,

Morapet. nomen generale.

eſt,maximè verò ad legem 1.titu.9.libr.8.in ordinat. regalibus,quæ cōdita fuit à Ioanne Rege primo Biruieſcę, Anno 1387. qua ſtatutum fuit parentibus conuitiantē puniendum fore pœna ſexcentum morapetino.Eſt ſanè intelligenda cōſtitutio regia de morapetinis bonis. *Que ſon ſeys mil marauedis deſta moneda*, ſicuti prædicta lex regia expreſſim declarat. Ex qua colligitur bonos morapetinos regis Alphōſi fuiſſe, quorum quodlibet decem morapetinis æſtimabatur,idq; conſtat ex l.1.titul.5.& ex l.9.titul.vlti.lib.8.ordin.Ex qua diffinitur morapetinum Alphonſi regis, & † morapetinum bonum, eiuſdem eſſe æſtimationis ſicuti in hac ſpecie Didacus à Couarru.lib.1.Variar.cap.xj.num.4.2.illatio.declarat. Ipſe tamen ab hac ſententia libenter diſcedo. Quinimò morapetinum bonum non eſſe regis Alphonſi conſtat, ſed illum morapetinum antiquum qui ante ipſum currebat, quem ipſe cum ſuis appendit, & reperit vnum pro ſex ex ſuis pondus habere, ſicuti Otalora non ſemel adnotauit loco præcitato. Et iſtum morapetinum bonum appellari: cùm ſit melior cæteris. Morapetinum verò veterem exiſtimo appellari morapetinum eiuſdem regis Alphonſi, vt diffinitur ex legibus ordinan. Iuncta l. ſtylli præcitata, quæ declarat, ꝙ rex Alphonſus inuenit morapetinum antiquum, qui ante ipſum currebat fuiſſe æſtimationis ſex morapetinorum ſuorum, vt apertiſſimè conſtat ex ordinationibus regijs quas rex Ioannes Guadalajaræ,anno Dominio 1390.condidit vti cōſtat ex l.1.tit.5.& ex l.9.tit.vlti.ordinan.Et idem Ioan. rex primus Biruieſcæ explicat, *Que cien marauedis buenos valen seys cientos de moneda vieja*, reſpecto, *de la que entonces corria, ye ſta cuenta de vno por seys, correſponde con la ley del ſtyllo.* Hoc quippe videtur veritati magis fauere, exploſa vtique ſententia Didaci à Couarr.in 2.3.& 4.illatione, loco præcitato. Nec vtique aliquo dubio deſeruire videntur regiæ leges in l.3.& 4.titu.12. lib. 8. ordin. ſicuti hac noſtra tempeſtate mirum in modum reſpondit D.Otalora.eo in loco cuius & anteà meminimus. Ex quo etiam conſtat, non ſatis exactè hac in re Celſum Hugonem in repertorio, dictas conſtitutiones regias in dictione marauedi perpendiſſe, nec quod Alphonſus Amontal.loco præcitato dixerat. Poſtremò æreum morapetinum, quo hac tempeſtate vtimur, conſtituunt ſexaginta meajas, vel cornados ſex, quorum quodlibet decem meajas cōtinet.

Anteum

L.7.tit.9. lib.8.

16 *Morapet. Alphon. & Morapet. bonus idem.*

Didac. à Couarru. sententia exploditur

17 † Aureum verò morapetinũ, qui tempore regis Alphonſi vſu tractabatur, erat æſtimationis octo ſolidorum, & trium denariorum, vti ſcribit Alphonſus Amontaluo, in l. 1. titu. 5. lib. 2. fori. aſſeuerans eum eſſe nummum morapetinum aureum. Cuius Alphonſi conſtitutiones paſſim meminere. Et quamuis hac noſtra tempeſtate in hoc negotio plura extent commentaria à Didaco à Couarr. & à Io. Otalora locis prçcitatis, iſthæc tamen quaſi per tranſennam prætermittenda non duxi ad aliquot regiarum legum intellectus. Ex eadem radice ad regiam ſanctionem, quæ de conuitijs puniendis agit, & ſoluendis trecentis ſolidis, illud ex mente literæ recipiendum reſponſum obuium erit, ſi criminis aut hot ob conuitium condemnatus fuerit abſoluendos trecentos ſolidos, non ſatis eſt fideiuſſores, vel pignora dare, vt libetetur ex l.
18 4. §. ait prætor. de re iudica. † vbi diffinitum extat condemnatum ſoluere, minimè liberari dando idoneos expromiſſores l. quod ſi non ſoluere ff. de pigno. actio. l. item liberatur §. qui paratus ff. quibus mod. pign. vel hypoth. ſoluitur. Ex quo Barto. rationem ſumens aſſeuerat condemnatum ad pœnam pecuniariam: ſin minus intra certum tempus eam non ſoluerit ad pedis amputationem, nõ liberari ab hac poſteriori pœna dando fideiuſſores. Itidem Barto. in l. ſi pecuniæ ff. vt in poſſeſſio. legato. & in l. eum qui. ff. de priuileg. credit. Et nos in ea ſpecie tradidimus de ratione pœnæ, num. 9. agentes. & conuenientibus oculis ex regia ſanctione deduco, inibi. E *plaghe trezientos ſueldos*; ideſt, ſoluat trecentoſ ſolidos. Atque ideo ſoluere prçcisè cogitur ex Barto. Guliel. de Cun. in l quamuis. in princ. ff. de pigno. actio. Bald. in margarita ſua, in verbo alternatiua. verſic. 5. Pau. Caſtren. in dict. l. 4. §. ſi ex conuentione. ad finem, vbi dicit id perpetuo eſſe mente tenẽdum. Itidem in l. cùm proponas in 2. C. de tranſactio. ſi. col. Catelian. Cotta miris laudibus exaltans in memorabili alternatiuarum: Alexan. in l. 1. col. 1. ff. qui ſatiſdare cogantur. Felinus in cap. inter cæteras. col. 2. extrà de reſcriptis. Tametſi Roman. in d. l. 1. ab hac ſententia prorſus diſcedat. Ex l. penultima ff. quibus modis pignus vel hypotheca ſoluitur. Ex ea ratione ductus, quia in alternatiuis debitoris eſt electio. l. plerunque ff. de iure dotium. Nec aliquo iuris apice à Roman. adductæ deſeruite videntur, quo minus iſthic intellectus procedat. Siquidem l. penultim. non probat Rom.

In alternatiuis debitoris eſt electio.

Rom.ſententiam,cùm inibi creditor ſpontè recepit. Et quod de alternatiua dictum eſt procedit cùm quælibet earum eſt in obligatione. Longè quidem aliter,ſi vna tantum ſit de vita,altera pro illius cautione promiſſa. Et huic intellectui fauet l.promiſſor.§.vltimo ff.de conſtit.pecunia. Vbi ita Conſultus ſcribit. Conſtitutio ſatis non facit qui ſoluturum ſe conſtitui ſi offerat ſatiſdaturum. Gloſſa in l. vltima §. 1. in verbo cogendum.ibi.Sed ſimpliciter ff.ſi certum petatur. Qui ſimpliciter promiſerit, non liberatur dando fideiuſſores. Nam creditori ſatis fieri debet l.ſi rem §.omnis ff. de pigno. actio. Et Bald. & Bologninus in ſecundis interpretationibus inibi gloſ. illam dicunt ſingularem ad id quod debitor incarceratus, ob ęs alienum non poſſit à carcere liberari fideiuſſores dando. Bald. in Margarita ſua, in verbo debitor. col.2. verſi. ſi debitor propter debitum. Et pręter alia,quę maximè his deſeruire videntur fortiſſimum huic rei argumentum præſtat Barto. ſententia in l. ſtatuliberos §. ſi quis acceperit ff.de ſtatu lib. Et in l.1.ff.de cuſto.reorum. Quod ſi ex ſtatuto criminis author ad pœnam pecuniariam condemnetur,& ſi eam non poſſit ſoluere capite puniatur: immunis quidem non eſt à capitis pœna fideiuſſores pręſtandos, ex Angelo & Imola in l.1. ff. de iniuſto teſtamen. Paris à Puteo de ſyndicatu.in verbo pœna.verſicu.quia multa. Hippolyt. conſi.16. Angel.de maleficijs,in verbo ſi non ſoluerit. Ludouic. Carre. in practica criminali §.homicidium 7.num.28.cap. cum aliquibus.de re iudic. Vbi diffinitur ꝙ condemnatus ad poſſeſſionem tradendam minimè liberatur fideiuſſores præſtando pignoraue dando. Barbat.conſi.15. pręclarè 1. dubio, lib.2. glo.in l.ſatisfactio.ff.de ſolut.

†His tandem pręnotatis opportunè quæritur,quo ad regię conſtitutionis examen nequaquam teneri palinodiam canere, atque ſoluere vel trecentos ſolidos ſi calore iracundiæ conuitia expreſſim in d. l. deſcripta alicui obiecerit, vel horum alterum ex Tullio, officiorum 1.inquiens, Leuiora ſunt ea quę repentino aliquo motu accidunt, quàm ea,quę meditata, quę pręparata inferuntur. Quod & libro ſecundo de inuentione latius exequitur, tractans de impulſione & animi perturbatione. Siquidem ea quæ inconſulto dolore,& furore iræ,excuſationem habent, cum repente & ſine deliberatione fiant: quia non ex toto voluntaria ſunt, nec prorſus 19

malitię

malitiæ imputantur:ſed magis humanæ fragilitati. Quapropter leuius punienda ſunt. Ex Plat. lib. 9 de legib. pag. 7. & inſigni breuitate docet Thom. 1. 2. quæſtio. 24. Abulenſis ſuper Matth. capiu. 5. quæſtio. 122. Syluester, & Caiet. in ſummis verb. rixa. doƈt. paſſim in l. quicquid calore ff. de regul. iur. & in l. ſi adulterium §. Imperatores. ad legem Iul. de adulte. Felin. capit. dilecti. de excep. Alexand. conſi. 76. libr. 1. Aretin. conſil. 80. Hippolyt. in praƈtic §. quoniam. ex notioribus. Boer. deciſi. 168. & plerique alij, quos ipſe congerit. Siquidem difficillimum eſt, iuſtum dolorem & iracundiam propriam temperare l. ex preci. §. imperatores. & Plutarchus in oratione quadam conſolatoria. Seneca in libris de ira. Et Cato Senior, iraſcentem à furioſo tempore tantùm diſtare: vti Plutarc. fideliſſimus autor eſt, in Apophthegmatis. Et in his potiſſimum conſiderandum eſt, qui cum iracundi ſint, animi, ab aliquo nimium irati, conſulto calore iracundię in verba, ac conuitia prorumpunt: nam & vt Horat. ait Epiſtol. libr. 1.

Ira furor breuis eſt, quæ niſi paret, imperat.

Et hi quo ad regiæ conſtitutionis examen, non tenentur palinodiam canere, ſed iudicantis arbitrio, pœnas luent, cum eatenus excuſentur, quatenus indeliberatè ac inuoluntariè agunt, eorum pœnitentia oſtenderit, ea non ex animi iudicio diƈta fuiſſe. Nam & primus motus non eſt in homine. Et nos ca. de Blaſphemis agentes trademus. Et conueſtiri poſſet ex Philem. ſententia, aſſeuerantis, apud Stobæum ſerm. 18.

Inſanimus omnes cùm iraſcimur.
Ira enim difficillimè refrenatur.

Ex Theognio Philoſopho id diffinitum extat.

Nihil ò Cyrne tam iniuſtum eſt,
Quàm ira, quæ dominum
Suum lædit.

Ex Ebenio.

Sæpe mentem hominum detexit ira
Latentem, iraq; peior quandoque eſt inſania.

E Menandro.

Omnia quæ iratus agit,
Errata poſtmodum intelliget.

Ex Antiphonis ſententia.

Nihil

Nihil quicquam homo iratus recte poteſt cognoſcere:
Vlciſcendi enim auiditas iudicium eius corrumpit.

Ex Euripide.

Nemo iratus quicquam recte deliberat.
Multos iracundia magna perdidit mortalium,
Et imperitia, quæ gemina mala ſunt vtentibus ſe:
Ira mala multa in ſunt indecora.

Et Herodotus author eſt aſſeuerans, per iram ratio recedit, fugiens iracundiam tanquam acerbum tyrannum. Quibus admodum conſtat, quòd ſi quis dixerit verbum iniurioſum, iracundia probata, immunis erit à criminis pœna. ex Ange. in l.ſi non conuitij.num.6.C.de iniur.Hippol. ſingu.626.& in l. is qui cum telo. C. de ſicar. vbi aſſeuerat in praxi ſe obtinuiſſe. Ipſe tamen intelligendum reor doctorum ſententiam,quandocunque iniuria reuocari poſſet, atque ita eſt intelligendus text.in l.quicquid calore ff. de regul. iur. quo in loco.nu.14. Cagnol. idem exiſtimat, & huius ſententię authores habeo Thom. Ferrat.cautela 39.ad fin. Lanfran. in cap.quoniam contra.de probat.in tract.confeſ.in princi. nu. 2.Felin.in cap.delicti. num.10. de except. Verùm præmiſſa omnia tendunt ad intellectum regiæ conſtitutionis, illud conuenit adnotare:Si †quis per linguæ lapſum alicui obiecit 20
meretricis nomen, teneaturne palinodiam canere, vel ſoluere trecentos ſolidos. Et prima fronte videtur,cùm ea quę ſunt in voce, earumq; ſunt in anima paſſionum notæ teneri palinodiam canere. Siquidem nomina adinuenta ſunt, vt dicentis voluntatem demonſtrent l.Labeo. ff. de ſuppel. leg. Cui ſimilis eſt in c.is autem 22.q.2.Bald.in l.1.§.vbi autem. col.vlti.& in §.ſin autem ad deficientis C.de caduc.toll.Quo in loco Ariſtotelem & Boetium ad id citat,& in capi.mandatum.col.2.de reſcrip.Itidem Bald.in c.bonæ.in 1. col. de poſtul.prælat.Bald.in l.ſed & reprobari. Sumens rationem ex text. inibi ff. de excuſat. tutor. & his aſtruunt, quæ à Quintiliano ſeniore adducuntur in inſtitutione oratoria, dum inquit, manifeſtum eſt nihil poſſe calumniæ admittere verba legis aſſcripta. Et Tull. libro ſecundo de inuentio. non oportere de eius voluntate nos argumentari, qui ne id facere poſſemus, iudicium nobis reliquerit ſuæ voluntatis: multa incommoda conſequi ſi inſtituatur, vt à ſcripto recedatur.Maria. Socin. his pleraque alia congerit conſi.7. & 10.

& xj. col. pen. Barb. conſi. 4. ad fin. volu. 1. & conſi. 13. colum. 3. eod. volum. Bald. in l. iuriſgentium §. pactorum. col. 1. ff. de pact. & in tract. ſciſmatis. col. 7. His ſuffragari videtur illud Ciceronis, libro de legib. primo, dum aſſerit orationem eſſe mentis interpretem, & ante eum Lucretius lib. 6. vocat linguam animi interpretem dum cecinit.

Atque animi interpres manabat lingua cruore.

Et Caſſiodorus non ſemel adnotauit nullum eſſe maius mentis noſtræ teſtimonium, quàm qualitas inſpecta verborum. Cuius meminit Alexand. conſi. 52. Circa hanc dubitationem. colum. 2. volum. 4. & eſt tex. in l. generaliter C. de non nume. pecu. Bal. in l. tres denuntiationes col. 1. C. quomodo & quando iudex. itidem in rubric. de teſtib. Vbi refert illud, quod paſſim circunferri ſolet, loquere, & cognoſcam te. Idem in c. ſuper literis. col. 2. de reſcrip. cui ſe ſubſcripſit Barbat. col. vlti in l. ſi ita ſtipulatus abs te. ff. de verbor. obli. idem in c. omnipotens. col. 2. extra de accuſ. Iaſ. in l. nec profeſſio. col. 2. C. de teſtam. Dec. in l. ſemper in ſtipulationibus ff. de regul. iur. in conſi. 305. colum. 1. Hippol. nec admodum grauatus his accedit, nume. 31. in l. 1. C. de ſicar. & in l. 1. Diuus Adrianus. colum. 1. ff. eod. Loazes in §. 1. col. 9. Inſtit. de iuſti. & iure. & adſtipulatur illud euangelij: Loquella tua manifeſtum facit. Quibus ſanè perpenſis videtur cõuitiantem obijciens meretricis nomen etiam per lapſum linguæ teneri palinodiam canere. Ipſe tamen cõtrarium veriſſimum eſſe exiſtimo. Quinetiam leuiter & iudicantis arbitrio eſſe puniendum, ſi per linguæ lapſum hanc iniuriam obiecerit.

SVMMARIVM.

1 *Famoſum in malam ſumi partem, ex lingua Latinæ limatis authoribus, & Cæſarum deciſionibus diffinitur.*
2 *Reus criminis famoſorum libellorum capitali pœna afficiendus eſt.*
3 *Teſtamenti factionem minime habere libelli famoſi authorem.*
4 *Iure Pontificio ſacris initiatus huius criminis reus deponendus eſt.*

Extat inſignis Valentini Imperatoris lex vnica C. de famoſis libel. quæ de his criminis reis agit.

CAP. III.

NVLLO vnquam ſeculo inuentus eſt, qui negaret crimina oportere coerceri, potiſſimùm ea quæ circa famoſos libellos verſantur. Siquidem hac noſtra tempeſtate, apud pleraſque nationes hęc ſcelera pullulant, vt quos virtutis amor non alliceret ad benefaciendum, eos ſaltem crimicis reos pœnarum formido à delinquendo abſterreret, vt formidine pœnę conuertantur, & reſipiſcant, & qui alicui noluerunt prodeſſe, morte certe eorum reſpublica vtatur. Nec ſilentio pręterire liber, ſiquidem de famoſo libello, deque illorum pœnis verba facienda ſunt, quędam infrà dicendorum pręmittere, & in ipſo capitis initio hoc habeto, quandoque famoſum in malam ſumi partem, ſicuti diffinitum eſt ex Horat.libr. ſecund. ſerm. Satyra prima, famoſos verſus pro infamibus in hæc ait verba.

Famoſiq; lupo cooperio verſibus.

Famoſumq; carmen apud eundem Horatium libro Epiſtolarum primo, Epiſt.2.

Nec ſponſæ laqueum famoſo carmina nectit.

Et Suetonius Tranquillus hac in re grauiſſimus eſt author in Auguſt.capit.28.dum ait, ſed aduerſus conuitia maloſque rumores, & famoſa de ſe ac ſuis carmina, firmus ac patiens ſubinde iactabat. Itidem famoſos libellos conſtat in rubri. ff.de iniur.& famoſis libel. & in l. primà C. de famoſis libellis. ac proinde famoſo libello, pro infamato vulgò circumferri ſolet. Et in ea ſpecie famoſa iniuria apud Sueton. in Auguſto cap.55.Valer.Max.lib.9.cap.1. vbi de Metello Pio loquens idem exiſtimat: famoſa etiam epigrammata, famoſaq; cauſa pro infamata accipi ſolet, ſicuti ex linguę † Latinę authoribus conſtat, & Cæſarum conſtitutionibus: Sueto. in Cęſare cap.73.& paſſim iuriſconſulti vtuntur, in l.ſi quid ff.de ſolut.& in l. ſed etſi hac §. pretor ait. ff. de in ius vocan. famoſumque interdictum pro infamato iura circumferri ſolent, in l.neque ff.de vi & vi arm. famoſaq; actio in l. diuus ff. de in integr.reſtitu.l.furti.in princi.ff.de his qui not. infam. l.1.§. pretor ait. & l. non debet ff. de dolo malo. Ad id conuenit adnotare, vt noua veteres obſcurent acta triumphos: famoſos in malam vtique partem ſumi, ex l. capitalium §. 1

famoſus ff.de pœn.conſtat, vbi Iuriſconſultus ita ſcribit: Maiores noſtri in omni ſupplicio, ſeuerius ſeruos quàm liberos, famoſos quàm integræ famæ homines puniuerunt.tex. ad id celebris in l.non poteſt ff.de fur.l. nam & poſtea §. ſi damnetur ff.de iniur.& in l.furti. in princi.ff.de his qui notan. infa. l.Cæſar.ff.de actio.& oblig.l.ſi in duobus ff.de reg.iur. l.nam & poſtea §.ſi damnetur ff.de iniu.idque,ex Cic.lib.2.de Oratore,& Sueto.in Tiberio c.35.comprobari poſſet, & ex Poeta Comico, dum cecinit.

Quid tu exilia mea,
Quando ad me venis,cum tua colu & lana:
Non pol (inquit) audeo:
Nam me ad famoſas vetuit mater accedere.

Et ſic fœminæ famoſæ pro infamibus ſumit:& Tacitus lib.5. de in multorum amoribus.& lib.20.ad id alluſiſſe videtur, & Suet.lib.22.& Martial.lib.1.Epigr.47.ſcribit.

Subdola famoſa (moneo) fuge rhetia mœcha.

Et Ouid.lib.3.amorum elegia 5.& Lactantius lib.3.cap.15. & Apuleius lib.7.Aſinini aurei.Macrob.libr.7.Saturn. capit. 3.Firmicus libro 3.cap.7.Maternus libro 6. Aſtronomicon, cap.31.itidem eodem libro,cap.27.audacem meretricem,famoſamq; appellat. Iuſtin.lib.22. idque ex ſacris literis diffinitum extat,dum Geneſ.capit.6.de gigantibus agens,inquit, iſti ſunt potentes à ſeculo viri famoſi . Quo in loco à Moyſe ſcriptore Hebræo ex vulgata dictione appellati ſunt viri famoſi, & vt alij vertunt, viri nominati, qui quidem, turpibus factis famam & nomen ſibi comparauerunt,quæ omnia maximo apice deſeruire videntur ad titulos C.& ff.de famo.lib. Atq; ideò ſilentio præterire nolui . Cætera quæ ad id pertinent,ex alijs quiſq; petere poteſt,ſunt enim peruulgata. His equidem perpenſis,necdum igitur neceſſarium eſt , vt & no-
2 cētes †huius criminis rei puniantur,authores famoſorum libellorum, ſed etiam iuſtiſſimum , & in republica Chriſtiana bene inſtituta,interdum vltimo ſupplicio afficiantur, vt improbis formidato ſupplicio nocendi facultas refrænetur , audacia ad cohibenda hominum flagitia. Verùm eam iniuriæ materiam examinabimus hoc in capit.quàm vtilis apud tri-
3 bunalia ſit, dubiò procul oſtendam. Siquidem † alicui iniuria fit per ſcripturā, vtpote ſi aliquis fecit, dictauitq; in quēpiam alium libellum famoſum,in quo quidem iniurioſa verba

ba,& vtiq; infamatoria illi propoſuit. In qua ſpecie reus huius criminis pœna vltimi ſupplicij afficiendus eſt. text.in l. vnica.C.de famoſis libel.& in l.1.§.ſi quis libellum, aliàs ſecundum literarum Piſanam, ſi quis librum ff.de iniur. Et in l.conſtitutionibus.eod.titu.tradunt doctores in ca. qui in alterius.quinta quæſt.1.Bartol.& plerique alij in l. item apud Labeonem.§. item ſi quis libello.ff.de iniur. Et textu. in d.l. vnica.eſt canonizata in capi.ſi quis famoſo.quinta quæſt.prima. Extatque hodie regia lex tertia,titulo 9.parr.7. Et l.lex Cornelia.§.finali, cum l ſequen.ff. de iniur. Et Greg. Lopez re & fama vbique inſignis, ac eruditione egregia inter primarios vtriuſque cenſuere in albo primariæ doctrinæ poſitus, is inquam, in interpretatione prædictæ legis terriæ poſt Syluestrum in verbo, libellus. Qua pœna afficiendus eſt etiam non ſolùm, qui libelli author fuiſſet, ſed vtique is qui eum ſcripſiſſet. Hac in ſpecie loquitur gloſſa in d.l. vnica. & regia lex paulò ante citata, verbo. *Que aquella pena meſma reciba tambien aquel que compuſo la mala eſcriptura, come aquel que la eſcriuio.* His tandem prænotatis opportunè quæritur quo ad regiæ conſtitutionis examen, ſi ſanè libellus infamatorius deſignatus eſſet ab aliquo, & legens ſtatim non abraſit,nec abſtulit, nec manibus lacerauit, ſed vtique alios certiores fecerit, & inibique dimiſerit, ea pœna afficiendus eſt, cùm eiuſdem criminis author cenſeatur.l. vnica præcitata.Et inibi communi conſenſu doctores explicant. Idem probat regia lex partitarum. Quibus & illud ſubijciam, qui libellum famoſum legit, eiuſdemque aurhorem pandat, ea pœna minimè afficitur.Sicuti in ea eſt ſentẽria magna pars authorum,quos citat Salic.in d.l. vnica. nec ſub eadem pœna licet cantilenas infamatorias cantare, vt conſtat in d.l.lex Cornelia.§. finali. & inibi Angel. Hoſtienſ. in ſua ſumma, titul.de iniurijs.§. quot modis. Et Azo in ſumma.C.eodem. titu.in verſic.literis.In qua ſpecie in labem infamiæ incidere conſtat, & iudicantis arbirrio corporali pœna afficiendus eſt,ſicuti d.regia lex dictat, tradunt in l. apud Labeonem.§. generaliter.ff. de iniurijs. Verùm præmiſſa omnia eo tendunt, vt reus huius criminis hac pœna capitali ſit afficiendus ea lege, vt in libello diffamatorio delictum ſit deſcriptum per quod is qui infamia notantur, mortis pęnam incurrat, licet verum dicat, ſiue falſum, aliàs iudicantis

arbitrio punitur, gloſſa prima paſſim ab omnibus doctoribus recepta per text. inibi in dicta l. vnica. C. de famoſis libellis. Cui ſententiȩ ſe ſubſcripſit Petrus Cinus, Angelus & plerique alij inibi, & nos capite primo, ſupra quaſi per tranſennam adnotauimus numero quarto. Atque ita regia lex paulò ante citata intelligenda eſt. Ex quo iuris appendix deducitur, quod ſi iuris probatio ſit, contra quempiam, qui vidit & legit famoſum libellum, nec abſtulit, nec lacerauit, ſi nemini certiorem fecerit prȩdicta pœna non affici. Tametſi iudicantis arbitrio puniendum eſſe exiſtimat, nouiſſimè Antonius Gomezius, de delictis, capitulo ſexto, numero primo. Ex principali tandem, ac præmiſſa aſſertione alia afficiendus eſt pœna huius criminis reus, nec teſtamenti factionem habet, nec teſtimonium ferre poteſt. l. cum lege. ff. de teſtamentis l. ob carmen. ff. de teſtibus. capit. & reuelanti. capitulo carmen. quarta quæſtione tertia. Et reuelan-
3 ti hoc delictum ex bonis delinquentis pretium perſolui debes ex. lex Cornelia. §. finali. ff. de iniurijs. Et regia lex tertia, paulò ante citata. Et ſatis diligenter apud Summiſtas declarat Syluester loco cuius & anteà meminimus numero quinto, huius criminis pœnas explicans. Alia ſubijcitur pœna iure Pontificio hunc reum fuſtibus, ac verberibus eſſe afficiendum, vt per totum, quinta quæſtione quinta, & anathematizãdus ex capit. hi qui. & in capitulo ſecundo, eadem cauſ. & quæſt. iure Pontificio ſacris initiatus deponendus eſt, cùm hoc nempe crimen ſit graue, & damnatione digniſ-
4 ſimum, vt in §. nunc autem 25. diſtinctione. Et huic accedit ſententiȩ Syluester loco præcitato. Quòd ſi in interiori foro agatur, vt alij detractores ad famæ reſtitutionem teneantur, ſicuti Syluester meminit, cuius paulò antea meminimus.

Ex quibus multa poteram deducere, quæ iuſtum profectò volumen exigerent, ac poſtularent huic quæſtioni condu cibilia, ſed quia & viri diligentiſſimi, in eadem paleſtra laſſiſuere, inter quos, Et Gregorius Lup. & Antonius Gom. his in locis, quibus & antea mentionem fecimus, ea de re ampliſſimè ſcripſere, conſultò miſſa fecimus, quȩ candido lectori obuia erunt.

SVMMARIVM.

1 *Qui Imperatori maledixerit, penſata animi deliberatione, no-*

tam

tamen ex leuitate inſaniave ad regem mitti debet, ſi nobilitate fuerit decoratus, ſin minas infimæ conditionis homo fuerit, dimidia bonorum parte multatur, itidem nu. 3.

2 *Regi maledicens, munus accuſandi cuilibet competit, de populo.*

4 *Clericus huius criminis reus ad veniam poſtulandum, cogendus eſt.*

5 *Religioſi, qui in concionibus eccleſiarum prælatis detrahunt, debet pœnis, ab ordinarijs ſuæ regulæ ſtatutis ſubijci.*

De eo qui Imperatori maledixerit: Romano Pontificive pœnis, iure Cæſareo, Pontificio, regiove, ſtatutis. Cap. IIII.

QVEMADMODVM ſatis celebris eſt Cęſarum conſtitutio, quæ de eo qui Imperatori, maledixerit, tractat, ita frequentiſſima eſt, quo ad praxim. Si quidem ſuperioribus capitibus, ſerioſè traditum eſt quando illata verbis iniuria eſt. Nunc de eo qui Imperatori maledixerit regive aliquot proponam axiomatibus, vt iure Cęſareo, Pontificio, regiove, iſtius criminis punito, ad praxim reducatur. † Qui verò Imperatori maledixerit verbo ſolo, ſi ex leuitate quadam, inſaniave proceſſerit, minimè afficiendus eſt pœna. Quòd ſi animo iniuriandi verba, in principem proruperit, principi remittitur. Sicuti conſtat ex l. 1. C. ſi quis Imperatori maledixerit. Et inibi expreſſim ad hoc notat Baldus, & Azo, in ſumma eiuſdem titulo regia lex fin. titulo ſecundo, partita ſeptima. l. tertia, titulo octauo, libro octauo in ordinationibus regalibus. Atque ideo illotum pœna principis arbitrio æſtimanda eſt. Explicat Ioannes Igneus in diſputatione ſua incipienti, an Rex Franciæ recognoſcat Imper. numero 132. l. famoſi. ff. ad leg. Iul. maieſtat. Et inibi Ang. Franciſcus, Lucanus in tract. quem prodit de fiſco. 3. par. numero 34. tomo 6. fol. 10. & Regi maledicens cuilibet munus accuſandi competit. l. 1. paulò anteà citata. capitulo 1. de maledi. Franc. Auileſ. in ca. 25. prętorum. nu. 4. diffiniens, ſicuti qui in Deum blaſphemias effutit, propria poteſt capi. authoritate, ex Regia l. 4. titulo 8. libro. 8. ordi. regali. idem de maledicente Imperatori regiſve filijs. l. 3. titulo. 8. lib. 8. ordin. Siquidẽ ſalus regis ſubditorum

 par eſt. l.

par eſt.l.1.C.de veteranis lib.12.& inibi Plat expreſſim diffinit,quinetiam pro Regis valetudine, eius ditionis, ſubditi, ſingulis annis, Ianuarij quatuor dies ieiunare tenentur.l.ſi calumnietur.§.1.ff.de verbor.ſignific.Ex quibus aliquot adnotanda ſunt,ad plures natiuos intellectus regiarum conſtitutionum pontificumve. Et primò extat vera interpretatio capit. primi de maledicis: vbi aſſeuerat,quod maledicens Romano pontifici per iudicem eſt pœna afficiendus. Eſt ſanè intelligendum,ſi animo iniuriandi, verba protulerit maledica, ſicuti & Hoſtien. idem exiſtimat in ſumma, titulo de maled.columna ſecunda.

Secundò †ab eadem radice procedit,quod ſcribit regia lex
3 tertia. titulo 8. libro octauo,in ordin.regul.qua illud conſtitutiſſimum eſt, qui regi maledixerit, & mediocris ſtatus fuerit,captus ad regem ipſum mittatur. Quòd ſi minoris conditiones fuerit ;ac ſtatus ſententia lata in bonorum amiſſione condemnetur. Et id ſi filios non habeat. Quibus ſanè ſtantibus bonorũ pars dimidia reſeruatur, ſi nobilitate fuerit decoratus maxima,vt Dux Marchio,Comes,per iudicem criminis inquiſitio fiat.Et iſthæc inquiſitio ad regem mittatur, intelligo regiam conſtitutionem,ſi iniuriandi animo verba maledica dixerit, longè quidem aliter ex l.prima, & quę inibi adnotant crebriori conſenſu doct. cap. Si quis Imperat.maledixerit.

Tertiò ſi omnia ad amuſſim declarentur quę quidem in hoc capite deſiderantur, alius ſubijcitur intellectus Regiæ conſtitutionis 24.titulo fin.libro.8.ordina. vbi lex diffinit quod maledicens principi,ſit aleuoſus.Quod ipſe intelligendum eſſe reor,ſi animo iniuriandi id fecerit, ex text.in pręcitata l.vnica. Sunt & in hoc capite aliquot quæſtiones quæ
4 paſſim in adnotãt dd.locis†pręcitatis,quæ quidem non indigent diligentiori examine, qua ratione ea omittere libuit, ne candidum lectorẽ grauemus expoſitionum, & concluſionum repetitione,id tantum agã iure Pontificio clericus maledicus,cogendus eſt,& ad veniam poſtulandã. Quod ſi non egerit, degradatur, & ad officium abſque ſatisfactione nuſquam reuocatur. Idque conſtituiſſimum eſt, & ex Carthaginenſi.conſilio 4.vbi patribus id placuit, & habetur in capitu. clericus maledicus 46. diſtinctione, quod ſi clericus in officij & Romani Pontificis beneficij depreſſione, verba temeraria

raria protulerit, à tali temeritate compeſcendus eſt, per iudicem nulla ei pœna declarata, capitu. primo, de maledi. quo fit iudicātis arbitrio relinquitur, ex quo proprio iudicio poteſt legis pœnam augere, vel minuere ſecundum probationis menſuram puniendam, cum à lege certum quid in huius criminis punitione non ſit ſtatutū. l. quod ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui notantur infamia. capit. de cauſis. de officio delegat. capi. at ſi clerici. §. adulterium. de iudic. capi. vltimo, de tranſactionibus. Doctores frequentius, in dicto §. pœna. Abb. in cap. tertio, de pœnis. itidem in capitulo niſi de officio delegat. Hoſtienſ. Ioan. Andr. & Doctor. in capi. qualiter. in ſecundo de accuſat. Vbi Aretin. numero 4. hanc frequentiori doctorum calculo eſſe receptam ſententiam profitetur. Cū enim in verba à maledicis in Romani Pontificis iniuriam ſediſque apoſtolicæ detrimentum impijs conuitijs, mendaſcijs verū lenocinijs & mille nocendi artibus, in Pontificem proruperit, & ſint varia diuerſaque maledicentium verba atque ideo non æqualis grauitatis & culpę, merito, iure Pontificio certa non potuit declarari pœna in præci. ca. 1. de maled. Et cum crimina ſint ſecundum proportionis menſuram punienda, & hęc variè contingat, ratione loci, temporis, perſonę, & quantitatis, nec à lege certū quid ſtatui poſſit, quin iudicis recti, & prudentis arbitrio multa relinquat. Et in noſtra ſpecie iudex conſideratis his qualitatibus, & alijs, quę in arbitrarijs conſideranda veniunt. clericū in hoc crimine delinquētem pœna afficere debet ea lege ac cōditione. Quod ſi ſanè verba contra Romanam ſedem prolata habent in ſe hæreſis ſpeciem, vrpotè, ſi dixerit Romanum Pōtificem minimè poſſe Canones condere, tunc hæreſeos crimē committit, ac tanquam hæreticum punire debet: & huius ſententiæ authores habeo Ioann. de Ann. ibi in coll. 2. in principi. allegando gloſſ. notabilem in capi. generali. in verſic. inhibemus. de elect. libro 6. quę licet hoc in terminis non dicat, tamen optimè facit in argumētum, & quamuis idem doctor. in 3. col. ibi audeat affirmare, quod pœna tex. in capit. fœlicis. de pœnit. libr. 6 habeat locum contra illum, qui contra Cardinalem verba iniurioſa protulit, motus principaliter: quia dictus text. punit percuſſionem ſecund. Bart. in loco per eum allegato, & motus etiam ex eo quod diſpoſitio dicti text. eſt inducta principaliter fauore eccleſię Romanę, & pro ipſius quiete, &

quiete,& ideo poſt extêdi licet ſit facta in odium delinquentium. Quod quam ſit à ratione deuium, nemo ſanæ mentis diffitetur ex his quæ adnotauimus in capitu. primo, ſupra numero 28. Supereſt, & illud adnotare, quòd ſi religioſi in ſermonibus ſuis eccleſiarum prælatis detrahunt, verbáque maledicta in eos prorumpunt per duos menſes, debent pœnis illis ſubiacere, quæ ſecundum illorum regulam ſtatutave, pro criminibus grauibus conſuetudine inductum eſt eis imponi ſicuti extat concilium Viennéſe in clementina prima, §. quibus. de priuileg. ſin minus clericus ſit, qui murmurat à fratrum vnitate ſit vtique alienus,& iuxta menſuram operis in hoc peccans ſacerdotis iudicio ac confeſſoris pœniteat ſicuti cautum eſt in 8. ſynodo, authore Gratiano, in capitulo alienus. 90. diſtin. ſi tamen clericus aliquem diffamauerit verbis iniurioſis, poterit iniuriarum actione experiri contra clericum, ſententia condemnátionis lata in infamię labem incidit ex text. & inibi Abbate in capi. cum Γ. de re iudicata, quem intelligendum eſſe exiſtimo, ſiue criminaliter, ſiue ciuiliter agatur. Vtroque ſiquidem caſu actione iniuriarum damnatus infamis eſt, ſicuti exiſtimat Abbas inibi, poſt gloſſ. colum. 1. tametſi ab hac ſententia prorſus diſceſſerit gloſſa in capi. atſi clerici. de iudic. quibus & illud accedat, quod paulò anteà meminimus. ca. 5. de. iniur. clericum teneri palinodiam canere, ſeque mentitum eſſe fateri coram Prętore,& honeſtis viris, quod qualiter intelligendum ſit de iniurijs tractantes tradidimus.

SVMMARIVM.

1 *Veſtibus muliebribus indutus, an teneatur iniuriarum actione.*
2 *Viros veſtitu muliebri indui quando licitum fuerit apud Romanos.*
3 *Pœna hodierna in eos qui tali veſtitu abutuntur.*
4 *Huius criminis rei prater cætera infamia notantur.*
5 *Epiſcopali dignitate inſigniti repentinas veſtium mutationes prohibere poſſent.*

Perpenditur nouella Cęſaris conſtitutio, in §. fi. in authe. de ſanct. epiſc. colla. 9. quæ agit de geſtante habitum alterius in eius contemptum, teneaturne iniuriarum actione.

CAP.

CAP. V.

PROXIMA ab quæſtioni de iniurijs & illa acce-dit, an inductus veſtibus muliebribus monacha, libusve iniuriarum actione experiri poſſit quave pęna coercendus ſit. Sed antequam in diſputationem hucuſque condeſcendam, illud memorię repetere libet, quod olim Moyſes Deuteron.22.ſcriptum reliquit. Non induetur (ait) mulier veſte viri,nec vir veſte fœminea. Nec itidem ſcholaſtici doctorum veſtimenta, nec etiam clerici Epiſcoporum,ex gloſſa & Doctorũ. in capitulo vt Apoſtolicæ.de priuilegijs. libro ſexto. Tametſi in veterum monumentis quandoque ſine dedecore,ioci cauſa,aut regionis morem ſequendo licuit. Sicut conſtat ex Plutarch.in Problema.Roman.capitulo 55.apud Romanos idibus Ianuarijs licuit tibicinibus muliebri habitu vrbem luſtrare. Rurſus idem Plutarc.in Problem.Græcis ſcribit apud Coos ſacerdotem Herculis muliebri veſte indutum,& mitra caput ornatum,apud Antimachiam rem diuinam facere ſolitum. Et Plutarch. de clar. mulieribus capitulo.9. aſſeuerat. Apud Achiuos ſacra quædam celebrari, in quibus mulieres clamdem, ac virilem veſtem indutę. Viri autem peplum geſtantes, & velamentis fœmineis capita obuoluti verſabantur. Et tradit Valer.Maxim.libr.4.capitulo 6.Plutarch.in vita Pompeij.Macrob.lib.3.Saturna.capitulo 8 .ſcribit ſacrificia Veneri præſtari viros cum veſte muliebri, mulieres cum virili veſte.Aulus Gell.lib.6.capi.10.Laert.in Platone laſthe niam Mantineam,& Axioteam Fiaſeam ornatu virili ipſius Platonis auditorium ingredi ſolitas: vtpote ab eo erudirentur. Et proba Centona,quę ita literis prędita fuit, quę ex carminibus Vergilij ſciuit etuere vitam Chriſti Domini noſtri,cuius meminit Hieronymus in procem.Bibliæ, Cardinal.in clem.ſi dominum. colum. penult.de reliq. & venerat.ſanct.Iuſtin.libro.1.pleraque id genus alia commemorat de Semirami de Aſſyriorum regina. Plutarch.in oratione conſolatoria ad Apollonium alia congeſſit.Blandus libro.4. decad.1.Fregoſus in Valer.libro 8.ca.3. frater Iaco. Magnus in Soffologio ſap.libr.1.capitulo 3.Cæterum hac noſtra tempeſtate,quàm ſit à ratione deuium viros induere mulierũ veſtes,& verſa vice ex Euripidis ſentẽtia id cõſtat,dum cecinit.

—— Effœm

Effæminata veſte non poſſum tegi,
Cùm ſim vir, & viri natus ſtemmate.

Quos verſus vſurpauit Plato, vt tradit Laertius in vita Ariſtippi. Diogenes cinicus compoſito, cultoq́ue adoleſcenti cuipiam roganti, non ante ſe dixit reſponſurum, quàm apertè exploraret, vir ne eſſet an mulier. Veluti cultus ille fœminam prę ſe ferret, nec virum deceret, vt prodit Laertius alloquens adoleſcentulos: Non te pudet (ait) deterius quàm naturam ipſam de teipſo ſtatuere? Illa enim te virum fecit, tute ipſum refingis in mulierem. Siquidem, vt in plurimum inducuntur ad flagitia committenda, ſicut ex quotidiana experientia rerum magiſtra conſtat. Quibus admodum conuincit illud Ouidij lib. 3. de Arte amandi, dum cecinit.

Ludendo ſæpe paratur amor.

Caccialup. in tract. de lud. col. 2 plura adnotat Ioann. à Neuiza. in ſyl. nupt. fol. 80 col. 2. & 4. in magno. Illud autem cōſtat Herculem admodum eſſe reprehēſum, quod captus amore Omphales, eiq́; obſequens, veſtibus eiuſdem quandoque ſe induerit, vt author eſt Lactan. libro 1. qui de falſa religione ſcribitur c. 9. & alluſiſſe videtur illud Propertij lib. 3.

Omphale intantum forma proceſſit honorem.

De quo etiam pleri que meminere inter quos & Statius lib. 1. Archilcidos, & Ouid. in Epiſt. Deianirę ad Herculem, & tradit Nonius Marcellinus. Illud autem in Gallicis hiſtorijs proditum eſt, Anglos, Ioannam illam puellam omnibus ſeculis exemplum Rothomagi viuam combuſſiſſe, quòd virili veſte contra fas vti dicebant, vſa fuiſſet. Diuus Epiphanius Eleutheropolites libro. aduerſus hæreſes 1. Secta 17. Pollux libr. 7. cap. 13. ſcribit, Barbaros veſtitu muliebri delectari. Et vetus prouerbium eſt apud Suydam, Maſſiliam veniſti, dici ſolitum in eos qui cultu parū viris decoro vterentur. Siquidem Maſſilienſes muliebrem fermè in modum ornarentur, cuius etiam meminit Eraſmus Chiliad. 3. Centurio 10. cap. 90. apud Verg. lib. nono. Remulus id teneris exprobrat.

Vobis picta croco, & fulgenti murice veſtis.
Deſidiæ cordi, iuuat indulgere chorais
Et tunicæ Manicas, & habent redimicula mitræ.

3 † Cæterum, vt in huius quęſtionis, ac criminis punitionem cōdeſcendā: illud memoriæ repetere libet, qua ſcilicet huius criminis rei afficiendi ſint pœna. Et primò extat Imperato-

tis ſen-

ris ſententia in §.fina.in auth. de ſanctiſſimis Epiſcopis, collatione nona, vbi ſcribit: Interdicimus vti ſchemare monachali, aut monaſteriæ, aut aſcæſtriæ, aut cuiuſcunque perſonæ huiuſcemodi imitari ſchema. Et rurſus inibi. Quia corporalia ſupplicia ſuſtinebunt, & exilio traduntur, capi. cùm decorem.& inibi gloſſ. de vita & honeſtate clericorum l.mimæ.C.de Epiſcop.audientia §. iniuria. Inſtitut. de iniurijs. Ex quibus ſanè apertè conſtat, quòd ſi in contemptum alterius quis veſte vtatur, iniuriarum actione tenetur ex text. in præcitato §.iniuria.Et Petrus à Couar. in eo tractatu quem publicum fecit, *remedio de los jugadores* c.16.ad fin.fol.30.tex. in authen.ſed nec curialem C.de Epiſcop.& cleric. Bonus de Curt.in tract.nobilit.in 3.par.num.169. Et inſuper is criminis reus capitaliter puniendus eſt,ex tex.iuncta gloſſ. in d.§. fina. Abominabilis ſiquidem iſte, ſicuti conſtat ex concilio Gangrenſi.ca.13.quo illud ſtatutum eſt, Si mulier virili veſte vtatur,anathema ſit cap.ſi qua mulier 31.diſtinct.l.veſtis §.muliebria.& §.communia.ff.de auro & argent.leg. Rurſus ſi ad amuſſim quę in hoc capi.deſiderantur examinentur, illud obuium eſt,quòd alia afficiuntur † pœna huiuſmodi criminis rei. Nam infamia notantur, & à teſtimonio repelluntur, vt conſtat ex his, quæ notant doctores in dicta authen. ſed nec Curialem l. inter veſtem ff. de auro & argen. leg. vbi Rayne.id expreſſim adnotat, tametſi ab ea diſcedat ſententia Alber.iuibi.Quibus ſuffragari videtur Lactant.lib.1. qui de falſa religione inſcribitur capitu.9.Et Propertius libr.3.& Nonius Marcel.& Cicero in Epiſt.ad Atticum.Suet.in Cæſare c.6. explicant, Publicum Clodium iure ab omnibus reprehenſum fuiſſe, ꝙ inter publicas bonę deæ cæremonias ad Pompeiam Cæſaris vxorem,muliebri veſte penetraſſet.Plutarch.author eſt in vita eiuſdem Cæſaris. Pauſanias lib.8.eò maximè,quia & hęc ad venerem potiſſimum fiunt. Pollux. lib.7.c.13. Euripides eo in loco, cuius & anteà meminimus. Laertius in vita Ariſtippi.

Nec in ſacris Liberi
Patris,pudica mens vnquam corrumpitur.

Concilium Gangrenſe.

4

A cuius quidem punitione immunis erit, ſi ſanè his veſtibus vtatur ex regionis more,ſicuti diuus Ang.lib.3. de doctr. Chriſt.& tranſumptiuè in ca.1.42.diſt.ſcribit. Et Gratia. eadem diſtin.§.vlt.Quiſquis(inquit)contemptis his,cum quibus

bus viuit, lautiora ſibi vel auſteriora præ cęteris indumenta quærit, intemperans ſui, aut ſuperſtitioſus eſt. Propterea dicit glo. dicto cap. ſi quis virorum 30. diſtinct. & in c. 1. 31. q. 4.

Inveſtibus inſpicienda regionis cõſuetudo. In veſtibus & ornatu inſpiciendam regionis eſſe conſuetudinem. Quod & voluit glo. in cap. penul. in verbo deauratis. & ibi Panorm. col. vlt. & Benedi. Capra Doctor Peruſinus, extra de vita & honeſt. cleric. Specul. in titu. de aduocatis §. ſequitur videre. Et Bald. in rub. de conſuetud. col. vlt. verſi. conſuetudo debet ſeruari Et Thom. 2. 2. q. 169. articu. 1. Idcirco diuus Hierony. in Epiſt. ad Heliodorum Nepotianum laudat quod in cultu ipſe prouinciæ morem ſequeretur.

5 † Poſtremò has repentinas mutationes veſtimentorum poſſet Epiſcopali dignitate inſignitus ſub excommunicationis ſententia prohibere, eò maximè cùm ad epiſcopalem dignitatem pertineat peccandi occaſionem auferre ca. vt animarum. de conſti. lib. 6. l. 1. de maiuma. lib. xj. vbi Iac. Rebuf. aſſeuerat Imperatorem illos ludos prohibuiſſe ex eo, quia in eis viri miſcebantur fęminis, atque multa inde inhoneſta ſequebantur. Et pleniori manu explicat Ioan. à Neuiz. in ſua ſylua nup. fol. 80. col. 3. Qui verò his noſtris non eſt ſatiatus, videat ad ambas (vt aiunt) aures Doctores pręcitatos.

Epiſcopus poteſt prohibere luxum in veſtibus. Quibus & quod obiter menti occurrit, adiungendum eſt poſſe ſtatuto municipali, Synodali ve conſtitutione Epiſcopum prohibere, ne mulieres aliæ ve perſonę veſtibus exceſſiuis vtantur, ſicuti diffiniuit in ea ſpecie Bal. in proęm. Greg. nu. 34. in par Rex pacificus. Et Ioan. And. in c. ea quæ fiunt. de reg. iur. lib. 6. Alb. de Roſ. non ineleganter in l. factum ff. eod. ti. & rurſus in 2. part. ſtat. quæſtio. 197. vbi expreſſim diffiniuit poſſe ſtatuto ſanciri, tam ratione peccati, quàm etiã ſcandali euitandi, quòd mulieres præcioſis veſtibus margaritis, gemmis fucatiſque ornamentis & admodum exceſſiuis non vtantur. Siquidem hoc munus regibus & alijs quibus reipublicę adminiſtratio commiſſa eſt competit, perinde ac reipublicę notiua coercere ex tex. in l. exemplo C. de prob. & in aut. de referenda ſacri palatij. in princ. collat. 2. & iſthæc principibus competit, ne eorum opidani, ciues, & ſubditi perperam rebus ſuis, prodigeque vtantur, ex l. 2. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iuris. Ex quo tex. rationem ſumentes Doctores idem adnotant. Qua ratione hic perpenſa prodigis curator datur l. is cui bonis ff. de verbor. oblig. & mulieri luxu-

tioſę.l.& mulieri.ff.de curat.furioſ. ne quis malè rebus vtatur ſuis. Quo fit vt ex tali teſtium delatione aliorum oculi (vt ita dixerim) infeſtuntur. Soletq́; ſcandalum non minimum inde oriri, quod reipublicę bene inſtitutę euitandum eſt c.nihil.de prę ſcrip.resq́; eſt mali exempli:ita grauius punitur l.ſi quis aliquid §.qui abortiuis ff.de pœnis. Quibus ſanè animum perſuaſi meum in republica bene inſtituta à principibus,& ab his qui iudicandi munus habent, hanc veſtium delationem prohibendam eſſe. In qua ſpecie pleræq́ue extant leges regiæ. Quin & Alberic. eo in loco cuius & anteà meminimus reſpondit, hoc non ſolùm debere ſtabiliri in veſtibus perlisve precioſis: quinetiam in fictis. Atque ita Bart. doctrina intelligenda eſt in l. 1. de fonte ff. Cuius meminit idem profeſſus Nicolaus Boerius ad Dinum in c.certum eſt. de regulis iuris, libro 6. Quibus admodum conuenit quòd Florianus adnotat in l.ſed etſi quid §. mancipium ff. de vſuf. & Ioan.Rebuf.per tex.inibi in l.fortiſſimis notab.1. verſicu. debet eſſe C. de milit. veſt. lib.12. Qui in ea ſunt ſententia quòd tametſi ſtatuto id non vigeat, nihilominus exceſſiuæ veſtes de iure portari nō debeant, ſicuti diffinitum eſt in tit. de veſtib.olobe.& in tit. nulli licere in frę nis. lib.xj & Bald. in c.iurauit.de probat. ad finem, aſſeuerat hanc veſtimentorum delationem abuſum modernum introduxiſſe. Et Carolus quintus inuictiſſimus Imperator voluit veſtes exceſſiuas prohibitas eſſe in pragmatica ſanctiōe Pinciana anno 1537. Et Rebuffus plura conijcit tit.2.regal.legum.pag.259.

Veſtium exceſſus damnatus

SVMMARIVM.

1 *Iniuria facto quibus modis fit.*

2 *Actio iniuriarum non datur, niſi in eum qui animum conuitiandi induxerit.*

3 *Atrox iniuria qualiter æſtimetur.*

4 *Magiſtratus authoritas maior quàm paterna.*

5 *Qui magiſtratui iniuriam facit etiam munere defuncto, non minori pœna afficiendus eſt, quàm ſi adhuc officio fungeretur.*

6 *Degradatum clericum percutiens, in labem excommunicationis incidere conſtat.*

7 *Qui inſignitus fuerit epiſcopali dignitate, & non poſſit ob plebis ſeditionem epiſcopatum aſſequi, vel eidem renuntiauit, remanet ſui epiſcopi clericus.*

Depoſito

8 *Depoſito officio Abbatiæ ſine culpa, in priſtinæ dignitatis memoriam, primum locum poſt Abbatem in conuentu obtinet.*

9 *Qui munus aduocatiæ depoſuerit, torturæ non eſſe ſubiiciendum, ob reliquias priſtinæ aduocatiæ.*

10 *Exercens olim officium decurionatus, hodie torturæ non ſubijcitur.*

11 *Qui legationis munus exercuit, reuerentia ei debetur.*

12 *Filius à ſacris patris poteſtate, ob dignitatem liberatus, adhuc finita dignitate in patris poteſtate non remanet.*

13 *Iudicem offendens, vltimi ſupplicii pœna afficitur, adhuc etiam depoſito iudicandi munere itidem num. 14.*

15 *Impingens iudici alapam, furca ſuſpendi debet.*

16 *Mediatè & immediatè iniuria perſonæ irrogari poteſt.*

17 *Cadaueri qui iniuriam irrogauerit, non ſolùm hæredibus, ſed & conſanguineis iniuria cenſetur facta.*

18 *Eccleſia vel Abbas actione iniuriarum agere poteſt aduerſus eum, qui iniuriam fecerit clerico vel monacho. itidem de par. nu. 12.*

19 *Diſcutitur, poſſit ne pater iniuriam filio irrogatam remittere. itidem nu. 22.*

20 *Tametſi prælatus eccleſiæ iniuriam illatam remittere non poſſit, nihilominus religioſo factam poteſt.*

21 *Diſcutitur an ſummus eccleſiæ præſul, eccleſiæ iniuriam illatam poſſit, necne remittere. & nu. 22.*

23 *Vxori iniuria illata, an & viro facta cenſeatur.*

24 *Saluus conductus conceſſus marito, etiam vxori conceſſus eſſe videtur.*

25 *Priuilegium viri, qua ratione dignitatis torturæ minime ſubijcitur, vxori commune eſt.*

26 *Quid autem de priuilegio patris, an extendatur ad filios?*

27 *Poſtulare prohibitus apud præſidem, non prohibetur apud legatum præſidis.*

28 *Offendere vxorem iudicis nō æque eſt ac iudicem ipſum offendere.*

29 *Quo fit, vt qui ex certa pœna marito iniuriam non facere promiſerit, non teneatur ex ſtipulatione, ſi vxori eam irrogauerit.*

30 *Contra iniuriæ reum ciuiliter & criminaliter agitur, vna autem actione electa, altera perimitur.*

31 *Elegans deciſio ad l. item apud Labeonem §. ſi quis ſeruo verberato. ff. de iniurijs.*

32 *Merces operarum quo iure qua ve actione ſolui debeat iniuriam paſſo.*

Cicatrix

33 *Cicatrix in fœmina non nupta, an recipiat æſtimationem?*
34 *Bonorum duo genera ex Platone.*
35 *Deformitas notabilis ſponſæ de futuro ſuperueniens, iuſtam diſceſſionis cauſam præbet.*
36 *Secus tamen eſt ſi longè marito ſit diuitior.*
37 *Et contra, mulieris pulchritudo etiam inopis cum viri nobilitate compenſari poteſt.*
38 *Animali facta cicatrix, æſtimationem recipit.*
39 *Si pœnitentiam egerit qui iniuriam dedit, an poſſit accuſari.*
40 *Remiſſa iniuria quo ad forum exterius, nihilominus agi poteſt ad expenſas.*
41 *Iniuria remiſſa minime cenſetur, ex eo quod in interiori animi iudicio læſus condonauerit.*
42 *Bar. & Ananiæ opinio reprobatur, æſtimantium iniuriam paſſum non teneri ad reconciliationem, deponendamq; ex animo iniuriæ recordationem, niſi prius veniam petierit, qui damnum dedit.*
43 *Actio iniuriarum quibus modis tollatur.*

De iniurijs, quæ facto fiunt potiſsimùm agitur, dèque illarum pœnis, iure Cæſareo, Regio, Pontificiòue ſancitis. Cap. VI.

Reliquum eſt, ne ab inſtituto, & recto deuiemus ordine, cùm plerunque in controuerſiam incidat, verba vndiquaque breuiſſima facere de illa iniuria, quæ facto fit, de qua agit text. in l. lex Cornelia ff. de iniur. vbi ita ſcribit, Lex Cornelia, de iniurijs competit ei, qui iniuriarum agere volet, ob eam rem, q̃ ſe pulſatū, verberatum ue domumue ſuam, vi introitam eſſe dicat §. Sed & lex Cornelia. Inſtit. de iniur. regia l. 6. tit. 9. part. 7. Vbi ponit pleraq; exempla, q̃ licet quis realiter alium nón tangat, nec percutiat, ſed tantùm admoueat manus, vel inſtrumētum aliquod contra eum alleuet, in iniuriæ labem incidere conſtat, & eius pœnam l. item apud Labeonem §. ſi quis pulſatus ff. de iniurijs. Cuius verba ſunt, Si quis pulſatus quidem non eſt, verùm manus aduerſum eum leuatæ, & ſæpe territus eſt, quaſi vapulaturus, non tamen percuſſit, vtili iniuriarum actione tenetur. Cuius meminit pro ſingulari Bart. & Alber. inibi. Quo in loco vnicum eſſe profitetur Angel. de Peruſ.

F & huic

& huic accedit ſententiæ Hippol. de Marſi. in l. ſi is qui cum telo. C. ad leg. Cornel. de ſicar. nu. 18. Ang. de maleſi. col. 1. in verbo, admenauit. Et inibi expreſſim annotat eius additionator. Quibus nec admodum inuitus accedit Iaſ. in l. 1. §. hęc autem verba ff. quod quiſque iuris. regia l. 6. titu. 9. parr.

2 7. ea ratione ductus: quia † iniuriarum actio minimè datur, niſi contra illum qui liuore animi ductus, animum induxit ſuum iniuriandi l. ſi non conuitij ff. de iniur. & inibi ad id adnotat Cyn. & eſt tex. ad id præſtantiſſimus in l. apud Labeonem §. conuitij ff. eod. titu. Barth. Socin. conſi. 168. columm. 3. verſicul. 3. volum. 1. Andr. Barbat. conſil. 15. volum. 4. quod reperies poſt librum Conſuetud. Biturig. in ordine primo. Et ante hos Philip. Corn. conſil. 172. volu. 3. litera R. Boer. his admodum ſuffragatur conſil. 4. numer. 2. ita nempè demonſtratur animus verbo vel facto. Siquidem vulgò dici ſolet, talem præſumi quem, qualem demonſtrant verba factaque l. quod Labeo. ff. de ſupel. leg. ca. ſignificaſti. ad fin. de homicid. l. 3. C. ad l. Corn. de ſicar. cap. reprehendenda tu magis es C. de inſti. & ſubſti. Boer. eo in loco, cuius & antea meminimus. Siquidē talia ſunt ſubiecta, qualia prædicata demonſtrant, vti vulgò circunferri ſolet. l. ſi ſeruus plurium §. fin. ff. de leg. 1. l. qui interrogatus §. 1. ff. de interrog. actio. Et inibi Bal expreſſim adnotat. Et voluntatem & propoſitum maleficia diſtinguere conſtat c. cum voluntate. de ſent. excom. l. qui iniuriam. in princip. ff. de fur. Quo fit, iniuriarum actione teneri, ſi manu, cultello, baculo, minatus fuerit cuipiam, tametſi non percuſſerit. Id diffinitum extat ex Barto. Ange. in l. apud Labeonem §. ſi quis plures ff. de iniur. Angel. Aretin. in tract. maleſic. in verbo, admenauit. in princ. Nic. Boer. conſil. 4. num. 16. apud quos ſatis iam id conſtat. His tandem examinatis, ex eodem ſonte deducitur, eadem † iniuriarum actio-

3 ne teneri, ſi ſanè verbo tenus, vel facto, alicui, irroget iniuriam. Ratione perſonæ, dignitatis, loci facti, quandoque iniuria atrox exiſtimatur. Et inter atroces iniurias eſt aliquis gradus, ſicuti diffinitur ex l. prętor edixit §. fina. & in l. ſed & quæſtionis. verſ. & ait Pompo. & l. lex Cornelia §. lex itaque. iuncta glo. inibi ff. de iniur. §. atrox iniuria. Inſtitut. de iniur. Franc. Aretin. conſil. 34. Nico. Boer. deciſ. 168. nume. 10. & iniuria, quæ à pluribus fit, grauis etiam eſt l. ſi plures ſerui. & inibi Alex. ff. vi bon. rapt. Boer. deciſ. 173. nu. 10. itidem grauior

Verba animum indicant.

Militans cultello vel baculo.

uior eſt iniuria ratione perſonę & cõtumelioſior, atrociusq; punienda quæ magiſtratui irrogatur, quàm quæ priuato, teſte Ariſtot.in Problem.19.capitu.14.ad fin. Fab.Quint.lib. 6. orat. inſtitut. idq; Iuriſconſultorum deciſionibus conſtat, ex d.l.prętor §.vlt.ff.de iniur.Bart.in l.non ſolùm §.ſi mandato ff.de iniur.Salice. in l. non ideò minus ff. de accuſ. doct. paſſim in c.cùm illorum.de ſenten.excom. Bal. ſignanter in c.1.§.iniuria.in primis verbis.in tit.de pace iuram.firman.in vſib. feud. aſſeuerans, quòd ſi quis prætori propter inimicitiam priuatam alapam irrogauerit, vltimi ſupplicij pœna afficiendus eſt. Cuius meminit pro ſingulari Iaſ.in l.1.no.1. C.de precib. Imp.offer. Itidem in principalibus, colum.vlt. verſicu.ſecundò quære ff.ſi cert.pet. Et latiori commentario id adnotat in l.qui iuriſdictioni prężeſt.col.1.ff. de iuriſd. om. iud.Felin.in cap.inquiſitionis.ad fin.de accuſat.idque conueſtiri poſſet ex l. poſtliminium §. filius ff. de capt. & poſtlim. Ex quo tex.rationem ſumens Bal.in l ſenium.in prin.C.qui teſtam. fac.poſ. aſſeuerat maiorem eſſe authoritatem magiſtratus,quàm quę patris. Et adeò honor à veteribus impendi magiſtratibus ſolitus eſt, vt ipſi à parentibus legę naturę poſtpoſita maximè colerentur, ſicuti id etiam conſtat à Fabio Maximo factum eſſe, teſte Claudio in Annal.ſuorum libro 6.& lib.24. Valer.lib.2.c.1.Gell.lib.2.c.2.Plutar.in apophthegm. Romanorum, apud quos ſatis ſuperque id diffinitum extat. Et Romanorum legibus conſtitutiſſimum eſt, iudicem ius pręcipiendi cogendique habere in patrem l.ille à quo §.vlti.cum ſeq.ff.ad Trebel.Et inibi Accurſ.tex.in d.§. filius. Et Cic. lib.3. de legib. ſcribit Charondam in ſuis legibus legem hanc ſanxiſſe, Ciues omnes magiſtratibus obtemperent. Secundò fortiſſimum huic rei argumentum pręſtat, quòd † iudicandi munus honor eſt.cap.paſtoralis.in 4 ver.honore.de offic.ord.Et inibi Io.Andr.ad id adnotat Bald. in l.2.in prin.de ſenat.Barb.conſi.2.ſapienter & præclarè.lib. 2.ad fi.Io.And.in ca.mutare.de regu.iur.lib.7.in mercurialibus. Hinc & illud eſt,doctorali dignitate inſignitos, quia iudicandi ius habẽt.in auth.habita.C.ne fil.pro pat.& in §.vlt. in 1.digeſt.conſtitutione eſſe in dignitate cõſtitutos.Collect. in c.forus.col.xj.de verb.ſign.Abb. & Io.And.in c.quanto.de magiſt.Barb.in trac.de pręſt.Card.j.par.q.1.coll.2.& eſt tex. in c.dudũ.de elect.qui hàc de qua agimus quæſtionẽ diffinit.

Magiſtratus authoritas.

c.vt debitus.de appel.l.3.§.1.inibi iure honoris ff. quod met. cauſ.l.obſeruandum.ad fin.ff.de offic proconſ.& in l.vltim.in princip. ibi omnem honorem ſaluum iudicibus reſeruantes C.quan.prouoc.non eſt neceſſe.l.1.& inibi Bald.C. ſi rector prouinciæ l.1.C.ſi qua.prædit.poteſt. Tertiò,ab eadem radice colligitur vera interpretatio illius quæſt. qua agitur, quòd iniuria illata magiſtratui, finito adhuc officio munereq; iudicandi, æquè puniendus eſt criminis author, ac ſi adhuc eſſet in officio,propter reliquias & memoriam priſtinæ dignitatis,ſicuti in ea ſpecie reſpondet Bald.in l.obſeruare §. proficiſci.colum.4.verſi.ſeptimò quæritur ff.de offic.proconſ. & leg.Iaſ.in l.principalibus.& in l.ſi ita ſtipulatus §.Chryſogonus.not.5.ff.de verbo.oblig. Verus inde reſtat intellectus ad glo.c.ad abolendam.in verſ.prærogatiua.de hæret.Qua conſtat percutientem clericum degradatum incidere in canonē, ſi quis ſuadente,abolita priſtinæ dignitatis memoria.gloſſ.in c.degradatio.ad fi.de pœn.lib.6.Cui ſimilis in c. accedens 50. diſtin.& in c.2.in glo.vlti.54.diſtin.& in c.dictum 81.diſt. & in c.eos.in verſi.clerico.20.q.3. Et huius ſententiæ authores habeo Ant.Floren.in 2.par.ſum.tit.25.c.1. Hip. ſingu.179. col.2. Fely.in c.contingit.in 1.de ſent.excom. Dec. in reg. in omnibus.nu.18.ff.de reg.iur.Præp.in c.accedens 50.diſtinct. Abb.in c.1.qui cleri.vel monac.Et hanc eſſe frequentiori doctorum calculo receptam ſententiam exiſtimo,ea quidē conditione,ſi fuit degradatus verbaliter:longè verò aliter,ſi actualiter:Siquidē tunc minimè in canonem incidit, ex Archiepiſ.

Percutiēs clericum degradatum.

7 Flo.loco præcitato. Hinc † deduci videtur reſponſum gl. in c.ſi qui epiſcopi.in gl.magna 92.diſtin.aſſeuerantis, ꝙ ſi quis clericus fuerit inſignitus epiſcopali dignitate,& ob plebis ſeditionem non poſſet epiſcopatum aſſequi,eaq; de cauſa ei renuntiauerit,remanet nihilominus ſui epiſcopi clericus ca. ad ſupplicationē,extrà,de renun.Neq; ob memoriā priſtinæ dignitatis poterit deponi.Hāc ſententiā profitetur Felin.illius glo. memor.in c.quæ in eccleſiarum.col.35.fall.5.de conſtit.

8 Ex eadem † ratione conſtat elegans Io.de Lign.reſponſio in cle.ne in agro.de ſta.mona. Quod ſi ſemel fuit Abbas, ſi ſine culpa officio deponatur:in priſtinæ tñ dignitatis memoriā,primum locū poſt Abbatē in choro & cōuentu obtinet.Idemq; aſſerit Imol.col.14.in vlt.q.inibi.His etiam accedit Iaſ.in l. ſi ita ſtipulatus §.Chryſogonus.col.6.ff.de ver.obli Feli.omnium

nium diligētiſſimè in c.qui in eccleſiarū.de conſt. verſic. huic eſt,ꝙ qui ſemel. Quibus libenter accedit Guid. Pap. deciſi. Delph.377.exiſtimat,ꝙ ſi princeps ſummi prætorij conſiliarios abſq; labe & crimine officio deponeret, nihilominus in priſtinę dignitatis memoriam,eiſdem priuilegijs gauderent. Ex his apparet inſignis admodum & perplexa quæſtio, quæ à iuris vtriuſque profeſſoribus non infrequenter tractari ſolet.in l.51.C.de aduoc. diuer. iud.vbi Abba. expreſſim adnotat, ꝙ † qui aduocationis officiū depoſuerit,minimè poteſt ſubijci torturæ. Et in eadem ſententia eſt Iaſ.cōſi.179.col.2. 9
Officio depoſiti abſque culpa retinēt priuilegia.

I tidē in præcitata l.ſi ita ſtipulatus.nu.27.Ex eadē radice verus reſtat intellectus ad l.vlt.ff.de decur. vbi cōſtitutiſſimum eſt, in † memoriam priſtinæ dignitatis minimè torquendum 10 eſſe,qui decurionatus officium olim geſſerit. Ita profitetur Bart.in cap.ſedes apoſtolica.col.4.de reſcr.& Hippol.in ſing. 11 107.& 179. Vnde colligitur, quòd † qui legationis munus exercuit,etiā reuerenter tractandus ſit, vt exiſtimat Spec. in titu.de leg.§.finitur.Din.Io.And.Abb.Franci.in c.decet cōceſſum.de reg.iur.lib.6.Bal.Inn.& And.Sicul.in d.ca.ſedes apoſtolica.maximè verò Feli.id luculenter explicat in ca. quæ in eccleſiarum.col.32. Ex quo quidem iure procedit vera ratio gl.in §.generaliter.in verb.preſtet.in authe. conſtitutio quæ. de dig.vbi ex ꝓfeſſo aſſeuerat filium † à patris poteſtate ob di- 12 gnitatē liberatū,minimè dignitate finita ſub patris poteſtatē cadere,ſicuti arbitratur Din.in d.c.decet. Abb.in authe.ſed epiſcopalis.C.de epiſc.& cler.Io.de Plac.in l.vlt.C.de conſu. lib.12.Tametſi depoſuerit adminiſtrationē iudex, eo priuilegio gaudet,ratione priſtinæ dignitatis.l.procōſule.ff. de offic.procōſ.l.1.C.vt omn.iud.tā ciuil.quàm crim.Caſta.q.20. impe.del.Hip.ſing.179.Paris à Put.in tract. ſynd.in part. an ſi poteſtas.fol.21.nu.16.diffiniūt,quod qui miniſtros iuſtitię vel ipſos iudices tempore ſyndicatus, non minus puniendos, fore,quàm ſi nondū iudicū officiū finitum eſſet.l.1. C.vt cau poſt liber.Bal.in l.obſeruate.§.proficiſci.de offic.ꝓconſ.Hip. eo loco cuius nos antea meminimus. And. de Iſern.in conſt. reg.quæ incipit,Magnæ curiæ.gl.in §.illud. in authen. vt iud. ſine quoq. ſuffrag.verbo, mortis collat.2. definiens capitis pœna afficiendum eſſe eum, qui officiali iniuriam irrogauerit durāte ſyndicatu. Tametſi Bar.in l.itē quæritur.§. qui impleto.ff.loc.audacter aſſeueret,finito officio iudices non eſſe,
Irrogans iniuriam iudici tempore ſynd.

 nec iudi-

nec iudicium priuilegijs potiri. Nihilominus tamen exiſtimat iudicantis arbitrio puniendum eſſe, qui iniuriam iudici officio functo intulerit. Et tex. eſt in l. iudici. ff. de iniur. l. illud. de appel. & inibi Bar. idem definiẽs Bald. in c. 1. §. iniuria de pa. iur. fir. in vſi. feud. Iaſo. in l. principalibus. ff. ſi cert. pet. col. 4. & inibi Butrig. Bald. in l. tribunus, in princ. ff. de teſta.
13 mil. Itidem † Bald. in l. obſeruare. §. proficiſci. q. 3. ff. de offic. procon. idem omnino opinantur: vt etiam, ſi ſtatuto municipali ſancitum fuerit, iniuriantem poteſtati capite plecti, intelligatur de eo, qui non eſt in officio, nec à ciuitate diſceſſit. Hoc profitetur ex recentioribus Franciſ. Auil. in c. 1. Præto. nu. 8. in verb. durante. Et in c. 1. ſynd. nu. 14.

His ſic præhabitis ex eodẽ ſtipite, ſiue fonte, & illud ema-
14 nare videtur ad regiam † conſtitutionem 5. titu. 12. lib. 8. ord. reg. Vbi expreſſim definiens pœnas contra occidentes, vel vulnerãtes ipſos iudices miniſtroſve: intelligit etiam, ſi tempore Syndicatus iniuria fuerit illata.

15 Hinc diffiniri poterit quod & † Bal. ſcribit in c. 1. §. iniuria de pace iur. fir. definiens, quòd ſi quis impegerit alapam iudici, poſſe quidem criminis authorem furca ſuſpendi Innoc. in c. dilecti. de pœnis. Iaſ. in l. qui iuriſdictioni. nu. 3. ff. de iur. om. iud. Paris à Puteo, de ſyndic. verbo contumacia. nu. 7. fol. 89. Ang. in tract. mal. in parte vſq; ad locum Hypp. in l. vnius facinoris. §. cogniturum. ff. de quęſt. num. 70. Ant. Corſet. in repert. ad Abbatẽ. verb. iudex. col. 13. Et in ea ſpecie in praxim ſe habuiſſe aſſeuerat Franciſc. Auiles in ca. 1. Prętorum, verbo *Dorechamente*. nu. 12. Bonif. de Vitali. de maleficijs. titu. Quibus de cauſis poſſet ad mortem condemnari. col. 2.

Grauior iniuria cẽſetur ratione loci.

His itaq; diſcuſſis, notandũ eſt ad huius capitis reſtitutionem, ęſtimari iniuriam ratione loci: veluti ſi quis in via publica, Platea Eccleſia, aut iudicis præſentia iniuriam irroget. text. in l. Prętor edicit. §. atrocem iniuriam. ff. de iniu §. atrox præcita. Vbi Imperator ſcriptum reliquit atrocẽ iniuriã ęſtimari, vel ex facto, vel ex loco. Veluti, ſi cui in theatro, vel in foro, vel in cõſpectu Prætoris iniuria facta ſit. Vel ex perſona. Veluti ſi Magiſtratus iniuriam paſſus fuerit. l. apud Labeonem. §. hęc autẽ. verſi. quod ait Prætor. ff. de iniur. Regia l. 20. titu. 9. part. 7. Atrox autem iniuria quæ dicatur explicant doct. in c. 1. ſolent. de ſent. exc. Et in c. per literas. de reſt. ſpol. Guil. in l. ſed ſi hac. §. Prętor ait. ff. de in ius vocãd. Alex.

ad Bar.

ad Bart.in l.non ſolùm.litera E.ff.de iniur.

Cæterum & illud conſtitutiſſimum eſt iniuriam † irrogari 16
poſſe alicui mediate, & immediate eidem perſonæ, vt ſi filio in poteſtate exiſtenti patris, vel vxori, ſeruo, famulo, clerico & monacho, eccleſiæ ſit iniuria. Ex quo aliqua conijcienda ſunt huic rei maximè neceſſaria ad huius quæſtionis perſpicuum intellectum, ſiquidem iniuria alicui de familia facta agere poſſe conſtat, longe quidem aliter ſicuti adnotat Bart. in l.1.§.fi.ff.de iniur.Cin.idem profeſſus, nu 6. & pleriq; alij in l.ſi non conuitij.C.eod.tit. Faber. & paſſim doct. in §. ſi à libro.Inſtit.de iniur.eſt text ad id præſtantiſſimus in l.item apud Labeonem.§.interdũ.ff.de iniur.Et expreſſim id adnotat Innoc.in c.dilectus. col.2.de appel. extatque Regia l.10. titu.9.par.7.quæ expreſſim id definit.

Ab eadem radice & illuc conſtat irrogantẽ iniuriam cadauerit, eius hæredi † cẽſeri feciſſe.l.1.§ quotiens.ff.de iniur. text. in auth vt defun.ſeu fun.eo. gloſſa, quæ expreſſim hoc ipſum vult,& Bart.& paſſim doct.in § quotiens.Itidẽ Barto. in §. Cato.l.4.de verb.obl.nu 31. Et regia l. penult titul.13. part.1.id vnũ addens,non ſolum hęredibus competere hanc actionem iniuriarũ,quibus & iure communi delata erat, ſed etiam defuncti conſanguineis. Quin etiam vi rapiens cadauer,impediens ve, quominus ſepeliatur, pœna legis de vi publica tenetur.l. qui ceptu.ff.ad leg.Iul.de vi. Cuius criminis punitio deportatio eſt,ex l.qui dolo.§.fi.eod.tit. & bonorum etiam confiſcatio.§.penul.Inſti.de pub.iud. Et adnotat pleraque id genus alia. Hoſt.in c. cùm liberum. de ſepult.Petr. Rebuf.in gloſſ.ad conſtit.regias Gallię.part.1.in tract.de ſententia.num.67.Ioan.Sanſon,in gl.ad conſuet.Turonenſ.in rubri.de ſucceſſ.art.2.col.4.fol.310. Et præter alia eſt, in hac quæſtione obſeruandum,in eos qui defunctorum imagines, & ſepulchrorum ſtatuas offendunt, iniuriarum actione experiri poteſt ex l.ſi ſtatuta.ff.de iniur.Batt. in l. qui libertate. §.ne eius.ff.de oper.publ.Vbi agit de his qui radunt arma ex capellis.Nunius Auenda in c.præt.nu.3.

17 Iniuriam irrogans cadaueri.

Hinc illa examinatur quæſtio † perplexa valde, & à doctoribus vtique nõ ſatis diſcuſſa.Iniuria monacho, clerico ve irrogata eccleſię,abbati facta cenſeri conſtat.Bal.in l.præſens. C.de tranſact.Abb.in c.parrochianus.& in cap.non.dubium. & in cap.contingit.de ſent. excom. Bald.in l.qui accuſare.C. 18

Iniuria clerico facta eccleſiæ fit.

qui accuſ. non poſ. Alexand.ad Bart. in l.1.§.fin.& in l.ſed ſi vnius,§.filiofamilias.ff.de iniur.Iacob. Vilal.in 2. parte repe. l.22. titulo 1. part. 7. Eoque nomine iniuriarum actione experiri poſſunt,ex capitul.cùm deſideres.§.finali de ſenten. excom. & inibi paſſim doct. adnotapt. Quo fit pecuniã monachi interfecti, ex tranſactione facta, abbati, ac monaſterio ſoluenda eſt,non tamen eius patri ex Roma. conſil. 450. Deci.in cap.in pręſentia.num.57.de probat. Quorum ſententia communis eſt teſte Alciato in l.4.§ Cato. de verbor. oblig.Tametſi ab hac ſententia diſcedat, Boerius aſſeuerans contrariam eſſe communiorem deciſi.121. nu.9. à poſteriori tamen ſententia non eſſe diſcedendum exiſtimo ex glo. in l. ex cauſę.§. Pomponins.ff.de minor. & aliàs iſthæc quæſtio negotium nobis fuit.

Duæ cões contrariæ.

19 Hinc etiam & quod obiter menti occurrit, adnotandum eſt, patrem agere poſſe, contra eum, qui filio iniuriam irrogauit, ex Alber. in l. ſed ſi vnius.§. filiusfamiliàs.ff.de iniur. Iacob.de Aret.Barr.Ang.in pręcitato.§.filiusfamiliàs, idem deducentes ex tex.inibi in verſicu.planè. poſt gl.quæ expreſſim,hoc ipſum vult ibi, in verſi.filio. quę eſſe opinionẽ Hug. primi id aſſeuerantis,aſſeuerat Specu.titu.de iniur.§.1.verſic. ſed nunquid nocet filio. Ab hac tamen ſententia libenter diſ. cedit Azo in ſumma.titul.de iniur.§. datur actio iniuriarum ad fin.ex text.in l.1.C.de bo.mater.& in l.vltim.C. de bonis quę lib.Hoſtienſ.in ſumma, titul.de iniur. col.3. diffinientes in præiudicium ipſius filij patrem, ne vtique poſſe iniuriam filio illatam remittere. Quorum ſententia illud coadiuuat pater filio inuito legatum eidem relictum non poteſt repudiare.l.remittente.C. de iure deliber.l.ex repudiatione.C.de fideicommiſ. nec itidem bonorum poſſeſſionem ſibi quęſitam.l.2.C.de repud.bonorum poſſeſſ. Nec aliquo iuris apice obſtant pro contraria adducta parte, ſiquidem ex iniuria filio illata grauior in patris perſona exiſtimatur, quàm quæ in filio.ex glo.in l.in perſonam.ff.de pact.& inibi Barr.Paul. Caſtrenſ.Angel.Fulg.& Iaſo.& Iacob.de ſancto Georg.Collectarius.in capi.fi.de iniur.Barth.de Firm.in eo tract.quem publicum fecit,de epiſc.part.3.libro 4.q.12.verſi.ſubſequenter quæro.deciſi.Capellæ Tholoſ.262.gloſſa paſſim admiſſa, in cap.ſi is qui prælatus.23.q.4.Ludouic.Bolog. poſt Bart. in l.Lucius.in primis interpretationibus.ff. ſol.mat.

Filij iniuriã,an pater remittit.

Illud

Illud verò prætermittendum non eſt, quòd licet prælatus illatam iniuriam eccleſiæ remittere non poſſit, nihilominus religioſo iniuriam illatam poſſit vtique remittere ſicuti in ea ſpecie diffinire Io. Fab. Angel. in §. patitur. Inſtit. de iniur. Itidem Ioã. Fab. in l. ſi quis in hoc † genus. C. de epiſc. & cler. Baptiſ. de ſanct. Blaſio in tract. correlati. q. 6. fallen. 20. Iaco. à Bellouiſo in ſua pract. titu. de iniur. fol. 7. col. 3. verſicu. ſed nunquid ſi filius. & in ea ſpecie ita reſponderunt canoniſtæ in c. cum deſideras, & in c. non dubinm. de ſenteut. excom. *Religioſo illatã iniuriã Abb. remittit.* 20

Prę cæteris ſatis compertum eſt, quòd ex eadẽ radice emanare videtur, ſummum eccleſię pręſulem, † minimè poſſe illatam eccleſię iniuriam remittere. glo. in verb. punire. in c. 1. de pœn. libro 5. cui ſimilis eſt in c. cõtingit. de ſen. exc. Et doctores vtrobique Zeucelin. in extr. ſi fratrũ. titu. ne ſede vacan & eſſe frequentiori calculo receptam ſentẽtiã profitetur Boe. deciſi. 120. num. 5. j. par. Pro qua eſt tex. ad id præſtãtiſſimus in c. ſolonitane. 63. diſt. quæ omnia deſeruire videntur, ad intellectum regię conſt. 22. titul. j. par. 7. diffinientis, habita pace cum offenſo & inita cõcordia pœnã criminis ordinariam pro delicto imponi non poſſe. Atq; ideo pater iniuriam filio irrogatam remittens criminis authori, pœna ordinaria imponenda non eſt ex text. in cap. Quintauallis. ibi. Pro offenſa, quam filij ipſius. Et inibi Bald. de iureiuran. Iaſo. in d. l. in perſonam quam explicat cum l. contra iuris regulas. §. final. notab. 6. de pact. nec credendum eſt patrem, velle in cauſa filij calumniari, & abſque aliqua cauſa iniuriam remittere. l. mater. C. de calum. l. fin. ff. de pu. iudi. niſi & id conſtaret, euidentiſſimis præſumptionibus ex Barto. & doct. in l. fin. C. de bon. quæ liberis. 21 *Papa iniuriam eccleſiæ non remittit.*

Ex quo diffinitum extat patrem optimo quidem iure filio illatam iniuriam remittere poſſe ex l. qui inceſtu. §. fin. gl. & doct. in l. ſi maritus. §. ſi negauerit. ff. ſol. matri. & in l. tranſſigere. C. de tranſact. Alex. in l. Lucius. ſol. matr. ff. Ang. in l. inter liberas. §. filiusfamiliãs. & ibi Alex. ad Bart. ff. ad leg. Iul. de adulter. Quibus nec admodum inuitus accedit Boerius, conſi. 68. Cuius initium, viſa tranſactione. col. pen. Albe. in l. licet. §. fin. col. 2. ff. naut. caupo. & ſta. Quam paſſim receptã ſententiã intelligẽdam fore exiſtimo, † ni & pater eſſet abiecta perſona, infimę q; cõditionis, perſona vero filij eſſet honeſta, alijsq; titulis decorata ex l. ſed ſi vnius. §. filiusfamiliãs. *Intellectus communis.* 22

ff. de

ff.de iniur.in verſi.interdum. Angel.in l. cum poſſit. de iniur.

Alius etiam ſubijcitur caſus à priori ſententia, ſi eſſet iniuria violati thori illata filio, pater non poſſet remittere, ſicuti Bart.exiſtimat, in l.qui inceſtu.§. fin.ff. de vi publ. text. ad id omnium celebris in l. inter liberas.§. filiusfamiliâs. Et inibi Alexand.ad Bart.ff.de adult. Baldus nouel.in tract.de dote.4. par.verſic.trigeſimum priuilegium. Petr. Rauen. in ſuo iuris alphabetico.in verſi.iniuria. Ludouic. Bolog.in d.l. Lucius. in primis interpreta. Et ante hos Bart. Bald.Imol. Alexand. Rom.& neotericorum maior pars in d.l. Lucius.ſolut.matr. Rom.ſingul.tu habes. Hippoly.ſing.573.grauior eſt. Alex.ad Bar.in d.§.filiusfamiliâs.

Tertius ſubijcitur caſus, vt res iſta apertiſſimè intelligatur, in querela inofficioſi teſtamenti, cum illa iniuria irrogata ſit ſoli filio, & in patrem non tranſeat ex l. Papinianus, in princip.ff.de inof.teſtame. Atque ideo eam iniuriam patrem remittere non poſſe, conſtitutiſſimum eſt.

Quartus ſubijcitur caſus qui non infrequẽter diſcutitur, ſi & pater abſens eſſet, nec vtique iniuriam remittere poſſet ex l.ſi longius.§.1.ff.de iudic.& inibi Iacob. de ſancto Geor. gloſſ.in cap.cum illorum.in verb.paſſus. & inibi doctores de ſenten.excom. Ioan.à Plat.ſumens rationem ex text.inibi in §.patitur.Inſtitut. de iniur. Manſue. in ſua.pract.titu.de iniu. fol.39.col.2.Doct.in d.§. filiusfamiliâs. Quibus pleraque id genus alia congerens accedit Guli.Bened.in repet.in c.Raynuntius fol.328.col.4 de teſta. & Boer. ſignanter eo in loco cuius & anteà meminimus.

23 Vt que longo ſubſellio tractauerimus, & quo abij redeã, ſi iniuria vxori illata ſit, viro vtiq; cenſetur facta, atq; eidem actio cõpetit nomine proprio.l.5.itẽ autem per ſemetipſum. & in l.eum qui.§.etſi nupta.& in §.ſi iniuria.Et inibi Bart.ff. de iniur.& ſuffragatur quod Lucas à Penna adnotat in l.1.C. vt publicæ letitię.lib.12.q.20. diffiniẽs inita pace cum viro, ſi vxorem eius oſtenderit, pacem violaſſe conſtat. Bald.idem profeſſus in auth.habita.C.ne fil.pro patr.rationem ſumens ex text.inibi ſcholari irrogans iniuriam pœna quadrupli afficiendus eſt. Ita quidem, ſi ſorori, fratri matrive ipſius ſcholaſtici euntibus ad eum viſitandum iniuriâ illatę fuerint.

Hinc & illud diffinitum extat, ſi lege lata cautũ ſit, ſtatutove municipali, irrogante certam pœnam magiſtratui, offeud

fendẽti:iniuriam vxori magiſtratus inferens, ea pœna coerceri debet ea ratione, quia priuilegium clericis conceſſum competit, & eorum vxoribus.l.vlt. & inibi Cinus.C. de iniurijs.& in vltima.& in l.medicos.C. de profeſ. & medic.libro. 10. Lucas à Penna ſerioſe in declarat. in l. eos qui. & inibi Plat.C.de fabricen.libr. 11.& in l.ſacris noſtris.C.de prox.ſacror.ſcrin.lib.19.& in l.vlt.C.de priuil.ſcholaſt. eodem libro & in l.vltima.C.de princ.agen.in rebus.

Er fortiſſimum argumentum huic rei præſtat l.1.ff. de in ius vocan. diffiniens marito aliquod priuilegium concedens ad vxorem eſſe extendendum. Baldus, Salic. Alex.& plerique alij inibi. Et Dec.2.notab.Raph. Cum. ex text.in l.non tantum.ff.de re iudic.Bald.conſil.409.conceſſus fuit. vol.1.idque deducentes ex illa ratione, qua circũferri ſolet, vxorem radijs priuilegijſque maritiorum potiri ex l.1.& 2.C.de vxor.militum.& inibi expreſſim adnotat Odofredus text. in l.2.C.de Epiſcopus & cler.

† His omnibus animaduerſis, & illud deduci videt̃, quòd ſi alicui cautio itineris, & vt vocant, ſaluus conductus concedatur, vt ex Italia poſſit ad Hiſpaniam vſq; peruenire per Galliam, vxori etiam hoc mnnus competit, tametſi eius nulla fuerit facta mẽtio. Cõſuluit Baldus in ea ſpecie conſi.414. libr.5.cuius meminit idem profeſſus Iaſ.in l.ſi ſtipulatus fuero.ff de verb.oblig. Itidem in d.l.non tantùm.& omnium diligentiſſimè Alber.in 1.ſtat. partt.quæſt.114.Et ex canonicæ Philoſophię authoribus huic acceſſere ſententię Anchar. Lap. Philip. Franc.in cap.ne aliqui.de priuil.lib.6. & aliquot axiomatibus id explicat Alc.in d.l.1.in ver.vxori.C.de in ius vocando. † Liber hoc in loco non incongruè ex his quę rere, ſicuti & vir propter priuilegium dignitati conceſſum quęſtioni ſubijci non poteſt, ex l.ſeueram.C. de dignitat.libro 12.Ioannes à Platea in l.mulieres.eodem titu.l. milites. C. de quęſt. regia l.4.titul. 2.lib. 4. ord. reg. ita quidem, & eius vxor torturæ ſubijci non poterit. In qua ſpecie ita reſpondit Ioan.à Plat.loco præcitato.l.2.C.de quæſt.l.6.titu.2. libro 4. ordin. inibi, *Otro ſi las mugeres, que fueren casadas con hombres hioſdalgo, &c.* Et ita nouiſſimè aſſeuerat Franc.Auil. in cap, prętorum.num.16.in procemio. Et ante eum Alciat eo in loco, cuius & antea mentionem fecimus. Matthęus ab Afflict. in conſtitut. Sicilię incip.proſequens.colum.5. verſicu.

24

25

verſi.ſecundò quęro. Et iſthæc ſententia de ſtatuto puniente iniuriam factam magiſtratui, viro ve locum etiam ſibi vendicabit in vxore magiſtratus, quæ adeò recepta eſt à doctoribus vtriuſque claſſis, vt impugnari non poſſe videatur, mihi tamen in ea quæſtione longè alia mens eſt & ratio. Et certè doct. ſuo fruſtrantur voto, ſicuti exiſtimat cõtrariam ſententiam profeſſus Franc. Aret. conſi. 130. conſultiſſimi. Decius, Andr. Alciat. in l. 1. C. de in ius vocan. Et inibi Thom. doctius Philippus Dec. conſi. 501. in ciuitate Alexandriæ. col. ſecunda. Itidem in l. more. col. ſecunda. ff. de iuriſdict. omnium iudicum. Pro quorum ſententia aliquot iuris rationes afferam, quę partim hanc aperiant quęſtionem, partim diffiniant.

26 † Et primò conueſtiri poſſet priuilegium patri ratione dignitatis conceſſum ad filios vtique extenditur, ex l. moris. §. iſte ferè. ff. de pœn. l. diuo Marco. C. de quæſt. gl. in l. 1. C. qua ęta. lib. decimo. Nihilominus ſi ex forma ſtatuti magiſtratum offendens ſit aliqua afficiendus pœna, ea non afficietur, ſi filium ipſius poteſtatis offenderit, tametſi filius patris dignitatem nanciſcatur, ſicuti Baldus in l. 1. C. ſi rector prouinciæ. ad finem: Franciſ. Aretinus in l. maritum. ad finem, ſoluto matrim. aſſeuerant.

Secundò fortiſſimum huic rei argumentum præſtat triuiale iuris adagium in materia pœnali dignitatis appellatione, dignitas venit principaliter, prout eſt in aliquo non tamen prout eſt in conſequentiam, & participatiuè, ſicuti argumento optimo deſeruit tex. in dicta l. moris. §. poteſt. vbi definitum extat prohibitus poſtulare apud Prę ſidem, minimè

27 apud prę ſidis legatum prohibendus eſt † poſtulandi munus exercere. At Præſidis dignitas legato communicatur in conſequentiam eiuſque imaginem repræſentat, ſicuti adnota- Barto. in l. quod principi. ff. de leg. ſecundo. l. 1. & ſecunda. ff. d. officio præſid. & vicarium epiſcopi dignitatem repræſentare conſtat, facitque idem tribunal cum eo. Bartol. in l. prima. ff. quis & à quo appellandum. & eſt text. in cap. ſecundo. de conſuetud. libro 6. & ſic dignitas quæ ob maritum vxori euenit ex cap. ſi quis ſuadente. 17. quęſt. 4. Ex quo conſtitutiſſimum eſt clericum percutientem ipſo iure nodatum eſſe ex communicationis ſententia: minimè tamen locum vendicat

28 in percutiente clerici vxorem: † tametſi legitima ſit ſicuti in vxore in minoribus conſtituto in ca. 1. de cler. coniug. libi. 6

& inibi

& inibi Ioan.Andr.& Imol.itidem in capit.ſecundo. de foro competenti,extra. Et ſuffragatur ratio, cùm ſanè hoc priuilegium toti ordini eccleſiaſtico conceſſum ſit, minimè ad perſonam quæ eccleſiæ non deſeruit extendi debet, eò maximè in materia pœnali. Quo fit offendere vxorem dignitatis iudicis vt eſt offendere poſitum in dignitate nō eandem eſſe rationem. Atque ideo extendi minimè debet c.quod Dei. de ſtatu monach.c.canonica.de ſenten.excommu.l.Iulia.§.hoc caput.ff.de ritu.nupt. Et in hac ſpecie hanc profeſſus fuit ſententiam Iacobus à Canonibus in eo tract. quem publicum fecit,de iniurijs & damno dato, in ſecunda parte quæſtio.13. vbi exiſtimat clericorum vxores minimè gaudere maritorum priuilegio, vtpotè immunes ſint à repreſſalijs. Ex quibus locis pleraque alia recenſere poſſem. Sed id nunquam animo fuit complexus.

Tertiò contrariam ſentētiam impetit dignitas quæ ex viri perſona vxori communicatur,non eſt dignitas,vt ita dixerim principalis,ſed vtique in conſequentiam, Barbat. in l. ſi Auguſt.quam cum l.quod principali legit.ff.de leg.ſecunpo. At ſtatuta maximè exorbitantia, & pœnalia ſtrictè conſideranda ſunt. Non tamen in caſu ficto l.conſtitutionibus ff.ad municip. l. quod verò. cum pleriſque alijs ff. de legibus. paſſim Doctores inter quos & Bartò.in l.omnes populi ff.de iuſtit.& iure.ergo cùm ſtatutum pœnam infligat magiſtratum offendenti minimè locum ſibi vendicabit in vxore, quæ impropriè & fictè potitur ea dignitate l. 3. §. hęc verba ff. de nego. geſt.

§ Ex quibus plura poterunt examinari huic capiti maximè neceſſaria, tametſi doctores, vt ex illorum lectione conſtat, tam neoterici, quàm antiqui adeò inuoluerunt, vt nulla ferè eorum ſententia ſibi conſtet. Nam ex his quæ dubia ſunt nihil verum teneri, nec falſum euerti poteſt. Illud hac in quæſtione deducam,promittens non offendere maritum, certa pœna,quòd ſi vxorem offendat, minimè poterit agere ex ſtipulatione. Siquidem ficte videatur offendiſſe l.eum qui. §.vlti.ff.de iniur.& Barto.in l.4.§. certo. ad fin.ff.de verbor. oblig.Aret.in l.ſecunda §.1.ad finem ff.ſoluto matrimonio. nihilominus maritus iniuriarum actione agere poterit, & in ea ſpecie adnotat Dominicus per textum ad id præſtantiſſimum inibi, in capitu. nec aliqui de priuileg. libro ſexto, 29

notab.

notab.4. vbi exiſtimat priuilegium regis minimè reginæ cõpetere, nec eiuſdem filijs, niſi & id exprimatur. Decius in l. quoties idem ff. de regul. iur. ad finem. & ſic his quæ priorem ſententiam probare videntur, obiter ſatisfactum eſt.

Hinc etiam conſtabit an verum ſit, quòd plerique exiſtimant ad huius capitis apertiorem declarationem, promittens alicui non offendere, ſi fortè fortuna illius hæredem offenderit, ex ea promiſſione minimè agere poteſt, ſicuti exiſtimat Aretin. in præcitato §. Cato. col. antepenult. & in l. ſi ſtipulatus fuero. col. prima ff. de verborum obligationibus. Ex his etiam poterit tractari qualiter ſit accipiendum, quod & Barto. in dicto §. Cato. l. 4. nume. 30. ff. de verborum oblig. aſſeuerat, quòd ſi promiſerit ſe, nec hęredes ſuos offenſurum, adiecta certa pœna, & promiſſor deceſſerit relictis hęredibus, è quibus vnus Sempronium offendit pœnam inſolidum committi. Quam eſſe communem profitetur Ripa numero 39. & 99. inibi. Tametſi contrarium eſſe communem in ea ſpecie aſſeueret Claud. nu. 38. & 86. & Alc. num. 186. in prędcitato §. Cato. Sed quia iſthęc aliàs negotium nobis erit, ideo conſultò miſſa facio.

Duæ communes contrariæ.

Supereſt vt nihil deinceps hac in re deſideretur contrarię ſententiæ reſpõdere, tametſi vxor priuilegijs mariti gaudeat, id tamen non admittitur in diſpoſitione corporis afflictiua, regul. in pœnis c. hodie. de reg. iur. lib. 6. l. cùm quidam ff. de lib. & poſth. cum pleriſque alijs, de quibus paulò anteà mentionem fecimus. Quibus ita diſcuſſis exactè poteſt doctorum controuerſia explicari.

Secundò vt veteres obſcurẽt acta triumphos, in hoc duntaxat tractatu perplexa valde æſtimatur, ſecunda ratio pro contraria adducta parte. Cui facilis eſt reſponſio, & miror, quòd ſummi Canonum legumque magiſtri à canonica ratione tam facilè denegauerint, afferunt hoc ſuum ſymbolum. Iniuria illata vxori minimè cenſetur, marito illata, eiusq; vendicta ei competit per quandam conſequentiam ex l. eum qui. §. vlt. ff. de iniurijs. at ſtatutum de quo paulò anteà mentionem fecimus, vim obtinet in inferente magiſtratui iniuriam. Quod ſanè intelligendum eſt verè & non fictè, nec per mediam alterius perſonam l. aut qui aliter §. vlti. ff. quod vi aut clam. l. hæc verba ff. de adult. Bart. in l. ſi vnus §. ſeruus ff. de iniur. Itidem in d. §. vlti. Et tamen luculentiſſimi iuſtitię do-

tiæ doctores in ea ſpecié, quàm plura ſine iuris & æquitatis miniſterio tradiderunt:docent enim plura implicata, & non neceſſaria,& forſan non vera. Credo equidem, ꝙ ſi veritatis inquirendæ cura acriter eos anxiſſet,vtique hanc ſententiam approbaſſent, quòd nonnunquam negligentia in cauſa fuit. Siquidem quæ ab alijs ſcripta ſunt ſine altiori inquiſitione alijs tradunt.

Nec obſtant per Franciſcum Aretin.adducta, qui in dicto §.Chriſogonus.ad finem eſt ſibi contrarius. Et contrariam prorſus ſententiam profeſſus eſt exiſtimans in ſtipulationis pœnam incidere qui eius vxorem offendit, quam non offendere promiſerat:& Alciatus in dicto §.Cato.in ſeptima quęſtio.de verborum obliga.ex §.patitur.Inſtit. de iniurijs,idem exiſtimat,& l.iniuriarum C.de iniurijs.qui his noſtris refragare videtur,reſpondeo inibi, maritus in vxoris iniuria propriam pari intelligitur. Verbum ſiquidem intelligitur apud omnes profeſſores in confeſſo eſt improprietatem ſignificare ex Bart.& pleriſque alijs in l.ſi is qui pro emptore. colum. octaua.verſicul.ſed illa opinio. ff.de vſucap. l. ſi tibi homo §. cùm ſeruus. de legatis primo. inibi ex die aditæ hæreditatis eius intelligitur. Et inibi Barto. Bald. & alij fictionem denotare exiſtimant.Et eſt textus in l.quia ſeruo.& inibi glo. expreſſim adnotans ff. de action. & obligationibus. text. in l. vna §.primo. cum alijs C. de rei vxoriæ actione §. ſed ſi illo. verſiculo per gloriam viuere intelliguntur. Inſtitut.de excuſat.tutorum.glo.in l.hæres quoque ff. de acquir. hæreditate. Cui ſimilis in capit.ex ſtudijs.de præſumpt. Ex quibus ſatis ſuperq́ue conſtat verbum intelligitur fictionem denotare. Quòd ſi doctores vim verborum illius textus, & circunſtantias expendiſſent omnia nempe ſana, & vera apparere potuiſſent: & ſic doctorum ratio calculo non caret, licet à nemine notetur, & ille textus difficultate prima fronte cæteris præſtat,cui ſatisfactum eſſe videtur.

Rurſus nec à Baldo adducta in dicta auth. habita obſtant, quominus iſthæc ſententia procedat. Siquidem Imperatoria conſtitutio, inibi in materia ſtatutaria loquitur: in qua ſtrictior interpretatio facienda eſt, quàm quæ in iuris communis diſpoſitione, vel ex eo Imperatoria deciſio procedit: quia ſi ſcholarium conſanguinei impedirentur ad ipſos accedere,multa eiſdem incommoda euenirent. Quo fit Baldi

ſententiam

ſententiam ſumentis rationem ex d.authen.habita. minimo apice deſeruire videtur, quo minus iſthæc procedat opinio, & offendicula doctorum manifeſtè tolluntur, ex l.ſed etſi paterfamiliàs §.non ſolùm ff. ad ſenatuſconſultum Maced. vbi diffinitum extat exceptionem ſenatuſconſulti, quam odioſam eſſe conſtat, perſonam non egredi regulariter. Vide qui ſapis, qui probus es, qui iuris veritatem amas, quàm ancipiti periculo communis conſiſtat opinio. Quod ſi vera eſt, non quia cõmunis eſt, ſed quia iuris eſt, & ſi ſolus quiſpiam docuerit obtinebit: ſin minus tanquam ſirtes eſt euitanda. Tu tamen candide lector in tuo ſit delectu quam velis ſequi
30 opinionem. Proximè † dictis, illud non intempeſtiuè diſputatur, in hoc duntaxat tractatu, quæ ſit iniuriæ pœna. Siquidem contra huius criminis reum ciuiliter, ac criminaliter agi poteſt. Et vna via electa ipſo iure altera tollitur, eo potiſſimum cum vtraque ad vindictam tendant §. in ſumma. Inſtitut.de iniurijs inibi poſſe, vel criminaliter agere, vel ciuiliter l.prętor edixit §.poſſe.ff.de iniurijs l.ſi quis iniuriam. l.finali, eodem titulo, quibus admodum conuenit regia l.21. titulo nono, part.ſeptima, & in ea ſpecie ciuiliter agi cõſtat, ſi iniuriam paſſus ad pœnam, ſibi pecuniariam applicandam agit, ex Bart.Angelo, Cino in l.ſi non conuitij C.de iniurijs. nona quęſtione. Angelus & Plat.in §.pœna autem. Inſti.de iniurijs.ille columna ſecunda. Saly. idem profeſſus in l.atrocem.numero quinto & ſexto C.eodem titul. Angelus in tractatu maleficiorum.in part.nec non ad querelam. ad fin. Idem in §.primo.numero tertio.& Iaſon numero 51. Inſtitu. de actio.gl. communi conſenſu admiſſa in l. iniuriarum æſtimatio.ff.de iniur.& inibi Barto. Ange.& plerique alij. In his tamen regnis in praxi, ac vſu receptum eſt, paſſum iniuriam ad vtrunque alternatiuè ſe referre ex l. conſtitutionibus. ad finem, & ex §.pœna autem. Inſtit. de iniurijs l. ſancimus C. de iudicijs l.videamus §.fin.ff.de in litem iurando. regia l.de qua paulò antea mentionem fecimus idem diffinit.

Cæterum id etiam conſtitutiſſimum eſt iniuriam paſſum poſſe agere ad punitionem iniuriæ principaliter, ciuiliter, vel criminaliter, vel incidenter ad damna & impenſas: Abb. & Felinus per tex.inibi in cap.poſtulaſti.de Iudæis. Bart.in l. interdum §.qui furem ff.de furt. Iaſ. omnium diligentiſſimè nec admodum inuitus accedit, in §. ex maleficijs.nume.77.

Inſtit.

Inſtitut.de actio. Itidem ad omne lucrum & intereſſe agere poteſt,ex l.qui nomine ff.ad leg.Cornel.de falſ.ad plurimum differt ipſius iniuriæ æſtimatio ab damnorum & expenſarum æſtimatione, cùm iniuriæ æſtimatio fit ad certam quantitatem iuratam ſalua ipſius iudicis taxatione. Ex qua quidem moderatio quantitatis iuratę fit l. videamus §. 1. ff. de in litem iurando.gloſſ.paſſim recepta in cap.ſi canonici.de offic. ordin.Cui ſimilis in princi.de actio.Inſtitu.Rota noua 152. Philip.Franc.in prępcitato cap. ſi canonici. Quibus & illud adijciam vbi iuramentum pertinet ad affectionem non detegitur periurium aliquod: tametſi qui iudicandi munus habet,quantitatem iuratam taxet.Rurſus expenſarum taxatio & damnorum non ita fit. Primò quidem moderatio fit à iudice inſpecta qualitate ipſius vulneris & iniuriam paſſi. Poſt hanc diffinitionem ab ipſo actore iuramentum præſtatur, quo aſſeritur, illam quantitatem expenſam verè fuiſſe. Quam praxim adnotat Bar.& Iaſ.nu.20. in l. ſi quando C. vnde vi.Abb.in c.vlti.de his, quę vi metuſue cauſa fiunt glo. cõmuni conſenſu ſtabilita,in c.1.§.2.de elect.in 6.& eſt text. ad id celebris in c.olim.de iniur.extrà,& inibi doct.paſſim adnotant,& legiſtæ in l. properãdum §. ſin autem alterutra C. de iudic.extatq; regia lex 1.tit.18. in ordinationibus regalibus. Principaliter à præmiſſis deducitur verus intellectus l. item apud Labeonem §. ſi quis ſeruo verberato ff. de iniur. inibi.Quia † altera actio ad damnum pertinet culpa datum: 31
altera ad contumeliam l.dominium C.de iniur.l. ſi quæcunque §.iniuriam ff.ad leg.aquil.l.qui ſeruum ff.de acti. & obligat.tex.ad id optimus in capit.1.de iniur. Ex quo diffinitum extat, qui aliquem percuſſerit, operas eius impenſaſque in medicos irrogatas,reſarcire tenetur.Et inibi adnotat Innoc. Ioan.Andr.& plerique alij,l.ex hac ff. ſi quadr. paup.fec.dic. nec refert iacuerit percuſſus in lecto necne. Siquidem ſatis eſt,quod is ob percuſſionem impenſas fecerat,aut mercedem ordinariam artis lucrari omiſerit. Ex Theologis hanc profitentur ſententiam diuus Thom.2.2 quæſtio.62.arti.2.Scot. & alij in quarto Sententiarum, diſtin.15.quæſt.3. vbi etiam Ioan.Maior quæſt.19.idem exiſtimat & Adria.in c.de reſtit. bonor. corpor.ex noſtris. Abb. & communi conſenſu doct. in d.c.1.& ſeriosè id explicat Ioan.Lop.in cap.per veſtras 6. notab.§.9.de donat.inter vir.& vxo. & rurſus in repet. rubr.

§.25.num.5.fol.14.col.3.in magno.Anto. Gomez. huic accedit ſententiæ in deliƈtorum tractatu ca.6.de iniuria.nume.9.ad fin.Didac.à Couar.lib.2.Variar.reſolut.cap.eod. nume.7.in verſic.quartò,eodem iure.& non ſolùm percutiens,mutilans aliquod membrum, occidenſue quempiam,tenetur ad operas mercedemq́; impenſarum, ſed vtique ad eas quas facturus erat percuſſus,vel mutilus, toto vitæ ſuę tempore, ex l.ex hac lege.pręcit. l.final. ff. de his qui deie. vel effud. quas vtique ſoluere tenetur percuſſo, vel occiſi hęredibus, teſte Spec.titu.de iniur.§.poſt. Cuius meminit Abb.idem profeſſus in d.c.1.& eſt tex.in §.ob hominem verò liberum. Inſtit. de verb.oblig.quæ ex quaſi delicto naſcuntur. Ludo.Carrer. in praƈt.crimin.§.homicidium.num.38.Paris à Put.in tract. ſyndic.in verſic.pœna.Maran.in Spec.aureo,4.part.1.diſtin. col.1.Hipp.conſil.115.& 131. & ruſus in ſingu. 577. Eſt &
32 † aliud hoc in tractatu diſputatione dignum, qua actione, quoue iure mercedem operarum ſolui debeat iniuriam paſſo. Et ſunt qui exiſtiment iudicantis arbitrio,& id incidenter ex l.interdum 2.§.qui furem.ff.de fur.Bart.& doct.inibi Ang. in d.§. ſi quis ſeruo verberato. Floria. in l. ſed etſi quæcunque. num.10.ff.ad leg.Aquil.Bald.in l.dominum C.de iniur.& in praxi in his regnis id eſſe receptum aſſeuerat Anto.Gomez. nu.10.in eo loco,cuius antea meminimus.Qui quibuſdā adhibitis iuris propoſitionibus,hanc de qua agimus q.declarat. Ex quo apparet mercedem operarum ſoluendam iniuriam paſſo,iuxta eandem æſtimationē, quam ipſe ſi verè operaretur cōſequutus foret.D.Tho.2.2.q.62.art.2. ad primū & inibi Caiet.q.62.art.3.Adr.in 4.ſent.in trac.reſti.bo.corp.Scot. diſt.15.q.3.Ij omnes vno marte,eademq́; voce exiſtimāt, in cōſcientię foro,mortuo iniuriā paſſo, poſſe qui iniuriā intulit, in iniuriæ illatæ compēſationē aliquid ad animæ alterius vtilitatem expendere.Illud tamen quod & Io.Maior aſſeuerat loco pręcitato in exigenda mercede operarum viri boni arbitratu,aliquid minus ſoluendum eſſe percuſſo quieſcenti, quàm ei iuſta mercede laboranti deberetur. Cuius ſententia calculo non caret,nec vlla ratione defendi poſſet.Siquidē iniuriam paſſus,ſi bona valetudine vteretur, nec percuſſus foret,propriā excerceret artem:igitur hoc impedito exercitio, tanti ęſtimatio eſt facienda,quanti ceſſante impedimēto fieret. Poſtremò,contra maiorem impetit ratio hæredes occiſi agere

agere poſſunt ad æſtimationem operarum, quas occiſus miniſtrare poſſet ſi vixiſſet, iuxta Iuriſcon. diſputationem in l. hæreditatū ff. ad leg. falc. Et huic ſententię ex nouioribus acceſſere Aym. Sabil. conſ. 119. Hipp. ſing. 575. & in conſ. 115. Et eſt tex. ad id præſtantiſſimus in l. vltim. ff. de his qui deiec. vel effud. gloſſ. & Angel. in §. ſi iudex. Inſtit. de obliga. quę ex quaſi delic. naſc. Abb. & doct. in d. capitu. 1. & in capi. olim. de iniur. Spec. eod. tit. §. 2. verſic. ſed nunquid. Hip. conſi. pręcit. Matth. Afflict. in conſtitu. incip. officialis. in 1. libr. 1. Campi. deciſ. 333. Lud. Carrer. in pract. crim. §. homicidium. nu. 378. Ant. Gomez. nu. 11. pręcit. & Hip. in ſing. Cuius & antea me minimus, exiſtimat idem eſſe etiam ſi pœna criminis damnatus homicida foret ad mortem, ex text. in §. iudex. Inſtit. de oblig. quæ ex quaſi delic. naſc. Et ibi Angel. & Fab. quod ſi mutilus. vel perpetua debilitatione membri fieret, æſtimatio annuatim facienda eſt, vtpotè certa quantitas quolibet anno idem vulnerato impendantur, ex Azo. in ſum. de oblig. quę ex quaſi delic. Paris à Put. de ſynd. fol. 200 in verſi. quia plures. colum. 2. Supereſt ad eiuſdem cap. interpretationem non inelegans quęſt. iniuriam paſſus non poterit ex percuſſione petere æſtimationem damni ſibi imminentis cicatricis cauſa quæ ex vulnere faciem deformem efficit ſi ſanè is ſit homo liber. ex l. ex hac ff. ſi quadr. paup. fec. dic. Cuius meminit Rom. idem profeſſus conſi. 278. ex nouiori. Guil. May. in l. libertas. nu. 2. ff. de reg. iur. & eſt tex. elegans in l. vltim. ff. de his qui deiec. vel. effud. vbi Conſult. ita ſcribit. Cicatricum autem, aut deformitatis nulla ſit æſtimatio: quia liberum corpus nullam recipit æſtimationem. Hęc ille. Quem pro ſing. adnotat Flor. & Alb. ibi itidem Albe. Carrer. Maran. Put. Hip. Did. à Coua. Ant. Gom. ijs in locis quibus & antea mentionem fecimus. His † ſanè pręnotatis rurſus quæritur, quod ſit obſeruandū, quę ue ratio ſit habenda ſi fęmina ſit, & cicatrix eidē illata ſit, & hęc deformitas conſideratē, eò maximè ſi nō ſit nupta. Si quidē ex cicatrice & deformitate difficilius, excellentioriq; dote eſſet viro collocāda. Alb. Iac. in d. l. ex hac lege. Arch. S. Domi. Ant. Gom. & alij locis pręcitatis. Et horū ratio paulò altiori commentario perpendenda eſt. Siquidem fœminæ ēt circa vltimum vitæ ſpiritū nimis anxie ſunt ne pulchritudinē amittāt, & proniores ſunt ad vecē, q̄ ad deformitatē, vt ſcriptū reliquit Venuſ. lib. 3. car. ode. 27. 33

O Deorum
Si quis hæc audis, vtinam inter errorem
Nuda Leones,
Antequàm turpis macies decentes
Occupet malas, teneraq́; ſuccus,
Defluat prædæ, ſpecioſa quæro
Paſcere tygres.

Et ex Ouidio.

Dos eſt ſua forma puellis.
Forma mulierem armat, virum autem robur.

Pleraq; congerit Stobæus ſerm. 63. & 65. Et Plato philoſophorũ grauiſſimus lib. 1. de legib. bona bifariã diuidit. Alia ſi-
34 quidẽ diuina eſſe, alia humana. Horum † aũt primum exiſtimat eſſe ſanitatem, deinde pulchritudinem, tertium vires ad curſum, quantum diuitias. Itidem lib. 6. de republ. & lib. 2. de legib. Theod. in lib. de iudicio. Et Cic. libr. 1. Offic. aſſeuerat venuſtatẽ & pulchritudinẽ corporis ſecerni non poteſt à valetudine. Ambr. lib. 1. Offic. idẽ exiſtimat. Et Cic. lib. 4. Tuſc. quæſt. inter præcipua corporis bona pulchritudinem primo collat. loco. Titus Lucret. poeta lib. 5. de rerum natura ſcribit: nam facies multum valuit, & pulchritudinem ſummum eſſe bonum conſtat ex Horat. lib. Carm. ode 16.

O mater pulchra, filia pulchrior.

Et ex Ouidij ſententia, diffiuit lib. 1. de arte amandi.

Nec faciem te pigeat laudare capillos:
Delectant etiam caſtas præconia formæ:
Et teretes digitos, exiguumq́; pedem
Virginibus curæ grataq́; forma ſua.

Itidem Ouidius in libello de medicamine faciei.

Virginibus cordi, grataq́; forma ſua eſt.

Et lib. 9. Metamorph.

Nimiumq́; cupit formoſa videri.

Et rurſus eod. lib. 4.

Et ſi qua eſt illic formoſior, inuidet illi.

Et Propertius lib. 2. elegia 29.

Num ſibi collatam doluit Venus? illa peræquè
Præ ſe formoſis inuidioſa eſt.

Et Pauſanias lib. 1. quo attica deſcribit. Cũ Phrine meretrix in iudicio Athenienſi fuiſſet accuſata, propter pulchritudinem fuit abſoluta. Scribit etiam Quintil. lib. 2. capitu. 16.

Et Plutar.in vita Lyperidis & Proper.de ea cecinit, dum ait.

Nec quæ delectas potuit componere Thebas
Phirne, tam multis facta beata viris.

Propterea Inno.Vergiliana in hæc verba Aeolũ alloquitur.

Sunt mihi bis ſeptem præſtanti corpore nymphæ,
Quarum quæ forma pulcherrima Deiopeiam:
Connubio iungam ſtabili, propriamque dicabo:
Omnes vt tecum meritis pro talibus annos
Exigat: & pulchra faciat te prole parentem.

Sicuti etiam non diſſimiliter forma vxoris pro dote eſt, ex Apuleio lib.2. de Magica virgo formoſa, & ſi ſit opidò pauper, abundè tamen eſt dotata, quod & Homerus approbat, lib.13. Iliad. referens Othryſoneum Cabeſorum regem ſpopondiſſe Priamo, ſe hoſtes à Troia effugaturum, ea lege, vt ſibi in vxorem daret Caſſandrã eius filiã etiã indotatã: erat filiarum Priami formoſiſſima. Idque diffinitum extat apud Eccleſiaſt.cap. 39. Species mulieris exhilarat faciem viri ſui. Et Cantic.2. oſtende mihi faciem tuam: Facies enim tua decora. Et Propheta Pſal.44. Cõcupiſcit rex decorem tuum. Et Eccleſ.cap. 26. Sicut ſol oriens mundo in altiſſimis Dei, ſic & mulieris bonæ ſpecies in ornamentum domus eius. Et diffinitum extat Geneſ.ca.26. Iacob. vt Rachel virginẽ pulchritudine & venuſtate præſtantem, vtpotè eam in vxorem duceret, Laban eius parenti ſeptem annis ſeruiuit, ex eo quòd formoſa eſſet & venuſta. Hinc etiam Magiſt.in 4. Sent. diſt. 30.& inibi Bonauentura & Palu. in ea ſunt ſententia, vxorem ducens propter pulchritudinẽ, ea lege, & ne ſit alia cauſa, nec quidem in labem peccati venialis incidere. Et huius ſententiæ habeo autores Aſteſa. in ſua ſum. lib.8. titulo 9. articulo primo, ad finem. Angelus à Clau. in ſumma, in verbo matrimonium. verſiculo penult. Diuus Thomas in dicta 31. diſtinctione. Idem exiſtimat & Florent. in prima parte tertię partis ſuæ ſummæ, titul.1.capi.19.§.quarta concluſio. Et ex noſtris Abb. in cap.tua nos. 3, notab. de ſponſa. Collect. poſt pleroſque alios in c. de leg. eundem de deſponſ. impub. Et ante hos glo. in ſumma.27.quæſt.1. ſiquidem pulchritudo in cauſa eſt. Ex his deduci poterit, ſi ad amuſſim dedeclarentur, quod in hac ſpecie Alexand. conſuluit conſilio 35
209. ponderatis his. col.2.vol.9. Si † ſanè nobilis mulier & multis abundans diuitijs, ſi paupertate laborantem ducat, ſi

ipſa deformis ſit, minime indigno videtur nupſiſſe,eò maximè cùm mulieris deformitas, cùm viro dote ampla compenſanda ſit.Et huius ſententię authores habeo Bald.Imol.in c. ſuper eod.in 2.de teſtibus,& diuus Ambr. libr.2.de virg. his omnibus ſuffragatur:maximè & Marr.Fan.in tract.de modo ſtudendi capitulo 30.verſi.item.Et Lucas à Penna in l.1.col. 1.verſi.2.quæritur.C.qui ætate ſe excuſant.lib.10. Siquidem pulchritudo exterioris oſtendit pulchritudinem interioris. Et hinc eſt quod Aug.lib.de ciuitate Dei 22.capi.19. & in eo libr.quem publicum fecit,qui inſcribitur Enchiridon.capitu. 92.ſcribitur corpora ſanctorum,ſine deformitate aliqua corporiſque labe reſurrectura, ſunt,& damnatorum corpora cũ ſuis deformitatibus, magiſter in 4.diſt.44.Et inibi Bonauen. quibus ſuffragatur Lucas à Pẽna in l.1. de prof.in vrbe Conſtan.atque ideo deformitatem olim aſpernabatur,& id potiſſimum in fœminis,ſicuti Iuuenalis Satyra 5.ait.

Tibi poocula curſor
Getulus aut dabit,aut nigri manus oſſea mauri.
Et cui per mediam nolis occurrere noctem.

37 Ex quo conſtat † mulieris pulchritudinem ,etiam pauperis,cùm viri nobilitate compenſari ſicuti exiſtimant doct.in d.c.ſuper eod.in 2.de teſt.Inter quos Ant.Imol. & Abb.expreſſim adnotãt.& Bar.Chaſ.idem profeſſus in catalogo glorię mundi.7.part.conſider. 46. Quibus ſanè perpenſis,ſatis ſuperque conſtat, citatricem mulieris, quæ ex vulnere faciẽ deformem efficit exiſtimandam eſſe eò maxime:ſi nupta non ſit, ſicuti paulò antea adnotauimus. Ex quo aliqua conijcienda ſunt.

38 Hinc deducitur †,in ſeruo vel animali cicatricẽ deformitatemque æſtimari cum ex vulnere deformiores efficiuntur, viliorique pretio,venundantur,text.eſt ad id pręſtantiſſimus in l.ſi ſeruus ſeruum.§.rupiſſe.ff.ad l.aquil. Quo in loco paſſim adnotent doct.Iac.Rana.in d.l.ex hac.Patis à Put.Dida. à Couar.Ant.Gome.in his locis,quibus & antea mentionem fecimus

39 Cęterùm non ſemel in † controuerſiam adduci ſolet,an ſi pœnitentiam egerit, poſſitne paſſus iniuriã, reum criminis accuſare.Et Io.Andr.Abb.Aret.in c.accuſaſti.de accuſ. exiſtimant poſſe,nec pecuniam qnam accepit iniuriam paſſum teneri,ad reſtitutionem,tametſi eam receperit, vt iniuriam remittat,

mittat,ſicuti ex nouioribus Io.à Medina inter theologos,maxime cẽſendus exiſtimat in c.de contrac.q.29.doc.in l.tranſigere. C.de tranſ.modo bon. viri arbitratu ęquum acceperit.

Ex quo diffinitum † extat remiſſa iniuria: quo ad forũ exterius poſſe iniuriã paſſum agere ad expẽſas, quę ſibi intulit læſio. Notant doct.in l.is qui puteum.§.ſi poſtea. ff. quod vi aut clam. Adria.in 4.ſentent. vbi agit de reſt. bon. coporis Abb.Anchar.& interpretum maior pars in ca.1.de iniu. ſpe. idem profeſſus,in titu.de accuſ.§.1.Boer.3.part.deciſi.52.nu. 6.Bal.conſi.394. vol.3.Ant.Gomez.nume.13.eo in loco cuius,& antea meminimus. & damnorũ appellatione expenſæ non vtiq; veniũt.ex Bal.in l.1.C.vnde vi.& tex.ad id prę ſtãtiſſimo in cap.noſtra.de iniur.& damno dato. Vbi diffinitum extat,quid damna remiſit non cenſetur expenſas remiſiſſe.Et inibi Io.Ann.& Abb.not.2. ſiquidem remiſſa iniuria ſimpliciter intereſſe minimè remittitur, ni expreſſim remiſſum fuerit,cùm ex iniuria duplex oriatur actio. Quarũ vna ad pœnam,altera verò ad damna & expenſas,& illarum vna ſublata:alia quidẽ cõpetit,ſicuti ſcribit Bald.in l.ſi tibi decẽ.§. 1.ff.de pact.Et inibi Alex.n.2.Bal.in c.1.de pac.iur.fir.2.col. in viſib.feud.itidem in l.ſi proferre.§.1.ff.de cõd. furti. & in l. ſi domus.ff.de ſerui.vrba. prędio. & huius ſententiæ authores habeo fabrum in §.fin.nume.3.inſtitut.de iniur.Iaſ.in l.j. num.16.ff.de pact.Angel.Peru.in l.ſed ſi vnius.§.ſi ante.ff.de iniur. Et noſtræ claſſis viri, pręter hos eandem profitentur ſententiam:inter quos Abb.colum.2.Cardina. & Anchar. & doct.communiter in pręcitato cap.1.de iniur.Specul.in titu. de accuſatore.§ 1.colum.6.& cęteris diligentius Iacob.à Sancto Georg.in l.ſi tibi decem.nume.5.ff.de pactis. & hanc eſſe frequentiori doctorum Calculo receptam ſententiam exiſtimo. Cui argumento optimo deſeruit tex.in l.ſi domus. & in l.ſi pro fure,§.1.præcitatis.Nicolaus Boerius nec admodũ inuitus his accedit in conſuetu.bituri.tit. de iuriſdictione omnium iudicum.§.16.fol.24.

Hinc etiam ius accuſandi, non eſſe remiſſum cõſtat, ex eo quòd iniuriam cõdonauerit in interiori animi iudicio. Bart. in l.nõ ſolùm.§.1.ff.de iniu.& in l.ſi tibi.§.1.ff.de pact. ſiquidem ea remiſſio ad eam rem pertinet non ad ius accuſandi. Felin. in c.de his criminibus.col.vlt.Iaſo.in l.huiuſcemodi.§. ædes.de legat.1.ff.& hanc eſſe frequentiori doct.calculo rece-

 ptam ſen-

ptam ſententiam exiſtimat Alex.in d.l.ſi tibi.§.1.ff.de pact. & eſt gloſ.in capi.prelatis,in verbo emendam. de homic.lib. 6.cui ſimilis in c.ſi quis contriſtatus. 90. diſt. & in cap.& qui emendam.45.diſt.c.quia præſulatus.1.q.4.capi.ad apoſtolicæ de re iud.lib.6.in verbo ſatisfactionē.Quas ſequitur,idē profeſſus Flor.2.tomo.tit.8.cap.6.Abb.in ca.olim.de iniur.Feli. in c.de his.de accuſat.Iaſ.in l.ſi tibi decem.§.quędam de pact. doct. paſſim, in proœmio ſexti, per gl. inibi.in ver.ſalutem. & iniuriam paſſus rancorem dimiſiſſe tunc conſtabit, quando iniuriam irrogans non excluderetur, dilectione generali omnium hominū, nec ab orationis beneficio teſte Thom. 2.quæſt.25. artic.8.ex gloſſa in §.fin.de iniur. inſtitut. diffiniens, non ſolùm teneri rancorem dimittere, ſed etiam intereſſe,quā intelligo,ſi pleniſſima remiſſio fiat ex Bald.in ca. 1.§.iniuria de pa.iur.firm. quam eſſe communem aſſeuerat Ign.in l.1.§.diuus.nu.25.ff.de ſilla Cald.de.arte teſtan.tit.6. cautę.34. Angel.in parte nec non ad querelā.num. 90. à qua ſententia diſceſſere,glo.in præcitato c. ſi quis contriſtatus. & in c.ad apoſtolicā.& in c.1.de maledic.& in c. qui emendam. 45.diſtin.& hanc eſſe communem exiſtimat Iaſo.in pręcit.§. quędam.l.ſi tibi decem. & Aufr. deciſi Tholoſ. 127.col.6. Prior tamen ſententia, in ea ſpecie procedit, ſi pleniſſima remiſſio facta ſit.Secunda verò ſententia, eo tendit, quando ſimpliciter iniuriam paſſus remittit,eam ſiquidem in ea ſpecie,ad intereſſe agere poteſt.

Duæ cōes contrariæ.

Poſtremò in ea ſpecie qua agimus ancipiti quæſt. contendunt doct.iniuriæ ſolius ſatisfactionem oportere,vt is qui iniuriam intulit veniā ab altero petat, vt diminutio honoris contingens per iniuriam & contumeliam reparanda ſit per reuerentiæ exhibitionem.In quo dubio Ioan. Ann. in c.1.de maled.numero 13.& Bart.in l.ſi tibi.§.1.ff.de pact.exiſtimarunt paſſum iniuriam non teneri dimittere rancorem, & animi liuorem, niſi & is qui iniuriā intulit, offenſę veniam petierit.Quibus ſubſcripſere Ant.Brug.in c.1.ad fi. de empt. & vendit.& plerique alij inibi. Quorum ſententia, quam ſit à ratione deuia conſtat, & miror equidem tam laudatos patres,in hunc errorem lapſos eſſe. Quorum ſententia,quàm ſit à ratione aliena conſtat ex Caietane 2.2. q.72. artic. 3. & in opuſculo decem & ſeptem quæſt.c.13.verſicu.quintum. Angel.verb.deligere.nu.2.quod licet quis non teneatur,ſpeciali

ciali dilectione vti erga inimicum aſtrictus tamē eſt,eum vniuerſali dilectione proſequi :ita quidem vt ab vniuerſali dilectione proximorum inimcum non excipiat Floren.4.part. tit.6.cap.4.§.1.diuus Thom.2.2.q.25.artic.8.glo. in capitu. ſi quis contriſtatus.90.diſtin. & inibi doct. gloſſ. pragmaticę ſanctionis,in verbo ſalutem.in proœmio.& glo.inibi doct.in cap.apoſtolicæ in verbo ſatisfactionem,de ſentent.& re iudic. Atque ideo ſi pœnitens in via nolet exhibere reuerentiam, nec,ſalutare,eidem qui iniuriam intulit abſolutio in auriculari confeſſione deroganda non eſt,teſte Caiet.in præcitato artic.8.exiſtimante id vnum potiſſimum ſi ſcandalum euenire poſſet ex ſalutatione. Adnotant†doct. in c.hæc autem .23. q.4.Gabriel in canone miſſę lect.76.ſicuti & nos ad Bar. adnotauimus in d.§.1.ex quibus ſi iniuriæ compoſitio, & reſtitutio:aliter fieri poſſet,non erit veniæ petitio delinquenti iniungenda ex Caiet.locis præcitatis. 42

Ex quibus ſanè conſtat ſatis ſuperq; omnia iſthęc eo tendere,quia ius accuſandi ad ipſam puniendā iniuriā diſtinctum eſſe. Siquidē criminaliter ad puniendā iniuriā agitur,vt criminis reus legibus iureq; pœnis ſtatutis puniatur, rurſus ad ipſius iniurię pecuniariam æſtimationem ciuiliter agitur, ex Bar.in l.iniuriarū.in 2.ff.de iniurijs.Abb.in c.1.de iniu.glo. in d.c.ſi canonici.& in prin.Inſt.de act.& inibi Ange.& Iaſo.nu. 51.Fel.in c.ex tenore.de ſen. exc. Quibus admodū conuincit text.in §.atrox.& § pœna inſtituta.de iniur.extatq; in his regnis regia l.22. titulo.9. part. 7. ſicuti paulò antea meminimus,ex quolibet publico delicto duæ actiones oriuntur.l.fin. ff. de priuatis delictis l. fin.de iniur.l.1.ff.de publ. iud.l. fin.de furtis,Innoc.in c.qualiter.de accuſ.in 2.Abb. in rubr.de iudicijs.col.3. Baldus.l.3.de ſepul.vio. itidem in l. tranſigere.C. de tranſi.Boer.in conſuetudinibus Bitur.titu. de iuriſdic.om. iud.§.16.fol.24.Ex quo ſignanter adnotanda eſt gloſſ.in l.2. ff.ad Sillanianum. Si iniuriā paſſus remittat iniuriam in ſui pręiudicium valet remiſſio,minimè tamē quo ad reipublicæ & fiſci cauſam ſingularis teſte Bart.in conſilio 175.Domino poteſtati terrę.Itidē in d.l.ſi tibi.Quo in loco.Alex. & Iaſo. adnotat.ff.de pact.Bar.in l.1.§.vſqueadeo.ff.de iniur.Ang.in §.iuris pręcepta inſtit.de iuſti.& iure.Guil.de Cuneo, Bald. Bar.Alex.& Iaſ.in l.ſi vnus.§.pactum quæ turpem.ff.de pac. An. Corſetus idē pfeſſus in ſuis ſingularibus in verbo pœna in vltimo,

in vltimo, exiſtimans id verum eſſe in delicto conſiſtente in committendo longè quidem aliter in pœna, quę ex delicto in omittendo applicanda venit. Siquidem & tunc pacto priuatorũ auferri poteſt ex glo. in d. l. 2. & huic accedit ſentẽtiæ Cępola Ver. in conſi. 58. col. 2. Ant. Barb. idem profeſſ. in repet. in cap. Rayn. de teſtam. & deſeruire videtur, id quod congerit Card. Alex. in ca. iuris quiritum. 1. diſt. Et hinc eſt quod Bart. adnotat in l. inter omnes. § rectè. ff. de furtis. qui iniuriam paſſus eſt, ſi ſanè fateatur, minimè eſſe vulneratũ à Titio, minimè immunem eſſe criminis reum, ni & adſint aliquot indicia, ſicuti etiam ſcribit Bar. Bal. Lud. Bologn. in d. l. 2. ad ſyllania. in ſecundis interpretationibus. Quibus nec admodum inuitus accedit Alexand. in conſi. 14. vol. 3. itidem conſi. 24. col. 5. verſi. probatur, vol. 1. & nos de homicidiorum pœnis tractantes, infra trademus.

43 Cęterùm illũ cõſiderari oportet, † quibus ſanè modis iniuriarum actio tollatur. In quo multiplex tractatus exponitur magnis pręconijs ab omnibus doctoribus. Nos tamen breuitati ſtudendo, quod menti occurrit adnotandum viſum eſt: & primo tollitur, ſi ſanus cum offenſo alloquatur, luſerit comederitve, ex text. in §. fi. inſt. de iniurijs. Quo in loco glo. communi conſenſu ſtabilita, & ibi Io. Fab. Ang. & Plat. Bald. & neotorici in l. filio quem. ff. de libr. & poſth. itidem in l. in ipſius. C. famil. herciſcun. Et ſerioiſe id explicat Iaſo. idẽ profeſſus in l. 1. ff. de pact. num. 15. & eſt text. ad id omnium celebris in l. non ſolùm. §. 1. ff. de iniurijs. Quibus conuenit regia l. pen. titu. 9. part. 7. & licet iſthæc ſententia ab omnibus iuris profeſſoribus recepta ſit, intelligendam fore exiſtimo, in his ſpeciebus, in quibus ſpontanea voluntas cõſtet illius, qui iniuriã paſſus eſt, longè quidem aliter ſi neceſſitate coactus, quadamq; honeſtatis neceſſitate ductus: vtpote in eadem eccleſia rem diuinam audientes pacem ſumpſerint, vel ab amico inuitati, ad vnam quippe menſam, pranſi eſſent ex Fabro. Ange. in §. fin. inſtitut. de iniurijs. Et pleniori manu explicat Felin. in capit. repellantur ad fin. de accuſ. Maſ. in pract. ſua. tit. de iniurijs, Alcia. in pręſumptionum tracta. 2. regul. præſ. 11. quibus in locis pleraque id genus alia, quæ curioſis conijcienda relinquo congerunt.

Alius ſubijcitur caſus, ſi ſanè pretio vel prece iniuriam paſſus remiſerit pactove ex l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. verſ.

ſed ſi pactum.l.ſi tibi decem §.1.ff. de pact.l. non ſolùm.§.1. verſi.proinde.ff.de iniurijs. Quibus in locis frequentiori doctorum calculo,iſthæc recepta eſt ſententia.

Reliquum eſt ne ab inſtituto & recto deuiemus ordine, prout ad rem de qua quęritur,pertinet tertium explanari caſum.In quo quidem qui iniuriam intulit immunis eſt à criminis pœna in ſpecie.l.ſi non conuitij. ad finem.C. de iniur. Ex qua diffinitum extat iniuriarum actio , anni tempore præfiniri. Quo fit ſi infra annum actio iniuriæ alicui illatæ non proponatur anno tantùm finiri ac præſcribi,quam communi conſenſu receptam ſententiam intelligendā fore exiſtimo, ſiue & iniuriarum actio iure Cæſareo deſcendat, iureve pręrorio,anno ſemper præfinitur, nec longiori tempore extenditur ex gloſſa.communi conſenſu admiſſa in verbo triginta.in l.2.de conſtituta pecunia.glo.in §.1.Inſtit.de perper.& temp.act.in parte conſtitutionibus,ad finem. Quibus ſimilis eſt gloſſ.2.in §.ſed & lex Cornelia.Inſtitu.de iniurijs. Quarum meminere Doct. in d.l. ſi non conuitijs. inter quos Iac.Butr.Azo.num.26.in ſumma.C.de iniur. Quibus admodum conuincit regia l.pen.titu.9.part.7. exploſa vtique contraria ſententia Odofredi,Petri,Cini,Baldi, Salic.Ang.Fab. Hippol.in præcitata l.lex Cornelia.ff.de iniurijs exiſtimantium vno ore per triginta durare annos,ea ratione ducti iure Cæſareo omnem actionem illo tempore durare, ex l.ſicut in rem.C.de pręſcrip.triginta,vel quadraginta annorum. & in §.2.Inſtit.de perpetuis & temp.actio. Sed vt ſtimulus ille, quem in alteros conuerti hic moueri non poſſit,conſtat ex doctoribus in 1.huius quæſt.parte citari,ſicuti mediocris eru ditionis vir quilbet animaduertet.Non enim ad animum deduxi, niſi ea loca quæ magis adnotatione digna videbantur recenſere.

Odof. aliorumque ſententia exploditur.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriam paſſus,poteſt iudicantis officio ab offendente cautionem poſtulare.itidem num.8,*

2 *Cautionem de non offendendo dare minimè ſufficere nudam, ſed vtique fideiuſſoriam.*

3 *Iudex ex officio etiam parte non petente, cōpellere debet iniuriam irrogantem ad ſatiſdationem de non offendendo.*

4 *Cautio autē huiuſcemodi non in perpetuū, ſed tempus dari debet.*

Et cui

5 *Ei cui cautio data eſt de non offendendo armorum delatio permittitur ex iudicis licentia.*
6 *Forenſis inimicus cogi non poteſt ad cautionem dandam de non offendendo.*
7 *Data facultate occidendi inimicum, poteſt etiam proditoriè occidere.*
9 *Paupertate laborans, ſi idoneos non poßit inuenire fideiuſſores cautionem ſufficere iuratoriam dare.*
10 *Huius cautionis fractor, qua afficietur pœna diſcutitur.*
11 *Præſtita cautione de non offendendo, intelligitur ni ex noua cauſa orta fuerit.*

Diſcutitur Marciani Cæſaris conſtitutio in l.denuntiamus.C.de his qui ad Eccleſias confugiunt. Cap. VII.

PLERVNQVE in cõtrouerſiam incidit quæſtio quam veluti iſtius capitis coronidem adnotandam eſſe duxi: iniuriam paſſum poſſe quidem cautionem ab offendente petere. Verùm, ne quæſtio iſta quæ obiter ſe huic examini obtulit ex authorum perplexo catalogo obſcuram habere, apud me deciſionẽ videatur, ſtatim aliquot ſubijciam aſſertiones, quibus partim hanc rem diffiniam, partim aperiam. Et illa eſt receptiſſima omnium traditio, & quos ipſe viderim, obſeruatio poſſe iniuriam paſſum cautionem ab offenſo petere ex l.illicitas.§.ne potentiores.ff.de offic. præſ. l.denuntiamus. C. de his qui ad eccleſias confug. ibi liceat adire iudicem & legitimum poſtulare præſidium. † Et vtrobiq; id paſſim aduotant Coſmas Guimię.in Pragma Sanct. Callica.in proœm.in verbo pacis. Cui ſimilis gloſſa eſt in l cùm ſępe.C.de erog.milir.annonæ.lib.11. Specul. in titu.de diuer.caut.in rubr.§.1.col.2.nume.9.& inibi Ioan.And.idem profeſſus.Abb.& Fel.in rub.de treuga.& pace. Et huius ſententiæ authores habeo Bart.in l.1.C.quibus cau.colo.Dom. accuſ.poſſ.li.11.Bal.in l.1.§.qui is.ff.de off.præf.vt.Cin.Alb. Fab.Sa l.qui omnes in ea ſunt ſententia in pręci.l.denuntiamus. Et huic accedit Hippol. in l.1.§. præterea.ff. de quæſt. nume

num.47.& omnium diligentiſſimè Bonif.de maleſi. titu. de pac.num.7. & præter hos iſtam ſententiam ſequuntur Spec. tit.de pig.§.ſequitur.verſi.quid ſi timeo. & inibi Ioan. Andr. Et iterum in tit.de offic.deleg.§.ſequitur.in verſi.porrò.quibus & plerique alij acceſſerunt in albo primariæ doctrinæ poſiti.Inter quos Inno.in c.1.de offi.deleg.ad fi.& in c.gratiam.de ſenten.excom.doct.in cap.de benedicto.32. quæſtio. 3.Stheph.Aufr.in deciſi.capel.Thol.deciſi.489. doct. communiter in cap.literas.& in ca.ex tranſmiſſa.de reſtitur.ſpol. ex nouioribus.Franc.Auiles in cap.6.præto num.7.in verbo *pobres*.Quod ſi cuipiam illatus ſit timor de offendendo poterit iudicis officium implorare, ne eidem vis fiat ex l. ſi ſuper poſſeſſione. & inde Bal.expreſſim adnot.C.de tranſact.Bar. in l.quæ bona §.qui damni.de damno infecto.Alex.in conſi. 78.colum.6.vol.5.Bart.in l.famoſi.§.1.ff.ad legem Iul. maieſt.& in l.hæc autem ff.ſi cui pluſquam. per l. Falcid. Ange. in l.qui bona §.qui damni.ff.de damno infecto.Bart.in l.ſanctum ff.de rerum diuiſ.& in l.1.ad finem C.in quib.cau.colo. lib.xj.Innoc.idem profeſſus in cap.1.ad finem.de offi.deleg. Flor.in l.æquiſſimum.in princ.ff.de vſufruc.Quibus nec admodum inuiti acceſſere.Bal.in auth.habita.col.5.C.ne filius pro patre.itidem in l.fin.ff.de offic.præf.vrb.Alexan.in l.qui bona §.ſi quis iuſta.1.col.itidem in l.cum.de accuſa.& nouiſſimè Paulus Pariſien.conſi. 168.vol.4.Antonius Gomezius ca.6.delicto num.16.Franciſ.Auiles in cap.6.præto.nume.8. quam communi conſenſu receptam ſententiam multiplici veſte ornant doctores,adeò vt etiam frigore intentiſſimo caleſceret. Sunt tamen veſtes inutiles, & impertinentes quæ omitti poterant, & ego in hac ſpecie omittam exceptis neceſſarijs.Nec me deterrebunt qui ante nos hanc quæſtionem tradidere:clariſſimè tamen illi ſed alio ſcribendi conſilio ducti. Nos tamen aliquot axiomatibus hanc de qua agimus quæſtionem trademus.

Et primò illud apud omnes in confeſſo eſt hanc cautionem dandam fore iudicantis arbitrio,ex Abb. in capi.tranſmiſſa.de reſti.ſpol.Ange.in l.ſi aliena.§.cæterum.de dam.infecto.doct.de quibus paulò anteà mentionem fecimus id tradidere, inter quos & Pariſ. num.3.exploſa Dini ſententia in d.l.2.ff.ſolu.matri.contrarium exiſtimantis.

Secundò, hanc ſententiam intelligendam fore exiſtimo iudicantem

iudicantem cogere poſſe iniuriam irrogantem ad hanc cautionem de non offendendo cauſa cognita. Cùm onus ſatiſdandi per quàm laborioſum ſit l. 2. §. ſi dubitatur ff. de iudic. Imol. idem profeſſus in l. 2. §. 1. ad ſi. ff. ſol. matri. Paul. Pariſi. d. conſil. nume. 9. & argumento optimo deſeruit tex. in l. non vſque adeò §. ſi quis à parente fuerit manumiſſus. Alex. in l. turpia. ff. de lega. 1. Felin. eo loco cuius & anteà meminimus. Et qui iudicandi munus habent ni procedat cauſę cognitio compellere minimè poſſet. Et hanc eſſe communem profitetur Pariſi. num. 10. inibi & Barto. in dicto §. ne potentiores. & in pręcitata l. denuntiamus. Quo in loco Alb. & Salice. aſſeuerauere cauſam iuſtam debere procedere, ſicuti & Barto. & Imola in d. l. hęc autem ff. ſi cui plus quàm per legem Falc. æſtimarunt, Guliel. à Cun. Alex. in d. l. qui bona §. ſi quis iuſta. vſque adeò quòd minæ non ſufficerent, ni ſolitus eſſet eas exequutioni mandare Barto. in §. ne potentiores. Abb. in c. 2. de offic. deleg. colum. 2. Iaſ. in dicta l. ſi ſuper poſſeſſione. num. 6. Bart. in l. hęc autem. in princ. ff. ſi cui plus. per legem Falcid. & ibi Imol. Hippol. in l. 1. §. pręterea. nu. 76. de quęſt. ff. deciſ. Tholoſ. 489. Franciſ. Auil. nume. 16. eo in loco cuius & antè meminimus.

2 † Tertiò ſubijcitur ſpecies in qua diffinitum extat, non ſolùm ſufficere cautionem nudam dare, ſed vtique fideiuſſoriam, ex glo. in c. ex tranſmiſſa. verbo ſufficienti. de reſtit. expol. cui ſimilis in c. 1. de ſequeſ. poſſeſ. & quid nomine cautionis ſufficientis veniat. explicat gloſſ. his ſimilis in capitu. qua fronte. de appellar. & in cap. cùm conſter. de pignor. Quibus acceſſere Alex. in l. 1. ff. qui ſatiſd. cog. Iaſ. in l. ſancimus C. de verb. ſigni. 2. col. & eſt gloſ. communi conſenſu approbata in c. literas. in verſic. ſufficiens ſecuritas. de reſtitu. ſpol. Tametſi ab hac ſententia diſcedant plerique noſtrę claſſis viri, qua os congerit Felin. loco pręcitato, in qua ſpecie hac diſtractione vſus hic nodus qui in alios conuerti, hic moueri non poſſit, intelligendus eſt ſi ſanè iudex ex ſuo officio ad hanc cautionem præſtandam motus ſit ſufficere cautionem nudam dare vtpotè iuratoriam glo. 3. in cap. de benedicto. 32. q. 1. Felin. & Auil. num. 10. locis pręcitatis, quinetiam Montal. in glo. ord. verſi. ſecuritas. col. 2. exiſtimat. Quod ſi is à quo ſecuritas petitur haberet pleraque bona ſufficere eius nudam promiſſionem ex l. ſciendum ff. qui ſatiſd. cog.

Quattò

† Quartò ſupradicti difficilis reſponſi ratio ſatis colligi 3
poſſet alium conſtituendo caſum, vtpotè mero iudicãtis officio compellendos eſſe de non offendendo ſatiſdationem dare, & ad id cogere ex cap. literas. pręcita. ad ſimilitudinem rerum, pro quibus de damno cauere tenetur, ex titu. de dam. infecto. Multò pręſtantius pro perſonæ periculo, Siquidem animatum corpus cęteris rebus anteponitur l. ſancimus C. de ſacroſanctis eccleſijs. Et iſthęc ſatiſdatio danda eſt, potiſſimum ex capit. accedens. in 2. vt lite non conteſt. Clemen. paſtoralis. de re iudica. l. quia iſta §. 1. ff. ad Trebell. capit. ſtatutum §. 1. de reſcrip. lib. 6. Et danda eſt parte adhuc non petente. Siquidem vtilitas vertitur publica in ea ſpecie, ex tex. in l. congruit ff. de offic. pręſi. explicat Barto. in l. 4. §. hoc autem iudicium ff. de damno infect. l. 1. §. quies ff. de offi. pręfec. vrb. In qua diffinitum exrat iudici hoc peculiare munus, incumbere in tranquilitate, ſubditos conſeruare. Et ad id eos cogere Barto. Alber. & plerique alij in l. æquiſſimum ff. de vſufru. Ex quo illud quaſi ex eodem fonte videtur emanare poſſe qui iudicandi munus habet, alterum rixantium prohibere ne incedat per ora mimitij. Nec itidem per viam ac eius domum ex gloſſ. quæ expreſſim hoc ipſum vult in l. quod iuſſit. in glo. 1. ff. de re iudic. Quam multis ornat Iaſ. inibi nume. 17. Alb. idem profeſſus in l. fin. de interd. & releg. ff. Deci. in l. fina. col. 3. de edic. diui Adria. tollen. & ſeriosè id ſcribit Lancelorus in l. pactum quod dotale C. de pact. propter ſcandalum euitandum, ne corrixantes ad arma veniant, quod quàm maximè qui iudicandi munus habet, obuiare tenetur ex d. l. ęquiſſimum. Abb. in c. licet. de probat. nume. 36. Et inibi Ant. Franc. ab Abb. & ex nouioribus in ea ſpecie ita reſpondit Franc. Auil. in c. 2. de prætor. num. 21. verſ. partialidas. Potiſſimum cùm hoc munus partes ad concordiam reducere iudici competat, ex glo. in c. 1. de mut. pet. Barto. in l. de die ff. qui ſatiſd. cogan. & in l. obſeruandum ff. de iudic. Alex. in l. Athletas §. item ſi quis ff. de his qui not. inf. Paul. & Alex. in l. quidam æſtimauerunt. numer. 4. ff. ſi certum pet. Bald. in ca. cum eccleſia vulterana. de elect. ad finem, eò maximè ſi, inimicitia corrixantium eſſet reipublicę ſcandaloſa, ſiquidem in ea ſpecie cogendi ſunt ad concordiam. Argumento optimo deſeruit text. in l. ſi quis ingenuam §. in ciuilibus ff. de capt. & poſtlim. reuer. Bar. & Paul. Caſtr. in l. furti.

§. qui

§.qui iuſſit ff.de his qui not. infa.eò maximè ſi de poſitione agatur, & timeat ad arma venire, poſſeſſio ſecretabitur. Quòd ſi ſpreto iudicis mandato, aliquid fieret, coercendi ſunt pœnis iudicātis arbitrio, ex l.æquiſſimum. ſi inter duos. aliàs eſt l.ſi vſusfructus, præcitata. Bald. in l. edicto diui.numero 3. C.de edicto diui Adriani tol. Bald.in l.fin.C.de ord. cogn.Abb.& Bal.in ca.dilectus.de ſecret.poſſeſ.fruct.Hip. in pract.crim.§.pro complemento.nu.45.Abb.in capit.examinata.de iudic.num.13.& inibi eius additionator Pet. Fer. in ſua pract.in forma libelli ſequeſtri,nume.6.glo.& doct.in ca. accedens.in primo.verbo, turbare. vt lite non conteſtat. Et præter hos, quando iudex poſſit cogere opidanos ciues, ad pacem ineundam,explicat Barto.d.l.congruit.num.4.Felin. in rub.de treuga & pace.in prin.Itidem in c.nihil cum ſcandalo.de præſcr.Bal.& Caſtren.in l.furti.§. qui iuſſu. ff. de his qui not.infam.Paul.Alex.& Iaſ.in præcitata l. quidam æſtimauerunt.Paris à Put.in ſyndic.tract.in par. concordia. fol. 32. Quorum ſententiæ vt locus ſit intelligendam fore opinor in ciuilibus:longè quidem aliter in criminalibus. Siquidem in his iudex ad ineundam cōcordiam, ac pacem ne vtique cogere poſſet ex communi interpretum traditione, in l. 1.§.& poſt operis ff. de noui oper. nunt. Quo in loco Alex. hanc eſſe communem profitetur,colum.2.Hippol. conſi.96. num.8.diffiniens d.l.æquiſſimum §.ſi inter duos.intelligendam fore in accuſ.ciuili,vtpotè communi diuid. ſicuti in ſpecie illa lex loquitur.Abb.in cap.ſimilis.nume.2. de maior. & obed.Bald.in l. cùm affirmes C. liber. cau. & in l. tranſigere. numero 13.C.de tranſact.Itaque ſuadere poterit,non tamen cogere ad concordiam ineundam,& iniuriam remittendam, cum æquitatis ratio id non ſuadet,vt quis inuitus, iurianti parcere cogatur, niſi in interiori animi iudicio ex Bald. in l. vnica §.quies ff.de offic. præfecti vrbis, & hanc eſſe frequentiori doctorum calculo receptam ſententiam, Hippol. dicto conſilio 98. numero 40. profitetur & aliàs capitu. 1. de iniurijs tractantes, adnotauimus aliter qui in iudicandi munus habet,in ſyndicatu conueniri poſſet,ex Bald. in d. l. cum affirmes.admod.in tract.fin. in parte, item in eo qui plures innocentes. columna ſexta,verſi.item tenetur,Bald in l. 1.ff.de offic.ppræfect.vrb.& in capitulo primo.de pa. tenen. Bartolus in l.ambitioſa ff.de decre.ab ordin.faciend.quibus admodum

ſuffra-

ſuffragatur glo. in capit. per venerabilem. de elect. Quòd ſi ad amuſſim omnia quæ in hoc capite deſiderantur, ad examen adducantur, & illud obuium erit, quod Bartol. adnotat, in l. quod prohibet ff. de poſtul. definiẽs, pacem per eum cui illata eſt iniuria, ante criminis condemnationem fieri non poſſe. glo. ad id præſtantiſſima in l. 2. ff. ad Syllan. Ioan. And. ad Spec. in tit. de pign. §. ſequitur. verſic. qui ſi timeo. Bald. in d. l. 1. §. quies. & in l. ex ſtipulatione C. de ſent. quam ſentẽtiam intelligendam fore reor, vt cogi non poſſit per iudicem, niſi ex partis voluntate ſpontanea pacem inire velit, ex regia l. 22. tit. 1. part. 7. & doct. communi conſenſu in l. tranſigere C. de tranſact. & nos de delictorum tranſactione agentes pleniori adnotauimus manu, & Franc. Auil. capitu. 2. prętorum. num. 22. verb. *Partialidad* adnotauit. Ea ratione ductus prę-ter alios cùm quis compelli non poſſit facere quod alteri prodeſt: & ſibi non nocet l. nec creditoris C. de nouat. l. fin. de vſu & habi. §. præterea. in 2. Inſti. de actio. Barto. in l. ſoluto matrimonio ff. ſolu. matrim. nume. 13. & inibi Iaſ. nume. 32. & Guliel. Ponta. num. 4. hanc communem profitetur Rom. à nume. 5. ad 21. vſque inibi declarat. Nihilominus rex poſſet partem ad pacem ineundam cogere, tametſi inferioribus iudicibus id non liceat. Innocen. ſumens rationem ex text. inibi, in ca. cùm inter. de elect. Caſtal. in tract. de Imperatore q. 110. col. 7. verſic. 41. tomo 5. tract. diuerſ doct.

Hinc definiri poterit, quod & practicis obuium erit, in hac Hiſpaniæ republica, non ſolùm ex regia conſtitutione 55. in conuentu Toletano lata, iudicem delationem enſis prohibere poſſe, ne ſcandalum ſequatur, quinetiam ne per compita domumue alterius tranſeat, ex præcitata l. ęquiſſimum. Alber in l. final. ff. de interd. & regal. & eſt text. ad id præſtantiſſimus in l. 1. §. final. ff. de offic. prę fect. vrbis. & inibi doct. diffinientes iudicem poſſe corrixanti præcipere, ne per certos fines incedat. Et in ea ſpecie ita reſpondit Ioan. Andr. poſt Guid. de Suza, in addit. ad Specul. in titul. de pign. §. ſequitur. verſicul. quid ſi timeo. & omnium diligentiſſimè Iaſ. in l. quod iuſſit ff. de re iudica. Alexand. nec admodum grauatus his accedit in l. qui bona. §. ſi quis ff. de damno infecto l. fina. ff. de offic. procur. Cæſaris. inibi veluti contumelioſum. Alberic. & Iacob. de Aretin. inibi Alberic. etiam in l. fin. C. de interdict. & releg. quin etiam poterit præcipere

iudex ne domum ſuam exeat,teſte Iaſone,num.27.d.l. quod iuſſit. Alberic. in prçcitata l. fina. Tametſi Baldus in errorem lapſus fuerit,contrarium exiſtimans in capi. quintauallis.colum.2. de iureiur. Hinc etiam deduci videtur, quod & practicis obuium erit, iudicem ſub certa ac definita pœna poſſe prçcipere ne alter corrixantium iter agat per alterius domum, ex Bartol. Alexand. numer.3. Iaſ. numero 25.in l. quod iuſſit.deducentes ex l.1.§.final.ff. de offic. præfect. vrb. in verbo, ſolitarum regionum, & ad id ſtipulari videtur dict. l.æquiſſimum. Siquidem iudex ſcandala, rixaſue inter opidanos ciues,aliosue ſuæ iuriſdictionis ſubditos, deuiare ſumma ope tenetur,atque prohibere, ne arma deferant, ratione loci, temporisue,ſicuti conſtat ex l.final.C. de præpoſitis ſacrorum cubicul.libro 12.Et adnotat ſignanter Matth.Afflict. poſt Iſern.in conſtitut.regni Siciliæ.rubr.9.numero 38.Cęterùm in hac quæſtione ſupereſt egregia dubitatio. quæ ex eadem radice emanare videtur,ex gloſſ.in capitu.literas. de reſtitutio.ſpoliat. propter viri ſæuitiam poſſe à marito recedere vxor,nec eidem reſtituenda eſt,ni ſatiſdationem dederit de non offendendo,capitu.ex tranſmiſſa.eod.titu.capitu.1.vt lite non conteſtata.& in præcitato capitu.literas.quem text. dixit ſingularem eſſe Abbas inibi,idem & Prçpoſit.in capit. primo,de diuort.Bald.in capit.primo,vt lite non conteſtata. idem in l.non aliter ff.de vſu & habit.Præpoſ.in ca.ex parte. de ſponſalib.Ioan.Lopi.in capit.per veſtras.de donat. tertio notab.colum.penulti.Alexand. conſil.78. volumine 5. Hippol.in l.fina.C.ad legem Cornel.de ſicar.gloſſ. Pragm. Sanctio.Gall.tit.de concubin. §. & cùm omne.verbo, repræhenſibilis. & licet vxor à marito verberata minimè poſſit actione iniuriarum agere, poterit tamen agere actione in factum, vt maritus puniatur, ſicuti in ea ſpecie reſpondit Ioan. Andrę.in additionibus ad Specul.titul. de iniur. Alexand. in l. diuortio §.ſi vir.tertia colum.ff.ſolut. matrimo. explicat Cateli.Cotta.in vltimis memorabilibus,verſicul.actio iniuriarum,& dictione vxor. Quintò † eadem iuris aſſertio proculdubiò agenda eſt, hanc de qua agimus cautionem in perpetuum minimè dandam eſſe: ſed vtique ad tempus iudicantis arbitrio, ſicuti argumento optimo deſeruit text. in l. quarta ff. de damno infecto leg. ſi finita leg. qui bona fide. §. finali. eodem titulo l. de die ff. de ſatiſdare cogantur l. prima.

4

prima §.ait prętor. ff. de iure deliberandi. Cui ſententiæ ſe ſubſcripſere Guliem.à Cun.in d.l.illicitas §. ne potentiores. Angel. & Imol. in l. tertia. in princip. ff. de damno infecto. Et huius ſententiæ authores habeo, Angel. Imolam, Alexan. in l.quarta ff.de dam.infect. Angel.& Imol.in l.penulti. ff. de prętoria ſtipul. Angelus idem profeſſus in l. ita ſtipulatus. ſecunda columna ff. de verborum obligatio. & nouiſſimè Anton. Gomez. numero 16. in capitulo ſexto delicto. Et quanto tempore duret iſthęc cautio, iudicantis arbitrio relinquitur quam eſſe communem profitetur Ripa numero 23.in rubri. de damno infecto. Tametſi Alberic. profitetur contrariam eſſe communem in l. illicitas §. ne potentiores. numero 10. de offi.præſid.ff.de quo vide Franc. Auileſ. in capitu.ſexto Præto.numero 19.Iudices tamen admonitos eſſe velim in hac temporis cautione præfinienda præ oculis habeant celebrem Paul. Caſtrenſ. doctrinam in l. Valerianus. numero 7. ff.de prętor. ſtipul. definientis longum temporis ſpatium, vtpotè decennium præfiniendum eſſe. Cui ſe ſubſcripſere Hippol.in l.prima §.prętereà.nume.80.ff.de quæſt. Deciſi. Tholoſ.489. Et id quidem ſi negotij qualitas exigat. Cætera quę ad ius pertinent, ex alijs quiſque repetere poteſt, ſunt enim peruulgata.

Sextò, † conſtat prædictam aſſertionem intelligēdam fore vltra prædictam cautionem de non offendendo, poſſe à iudice petere arma deferendi licentiam, & congregatos amicos, in famulatuq; degentes, armatos deferre, ſicuti probat tex.in l.fi.de erogat.milit.anno.lib.19.Bart.in l. ſanctum.de rerũ diuiſ.tametſi data ſit cautio, cum & ea maleuolum animum non mutat.l.quia ſatiſdatio.ff.de ſuſpect.tut.§.nouiſſimè.Inſti.eod.titu.l.fin.de erog.milit.anno.C.lib.12.Guliel. à Cun.Bart.num.18.in d.§.ne potentiores Salicet. in pręcitata l. denunciamus. Tholoſ. Deciſio 489. ex nouioribus. Franc.Auileſ.capit.ſexto Præto. numero 22.iſthęc licentia de armorum delatione concedenda eſt. 5

Septimo, †principaliter eſt adnotandum ad verum & perſpicuũ huius quæſtionis examen, ſi inimicus meus iter agens ad aliquam nempe ciuitatem, minimè poteſt iudex compellere eum cautionē dare de non offendendo, cùm forenſis ſit, nec inibi fecit aliquod, propter quod poſſit conueniri. Barto. in l.etſi ſuſceperit §. final. ff. de iudic. & inibi Bald. Hippol. 6

In l.1.ad fin.C.de epiſc.& cler. Gulielm. à Cun. in præcit.§. ne potentiores.Salic.in d.l.denunciamus .Ant. Gomez.loco præcitato,nu.16.Franc.Auileſ n.20.eo in loco,cuius & antea meminimus, exiſtimans inita pace cum offenſo, teneri adſtipulari de non offendendo familiares, amicos, adhærentes.c.ad apoſtolicam.verſicu.adhærentes.de re iudic.in 6.cap. olim de accuſat. Et omnium diligentiſſimè Felin. id pleriſq; alijs axiomatibus declarans in rubr. de tregua & pace. nume.11.vbi dilatando chartas, quamplurimis remiſſionibus definitum reliquit, quis in ea ſpecie familiaris, ſocius, adhærens, conſortes dicantur. prenotatis, eſt adnotandum,quod licet qui cauſam dedit timori,minimè poſſit hanc cautionem de non offendendo petere, ni & qui iniuriam paſſus eſt timorem incutit. ſicuti in ea ſpecie explicat Felin. loco præcitato. Cuius ſententia exploſa,contraria veritati magis fauet. Quinetiam hanc cautionem ab vtroque peti poſſe conſtat ex Ang.in l.qui bona.§.qui damni.ff.de damno infec.Barto.in precitato:§.ſi quis iuſta. & eſt text. ad id præſtantiſſimus in d.l. denunciamus. in qua id diſtinctè diffinitum extat.Et Barto.in l.qui bona.§. ſi quis circa. ad finem.ff. de damn.infec.Felin.in rub.de treuga & pace. col.6. Capel. Tholoſ. præcitata.Iaſo.in l.ſi ſuper poſſeſſionem. numero.3. C.de tranſact.Hippol.in dicto §. preterea. numero 86. formidoloſus non tenetur hanc de qua agimus petere cautionem. Siquidem & is eſt qui timet ea, quę nulla ſunt ſuſpitione digna.l.fin.C. de iure delib. Id vnum intelligendum eſſe exiſtimo etiam procedere, rametſi culpa petētis cautionem orta ſi inimicitia, vti ſignanter explicat Bartol. in l.qui bona.§.ſi quis iuſta præcit.& inibi plerique alij doct.Ioan.de Imol.in §.qui damni infecti.eiuſdem l.Felin.& Ant.Gomez. in his locis, de quibus mentionem anteà egimus. Et illud conſtat, qui diſpendium grauamenve ex facto alterius patitur, vel timetur grauari, poſſe à iudice petere id vnum reparari,præſtita cautione ab aduerſario. Baldus. per text.inibi in l. qui pater. C. qui bon. ced. poſſ. itidem in l. ſi ſeruus.C. quod cum eo.& in l.fin.col.2.C.de edic.diui Adria.tollen.di-Alexand.in l.ſi de poſſeſſione.C.de tranſact. Felin. omnium diligentiſſimè loco præcitato,ad finem.

Quaſi iſtius capitis coronidem,& illud adnotaneum eſt,ſi ſanè qui iniuriam intulit, non poſſit cautionem de non of-

 fendendo

fendendo præſtare, nec fideiuſſores inuenire, iudicantis arbitrio relinquitur, hinc inde conſiderari debet, vtpotè ſi ſit qui iniuriam irrogauerit,ita paupertate oppreſſus, non oppidanus, ciuis aduena iuratoriam † cautionem ſufficere. text.
9 eſt qui argumento optimo deſeruire videtur in §. ſed, hodie. Inſtitut.de ſatiſdatio.& in authentica generaliter. C.de epiſcop.& cler.& in l.ſancimus.C.de verborum ſignificationib. & ad id compellendos eſſe incarcerandoſque, donec prædictam præſtent cautionem.Iaſo.in dicta l.ſancimus,Alberic.in l.non eſt veriſimile.ff.quod met.cauſ.gloſſa. celebris in l. 1.ff. qui.ſatiſda.cogan. vbi argumento optimo deſeruit, & inibi expreſſim,ad id notat Paul.Alexan.& Iaſo.& in his regnis id. vſu receptum eſt.

10 Ad eandem rem itidem conuertitur, qua afficiendus ſit pœna,hanc cautionem & ſecuritatem,vt ita † dixerim infringens. Et ſunt qui exiſtiment læſæ maieſtatis pœnam ex Ioann.Fab. in precitata l. denuntiamus. text. & quę inibi adnotant doct.in l.prima.ff.ad legem Iuliam maieſtat. Bartol. numero 9.in dic.§.ne potentiores.Capel. Tholo. deciſi.489. ad finem nec deſunt in ea ſpecie, qui exiſtiment ex §. ſi quis hominem. in titulo de pace tenenda, & eius viola.in vſibus. feud.ſi criminis author, & fractor ſecuritatis, occiderit,in ea ſpecie mortis pœna afficitur. Quòd ſi vulnerauerit, eidem membrum mutilatur ex §.ſi quis alium, titulo paulò ante citato. Quòd ſi alia iniuria affecerit pœna pecuniaria, cautionis reus afficitur,ex §.ſequenti.eiuſdem tituli. Et iſthęc ſecuritas fracta eſſe cenſetur, ſi alicui de familia, cui præſtita fides,ac cautio data eſt,illata fuerit iniuria, pari ſchemate, ac ratione ſi vxorem,ſororem familiamve illius, cui data fides eſt,concubitauerit,fœderaque veneris, cùm eis coniunxiſſet, cautionis fractor cenſetur,ex Fabro, & Deciſio Capel. Tholoſ.his in locis quibus, & anteà meminimus. Et ex noſtræ Hiſpaniæ hominibus Montalu. ſignanter in gloſſa ad ordin. regias verbo Seguritas. Franciſc.Auileſ. numero 26.in capitulo.ſexto Pręto.Maſuerius ſatis diligenter in practica ſua. titulo de aſſecuramento,in qua ſpecie regia l.ait.titulo 8.lib. 4.in ordin.regal.

Illud verò iure reſpondendum erit, huius criminis reus contra ſecuritatem regalem, proditoris loco exiſtimatur ex regia l.2.tit.2.part.7.inibi,La nouena.

Poſtre-

Poſtremò & verbo non amplius addam inita pace de non offendẽda ratione inimicitię pręteritę † intelligitur. Quòd ſi ex noua cauſa rixa orta fuerit, inter eoſdem fidei fractor, ac cautionis non cenſetur, ſicuti definire. Bar. in l. aut facta. ff. de pœn. Abb. in c. cum inter. de renunt. Sylueſt in ſum. ſuæ ver. Iuramentum. 3 §. 16. 11

SVMMARIVM.

1 *Tam clericis, quàm laicis, tam intra eccleſias quàm foris arma prohibita ſunt, earumque vſus vetitus.*

2 *Arma ferriq; vſum contra multorum ſententias, antiquitus adinuenta eſſe.*

3 *Appellatione armorum quæ veniant, ſerioſe declaratur. itidem numero 4.*

5 *Diſcutitur ſignanter, an defenſoria arma, appellatione armorum veniant.*

6 *Armorum bellorum appellatione, an & lapides, & fuſtes veniant.*

7 *Statutum puniens percutientem cum armis minimè cõprehendere cum baculo percutientem.*

8 *Regias conſtitutiones de delatione armornm tractantes, non eſſe intelligendas in his, qui paruos cultellos deferunt.*

9 *Regia l. 33. tit. 14. lib. 2. ord. perpenditur.*

10 *Hæreticæ prauitatis familiaribus armorum delatio permittitur.*

11 *Cruce ſignatos, armis non eſſe ſpoliandos.*

12 *Poſt campanæ horam, ſi noctu lucernam deferant, armis expoliandi non ſunt.*

13 *Iter agentes arma ferre poſſunt.*

14 *In curia regis commorantibus, & in regio ſeruicio intereſſentibus armorum delatio permittitur, nec armis expoliandi ſunt à iudi.*

15 *Regias conſtitutiones, minime eſſe intelligendas in nobilitate decoratis.*

16 *Diſcutitur, eleganter natiuus intellectus, & ex mente literæ recipiendum reſponſum. §. ſi quis ruſticus. de pace tenenda in vſibus feudorum.*

17 *Iudicem aſſociantes armis exſpoliandi non ſunt, nec armorum delatio prohibetur.*

18 *Homines armatos congregans ad delictum perpetrandum, an ſit duplici pœna afficiendus.*

19 *Miniſtri iuſtitiæ ſi viderint, arma prohibita portantem, & velociori curſu in domum ingreſſus fuerit, poſſitne armis ſpoliari riosè diſcutitur.*
20 *Doctorali dignitate inſigniti, ne vtique poſſe armis ſpoliari.*
21 *Arma deferentes venenata præter regiæ conſtitutionis pœnam, grauiori afficiendi ſunt ſupplicio.*
22 *Quid praxis obſeruet, an arma debeat amittere deferens nec ne.*
23 *Hi qui priuilegio armorum condonantur minime deferre poſſunt in iudicium, in concione congregatorum, nec in ſcholarium multitudine.*
24 *Chorondas Tyriorum princeps ſanxit, ne quis cum ferro, ſub capitis pœna in concionem prodiret.*
25 *Vſu, ac conſuetudine receptum eſſe in regiis Hiſpaniæ prætorijs, nemini licere, enſe aliquibuſve armis ingredi.*
26 *Apud Hiſpanos clerici arma portãtes vetita: & cum armis ipſis deprehenſi, à miniſtris iudicis ſecularis ſpoliantur.*
27 *Pluribus in caſibus, in quibus, & armorum delatio permittitur, recitatur.*
28 *Templorum immunitate minime gaudere qui ad eccleſiam armatus confugerit.*

De armis, deque earum delatione pœnis iure Cæſareo, Regio, Pontificiove ſancitis. Cap. VIII.

FREQVENTER contingit controuerſia poſt illatas iniurians circa armorum amiſſionem. De armis igitur nobis religio eſt, ac de illarum delatione pertractate. Quorum difficultas pluſquàm mediocris eſt circa regias ſanctiones. Regulariter autem arma prohibita ſunt, & item eorum vſus vetitus, tam clericis, quàm laicis, tam in-
1 tra eccleſias, † quàm foris, text. in l. prima. C. vt armorum vſus, libro vndecimo, capitulo clerici arma. de vita & honeſtate clericorum. capit. quid culpatur. 23. quæſtione prima, & in authentic. de armis. in rubro, & nigro collatione ſexta. capitulo conuenior. 23. quæ. 8. §. ſed ex cõſtitutionibus. inſti. de interdictis. §. item ex Iulia. Inſt. de dublc. iudic. tradit latè Cornel. conſilio 20. libro tertio. Socinus regula 30. Cæpola in l. armo.

Armorum prohibitio.

l.armorum appellatione.ff. de verborum ſignificat. Rom. in ſingul.263.Angelus Aret.in tract.maleficiorum, in parte vno ſtocho ferreo, Catelia. Cota,omnium diligentiſſimè in memorialibus iuris in verbo armorum vſus. Petrus Belug.in ſpeculo principum rubri.27.§.milites. numero tertio, elegãter Andreas Tiraquel. de nobilitat.capitulo 20.numero 62. Doctores in capitulo primo,per text.inibi.§.ſi cleri cus,de pace tenenda:& eius violat.in vſibus feudorum. Et Barbat. de prǽſtantia Cardinalium, ſecunda parte quæſt.5. numero 21. Paulus Pariſien.in conſil.171.volumine 4.numero 17.Ioann.Lopius aliqua his coniecit,in ca.per veſtras. ſecundo notabili.§.primo.numero 13.de donationib.& apud Gallos aſſeuerat Chaſſaneus in coſuetud. Burgundiæ. rubr. prima.§. quinto.verſiculo Archidiaconus. numero 79.& Carolus libro 2. regalium Franciæ priuilegio 17. & nouiſſimè Nunius Auend. in dictionario regiatum legum,quem admiſcuit tractatui de exequendis manda. regis Hiſpaniæ, in verbo armas.folio quinto.columna 2.Matth.Afflict. poſt Iſern. in conſtitut.regni Siciliǽ. rubric.ſexta, libro decimo. numero 38. Didacus à Couarruuias libro ſecundo Variarum reſolutionum.cap.20.ad fin.Ludouicus Carte. in pract. crimin.§.homicidium.numero 344.pagina.482. Remigi. Agoni.de immunitate eccleſiæ.12.quǽſt.Boerius deciſi.161. Extantque hodie regiæ leges. Siquidem.l.33.titulo 14 lib. ſecundo ordina. regia.l.8. titulo 33. part.ſeptima.l.5.titulo 20.part.ſecunda.l.quarta.titulo 21.ead.part.l.decima.eodem titulo.l.octaua.titulo 23. part. ſecunda, & conſtitutio regia capitulo.25.in conuentu Toletano lata anno condita 1525. & peti 25.Valiſoleti anno 1523. de armorum delatione tractãte. Sed antea quàm ad regiarum conſtitutionum examen condeſcendam,quod obiter menti occurrit,adnotandum eſt, antiquitus arma adinuenta minimè erant. Siquidè Herculi claua,& leonis pellis conueniebat. Quo tempore nondum erãt arma adinuẽta,ſed fuſtibus homines iniurias propulſabãt ac ferarũ pellibus texebant pro armis corpora, ſicuti hac in re commemorat Diodorus Siculus rerum antiquarum, libro primo.folio.13.columna ſecunda, vnguibus & dentibus belluarum more pugnabant,ſicut Horatius author eſt. *Regiæ leges.*

Quum prorepſerunt primis animalia terris,
Mutum,& turpe pecus glandem atque cubilia propter. *Hora. serm.*

Vnguibus & pugnis dehinc fuſtibus, atque ita porro
Pugnabant armis, quæ mox fabricauerat vſus.

Idque conſtant ex Stobeo, ſermone primo, dnm cecinit.

Arma quibuſuis animalibus Deus, donauit naturam Aeream.
Volucribus, velocitatem leporibus, & robur Leonibus.
Tauris ſponte naſcentia cornua, apibus aculeos.
Ingenitum dedit monimentum.

Aſsyri quos primos bella finitimis intuliſſe conſtat, cum rudes adhuc ad reſiſtendum gentes eſſent, poſt Noe diluuiũ anni non multo amplius quàm mille fugiſſent, Ninus rex belli filius, veſorem Aegyptium, & Scithę regem intulit, bellumque cum eis geſſit, quo tempore inter ſeſe inſidiari cœpere & gloriam ex humano ſibi ſanguine comparare, ſicuti auhtor eſt Balturius de re militari. libro 1: capitulo 1. & Antilochus refert dum ait.

Hæc crebros tendunt, nec arcus verbera fundæ.
Expediunt, ſæuoſque ex ferox Mars æquore cædes.
Infert, ſed rigido geritur res quominus enſe:
Ac illi apprime pugna certareperiti.
Euboiæ genus acre virum belloque ſuperbum.

Iure igitur & natura comparata ſunt arma operaque militaria, tametſi non deſint qui exiſtiment antiquitus arma bellaque inuenta eſſe ſicuti poeta ait.

Nondum veſano. rabies nudauerat enſes.
Nec conſanguineis fuere diſcordia nata.

Et ſunt qui aſſeuerent antiquiſſima huius rei bellicæ initia fuiſſent, longeque ante vrbes legeſque conditas, ante æris ferrique vſum adinuenta, † ſiue ad Iouẽ illum magnum qui in
2 cœlo comitatum, exercitũ deorum pariter, & dęmonum, Plato ſcribit, ſiue ad priſcos vſque ad illos homines inertes, & ex terra genitos vt poeta meminit.

Armorũ vſus antiquiſſimus.

Terrea progenies duris caput extulit armis.

Ad apertiorem huius capitis reſolutionem, illud prætermittendum non eſt quod doctorum capita nimis torquet, armorum appellatione quid veniat. Et ſunt qui exiſtimant lapides, & fuſtes contineri ex l. armorum. ff. de verbo. ſig. † l. 3. in prin. verſi. armis. ff. de vi, & vi arma. capitu. conuenior. 23. q. 8. gloſſa. in l. nepos Proculũ. ff. de verbor. ſignific. text. ad id celebris in dicto §. ſed ex conſtitutionibus. & in §. item lex Iulia.
3 Quibus & antea meminimus. Ioan. Ign. in l. prima. §. occiſorum.

Appellatione armorũ quæ veniant.

rum.nume.42.ff.ad Sylla.Barbat.in tract.de præſtan.Card.5. quæſt.nume.23.& ante hos Barr.in l.1.ff.ad legem Iul.de vi publ.Rom.in d.l.1.§.occiſorum. Vincent.Paleo.in conſi.56. inter conſilia Alex.vol.4. Iaſo.in §.ex malefícijs.num.52. de act.Inſtit.Fel.in c.ita quorundam.num.2.de Iudæis. Marcus à Mantua.lib.6.obſeruat.obſeruat. 54. Petrus à Belluxa. & Nuuius Auend.his in locis quibus & anteà memi nimus. Et id quidem largo ſumpto vocabulo: propriè tamen ſumpta ea duntaxat omnium artium inſtrumenta continẽtur, & etiam artis†nauticæ inſtrumẽta, iuxta illud Maronis 5. Aeneidos. 4

Colligere arma iubet, validiſque incumbere remis.

Et etiam agriculturæ iuxta illud Verg.1.Georg.

Dicendum, & quæ ſint duris agreſtibus arma.

Cæterùm & artis ſtudij neceſſaria arma vocantur, ſicuti definitur ex Plinio aſſeuerante cuius arma erãt, non lancea, ſed ſtylus & pugillares, ſimiliter etiam lachrymæ, & orationes arma dicuntur clericorũ. Sicuti definitur ex c.conuenior. 23.q.8.& artis Piſtoriæ arma vocantur, iuxta illud 1.Aeneid.

Artis ſtudij arma.

Clericorũ arma.

Tum cererem coruptam vndis, cerealiaque arma
Expediunt.

Id eſt, inſtrumenta quibus ad piſtorium opus vtimur, nihilominus in hoc tractatu de delatione armorum, ne quem decipiat iſthæc generalis appellatio, non erit obliuioni tradendum arma in duplici differentia ſumi, defenſionis cauſa parata. Et Iuriſconſultus de propria verborum ſignificatione agens ſcutum, & galeã, quæ conſtat eſſe defenſionis cauſa paratam, armorum appellatione veniunt. Alber.in præcitata l.armorum. Et noſter Iuſtin.in §.ſed ex conſtitutionibus. Inſtitu.de interdictis.l.3.§.armis.ff.de vi & vi arm. Nec aliquo iuris apice deſeruire videtur, quod Angel.in §. ex maleficijs.nume.22.Inſtit.de action.qui Iaſonem.num.83.inibi,& alios pleroſque in errorem attraxit contrarium exiſtimans ex Barto.in l.1.ff.ad legem Iuliam.de vi pub. Ex qua lege diffinitum extat, armorum appellatione, nec defenſoria venire, non ex eo intelligas, †quia non ſunt propria arma, ſed ex eo, quia legis latoris intentio defuit ad comprehendendum ea. Et Ange.& contrarium exiſtimantes dum alia & alia contraria ſubterfugere pergunt in maiores lapſus incidunt, ſicut quilibet peritus, qui mediocriter hanc artem caluerit, facilè colliget, nec obſt.l.fin.nec l.1. quibus & ipſi ſuffulti ſunt.ff. ad le-

Armorũ differẽtia.

Appellatione armorum an defenſoria veniant.

ad legem Iuliam,de vi publ,ſiquidem inibi ex materia legis, quæ agit de vi publica, quæ non infertur armis defenſibilibus,ſed offenſibilibus: vt per quam manifeſtum eſt,atq; ideo arma defenſiua inibi appellatione armorum non veniunt, Vide lector quiſquis veritatem amas, quàm planus eſt is intellectus,qui ex text.ineuitabiliter, & ex ipſius verbis fundatur,& eſt ratione & moribus ęquiſſimum. Ex quibus relucet Ange.& aliorum error intollerabilis, qui nunquam purgabitur. Rurſus ad iſtius quæſtionis intellectum, & illud obliuioni nō erit tradendum ex ſtricta armorum bellorum appellatione,lapides & fuſtes propriæ comprehendi ex Alc. in d.l.armorum. quod ipſum habent, pleræque aliæ leges ei ſimiles,†quibus & nos paulò anteà meminimus, tametſi ab

Angeli error.

Ex ſtricta appellatio. armorum.

6 hac ſententia plerique alij diſcedant,inter quos Ange. & Iaſ. his in locis quibus & anteà mentionem fecimus. Corn.conſ. 199.nume.4.Rom in l.1.§. occiſorum. præcitata rationem reducentes ex gloſſ.in clem.1.§.quia verò.verbo arma.de ſtatu monachorum.agens concilium Vienenſe in d.clemen. & excommunicans monachos intra monaſterij ſeta arma retinentes, nec vtique eos includit, qui lapides & fuſtes tenent. Rurſus ex §.fin. in authen. de armis.collat.6. diffiniente,ne arma fabricentur, minimè prohiberi cultellos minores fabricari,& inibi glo. expreſſim annotat cultellos non eſſe arma.Cuius ratio & illa poſtulat,quòd in vſum alium, quàm bellicum facti non ſunt principaliter, at lapides fuſtes in bellicum vſum effecta non ſunt. Quò fit nec hęc erunt magis arma, quàm prædicti cultelli, quorum doctorum ſententia, quàm ſit à ratione deuia, dubio procul conſtat. Siquidem gloſſ.illa fuſtes,& lapides,appellatione armorum non contineri, definiens non ſe fundat in proprię verbi defectu ſignificationis, ſed in intentionis defectu, & mentis conſtituentis.At gloſſ.illa colligere potuit ex vſu loquendi defectum intentionis,vel etiam ex conditione perſonarum, de quibus & illa gloſſ.ait, nempe monachorum ſiquidem arma monachi habere in cela cubiculoque grandi eſſet dedecori. Vide qui iuris veritatem amas,quàm ancipiti periculo illorum conſiſtat opinio.

Cultellus arma non eſt.

Doctorum error.

Glo.intellectus.

7 Ex quibus aliquot proponam. † Et primò ſi ſtatutum puniat percutientem cum armis minimè comprehendi cum baculo,alia quauis re percutiente quæ ita non ſit acta,ad nocendum

Regiarum legum declaratio.

cendum ex Bar.in conſi.ſuo incip.ſtatuto caſtri plebis.Ioan. à Platea in §.recuperandæ.ad finem,de interd.Inſtit.Ang. in l.armatos ff.ad l.Iul.de vi publ. atque ideo regias ſanctiones paulò anteà citatas,de delatione armorum † agentes, minimè intelligendas fore,ſi quis paruos cultellos deferat ex glo. in authen.de armis §.penult.verbo minores. Cuius meminere pro ſingulari Ang.Plat.fin.colum.his in locis,quibus & anteà meminimus.Felin.ſignanter in c.ita quorundam.col. 1.de Iudæis.& id quidem, quia ex mente ſtatuentium definitum non extat,& ipſe intelligendum fore opinor,ni ex delatione cultellorum fraus conſtaret. 8

Secundò colligitur vera ratio regiæ ſanctionis 33.titu.14. lib. 2. ordin. regu. † quæ expreſſim aſſeuerat in his locis,in quibus arma deferre non poſſunt. *Se entienden vedadas tambien las armas que ſon defenſiuas.* Et ex nouioribus aliquot coniecit idem profeſſus Nunius Auendan.in dictionario regiarum legum quem admiſcuit tractatui de exequẽdis mandatis Regis Hiſpaniæ, in verbo armas. fol.5. col. 2. tametſi ſunt qui exiſtiment, armorum appellatione ne vtique venire, arma defenſoria, nec eorum delatio prohibita erat ex Barto.in l.1.ff.ad legem Iul.de vi publ.tex.in §.pen.in auth. de armis.collat.6.Et huic accedit ſententiæ Ioan. Igneus in d.l.1.§.ociſorum. nume.42. Marcus à Mantua libr.6.obſeruat.obſer.54.Andr.Barbat.de præſtan. Cardin. quæſt.5. nu. 23.Et nihilominus ex regia ſanctione arma defenſiua deferre prohibentur.Quod verò attinet ad regiam ordinationum conſtitutionem,& ſi errare ac falli poſſim,mihi certiſſimum eſt opinionem communi contrariam ea conſtitutione & lege probari.Scio etenim non eſſe præſumendã,nec facilè conſtituendam correctionem deciſionum iuris cõmunis per eas conſtitutiones quas leges regias appellamus:contendam tamen quandoq; per leges iſtas eas opiniones probari,quæ interpretationem dubiam iuris Cæſarei attingunt. In hac autem queſtio.planum eſt quid lex regia voluerit 33.titul.14. lib.2.ordin.definiens in hæc verba, *En los lugares donde fueren vedadas las armas.ſo pena que ſean perdidas, mandamos que ſi alguno fuere contra el dicho vedamiento, y fuere tomado con armas, quier offenſiuas,quier deffenſiuas,anſi las vnas como las otras.* Et quæ arma offenſiua & defenſiua ſint,explicant Bart. in l. periculis §.argento ff.de au.& arg.leg. Anch.in cle.1.de exceſ. præl. *Regia lex* 9

Tertiò

Regiarũ conſtitutionum intellectus.

Tertiò ad huius quæſtionis, congruam reſolutionem prænotandum eſt regias leges de delatione armorum tractãtes, minimè intelligendas fore in hæreticę prauitatis familiaribus, quibus armorum delatio permiſſa eſt, ex gl. in verbo re-
10 tardetur. in clem. 2. §. fin. de hæret. & † inibi paſſim doctores adnotãt. Quinetiam Didacus à Couarruuia, eo in loco cuius antea mentionem fecimus, exiſtimat iudices ſeculares puniendos fore ſi his familiaribus inquiſitorum, armorum delationem non permittant.

Cruce ſignati.

11 Quartò ex proximè dictis præter alia † quæ maximè in huius tractatu adnotari ſolent, ad examẽ adijcitur regiarum legum quæ expreſſim armorum delationem prohibent intelligendas non fore in cruce ſignatis, in fratribus Hieroſolymitanis, ex glo. 1. in c. duo ſunt. ad ſi. 12. q. 1. vtpotè hodie ſunt cruce ſignati ſancti Ioannis.

Delatio armorum poſt campanæ horam.

12 Quintò aſſeram in eadem principali dubitatione, ſi lucernam poſt campanæ horam deferant noctu, armis expoliandi non ſunt ex regia ſanctione 72. in conuentu Madricio lata à Carolo Cęſare, anno 1534.

Sextò, & illud obuium erit regias ſanctiones minimè eſſe
13 intelligendas † in his qui iter agunt, & arma ligata per ciuitatem deferant, ex §. ſi quis ruſticus. tit. de pace tenen. in vſib. feud. Signanter Matth. Afflic. in 1. lib. conſt. in rubr. de licent. & delat. arm. Hoſt. in capit. clerici. de vita & hon. cler. Nic. à Neapol. per tex. inibi in l. fi. C. de pro. ſacr. ſcrin. lib. 12. And. Barbat. de præſt. Card. 2. part. q. 5. num. 21. Iaſ. in §. ex maleficijs. Inſtit. de act. Bal. & Iſern. in d. c. 1. §. ſi quis ruſtibus.

In curia intereſſentibus arma promittuntur.

14 †Septimò illud memoriæ conuenit commẽdare hanc armorum delationem in curia regis commorantibus, eorumq́; ſeruitio degentibus prohibitam non eſſe ex l. fina. C. de præpoſi. ſacr. cubic. lib. 12. & qui curiales dicantur, explicat gloſſ. in cap. primo 51. diſtinctione, pari ratione curialibus filij regis primogeniti, armorum delationem prohibitam non eſſe ex l. bene à Zenone C. de quadrien. præſcript. inibi, ſiue ab his qui poſtea digni fuerunt nomine Imperiali. Ex qua diffinitum extat priuilegium conceſſum in curia regis commorantibus competere etiam curialibus filij primogeniti regis capitulo cœpit. vigeſima quarta quæſtione prima, eò maximè, cum primogenitus regis in vita patris rex cenſeatur, ex Andræa ab Iſern. in capitul. primo, de feud. marchiæ, in vſibus

vſibus feudorum. † & ibi gloſſa in capit.fina.vigeſimaquarta quæſtione prima,& in cap.Adrianus 63.diſtinct.Bald.in l. in ſuis ff.de de liberis & poſthu. Coſmas in Pragmatica Sanct. Gall.in proœmio,in verbo primogenitus.fol.8.Io.Igneus in l.neceſſarios §.non aliàs.nu.387.ff.ad Syllaian. 15 *Anprogenitus in vita patris ſit rex.*

Octauò vt ad propriam quæſtionem reuertamur, & illud cōſtat hanc delationem armorum prohibitam in militibus. nobilitateq́; decoratis intelligendam non fore,ex l.iubemus. in prima C.de præpoſitis ſacr.cubic.libro duodecimo.ſi & hi in expeditione belli ſint, ſicuti in ea ſpecie adnotat Bald. in capitul.primo.quid ſit inueſtitura.numero 50.in vſibus feudorum . ſatis diligenter Andræas Tiraquellus de nobilitate. capitu.20. numero 68. & 72. Et quibus hoc peculiare priuilegium competat,explicat Marcus à Mantua in l.precibus C.de impuberum & alijs . numero 230. Quo in loco poſt illius legis repetitionem 50. militum priuilegia congerit. Et Galiau.in l.Centurio.nume.26.ff.de vulg.& quæ ſint requiſita,vt milites his priuilegijs condonentur, explicat glo. in l.milites ff. ex quibus cauſis maior. & ſunt qui exiſtiment ex eo quod ruſticis armorum delationem vetat Imperator in dicto §. ſi quis ruſticus . in titulo de pace tenenda . tacitè nobilibus permittere videtur,ex l.cùm prætor ff.de iudic. capitu.nonne.de præſumptionib. & omnia cenſentur permiſſa, quæ non prohibita reperiuntur l. nec non §. quod eis ff. quibus ex cauſis maior l.quicunque §.quia pupillo ff. de public. Et huius ſententiæ authores habeo,Lucam à Penna in l.prima,in principio C. vt armorum vſus.libro vndecimo. Ioannes Rayn.in tractatu nobilit. in ſeptima quæſt. principali.3. effectu nobilitatus.Bon.de Curt.in tract. nobilitatis 5. part. priuileg.39.Rebuf.in concord.tit.de collat.§. cùm verò. verſiculo nobilitatis . columna tertia. & iterum verſiculo item arma. Quibus admodum ſuffragatur text.in §.mercator.titulo, de pace tenenda in vſibus feudorum . Quibus in locis ſatis diffinitum extat nobilitate decoratos, arma deferre poſſe. Quorum ſententia calculo non caret, licet à nemine notetur, ex eo quod omnibus regulariter ſit interdicta delatio armorum,ex l. 1. vt armorum vſus. libro vndecimo. Cuius verba hac in re adnotanda ſunt. Loquitur ſiquidem per dictionem vniuerſalem negatiuam, nulli eiq́ue adiecit aduerbium, & vniuerſale prorſus: perinde ſignificat atque

Nobilitate decoratis armaferre permittitur.

Militum priuilegia.

Contraria ſententia.

omnino

omnino l.vltim.& inibi glo.in verbo,cingulo C.de præpoſit. ſacror. cubic. lib.12. & inibi Platea, & Lucas à Penna diffinientes, nobilibus condonare, peregrè proficiſcétibus armorum delatio: regulariter verò è contrà, ex præcitata l. 1. Et huic ſententiæ accedit Iſer.in d. §. ſi quis ruſticus. Itidem in conſtitutione Siciliæ, incipienti intentionis.col.3. & expreſſim adnotat Matth. Afflict. columna ſecunda, ibi Barb. de præſt. Cardi quæſt.vlt. parte ſecunda, col.6. verſ. ſed quid de officialibus. Quo fit hanc ſententiam veriſſimam fore exi-

16 ſtimo. Et vt obiter agam † quo ad intellectum text. in §. ſi quis ruſticus.& in d.§.mercator.de pace tenenda, poteſt videri id non concedere nobilibus, niſi à contrario ſenſu, ſumpto argumento, aut aliàs tacitè, nec per huiuſcemodi argumentum legum correctio induci non debet. Et de poſteriori eſt text. in l. ſecunda C. de condit. inſertis, quam & Baldus ita ſumat argumentum à contrario ſenſu non ſumitur, vbi legis prauus intellectus reſultat capitulo cum virum, de regula.capitu. à nobis in ſecunda de ſententia excommunicationis glo. in capitulo ſignificaſti, ad medium magnę gloſſæ de foro competenti, & de alio tacito intellectu eſt glo.in ca.cupientes §.etſi per viginti.verbo petere. At rurſus verbo priuatos de electione.lib.6.

Intellectus §. ſi quis.

Argu. à contrario ſenſu non ſumitur.

Cuius pro ſingulari meminit idem profeſſus Barbatius in l.eadem §.Cato.de verborum obliga. col. 35. quò fit tex.in §.ſi quis ruſticus ſicuti Alber.& Card.Alexand. vterque col. 1.adnotant inibi id quod definitur, de ruſtico, ad alios etiam non ruſticos extendendum fore potiſſimum, cùm indiſtinctè nullus prorſus poſſit arma portare ex d.l.1. C vt armorum vſus. ideo de ruſticis nominatim illic mentio fit, ſiquidem ipſi hoc magis frequentare ſolebant, argu.tex.in l. nam ad ea.ff.de legi.Barb.in repet.l. cùm acutiſſimi. col. 22. verſicu.& pro iſtis C.de fideicom.itidem conſil. 6. ſcriptum eſt. lib.1.col.7.& conſi.42. illud in medium. lib.1.col.2. & conſil.23.libr. ſecundo. colum.6. Et rurſus conſil.30. colum.3. eod.lib.conſil.69.colum.6. volum.5. & conſil.67. libr.4. colum.7. Et in capitu.Rainaldus.de teſtam.colum.97.Felyn.in cap.coram.colum.1.de offic.iud. & cum ratione frequentioris vſus exprimatur inibi non reſtinguitur eius diſpoſitio ;ex ijs quæ notat Titaquellus de retra.titu. 1.§.20.gloſſ.1. nu.4. Nec tex.in præcitato §. ſi quis ruſticus. verba agit de ruſtico in ea

Natiuus intellectus.

in ea ſignificatione, ſcilicet pro plebeio & ignobili, ſicuti Rayner.& Bon.de Curtil. locis præcitatis adnotant, ſed vtique in propria ſignificatione, pro eo qui rus habitat, ſicuti glo definiuit.Et Alber.& Cardin Alexand.inibi,vnde ruſtici appellati ſunt, tanquam ruri & glebæ addicti. Nam & leges feudales,quas vocant ignobiles,ruſticos appellant.capi. ſi ruſticus.cap.ſimiles.cap.ſi quis ruſticus.tit. de pace tenenda. Et Felix Paleolus hunc titulum ſuo operi, de nobilitate & ruſticitate præfigit. Eadem fermè ratione traditur interpretatio legum de delatione armorum tractantium, intelligendas eſſe niſi ex licentia iudicis permiſſum foret,ex l.fina. C.de fabricenſ.lib.10.vel † niſi delatores iudicem aſſociarent,ſicuti exiſtimat Luc.à Pen.l.ſi.C.de dig. lib.12. aſſeuerans poſſe iudicem familiam, ac viros armatos ſecum deferre. Bald. & Innocen.in cap.olim cauſa.de reſtitu.ſpoliat.Bald.in l.nunc ſalutem §.ſciendum ff.de offic.præfecti vigil.Abb.in capit.ſignificaſti.de offi.deleg.definiens iudicis familiam, arma ferre poſſe, & maximè nocturnis horis, nec vtique de armorum delatione puniendi ſunt. Angel.idem profeſſus in l. 1. ff. ſi quis ius dicenti non obtemper. Quinetiam pro criminis authore incarcerando,homines armatos, etiam inuitos, iudex poſſet congregare. Bartol.in l. ſi quis hoc genus C. de epiſcop.& cleric.Ang.in l.2.C.de ijs qui latro.Ioan.à Plat. in l. in fiſcalibus C.de exact.tribuit.lib.10.Paris à Put.nec admodum grauatus ijs accedit in tract. ſyndic. in parte, brachium implorare,pro executione.fol.64. Illud etiam ad regiarum legum examen deducitur, quòd ſi quis repertus ſit noctu in portico domus arma deferre, & ipſe penes pedes dimittat, vel in angiportu, an regiæ conſtitutionis pœna afficiendus ſit? Et ſunt qui exiſtimant non eſſe puniendum,cùm & is deferre arma non reperiatur,ex l.1.§.hoc reſcriptum ff.ad Sylla.Barbat.in eod.tract.quem publicum fecit,de præſt. Card. in hoc dubio ipſe côtrarium veriſſimum eſſe exiſtimo, quinetiam à miniſtris iudicis poterit armis exſpoliari, vt ſuprà luculentius explicuimus. Ex proxima interpretatione adhuc expendi & examinari poterit, an qui homines armatos congregat, quo ad regiam ſanctionem, de delatione armorum tractantem, an duplici pœna ſit afficiendus de delatione armorum? Et ex eo † quòd homines armatos ad eius tutelam habuerit, & Bartol. in ea ſpecie reſpondit, vnica

Marginal notes: 17 *Iudicis familia.* — *Armatos congregãs.* 18

cæ duntaxat pœna eſſe coercendum, cùm iſthæc duo ad eundem effectum curſum dirigant: is, inquam in l. 1. ff. ad legem Iul. de vi publica. verſic. quæro vos. Hippol. idem profeſſus in pract. crim. §. pro complemento. nu. 37. ſuffultus glo. authoritate in l. qui de crimine C. de accuſat. Bald. in l. aduerſus C. de furt. peregrina in parte arma dura. ad fin. & his deſeruire videtur text. in l. illud ff. ad legem Aquil. Barto. in l. quemadmodum §. illud ff. eod. titu. Bald. in l. diuortio. colum. 2. ff. ſolut. matrimo. eodem marte, eodemq; ore, aſſeuerantes quòd ſi ſtatuto definita ſit pœna in 10. qui detulerit arma, alioquidem ſtatuto ſancitum ſit, qui aliquē vulnerauerit in 20. pœna afficitur, in ea ſpecie vulnerans cum armis duplici pœna ne vtique afficientur, ſed ſolùm pro vulnere: quorum vna pœna cum alia confunditur. Sed vt obiter agam, qui armatos homines contra priuatum defert, qua coerceatur pœna explicat Rom. in l 3. §. ſed vtrum ff. ad Syllan. Bald. & Salyc. in l. fin. C. ad Iul. de vi publica. Ad huius capitis congruam reſolutionem, præ notandum eſt regia conſtitutio in cap. 55. in conuentu Toletano lata, qua definitum extat, delationem armorum prohibitam eſſe, vt nec enſem liceat deferre propter aliquod ſcandalum euitandum, nec corrixantes de arma veniant. Quod quam maximè qui iudicandi munus habet obuiare tenetur, ex l. æquiſſimum ff. de vſufruct. Abb. in capitul. licet. de probat. numero 36. & inibi Anton. Franc. ad Abbat. & ex nouioribus in ea ſpecie ita reſpondit Franc. Auiles in capitulo ſecundo prætorum. numero 21. in verbo, *Partialidad*. Tametſi enſis ferre poſſit ex pragmatica 55. in conuentu Pinciano lata, nihilominus in Granatenſi regno conuerſo nec enſem quidem ferre poſſe conſtat ex pragma. 72. in Toletanis habita. & l. 72. in Madricio conuentu lata. Anni 1534. Verum vt res iſta apertiſſimè intelligatur, animaduertendum quod paſſim in controuerſia adduci ſolet

Vulnerans cum armis an duplici pœna afficiatur.

Regia lex.

In Granatenſi regno an arma ferri liceat conuerſis.

19 circa praxim regiarū conſtitutionum. An ſanè ſi iudex eiuſque familia viderit quempiam arma deferentem, & à longè eum ſequuti, in domum intrauerit ſuam, an ea ſpecie à miniſtris iudicis expoliari debeat armis? Et Baldus, Roman. Alexand. in l. pleriquе ff. de in ius vocando. exiſtimant iudicem minimè poſſe armis expoliare, ac proinde nec amittere, ſumentes rationem ex text. inibi: quia vnicuique domus ſua tutiſſimum eſt refugium, nec extrahi de domo ſua

inuitus

inuitus quis non debet l. nemo de domo ff. de regulis iuris. Hippol.in ſingul.189.& 225.Iaſo. in l. vinum.numer.4. ff.ſi cert.peta.Chaſſæn. in conſuetud. Burgund. titu. *Des iuſtices*, rubric.1.§.1.numer.7.Paris à Put. in ſyndic.tracta.in verbo, captus illicitè.numer.4. Et Marcus à Mantua in obſeruatione 63. lib. 7. & ſignanter Pyrrhus Englebermeus in præcitata l.nemo.& Iaſ.in d. l. plerique. tametſi ab illorum ſententia diſcedat Bart.per tex.inibi in l.quod ait lex.§.quod ait lex Iulia. ff. ad leg. Iul. de adult. ibi à patre qui perſequebatur. Barto.& Alexand.ad eum in l. 3. §. Neratius & Proculus.in princip. ff. de acquirenda poſſeſ. in contraria prorſus eſt ſententia, ſufficere vtique, quòd fuerit inuentus arma deferre, te ſtibusque de delatione armorum conuincatur.text. in l.1. C.de raptu virgi. in qua ſpecie has contrarias ſententias intelligendas fore, vt pacem diſſidentibus iuribus ac doctoribus afferam, ſi ſanè regia lex, ſtatumue municipale dictet, qui detulerit arma amittat, ſufficit vtique eum vidiſſe. Ex gloſſ. & quod ibi adnotant doctores, paſſim in l. 1. de theſ. libro decimo Cod. verbo, inuenerit. doctores etiam in l. ſi barſatorem C. de fideiuſſ. & in dict. §. Neratius. Sin minus ſi ſtatuto caueatur, ſi inuentus fuerit quiſpiam cum armis, id vnum exigitur, vt etiam depræhendatur, ſicuti exiſtimat Cyn.in l.licet C.de acquirend poſſeſſ.Paul.de Caſtr.Bartol. Bald. in l. item lapilli. ff. de rer. diuiſ. hinc & illud eſt, quod paſſim adnotant doctores, inter quos & Angel. in l.ſi fugitiui C.de ſeruis fugit.ſi ſtatuto cautum ſit mulieres certę conditionis ne poſſint veſtes ſericas nec perlas, vt ita dixerim, portare, intelligendum eſt, ſi inuenta & capta fuerit induta his prohibitis veſtibus ex text.in d.l.ſi barſatorem.ſumentes rationem ex text. inibi, qui aſtrictus eſt latronem inuenire, non erit immunis,niſi & eum captum exhibeat,& inibi Bald. & eius additionator pleniori exſtricant manu: & Ioan.And. ad Specul.in titu. de conſtitutionibus. vbi eam extricat quæſtionem de eo qui cum tritico contra legis prohibitionem inuentus eſt, & iſthęc maximo apice deſeruire videtur pragmaticis, regijſque conſtitutionibus, pœnas inferentibus meretricibus indutis veſtibus prohibitis. Et an locum ſibi vendicet, ſi margaritas ſictas deferat: & non habere conſtat ex Bartolo in l.prima, per textum inibi de fonte ff. Roman. conſilio 405. columna prima. Barbat. in l. cùm acutiſſimi.

Reſponſio ad contraria.

Statutum de inuento cum armis

Veſtium prohibitio.

columna 122.C.de fideicommiſ. Iaſ.in l. Gallus §. quid ſi is, notab.vlti.ff.de liber.& poſthum.2.lectura.Catellianus Cota in memorabilibus ſuis incip. ſtatuta. Tamen ſi Platea in l.vellera. C. de veſtibus oloberic. ab hac diſcedat ſententia. In quo dubio mens & ſtatuti ratio conſideranda eſt, teſte Georg.Natam in capit.quamuis pactum.de pact.lib.6.digni. in regula,certum eſt.de regul.iur.lib.6. Alexand.ad Barto. in
20 l.3.Nerarius ff.de acquir.poſſeſ. Nec † ſilentio prętertire lubet & illud,iura de delatione armorum agentia, in doctorali dignitate inſignitis, minimè locum ſibi vindicare: ſiquidem & his delatio armorum prohibita non eſt, Barto. in l. medicos C.de profeſſor.& medic.libr.10. aſſeueranrs doctores à familia poteſtatis ſcrutandos non eſſe armis ab eis delatis. Idem profitetur Ioannes Leſnauderius in tract. de doctor.in ſecunda parte §. 8. Lapcellotus Galli. in repet. l. Centurio, numero 24.ff. de vulg. Et huic accedit ſententię Barbat. in procem.clemen.in 10.priuilegio doctorum.Ludouicus Bollug.in authen.habita.columna prima C. ne filius pro patre. Et iſthęc ſententia ex eo conueſtiri poſſet:quia doctores milites dicũtur, eiſdemque priuilegijs potiri debent,intelligendum fore exiſtimo in his nempe doctoribus, qui publicè legendi munus ſubeunt, cùm & hi propriè militare dicantur. Idem in aduocatiæ officio degentibus: cùm & hi militare dicantur,ex l.aduocati C.de aduoc.diuerſ.iudic. Iaſo. id vnum profeſſus in l.ad egregias.numero 10. de iureiur.ff. Et huius ſententiæ authores habeo Galli.loco pręcitato.numero 43.
21 & inibi Ludouic. Canetus, pagin. 39. Illud † etiam ad regias conſtitutiones perpendi debet, arma portantes venenata (vt ita dixerim) vltra pœnam regię conſtitutionis de armis portandis, grauiori pœna eſt coercendus, ex doctrina Bald.in l. nemo C. de ſum. trinit. text. in l.prima,de malefic. & mathemat. Ex quo textu Butrig. in ea eſt ſententia: ſi ſtatuto ſancitum ſit, ſi poſt duorum menſium ſpatium non poſſe homicidium accuſari. Si fortè fortuna venenoſum homicidium commiſerit, nihilominus poſt illud tempus accuſari poterit. Idem firmat Bartolus & Salicet. inibi. Quin etiam grauiore eſſe afficiendum pœna: ex Innocent.in capitulo primo de conſtitut.Abbas in capitu.at ſi clerici, de iudicijs. ſtatutum loquens ſimpliciter de homicidio: nequaquam locum habere in homicidio qualificato, ſignificant

Doctores an armis ſcrutentur.

Arma venenata portantes.

ſignanter definit Barb. de præſtantia Card. 2.par.q.5.nu.30.

Exactè ac diligenter regijs conſtitutionibus verbis perpenſis, illud etiam definitum extat: quod in praxi, ac vſu, in his regnis receptum eſt vltra pœnam regiæ conſtitutionis arma debet amittere. Et † iſthęc praxis rationem ſumpſit à 22 gloſſ. quæ expreſſim hoc ipſum vult, in l.1.ver.domi.ff.ad legem Iuliam de vi publica. Cuius meminit Iaſo. in §.ex maleficijs. Inſts.de action.numero 8.& eſt gloſſ.in d.§.ſi quis ruſticus.& Barbat.de pręſtan.Cardin.2.parte,num.28.

Armorum amiſſio.

Rurſus vt ad veram regiæ conſtitutionis definitionem veniamus, & illud adnotationẽ meretur: tametſi aliquibus, de quibus paulò anteà mentionẽ fecimus, delatio armorum 23 non † prohibeatur, nihilominus arma offenſibilia minimè deferunt in iudicium, in concione congregratorumve, nec in ſcholari multitudine, vt eſt elegans Iuriſconſulti reſpõſum in l.quod dolo.§.1.verſiculo item qui telo.ff. ad legem Iuli. de vi publica.& inibi ad id adnotat Ange.in l. armatos.§.1.ff. eod. Quibus admodum ſuffragatur Ioann.à Plat. in §.item lex Iulia de vi publica.Inſtit.de publ.iudic.col.2. Et ſignanter Barbat.in tract.de præſtant. Cardin.in 5.q.2.par. Iaſo.in §.ex maleficijs.Inſtit.de actio.colum.9. nouiſſimè Didacu.à Couar.lib.2.Variar.reſolut.capitu.20.ad fin. Nunius Auend. in diction. legum regia.verſiculo.armas.fol.6. Quem admiſcuit tractatui, de exequendis mandatis regis Hiſpaniȩ. Et ſicuti teſtis fideliſſimus eſt Valer.Max.lib.6.capitul.5. qui eſt 24 de iuſtitia, ad finem. Chorondas † Tyriorum princeps, & legiſlator, lege lata cauit. ne quis cum ferro in concionem prodiret, & tranſgreſſor legis capitis pœna damnetur. Ipſe legiſlator tranſgreſſus eſt, protinus ferro, quod habebat diſtricto incubuit, & capulo tenus edidit enſem, à vitaque diſcedit: author etiam eſt Cęlius lib.antiquarum lection.10.capi.19. Afflictus in conſtitut.regni Siciliæ, intentionis.columna quarta, in quæſtione ſexta. Rubuffus in procœmio le.regia.gl.quinta.numero 17.& argumento optimo ex Menandri ſententia conſtat, dum cecinit apud Stob.ſerm 42.

Delatio armorum in iudicio prohibetur.

Leges per quàm egregia res ſunt, ſed is.
Qui legibus vtitur.
Sua quandoque vincula ſoluit, nec ſemper occupat.

Et Sophoclis in Aiacide ex eodem Stobæo ait:

Nihil eſt ciuitati præſtantius quàm leges.

Rectè poſitæ, nam & inferioris homo fortis.

Et qui ditior eſt, æquale ius experiunt.

Vincit autem minor maiorem, ſi iuſtam cauſam habeat.

Phalaris. Phalaris tyrannus Agrigentinorum, cùm vir perquàm crudelis, ac immitis eſſet, admirandis, & nouis tormentis homines cruciabat & torquebat. Quòd animaduertẽs Perilaus faber ærarius iuuencam fabricatam à ſe dòno dedit regi, vt hoſpites in ipſam cõiectos viuentes exureret: ędebat autem iuuenca mugitum, naturali conſimilem. & Phalaris eo ſolum tempore iuſtus ipſum artificem primum iniecit Et Gelius libro quarto noct. attic. capitulo 5. & illud Auſonianum in tronetris.

Perilaus faber ærarius, arte periit ſua.

Compedes quas ipſe fecit, ipſius vt geſtet faber.

Et adſtipulatur illud poetę.

Vt arte periret ſua.

Vt quo abij redeam; ſi princeps voluerit leges ſancitas mouere, aut nouam ſtatuere is collo in laqueum immiſſo, de lege verba faciat, & ſi per ſuffragia videatur, legẽ veterem eſſe tollendam, aut eam quæ noua infertur, bonam eſſe indemnis maneat. Contra ſi prior lex melius habere videatur, aut quę noua proponitur iniuſta ſit, is qui monet infert vt legem, laqueo attracto moueatur ex illa æquiſſima, ſanctiſſimaque lege. Patere legem quam ipſe tuleris, vti conſtat ex titul quod quiſq; iuris. ff. Et quemadmodum Lydius iudicat aurum, non autem viciſſim ab auro examinatur: ſic & homo qui iudicandi facultate pollet. Memoria dignum fit, profectò regis Chorondis factum pręcitatum potius, quã ſanctimonię prędirum, & conſtat ex Euripidis ſentẽtia apud Stobęum ſermo 3. dum cecinit.

Regis Chorondis factum.

Optandus eſt tibi à dijs vt nunquam periculum facias.

O Phedime huiuſcemodi rei, neque cognoſcas.

Quod facilius ſit, alterum admonere.

Monere facilius eſt, quàm ſuſtinere patiendo.

Sophoclis ſententia. Et ex Sophoclis apud Stobęum loco præcitato dum cecinit.

Oportet quidem: ſed facilius eſt hoc dicere.

Quàm tollerare mala.

Hei mihi, quis eſt qui dolere neſciat ob mala?

Ex Moſchonis ſententia conſtat.

Quis audiens iſta non fundat lacrymas?

Celebre iſtud hominum dictum eſt.

Quod alium admonere labor ſit modicus:
Iniuriam verò ſibi ipſi illatam ſuſtinere.
Omnium eſt maxime inter homines onus.

His ſanè præmiſſis, & illud conſtitutiſſimum eſt, & apud
noſtræ claſſis profeſſores definitum extat nemini licere de-
ferre arma in principum palatijs, dominorū comitúmve, vt
eſt text. ad id omnium celebris. in §. ad palatiū. titu. de pa. ten.
in vſi. feud. Bart. in l. prima, ſecūda quæſt. ff. ad l. Iul. de vi pub.
cui ſubſcripſere Marti. Laud. Albero. Bald. Card. Alexander
in præcit. §. ad palatium. omnium diligentiſſimè Hippol. in
pract. ſua. §. pro complemento. nume. 7. poſtremo Ange. in §.
ſi quis ruſticus de pace tenen. in vſib. feud. Barb. de præſtant.
Card. 2. part. queſt. 5. num. 25. his ſuffragatur, quod ſcriptum
relrquit Veler. Maxi. lib. 2. capir. primo, olim apud Maſiliam,
hunc obſeruaſſe morem, vt nemini liceret opidum illorū in- *Maſiliorū mos.*
trare cum telo, & ſicuti fama fertur apud Venetos, id vſu re-
ceptū eſt, & apud noſtros in Hiſpaniȩ prætorijs, quibus in- 25
gredi nemini licet cum ēſe, aliquouis telo. Quam receptam *Mos apud Hiſpanos.*
ſentētiam intelligendam fore reor, quando qui iudicandi mu-
nus habent ius reddunt, vel vbi concilium hominumq; con-
gregatio fit, quo finito optimo quidē iure delatio armorum
permiſſa eſt ex Bart. in l. ſecunda. ff. de auro & argē. lega. vbi
in ea eſt ſententia ſtante ſtatuto, quo cautum eſt nobilem nō
poſſe ingredi palatium poteſtatis ſub certa pœna, ſi poteſtas
abierit, ingredi poterit, & à pœna immunis erit. Iaſo. idem
profeſſus, in l. eius qui in prouincia. ad fi. ff. ſi certum pet. Cæ-
tera quȩ in ea ſpecie ad ius pertinent ex alijs quiſq; repete-
re poterit. Sunt enim peruulgata, & quoniam alij ſatis dili-
genter proſecuti ſunt, nos omittere hic poſſumus, cùm longa
ſanè de hac re diſputatio ſit apud doct.

Illud tamen nō omittam ex regia cōſtitutione 55. in Pin- *An in lupanaribus armorum delatio permittatur.*
tia. conuen. lara anno 1522. priuilegiatos arma deferre mini-
me poſſe vti priuilegio in lupanaria, nec itidem aſſociari, vltra
quatuor.

Inſignis eſt admodū & perplexa queſtio, quæ à iuris vtri-
uſque profeſſoribus non infrequenter diſcutitur, cuius exa-
men ex profeſſo ad intellectum regiarum conſtitutionum de-
duco intelligendo ſanè in hunc modum regias conſtitutiones
in clericis arma deferentes.

Siquidem ſtatuta communia laicorum & clericorum, cle- *Statuta cōmunia.*

ricos etiam tenere eoſdemque ligare ex Bal.in c.cùm veniſſent.col.2.& inibi Ioã.de Ligniano.Abb.2.notab.ext. de eo qui mittitur in poſſeſſionem.Bald.in capi.Imperialem . col. 3.verſi.quarto nunc quid,& inibi Mart.Lauden.tit.de prohi. feudi aliena.per Federicum , & huic acceſſere ſententiæ Anton.& Imol.in ca.eccleſia ſanctæ Mariæ.de conſtit. Et inibi Felin.& Deci.Imol.in c.ad noſtram,per text. inibi de prob. Quo in loco.& Felin.col.2.idem ſcribit Ioan. à Ligni. in ca. quod clericis.Et ibi Areti.col.vltima.de foro compet. Quibus & plerique alij acceſſere, inter quos & Abb. conſilio 72. circa primum.colum.ſecunda lib.1.Alexan.conſil.211.ponderatis.colum.1.lib.2.Cardin.Ale.in cap.1. ad fin. 10.diſtin. & in cap. qui clericus . colum. 1.tit.ſi de feudo fuerit controuer.inter domin.& Agna.Franciſ.Aretin.conſi.45. viſis articulis.Roch. Curt. in repet.cap. vltimi . in 1.limit.quæſtione 11.de conſuetudin.& cum armorum prohibitio, tam laicis quàm clericis competat,ſicuti in huius capitis roſtro adnotauimus clericos ipſos ligare.

Laicorum ſtatuta. Et iſthæc declaratio côueſtiri poſſet ex eo, quia ſtatutum laicorum in eos qui arma deferunt,clericos ipſos ligat. Siquidem in his qui publicam concernunt vtilitatem, & clerici continentur,ex l.additos.C.de epiſ.audien.explicant doctores in l.ex ea.ff.de poſtulan.& arma,at arma non deferre, publicam reſpicit vtilitatem,vti conſtat authent.de armis. in princi. textus ad id præſtantiſſimus in capit. primo. de cleri. viola.pacis in libro feud.alias de pace teuenda.§. ſi clericus. Cæterũ ſi iſthæc prohibitio à iudice ſeculari fieret, eoſdem arctat clericos ex Abb.in capit. cum non ab homine de iudi. Alexand.ad Bartol.in l.ſi quis in ſeruitute.ff. de ſeruitut. & omnium diligentiſſimè Stephanus Aufre.in cle.1.de of.ord. folio 31.paruo.& huius ſententiæ authores habeo. Anto.de Tremo.in ſua practica except.tit.quibus modis.in parte ſub iudicibus.7.colum.verſicu.& ſimiliter.& Ioan.Lopi.in repet. cap.per veſtra.2.nota.§ primo. numero 13. Dida.& Couar. lib.2.variarum.cap.20.ad finem . nouiſſimè Nunius Auenda in dict. legum regia. verſiculo arma. folio 6. quem admiſcuit tractatui, de exequendis mandatis regis Hiſpaniæ. Mont.ante hos in l.2.compilatio fori.verſiculo arma. Quo

Pœna armorũ à clericis exigitur. fit pœna quæ ob armorum vſum lege infertur à clericis exigenda eſt apud iudicem eccleſiaſticum, teſte Ioanne de Plat.

in §.item

in §.item lex Iul.inſtitut.de publi.iudi.& Lopi.eo in loco cu ius paulo antea meminimus.

Et conueſtiri poſſet regię deciſionis declaratio. Lex ciuilis contra periuros ſtatuere poteſt, & contra arma deferētes. ſiquidem lex principis ſecularis in quacunque re diſponat, etiam ſi mentionem clericorum non faciat: ſi iuſta ſit, honeſta, nec cōtraria canonibus ſeruari debet, quia ab ipſis Romanis pontificibus tacitè videtur recepta.cap.ſecundo. de noui oper.nuntiat.capi.primo de iura. calum.c. venientes de iureiur.c.inquiſitionis.de hęreti. Et ſignanter Fortunius in tractat.de vltim.fin.illatio.14. Cuius opinio mihi admodum placet, tametſi alijs pleriſque diſpliceat. Nec obſtant canones, quibus diſponitur, quod laici de perſonis eccleſiaſticis, aut de rebus eorum, nullam habent poteſtatem diſponendi condemnandíque leges, vel ſtatuta ſunt interpretandá, ſecundum diſpoſitionem naturalis æquitatis. Quo ad modum conuincit Ioannes Driedo. de liberta. Chriſti. pagina 153. eandem opinionem, quam ex Fortunio retulimus, aliquot rationibus ſecutus, & aliquot coniecit Boerius in conſuetudi.Buturicenſibus.§.11.folio 20. in ea nempe quæſtione ſtatuta laicorum, quæ conſuetudo liget clericos & nos adnotauimus ſuper cap.numero 24. Cuius quæſtionis controuerſiam, & antiqui patres, & neoterici, adeò inuoluerunt vt nulla ferè eorum ſententia ſibi conſtet. Quæ res efficit, vt quicquid in hac quæſt. extricant doctores ex his quę dubia ſunt, nihil verum teneri, nec falſum rueri poteſt: ego verò qui minor ſum natu, etſi ob hoc ipſum minori fungar authoritate, in cauſis horum perquirendis maioris diligentię afficior commodo. Quare in legis regię ſpecie exiſtimo clericos arma portantes vetita, cum armis ipſis deprehenſos à miniſtris iudicis ſecularis armis ſpoliari ſicuti apud Hiſpanos vſus obtinuit teſte Didac.à Couarr.loco præcitato, apud Gallos arma clericis vetita deferentes per iudices ſeculares puniuntur, ſicuti aſſeuerat Chaſſan.in conſuet.Burgund. rubrica prima.§.5. verſiculo Archidiac. numero 79. & Carol. libro ſecundo regali Franc. priuilegio 17. modo pœna ſit pecuniaria. Siquidem clericorum arma orationes, & lacrymę ſunt.capi.conuenior.23.q.8.capitu.porro. & inibi gloſſa 16.q.4.Imol. in capi.clerici. de vita & honeſtate clericorum. Quibus admodum adſtipulatur gloſſ. in capi.ex multa.§.fi. de voto.

Fortu.ſent.

Reſponſ. ad contraria.

Vſus Hiſpania in cleric.

Clericorū arma orationes.

de voto. Iaſo. in l. imperium. ff. de iuriſdic. omnium iudic. Et diligenter adnotat Decius conſi. 151. colum. 15. atque ideo iuſtè fieri poteſt clericos in delatione armorum coerceri cum alioqui, ſi à iudicibus ſecularibus id non fieret, liberam haberent clerici facultatē arma vetita deferendi, ac deinde maxima ab his ſcelera liberius perpetrarentur in reipublicę iniuriam, & eccleſiaſtici ordinis opprobrium intumuit, etiam factus quidam laſciuiens in eccleſiaſticos, vt neſciatur an Chriſti, an Cæſariani milites ſint, adeo ſunt in ornatu, in cultu, in ceſſu, & in alijs varijs morum generibus diſcolæ, vt nihil amplius inhoneſti inueniāt, quid vlterius? hi qui eccleſiæ regimini prȩſunt, & peccata ſubditorum cura ex officio, eſt adeo inſolētes ſunt, vt quid decoris, quid honoris neſciant, ob id omnium opinione, non eccleſiæ miniſtri dici merentur, ſed Gregarij potius milites viliſſimi appellati. Barbati veluti hœdi incedunt, veſtibus bipartitis, ſeu variegatis, caligis more lenonum præciſſis, & ſtricatis, ſericis, texturis, rubei, croceí, viridiſque coloris variantes. Noſtra tamen tempeſtate pro dolori clerici ſprera pace arma prædicant, nunc vexilla hoſtilia prȩparant, nunc acies ordinant, ad manus hoſtiliter conſerendas gladioſque gladijs acuendos inuitant, nunc ad prȩlium omnes docentur, nunc ſacerdotes propter prælatorum negligentiam, bellorum miniſtri fiunt, vt non ſacerdotes rectè dici iudicari poſſunt. Acienčti ſunt gladijs, amicti thoracibus, chriſtati capitibus, tonſi crinibus, admodum Theſei, aut Alexandri. Nunc barbati, Turcarum more incedunt, vt petulantiores appareāt. Quid plura? nihil prorſus reſtat, niſi vt ſodalitij nomen, cuius Cæſar in ſexto Gallici belli meminit accipiant. Quo factum eſt, vt Theſauri eccleſię, qui ad alendos Chriſti pauperes ordinati ſunt, nec alijs vſibus deſtinati poſſunt, ad Chriſti fideles perdendos conuerſi fuerint; cum graui eccleſiæ ſcandalo. Quid ſi volunt torquati illi in veſtibus oloſericis, & holobrizis, ambulant comitati longo aſſeclarum ordine ipſi figmentati, in veſtibus, vel bōbicini, viloſi interciſſi, vel texti Attalici, vt alij nihil eſſe prȩ illis videātur, vt illis non reſpōdentes tanto titulo in eccleſiaſtici ordinis opprobrium, & reipublicæ iniuriam, & grauem hominum contumeliam. Ob quod admonitos eſſe velim eccleſiarū prælatos, quibus clericorū, & populi cura cōmiſſa eſt, ſumma ope illis niti decet circa

Deteſtatio clericorum ſumentium arma.

Prælatorū negligentia.

Exhortatio prælatorum.

circa eccleſiarum curam, clericorum cultum, eorumque vitam moreſque corrigendos,& proteruam armorum delationem,cùm alioqui ſi à iudicibus ſecularibus, clerici hac noſtra tempeſtate non coercerentur,liberam haberent clerici facultatem,arma vetita deferendi.

† Poſtremò, hoc ſtabeo pluribus in caſibus delationem armorum laicis licitam eſſe, quorũ viginti congerit Matth. ab Affiict. in conſtitutione regni Siciliæ, quæ incipit intentionis, Chaſſæneus in conſuetud. Burgundiæ,fol.52. numero 77. Carre.in Pract.crimen.§. homicidium. num.34. pagina 482. Carolus Nunius Auend. Didacus à Couarruuias locis paulò anteà citatis. Quibus & alios duos addito, quorum prius eſt,ſi quis daret vela ventis. In qua ſpecie delatio armorum licita eſt,ex l.1.ff.ad legem Iul. de vi public. Alius non incõgrue ſubijcitur caſus, ſi ſanè venationis cauſa arma deferat l.1.ff. ad legẽ Iuliam. de vi publ. Ne mireris ſi tam diffuſo calamo hæc ſcripſimus. Nam cùm de pluribus circa regias conſtitutiones dubitaremus, noſtras dubitationis rationes ſcribere decens viſum fuit. Aut lugenda noſtra ætas, quæ iuſtitiæ præcepta rationibus adeò infirmis conſtruxit, vt de his facilè & paſſim dubitetur. Cuius cauſa ſi tamen id mihi credas fuit negligentia. † Et his verbo non amplius addam, ſi armatus quiſpiam ad eccleſiam aufugiat eccleſiæ immunitate non gaudet.l.ſeruus.C.de ijs qui ad eccl. cõfug. qui quidem text.tametſi in ſeruo loquatur,idem tamen.in libero, ſicuti author eſt etiam Petrus Rebuf.2. tom. ad leges regias.tit.de immunitate eccleſ.1.glo.1.numero 21. Et mox plura de immunit.ſacrorum templorum tractantes adnotabimus.

27 *Delatio armorũ quibus liceat.*

28 *Intellectu l.ſeruus.*

SVMMARIVM.

1 *Tractatus homicidii in quatuor partes diſtribuitur.*
2 *Homicidii crimen vnde originem duxit.*
3 *Homicidiorum tria genera.*
4 *Homicidium vnde dicatur,analitice explicatur.*
9 *Homicidij crimen quàm graue & atrox ſemper habitum fuerit.*
- *Homicidium quid ſit.*
7 *Homicidii pœna plectitur,qui fœtum in vtere exiſtẽtem occiderit.*
8 *Fœtus quando dicatur animatus ex Philoſophis & togatorum principibus diſcutitur.*

An ſit

9 *An ſit irregularis, qui homini mortuo membrum abſciderit animo occidendi ſi viuum reperiſſet, & 10.*
11 *Homicidii pœna etiam in eo locum habet, qui hominē monſtrum occiderit.*
12 *Homicidium commiſſum ante baptiſmum, an efficiat quem irregularem.*

De homicidio commiſſo ante baptiſmum. Cap. IX.

ORDO rei poſcit homicidiorum pertractare materiam illotumque pœnatum tam iure diuino, humano, regio, pontificiove, ampliſſimum pelagus nunc obiter ingredi, & veluti aliud agentes tractari, minimè conſentaneum nobis viſum eſt, cùm longè maiorem requirat operam, quàm & tam leui commentationi abſolui poſſit, & complurimorum ingenia in his diſcutiendis ſeſe exercuerunt, vt difficilimà harum pœnarum iura clarè exponerem, eratque in animo (quod ille de Carthagine inquit) ſilere potiùs, quàm pauca dicere. Verū enimuerò, cùm multa ſint quę adhuc dubia cenſeantur, vel ſaltim compēdio & ſumma indigeant, non potuimus homicidiorum interpretationem omittere. In qua illud conabimur efficere: vt quæ ſeſe obtulerint ad certum, vel ex aliorū iuris vtriuſque doctorum placitis iudicium, & examen ducatur. Sic ſanè fiat, non omnino inutilis iſthęc noſter labor, tam his qui foro, quā ſcholis, operam dant. Sed vt operi, & ordine rei ſatisfaciam de pœnis homicidiorum igitur tractandum erit. Et hic locus exigit, vt latiùs explicemus pœnam, ac irregularitatē quę ab homicidio procedit, ſiquidem hæc ſæpiſſimè in praxi cōtingat, quatuor verò partes habet. Prior de homicidio cōmiſſo ante baptiſ-
1 mū. Secundò de homicidio voluntario. Poſterior de cauſali, quartò de neceſſario. † Vtriuſq; ſanè examen requirit, quòd genericè aliqua de homicidio præmittamus. Crimen hoc ho-
2 micidij originem duxit à Cain, qui fratrem ſuū Abel interfecit. † tex. celebris, & inibi glo. in ver. nō putauerit. in l. ſi quis homicidij. in verſi. crimen paſtorum. C. de accu. Homicidiorum tria eſſe genera, interfectorum, detrahentiū, atq; odientium.

Homicidiorū diuiſio.

tium. † Siquidem teſte beato Petro, qui occidit fratrē, & qui detrahit: rurſus, & qui odit, homicida quippe cenſeri debet ca. homicidiorum. de pœnit. diſtinct. 1. idque explicat Io. Montal. in prompt. iuris. dict. homicida. Quod ſanè ipſe intelligo largo vſus vocabulo: quippe qui omnis inimicus liuore nocendi motus, homicida cenſendus eſt c. homicidium. in fin. ea. di. & aliquot nos coniecimus ſuprà c. 3. 4. Et quia in ea quæſtione ex nouioribus ſatis diligenter ſcripſit Mart. Azpil. re, & fama vbique inſignis ab omnibus, ſed à me præ cæteris æſtimandus in ſua eleganti relectione, in c. inter verba xj. q. 3. hic conſulto miſſa facio. 3

†Dicitur autē homicidium à cæde, ideſt interfectione, rex. in l. ita vulneratus. inibi, quia debita manu. ff. ad l. Aquil. Io. Montal. loco præcit. glo. verſi. reus c. homicidium. de pœnit. diſt. 1. Mors ſiquidem eſt omnium terribile, vt prodit Ariſt. lib. Ethic. 3. ca. 6. eſtq; graue, ſiue atrox malum, vt profitetur Achiles apud Euripidē in Ephigenia, in Aulide. Et Eccleſiaſtes c. 41. exclamat, O mors, quàm amara eſt memoria tua. Si credimus Homero lib. 6. Illia. Sunt enim omnia poſthabenda, quò vitæ conſulamus, cùm nullū ſit preciū cum vita cōparandum. Vnde S. Tho. 2. 2. q. 122. art. 6. aſſeuerat homicidium de ſe non eſt appetibile, ſed magis horribile: ex eo enim quia non habet in ſe rationem alicuius boni; & in 2. 2. q. 70. arti. 3. exiſtimat, ꝙ inter cætera peccata quæ cōmittuntur in proximum grauiſſimū eſt. Homicidiū quidē inter grauiora, & horribiliora crimina computatur, vt no. Abb. in c. cùm cōtingat. col. 6. de fo. comp. ex c. quæſitum. de temp. ord. ca. inquiſitionis. de accuſ. c. miror. 50. diſt. quibus in locis id definitum extat. Et quàm mors ſit horribile conſtat ex Cicer. lib. 5. de finib. bon. Quis eſt, aut quotuſquiſque, cui mors, cùm appropinquet, nō refugiat timido ſanguis atque exalbeſcat metu? & 2. Tuſcul. ait, Emori nolo. & lib. 1. de finibus: Mors quaſi ſaxum Tantalo ſemper impendent. Itidem in Catone maiore, Mortem omnibus horis impendentem times, quis tranquillo animo poſſit conſiſtere? & 2. lib. Tuſcul. qui id quod vitari nō poteſt metuit, is viuere animo quieto nullo modo poteſt. & 1. lib. Tuſcul. ait, Quæ poteſt eſſe in vita iucunditas, cùm dies & noctes cogitandum ſit, iamiam eſſe moriendū? & pulchra extant verba apud Cicer. in Parad. Mors terribilis eſt ij s, quorum cùm vita omnia extinguuntur, nō quorum laus emori 4 *Homicidium vnde dictum.*

emori non poteſt. Idque definitum extat ex Euripide in Alceſtide carmina.

Euripidis ſententia.

Fruſtra ſenes mortem optant,
Culpantes ſenectam, & longum tempus vitæ.
Vbi verò proprius mors acceſſerit, nullus vult.
Mori, ſed ætas non amplius ei grauis eſt.

Eiuſdem. O recte.

Vbique ſuauiùs eſt viuere, quàm mori prudentibus.
Lux iſta hominibus aſpectu ſuauiſsima eſt,
Apud inferos nihil eſt, inſanit autem qui optat
Mori, male viuere præſtat, quàm bene mori.
O ſplendidus æther, & dura lux diei,
Quàm ſuauis aſpectus veſter eſt, tum fortunatis,
Tum infortunatis, quorum ego vnus ſum.

Et ex Homero, Odiſſeæ 2.

Malim in agris habitans ſeruire apud alium
Pauperem virum, cui non multus ſuppeteret victus,
Quàm omnibus vmbris mortuorum imperare:
Eſt enim vita, ò puer donum longe ſuauiſsimum,
Non enim licet eoſdem bis mori.

Ex Lycophronis ſententia.

Orcus deſideratur ab informatis,
Cùm verò ab reperit vita nuda:
Viuere cupimus, nulla enim viuendi ſaturitas eſt.

Et ex Mercurij ſententia extat: multos enim mors, nec maximum malum perterret. Mors deniq; nihil terribile alioqui Socrati viſa eſt, quinetiã ipſa ſolum opinio de morte terrorẽ incutit, & apud Quint. ſi is eſt, declamat. 6. Pater ille proclamat, ò quàm graue eſt mori. quanto grauius, quòd ego viuo ſuperſtes filij mei, & nihil horribilius, nihilq; abominabilius inter mortales ſanè reperi poteſt, quàm quæ ſibi natura ſimilem trucidat, eò ſiquidem quod naturaliter, quodlibet animal ſuũ applaudet ſimile, ſtareq; ſe cõtra eum nitere abhorret, vti explicat Plin. natu. Hiſt. lib. 17. c. 1. ad fi. Bias damnaturus quempiam ad mortem lacrymatus eſt, & cùm dixiſſet quidam quid eſt, quod fleas? cùm penes te ſit cõdemnare hominem? reſpondet, quia neceſſarium eſt naturę quidem condolere, legi autem ſuffragari. Et Demoſ. ait, Iuſtũ eſt miſereri, non improborum hominum, ſed eorũ qui immeritò infelices ſunt. Et illud Lyſiæ apud Stob. ſer. 44. ad fin. cecinit.

Bias lacrymatur.

Qui de

Quæ de malis pœnas non ſumunt, bonos;
Affici volunt iniuriis.

Eſt † igitur homicidium corporis peremptio, authore Augu. 6
lib. 19. contra Fauſtum c. 23. ca. homicidium. de pœn. diſt. 1. *Quid ſit*
corpus autem humanum intelligo, & animatũ cùm alioquin *homici-*
peremptio nõ conueniat corpori inanimato. Idem Aug. lib. *dium.*
1. de libero arb. idq́; conſtat extra c. homicidium 23. q. 5. ſcribit homicidium eſſe hominis occiſionem: homo autem conſtat ex anima rationali, & carne, aut corpore, at homo non dicitur ſine anima c. in quibuſdam. de celeb. miſſ. c. cùm Chriſtus. de hæret. l. in lege Falcidia placuit ff. ad l. Falc. Etenim homicidij pœna plectetur qui hominem in vtero exiſtentem interemit. † Fœtus dicitur animatus, ſi maſculus ſit die qua- 7
dragesimo à conceptione, ſi fœmineus die octuageſimo ab ipſo cõceptu, gl. in ſum. 5. d. quam † inibi ſequuntur doct. fre- 8
quentiori omnium conſenſu, & in c. ſicut. & in c. ſi aliquis. de homic. Alber. in 3. ſtat. par. q. 59. glo. in clem. 1. de ſum. Trin. verbo ſimul. Alc. in l. quod dicimus. nu. 9. ff. de verb. ſigni. Plinius verò, cui magis fides adhibenda eſt, hoc in negotium. lib. 7. c. 6. in fœmineo ſcribit partum animatũ eſſe 90. in maſculo 40. die, & idem profeſſus Ariſt. lib. 7. de hiſt. anim. c. 3. idem exiſtimat inter primarios medicinæ authores, Auicen. c. 9. de animal. Et diuus Auguſt. in q. 54. in ſuis quæſt. atque ideo ex corpore & anima verus homo veraq́ue creatura ſubſiſtat, adſtipulatur Ariſt. lib. 2. de animal. & ibidem cap. 1. de partibus anim. & gloſſ. in l. diuus Seuerus ff. de extr. ord. crim. Et inibi Bart. Alber. Ang. & communi conſenſu doct. gloſſ. vulgo receptа in l. penult. ff. de ſica. & inibi Iac. Bald. Salice. & doct. id adnotant. Alber. in l. qui in vero ff. de ſtatu. hom. 3. col. verſic. ſi autem quæritur, glo. in c. ſicut. de homic. & inibi Abb. & Cardin. idem exiſtimant, & in c. ſi aliquis. eod. tit. Bonifac. in tract. malefic. titu. de homicidijs. colum. 1. Summa Angelica, verbo homicidium 4. colum. Hippol. in l. ſi mulierem ff. ad legem Corn. de ſica. Ange. de Malefi. in verbo ex interuallo. col. 4. regia l. 8. titu. 8. par. 7. atque ideo percutiens hominem mortuum, aut corpore inanimato † caput, accidens minimè 9
accuſari poteſt homicidij, ſicuti not. Bald. per tex. inibi in l. 1. nu. 16. C. qui accuſ. non poſ. is idem in l. ſororẽ C. de his quib. vt indig. & rurſus in l. ex hoc iure. nu. 10. ff. de iuſt. & iure. Atque eadem ratione conſtat non eſſe irregularem, qui corporis mor-

ris mortui membrum abſciderit animo illum hominem occidendi ſi eum viuum comperiſſet, quod ſatis diligenter notat Archid.in cap.quàm periculosè.de pœni.diſtin.1.itidem in cap.vlti.15.q.1.doct.in d.cap.ſi aliquis.& ca.ſicut dignum. de homicid.col.4.Alber.Trotius in tract.de vero & perfecto clerico lib.2.cap.29.num.7.Hippol.in l.vlti.nume.27. ff.de quæſtio.Anan.in capit.ſicut ex literarum.col.vlti.de homic. Ludouic.Carrer.in pract.crim.tit.de homicid.§.1.nume.21. & 22. qui aſſeuerat hunc puniendum eſſe de iniuria mortuo illata, iuxta illius æquiſſimam pœnam. Ad quod argumento optimo deſeruit tex.in l.qui ſepulchra C.de ſepulcr. viol.l.2. §.aduerſus ff.eod.tit.idem exiſtimat Matth.de Affli.in conſtitu.Neapol.rubr.56.præterea ad id pertinet, quæ de ſepulchro violato traditur, iure regio in l.13.tit.9.part.7. l.3.titu. 13.part.1.l.3.tit.13.lib.4.fori.

Iniuria mortuo illata.

10 Et quibus † ſanè quaſi ex eodem fonte, ſiue ſtipite apêdices nonnullæ colligi poſſunt, interficientem poſthumum, atque fœtum animatum mortis pœna afficiendum eſſe, ſicuti exiſtimant doct. præcitati. & id intelligendum eſſe, tametſi conſtare minimè poſſit, an anima infuſa fuit necne. Siquidem huius criminis reus, vltimi ſupplicij pœna afficiendus eſt, ni fortè fortuna negatiuam probauerit. Ana. in præcit. capitulo ſicut de homicid. & inibi Cardinal. & alij plerique ſumentes rationem ex text.in cap.ad audientiam, & in capi. ſignificaſti. de homicid. colum. ſecunda, & capitulo penulti. eodem titul. à qua ſententia ipſe quippe diſcedo exiſtimans prorſus contrarium ex ratione text.in l.abſentem ff.de pœn. & in l.interpretatione.eodem titu. Nec obſtant iura contraria adducta, quominus iſthęc ſententia noſtra procedat, Siquidem contrarium adſtipulantes ab eorum ſententia procedit, quo ad irregularitatis pœnam: minimè tamen quo ad pœnam corporis afflictiuam vti explicat Specul.tit.de ſponſal.§.iuſta.col.penult.

Contraria authoris ſententia.

12 † His iactis ex communi omnium traditione intelligendum fore reor, homicidij reum eſſe, tametſi homine monſtroſum interemiſſet. Bal.idem profeſſus in l. quod dicitur ff. de libe.& poſthu. vt ſi haberet plura hominis membra deficiens, cum tota ſubſtantia, virtus, & eſſentia ab anima & ſpiritu originem ducat hac pęna reus homicidij tenetur, etiam monſtrum occidendo, longè quidē aliter ſi quadrupedis animalis

Monſtrum interimens

malis caput habeiet.explicar Bald.Angel.Paul.Imol. & ſ e-quentius doct.in præcitata l. quod dicitur. & maximo apice deſeruire videtur tex.in l.non ſunt liberi ff. de ſtatu. hom. & in l.penulti. C.de poſthum.hęred.inſtitu.Antonius Gomez. capitu.3.de delictis.num.1.Supereſt † ſcrupulus quidam qui 12
malè iuris vtriuſq; doct.torquet.explicare eſt animus. Quidam cenſent homicidium commiſſum ante baptiſmum, minimè efficere quem irregularem. capitul. ſi quis viduam 50. diſtinct. cùm homicidium acciderit cum peccato, quaſi in hac ſpecie irregularitas tollatur, quaſi cōſequens peccatum, longè quidem aliter vbi homicidium contigerit abſque peccato, vt in iudice: eo etenim caſu irregularitas non tollitur per baptiſmum. gloſſ. Archid. & Præpoſ. & plerique alij, in capitu.deinde. 26.diſtinct.Hoſtienſ.Ioan.[Andre. Anton. & Anchar.in capit.gaudemus.de diuort.gloſ.in d.cap.ſi quis viduam.vbi Archidiac.Domin.& Præpoſ. Gonſa. à Villadi, de irregul.capit.vlti.regia l.17.titu.7.part.1. mihi tamen longè alia mens eſt & ratio,quippe qui exiſtiment. Contrariam veriorem eſſe ſententiam, quam & robora rationum ſuffulciam. Et primò eam rationem habet, quòd irregularitas procedens ab homicidio, ſolùm oritur ex horrore illo, quo efficitur is qui iuſtè aut iniquè alium occiderit,hic verò horror per baptiſmum abolerur, & ideò irregularitas ratione homicidij contingens, ſine homicidium ſit peccatum, ſiue non,per baptiſmum tollitur.Hoſtienſ.in ſum.tit.de homici. §.quæ pœna.verſic.& hæc.Sylueſt.verb.irregularitas. quæſt. 28 Quorum opinio verior eſt,teſtibus Calder.Abb.Cardin. & Præpoſ.in d.capi.gaudemus.Innoc.in ca.presbyterum.de homicid.Henric.in d.c.gaudemus.Et præter hos non deſunt ex theologis, qui hanc profitentur ſententiam, ſiquidem Palu.in quarto Sent. diſtinct.4.q.1. Ioan.Maior. diſtinct.27. q.6.& Iac.Almain. diſtinct.25.q 1. & diſtinct.33. q.2. idem exiſtimant. Quamobrem poſterior ſentētia plaudet magis, quam communem fatetur eſſe Syluest. in ſum. ver. homicidium q.28.ne mireris ſi in contraria ſint opinione,ſiquidem teſte Auguſt.in c.ego ſolis 9.diſt.doct.ita lego, vt quantalibet ſanctitate, quantaue doctrina polleat: non ideò verum putem,quia ipſi ita ſenſerint: ſed quia mihi per alios authores,aut canonicas, aut probabiles rationes, quod à vero non abhorrent perſuadere potuerunt.

Homicidium ante baptiſmū.

Contraria authoris ſententia.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium voluntarium quid.*
2 *Pœna homicidii voluntarii diſcutitur.*
3 *Homo quantum cæteris animantibus excellat.*
4 *Reus criminis homicidii quatuor offendit.*
5 *In homicidio animus & dolus potiſſimùm conſideratur.*
6 *Vnde homicidium commiſſum abſque vero occidenti animo non coercetur pœna ordinaria.*
7 *Animus occidendi & dolus quonam modo probetur, analecticè declaratur.*
8 *Iudex quæ & qualia conſiderare debeat, ad remittendam pœnam criminis ordinariam.*
9 *Homicida voluntarius quomodo præſumatur.*
10 *Non inconcinna declaratio ad iura dictantia maleficia, delicta, voluntate diſtingui.*
11 *Homicidii criminis authorem teſtimonium ferre non poſſe.*
12 *Homicidam teneri in compenſationem iniuriæ illatæ filiis, vxori, aliisue conſanguineis aliquid retribuere.*
13 *Reus homicidii in quingentis ſolidis ex regia lege iudici applicandis, condemnandus eſt, & eſt calumnia* del homezilo.
14 *Solidorum valor iure regio nouiori, in applicandis his ſolidis iudici mutatus eſt.*
15 *Diſcutitur vt homicidiorum ius applicetur iudici, quid agendum ſit.*
16 *Reus homicidii, tametſi à delicto abſoluatur, ob contumaciam expenſas ſoluere tenetur.*
17 *Vt ius homicidii locum habeat, agendum eſt de morte maſculi fœmineæ, non tamen quadrupedis.*
18 *Tametſi minoribus iudicibus, hoc homicidiorum ius de ſoluendis ſexcentis morapetinis competat, apud ſupremos iudices hæc homicidii calumnia ad regios alguazelos (vt ita dixerim) pertinet.*
19 *Si plures homicidium commiſerint, an quilibet eorum inſolidum teneatur necne, eleganter diſcutitur.*
20 *Cui competat homicidiorum ius, an iudici ſententiam proferenti, an exequenti.*
22 *Iudici incompetenti homicidiorum ius minimè competere conſtat.*
22 *Reum criminis homicidii non poſſe mediate nec immediate ex teſtamento neque ab inteſtato occiſo ſuccedere.*
23 *Si hæres legitimus ex teſtamento, vel ab inteſtato occiſo ſucceſſerit, non*

ſerit non poſſe criminis authorem in eiſdem bonis hæredem inſtituere.

24 *Declaratur quando filius criminis rei occiſo ſuccedere poſſit.*

25 *Occidentis ſagitta ſupplicium.*

26 *Quibus caſibus morte quis afficietur, congeruntur.*

De homicidiorum pœnis, iure Cæſareo Regióue ſancitis. Cap. X.

AD ſecundam homicidiorum partem calamo noſtro conuerſo, de voluntario homicidio, verba vtique faciēda ſunt. Voluntarium ſiquidem homicidium eſt, quod dolo malo animo occidendi committitur l. 1. in princi. & in l. diuus ff. de ſicar. l. in lege Cornelia ff. eod. tit. c. 1. §. ſi quis hominem. de pace teuenda. cap. ſicut dignum. de homicid. regia l. 2. † & 3. tit. 13. lib. 4. ordin. regal. l. 15. titu. 8. 1
part. 7. Gand. in tit. de homicid. in princip. Bonifac. eod. titu. Ang. in tract. malefic. §. ſcienter ad doloſè. Matth. de Afflict. ſatis diligenter in conſtitu. Neapol lib. 1. de homici. puniendis. Chaſſęn. in conſuetud. Burgund. rubr. 1. verſic. videndum. Iacob. Baulem. in l. capitalium §. famoſos ff. de pœnis. Idem aſſerit Ioan. Montolo. in prompruario iuris, in verbo, homicida. ex nouioribus Ludouic. Carrer. omnium diligentiſſimè in pract. crim. §. homicidium 1. nume. 2. Anton. Gomez. de delict. cap. 3. in princip. Cęterùm, vt † pœna iuxta ſceleris menſuram imponatur, de huius criminis punitione tractandum erit. Et primò huius criminis reus apud Aegyptios pœna hęc erat. Si quis ſponte, aut liberum, aut ſeruum occidiſſet, morte damnari lege iubebant, qui non fortunę conditionem, ſed conſilium facti pendentes, homines à ſceleribus deterrebant, & ſimul vendicata ſerui morte, reddebantur liberi ſecuriores. Sicuti author eſt Diodor. Sicul. libr. 2. rerum antiquarum. capitu. 2. fol. 44. col. 2. punitur enim homicida lege Euangelica, atque diuina, humana, regiaue, ſecundum quas morte puniendus eſt homicida, vti conſtat Gen. c. 9. Quicunq; effuderit humanum ſanguinem, fundetur ſanguis illius. Leuit. c. 24. qui percuſſerit & occiderit hominē morte moriatur. Nu. ca. 35. Si quis ferro percuſſerit, & mortuus fuerit qui percuſſus eſt, reus erit homicidij, & ipſe morietur.

2 *Apud Aegyptios homicidiorū pœna.*

Iure diuino & humano homicidii pœna.

Matt.c.26. omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt.c.duo iſta.23.q.4. & conſtat Iudic.ca.8, Syzebee & Salamna fratres Gedeonis ſi non occidiſſent, nequaquam poſtea ab eodem fuiſſent occiſi. & 2. Reg, 1. Dauid fecit occidi adoleſcentem, qui verbis annuerat, vt Saulem occidiſſet. & 2. Reg,3. Ioab occidit Abner in vltionem fratris ſui Aſahel, quem quidem ille occiderat. & 3.Reg.2.c, plura extāt commentaria. & 3.Reg,c.21. ſic etiam & humana lege homicida quod fecit ſpectet l.vnica C.de rap.virgin.l.3.§.legi. ff. de ſicar,& inibi Rayn.Ang.& paſſim doct.tex.eſt in l.penul. eod, tit.& in l.quoniam multa facinora C,ad leg.Iul.de vi,tex.ad id præſtantiſſimus in l.3. C.de epiſcop. audien. & in l.ſi quis aliquid §, qui abortionis ff. de pœn. & in §. item lex Cornelia. Inſtitut.de public.iudic. vbi Imperator ita ſcriptum reliquit.Homicidas vltore ferro proſequitur l. aut damnum, in princi. ff.de pœn.& in l,1,ff.ad leg.Pompe.de parricid.& in l. pen.C.ad l.Corn.de ſicar,& in c.omnis autem lex.3,diſtinct, inibi qui cædem fecerit,capite puniatur.Quibus in locis pleraque extant doct.reſponſa, pro hac ſententia nobilitate decorati illuſtresue homicidij criminis rei nō afficientur mortis pœna, ſed mitiori pœna deportationis,vti & iura, quibus anteà meminimus probant.Tametſi Ange,& Hippol,in d.l, 3.§.legis Corneliæ ff. ad legem Cornel. de ſicar, exiſtiment hodie non ſeruari:in his tamen regnis extat l.penultri. titu.8, part. 7. quæ expreſſim definit illuſtres deportandos eſſe homicidij reos, & nos de ratione pœnæ nobilium agentes tradidimus.num.6.cum alijs,Nec ſilentio præterire licet verba tex.in præcitato §.item lex Cornelia. quæ homicidas vltore ferro proſequitur. Quæquidem verba, vltore ferro, vitā adimendo adnotanda ſunt. Quibus admodum ſuffragatur text, in l.ſi adulterium cum inceſtu,§.Imperatores.inibi vltimum ſupplicium remitti poteſt ff.de adult.in hac ſiquidē ſpecie, vt vulgò circūferri ſolet,vltimū ſuppliciū mortem interpretari. l.qui vltimo ſupplicio l.vltimū ſuppliciū ff.de pœ.tex, eſt ad id præſtantiſſimus in l.pe.§.qui alias perſonas ff.de parric.& in c.1.§.ſi quis hominem.de pace ten.gl,Accurſ. quæ expreſſim hoc ipſum vult in præcit.§.itē lex Cornelia.& Chaſſæ,in conſuet.Burg.rub.1.verſi.videndū,col.1.& omniū diligentiſſimè Matth Affl. in conſt.Neap.lib.1.tit.de homicid.punien. iure autē ciuili punitur homicidiū mortis pœna, vti conſtat
ex

ex l.3.§.legis.ff.ad leg.Corn.de ſica.& ex l.3.C. de epiſc.aud. l.vnica.de rap.virgin.C.& vtrobique. dd.quibus conuenit regia ad l.1.& 2.titul.17.lib.4.for. extatque hodie regia l.1.& 3.titulo.13. libro 8.in ordin. reg.& l.15.titu.8. par.7. Idque conſtat ex authoritate optimi maximiq; Dei dicentis Petro Mitte gladium tuũ,&c.quia qui gladio occidit, gladio peribit. Siquidem ſanguis interfectorum continuo clamat ad Deum.Iuxta illud, clamitat ad cælum vox ſanguinis: & id perquàm manifeſtum eſt ex Apoc.ecce poſt hæc vidi animas interfectorum clamantes ad Deum & dicẽtes,Vſquequo Domine non das iudicium, & vindicas ſanguinem noſtrum de interfectoribus noſtris qui ſunt in terris? Quibus pleraq; id genus alia cõgerit Hip.in l.lege Cornelia.num.1.ff.ad l.Cor. de ſica. Ioan.Montolo.in prõptuario iuris dictione homicida. & Par.de Put.in tract.ſyndic.char. to5.1.col.1a.Baulem loco prçcitato.fol.10.col.1.& 2.Lud.Carrer.in pra.ſua crim.in §. homicidium.7.nume. 4. & nouiſſimè ſeriosè id explicat non modicæ æſtimationis apud omnes in vtraque cenſura. Ant. Gom.ca.3.delictornm.n.1.& 2.Quibus admodũ ſuffragatur ratio quæ doctorũ capita torquet, quod quiſque alteri facere voluerit patiatur,& ipſe.l.2.& per totũ.ff.quod quiſq; iur.ca. eũ omnes.de cõſtit.quibus ſtipulatur Cic.lib.2.Tuſc.qui alteri exitium parat.eum ſcire oporteat ſibi paratã peſtẽ,vt participet parẽ.& lib.1.Offi.cõſtat,quod cuiq; obtigerit, id quiſq; teneat:eo ſi quis plus appetet, violauit ius humanę ſocietatis.& 2.Offic.& 3. Finib. alienũ eſſe à iuſtitia, ad quam nati eſſe videmur, detrahere quid de aliquo quod ſibi aſſumat: & in quarta actione in Verrem: Non eſt permiſſum, vt impunè nobis liceat quod alicui eripuerimus, id alteri tradere. & lib.1.Offic. in hæc ait verba. Suum cuique incommodum ferendum eſt,potius quàm de alterius commodis detrahendum. Itidem ait,rei familiaris amplificatio nemini nocens, non eſt vituperanda, ſed fugienda ſemper iniuria. Sed detrahere aliquid alteri,& hominẽ hominis incõmodo,ſuũ augere cõmodum,magis eſt cõtra natur-, q̃ mors, q̃ paupertas, quàm dolor,q̃ cætera quę poſſunt aut corpori accidere, aut rebus externis.Illud enim natura nõ patitur,vt aliorum ſpolijs noſtras facultates,copias,opes,augeamus. Neq; verò hoc ſolũ natura.i.iure gentium,ſed etiã legibus populorũ, quibus in ſingulis ciuitatibus reipublicæ cõtinentur,eodẽ modo cõ-

Ratio prima,

Cõtra naturam eſt tum alterius incõmodo ditior fieri,

ſtitutum eſt, vt non liceat ſui commodi cauſa,nocere alteri: hoc enim ſpectant leges, hoc volunt,incolumen eſſe ciuium coniunctionem: legis enim imperio, vt decreta patrum ſentiunt hominum coercetur audacia, tuta redditur inter improbos innocentia, infecta inimicorum iacula proferuntur, patentiſque frænis, maniciſque vt cum Caſſiadoro & propheta loquar, ferreis conſtringuntur, & Heſiodus in Theohonis:in hæc uerba ait,de homicidijs agens.

Delectari putas Deum homicidiis?

Et Democritus ait.

Bonum eſt non iniuriam facere.ſed nec velle quidem.

Soli Deo chari ſunt.qui iniurias oderunt.

Et Cato in ea eſt ſententia, patere legem quam ipſe tuleris.Idque ex l.diuina conſtitutiſſimum eſt, quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.ca.1.diſt.1.& Eccleſiaſticus 12.& in ca. charitas de pœni.diſtin.2.explicant dd.in l.1..ff. de ſol.& in l. ſeruus.ff.de ſer.exportandis, conteſtari poſſet iſthęc ſententia ex Hieronymo ad cęlandam.in 3.epiſtolarum parte tracta.6. epiſtol.22.aſſeuerans, quòd infinitæ ſunt partes iuſtitiæ:quas omnes vna breuis ſententia comprehendit, videlicet omnia quæcunque vultis vt faciant vobis homines, hæc facite illis.text.ad id elegans in c.ponderet 50.diſtin.& in capitulo licet.45.diſ.dilecti de ma.& obed.& Iob.13.c.nulli nocui hominum : iuſtè vixi cum omnibus. & propheta Pſalmo 110.perambulabam innocentia cordis mei, in medio domus meę & Exodi.21.homicida quod fecit ſpectet.

Ratio ſecũda. Secundò potiſſimum iſthæc ſententiæ ſuffragatur ratio, homicida violat cognationem humanam : cùm natura ipſa quandam cognitionẽ inter homines conſtituit l. vt videtur. ff.de iuſ.iur.gl. cõmuni conſenſu recepta in l. non tantum.ff. de appel. & Cic. lib.4.de Finibus, omnis natura eſt diligens ſui.& iterum in 3.de Natura deorum,appetuntur ea quę ſecundum naturam ſunt, declinanturque contraria: & omne animal apperit quædam, & quædam aſpernit.& 3.lib. Offic. profitetur homo naturæ obediens homini nocere nõ poteſt: quo fit homini intereſſe hominẽ beneficio affici:l.ſeruus.ff.de ſer.expor.Vnde Iuuen.ſaty.pen.in hæc ait verba.

Sed iam ſerpentum maior concordia,parcit.
Cognatis maſculis ſimilis fera,quando leoni.
Fortior eripuit vitam leo? quo nemore vnquam

Exp-

Expirauit aper maioris dentibus apri?

Et Ouidius faſtorum lib. cecinit.

Aſt nimium faciles qui triſtia crimina cædis.

Flumina tolli poſſe putatis aqua.

Itidem lib. 1. artis Amandi.

Vacuus cædis habeto manus.

Hinc Syluius lib. 4.

Caduntq; feros aduertite ritus.

Qua in ſpecie diuus Thom. 2. 2. q. 122. articu. 6. exiſtimat homicidium de ſe non eſſe appetibile, ſed magis horribile: ſiquidem in ſe non habet rationem alicuius boni. itidem 2. 2. q. 70. artic. 3. in ea eſt ſententia, inter cętera peccata quæ committuntur in proximum homicidium grauiſsimum eſt.

Tertiò hanc ſententiam coadiuuatur iuris adagio quo vulgo circunferri ſolet, quia interimit hominem qui eſt factus ad Dei ſimilitudinem, vti ſcriptum eſt Geneſeos cap. 9. l. in metallum. ff. de pœnis. & Moſonius de optimo ſenectutis viatico air, homo in vniuerſum ſolus omnium in terra degentium Dei imago eſt: & ſimiles ei virtutes habet, quo fit huminem digniſsimam eſſe creaturam, vt eſt glo. quæ expreſſim hoc ipſum vult in § fina. inſtit. de iure natur. gent. & ciui. cui ſimilis in §. pecudum. inſtit. de rerum diuiſ. & in l. cognitionum. ff. de varia. & extra. cognitio. & inibi glo. explicat homini angelica natura ſeruit. l. iuſtiſſimè. ff. de ædil. edicto. & Cicero lib. 1. de Natu. deorum, omnium animantium formam, vincit hominis figura. & lib. 1. de Legibus, eſt homini cum Deo rationis ſocietas. Itidem eo. lib. nullum eſt animal præter hominem quod habet notitiã Dei, & lib. 2. de Finibus inquit, homo cæteris animantibus longè præſtat. & libro 1. Officiorum, & de Orat. lib. 1. idem explicat nulla re longius abſumus à natura ferarum quàm æquitate, in quibus ineſſe fortitudinem ſæpe dicimus, vt in equis, leonibus. Iuſtitiam ęquitatem non dicimus, ſunt enim rationis & orationis expertes. & lib. 1. de Orat. hoc vno præſtamus, vel maximè feris, quod colloquimur inter nos, & quod exprimere dicendo ſenſa poſsimus, & pleraque id genus alia cõgerit libro 2. de Finibus, & lib. 1. Offic. homines cũ multis rebus humiliores & infirmiores ſunt, videtur hac re maximè beſtijs præſtare quid loqui poſſunt, & hinc canet Ouid. libro 1. Metamorph.

Homo ad Dei ſimilitudinem factus.

Pronaq; cum ſpectent animalia cætera terram.

Os homini ſublime dedit cœlumque videre.

Et Cicero libro primo officiorum profitetur, homines ratione, & oratione à reliquis animantibus differri: tametſi fœminę quo ad quædam miſtica, minimè cenſentur, imaginē Dei repræſentare. c. hæc imago. 33. q. vlt. explicant paſſim dd. in c. noua. de pœnit. & remiſ.

Quarto ſuffragatur huic ſententiæ ius naturale diuinum & humanum. Naturale quidem, quia ſecundum eum pœna iuxta delicti menſuram infligenda eſt: Deuteronomio capit. 25. pro menſura peccati erit, & plagarum modus, cùm de ratione iuſtitiæ ſit ęqualitas: quę omnino in eius exercitio ſeruanda eſt, is enim qui proximum & rempublicam iniuria læſerit: non æquè iure naturali punitur, niſi ſit ſufficiens ea punitio ad ſatisfactionem, & reparationem illati damni. Nec aliter iuſta punitio ſit, niſi delinquenti æqualis criminis pœna iniungatur, hæc verò commode decerni nequit, niſi ipſa homicida patiatur idem quod alteri per iniuriam intulit, ſicuti hac in ſpecie diuus Thom. docet 2. 2. q. 68. arti. 4. idque probant carmina quædam de Rdamanti iuſtitia.

Si contra paſſus fuerit quod fecerit idem,
Iudicium plene rectum, vindictaque fiat.

Nec prius in alio tribunali iudicaberis, quàm ipſe coram iuſtitia iudicaturus fuerit, Et ex Democriti ſententia definit.

Bonum eſt iniuriam non facere, ſed nec velle quidem.
Iuſtus eſto, vt iuſta etiam conſequaris.
Iuſtus eſſe malis, quàm videri.
Iuſta faciens Deum auxiliatorem conſequeris.
Boni viri officium eſt iuſtitie inſeruire.
Et males vbique ſemper afficere malis.

Lex Moſayca. Sic & lege Moſayca cautum erat, oculum pro oculo, dentem pro dente in pœnam eruendum, Exodi 21. item & lex duodecim tabul. titu. de iniur. inquit, ſi membrum rupit, meum è pacto talio eſto, quem defendit aduerſus Fauorinum ſextus Cæcilius apud Geliū lib. noct. attic. 20. c. 1. nec vt iniqua damnatur à Chriſto Ieſu, Matth. c. 5. nam licet eā exiſtimet acerbam eſſe, dedit tamen conſilium remittendi iniurias, non præceptum, ac proinde pœna iuxta ſceleris menſuram imponatur. l. quędam delicta. ff. de pœ. c. non auferamus. 24. q. 1. citata à Tiraquello de nobilitate. c. 20. nu. 113.

Quinta ratio. Quintò fortiſſimum argumentum præſtat ratio illa: homicida

micida ſiquidem quatuor offendit, primo Deum, duplici in loco, dum Dei creaturę vitam adimit. Sicuti Hermogenes 4
philoſophus, vt iſt Ariſtot.libro de regim.princ.capitu.de regis iuſtitia: exiſtimat in hęc verba. Omnes nempe cœlorum vir tutes ſumma ope nituntur diuinam clamare maieſtatem dicentes domine, domine, ſeruus tuus vult tibi eſſe ſimilis, & id potiſſimum quando vnus alterum interemit. Quibus Deus reſpondit (inquit) ipſe interficit & interficietur, mihi vindictam & ego retribuam. Et vtique laudanda eſt lex illa Athenienſium quæ in ſeruitutem reuocat ingratos, dicente domino eſto ſeruus, quoniam liber eſſe neſciuiſti, & Plinius libro 8.capitu.15.id explicat. Poſtremo quia Dei præceptum contemnit: ſcriptum eſt enim non occidas, vt conſtat Exodi 20.& Deuteronom.5. Franc. à Victoria in relectione de homicid.nu.10.pagina 124.

Sextò huius criminis reus rempublicam, ac principem offendit, quorum hominé trucidauit. Reipublicæ iniuriam facit, cuius vnuſquiſque membrum eſt. Aufert enim ab ea quod ſuum eſt. Quo fit iniuriam irrogare reipublicæ qui membrum interimit, & nouiſſimè mirum in modum explicat. Domi. à Soto inſignis, ac eruditione egregia inter primarios ſacræ theologiæ magiſtros maxime cenſendus is in quam libro quinto, de iuſt.& iur.quęſt. prima. artic.5.ſi quidem intereſt reipublicæ refertas eſſe liberis hominibus ciuitates.l.ſecunda.C.de indicta vidui.tol.l.2.C. commu.de manumiſſi.l.2.ff.ſolut.matri.& diuus Adr. Imperator ſcriptum reliquit in l.cum ratio naturalis.ff. de bon.dam. imperium ampliari hominum adiectione, potius quàm pecuniarum copia malim, & Zeno dixit decorandas eſſe vrbes non pretioſis ornamentis, ſed inhabitantium virtutibus. *Sextà ratio.*

Septimò huius criminis author parentes vtique occiſis lędit: quia teſtē eius aufert. Siquidem filij quadā immortalitatē donant parentes, vt eſt text.in authe.de nupt.§.1.collat.4. quod per nos remanere minimè poſſumus per filios vtique remaneamus, vt argu. optimo deſeruit text.in l.liberorum.ff. de verb.ſig.& parentes lędere conſtat ex l.3.ff. de lib. cauſ.& Ambroſ.lib.offici.1.in eā erat ſentētia multò melius ac pręſtantius eſſe pati ab alio occidi, quàm alterū occidere. Et denique quibuſcunq; ciuitatibus ab huius criminis reo iniuriam fieri cōſtat ex Cic.lib.1.off.homines hominū cauſa ſunt generati, *Septima ratio.*

generati,vt ipſi inter ſe alij alijs prodeſſe poſſent.itidem libr. 3.Offi.hoc natura preſcribit,vt homo homini,quicũq; ſit,ob eam ipſam cauſam tantum,quod his homo conſultum velit. itidem in Lelio ait.ſic nos nati videmur,vt inter omnes eſſet ſocietas quędam.& lib. 3. Offi.homo naturæ obediens,homini nocere non poteſt.& lib.3. de finib. hoc ſolum animal homo natum eſt pudoris,ac verecundiæ particeps,appetẽs con iunctionem hominũ ac ſocietatem. Quibus ſatis ſuperq́; conſtat homicidã,quod fecit ſpectet. Quibus omnino eſt addendus Hipp.& Iaco.Baulen.& Paris de Puteo,locis paulò antè citatis.Et Lud.Carrer.ſerioſè id explicans in pract.ſua crimi. §.homicidium.7.nu.3.& 4.& Anto.Gom.cap.8.delictorum: in princ.quibus nec admodum grauatus eiſdem acceſſit.

Ad id pertinet punitionem hanc locũ ſibi vendicare,quan
5 do voluntarium homicidium commiſit habens † occidendi animum,vel occiſioni cauſam dans. c.ſicut dignum.§.de homicid.ſiquidem in homicida animus & dolus conſideratur. l. 1.l.eum qui.C.de ſicar.l. lex Cornelia. ff eodem.c. 1.§.ſi quis hominem.de pace tenen.l. 1.in princ.& in l.diuus.ff.de ſicar. Gandinus in tit.de homicid.in princip. Bonifac.eod.tit.Aug. in tract.malefic.in § ſcienter & doloſè.Ludouic.Carr in practic.crimin.§.homicidium.1.in princip.& Doctores quorum & anteà mentionem egimus,quibus ita pernotatis lectorem admonendum cenſeo,aliquot eſſe mẽti tenenda in infringenda dicta homicidij pœna, quia homicidium commiſſum abſque animo vero occidendi,& directa voluntate,in ipſum homicidij actum non punitur pœna ordinaria:text.in dicta lege Cornelia.l.1.§.diuus.ff.de ſicar.l.1.l.eum qui. C.de ſicar. l.cũ autem.verſ.capitalem.ff.de ędil.edict.quem text.dixit meliorem iuris Iaſo.in l.non dubium.C.de legib.7.colum.atque ad id plurimum conducit l.in actionibus.§.ſed in his.& inibi Iaſo.ff.de in litem iurand.extatq́; hodie l.regia.titu.8. part.7. & in l.15.titulo. 13.lib.8.ordin.cui ſententiæ ſubſcripſit Bald. in l.1.colum.5.C.de ſer.fug.& in l.data opera.colũ. 4. C.qui acc.non poſſ.Bald.in ca.1.§.ſi quis hominem.de pace tenen. Abb.in ſimili q.in capi.olim.in 1.de reſtitut.

Voluntarium homicidium.

6 † ſpolia.quo ſit, in ſpecie legis regię dicens quod occidens occidetur, ſi culpa lata interemerit,non tamen dolo pœna ordinaria delicti non afficitur,ex Bald.in l.1.colum.5.ff.de ſer.fug.& in l. data opera.col.4.C.qui acc. nõ poſſ. Ang.in trac.malef.in ver.ſcienter.De

ter.Dec. conſilio.2.& conſil. 9.& iterum conſil.134.Cæp.in conſilio crimen.33. & 37. Paris à Put.in ver.pœna. Angel. conſilio 27.Card.in c.lator.de homic. Signor.de homic.onſi. 27.& 50.Io.de Arn.in Solil.38.& in epit.51.64.Tho. Gram. in voto 21.& 39.& in conſilio 68. & omnium diligentiſſimè Cardi.in pra.cri.§.homicidium.1.numero 5.cũ pleriſq; alijs & preter hos idẽ exiſtimo ea ductus ratione:quia voluntas diſtinguit maleficia & delictũ à nõ delicto,& peccatũ à nõ peccato.c.cum volũtate.de.ſent. excom.l. qui iniurię.ff.de furt. l.verum in prin.ff.eod.tit.l.quòd reipublicæ.ff. de iniur. Sunt & ad hęc plures authoritates quibus paſſim hoc ipſum confirmatur 2.ea ſanè huius aſſertionis poſſet eſſe ratio, quòd ille defectus volũtatis directè, deliberatè in homicidium culpã minuat,atq; ideo pœnã quemadmodum ex Th. 12.q. 76. art.4.colligitur: hæc verò imperfectio voluntatis pręſumi poteſt ex multis,pręſertim ipſo inſtrumento,quo fuerit vulnus illatum,ſicuti ex c ſignificaſti.2.de homic.colligitur, cuius meminit Bal.in l.ſolam.C. de teſtib.3. col. text. in l.1.§. ſed ſi claua.ff.de ſicar.l.eum qui.C.eod.titu.l.1.C. de emẽdat. ſeruor.l.æquos.& inibi Bart.C.de cur.publ.lib.12.& huic rei multa extant argumenta apud Felin.num.11.& Ana.vlt.no. in d.cap.ſignificaſti.Atet conſilio 80.& conſilio 147. Alciat. lib.1.diſpunct.cap.17 Carol.Molin. in Alexander conſil.15. lib.1.Decius conſilio 9.& conſilio.134.Cęp.conſilio 33.cum tribus ſequentibuc.Hippol.in d.l.1.C.de ſicar.nume.2.& 3.& num.9.idem in l.nihil intereſt.ff.de ſicar. nume.15. Angelus de Malefic.gloſſ.ſcienter doloſè. Ludouicus.Carre. in pract. criminali.§. homicidium.numero. 22.quibus admodum,nec inuitus accedit Bald.in procem.ff.3.col.Paul. Caſtrẽ.in conſilio.192.incip.in cauſa carceratorum. Hippol. in ſing. 176. incip.volũtas & propoſitũ.Iridem in conſilio 67.& in conſil. 4.& iterum conſil.6.idem in conſilio.25.& 35.Angel.in verbo appenſate.Corn.in conſilio 57.vol.4.Thom.Gram.in voto 23.Hippol. conſilio.130.& 136. Ex quo alia conijcienda ſunt huic rei maximè neceſſaria, quæ partim hanc totã materiã aperiant partimq; definiant, quòd ſi quis claua baculo aliquem percuſſerit, & a vita diſcedat, nõ pœna criminis ordinaria afficitur: cùm potiſſimũ animus occidendi defuerit, & voluntas,& propoſitum maleficia diſtingunt ex d.l.1.§.diui.ff.de ſica.Corn.conſil.57.vol.4.Bald.in proœ.ff.col.3.Th.

Gram.

Gram.voto 23. Ludouic. Carre. loco paulò anteà citato,& nos non ſemel paulò anteà meminimus.

A lapa percutiens. Hinc deduci videtur, quòd & non ſemel obuium erit, ſi quis alapa, pugnove aliquem percuſſerit, & in terram ceciderit, mortuuſque fuerit, homicidij reus ordinaria pœna non afficitur, ſicuti definiere Signorol.de homic.conſil.50.Alexa. poſt Bar.in d.l.1.§.diuus.Bal.in l.1.C.emend. ſeruo. itidem in c.1.§.iniuria.de pace iur.firm.Hippo.conſ.136.Ioã.de Arno.in epito.55. Cuius initium eſt moderni, id veriſſimum eſſe intelligit, tametſi manus non eſſet armata.

Lapide percutiens. Hinc etiam definiri poterit de percutiente lapide, & occidente, an homicidij reus ſit, explicat Mar.Soc.in cap.de his. de accuſat.in cap.ſignificaſti.in ſecundo.de homic. Hippoly. conſi.91.& conſi.137.

Illud verò ſolet à quibuſdam in diſcrimen adduci, ſitne regia cõſtitutio de homicida criminis reo agens ad praxim reducenda, ſi quis ex feneſtra lapidem proijciat, & tranſeuntem interimat, cùm & ipſe abſque dolo homicidium commiſerit, ex his quę in ea ſpecie adnotat Dec.definiri poteris. conſil.9. Paul.Caſtr.in l.decuriones.C.de infam.Ioan.de Arno.in epito.64.Carre.nume.29.eo in loco cuius & anteà meminimus vbi definit de occidente calce, baculo, pugno, alio quouis inſtrumento.Et Alex.conſi.46.vol.2.

7 †Illud præ cęteris obſeruare debent, quoniam modo animus occidẽdi, & dolus probetur, & cum ſit quædam extrinſeca animi paſſio, quæ de directo probari non poteſt, niſi per quaſdam exteriores qualitates Alexan. rationem ſumens ex text.inibi in l.dolum.C.de dol.l.1.§.diuus.ff.de ſicar.l.1.eod. titulo.Gand.in rubr.de homic.col.4. Et iſthęc animus occidendi conſtat vtique, ſi criminis author ex iteratione percuſſionis cum baculo, pugno, haſtave ex Hypp.in d.l.1.C.de ſica. col.5. Ex quo deduci videtur, ſi criminis reus pœna pecuniaria puniendus eſſet ex ſtatuto municipali: nihilominus ex percuſſionis iteratione pœna corporis afflictiua afficiendus eſt.Sicuti in ea ſpecie reſpondit Bar.& Bald.in l.licitatio. §.quod illicitæ.ff.de publ.& vect.Matth.Affl. in conſt. Neap. cuius initium eſt, in conſutilem. Et rurſus in conſtitutione incip.magiſtros. Thom. Grammat. ſatis diligenter voto 11. & voto 17.Doct.paſſim in l.1.C.de ſuper.lib.10.

Deinde & illud conſtitutiſſimum eſt, animum occidendi conſtare

conſtare per ipſius rei confeſſionem,ſicuti exiſtimat Thom.
Gram.conſil.29.col.2.Matth.Afflict.in d.conſtitu. aſperita-
tem.& nulla maior probatio animi conſtare videtur, quàm
qualitas expreſſa verborum,Sicuti in ea ſpecie exiſtimat Bal.
in c.1.de teſti. Nemo enim præſumitur aliquid dixiſſe, quod
prius non mente agitauerit l.Labeo.§.idem Tubero ff.de ſu-
pel.leg.Bonifa.in titu.quid ſit accuſ.col.10.Tho.Gram. voto
27.Hipp.in pręcit.§.diuus.Et pleriſque alijs coniecturis,qui-
bus explicare hic non eſt animus, ne lectorem fatigemus,de
quibus ad nauſeam vſque tradunt doc.in ca. ſignificaſti. in 1.
de homic.Et inibi Feli,Hip.in l.1.C.dę ſicar.Gand.in rub.de
homic.col.12.Matth.Afflic,in conſtit.Neap.iuſtitiarijs. not.
8.Et ruſus in conſti.qui doloſe.Tho.Gram. voto x. Lodou.
Carre.omnium diligentiſſimè in §.homicidiũ.in 1,nu.35. cũ
alijs,& inibi num.41.explicat, an ſtetur iuramento criminis
rei. Et in dubio cui incũbat onus probandi, an animus occi-
dẽdi adfuerit explicat Hip,in conſi,51.itidẽ in l.1.C,de ſicar.
ver.modo vlterius.Cæp,cõſi.31.Lod.Carr.nu.44.eo in loco,
cuius anteà meminimus ad pulmũ reuulſis rationibus iudex
penſâta animi deliberatione conſiderabit, an & criminis au-
thor ex actis proceſſus teſtibus ad id examinatis, an id per-
petrauerit animo occidendi,nec ne.Pro quorum ſentẽtia ſuf-
fragatur gl.Accurſiana quæ expreſſim hoc ipſum vult in au-
then.de armis,quæ penultima eſt: pleniori manu tradit Ca-
tel.Cot.in memor.dict.arm.† Igitur iudex quo ad remitten- 8
dam pœnam ordinariam exactê perpendet actus,vt hic con-
iecturam habeat quantum defuerit animo ad directam occi-
dendi voluntatẽ.Qua rõne penſitandũ eſt ex ipſo percutien-
di modo ex inſtrumẽto, quo illatũ eſt vulnus quam culpam
percutiẽs in homicidio habuerit, vt culpã delicti deprehen-
damus,quod ſatis ſuperq́; conſtat ex d.l.1.§.diuus.verſ.quod
ſi claua. ff. de ſica·quo in loco Budeus de lingua Latina bene
meritus claui,non claua legendum cenſet,tametſi longè alia
mens ſit Stephano Forcatulo dialo.27.nu.4.inneciomantia
iuris.Quibus & illud adijciam,quod explicat Bal. in l.1.col.
2.oppoſ.4.C,ſi ſeruus exte.ſe emi mãdauit. loquẽs de proxi-
ma cauſa,& itidem remota.Siquidem quando non eſt inſtru-
mentum,ſed vtique fit per accidens:vt ſi vltro citroq́ue pulſo
quempiam qui quidem in lapidẽ impegit, & vulneratus eſt,
minimê cenſendi ſint propriè vulneraſſe.Nec itidem ſi à vita
diſce-

Claui legendum ex Budeo.

diſcedat, exiſtimabitur ex meo vulnere deceſſiſſe. Siquidem non vtor lapide, vt inſtrumento quo eum percuterem. Quo fit ſtatuta loquentia de percuſſione hac in ſpecie minimè locum habent. Explicat Bal. in l. de pecoribus ff. ad l. Aquil. & ibi Salice. Flor. à ſancto Petro in l. qua actione § Celſus ff. eodem tit. Paulus in l. qui domum ff. loc. Ananias & Felin. in capit. de cætero. de homicidijs. Cęp conſil. 2. col. 3. Angel. in tractatu maleſi. verbo ipſum Titium percuſſit. Aret. cōſi. 146. col. 4. Feli. in tract. quādo cognatus. col. 4. Hipp. in l. nihil intereſt ff. de ſicar. col. 4. & conſi. 136. Bart. in l. ſi gemina. col. 2. ff. arb. fur. cęſar. Matth. Afflict. in conſtit. Siciliæ, incip. ſi quis aliquem. col. 3. 7. quæſt. glo. in capit. de cætero. de homicidijs. verbo vnica. per text. in pręcitata l. qui domum. & capitu. ſtudebat 50. diſtinct.

Statuta.

9 † Hoc verò loco voluntarium homicidium intelligo non ſolùm quando occidens explicitè tendit ad occiſſionē, & occidere vult, verum etiam quando eius voluntas tēdit in eum actum de quo de per ſe mors ſequitur. Sit exemplum in eo qui Sempronium percuſſit prauo animo volens ei iniuriam irrogare eiuſq; faciem cicatrice ſignare, non occidere, nec tamen potuit ita temperare manum quin grauiter percuſſerit, morſque fuerit ſequuta ex ea percuſſione, ſanè hic voluntarius erit homicida cenſendus, id manifeſtè ſenſit Tho. 1. 2. q. 20. arti. 5. qui docet peccata aggrauari ex euentibus qui poſtea ſuccedūt qn̄ illa ſunt percogitata, quinetiam quādo præter intentionem ſucceſſerunt, ſi ille euentus de per ſe & neceſſario ſequitur. Probat hoc ipſum tex. in c. vlt. de homic. in 6. l. quoniā multa C. ad l. Iul. de vi. l. 1. §. ex incendio ff. de incen. rui. & naufr. not. Caiet. in 2. 2. q. 64. arti. 8. & nos plenìori adnotabimus manu, infrà quòd ſanè ductus ratione fulciri poſſet delictum, aut peccatum committi abſque voluntate non poſſe. ſiquidem malitia cuiuſcunque actus praui à voluntate procedit, quę pręcipua eſt in omni peccato, cum prima cauſa peccati ſit in voluntate, quę imperat omnes actus humanos, peccatū nihil aliud eſt, quàm actus humanus malus: quemadmodum probatur in c. 1. 15. q. 1. ex Aug. li. 1. retract. c. 15. qui aſſeuerat peccatum nō poſſe eſſe niſi voluntarium. Idē profitetur Ariſt. 3. Ethic. c. 1. S. Tho. in 1. 2. q. 17. art. vlt. & q. 72. art. 1. & q. 75. Ex quo conſtat nō inconcinna declaratio ad iura dictantia maleficia, delicta voluntate diſtingui in hūc equi

Voluntarium homicidium.

Peccatum quid ſit.

Intellectus non vulgaris.

equidem ſenſum, † vt voluntarium cõſtituat delictum: inuoluntarium autem ab eo excuſet, & liberet cum prꝺter inuoluntarium malitia ceſſet, ea verò ex voluntate procedat: igitur voluntas diſtinguit delictum à non delicto, & peccatum à non peccato diſcernit c. cum voluntate. de ſen. excom. l. qui iniuriæ ff. de furt. l. verum. in princ. ff. eodem tit. l. quod reipublicæ ff. de iniurijs. Delictum ſiquidem nequaquam poteſt accidere abſque malitia illud committentis. Quæ quidẽ malitia minimè datur ex inuoluntario. Hippol. in l. 1. §. diuus. ad fin. de ſicar. & in ſingu. 176. poſt alios quos ipſe referr. Ecce qui ſapis qui probus es, qui iuris veritatem amas, quomodo intelligenda ſunt iura id dictantia. 10

Tertiò proximè adnotandum erit, tunc verè dolum homicidio voluntario perfectum adeſſe, quoties voluntas occidentis directè & per ſe in actum homicidij fertur, etſi habet occidendi animum homicida. l. 1. §. diuus l. in lege Cornelia ff. de ſicar. ad apertiorem huius c. reſolutionem † illud obuium 11
eſt: homicidij criminis author teſtimonium ferre nõ poteſt, ex Bal. in l. decuriones C. ex quib. cau. inf. Infamia ſiquidem facti notatus eſt, atque ideo teſtimonium non poteſt ferre. Anchar. in c. 1. de conſtit. 85. col. Anan in ca. ſi perfodiens. de homic. col. 2. ideo in teſtem non admittitur abſque tortura. Bald. in auth. ſi dicatur. col. 2. C. de teſtibus. Hippol. in l. 1. in princ. limit. 12. ff. de ſicarijs. Carre. in pract. crimin. §. homicidium 7. nume. 36.

† Alia ſubijcitur pœna, quæ infligenda eſt homicidij reo 12
filijs vxori, alijsue impenſas, & aliquid iniuriam paſſo retribuere tenetur, & ad ꝺſtimationem operarũ ſi viueret quantum lucrari poterat in compenſationem iniuriæ illatꝺ, ſicuti & nos ſuprà c. 6. num. 28. & 22. cum alijs tradidimus. & Abb. in c. 1. de iniur. Puteus in verbo pœna. Hippol. conſi. 115. & 131. & ſingul. 576. Ludouicus Carre. in Pract. §. homicidium 6. numero 37.

Verùm enimuerò præter hꝺc quæ & nos adnotabimus, alia ſubijcitur pœna, criminis homicidij reo ex † regia con- 13
ſtitutione 4. tit. 14. lib. 4. fori. inibi, *tomen quinientos ſueldos de ſus bienes*, expreſſim definiens, homicidam in quingentis ſolidis applicandis iudici condemnandum eſſe, & appellatur in his regnis, calumnia *del homezillo*, & horum ſolidorum æſtimatio conſtat ex leg. xj. & 19. titulo xj. libro 4. ordin. regu. *Solidorum æſtimatio mutatur.*

tamet

14 tametſi † ex regia conſtituti. 141. ſtyli ſolidorum valor mutatus ſit ſicuti inibi definitur dum ait, *treZientos y quarenta marauedis que an vſado lleuar*. Et iure nouiſſimo, pro homicidij pœna ſexcenti morapetini exiguntur à criminis reo, ſicuti cauetur *enel arauZel real*, in capitu. cuius initium eſt, *del homeZillo*. Circa quam pœnam aliquot proponam huic rei ma-
15 ximè neceſſaria. Et † primò illud veritati fauere exiſtimo dum is qui iudicandi munus habet, per præconia & proclama, in abſentia criminis rei procedat, iuxta text. in l. 4. titu. 3. *de los emplaZamientos*, libro ſecundo, fori. & in pragmaticis regijs *del aranZel* xj. in ordine. & in ea ſpecie ex Hiſpaniæ hominibus ſcripſere. Nunius Auend. in capitul. 18. prætorum. fol. 93. Franc. Auileſ. capitu. 15. nume. 2. incip. *otro ſi*. eod. tit. definientes. hanc citationem exigi, nec ſufficere vnam pro tribus ex Bal. in ca. ex literis vlti. col. de conſtit. Iaſ. in l. ſi cęteris annis C. de pact. nu. 5.

Frequenter hoc in eodem tractatu, dubitari ſolet circa regias ſanctiones quæ de his ſexcentis ſolidis criminis reis puniendis agunt exigendos eſſe, ſi in abſentia homicidij author
Pragmatica ſanctio. conuenitur ſicuti definitum extat in pragmatica in Compluten. conuentu lata, inibi, *ſiendo primeramente iuZgado, y no*
12 *antes*, & ruiſus inibi, *ſi el delicto fuere tal, en que mereZca pena de muerte, ſea condenado en la pena del homeZillo*, regia l. 69. ſtyli, ex condemnationis exitu, liquidè conſtabit, an delictum ſit morte dignum nec ne, argumento tex. in l. iure noſtro §. fin. ff. de teſtamē. tutel. l. quædam ff. de reb. dubijs. exigitur etiam quod ſententia lata fuerit ſicuti in capitu. præcitato *del arauZel* conſtat, tametſi ſentētia definitiua non ſit in cauſa principali, ſed vtique in abſentia dictum homicidium ſit ſententia lata promulgatum, quod in ſecundo Præconio in his regnis ſententia fertur accuſata, vt ita dixerim ſecunda contumacia *y rebeldia*, vti conſtat ex dicta Pragmatica inibi, *Y ſino pareſciere, ſiendole acuſada ſegunda rebeldia, ſi el delicto fuere tal para que mereZca muerte, ſea condenado en la pena del homeZillo*. intelligo ſane, ſi actor criminis reo ſecundam contumaciam accuſauerit: ſin minus iudex ſuo mero officio agat, non requiritur contumaciæ accuſatio ex Barto. in extra uag. ad reprimendum, verbo negligeret. Alexander conſilio 120. volumine 7. numero ſeptimo. & id conuenientibus oculis conſtat ex pręcitata Pragmatica inibi. *Si alterviere plaZo veniere, y*

pareſcie

pareſciere que aya de pagar, y pague el deſprez, y homizilio, y coſta, y ſea oydo: regia lex quarta fori, idem definit ibi, *Si a plazo ſegundo no viniere peche la pena ſegun que manda la ley del homezillo, y emplazen la tercera vez*. Quam ſententiam veriſſimam eſſe exiſtimat Montal. in interpretatione l. quartę. titu. *De los homezillos*. libro quarto fori. in glo. prima. quod practicis quotidie obuium erit. Secundò principaliter quantum attinet ad huius pœnę veram reſolutionem, in. ſpecie l. regiæ qualis probatio exigitur, cum ipſa rei criminis contumacia ex dict. l. 15. ordin. inibi, *Si alguno fuere condemnado a pena de muerte, o perdimiento de membro, por no venir a los plazos ſin recibir information, tal que pudiera ſer pueſto, a queſtion de tormento*: adnotanda ſunt verba regię conſtitutionis inibi, *por no venir a los plazos*, & iterum dum ait, *ſin recibir informacion*, vbi expreſſim definit, vltra abſentiam, & rei contumaciam, qualis probatio exigitur ad condemnationem. Et pragmatica, *Del haranzel*, idem definiens ibi, *O que de mas de la fuga, haya de dar probanca o informacion que baſte para poner a queſtion de tormento al que aßi fuere llamado el iuez de ſententia en che le pronuncie por hechor del delicto*. Itaque reus conuinci debet, aliter vanum non vires obtineret. Spec. in tit. de accuſat. §. fin. col. 9. verſicu. ſed pone, affuit accuſatus allegans. in l. raptores C. de epiſc. & cleric. verbo, committi. & iterum ibi, poſt legitimas probationes iure cognitas. Hippol. in l. vnica C. de rap. virgin. num. 129. Oldrad. conſil. 65. hic agitur. Et huius praxis ratio ea aſſignari poſſet, cùm & poſt condemnationem, & poſt ſententiam agens, condemnatus exaudiendus eſt, ſi coram iudice compareat: ex regia l. 5. ordin. Decius conſil. 458. num. 9. definiens vbi agitur de executione pœnæ corporis afflictiuæ, propter vanum minimè eſſe procedendum ad corporalis pœnæ executionem, eò maximè cùm propter contumaciam ſolam quis condemnari non poteſt. Angel. in l. inter accuſatorem ff. de accuſ. Spec. titu. de accuſ. §. ſequitur videre. Et inibi Ioan. Andr. col. 6. Alber. in 4. ſtatut. parte q. 56. ad fin. Deci. eo in loco, cuius & anteà meminimus. Barto. in l. diuus. colum. 1. ff. de cuſtod. reor. Quòd ſi innocentia contumacis appareat, executio ſententiæ fieri non debet. Innocen. in cap. 20. de purgat. vulgari. Bald. in l. aditos C. de epiſc. aud. & in l. 1. col. fina. C. de confeſſis. Bart. conſi. 26. viſo proceſſu. col. penul. exiſtimantes, quòd ſi ſtatu-

L to ſan.

to ſancitum fuerit, quòd quis pro confeſſo habeatur: intelligitur niſi per teſtes de eius innocentia appareat. Quod eſt notatu dignum ad intellectum regiæ conſtitutionis 1. tit. 3. *de las conteſtationes*.lib.3.ordin.reg.vbi definitum extat quem haberi pro confeſſo, ni infra nouem dies litem conteſtauerit. Quòd ſi de innocentia rei per teſtes conſtaret, abſolui debet.Bald.in l.ita demum.cap.de procur.nu.6.Abb.in ca.cum cauſam.num.26.de iur.cal. Quamobrem iudices admonitos eſſe velim, in ſpecie legis regiæ, ſententia lata pro confeſſo, ſi pars compareat ad probandum innocentiam ſuam intra 9. dies admittant. Siquidē iſthæc ficta confeſſio quando conſtat rem longè aliter ſe habere, quādoque reuocatur.Franc.Aret. in conſil.147.colu.3.Ioan.Andr.ad Specu.titu.depoſitio.§.9. verſicu.veruntamen.& ſuffragatur text.in ca.ſignificanti.de purg.vulg.cap.ex tuarum.de purgat.canon.capit.fraternitatis.de frigid.& malefic.& in ea ſpecie ita reſpondit Franciſ. Auil.cap 15.prætorum.num.22.in verbo.*homeZillos*. Ex quo deduci videtur his perpenſis, quod criminis author, qui pro confeſſo habetur infra nouem dies non comparando, ex regia lege etiam bannitus per viam exceptionis, ſententiæ executionem impedire poterit. Bartol.in l. non videtur.in 1.ff. de iudic. & bannitus audiendus eſt, ſi intra annum venerit, vel fuerit captus, vel ipſemet compareat coram prætore re-
16 gia l.7.tit.8.parte tertia. Illud † tamen habeo, quod iſte contumax, tametſi à delicto abſoluatur, homicidij expenſas propter contumaciam ſoluere tenetur l.15.tit.2.lib.3.in ordin. reg. Bartol.l.poſt glo.in verbo, vincet.in l.& poſt edictum ff.de iudic.Montal. in interpretatione legis 15. præcitatæ, in verbo, abſens. ne quem decipiat iunioris cuiuſdam dubitatio: non verebor adnotare hos ſexcentos morapetinos, de quibus in l.4.titu.3. libr.2. fori, & in pragmatica xj. *del aranZel*, tunc ſoluendos fore, cùm de morte hominis vel mulieris agitur, ſicuti expreſſim id definitum eſt in capitu.15.*delos corregidores*, inibi. *En caſo de muerte o de hombre o de muger*. Longè quidem aliter ſi ageretur de homicidio quadrupedis. Siquidem in ea ſpecie homicidij calumniam contra dantem noxam non exigit, ex l.decima, ad finem, titulo duodecimo, libro ſexto ordinat.regal.

Intellectus l.regia.

17 Secundò † ad regiam conſtitutionem, quæ de ſoluendis ſexcentis morapetinis agit, illud hoc in tractatu non erit tradendum

tradendum obliuioni, intelligendam fore, quando agitur contra abſentes, tunc quidem ius homicidij exigitur, præconio & proclama abſentis precedente, & lata ſententia ſaltem interlocutoria, ex regia l.9. titu.2. libr.3. ordin. longè quidem aliter ſi contra preſentes. Siquidem & tunc homicidij ius exigi non poteſt, ni pro homicidio culpoſo agatur, vt definitum ex l. 15. titul. 13. libr. 8. ordinat. reg. Tametſi † minoribus iudicibus hoc ius competat, & conſuetudo cuiuſque fori ſeruetur apud ſupremos iudice, hæc homicidij calumnia ad regios alguazelos (vt ita dixerim) pertinet l.29. titu. 14. lib.2. ordin. Cæterùm † quo ad morapetinos iudici ſoluendos dubium inſigne cenſeri ſolet, an ſi plures aliquem occiderint, hi omnes teneatur vnum homicidium ſoluere, an quilibet eorum inſolidum teneātur? & quidam hac in queſtione opinantur omnes teneri, ex regia l.4. titul. *delos homeZillos*, libro 4. fori, definiens vnum homicidium omnes ſoluere teneri, & inibi Montal. regiam conſtitutionem veram eſſe intelligit, ſi omnes criminis rei homicidij citati, præſentes fuerint, & ſententia lata condemnati, minimè tamen ſi abſentes fuerint, ſi proceſſus in abſentia contra eos factus fuerit, quilibet in vno homicidio condemnabitur. Tametſi ſuper vnius hominis occiſione citati fuerint regia l.ſtyli 69. & 70. potiſſimum eſt adnotandum, circa eandem regiam ſanctionem, † quę de iure homicidiorum agit, ſi prętor iſtius ciuitatis Salmanticnæ, ſententia lata criminis homicidij reum condemnauit, ſed antequàm iſtęc ſententia executioni mandaretur, alius iudex ſuccedit in eadem pretura, cui pertineat homicidiorum ius, an predeceſſori, an verò ſucceſſori? In qua ſpecie doct. in varias ſciſſiſunt ſententias, inter quos & Bald. in l. fina. C. de fructib. & litium expenſ. exiſtimat iudici qui condemnauit id pertinere, non tamen ſucceſſori. Guido Papa deciſ. 535. totum contrarium veriſſimum eſſe exiſtimat, quicquid ſit in ſpecie legis regię, opinor iudici qui executioni ſententiam mandauit pertinere homicidiorum ius. Eò maximè cùm regia lex, de executoribus verba agat, quę maximo apice deſeruire videtur ad regiam conſtitutionem 10. in capitu. prętorum. & ad l. 3. titul. 13. libr. 5. ordin. regal. vbi definiunt ad executores decimam executionis ſententię pertinere. His verò prenotatis, eſt adnotandum, homicidiorum ius iudici in-

Secunda l. regia intellectus.

18 *Diuerſa obſeruatio apud diuerſa tribunalia.*

19 *Plures homicidæ an teneantur inſolidum.*

20

Iudici incompetenti homicidarũ ius non competere. competenti minimè competere, ſicuti in ea ſpecie per pleraſque rationes veriſſimum eſſe exiſtimat Nunius Auend. de exequendis mandatis regis. capitu. 18. nume. 6. ſubijciens alium caſum, ſi pragmaticæ forma ad vnguem contra abſentes non fuerit ſeruata. Hæc † ſunt, quæ ad regias ſanctiones, tanquam neceſſaria ad ſcribendum cenſui. Cætera omiſi conſultò, ſiquidem candido obuia erunt lectori. Quibus &
21
22 illud † ſubijciam, quod non infrequenter in praxi contingere ſolet: videlicet, criminis homicidij reum, nequaquam poſſe mediatè nec immediatè ex teſtamento, vel ab inteſtato occiſo ſuccedere, quin hæreditas ſibi aufertur, tanquam ab indigno, & fiſco applicatur l. ſi inimicitiæ l. indignum ff. de ijs quib. vt indign. text. ad id prꝗſtantiſſimus in l. hꝗreditas C. eod. titu. l. 3. §. fin. cum alijs ff. de alim. leg. l. cùm ratio. §. fina. ff. de bon. damn. & inibi gloſſ. Barto. & paſſim doct. Angel. & Imola, & frequentior doctorum pars in prꝗcitata l. hæreditas, quo in loco Corne. numero 4. Bald. colum. penul. Salicet. columna fina. Alexand. numero 6. & Iacob. de Sancto Georg. Bartol. in l. fina. ff. ſi quis aliquem teſtari prohibuer. ſecunda colu itidem in l. codicillis §. matre ff. de legatis 2. & inibi Caſtrenſ. & Imola, & huic ſententiꝗ plerique alij acceſſere, inter quos Bald. in l. prima C. vnde vir & vxor. numer. 3. & inibi Paul. & Alexand. Roman. in l. 2. ſi quis aliquem teſtari prohib. & fortiſſimum huic rei argumentum prꝗſtat text. in l. ſororem C. de his, quib. vt indig. & tex. in §. ingratitudinem, in authent. de nupt. collat. 4. ex quo aliqua conficienda ſunt huic rei maximè neceſſaria, & potiſſimùm ad perſpicuum huius quæſtionis intellectum. Et primò aduertendum eſt principaliter ad huius capitis reſolutionem, quòd ſi heredes eſſent legitimi & conſanguinei, in eodem gradu fiſco non applicatur, quinetiam eis accreſceret inſolidum, ex Barto. Alber. & plerique alijs in l. fina. §. fin. ff. de bonis damnat. ſumentes rationem ex text. in l. 2. verſic. fratris ff. ſi quis aliquem teſtari prohib. in quo dubio longè alia mens eſt Bald. in l. hꝗreditas C. de his, quibus vt indign. numero 9. exiſtimanti portionem homicidꝗ, fiſco omnino applicari, itidem Bald. in l. eam quam C. de fideicom. numer. 10. Et huius ſententiæ authores habeo in albo primariꝗ doctrinꝗ poſitos, inter quos eſt Salic. nu. 10. Corne. Iaco. de Sancto Georg. Alexan. 3. col. & frequentior doct. pars idem

definiere

definiere in prçcitata l.hæreditas, nec aliquo iuris apice deſeruire videtur adducta per Bartol. Siquidem intelligendus eſt, quod vnius hæredis legitimi delictum alijs cohęredibus in ſuis portionibus minimè noceat, & hanc ſententiam communiorem eſſe exiſtimo. Secundò ex pręmiſſis deducitur intellectus ad regias ſanctiones, quæ de his agunt, intelligendas fore, quando iſthæc hęres verè & realiter interficeret ſucceſſorem, longè quidem aliter, ſi tantùm vulnus illatum foret. Quandoquidem tempore teſtamenti factionem habuit, quod ſi non prohibuit teſtator hæreditate, criminis author priuandus non eſt, ex Bald. in l. hęreditas, ad fin. cap. de his quib. vt indign. Iaſ. in l. ſi ab hoſtibus. §. 1. ff. ſolut. matrim. nume. 4. Ioan. Lop. nec admodum grauatus his accedit in ca. per veſtras, de donat. inter vir. & vxor. §. 70. & maximum robur huic ſententiæ affert l. fin. C. de reuocan. donat. & tex. in auth. vt cùm de appel. cognoſcitur. §. cauſas, colum. 8. *Intellectus regiarum legũ.*

Tertio † ex his adnotanda ſimul & defendenda eſt gloſſæ ſententia in l. Lucius, ad fin. ff. de iure fiſci, aſſeuerantis ſi hæres legitimus ex teſtamento, vel ab inteſtato occiſo ſucceſſerit, non poſſe criminis authorem in eiſdem bonis hęredem inſtituere. Quin & in ea ſpecie hæreditas fiſco applicatur. Et argumento deſeruit tex. in d. l. Lucius, & inibi Bar. & antiquiores: cuius pro ſingulari meminit Iaſ. in l. is cui bonis, numero 4. ff. de vulga. & puppill. Hipp. colum. 2. in conſil. 93. qui omnes in ſpecie id contigiſſe aſſeuerant. Ex his tamen quæ diximus maximè nobis negotium facit, illud pertractare, quæ ex eodem ſtipite ſiue radice emanare videtur criminis rei filium nequaquam ſuccedere occiſo. ex l. quæritur. ff. de bon. liber. & ex prçcitata l. cùm ratio. §. fin. Ioan. Andr. expreſſim † hoc ipſum vult ad Specul. in rubr. de ſucceſ. ab inteſta. col. prima, verſic. ſi frater. Hippol. conſil. 93. columna ſecunda, aſſeuerans per doctores Bononienſes in ea ſpecie in conſultum fuiſſe. 23 24

Ipſe tamen exiſtimabam eam cautelam adhibendam fore, ſiue cautionem quæ practicis in his regnis maximum negotium facit. Et vt obiter agam, an cautela latinè dici poſſet, nec id malè. Siquidem Pomponius ea dictione vſus eſt in l. quamuis, in principio. ff. de pignoratitia actione: Vlpianus in l. ſi defunctus. §. primo. ff. de procurator. l. ſi de uictori. ff. de iudic. & Caius in l. ſi plures, in principio. ff.

de poſſeſ. Iuſtinia. in l. ſancimus. C. de adminiſtratione tutorum, & illa ſit cautela, ſi pater homicidæ remittat vſumfructum quem habet à lege in bonis filiorũ in ſpecie filios ſuccedere poſſe apertiſsimi iuris eſt, ex text. ad id præſtantiſſimo in c. primo. § ſi vero violator de pace tenenda, & eius violatoribus, & maximo iuris apice deſeruire videtur, text. in argumentum in authen. excipiuntur. C. de bonis quæ liberis, & in ea ſpecie reperio Angel. ita aſſeuerantem in l. adoptiuum. §. patronum. ff. de in ius vocan. nume. 5. Quo fit ſi eorum filiorum pater à vita diſceſſit, vel filij emancipati ſint, uel coniugati in his regnis habentur pro emancipatis ex l. taurina, hos filios ſuccedere poſſe, quod quam ſit in praxi neceſſarium, nemo ſanæ mentis diffitebitur.

15 Quibus & illud † ſubiiciam. Si quis occiderit alium ſagitta, vel in eremo eum ſpoliando laqueo ſuſpendendus eſt. Vti regia l. explicat 5. & 6. tit. 13. lib. 8. ordin. & inſuper dimidiam partem bonorum amittit, quæ quidem regiæ cameræ, ac fiſco applicanda ſunt eademque pœna plectetur, ſi ſagitta aliquem occiderit, vulnerauerit ve in ciuitate, alioue quouis oppido, uel in curia regis vti præcit. l. 5. definit.

Omittendum tamen non eſt hac in controuerſia aliquot numerare caſus, in quibus quidem criminis author homicidij pœna perſonaliter afficiatur. Inter quos Bald. pleroſque contigerit, nu. 9. in l. data opera. C. qui accuſ. non poſ. itidem in c. 1. §. iniuria de pace iur. firman. in vſib. feud. nume. 8. & 9. Bonif. de vitalin. in tract. maleſ. in rubr. quibus de cauſis poſſit quis ad mortem condem. Quo in loco 77. congerit caſus Gulie. Bout. is congerit quadraginta & nouem caſus, in quibus quidem à lege mortis pœna afficitur: is, inquam, tomo 15. tract. diuerſ. doct. fol. 177. ex his ſanè multa poſſent deduci & diſputari, quæ iuſtum profectò volumen exigerent, & poſtularent, potisſimum tamen aliquot hoc in loco congerere conabimur, quæ ſunt huiuſce tractatus reſolutioni conducibilia, ne longa diſputatione legentis animum faſtidiam: & inter alios ille eſt caſus, qui non infrequenter diſcutitur, qui virginem rapit, mortis pœna afficiendus eſt, ex l. 1. C. de rapt. virg. regia l. 3. titu. 2. par. 7. qui ſeipſum trucidauerit. l. ſi quis aliquid. ff. de pœn. homines caſtrans ex l. 1. C. de eunuch. lenones qui in proſtibulo quæſtũ faciunt meretricẽ habẽtes, ſicuti definitur in auth. de lenonib. collat. 6. tutor qui pupillam

Quibus caſibus morte quis.

lam corrumpit:l.1.C.ſi tutor, qui idolis ſacrificat, l.1.C.de ſicar.qui contra naturam luxuriatur,l.cùm.vir.C.ad leg.Iul. de adulter.mulier qui animali bruto ſubiecit. cap.mulier 15. quæſtione prima.Chriſtianos lapidantes ob nomen Chriſti. l.1.C.de Iudę.qui officia diuina conturbat.l.ſi quis in hoc genus,C.de epiſcop.& cleric.qui muros ciuitatis violat.l.fin.C. de rerum diuiſ.parricidium cōmittens.l.prima.C.de his qui patres occid.Principis proditor,& lęſæ maieſtatis reus, ſicuti definitur in l.quiſquis.C.ad leg. Iul.maieſt.ſeditioſi,& populum ad ſeditionem concitantes ex l.prima,C.de ſeditionibus, alius ſubijcitur caſus in l. capitalium.§.igni.ff.de pœn. Commentarienſis, qui reum criminis mortis à carcere emiſit.l.ad commentarienſem.C.de cuſtod. reorum priuatorum carcerem facientes.l.prrma.C.de priua.carce. propria authoritate furcas erigentes ex l.tertia.§.fin. ff.ad leg. Iul. maieſta. adulterij criminis rei l.quamuis adulterium.C.de adulter. ſeruus qui coniungit fœdera veneris cum domina ſua.l.prima.C.de mulieribus quæ propriis ſeruis, pacem frangentes iuramento firmatam, cap. primò.§.ſi quis de pace iurameo. tenenda.homicidii criminis author.l.tertia.C.de epiſcop.audien.qui ſcienter,ac conſulto ſe rebaptizauit.l.ſecunda.C.ne ſacrum baptiſma reiteretur. qui crucis ſignum in ſilice ſculpit.l.prima.C.ne liceat ſignum Saluatoris. iudices, qui ſubtraxerunt pecuniam publicam.§.ſi lex.Inſtitut. de publ.iud. falſę monetæ fabricatores ex l.fin.C.de falſa moneta,ad hoſtes confugientes.l.ſi quis aliquid ff.de pœnis patriæ proditor.l.fallaciter.C.de abol. ſeditionis faurores.l. fautores.ff. de pœnis.qui conſultò incendium fecerunt.l.qui hæres.ff. de incendio,ruina, & naufragio. graſſatores itineris deprędantes.l.capitalium.§.graſſatores.ff.de pœnis etiam latro famoſus, ſicuti definitur ex dicta l.§. famoſus. Alius ſubijcitur caſus in l.vniuerſi.C. vbi cauſę fiſcales, qui manibus ſacrilegium commit.l.ſacrilegij.ff.ad leg.Iuliam peculatus. Qui in ducem belli manus intulit.l. omne delictum.§. qui manus. ff.de re militari· itidem in eadem l.§.ſi quis. Alius ſubijcitur caſus, ſi miles contra commilitonē ſuum manu armata iniret, miles qui in bello abſugit.l. omne.§. qui in actio.ff. de re mil. qui ſuæ iuriſdictionis ſubditum deprędauit.l. vniuerſi. C. vbi cauſę fiſca. transfugas. ex l.ſi quis aliquid.ff.de pœnis. pacis turbator. Qui capitali etiam pœna afficitur.l.fin.ff. de

re milit. Qui fugam arripit carcere effracto.l.prima.ff.de effractoribus, car. miles cuſtos qui abſque principis mandato captiuum dimiſit.l.ſi quis aliquid.§. miles. ff. de pœn. alius ſubijcitur caſus in l.quoniam.C.ad legem Iuliam, de vi public.& in l.j.eodem titu. Qui ripas fluminis defluit, vt per totum.C.de Nili aggeribus non rūpendis immunitatis falſum inſtrumentum ſcribentes.l.prima.C.de immunita.conce.libro decimo. Iudex qui matremfamilias in publicum vocat ex.l.prima.C.de officio diuerſorum iudic.milites qui ne pugnent, corporis debilitatem fingunt.l.omne delictum.§.continuum.ff.de re militari. Qui prægnantem interimit.l.ſi quis aliquid. §. abortione.ff. de pœnis, alius ſubijcitur caſus, in mandante fieri homicidium pecunia recepta, qui aſſaſſini vocantur. Montaluus in l.ſecunda, titulo xxvij.parte ſeptima. Auguſtin.ad Angelum de malefic. in verbo.& Sempronium, verſiculo & bene nota.numero quarto, text.in cap.primo, de homicidio in ſexto, & inibi Doctores, & qui vulnus alicui intulit per inſidias ex l.ſecunda, titulo decimotertio, libro octauo ordin.regal. Montaluus in verbo occidens, in ſuo repertorio, itidem l.ſecunda, titulo De los homezillos, lib.quarto.fori.& l.octaua, titulo octauo, tit.quinto, libro primo fori. Platea in l.ſemel.C.de re militari, libro 12. Alius ſubijcitur caſus in l. v. titulo x.libro quarto in ordin.regalibus definiens, qui ad ſeditionem concitandam cimbalum ſonant, abſque iuſſu prætoris, vltimi ſupplicij pœna afficiuntur, Angel.in l.obſeruare.C.de decurio.libro decimo, itidem in l.vlt.ff.quod cuiuſque vniuerſa, nomi.col.2. Abb.in cap.finali, de teſti.cogen numero quarto, alius etiam ſubijcitur caſus præter hos, qui non infrequenter diſcutitur ſi carceris cuſtos, cum muliere incarcerata veneris fœdera coniunxiſſet, Ioan.Fabr.in §.item lex Iuliana inſti.de pub.iud.numero 5. Montal.in ſuo reperto.legum ordina.in verbo cuſtodes carceris, tametſi meretrix incarcerata ſit ex Hippol.in l.1.C.ad legem Cornel.de ſica.nume.8.Caſtell.in l.lxij.tauri, in glo. fin. Paulus Gri.idem profeſſus in tract. de pœnis omnifarie. verſ.13.part.à pu.in trac.Syndic.in ver.adulterium officiales, fol.43.Guido Pa.ſing.689.§.Commentarienſis.itidem in deciſ.448.alius ſubijcitur caſus. Siquidem qui ad eccleſiam confugientem extraxerit, mortis pœna afficitur ex l.fin.§.ſicuti.C.de ijs qui ad eccleſ. confug.& plerique alii ſunt caſus,

in quib

in quibus criminis author vltimi ſupplicij, pœna afficiendus eſt, quibus ſeriatim in hoc epitome ſubijciemus.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium factum precepto, conſilio, lingua ſiue adhortatione à clerico, puniendum eſt.*

2 *Ipſo iure beneficio eccleſiaſtico, clericus homicida non priuatur: ſed per ſententiam priuandus venit.*

3 *Qui per ſententiam priuandus eſt beneficio, adhuc accuſatione pendente poſſe eidem beneficio renuntiare.*

4 *Donatarium ingratum ad reſtitutionem fructuum teneri, à tempore commiſſæ ingratitudinis.*

5 *Emphyteuta ex eo tempore, quo reſoluta fuit emphyteuſis fructus tenetur reſtituere.*

6 *Ex die commiſſæ feloniæ feudatarium teneri ad fructus perceptos reſtituendos.*

7 *Clerico excommunicato, non licere fructus medij temporis ſubtractos recuperare.*

8 *A natiuitate filii fructus rei donatæ reſtituendos eſſe.*

9 *In clerico homicidii reo cautela ea eſt, vt ante ſententiam beneficiorum renuntiet.*

10 *Impetrationem à ſummo pontifice, in euentum priuationis factum hanc renuntiationem non impedire.*

11 *Epiſcopum cum homicida poſſe diſpenſare etiam voluntario.*

12 *An in interiori animi iudicio peracta pœnitentia homicida faciat fructus ſuos.*

13 *Clericus per ſententiam priuatus ipſo iure extalum in choro, & locum in capitulo amittit.*

14 *Beneficium poſſe impetrare per priuationem vacans, poſt appellationis deſertionem.*

15 *In monaſteri detruſionem homicida clericus poſt depoſitionem punitur.*

16 *Perpetui carceris pœnis etiam afficitur.*

17 *Iure pontificio pœna ſanguinis clerico homicidæ non infligitur.*

18 *Verberum pœna in clericorum perſonis à ſacris recepta eſt canonibus.*

19 *Clericus in his caſibus, in quibus verberibus cædendus eſt per laicum id fieri non poſſe.*

20 *In caſibus in quibus homicida laicus, ac criminis pœna immunis eſt, in his etiam & clericus à pœna criminis ordinaria liberatur.*

Examinatur inſignis Celeſtini tertij pontificia conſtitutio, quæ de clericis homicidiorum criminis reis agit in capit. cum non ab homine, de iudi. Cap. XI.

CVM non ab homine, & infra à nobis fuit ex parte quæſitum, vtrùm liceat regi vel alicui, ſeculari perſonæ iudicare clericos, cuiuſcunque ordinis ſiue in furto, ſiue in homicidio, vel periurijs, ſeu quibuſcunque fuerint criminibus deprehenſi conſultationi tuæ taliter reſpondemus. Quòd ſi clericus, in quocunque ordine conſtitutus in furto, homicidio, vel periurio, ſeu alio crimine fuerit deprehenſus, legitimè atque conuictus ab eccleſiaſtico iudice deponendus eſt. Hæc ille. Infinita eſt ad eam conſtitutionem interpretũ multitudo immenſam commentariorum pelagus, & vaſtiras eorum mehercule tanta, & legentium faſtidio vſque adeo obnoxia, vt ſi omnia ſcrutari, ac in aceruum voluminum congegere velis, ampliſſimam ſane, vel quæ ipſi pro Tolomeo ſufficiat bibliothecam conſtituere vales. Nec mirari deſino hanc materiam, quæ paucis admodum iuribus circunſcribitur, tot ſcriptis vſque hodie adauctam fuiſſe, vt iam confuſione laboret ſua. Nos tamen breuius & apertius ipſius mentem explicabimus quo minus inde lectori obreperit. Commenticias autem difficultates quæ à quibuſdam maleficiatis ingenijs, iniuris diſciplinã collocatæ ſunt, miſſas fecimus, & quid noſtra feret opinio, oſtendemus, vt qui facilius profecerunt ingenia ad grauiores cauſas aſſuefaceremus. Circa cuius pontificiæ conſtitutionis examen ſupereſt pertractare iure pontificio.

Supereſt pertractare iure pontificio, homicida qua afficiatur pœna. Verum materiam iſtam tractanti in mentẽ venit homicidã vltra irregularitatis labẽ, quã clericus ex eo incurrit pœna depoſitionis, & pœnitẽtiæ punitur. c. maior. c. ſi quis viduã· 50. diſt. c. cum non ab homine. de iudi. ca. inquiſitionis. de accuſ. Hoſt in ſumma. eod. tit. §. qua pœna. Spec. tit. etiam
1 de homicid. colũna. 1· & homicidium per clericum †commiſſum præcepto, conſilio, lingua, adhortatione, & in quolibet iſtorum caſuum puniendum eſt, vti hac in re extat glo. nota tu digna. in c. ſicut dignũ, §. clericos. verſ. conſ de homicidijs.

†Verum

† Verùm enimuerò ad huius cõcluſionis intellectum præ- 2
mittendum & illud eſt, homicidam etiam voluntarium non *Homicidã*
eſſe ipſo iure beneficio eccleſiaſtico priuatum, ſed per ſenten- *nõ eſſe ipſo*
tiam priuandum, text. ad hanc rem præſtantiſſimus, in cap. *iure priua*
clericus, ne cleri. vel monac. Innoc. communiter receptus in *tum bene-*
cap. cum noſtris, de conceſſ. præbend. Card. in clem. conſtitu *ficio.*
tionem. §. cæterum, ad fin. de elect. Ioan. in cap. ſecundo, col.
quarta, de cler. pugnan. in duello, itidem in cap. fin. de homic.
Imola in c. cùm contingat, ad fin. de iureiur. Archid. in cap. in
ſcripturis. 8. quæſt. prima. Ioan. And. in c. quanquam, de elec.
in 6. Abb. in c. fin. not. penul. de exceſ. præla. Anchar. in d. reg.
peccati, j. oppoſi. de reg. iu. in vj. quibus ſuffragatur Cald. conſ.
20. titu. de præben. & conſi. 4. tit. de accuſat. Imola in cap. niſi
cùm pridem. 6. col. de renunt. & hanc eſſe communem aſſeue
rant Anan. & Felin. in cap. inquiſitionis, col. j. de accuſa. Ant.
Corſe. in ſingul. verſi. ſententiam. Bald. in l. cùm frater. C. de
ijs quibus vt indig. Capel. Tholoſ. 207. Felin. in cap. ſi citatus.
col. 1. & in c. 2. col. 3. de reſcrip. Præpoſi. in c. ſtudeat. 50. diſt.
Dec. conſi. 166. in princ. volu. 1. pro qua frequentiori calculo
recepta ſententia eſt, tex. in ca. ex literis, inibi ipſum indignũ
altaris miniſterio reputabimus, de exceſ. prælat. cuius pro ſin
gulari meminit Iaſ. in l. prima, C. de ſeruis fugit. text. in c. ve-
ritatis. ad finem, verbo tulimus ſententiam perpetuæ depoſi-
tionis, de dolo & contum. Cuius meminit Barbat. in c. ſi dili-
genti, de foro compet. Roma. in l. ſi is cui bonis. 3. col. de ver-
bo, & hanc eſſe communiorem profitetur Ferratius cautel.
vlt. Cæp. caut. 44. num. 3. Albert. Trotius de vero & perf cle.
lib. 2. cap. 26. nu. 8. Selua. de benefi. 3. par. quæſt. 2. & 3. num. 5.
quibus admodum adiuuat glo. penult. in ca. fin. de iure parr.
vbi pœna non eſt imponenda niſi id exprimatur à iure, gloſſ.
in clemen. ſecunda, verſi. ſuſpenſus, de vita, & honeſt. cleric. &
in dubio conſtitutiſſimum eſt, quod imponenda eſt per ſen-
tentiam non ipſo iure, ex gloſ. in cap. vnico, de ſagittat. & in
cap. 2. de matrimonio contracto contra interdictum eccle-
ſiæ, gloſſa ſimilis in ſumma, 15. quæſt. 8. & in cap. cùm uos, de *Frequen-*
officio ordin. gloſ. fin. Apoſtolus 80. diſtinct. & hanc eſſe com- *tibus rece-*
munem exiſtimat Imola in dicto cap. cum noſtris. Guido *pta ſenten*
Pap. deciſio. 138. & 122. Bernard. Diaz, in pract. crimina. *tia.*
cap. 88. Petr. de Viag. in ſuo tract. directorii. electio. ſecunda,
parte char. 30. ex nouioribus, Ludouicus Carrerius in pract.
crimin.

crimin.§.homicidium, ſeptimo,numero 66. Archiepiſco.ſancti Domin.deſignatus in clementina, ſi furioſus, de homicid. fol.26.& 50. Tametſi ab hac ſententia diſcedat Barb. in d.ca. cùm non ab homine,columna ſecunda,de iudic. aſſeuerans, quòd homicidium committens eſt priuatus beneficio,cui admodum recenſere libet quippe per ſententiam priuandus eſt beneficio, poſſit interim adhuc accuſatione pendente renun
3 tiare † eidem beneficio priuſquam condemnetur, gloſſ. miris laudibus exaltanda,in verbo finita.in cap.ſecundo, vt lite pen den.quam & doct.inibi probant, Rota antiq.v.titu.de re iudica.gloſſ.in reg.cance..27.& Ferrar.d.caut.44. Felin.colum. tertia,in præcitato cap.inquiſitionis. Philipp. Prob.in addit. ad monachum in cap.alma mater,de ſentent.excomm. nu.6. lib.6.ex nouioribus. Chaſſen.in conſi.44 nume.22. Ludouicus Gomez.in reg. de annali poſſeſſione, quæſt.42.nume.3. Rebuf.in trac.de pacifi.poſſ.nu.261.

Ex quo aliqua conjicienda ſunt huic rei maximè neceſſaria,quæ hanc definiant quæſtionem. Et prima juris appendix eſt homicidam omnes fructus beneficij facere ſuos, donec per ſententiam priuetur,nec tenetur, eos reſtituere,ſicuti Felin. omnium diligentiſſimè hanc extricat quęſtionem, in cap.de quarta,de pręſcript.nume.33.quicquid immurmuret Paul.& Iaſ.contrarium aſſeuerantes,in l.1.C.de his quibus vt indig.& Hipp.ſingul.525.

Et huic ſententię plerique alii acceſſere exiſtimantes clericum teneri fructus reſtituere à tempore delicti. Inter quos & Bal.Ang.Paul.Caſt.in l.prędonis.per illum tex.ff.de pet. hæred.Bal.in cap.paſtoralis,col.penult.verſicu.quæro,an excommunicatus,extra,de appella.Dom.in §.1.42.diſtin.Ripa in l.vlt.46.quæſt.C.de reuocan.dona.Decius conſil.118.viſo inſtrumento,colum.prima. Hipp.in dicto ſing. 525. clericus
4 qui commiſit † Anton. Burgen.in cap.ad noſtram,colum. 11.verſi.venio modo, extrà,de empt.& vendit.& Ripen.loco præcitato exiſtimat donatarium ingratum teneri,ad reſtitutionem fructuum à tempore ingratitudinis commiſſæ.

Sed & hæc ſententia confirmari poteſt ex eo,quòd pleriq;
5 exiſtimant † emphyteutā teneri ad reſtitutionem fructuum ex eo tempore quo reſoluta fuit emphyteuſis. Bald.in l.ſi pater,in.3.notab.C.de vſufruc.Spec.titu.de loc.§.nunc aliqua, verſicu. decimo. Alberic. in l.ſecunda, colum.8.& inibi, Iaſ. colum.

colum.5.verſi.2.quæro C.de iure emphyteut. Socin. conſil. 167.non inutilis.col.4.verſi. poſtremò prædicta confirmantur.volum.ſecundo.Felin.colum.9.veriſimile eſt in d.ca. de quarta.de præſcrip.

† Hinc etiam deduci videtur fundatarium teneri ad fructus perceptos ex die commiſſæ feloniæ,ex Guliel.a Cuneo, Angel.Paul.Caſtren.Alex.& Iaſ.in l.1.per textum inibi C. de his quibus vt indignis. Romanus in l. diuortio. col. 2. ff. ſoluto matrimonio. 6

† Hinc etiam obuium eſt,ꝙ paſſim circunfertur de clerico iuſtè excommunicato,quod eo abſoluto ab excommunicatione non poſſit recuperare fructus medij temporis ſubſtractos,glo.vltim.quam & inibi Gaufret. Hoſtien. Henric. Boich.Abb.colum.vlti.verſi.in eadem cauſa.in ca.paſtoralis §.verum.de appellat.per textum quem allegat glo.in l.cum allegatis C.de re milit.lib.12.& inibi Iacob.Rebuf. ad Bar. Philip.Franc.Deci.in d.§.verum.glo.in l. inter quos §. damni.& inibi Bar.ff.de damno infecto. 7 *De eadem re quid de excommunicato.*

† Ex quo videtur deduci in ſpecie l. ſi vnquam . de reuoc. don.C.fructus rei donatæ ſtatim à natiuitate filij reſtitui debent. In qua ſpecie nūcupatim reſpondit Lancel.Galli in l. Centurio.char.penulti.13.concluſi.ff.de vulg.& pupill. definiens videri fructus non debere, niſi à tempore, quo & res petita eſt,& hoc eſſe dubium conſtat ex glo.in §.1. in auth. de inceſtis nupr.in verbo imminere.in fin. definiens, ꝙ cùm quid ſit ipſo iure ex eo tempore debeni fructus reſtitui, non expectata petitione, aut litis conteſtatione, quam gloſſ. ſequuntur idem profeſſ.Iac.de Bel.Bar.& Ang.inibi per tex. in l.eum qui.ff.de his quibus vt indig.Cin.Bal.in auth. inceſtas.ad fin.C.de inceſtis nupt.Ioan.Anan. in ca. felicis §.nullus.& ibi Petrus Anchar.col.penultima. verſic. quæro poſt. de pœn. libro 6.& inibi Dominicus, Philipp. Franciſ. Ioan. Andr.Anch.in ca.2.not.2.de præſcrip.lib.6.Petrus Iacob. in pract.ſua,tit.ſuper condi.ex moribus.col.1.Ioan:Rui. Andr. Iſer.in cap.1.§.calidis.tit.de prohib.feudi alien.per Feder.& inibi Card.Alexand.col.2.Alber.Brun.conſi.41.viſo inſtrumento inueſtituræ.col.vltim.Paul.à Montepic.in l.poſt contractum.col.penul.ff.de donat. Petrus Ferrar. in pract. ſua, in tit.forma libelli in cauſa ſpoliationis poſſeſſio.verſic. ipſo facto ad fin.Angel.in tract.maleficiorum.ver.& cuius bona publicamus. 8

publicamus.col.13.Alexan.in l.1.col.1.de his quib. vt indig. ex nouioribus.Matth.Afflict.in conſti.Siciliȩ.incip.de Patarenorum.col.4.verſicu. ſed quæro, an iſta publicatio. Petrus Bellu.qui eam glo.dicit auream in Specul. principium. titu. de amortiz §.nunc videamus.col.3.Petr.Rebuf.in arb. feud. ad finem.Felin.in c.de quarta.col.xj.de præſcript. & in capi. Rodulphus.char.penult.de reſcript.quam glo. Lancel. Gall. in dicta l.Centurio.13.concluſi.ff.de vulg. alleg.tandem ipſe exiſtimat in ea ſpecie, quòd ſi donatarius ignoraret filios donantis fuiſſe ſuſceptos non teneri tanquam bonȩ fidei poſſeſſor. Quòd ſi certior factus eſt,adhuc inquit dubius eſt caſus, cùm & iura quæ dicunt fructus deberi ipſo iure,loquuntur quando quis priuatur ex facto proprio. Poſtremò ipſe ſubiungit,quòd ex quo reſolutus eſt titulo donationis ipſo iure ad fructuum reſtitutionem teneri, ſicuti ſupplementum legitimȩ non fit niſi petenti ex gloſſ.Barto. & doct. in l. ſcimus.in princ.C.de inoffi.teſtam. nihilomus fructus à tempore mortis patris reſtitui debent.glo. ordinaria 1. in l. in fideicommiſſaria ff.ad Trebel.Cardin. Florent. conſil.8. præſuppoſito ſtatuto. Bald. in l. non eſt C. famil. herciſc. exiſtimans id etiam procedere,ſi & fructus ſint bona fide conſumpti,idem Bald.conſi.22. quædam domina Nicolina.col.vlti. volum.2.Angel.conſi.101. vbi id etiam aſſeuerat procedere, cum legitima conſtitit in rebus corporalibus, & ſic in certa ſpecie:quod ſi in quātitate conſiſtat à tempore moræ debeatur.Corn.conſi.165.circa primum.col 1.verſic.tamen quandocunque.volum.1.Bart.conſil.incip.viſis ſtatutis. Corneus in conſil. incip. in hac videtur. libr.3. Bertrand. conſil.301. volum.ſecundo.& conſil.201. numero 4. libro 3. & conſilio 47.numer.2.volum.3. & rurſus conſil.322. viſo teſtamento. ad finem.volum.3.ex nouioribus.Fabia. Giocchi. in repetit. authent.nouiſſima.in 7.quȩſtio.principali.columna ſecunda.& iterum in quæſtio. ſeptima C. de inofficioſo teſtamento. Alexand. idem profeſſus. conſil. 69. ſuper primo dubio. colum.2.volum.1.ex l. Papinianus §.vnde ſi quis. de inofficioſo teſtamento. Benedict. Capra conſil.88. colum.3. verſicu. circa ſecundum. Alexander conſil. 7. viſis, & diligenter.columna 3.verſicu. ex prȩdictis infertur. volumi. ſecundo.& rurſus conſil.127. columna 1. volum. 6. Franciſc. Ripen. in dicta leg. vltima. nuncupatim tractat hanc quæſtionem

nem, & denique exiſtimat donatarium non teneri ad fructuum reſtitutionem, niſi à tempore quo certior factus eſt filios eſſe natos donatori, & cùm anteà fuerit in bona fide, fecitque fructus ſuos, ex l. certum C. de rei vendicatione. Nec exiſtimo in malam eſſe fidem continuò, quod ſciuit natos liberos eſſe, ſed tunc demum, cùm donator declarauerit velle donationem reuocare. Nec obſtant contraria ex dicta glo. in §. 1. de incertis nupt. quæ procedit cùm reſoluitur contractus ex facto eius qui fructus percepit, atque ideo malæ fidei poſſeſſor confeſtim fit & quod de fructibus legitimę quidam adnotant, quod poteſt intelligi poſtquam petita fuerint, nec tex. in l. Papinianus §. vnde ff. de inoffic. teſtam. contrarium probat, niſi adeò quis obeſæ mentis fuerit, quod id non intelligat, qui ſanè fidem faciet ſe carere ingenio.

Quicquid ſit exiſtimo, & omnis in hoc ſum, omnes beneficij fructus homicidã facere ſuos, donec per ſententiam priuetur, nec adhuc tenetur eos reſtituere. Ita Felinus in dicto cap. cẽ quarta. num. 32. Boerius ſignanter deciſ. 96. parte 1. num. 4. Et rurſus deciſ. 206. parte prima, etiam pendente appellatione, homicidam poſſe, beneficio renunciare, ex Rebuſo, & Boer. deciſ. 206. num. 13. quorum & anteà meminimus. Et Felin in cap. per tuas. colum. 2. præcitata, & hi omnes exiſtimant lite pendente poſſe beneficio renuntiare ex quo veniebat priuandus, & id quidem vſque ad cauſę concluſionem. Et hanc ſententiam probat tex. in cap. per tuas. de ſimon. ad fin. & in c. dudum. in ſecundo. de elect. c. ex literis c. fin. de exceſ. prælat. Thom. Ferta. in ſuo ſing. 44. Probus ad monachum in c. ad apoſtolicę. nu. 10. incip. clemens. de re iudica. lib. ſexto. tametſi renuntiatio facta per eum qui vero ſimiliter ſe priuandum ſciebat, non valet, ſicuti exiſtimat Ioan. Anan. in ca. 3. verſic. vt prędicta faciunt ad quæſtionem, de colluſ. deteg. eo maximè, ſi renuntians erat in poſſeſſione, c. 2. de renunt. lib. 6. Archid. in cap. nihil. 7. q. 1. Boer. deciſ. 2. num. 5. in 2. par. ea tamen cautela, † vt iſthęc omnia ceſſent 9
adhibenda erit, ſcilicet renũtiationem facere beneficij, & non ſententiam expectare ſuper crimine, vt infamiam citius euitet, quàm ſi condemnaretur, illud incurreret cap. cum t. de re iudic. & hanc cautelam ſcribit Fel. in c. inquiſitionis. col. 1. ad fin. verſi. & ideo cautela eſt. de accuſat. Butri. in d. cap. dudum. col. penult. verſicu. not. conſilium Ioan. de Selua. in tracta. de
benefic.

benific.q.2.fol.180.pag.2.glo. Pragmaticę Sanctionis Gallicanę,titu.de collat.§.item inſuper.in verbo,diſponere. col. 3.verſic.poterunt ergo.fol.114.Nicol.Boer.deciſi.20.num. 3.parte 1.adhuc tamen iſthęc cautela dubia cenſetur.Siquidem ob talem renuntiationem ſimpliciter factam, iudex nō ceſſabit procedere contra eum. Si & beneficium illius, qui priuādus eſt fuerit impetratum, propter intereſſe ipſius impetrantis.cap.ſi hi contra quos.vt lite pend. lib.6. cùm & incertis caſibus poſt mortem litigatoris procedatur, vt per totū C.ſi reus vel.accuſ.mor.fuer.& per totum ſi pend.accuſat. mors interu.C.capitu.ſi electio.de elect.lib.6.Ioan.Andr. & Hoſtienſ.in d.capit.per tuas. Quod ipſe intelligendum fore opinor, niſi & is, contra quem beneficium fuerit impetratum, prius reſignaſſet bona fide, ignorans impetrationem prędictam.ſicuti & Ant.Butrig.conſil.46. incip. in Chriſti. definiuit, longè quidem aliter ſi impetrationem, & ipſe ſciuiſſet propter decreti irritantis clauſulam, vel ſi erat ipſo iure priuatus ex eo quod ſacris non erat inſignitus ordinibus ex capit.licet canon.& cap.commiſſa de electione, libro 6.ſi quidem & in ea ſpecie reſignare non poſſet, deciſio Rotæ 5. titulo de re iudica. in antiquioribus incip. accuſatus coram ordinarium.Felin.in capit.in noſtra 37.corolario,de reſcript. iterum in capitulo cęterum. colum. penulti. verſiculo 8. reſtrictio inibi, ſed caue quia non ſufficit, eo titulo deciſio Capellæ Tholoſanę 436. Probus ad monachum in capitulo pręſenti.numero 16.verſicul. vnum tamen teneas. & nume. 23.verſicu.Alexander.de offic.deleg. libro ſexto, ipſo tamen exiſtimo lite pendente ſuper crimen renuntiare beneficium poſſe,ex quo veniebat priuandus,& id quidem vſque ad concluſionem cauſæ longè quidem aliter poſt concluſionem in cauſa.ex l.qui pœnæ ff.de manumiſ.inibi,quia iam lege Cornelia damnatus eſſet, vel cùm futurum proſpiceret, vt damnaretur,ex quo text.idem conſuluit Bal.conſi.incip. queſtio propoſita.quem & Felin.citat Innocent. in c.veniens:de renunt.Dom.conſi.105.quorum ratio ea eſt,ſiquidē paria exiſtimantur finitum eſſe,vel concluſum in cauſa.Bald. in l. error.in ſecunda quęſt.C.de iuris & fac.ignor. Siquidem concluſio eſt terminus diſceptationis ex Ioanne Monac. Philip. Prob.num.10.& Ioan.Andr.in c.fin.de in integ.reſtit. Bart. in l.mater §.eandem.ad fin.ff.de excep.rei iudic.Rom.conſi. 246.

246.col.2.Iaſ.in d.l.error.notab.2.ſuffulti ratione.tex. in l.ſi rem §. fina.ff.de euict.inibi,dum tamen ne prope ipſam condemnationem id fiat, & inibi gloſ. quæ exponit, ideſt, dum non ſit renuntiatum allegationibus. gloſſ. in capitu. ſignificauerunt.verſicu.licuere.de teſtibus. & text.in capit.cùm dilectus. de fide inſtrumen. & paſſim doct. vtrobique. Quo fit, quod ſi quis eſt priuandus beneficio, poſt concluſum in cauſa renuntiauerit, in fraudem feciſſe videtur, ex Barbat. conſi. xj.col.13.verſic.ad claram & indubitatam deciſionem.volu. primo.id deducens ex cap.2.de renuntiat.lib.6.vbi renuntiatio in fraudem expectantis primam vacaturam factam de pinguiori beneficio non valet, & eſt text. celebris in capitu. paſtoralis.verſicu. ſi verò renuntiatum fuerit vel concluſum, vt iam poſſit cauſa proprietatis definitiuæ ſententiæ calculo terminari, ne litibus inculcentur, & via poſſit fraudibus aperiri,cauſa non deciſa poſſeſſorio, non erit vtendum de cauſa poſſeſſionis & proprietatis, ipſe tamen non poſſum in hoc dubio huic ſententiæ accedere, ex text. ex diametro contrario in cap.dudum.in ſecundo de elect. inibi tandem cùm non reſtaret niſi proferenda ſententia, idem tam iuri (ſi quod ei competere videbatur) quàm liti,ceſſit ſpontanea voluntate. Cuius ceſſionem ducimus admittendam: ſumo inibi argumentum, cùm non reſtaret niſi proferenda ſententia, & ſic concluſum erat in cauſa, & ſummus eccleſiæ præſul reſignationem admiſit poſt eius concluſionem. Et ante ſententiam ſuper priuationem proferendam,& inibi Anton.Butri. in dict.cap.dudum.verſi.nota conſilium adnotauit. Atq; ideò impetrationem à ſummo Pontifice in euentum priuationis factam,hanc † renuntiationem non impedire, ſicuti Dominicus conſil.105.adnotauit,contrariam tamen ſententiam in 10
hoc conati ſunt plures vtriuſque claſſis viri,ex gloſ.in regula cancellar.27.colum.4.Chaſſæn.conſil.44.nume.22.nota antiqua 5. Probus numer. 6. eo in loco, cuius antea meminimus. Anton. Butrig. conſil.43. Aufred. in addit. ad Capellam Tholoſ. deciſi.436. Ioan.Stapha. de literis gratię & iuſtit. folio 64. Ludouic. Gomez. in reg. de annali poſſeſſore. queſtio. 42. numero 3. quibus multum ſuffragatur deciſio. Aegidij à Bellam. deciſio. 759. Quorum opinioni me ſubſcribo, eò quia magis recepta eſt, ſicuti ex doctorum Catalogo apparet, nec iure admittendum eſſe arbitror, quod ipſe

Dominicus probare vult:nempe poſt hanc renuntiationem, aut aliam vacationem beneficij, aliter quàm per priuationem contingentem, poſſe iudicem procedere ad priuationem:etenim hic proceſſus inutilis ſanè erit, cùm ipſe aduerſus quem priuationis ſententia ferenda eſt, non poſſideat beneficium. Rotæ in nouis 491. Et Ludouic. Gomez. in d.regula de annal. quæſtio.42.nume.5. Sic nec ipſius Dominici ratio altera vrget, ſcilicet, quòd non poſſit fieri renuntiatio nec diſpenſatio in præiudicium eius, cuiius quæſitum eſt. Quod ſanè intelligo, vbi agitur de præiudicio iuris purè quæſiti. Non autem vbi ius quæſitum eſt conditionale, & incertum. Roman.conſil.256.Ludouic.Gomez.in d.quæſt. 42.& in reg.de non tollendo iure quæſito. quæſtio.3. quo in loco multa ad hoc alleganr. Cæterùm quod Anto.à Butrig. in dict. conſi.43. addit hanc renuntiationem nullam eſſe poſt ſententiam prioris impetrationis, quaſi ea in fraudem fiat. capi.2.de renuntiat. in ſexto, fidem ſanè facit ſe carere ingenio. In quo mihi alia longè eſſet ratio. Siquidem qui renuntiat, iure ſuo vtitur, atque ideò nullam committit fraudem, quippè qui ſibiipſi conſulturus, vel amico, vel conſanguineo, eidem beneficio renuntiet, non vt nocet impetranti. Etenim manifeſtè colligitur in d. cap.2. fraus renuntiantis, qui non ſibi conſuleret, ſed vt noceret impetranti, coniecturis ad id aſſiſtentibus, renuntiat beneficio, habetq́; illa deciſio rationem à l.filiæ meæ, vbi Bal.ff.ſolu.matri.notat Boer. in tract. de legato.fol.paruo 26.quibus eſt addendus Barb.conſil.60. libr.4. col.1. Cæterum hæc Butrig.opinio minimè ſibi ſatis conſtat. Siquidem opinatur renũtiationem iſtam factam ab ignorãte validam eſſe, etiam ſi prior impetratio haberet decretum irritans. Et tamen hoc decretum adhuc ignorantes afficit, c.dudum.de præb.in 6.cap.1.§.addicebatur.de conceſ. præb.eo.lib.& inibi cõi conſenſu omnium receptum, eſt tradit urq́; à noſtris, in c.ſi eo t pe.de elect.in 6.glo. ignoranter. & in c.ſi poſtquam.de præbend.eod.lib.Card.in cle.1. & alij in pleriſque alijs locis. Quo ſit Dominici reſpõſum minimè eſſe ſimpliciter admittendum, ſed tunc demum quando expreſſim ſit appoſitum in prioris impetrationis literis, ꝙ renuntiatio lite pendente facta ab ipſo priuando cedat in vtilitatem impetrantis, de quo ſanè meminere Probus in d.ca. alma mater.& nouiſſimè Ioan. Staph.in tract.de literis gra-

tiæ & iuſtit. fol.64. ſolet ſanè concedi, atque literis clauſula iſta aſcribi poſt primam priuationis ſenttentiam, non anteà vt ipſe Staph.teſtatur.& ni fallor, minimè tollitur epiſcopo diſpenſandi poteſtas ipſaque diſpenſatio impediet priuationis ſententiam, quicquid contrarium ſenſerit Domin. & Staph.d.fol.68.quod ſi quis beneficium ſimplex habens homicidium commiſerit ex epiſcopi diſpenſatione poſſet illud retinere, tametſi etiam nondum mota lite, alter hoc beneficium impetraret in euentum priuationis non poſſet epiſcopus diſpenſare, vt homicida illud retineret, quia ex impetratione præmiſſa, ius quoddam alteri iam ſit quęſitum, nec ipſe Papa abſque huius iuris derogatione, viſus foret alteri præiudicium facere. Quod Domin. voluit conſil. 105. col.vlti.aliquot rationibus probans, & ſequitur Ioan.Staph. de literis gratiæ.fol.68. col.2. Quibus adde, quoad † beneficium ſimplex obtinendum, epiſcopum poſſe cum homicida diſpenſare, etiam voluntariò ex c.2.de cleri.pugnan.in duello. vbi frequentiſſimè eius interpretes hoc adnotarunt. Socin.item & Feli.in d.c.ad audientiam. de homicid. Staph. vbi ſuprà, qui ſecus eſſe cenſent quo ad beneficium curam animarum habens.argum.text.in cap.1.de filijs presbyter.in 6. Spec.in tit.de homicid.§.iuxta.& in §.nunc breuiter.verſicu. quintò, cùm homicida. Abb.Anton. Felin. Deci. id tradidere in capitu.at ſi clerici.& in capitu.cùm non ab homine.de iud. Carrer.in pract.crim.§.homicidium 7.numer.69. Petrus de Hiaxio in tract.directorij electio.3.par.cap.30.quibus in locis inſignem differentiæ rationem faciunt inter beneficium ſimplex,& curam animarum habens, vtpotè in curato, ſolus Papa.in ſimplice, epiſcopus diſpenſare poſſint. Feli.in d capi. ad audientiam de homicid. Tametſi Ioan.Anan.in d.capit.2. etiam quo ad beneficium curam animarum habens, exiſtimet poſſe epiſcopum diſpenſare, quod in praxi maximam confert vtilitatem. Libenter adijcerem, nempe poſſe diſpenſare in hac irregularitate contracta ex homicidio, quod per iudicem, aut iuſtitiæ miniſtros fuerit cōmiſſum, cùm qui poteſtatē habuerit diſpenſandi ſuper irregularirate id poterit, tanquam hoc homicidium caſuale cenſeatur, quippe nullam culpam, imò meritū habeat: quod & Caiet. explicat in ſum. verſ.irregularitas.in fi.tametſi.hoc homicidium volūtarium verè ſit licitum. His † etiam conuenit adnotare, quod & du- 12

Clauſula quæ in reſcriptis apponi conſueuit.

11

In praxi maximam confert vtilitatem.

 bitari

bitari cõſueuit, an interiori animi iudicio peracta pœnitentia homicida retineat beneficium & faciat fructus ſuos, explicat Felin.& Imol.in d.c.cum noſtris.Anch.in c.felicis. de pœ.in 6. Bal.Pau.Angel.in l.prædonis ff. de pet. hæred. Pau. Alex.& Iaſ.in l.1.C.de his quib.vt indi.Fel.in c.de quarta.de præſcr.Ex his perpendi poterit vera interpretatio illius q. an & hic clericus priuatus per ſententiã amiſerit ipſo iure Stallum in choro,& locũ in ca.an exigatur diſtalatio & remotio, ab illis per ſuperiorẽ fienda,in qua ſpecie Bald.in l.2. col.xj. ver.ſed hic quæritur C.de ſetu.& aqua.refert Inno.in c.in literas.de teſtit.ſpol. aſſeuerantem diſtallationem eſſe neceſſariam: ipſe tamen veriſſimum eſſe exiſtimat prorſus contrarium,& clericũ hũc eſſe priuatum ſtallo, in choro, & alijs ſimilibus.Feli.idẽ profeſſus in c.inquiſitionis.col.2. circa mediũ.verſ.adde Bal.de accuſ.Quibus

13 † admodũ cõuincit deciſ. Rotæ 1.tit.de accuſ.& priuatus eccleſia per ſententiã ſimpliciter cenſetur per cõſequens priuatus loco in choro, & oĩbus alijs,cùm & pars in ipſa eccleſia cenſeatur, & iſthæc ſentẽtia adeò vera eſt, quod non requiratur ſententia ſuper deſertione ferenda antequam ſententia definitiua trãſeat in rem iudicatam,vt voluit gl.in l.eos.in princ.in verb.iniuſtam C.de appel.quia perinde habetur, ac ſi appellata nõ fuiſſet l. quoniam.& l.ſi contra maior.C.de appel.& in l.fin.§.illud.C.de temp. appel.& in auth. ei qui.eo.tit.Dec. Abb. Felin. in c.cũ ſit Romana in gl.ante litis,de appel.c.ex rõne.Et iſthæc ſententia exequi poterit,etiã appellante nõ vocato.ex Imol. in d.c.ex rõne.& ibi.Abb.col.5.& Fel.col.vlt. clem.ſi appellationẽ.eo.tit. & iudex ad quem pronuntiare non debet definitiuè abſoluo vel condemno.ſed vtiq; appellationẽ eſſe deſertã ex l.ſi præſes.C.quo.& quã iud.Caſt.in l.eos.col. vlt.q.2. de appell. ꝙ ſi elapſo termino proſequendæ appellationis iudex à quo poterit ſententiam ſuã executioni mãdare,ex Bal. in auth.ſi quis litigãtiũ.verſ.quartus & vltimus. C. de epiſc. aud. Itidẽ cõſ.20.vol.3.& cõſ. 370.vol.4.id vnũ addẽs. iudicem ad quẽ non poſſe (appellatione iam deſerta) cognoſcere de cauſa nullitatis ſententiæ. Abb.in d.c.cum ſit Romana. tametſi Dec.inibi,col.6.in prin.verſ. an aũt remoto iſto. contrarium exiſtimat. & Bal. cõſ.338.cuius initium eſt

Sufficit pronuntiare appellationis deſertionem.

14 † reparatio appellationis deſertæ.vol.3.exiſtimat quem poſſe impetrare beneficiũ per priuationẽ,vacans poſt deſertionẽ appellationis

lationis. Tameſi pronunciatum non fuerit ſuper deſertione, ſuper qua non eſſe pronunciandũ aſſeuerat, ex gl.in d.l.eos. referens pleroſq; alios doct. ſic in facti contingentia conſuluiſſe, etiãſi ex mera principis gratia ab illa deſertione releuatus fuerit, longè quidem aliter ſi ex mera iuſtitia, vtpotè ſi iudices impediti forent, tũc retrò trahitur.ca.quãuis. de reſcr. libro 6.l.in cauſæ.§.interdum.ff.de min. Et in ea ſpecie ita reſpondit Innoc.quẽ inibi ſequitur Abb.col.5. in d.ca. ratione. Dec.omnium diligentiſſimè conſilio.436. cuius initium eſt, viſa inſtructione, quãuis Pet.Anchar.poſt Lapum in cle.1.de appel.exiſtimẽt, termini lapſum in beneficialibus deſertionem non operari. Quod veriſſimũ eſſe intelligunt Cardi.& Imol.inibi, quando ſtatutus fuit terminus parte adhuc inuicta: longè quidem aliter ſi parte cõſentiente, & ex ſpontanea voluntate, priori tamen ſententiæ ſe ſubſcripſit Felin.in d.c. eũ ſit Romana.col.vlt.cũ & illorũ ſententia non habet locũ in omni cauſa beneficiali, ſed ſolũ in cauſis electionum, de quibus loquuntur per Lap.allegata.iura. Punitur † tamen poſt depoſitionẽ clericus homicida in monaſterij detruſionem, vti conſtat in d.c.cũ ab homine.iuncto c.tuę. de pœ. Et explicat Ana.in c.1.col.pen.de parric.qui.fil.occid.idq; cõſtat ex deci. text.in d.§.clericus.c.ſicut dignũ. Verũ enimuerò ex eo colligitur hanc detruſionẽ in monaſteriũ minimè eſſe perpetuã, nec lõgi tẽporis, vti cõſtat ex Bern.Diaz de Luco, in prac.cri. capitu.88. Si †ad amuſſim omnia declarentur, & illa potiſſimũ pœna affligẽda eſt iure Põtificio pro homicidij criminis reo perpetui carceris.ex tex.in c.nouimus. de verb.ſig.c. pen. ad fi. de hæret.c.quãuis.de pœ.in 6.Ana.conſ.1.Imol.& inter pretũ maior pars in c. qualiter & quãdo.§.ad corrigendas.de accuſ.Abb.& Fel.in c.cũ nõ ab homine. & in c.at ſi clerici.de iud.Abb.in c.tuæ.de pœ.Bal.in l.reos.col.2.C.de accuſ. Bar. in l.2.colu.3.ff.de publ.iud.Steph.Aufr. in rep.cle.1.de offic. ord.verſi.occaſione prẽmiſſorũ.Iaſ.in auth.ad hęc.C. de iud. definiẽtes in his caſibus, in quibus Cæſarũ iure mortis pœna pro homicidio infligitur, iure Põtificio perpetui carceris pœna cõdẽnatur. Anch.cõſ.157.Cæp,cõſ.11. Nec id mirũ alicui videri debet, cũ ius Põtificiũ etiã pro grauiſſimo delicto ſanguinis, nec mortis pœnã infligat. ex gl.in c.præuaricator.1. q.3.Inno.in c.cũ oportet.& in c.qualiter & quãdo. de accuſ. Abb.& Fel.in c.crimina.de col.deteg, Fel.idẽ profeſſus in ca.

Lapſus termini in beneficialibus deſertionem nõ operatur.

13

14

Sanguinis pœna non imponitur iure Pontificio.

ſi quando.colu.3.de reſcrip.Abb.in d.l.at ſi clerici,& in c.nouimus·præci.definiens iure Pontificio†mortis pœnã non re-
17 periri.Itidẽ in c.ad audientiã.de crim.fal.& in c.in Archiepiſcopatu.de rapt.Mar.Soci.in c.ſententiam ſanguinis.ne cleri. vel mon.Et præter hos,Alex.poſt Bar.in d.l.2.ff.de publ. iud. Caſtr.conſilio 119.Itidẽ Alex.& Iaſ.in l.trãſigere.C.de trãſ. quod ſi aliquãdo pontificia iura loquũtur reũ criminis mortis pœna afficiendum eſſe intelligẽdum fore per excõmunicationis ſententiã,ſicuti adnotat Abb.in c.per venerabilem qui filij ſint leg.notab.vlt.Itidẽ in c.1.de furtis.& in c.2.in glo.fin de maio.& obed.S.Tho.2.2.q.99.art.vlt. nihilominus, citra ſanguinis pœnam exilij ac verberationis pœna affligi poſſunt,& verberum pœna in clericorum perſonis à ſacris rece-
18 pta eſt canonibus de qua fit†mentio in c.cũm.beatus:45.diſt. quod eſt concilium Brachareſ.& in c.1.finalibus verbis.de calum.& in c.fin.35 diſti·quod Agatenſe conſiliũ eſt. Abb. in c. prꝫterea.de cler.percuſ.& in d c.in Archiepiſcopatu. & in ca. ſecundo requiris.de app.Lud.Car. in pract. crimi.§. homicidium 7.num. 51.Bern.Diaz,in pract.ſua.cri.c.125.& cum cẽſent in illis certæ pœnꝫ mortis, ac mẽbrorum mutilationis: nimirum ſi hanc tanquam paternã correctionem antiqui il-
19 li†patres, ſacrorum canonũ conditores admiſerint. in infligenda huius criminis verberum pœna, Eccleſiaſticos iudices admonitos eſſe velim vt præ oculis ſemper habeant glo. doctrinam aureã in præci.c·cum Bertus definientis: quod preſbyteri abbates, nullis debent verberibus ſubiacere, exceptis grauibus, & mortalibus culpis: clerici verò in minoribus conſtituti ordinibus pro minoribus culpis flagris, ac verberibus afficiendi ſunt. Adnotat Præp. in c.ſi:35.diſtin. & in his caſibus in quibus clericus cædendus venit,verberari non poteſt per laicũ,etiã de iudicis eccleſiaſtici mandato.ca. vniuerſitatis.de ſent.exc.gloſſ.in c.ſi clericos, eod.tit:lib.6.regia l.in his regnis expreſſim id definiens.56.ti.5.par.1. ſed per miniſtros eccleſię flagris affici debet.Hug.& Card.à Turrecrem. in c.aliqui.5.q.5.Abb.in ca.inter alia.colu.4 de immu. eccle. poſſet tamẽ per clericũ in minorib.conſtitutũ verberari: nec refert,vt aliqualis effuſio ſanguinis exeat, quæ conſideranda non eſt,& principaliter ex ſententia non veniat, ſed ex poſt facto accidat.c. in archiepiſco. de rapr. & in c.is à quibus 23. q.vlt.Paul.Gril.in tract.de relaxa.carcerato.5.q.Et nos infra

de ra-

de ratione pœnæ, qualiter à lege, vel ab homine infligenda ſit latiori commentario trademus, & an iudex eccleſiaſticus laicum hanc pœnam perpetui carceris, afficere poſſit, tradit Oldr.conſi.68.Rom.in ſing.104.Cæpol.conſi.73.

Ipſe tamen exiſtimo clericum, à pœna ordinaria homicidij immunem eſſe, & excuſari, in his ſanè caſibus †in quibus 20
laicus homicida, à mortis pœna immunis ſit, de quibus & nos agemus lib.2.Epitomes.

SVMMARIVM.

1 *Plures ſi fuerint aggreſſi ex conſulto, & vnius vulnere à vita vulneratus deceſſit, omnes teneri de homicidio, etiam qui non percuſſerint.*

2 *Quid etiam vt quis torturæ, ſubijciatur declaratur.*

3 *Ex plurib.corrixãtib.inceptor rixæ grauiori eſt afficiẽdus pœna.*

4 *Quando vnus à pluribus percuſſus, nec cõſtat an ex vno, vel alio vulnere mortuum eſſe omnes teneri, de homine occiſo.*

5 *Cum vnus fuit à pluribus in rixa ſubito cõtingenti non præmiſſo. conſilio vulneratus, ſi conſtat qui vulnus intulit letale, de homicidio tenetur: alij verò de percuſſione.*

6 *Pluribus exiſtentibus domi, vno tamen lapide proijciente, ſi non conſtat, qui percuſſerit, ratione incertitudinis pecuniaria pœna omnès teneri.*

7 *Multis vulneribus percuſſus, quorum vnum tantùm eſt mortiferè, ſi non conſtat, quis percuſſerit, in hoc caſu iudicantis arbitrio omnes puniendos fore.*

8 *Ab vno affectus vulnere letale, & ab alio examinatus, & occiſus, priorẽ percuſſorẽ de vulnere: poſteriorẽ de homicidio teneri*

9 *Quid in ea ſpecie quod ad irregularitatem.*

10 *Irregularitatem nullo in caſu eſſe conſtituendam, niſi & id iure pontificio fuerit expreſſum.*

11 *Diſcutiuntur Pontificiæ conſtitutiones in captis qui. & in capit. ad audientiam.de homicid.*

12 *A pluribus multis vulnerib.affectus, quorũ vnũ eſt mortif. ſi non conſtat quis id vulnus intulerit, oẽs eſſe irregulares cẽſendos.*

13 *Letaliter vulnerans, ſi ex interuallo à vita deſcedat, homicidij reum eſſe conſtat vulnerantem.*

14 *Non omnis mortifere vulneratus moritur, atque ideo ante mortẽ homicidij pœna affici non poteſt.*

15 *Pax inita ex vulnere, ac deinde mors ſecuta, cenſetur facta de*

morte pax.

16 *Homicidium vulnerati, non mortiferi, non imputatur, quod ad legem Aquiliam.*

17 *In dubio ex medicorum imperitia, vulneratus cenſetur mortuus, non tamen ex vulnere. & iterum nu. 22.*

18 *A vita deſcedens ex febri accedente ratione vulneris, percuſſor de homicidio, non tamen de vulnere tenetur.*

19 *Si vulnus illatum non fuit mortale, ſed ex immodico potu, prādio, alijs ve mortē obijt nō tenetur de homicidio, ſed vtiq; de vulnere.*

20 *Vulneratus ſi per ciuitatem deambularet, & febre ſuperueniēte moritur iudicantis arbitrio vulnerans afficiendus eſt.*

22 *Letali vulnere affecto ex medicorum iudicio, ſiue & medicum adhibuerit, ſiue non, homicidium percuſſori imputatur.*

23 *Vulnerantem infirmum quod ſi in corpore ſano illatum eſſet, non erat mortale & à vita deſcedat, reum homicidij non eſſe.*

Cap. Significaſti, in ſecundo de homicid. & l. ita vulneratus. cum l. item Mela. ad l. Aquil. alio ſenſu quàm qui vulgatus eſt intellectus, de pluribus eundem hominem vulnerantibus, quædam notata ſcitu non indignà. Cap. XII.

AGENDVM ſiquidem eſt de vero, ac germano intellectu. tex. in c. Significaſti. in ſecūdo de homicid. In cuius quidem intellectu pauci nauigauerunt ſine periculo: & circa verum perſpicuumque intellectum. l. itē Mela. & l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquiliam. propter quorū difficultatem turbatur totus mūdus, nec eſt qui nauiget ſecurus in eis. Ob quod non diffiteor inter alios noſtrā in medium proferre ſententiam, quibus in locis tractatur de pluribus eundē hominem vulnerantibus, qui tandem mortem obierit, an omnes puniātur, homicidij pœna ordinaria, ſecundo an in irregularitatis labem omnes incidant.

In quo dubio priori duntaxat caſu, ſi plures fuerint aggreſſi conſultò, & ex vnico tantum vulnere à vita deceſſit, omnes de homicidio teneri eiuſque pœna puniendi erunt, etiam
1 qui non percuſſerint. Hæc queſtio originaliter fuit gloſſa. in fin. ff. de ſicar. text. celebris in l. prima. §. finali. ff. de his qui deiecerunt, vel effuderunt. text. elegans in l. item Mela. §. ſi plures. ff. ad legem Aquiliam. & ex profeſſoribus iuris Bartolus in l. ſi in rixa. colu. 1. ff. de ſicarijs. Quo in loco Ang.

Salicet.

Salicet.& plerique alij idem profitentur, Alber. præſertim inibi, Cinus in l.quoniam C. de vi pub.quæſt. vltima. Gandin. in titulo de homicidio. Decius libenter huic ſententiæ accedit, conſilio 15.& Hippol.Bart.ſententiam ſequutus in præcitata l. ſi in rixę, & noſtrę claſſis. Doctores inter quos, & Imola in dicto c.ſignificaſti, & ex nouioribus hanc aſtipulatur ſententiam Carolus Molin.ad Alexandrum conſilio 15. volum. primo. Matth. Afflict. in conſtitutione Neapolit. lib. primo, rubrica 13. numero 28. Thom. Gram. conſilio 4. Ludouicus Carr. in practica criminali, titulo de homicidio. §.ſecundo, numero 68.& numero 75.itidem in §.circa.nume. 445. & in §.ſexto, eiuſdem titulo.de homicidio.& nouiſſimè Ant.Gomezius capit.13.Delictorum.numero 26. ex quibus opinor hanc eſſe frequentiori doctorum calculo receptam ſententiam, quam intelligēdam fore exiſtimo, ſi ſanè ex dolo & propoſito communicatoque conſilio cōſultò percuſſerint, tunc omnes teneri conſtat, modò omnes percuſſerint, modò aliqui eorū, modo vnus tantùm, probat tex.à contrario ſenſu in dicta l.ſi in rixa.& inibi expreſſim gl.& Bart. hoc adnotant, itidem in l.finali.ff.de ſicarijs. Angelus Peruſinus, Hippolytus in dicta l.ſi in rixa. Ioan.à Platea in §.item lex Cornelia de ſicarijs. Inſtituta de publicis iudicijs, ad finē. Felin. numero decimo. in dicto capitulo ſignificaſti. in ſecundo & ante hos Specul.titulo de homicidio.columna prima. verſiculo pone quo ad quatuor homines, quibus admodum conuincit text.in capitu.fin.23.quæſtione finali. Et ex neotericis Thomas Gram.conſilio quarto.& rurſus deciſione 15. & regia lex 57. ſtyli, & minimo apice deſeruire videntur ea quę à noſtræ tempeſtatis hominibus adducta ſunt in contrarium exiſtimantes, quòd ſi animo occidendi aliquem aggrediantur, ſi non occidant non teneri mortis pœna ex generali conſuetudine quæ habet affectum non puniri: niſi ſecuto effectu. Quę omnia eò tendunt quando mors ſecuta minimè fuerit. At in noſtra ſpecie mors ſequuta fuit, & vnus opem, auxilium, fauorem, alteri pręſtitit, ideo omnes teneri perinde, ac ſi omnes mortem intuliſſent ex l.vnica. verſiculo ſin autem.C.de raptu virginum.& in l. is qui opem.ff. de furtis. & in l.in furti.§.ope.eod.titu.

Cæterùm hanc de qua agimus quæſtionem intelligendam eſſe quoad torquēdum: longè quidem aliter quo ad condemnationem,

2 nationem,ſicuti apud Hippo.pluribus † in locis conſtitutiſſimum eſt.Siquidem & ipſe in rub.de pro.C.nu.418. & in ſing. 17.incipiente ter,vel quater.& in §. diuus.l.1.de ſica.ff. iam ſatis diligenter explicat Dec. in regula fauorabiliores.ff. de regu.iur. Vbi quis torturæ ſubijci poſſet, vt qui intulit vulnus oſtendat, an ex cõſulto tractuve antea habito deliquerit necne:ita ſcribit Gui.de Suza.in tra.de quęſt. & Io. de Arno. in ſing.64 . & in com.25. quorum meminit idem profeſſus Lud.Carr.in pra.crim.§.homicidium.lo 2 .nu.75.ad fin.

Secũda ſubijcitur † ſpecies ſi ſane conſtet quis ſit rixę incep-

3 ptor,tunc ſanè ſolus tenetur capitis pœna, alij verò pecuniaria.Bon.ita reſpõdit in tit.de inſult.percuſſio.Hipp. in pręcita.§.diuus.Gand.in rub.de homic.7.col. verſicu.ſol.itidem in tit.de defenſ.reorũ. colu. 3. inceptor rixę tenetur pœna corporali, alij de vulnerato . Bon. in præcitato tit.18.Alberic. in l.quoniam nulla.C.ad Iul.de vi pub.Marſi.in l.1.in princ. 9.limit.ff.de ſica.& in rub.de prob.C.nu.418.& in d.l.fin.Cinus Alber.in l.2.§.ſi quis non ab homine, & inibi Alexand.ff. vi bonorũ.Alex.poſt Bar.in d.l.fin.in 6.additione.ff. de ſicar. Bal.conſi.130.vol.1.Bal.in pract.ti.de quæſt.col.2.Paul.cõſ. 192.Hip.ſing.404. Cæpo.conſil.34 Hippol. in pract.§. conſtante.ver.vlt.Ang.in tract.maleſ.in gl.Andr. auxilia. vltim. col.verſicul.niſi fuiſſet.Marſ.in l.1.C.de ſic.& in l.C. de raptu virg.nu.79.& in conſi.67.& in l.eiuſdẽ.§. item.15.ff. de ſicar.

Rixæ inceptor capitis pœna tenetur.

Tertia conſtituitur ſpecies, † quando vnus à pluribus per-

4 cuſſus, & tandem mortem obijt, nec conſtat, an ex vno, vel alio vulnere mortuum eſſe: tunc equidem omnes tenentur, de homine occiſo.l.item Mela.§.ſed & ſi ſeruum.verſi. ſi plures. & in l. ſi ita vulneratus.ff.ad l.Aquil.in prin. gl. in l. ſi in rixa.ff.de ſicar.& inibi.Barto.col.1.verſ.nõ poteſt.Car. Ann. & Fel.in d.c.ſignificaſti.verſi.quod ſi decerni.And.Dec.Iſern. & inibi diſputat Afflict.in conſtit.Neap.lib.1.rubr.13.nume. 27 Io.Ign.in l.1.§.ſi quis in villa.nu.59.ff.ad Silania. Felin. in d.c.ſignificaſti.nu.10.Lu.Carr.in pract.crim.§.homicidiũ. 2.num.69.regia l.57. Styli. Dinus in regula in obſcuris fin. col.de reg.iur.Bartol.3.col.in d.l.ſi in rixa.Alber.l.ſi is qui cũ telo.C.ad l.Cor.de ſic.in ſi.Ang.Per.2.col. in l.quoniã.C.ad l.Iul.de vi.Platea.in §.itẽ lex Cor.de ſic.inſt.de pub.iud.Ant. in c.ſignificaſti.in 2.de homicidio ad ſi.Archi.in cap.ſin.23.q. fin.& nouiſſimè Ant.Gome.c.3.de li.nu.36.l.1.§.ſi.de his qui deie-

deiec. vel effud.l. 2.§.ſi quis. & in l.4.§. hoc edicto.ff. de vi bon.rapt.quam ſententiam intelligendam fore exiſtimo pęna extraordinaria iudicantis arbitrio puniendum ea ratione ductus cùm ictus ac vulnus vniuſcuiuſq; attendi debeat, & cùm ignoretur quis vulnus mortale intulerit pœna criminis ordinaria affici nõ debet,ſicuti definitũ extat in d.l. ſi in rixa. Alb.in præcitato §. ſed ſi ſetuum. plures aſſeuerans Mutinæ eſſe pronuntiatum,itidem col.2.in d.l.ſi in rixa.Alex.conſilio 15.vol.1.Quorũ ſententia æquitati magis fauet. Neq; certũ eſt quis vulnerauerit letaliter: tamen certum eſt ambo occidiſſe,vterque teneri videtur d.l.ita vulneratus.in qua nõ erat certus quis occiderit tametſi letaliter vulnerauerant.Neque obſtat tex.in d.§.Cælſus. Siquidem l. illa ita vulneratus eſt l. Iul.Conſulti qui fuit ante Vlpianũ, cuius author erat.l. item Mela.§.Celſus. viſiſque Iuliani & Celſi opinionibus in ſententiã Celſi inclinauit:eandẽ etiã ſequutus fuit Marcel. ſubſcribendo ſe opinioni Iul.vti patet ex d.§. Celſus. ibi & hoc probabilius eſt quaſi inclinãdo in hac parte Celſi & nõ Iuliani. Quibus ſanè cõuenit hoc in caſu puniri percuſſores pœna extraordinaria:nõ verò ordinaria ob incertitudinẽ, quod explicat Gand.in rub.de homic.4. col. Bartol.Alex. Hipp.in d.l.ſi.ff.de ſicar.& Anch.omniũ diligentiſſimè in conſil. 217. diligẽtiſſimè pleroſq; referens Anan.& Fel.in d.cap.ſignificaſti.Bald.in conſi.448.vol.3.itidem conſi.211. volu.7.Bon.in titu.de pœn.in ſi.ruſus & in tit.de inſu.& percuſ.6.col.Alex. in conſi.15.lib.1.& Hipp.cõſi.110.Alex.cõſi.46.vol.4.& cõſi. 101.vol.4.qui omnes eã adſtipulãtur ſentẽtiã ob incertitudinẽ pęna extraordinaria,nõ tñ ordinaria in hac ſpecie omnes percuſſores teneri q tamẽ rẽ iſtã cõfuſè nimis à doct. tractãtur frigideq; explicãtur,eoq; nomine nõ parũ multi errores paſſim docẽtur.Rectius hoc ordine fieri puto ſi mox à fronte eã rẽ diligẽtius,& diſtinctius tractauerimus, neq; poteſt verè probari eorũ opinio, cùm illud certũ ſit omnes hos percuſſiſſe,& percuſſum ex ijs vulneribus mortẽ obijſſe: Qua ratione certũ eſt omnes percuſſores eũ occidiſſe. Nõ me pręterit hãc quàm ipſe probaui opinionẽ à multis damnatã eſſe, qui ſanè nõ huius tertij caſus quæſtionẽ ;ſed aliàs definiere: tamen ſi Matth.Afflict.ad ſi.quęſtionis videatur probare Alex.opinionem,& Anch.conſi.216.cuius verba Anan.num.24. in d.c.ſignificaſti.refert in qua quęſtione aliquod proponam ſpecies.

Propo-

Proponitur quartus caſus, cùm vnus fuerit à pluribus in rixa ſubito contingenti, nõ tamen ex conſulto, neq; præmiſſo
5 conſilio vulneratus.†Etenim ſi cõſtat quod ex pluribus vulneribus ſit letale, & quis id intulerit tenebitur ſanè is de homicidio, cæteri verò de percuſſione text.l.item Mella.§.ſed ſi ſeruum.ff.ad l. Aquil. & in l.ſi in rixa. vbi omnes hoc ipſum adnotarunt, idemque profitentur Canoniſtę in d.c. ſignificaſti.& Conſultus in d.l.ſi in rixa ita ſcribit, Percuſſus homo ſi perierit ictus vniuſcuiuſque in hoc collectorum contemplari oportet gloſ.& interpretum maior pars, inibi. Bonifac.in titu.de inſultis.7.col.Gand.in tit.de homic.5.col.Ant.Gom. nume.36.pręcitata regia l.57.ſtyli.& omnes dd.in princi.huius c.citati. Pirrus Anglen. poſt.conſuet.Aurel.c.1.collat.3. Zaſ.libro.2.ſing. intellectu.c.6.& denique iſta eſt communi conſenſu recepta ſententia.Quo ad pœnam tamen irregularitatis, qui tenetur de homicidio in laqeum irregularitatis incidit, Cæteri verò ab ea erunt immunes, quod poteſt colligi ex pręcitato c.ſignificaſti.& inibi tradita per Doct.

Alia ſubijcitur ſpecies propter incertitudinem, vtputa de homicida incertus de certis, tametſi aliquo modo non poteſt certificari, pecuniaria pœna punire debent de pluribus exiſtentibus domi, vno tamen lapide proijciente, & tranſeũtem
6 interimente.†Si tamen non conſtat omnes teneri pœna pecuniaria, ratione incertitudinis vti hac in re aſſeuerat Gand. in rub.de pœn.colum.24.verſic.pone, quòd quatuor. Idemq; explicat Alber.in tract.ſtatu.3.par q.61. Abba.in præcitato c.ſignificaſti.cui ſententiæ adſtipulatur ex noſtris Alex.cõſi. 50.volum.1.Carol.in clem.1.14.quæſt.de homic.Bald. in cõſilio.81.volu.5.& paſſim doct. Quę omnia intelligenda eſſe cenſeo, niſi conſultò communicatoque cõſil.in domo fuiſſent congregati. tradunt doct. in l.1.de his qui deiec.Marſil.loco præcit.nume.354. Quibus ſanè & illud cõuenit inita pace inter duos prędtitaque expenſione de ſe adinuicem non offendendo, ſi tamen ſe offendunt, nõ tamen cõſtat quis ſit aggreſſor ratione incertitudinis, vterque à pœna immunis eſt, vti explicãt Hipp.C.de prob.nu.406.Et Lud.Carr.in pract.crimin.§.homicidium.6.num.345.pag.465.ac iterũ §.2.nu. 77.

Sextus caſus proponitur qui affinis tertio caſui eſt quoties quis vno tantum vulnere letali percuſſus fuerit, nec appareat à quo, cùm tamen plures in cõflictu rixæ cum eodem cõtenderint,

derint, vel fuit à pluribus multis vulneribus. † quorũ vnum tantum eſt mortiferè vulneratus, nec conſtat quis id vulnus intulerit, & ſanè in hoc caſu omnes puniendos fore pęna extra ordinem arbitraria, & neminem ex eis ordinaria probat regia l. ſtyli 57. optimè tenet Ancha. in d. conſil. 216. Anan. in d. num. 24. & ibi Fel. nu. 9. glo. in d. §. ſed ſi verum. ver. plures. Alex. in d. cõſi. 15. lib. 1. & conſi. 104. lib. 3. Hippo. in ſing. 217. idem in rub. C. de probat. num. 418. & in conſi. 101. eadem ratione, quia aliàs innocens puniretur cõtra iuriſcõſulti deciſionem, in l. abſentem ff. de pœ. & glo. rationẽ ſumens ex illo text. in d. l. itẽ Mela. §. ſed ſi ſeruum, & inibi expreſſim Alb. Flor. & Bald. itidem & Alb. col. 2. & Ange. in l. quoniam multa facinora C. ad legem Iul. de vi publ. & inibi Sali. pen. col. & ante hos Bar. in d. l. ſi in rixa. col. 1. Specul. in tit. de homic. col. 1. ver. pone. Archid. in ca. fin. 23. q. fin. Aug. Arim. ad Ang. in ver. Andream auxiliatorem. ad fin. Ancha. conſil. 16. Platea in præcitato §. item lex Cornelia. de ſicar. ad fin. Feli. nu. 9. in d. c. ſignificaſti. Alex. his omnibus accedit conſil. vol. 7. & nouiſſimè Ant. Gom. præcit. numer. 36. regia l. 57. ſtyli. Ioan. Igneus in d. §. ſi quis in villa. nu. 50. Paul. Pariſ. in conſ. 148. lib. 4. nume. 3. dicens hanc opinionem communem eſſe, idem fateretur, eam ſequutus Lud. Carr. in d. §. num. 75. hoc ipſum tenet Gand. titu. de homic. 4. col. Albe. in d. l. vlt. ff. de ſica. & ibi Hipp. nu. 4. Spec. tit. de homic. §. 1. ver. pone. Bonif. tit. de homic. rub. de inſult. & percuſ. col. 6. & tit. de pœn. col. vlt. Io. de Imola in clem. ſi furioſus. col. vlt. de homic. Dec. in l. fauorabiliores. nume. 6. ff. de reg. iur. Et licet glo. in d. §. ſed ſi ſeruum. velit ſimpliciter neminem puniendum in hoc caſu eſt intelligenda quo ad punitionem ordinariam ſecundũ oẽs, ſic gl. in c. cupientes. ver. qui culpabiles. de elect. in 6. & in ca. quieſcamus 42. diſt. quæ ſentiunt omnes hoc in caſu puniendos. Et Bar. & doct. in d. l. vlti. obtinebunt quo ad pœnam extraordinariam, quam profitetur communem ſententiã Lud. Carr. in pract. crimin. §. homicidium. & ſecundo. nu. 75. pag. 211. atque proinde ita fuit Parmæ in praxi obſeruatum. Idẽ tenet Alber. pleroſque ex antiquioribus allegans in dicta l. fin. ff. de ſicar. & in d. l. item Mela. §. ſed ſi plures. & in d. l. qui multa C. ad l. Iuliam. de vi publ. poſt Cinum, atque intelligit dictam gloſ. in præcitata l. fina. ff. de ſicar. & d. §. ſed & ſi ſeruum adſtipulatur nullum hac in ſpecie teneri intelligo, prout 7

prout paulò anteà pœna mortis & legis Corn. de ſicar. tantum alia mitiori punitur pœna cum ea ſanè puniri debeat ea ductus ratione, ne delicta remaneant impunita. Et huius opinionis authores ſunt Alber. in d. l. fin. Bal, in pract. in rub. de quæſt. ad fin. Bonif. in rubr. de inſultis. colum. 6. itidem in tit. de pœnis. ad fin. verſic. item vbi eſt certum. Specul. in titu. de homic. §. 1. verſicu. pone. ac in tit. de diſpenſat. §. iuſta. col. penultima, verſic. quid ſi aliquis. Ioannes Andreas in regul. obſcuris ff. de regulis iuris. libr. 6. Hoſtien. in ſumma, titu. de homic. §. qua pœna. idem profeſſus Anchar. conſ. 217. quo in loco aſſeuerat, ita omnes Bononienſes intelligi d. gloſ. in dicta l. fin. itidem Anan. in dicto cap. ſignificaſti. colum. 14. poſt eum Felin. in columna tertia, Alexander conſil. 15. volum. primo. & conſilio 14. volumine 3. Cæp. conſilio 41. Alexan. poſt Bartolum in l. damni. §. Sabini ff. de damno infecto. Romanus conſ. 40. Bald. in conſil. 72. vol. 6. & conſil. 311. volu. 3. Cuma. conſ. 334. atque idem adſtipulatur Alexan. conſil. 65. volum. 2. Matth. Afflict. in conſtit. Neapol. terminum vitæ. quęſt. 3. Hippol. omnium in pract. §. poſtquam. in rubr. C. de probat. colum. 7. atque iterum in l. prima. in princip. 15. fallen. & in l. nihil intereſt. & in l. fina. ff. de ſicarijs. & in l. 1. §. diuus. eodem titul. & in ſingul. 217. & 303. & in conſil. 23. & 34. & 39. 43. dubio 2. & conſil. 50. & ad fin. & conſ. 63. & 69. & decimo.

8 Septima ſubijcitur ſpecies, †quando quis ab vno fuit vulnere affectus letali, ac deinde ab alio exanimatus, & occiſus in hoc caſu, priorem percuſſorem de vulnere, poſteriorem de homicidio, teneri probat tex. in d. l. item Mela. §. Celſus ſcribit ff. ad legem Aquil. regia l. ſtyli. pręcitata 57. text. ad id celebris in l. huic ſcripturę §. ſi ſeruus ff. ad legem Aquil. tametſi maxima iuris antinomia, in qua doct. capita torquentur, inter quos & Zazi. lib. ſecundo intellectuum c. 6. fol. 39. magno nimis anxiè hanc quæſtionem extricat. Quibus ſanè ex aduerſo opponitur ex tex. in l. ita vulneratus ff. ad l. Aquil. & in d. c. ſignificaſti. ex quibus locis conſtat percutientem letaliter de homicidio teneri, & irregularem eſſe, tametſi ab alio fuerit percuſſus, exanimatus, priuſquàm euentus prioris vulneris appareret. Qua ratione glo. in d. l. ita vulneratus. ver. teneri. Flor. poſt alios ibidem idem Flor. & Alber. in d. §. Matth. in conſtit. Neap. lib. 1. rub. 13. nu. 26. pacem deſidentibus

tibus iutibus afferre conatur hac diſt.vſus ſiquidem ſi conſtiterit primum vulnus eſſe letale,ac ex eo percuſſus moritur, tunc teneatur vulnerans de occiſione etſi poſtea vulneratus fuerit examinatus.Ita ſanè eſt intelligendus text. in d.l.vulneratus. quod ſi dubium ſit primũ vulnus eſſe letale,ita quod non ſit certum ex eo mortem ſequuturam, licet appareat mortiferum, & percuſſus fuerit alijs illatis vulneribus exanimatus, hoc caſu minimè tenetur primus percuſſor de occiſo ſed vulnerato. Atque ita eſt intelligendus tex.in d.§.Celſus. cum ſimilibus:non aliter craſſa (vt ita dicam) Minerua.eandem diſt.ſequitur Iaſ.in l.ſi ab hoſtibus ff.ſolu.matrim.nu.9. Cæp.caut.5.Lud.Catr.in pract.cri.§.homicidium 2. nu. 68. gl.in d.l.huic ſcripturæ.ver.mortifere.Io.Ign.in l.1.§. ſi quis in villa.nu.66.ff.ad Sylla. quorum definitio videtur frequentiori doct. calculo recepta. Tametſi communi ſententiæ refragari videatur Bal.in c.bonæ.in 2.extrà,de elec. aſſeuerans iudicẽ minimè inquirere poſſe de morte ante mortem, licet vulnus ſit mortiferũ,non æſtimatur mortuus.Alb.in 2.ſtatu. par.q.53.Bal.in c.1.§.iniuria.col.pen.tit.de pace iur.firm.reũ criminis mortiferè vulnerantis, ac letaliter homicidij pœna non teneri vſquequo à vita diſcedat. Et huius ſententiæ authores habeo Bart. & Neotericos in l. damni §. Sabini ff. de dam.infecto.Flor.in l.ait lex.ff.ad l.Aquil.Alber.in 2.ſta.par. q.37.Bal.in l.1.C.de nund.itidem in c.1.in princip. & inibi, idem profeſſi.Alber.Cardin.Alex.tit. quibus modis feudum amitt. in vſibus feud. & his admodum inuiti accedunt plerique alij,inter quos & Franc.Aret.in l.ex ea parte §. inſulam. col.vlt.de verborum oblig.ex noſtris Fel.in capi. ſignificaſti. in 2.col.de homicid.Quò ſit ſi lege definitiua ſit pœna pecuniaria pro vulnere,ſi ſanè mortiferè vulnerauerit,licet mors ſperetur,exceptione repelli poteſt ex Alber. loco pręcitato. Multa ſiquidem accidere poſſunt,vtpotè minimè a vita diſcedat,ſicuti argumento optimo deſeruit text.in ſimili,in l. naturalem §. 1.ff.de acquir.rerum dom.§.illud quæſitum.Inſti. eod. titu. & id conſtat ex Theocriti Idillio 4. dum cecinit ex Græco Latina tranſlatione.

Confidere oportet amice Batte,forſan cras erit melius.
Spes in viuis,deſperati autem mortui.

Et tradit Tiraquel.de retract.lign.§.15.numer.12.horum tamen non meminit, tametſi alioqui incongerendis authoribus

tibus diligentiſſimus ſit, & † pleniori manu nos trademus,
9 nume. 14. infrà. Atque ideò ſecundum hanc diſtinƈtionem erit iudicandum, de irregularitate, vt quotiens vulnerans teneatur de occiſo, etiam irregularis erit, non ſic in alio caſu, quod notat in ſpecie Cardin. & Anan. nume. 31. in d. capitu. ſignificaſti. Contrarium tamen adſtipulatur in pœna irregularitatis. gloſſ. Ioan. Andr. & Panormit. inibi quos pleniori manu ſequitur Gonſa. à Villadie in traƈt. de irregul. C. de percuſſ. col. 3. quaſi iure Pontificio, quo ad irregularitatem per text. in d. ca. ſignificaſti. Quam opinionem eam profitendo communem ſequitur Ioan. Igne. in d. §. ſi quis in villa. Et profeƈtò hæc ſententia tutior eſt, tametſi text. in d. cap. ſignificaſti. ſit intelligendus, ſecundum iuris Cęſarei definitionem. Ex qua perpendi poteſt, quod in cap. ſignificaſti. quo ad iſtum caſum clericus minimè cenſetur irregularis, quoties apparet, vulnus ab alio illatum non fuiſſe letale, irregularis verò cenſetur, vbi conſtat vulnus ab alio fuiſſe letale, vel de hoc extat dubium, attamen neutro caſu decerni poteſt, ex quo vulnere percuſſus perierit, ex primo ne, an ex ſecundo, vel tertio: tunc enim iuſtiſſimè conſtituitur irregularitas, vt ſuo declarabitur loco, at ſi primum vulnus fuit letale conſtiterit ipſum percuſſum extinƈtum fuiſſe, & exanimatum ex ſecundo vulnere: hæc etenim quæſtio non definitur, in d. c. ſignificaſti. teſte Anan. inibi, atque ideo eſt definienda ex 1. diſtinƈt. quam adduximus ad intelleƈtum iuris ciuilis. Et tradit Nicol. Plo. in traƈt. de irreg. reg. 28.

Quo ad irregularitatem ſolent oriri contentiones in ea ſpecie ſi à pluribus multis vulneribus, quorum vnum tãtùm eſt mortiferum, nec conſtat quis id vulnus intulerit. Et hanc quæſtionem gloſſ. in d. cap. quieſcamus. ſentit expreſſim deciſam eſſe in præci. cap. ſignificaſti. Tamen Ioan. And. inibi, & plerique alij dubitarunt. Spec. in tit. de diſpenſa. §. iuſta. nu. 52. hanc quæſtionem indeciſam reliquit, ſicut & Hoſt. in titu. de homicid. §. qua pœna aſſeuerantes quemlibet relinquendum, & obligandum ſuæ conſcientiæ, vtpotè qui ſcit vulnus letale dediſſe irregularem ſeipſum cenſeat, & iudicet. Idem profitetur Hoſtien. & Card. in diƈto capit. ſignificaſti. & inibi Io. And. Atque Ana. nu. 22. & fere omnes, & hoc ipſum probant, & ſequuntur. Idem Nic. Plob. de irreg. reg. 28. itidem Maria. Socin. in cap. ad audiendum. numero 46. de homicid. qui ta-

qui tamẽ poſt pleroſque alios admonet,in dubio, quo ad forum cõſcientiæ quod quilibet ex his abſtineat à diuinis conſulendum eſſe, perinde ſe exiſtimet irregularem eſſe. Quod videtur ſanè rationi conſonum ex d.c.ad audientiam. de homicid. vbi conſtat in dubio, an quis ſit iudicandus irregularem eſſe,quia id ſit iudicium tutius.text.ad id celebris in cap. ſignificaſti 2.verſi.quod ſi decerni.de homicid. Nihilominus † aduerſus hanc opin. tot.ſeculis confirmatam quaſi penitus 10
priuatã labefactemus:obijci poteſt illud quod apertiſſimi iuris eſt irregularem nullo in caſu eſſe conſtituendum,niſi iure Pontificio id fuerit expreſſum.tex.in c.ſi quis.de ſenten. excommu.lib.6.quem doct. prçſertim Franc. commendarunt: idem Franc.in cap.dilectis.col.4.de appel.Bertac.in tract.de epiſcopo.c.vlt.nume.8.& cum id fuerit iure Pontificio inductum ac humano non contingere, niſi ſit eodem iure definitum.Huic obiectioni Ioan.Andr.Cardi.Abb.Ana. & Socin. nume.46.in d.c.ad audientiam. reſpondere conantur diſtinguentes inter forum interius conſcientię & exterius iudiciale.Priori caſu in dubio tenetur quis à diuinis abſtinere, & ſeipſum cenſere irregularem c.illud.de cleric.excom. miniſt. in poſteriori iudex nõ poſſit irregularem ipſum per ſententiam pronuntiare,ſic ſanè eſt intelligendus tex.in d.c. ad audientiam.& ſimiles procedunt in conſcientię iudicio, nõ tamen in foro iudiciali. Quæ ſanè differẽtiæ ratio nequaquam eſt admittenda,cum deciſio tex.in prçcit.c. is qui,in cõſcientię foro idem obtineat.Cęterum quod reſponſum eſt in d.c. ad audientiã. & ſimilibus iuribus,ad forũ exterius & iudiciale pertinet, ſicut ex ipſis conſtitutionibus deducitur, quo in negotio.Inno.in d.c.ad audientiam, indiſtinctè profitetur in dubio,quẽ eſſe cenſendum irregularem. Siquidem cum iure humano ſit irregularitas introducta, quæ ratio etiam militat in animę iudicio,ſicut & in iudiciali, qua de cauſa cõem opinionem ſatis elegãter improbat Mart.Azpilcuelta in ca. ſi quis autem.de pœnit. diſt.7. nu.35. Idcirco † longè quidem 11
aliter præter omnes doct. opinor intelligi poſſe Pontificia conſtitutio in d.c.is qui. & in d.c. ad audientiam.nam vbi ſit dubiũ, an irregularitas inducta ſit in aliqua ſpecie iure Pontificio, tunc non eſſe irregularem conſtituendam, in eo caſu reſpondendum eſt, niſi expreſſum id fuerit iure canonico. Et vbi ſimus certi iure irregularitatem induci in caſu certo,

Intellectus c.ad audiẽtiam.

mero Guliel.Laud.in clem.vnica,de homicid.in glo.vlt.ſcribit irregularem eſſe eum qui alterum percuſſerit, tametſi nõ mortiferè,ſi ex medici imperitia, aut ex malo corporis regimine obierit:hoc ipſum profitetur Lud.Carer.in pract.crim. tit.de homic.§.6.num.322. verſic. vbi limitat.idem explicat Henr.in d.c.ſignificaſti.in 2.col.à quorum ſententia prorſus diſcedit Caier.in 22.q.63.arti.8.ex hoc,inquit,excuſatur,nõ intendens occidere percuſſor ab homicidio,quando mors ex mala cura vel regimine ſequitur:ipſe veriorem opinor opin. Gul.& Henri.ſiquidem negari non poteſt, hunc vulneratum mortem obijſſe ex vulnere, vt ferè cauſa propinqua: nam ex eo ſequuta fuit mors,etenim non illato illo vulnere, percuſſus minimè obijſſet,permiſſa percuſſoris culpa,ſatis eſt ad irregularitatem ex homicidio conſtituendam ca. de cętero.de homicid.tex.in ſpecie in c.tua nos.in princ.de homicid. Nec obſtat text.in c.exhibita.de homicid.quo minus hęc ſententia procedat. In qua ſpecie nullam habuit culpam is qui ab irregularitate excuſatur, ſi culpam aliquam in ipſo vulnere inferendo habuiſſet, dubiò procul irregularis foret iudicandus, ſi ex vulnere culpa medici, vel incuria infirmi mors ſequatur,ſicuti inibi profitetur Innoc.Abb.& Feli. poſt Hoſt. & Henr.Quorum opinio communiori conſenſu doct. ſtabilita eſt in hunc ſenſum,quòd illa decretalis cõtineat ius commune,non diſpenſationem,& inibi gl.vlti. aſſeuerat ex multis:quia culpa defuit, & propter imperitiam medici, & propter negligentiam ipſius parentis in ipſo vulnere medendo & curando. Attamen Hoſt.Henr.& Feli. ſentiunt plurimum excuſare medici imperitiam.Quòd ſi vulnus illatum ſit adeò leue,quòd nullo vel modico medicamine percuſſus poſſet liber euadere, vtpotè quia vulneri appoſitum eſt venenum, tunc percuſſor,ni fallor, minimè iudicandus eſſet irregularis: quia ex veneno potius quàm ex vulnere diſcedit. Quoties verò diximus præſumi vulneratum obijſſe ex culpa medici, aut ipſius infirmi,atque ideò non teneri percuſſorem de homicidio,ſed de vulnere id ſanè intelligẽdum eſt quo ad mortis pœnam,non quo ad alia,vt explicat Hipp.conſi.7.Ludou. Gomez.in reg.cancellariæ.de infirmis q.xj.vbi tractat de iudicio medicorum poſt Bar.in l.vlt.ff.de ſicar.nu.12.Illud non eſt prętermittẽdum,quòd ſi quis quempiam letaliter vulnerauerit,& ſi ex interuallo à vita decedat, homicidij reum eſſe

conſtat ex l.ita vulneratus §.1.ff.ad l.Aquil. ſatisq́; diligēter tradit Lud.Carrer.in pract.crim.pag.173. num.2. Siquidem occidere dicitur,qui letaliter vulnerauerit, licet ex interuallo moriatur,præcitata l.ita vulneratus.& inibi Bar.cęterique eius claſſis doct.itidem Barto.in l.damni §.Sabini ff.de dam. infec.idemq́; eſt profeſſus Bald.in l.1.ad fin.C.de nundin.in qua ſpecie is ſanè cēſendus eſt letaliter vulneratus qui mortem obijt, & ſecundum medicinæ regulas ab ea euadere minimè poteſt aut difficulter,explicat Bart.in ca.1.quib.modis feud.amit.Thom.Gram.conſi.2.Lud.Carrer.loco præcitato, num.5.atque ideò ſtatutum loquens in occidente,locum ſibi
14 vendicat in letaliter vulnerante,ee lege, vt † ex eodem vulnere moriatur, aſſeuerat Bald. in d.l. 1. licet non omnis cui morbus letalis eſt obit mortem, vbi conſtat ex l. in ratione. la 1.§.ſi ſeruus teſtamento ff.ad l.Falcid.& ſcribit Gal. libr. Aphoriſm.Hippoc.6.ca.18.vt nec omnis qui mortiferè vulneratus eſt,à vita diſcedit l.1.§.vlti.ff.ad ſenatuſconſ. Sillan. pro quo extat l.qua actione §.ſed & ſi quis ff.ad l.Aquil. Vbi ſcribit aliud vulnus mortiferum eſſe ſolere.Scribitq́; Tull. ad Attic.lib. Epiſt.9. Epiſt.12.ægroto dum anima eſt, ſpes eſſe dicitur,quod ſumptum eſt,ni fallor ex Theocriti Illidio 4.

Fidere Batte decet, melius cras forſan habebis:
Sperandum eſt viuis,functis ſpes nulla relicta eſt.

Et adhuc haud dubiè alludit illud Vergilij ſi is eſt in obſcœno carmine.

Dum viuis ſperare decet.

Et id conſtat ex Theocriti Illidio 4. dum cecinit ex Græcè Latina tranſlatione.

Confidere oportet amice Batte:forſan cras erit melius:
Spes in viuis,deſperati autem mortui.

Ex Euripide in tragœdia,cui Troyades nomen eſt.

Non idem o filia, viuere & mori,
Hoc enim nihil eſt,vita verò inſunt ſpes.

Et illud Clitiphonis Terentiani in Heauton.

Liceat modò viuere, eſt ſpes.

Quibus conuenit illud lepidum adagium, tametſi ex Græco deductum,quod eſt Pallade ex lib.1.Epigrammaton.

Multa cadunt inter calicem ſupremaq́; labra.

Stob.ſerm.109.Eraſ.Chiliad.1.Centur.5.Prouerb.1.adnotant ex noſtris,Io.And.in c.cōmiſſum.extrà,de decim.Card. Alex.

Alex.in c.commiſſum.deſponſa. Iaſ.in l.ſciendum.col.pen. ff.de verb.oblig. ſicuti potentia anteaquã in actũ deducatur conditioni ęquiparatur. Quo fit interim minimè naſcitur obligatio.l.1.ad fin.ff.de cond. & demonſtr.l. interdum.ff.de verb.oblig.l.Arethuſa.ff.de ſtat.homin.& ex Ouidiano carmine conſtat, Helena ad Paridem.

Fallitur augurio ſpes bona ſæpe ſuo.

Et Siluio Italico lib.7.in principio.

Spes heu fallaces.

Itidẽ Tul.p Mil.ò ſpes fallaces, ò cogitationes inanes meę: & hãc pſiteẽ Tiraq.in vtroq; retractu, de retractu *lignagier.* §.15.nu.12.in extremis morbis, extrema remedia adhibẽda ſunt, ſicuti Tul.author eſt lib.Offic.1.& Hippo.li. Aphoriſ. 1.c.6.ita & extrema ſummaq; cura exactiſſimaq; diligentia hiſce ægrotis adhibẽda eſt. Ex quib. & illud aſtipulari videtur, quod & Alc.in ſuis Embl.in ſimulachrum ſpei adnotat.

Quid manibus mortis tela refracta geris?
Quod viuos ſperare decet præcido ſepultis.

Et ſimile eſt illud Prouerbiũ apud Feſtũ Pomp. inter manũ & mentũ, quo quidẽ monemur, ne ſpem in rebus quantum uis proximis ac vicinis reponamus, & Gręcũ illud diſtichõ. lib.1.epigrammaton, incerti authoris Latinè verſum, ait.

Spem volucrem & Nemeſim noſtras prope cernitis Aras:
Hæc ſperare diu, nihil ea habere iuuet.

Et apud Plautum in Moſtellaria.

Inſperata accidunt magis ſæpe, quàm quæ ſpes.

Et illud Siluij Italici lib.7.

Spes heu fallaces.

Et illud Euripidis.ita vertit Eraſmus:

Sunt fortunæ varii caſus,
Plurima, quæ aut ſperabis vnquam,
Ea conficiunt numina, diuum,
Rurſum quæ certò ſperaris,
Ea fruſtrato non contingunt.

Et ſpes vendi, & in contractum deduci poteſt.l. nec emptio. ff.de contrahen.emp.l.ſpem.C.de donat. Azo in ſum.C.de contrahen.empt.col.2.verſicu.item ſpeciem: tametſi regulariter quis experiri non poſſit abſque actione, ex l.quoties. §.ſi temporalia.ff.de adminiſt. tutor. Nihilominus ſi actio ſperatur in litis conteſtatione, poteſt quis agere ratione ſo-

lius ſpei, tametſi actionem non habeat in principio l. Titius ff. de verb. oblig. & inibi Barto. & plerique alij. & in legis Aquiliæ actione venit damnum ſpei cohærens corpori. l. inde Neratius. l. proinde. §. 1. l. in lege Aquilia. ff. ad l. Aquil. Bald. conſil. 182. col. 1. vol. 1. & propter ſpem quis mittitur in poſſeſſionem bonorum abſentis. l. ſi filiusfamilias. ff. quib. ex cauſis in poſſeſs. eatur. & inibi Ange. & Zazi. tametſi Terentianum illud, in Adelphis obſtare videtur, dum ait.

Ego ſpem pretio non emo.

Nihilo ſecius in ſpecie, qua agimus nihil tam certum ſperari, quod non repētinus caſus aliquis queat inuertere, nec eſſe tutum venturis fidere: ex quo & conſulti definiunt, animal letaliter vulneratum nondum eſſe vulnerantis, niſi & ceperit, ſi quidē multa accidere ſolent, vt non capiā. l. naturalem. §. 1. ff. de acq. rerum domin. §. illud quæſitum eſt. Inſtit. eod. tit. Bar. poſt Guil. à Cun. in l. ſciendum. q. pe. ff. qui ſatiſd. cogan. & expreſſim in noſtra ſpecie ſcribit Bald. in capi. bonę. in 2. de elect. iudicem non poſſe inquirere de morte anteaquam à vita diſcedat vulneratus, veluti qui mortiferè vulneratus non eſt, pro mortuo habendus non eſt. Baldus in c. j. §. iniuria. col. pen. verſi. quęro nunquid. tit. de pace. iura. firmā. Alber. in 2. par. ſtatu. q. 53. item quæro, ſi aliquis. Bar. & neoterici paſſim adnotant in l. damni. §. Sabini. ff. de damno infect. Florian. ſignanter idem ſcribit in l. ait lex. ff. ad l. Aquil. Alber. poſt. Din. in 2. ſtat. par. quæſt. 37. Franc. Aretin. in l. ea parte 7. inſulam. ff. de verb. obli. Bald. in l. 1. C. de nūdi. ad fi. itidem & Alber. & Cardin. Alexand. in capit. 1. in princip. quibus mod. feud. amitt. & hanc eſſe frequentiori doctorum calculo receptam ſentētiam exiſtimat. Adnotat etiam Feli. in c. ſignificaſti. in 2. col. de homicid. & vt vetus prouerbium eſt à Catone pronuntiatum in Oratione, de ędilibus vitio creatis inter os, & offam multa accidere poſſe, dum ait, in ſegetibus, & in herbis bona frumēta eſſe: [nolite ibi nimiam ſpem ponere, ſępe audiui] inter os & offam multa interuenire poſſe, refert Gell. lib. 13. cap. 14. Et his maximo apice deſeruire videntur, quę & Io. And. in c. cōmiſſum extrà de dec. Card. Ale. in c. commiſſum. de ſponſ. adnotauere, & Iaſ. in l. ſciendum. col. pen. de ver. oblig. & Cic. lib. de Orat. tertio inquit, O fallacē hominū ſpem fragilemq; fortunam, & inanes noſtras contentiones, quę in medio ſpatio ſæpe franguntur.

Ex qui

Ex quibus & illud adijciã omnibus his, quę ad amuſſim, & diligenter penſitabimus. Pro huius capitis coronide, animaduertendũ cẽſeo. Vulnerãs letaliter, ante mortẽ non poterit aliquo modo homicidij pœna affici, ex d.l.ita vulneratus. & in l.huic ſcripturæ. §.ſi ſeruus. & in l.itẽ Mela. §. Celſus & inibi Bal.ff.ad leg. Aquil. Fel.in c.ſignifi caſti. col. 3. ver. ad uerte tamẽ. de homic. Bar. in l.damni. §. Sabini. & inibi Ang. Alber. & Rom.ff.de dam.infe. Ang. Aret. de male. in verſ. vna alia percuſſione. Et his deſeruire videntur, quæ & nos coniecimus ſuprà nume.8. Siquidem, dum ille viuit, non poteſt dici mortuus. l.qui duos.ff.de manumiſ.teſtam. Bald.& Cardi. Alex. in c.1. in prin. quib. mod. feud. amit. Tametſi inibi Cardin. ex tex. in l.proinde. in princ. ad leg. Aquil. exiſtimat mortiferè vulneratum mortuo æquiparari. Hoc quidẽ intelligo fictione iuris: ſiquidem mors ficta naturali nunquam æquiparatur, niſi in caſibus expreſſis in gl.c.ſuſceptum. de reſcri. lib.6. & in l.ex ea. §.inſulam.ff.de verb.obl. Lucas à Penna in l.vna.C.publicę.læti.lib.12.col.1.verſic.27. Alexand.conſil. 15.col.2.lib.1. & eſſe communẽ profitetur Nicol. Boer. n.6. in deciſ.323.2.parr. Nec obſtat iunioris cuiuſdam dubitatio, aſſeuerantis mortem ſequutam ex vulneris qualitate ad diẽ vulneris: trahi & retrò occiſus videatur, qui letaliter vulneratus moritur, ex d.l.ita vulneratus, & inibi Bal. & Flo. in pri. itidem in l.huic ſcripturę. §.ſi ſeruus. ad leg. Aquil. & in l.ſi is qui. de cõfeſ. tex. ad id prętantiſſimus in l. ait lex. & inibi Flor. not.6. ad leg. Aquil. Et huic ſentẽtiæ pleriq; alij acceſſere, inter quos & Lud. Bol. in l.fi.C.ſi reus, vel accuſ. mor. Socin. cõſi.55. col.4. verſi.3. quia. creditur. vol.1. Bal. in c.1. quibus mod. feud. amittatur. & inibi Cardin. Alexan. colum.4. verſi. quid ſi dominus vulneratus deceſſit. Felin. in dicto cap. ſignificaſti. colum. ſecunda. Bald. in rubr. C. de prob. colum. penul. & inibi Hipp. fol.12. colum. quarta. verſi. capio modò Alber. in ſecundo ſtatuto. part. quæſt.53. & 46. Tametſi ab hac ſententia diſcedat Bar. in §. Sabini. l. dãni.ff. de dam. inf. etiã ſi idem Bart. in l.ſenatus. C. de accuſ. contrariam ſententiam aſſeueret. Quæ omnia intelligenda ſunt fictè, non tamen verè, ſicuti & paulò antè meminimus: vel ſi retrahãtur, tamen ante mortem. Et hinc diſcuti poterit grandis doctorum quæſtio, quòd † ſi pax inita fuerit ex vulnere, ac deinde mors ſequuta fuerit, cenſetur facta de morte, ex Bal. ad Spe. tit. de

Contraria ſententia. 15

tit.de accuſatore.col.1.verſicu.pax facta pe vulnere.& ſic pax poſſet initi ante mortem ex l.diuus.ff. ad Sylla.Hipp.in ſing. 46.Bald.in l.qui occidi.ad leg.Aquiliam. Ipſe tamen in contraria ſum ſententia, ex text.in l.ſi vulnerato ſeruo.& in l.ita vulneratus.ff.ad leg.Aquil.quod ſi ſententia lata fuerit ante mortem,ſiue pax inita de vulnere,& mors inde ſequatur,homicidam reum eſſe, non obſtante ſententia, vel pace inita, Cæpola conſil.41.col.4.Signo. de Hom.conſilio. 174.Boer. deciſ.323.nume.5.par.2.deciſi. quòd ſi vulnus ſit letale, & veroſimiliter ex eo ſperatur mori, certo certius pax inita ad mortem extenditur,vtpotè illa videatur remiſſa, ex ratione text.in l.damni infec.§.Sabini ſententia.ff.de dam. infec. Sin minus vulnus nō erat mortale,in ea ſpecie pax inita ad mortem vſque non extenditur, cùm de morte non cenſeatur cogitatum.l.ſi vulnerato.ff.ad leg.Aquil.l.cùm Aquiliana. & l. qui cum tutoribus.ff.de tranſactionibus. & in l. tres fratres. vbi paſſim adnotant doctores.ff. de pactis. & in ea ſpecie Bart.reſpondit idem profeſſus in prçcitato §.Sabini. col.1. & inibi interpretum maior pars,inter quos & Alberi.Paul.Caſtren.Molen.Ang. Cuma. Florian. in l.ſi vulneratus.nume. 2.ff.ad leg.Aquil.Spec.tit.de accuſat.colum.4. Angel. in malefic.tract.in verſic.comparent dicti inquiſiti.Tametſi Gandinus fol.28.in eo tract.quem publicum fecit, de malefic.prorſus contrarium exiſtimet:cuius ſententia, quàm ſit à ratione deuia, viderint profectò, qui in excutiendis legum veris intellectibus meritò laborant, & recto limatoq; ſunt iudicio: ſicuti ex perplexo doctorum præcitatorum catalogo, iam ſatis definitum id extat. Aduocatos tamen admonitos eſſe velim, vt ineunda hac pace inſeratur clauſula. Non ſolùm ſuper vulnere,ſed etiam ſuper morte paſſa,inita fuit,exd oct. in d.§. Sabini ſententia.

Cōtraria ſententia.

SVMMARIVM.

1 *Vulnus quid ſit explicatur,itidem num.2.*

3 *Inſignis differentiæ ratio adijcitur inter vulnus,& vlcus.*

4 *Quæ ſint loca in corpore humana,in quibus & vulnera illata letalia exiſtimentur.*

5 *Quo ad naturalia,ea certitudo, quæ communiter contingere ſolet non tamen ea,quæ non fallat,exigitur.*

6 *Medicorum iudicio relinquitur,an vulnus ſit mortale,nec ne.*

7 *Peritus in arte & ſi aſſeueret vulnus nō eſſe letale, tametſi percuſſus*

cuſſus deinde moriatur, vulnerans homicidij reus non eſt.

8 *Magis fides adhibetur paucioribus medicis, aſſeuerãtibus vulnus eſſe letale, quàm pluribus contrarium exiſtimantibus.*

9 *Minimè requiritur, medicos doctorali dignitate eſſe inſignitos ſuper vulnere teſtificantes.*

10 *Plures medicos exigi, qui ſuper vulnere teſtificẽtur, explicatur.*

11 *Medicorum electionem, qui ſuper vulnere teſtificentur, ad partes pertinere, non tamen ad iudicem.*

12 *Quoties ex litigantiũ conſenſu teſtis in arte peritus perſona priuata eſt, ad iuramentum non requiritur litigantium præſentia, nec citatio.*

13 *Homicidij reus eſt, ſi ex iudicio medicorum vulnus eſſe letale conſtat, ſi moriatur, tametſi percuſſus medicum non adhibuerit.*

14 *Executioni ſententia non mandatur, ſi medici atteſtantes contraria teſtificentur.*

15 *Vulnerati aſſertioni in articulo mortis non ſtatur.*

16 *Nec ex eadem aſſertione quis torturæ ſubijci poteſt.*

17 *Plurimum iuuare Petrũ, ſi in articulo mortis ex pluribus vulneribus illatis aſſeueret percuſſus à Petro non eſſe pescuſſum.*

18 *Immunem non reddere percuſſorem, ſi teſtator aſſeueret ex culpa medici à vita diſcedere, ni & coniecturæ adſint.*

19 *Teſtẽ nõ poſſe, id quid in iudicio dixerat infringere in alterius præiudiciũ, ẽt ſi mortis tẽpore falſum dixiſſe teſtimoniũ profiteatur*

20 *Quid de notario, diſcutitur.*

21 *Ex eodem ſtipite de iudice in articulo mortis adſeueranti iniquam tuliſſe ſententiam, diſcutitur.*

22 *Infra quod tempus præſumi debet vulneratum mortem obijſſe ex vulnere, quædam adnotantur ſcitu non indigna.*

23 *Tametſi ex longo interuallo moriatur, nihiloſecius dicetur ex illo vulnere diſcedere.*

24 *An vulneratus à vita diſcedat ex vulnere, iudicantis arbitrio relinquitur. itidem nu 25.*

26 *An & quod de homine vulnerato dicitur, ſi infra triduum moriatur, idem cenſendum ſit in equo aliave quauis quadrupede vendita, ſi poſt venditionem infra triduum moriatur.*

27 *Analiticè explicantur aliquot caſus, in quibus & vulnera letalia iudicanda ſunt.*

28 *Iuris ea eſt præſumptio, ſi vulneratus conſurgit, & poſt triduum ſuper baculo deambulauerit, non ex vulnere deceſſiſſe, ſed potius in curia ipſius vulnerati.*

Quis

Quis dicatur in iure letali vulnere affectus, & de vulneris letalis atteſtatione pleraque reſponſa veterum explicata, & alio ſenſu, quàm qui vulgatus eſt, intellecta. Cap. XII.

SED anteaquàm in diſputationis huc uſque arenam condeſcendam: de letali vulnere affecto illud memo-
1 riç repetere libet, quid † ſit vulnus, & ex conſulto in l.
Quid ſit vulnus. ſi ſeruus.§.rupiſſe, inibi, ſit ſcinderet alicui corpus, vel ti morem faceret. definitum extat, quòd vulnus eſt tumefactio, aut inflatio corporis, & inibi Bartolus Baldus. Floria. primo notab.ff.ad leg.Aquil. Bartolus idem profeſſus in l. lex Cornelia.§.1.& iterum in l.prætor edixit.§.fin.ff. de iniur.ibi, inter pulſationem, & verberationem. Et rurſus in conſilio 109.in nomine Domini.Felin. in capitulo cùm illorum.de ſentent.excom.& id quidem quando ſciſſuram ab intra fecerit, non tamen extra cautem, Baldus in l.ſi prædiũ. & in l.fin C.de ædil.edict.Cæpo.conſilio.41.colu.2. Cardi. Alexan.in cap.1.colum.3.verſi.quid ſi vulnus. quibus mod. feudum admitt.

2 Cæterùm † & illud diſcuti oportet, vulnuſculũ modicum vulnus cenſeri, ex l.1.§.perinde leuis febricula. Et inibi Bal. ff.de ædil.edict. & in præcitata l.ſi prędium.Corn.idem profeſſus conſi.38.litera B.volum. primo.Andr. Barb. conſilio 61.col.4.verſicu.& quod notat Bald. volum. tertio. Quod maximo iuris apice deſeruire videtur ad pleraque municipalia ſtatuta, loquentia de vulnere non eſſe intelligenda in vulnuſculo, ex Ang.in l.extat.ff. quod met.cauſ. aſſeuerante ſtatuta eſſe intelligenda de vulnere magno, non tamen de leuiſſima inciſione, quę eſſet abſque ſanguinis effuſione.l.1.§. pen.inibi, niſi aut vulnera ipſi fecerunt.ff.ad Syllani. Alexã. conſi.103.volum.primo. & conſilio 100. nu.8.volu. ſexto. & iterum conſilio 186.num. primo. libro ſeptimo. Hippo. idem profeſſus conſilio 71.num. quarto.volum.primo.& in conſilio.80.numero 15.itidem cõſilio 103.numero 16. vol. ſecundo. Et rurſus in ſua practica.§.& quia. folio 133. nu. primo.Angel.Aretin.in ſuo malefic.tracta.in verb.vna, alia percuſſione.verſic.quęro, ſtatutum punit vulnus.fol.66.Ex qua Baldus in capit.primo.§.primo.quibus modis feudum amitt

amittatur.& inibi Card.Alex.col.3.verſicu.quæro vtrum id ſcribunt,quod negatiua illa,Aſſeueräte vulnus magnũ in loco periculoſo nõ fuiſſe cauſam mortis,eſſet difficilis probationis.Fel.in c.presbyterũ.col.1.de homi.Cæp.cõſ.62.co.3.

Ex†quo inſignem differentiæ rationem exiſtimo eſſe cõſtituendam inter vulnus & vlcus: ſiquidem vulnus dicitur illarum,& vlcus innarum,ex glo.quæ expreſſim. idem definit in l.ob quę vitia.§.fin.ff.de ædil. edic. in verb. aut mediocre vlcus,& ex illo carmine definiri poterit. 3

Illatum vulnus, innatum dicitur vlcus.

In quo dubio , ſecundum medicinæ authores, aliam aſſignant differentiæ rationem,de qua eſt vtique videndus Gui. de Caulia.in ſua chirurgia,tit.de vulnerib.c.1.& iterum tit. de vlceribus.c.1:Galen.ſignanter in quarta Terap. Ioan.de Hug.in ſua praxi, in arte chirurgica , lib.3.de vulner. & an vulnus poſſit eſſe abſque ſanguine,explicat Catal,de ſyndic. quæſt.135.glo.in cap.1.de conſecrat.eccl.vel alt.& ſeriosè id explicat Gal.lib.1.de ſpeciebus ſalutis.& lib.de reg.ſanitatis quibus in locis ad nauſeam vſque id explicatur.

Secundò illud non minimam dubitationem facit,cùm de vulnere letali agendum ſit:quæ†ſunt loca & partes in hominis corpore , in quibus quidem vulnera illata exiſtimantur letalia,ſeu mortifera,& Bald in conſi.195.verſic.ſecundò dixi.exiſtimat,quòd ſi in gula,pectore,capite,inteſtinis,& huiuſce ſimilibus, letalia vulnera exiſtimantur : cùm caput ſit principale organum ſenſus,ca.presbyterum. de homicidijs. inibi,percuſſit in capite.Bald.in capit. 1.§. adhuc colum.4. de pace iuram.firman.Cumanus conſi.134 . viſis denuntiationibus.in princip.Et huius ſententiæ authores habeo Socin.conſilio 26.primo aſpectu.colum.1.volum.1. Corn.conſilio 274.in litera T.volum.1.Felinus in capitu. ſignificaſti. columna ſecunda.de homicidijs.Angelus in l. ſi quis in metallum.C.de pœnis. & pleraque alia: de cicatrice eſt videndus Bald.& Alexand. inibi, in dicta l.ſi quis in metallum.& quid de vulnerato cum ſagitta venenata , tradit Bald.conſi. 190.& conſil.302.colum.2.in ea ſpecie tempus non patitur conſilium deliberandi,ex l.1.ff.de exercit.actio. Quibus in locis plenæ ſunt chartæ codiceſque referti. 4

Quamobrem quędam hic adnotare ſatis congruum viſum eſt,eò maximè circa Zazij ſententiam, libr. 2. ſingularium

Ex quo primo illud conſtitutiſſimum eſt, an † vulnus ſit mortale, nec ne, iudicio medicorum relinquendum eſſe, ex l. ſi ab hoſtibus §.1.ff.ſol.matr.l.ſi maritus ff.locati.c.ſignificaſti.in 2.de homic.Spec.idem profeſſus, tit.de homic.§.1.col.1.ver.pone.Bal.in c.1.quib.mod.feud.amit.Card.poſt Matth. in clem.1.& inibi Imola colum.vlt.de homic.Signorolus de Hom.conſi.63.col.2.& conſi.155.col.6. in princip.3.dubio. itidem conſil.163. Florianus in l. ait lex.col.2.ff.ad l. Aquil. Soci.idem profeſſus conſi.178. col.2. lib.2. Et huius ſententię authores habeo pleroſque alios, inter quos & Bald. conſil.232.col.2.vol.2.& rurſus conſil.328.volu.2. Paris à Puteo in ſyndi.tract.verſicu. tortura. verſicu. officialis. Gand. titu. de homic.col.penul. Et ex nouioribus hanc veriſſimam exiſtimant ſententiam Thom.Gramm conſil.2.& conſil.49. & 24. Et an ex vulnere ſigna mortis pręceſſerint, necne explicat Hipp.conſi.17. Quo fit hanc eſſe communi conſenſu receptam ſententiam medicorum iudicio relinquendum eſſe ſit mortale vulnus, necne, eleganter explicat And. de Iſer. in c.1.3.col.hic finitur lex Corradi.itidem in conſti. terminum vitæ.& eſt tex.ad id inſignis in l.ſemel C.de re mil.lib.12.l.1. §.1.ff. de ventre inſpic. Quibus & illud conuenit adnotare in hoc duntaxat tractatu, ſi ſanè † medicus, aut chirurgus 7 profiteatur vulnus minimè eſſe letale, ac deinde percuſſus mortem obijt, vulnerantem non eſſe homicidij reum cõſtat, ſicuti definitum extat apud Ioan.de Platea, & Lucam à Pen. in præcitata l. ſemel. de re milit. C. quibus libenter accedit Maſuer.in pract.ſua, tit.de pręſumpt.nu.7. Bart.Iacob. Rebuf.in d.l.1.Barto.Alber.& Doct.in procem. Digeſtorum, in princ.Dec.conſil.415.num.8.Iacob.à Bello viſo in tract. crimin.tit.de quæſt.fol.106.col.3.Cęp.conſi.28. colum.4. Bal. 8 conſil.105. Andr.de Iſer.in 1.conſtit.Neapol.fol.18. nume. 11. Nicol. Boerius omnium diligentiſſimè in deciſio.323. num.21.parte 2.& in hoc negotio, qui exigantur medici, tradit Bart.in tract.de percuſſion.& in d.l.1.cuius additionator litera C. plura congerit.Iaſ.in d.l.1.§.fin.nu.11.Abb. & eius additionator in c.ſignificaſti.de homic.& in cap. propoſuiſti. nu.11.litera G.de probat. Reſtat † & illud expendere in hac controuerſia, duobus ſanè medicis peritiſue in arte magis fides adhibetur, aſſerentibus vulnus eſſe letale, quàm viginti contrarium exiſtimantibus, not.gloſſ.capitu.1. de pręſcript. lib.6.

6 *Iudicio medicorũ relinquitur, an vulnus ſit letale.*

8 *Medicis affirmantibus paucioribus magis fides adhibetur quã pluribus negantibus.*

lib.6.Bal.in l.actor.C.de probat.& in l.2.C.de reſcin. vend. col.vlt.Imo.in l.inter pares ff.de re iudic.Feli.in d. c. propoſuiſti.ad fin.Gand.in rub.de homic. ad fin. idq; explicat Soci. in tract.fallen.reg.426.& Alex.conſil.148.vol.2.his ſanè creditur tanquam peritis.Bar.in l.fina.ff.de ſica. & inibi Hippo. Bar.& Bal.in proœ.Digeſt.Bal.in d.c.1.quib.mod.feu.amit. Abb.Anan.in c.prætereà.de clerico percuſſore.Doct.in d. ca. ſignificaſti.libr.2.Cęp.idem exiſtimat conſil.41.& 42.& 28. Ang.in d.glo.ex interuallo.Tho.Gram·in voto 24.& conſil. 2.& 49.quę omnia vera eſſe cenſeo,ni notorium eſſet vulnus eſſe letale: eo ſiquidem caſu minimè requirendum eſt medicorum iudicium,docet Bald.in l.2.colum.2.C.vt quæ deſunt aduoc.Fel.in pręcitato c.propoſuiſti.ad fi.Hip.in rub. C. de prob.nume.169.itidem in l.1.§.ſi ſeruum ff.de quæſtio.& in pract.§.aggredior.num.130.vtpotè,ſi eſſet notorium vulnus eſſe letale ex eo, quòd conſtabat eſſe percuſſum in capite alioue corporis loco periculoſo,vti conſtat in d.c.ſignificaſti.explicat And.in conſtitu.terminum vitæ.& inibi Matth.4. fallen.verſic.quis probauit. cęterùm probatur per famam vulnus eſſe letale,vt per And. & Afflict. inibi. Rurſus hoc in ne-

9 gotio,quod obiter menti occurrit, adnotandum viſum † eſt, an neceſſariò requiratur, quòd iſti medici peritique in arte

An exigatur, quòd deponentes ſint gradati.

ſint inſigniti doctorali dignitate,an etiam ſufficiat practicos eſſe tantùm?in hoc dubio paſſim recepta ſententia exiſtimat minimè requiri doctorali dignitate decoratos eſſe.Siquidem fœmina & ſeruus eſſe poſſunt medici, ac in arte deponere,vti aſſeuerat Alexan.con.15.ad fin.volu.1.Barto. eleganter in l. ſciendum ff.de ædil.edic.Anan.in rubri. de magiſtris. Abb.& Felin.in d.c.propoſuiſti.de probat.Iaſ.in l.2.in princ.ff.quod quiſque iuris.Matth.in d.conſtitu.terminum vitæ. etſi refragari videatur,quòd teſtes, qui peritiam artis medicinę minimè habent, tametſi deponant vulnus non eſſe mortale, vel mortale,fides eis non adhibetur,text.ad id optimus in auth. de ſanc.Epiſ.§.1.collat.9.Bart.cęterique huius claſſis autho-

10 res in procem.Digeſtorum,Innoc.& alij plerique in ca.cauſam.de teſtib.And.in d.conſtitu.terminum vitę. niſi & teſtes deponerent, quòd famâ ferebatur vulnus eſſe letale. Matth. inibi 4.fallent. His † etiam conuenit adnotare plures exigi medicos, qui in hoc caſu teſtificentur l. ſemel C. de re mil. libr.12.Barto.in 1.conſti.Digeſtorum.& inibi Bal.col.3.quo in loco

Plures exigi medicos in atteſtatione vulneris.

in loco Alex. ad Bar. pleroſque allegat Io. Anan. in ca. ſignificaſti. col. 5. de homici. Petr. Iaco. in pract. tit. de acti. ex empt. Guido Pap. conſi. 176. nobilis. Petr. col. 2. & ante hos Barto. in l. 1. §. 1. ff. de ventre inſpic. ex §. quod ait. in authen. de non alien. col. 2. Caſtren. in l. qui luminibus ff. de ſerui. vrb. præd. Ang. in l. ꝙ ſi nolit. §. mancipium ff. de ædil. edic. Franciſ. Auil. ca. 2. prætor. nu. 9. in verb. *Ninguno*. Boer. in deciſi. 323. nu. 23. par. 2. & Ant. Gomez. c. 3. delictorum. num. 28. & id quidem, ſi ſint in ciuitate, aut loco, vbi vulnus letale infigitur, ſin minus eo in loco, vbi percuſſus eſt, nō adeſt copia medicorum, nec chirurgorum ſufficit vnius atteſtatio, textus celebris in auth. de non alien. §. quod autem. aſſeuerat Bart. in proœm. Digeſtorum. col. 4. & in l. 1. §. 1. ff. de ventre inſpic. Doct. in d. c. propoſuiſti. & in præcitato c. ſignificaſti. Bart. in l. idemque ff. pro ſocio. Roma. conſi. 22. Cęp. d. conſi. 18. Hippo. in d. l. fin. Auguſt. poſt Ang. in verſi. vna alia percuſſione. Hippol. in l. diuus Pius ff. de quæſt. itidem in l. infans ff. de ſicar. & in l. 1. §. ad quæſtionem ff. de quæſtio. tametſi ab hac ſententia prorſus diſcedat Abb. in d. c. propoſuiſti. exiſtimans minimè vnum ſufficere, quinimò ad loca vicina mitti debere pro alio. Cuius exploſa ſententia, me ſubſcribo priori opinioni authoritate Bar. in præcitata l. ſemel. & in tract. de peſte. verſic. lata culpa. aſſeuerante vnum ſufficere, præſertim ſi & is in arte peritus eſt. Itidem Bar. in l. 1. §. fin. ff. de verb. obli. Felin. in pręcitato c. propoſuiſti 2. concluſ. fallen. 3. Thom. Gramma. conſi. 49. Feli. in d. c. ſignificaſti. præſertim ſi is medicus ſolus, qui deponit, haberet ſtipendium de publico, eius dictis fides adhibetur, docet Bar. in l. 1. per text. inibi C. de ponde. & aur. lib. xj. Galiau. in l. 1. §. fi. ff. de verb. obl. Nico. Boer. in deciſi. 323. nu. 4 quod ſanè ipſe exiſtimo intelligendum, ni ciuitatis ſtatutum contrarium diſponat, vtpotè ſi exigeret duorum numerum, tunc equidē vnius atteſtatio minimè ſufficeret, ni ſtatutū dicat, ꝙ procedatur, ſola facti veritate inſpecta: Siquidem tūc vnus ſufficit, Th. Grā. conſi. 22. Paris in trac. ſyn. ver. ſententia. Rurſus intelligo, niſi & is vnus eſſet bonæ famæ, aliàs eius atteſtationi nō ſtatur. Bal. profitetur in Spec. tit. de homic. §. 1. ver. ſed pone. Aug. poſt Ang. in d. gl. vna alia percuſſione. Tertiò intelligo. niſi medicus originem traheret à gente Iudaica, ſiquidē ei fides non adhibetur. nec ſtari debet eius dicto, Ale. cōſ. 36. vol. 1. Euer. poſt Aug. d. gl. vna alia per-

cuſſio

cuſſione.Et quòd medicum vna quæque ciuitas debeat habere,tradit Ripa de peſte.fol.74.num.50.poſſet tamen ciuitas ſine medico eſſe,ex Cagn.in l.2.§.poſt originem.nume.208. ff.de orig. iur. ex Plin.lib.29. aſſerente Romanos annis ſexcentum medicis carere voluiſſe, quibus receptis, rem in deterius veniſſe. Quapropter dicebat Strabo lib.6.quibus plures ſuperſunt medici, multas adeſſe ægritudines. Vnde Socrates (vt Plato ſcribit) vetuit ne medici in ciuitate multiplicarentur. Quibus & illud conuenit, veluti totius capitis coronis,quòd ſi inuicem contrarientur medici in atteſtatione vulneris,ſtandum eſt maiori numero,& authoritate ſuperioribus l.3.§.1.verſicu.numerus ff.de teſtib.Bar.in pręcitata l.1.verſicu.vlterius ff.de vent.inſpi. & in l.admonendi 13. col.verſi.quæro ff.de iureiu.& in l.vulgò.ad fi.ff.de admi. tut. Ant.Butr.in c.cùm dilecta.not.5.de elec.Cin.ante hos in l.in bonę fidei.C.de iureiu.q.vlt. cęterum ſi numero pares ſunt, dignioribus fides adhibenda eſt l.3.§.eiuſdem.inibi, aliàs dignitas ff.de teſti.In quo dubio quid agendum ſit, ſi periti in arte ab imperitis in atteſtatione diſſentiant,explicat Cin. in l.diui fratres ff.de iu.patr.Ange.in proœ.Digeſt. Ex profeſſo Canonicę Philoſophię adſtipulatur Imol.& Ant.in pręcit. c.propoſuiſti. Alex.poſt Bar.in l.fi.ad fi.ff.de fica.Etenim maior fides adhibetur peritis paucioribus,quàm pluribus imperitis.Spec.aſſeuerat in tit. de prob.§.fi.ver.hoc quoq;.pro peritioribus adſtipulatur glo.in c.vt te verũ 55.diſt.Feli. in d.c. propoſuiſti.his etiam qui veriſimiliora deponunt, ac iuri cõſona,fides adhibenda eſt,teſte Bal in c.1.col.5.quib.mod.feu. amittit.l.ob carmen §.fi.ff.de teſti.c.licet cauſam.de prob.tãetſi numero pauciores ſint,vti cõſtat ex d.§.fi. Quibus accedit rõnem reddentibus maior fides adhibenda eſt. Plerique noſtrę claſſis viri in ea ſunt ſentẽtia:ſiquidem Iac.Butr.Bal. in l.presbyteri.ad fi.C.de epiſc.& cler.in c.1.§.ſacramentum. de conſuet.recti feudi.Roma.in l.1 in princ.ff. de noui oper. nuntia.Notandum etiam eſt,maiorem fidem adhiberi teſtibus in ſpecie deponentibus ſuper vulnere, quàm in genere: quę explicat Nic.de Neapoli in l.turpia.ff.de legat.1. Imol. in c.auditis.de præſcrip.ſatis diligenter Nicol.Boerius deciſi. 323.nume.24.char.2.Subſequitur, etiam dubium diſſoluendum: ſi ſanè deponentes ſint numero pares, dignitate ſcientia,cęteriſq; qualitatibus;ex vtroque latere magna pars authoor

In pari numero deponentium quid.

thorum multum effuderunt tractatum in hac controuerſia. Siquidem plerique in ea ſunt ſententia, contra percuſſorem eſſe iudicandum, aſſeuerat Bal. in capi. 1. in princ. 6. col. quib. mod. feud. amit. Catellia. in tract. ſyndic. verſicu. 237. in verbo, adde quòd quando. Feli. in d capit. presbyterum. col. 1. de homicid. Hippol. in l. 1. colum. 3. verſicu. item pro hac parte. C. de ſicar. Itidem in l. 1. § diuus ff. eod. Thom. Gram. conſil. 40. col. 1. Paris in tract. ſyndic. in verbo, tortura ca. officiales. col. 2. Nic. Boer. loco pręcitato. Prędicti tamen doct. in veritate decipiuntur, & ſuo fruſtrantur voto in hac noſtra ſpecie, in qua nec doctorum authoritas, nec ratio adiuuat, quin etiam à veritate ipſa diſſeratur, quorum ſanè defectus in hoc dubio nunquam purgabitur. Atque ideo contrariam opinionem abſque vllo dubio tenendam eſſe cenſemus, exiſtimantes mitiorem partem, quòd vulnus non ſit mortale, nec percuſſum à vita deceſſiſſe ex vulnere iudicandum eſt. Atque ita huius opinionis authores habeo Bald. conſil. 195. volu. 1. itidem in l. data opera C. qui accuſ. non poſſ. Cuma explicat conſil. 164. col. 2. Anchar. conſi. 285. Socin. conſi. 178. col. 4. Felin. idem opinatur in pręcit. capitu. propoſuiſti. ad fin. Roman. in l. 1. §. fina. ff. verbo. obliga. Hippo. in d. §. diuus. col. 9. glo. & inibi doct. in ca. clericus 81. diſtin. & tradita in regula, fauorabiliores. de regu. iur. & quæ doct. in hoc dubio contrarium opinantes miſcent, tam ſunt frigida, vt nulla confutatione egeant. Quibus ſanè reſpondit Cępola præcit. conſil. 28. ad fin. & quonam modo debeant deponere iſti medici, & an ijs fides adhibeatur, ſi ſanè de crudelitate deponant, explicat Bar. in l. 1. §. 1. ff. de vent. inſpic. & inibi Alex. Bar. Bald. in proœm. digeſt. Par. de Put. in tract. ſyndic. verbo, tortura. verſic. officialis. Ioan. Andr. Abb. & plerique alij in ca. fraternitatis. poſt glo. 2. de frigid. & malefic. Felin. in d. capi. propoſuiſti. 3. col. poſt Anton. & Abb. inibi, & an † neceſſariò dictis 11
eorum ſtare debeat iudex, aſſeuerantibus vulnus eſſe mortale necne, docet Bar. in d. l. ſemel. C. de re milit. lib. 12. And. in pręcit. conſt. terminũ vitæ q. 5. Et medici in deponendo circa vulnus mortale, maturo conſilio, pẽſata animi deliberatione (teſte Caul. in ſua chirurgia, tit. de vulneribus c. 1. col. 7. Bal. in rub. C. de prob. col. 2.) agãt. Ex his etiam poterit examinari quæſtio illa, ad quẽ ſanè medicorũ electio pertineat, ad iudicẽ ne, an verò ad partes? In qua ſpecie Gãd. reſpõdit ad partes

Medicorũ electio an ad iudicẽ partesve pertineat.

pertinere:is,inquam,in rub.de homicid.ad fi.Siquidem in his minimè iudex poteſt officium exercere,ni partes ſint diſcordes.I tidē aſſeuerat Io.And.ad Spec.tit.de homic.§.1.in prin. Augu.pleniori manu idem profeſſus poſt Ang.in trac.maleſ. ver.ex interuallo illud tamen conuenit perpendere:Quoties
12 ex†conſenſu litigantiū,teſtis,peritusue in arte,perſona priuata eſt,non eſt neceſſaria citatio,nec præſentia litigantium ad iuramentum.Bar.in l.Theopompus.nu.9.ff.de dote præleg. Ant.in c.veniens.in 1.de teſtib.7.par.nu.250. Et hanc profitetur cōmunem Dec.in c.2.de teſtib.col.pe.Alex.Conſi.130. nu.5.l.5.Tametſi contrarium exiſtimet Abb.in d.c.2.nu.13. & Fel.inibi nu.14.dubitet,tutiorq́; ſit Abb.ſententia. Nihilominus ab opi.Bar.recedendum non eſt,cùm ea ſit crebriori calculo recepta. Is tñ quià iudice electus eſt medicus, agrimenſor,aliusue peritus ad cauſæ definitionem,pōt nec vocato,nec citato litigāte id facere.Bar.loco pręcit.nu.11.ex notatis in l.ſi quando C.de teſtib.notat Are.in §.quædā.de act. ad fi.Feli.in c.quia iudicante.col.1.de præſcr.Cur.Iun.conſi.
13 33.col.pen.Subſequitur & alia ſpecies, † quoties conſtat iudicio medicorum vulnus fuiſſe. & eſſe mortiferum, & in hoc caſu ſiue percuſſus medicū non adiuerit, aut tādem imperitū, & moriatur,homicidium percuſſori imputatur, non tantùm vulnus.ſicuti hoc in negotio ſenſit Alex.in d.l. ſi ab hoſtibus §.1.col.2.omnium diligentius Socin.conſi.178.col 2. glo.& Alb.in l.huic ſcripturę ff.ad leg.Aquil.Etenim minimè excuſat oſſenſi exculpatio, aſſerentis ſe à vita diſcedere nō ex vulnere,ſed vtiq; ex mala medela,ipſum percuſſorem, ſi ſane ex diuerſo extāt probationes,ac depoſitiones medicorū, vulnus mortale habere vulneratū.Et huius ſententiæ authores ſunt Anch.in c.ſi.de ſucceſ.ab.inteſt.Fel.in c.literas.pe.col. de prę ſump.Hip.profitetur in ſing.22.iti lem in pract.§.diligenter 18.char.verſi.quæro vlterius.& in §.teſtat.& §. & quia. & in ſing.78.Quibus in locis plenæ ſunt chartæ codiceſq́; refecti. Nicol.Boeri.deciſi 323.nu.24.col.5.part.2.& nos c.ſeq. ple-
14 niori manu trademus. Cæterùm ſi à pluribus percuſſus, vitaque diſcedens, & medici atteſtatione conſtat obijſſe mortem ex vulnere Titij, qua aſſeueratione Titius condemnatur: Titius verò alios † peritiores adhibendos eſſe petit: ſi ſanè profiteantur minimè ex vulnere Titij deceſſiſſe, ſed ex alio, ſententiam minimè eſſe executioni mandandam, cùm ſit

Si conſtat vulnus eſſe letale.

De eadem re ſi probatione cō traria cōſtet.

ſit nulla: ſicuti ſi per falſos teſtes, & inſtrumenta falſa eſſet lata: adſtipulatur Gand. in tit. de homic. ad fin. itidem Ioan. And. ad Spe. eod. tit. §. 1. verſic. ſed pone. Bal. in prędicta l. ſi ab hoſtibus. ſolut. matr. ff. Rom. in l. admonendi. 9. col. ff. de iureiur. Flor. in l. ſi dominus. cum ſeq. ad fin. ff. ad leg. Aquil. Ang. in l. ꝙ ſi nolit. §. ſi mancipiũ. ff. de ædil. edic. Bal. & Sali. in l. teſtium. C. de teſtib. Anan. in d. c. ſignificaſti. Et hãc profitetur communem Fel. in d. cap. propoſuiſti. 4. col. Tametſi ab hac opin. diſcedat Abb. & Aret. quos refert Felin. in d. c. ſignificaſti. Dec. q. 3. in d. cap. propoſuiſti. & 24. q. Quoties ſtandũ eſt ex lege reſpõſioni alicuius iuratę, probatio in cõtrarium admittenda eſt, gl. in d. c. propoſuiſti. & in d. c. continebatur. & in c. 2. verbo, effectata. de tempor. ord. libr. 6. glo. in l. 2. §. ſi abſens. & ibi Pau. Caſtrenſ. Ale. Soc. Iaſ. ff. ſi ex noxali cauſa. Angel. in l. qui vas. in princ. ff. de fur. Fel. & Dec. col. 2. in præcitato c. propoſuiſti. quorum opinio communis eſt, teſte Alex. in l. qui bona. §. qui damni. ff. de dam. infec. columna pen. Iaſ. in d. l. quando. col. 4. & in repet. l. admonendi. num. 304. Angel. per tex. inibi, in l. qui reſtituere. ff. de rei vendic. Optimus tex. in d. l. qui vas. & in l. videamus. §. idem videndum. iuncta l. vlt. ff. de milit. teſtam. tradit Hip. in rub. C. de probat. num. 137. omnium diligẽtiſſimè Andr. Tiraq. lib. 1. de retrac. §. 4. glo. 1. Solent non leues oriri contentiones in ea quæſtione, quę his proxima eſt, vulnerati aſſertionem aſſeuerantis in articulo mortis ex pluribus vulnerantibus Petrum percuſſiſſe letaliter, minimè probare, tex. celebris in l. ſi quis in graui §. peregrè. ff. ad Syllan. vbi ita ſcribit Conſult. aſſertionem † vulnerati, dicentis etiã in articulo mortis à Titio ſe eſſe percuſſum, minimè probari. Rom. & Io. Ign. inibi, Ant. in c. ſi. de ſucceſ. ab inteſt. Ioan. And. ad Spec. in tit. de don. inter vir. & vxo. §. 1. Bal. in l. ſi quis in hoc genus. C. de epiſc. & cler. Girard. ſing. 55. Nic. Boer. deciſ. 90. nu. 7. doct. in l. rationes defuncti. inibi, etſi in vltima voluntate. C. de prob. Bar. Salic. & doct. in d. §. 1. Aret. Fel. col. j. in c. ſicut nobis. de teſtib. Fel. in c. exhibita. col. 2. de homic. cuius ratio eſt, quam ex profeſſo citat gl. in c. in cauſis. §. vaſalli noſtri. in verſ. ſicut. de pace Conſtantię. in vſib. feud. Siquidem nõ omnis qui moritur eſt Ioannes Euãgeliſta, gl. & inibi Bal. in c. literas. de præſump. Et argumẽto optimo deſeruit tex. in l. verbo teſtamenti. C. de teſtam. Bal. in cõſi. 404. lib. 1.

Vulnerantis aſſertio an probet. 15

lib.1.itidem conſi.384.lib.3.gloſſ.Barto.Bald.Alber.Angel. Rom.in d.§.ſi quis moriens.Alber.in rub.de hæret. lib.6.q. 16.Ant.Gom.de delict.c.13.nu.16. & hanc eſſe communem aſſeuerat Alex.in l.ſciendum.col.12.de verbo.oblig.ff. Deci. idem profeſſus conſi.175.nu.7.Felin.num.11.in ca.literas.de præſumpt. Alciat. ſignanter in eo tract.quem prodit de præſumpt.regula 3.c.4.num.7. Et omnium diligentiſſimè Iaſ.in l.1.nume.16.à 4.vſque ad 15.dilatando chartas,quàm plurimis remiſſionibus declarat, tametſi ab ea ſententia prorſus diſceſſerit Rom.& Io.Ign.in d.l.ſi quis in graui.§.1. & Hip. num.41.in rubr.ff.de fideiuſſ. Adhuc ad huius capitis veram reſolutionem cenſeo ex hac morientis confeſſione non eſſe Petrum torquẽdum,niſi aliæ coniecturę, aliaue indicia huic morientis teſtimonio acceſſerint,ex glo.in l.mater C.de calumn.Cuius meminit idem profeſſus Marcus Anto.Blan.in tract.de quæſt.nu.390.ex nouioribus Ant.Gomez. num.16. præcitato:& ante hos Alex.conſi.13.vol.3.Anan.in ca.exhibita.de homic.Iaſ.in l.1.ff.de eo,per quem fac.erit.col.2.& in l.de die ff.qui ſatiſd.cog.Brun.in tract.de indicijs & tort. 3.q. quæ quidem glo. aſſertionem defuncti appellat vilem præſumptionem. Quanquam cõtrarium opinentur Iac.de Belloviſo in pract.crim.tit.de indic.12.indicio.Hippol.in ſingu. 516.itidem in pract.§.diligenter.num.119.& ante hos Ang. in dict. l. ſi quis in graui. §. 1. ea ducti ratione, quòd nemo propriæ ſalutis immemor in periculo cenſetur l.vltim.C. ad leg.Iul.repet.glo.in c.ſancimus 1.quæſt.7.& in ca.literas. de præſump.quorum ſentẽtiam,vt immunis ſit, intelligendam eſſe opinor in ea ſpecie, vtpotè ſufficiens indicium nõ inducatur,ſed tantùm vt Petrus in carcerem mittatur: quod fieri paſſim vidimus,& in praxi ſeruaui, ex Angel. in d. l. mater. Alex.conſil.14.lib.3.num.5.Bald.Salice.in d.l.tranſigere C. de tranſact. definiens defuncti cõfeſſionem nequaquam reo prodeſſe,ſi ex facti qualitate manifeſtè oppoſitum probatur, Rom.conſi.113.Alex.conſil.24.volum.2.Brun.de indic.5.q. principali.ad fin.Hip.conſi.109.& ſing. 22.confeſſio offenſi. & in §.diligenter.in pract.ſua Petr.Girar.in ſingu.55.Io. de Arno.in commen.20.& cautel.3.Matth.de Afflict.in conſtitut.ſi damna clandeſtina. notab. 14. ad fin. itaque ſufficiens erit indicium, vt in carcerem ducatur. Nec admodum inuitus accedit Bertran.conſil.137.colum.2. volu.2. & hanc eſſe commu-

communem aſſeuerat Anton. Gomez. n. 16. eo loco, cuius & anteà meminimus, ex eo quòd cùm ad capturam ſimplex & ſummaria cognitio ſufficiat, ex morientis aſſertione in carcerem detrudendus eſt Iaſ. in l. de die. ff. qui ſatiſd. cog. ad fin. & in l. 1. ff. de eo per quem fac. erit. col. 2. Alex. cõſil. 13. vol. 3. Ang. Peruſ. in d. l. mater. Anan. in c. exhibita. de homicid. col. 2. Brun. in tract. de indicijs & tort. 3. q. Hinc† definiri poterit aſſertionem defuncti in vltimo vitę articulo conſtituto minimè ſufficere, vt quis torturę ſubijciatur, tametſi mortis tempore reſponſio fiat publica iudicis authoritate, etiã iuramento præſtito. Et huius opinionis authores habeo Rom. Ang. & Ioan. Ign. in d. §. 1. idem tamen cõtrariam ſententiam ſelexit in d. l. mater. quem Alexãd. ſequitur cõſi. 14. lib. 3. numero. 5. & Bertrand. d. conſilio 137. lib. 2. ſi† tamen vulneratus in extremis vitæ conſtitutus, profiteatur ſe non fuiſſe vulneratum à Petro, plurimum proderit hoc teſtimonium ipſi Petro, ex d. l. ſi quis in graui. §. 1. adeò vt torqueri non valeat, etiam ex legitimis indicijs, Bald. in l. 1. & inibi Iaſ. C. commun. de leg. Alexand. pręcitato conſi. 14. num. 2. itidem conſil. 1. num. 16. vol. 3. Hip. ſing. 22. Girar. 55. Alcia. de præſumpt. reg. 3. cap. 4. ad fin. qui admonet non eſſe ſeruandam hanc Baldi ſententiam, vbi indicia forent valde vrgentia. Et verè tunc iudex iuſtiſſimè torquebat huius criminis reum, minimè obſtante occiſi atteſtatione: ipſeque Alciatus, ſi in ea ſpecie caſus accideret, torturæ ſubijceret, firmat: & niſi adeſſent indicia vrgentiora, priori ſubſcriberem ſententiæ: ſiquidem potentior eſt præſumptio, quæ ex defuncti confeſſione conſtat, quàm contraria, vti argumento optimo deſeruit text. in l. qui cùm maior. §. fin. ff. de bon. libert. l. Paulus. in 2. §. 1. eod. tit. text. in l. mater. C. de calum. Bald. in l. 1. C. communia de legat. nume. 33. cuius meminit Iaſ. pro ſing. inibi nu. 12. & in l. 1. de eo per quẽ factum erit. numero 9. & in d. l. de die. ad finem. Auguſt. Arim. ad Angel. in tract. malefic. in parte, qui iudex approbationem ſuæ inquiſitionis. Felin. in cap. 1. de præſumpt. numero 18. Hippo. conſi. 17. numero 10. in practica ſua. §. diligenter. num. 200. Aret. in cap. tertio loco nume. 31. de probat. Felin. in capi. 1. de pręſumpt. numero 28. Alexander conſilio 14. volumine tertio, & conſilio vigeſimo quarto, numero 21. volumine ſecundo, ex nouioribus Antonius Gomezius in capit. 13. deli-

ctorum.nume.17.ad fi.ex quo aliqua conijciéda ſunt ex hac principali aſſertione quæ partim hanc totam quæſtioné de-
18 finiat,partim aperiat.Et primo apparet ex præmiſſis:ſi † moriens profiteatur in vltimo vitæ ſpiritu ſe culpa medici à vita diſcedere, non tamen ex vulnere percuſſorem immunem non reddere conſtat,ni & cõiecturis,& alijs indicijs apertiſſimis appareat,ſicuti poſt gl.definiere Bal.Ang.in l.2. de calumniat.Bal.in l.1.in vlt.col.ver.ſed poteſt teſtator.C.com mun.de leg.& cõueſtiri poſſet ex gl.in l.2.ff.ad Sylla. & inibi Barrol.Albe.Ang.Bal.Rom.Cum.& interpretum maior pars,Gandinus in tract.malefic.in rubrica de tranſact.& pactis in maleficio faciendis. Nihilominus teſtantis aſſertio multum proderit, vtpotè ex tali morientis confeſſione delinquenti ignoſcatur, ex l.ſecunda.ff. ad ſyllan. & inibi Dinus,Bald.Alberic.itidem Bald.in rubr.de treuga & pace. colum.1.in vſibus feud. ſtanteque regia lege in his regnis.22. ritu.1.parte 7.qua definitur remiſſio delicti facta cum offenſo,pœna corporalis minimè infligitur:& cùm ex tali confeſſione morientis delicti remiſſionem appareat argumento text.in l.tale pactum.ff.de pact.& inibi Bart.& Bal.proderit quidem moriétis teſtimonium.l.2. ad Sylla.ff. & inibi Din. Alber.Bald.Anton. Gomezius num.17.eo in loco, cuius & anteà meminimus.Et nos infrà,libro tertio.De tranſactione homicidiorum tractantes pleniori adnotabimus manu.

Secundò,ſi rationẽ principalem dictæ q.obſeruemus,pla-
19 nè † conſtabit moriẽtis teſtimonium,nec eius dictum alicui non prodeſſe,ex Bal.in l.generaliter.vlt.not.C.de non num. pec.aſſeuerãte teſtem non poſſe id,quod in iudicio dixerat, infringere,aut retractare in alterius præiudiciũ, & damnum, etiam ſi mortis tẽpore aſſeueret falſum dixiſſe teſtimoniũ. Idem Bart.Salic.in d.l.ſi quis in graui.§.1.per tex.inibi Iaſ. in d.l.col.2.de homic.itidem col.1.& Aret.in ca.ſicut nobis. de teſt.licet de hoc dubitet Rom.& Ign.in d.l.ſi quis in graui.§.1.Hip.nu.41.in d.rubr.de fideiuſ.ff. ab opinione tamen Bar.nec latum quidẽ vnguem diſcedendũ eſſe exiſtimo, quę & frequentiori calculo recepta eſt, teſte Alex.in l.ſciendum. colum.12.ff.de verb.oblig. Dec.conſi.175.numero 7.Alciat. de præſumpt.regu.3.capitu.4.num.7. Tertiò,ex eodem fonte definiri poterit, ſi † notarius à vita diſcedens in extremis
20 conſtitutus profiteatur inſtrumentum falſum confeciſſe in alter

alterius prçiudiciũ, vel teſtis dicat protuliſſe teſtimonium falſum, minimè nocet tertio, illo inſtrumento vtẽti, ex Bal. in auth. ſi dicatur. C. de teſti. itidem in d.l. ſi quis in hoc genus. Anton. ſignanter in c. fin. de ſucceſs. ab inteſt. idem cenſendum eſt, ſi & teſtis pretio & prece corruptus falſum protuliſſe teſtimonium fateatur, tertio non præiudicat, ex Bart. Rom. in d.l. ſi quis in graui. in princ. Rom. conſilio 550. Fr ã Curt. conſi. 70. Ant. Butr. in c. ad audientiam de prçſcrip. & in c. comparati. de appel. Barb. conſ. 30. col. 6. vol. 1. & tex. in l. 1. §. ſi quis filium. ff. de Carbon. edicto. & inibi Ang. & Rom. Alex. in l. generaliter. col. 1. C. de non num. pec. Bar. in auth. ſi dicatur. col. 2. eod. tit. Ioannes Lopi. ſuper cap. per veſtras. de donation. inter quinto notab. numero 10. ex nouioribus Alberic. ſatis diligenter in cap. quoniam. de hæreticis. lib. 6. quæſt. 16. fol. 163. Boer. conſi. 40. num. 118. Ex eodem ſtipite præ cæteris ſatis iure probatur † iudicis aſſeſſoriſve teſtimoniũ etiam in mortis articulo aſſeuerantis iniquam protuliſſe ſententiam in prçiudicium Victoris, minimè probare, ex Bar. & Ro. in d.l. ſi quis in graui. §. ſi quis moriẽs. ni, forte fortunà eſſet iuris præſumptio cõtra latam ſententiã, ex mente Abb. nu. 12. in c. 2. de arbi. quẽ & alij idem profeſſi ſequũtur. Bal. in l. ſi teſtis. n. 3. C. de teſt. Felin. in c. per literas. nu. 20. de prçſc. Iaſ. nu. 4. in d.l. 1. de eo per quem factũ erit. Ang. conſi. 309. itidem & Imol. in l. 1. §. ſi quis negat. ff. quemadmodum teſtamen. aperian. Abb. in cap. cauſam. de teſti. Innocent. in c. cum dilectus. de election. quibus & plerique alij acceſſere, quos congerit Boer. d. conſi. 40. nu. 119. 21

His ſanè perpenſis, & ad pulmonem. reuulſis rationibus, ſatis dubiam eſſe cõſtat Antonij opinionem hac in quæſtione, eo in loco. cuius & anteà meminimus: à qua pleriq; alij doctores diſcedunt, inter quos & Alber. in c. 1. de hçretic. in 6. q. 16. nume. 72. & ante eum Imol. Areti. col. vlti. Felin. cõcluſ. tertia, in d. c. cùm in tua. Ego autem miror doctiſſimos viros hoc ita ſcriptum reliquiſſe. In qua ſpecie, vt diluantur errorem cauſæ, noua fortaſſis erit adhibenda diſtinctio, vtpotè Antonij opinionem, nec omnino explodendam, nec admittendam exiſtimo. Siquidẽ inſpectis negotij, loci, temporis perſonarumq; qualitatibus, quantum fidei, & teſtimonio teſtis ſit detrahẽdum optimus iudex arbitrabitur, ſit ne probatio ad ſententiã ferendam ſufficiẽs, quòd in ſpecie opi-

O 4 nionem

nionem Antonij intellexit Alex. cōſi. 224. nu.5.lib.6. & ſic Antonij ſententiam non offendi cōſtat. Quo fit eam omnē doctorum dubitationem exploſam eſſe.

22 His omnibus accedit,& illud extricandū, infra quod † tēpus præſumi debet vulneratū mortuū eſſe ex vulnere:in quo dubio in varias ſciſſi ſunt ſentētias doct. quorū magna pars in ea eſt ſententia:ſi ſanè poſt triduū à vita diſcedat,ex l. 1.& inibi gl.de emend.ſeru.Bar.in l.fi.ad fi.de ſic.Bal.in procem. Digeſt.col.5.gl.in c.2.de cleric.percuſſ. & in c. presbyterum. de homicid.& in c.continebatur.eo. tit. Alij verò profitētur longè aliam ſententiam contrariam, ſi & is moriatur infra quadraginta dies.Ant.Butr.in c.præterea. de cleric. percuſſ. Angel.in d.l.1.& in tract:malefic.verſi.ex interuallo,alij cōtraria cenſuere,exiſtimantes infra ſexaginta dies, vti aſſeuerat Papienſis in pract.ſua,tit.de inquiſitione.

Sunt tamen qui opinentur infra octo menſes, dummodò non conualuerit,ſed continuo morbo laborauerit.Feli.in d. c.presbyterum.Hip.in l.fi.n.63.de ſic.Bal.& Ang.in l. quod ſi nolit.§.ſi mancipium.ff.de ædil.edic.Flor.in l.ait lex.ff. ad leg.Aquil.Socin.conſilio 178.Cor.conſi.194.volu.2.itidem conſilio 274.Bonif.in rubr.de inſultibus, Anan. in d.c.præterea.Ioan,de Arn.in ſoliloquio.Alij verò opinantur relinquendum eſſe medicorum,& iudicantis arbitrio ex vulneris qualitate,à vulnerati valetudine.Antō.in d.c.præterea.Bar. & Alex.in d.l.fi.de ſicar.Anch.conſi.285.Anton.Abb.Felin. in c.ſignificaſti.in 2.& in ca.presbyterum. de homicid. doct. in l.ſi ab hoſtibus.§.1.ff.ſol.mat.Cęp.conſi.41.Bald.in ca.1. quib.modis feud.admittatur.Thom.Gram.conſil.49.altiori tamen commentario id petendum eſt.

Eſt & alius iuris appendix in eadem ſpecie, hoc in tractatu diſputatione dignum,quod & Bald.ſcribit in cōſi.105. ad euidentiam præmittendum eſt.Et iterum conſi.195.an vulnus fuerit mortale.volumin.1.& cōſi.202.proponitur quod Titius percuſſit volum.2.& in quodam alio conſi.Bal.quod admiſcuit lecturæ Inſtitutionum, ad fin. Cuius initium habet ad euidentiam pręmittendum eſt. Quo in loco ſex coniecit coniecturas, vt criminis homicidij author immunis ſit à criminis pœna:& itidē ſex coniecturas,in quibus vulnerās condēnatione dignus eſt: Quarum & illa prima eſt, de qua & paulò anteà meminimus:ſi infra triduū vulneratus à vita diſce-

Sex coniecturæ criminis.

diſcedat,ex gl.in d.l.vnica.quã & inibi Cin.Faber Bart.Bal. Lud.Bolon.ſequuntur,& Bal.in cóſ.190.vol.1.aſſeuerãs hoc argumẽtum à natura aſſumi.Siquidem ſi percuſſus illico infra triduum decedat quodammodo ipſa natura oſtendit ex vulnere mortuum eſſe:& adſtipulatur illud Marci 13.vbi,Pi latus autem mirabatur,ſi iam obijſſet:& accerſito Cẽturione,interrogauit eum,ſi iam mortuus eſſet Ieſus.Anch.ex illa glo.idem profeſſus conſi.280.Alberic.in d.§.Celſus Flor. in præcit.l.ita vulneratus. Cęp. conſilio crimen.28.colu.4. verſic.item propter breuitatẽ temporis. Quibus admodum ſuffragatur tex.ad omniũ id præſtantiſſimus in c.ad audientiam de homic.inibi, aliquamdiu vixiſſet. Et ita intelligẽdus eſt text.in c.ſi qua fœmina.ibi,intra certum diem. 50. diſti. & tex.in c.presbyterum inibi,poſt paucos dies expiraſſet. de homic.Quia exitus acta probat.l.rem non nouam.§. patroni.C.de iudic.Bald.in c.1.in prin.q.6.quib.mod. feud. amit.

Illud Mar. 15.

Secundò eadem ratione conſtat,quod & gl.in l.ventri.ad fi.ff.de priuileg.credi. adnotat, quòd ex breuitate temporis iuris præſumptio eſt,quod dictum vel factum fuerit,& inibi Barto.expreſſim id adnotat Cuma.in conſi.124.in princip. col.2.verſic.non enim præſumitur.Bald.in conſi.105.ad euidentiam.vol.1.in ea,de qua agimus quæſtione, exiſtimat homicidij reum eſſe vulnerãtem, ſi & percuſſus non ſolùm intrã tres ſed intra quinque, plureſve dies deceſſerit ea lege ac conditione,vt conſtet vulnus eſſe letale, incurabile,abſque medicorum ſpe:ſiquidem in ea ſpecie mors, & vulnus ſe habent,vt cauſa,& effectus immediatus occidere exiſtimetur, qui animam à corpore ſeparat,ex præcitata.l.ita vulneratus. Bal.in d.conſi.302.colum.2.verſi.& ex magna diſtantia tẽporis.Et huius ſententiæ authores habeo doctores in albo primariæ doctrinæ poſitos,inter quos & Butricẽſem in c.2. de cler.percuſſ.Iaſ.in l.lecta.col.14.ff. ſi certum petatur Hip pol.conſil.7.nume.27.& 31.volum.1.Rip.in eo tract.quem de peſte prodit,fol.82.nu.185.

Ex breuitate temporis.

Tertiò ſunt,qui exiſtiment ex c.continebatur. de homic. ſi & vulneratus infra octo dies à vita diſcedat: quinetiam ſi infra octo menſes deceſſerit,dum tamen ex vulnere,homicidij reus eſt,criminis author,ſicuti definitum extat in d.ca.2. de cler perc.Tametſi †ſit longum interuallum, nihilo ſecius 23
dicetur ex illo decedere vulnere.l.ait lex.§.1.ff.ad leg.Aquil.

& inibi

& inibi Bal. & Flor. col. 1. ver. item nota. Quinetiam, ſi intra annum moriatur, exiſtimatur ex vulnere diſceſſiſſe, ex l. in omnibus. in tit. de plagijs. & compoſ. liber. homi. in lib. Feudorum. l. ſi quis ſeruo alieno. & in l. non omnes. de plag. ſer. Et huic ſententiæ, tametſi inuitus, Abbas accedere videtur in d. c. 2. & Hipp. in d. l. ſi in rixa. nu. 63. exiſtimantes, quòd ſi nunquam conualuit ex vulnere, ſed quotidie grauiori dolore cruciabatur vulneratus, ſi poſt annum à vita diſcedat, ex vulnere mortuus eſſe exiſtimatur. Ex quo prçter alios ſubijcio intellectum ad gl. in d. l. vnica. de emend. ſeruor. intelligendam fore, ſi non conſtet poſt triduum, quòd vulneratus grauiori afficiebatur morbo, vt vulgò circũfertur de malo in peius. Quòd ſi ita proceſſerit, nec cum baculo ſurrexiſſet, tametſi poſt pleroſq; dies à vita diſcedat, exiſtimandus eſt ex vulnere diſceſſiſſe, & inibi Bar. tametſi grauatus, & quemadmodum inuitus huic intellectui accedere videtur Ludouic. Bolon. idem profeſſus conſilio quinto. Felinus in præcitato capitulo presbyterum. nota. ſecundo, ſi n minus conualuit, ac deinde deceſſit, non prçſumitur ex vulnere mortuus, ſed ex alia cauſa, & in ea ſpecie criminis reus de occiſo non tenetur. Philip. Corne. hanc ſentẽtiam veriſſimam eſſe putat conſilio 194. in principio litera b. & c. volum. 1. Cæpo. cõſilio crimin. qui pleroſque alios ad hoc allegat.

Quid ſi nunquam cõualuit.

Ex quo manifeſtum eſt, quod & Bald. in c. 1. col. vlt. de pactis. adnotat, quòd ſi ſtatuto municipali ſancitũ fuerit, quòd in extremis laborantes, abſque propinquorum conſenſu contrahere non poſſint, quòd ſi poſt contractũ initum multis vixit diebus, non dicitur in extremis laborare: longè quidem aliter ſi ex illa infirmitate, eodemq; morbo diſceſſerit, ex textu ad id præſtantiſſimo in l. alumnę. §. finali. ff. de alimen. leg. capitulo Rainutius. verbo, extremis. de teſtamentis. Et inibi Andræas Barb. & in rubric. illius tituli. num. 14. Nicol. Boer. deciſ. 149. cuius initium eſt, quæritur an maritus poſſit. ad finem. Poſtremò ſunt, qui † exiſtimant id iudicantis arbitrio eſſe relinquendũ, an vulneratus à vita diſcedat ex vulnere, necne, ex qualitate ſeu magnitudine percuſſionis, ex d. c. ſignificaſti. & medicorũ dictis in ea re, quib. ſtãdum eſt, ex l. ſemel. de re mili. lib. 12. C. Abb. vlt. col. & Butri. in d. c. 2. Bar. col. penul. in prçcitata l. ſi in rixa. Gand. in trac. malefic. tit. de homicid. verſicu. quçro etiam. Franciſ. Aretin. in cap.

24

in c.propoſuiſti.de probat.Ang.Aret.in verſic.ex interuallo in tract.maleficiorum.Dec.conſilio 415.num.7. Bonifac.de Vital.in tract.crimin.tit.de inſul.& percuſ.num.16. Et ante hos Bar.in d.l.ſi in rixa.ad fi.& in ſuo tract.de percuſ.Bald.in l.lecta.& inibi Iaſ.col.13.ff.ſi cer.per.Soc.conſilio 178. volu. 2.Hip.in l.1.§.ſi quis vltrò.ff.de quæſt.Io.Berb.in ſuo viatorio iuris,tit.de homic.verſi.aduertendum. Ita quidem iudex arbitrabitur ex aſſertionibus medicorũ,an ex vulnere,aliave cauſa mortuus fuerit,ex l.huic ſcripturæ.§. ſi ſeruus. ad leg. Aquil.ff.Salic.in d.l.vnica.de emend. ſeruo. Guido Pap. his omnibus accedit, ſing.391. His tamen ſic perpenſis præter has rationes minimè deſunt authores, & qui cõtrarium aſſeuerent.exiſtimantes communem medicorũ opinionem eſſe,vulnere letali affectum vltra quadraginta dies viuere nõ poſſe,ſicuti & Ang.in d.l.vnica.exiſtimat Auguſt. Arim. ad Ang.in tract.maleſi.in verſi.ex interuallo.in 2.additione: & præter hos Gui.de Caulia.in tract.de chirurg.tit.de vulner. c.1.col. 7.præfinijt ad quadraginta dies vſque. In hac cõtrouerſia antiqui patres,& neoterici adeò ſe inuoluerunt,vt nulla ferè eorum ſententia ſibi conſtet:quæ res efficit,vt in his, quæ dubia ſunt,nihil veru m teneri, nec falſum verti poteſt.
In quo dubio, ſi conſtet† vulneratũ ex percuſſione mortem obijſſe,tunc nihil refert ad punitionem,qood ex interuallo, vel intra breue tempus deceſſerit,Bar.in d.l.vlt.ad fi.& inibi Hipp.num.63.itidem conſil.7.Anch·Card.Abb.& Fel.in d. c.presbyterum.Anan.in d.c.2.de cler.percuſſ.text.ad id elegans in l.ait lex.& in l.ſi ex plagis.in princi.ff.ad leg. Aquil. explicat Abb.in d.c.2.tametſi præſumptio non leuis ſit mortem ex vulnere non eſſe ſequutam, quãdo percuſſus ex interuallo mortem obierit,pręſertim poſtquàm ſemel cõualuerit,text.ad id præſtantiſſimus in præcitato c.presbyterum.& in c.ſeq.& in d.c.2.& in c.ſi qua fœmina. iam citato. gl.in d. l.vnica.C.de emen.ſer.hoc tamen opinor iuxta medicorum iudicium cenſendum, vti Bart.& alij huius farinæ authores notant in d.l.vnica.Anch.conſilio 283. Bologninus conſil. 5.colum.2.atque ita viſum eſt omnibus doctoribus,quorum ad hanc quæſtionem ſuprà mentionem fecimus, nec aliter poterit quæſtio iſta definiri, quę omnia maximo apice deſeruire videntur,quo ad irregularitatis pœnam & quo ad homicidij vel vulneris illati ordinariam vel extraordinariam punie 25

26 punitionem. Illud tamen vtiliter inquirendum † erit, an & quæ de homine vulnerato paulò antè meminimus,ſi infra triduum moriatur,an idem cenſendũ ſit in equo,aliave quauis quadrupede vendita,ſi poſt celebratam venditionem intra triduum moriatur: morboſa cenſeatur tempore venditionis necne,vt agi poſſit ad pretium contra venditorem, & in ea ſpecie Ioan.And.ad Spec.tit.de empt.& vend. §. ſciendum.verſi.& nota,quod in venditione affirmat,quòd ſic. Io. de Montal.idem profeſſus in l. ſi quis cùm aliter.ff.de verb. oblig.Iac.de ſancto Geor.in l.paciſci.nu.4,ff. de pact. Franc. de Ripa in tract.de peſte.fol.82. nu. 184. & iterum nu. 186. Alex.ad Bart.in d.l.ſi in rixa.in vlt.addit.Hippol. in d.l.ſi in rixa.nu.65.& in l ſtatu liber.colum.2.de quæſtionibus.

An idem ſit in quadrupede.

Illud tamen obiter diſcutiendum erit in hoc duntaxat
27 tractatu,quod & † iudicantibus quotidie obuiũ erit,ne forte fortuna in iudicanda vulnera letalia in errorem labantur, aliqua eſſe conſideranda:quæ & hanc definiant quæſtionem: & illa eſt maxima coniectura,vulnere letali affectum,ex eodem vulnere deceſſiſſe, ſi & nauſeabundus ſit, & febrem ab initio vulneris habuerit,ex Bal.in d.c.ad euidentiam.cùm & effectus cauſam ipſam oſtendant, & ſigna vltrò citroq; penſitata ad oculum cauſam demonſtrent.l. 1.ff.de ventre inſpi. & cõtinuus dolor infirmi,ex Bal.in d.conſi. 195.col. 3.Abb. in d.c.2.& de febre ex vulnere ſuperuenienti ex tex. in d.ca. presbyterum.& inibi Ioan.Anan.& Fel.col.2.Cęp.conſ.crimin.62.col.3.Soc.conſi.26.colu.2.Alexand. conſil.incip.vt oportet.Raphael. Cuma. conſil.134.Corn.conſilio 194.in litera n. vol.2.Signorol.de Home.conſil.156.Tancredus in compendio ſuo, tract.13. quæſt. 19. Gand. loco præcitato. Hinc etiam conſtabit vulnus eſſe letale ex vulneris latitudine.l.vulneris magnitudo.ff.de iniur.Ang.in conſi.190.c.vlt. de homic. libro 6. Alia erit coniectura ex inſtrumenti qualitate,quod non conſueuit leue inferre vulnus, ex c. ſignificaſti.& inibi Fel.col.4.de homic.l.1.§.diuus. & in verſic.ſed ſi claua.& gl.ibi in verbo,percuſſerit.Ang.& Hipp.ff.de ſica. Bal.in conſi.302.col.1.eò maximè ſi in capite aliove periculoſo loco percuſſus foret,Marian.Soc.in c.de his. colu.vlt.de accuſat.Fel.& Doct.in d.c.ſignificaſti:Dec.conſilio 425. nu. 9.& Ang.in l.ſi quis in metallum.de pęnis.Ex quibus,& pleriſque alijs,qui iudicandi munus habet, vltrò citroque penſatis,

In iudicãda vulnera letalia.

ſatis, cõſiderabit an ex vulnere à vita diſceſſit percuſſus, necne: alia erit coniectura, vt immunis ſit is, qui vulnus intulit, ſi vulnerati eſſet robuſta & fortis naturæ, quæ bene cuſtodita rarò periret. Siquidem dura textura, duraque cutis difficulter ſoluitur ex Bald. in d. c. ad euidentiam. vt ſunt mulieres, quæ grauiora ſuſtinent vulnera, quàm viri, glo. in l. nihil. ver. tam grauia. ff. de adult. Alb. in l. ſi inter virum. & Soc. in l. qui duos §. ſi maritus ff. de rebus dub. Nicol. Boer. nu. 25. in deciſ. 323. ſecũdæ partis: & nos de quæſtionibus tractantes pleniori trademus manu. Alius ſubijcitur caſus, vbi homicida immunis eſt, quando vulneratus propter negligentiam adhibitam in curia obijt l. qui occidit §. ſi. verſi. ſi. ad l. Aquil. ff. glo. quę expreſſim hoc ipſum vult in l. ſi a⁊ hoſtibus §. ſi. ff. ſolu. matr. & inibi Bal. Imo. Alex. & Iaſ. & Pau. Caſtren. Doct. in c. propoſuiſti. de probat. Ex quibus intelligẽda eſt gloſſa illa celebris, de qua & paulò antè non ſemel meminimus in l. vnica C. de emend. ſeruo. definiens, ꝙ ſi † vulneratus conſurgit, & ſuper baculo deambulauerit poſt triduum, pręſumptio iuris nõ eſt ex vulnere deceſſiſſe, ſed potius negligentia, & incuria ipſius vulnerati. Quam & inibi Sali. & plerique alij exiſtimant pro ſingulari. Cuius gloſſæ ſententia, quàm ſit à ratione deuia, & ſanè ab albo primariæ iuris doctrinæ reijcienda. Siquidem ſolùm attendi debet, an vulnus mortale fuit, necne, an ratione vulneris deceſſerit: non verò an infra triduum, vel poſt aliud tempus ambulauerit: vel ſanè in ea ſpecie erit intelligenda, vulnus præſumi non eſſe mortale, quãdo poſt triduum aliud ue breue tempus ambulauerit, ex Bal. & Salic. inibi Bart. in l. ſi. ff. de ſicar. nu. 12. Bal. in l. 1. de ędil. edic. nu. 12. Abb. in c. 2. de cler. percuſ. Fel. in d. c. presbyterum. Hippo. in pract. ſua. §. ſed quia. col. 3. nu. 16. 28

Quid ſi negligentia ſua vulneratus obiit

SVMMARIVM.

1 *Homicidium à famulis, vel conſanguineis commiſſum, an ſit domino imputandum?*

2 *Homicidium à famulis cõmiſſum in dubio dominum criminis reum non facit.*

3 *Dominus tenetur ex delictis ſeruorum vel conſanguineorum improborum, quos domi ſuæ alit.*

4 *Famuli vel conſanguinei ſi domini contemplatione delictum perpetrarint, pœna ordinaria punitur dominus.*

Dominus

6 *Dominus an teneatur homicidij, ſi paulò antequàm famulus homicidium patraſſet, ei in aurem loquutus fuiſſet.*

7 *Intellectus ad c. Petrus. de homic. analytice declaratur.*

Cap. Petrus. de homicid. agens de amicis, conſanguineisue, & famulis, dominorum contemplatione delinquentibus, quædam reſponſa veterum explicat. Cap. XIIII.

AGgrediamur illam quæſtionem, Deo auſpice, in qua apud literatos nec dum dubitari conſueuit homicidium, maleficiumue à famulis vel conſanguineis commiſſum, ſitne dominus aliqua afficiendus pęna. Secundò an in irregularitatem criminis reus incidat: multis hę duæ quęſtiones argumentis conſulciuntur, quarum prima multiplici veſte ornatur à doctoribus noſtris, vt etiā frigore intentiſſimo caleſcerer, tamen ſunt veſtes inutiles: ideo breuitati ſtudens has quęſtiones ad examen deducam, & in prima ſolet non infrequenter ambigi homicidium à famulis commiſſum, conſanguineiſue, domino imputandum eſſe. Conſtat primò ex ſententia Cicer. in Verr. 4. act. Siquidem cùm Verres ſe defenderet ab obiecto crimine, quod pecuniā quampiam, quæ malè & iniuſtè ablata fuerat, non accepiſſet, ſed Volcatius, qui è Comitibus eius erat: Comites, inquit, illę tui delicti manus erant tuæ: Quo quiſque te maximè cognitione, affinitate, neceſſitudine aliqua attingebat, ita maximè manus tua putabatur. Ac rurſus primum omnium opera tanta danda eſt. vt eos nobis conducamus, qui noſtrę famę capitiſq; conſulant: deinde ſi in hominibus eligendis nos ſpes amittiue fefellerit, vt vēdicemus, miſſos faciamus: ſemper ita viuamus, vt rationem reddendam nobis eſſe arbitremur. Ac deinde ait: Sed cùm & tuos amicos in prouinciam quaſi in prædam inuitabas, ac cum illis ac per eos prędabare, non ſtatuebas tibi non ſolùm de te, ſed etiam de illorum factis rationem eſſe reddendam: & inibi alia quoque multa in hanc ſententiam. Cęterum Tullius in 5. actio. in Verrem in ea eſt ſententia: Socij putandi ſunt, quos inter res cōmunicata eſt. Itidem pro Roſcio Amelino, in hęc ait verba: In rebus minimi-

nimis ſocium fallere turpiſſimum eſt, propterea quod auxilium ſibi ſe putat adiunxiſſe, qui cum altero rem cõmunicauerit: ac proinde nobiles teneri, & quoſcunque alios de ſuorũ famulorum facinoribus, ex tex.c.conſtitutus.in 2.& inibi gl. in verbo, veriſimile.de teſtibus.cui ſimilis clem. ne in agro.§. porro.in verbo, familiaribus.de ſtatu monach.gloſſ. quæ expreſſim hoc ipſum vult in c.cùm ad ſedem.in verbo, interdictum.verſi.ſed non ex eo.de reſtit.ſpol. Quibus accedit Bar. in l.de pupillo §.ſi quis ipſi prætori.q.10.ff.de noui oper.nun. Alber.in l.ſtatut.par.q.50.& plerique alij in ea ſunt ſentententia, quos congerit Fel.in c.Petrus.de homic. ex And. Alc. in tract.præſump.reg.3.præſump.40.num.4.itidem in l.pronuntiatio.§.ſeruientium ff.de verb.ſig. & ſcribit Iuuenalis,

Maxima quæque domus ſeruis eſt plena ſuperbis.

Et Cicero lib.2.de Diuinat.ait, Non domo dominus, ſed domino domus honeſtanda eſt. Verùm enimuerò Docto. hanc quęſtionem non ſatis diſcuſsêre, tametſi tota iuris ſchola in hoc ſentiat, ſicuti conſtat ex Lud.Carr.in pract.crim.§.homicidium.nu.39.& 56.& Ant.Gom c.3.delicto.nu.47. nobilitate decoratos, & alios, qui quidem in famulatio eorum ſunt, ac in contubernium ſicarios, lenones, idque genus improbos quoque retinent, ex eorum delictis dubiò procul teneri conſtat. Iuris apertiſſima præſumptio eſſe conditionem illorum notã fuiſſe, nec aliqua tergiuerſatione poſſet celari nec vtiq; eis licuit deteſtabiles hoſce domi habere, & fauoribus ꝓſequi.

Cęterùm † in dubio minimè delictũ à famulo cõmiſſum, dominum criminis reum facit, nec itidem commiſſum à conſanguineo, amicoue, ſicuti in hac ſpecie probat text.in ca.Petrus.de homic.& inibi paſſim doctores, gl.celebris in ca.quia pręſulatus 1.q.4.& argumento optimo deſeruit tex.in ca.ſicut tuis.de ſimo.c.ad ſedem.& inibi gl.mag.de reſti.ſpol. Cui ſententiæ accedit Bald.in l. ad inuidiam C. quod metus cau. itidẽ in l.1.C.de ſer.fug.col.4.nu.11.& in c.veritatis.de dolo & cont.nu.5.Spec.idem profeſſus in tit.de leg.§.iuſta. nu.83. verſi.quod amici mei.Oldr.in conſi.92.tex.habeat. Et huius ſententiæ ſunt doctores in albo primariæ doctrinæ poſiti, inter quos & Ro.in l.de pupillo §.ſi quis ipſi pętori. col.2.ff. de oper.noui nunt.Bart.q.10.& inibi Alex.nu.24.Iaſ.nu.14. Abb.in c.cùm cauſam & in c.cõſtitutus.de in integ.reſt. Boni.in tit.quid ſit accuſatio.ad fi.Iaſ.in l.ciuitas 2.col.ff.ſi cert. 2

pet.

petat. Feli. in ca. Petrus. id ſerioſè explicat pluribus axiomatibus de homicid. num. 2. Lud. Carre. in pract. crim. §. homicidium. nu. 39. & 56. pag. 300. & nouiſſimè Anto. Gomez. c. 3. delictorum. nume. 47. & Tiraq. in tract. de nobilitate q. 23. nu. 9. itidem de primogenitura, q. 37. num. 125. poſſet prędicta ſententia vltra omnia ſuprà allegata corroborari, ſumpto maximo argumento à l. qui accuſare C. de eden. ſiquidem deficiente probatione, dominum minimè teneri conſtat, eò maximè in criminalibus l. ſinguli C. de accuſat. l. actor, quod aſſeuerat C. de probat. atque huic ſententiæ accedit ex Summiſtis Ang. in ſum. ver. homicidium 1. §. 2. Hippo. in l. de minore §. tormenta ff. de quæſtio. Franc. Purpur. numero 8. in in præcitata l. qui accuſare l. 39. titu. 2. part. 3. l. 1. titu. 6. lib. 1. foro legum. His, quæ modò diximus, quibuſdam contrarium
3 videtur: ſiquidem, qui † conſanguineos famuloſue improbos ſceleratoſq; habet in domo ſua, teneri conſtat ex illorum delictis, ſicuti mirum in modum adnotat Cardin. Cabar. in clement. ne in agro. §. porrò. de ſtatu monach. Petr. Ferr. in pra. in forma inquiſit. verbo, tranſeat num 6. Iaſon in l. age cum Geminiano. num. 7. C. de tranſ. Decius in l. 3. num. 8. & inibi Curtius Iunior num. 9. & plerique alij neoterici idem adnotant C. de pactis. quibus acceſsêre, nec admodum inuiti Feli. in c. Petrus. nume. 7. de homicid. Alcia. in tract. præſumptio. 3. regul. præſump. 40. Fran. Zoanetus Bononienſis in conſil. 27. numero 6. Albertus Gan. in tract. malef. ritu. de præſumption. & indicijs dubitatis. col. 4. verſicul. pręſumptio enim naturæ eſt. cum pleriſque alijs, quę congerit Andr. Tiraq. in l. 6. connubiali. nume. 6. pro qua recepta omnium ſententia ſunt iura ad id pręſtantiſſima, in c. nulli. de accuſat. & in l. ſi. de abigeis. quorum ratio ea non inconcinna aſſignanda eſt: ſiquidem ex ipſorum delictis dominum teneri conſtat, ex eo, quòd iuris præſumptio eò tendit, quòd in ſuis delictis perſeuerabunt, regula, ſemel. de regul. iur. libr. 6. & dominus in ſuo famulatu eoſdem recipiens præſumitur de illorum moribus ac cōditione eſſe inſtructus, ex l ſi. §. ſeruorum ff. de nau. caupones, ſtabu. Nec obſtat, ſi aliquis obijciat, dominum minimè teneri eò, quia vulgò circunferri ſolet quemlibet præſumi bonum, ni & contrarium probetur c. dudum. de præſump. glo. paſſim recepta in ca. 1. in verbo æſtimare. de ſcrut. & in l. cùm pater §. rogo. de leg. 1. ff. eaque naturę pręſumptio: eſt glo.

gloſſ.communi conſenſu admiſſa in l.fina. C.quod met. cau. Angel.in l.ſciendum.ad fin.ff.de verb.obliga. Hip. idem aſſeuerans in l.1.num.67.C.de ſicar.Soci.in regula 34.Felin. in cap.dudum.à nume. 11.ad 16.vſque precitato. Bern.Diaz in regula 64.& ante hos Iaco. de Bellouiſu, per text. inibi in l. omni modo C. de inoffic. teſtam. Quorum doct. ratio quominus iſthęc noſtra ſententia obtineat, nemo ſanæ mentis deſitebitur: ſiquidem eo tendit, ni aliqua eſſet infamia, vel prçſumptio, vtpotè in noſtra ſpecie dominus tenetur de familiæ facto, quoties familia eſſet infamata, ſicuti adnotant doct. in l. qui iuraſſe §. quid tamen ff. de iureiur. Bern. Diaz in reg. 140. quam communi conſenſu receptam ſententiam intelligendam fore opinor dominum teneri, non tamen eadem pœna, qua & ipſi famuli conſanguineiue criminis rei coercendi erant, ſed vtique iudicatis arbitrio, ex Inno. c.quia veriſimile.de prçſumpt.nu.2.aſſeuerans, vbi quis ex præſumptionibus pœna coercendus eſt, ſumma ope niti decet iudices pœnam alleuiare: quo in loco id communi conſenſu adnotant doct.inter quos Abb.& Felin. nu.6. & huius ſententię authores habeo Thom.Gram.in deciſi.42.num.13.Deci. in c.tertio loco.num.6.de probat.Iaſ.in l.1.num.21.ff.ſi cer. pet.eundem in l.1.num.28.C.de ſeru.fugit.& hanc Inno.ſententiam frequentiori doctorum calculo eſſe receptam profitetur Ioan.Lop.in allegatione hęreſis §. xj. idemq; profeſſus Iacobinus, nume.7.in rubr.ff.de probat.& potiſſimùm ea poſſet aſſignari ratio, quia in hac ſpecie dominus potius de culpa, quàm de dolo circumueniendus eſt, ex Bald.in c. veritatis.num.5.de dolo & contumacia ca. culpa caret. de regul. ior. à qua ſententia prepoſitis quibuſdam iuris aſſertionibus aliquot excipiuntur caſus, in quibus iſthçc ſententia locum ſibi non vendicabit. Et ex his primis ſubijcitur caſus, ſi † ſanè à famulis conſanguineisue, domini contemplatione delictum perpetratum eſſet, pœna delicti ordinaria, qua & criminis rei puniuntur, afficiendus eſſet dominus, ex Barb.in c. 1.nu.34.de offic.deleg.Bald.in l.de pupillo §. ſi quis prçtori ff.de noui oper.nuntiat.vbi in ea eſt ſententia, famulum iudicis verberantem appellantem, iuris eſſe prçſumptionẽ iudicis mãdatum prçceſſiſſe.Bar.Alex.Bal.& pleriq; alij neoterici in d.l.1.C.de ſer.fug.Quibus ſubſcripſere Matth.Afflict. in cõſt.Neap.lib.1.rub.12.n.18.Hip.in cõſ.20.n.1.& ſeriosè

Infamata familia.

4

Verberans appellantem.

id explicat Feli.in c.mulieres.de ſent.excom.nu.4. ꝙ ſi delictum famuli cedat in cōmodum domini, atque eius contemplatione ipſi domino imputetur, ex doct. præcitatis. Ex quo pleraque alia definiri poſſent huic rei maximè neceſſaria. Et primo, ſi aliquis delictū perpetrauit in alicuius commodum, tametſi ad ſuam notitiam nō peruenerit, teneri probat Bar. in l.de pupillo §.ſi quis ipſi prætori ff. de noui oper. nunciat. Io.Ana.Felin.in c.Petrus diaconus.de homic.Barb.in c.1.de offic.deleg. colū. 8. expreſſim definientes delictum famuli, dño imputari, ſi ad commodum cedat dñi: diſtinctione vſus, de qua per doct.inibi, an conſanguineus certior factus fuit de delicto futuro, & potuit prohibere: ſi non prohibuit, eidem imputatur: aut ignoratur prorſus & in ea ſpecie dño non imputatur, nec conſanguineo. Aut ſumus in dubio, ſciuerit necne, an ignorauerit: & in ea ſpecie, aut factum eſt ſucceſſiuum, & prę̨ſumitur ſciētia: aut eſt momentaneum, & tunc ignorantia præſumitur, ex Bar. & doct.in præcitato §.ſi quis ipſi prætori. Barb.in c.conſtitutus.de teſtib. Alex conſi.69.nume.9. vol.2. exiſtimantes ꝙ delictū à filio perpetratum in his, quæ patris cauſam cōcernunt, de patris voluntate factū eſſe præſumitur. Quod ipſe veriſſimū eſſe intelligerem, quando qualis prę̨ſumptio eſſet contra patrem, ex Hipp. conſi.3. nume. 18.& ex nouioribus Franciſc.Auiles in prætorum. fol.55.& rurſus ca.4. fol.106. tametſi quibuſdam viſum fuerit prorſus contrariū, niſi & mandatum expreſsè vel tacitè interueniſſe probauerint, maximè in criminalibus, ex tex in l.qui accuſare C.de eden.& in l.ſinguli C.de accuſ.& in l.actor, quod aſſeuerat C.de probat.c.quia præſultatus 1.q.4.& glo.inibi definiens, ſi & conſanguinei offenſi inimicum percuſſerint, non tenetur offenſus, ni mandatum offenſi probauerint: probat text.in d.c.Petrus c.ſicut tuis.de ſimo.c.cùm ad ſedem. de reſtit.ſpol. iuncta gl.magna inibi, ex qua definitur, ꝙ ſpoliatione facta per conſanguineos, amicos familiares, famulos, non tenetur dominus, niſi & mandatum probetur. Bal.idem profeſſus in l.ad inuidiam ad ſi.C.qđ met.cau. itidē in c.veritatis col.2.n.5.de dolo & cont.& in l.1.C.de ſer.fug.nu.11.Spec.in tit.de leg.§.iuſta.n.53.verſ. ꝙ ſi amici mei. Et huius ſententiæ authores habeo Ro.in l de pupillo §.ſi quis ipſi prætori. col. 2.ff.de ope.no.nunt.& inibi Alex.& Iaſ. ille n.24. hic nu.14. Sum.ang.in ver.homicidiū 1.§.20.Fel.ſerioſè id declarans n. 20.in prę̨cit.c.Petrus, tametſi ab hac ſententia ſub nube diſ-

Optima iuris diſtinctio.

Spoliatio facta per conſanguineos, an teneatur dominus.

cedat Bar.n.19.in d.§.ſi quis ipſi prętori cui & Alex.& Iaſ.dī
ligēter eidē ſatisfaciūt,ipſe tñ exiſtimo,ꝙ ſicut iniuria illata
eſt certior factus eſt amicos vellere occidere, iniuriamue ir-
rogare offenſori,tenetur quidē ex eorū facto, ſi.& prohibere
potuit,& non prohibuit,ſicuti arg. optimo deſeruit tex. in l.
2.cum alijs ff.de noxal.& in l.3.verſi.item is ff.ad l.Corn. de
ſica.& in cap.conſtitutus.in 1.de teſtib.& inibi Abb.Et huius
ſnīæ authores habeo Fabr.in §.1.Inſt.de noxa.col.2.Bal.nu.
5.in d.c.veritatis.Fel.nu.6.in pręcit.c.Petrus Alex. & Iaſ.his
in locis quibus & anteà meminimus.Atq; ideò ſecundus erit
caſus in ea ſpecie:Qñ is,cuius cauſa perpetratur delictum po
tuit prohibere, cōſentire viſus eſt,ſi nō prohibuit, eumq́; te-
neri cōſtat,ex c.Petrus.de homic.& quo ad irregularitaté in
hac ſpecie nos ſtatim trademus. Subſequēter ad ampliorem
declarationem ſupereſt caſum non oīno facilē ſubijcere,quo
ties quis tractatui præſens fuit ſuper occidendo eius inimico,
dñm teneri cōſtat: ſiquidem tractatus homicidij ſit eius cau-
ſa,eoq́; conſentiente,ſicut argu.optimo deſeruit tex. in l. qui
patitur ff.mand.cle.1.de proc.l.filiusfamiliàs ff.ad Maced.ca.
conſtitutus.in 1.de teſtib.Abb.& Fel.in d.c.Petrus.Iaſ.oīum
diligentiſſimè.in l.de pupillo § ſi quis ipſi prętori n.14.ff.de
no.oper.ꝙ dñs cōſentire delicto videtur, ſi ſanè ipſe quod eſ-
ſent facturi famuli in iniuriæ ſibi illatæ vindictam ſciuit, non
tñ prohibuit.Et huic quæſtioni tandem à pleriſque ſic rñde-
tur,quos diligēter cōgerunt doct.præcitati. Quartus ſubijci-
tur caſus,in quo inſignis eſt admodū & perplexa q.quæ à iu-
ris vtriuſq; profeſſoribus nō infrequēter diſcutitur,cuius exa
men ex profeſſo adnotant doct.in l.ſi quis mihi bona §.pater
Seio.per text.inibi Bar.n.2.ff.de acqu.hęred.Si ſanè †dñs cui
illata eſt iniuria,dixerit famulo, conſanguineoue, ne reuer- 5
taris domū niſi ſentiam nouum de te:in ea ſpecie, ſi famulus
aliquem occideret, dñm de homicidio teneri conſtat, & huic
ſubſcripſere ſnīæ Abb.Anch.ſumentes rōnem ex text. ibi,in
c.ex literis.de exceſ.pręl:Alex.in conſi.127.nu.4.Ripa in l.ſi
venti §.fi.n.4.ff.de pri.cred.Iac.de S.Georg.in l.1.n.6.C.de
ſer.fu.Ang.Are.in trac.mal.in ver.& Sēproniū mandatorem
nu.42.& inibi Arim.ad Ang.hanc.Bart.ſniam profitetur cōi
cōſenſu eſſe receptam: Cuius meminit Alex.idē profeſſus in
conſ.28.n.5.vol.4.& ſerioſe idē explicans accedit Fel.in c.au
ferte,nu.3. de præſum.Et pro hac oīum recepta ſnīa adſtipu-

Bart ſen-tentia ex-ploſa.

Quid ſi certior fa-ctus eſt an teneatur.

Dominus videtur de-licto cōſen-tire.

id explicat Feli. in c. mulieres. de ſent. excom. nu. 4. ꝙ ſi delictum famuli cedat in cõmodum domini, atque eius contemplatione ipſi domino imputetur, ex doct. præcitatis. Ex quo pleraque alia definiri poſſent huic rei maximè neceſſaria. Et primo, ſi aliquis delictũ perpetrauit in alicuius commodum, tametſi ad ſuam notitiam nõ peruenerit, teneri probat Bar. in l. de pupillo §. ſi quis ipſi prætori ff. de noui oper. nuntiat. Io. Ana. Felin. in c. Petrus diaconus. de homic. Barb. in c. 1. de offic. deleg. colũ. 8. expreſſim definientes delictum famuli, dño imputari, ſi ad commodum cedat dñi: diſtinctione vſus, de qua per doct. inibi, an conſanguineus certior factus fuit de delicto futuro, & potuit prohibere: ſi non prohibuit, eidem imputatur: aut ignoratur prorſus & in ea ſpecie dño non imputatur, nec conſanguineo. Aut ſumus in dubio, ſciuerit necne, an ignorauerit: & in ea ſpecie, aut factum eſt ſucceſſiuum, & præſumitur ſcia: aut eſt momentaneum, & tunc ignorantia præſumitur, ex Bar. & doct. in præcitato §. ſi quis ipſi prætori. Barb. in c. conſtitutus. de teſtib. Alex conſi. 69. nume. 9. vol. 2. exiſtimantes ꝙ delictũ à filio perpetratum in his, quæ patris cauſam cõcernunt, de patris voluntate factũ eſſe præſumitur. Quod ipſe veriſſimũ eſſe intelligerem, quando qualis præſumptio eſſet contra patrem, ex Hipp. conſi. 3. nume. 18. & ex nouioribus Franciſc. Auiles in prætorum. fol. 55. & rurſus ca. 4. fol. 106. tametſi quibuſdam viſum fuerit prorſus contrariũ, niſi & mandatum expreſsè vel tacitè interueniſſe probauerint, maximè in criminalibus, ex tex in l. qui accuſare C. de eden. & in l. ſinguli C. de accuſ. & in l. actor, quod aſſeuerat C. de probat. c. quia præſulcatus 1. q. 4. & glo. inibi definiens, ſi & conſanguinei offenſi inimicum percuſſerint, non tenetur offenſus, ni mandatum offenſi probauerint: probat text. in d. c. Petrus c. ſicut tuis. de ſimo. c. cùm ad ſedem. de reſtit. ſpol. iuncta gl. magna inibi, ex qua definitur, ꝙ ſpoliatione facta per conſanguineos, amicos familiares, famulos, non tenetur dominus, niſi & mandatum probetur. Bal. idem profeſſus in l. ad inuidiam ad ſi. C. qđ met. cau. itidẽ in c. veritatis col. 2. n. 5. de dolo & cont. & in l. 1. C. de ſer. fug. nu. 11. Spec. in tit. de leg. §. iuſta. n. 53. verſ. ꝙ ſi amici mei. Et huius ſententiæ authores habeo Ro. in l de pupillo §. ſi quis ipſi prætori. col. 2. ff. de ope. no. nunt. & inibi Alex. & Iaſ. ille n. 24. hic nu. 14. Sum. ang. in ver. homicidiũ 1. §. 20. Fel. ſeriosè id declarans n. 20. in præcit. c. Petrus, tametſi ab hac ſententia ſub nube diſ-

Optima iuris diſtinctio.

Spoliatio facta per conſanguineos, an teneatur dominus.

cedat Bar.n.19.in d.§.ſi quis ipſi prętori cui & Alex.& Iaſ.diligẽter eidẽ ſatisfaciũt,ipſe tñ exiſtimo,ꝙ ſicut iniuria illata eſt certior factus eſt amicos vellere occidere, iniuriamue irrogare offenſori,tenetur quidẽ ex eorũ facto, ſi.& prohibere potuit,& non prohibuit,ſicuti arg. optimo deſeruit tex. in l. 2.cum alijs ff.de noxal.& in l.3.verſi.item is ff.ad l.Corn. de ſica.& in cap.conſtitutus.in 1.de teſtib.& inibi Abb.Et huius ſnīæ authores habeo Fabr.in §.1.Inſt.de noxa.col.2.Bal.nu. 5.in d.c.veritatis.Fel.nu.6.in prę cit.c.Petrus Alex. & Iaſ.his in locis quibus & anteà meminimus.Atq; ideò ſecundus erit caſus in ea ſpecie:Qñ is,cuius cauſa perpetratur delictum potuit prohibere, cõſentire viſus eſt,ſi nõ prohibuit, eumq; teneri cõſtat,ex c.Petrus.de homic.& quo ad irregularitatẽ in hac ſpecie nos ſtatim trademus. Subſequẽter ad ampliorem declarationem ſupereſt caſum non oĩno facilẽ ſubijcere,quoties quis tractatui præſens fuit ſuper occidendo eius inimico, dñm teneri cõſtat: ſiquidem tractatus homicidij ſit eius cauſa,eoq; conſentiente,ſicut argu.optimo deſeruit tex. in l. qui patitur ff.mand.cle.1.de proc.l.filiusfamiliàs ff. ad Maced.ca. conſtitutus.in 1.de teſtib.Abb.& Fel.in d.c.Petrus.Iaſ.oĩum diligentiſſimè.in l.de pupillo § ſi quis ipſi prętori n.14.ff.de no.oper.ꝙ dñs cõſentire delicto videtur, ſi ſanè ipſe quod eſſent facturi famuli in iniuriæ ſibi illatæ vindictam ſciuit, non tñ prohibuit.Et huic quæſtioni tandem à pleriſque ſic rñdetur,quos diligẽter cõgerunt doct.præcitati. Quartus ſubijcitur caſus,in quo inſignis eſt admodũ & perplexa q.quæ à iuris;vtriuſq; profeſſoribus nõ infrequẽter diſcutitur,cuius examen ex profeſſo adnotant doct.in l.ſi quis mihi bona §.pater Seio.per text.inibi Bar.n.2.ff.de acqu.ęred.Si ſanè †dñs cui illata eſt iniuria,dixerit famulo, conſanguineoue, ne reuertaris domũ niſi ſentiam nouum de te:in ea ſpecie, ſi famulus aliquem occideret, dñm de homicidio teneri conſtat, & huic ſubſcripſere ſnīæ Abb.Anch.ſumentes rõnem ex text. ibi,in c.ex literis.de exceſ.prę l.Alex.in conſi.127.nu.4.Ripa in l.ſi ventri §.fi.n.4.ff.de pri.cred. Iac.de S.Georg.in l.1.n.6.C.de ſer.fu.Ang.Are.in trac.mal.in ver.& Sẽproniũ mandatorem nu.42.& inibi Arim.ad Ang.hanc.Bart.ſniam profitetur cõi cõſenſu eſſe receptam: Cuius meminit Alex.idẽ profeſſus in conſ.28.n.5.vol.4.& serioſe idẽ explicans accedit Fel.in c.auferte,nu.3. de præſum.Et pro hac oĩum recepta ſnīa adſtipulatur 5

Bart ſententia exploſa.

Quid ſi certior factus eſt an teneatur.

Dominus videtur delicto cõſentire.

latur id,qđ ſcribit Bar.in l.3.§. ſi ꝓcurator ff. qđ cuiuſq; vni. itidē in l.ſed ſi vnius §.ſeruus nu.2.ff.de iniur.vbi ex ꝓſeſſo in ea eſt ſnīa.Vbi ſi propter iniuriam alteri illatam alius quiuis aliquē interimat,cui quidē ex neceſſitate eidē tenebatur obedire,dictiſq; eius obtēperare,homicida exiſtimandus eſt:Pro qua ſnīa eſt tex.ad id præſtantiſſimus in l.ita tñ §.geſſiſſe ff. de admi.tuto.tex.in c.mulieres.de ſent.exc.& inibi expreſſim ad hoc no.Abb.nu.9.& Fel.n.2.Quibus acceſſere Hie.Grat. conſ.5.n.11.vol.1.Mat.Affli.in conſt.Neap.lib.1.rub.12.nu. 17.His ſanè præmiſſis,plura,quæ iuris vtriuſque interpreres varijs propoſitis diſt.adducunt,pro extricanda iſthac ſnīa,tribus duntaxat iuris axiomatibus complectar in hūc modum. Primò,frequentiori doct.calculo receptam ſnīam procedere, ſi dñs famulo,conſanguineoue ad aurem loquutus fuiſſet, & paulò pòſt famulus aliquem interemiſſet,dñm teneri,ac perinde ex eius mandato præceſſiſſe conſtat,ex glo.paſſim recepta in l.ſi vētri §.ſi.ff.de pri.cred.cuius meminit idem profeſſus Bal.in l.multū.col.2.C.ſi quis alteri vel ſibi.itidem in ca. veritatis.col.3.de dolo & cōt.& in l.1.col.4.C.de ſer.fug.Io. Ana.in conſ.23.Hip.in §.præterea l.1.n.27.ff.de quæſt.Grat. in conſ.110.n.xj.vol.j.Quibus nec admodum inuitus accedit Fel.in ca.1.nu.12.de offi del.Alex.in l.ſi cū dotē §.ſi mulier. no.2.ff.ſol.mat.Et ante hos expreſſim profeſſus Bar.in præcit.l.ſi ventri.§ ſi.nu.1.& inibi Ang.Alia ſubijcitur ſpecies,in qua gladijs acutis à doct.dimicatum eſt,intelligendo ſanè ẜm cōem ſnīam dñm teneri de homicidio : tametſi dñs qui eidē famulo alloquutus eſt auriculariter,& expreſſim inhibuiſſet, ne inimicum occideret ſuum,nihilominus homicidio perpetrato dñm teneri conſtat,ex c.ſi.de homic.lib.6.Mar.Soc.in c.ad audientiam nu.63.de homic.Iaſ.in l.1.à nu.28.ad 8.vſq; de ſer. fug. præpoſitis quibuſdam iuris aſſertionibus id declarat.Cuius meminit Ber.Diaz.in reg.201.& ante hos Bal. in l.non ideò minus nu.34.c.de accuſ.& Matheſ.in ſing.188.ad ſi.Quæ oīa ſupra alia in q.negotium nobis fuit.Illud tñ non omittam,quod & Barto.in ea ſpecie ita reſpondit in l.ſi quis mihi bona §.ſed quid ſi mādauit.ſumens rōnem ex tex. inibi ff.de acq.hær.pœnā criminis ordinariā militi Florētiæ impoſitā fuiſſe aſſeuerat,qui iſthæc verba protulit,Bald.Ang.Imo. Pau.Ca.Ate.& Ro.idē exiſtimauere,inibi Abb.in d.c.ex lite ris.& inibi Anch.col.2.Bal.in c.veritatis.de dolo & cōt. nu.5. Abb.in c.pe.nu.20.ne cler.vel monac.Ang.in malef.tract.in

ver.Sēproniū mādatorē.q.21.& inibi Auguſt.ad Ang.Fel.in c.Petrus.de homic.n.5.ex nouiorib.Ant. Gom.c.3. delicto. nu.45.Lud.Car.in prac.cri.Tametſi his refragare videatur, quo p iſthæc verba nō videtur proferēs mādaſſe,vt homicidiū fiat ex illo vulgato iuris adagio,in criminalib. pœna criminis ordinaria q s afficiēdus nō eſt,quādo ꝓbatio nō eſt liquida & indubitata,ex his quę cōgerit Inn. & pleriq; alij in c.q a veriſimile.de prę ſum,ex qua ratione & Iaſ.in ea ſpecie dubitauit in d.§.ſed q d ſi mādauit.Itidē in l.1.C.de ſer.fug. n.28.& in l.1.n.21.ff.ſi ce.pe.q. pleroſq; alios in errorē attraxit:vtcūq; tñ ſit,priori ſentētię me ſubſcribo, & veriorē eſſe cenſeo,aduerſus Iaſ.& aliorū,& illorū offendicula in ea ſpecie,manifeſtè tollūtur,cū & Iaſ.cōſideratio,qñ delicti probatio eſt dubia & anceps, & plenè nō cōſtat de ipſo delicto,in noſtra tñ ſpecie,delicto ſecuto apertè cōſtat,& de ipſo mādato:qđ licet ſit generale, iure tñ habet mādati ſpecialis effectū:& cū ſit triuiale iuris adagiū,tantū valere genericā diſpoſitionē,quo ad ea,quæ cōprehēdi ſub genere poſſint,ſicuti & diſpoſitio particularis,quo ad ſpeciē,ex l.Cēturio.& in l.Lucius.ff.de vul.& pup.prec.C.de impu.His itaq; explicitis, & illud inquirēdū eſt,ex quibus † cōiecturis mādatū prę ſumat: 6
in ea ſpecie,qua agimus:ꝙ ex pleriſq; p̄ſumi cōſtat,vtpotè,ſi inimicus alterius locutus fuerit ad aurē,famulo, alijſue amicis,cōiūctiſue perſonis,& modico tēporis interuallo interiecto,ille,cū quo locutus fuit, iniuria irroget inimico, ex hoc mādaſſe offenſam fieri cōſtat: ſiquidē ex actus celeritate, & alijs pleriſq; iūctis ea iuris prę ſumptio eſt mādatū p̄ceſſiſſe, ex l.ſi vētri.§.ſi.ff.de pri.cred.l.ſi.ff.ſi q s teſt.li.l.dubiū.C.de repu.l.ſed Iulianus.§.ſed etſi filius.ff.ad Mace.l.j.§.q̄ onerādæ.verſ.& in ſumma.ff.de quar.rer.doc.in c.ſiſci. extrà de el. Raph.Cu.Ang.Per.Bar.& pleriq; alij ī d.l.ſi vētri.§.ſi.Bar. n.5.in d.c.veritatis.itidē ī l.1.C.de ſer.fug.n.10.& inibi Ale. ad Bar.Fel.n.5.in præci.c.Petrus de homi.Hip.in cōſ.3.n.8. & in l.5.§.prætereà.n.27.de quæſt.Abb.in l.ex literis.not.3. de exceſ.prę l.adnotat antè hos Bar.n.8.ī l.poſt cōtractū.C. de donat.Bal.ī l.1.n.12.C.de ędil.act.& in l.ſi prædiū.C.de præd.min.itidē in l.eā quā.n.4.C.de fideic.Quæ oīa intelligēda fore ex qualitate iniuriæ illatæ,vtpotè ſi eſſet verbalis, nō videt̄ mādaſſe inimicū occidi: & in ea ſpecie de homicidio nō teneri,ex ratione tex.in l. vt vim.ff. de iuſt. & iu.l.3.

§.cum igitur.ff.de vi.& vi ar.doc.in l.1.C.vnde vi.Rom.in l. ſi quis mihi bona.§.ſed quid.& inibi Aret.Iaſ.n.21. Ale.in l. 1.C.de his quib.vt indignis.n.6.Itidē cõſi.221.vol.j. & cõſ. 28.vol.4.Iaſ.in l.1.nu.31.C.de ſer.fug.Augu.ad Angel.loco præcitato quæ intelligēda fore,vt pœna criminis ordinaria nõ puniatur,iudicātis tamē arbitrio pœnas luere tenetur. Ex quorũ doƈt.verbis, ne mēbranas occupē ſupradiƈti difficilis reſpõſi ratio ſatis colligi põt:tametſi hoc quidē non ignoro ab aliquib.improbari,ſed tñ quæ ab eis afferũtur, nihil obſtare facile quis videbit, ſi & põtificiæ cõſtitutionis reſpõsũ in d.c.ſi.diligēter expēderit:& multa poſſent ꝑ ea aſtruēda cumulari: ſed qm̃ alij ſatis diligenter proſequuti ſunt,nos omittere hic poſſumus: cũ lõga ſanè de hac re diſputatio ſit: nec ſcio an aliquis nodus apud iuris ꝓfeſſores clarior, ĩ hoc dũtaxat traƈtatu.Cæterũ ad prioris quæſt.cõgruā reſolutionē prænotādũ eſt,vt ē ſubtilius inueſtigādo:tāetſi per lõgũ tēporis ſpatiũ famulus,cõſanguineuſve homicidiũ perpetraſſet,cõtemplatione dñi cēſeri cõſtat,ex Bar.in l.non ſolũ.§.ſi mādato.nu.12.ff.de iniurijs cuius meminit idē ꝓfeſſus Ang. Aret.in maleficiorũ trac.n.15.in verbo,& Sēproniũ mādato rē.& ex noſtris Inn.in c.ad audiētiā.de homic.Fel.in c.ſicut dignũ.n.12.e.tit.& ita hāc,de qua agimus,quæſtionē extricādā fore exiſtimo:tametſi doƈt.multa inuoluũt,& nihil reſoluunt:multa implicāt,& nihil explicāt. Ad rē igitur, qua digreſſi ſumus,redeundo illud etiā obuiũ eſt, dominũ tametſi eo meliori modo impedierit,nec fuerit præſens traƈtatui,ſed tantũ ſcientiā habuit,teneri conſtat,ex Bal. in d.c.veritatis. Feli.& alij in prçcitato c.Petrus.licet nõ ſit pœna ordinaria infligēda,ſaltē corporis affliƈtiua. Alia ſubſequitur ſpecies: ſi quis dederit cauſam rixæ,ipſoq; rixāte inimici acceſſerint alterius,atq; eũ occiderũt,minimè tamē vt negotium iſtius agerēt, ſed propriũ,ratione propriæ iniuriç nõ teneri dñm explicāt doƈtores in c.Petrus.& Soci.in c.ad audiētiā.n. 50. pœna tamē ordinaria tametſi iudicātis arbitrio puniendus ſit:quā ſnīam & nos īfra in tertia irregularitatis ſpecie trademus,& explicat Alci.de ver.& re.ſig.ſo.magno 370. n.34.& plura ſolēt à iuris vtriuſq; interpretib.tradi in ea ſpecie,qua agimus,q̃ miſſa facio,cũ à doƈt.leƈtori obuia erunt pcitatis Ad 2.igitur q.circa intelleƈtũ tex.in c.Petrus.de hom.in quo opportunç ſubſequitur germanus intelleƈtus homicidiũ ne,

Domintus tenetur, licet prohibuerit, ad deliƈtum.

à famulis,amicis, cõſanguineiſq́; ꝑpetratũ ĩputãdũ ſit eorũ cõſãguineo,amico,dñove,cuius cã homicidæ occiſionẽ agre ſi ſunt in vindictã iniuriç illatç?& vt à capite ad calcẽ iſthęc q.intelligatur,aliquot diſtinguã caſus de eius intellectu. Primũ ſiquidẽ ſi q.s cãm rixæ dedit,& eius amici,famuli vel conſanguinei,alterũ pugnãtẽ occidit,& ſanè ꝓter eius volũtatẽ, q.nimò contra eius ꝓhibitionẽ,& tũc nõ eſſe irregularẽ,doc. cõiter notãt in præcitato c.Petrus.ideq́; ꝓfiteť Mar. Soci.in c.ad audiẽtiã.n.50.de homic.citãs dictũ tex.vbi excuſatur ab irregularitate,q. ignorauit,vel ꝓhibuit,q.a nõ dedit cãm cõtẽtiõi,nec rixę:imò ipſe occiſus fuit ĩ culpa illius inimicitię, Itidẽ adſtipulatur.Gũd.Auill.de irregularit.c.de ꝑcuſ.col.8. tametſi ab hac cõi ſnĩa ꝓrſus diſcedat gl.in c.vlt.23.q. vlt.q. idẽ ꝓfeſſus ſequitur Bal.in l.data opera.C.q. acc.nõ poſ.col. pe.& in l.1.col.6.de ſer.fug.Hip. in l.vnica.C.de rap. vir.nu. 81.& pacẽ diſſidẽtibus afferã iuribus.Intelligo gl.quã eſt ſequutus Feli.in præcita.c.Petrus procedere quo ad exteriorẽ pœnã ordinariã: lõge q.dẽ aliter quo ad irregularitatẽ. Vel aliter & ſecũdo,& qđ obiter mẽti occurrit, ad iſtius quęſt. examẽ adnotandũ viſum eſt:quia doct. hucuſq; ſuis ineptijs illã gl.clariſſimã obſcurauerũt,& iuuenũ ingenia, quæ maturare debuerãt,perturbauerũt:& dũ anſam ſoluere ſatagũt, nodũ ligãt.Quò ſit,gl.illa ꝓcedet,vbi q.s nõ dedit cãm rixę nec fuit in culpa:q.a alter fuit pugnę aggreſſor: tametſi cõis ſnĩa dubia ſit,tutior tñ mihi apparet ex eo, qđ is, quẽ cõis ſnĩa iudicat irregularẽ;culpãq́; habuit, deditq́; rixę cauſam. Atq; ideo doct.noſtrorũ errores refellẽdi ſunt, & plurimorũ iuriũ germanus & natiuus intellectus hac interpretatione reſtituẽdus.Rurſus in hac ſpecie alius & 2.ꝓponiť caſus, quo ad irregularitatis labẽ incurrẽdã,ſ.qñ cuius cauſa delictũ perpetratur,potuit ꝓhibere,& deniq; ꝓhibuit delictũ cõmittẽdũ,nihilominus ob iniuriã illatã ei homicidiũ ab altero ꝑpetratur:ſi nõ ꝓhibuit,cõſẽtire viſus eſt,atq; ideo irregularitatẽ cõtraxit,ſicuti maximo apice deſeruire videť tex.ĩ ꝑcitato c.Petrus.ad fi.exploſa vtriq; gl. inibi quæ rationib.adeò infitmis cõtratiã ſnĩam cõſtruxit, & exploſa illa gl. id ẽt conſtitutiſſimũ eſt ex his,q́ Bal.adnotat in l.data opera.C. q. ac. non poſ.ad fi.& in d.l.1.col.4.C.de ſeruis.fug.omnium diligẽtiſſimè Hipp.in loco paulò anteà citato.Et q.a multiplex tractatus exponitur,magnis præconijs ab oĩbus doct.in hac

Irregularẽ eſſe conſtat in ſpecie.

ſpecie, de quã agimus, in qua & plura extãt doctorũ reſpõſa, ideo & nos clarioris intellectus cauſa tertiũ ſubijciamus caſum, quo ad irregularitatẽ cõſtituẽdã: ſi ſanè q̃s pſens fuit tractatui. ſuper occidẽdo eius inimico, à cõſanguineis, ſeruis, vel famulo ſuo degẽtibus in hac dũtaxat ſpecie, ſi dñs tacuit, & eius cauſa tractatus factus fuit, in irregularitatis labẽ icidere cõſtat, ſicuti argumẽto optimo deſeruit tex. in l. qui patit. ff. mãdati. c. cõſtitutus. de teſtib. in primo. l. filiusfamiliãs. ff. ad Macedon. Abb. & Fel in d. c. Petrus. quæ omnia alia in quæſtione negotiũ nobis fuit, & de his paulò anteà mẽtionem fecimus, & idẽ explicat Iaſ. in d. l. de pupillo. §. ſi quis in prę. n. 14. ff. de no. ope. nunt. quo in loco pleraq; id genus alia cõiecit, quæ curioſis cõijciẽda relinquo. Et hic tertius caſus argutijs quibuſdã vitã tacitè claudit: ſicuti quilibet, q̃ huiuſcemodi artẽ mediocriter calleat, ex his noſtris ingenuè fatebitur. Cæterũ quartus ſubijcitur caſus, vtpotè ſi rixæ causã q̃s dederit. ipſoq; rixãte acceſſerũt alterius inimici eumq; occiderũt, proprię iniuriæ, ac inimicitiæ ratione, minimè tamẽ, vt negotiũ illius agerent, eſſe irregularitatis reum exiſtimat Gũdiſ. à Villadiego noſter Hiſpan. in tract. de regularitate c. de percuſſo. col. 8. Cuius opinio, quàm ſit à ratione deuia, cõſtat ex c. ſignificaſti in 2. de homic. à cuius ſnia in ea ſpecie diſcedit Soc. in c. ad audiẽtiã. n. 50. de homic. Et hãc ſententiã profitetur Abb. in pcitato c. Petrus. & interpretũ ferè maior pars hoc tenet, pleraq; alia fortiora argumẽta cõtra Gũdiſa. adducẽtes. Poſtremo, vt colophonẽ addã quo ad irregularitatẽ, huic q̃ ęſt. quintus ſubijcitur caſus, antiqua doctorũ retia, & difficillimos modos reſoluẽtes, & ſuperuacuas diſtin. doctorum exulare cupiẽtes, dñm teneri exiſtimo, tametſi eo meliori modo delictũ impedierit, nec tractatui fuit, præsẽs, ſed vtiq; eius ſciẽtia fuit neceſſaria, in irregularitatis crimen incidere cõſtat: ſi q̃dẽ eius reuelatio neceſſaria fuit, ad vitãdũ crimẽ, nihilominus, mala mẽte, maloq; animo, ac Zelo hãc omiſerit reuelationẽ. Et huic accedit ſententiæ Her. in d. c. Petrus, tametſi Imol. & alij pleriq; inibi diuerſa ſenſere, & do. in diuerſas ſciſſi ſunt ſnĩas: ipſe tñ in hoc dubio exiſtimo, nõ ſolũ eſſe locũ irregularitati. ſed & alijs pleriſq; pœnis, quę ex d. c. cõſtitutus, deducũtur. & in c. ſicut tuis. de ſimonia. Et huic accedit ſnĩæ Fel. & alij ſignãter hanc deducẽtes q: in d. c. Petrus. & Bal. ante hos in c. veritatis. de dolo & cõt. tametſi nõ

ſit pœna

ſit pœna ordinaria infligēda,ſaltim criminalis vel corporalis,ſed vtiq; in irregularitatis labē incidere cōſtat:licet Legiſtę & Canoniſtę diu in varias opin.ſecti ſunt, ſed tandē crebrior ſnia hæc inualuit. Sic em̄ & antiqui iuris cōtētio dirimitur i:n mēſa librorum vol. ad mediocrē modū, & hos caſus tandē peruenitur. Et his videtur Imolę. & ſequaciū perſpicaciam defeciſſe:alioquin pleraque in iure prægnantia reperientur,quę his ſpeciebus & hac diſtinctione tolluntur.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus c.vlt.de homi. lib.6. examinatur præter alios non inconcinne.*
2 *Mandans & mandatarius in caſu d.c.vlt. pœna delicti ordinaria tenentur,ſi homicidium ſequatur.*
3 *Mandatum tacitum quibus verbis cenſeatur inductum.*
4 *Mandans tantùm tenetur de vulnere,licet occidi mandauerit.*
5 *Irregularitas conſtituitur ex homicidio,caſuali, quoties voluntas fuerit ad homicidium indirecta.*
6 *Mandans an teneatur de actu perpetrato per mandatarium vltra mandati formam.*
7 *Mandans an teneatur de homicidio, ſi mandatarius mandatum repudiauerit,tamen poſteà occiderit.*
8 *Mandatarius,ſi alteri mandat homicidium fieri omnes tenentur.*
9 *Nuntius qui ſciēs,literas defert,perpetrādi homicidij cauſa, æque ac mandatarius tenetur.*
10 *Qui plurib.homicidiū fieri mādauit,an vnica tātū pœna puniat.*
11 *Clericus mandans percuti Titium,ſi in aggreſſu occidatur mandatarius,an incurrat irregularitatis labem.*
12 *Clerici armis ſi quis percutiatur,an clericus incurrat irregularitatem.*
13 *Occidi an poſſit impune,qui impune poteſt offendi.*
14 *Mandatarius qui profitetur ſe occidiſſe, non vt adimpleret mandatum ſed quòd ſibi eſſet inimicus,excuſat mandantem.*
15 *Mandans an teneatur ſi conſtet mandatarium delictum attentaſſe non tamen conſummaſſe.*
16 *Si delictum mandatum fieri Arenſi,committatur Pampilonæ,an ſit inſpiciendus mandati locus,vel delicti.*
17 *Ratione delicti nō ſolū quis ſortitur forū,ſed etiā ratione mādati.*
18 *Mandatarius an ſit legitimus teſtis contra mandantem.*
19 *Mandatarius torqueri poteſt,donec oſtendat mandantem.*
20 *Mandans an teneatur homicidio ſequuto ex delicto, quod non*

animo

animo occidendi fieri mandauerat.

21 *Nobilis mandans pauperi delictum committi,eadem,qua pauper, pœna afficiendus eſt.*

22 *Statuti vel legis municipalis verba ſuper homicidio loquẽtia quomodo intelligantur.*

23 *In his quæ ſunt à iure prohibita,ſi mãdatarius non eſt ſubiectus mãdãti,ſi delinquat ex mãdato, nõ eſt a criminis pœna ĩmunis.*

24 *Quid etiam in grauioribus criminibus diſcutitur.*

25 *Prĩcipis ſuperiorisve mãdato,obtẽperãdũ nõ eſt.ſi & ĩiuſtũ fuerit.*

26 *Qui mandatum,ſuſcipit, ſi & perſona ſit, quæ obtẽperare tenetur mãdãti,adhuc in grauioribus criminib.mitiori pœna afficiatur.*

27 *Quid etiam ſi id,quod mandatur,eſt de genere prohibitorum, ſed alia quauis cauſa permiſſum,quid & agendum.*

28 *Adulterum occidere, niſi filijs abſque criminis pœna mandari non poteſt.*

Examinatur celebris Boniſacij octaui cõſtitutio in c.fi.de homic.lib.6.cum nouo detecto intellectũ plurium iurium de his, qui homicidium committi mandarunt,agentium. Cap. XV.

1 MVltiplex † tractatus exponitur, magnis præconijs ab omnibus doctoribus circa intellectum Boniſacij octaui,in c.fi.de homicid.libr.6. Cùm vix alius fundus ſit,qui maiorem vberioremq́; meſſem reddat,circa mãdãtis homicidium committi pœnam. Multæ n. in hac materia dubię ſunt interpretũ opiniones,in qua plura extãt doctorum reſpõſa. Nam nõ de lana caprina,vel glãde legẽda,ſed vtiq; de pœna cõmitti mãdãtis delictũ agitur: quocunq; me verto,eſt cœlum vndiq;,& vndiq; pontus: nec ſatis video in tanto,tamq́; turbulento fluctu opinionum, ne ventorum dicam dextrorſum ne,an ſiniſtrorſum, nauis ducenda ſit,quo in portũ ſatis tutũ conferre nos poſſimus: tamen omnibus non oſcitãter perſpectis,quę ſit dubiæ ſententia mẽti expediã. Accedit tamen hic fortaſſis,quod in pratis fertilibus ſolet,quibus & zizania innaſcitur, quã omni ſtudio & labore extirpare agricolę diligentius ſolent: ita ipſe, qd ferre valeãt humeri,experiar: Itaq; ſubſequitur alius primi articuli appẽdix in caſu.c.vlt.de homic.lib.6. Cuius hęc ſunt verba: Is, qui mandat aliquem verberari,licet expreſsè

inhib-

in hibeat,ne occidatur vllatenus,vel membro aliquo mutiletur.irregularis efficitur: ſi mādatarius fines mādati excedēs mutilet vel occidat,cùm mādādo in culpa fuerit,& hoc euenire poſſe debuerit cogitare .Hactenus prædicta conſtitutio. Quo quidem caſu quidā vere cenſent,mādat orē nō eſſe puniendū mortis pœna,nec homicidij volūtatij ordinaria, ſed extraordinaria tātùm.Huius opin.authores ſunt Franciſ.de Capitibus Liſte,Ant.de Roſel.Ang.à Caſt.Pau.Caſtr.filius apud Cęp.conſilio 35.& 36.& 37.ſingularis ad hanc rē editis reſpōſis,Gem.in d.c.ſi.Soc.in c.ad audiētiā.Anan. in c.ſicut dignū.§.ſi.de homic.Bar.& Iaſo.in l. non ſolùm.§. morte.ff.de noui oper.Bar.in l.diuus.ff.de ſicar.Marſil.in eadē l. §.diuus.& in l.1.C.e.Bal.Pau.Rom. Aetius,Iaſ.i l.ſi q̃s mihi bona.§.ſed q̃d ſi mādauit.ff.de acq.hær.Cum;conſi. 134. doct.in l.quid ergo.§.pen.ff.de leg.1.arg.l. in lege Cornelia & in d.l.1.§.diuus.Quibus nec admodū iuitus accedit Cæp. cōſi.34.& in ea ſpecie cōſuluit Hip.cōſ.67.Et rurſus cōſ.10. doct.paſſim in l.quoniā multa.C. ad leg. Iul. de vi publ.ex quibus omnibus vno ore ſolet colligi pœnā ordinariā homicidij non eſſe admittēdā,vbi homicidiū cōmiſſum fuerit aſq. vero animo & directa occidēdi volūtate,vt paulò anteà diximus c.præced.Deniq; eādē opinionē quo ad mādatorē adſtipulātur doct.ſecuti ſunt Dec·cōſi.234.conſi.482.Hip.cōſ.66. Bal.in pract.tit.de quæſt.2. col.Pan.& alij pleriq; in ea ſunt ſentētia in c.ex literis.de exceſ.prælat.& iterum c.ſententiam ne cler.vel monac.Fel.in c. vniuerſitati.in princ.de ſen. exc. Imo.in d.c.ſicut dignū.Hipp.ſing.176.Th.Gram.in cōſ.20. Paul.Par conſi.161.lib.4.quorum opinio humanior eſt & tutior,teſte Lud.Car.in prac.crim.ti.de homic.§. circa.n.6. tāetſi prorſus cōtrariā adſtipulāt ſn̄iam Barth.Cæp.d.cōſil. 34.multiſq; rationibus ꝓbare nititur hūc mādatorē puniendū fore pœna ordinaria homicidij.Circa cuius examen perſpicuumq́; intellectū nonnulli extrema ſua iudicia miſcuerunt,nō ſine captionis ſuſpicione,ſed quia in his regnis pōtificia iſthęc deciſio paſſim in controuerſiā adduci ſolet, ideo in eius enucleatione experiar quid ferre valeant humeri ingenijq́; vires. Et primò † intelligo pontificiā cōſtitutionem præcitati c.fin.& communi conſenſu receptam ſententiam, 2 ſi homicidium ſequitur teneri mandantē & mādatariū pœna delicti ordinaria.l.nō ſolùm.§.ſi mādato.ff.de injur.l.1.§. deieciſſe

Mandantis crimen committi pœna.

Qua pœna puniatur abſq; voluntate interficiēs.

deieciſſe.ff.de vi.& vi arm.l.nõ ideo minus.C.de accuſ.l.ſer
uos.C.ad l.Iul.de vi pub.l.is dãnũ.ff.de reg.iu.l.pe.C.ſi reus
vel acu.l.lege Cornelia.§.fi.ff.de iniur.l.hoc iure.ff.de regu.
iur.Bar.in d.§.ſi mãdato. col.1. Et huius ſentẽtiæ authores
habeo Iac.But.Sal.& pleroſq; alios in pcitata l.nõ ideo mi-
nus.& nouiſſimè ſignãter huic accedit ſentẽtiæ An.Gom.to
mo 3.delict.c.3.nu.39. quod cõuinci poſſit ex pleriſq; alijs,
quæ cõgerit Th.Grã.Pariſ.Carr.locis pręcitatis,& Cæp.om
niũ diligẽtiſſimè pleraq; eo in loco, cuius & anteà memini-
mus. Nec aliquo iuris apice obſtat cuiuſdã iunioris dubita-
tio,exiſtimãtis rei turpis nullũ eſſe mãdatũ,nullus cõtractus
nullaq; actio,nullaq; obligatio,ex l.ſi remunerandi.§.ſi paſ-
ſus.ff.mãdati.vbi ſcribit Cõſultus,Rei turpis nullũ mãdatũ
eſt.l.à reo.§.fi.ff.de fideiuſ. Siquidẽ intelligẽda ſunt, quo ad
actionẽ partẽdã inter mãdãtẽ & mãdatariũ,longè quidẽ ali-
ter,quo ad actionẽ,vel accuſationẽ querẽdã ei, in cuius piu-
diciũ mãdatũ eſt,ſicuti magna authorũ pars definiere, inter
quos eſt Bar.in pręcit.l.nõ ſoluni.§.ſi mãdato.col.j.ff.de in-
iur.Ia.But.Sal.& pleriq; alij in l.nõ ideo minus.C. de accu.
Ex quorũ lectione cõſtitutiſſimũ eſt,in accuſatione crimina
li huius criminis teneri,locus,& tẽpus delicti cõmiſſi pone-
re,nõ tamẽ locus,& tẽpus mãdati.Secũdus iuris eſt appẽdix,
ꝙ tẽpus accuſationis currit à tẽpore cõmiſſi delicti,non tñ
à tẽpore mãdati,ex tex.ad id pſtãtiſſimo in l.ſi qs vxori.§.
nec verbo.ff.de fur. Vbi Cõſul.ita ſcriptũ reliquit. Quare,&
opẽ ferrẽ,vel cõſiliũ dare tũc nocet,cùm ſequuta cõtractario
eſt,tex.in l.qui ſeruo.co.ti.ff.Bar.idẽ profeſſus nu.9 in pręci
tato §.ſi mandato.cui nec admodũ grauatus accedit Ang.in
trac.malefic.in par.Sẽproniũ mãdatorẽ. col.7.ver. ſeptimò
quærit.principalẽ cõcluſionẽ intelligẽdã fore opinor, tãetſi
ex interuallo,mãdatũ executioni mãdet,ex Innoc.n.2.Anc.
Anan.& pleriſq; alijs in c.ad audiẽtiã.de homic.Bart. in d.§.
mãdato.nu.2.Baſ.in l.nõ ideo minus.C.de accuſ.col.fi.& ibi
Sal.nu.14.nec obſt.ſi qs recti limatiq; iudicij vir obijciat, ꝙ
in dubio iuris adeſt præſumptio, ꝙ actus geſtus noie, ꝓprio
potius videt,q̃ alieno,niſi & id expreſſim dicat noie alterius
gerere,ex l.3.§.ſi ꝓ tutore.ff.iu.ſol.l.quacũq;.ff.de ꝓcu.l.Pa
pinianus.ff.mãd.l.& magis.ff.de ſo.l.cũ poſt.§.1.de admi.tu.
l.fi.ff.de inſt.act.Bar.& pleriq; in l.1.§.nũtiatio.ff. de op.no.
nũt.nu.12.Cui in ꝓpatulo eſt iñſio,cum & illud in ciuilibus

Rei turpis nullũ eſt mandatum.

Quãdo noceat opem ferenti.

cauſis

cauſis,in quibus & actus non põt cõpetere niſi & vni,intelligendum eſt longè quidẽ aliter in cauſis criminalibus, in quibus & vterq; qñque tenetur:rurſus quia in delictis odiũ vertitur,& non fauor,ideo contra vtrumque fit interpretatio:etſi doctores ex his in varias ſciſſi ſunt ſnias,atque ideo difficillima ſit huius nodi ſolutio : ipſe tñ potius probarem priorem ſnĩam,ni percuſſio mandata maxime oñderet(eius qualitate inſpecta)mandantis voluntatẽ fieri homicidiũ directè,ex his quæ nos aliquot axiomatibus declarauimus ſuprà ca. 14.idq; quã maximè cõueſtiri poſſet ex his,quæ elegãter Bald.hoc in propoſito adnotat in l.nõ ideo minus C.de accuſ.itidẽ in l.cũ mãdati C.mãd.& serioſè alia cõgerit Ro.Alex.in l. ſiqs mihi bona §.ſed quid ſi mãdauit.col.vlt.& inibi expreſſim adnotat Iaſ.poſt Caſtr.& Aret.Ang.in malef.tract.verbo, Sẽproniũ mãdatorẽ q.x. ſiquidem ſi mandet percuſſionẽ eo inſtro fieri,vtpotè difficillimũ ſit adhibere modũ,quin homicidium ſequat,conſtabit vtiq; mãdatorẽ voluntatẽ ſuã in homicidiũ direxiſſe.Ex quibus euidẽter cõſtabit in ſpecie ca.vlt.homicidiũ eſſe voluntariũ,nõ tñ caſuale:& regiæ leges extãt,ſicuti & nos eo loco adnotauimus prçcitato.Cæterùm põtificiã cõſtitutionẽ in prçcit.c.vlt. diligẽtius explicãdã aſſũmpſi, q̃ hucuſq; factũ fuerit ab interpretibus nr̃is: quia in nonnullis profeſſores nr̃os deliraſſe dignouerint circa illius text.verũ examen,perſpicuumq; intellectũ.Et intelligo minimè exigi mãdantẽ eſſe præſentẽ, vtpotè de mãdato ac delicto perpetrato per mandatariũ teneat,ex tex. ad id oĩum præſtantiſſimo, in l.1.§.prætor.ff.ne quis eũ,qui in ius vocatus eſt,vi eximat.quẽ adnotauere inibi.ad id Pau. Iaſ. & alij pleriq; in albo primariæ doctrinæ poſiti huius farinæ authores.Idẽ ꝓfiteẽ Bart.in l.ſi ꝑ aliũ.eo.tit.apud quos id ſatis iã ſatis definitũ eſt.Secũdò ex eodẽ fonte & illud deducit, nõ tm̃ ꝓcedere in mãdato expreſſo,ſed in mãdato tacito, vt mãdatori homicidiũ imputeẽ quo ad irregularitatẽ,ẽt ſi præmiſſa fuerit ꝓteſtatio de nõ occidẽdo quẽquã,teſte Matheſil.no.187.& ſentit Corſ. in ſing. ver.præceptũ.Et huius declarationis exẽplũ erit,qđ ex Bart. ſolet adduci in l.ſi qs mihi bona §.ſi qd ſi mãdauit.aliàs §. pr Seio ff.de acq.hær.& nobis negotiũ fuit ca.14.nu.5. ſ de illo ſanè q̃ paſſus iniuriã dixit filio vel famulo. Nõ regrediaris in domũ meã donec ipſe aliquid nouũ audiã de te.Nã † & Bar. 3
& alij pleriq; in ea ſunt ſnĩa,ſubẽe mãdatũ tacitũ de offẽdẽdo illum,

Voluntas mandatarij in homicidium.

illum, ì quo dño illata eſt iniuria, tex. optimus in c. ex literis. de exceſ. prælat. vbi Anch. & Abb. Ro. in ſing. 719. Mar. Soci. in c. ad audientiam. de homic. nu 74. Ang. in tract. maleficiorum. in ver. Sempronium mãdatorem q. 21. Alex. conſi. 127. vol. 4. Bal. in c. veritatis 3. col. de do. & contr. Alex. & Iaſ. in d. l. ſi q.s mihi bona §. ſed ſi mandauero. Iaſ. idē profeſſus in l. 1. C. de ſer. fug. col. 6. Rom. ſing. 719. Corſ. in ſing. verb. præceptũ. lo 1. incip. famulus cuiuſdã. Alex. cõſi. 106. & cõſ. 53. vol. 4. Fel. idē adſtipulatur in c. afferte. de præſum. ver. datur etiam exẽplũ. Et iterũ in c. ſicut dignũ. de homic. Alex. conſi. 69. vol. 2. & in l. 1. de his quib. vt in d. Hip. conſi. 132. Abb. in c. pe. ne clerici vel vouen. Fel. in c. Petrus. de homic. 4. fal. Deci. conſi. 234. ad fi. Anan. conſi. 59. ex quorũ doctorũ perplexo catalogo hãc eſſe frequẽtiori calculo receptam ſnĩam cõſtat. Etenim & in hoc mandato præſumpto locum ſibi vẽdicat tñſio tex. in d. c. vlt. de homic. lib. 6 ſicuti paſſim doct. locis præcitatis meminere. Tertiò † obſeruandum eſt quid è cõuerſo, vbi
4 delictũ alteri demãdatũ eſt expreſsè ac directè tẽdẽs ad homicidium: & ſanè mãdatarius vulnerauit, non tñ occidit, teneri nẽpe de vulnere, minimè tñ de homicidio, vti exiſtimat Bal. Pau. Ro. Aret. & Iaſ. in d. l. ſi quis mihi bona §. fi. & in l. in ſuis ff. de lib. & poſth. & huic ſnĩæ accedit Corn. conſi. 269. vol. 1. in prin. 3. col. & præcitato §. diuus ff. de ſicar. tametſi ad peccatum vel irregularitatem incurrẽdam aĩus inſpiciatur. Abb. in c. Henricus. de cler. pug. in duel. Alex. conſi. 179. volu. 7. & conſi. 69. vol. 4. non tamen ad actum puniendum, in quo factum conſideratur, tradit Lud. Carr. in pract. crim. §. homicidium. nu. 58. Et huic obiectioni longè aliter reſpondit Iaſ. & Ro. in l. ſi is qui pro emptore ff. de vſuc. Ang. in malefi. tract. in verbo, Sempronium mãdatorem 14. q. quorum tñſionem conſultò miſſum facio, ne lectorem nimis fatigemus. Nihilominus aduerſus hanc concluſionem ſolet obijci tñſio text. celebris in ca. is qui. de ſent. exc. in 6. dicentis irregularitatem nullo in caſu eſſe conſtituendam, niſi in iure pontificio id fuerit expreſſum. Quem tex. ibi maximè commendarunt, przſertim Franc. dicẽs eũ ſingularẽ eſſe. Idẽ Frãcus in c. dilectus. col. 4. de appel. Bert. in trac. de Epiſ. c. vlt. nu. 8. nam cùm hoc vitiũ ſit iure humano inductũ ac põtificio, nũquã ei cõtingere cõſtat, niſi expreſſim ſit eodẽ iure definitũ, eo ĩ loco, cuius & anteà meminimus. Eodẽ iure definiri poterit, ꝙ in hac ſpe ci

Quid ſi mandatur homicidiũ committi, & vulnerauerit.

cie vtiliter inquirendũ, erit, ꝙ ſi poſt mãdatum delictũ nõ ſequatur, vtpotè quia mãdatarius nõ potuit executioni mãdare, vel qa ſibi reuocatũ eſt mandatũ, an rõne mãdati ſuſcepti teneat? In quo tametſi dubiæ ſint interpretũ ſnĩæ, ipſe veriſſimũ eſſe exiſtimo, ꝙ ſi delictũ erat atrox, ex ſolo mãdato iudicãtis arbitrio pęna afficiẽdus eſt, ſicuti argumẽto optimo deſeruit tex. in l. 1. ff. de extraor. crim. & in l. fi. ff. quod q. ſ. iur. Sin minus leue erat delictũ, immunis eſt à criminis pœna, ẽt nec extraordinaria, ex l. item apud Labeonẽ §. ſi curauerit ff. de iniur. Bar. in d. §. ſi mãdato. n. 3. Ang. Sal. n. 13. in pręcitata l. non ideo minus. Et huius ſnĩæ authores habeo Flor. in l. liber homo. in 2. nu. 6. ff. ad l. Aquil. Alb. in l. item apud Labeonẽ §. ſi curauerit ff. de iniur. Ang. in trac. maleſ. in par. Sempronĩu mãdatorẽ. col. 3. ver. quærò ſecũdò. tex. ad id pręſtantiſſimus in l. ſæpe. ad fi. ff. de ver. ſig. & in l. ſi qs vxori §. nec verbo ff. de fur. Quartò deducit̃ vera rõ ad tex. in præcit. c. vlt. vt qs irregularis cõſtituatur ob homicidiũ, in quo eius volũtas minimè fuit directa, imò illud abhorrẽs, & nihilominus mãdator in hac ſpecie irregularis eſt, rõne homicidij volũtarij. Fertur ſiquidẽ volũtas in id, ex quo immediatè mors fuit ſecuta: atque ideo eſt indirecta voluntas ad homicidiũ ꝑꝑ illam culpã, quã habuit mãdator, minimè pręcauẽdo, ꝙ ex his ꝑcuſſionibus & actibus ſoleat immediatè mors cõtingere, atq; ideo nõ oĩno eius in cauſa incuria excuſare debet, ex eo ꝙ nõ habuit aĩum occidendi. hanc rõnem colligo ex tex. præcit. c. vlt. quæ ineuitabiliter ex illius verbis fundatur: & eſt rõne & moribus æquiſſimũ. Quintò ſubijcit̃ ſpẽs, † quo ad pręducti põtificij rñſi adnotationem: cauendum eſt per q̃ maximè irregularem quem conſtitui ex homicidio caſuali, quoties fuerit volũtas ad homicidiũ indirecta, ſicuti Bar. ſenſit in l. diuus. ad fi. ff. de ſica. vtpotè ſi quis piatẽ habuerit diſpẽſandi circa irregularitatẽ ex homicidio caſuali ꝓ̃ctã nõ poſſet (vt opinor) eã tollere irregularitatẽ, q̃ in caſu pręſcripto cõtracta fuiſſet. Siquidẽ homicidium voluntariũ, tametſi nõ fuerit ꝑpetratũ directa volũtate ad occiſionẽ, imò fuerit volũtas ad homicidiũ ĩdirecta. Qđ Bar. ſenſit ĩ d. l. diuus. ad fi. ff. de ſica. & doc. quorũ anteà meminimus. Sextò, ſolet ad illius c. deciſionẽ † adnotari mãdatorẽ nõ teneri de actu ꝑpetrato ꝑ mãdatariũ cõtra mãdati formã, aut præter illã: nẽpe, vt rem exẽplo ſubijciã: Si mãdator iuſſerit mãdatario quod extra pretoriũ Semproniũ percu-

Si contra mandati formã delictũ committatur, nõ tenetur mandans.

percutiat, is verò intra prętorium percuſſerit: tenebitur quidem mandator à percuſſione illa extra prætorium, non autem de ea, quæ intra prætoriũ contingeret: vtpotè ſi diuerſa foret pœna conſtituta. Et huius ſnīæ authores habeo in albo primariæ doctrinæ conſtitutos, Io. Ana. in c. ſicut dignum. de homic. & ibi Fel. col. 2. & nouiſſimè huic accedit ſnīæ Ludo. Carrer. in prac. crim. §. homicidiũ. nu. 73. ad fin. apud quos id definitum eſt. Septimò, hinc & illud ad germanum illius ca. ſi. intellectũ & examen conſtitutiſſimum ſit, tametſi mandās minimè proferat adeò illa verba expreſſa, ſicuti in præcedenti declaratione, ſed ſub nube, vtpotè quia proferat ea verba, Perperā eſſe hoc factũ, ac non conuenit hanc iniuriam remanere impunitā, alloquēs cũ famulo filioue: Siquidē per talia verba cēſetur mandaſſe, vti hac in re extat tex. in c. ex literis. de exceſſibus præl. ac idē profeſſus Ro. ſing. 719. quod & nos ad ambas (vt aiũt) aures adnotauimus ſuprà ca. 14. ver. quartus ſubijcitur caſus n. 5. Octauò, his oībus cōuenit ad pōtificię cōſtitucionis examē, ꝙ ſi mādatarius † mandatũ expreſſim repudiauerit, ac deinde occiderit, à criminis pœnā dñm immunē eſſe aſſeuerat Bal. in l. ſi literas. ad fi. C. mādati. itidē in l. 1. col. 3. C. de ſer. fug. Barr. in l. qui aliena. §. ſi is qui ff. de acq. hær. Itidē in l. fi. de quæſt. & in l. nō ideo minus C. de accuſ. & in l. quicunq; C. de ſer. fug. Quibus nec admodũ inuitus accedit Alex. poſt Bar. in l. is q. §. vnde quæritur ff. de manumiſ. Alex. ēt in præcitata l. fi. Porrò hæc eadem quæſtio in hoc dũtaxat tractatu perplexā valde exiſtimat̄, quę maximè doctorũ capita torquet, & in varias ſciſſi ſunt ſnīas doctores, & alij alia adiecere, quę nobis hic ꝓſequi nō lubet. In quo dubio hac ſola vſus diſtinctione rñdeo: ſi ſanè homicidiũ cōmittat̄ ex interuallo grādi poſt mādati repulſionē, dñm immunē eſſe à criminis pœna, minimeq; teneri. Quā diſtinctionē ꝓfitet̄ Bar. in præcit. l. nō ſolũ §. ſi mādatũ. ver. quęro mādauit ff. de iureiu. in 1. q. Inn. idē ꝓfeſſus in c. ad audiētiā. de homic. Bal. in l. 1. C. de ſer. fug. 2. col. ver. & idē ſi mādatũ. & Ant. Gō. huic accedit ſnīę c 3. delict. n. 40. hic plura ſingulariũ doctorũ ſcripta cumulare poſſem, quæ cōſultò omitto: intelligēdo ſanè prædictā ſpeciē ea lege, eoq; pacto, vt mādatario reuocationē notificaret, certiorēq; faceret eũ, q offendēdus eſt, ſicuti exiſtimat Anch. in cle. j. de renũ. Cęp. caut. vl. n. 255. q̄bus acceſsēre Hip. conſ. 150. Alex. conſi. 83. vol. 7. ſiue & is tacitè, ſiue

Mandans non proferēs verba expreſſa, an vere cenſeatur mandaſſe.

7

ſiue expreſſim mandatum reuocauerit: in ea ſpecie à criminis pœna immunis eſt mandans, ſicuti maximo apice deſeruire videtur capitu.quicunque.de ſentent. excom. libr.6. & inibi gl.& paſſim doct.adnotant, & in ea quæſtione expreſſim cenſetur reuocare quando verbis expreſſis reuocat, ne mandatum exequatur, vt per Bart in d.§.ſi mandato. & in l. ſi non remunerandi §.mãdauero ff. mand. tacite, quia mandans fecit pactum pacemue cum offendendo: argu.l.3.ff. de adim.leg.Angel.in verbo, Sempronium mandatorem. Ludo. Carrer.in pract.crimin.in §.homicidium.nume.79.& aliqua tradidimus de aſſaſſinis tractantes, 8. caſu, & nouiſſimè Anton.Gom.capit.3.delicto.nu.39.ampliat.1.Siquidem ſi non conſtet de mandati reuocatione virtute præcedentis mandati, tametſi ex longo interuallo iuris præſumptio eſt delictum eſſe commiſſum, ex Barto.in d.§.ſi mandato.nume. 2. Bald. in d.l.non ideò.ad fi.& inibi Sal.nu.14. Nonò verum enimuerò, quæri ſolet hoc in negotio: Si quis † mandat vni committere ſanè homicidium, ac rurſus, qui ſuſcepit mandatum alteri mandat, vtrunque de homicidio teneri reſpõdit Bal. in l.ſi ego.per illum tex.ff.quod vi aut clàm.Bart.in l.1.§. incidit ff.ad Turpil.Bald.in l.1. §. nec autem.de caduc.tol.3.col. verſi.extra tex.atque ideò Bal.Bar.Ang.locis præcitatis. Hi omnes aſſeuerant idem cenſendum eſſe in nuntio † portante literas ad homicidium perpetrandum, eo ſecuto, eumque teneri ea lege ac conditione. ſi nuntius certior factus foret homicidij committendi, eam ſanè pœnam luere debet, perinde ac mandatarius. Et huius opin.authores ſunt Cyn.in d.l. nõ ideò minus C.de accuſa.& Barto.in præcit. §. incidit Barto. & Marſil.in l.ſcienter ff.de parric.is idem conſil.27. & in l.1. §.pręterea ff.de ſica.nu.181.Io.de Arno.in ſoliloquio 43. incip.Nuntius.Bald.in l.1.§.nec autem C.de caduc.tol. Bar.in l.1.§.incidit ff.ad Turpil.& in l.aut qui aliter §. 1. ff. quod vi aut clàm. Idem ſanè exiſtimo in nuntio portãte literas proditionis contra rempublicã principemue, tenetur ſiquidem vt principalis.not.doct.in l.1.ff.ad leg.Iul.maieſt. Idem cenſendum eſt in nuntio mandante alteri: nam vterq; tenetur. Bal.per illũ tex.in l.ſi ego ff.quo vi aut clàm. & inibi Bolog. in eius interpret.Bal.in præcit.§.nec autem.Ang.in malefic. tract.in ver. Semproniũ mandatorem q.6. plura hic examinanda ſe offerebant, quæ vt breuitati ſtuderem, explicare nõ

8

9 *De nuntio literas afferente ad homicidiũ committendum.*

Itidem de portante literas proditionis.

Q eſt ani-

eſt animus. Decimò, his ita prænotatis, lectorem admonen-
dum cenſeo alia eſſe menti tenẽda in prædicti Pontificij re-
10 ſponſi adnotatione: ſi ſanè †quiſpiam pluribus mãdat homi-
cidium perpetrare, & plures occidunt quempiã, ſitne vnum
delictum cenſendum mandantis, ac vnica pœna puniatur: an
plura, nempe perpluribus pœnis? In quo dubio ea ductus di-
ſtinctione reſpondendũ cenſeo: ſi ſanè vnum eſt delictũ com-
miſſum à pluribus, vnica pœna punitur mandator, quando
vnicum mandatur delictum, tametſi pluribus mandetur: lon-
gè quidem aliter, ſi plura perpetrantur delicta, ac homicidia.
Nam quot ſunt delicta, tot pęnis afficiendũ eſſe mandantem
exiſtimat Bar. in l. ſi. 2. col. verſic. & pro hoc poteſt ſolui ff. de
ſica. itidem Bar. in l. fin. ff. ſi famil. fur. fec. dic. & in ſimili quæ-
ſtione tradit Corn. conſi. 33. volu. 3. apud quos iuris antiſti-
tes ſatis hoc iure probatur. Vndecimò etiam conuenit, & il-

An in excommunicationẽ incidat, qui ſolicitat clericum percutere.

lud ex præmiſſis deducitur, ꝙ ſi quis mandat, inſtigat, vel ani
mũ alicuius alliciat, aut ſanè ſolicitat ſacris initiatum cleri-
cumue percuti, mandatarium teneri, ac in labem & excom-
municationis incidere pœnam, perinde ac ſi ipſe mandans
percuſſiſſet. Et huius opin. authores ſunt Bald. Angel. Raph.
Cum. in l. quid ergo §. pen. ff. de leg. 1. idemq́; reſpõdit Alex.
poſt Bar. in præcitato §. ſi. mandato. ad ſi. Abb. in c. mulieres.
de ſent. excom. & omnium diligentiſſimè Iaſ. in l. 1. C. de ſer.
fug. quod ſanè nõnulli intelligunt mandatorẽ teneri de actu
perpetrato per mandatarium, tametſi mandans ante delicti
conſummationem reuocet mandatum, vt per Bart. in l. ſi pe-
cuniam §. ſi ſeruus ff. de cond. ob cauſ. gl. in præcitato ca. mu-
lieres. & not. in c. cùm quis. de ſent. excom. lib. 6. Imol. in cap.
ad audientiam. de homic. Felin. in c. ſicut dignum. eod. tit. qui
nodus eſt intelligendus, vt per Feli. in d. c. mulieres. & Bal. in
Margar. ſua, verſ. mandans. verſi. 6. Duodecimò hinc profectò
manifeſtè conſtat verſa vice nempe ſi inſignitus ſacris ordi-
nibus mandat, aut inſtigat alium percuti aut occidi, in labem
irregularitatis incidere conſtat ex doct. reſponſis in d. §. pen.
& in c. ſicut dignũ. præcitato. Tametſi prohibeat expreſſe, ne
occidat, vti exiſtimat Bal in l. cùm mandati. C. maud. Ang. in
d. ver. Semproniũ mandatorem 8. & 9. q. apud quos id defi-
nitum extat. Decimo tertiò hinc etiam examinari poterit
quæſtio illa, quæ doct. capita torquet. ſi ſanè † clericus man-
11 dat percuti Titium, & mandatarius in aggreſſa occidatur,

incidatne

incidatne in irregularitatis labem per mandatarij mortem? traditur à doct.in d.c.ad audiẽtiam.& inibi Abb.ad hoc multum notat extrà de homic. Decimo quartò,hinc etiã conuenit:ſi † quiſpiam armis clerici percutiat, laboretne clericus 12
irregularitatis vitio? notãt doct.in ca.Petrus.de homic. ac de hac q.ſatis diligenter reſpondit Nic.Plob.in tract. de irregularitate.nu.13.& 14.irregul.pleniori manu Fel. in prçcitato c.ſicut dignum.Decimoquintò,accedat quaſi totius materię coronides;quod & Barto.hac in re tradidit in conſil.188. inducens tex.in prçcitato c.vlti.de homicid.ad aſſertionis probationem,quam ipſe aſſeuerat, poſſe impunè occidi eum qui poterat † impunè offendi, quaſi ſub permiſſa vel incondita 13
offenſione,& homicidium mandatum cenſeatur: cuius inductio Bart.quàm ſit à ratione deuia,viderint omnes, qui recti limatiq; iudicij ſunt:ſiquidem in d.c. vlti. irregularis non eſt mandator, ex eo ꝙ ad occiſionem mandatum cenſeatur dediſſe,ſed quia ſecutũ fuit homicidium immediatè,& per ſe,ab illo actu,qui mandato cõtinetur:aut propter,culpam, quam mandator habuit directam, vel indirectam ad ipſum homicidium,quod deinde ſecutum eſt.Qua ſanè ratione ſic perpẽſa, minimè probatur Bart.opin.in d.ca.vlti.quã etiam ipſe tenet in l.3.§.vlt.ff.de adim.legat.Imo.& inibi latiori commentario Alex.in l.in ſuis.col.1.& 2.ff.de lib.& poſth.poteritq; eius opinio probari ex his,quę notantur in c.1.de homici.in 6. & in c.fælicis.de pœn.lib.6.cap.1.de ſciſmat.auth.nauigia.C.de fur.auth.item quæcunque C.de epiſc.& cler.regia l.3.tit.27. part.7.l.3.§.vlt.ff.de ſica.not.Cyn.in l. reos C. de accuſat.q. 6.Ang.conſil.14.& plerique alij in ea ſunt ſententia,tractantes de bannitis: quibus eſt addendum,ſecuto delicto,mãdantem & mandatarium teneri, ni legitimè excuſentur, vt explicat Bart.in d.§.ſi mandato.2.col.verſi.ſed quando.Ang.in gl.Sempronium mandatorem 2.col. Decimoſextò, alia ſubijcitur ſpecies, ſi † ſanè mãdatarius profiteatur delictũ commiſiſſe, etenim non vt adimpleat mandatum, ſed quia eius inimicus erat, eius confeſſio excuſat ac prodeſt mandanti ea lege ac conditione,ꝙ alię cõcurrant coniecturæ,ac prçſumptiones inimicitię,ſcribit Bal.in l.1.iniuria.8.col.verſi.quæro.de pace iur.fir.Cæp.caut.41.Hipp.d.conſi.61.ad fin.Paris de Put.in tract.ſynd.ver.tortum.verſi.quia ſæpe.& verſ.an ſi quis mandauit. Cęp. idem profeſſus caut. 29. Hippol.in l.1. 14

Confeſſio mandatarij excuſat mandantem.

Q 2 §.diuus

§.diuus ff.de quęſt.col.2.& ſingul.102.incip.in ore duorum. Alex.poſt Bart.in l.pen ff.de quæſt. Thom.Gram.conſi.63. ad fin.ex his perpendi poterit vera interpretatio text. in d.c. fin.& quo ad irregularitatem adnotauimus capi.14. nume.7. in quarto caſu. Decimoſeptimò, ad id etiam pertinet ſatis congruè ad huius materiæ tractatum, ſi ſanè mandatarium
15 conſtat † delictum attentaſſe, minimè tamen ad delicti conſummationem perueniſſe, pœna ordinaria mādans non tenetur.tex.ad id celebris in l. item apud Labeonem §. ſi curauerit ff.de iniur.Thom.Gram.voto 38.Ant.Gom.c.3. de delicto.nume.41.& ante hos idem exiſtimauere Barto.in pręcitato §.ſi mandato.num.3.Salic.in d.l.non ideò minus.nu. 4.& 13.Flor.in l.liber homo.in 2.ff.ad leg.Aquil.nu.6. Alb. in d.§.ſi curauerit l.item apud Labeonem.ff.de iniur. & inibi Angel.&plerique alij doct. quibus nec admodum inuitus accedit Ang.in delict.tract.in parte,Sempronium mandatorem 3.col.verſi. quæro ſecundò. Tametſi in contrarium paſſim adducitur tex.à noſtris iuris profeſſoribus in l.1.in princ. ff.de extraord.crim.& in l.1.§.fin.quod quiſq; iuris ff.Bar.in pręcitato §.ſi mandato. ver.hoc præmiſſo. quē iuris apicem ita diſſoluendum cenſeo: Aut conſtat delictum eſſe atrox, tunc ſanè extra ordinē puniēdū eſt, vti in d.l.1.ſatis ſuperq; conſtat:aut ſanè eſt leue delictum,& tunc nulla teneri pœna aſſeuero:& colligitur ex pręcitato §.ſi curauerit l. ſi quis vxori §.nec verbo ff.de fur.l.ſępe.ad fin.ff.de verbor. ſignifica. & inibi Din. idemq; adſtipulatur Salice.in d.l.non ideò minus. q.3.ijs etiam accedit Ang.in verbo,Sempronium mandatorem 2.q. Ang.conſi.14.Aret.conſi.165.Bal. conſi.81. vol.3. & in præcit.l.non ideò minus.col.vlti. & conſi.323. volu.3. Flor.in l.liber homo ff.ad leg.Aquil.Aretin.in d. l. cùm quidam §.iuſti.ff.de acq.hęred.Felin. omnium diligentiſſimè in trac.de cogn. verū quò facilius hęc quæſtio expediatur, hinc conſtat mandatarium ſolum abſque executione delicti, nec (vt ita dicā)attentatione ex ſimplici ſanè mādato, nulla puniri pœna,vt gl.Accurſ.adſtipulatur in l.pręſenti.verſi.cogitationē C.de his qui ad eccleſ.cōf.& in c. nullus epiſcopus 1. q.Bar.in l.ſi quis nō dicā rapere.col.2.C.de epiſ.& cler.Card. in c.1.de eo qui mit.in poſ.cau.rei ſer.Feli. vbi ſupra Thom. Gram.voto 8.verſi.in rei veritate. aſſeuerat minimè mandatū eſſe conſiderandū,ſi ſanè executioni non mādatur, quo ad pœnam

pœnam ordinariam,niſi in aſſaſſinatus crimine, vt in peculiari loco tradidimus de eiſdem agentes aſſaſſinorũ pœnis, c.19.infra hoc lib.Decimo octauò,hinc etiã & illud eſt tractã- 4
dum his adamuſſim penſitatis:ſi† cuipiam homicidiũ mandatur cõmitti Arenſi,fuit perpetratũ Pampilonę,ſitne inſpiciendus mandati locus,an verò delicti?perplexa valde exiſtimatur quæſtio illa,in ea tamẽ Bar.reſpõdit delicti locũ, quo ad eius punitionẽ inſpiciendũ eſſe,in l.vt ſi proponatur.ff.de fideiuſ.gl.Accur.in l.1.§.perſuadere ff.de ſer.corr. Lõgè quidem aliter hũc nodũ Pet.de Anch.diſſoluit, in clem.1.§.fi.vt lite pend.& inibi gl.dicẽs,vtpotè diſtinctionẽ tolli hãc difficultatẽ inter ſanè mandantẽ & ratũ habentẽ:ſiquidẽ mãdãs delicti loco ratum habens ratihabitionis loco conueniendus eſt,ac vtiq; puniẽdus,q̃d q̃ ſit à ratione deuiũ, ſcribit Imola in præcit.l.ſi vt proponatur.grãdi,in rub.vbi puniatur delinquens.ad fin.Bonif.in rub.de falſ.Ang.in præcit. tract. verb. exiſtẽs Florẽtię,ſitne accuſati electio, accuſatoriſue vbi cõueniatur,ſcribit Bal.in l.fi.C.ſi à nõ comp.iud.& in l. non idẽ minus.9.col.& rurſus in l.Gallus.§.q̃d ſi is.ff.de li.& poſth. & in l.1.C.de ſer.fug.Bar.in l.ſi annua.ff.de an.leg. Gemi.in c.1.de homic.li.6.Abb.& Fel.in c.1.de præſump.qui omnes hanc adſtipulantur ſententiã,loco delicti cõueniendũ eſſe ac puniendũ,longè lateq; explicat Abb.Fel.in c.fi.de fo.comp. & in c.parẽtibus.de priui.Hip. pleniori manu in l.fi.char.9. ff.de iuriſd.omn.iud.& in ſing.404. & pręter hos plerique alij in ea ſunt ſententia. Siquidẽ idẽ profitetur Anch.in c.poſtulaſti.de fo.comp.Car.in l.q̃ ſeruo.§.idẽ Põponius.& in l. qui opem.ff.de fur.qui omnes vno ore adſtipulantur in loco delicti cõmiſſi luere debere pœnas.nõ tamẽ in loco mãdati, quo fit in libello accuſatorio cõtra mandantẽ locũ eſſe inſerendũ,in quo conſummatũ eſt delictũ,nõ tamẽ mandati,vti hac in re exiſtimat Bar.in præcit.§.ſi mãdato.verſ.ex hoc ſequitũ.ſcribit Bar.in l.libellorũ.ff.de accuſ.Rom.cõſ.60.Bal.in d.l.nõ ideò minus.4.5.6.q.tametſi in 5.q.diſtinctione vtatur tñ in eadẽ inclinat ſentẽtiã ſuã Ang.idẽ profeſſus in ver.Sẽproniũ mãdatorẽ.7.& 12.q.Sal.in d.l.non ideò minus.7.q. conſi.178.inter quæ,ni diffitebor noſtrã in mediũ ferre ſentẽtiã,intelligẽdũ ſanè eſſe,vt puniatũ mãdãs pœna ordinaria ratione delicti cõſummati,lõgè q̃dẽ aliter,ſi pœna extraordinaria.ratiõe mãdati tm̃: etenim tũc locus mãdati ĩſpiciatũ,

Mãdati locus ſit ne inſpiciẽdus in delictis.

A ratione deuia eſt Anch.diſtinctio.

Authoris opinio.

vt per Bar.in præcitata.l.non ideo miuus.q.5.& Imo. in d.l. ſi vt proponitur.ff.de fideiuſſ.Bal.in l.eximendi. §.prætor.ff. ne quis eum qui in ius vocatus.Auguſt.poſt.Ang.in d.gloſſ. Sempronium mandatorem. 7. quæſt. apud quos quantum attinet ad huiuſmodi verã reſolutionem candido lectori obuiatunt. Decimononò principaliter eſt adnotandum,nõ †ſo-
17 lùm ratione deliƈti ſortiri quẽ forum, vti dilatando chattas plurimis remiſſionibus trademus, infrà ca. de furium pœnis agentes:ſed vtique ratione mãdati vtpotè exiſtens in ciuitate Burgenſi, mandauit cuipiam deliƈtum cõmittere in hac nempe ciuitate Salmantina, in hac ſpecie,mandans ſortitur forũ Salmãticæ,ita quidem luere tenetur pœnas mãdans vt & principalis occiſor,ſicuti hac in re explicat Paul. in l. ſi vt proponatur.ff.de fideiuſ.Albe.idem profeſſus in l. hæres abſens.§.apud Labeonẽ.ff. de ind.& inibi Iaco.de S. Georgio. n.1.Bart.poſt Iaco de Are.in præcitata l.ſi vt proponit̃.n.2. & idem adſtipulatur Curti.Iunior.in d.§.apud Labeonẽ.nu. 203.in quo dubio tametſi Paul.de Caſt.in l.1.C.vbi.de poſ. agi oport.aſſeuerat vtrobique conueniri poſſe mandantem. Ipſe tamen exiſtimo priorem ſententiam communiter receptam eſſe, ac magis fauere veritati: quam profitetur cõmunem,& ab ea,ne latum quidem vnguem, diſcedit Lãcelotus Dec.in præcitato §.apud Labeonẽ. & frequentius receptam eſſe adſtipulatur Maria.Soc.in c.poſtulaſti.nu.5.de foro cõp. Abb.idem profeſſus in c.fin.de foro comp.nu.27.Vigeſimo,
18 pręmiſſis diligenter examinatis ipſe opinor legitimũ † teſtẽ mãdatarium eſſe contra mandantẽ, vt ſanè iudicium faciat, quo in negotio ſcribit Bal.ad inquirẽdum facere, indicium, minimè tamẽ vt quæſtioni ſubijciatur, Bal.ita reſpõdit cõſ. 97.vol.5.Alexan.conſi.88. vol.5. firmat mandatũ, ac commiſſionẽ ſibi factã per teſtes probari.tametſi Hipp.in prac. §.diligenter.6.col.& in l.v.§.diuus Antonius.ff.de quæſt.aſſeuerat minimè facere indiciũ ad torturã,ea ſanè ductus ratione,quia vnius teſtis dictum,ni alia indicia concurrãt,non probat,Thom.Grã.voto.15.Bar.in l.ex ſentẽtia.ff.de teſta. tutel.in aſſaſſino mãdatario longè quidẽ aliter,ſiquidẽ indicium facit ad torturam,vt per Bal.in d.l.non ideo minus.Salic.in l.fin.C.de accuſ.Imol.in c.1.de confeſ.Alex.cõſil.127. vol.4.Thom. Gram. voto.34. idque notauimus diligentiori ſtylo aſſaſſinorum pœnas tractantes infrà capit.19.Vigeſimo primo

Rõne mandati ſortitur forũ.

Mãdatarius legitimus eſt teſtis contra mãdantẽ.

ſimo primò, † etiam conuenit mandatarium torqueri poſſe 19
vſquequo oſtenderit mandantem, ita reſpõdit Ang.in l. etſi certus.ff.ad Syll.cui ſubſcribit Dec.conſi.189. Bald.in Margarita,verbo,confeſſio.verſi.21.Floria. in l.ait lex.§. Iuli.ff. ad legem Aquil.Bologninus cõſi.8.Brunus in tract.de indicijs & tortu.2.par.Ang.in verbo,fama publica.verſic.quæro. & iterum in gloſ.Sempronium mandatorem. Hipp. in dicta practica.§.diligenter.charta 20.verſi.modo incidenter.Paris de Puteo in tract.ſyndicatus,verſ.tortura.& ver.an ſtet dicto torti, pręſertim hoc procedet in aſſaſſino mandatario vt explicat Bald.in præcita.l.non ideo minus.in princ.Alexan. poſt Bart.in l.repeti.ff.de quæſtio.Ang.dicto verb. Sempronium mandatorem.in princip.Thom. Gram.in voto.34. & mox plura de aſſaſſinis tractantes trademus. Vigeſimoſecundò,& illud adijciam,quòd ſi † mandatum non tendit ad 2
homicidium,nec immediatè nec de per ſe, minimè tenebitur:huius cõcluſionis erit exemplum in eo,qui iuſſit fœminã rapi cauſa libidinis:attamen mandatarius in raptu ipſam fœminam interfecit,non tenebitur de hoc homicidio mandator,tametſi teneatur de raptu.Siquidem raptus cauſa libidinis fit, nec ad ipſius mulieris occiſionẽ dirigitur, licet per accidẽs fuerit ipſa fœmina occiſa.Cui ſentẽtiæ ſe ſubſcripſit, Bar.in d.l.diuus.ad fi.atq; in ſpecie ita reſpõdit Decius cõſ. 224.col.vlt.Thom.Gram.cõſ.20.Ale.cõſ.140.vol.2.Aretin. conſi.30.Lud.Carr.inibi,in d.n.73.ad fi.apud quos huius nodi ſolutio conſtat. Vigeſimo tertio,quaſi totius materiæ Coronis & illud adnotandũ eſt ad germanũ illius text. intellectum pontificeque conſtitutionis in d.c.ſi.Si † quidem nobili 21
tate decoratus mandauit pauperi, vtpotè delictum cõmittat is ſanè nobilis mandans eadẽ pœna afficiendus eſt,qua pauper mandatarius,ſicuti explicat Bar.tametſi in alia ſpecie loquatur in l.verũ.ver.& iſtam leg.ff.de parricid.per text. inibi Quo fit inſpiciendã eſſe qualitatẽ,quæ in faciente eſt. Itidẽ Bart.ex profeſſo id aſſeuerat in l.is qui opẽ.col.vlt.ff.de fur. & in l.qui ſeruo.§.itẽ placuit.e.tit.& in cõſi.66.ad declarationem.ad fi.Idẽ exiſtimat Bal.in l.non ideo minus.col.3.q.4. C.de ac.Quibus nec admodũ inuitus accedit Sal.in l.1.col.8. verſ.quęro.ſi propter qualitatẽ.C.de rap.virg.idẽ profitetur Frãc.Aret.in l.ſi ſtipulatus fuero per tex.col.2.ff.de ver.obl. Cępo.in conſi.34.ſi vnquã dub.2.Ang. Per. in tra.maleſ.in

Nobilis mandans homicidiũ cõmittere ea pœna afficitur qua & mandatarius.

ver.dic.maleficio ſemper aſſiſtit.col.2.ver.quęro qua pœna.
Vigeſimo quartò,examinãda eſt hoc in loco grãdis doctorũ quõ,procedat ne iſthæc quõ:ſi ſanè mãdans opem,auxiliumve præſtãs,mandatarij qualitatẽ ignoret,ſiue etiã eius , cui opitulatus eſt.In quo dubio doct.in varias ſciſſi ſunt ſñias . Et, vt breuitati operã dẽ,videto ad ambas(vt aiunt)aures.Ang. in l.1.col.1.C.de Nili agger.nõ rump.Et Feli. poſt pleroſq; alios in c.1.col.6.verſic.tertiũ membrũ.de off.& poteſt. iud. deleg.

Quid ſi mãdatarij qualitas a mãdatore ignoretur.

22 Vigeſimo quinto,ex eodẽ ſtipite, ſiue fonte , & illud, quod obiter mẽti occurrit,adnotari meretur: ſi ſanè ſtatuto, legeve municipali pro homicidio ſit ſancita certa pœna, in ea ſpecie mãdantẽ ea coercendũ fore pœna,ſiu minus in per ſonã ſtaturũ loquatur,vtpote,ſi quis hoc fecerit,cõprehendi cõſtat,ex Bar.ſnia in l.aut qui aliter.§.fi.nu. 3. ꝙ vi aut clã. & nos pleniori manu adnotauimus ſuprà c.1.n.8.Siquidem adhærendo verbis ſtatutis proprie non dicitur facere mandãs.Et ita cõſuluit Bal.cõſ.52.vol.3. Bar.in l. ſi vnus.§.ſeruus.ff.de iniur.itidẽ in l.ſi ſeruũ.§.prætor.ait. ff.de ac.hæred. & in l.ſi pater.ff.quæ in fraud.credi.& in cõſ. 101. Et rurſus in l hæc verba.ff.de adult.Corn.idẽ profeſſus cõſ.69.vol.4.& eſſe hãc ſnĩam cõi cõſenſu admiſſam profiteẽ Iaſ.in l.ſi is,qui pro emptore.nu.82.ff.de vſucap.Ludo.Carre.in practic. crimin.pag.303.num.56.Qua communi exploſa cõtrariæ me ſubſcribo opinioni,etiã eadẽ pœna afficiendũ fore : ſiue & is mãdans ſit,ſiuè & principalis criminis reus . Gand.in rub.de tranſact.10.col.verſic.vlt. idem in rubr. de pœn.col.4.apud quos ſatis id iure probatur. Supereſt tamen ad propoſitam quæſtionẽ reſpondere, quã veluti totius capitis coronidem,

An qui mãdatum ſuſcipit immunis ſit.

23 adnotandã eſſe duxi : an is,qui ſuſcepit mandatum aliquo in caſu immunis ſit : & in his, quæ ſunt à iure prohibita , & mandatarius non eſt mandanti ſubiectus, nunquã immunis ſit à criminis pœna:ſin minus quod mãdantur , non eſt ſimplicitur prohibitũ,tametſi mandatũ non ſit licitum. Vt rem exemplo ſubijciã , ſi quis in fundo alieno mãdauerit aliquid facere & mãdatarius ignarus hoc fecerit, nulla afficitur pœna, ex glo. ad id præſtantiſſima in l.in rem actio.§.pigno.ff. de rei vendic. Quam & inibi miris laudibus exaltant doct. Quàm ſit obuiũ in his regnis practicis , dubium non eſt pro his,qui ignoràter in ædificijs alienis ædificãt,cuius glo.pro ſingulari meminit Imol.in l.de pupillo.§.ſi quis fortè.ff de oper.

oper.noui nuntia.ad fi.Alexan.& pleriq; alij in §. nũtiationem.eiuſdem legis.Quod ſi id,quod † mandatur,eſt de genere prohibitorum:ſed & his,cui mãdatũ eſt, perſona ipſi mandãti ſit ſubiecta,vtpotè filius,famulus,vxor,pupillus,qui ſub tutoris poteſtate eſt,in grauioribus criminibus à delicti pœna immunes non fiunt.Siquidem,& in his obtemperare nõ debẽt.l.ſeruus.in 1.ff.de acti.& oblig.vbi Conſultus ita reliquit ſcriptũ,Seruus nõ in omnibus rebus ſine pœna domini dicto obediens eſſe ſolet:ſicuti,ſi dominus hominẽ occidere, aut furtũ alicui facere, ſeruũ iuſſiſſet.l. ſi mulier.§. ſi ſeruus. ad fin.ff.rerum.amot.regia l.in his regnis inſignis.5.titu.15. par.7.Et his multa poſſent deduci, & diſputari, quæ iuſtum profectò † volumẽ exigerent: tamen ex præmiſſis animaduerti poterit,an & vera ſit illa ſentẽtia Principis,Imperatoriſve mandato obtẽperandum non eſſe, ſi iniuſtum ſit,delictumve præ ſe ferat.cap.ſi dominus.11.q.3.vbi ſcribit,Si bonum eſt,quod pręcipit Imperator,iubẽtis exequere volũtatem:ſi malũ,reſpondere oportet,Deo magis obedire, quàm hominibus,cap.qui reſiſtit. eadem cauſa & quæſt.in leuioribus verò criminibus perſona ſubiecta excuſatur, ex l. liber homo.in 2.ff.ad leg.Aquil.Vbi conſultus ſcribit, Liber homo,ſi iuſſu alterius damnũ iniuria dedit,actio legis Aquiliæ cum eo eſt,qui iuſſit,ſi modo ius imperãdi adfuit: quòd ſi nõ adfuit,cum eo agendum eſt,qui fecit.& inibi gl. Flor. Bal.& Alberic.l.is qui puteum.§.ſi tutoris.ff.;quod vi aut clàm.l.ad ea quæ non habent atrocitatem.ff.de reg. iur.l. non videtur. §.qui iuſſu.l.is damnũ.ff.de regu. iur. regia l.8.titu.15. part. 7.& in ea ſpecie delictũ atrox exiſtimatur, vt mandatarius immunis nõ ſit,ſi iniuria perſonalis demãdata fuerit,ex Bar. in d.§.ſi mandato.n.7.Ang.in parte,Sempronium mandatorem. col.4.quæſt.4. Ab eadem reſolutione procedit, quòd iſthęc perſona † ſubiecta,quæ mandatum ſuſcepit, in grauioribus criminibus non excuſetur,nihilo ſecius mitiori pœna iudicantibus arbitrio afficiendus eſt,tex.iũcta gl.in l. ſeruos. C.ad leg.Iul.de vi.cum ſimilis gl.eſt fin.in l.ſeruus in 1.ff.de action.& oblig.& in l.ad ea quæ.ff.de regu.iur. Alber. in l.liber homo.in 2.ad finem.ff.ad legem Aquil.Sali.in l.nõ ideo minus. C.de accuſat.num.10.Angel.in parte, Sempronium mandatorem.4. col. & ante hos, nec admodũ grauati huic ſententiæ ſe ſubſcripſere Cyn.Iac.Butr.Bal.Ang.Albe.Sali. in pręci-

24 25 26

in præcitata.l.ſeruus.ff.de act.& oblig.regia.l.8.tit.10.parte 7. quę maximo apice deſeruire videtur practicis, cùm quò tidie in controuerſiam veniat, quod & famulus, vxor, filius, & plerique alij dominis ſubditi, auxilium, opemque pręſtāt in delictis perpetrandis. Eſt & alia eiuſdem quæſtionis con-
17 ſideratio, in qua ſæpiſſimè controuertitur: Si id, †quod mādatur, eſt de genere prohibitorum, ſed alia quauis cauſa permiſſum eſt ipſi mandanti. Vt rem exēplo ſubijciam, occidere adulterum, adulteramve in flagranti crimine licet, ex l. quāuis adulteri.in fi.C.ad leg.Iul.de adulter.l.caſtitatis. C. de adult. Bal.& Alb. in l.tranſigere.col.1.C.de trāſ. Bal.in l. ſi quidē.ad fi.C.de contrahen.& com.ſtipu.itidē conſil.246. viſis.actis.Alex.conſi.13.attentis.col.1.vol.7.Franc.Cur.Senior, conſi.37.in nomine Domini.col.4. Bonif. videlicet in tract.malef.tit.de adulterio, col.2. Quibus admodum conuincit gl.in l.quod ait.§.ignominię.verſ.infam.ff. de his qui no.inf.& ante hos illud Vergilij aſtipulatur, lib.6. Aeneid.

Occidere adulteriū in flagranti, crimine licet.

Qui que ob adulterium ceſſi.

Et illud Iuuenalis, Saty.2.de adultero loquens ſcribit.

Qualis erat nuper tragico pollutus adulter.
Concubitu, qui tunc leges reuocaret amaras,
Omnibus atque ipſis Veneri Martique timendas.

Et Suetonius in Auguſto cap. 34. Plutarchus in Apophthegmatis Græcis, cum pleriſque alijs, quæ pleniori manu congerit Andr. Tiraq. in 12. lege connubiali, nu.4.& 5. Quo in loco omniū diligentiſſimè, adulterum occidentis pœnas cōgerit: &, vt quo abij redeā, ſi adulterū occidere permiſſum eſt, id tamen nihilominus non poteſt cōmitti alijs, ni pro-
18 prijs filijs, ex l.†Gracchus.C.de adul. Quo in loco poſt gl.ad notāt Odof. Cyn. Salic. Ang. Bar. in l.non ſolū.§.ſi mādato n.5. Sal.in l.non ideo minus.n.10.præcitatis Caro. Ruy. cōſ. 72. Cuius initium eſt, viſo.ad fi.lib.1.& Alex.& Iaſ.in §.vſu fructuarius.l.1.ff.de ope.no.nunt. Tametſi in errorem lapſus fuerit contrariū aſſeuerās Claud. Seicel.in repet.l.vt vim.ff. de inſt.& iur.col.92.parua, verſ. ſuccedit alia quæſtio. Vt id quidem non ſolùm intelligendum ſit in filio, ſed & in alijs, quibus & capeſſere fas eſt, vtpotè in vaſſalo, ſeruo coniūcto, ſumens rationē tex.in pręcitata l.Gracchus.inibi, qui patri paruerint. Bar. in d.§.ſi mādato.qui tametſi ad id allegetur, nec nutu, nec verbis id probat, cùm tñ nō ſolū de filijs verba agat,

agat, nec tex. in l. Gracchus. de alijs loquitur, quàm de filijs, & nos alibi pleniori trademus manu. Ex quibus ſanè ſatis cõſtat. quod cui licita eſt offenſa, vindictave propria authoritate, poterit quidẽ ea demãdare alteri, ex gl. ad id paſſim citata in l. cùm fundũ. ff. de vi & vi arm. ex quo poterit cõmittere filijs Et pręter doct. præmiſſa intelligenda fore opinor, quando mandatarius abſq; pretio delictũ cõmitti mãdauerit: ſin minus grauioribus pœnis afficiẽdi ſunt, tam mãdatarius, quàm mãdatũ ſuſcipiens, ſicuti & nos diligentiori cõmẽtario adnotauimus, de aſſaſſinorũ pęnis tractãtes, ĩfra c. 19. n. 7. cũ alijs.

SVMMARIVM.

1 *Quis dicatur, opem ferre maleficio, explicatur.*

2 *Qui ante delictum, auxilium, opemve praſtiterit, eadem pœna afficiatur, qua & principalis.*

3 *Opem praſtans ignoranter, nec certior factus criminis authorem aſſocians, iudicantis arbitrio pœna afficitur.*

4 *Auxiliator, qui cooperatur ſimul in ipſo delicto, ſicuti & principalis pœna criminis ordinaria afficitur.*

5 *Auxilium praſtans poſt delictum perpetratum non ea afficitur pœna, qua & principalis.*

6 *Iuris ea eſt praſumptio, communicato conſilio, auxilium praſtitiſſe, ſi criminis authorem poſt delictum comitetur.*

7 *Receptator ſi eſſet conſanguineus criminis rei, mitiori afficietur pœna.*

8 *Vt quis de auxilio teneatur ordinaria pœna, exigitur delicti conſummatio, nec ſufficeret quidem delictum attentare.*

9 *Et an de delicto cõſtare debeat, vt auxiliator teneatur, diſcutitur.*

10 *In dubio caſu, non ex propoſito, praſumitur adeſſe maleficio.*

11 *Probationem cõtra criminis authorem factã minimè auxiliatori opemve praſtanti nocere, quomodo id intelligatur, diſcutitur.*

12 *Negatiua in opem praſtantibus, quomodo probetur.*

13 *In irregularitatis labem incidere opem praſtantem, quando fuit cauſa proxima delicti committendi.*

14 *Ignoranter arma praſtans minimè teneri conſtat.*

Perpenditur inſignis Alexandri tertij Pontificis conſtitutio, in capit. ſicut dignum. §. illi etiam. de homicid. quę agit de pœnis auxilium, opemve ferentis, nouo ſenſu declarata.

CAPVT XVI.

SCRIBIT Alexander tertius: illi etiã, qui non vt ferirẽt, ſed vt percuſſoribus opem ferrent, ſi fortè per aliorum violentiam impedirentur, pauló minori debent pœna mulctari: quia cùm ſcriptum ſit: Qui potuit hominem liberare à morte, & non liberauit, eum occidit: conſtat ab homicidij reatu immunes non eſſe: qui occiſoribus opem contra alios præſtare venerunt: nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori non deſinit obuiare. Hęc ille. Quo ad punitionem huius delicti generaliter obſeruandum eſt, auxilium, & opem præſtantem homicidio pœna ordinaria puniri illius criminis cùm ipſe auxiliator cooperatur ſimul in ipſo delicto. Sed quia in hac ſpecie, & viri noſtræ tempeſtatis diligentiſſimi ſcripſere, & nos in eadem luſuri palęſtra, certandi occaſionem nacti, aliqua non inconcinnã, nec omnibus obuia, quo ad reſponſum Alexandri tertij nouo ſenſu declaratum, conijciemus, ſcitu non indigna: & totam hãc materiam trino ordine diſtinguam quo ad breuem interpretationem illius tex. & in primis agetur, quãdo quis opem, auxiliumve ante delictum commiſſum pręſtat. Secũdò, quando in ipſo actu auxilium quis præſtat, & tẽpore quo delictũ cõmittitur. Poſtremò quãdo poſt delictũ cõmiſſum.

Quando quis dicatur opem ferre.

1 ad rem igitur deueniendo, vt propius operi accingar opem ferre † maleficio, in hac ſpecie tũc dicetur, quãdo is, qui pręſtitit, cõmodauit arma, ferramenta, famuli, amici, ad crimen perpetrãdũ adſunt, de quibus loquitur Bar. in l. is qui opem. ad fi. & ibi Ang. in l. is qui opem. ff. de fur. Barto. in l. in furti. §. ope. verſic. venio ad ſecundũ. eo. ti. ex tex. ad id præſtãtiſſimo. in l. ſi pignore. §. qui ferramẽta. e. tit. & in l. vtrũ. cũ ſeq. de partic. Ang. & Hip in l. qui domũ. ff. de adult. ex nouioribus ſatis diligenter id extricãt Boer. deciſ. 167. num. 1. Ant.

Qui ante delictũ cõmiſſum opem præſtat, qua pœna afficiendus.

2 Gomez. c. 3. delict. nu. 48. Primo quidem caſu, quando † ante delictũ, opem, auxiliumve præſtat, afficitur eadem pœna, qua & ipſe principalis, ex text. in l. nihil. ff. ad l. Cornel. de ſicar. vbi ita à Cõſultis reſponſum eſt: Nihil intereſt, vtrũ occidat quis, an cauſam mortis prębeat: & inibi gl. frequentiori doctorum calculo admiſſa. l. prætor ait. in 2. §. ſi cùm ſeruum. ff. de vi bon. rap. l. ſi ſciente. ff. ad l. Põp. de partic. §. interdum. Inſt. de oblig. quę ex delic. naſc. l. is, cuius ope. ff. de adul. l. j.

§. inci-

§.incidit ff.ad Turpil.c.notum 2.q.1.& tex.in d.§.illi autem. quibus admodum conuenit iuris adagium, quo deciſum eſt: Qui cauſam damni dat,& damnum dediſſe cenſetur,ex text. in l.qui occidit §.in hac ff.ad l.Aquil.Sal.in l.vnica.nu.27. de rap.virg.Cin.Bal.Ang.& interpretum maior pars, in l.1.C. de Nili agge.non rump.Bal.in l.non ideo minus C.de accuſ. Ang.in trac.malefi.in par.Andreã auxiliatorem 3.col.Hipp. nec admodum grauatus his accedit in l.ſi in rixa.nu.29.ff.ad l.Corn.de ſica.Boer.& Gomez. his in locis, quibus & anteà meminimus:& in ea ſpecie, auxilium pręſtans pœna criminis ordinaria afficiendus eſt.Tametſi Bal.in d.l.1.de Nili agger. non rump.ab hac ſnia diſcedat, quem ſequitur Pet. Rauan.in ſuo alphabeto aureo,fol.131.col.4. verſicu. fuit à me quęſitũ. exiſtimantes mitiori quidẽ pœna afficiendũ eſſe auxilium pręſtantem: quorum ſnia, vt immunis ſit ab offendiculis doctorum,intelligenda eſt,qñ qui præſtat opem,nõ dedit cauſam maleficio, vtpotè ſi quis arma ignoranter pręſtiterit,ex l.quicũque C.de ſer.fug. Prior tñ opinio intelligenda ſit, in arma ſcienter ad delictum cõmittendum pręſtante, ex Bal.in l.quicunq;.col.pe.ver.nota ſextò C.de ſer.fug.doc. in l.apud antiquos.ad fi.C.de fur.& in l.Metrodorũ ff.de pœ. Bal.in cõſi.22.in quęſtione domini Millani.col.2.ver.ſequitur videre de opere.vol.3.Fel.ſatis diligenter in d.c.ſicut dignum.col.3.& in Longobarda eſt tex.in l.ſi quis arma alterius tollere præſumpſerit,& cùm eis malum fecerit, nõ ſit illi culpa,cuius arma ſunt,ſed illis,qui cum eis malè fecit, in tit. de eo qui cum armis alterius damnum fecerit. Et eſt text. in l.1.eod.tit.Lud.Bologn.in conſi.5.col.vlt.verſi.1.caſu.Alex. ad Bar.in d.§.ope.Bart.in l.omnes.in 2.C. de agric. & cenſi. lib.xj.Sal.in l.1.col.5.verſi.nunc transeamus C.de rap. virg. Abb.col.2.verſi.tertium membrum.Barbat.col.xj.ver. capio nunc tertium.de offic.deleg.Ex quo multa poteram inferre, quę iuſtum profectò volumen exigerent. Sed quia candido lectori obuia erunt ex doctoribus pręcit.ab eis petat.

Prior opinio quomodo intelligatur.

Secundò quidem caſu, qñ quis opem pręſtat in ipſomet flagranti delicto,aſſociando:in ea ſpecie,quo ad punitionem huius delicti,auxiliũ,& opem pręſtans homicidio, pœna ordinaria punitur illius criminis:cùm ipſe auxiliator cooperatur ſimul in ipſo delicto: quod apertiſſimi iuris eſt, ſiquidem in hac ſpecie potius eſt dicendus criminis author, quàm auxiliator

Quando quis opem præſtat in ipſo delicto

xiliator, ita quod abſque eo auxilio delictum non fuiſſet effectum l.vtrum ff.de parric.l.1.de crim.pec.l.vnica.verſi. ſin autem.inibi,quàm eorum ſodalium, comitũ, vel ſequacium, & qui eis auxilium præbuerunt C.de rap.virg.l.1.verſicu.ſin verò.inibi,qui ad hoc miniſterum præbuerunt, cùm eo, qui fecit, ſupplicio capitali plectẽdi c. felicis. de pœn. lib.6.clem. 1.de pœn.quia abſq; eo auxilio delictum nõ fuiſſet effectum. l.1.C.de rap.virg.l.nihil intereſt ff.de ſicar.c.felicis.de pęnis. in l.ſi quenquam C.de Epiſcop.& cler.c.1.de offic. deleg. ca. ſicut dignum §.illi autem.de homici.optimus text.in l. item Mela.§.ſi alius ff.ad leg.Aquil.regia l.10.tit.8.part.7.ex nouiotibus.Boer.deciſi.167.num.3.Anto.Gome.capi.3.delict. nume.49. quod intelligendum fore reor, ſi opem præſtiterit delicto,tunc pari punietur pœna ipſe auxiliator, qui cooperatur ſimul in ipſo delicto l.nihil intereſt.& ibi Hippo. ff. ad leg.Corn.de ſica.Cin.in l.1.C.de Nili agge.non rump. Bal. in d.l.nõ ideo minus.col.3.C.de accuſ.Albert.de Gand.in tit. de homic.& eſt tex.in l.motis §.iſte ferè ff.de pœn.Bal.conſi. 436.videmus genus.vol.1.Din.in d.l.is qui opem. & ſex ponuntur exempla,quibus opem præſtans auxiliumve, eadẽ cũ principali afficitur pœna,vti cõſtat ex Hipp. conſi.24. n.17. Fel.in d.c.ſicut dignum.col.2.Hip.in ſua prax. §. conſtante. & in conſil.47.nu.44.volu.1.& conſil.69.nu.7.eod.vol.Paul. Caſt.conſi.227.Lud.Bol.conſi.5.col.pen.verſi.capio nũc ſecundum principale dubium.Barto.de Firmio.in rep. verbo, auxilium.Et Boer.ſatis diligenter eo in loco, cuius & anteà meminimus,Quòd ſi quis ita opem,vel auxilium præſtiterit delicto,vt nõ dederit proximam facinori cauſam, puniendus erit pœna extraordinaria.Probat tex.in d.l.vnica C. de rap. virg.inibi,qui eos comitati.& in d.c.felicis. inibi, ſimplici fauore.tex.ad id pręſtantiſſimus in l.is qui opem ff. de furt. & l.2.C.de his qui latr.occul.c.ſicut dignũ §.illi etiã. præcitato. Abb.Fel.& Dec.in d.c.1.de offic.deleg.Hip.in l.ſi in rixa. nu. 34.ff.de ſica.quam diſtinctionem profitetur Sal.in d.l. vnica. fol.16.Gand.& Fel.his in locis,quibus & anteà meminimus, poſt pleroſque alios veteres,quorum hi doctores meminere: atque eſſe hanc opinionem communem fatetur Socin.conſi. 188.lib.1.col.4.eandem ſequitur profeſſus Ludo. Cardin. in prac.crim.§.homicidiũ.nu.67.& 69.Hipp.ſing.15. apud hos authores comperiet quis varia, & plura huius diſtinctionis exem-

exempla. Et ex nouioribus pleraq; his cōiecit Pau. Pariſien. conſi. 152. & iterum conſi. 154. nu. 20. lib. 4. Cęp. conſi. 27. & 34. dubio 2. Ipſe tamen prçter alios ex plenioribus doctorum commentarijs petenda arbitror: cùm enim quotidie in controuerſiam veniat, & paucis exactè cōprehendi nequeat, quam quæſtionem aliquot concluſionibus eneruare cōtendam ad pœnam huius criminis, vt ſanè quis teneatur: de auxilio, exigitur ꝙ aſſociet, aut manu armata aſſiſtat conſultò, & ex propoſito, vt pœna criminis ordinaria afficiatur: ꝙ † ſi 3
ignoranter, nec certior factus aſſociaret quem non tenetur pęna criminis ordinaria, ex l. 2. §. homines ff. vi bo. rap. gi. in l. culpa caret. ff. de reg. iur. Innoc. in c. fi. de cler. percuſ. Barto. in d. l. ſi in rixa. Bal. in l. raptores C. de epiſco. & cleri. col. 2. & in l. 1. C. de ſer. fug. nu. 6. itidem in c. 1. de benefi. frat. col. 2. in vſibus feud. & in l. ob hæc verba. num. 5. ff. de his qui not. inf. & in l. data opera C. qui accuſ. non poſ. nu. 25. Feli. nu. 1. in d. c. ſicut dignum. Rom. in l. 1. §. ſed ea. ff. ad Syllania. Bonifac. in tract. malefi. titu. de inſul. col. 8. verſic. ſed pone. Hippo. nu. 87. in d. l. vnica. de raptu virg. & in præcitata l. ſi in rixa. Pau. Grilan. in eo tract. quem publicū fecit, de relaxatione incarceratorum, in rub. de abſolut. innocentis 7. quæſtio. Ariminenſis ad Ang. in tract. maleficiorum, in part. dictus Andreas. armatus. col. 1. & in verſi. dicto maleficio ſemper aſſiſtit 1. & 7. col. verſicu. quæro quando. ex nouioribus Thom. Gram. in conſi. 32. Alex. poſt Bart. in l. is qui opem. præcit. Cæp. conſi. 34. Ioan. Anan. conſi. 83. Ant. Gom. & Boer. his in locis, quibus & anteà meminimus. Et in ea ſpecie opem cenſetur dare delicto, quando eſt præſens, & ſuadet maleficium perpetrare, ex d. l. vnica. Alex. conſi. 138. num. 4. vol. 6. Soci. conſi. 36. viſa bulla Pauli ſecundi, col. 4. verſi. ſed interim. volu. 2. Hipp. ſingu. 15. & in l. eiuſdem. nu. 4. ff. de ſicar. & in d. l. 1. vnica. nu. 80. Boer. nu. 4. eo in loco. cuius & anteà meminimus.

Quando eſt præſens dicitur opē dare maleficio.

Ex his adnotanda ſunt aliqua huic rei maximè neceſſaria, quod præſtans opem delicto cōmittendo, vel in ipſo delicto, æquali pœna afficiendus eſt, qua & principalis, quum & ipſe auxiliator cooperetur ſimul in ipſo delicto, ſicuti & paulò antea nō ſemel adnotauimus. Ita quidē intelligendū fore reor, qſi præſtiterit auxilium proximū ipſi facto, vel delicto: † longè quidē aliter, ſi per actū remotū ab ipſo delicto, cùm & in 4
ea ſpecie mitiori pœna iudicantis arbitrio afficiendus eſt, ex l.

ex l.1.C.de crim.pecu.& inibi Bald.Ange.in d.l.is qui opem.

Preſtans auxilium proximum facto, pœna eadem, qua princi palis afficiendus eſt

num.4.& in l.furti.§.ope.ff.de fur.Cardin.in capi.1.col.1. de offic.delega.& inibi Felin.col.6.Bald.& Felin. in d.l. vnica. col.7.de rap.virgin.ſed in ea ſpecie,qua agimus,ex doctorum perplexo catalogo, auxilium remotum ipſi delicto cenſeri, ſi ante delicti perpetrationem conſultò præſtitiſſet arma, vel quando quis ſimul cooperabatur in ipſo delicto, cum principali pari eſt afficiendus ſupplicio,ex §.interdum.Inſtitut. de oblig.quæ ex delicto naſcuntur. regia l.10. titul.9. part.7. & l.18.titul.14.ea parte. Tertius ſubijcitur caſus, qui grandem

5 habet dubitationem:Si quis † opem pręſtat delinquenti poſt delictum perpetratum, vt criminis author à Iudice non ca-

Quid ſi poſt delictum perpetratum auxilium præſtetur.

piatur, in ea ſpecie dubium non eſt, eadem pœna cum principali non teneri, paulo mitiori, cùm delictum fuerit commiſſum, atque ideo iudicantis arbitrio pęna afficiendus erit, ex textu in l.1.& 2.ff.de recep.l.1. & 2. C. de his, qui latro.l. congruit ff.de offic.præſi. & cùm in his criminis reis, pœna à iure non ſit declarata,arbitraria afficiendi ſunt pœna,ex tex. in l.1.verſicu.idcirco ff.de effracto l.ſanctio legum l. hodie ff. de pœn.l.lex Iulia.§.hodie ff.ad leg.Iul.repetund.l.2. C. de crimine ſtellion. Nec his obſtare videtur iunioris cuiuſdam dubitatio,obijcientis text. in l. 1. ff. de receptato. expreſſim definientis,quòd perinde puniatur receptator, ſicut criminis author: ſed paulò altiori commentario perpendendus eſt intellectus illius text. ſiquidem receptator afficiendus eſt pœna propter delictum, non tamen ſimili pœna, ſicuti & gloſſ. Cardin.Angel.Alberic.inibi exiſtimauêre,Barto. idem profeſſus in l.in furti §.ope.ff.de furt.num.4.aſſeuerans quandoque qui iudicantis munus habent in ea ſpecie grauiter errare.Et huius ſententiæ authores habeo ex noſtræ claſſis hominibus,Ancha.in cap.acceſſorium.de reg.iur.in 6.opposi.7. Felin.in ca.ſicut dignum.colum.2.de homic.,quibus & plerique alij acceſſêre,inter quos & Ang.in §.interdum. Inſtit. de oblig.quæ ex delic.naſc.Hipp.num.29.in l.ſi in rixa ff. ad legem Cornel.de ſicar.itidem in l.vnica C. de raptu virg. nu. 86.Ang.in tract.malefi.in par.dicto maleficio ſemper aſtitit. & inibi Ariminenſis ad Ang.col.4.& in parte, Andræam auxiliatorem 3.col.Paul.Grilan. in tracta.de relaxat.incarce. rub.de abſolut.Innocen.quæſtio.7.& ante hos Bal. in l. non ideo minus.fin.col.C.de accuſat.Salic.in d.l.vnica. nume.27.

quibus

quibus & plerique alij acceſſere:quos à doctoribus petere poteris,quibus & anteà meminimus. Et hanc eſſe frequentiori calculo receptam ſententiam exiſtimo, quam intelligendam fore reor, niſi & inter eos præceſſiſſet tractatus & promiſſio auxilij:in qua ſpecie, ſicuti non ſemel adnotauimus, pœna criminis ordinaria auxiliator, qui cooperatur ſimul in ipſo delicto,afficiendus eſt,ex Barto.in d.l.furti.§.ope.nu. 6.Angel. Auguſt. Arim. his in locis,quibus & anteà meminimus. Ex eadem radice eodem Iure diſputari poterit, quo frequenter in huius quæſtionis controuerſias incidit, intelligendam fore communem ſententiam, ni & poſt delictum commiſſum opem præſtiterit criminis authori, aſſociando eum,ex concilio Vienenſi,in clemen. 1.de pœnit.& in l.1.ad medium C.de rap.virgin.Bald.inibi not.12. itidem & Bart. in l.1.§.ſed in eo ff.ad Syllan.Alexan.poſt Bald.in l.raptores C.de epiſc.& cler.& in d.l.is qui opem.Socin.conſi.155. vol. 2.Alex.in conſil.138.volu.6.Bald.in l.1.de ſer.fugit.col.2. & conſi.436.vol.1.ex nouioribus Ant.Gom.& Boer.his in locis,quibus & anteà meminimus.

Quibus & illud conuenit, quòd † iuris præſumptio ſatis 6 ſuperque eſt contra comitantem percuſſorem poſt delictum perpetratum: huius opinionis authores habeo Curtium in conſil.41.Cæpol.conſil.1.Alber.in tracta.ſtatut.q.33.Paul. Grilan.in tract. de pœn. omnis nefarij coitus q.10. vbi pleniori manu hanc controuerſiam explicat,quando ante delictum, & in ipſo delicto, & poſt delictum comitatur percuſſorem:itidem in tract.de relax.carcer.in tit.pe abſolut.7.quæſt. idemque profeſſus Bonifac.tit.quid ſit accuſ. col.23. & Hippol.in l.1.xj.colum.capit.de recept.& inibi Salic.4. & 5.col. Quo in loco & illud explicat: Si ſanè homicidij viam monſtrauit,vt aufugiat itidem Bonif.in tit.de indicijs,in princip. & paulò anteà nos adnotauimus, dicitq; auxilium præſtare, ſi non à longe ad id manu armata eſſet.Explicat Aret. in l. 1. C.de ſer.fug.Feli.in cap.ſicut dignum.de homic.limit.7. Itidem in ca.1.de offic.deleg.Curt.in conſi.342.Anchar. in reg. acceſſorium.de regul.iur.lib.6.idem exiſtimat Deci.in l. quo tutela §.vi actum de reg.iur.ff.& in c.1. de offic. deleg. Quibus & illud accedit:ſi ſanè ſacris initiatus aſſiſtat bello iniuſto,ludiſue interſit:Etenim ſi ludentes efficiantur promptiores ac audaciores, in irregularitatis labem incidere opinatur

Sacris initiatus bello aſſiſtens irregularitatis labem incurrit.

R Felin.

Felin.in præcitato c.ſicut dignum. quod ipſe intelligo communicato conſilio,habitoq; tractatu,armatus inſiſteret:longè quidem aliter ſi caſu:aſſeuerat Thom.Gram. in conſi.32. ac Felin. loco paulò antè citato, ex hoc ſolo, quòd armatus aſſiſtat, quæſtioni poſſet ſubjici, declarat pleniore manu, q̃ hucuſque factum fuerit ab interpretibus noſtris Are.in d.l.1. C.de ſer.fug.& Cæp.in conſil.2.Alber. Brun. in tracta. indiciorum, col.16. Itidem is præſtare fauorem cenſendus eſt, ſi ſanè literas miſerit,quod conſtat ex l.1.§.fina. ff. ad leg. Iul. maieſt.Bonifac.in titu.quid ſit accuſatio.23.col.Et denique quis dicatur auxilium præſtare, vt ſanè hac pœna teneatur, eſt omnino vidẽdus ad ambas (vt aiunt)aures Lud.Carrer. in prac.ſua crim.§.homicidium.n.13.pag.251.& deniq; qui dicantur ſequaces, ſocij, complices, adhærentes,ac fautores, traditur in cle.1.de pœn.& inibi Card.& in ca.felicis.de pœ. lib.6.Bal.in d.l.1.C.de ſer.fug.& Lud.Carre.loco præcit.nu. 15.quibus in locis lector vigilantiſſime, in hac materia obuia tibi erunt.Et ea iuris præſumptio eſt, communicato conſilio id feciſſe, ſi criminis authorem poſt delictum comitetur, ex Bal.in d.l.non ideò minus.Feli.in d.c.ſicut dignum.nu.4. Hippol.in d.c.vnico.nu.86.& in l. ſi in rixa. num.39. præcitatis. quòd ſi quis criminis authorem ſcienter receptauerit, pœna criminis ordinaria afficietur: longè quidem aliter, ſi ignorauerit,ſiquidem & tunc nulla afficietur pœna l.Metrodorum ff.de pœn.l.3.verſicu.ſed etenim ff.de incend. ruina & naufr.l.eos C.de fur.l. ſi quis ſeruum C.de plag. l. ex maleficijs §.longè minus ff.de act.& oblig.l.cùm ſatis §.fina.C.de agric.& cenſit.lib.xj.§.interdum.Inſtit. de oblig. quæ ex delicto c.felicis.de pœ.in 6.l.1.C.de his qui latr.inibi, ſciens vt ceperit,regia l.18.titul.14.part.7.l.36.tit.fin.libro 42.ordin. definientes, adhuc in grauioribus criminibus, diuinæ & humanæ maieſtatis procedere: & in ea ſpecie, qua agimus, ignorantia ſemper præſumitur, niſi & ſcientia probetur, vti argumento optimo deſeruit text. in l. verius ff. de prob. l. 1. C.de his qui ſibi aſcrib. in teſta. niſi & contrarium probetur ex l.pen.C.de peric tut. Secundò, ab eadem radice procedit difficultas, quę ſolet hac in ſpecie contingere: Si & † receptator eſſet conſanguinitate coniunctus reo criminis,mitiori afficietur pœna, ex iuſta cauſa, quam habet in ſanguinis defenſionem l.2.ff.de recept.l.4.§.fin.ff.de re milit.inibi,datur

Criminis authorem ſcienter receptantis pœna.

7 *Quid de receptatore conſanguineo.*

tur venia affectioni parentum & affinium l.3.§. pietas ff. de lib.hom.exhib.l.omnes.in 2.C.de agric.& cẽſ.lib.xj. gl.in d. l.1.ff.de recep.quo in loco Bar.Salic.Ang.Alber.& interpretum maior pars idem exiſtimant. Hi etiam omnes in precitata l.1.C.de his qui latr.Rom.in l.ſi quis in graui.§.ſi quiſque.ad Syllan.ccl.fin.Sali.nu.4.in l.quicunque C. de ſer.fug. Platea in l.1.C.de deſert.lib.12.num.3.Hipp.num.196.in d. l.vnica C.de rap. virgin.Gand.in malefic.tract.tit.de recept. malefic.Ang. & Arim.his in locis, quibus & anteá meminimus,apud quos ſatis ſuperque ad ambas (vt aiunt) aures,eſt huius quæſtionis diſputatio,ex quorum doctorũ perplexo catalogo, breuitati ſtudens, aliqua hic conijciam, huic rei maximè neceſſaria. Subijcitur alius caſus, vt † teneatur de auxilio quiſpiam,exigitur quòd delictum fuerit conſummatum,nec vtique ſufficeret attentari. Explicat glo. in hac ſpecie,in l.ſed & diuortij ff.rer. amot. Bald. in l.1. 21. colum.4. oppoſ.C.de ſer.fug.idque profeſſus Cæp.conſil.34. & his accedit Ioan.de Amicis conſil.54.Hippol.conſil.30. & in præcitato §. conſtante. niſi in his caſibus, in quibus quidem attentatum perinde punitur,ac ſi eſſet cõſummatum,vti in crimine læſæ maieſtatis,vt conſtat ex l. quiſquis C. ad leg. Iul. maieſt. & in aſſaſſino, & alijs ſimilibus. In hac controuerſia etiam illud requiritur, vt † de principalis delicto conſtet, vt ſanè quis de auxilio teneatur,docet Bar.in l.ſi is qui §.ſi initium ff.de fur.atque idem conſil.229.col.vlti.3.vol. & conſi. 24.vol.5.Explicat Anch.conſil.112.Alexan. pleniori manu in l.ſed etſi duo patroni.in prin.ff.de iureiur.& in conſi.223. vol.2.Anan.in c.ſignificaſti.el 2.col.15.de homic. Matth. de Afflict.in conſti. Neap.conſtitutio,terminum vitæ 6.not. q. 2.Marſil.in d.conſtante.& in rubr.C. de prob. itidem conſil. 49.& in conſi.35.& 67.& 69.ac iterum in l.1.C.de ſicar.& in l.nihil intereſt ff.eod.Ang.in tracta. malefic. verſicu. & dicto maleficio.ad fin.Bal.in d.l.1.C.de ſer.cor.Ang.in l.1.§.ſi quis in villam ff.ad Syllan.Bar.in l.denuntiaſſe §.fina.de adult.ff. idem Bar.conſil.194.Hippol.conſil.20.& conſi.39.& conſil. 43.& conſil.81. & 110. dilatat chartas pluribus remiſſionibus, Alex. conſil.99. volum.1. apud quos longa eſt huiuſcemodi articuli examinatio, quòd per teſtes, principaliſve confeſſionem expedit conſtare: in qua ſpecie minimè ſufficeret per fictam principalis confeſſionem, vtpotè per contuma-

8 *Quid ſi delictum ſit conſummatum.*

9

tumaciam,vel per ſtatutum,explicat Barto.in præcitato §.ſi initium.Felin.tradit eleganter in d.c.ſicut dignum.Hip.in d. §.conſtante.Etenim nec per publicam latronis cõfeſſionem, vti aſſeuerat Bal.conſ.aſſeſſores delicto. Felin. loco pręcitato,ac Hip. millies. Cæterùm & illud adnotandum eſt,in dubio † caſu non ex propoſito præſumitur adeſſe, ac aſſiſtere
10 maleficio:vt hac in ſpecie Bal.in l.1.de ſer.corrup.Alex.poſt Barto.in l.in furti §.ope.ff.de fur.adnotauere,& his Anchar. conſi.217.Felin.in loco præcitato.Pau.Gril. in tract. de pœ. omnis nefarij coitus q.10.ver.reſtat.Boniſa.in rub. de inſultis 8.col.Hippo.in d.l.1.C.de rap.virgin.& in d.§. conſtante. Tho Gram.conſi.82.atque ideò minimè tenetur de ope,auxilioue,niſi ſcienter, non tamen ignoranter opem præſtitiſſet,atque ideò in inquiſitione, accuſationeue,articulari operepretium erit dolosè, ſcienter, ac ex conſulto,non tñ ignoranter opem præſtitiſſe:& ni per legitimas probationes conſtet, vtique reus abſoluendus eſt, huius ſententię author eſt Bar.in l.omnes C.de agric.& cenſ.lib.xj.explicat Alex. poſt Bar.in d.l.is qui opē.Quibus accedit Ang.in auth. de eccleſ. tit.§ iubemus.collat.9.Hipp.in pręcitata pract.§. conſtante. poſt alios veteres, quorum hi doctores meminere. Rurſus quantum attinet ad huius capitis veram reſolutionem,illud

In accuſatione an ſit articulandum.

11 explicari operepretium duxi, probationem † contra principalem factam ac deinde ſententiam in eum latam, minimè nocere auxiliatori. Siquidem exigitur opem pręſtantis probatio.huius opinionis authores habeo Barto.in his §. fina.ff. de fur.& inibi Alex.Bal.conſi.incip.de acceſſo. Pau. de Caſt. in l.cùm filius §.1.ff.de verb.oblig.explicant doct.in l. ſi veteris C.de fide inſtrum.idq; profitetur Salic.in l.1.verſi.quęro ſucceſſiuè.de rap.virgin.Ang.in d.§.ſi initium.Ancha. conſil. 118.Marian.Soc.omnium diligentiſſimè in capi. qualiter & quando 2.q.xj.arti.6.de accuſat.Felin.in d.ca. ſicut dignum. Angel.in tract.malefic.parte,& dicto maleficio. & parte Andream auxiliatorem.Hip.pleroſque alios allegans,loco pręcitato §. conſtante. apud quos longa ſanè de hac re diſputatio eſt: nec ſcio, an aliquis nodus implicatus, ſit in hoc duntaxat tractatu, quin etiam nec abſolutoria principalis prodeſt auxiliatori, nec vtique condemnatoria nocet, vt explicat Barto.poſt Alexan.in l.ſi is §.1.ff.de furt. Idemq; profitetur Din.in conſil.incip.ſed pone reum abſolutum, Angel. poſt

Contra principalem probatio, minimè nocet auxiliatori.

poſt Bart.in l.is qui reus.ff.de public.iud. Alexan.'poſt Bart. exiſtimat itidem in l.adulter.§.1.ff.de adult.Gand.in rub.de homicid.3.col.& iterum in rub.de pœn.10.col.Ang.in trac. malefic.verſicul.itaque moriatur.& in verbo, Andi ęam auxiliatorem.12.col.verſic.quæro an Caio. ex quorum verbis ſupradicti difficilis reſponſi ratio ſatis colligi poteſt. Pręterea quod obiter menti occurrit, hoc in loco adnotandum viſum eſt negariuam † probari poſſe, in hac ſpecie: ſi ſanè 12
teſtes profiteantur interfuiſſe maleficio, ac vidiſſe occiſorem ac percuſſorem, ac Titium opem minimè præſtitiſſe, ex eo quia præſens fiat homicidiū, ac proinde nō opē præſtitiſſe, nec p̄ſtare potuiſſe, quin ipſe vidiſſet: explicat Ang. in auth. de teſtib.§.ſi verò abſunt: ac iterum in authen.de hęredib.& falc.§.hinc nobis.ad fin.verſicu.nota ex iſta gl. Alex.plenio ri manu poſt Bart.in l.is qui opem.ff.de fur. tradunt doct.in cap.ex tenore.de teſtib. Quatenus verò ad irregularitatem 13
pertinet, illud ſit conſtitutiſſimum auxilium † tunc irregularitatem inducere, quando id fuit cauſa proxima delicti committendi: ſic ſanè, quòd delictum eo auxilio, vel ope ceſſante, nec pręſtita, nequaquam foret perpetratum delictum, idemque cenſerem quoties auxilium audaciorem efficeret ipſum delinquentem ad criminis executionem, quod probatur ex d.cap.ſicut dignum.§.qui verò.& §.clericos. de homicid.ipſe tamē exiſtimo fauorem præſtitum, ſeu auxilium datum poſt commiſſum delictum, minimè conſiderandum fore, niſi fuerit cauſa proxima, vel inducens ad committendum delictum. Ex quo & illud conſtat, præſtātem fauorem, opem, vel auxilium ad homicidium, mutilationemve membri, ita n labem irregularitatis incidere, ſicuti homicida, ac membri mutilator, explicat Panor.in d.c.ſicut dignum.poſt Imol.itidem in c.pen.eod.tit.idem exiſtimat Card.in clem. prima, quæſt.12.de homicid.Spec.tit.de diſpenſat.§.iuſta.

Hac eadem radice illud conſtitutiſſimum eſt, clericum irregularem eſſe aliquem aſſociantem, minimè tamen ex propoſito ſe immiſcendi, niſi neceſſitas cogeret, tametſi nihil fecerit, aſſeuerat ex profeſſoribus noſtris Hostienſ. poſt alios in cap.ſicut dignum.§. illi. de homicid. ijs accedit Nicolaus Plonius in tract. de irregul. 30. irregularitate. Quibus & illud conuenit, præſtantes arma prælliantibus, ſi ſanè is clericus ſit, minimè ab irregularitate im- *Aſſocians an irregularis ſit.*

 munem

munẽ eſſe, vt profitetur Nicol. Plouius inibi, irregularitate 31. Et q. ignoranter præſtitiſſet arma, ex eo nẽpe quod Petrus profitebatur velle iter agere, vel aliud creditur dignũ, ac deinde quẽpiã occidat, minimè teneri† teſtibus, Bal. in l. qui-
14 cunque. pen. col. verſ. nota quintò. C. de ſer. fug. Bar. in conſi. 24. Alexan. poſt Bart. in d. §. ope. Imol. & Aret. in l. ſi ſtipulatus fuerit. ff. de ver. obli. idem profeſſus Ang. in §. interdum. Inſtitu. de oblig. quę ex deliɛt. naſcũ. Felin. in c. ſicut dignũ. §. limitatione. de homicid. Ioan. An. in cautela 31. Hippol. in praɛt. §. cõſtante. apud quos pleraq; id genus alia congerũtur, tãetſi in Hiſpaniæ regnis, apud Iudices, quos peſquiſidores appellamus minimè id obſeruet, abſq; vllo deleɛtu, huc atq; illuc præſtantes arma, ignorãter maleficio, ac viã delinquẽti mõſtrantes, tãetſi illos ignorent velle delinquere, graues faciunt luere pœnas, in optimorũ hominũ iniuriam, ac iuſtitiæ diſpendiũ, & Dei optimi maximiq; irreuerentiã, in innocentiũ ſanguinẽ anhelãtes. Nõ me latet crimina oportere coerceri, potiſſimũ hac noſtra tẽpeſtate, in qua deliɛtorum ſcelera pullulant, & quos virtutis amor nõ alliceret ad benefaciẽdũ eos ſaltim criminis reos pœnarũ formido à delinquendo abſterretet, vt formidine pœnæ conuertantur, & reſipiſcant, ſicuti Horatius cecinit lib. epiſt. 1.

Quid apud iudices quos peſquiſidores appellamus.

Oderunt peccare boni, virtutis amore.
Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

Et qui noluerũt prodeſſe, morte certè eorũ reſpublica vtat: necdũ neceſſariũ eſt, vt & nocẽtes puniãtur, ſed etiã iuſtiſſimũ, & in republica chriſtiana bene inſtituta interdũ vltimo ſupplicio afficiãtur, & iuſtitiæ metu humana coerceatur audacia, totaq; ſit inter improbos innocẽtia, & in ipſis improbis formidato ſupplicio nocendi facultas, refrænetur audacia, ne ſub eorũ imperio, reorũ augeatur improbitas: ſed non ita proteruè, ſed penſata animi deliberatione iudicum.

SVMMARIVM.

1 *Ex conſilio quis tenetur, ſi alioquin non facturo conſilium dederit, itidem nu. 8.*
2 *Quid quo ad irregularitatem, examinatur.*
3 *Irregularis eſt cenſendus, ſi occiſus foret is, cui conſiliũ datũ eſt.*
4 *In excõmunicationis labẽ incidit conſulens, vt clericus percutiat.*
5 *Quid etiam ſi mutilatio membri ſequatur.*
6 *Quid, ſi ſacris initiatus occiſionem licitam ſuaderet.*

Perpe-

7 *Perpenditur intellectus, §.qui verò.c.ſicut dignum. de homicid.*

9 *Conſulens delictum perpetrare, tametſi conſilium reuocauerit, adhuc tenetur.*

10 *Conſulens alioquin facturo, iudicantis arbitrio punitur.*

11 *Conſulens, an in interdicto vnde vi, eandem, quã principalis pœnam luere teneatur.*

12 *Diſcutitur quomodo probetur, quòd erat aliàs facturus.*

13 *Cui conſilium datum eſt, in aliam perſonam delictum perpetrauerit, an & conſulens teneatur.*

14 *Quid in dubio præſumendum eſt, an conſilium dederit, necne.*

15 *Statuta loquentia de auxilio, an intelligẽda ſint de his, qui opem præſtant.*

16 *Accuſatus de mandato, & in litis proſequutione de conſilio conſtiterit, an de conſilio puniendus ſit.*

17 *Si diuerſis afficiatur pœnis conſulens, & opem præſtans, an vna pœna per aliam extinguatur.*

18 *Ad reſtitutionem teneri non ſolum, qui conſilium & fauorem dederit, ſed is etiam, qui acceptioni dedit cauſam.*

19 *Conſilium præſtantem teneri ad eandem pœnam, ad quam criminis author tenetur.*

20 *Perpenditur, an eadem pœna conſulens, & auxilium præſtans, coercendi ſint.*

21 *Conſulẽs rapturo alioquin centum, ſi & alia centum rapiat, non tenetur reſtituere ducenta?*

22 *Diſcutitur* Abb.opi.circa *intellectum c.ſicut dignum. de homic.*

23 *Conſulentem teneri de illo ſanè damno, non tamẽ de ſequentibus commiſsis, in quibus & conſilium non dederit.*

Declaratur.§.qui verò.cap.ſicut dignum.de homic.& l.j.§.perſuadere.ff. de ſeru. corr. agentes de conſilium dantis pœna, iura hactenus non ſic intellecta Cap. XVII.

PErplexa valde exiſtimatur quęſtio illa, quę doctorum capita torquet, & nõ leues ſolent oriri contẽtiones, an ex cõſilio & perſuaſione quis teneatur ad eandẽ pœnam, ad quam delinquens: & in hac ſpecie communis vtriuſque doctrina profitetur teneri, ſi alioquin non facturo conſilium dederit: tex. in c.nuper. de ſentẽtia excom. Vbi gl. 1 *Ex conſilio & perſuaſione an quis teneatur.*

text. in l.1.§. perſuadere, in verbo,facturus.ff.de ſer.corr. & ibi Bal.c.de cętero.de homic.l.qui occiderit §.pen. ff.ad leg. Aquil.c.ſicut dignũ.§.qui vero.de homi.& gl.inibi, cui ſimilis in §.ope.verbo,certe.Inſtit.de oblig.quæ ex deli.naſc.quã dixit ſolennem Iaſ.in §.actiones.nu.3.de act.tradit Bar.in l. ſæpe.§.de verb.ſing.& ibi glo.in verb.condici poteſt.Abb.& ibi Deci.dilatat chartas pluribus remiſſionibus,in c.1.de of. deleg.itidem Decius in l.conſilij.ff.de reg.iur.Franc.in regu. nullus.de reg.iur.nu.6.pulcher tex.in l.non ſolùm.§. ſi man dato.ver.Atticilinus.ff.de iniu.& ibi Bar.Bal.in l.1.n.7.C.de ſeruis fug.& in l.data opera.n.79.C.qui accuſ.non poſſ. Bal. in l.ob quæ verba.ff.de infami.Salicet.in l.vnica.C.de raptu virg.Hipp.ſing:665.Io.de Imol.hãc profitetur communem opinionem,& ibi Dec.n.43.in c.1.de offic. deleg. Cępola in conſi.65.in crimi.Steph.Aufrer.in clem.1.de offic.ordin.in reg.3.Fel.in præcit.c.ſicut dignum.§.qui verò.n.7.& in c.1. n.11.de offic.deleg.Ang.Aret.in tract.malefic.verb.Sempronium mandatorẽ.nu.43. Matheſilanus in notab.97.in quo dubio diſtinctione tollitur difficultas,quæ pleroſque interpretes malè torſit,de qua per gl.in præcitato §.ope. Car.in prac.crimin.§.homicidium.n.163.ad ſi.pag.343.in labemq; irregularitatis incidere, qui conſilium homicidio aut mutilationi dederit,text.in c.ſi quis viduam.50 diſt.c.2.de cleric. pug.in duelo d.c.ſicut dignũ.§.clericos,de homic. quod probatur ex eo, quo regulariter ex conſilio in delictis quis tenetur,vt in iuribus pręcitatis ſatis ſuperq; conſtat. Quibus in locis omnes vtriuſq; iuris interpretes in hoc cõueniunt,
2 quòd †ex conſilio quis teneatur ad criminis pœnam,& irregularis fit, ſi conſilium datum ſit ei, qui alioquin non erat illud crimen cõmiſſurus.Etenim in eo tota verſatur controuerſia: Qui dederit ei,qui nihilominus erat facturus. Nam text.in d.l.non ſolùm.§.ſi mandato.ver.Atilicinus.ff.de iniur.probat ex conſilio quem minime teneri, vbi is, cui pręſtitum eſt,erat aliter facturus,text.in d.l.ſępe.§. & in iuribus paulò antè citatis,quorum opinio communis eſt,teſte Iaſ.in §.actiones.Inſtit.de acti.nu.3.& iſthæc ſententia communis eſt hac adhibita diſtinctione,de qua in d.§.ope.ſequitur Fel. in præcitato c.ſicut dignũ.§.qui verò.n.7.itidẽ in c.1.n.11.de of.del.Bal.in l.1.n.7.C.de ſer.fug.& in l.data opera.n.79.C. qui accuſ.nõ poſ.Ang.Aret.in tract.malef.in ver. Sẽproniũ

mandatorem

mandatoré.n.43.&huius ſententię authores habeo Stepha. Aufr.in trac.de poteſtate ſeculari in eccleſiaſticas pſonas. in reg.3.Cępol.in conſi.crimin.65.Hipp.ſing. 665. Matheſil. notab.117.Bern.Diaz.in reg. 145. & hanc profitetur cōem Imola in c.1.de off.deleg.& nouiſſimè hāc eſſe frequentiori doctorum calculo receptā ſententiam profitetur Lud.Carr. in pract.crimi.in tit.de homic.§.circa.n.163.& n.ſequēti aſſeuerat hanc cōem æquitati magis fauere:quam ſententiam multis præpoſitis axiomatib.explicat Fel.in d.c.ſicut dignū. n.7.& in c.1.n.9.de offi.deleg.Dec.in d.c.1.n.43.ad 60.vſq; & omnium diligentiſſimè Lud.Carr.vbi ſuprà.Eſt igitur in hoc tract.obſeruādum irregularitatem contrahi ex conſilio, quando non eſſet alioqui factutus,nec homicidiū commiſſurus is,cui conſilium præſtitū fuerit. quod not.Hoſt.& Abb. in c.ex literis.de exceſ.prelatorū.col.vlti.Feli.in d.c.ſicut dignū.de homi.n.12.& in d.c.de of.deleg.n.13.tex.ad id omnium præſtantiſſimus in d.c.ex literis.& eſt frequentiori calculo recepta ſententia in c.ad audientiā.de homic.no.Alber. Trotius de vero & perfecto cleri.lib.2.c.21.nu.7. tractat de conſilio Marian.Soci.in c.ad audientiā.n. 70. vbi quo ad irregularitatem aliquot quęſtiones dilatando chartas examinat, quas itidem Alb.Trotius & alij noſtræ claſſis doctores tradidere.Cæterùm,ſi quis conſilium dederit alioquin factu ro:ita tamen vt ex iniquo is ſit deterior factus, videtur fortaſſe hunc irregularem eſſe propter homicidium inde ſecutum:& huius opinionis authores habeo Innoc. & doctores cōmuniter,& inibi probare conātur hoc conſilium ſufficere ad iuris canonici excōmunicationem.Idē profitetur Syluef. verbo excommunicatio.8.q.vlt.& verbo, excōicatio.vlti.q. 4.quibus ſuffragatur text.celebris in pręcit.ca.ſicut dignum. §.qui verò.in parte eius priore.Quòd ſi ex prauo conſilio ad homicidiū non ſit occiſus is aduerſus quē tractatus præceſſerit:ſed ipſemet dubio procul,cui conſiliū † datum eſt,nihilominus erit cōſulens irregularis,ex Cardi.in c.ad audiētiam. n.3.de hom.Io.And.Domin.& Frāc.in c.vlt.de hom.in 6.Fel.in præcit.c.& in d.c.ſicut dignū Alber. Trot.in d.c. 21.n.9. quā exiſtimat veriorē opin.eſſe Maria.Soc.in d.c.ad audientiam.n.80.tametſi Spe.in tit.de diſp.§.iuſta.n. 43 ab hac ſententia prorſus diſcedat.Quibus admodū & illud cōuenit, ꝙ ſi qs † cōſulat,inſtigat,ſuaſit,vti clericus pcutiatur, in labem

Irregularitas ex cōſilio contrahitur.

3 *Quid ſi nō occidatur is, contra quem conſilium datum eſt.*

4 *Quid ſi perſuadeat quis clericū percuti*

ſanè ex-

ſanè excommunicationis incidit. Huius opin. authores ſunt doct. in c. mulieres. & in c. nuper. de ſent. exc. & ex profeſſoribus iuris ciuilis Bal. Bng. Raph. & Imola in l. qui ergo. §. pe. ff. deleg. 1. Ale. poſt Bar. in d. §. ſi mãdato. ad ſi. Ang. de male. in verbo, Semproniũ mandatorẽ. q. 8. idem ſane è conuerſo exiſtimãt doct. Siquidẽ, ſi clericus cõſulendo perſuadẽdo, & inſtigãdo pcutiatur, ac proinde mors ſequat̃, irregularis eſt. In ſpecie explicat Bal. in prac. ſua, tit. de q̃ſtio. col. 43. Iaſo. l.
5 1. C. de ſer. fug. idẽ Ang. inib. q. 9. Hipp. in conſ. 10. Id †enim intelligo ſanè, necdũ ſi ex cõſilio ſequatur homicidiũ, ſed & mẽbri mutilatio, vt in d. c. ſicut dignũ. & in c. ſi qs viduã. 50. diſt. tex. ad id celebris in c. ſi quatuor. 23. q. 8. ca. 2. de cle. pug. Quin etiam ſi cõſuleret inſtrumentũ bellicũ fore actũ tali in loco, ex quo homicidiũ ſequatur, vt docet Innu. in d. c. ad audientiã. & inibi Abb. tradũt doc. in c. presbyterũ. de homi. & Nicol. Plouius, in tractatu de irregu. regula. 12. Quã ſententiã intelligendam fore reor, niſi ſacris initiatus ſuaderet
6 occiſionẽ †licitam, vtpotè pro patria, pro eccleſia, pro proximo, vt docet Spec. in d. tit. §. iuſta. ver. portò. & Nicol. Plou. loco præcitato, irregularitate 14. Quibus admodum adnotari libet ex ſola nuda voluntate quẽ minimè effici irregularem teſte Archi. in c. periculoſe, de pœni. diſtin. 1. exploſa gl. inibi, & in §. ſi ergo. 12. col. 17. q. 4. & in capitul. fin. 23. q. 8. Nicol. Ploui. pleniori manu tradit loco pręcitato, irregularitate 27. etenim ex ſolo conſilio, ſi homicidium non ſequatur, minimè effici irregularem. capit. felicis, de pœn. in. 6. in cle. 1. 5. oppoſitione. & rurſus 12. q. Cardin. ſatis diligenter tradit. Ex his ſanè multa poſſent deduci, et diſputari, quę iuſtũ profectò volumen exigerent & poſtularent, potiſſimũ tamẽ hoc in loco aliqua tractare conabimur, q̃ ſunt huiuſce tractatus reſolutioni conducibilia. Et primò, in d. §. qui ve-
7 rò, in princ. †cõſtat etiã in hoc conſiliũ puniendũ fore: ſiquidem & inibi punitur, qui regi alioquin facturo cõſiliũ dederit, D in d. reg. nullus ex conſilio. Bar. in d. §. mandato. colu. pen. Imol. in cle. 1. de pœn. col. 5. Ang. in trac. maleſi. ver. Sẽproniũ mandatorẽ. q. 22. in ſpecie tñ ex cõſilio quẽ puniẽdũ eſſe: ſiue ille, cui pſtitũ fuit, erat alioquĩ facturus, vel nõ. Hoc ipſum in criminib. atrocibus ſaltim admittit̃. in l. j. col. 2. C. de ſer. fug. p tex. in c. felicis. de pœ. lib. 6. cui opinioni refragatur Feli. in c. 1. de offi. deleg. contrariũ omnio probãs, ex d. c. ſicut

E conſilio quãdo quis puniatur.

d.c.ſicut dignum.vbicunque ageretur de homicidio Archiepiſcopi,ſit diſtinctio quo ad purgationem,an ille, cui conſilium datum eſt, eſſet alioquin facturus,vel nõ,& dubio procul Bal.prior ſententia minimè probatur in d.c.felicis.quicquid profiteatur Dec.in d.c.1.num.9.ſequutus Bal.quẽ etiã ſequitur Hipp.ſing.665.& Lud.Carr.in pract.crimin. tit.de homic.§.circa.num. 164.tex.ad id pręſtãtiſſimus in l. quiſquis. C.ad legem Iul.maieſt.Bal.in l.data opera.verſi.cõſ.& in d.l.1.C.de ſer.fug. Verùm enimuerò diſtinctio pręmiſſa communi omnium ferè conſenſu recepta eſt. Nam & eã eſſe communem exiſtimat Alb.in d.l.ob hęc verba.ff.de eis qui not.infam.nu.3.Dec.in d.c.1.nu.9.& in d.l.conſilij.ff.de reg.iur.nu.4.Fel.in d.c.ſicut dignum.num.7.itidem in ca.1. nu.11.de offic.deleg.Bonifac.in tit. de inſultis percuſſ.col. 6.Ang.in tract.maleſi.ver.Sempronium mandatorem. Pau. in tract.de pœn.omnis nefarij coitus.col.3.q.10.& denique hanc profitetur communiori ęquioriq; conſenſu doctorum eſſe receptam ſententiam Lud.Car.in pract.§.homicidium. nu.163.& poſtremò in hunc equidem ſenſum iſthæc ſententia iure magis probari poſſet quòd † dans conſilium alioquin non facturo,eadem pœna,puniatur ſecundum omnes, ex tex.in pręcitato §.Atticilinus autem ait.& ſiperuaſerim alicui aliàs nolenti, vt mihi ad iniuriam faciendam obediret, poſſe iniuriarũ mecum agi.l. qui ſeruo.ff.de fur.l. ſi quis vxori.§.nec.eod.tit.l.ſępe.ff.de verb.ſign.l.conſilij.ff.de reg. iur.l. hæc verba.ff.ad legem Iul. de adult.l. 1.§.incidit.ff. ad Turpillia.l.3.ad ſi.C.ad legem Iul.maieſt.c. ſi quis viduam. 50.diſtin.c.nullus.de reg.iur.& in præcitato c.ſicut dignum. §.qui verò.c.felicis.de pœn.clem.1.eod.tit.Bar.in d.§.ſi mãdato.5.col.nu. 16.glo.in §.interdum.ver.cum ope.Inſtit. de oblig.quæ ex delic.naſcun.apud quos definitum extat,an ſit facienda diſtinctio,eſſet aliàs facturus necne,& cui perſuaſit, teneatur ac mandator:inſignis eſt differẽtiæ ratio inter mandantem & conſulentem perſuadentemve ex gloſſ.in d.l.nullus ex conſilio.Lud.Carr.num.139.in eo.§.cuius.& nos me minimus anteà.Is verò, qui conſilium dederit alioquin facturo,pœna puniatur ſanè,ſed utiq; mitiori iudicis arbitrio queadmodũ Dec.in d.l. cõſilij. & in d.c.1. ex profeſſo tenet poſt Ang.in l.is q opẽ.ff.de fur.& in l.furti.§.ope.ff.e. Cæp. cõſ.27.co.pe.Car.loco pręcit.apud quos ſatis definitũ extat, 8

Quibus

9 Quibus † & illud adijciam, & quod obiter menti occurrit adnotandũ eſt,tametſi mandans immunis ſit à criminis pœna poſtquàm mãdatum reuocauerit expreſſim, vel tacitè ea lege ac cõditione, ſi reuocatio perueniat in mãdatarij notitiam,nihilominus perſuadẽs & cõſulens minimè excuſatur, etſi perſuaſionẽ reuocauerit,ſed vtiq; onus ei incũbit,ne delictũ ſequatur,vel ei denũtiet,in cuius perſona delictũ perpetrãdum erat:ea ſola ratione ductus,ſiquidẽ mãdatũ fit gratia mãdãtis.Quo fit veriſimile eſſe,ꝙ mãdato reuocato,delictũ nõ fiet:ac ꝑſuaſio fit gratia accipiẽtis,vnde ſi ſemel in animũ induxit ſuũ facere,haudquaquã deſiſtet:vnde nõ ſufficit ſimplex reuocatio,ſicuti huius ſentẽtiæ authores habeo Innoc. in c.ad audiẽtiã.de homic.nu.2.& inibi paſſim doct.Bart.in præcitato §.ſi mãdato.ad fi.Bal.in l.mãdatũ.pen.col.C.mãdati.nec inuitus his accedit Sal.in l.vnica.C.de rap.virg.nu. 126.Ang.in ver.Semproniũ mãdatorem.ad fi.verſi.23.Pau. Grilan.in tract.de pœ.omnis nefar.coitus.10.q.n.14.Imol. Card.in c.1.de renũt Doc.in c.cùm quis,de ſen.exc. Ale.cõſ. 65.vol.4.Lud.Carr.n.118.vbi ſuprà. Quãobrẽ etiã in atro-

Mandans poſtquàm mãdatum reuocauerit, an immunis ſit.

10 cioribus eadẽ†diſtinctio admittẽda eſt:ita tantùm vt in his criminibus cõſulẽs alioquin facturo nõ ordinaria delicti pœna,ſed extraordinaria,maiori tamen quàm in alijs cõmunibus delictis puniẽdus ſit,quod ex mẽt. Bal.& aliorũ ego deduco,licet quidã alij expreſſim cõtrariũ notauerint, ſic text. in d.§.ope intelligẽtes dũ dixit ex cõſilio nõ teneri quẽ: fur ſiquidẽ annotãdus eſt pœna ordinaria,ſed mitiori, qui furti cõmittẽdi cõſilium dederit ei, qui alioquin furtũ cõmiſſurus erat:ſic ſanè eſt intelligẽdus ille tex.nõ vt aliqui,qui in errorem cæteros attraxerũt cõtrariũ opinãtes indiſtinctè teneri eũ,qui cõſiliũ dederit de dolo,ratione cõſilij:ac proinde pœna cõtra fures ſtabilita puniri, ſicuti hac in ſpecie exiſtimat Inno.in c.querelã.de ele.Card.in cle.1.de fo.cõp.Bar.Bal.in l.1.C.de ſer.fug.& inibi Sal.Bal.in d.l.2. de ſer. & aqua.col. 15.ver.quæro.qui ſanè eo modo ſunt intelligẽdi,vt qui cõſiliũ præbuerit furto,mitiori pœna puniatur, alioquin Doct. ſentẽtia minimè eſſet admittẽda.Alia ſpecies proponitur in

11 interdicto vnde vi cõſulens †etenim nõ tenetur eandẽ luere pœnã,ſicuti & principalis,vt profitetur Innoc.in d.c.querelam.de elec.Abb.in d.c.ſicut dignum. Flor.in l. ſeruitute.ff. quemadmodũ ſeruit.amit.tametſi ab ea ſentẽtia prorſus diſ-

cedat

cedat Bar.in l.2.col.9.de ſer.& aqua.c.felicis. in pręcitato ca. 1.de offi.deleg.& inibi pleniori manu Dec. atque ita fuit deciſum per Rotam, teſte Rom.in ſing. incip. conſilium. & incip. contractibus. Quibus & illud conuenit adnotare, quaſi ſit prora & puppis totius materiæ, quonãmodo † probabitur ꝙ erat aliàs facturus: & cùm conſtet ex facto debet probari vti hac in ſpecie eſt tex.celebris in l.metum C.quod met.cau. etenim conſtabit minis præcedentibus, ac pleriſque id genus alijs vti explicat Bal.in d.l.metum.& in præcitata l.1.& inibi Pau.glo.Accur.Anan.in l.apud Celſum ff. de excep. rei iudi. Ang.in l.1.ff.de eo, per quem fac.fuer.in d.l.metum.Fel.in d. c.1.& in d.ca.ſicut dignum.Hipp.conſi.62. Sed † ſi quis conſilium dederit alioquin facturo, & is non commiſerit crimen in eam perſonã, cui conſilium datum eſt, ſed in aliam, non eſt cõſulens aliqua pœna puniendus, teſte Bal.in c.1.col.4. quibus modis feud. amit. cuius opinio eſt de pœna criminis ordinaria intelligenda, quaſi velit Bal.poſt Iſer.ibi aliud dicendum fore, vbi quis cõſiliũ dederit ad crimen committendum in ipſamet perſona, cui conſilium datur, vt eo caſu conſulens teneatur pœna ordinaria, etiam ſi eſſet alioquin facturus, qui conſilium accepit: etenim ſi quis conſilium dederit ſeruo, vt fugiat à domino: vel alicuius fœminæ coniugatæ, vt adulterium committat.l.1.§.perſuadere ff.de ſer.corru.In alio verò dubio † an alioquin facturus eſſet delictũ is, cui conſiliũ præſtitũ eſt, præſumitur eũ abſque conſilio non eſſe facturũ, quod not.Ang.in l.1.ff.de eo per quem factũ fuerit.in prin.Bal. in l.1.C.de ſer.fug.Fel.& Dec.n.10.in d.c.1.itidẽ Deci.in præcitata l.conſilij.n.9.Fel.pleniori manu in d.c.ſicut dignũ.n.12. Bal.in d.l.data opera.n.79.C.qui accuſ.non poſſ.& idẽ profitetur in c.1.§.iniuria.de pace iur.fir.Hip.ſing.218.idem in l. 1.§. duobus ff. de ſicar. quod ſanè probatur tali ductus ratione, quòd in dubio nemo præſumitur delictum commiſſurus l.merito ff.pro ſocio.glo.in l.qui iuraſſe §. ſi patri. ff. de iureiur.Et ſatis diligenter Iaſ.in §.1.eiuſdem legis, num.8.itidem in l.ex hoc iure.num.11.ff.de iuſti.& iu.& in l.rogaſti §. ſi tibi ff.ſi cert.pet.& ſignanter Pau.Pariſien.in cap.in præſentia. num.33. de probat. & omnium diligentiſſimè Andr. Alcia. in tract. præſumptio.3. regula, præſumpt.1. Hippol. ſingul. 218.& in l.1.§.diuus, ff.de ſicar.& ante hos Alexan. in l.1.C. de his, quib.vt ind.itidem conſ.192.vol.2.& conſi.106.vol.4.

12 13 14

Illud

Illud etiam ad huius materiæ tractatum & illud conue-
15 nit † adnotare, an conſilium dans dicatur vtique opem præ-
ſtare:& inſuper,an in ſtatuto de auxilio includatur qui opem
prȩſtirerit,explicat ſignanter in hac ſpecie Sal.in d.l.1. C. de
rap.virg.& Paul.Grillan.in trac.de pœna omnis neſa.coitus
10.quæſt.& ex nouioribus Lud.Carr.eo loco, cuius & anteà
mentionem fecimus.nu.131.& an ſit aliqua differentiæ ratio
inter conſilium perſuaſione , inſtigationem explicant doct.
in d.l.in furti.§.conſil.& pleraque id genus alia:de hiſce ma-
teria conſilij dilatat chartas plurimis remiſſionibus Carr. à
numero 128.ad 184.vſque. Multa equidem de cõſilio lector
percipiet ab eo,& ab ijs, quæ à præcitatis authoribus tradun-
tur.Alia denique multa recenſeri poſſent,niſi nos ab inſtitu-
to plus æquo reuocarent.Cæterùm & illud in hoc duntaxat
tractatu diſcutiendũ eſt:ſi quis fuerit accuſatus de mãdato,&
in litis proſecutione de conſilio conſter,dubium inſigne cen-
ſeri ſolet,an criminis cõſilij author de cõſilio pœna coercen-
16 dus eſt,an de mandato.†Siquidem de conſi.nec vtiq; accuſa-
tus fuerit.& Alex. in eo dubio, in conſi.129. volu.4. ſecutus
Ant. de Prato veteri exiſtimat nequaquã eſſe puniendũ. cùm
aliud ſit mandare,aliud cõſulere,inter quæ inſignis differen-
tiæ ratio eſt,& gl.ita cõſiderans reſpondit in l. nullus ex cõ-
ſilio ff.de reg.iu. & ea fulcitur ratione, ſicuti in ciuilibus vna
duntaxat actione propoſita,ſi de alia probetur,ſuccumbit:ita
quidem in criminalibus,cùm ad inſtar cauſarũ ciuiliũ proce-
datur,vt ſcribit Hip.in pract.ſua,in §.diligenter ex cõſequen
ti.Et adhuc in ea ſpecie alius obex diſſoluendus reſtat:ſi pro-
poſita accuſatione adiecta ſit clauſula illa ſolita apponi. Su-
per quibus omnibus & ſingulis,cum annexis & connexis, ac
prorſus extraneis petit ſibi ius & iuſtitiæ complementũ mi-
niſtrari omni meliori modo,via,iure & forma, an tunc tam-
etſi accuſatio non proponatur de conſilio,ex vi illius clauſu-
læ conſilij pœna coercendus eſt?de qua quidem clauſula tam
in ciuilibus,quàm in criminalibus ſignanter explicat Bal. in
l.2.C.de probat.Iaſ.in §.omnium.Inſtit.de act.doct.commu
ni conſenſu in c.2.de ord.cog.Felin.in c.ex parte. de reſcrip.
Hipp.in conſi.75.Corn.in conſi.192.volu.2. Dec.in ca.licet
cauſam:in glo.aſtrinxit,de probat.Iaſ.in l.petens C.de pact.
Amod.in trac.ſynd.nu.18.in ver.emergẽtibus.Cãp.in deciſi.
ſacri,conſi,10.Paris à Put.in trac.ſynd.in verbo, ſententia.&
rurſus

In criminalibus ad inſtar cauſarum ciuilium proceditur.

rurſus in verbo,ſuper quibus omnibus.Bar.conſi.17.licet interpretum ferè, maior pars huic accedat ſententiæ, ipſe tamen veritati cõtrarium magis fauere exiſtimo. Siquidem ex vno capite agens, alio tamen probans, abſoluendus eſt, ex Bar.in l.1.in prin.ff.de eden.& ſignanter Inno.in c.ex parte, de priuil.Tho.Gram.in ea ſpecie ita reſpondit in conſi.26.Et omnium diligentiſſimè Lud.Carrer.in pract.crimi.§.homicidium.nume.139.pag.338.qui aliquot additis axiomatibus contrarię reſpondit ſententiæ. In hoc duntaxat tractatu illud ſilentio prętereundum non eſt:ſi diuerſis † afficiatur pœnis conſulens & opem ferens, an in ea ſpecie vna pœna per aliam extinguatur?& Bar.in l.nunquã plura ff. de priuat.delic.itidem in l.& ſi amicis ff. de adult.Bal.in l.aduerſus C. de furtis.Bon.in tit.de inſul.& percuſ.exiſtimant, ſi ad vnũ tendunt effectum, vnam quidem per aliam extingui pœnam, Hipp.in l.6.ff.de ſicar.Rurſus quibus in caſibus delicta à criminis pœna confundantur, explicat Alber. in tract. ſtatuto q.18.Bald.in ca.1.§.futurum.de pace iur.firman. Aret. conſi. 10.Gand.in rub.de pœnis 17.col.& diligente Hipp.in pract. crimi.§.pro complemento.& in l.1.C.de raptu virg. itidem conſi.51.Ang.in maleficiorum tract.in glo.fecit inſultum.Et id ſatis iure probatur apud iuris antiſtites, quorum anteà mentionem fecimus. Hactenus viſum eſt de dantis conſilium pœna:nunc in ea ſpecie,de qua agimus, dubiæ ſunt interpretum opiniones,& plura extant doctorum reſpõſa,quibus admodum etiam illud cõuenit, teneaturne ad reſtitutionem conſilium dans, vt iniquè acciperet rem alienam. † In qua ſanè quæſtione reſpondeo, ꝙ tenetur ad reſtitutionem non tantùm is,qui iniquè accepit, ſed & is, qui conſilio, ope, auxilio,vel receptatione dedit acceptioni cauſam efficiẽtem, quæ ipſam iniuſtam acceptionẽ efficiet, ſicut explicat Inno. in c.ſicut dignũ.de homic. Io.Anan.in c.tua nos.eo.tit. & inibi Anto.Feli.in his locis, quibus & nos paulò antè meminimus.Lud.Car.in prac.crim.§.circa.nu.176.hanc ſententiam eleganter tradit Thom.22.q.63.arti.7. quem Theologi paſſim ſequuntur,præſertim Caietan.inibi, Flor.2.par.titu.2.c. 2.§.4.Adr.in 4.ſentent.tract.de pœn.& reſtitu.ca.2. dubitatur.Io.Maior.in 4.diſtinct.15.q.26.Sylueſt.verſi.reſtitu.3.§. 6.Ioan.à Medina,de reſtitu. q.7. & 8. ſiquidem ex eius conſilio motus fuit ad damnum illud inferendum,tenebitur vtiq;

quo

Qui cauſam damni dat, dãnum dediſſe videtur.

quo ad ſatisfactionẽ, quod apud noſtræ claſſis doctores pro-
batur, ea ratione, ꝙ qui cauſam damni dat, damnum dediſſe
videtur c.vlti.de iniur.c.ſuſcepimus.cap.de cætero.de homic.
l.nihil intereſt ff.de ſicar.& inibi Barto.& doct. quod & alibi
ſæpiſſimè per iuris regulam traditur: Sed in ſpecie huic con-
cluſioni accedit communis iuris vtriuſque doctrina, qua paſ-
19 ſim traditur conſulentẽ ex † conſilio teneri ad eandẽ pœnã,
quam delinquens pati debet, ſi alioquin non facturo conſi-
lium dederit c.nuper.de ſent.excom.vbi glo.tex in l.1.§.per-
ſuadere ff.de ſeruo corrup.& pleraque id genus alia, quæ con-
geſſimus in principio huius c.Igitur ſi quis alioquin non fa-
cturo conſulat, vel iniquã rei alienæ acceptionem, vel datio-
nem damni, ad reſtitutionẽ tenetur, & ad intereſſe, vti docet
Innoc.in d.c.ſicut dignum.Anto.& Ana.in c.tua nos.de ho-
micid.Pleniori manu Felin.in præcitato c.1.& in d.c.ſicut di-
gnum. tenebiturq́; tantùm de illo damno, nõ tamen de alijs
ſequentibus.Bart.ita ſcribit in l.inde Neratius §. 1. ff. de ſer-
uo corrup.& nos infrà ſuo loco trademus opportune. Qua
in re quo ad reſtitutionem potiſſimum eſt obſeruandum, an
conſilium mouerit vel induxerit alterum ad delictum. Qui-
bus & illud annotare conuenit ablatisque, quos diligens po-
tuit inuenire ſolertia, pluribus alijs vniuſcuiuſque perſpicacia
inueſtigatis relictis in controuerſiam adduci ſolet: Si † obno-
xius eidem pœnæ conſulens, & auxilium præſtans, an diuer-
ſis pœnis ſint coercendi? Et ſola adhibita diſtinctone, ſic de-
finiendum exiſtimo, aut eadem lege his criminis reis pœna
imponitur: & in ea ſpecie, tametſi diuerſæ ſint obligationes
propter diuerſa facta, nihilominus quo ad executionem vna
20 tantùm eſt pœna, ſicuti exiſtimat Bart. in l.ſanctio legum ff.
de pœnis.& in l.Senatus ff.de accuſat.aut ex diuerſis legibus,
& tunc idem: ſin minus conſulens, & opem præſtans diuerſis
puniãtur pœnis: cùm diuerſa ſint facta, diuerſę pœnæ ſanci-
tæ ſint, explicat Bart.in cap.fin.ff.de ſicar.inibi Marſil.Bonif.
in rubr.de inſul.& percuſſ. & nos in peculiari huius quæſtio-
nis tractatu annotauimus. Rurſus fulcitur alia iuris Pon-
tificij & Cęſarei interpretum traditione, quæ dictat dantem
auxilium vel opem delicto, & delinquenti, puniendum fore
eadem pœna, qua ipſe delinquens: quod colligitur ex l. vni-
ca C.de rap.vir.& in c.felicis.de pœnis.lib.6.vbi glo.ver.ſim-
plici fauore.text.itidem in l.item Mela.§. ſi alius ff. ad legem
Aquil.

Quo ad reſtitutionẽ cõſiderandum eſt, an conſilium mouerit ad delinquendum.

Aquil.regia l.10.tiru.8 part.7.gloſ.in l.nihil intereſt ff. de ſicar. text.in d.c.ſicut dignum §.qui verò. & in §. illi etiam. & ibi Felin. hac adhibita diſtinctione, quando ope vel auxilio cauſam dedit homicidæ propinquam, & cooperatus eſt in delicto:& præter hæc huius ſententiæ authores habeo Socin. conſil.188.vol.1.col.4.Abb.& Deci.in d.ca.1.de offic. delega. Hippol.in l.ſi in rixa ff.de ſicar.nu.34.Salic.in d.l. vnica. fol. vlti. Pau. Pariſ.conſil.152.& 154.nu.20.lib.4. Alius & ſecundus caſus ex hoc deducitur, quòd conſulens † rapturo alioquin centum, vt & alia centum rapiat, non tenebitur reſtituere ducenta,ſed centum tantùm,ſecundum Adr. in d.ca.2. dubitatur, ſed etſi rapturo alioqui centum conſulat quis vt ducenta rapiat adhuc, ad centum ſolùm, non ad ducenta tenebitur, quemadmodum Io. à Medina contra Adria. adnotauit:tametſi ab omnium traditione plerique diſcedant, exiſtimantes prorſus contrarium, quinetiam adſtrictum eſſe ad illa ducenta reſtituenda.Siquidem qui conſilium dedit,vtpotè quis furetur ducenta:talis conſulens obnoxius eſt inſolidum reſtituere ducenta,etiam ſi fur non ſit alioquin,niſi centum furaturus, ea ratione, quia conſiliũ ſuum vtiq; in totum mutauit furis priorem voluntatem, & noua furandi ducenta cauſa fuit, quo fit ꝙ cõſilium illud vagatur ſuper totum furtum.A quibus ipſe libenter diſcedo, Ioan. à Medina ſententiam ſecutus, quæ veritati magis fauet, & ſemper mihi tutior viſa eſt,ea iuris adhibita diſtinctione: Si fur priorem voluntatem,qua centum furari decreuerat, minimè mutaſſet: ſed aliam nouam,qua velit alia centum furari,ex conſilio reſpiret,& ducenta furaretur,neque vtiq; tenebitur niſi ad centum:ſiquidem id ſolùm animũ furantis induxit tantùm centum furandi. Ex quo & illud ſequitur, non teneri conſulentem niſi ad centum, tametſi ad conſilium eius fur vnico voluntatis actu velit ducenta furari. Nam ad damni illationem & furti quantitatẽ attenditur, non tamen ad numerũ actum voluntatis ex quo fur erat furaturus.Conſtat conſulenti non eſſe imputandũ damnum totum,ſed illud, quod eius conſilio cauſatur.Ex his demõſtratur falſam eſſe Abb. diſtinctionem, qui poſt Ionno.in ca.ſicut dignum de homic.nu.15. adnotat conſulentem teneri tm̃ ad reſtitutionem totius dãni,at præſtantem auxiliũ teneri tm̃ ad damni partem, quæ ex eius auxilio proceſſerit: eſt enim hæc differentia omnino falſa,ſiqui-

21 *Conſulens rapturo cẽtum, ſi ducenta rapiat, ante neatur.*

S dem

dem vel conſulens, vel auxilium præſtans, abſque vllo diſcrimine tenetur ad damnum, cui conſilio, vel auxilio cauſam dederit: quo fit, ꝙ ſi conſilium cauſa fuerit totius damni, conſulens tenebitur ad totum damnum: ſi partis, ad partem: ſic auxilium præſtãs tenebitur ad totius damni ſatisfactionem, ſi cauſam dederit toti damno: ſi verò parti, tantùm tenebitur ad damni partem, quod perpendit Io. à Medina d.q.3.

23 Tertiò & illud adnotandum eſt, conſulentem † teneri de illo ſanè damno tantùm, minimè tñ de ſequentibus, explicat Bart. in l. inde Neratius §.1.ff. de ſer. corrup. Iaſ. in §. oẽs. Inſtit. de act. poſt Fab. Ang. & inibi, deflorantẽ virginẽ non teneri de alijs fornicationibus ſequentibus, ſicuti definitũ extat ex nouioribus, Lud. Carre. in pract. crim. in verbo, homicidiũ §. circa. nu. 177. qua in quæſtione, an vno ſoluente cæteri liberentꝰ, tradit Fel. in præcitato c. ſicut dignũ. ad fi. Ang. in gl. auxiliatorẽ. atq; conſulẽs, vel perſuadẽs, teneaturne de dolo, vt in l. cùm quis ff. de dolo. inibi Bart. & doct. locis præcitatis ad nauſeam vſq; perplexo doctorũ catalogo definiũt. Quod ſi recti limatiq; iudicij viri ſtomacho non faciat ſuo, quod in hoc c. adnotauimus, ſi quid ipſe melius inuenerit, in cõem vtilitatem, arbitratu quidẽ ſuo conferat: id ipſum ex authoribus doctiſſimis deſumpſi, & aliquid ingenium meum peperit.

SVMMARIVM.

1 *In delictis quæ mandantis nomine per alium fieri poſſunt, ratihabitionem mandato æquipollere.*

2 *Ratihabitionem in crimine adulterij idem operari quo ad iniuriam inferendam quod in alijs, non inconcinne diſputatur.*

3 *In quouis crimine ratihabitionem pœna criminis ordinaria minime puniendam.*

4 *Si lex actum exegerit perſonalem, non ſufficere ratum habere.*

5 *Homicidium ſi ratum habentis nomine committatur, an is criminis reus ſit, inq; irregularitatis labem incidat.*

6 *Ratum habens crimen eius nomine non commiſſum, excommunicationem non incurrit.*

7 *Inſignem eſſe differentiæ rationem quo ad ratihabitionem inter excommunicationem ac irregularitatem.*

8 *Lex expreſſum exigens dolum, tractatumue, non comprehendit ratum habentem.*

Exponitur

Exponitur Pontificia conſtitutio in cap.ratihabitionem. de reg.iur.& aliter elucidatur, quàm vulgo fieri ſoleat, agens qua afficitur pœna ille, qui delicto non dederat conſilium, nec auxilium, nec fauorem, ratum, tamen habuit delictum commiſſum. Cap. XVIII.

HActenus etiã ſi de homicidiorum crimine tractauerimus, illud peculiare conatu agere conſtituimus. An qui homicidium, cui mandatũ non dederat, nec conſilium, nec auxilium, nec fauorem, ratum tamen habuit, ſitne aliqua pœna afficiendus? In quo dubio expediat quædam practicis vtilia explicare, & tam his, qui ſcholis operam dant, inter quos ſolent non leues oriri contentiones ſuper huius criminis punitione ratum habentis, ad cuius capitis apertiorem vim oportet illud expendere, cuius effectus in ratihabitio in delictis. Quo in negotio Din. in reg. ratihabitionem. de reg.iur.lib.6. diſtinguendum eſſe cenſet inter delicta, quę ex mandato poſſunt mandantis nomine per alium fieri, & quę fieri minimè poſſunt. Primo enim caſu † ſcribit 1 æquipollere ratihabitionem mandato, & ſimilem eſſe l. licet ff. de iud. l. vlt. C. ad ſenatuſconſ. Maced. c. ratihabitio. de reg. iur. in 6. Oldr. conſi. 199. pro fundamento. col. vlti. Io. And. in c. cupientes §. quod ſi per viginti. de elect. lib. 6. Alciat. in ca. cùm non ab homine. de iud. nume. 7. ac diligenter id explicat And. Tiraquel. in cõgerendis authoribus alioqui diligentiſſimus, in tract. de vtroq; retract. in gl. *lignagier*. §. 1. nu. 61. & prętet hos, quos inibi congerit, huic acceſſere ſententię plerique alij, ſiquidem & Din. Anch. Inno: & Abb. in c. cùm vos. de his quę fiunt à prę l. ſine conſi. capit. Spec. in titu. de abolit. §. 2. verſic. is igitur. Bald. in pract. tit. de quęſt. col. 52. Bald. & Salic. in l. non ideò minus C. de accuſ. Gand. in rub. de fur. 3. col. Bal. in l. ſi. ad Maced. C. quibus acceſſere idem exiſtimantes Bal. in l. 1. C. de ſer. fug. & in l. 1. §. proficiſci. de offic. proconſ. Aret. conſi. 128. Angel. conſil. 161. Alexand. conſil. 178. rurſus conſil. 81. vol. 5. Ang. in l. ſi pupilli §. item quæritur ff. de neg. geſt. itidem in leg. 3. §. 1. ff. quod quiſque iur. & præter hos noſtrę claſſis viri idem adſtipulantur: ſiquidem Gemin.

Effectus ratihabitionis in delictis.

idem aſſeuerat in c.ſciant cuncti.de elec.lib.6.Fel.in c. ſicut. de ſimon.Matth.Afflict.in conſtit.terminum vitæ 6. not. q. 10. apud quos iam ſatis definitum extat ęquipollere ratihabitionem mandato,& ſimilem eſſe, atq; omnino maximum effectum operari. Longè quidem aliter in ſecunda ſpecie, in qua ratihabitio nullum effectum operatur. gl. eſt celebris in l.hoc iure §.deiecit ff. de regul.iur.gloſſ.optima in l. 1. §. deieciſſe. alias §. ſed etſi, cùm quis. verbo, mandato ff. de vi & vi arm.& in c.ſciant cuncti.de elect.libr.6.verbo, alias quas ſequuntur, Abb.in c.mulieres.num.8.de ſent.excom. Io.Andr. & Franc.in d.reg.ratihabitionem.idem ſanè ſcribit Barto.in l.ſi vnus §.ſi ſeruus 2.col.ff.de iniur. & plerique alij, quorum ſpecialem hoc in loco mentionē omittemus, ne lectoris animum defatigemus. Et quia Bartol.in d. §. ſed etſi, cùm quis. hanc inſignem differentiæ rationem improbat ex eo, quod & homicidium ſemel commiſſum ab occidente, non poteſt à ratum habente committi. Quo circa idem omnino erit, quod in adulterio. Siquidem in adulterio poteſt fieri iniuria, & quo ad eam ratihabitio ſatis in vtroque operatur, cùm ſane hæc iniuria minimè alteri fieri poſſit. Quocirca poterit mandari ab eo, qui adulterium ratum habuit. Et larga ſanè de hac re diſputatio eſt apud iuris profeſſores: & me latet, an aliquis nodus implicatior ſit in hoc duntaxat tractatu: quę cùm ita ſit, Dini reſponſum diligenter perpendendum eſt. Siquidem quod Dinus poſt glo. loco pręcitato ſenſerit, ita accipiendum eſt, vt ſciamus delicta quędam eſſe, quę procedunt à libidine & appetitu ipſiuſmet delinquentis, dubiò procul ad explendam libidinem ipſius authoris committantur, nec itidem hac ratione nomine alterius fieri poſſunt, vt adulterium, ſtuprum, fornicatio: & huius ſententiæ authores habeo Bald.in d.l.non ideo minus. itidem in l. 1. §. ne autem C.de cad.tol.Bal.& Ang.l.3.ff.quod quiſque iuris & in l. 1. §. ſi procurator ff. ſi quis ius dic. non obtemp. Rom. in l. ſi quis miſſum.in princ.ff.de dam.infec.C.in l.fin.C.ad Maced.& ſignanter explicat idem profeſſus Oldr. conſil.199. quo ſit id communi conſenſu receptum eſſe, adulterium commiſſum nomine meo, ratum habere minimè poſſum, vtpotè pœnas luam de adulterij crimine. gl. quæ expreſſim hoc ipſum vult in l. 1. §. ſed etſi, cùm quis. de vi & vi arm. tametſi Bar. libenter ab hac omnium recepta ſentētia diſcedat, ea ductus ratione, tametſi

Ratihabitio æquipollet mandato.

Delicta quædam ab libidine delinquentis deriuata.

tametſi impoſſibile ſit te committere adulterium nomine meo,quod ipſe adulterium committam pari ratione, pari ſchemate in homicidij crimine, nihilominus per iſthæc crimina iniuria irrogatur , atq; ideò poſſum mandare homicidium committi:& in ea ſpecie iniuriam irrogo, atq; ideò ratum habere poſſim nomine meo geſtum:& mox plura. Ex notatis deducitur vera Bar.interpretatio eo in loco,cuius & paulo anteà mentionem fecimus,q̃ † ratihabitio idem omnino operetur in crimine adulterij & ſimilibus,q̃ in alijs, ſi ſanè ad iniuriã inferendã potius,quàm ad ſatisfaciendum libidini,committatur. Sic ipſe ratũ habens non punitur pro adulterio,vt adulter:ſed pro iniuria ex adulterio illata. Idẽ profitetur Salic.& Bal.in præcitata l.non ideò minus.12.q. ac idẽ Lud.Car.in pract.cri.§.circa.nu.190.Abb.in c.mulieres.præcit.Bal.in c.1.col.8.quib.mod.feud.ami.Fel. nec admodum inuitus huic accedit ſentẽtię.col.2.in d.c.mulieres. vbi aſſerit punctionẽ iſtã ad extraordinariã pœnã iudicátis arbitrio pertinere.Eſt in hoc eodẽ tractatu & illud quęrẽdum eſſe & alia crimina,quæ non ſolùm perpetrãtur ad explendũ ipſius delinquentis deſideriũ,quin etiã ad alterius voluntati ſatisfaciendũ,vt rẽ exẽplo ſubijciã,homicidiũ, furtũ, & pleraq; his ſimilia.Equidẽ priora crimina,teſtib⁹ gl. Din. in d.reg.ratihabitionẽ.& pleriſq; alijs,qui in ea fuere ſentẽtia,minimè ad ratihabitionẽ pertinere,poſteriora verò pertinere poſſunt,ſi alterius nomine fiant. Hic planè eſt ſenſus gl.& Dini,& eorũ,q eos ſequunt̃.Et explicat Sa.in l.nõ ideò minus.nu.32.C.de accuſ.Et ita ſanè debet intelligi, tametſi aliqui noſtri iuris profeſſores interpretatione ſua in errorẽ cęteros attraxere.Siquidẽ ratihabitio ĩ ea ſpecie retrò trahitur in præiudiciũ eius,qui ratũ habuit,non in alterius, ſicuti optimo argumẽto deſeruit tex.in l.ſi partẽ.§.vlt. quęad.ſer. amit.l.1.§ ſi quis fil.ff.ſi tab.teſt.nul.extab.l.potior.§.1.ff.q pot.in pig.hab.& ex profeſſo idẽ adnotat gl.in l.ſi indebitũ §.ſi procurator.ver.cõmitti.& ibi adnotat Bar.ff.rẽ rat.hab. & huius ſententiæ authores habeo Bart.Bal.Sal.in l.alienas res.ff.de pig.act.Bal.in l.obſeruare.§.poſth.90.col.3.ver.circa quintũ.ff.de offi.proconſ.& in l.adeò.ad fi.C.de excep.rei iud.Bar.in l.bonorũ.ff.rẽ rat.hab.& in l.vxor.§.ſi q̃s vxor.ff. de adul.Bal.in auth.ei q.col.1.ver.quęro nũquid.C.de tẽp. app.Et ruſus in l.1.col.fi.p tex.inibi,an ſeruus ex ſuo facto

Spe. tit. de oblatione & ſolutione. §. 1. verſ. itē pone. In quo dubio idē reſponderunt Soc. conſi. 126. in cauſa libr. 3. Caſtren. conſi. 228. pro declaratione. verſi. 1. itidem conſil. 195. col. 3. Angel. conſi. 279. punctus talis eſt. Alex. conſil. 41. lib. 4. Fran. Aret. in l. Pātonius. col. 3. ff. de acq. hęr. Iaſo. in l. filio col. 4. ff. de lib. & poſth. & in l. Pōponius. §. quæſitum. colu. 1. ff. de acq. poſ. & ex nouioribus Decius in l. ſemper ei, qui nō prohibet. col. 3. verſi. tertia regula. ff. de reg. iu. Et omniū diligentiſſimè in conſi. 246. col. pe. Et præter hos non deſunt noſtrę claſſis viri, qui eādē aſtipulētur ſententiā, inter quos & Io. Andr. in c. ratihabitionē. de reg. iu. lib. 9. Matth. Afflic. deciſ. Neapol. 286. Et Carre. expreſſim huic accedit opinioni in pract. crim. §. homic. num. 194. & hāc eſſe frequētius à doctoribus receptā ſententiā exiſtimo, quod cōueſtiri poſſet ex eo ſiquidem & actū facere exiſtimatur, qui eidem robur dat, vtpotè, in ratum habente, ſicuti definitum extat ex Ia. à Bellouiſu in §. interim. in auth. de mād. prin. col. 3. Barto. & plerique alij in l. & quia. quā legit cum l. more maiorū. ff. de iurid. om. iud. Bald. idē profeſſus in l. ex placito. col. 3. C. de rer. permu. Eidē libenter accedit conſi. 48. Nam geſtum nomine alterius, robur minimè, ac vim cenſetur habere, niſi cum ratum habitum eſt c. ſi tibi de præben. in 6. cum pleriſque alijs, quę cōgerunt doctores his in locis, quibus & anteà meminimus. His verò veluti coronidē libēter addiderim in

3 hac ſpecie probatiſſimū eſſe exiſtimo, in quocunq; crimine ratihabitionē pęna ordinaria non eſſe puniēdā, & criminali ipſius delicti pœna: quod & Salic. adnotauit in præcitata l. non ideo minus. Et ipſe ea ductus ratione aſſeuero ratihabitioné mandato ęquipollere per fictionē, vt omnes doctores adſtipulantur, pręſertim Bar. in l. ſi is qui pro emptore. ff. de vſucap. nu. 4. verſi. ecce exemplū. & inibi expreſſim adnotat Iaſ col. 31. verſic. 2. arti. itidē Bart. in l. ſi per fundū. poſt mediū. ff. de ſerui. ruſti. præd. Et poſt hos huic acceſſere ſentētiæ pleriq; alij, inter quos & Alex. conſi. 78. volu. 4. verſicul. ſecundo reſpōdeo. vol. 15. Iaſ. in l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. col. 5. verſ. tamē aduerte. ff. de acqui. hæred. & omniū diligentiſſimè Andræ. Tiraquel. de vtroque retractu, In trac. lignagier. §. 1. n. 69. Fictio autē procedit ab ęqtate. l. poſtliminiū. ff. de capt. & poſtli. reuer. Igitur ęquitate ceſsāte. fictio vtiq; ceſſabit. Et ita retractatio ſit ratihabitione. Et huius ſententię au-

Ratū habens ordinaria pœna nō afficitur.

tiæ authores habeo Alex.conſ.78.lib.5.num.21.Decium in l.ſemper ei,qui non prohibet. de regul.iuris. Quamobrem meũ induco animũ in atrocibus adhuc criminibus, minimè eſſe locũ pœnę ordinariæ,propter ratihabitionem. Siquidẽ omnes rationes ac authoritates,quibus probatur in delictis puniendam eſſe ratihabitionem non tamẽ pœna ordinaria ſed iudicantis arbitrio,extraordinarie loquuntur, quicquid ſcripſere aliqui noſtræ claſſis viri,in c.1.de homi.Et nouiſſimè nimis anxiè ac perplexè valde tradidit Ludou.Carre.in pract.crimi.§.circa.nu.695. Siquidẽ ea æquitas quę in delictis ratihabitionẽ retrahit,dictat eadẽ etiã perſuadet, minimè pœna ordinaria ipſius delicti puniri debere eũdem ratũ habentẽ ex hac legis fictione. Rurſus & in hac cõtrouerſia hanc pœnam locũ habere opinor,ſi ſanè expreſsè ratum habeat:lõgè quiddm aliter in tacita ratihabitione per ſigna.In quo dubio glo.Bar.expreſſim id adnotãt,in pręcitato §.ſed. Pœna locum quis.verbo,expreſſe.atq; ideo minimè teneri pœna ordinaria in hac ſpecie,vti conſtat ſeriosè præter alios per Ludoui.Carre.loco præcitato.n.198.Et ex eo cõueſtiri poſſet. Siquidem ſi ex præſumptionibus per ſigna puniretur, ſanè afficiendus eſſet pœna:pœna autẽ minoratur,ac proinde nõ corporalis,vti conſtat ex his, quæ maximo conatu cõgerũt doctores in c.afferte.de pręſump.Fel.in c.auditis.de prę ſcri. & inibi expreſſim adnotat Inno.itidem & Abb. in c.quia veriſimile.de præſumpt.Gandi.in rubri.de indicijs indubitatis ad cõdemnationem.Brunus eo tractatu. Ludoui.Carre. eo loco,cuius & anteà mentionem fecimus. nu.198.ad finem.

Pœna locum habet in expreſſa ratihabitione, non tamen in tacita.

Quibus & illud conuenit adnotare,quod in controuerſiam venit:Si lex † actum exegerit perſonalem minimè ſufficere 4 ratum habere eò maximè in ſtatutis, in quibus & mera rerum veritas inſpicitur,Ioan.Anan.in c.ſicut.de ſimonia.gl. Cardin.in c.1.de conuer.infidelium.Et cum in his veritas attẽdatur,teſte Bart.in l.ſi is qui pro emptore.in 3.quęſt.principali.ff.de vſucapionibus,Quo in loco de fictione iductiua verba agit Bar.Et eò maximè iſthæc ſentẽtia ſtabiliri poſſet, quod per fictionẽ fit,id impropriè dicitur fieri.l. lege Cornelia.vbi Bal.expreſſim adnotat.ff.de teſtamen.At ſtatuta impropriè nec fictè intelligi debẽt,Bar.per tex.inibi ĩ l.j.§.hoc interdictũ.de ciſterna.ff.de fonte.Quo ĩ loco cõmuni cõſenſu adnotãt doct.tex.ad id ꝓbãtiſſimus in c.in noſtra.de iniu-

rijs.l.ptor ait.ff.de ſuis & legiti.l.1.§.hęc verba. & inibi paſſim doct.ff.de neg.geſt.Ludou.Carre.in practi.crimina.nu. 199.in §.homicidium pręcitato.Quibus ſanè ſatis iam ſatis perſuaſum habent doct.hanc ſententiã, tametſi Felin.in d. c.ſicut.libẽter ab ea diſcedat,rationẽ ſumẽs ex text.i c.ſi q̃s ſuadente.17.q.4.quæ per actũ omnino perſonalem loquitur inibi manus violentas iniecerit, & nihilominus per ratihabitionem eſt excommunicatus, ſicuti adnotãt doctores in c.cũm quis.de ſenten.excom.in 6. & iure pontificio ratũ habens factus ſit criminis reus,explicat nõ inelegãter Feli. in c.ſicut dignum.de homic.& in c. à nobis. de ſenten.excõ. Cardi.in clem.1.de pœnis.Hippol.ſing.184.Angel. in trac. maleficiorum.in glo.Sempronium mandatorem. Iaſ.in l.fi. quis pro emptore.40.col pręcitata.Vtrunque tamẽ opinor ipſi veritati magis fauere quo ad irregularitatem, contra-
5 riam ſententiam, in qua & illud penſitandum eſt qui † homicidio nec conſilium,nec auxilium,nec mandatum,nec fauorem dederat,ratum tamen habuit hunc non eſſe irregularem.reſpõdit gl.in c.ſi quis viduã.verbo, conſilio.50.di. Specul.in tit.de diſpenſa.§.iuxta verſ.quid ſi agenti.nu.51.Ioã. Andrę.in nouel.in dicto c.cum quis.Anton.in d.c.2.de ord. cogni.Hippol.in ſingul.184.Ludouic.Carre.in practica.crimin.nu.196.cuius animus paulo momẽto huc atq; illuc impellitur,& tandẽ huic accedit ſententię qui omnes nimis generaliter ac indiſtinctè hanc opinionẽ admittunt:nihilominus Felin.col.4.hanc ſententiã probat in d.c. ſicut dignum. quando homicidiũ cõmiſſum eſt nomine habẽtis ratum. At vbi eſſet perpetratũ homicidiũ nomine ipſius,q. ratũ habet, tunc is foret criminis reus ac regularis,ſecundũ eundem, & idem ſequitur,Alber.Trotius,de vero & perfecto cler.lib.2. c.22.Specul.titu.de diſpenſa.§.iuſta.Ioan.Andræ.in ca.cum quis.de ſentẽ.excõ.in nouel.Anto.in c.2.de ordi.cogni. Fel. in c.ſicut dignũ.de homi.col.4.verſic.tertiò fallit, Ludouic. Carre.in practi.crimi.tit.de homicid.§.circa.nu.196.Quib. admodũ ſuffragatur tex.in c.cũ quis de ſent.excõ. lib.6. quo deciſum eſt excommunicationem canonicam comprehendere eum,qui iniuriam illatam eius nomine clerico ratam habuerit, ſtultè autem nonnulli extrema ſua iudicia miſcent non ſine captionis ſuſpicione,in qua controuerſia potius probarent glo.& Specula.ſententiam,indiſtinctè aſſeuerantes

rantes non contrahi irregularitatem ex. ſola ratihabitione eius homicidij quod iam commiſſum ab alio fuerat,ſiue nomine ratum habentis,ſiue alterius cuiuſcunq; . Illud hoc in tractatu non erit obliuioni tradendum , & ad huius opinionis probationem vtar aliquot rationibus,quæ rem iſtam faciliorem efficiant. Primùm conſtat irregularitatem non cõtrahi niſi in caſibus expreſſis in iure.c.is qui.de ſen. excom: in 6.& alibi non ſemel tradidimus. In iure verò pontificio nullibi expreſſum eſt ex ratihabitione homicidiũ cõmitti, & ita cõmiſſum irregularitatem inducere. Igitur hoc in caſu nõ cõtrahitur irregularitas. Nec obſtat quod recti limati que iudicij vir ſubijciat ratihabitionẽ mandato comparari, & eidem æquipollere.regula,ratihabitionem , & in reg.ratum.ff.de regul.iuris.l.quo enim.verſi. 1.ff.rem ratam habe. & adducũt Tiraquel.& Carre.locis præcitatis.Cui obiectioni reſponderi ſatis poterit, eam regulam procedere in vniuerſum quoties ſpecifica deciſio non requiritur , tunc nõ eſt ſatis argumentatio ex ratihabitione,quæ mãdato per æquipollens,non tamen in ſpecie comparatur, nec idem eſt cum mandato.l.Meuius.l.ſi hæredi.§.vlti.ff.de cond. & demonſt. Quo fit,quòd licet ex mãdato irregularitas contrahatur,nõ idem erit in ratihabitione , cùm ad irregularitatem eſſe neceſſariam homicidij culpam probat inſignis tex.in ca.ſi aliquis.de homici.Is verò, qui ratum habuit homicidium iam commiſſum, verè nullam culpam habuit homicidij quo ad ipſum actum.Nec in hac controuerſia illud prætermittẽdũ nõ eſt,quòd†ſi quis ratũ habeat crimẽ eius nomine nõ com 6
miſſum,minimè excõicationẽ incurrit,nec irregularitatẽ,licet peccet. Nec dubiũ eſt hanc ratihabitionẽ peccatum eſſe, quod probat tex.in d.c.cum quis.2.eius parte.vbi Ioan.Andræ.Domi.Fiã.exiſtimãt hoc peccatũ eſſe veniale, nõ mortale.Quæ quidem interpretatio,quã ſit à ratione deuia,per quã manifeſtum eſt:quia delectatio actus mortalis mortale peccatũ eſt,ſicuti & veniale erit ſi ſit ipſa delectatio de actu veniali.tex.optimus in c.ſed penſitandum.6.diſt.c. ſicut.de pœnit.diſt.1.c.presbyteris.3.diſt.c.nõ oportet.in 2. de cõſe. diſt.5. explicat Tho. & Caiet. 12.q.64.art.2.2.q.154.art.4. Poſtremò in noſtra ſpecie aſſeuerat Caiet.in ſumma, verbo ſpectacula.& aduerſus Ioann.Andræ.& alios expreſſim notat Martinus ab Azpilcueta.cap.inter verba.11.q.3.col.46.

quod penſi-

quod pēſitādū eſt,ne quis decipiatur frequētiſſima Canoniſtarū opinione. Quibus & illud libēter adijciā inſignē eſſe
7 †differētię rationē inter excōicationis cēſurā, & irregularitatē. Siquidē excōicatio fertur in percutiētes clericū, ob iniuriā ipſi percuſſo & ordini eccleſiaſtico illatā: hęc vero iniuria etiā infertur pro ratihabitione eius percuſſiōis, quę fuerat illata nomine ratū habētis: & ideo in d.c.cū quis iuſtè excōicatio ſtatuit: lōge quidē aliter quo ad irregularitatē, quę in hac materia homicidij requirit actū occiſionis vel mēbri mutilationis culpa pręuia cōtingentē: ſicuti paſſim in rubr. de homi. probat, qui actus nō cōtingit per ratihabitionē verè, nec vera culpa eū precedit. Et in hac cōtrouerſia illud obſeruandū eſt, quaſi totius.c. coronis, ratihabitionē minimè actionē producere, ac idcirco nō pōt couenīri in ratihabitionis loco, ſed in cōmiſſi delicti loco, explicat Bar. in l. ſi pecuniā, C. de neg. geſt. Salic. in l. non ideo minus. C. de accu. qui
8 ſatis diligēter per aliquot quęſtiōes hāc materiā extricat, dilatādo chartas plurimis remiſſionib. Quòd ſi † lex expreſſim exigeret dolum tractatū & machinationē, minimè ratū habēs delictū cōprehēderetur, ex Geminiano in c.cū quis. de ſentē. excō. in 6. ita explicāte gl. in l .c. de couerſio. infidel. & nouiſſimè Ludo. Carre. eo loco, cuius & nos anteà meminimus. nu. 197. in quo dubio ſubijcit caſus, in quo nō vendicat ſibi locū iſthæc ſentētia in ſpecie c. felicis. de pœnis. in 6. & in clē. 1. eo. ti. quo in loco & Cardinalis adnotat. Hæc hoc in c. volui inſerere, quo cæteris diligētius ea de re cogitādi anſam prębērem. Et his ſanè multa poſſent deduci, & diſputari, quæ iuſtum profectò volumen exigerēt, & poſtularēt. Potiſſimum tamen aliquot hoc in loco tractare conati ſumus, quæ ſint huiuſce tractatus reſolutioni conducibilia, cętera conſultò omiſi. Siquidem ex doctoribus pręcitatis facilè cādidus lector petere poſſet, & id nunquam animo fui cōplexus aliorum dicta tranſcribere, & alterius capitis dotem auferre, & huic attribuere: cùm id fieri prohibeat Bald. in l. falſus. pen. col. C. de fur.

SVMMARIVM.

1 *Qui aſſaſſini dicantur, varij varia cenſere.*

2 *Aſſaſſinos eſſe hominum genus ſceleratiſſimum: & à ſcindo, ſcindis, originem trahere.*

3 *Qui aliquem Chriſtianum occiderit opera & induſtria hominū* quod

quorundam infidelium, aſſaſſinus vtique dicitur.

4 *Deciſionem pontificiam in c. 1. de homic. lib. 6. intelligendã fore nõ in omnibus aſſaſſinis, ſed vtique in certo perſonarũ genere.*

5 *Plures deſcribuntur pœnæ aſſaſſinorum, & fruſtatim ſcindendi ſunt ac dilacerandi.*

6 *Aſſaſſinos legum ſtatutorumque priuilegio deſtitutos eſſe.*

7 *Aſſaſſinatus criminis reos teneri pecunias pro homicidio acceptas reſtituere, & eis mortuis heredes ad id etiam teneri.*

8 *Vt pœnis pontificiæ conſtitutionis in d. c. 1. locus ſit, oportet, quòd conſtet occiſum opera aſſaſſinorum eſſe Chriſtianum.*

9 *Quid etiam ſi per eum non ſteterit, quin homicidium fuerit ſequutum.*

10 *Mandans aſſaſſinatus criminis reus, pœnitentia ductus, immunis quidem erit à mortis pœna.*

11 *Propter ſceleris immanitatem, pontificiam conſtitutionem in d. c. 1. in mandatore loquentem, ad mandatarium vtique extendi.*

12 *Ad conſtitutionis pœnam effugiendam, non ſufficere, quòd mandator reuocauerit mandatum ante eius executionem.*

14 *Aſſaſſinum mandatarium abſque alijs indicijs, vt indicet mandantem, torturæ ſubijci poſſe.*

14 *Tametſi regulariter teſtes, quos de auditu vocant, indicium nec fidem faciant, in hoc tamen aſſaſſinatus crimine, vt torturæ ſubijciator, indicium faciunt.*

15 *Licet in criminalibus luce meridiana probationes exigantur clariores, in hoc tamen aſſaſſinatus crimine indicia ac argumenta ſufficiunt.*

16 *Quanquã ad corporis pœnã afflictiuã per indicia nõ poſſit deueniri ĩ dubitata, ĩ aſſaſſinatus tamẽ criminis reis deueniri poſſet.*

17 *Teſtium dicta examinari parte non citata recipique poſſunt.*

18 *Aſſaſſini criminis reus optimo quidẽ iure ſuam tutelamque poterit renuntiare defenſionem in criminis immanitatem.*

19 *Licet bannitus impune occidi poſſit, nihilominus recepta pecunia per aſſaſſinum interimi non poteſt.*

20 *Romanũ pontificem aduerſus laicos & ſeculares, qui ei ſubditi nõ ſunt, quo ad tẽporalẽ iuriſdictionẽ in eo c. nihil ſtatuere poſſe.*

21 *Bal ſententia perpenditur circa interpretationem tex. in l. ſi quis non dicam rapere* C. de Epiſc. & *cler.*

22 *Clerici ſacriſq; initiati in lege condenda, per quam pœna mortis imponitur, interuenire poſſunt ſine metu irregularitatis.*

21 *Sũmus põtifex põt mortis pœnã ſtatuẽdo, nõ aũt exequẽdo ĩponere.*

Commit-

24 *Committentem verum aſſaßini crimen minimè gaudere templorum immunitate.*

25 *Aſſaßinorum fautores opemq; eiſdem præſtantes, eccleſiarum immunitate non gaudere.*

26 *Clericus aſſaßinatus criminis reus, qua afficiatur pœna, ſeriose explicatur.*

27 *Clericus non amittit priuilegium ex eo, quod de aſſaßinatus crimine tractetur, in & probatum fuerit.*

28 *Minime ſufficere probari mandatum per aſſaßini confeßionem, ni & qualitas deducta in cap. 1. de homic. lib. 6. probetur.*

De aſſaſsinis, deque illorum pœnis iure Cæſareo, Regio, Pontificiove ſancitis, elucidatur elegans pontificia conſtitutio in ca. j. de homic. libr. 6. Cap. XIX.

EXtat elegans Innocētij 4. in cōcilio generali Lugd. conſtitutio, in c. 1. de homic. lib. 6. circa cuius examē perſpicuumque intellectum nonnulli extrema ſua iudicia miſcuerūt, non ſine captionis ſuſpicione: ſed quia in his regnis pontificia iſthęc deciſio paſſim in controuerſiam adduci ſolet, ideo in eius enucleationē omittēdo allegationū ſyluam, intricatas Sophiſticasq; doctorum quæſtiones, circa Innocentij 4. reſponſum eiusq; germanā materiā experiar, quid ferre valeant, humeri ingenijq; vires, omittendo verborum aucupia, ſyllabarum tenticulas, literarum decipulas. Siquidem ex doctorum dictis inuolutio quædam legentibus oritur, & iuuenum ingenia, quæ maturare debuerant, perturbauerūt: quod eò certè perniciosius eſt iudicādū. Ipſe tamen hanc materiā arbitror aſſaſſinorū, quæ poſita eſt extra popularem orbitam, aratro meo, exili arbitrio & mea tenui cultura renouādam delegi, in ea pro viribus ad cōem ſcholaſticorū vtilitatē laborare inſtitui: ſi nihil amplius inde cōſequar, mecū ſatis actū putabo, mea opera poſteros iuitaſſe, & forſitam excitaſſe ad idē munus magis acuratè obeūdū & magis cumulatè & pfectè abſoluēdū. Vnde vt plenè omnia liquieant ad pōtificiæ cōſtitutionis cāpū, & examē, perſpicuumq; intellectū cōdeſcēdo, pro cuius tex. declaratione ad notandum eſt, aſſaſſinos nullibi, ſicut author eſt Marcus de Mantua,

Mantua, proprio nomine mentio facta eſt, niſi in præcitata
pontificia conſtitutione. Is, inquã, in decẽ libris obſeruatio-
num,41.obſeruat.pag.148.in tit.de aſſaſſinis.& ante eũ Bal.
in l.non ideo minus.de accuſ.col.1. In quo dubio Albe.in di-
ction.verbo,aſſaſſinus.in ea eſt ſentẽtia,aſſaſſinos † eſſe quoſ- 1
dam infideles, qui ſubſunt principi itidem infideli, à quo ita
inſtructi ſunt,vt quoſcunq; ipſe occidi iuſſerit, facillimè occi-
dant: & qui arbitrentur mortẽ minimè eſſe timendã ex hoc,
ac deinde poſt obitum nec criminis reos eſſe, ſed vtriq; im-
munes arbitrẽtur, quinimo opinantur Deo obſequium præ-
ſtare.Et huic accedit ſententiæ Hoſt. in pręcitato ca.1.col.2.
qui quidem Decretalibus Innocẽtij quarti,quæ in ſexto col-
locantur libro,gloſſemata fecit. Et iſthæc lectura eſt in De-
cretaliũ lectura ad finẽ lib.5.fol.132. id obiter lectorẽ admo-
nẽdum eſſe viſum eſt,ne in errorem incidat.Cuius meminit
idẽ profeſſus Probus in d.c.1.ad Ioannẽ Monachũ,& nouiſ-
ſimè huic accedit ſententię Remig. Goni. in eo libro, quem
publicum fecit de immun.eccl.fallen.15.nu.2.pag.133.Qui-
bus maximo apice deſeruire videtur,& huic rei plurimũ con-
ducit quod Raphael Volater.teſtatur li.xj.c. de ſectis Syrię,
dicens Syriæ homines aſſaſſinos eſſe, ita hoc in cunabilis in-
ſtructos, vt Regis inimcos., aut domini, qui obediunt eius
mandato,incautos opprimant, & id quidem audacter: quod
apud Chriſtianos factum eſt hos admiſſos fuiſſe frequenter,
a que pretio & prece conductos.Rurſus in ea ſpecie Arch. in
d.c.1.reſpõdit de aſſaſſinis agens † eſſe hominum genus ſce- 2
leratiſſimum. Equidem à ſcindo, ſcindis, originem trahunt,
& animam ſua arte occidunt, ac ſcindunt animam à corpore
dictis dominorum ſuorum obtemperando. Et huic accedit
ſententiæ Anch.6.not.Io.And.col.2.& inibi Domi.in §.cùm
igitur.in princ.& Guliel.de Monte Laud.eo loco,col.1.in d.
c.1.& Archiep.Floren.in ſua ſumma,tit.24.in 3.par. & Re-
mig.Gonius vbi ſuprà,pag.135.

Pleríque tamen alij non contemnendi authores, qui in
albo primarię doctrinæ ſunt poſiti, in alia fuêre ſententia,
aſſaſſinos dici quoſcunque, qui pecunia conducti, alioue
pretio homines occidunt,percutiuntve,nihil tale ab eis præ-
cauentes, ſicuti definitum extat apud Dominic. Imol. Phi-
lip.Prob.Banch.in d.c.1.id expreſſim adnotantes,idem pro-
feſſus Ioan.And.inibi ad finem,dum verba agit ſuper glo. in
verbo,

verbo,probabiliter. Philip.Franc. col.3. & nouiſſimè Remi. Gonius,eo loco, cuius paulò anteà mentionem fecimus, col. 2. qui omnes vno ore,dilucidaque voce ita pontificiam conſtitutionem prçcitatam intelligunt in his, qui aliquem ho-
1 minem Chriſtianum occidi mandant per homicidas conductos pecunia,etiam ſi & hi mandatarij Chriſtiani ſint, ſicuti conſtitutiſſimũ eſt apud Bar.nu.14.in l.non ſolùm §.ſi mandato ff.de iniur.in l.Cicero.ff.de pœn.Pau.Caſt.in l.1.§. vlt. ff.de eo per quem factum erit.Bal.& Salic. in l.non ideo minus.col.pen C.de accuſ. idemque profeſſus Alex. conſil. 165. volum.7. Hippol. pleraque id genus alia congerens in pract. crimin.§.examinanda.num.21.Et rurſus in §.diligenter.nu. 156.& in l.vnica C.de raptu virgi.num.103. & præter alios Ang.in l.qui ſepulchra C.de ſepul.viol.& ex iunioribus. Th. Gramm.voto 8.9.& xj.& Campeg.ſetioſè id explicans deciſione Neapolit.155.& nouiſſimè Lud.Carr.in pract.crimin. tit.de homicid.§.circa tertium. in princi.& ante hos Bald. & Ang.in l.hoc dictum §.hęc autem ff.de iniur.Angel. Alexan. in l.1.ff.de eo per quem factum erit.Bald.conſil.83.volum.3. Ang.conſi.14.& in maleficiorũ tract.in verbo, Sempronium mandatorem.in princip.Bal.in l.Cicero.ff.de pœ. Par.à Pu. in tracta.ſyndic.verbo,Inquiſi.verſicu.dicit conſtitutio.Quibus omnino adſtipulatur regia l.3.titul.27. part.7. quę ſubobſcurè tractat, qui fuerint hi aſſaſſini: quorum opinio paſſim recepta eſt,& conſuetudine approbata,teſte Aretin.conſil.165.col.xj.ſic ſanè crimen iſtud aſſaſſinorum vtrinque dicitur,tam quo ad mandatorem, conductoremve, quàm quo ad mandatarium, & locatorem. Mihi non admodùm placet communis interpretatio: Siquidem ea, quæ iure ſtatuta ſunt aduerſus aſſaſſinos non eſſe recipienda, nec ad praxim deducenda contra eos, qui conducti pecunia alios occidunt, nec eos,qui proprias operas ad id facinus pecunia locauerint,ſed
3 tantùm huic conſtitutioni locum fore, vbi † quis aliquem Chriſtianum occidit, opera & induſtria hominum quorundam infidelium, qui Gentilico patriove nomine aſſaſſini dicuntur,ſicuti aſſeuerat Archidiaconus & Ioan.Andr. in dicto c.1.de homic.lib.6. Aretinus conſil.165. colum.xj. Syluestr. verbo,aſſaſſinus.Caietan.eodem verbo. & iterum verbo, excommunicatio. caſu 16. Quo in negotio ita Archidiaco. & Ioan.Andr.ſcriptum reliquere in d.cap.1.poſt eos Alberi. in

dictionario,verbo,aſſaſſinus.

Ex his perpendi poterit vera interpretatio legis, non ſolùm §.ſi mandato.verſicu. Proculus ff. de iniurijs. vbi ſcribit, Proculus rectè ait, ſi in hoc te conduxerim, vt iniuriam facias, cum vtroque noſtrum iniuriarum agi poſſe. In cuius ſpecie aſſaſſinatus crimen committi dubium non eſt,capi.1. de homicid. libro 6. Ex quo ſi mulier abortum fecerit propter pecunias ſibi datas ab hæredibus,mortis pœna afficitur l.Cicero ff.de pœnis. Quòd ſi odio ipſius mariti,aliave quauis cauſa id fecerit,mitiori quidem pęna afficitur,exilij duntaxat pœna.Felinus in capitu.ſi aliquis. de homicid. Baldus in l.non ideo minus.numero 1.Salicetus columna fina.C.de accuſationibus. Bartolus & Angelus in dicto §. ſi mandato. ille num.14.hic numero 2.Baldus, Albericus, Cinus, & Angelus in l. qui ſepulchra ff. de ſepulchris violat. Ancharanus in dicto cap.1. Angelus in maleficiorum tractatu, in verſicu. Sempronium mandatorem.in 2.colum. Angelus de Peruſio in l.1.§.final.ff. de eo per quem factum erit.& cum aſſaſſinus proditoriè & cum alleuoſia committere delictum tẽtet, tollit defenſionem naturalem offenſo, cùm pręcaueri non poſſit. Ex quo iuris appendix deducitur,quod hic aſſaſſinus pęna,qua proditor afficiendus eſt,punietur,ſicuti & nos in peculiari huius quæſtionis tractatu,c.21.trademus,& eſt textus in ea ſpecie,in l.7.tit.7.lib.8.ordinationum l.2.& 3.16.titul. fina. eod. libr. l. 2. titul. decimotertio. libro ordinationum regiarum.

Aſſaſſinus nomẽ æquiuocum.

Cęterùm Syluester in ſumma, verbo, aſſaſſini, exiſtimat in duplici differentia aſſaſſinos ſumi, Caietanus inſuper in ſumma, verbo, aſſaſſinus, aſſeuerat (quòd aſſaſſinus eſt nomen æquinocium) Angelus conſilio 14. exiſtimat quem incidere poſſe in aſſaſſini crimen abſque pecuniæ receptione, ſicuti pleroſque alios congerens aſſeuerat Remigius Gonius eo loco, cuius paulò anteà mentionem fecimus, num.5. A quorum ſententia libenter diſcedit Bald. conſil. 383. numer.1.& Socinus in l.1.§.fina.ff.de eo per quem factum erit, itidem conſi.273.num.1.Franciſ.Curt.Senior conſil.20.nume.87.col.1.verſi.omitto poſtremò.Matth.Afflict.in conſti. Neapol.in rubr.12.fol.49.& rurſus in rubr.3.numer.9.& in lib.Feudorum.tit.de cap.qui curiam vendidit. nu.19. Campeg. in Neapolita. nouis præcitatis deciſion. idem profeſſus

aliquot

aliquot proponit quęſtiones in ea ſpecie, nume. 12. Paulus Pari.conſil.66.col.1.volu.4.Alexand.ae Bartol. in l.Cicero. ff de pœ.& ante eos Corn.conſil.259.col.2.litera R.Fulg.in l.1.§.fin.de eo per quem fac.erit ff. Hieron. Gratus his accedit conſil.52.num.47.volu.2. qui omnes exiſtimantes aſſaſſinos eos dici, qui pretio conducti quemcunque occiderint. Et iſthęc eſt communis interpretatio capit.1. de homic.quę veritati magis fauet, ſi penſitemus verba, ſeriemque ipſius text. Et hanc eſſe frequentiori calculo receptam ſententiam, ſicuti pręter alios exiſtimat ex nouioribus Campez. deciſi. Neapol.155.& Thom. Gram. idem profeſſus voto 8. & 9. & regia l.3.tit.27.parte ſeptima,ſub nube & ſub verborum immurmuratione tractat,qui fuerint hi aſſaſſini. Non me latet à pleriſque doctoribus plura de aſſaſſinis tradi in pręcitato c.1.& nos in eadem paleſtra luſuri, certandi occaſionem nacti,non tanti exiſtimanda,ſed ob animi ſyncerum votum non vtique contemnenda ad eiuſdem pontificiæ conſtitutionis examen operępretium me facturum opinor, ſi lectorem hac in re pauliſper admonuerim. & dubiũ inſigne cenſeri ſolet apud ſummos iuris antiſtites, apud quos definitum extat pontificiam conſtitutionem in pręcitato c.1. intelligendam
4 fore non in omnibus aſſaſſinis,ſed †vtique in certo perſonarum genere,qui domino ſubditi ſunt,& pretio preceque conducti homines occiderint:& huius ſententię authores habeo Archi.Io.Andr.in pręcitato c.1.Franciſ.Aret.conſi.145. col. 10.Guil.de Mont.Laudu.in dicta conſtit.quam intelligendã fore exiſtimat in illis,qui ſunt ſub dominio alicuius, & hi fideles ſint ſerui.Nec deſunt,qui contrariam profiteantur ſententiam. Siquidem Imola & Dominic. inibi ab hac prorſus ſententia diſcedant: quinetiam deciſionem pontificiam in omnibus aſſaſſinis intelligendam fore exiſtimant.

Secundò hinc apparet ratio, quid cauſæ ſit, cur exigatur ab eadem conſtitutione occiſum operâ aſſaſſinorum Chriſtianum eſſe, vt pœnitentię, inibi expreſſæ locum habeant, Soci.Iunior conſi.6.col.fi.explicat.

Tertiò dubium illud definiri poterit: ancipiti quęſtione contendunt Doctores, an ſi per dictam cõſtitutionem mandatores puniantur, ita etiam & ipſi percuſſores & interfectores. Quo in negotio plerique inibi in ea ſunt ſententia minimè puniri ipſos mandatarios. Quod aſſeuerat Alber. ſignan-

ſignanter id explicans in cap.1.de hæret.lib.6.q.xj.ad finem. Aret.conſil.165.col.xj.& plerique in ea ſunt ſententia,quos diligenter congerit Lud.Carrer. loco præcitato: alij ex aduerſo exiſtimant dictæ conſtitutionis pœnas etiam comprehendere mandatarium,legis ratione perſpecta, ſicuti Anto. Camp.deciſ.155.exiſtimat Paris à Put.de ſynd.verbo,inquiſitio.Hippol.num.103.in l.vnica.C.de rap.virgin.Iidem in pract.crim.in §.examinanda,nume,21.& in § diligenter.nu. 256.Thom.Gram.voto 9.ad fin.Et ante hos Ange.in l.1. C. de ſepulc.viol.& Ang. de malefic.in §.& Sempronium mandatorem.in princ.& Bern.Diaz de Luco,in pract.ſua,capitu. 19.colum.1. Euerard. in Topicis iuris, capitul. 76. regia l.3. titu.27.part.7. Rurſus † ipſos interfectores criminis reos in 5
pœnam tanti criminis pecunia ad id conductos ſcindendos *Scindẽdos*
eſſe fruſtatim ac fore dilacerandos ſcribit Abb. in capitu. at ſi *eſſe fruſta*
clerici.numero 41.de iudic. Chaſſæn. in conſuet.Burg.rubr. *tim aſſaſ-*
1.verſicul.videndum numer.7.Campeg.deciſ.155.Alexand. *ſinos.*
conſil. 145.& 164. volumin. 7. Carrer. in pract. §. homicidium.nume.35.In quo dubio Bartol.Socin.in l.1.§. fina. ff. de eo per quem factum erit. aſſeuerat in pluribus partibus vſu ac cõſuetudine receptum eſſe hunc criminis reum ignominiosè ad equi caudam trahi, & Bald. in eadem ſpecie reſpondit, conſil.383. numero 1. in aliquot locis lege municipali ſancitum eſſe, huius criminis reum ad furcas vſque per caudam equi trahi, & inibi laqueo ſuſpendi,& pleraque alia congerit Socin.eo in loco, cuius antea mentionem fecimus. Hinc & illud ad illius criminis rei pœnas adnotandum eſt, aſſaſſinus † vbique puniri poteſt, ſiquidem & omne amiſerit priuilegium, ſicuti definitum extat in dict.capitu. 1.de 6
homicid. in 6. Huic accedit ſententiæ Alexand. in præcitato conſil. 166. §. 7. Hippol. in his locis, quibus & nos paulò anteà meminimus. Campeg. in præcitata deciſione Carrer. vbi ſuprà, numer. 32. Quibus & illud conuenit adnotare ad conſtitutionis examen, aſſaſſinum † cogendum eſſe pecunias 7
reſtituere, quas accepit: & ipſo à vita diſcedente eius hæres, lite adhuc non conteſtata cum aſſaſſino. Angelus Alexander his in locis, quibus anteà meminimus. Et libenter huic accedit ſententiæ Bald. in l. prima §. final. ff. de eo per quem factum erit. Hippolit. in dict. §. examinanda. id paſſim adnotantes ex gloſſ. quæ argumento optimo de-

ſeruit in l. hæredem ff. loc. Et ne lector decipiatur, admonitum eſſe velim hanc reſtitutionem offenſi hæredi, aut occiſi per aſſaſſinum faciendam fore, ſicuti ad pulmonem reuulſis rationibus, apud Alexand. definitum erat in prçcitata l. 1. §. 1. ff. de eo per quem factum erit. Ludoui. Carrer. nume. 30. in loco prçcitato, & nos de tranſactione delictorum tractantes trademus.

Septimò hinc & illud adnotare conuenit, in generali per principem abolitione facta, minimè aſſaſſini crimen comprehendi, ſicuti conſtitutiſſimum eſt apud Hippo. pleroſque alios iuris profeſſores, ad id adducentem §. diligenter. & §. examinanda. & pleniori manu in præcitata l. 1. C. de rap. virg. apud quos ſatis id iure receptum eſt. Hinc apparet ratio, cur ab eadem conſtitutione capi. 1. de homicid. lib. 6. exi-
8 gatur† occiſum aſſaſſinorum opera, Chriſtianum eſſe, vt pçnæ inibi expteſſæ locum habeant aduerſus mandatorem, ſicuti exiſtimat Bald. in l. ſi quis non dicam rapere. col. 3. de epiſc. & cler. Socin. Iun. conſil. 6. colum. vlti. aſſeuerantes hac in re oportere, quòd conſtet Chriſtianum occiſum fuiſſe, vt ſit locus his, quæ de aſſaſſinis conſtituta ſunt circa illorum punitionem. Quòd ſanè ab eccleſia exigitur, idque iuſtè, ex eo, quia grauem ignominiam reipublicæ Chriſtianæ fieri exiſtimauit. Et huic acceſſere ſententiç ex canonicæ philoſophiæ authoribus, Ioan. Andr. & doctores communiter præcitata conſtitutione pontificia. Quo fit eandem conſtitutionem intelligendam fore, non in omnibus aſſaſſinis, ſicuti Franc. Aretin. conſil. 155. præcitato exiſtimauit, falſis quibuſdam ſuſceptis fundamentis: à cuius ſententia libenter diſcedo, ex eo, quia contraria magis veritati fauet, & communi conſenſu ſtabilita ſit, ſicuti doctores adnotant in d. capitu. 1. exiſtimantes eam conſtitutionem intelligendam fore, occiſum opera aſſaſſinorum Chriſtianum eſſe oportere. Et nouiſſimè, nec admodum inuitus huic accedit ſententiæ Gonius, de immunitate eccleſiarum, fallent. 15. num. 6. & 7. & ante hos Philippus Corne. conſil. 149. volumi. 1. verſicul. 2. ad fin. aſſeuerans prædictam conſtitutionem locum ſibi non vendicare in aſſaſſino infidelem interimente, ſicuti Ioannes Andr. & paſſim adnotant doctores in d. capit. primo, exploſa quorundam ſententia Imol. & Domin. inibi contrarium exiſtimantium, in omnibus aſſaſſinis intelligendam

dam fore, ſicuti & nos paulò antè obiter meminimus.

Nonò conſtat ex prænotatis conſtitutionem ſeruandam omnino fore, vt † illius pœnis, & alijs ordinarijs puniatur 9 ipſum mandatum, etiam non ſecuto homicidio, ſi per ipſum mandantem non ſteterit, quin homicidium fuerit ſequutum. Quod dubium inſigne ad pontificię conſtitutionis examen in dict. capitu. 1. cenſeri ſolet. Quo in loco Ioan. Andr. Felin. Franc. itidem Ioan. Andr. in regula, in pœnis. de regul. iur. in 6. exiſtimant mandatum tantùm puniri, vt delictum ſpeciale, nec conatum hoc in caſu pœna ordinaria puniri. Siquidem non conatus, ſed crimen conſummatum punitur, ex nouioribus Antonius Gomez. capit. tertio delictorum, numer. 11. idem ſcribit. In quo dubio plerique alij in alia longè contraria fuere ſententia, exiſtimantes in hoc atrociſſimo crimine affectum puniri, tametſi effectus non ſequatur, rationem ſumentes ex reg. l. 1, §. diuus ff. de ſicar. & in l. is qui cum telo. C. eodem titu. l. ſi quis non dicam rapere C. de epiſc. & cler. canonizata in capi. ſi quis non dicam rapere. de pœnit. diſtinct. 1. & in l. 1. ad finem ff. quod quiſque iuris. Felin. plura congerens in capitu. 1. de pręſumpt. Itidem in tract. de conatu. colum. ſecunda, cum alijs. Thom. Gram. deciſ. 2. numero 2. & omnium diligentiſſimè Hippol. nume. 3. in pręcitato §. diuus. & in l. is qui cum telo. numero 24. & in l. qui falſam monetam. numero 1. ff. de ſicar. & Socin. in regula 31. Matthæus Afflictus in conſtitut. Neapoli. libro primo. rubric. xj. numero. Et extat regia lex conatum puniens, tametſi effectus non ſequatur l. 2. titul. 31. part. 7. hodie verò, vt affectus puniatur, & in pœnam criminis incidat, vulnerationem requiri conſtat ex l. 2. titul. 13. libro 8. ordin. in ea tamen ſpecie, qua agimus de aſſaſſinorum affectibus puniendis, exiſtimo conſtitutionem pontificiam in pręcitato capitu. primo, de homicid. libr. 6. intelligendam fore, non ſolùm quando delictum eſt ſubſequutum, quinetiam ſi non ſit conſummatum. Siquidem in aſſaſſini crimine in eius deteſtationem, ita attentatum puniri conſtat, ſicuti & conſummatum, explicant doctores in dicto capit. 1. Ioannes Andræas in Mercurialibus, in regula, in pœnis. de regulis iuris in 6. Baldus & Angel. in l. item apud Labeonem §. ſi curauerit ff. de iniur. Et rurſus in pręcitato conſil. 14. Alexand. conſil. 166. volumin. 7. Et huius ſententiæ

Regia lex conatum punit.

authores habeo ante hos Corneum conſil.149.vol.1. Hipp. in practi.crimina.in §.examinanda. & in §.diligenter. & in conſilio 105.Et rurſus in l. 1.numero 146. C.de raptu virgi. & in l. vnius §. cogniturum ff. de quæſtio. Quibus libenter accedit Thom.Grmmat.in voto 8.& 9. & Ludouic. Carrer. in practic.crimin.§.homicidium.numero 8. Decius in l. non vult hæres ff.de regul.iur.Chaſſæn.in conſuet.Burgund. rub. prima.§.5.regia lex 2.titu.31.part.7.cuius meminit Nunius Aueud.de exequend.mand.reg.capit.22.numero 4.fol.111. idque conſtitutiſſimum eſt, non ſolùm delicto ſubſequuto, quinetiam ſi non ſit conſummatum, puniendum fore, ſiquidem ex ſolo mandato delictum perfectum eſſe conſtat, ex Domin.Philipp.Franc.in precitato cap. primo, dum verba agunt ſuper gloſſ. in verbo, mandauerit. quæ expreſſim gloſſæ adnotant ex ſolo mandato in hoc nempe crimine ligari, nec locum eſſe pœnitentiæ, tametſi mandatum reuocet, teſte Cornel.conſil.149.col.2.in litera N.Ioan.Andr. in regula, in pœnis ad fin.de regul.iur. libr.6. nec tamen ignoro pleroſque alia fuiſſe ſententia, numero & authoritate maximè cenſendos, ſiquidem in pręcitata decretali pœnam non habere locum, ni delictum ſit ſubſequutum, exiſtimat Din. & Angel. in l. apud Labeonem §. ſi curauerit ff. de iniurijs. Bertach.in repertorio ſuo, in verbo aſſaſſini, In quo dubio non poſſum eiſdem accedere, quin contrarium veritati magis fauere exiſtimo, ex Philip. Corn.& alijs, quorum & antea meminimus. Et his omnibus acceſſit Matth. Afflict. in titu.an ille, qui interficit fratrem.in vſib.feudorum, colum.4. numero 32. itidem in titu. de capitaneo qui curiam vendidit §.ſi voluerit.in vſib.feudorum, numero 19.colum.4.fol.222. Qui in ea ſpecie agentes, id veriſſimum eſſe cenſent contra Dinum & Angelum & Baldum in l.1.de public.iudic.ff. Bar. in d.l.Cicero.Angel. in l.ſi hominem §.ſi mandato ff. de iniur.item conſilio 14. Angelus de malefic. in verbo, Sempronium. Rodoph.columna ſecunda, ad 4.vſque. Ludouic.Bologn. conſilio octauo, columna ſecunda, Chaſſæn. his omnibus acceſſit, pleroſque alios congerens conſilio 14. numero 7. columna ſecunda. Campegius, Remig.Gomi.numero 4.pagin.143. his in locis, quibus & anteà meminimus. Quo in loco Gon. profitetur hanc eſſe frequentiori calculo receptam ſententiam, tametſi ex conſuetudine generali, regiaque

Ex ſolo mandato crimen aſſaſſini punitur.

giaque lege prҫcitata, affectus non puniatur, ni & effectus ſequatur, teſte Speculatore, & pleriſque alijs, quos ad nauſeam vſque congerit Felinus, in tract. quando conatus puniatur, S. fallent. & in dicto capitulo. 1. de præſumpt. in aſſaſſino minimè iuris regulam intelligendam fore in tanti criminis atrocitatem, ſicuti Felinus adnotat inibi, & Marcus de Mantua in libro quinto obſeruationum legalium obſeruatione quarta, fol. 149. &. Matthæus de Afflictis in conſtit. Neapol. rubr. 11. fol. 49. numero 16. & Angel. conſil. 14. nos Carolus. & nouiſſimè Iacobus à Vilalpãdo in repe. l. 22. tit. primo, parte ſeptima, limitatione tertia, numero 10. interpretatione legis 22. par. §. 6.

Decimò ex pontificiҫ conſtitutionis reſolutione non incongruè proximè traditis accedit quæſtio elegans, quæ doctorum capita torquet, in eo, qui cum quolibet Chriſtiano, aut infideli, pecunia data, vel promiſſa, pactum inierit de occidendo homine Chriſtiano: ſi ad actum proceſſerit proximum, & cogendum ipſum deduxerit, & per eum non ſteterit. Plerique noſtræ claſſis viri in ea ſunt ſententia pœna criminis ordinaria puniendum fore, teſtibus Chaſſæneo in conſuetud. Burgund. rubrica 1. §. videndum. numero 7. aſſeuerante ſe ita vidiſſe Mediolani, ſententia lata. Thomas Grammat. in præcitato voto 9. atq; ita pronuntiatum fuiſſe in Neapolitano ſenatu, Matthҫo Afflicto in conſtitutio Neapolit. libro primo, rubrica 12. numero 16. Ludouico. Carter. in practica crim. rubric. de homicid. §. 2. numero 12. & iterum §. 5. numero 8. & numero 100. Angel. in conſilio 14. Ioan. Andræ. in regula, in pœnis. de regul. iur. in 6. Barto. Alexandro, & pleriſque alijs in l. non ſolùm. §. mandato. ff. de iniurijs. & in l. Cicero. ff. de pœnis. Afflictus in conſtitutione Neapolit. incipien. aſperitatem, ſecundo notab. & in conſtitutione, ſi quis aliquem. primo notab. quæſtione 20. & in conſtitutione, mala noxia. Hippolytus in dicta l. qui falſum. ff. de falſis. Felinus in dicto tractatu, de conatu. Campegius eo loco, cuius paulò antea mentionem fecimus: quod intelligendum fore plerique exiſtimant in mandatario faciente, & ad actum proximum procedente: longè † quidem aliter in mandante fieri, ſiquidem pœnitentia ductus, immunis quidem erit à mortis pœna, teſte Thoma Grammatico voto octauo & nono. Carrerius in

pręcitato nume.12.rurſus in mandatario intelligendum fo re exiſtimo,criminis ordinaria pœna non eſſe puniendum, ſi potuit ſanè facere,& minimè fecit , dolore animi, ac pœnitentia ductus,ex Campegio in dicta deciſione 155.nume. 16.& in deciſione 126.licet Angel.in l.item apud Labeonẽ. §.ſi curauerit.ff.de iniu exiſtimet pium eſſe , ac rationi maximè conuenire, iudicem mortis pœnam in ea ſpecie ordinariam, in mitiorem atque exordinariam commutare: ac proinde contrarium quoad pœnam ordinariam licet punitionem extraordinariam admittat, iudicantis arbitrio:idem Angel.in dicto conſilio 14 Quibus admodum ſuffragatur,quod Hippolit.diligenter congerit conſil.115.& in d.l.is qui cum telo.ad fin. Nos tamen hoc in negotio locum fore ordinariæ pœnæ arbitramur, nec latum quidem vnguem minuendam fore,ſi ſanè ad actum admodum proximum ipſius criminis conſummationi, conatus deductus fuerit.Pro quo fortiſſimum huic rei argumentum præſtat,quod conſtitutio pontificia Innocentij quarti à ſummo pontifice ſtatuta locum ſibi vendicat , non tantùm in mandante, quin & in ipſo mandatario ſicuti & nos hoc in loco paulò antea tradidimus,& mox plura.

Rurſus & illud conuenit adnotare ad huius capitis apertiorem declarationem,quòd ſi mandans promittat,ac mandatarius promiſſionem , & delictum acceptet , aliàs & ſimplici oblatione, & pollicitatione, abſque acceptatione minimè contrahi aſſaſſinatum conſtat, ex Baldi conſilio 83. & 81.volumine.3. Felinus in capitulo . inquiſitionis. tertia limitatione de accuſation. Thomas Grammaticus in voto vndecimo,Campeg.in deciſione 155.dub.3. tametſi ab hac ſententia ſub verborum immurmuratione Paris à Puteo in tractatu ſyndica.verbo,baratarıa.primo , verſic.vbi idem dicit,ab hac ſententia diſcedat, qua exploſa priori me ſubſcribo ſententiæ, quia & veritati magis fauet , ex Curtij conſilio 20.Ange.conſilio decimo quarto,& ante hos Ioan. Andr.in capit.penul.de cleric.non reſid. definiente pecunię promiſſionem ſufficere abſque traditione , quorum doctorum meminere Thom.Gramm.volum.9. Campeg.6.dubitatione.verſiculo tertio.eo in loco , cuius & anteà meminimus,quinetiam aſſaſſinatum cõmitti, nedum aliquid acto,

promi

promiſſove,ſed vtique vt alteri complaceat, ex Ioan. Andr. Thoma Grammatico hic in locis,de quibus anteà meminimus. Alexd.in l.1.ff.de eo per quem fac.erit. quod intelligendum fore reor,ſi ſpe conſequendi beneficium alicui complaceat. Vndecimo ex præmiſſis conſtat vera ratio illius quęſtionis ſatis controuerſę, ſi quis pecunia data vel promiſſa, occidi alterum mandauerit,ac deinde mandatarius ad exteriorem actum minimè proceſſerit, non eſt vtique ordinaria,ſed iudicantis arbitrio extraordinaria tantùm pœna punieudus ipſe mandans. Itaque mandatarius mandatum acceptauit,& vltrà minimè fuit proceſſum ad aliquem actum, ſed re integra mandatum remanet, punietur mitiori, pecuniaria duntaxat pœna,exiſtimant Dinus & Angel.in pręcitata l.item apud Labeonē.§.ſi cutauerit. Amodeus in trac. ſyndicatus in verſiculo in eo quo dicti ſocij milites, quibus & plerique alij acceſſere. ſiquidem & Gandinus, in rubrica de homicid.quarta columna.verſic. ſed pone quòd ego dedi. Angel.in præcitato conſilio 14. Aretinus conſilio 165. Hippolytus conſilio 15. Auguſtinus ad Ange.in gloſſ. Sempronium mandatorem. qui omnes vno ore,vnoque marte dilucidaque voce exiſtimant exploſa gloſſę ſententia in d. capi.1.exiſtimantis eadem pœna puniendum fore, ſiue mādatum re integra fuerit reuocatum,necne:& alioqui in alijs criminibus non ita atrocibus nulla foret pœna hoc in caſu mandati infligenda,quod ex profeſſo aſſeuerat Bart. numero 3.in dicto §.ſi mandato. Angel.columna 2.Hippo.conſil. 105.de quibus paulo anteà mētionem fecimus. Tho.Grammaticus, voto 8. iterum in deciſione 2. numero 25. & rurſus, voto 20. Ludouicus Carrer. pleroſque alios congerens in practica criminali.§.homicidium.5.numero 8.& 82.pagina 513.cui opinioni nec admodum inuiti, accedūt omnes qui probare conati ſunt adhuc in atrocibus criminibus conatum non eſſe puniendum ordinaria pœna. Quorum opinio locum obtinet,cùm ipſe conatus non proceſſerit ad exteriorem actum,ſaltem qui proximus ſit in delicti conſummatione,ſicuti conſtitutiſſimum eſt apud omnes iuris profeſſores hanc quæſtionem tractantes, inter quos Baldus & Angelus in d.§.hæc verba. Angel.in maleficiorum tracta.in verbo,ex interuallo.& omnium diligentiſſimè Carrer.loco

prçcitato,quòd ſi mãdatum ſtetit in mera mãdantis cogitatione,exiſtimat Carre.inibi nec puniendum fore, ſumens rationem ex l.qua mente ff.de furtis. ex glo. & Geminiano in dicto c.1.verbo,mandauerit.Tho.Grã.in d.vot.Duodecimò ſi proximè ſcripta cõſiderentur ſimul,& ea,quæ in hoc capite deſiderantur, non incondignè & illud adnotãdum eſt ad deciſionem d.ca.1.ſecundùm eius communẽ intellectum de ipſo mandatore,iure conuenit, quòd eadẽ pœna afficiendus ſit,qua & mandatarius. Siquidem & omnes iuris antiſtites

Quid ſi mandatũ extitit in ſola voluntate mandantis.

11 de intellectu illius tex.tractantes,loquentes†in mandatore, propter ſceleris atrocitatẽ ad mãdatarium vtique extendũt, ſicuti definitũ extat ex Angelo in l.prima. C. de ſepul. viol. ad fin.Angel. in gloſ. Sempronium mandatorem . in malefic. tract.Quibus acceſſere Thom.Gramm.voto 9. & Camp.de ciſione ſacri conſi.15 5,Paris à Put.idẽ profeſſus in tract.ſyndica.in verbo,inquiſitio.verſic.dicit. & ante hos Bart.in præcitata.l.Cicero.Angel.conſil.14.Salic.vltim.col. in præcitata l.non ideo minus.Quo ſit,vt ſi mandatarius ad actum ita proximum perfectioni criminis proceſſerit, & is quidẽ pœna dignus ſit mortis,ipſe mandator eadem erit plectẽdus pœna.Quam ſententiam ipſe deduco,rationem ſumẽs ex text. in dicto cap.1.ſecundum eius communem intellectũ. Siquidem dicta Innocentij quarti cõſtitutio in mandante ipſo loquitur verè,& ad mandatarium per doctores extenditur: huius ſententiæ ſunt omnes doctores, qui in crimine aſſaſſini id cenſent.Ludoui.Carre.in § 5.nu 8.hũc caſum ex alijs per eũ citatis definiuit. Nec poteſt iure probari differentia , quã inter hunc caſum & præcedentem conſtituit Thom.Grammat.voto 8.& 9. Siquidem actus hic proximus conſummationi ipſius maleficij ſufficiens erit ad puniendum ipſum mandatarium , qui crimen iuſſu ac alterius mandato commiſit : & ex huic opinioni locus erit , quia frequentiſſimo omnium conſenſu receptum eſt in dicto captu.primo,conatum puniri, etiam ſi non ſequatur effectus . Tandem dicta conſtitutio mandatorem potius , quàm mandatarium pœnis inibi expreſſis perſequitur,quæ perſequutio adhunc caſum pertinet,cùm de mandato puniendo tractauerit,quemadmodum Franciſ.& doc.inibi communiter adnotarunt.

Decimotertiò ex his euidentet apparet non incongruè cõuenire proximè traditis ad definitionem illius quæſtionis,

quæ tra-

quę tradit gloſſ. in dicto capit. 1. de homicid. in 6. in verbo, 12
mandauerit, vbi expreſſim in hoc ipſum vult in crimind† aſſaſſini non ſatis eſſe ad illius conſtitutionis pœnam effugiendam, quòd mandator mādatum reuocauerit ante eius executionem, quam gloſſ. ſequuntur Dominicus & Philippus Francus, inibi eius gloſſæ deciſionem veritati fauere exiſtimo, quoties mandati reuocatio minimè mandatario ſit nota, atque ideo ipſe mandatum exequitur, vel ad actum proximum ipſi crimini proceſſerit. Siquidem in ea ſpecie, reuocatio mandati mandatorem non excuſat, eò maximè vt immunis ſit à criminis pœna, & eum excuſet, re integra ipſi mandatario nota fieri debet, gloſſa celebris, & inibi communi conſenſu doctores in capitul. mulieres. §. vltimo de ſentētia excommunicationis. quam ſequitur idem explicans Sylueſter verbo, excommunicatio. 6. notab. 3. & Aufredus in clementina prima, de officio regul. tertio numero 6. Cui ſimilis eſt gloſſ. in capi. cùm quis. de ſenten. excommunicat. in 6. ordinaria, teſte Felin. in capitul. ex parte decani. numero 8. de reſcrip. & notatu digna ſecundum Alexandrū in l. ſi pecuniam. §. primo. ff. de condit. cauſ. data. ibi Bartol. Feli. in capit. ſicut dignum. numero decimoquarto, de homicid. at ſi mandatum fuerit reuocatum, nec aliquis effectus fuit ſequutus: quia mandatarius fuit certus de reuocatione, tunc non erit locus etiam in atrocibus pœnæ ordinariæ, licet extra ordinem vtique ſit arbitrio Iudicis puniendus: quod exiſtimat in dicto conſilio centeſimoquinto, & in dicta. l. is qui cum telo. columna penultima. Ludouicus Carrerius in præcitato §. circa. numero 78. idem dixerat numero 8. ſed ſi mandatarius non obſtante reuocatione ad mandati executionem proceſſerit, videtur ſanè non eſſe mandatorem pœna ordinaria puniendum adhuc in his atrocibus criminibus: ſicuti apertè apparet ex gloſſa in dicto capitulo. cùm quis. & his, qui eam ſecuti ſunt. Ego ipſe in hac ſpecie, grauiori pœna quàm in pręcedenti, punirem ipſum mandatorem.

Decimo quartò ex eadem radice diſcuti poteſt quod Bal. ſcribit columna prima, in l. non ideo minus. C. de accuſat. mandatarium † aſſaſſinum optimo quidem iure torturæ ſubijci poſſe abſque alijs indicijs, vtpotè indicet man- 13
datum.

dantem, Alexander poſt Bartol. idem profeſſus in l. repetit. ff. de quęſtionibus. Hippolytus diligenter id adnotās in practica criminali. §. diligenter. verſiculo. modò incidenter. Itidem in dicta lege is qui cum telo. verſiculo pro quibus facit. Baldus ante hos in pract. ſua, titulo de quæſtionibus colum. vndecima. Thom. Grammaticus voto 37. in principio. Angel. in l. & ſi certus. ff. ad Syllan. Quibus libenter accedit Angel. in maleficiorum tractatu, gloſſ. Sempronium mandatorem. verſiculo & bene nota. & gloſſ. fama publica. verſiculo quæro aliquis.

14 Decimo quintò conſtat, tametſi † teſtes auriculares indicium non faciant, in hoc tamen aſſaſſinatus crimine, vt torturæ ſubijciantur, indicium faciant, ex eo, quia coniecturam pręſumptionemque faciunt teſtes, quos de auditu vulgo cit cunferre ſolemus. Et iſthæc per coniecturam probatio ſufficiens eſt, ſicuti ex ratione text. in d. cap. 1. deducit Ludouicus Carre. eo loco, cuius paulò anteà mentionem fecimus, numero 19. Hippolytus in practica criminali. §. examinanda.

In errorē lapſus Tho. Grā. Quo fit Thomā Grammaticū in errorem lapſum fuiſſe in voto 11. ad finem, qui ex dicto capitulo primo de probationibus, argumentis, ac indicijs indubitatis pontificiam illam conſtitutionem intelligendam fore exiſtimat: in ea tamen ſpecie Thom. Gramm. intelligendus foret, quatenus ad condemnandum procederetur: contraria tamen ſententia eo tendat, quo ad torquendum: & nouiſſimè huic accedit diſtinctioni Ludouicus Carrer. num. 19.

Decimoſextò hinc & illud ex eodem ſtipite ſiue fonte deduci videtur, quod non ſemel in controuerſiam adduci ſo-

15 let, tametſi † in criminibus alijs plenæ exigātur probationes, & luce meridiana clariores, ex l. fi. C. de probat. in aſſaſſinatus crimine indicia, ac argumenta probabilia ſufficere conſtat in d. c. 1. ac ſatis iure definitum eſt. *In crimine aſſaſſinatus indicia ſuiſſicere.*

16 Decimoſeptimò eadem cōſtitutio procul dubio intelligēda eſt, licet † ad pœnam corporis afflictiuam per indicia non poſſit deueniri indubitata vti definitum extat apud omnes in c. afferte. rationem ſumentes ex tex. inibi de pręſump. explicant communi conſenſu doctores in pręcitata l. fin. Gandinus in rubrica de indicijs indubitatis ad condemnandum. columna tertia. Hippolytus in practica crimin. §. quoniam.

Brun.

Brun.in tractatu,de indicijs,& torturis.in prima parte,quibus & plerique alij acceſſere, inter quos & Angelus in delictorum tractatu,in gloſſa,fama publica.Et nouiſſime Lud. Carrerius omnium diligentiſſimè in peculiari huius criminis,tractatu numer.18.in practica criminali.§.homicidium. Nihilominus id conſtitutiſſimum eſt huius criminis reum per indicia & argumenta probabilia ad corporis pœnam afflictiuam cōdemnari poſſe,ſicuti in ea ſpecie exiſtimat Thomas Grammati.voto 8.& 9.& 11.Hipoli. in l.1.C.de raptu virg.Et rurſus in conſilio 127.colum.3.& in practica criminali,in §.diligenter.& in §.examinanda. Quibus in locis id definitum perquàm maximè extat.

Decimo octauò illud etiam ex eodem ſtipite emanare vi detur,quod ancipiti quæſtione contēdunt doctores, tametſi teſtes lite nondum conteſtata minimè probent, ex textu, 17 in capit.quoniam frequenter.vt lite non conteſtata, nec itidem probant parte non citata ad iuramenta teſtium videndum.l. de vnoquoque.ff.de re iudicata.l.ſi quando.C.de teſtibus.Quibus in locis communi conſenſu adnotant doctores,nihilominus in huius criminis deteſtationem lite nondum conteſtata,teſtium dicta examinari parte nō citata,& recipi poſſunt,& fidem integram faciunt, ſicuti Archidiaco. Geminianus,& plerique alij in ea ſunt ſententia in dicto c. 1.Felinus libenter huic accedit ſententiæ in præcitato capi. quoniam frequenter & Hippol.in dicta l. de vnoquoque.& in dicto §.diligenter. hanc profitetur ſententiam, tametſi Felinus & Thomas Grammaticus ille in cap.in nomine Domini limitatione quinta. de teſtibus.hic in voto vndecimo. ab hac ſententia libenter diſcedāt & mirum profectò eſt, ne dicam miſerabile, hi doctores quod proprio ore, dilucida voce,proprio marte proteſtati ſunt,id in eundem caſum teſtimonioque proprio reſiſtere velim. Ob quod periculoſum eſt hominum iudicium,quod tot tantique patres in varias & vtique contrarias ſibi inuicem admittant ſententias: quorum vltima ſententia exploſa priori me ſubſcribo: cuius tamen immemor huic ſe ſubſcripſit ſententiæ Thomas Grammaticus conſilio 40.& Bernardus Diaz, nec admodū inuitus huic accedit ſententiæ in practica criminali,capi.91. columna prima. quod conuinci poſſet ex illo vulgari iuris adagio, Aſſaſſinatus crimen læſæ maieſtatis crimini

æquipa-

æquiparari conſtat,ex quo atrox eſt horum criminum pœna:& ne lectorem fatigemus,plura his congerit Hippolytus conſilio decimo nono.& Thomas Grammaticus 9.at in leſæ maieſtatis humanæ & diuinæ teſtes hi lite adhuc non cōteſtata fidem faciunt, ex his quę congerit Hippolytus in pręcitata l.de vno quoque.Felinus in dicto cap.quoniam.& ſignanter Campegius idem profeſſus in deciſione ſacri conſilij 127. Quo fit,quòd de aſſaſſinatus pœna idem cenſendum eſt. Cęterùm ex officio iudicantis mero contra criminis reum agi poteſt, ſicuti exiſtimat Lappus, Hoſtienſis Ioannes Andræas in dicto capitulo.1.& Paris à Puteo in eo loco,cuius & paulò anteà mentionem fecimus, verſicu.dicit conſtitutio.& rurſus verſiculo,an in inquiſitione.quinetiam iuris ordine nondum ſeruato, de facto contra huius criminis reum agi poteſt ex Bartolo in præcitato §. ſi mandato. Doctores paſſim in dicto capitulo primo.Paris à Puteo,vbi ſuprà in verbo,latro.& rurſus in verbo, confeſſio.verſiculo, an poteſtas.

De facto agitur cōtra aſſaſſinum.

Decimonono,quod obiter menti occurrit, & illud adnotandum eſt tametſi criminis reus ſuis minimè poſſit renuntiare defenſionibus, ſicuti definitum extat apud Hippolytum niuibus Hybernis, crebriora iura, crebrioreſque Doctores ad id allegantem in practica criminali.§. examinanda.& rurſus in §.diligenter. & Paridem à Puteo in ſyndicatus tractatu,in verbo,confeſſio.verſiculo,an portans.Ludo. Carr.numero 29.eo loco,cuius paulò anteà mentionem fe-
18 cimus: nihilominus huius criminis reus † optimo quidem iure ſuam tutelam ſuamque poterit renūtiare defenſionem tanquam publicus hoſtis,& à lege diffidatus, & omni deſtitutus auxilio,exiſtimat Hippolytus in l.prima.§.finali, ad finem.ff.de quæſtionibus.& in his locis,quibus & anteà me minimus:& ſignāter idem profeſſus explicat Paris à Puteo in ſyndicatus tractatu,verſiculo,an poteſtas,qui miſit ad ſupplicium.& rurſus in verſic.& ideo dicto quòd aſſaſſinus.

Vigeſimò ad huius criminis punitionem illud quaſi per
19 tranſennam adnotare lubet:tametſi bannitus † impunè occidi poſſit,nihilominus recepta pecunia per aſſaſſinum interimi non poteſt ſicuti eleganter explicat Matthæus Afflictus in conſtitutione Neapolitana, incipiente, pœnam eorum. ſecundo notabili. quęſtione prima cuius ſententia omnino

omnino exploſa ante eum contrarium aſſeuerauit Baldus in l.Gracchus.verſiculo, noto iſtum textum ff. de adulterijs. vbi ſcriptum reliquit hunc bannitum, qui lege permittente occidi poteſt, per aſſaſſinum interimi poſſe, immmuniſque erit ab homicidij pœna: Alexander poſt Bartolum in dicta l. Gracchus. & in hac ſpecie conſuluiſſe firmat Ioannes Firm. in ſuo repertorio, verbo, aſſaſſinus. Angelus nec admodùm inuitus his accedit in maleficiorum tractatu, in gloſſa, *che hay adulterata la mia dona*. verſiculo, quid ſi pater. Angelus in prçcitato conſilio 14. Curtius conſilio 20. columna 18. Alexander poſt Bartolum in l.1. §. transfugas ff. de ſicarijs. Thomas Grammat.voto 8.in principio. Geminianus in dicto cap.primo. Stephanus Aufredus in tractatu, de poteſtate ſeculari contra eccleſiaſticas perſonas 1.regula, fall. 18.quem admiſcuit interpretationi, cap.1.extrà, de offic.ordin.vbi exiſtimat nec teneri in interiori animi iudicio, ea lege, vt zelo iuſtitiæ interimat. Idemque profeſſus Angelus in ſumma ſua, verbo, aſſaſſinus.& nouiſſimè Ludo.Carr.in §.homicidium. numero 9.

Vigeſimoprimò ex his adnotare lubet, & non incongruè proximè traditis accedit quaſi ad totius textus materiæ Coronidem, Romanum † pontificem aduerſus laicos & ſeculares, qui ei ſubditi non ſunt, quo ad temporalem iuriſdictionem nihil in eo ca. ſtatuere poſſe etiam ſi aliquem Chriſtianum occidi iuſſerint, pecunia conductis homicidis, qui aſſaſſini non ſint: huius criminis punitio ad principem ſecularem pertinet, non obſtante dicti capitu.conſtitutione. Iuriſdictio temporalis & ſecularis ab eccleſiaſtica diſtincta eſt, capitul.cauſam, quæ.in 2.qui filij ſint leg.capit.nouit.de iud. & aſtipulatur illud Regum capitu. 23.ex hoc, quòd crimen ſit hoc admodum atrox, & Chriſtianæ religioni pernicioſum, potuit Summus Pontifex nihilominus eam edere conſtitutionem nominatim contra laicos, ſicuti id definitum extat ab Abbate in cap.ſi duobus. columna 2. de appellat. Barbar. in cap.1.num.11. de probat. textus ad id celebris in clementina 1.de teſta.quinetiam & Imperator ipſe pœnis illius conſtitutionis comprehenditur, ſicuti expreſſim adnotat Ioan. Andr.in præcitato cap.1. de homic. & poſt eum plerique alij in ea ſunt ſententia: & hoc nimirum alicui videri debet in punitionem tanti criminis, ex quo hic perpendi poterit Bal.

20

Iuriſdictio eccleſiaſtica à temporali diſtincta eſt.

verbis

verbis in l.non ideo minus.num.16.C.de accuſat. ſcribentis, quòd in iſtis atrociſſimis delictis punitur conſilium ſolùm, ergo & inde conſtat tractatum, & ordinationem etiam puniri:& tamen non eſt aliquod mandatum, quia ſit tractatus, & ordinatio. l. & ſi amicis ff. de adulterijs. idque exiſtimat Baldus in tanti criminis atrocitatem, à cuius ſentẽtia libenter diſcedo, ex l. ſi quis non dicam rapere C. de Epiſcopis & clericis l. cogitationis ff. de pœnis. quibus definitum extat, quòd ſolus tractatus ſolaque ordinatio de iure non punitur, niſi ſit proceſſum ad alium ordinatum actum de per ſe tendentem ad ipſum factum. Sententiam tamen Baldi intelligendam fore exiſtimo quo ad pœnam ordinariam, vt mandatum ea puniendum non ſit etiam in grauiſſimis delictis. Nec hinc ſequitur non eſſe extra ordinem puniendum mandatum,eò maximè in aſſaſſino, ſicuti & anteà obiter meminimus: cuius criminis pars eſt præcipuè ipſum mandatum, ipſaque conuentio ad id facta, vt homo conductus pecunia alium incautum occidat: ſicuti conſtitutiſſimum eſt apud omnes doctores de hac re agentes in dicto capit.1.de homic. in ſextò.maximè Felin. Franc. inibi, Ioannes Andreas ante eum idem profeſſus in regula, in pœnis. de regulis iuris. libro 6. ipſe tamen Baldi doctrinas colo, ſiquidem ipſe iuris tenebras illuminauerit, nec ab eo latum quidem vnguem
21 diſcedere velim: atque † ideo potuit ſententia Baldi intelligi, vt adhuc in grauiſſimis ſceleribus mandatum ſolum nec pœna extraordinaria puniendum eſſe, vt in ſpecie legis, ſi quis non dicam rapere. Quo fit, vbi mandatum ipſum potiſſimum conſtituerit maleficij ſpeciem, ſicuti de aſſaſſinorum crimine probauimus ſuprà, & Angelus columna ſecunda,in verbo, Sempronium mandatorem. & Bartolus in §. ſi mandato. & plerique alij eum ſequuti exiſtimauerunt in delictis atrocibus ſolum mandatum pœna extraordinaria iudicantis arbitrio puniendum fore, quorum opinio mihi magis placet,tametſi Feli.colum.2.in tractatu,quando conatus. inuerit Baldi ſententiam, quinetiam conſentaneum ſatis eſt arbitrio diſcreti iudicis puniri ipſum mandatum,nondum re integra reuocatum,pro modo & qualitate criminis.

Vigeſimoſecundò ex eadem radice,& ad intellectum pontificis conſtitutionis & illud pertinet adnotare eum, qui alterum occidi iuſſerit, homicida pecunia conducto, & ſcelere

ſequuto,

ſequuto, nequaquàm cenſeri diffidatum, nec ex bannitum, nec hoſtem publicum eſſe exiſtimandum, quoties conductus homicida fidelis eſt, & alienus à gente aſſaſſina. In qua ſpecie, nec admodùm admittendam eſſe pontificiam conſtitutionem, quæ ſanxit diffidatum eſſe eum, qui aſſaſſinorum opera fidelem occidi iuſſerit: ſiquidem ita accipienda eſt ea definitionis pœna, vt à quocunque impunè, & abſque criminis pœna occidi poſſet diffidatus, ſicuti aſſeuerat Cinus in l. reos C. de accuſat. 6. quæſt. Doctores communi conſenſu in authentica, nauigia. C. de furtis. & in authentica, item quæcunque C. de epiſcopis & clericis. textus optimus in l. 3. §. vltimo ff. de ſicatijs. & in cap. felicis. de pœnis. & in capi. 1. de ſciſmat. in ſexto. Angelus conſilio 14. quibus admodùm cõuenit regia lex, titul. 27. parte ſeptima, nec vtique mirandum eſt ita ſtatutum fuiſſe à Romano pontifice contra laicos huius criminis reos: ſiquidem iudiciali ſententia mortis pœnam non infert princeps Eccleſiaſticus. capi. per venerabilem. qui filij ſint legitimi. ad finem, legem tamen ſtatuendo eam poteſt infligere, ſicuti adnotat Baldus in capi. 2. de maiorit. & obedien. poſſunt † præterea clerici ſine metu 21
irregularitatis interuenire in lege condenda, per quam pœna mortis imponitur, quando non imminet caſus, propter quem efficitur lex, ſed fit generaliter, tametſi poſteà occurrat caſus à labe irregularitatis, immunis erit, Dominic. in capit. fin. 3. diſtinct. Archidiac. in capitu. officio. 23. quæſtio. 5. Ioan. Anan. in capitu. ad audientiam 3. colum. 3. de homic. & in ea ſpecie expreſſim tenet Baldus in capit. 2. ad finem, de maior. & obedien. poſt Innoc. exiſtimantes † ſummum Pontificem 22
poſſe imponere mortis pœnam ſtatuendo, ſed non exequendo: & nouiſſimè huic accedit ſententiæ Epiſcopus Calla guarritanus in practica criminali, canon. capitu. quinquageſimo ſexto. ad finem. inibi addit poſſe clericum abſque metu irregularitatis cõſulere principi, vel percepto crimine, mortis pœnam lege ſtatutam fore infligendam: & eidem legi condendæ clericus, aut prælatus ſuffragium exhibens, licet poſteà ex lege ipſa aliquis occidatur, irregularis non eſt: quod exiſtimat Dominicus, Archidiaconus locis prçcitatis, Ioan. Anan. colum. 3. verſicu. tertiò quæritur. de homici. in d. cap. ad audientiam. Bald. in authentica, habita. in princip. C. ne filius pro patre. quo in loco expreſſim adnotat Eccleſia-
ſticos

ſticos viros ob reipublicæ commodum poſſe de ſummo regis prætorio eſſe, ac leges corporis pœnam afflictiuam tractantes ſtatuere, adnotant doct. in cap. in Archiepiſcopatu, de rapt. & in c. non eſt. de voto. Abb. expreſſim in ca. 2. de iudic. gl. pragm. ſanct. Gallicanæ, titu. de colluſ. eccleſ. Gallic. §. præmiſſis. verbo, concilio. Boer. deciſ. 17. par. 1. fol. 51. & nouiſſimè Domin. à Soto, de iuſti. & iur. pag. 842. & ante hos Ioan. Andr. in c. cleri is. ne cleric. vel monac. Decius in cap. decernimus. de iudic. columna 5. Guid. Pap. deciſ. 5. & 6. numer. 1.

Eccleſiaſticos poſſe de ſummo regis prætorio eſſe.

Hinc dedúci videtur, quòd clerici & epiſcopi de ſummo regis prætorio, & hi qui in alijs prętorijs deſeruiunt regi, conſiliarij clerici à beneficijs cenſentur eſſe abſentes ex principis licentia, qui poteſt epiſcopos, canonicos ad ſe, & curiam ſuam aduocare, ex c. ſi epiſcopus 18. diſt. ca. reprehenſibile. & per totum 32. q. vlti. & hi quidem groſſos debent habere fructus beneficorum ſuorum, ad inſtar ſcholarium in ſtudio de licentia epiſcopi commorantium ca. cùm ex eo. de elect. lib. 6. Bal. in proœm. Greg. col. 3. ver. item an quod redditus beneficiorum. & id quidem paſſim contingit in his regnis, & in Gallia ſicuti: & Coſmas, in pragma. ſanct. Galli. meminit. tit. de conſti. eccleſi. Gallica. verb. conſilium. potiſſimum cùm & conſiliarij regis pars corporis ipſius cenſeantur l. quiſquis C. ad leg. Iul. maieſt. §. verò ex quibus 7. q. 1. Nico. Boer. latiori commentario, de authorit. magni conſilij, & parlamenti regni, in 1. & magna additione, qui etiam domeſtici, & familiares regis ſunt, vt volúit Lucas à Penna in rub. C. de domeſt. & protec. lib. 12. contra glo. ibi contrarium aſſeuerantẽ, ergo conſiliarij eccleſiarum canonici abſentes exiſtimantur, tam pro vtilitate reipublicę, quàm etiam eccleſiarũ, potiſſimùm cùm eccleſiæ plura habeant negotia, plures, & diuerſos habeãt proceſſus, & ad cauſam eorum, patrimonij redditum, ac aliorum iurium tam temporalium, quàm ſpiritualium, pro quorum conſeruatione, conſiliarij eccleſiaſtici quandoque creantur, ex quibus diſtributiones, redditumq; beneficiorum percipere debent, ex cap. vnico. de cler. non reſiden. lib. 6. definiens expreſſim pro vtilitate eccleſiæ, abſens clerici morboq; corporali grauati iure illos redditus percipiunt, Doctores in c. cùm non deceat. de electio. libro 6. capit. tuæ fraternitatis. de cleric. non reſident. cap. licet de præb. Bartol. & Doctores in l. quæſitum. in principio ff. de legatis tertio. Baldus

Familiares regis.

in l.

in l.1.C. de his quibus vt indig. Oldrad.conſi.117. Coſmas in pragmat.Sanct.Gallic.titul. de colluſ. §. verumtamen. in verbo, nihil. Quo fit, qui in principis degunt ſeruitio, vt & fructus percipiant,cenſentur pręſentes, Bald. in l.iuris peritus. in principio . verſicu. nota ex iſta lege ff. de excuſatio. tut.ſicuti etiam qui in ſeruitio Papę exiſtunt.capit.bonę.de poſtul.prę lat.capi.cùm dilectus . de cleric. non reſid. & inibi Ioan.Andr.Abb.Anton.Butrig.Marc. Lauden. in tractat.de Cardin.charta 5.verſicu.an Domini Cardinales . Oldradus conſil. 48. & 220. idem etiam in alijs clericis, qui in epiſcopi ſeruitio ſunt.capitu.ad audientiam cap.de cætero. de cleri. non reſiden.glo.pragm.Sanct.titu.de concubin.§.quos. Bal. in d.l. iuris peritus. Ipſe tamen in hoc dubio contrarium veriſſimum eſſe exiſtimo, quin etiam conſiliarios in prætorijs regis aſſiſtentes clericos non abſentes eſſe pro vtilitate eccleſiæ, ſed propter eorum officium, ratione cuius tenentur in eodem prętorio reſidere. Et argumento optimo deſeruit text.in dict.capitu.cùm non deceat. Nec obſtat, ſi ex licentia principis in eiſdem abſint prętorijs, cùm & ipſe hanc non poſſit concedere licentiam,ex his, quæ adnotant docto. in cap.cùm capellæ Ducis Burgundię.de priuileg. Et nos in peculiari huius quæſtionis tractatu pleniori trademus manu.

Vigeſimotertiò, ne ab inſtituto, & recto deuiemus ordine, prout ad rem, de qua quæritur, pertinet ad pontificię conſtitutionis examen & illud adnotare, committentem verum † aſſaſſini crimen (iuxta eam ſignificationem, quam 24
& nos ſuprà probauimus) minimè gaudere templorum immunitate, ſicuti definitum eſt ex dict.cap.1. de homic. lib.6. quod ſi crimen aſſaſſini,iuxta communem ſenſum quis commiſerit,immunitate eccleſiarum non gaudet,ac tunc demum ab eccleſia extrahi poterit, cùm proditionis crimen perpetrauerit, ſicuti & nos de peculiari proditionis quæſtione tradidimus . Et huic accedit ſententiæ Remigius Gon. in 15. fallen de immunit. eccleſi.numero 8. pagi. 143. & eſt crebrior recepta opinio apud omnes de hac re ſcribentes in dict.capitu.1.qui communem interpretationem huius aſſaſſini criminis ſequuntur, ab eccleſia extrahi potuiſſe opinantur: & huic ſe ſubſcripſit ſententię Speculator, ſecunda parte . de concil. capitul.45. ſcribens perquàm maximè religioni Chriſtianæ conuenire lege lata declarari aſſaſſinos

poſſe ab eccleſijs ad punitionem extrahi: quòd ſi huius criminis reus non commiſit deliĉtum, ſed tantùm tentauerit, perinde ab eccleſia euelli debere, cùm pariter pœna afficiantur facientes, & attentantes quo ad criminis punitionem. Quòd ſi ſecundum aliquorum ſententiam iudicantis arbitrio, extra ordinem attentatum puniendum fore exiſtimauerim, adhuc eccleſiarum immunitate non gaudebit, ſicuti conſtitutiſſimum eſt, & expreſsè adnotat Marcus à Mantua, in libro obſeruationum legalium quinto, obſeruat. 41. fol. 149. capitu. de aſſaſſinis. ad id allegans Abb. in capitul. inter alia. colum. 4. de immunit. eccleſi. qui falſa allegatione ductus Abb. id nec nutu, nec verbis probat. Huic tamen ſententiæ accedit Remigius Gonius vbi ſuprà, apud quem ſatis id iure definitum eſt. Vigeſimoquartò, & illud adnotationem meretur, fautores † aſſaſſinorum, opemq́; præſtantes, immunitate eccleſiarũ non gaudere, ex Spec. tit. de accuſ. §. 1. & ſignanter id explicat Remig. Gonius, & Marcus à Mantua, his in locis, quibus & nos meminimus. Cæp. conſil. 155. verſicul. ad ſecundam dubitationem. Campeg. deciſi. 155. quo ſit receptator vel defendens ſeu occultans, ipſo facto in excommunicationis labem incidit, & depoſitionis à dignitate, honore, officio, & beneficio, vti conſtat ex Bern. Diaz cap. 91. in practica ſua criminali.

Falſa Abb. allegatione vtitur Marcus à Mantua.

25

Reſtat, vt Colophonem addam huic capiti, & quæ in hac materia deſiderantur circa huius aſſaſſinorum tractatum, qua † afficiendus ſit pœna ſactis initiatus huius criminis reus, & an vendicet ſibi locum pœna pontificiæ conſtitutionis in dicto capitu. primo, de homicid. libro ſexto, ingerentis ipſo facto ſententiam excommunicationis, & depoſitionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio: & vtique beneficia poſſunt alijs liberè conferri per collatores, ſicuti conſtat in dict. capitu. primo, & inibi text. adnotat eadem pœna illius conſtitutionis clericum puniendum fore, ſine eo quòd procedat degradatio puniri poſſe per ſecularem ſacerdotem, clericumue crimen hoc aſſaſſini committentem, quaſi ob criminis immanitatem ſit ſpeciale, teſtibus Lappo, & pleriſque alijs in dicto capitu. primo, de homicid. libro ſexto: & inibi expreſſim adnotat Dominic. Paris à Put. in tractatu ſyndicatus, numero 12. fol. 188. Stephanus Aufredus in repet. clemen. 1. de offic. ordin. in prima reg. fallen.

26

18.fol.23. Curtius Iunior conſil.20.Hippol. in practica criminali, fol. 98. Nicolaus Euerardus his omnibus accedit in Topicis legalibus,fol.264. & Ioan.Igne. idem profeſſus in l. 9
neceſſarios §.non alias,numero 448.colum.3. fol.177. ff. ad Syllan.Thom.Gramma.voto 8.& xj.Ludou.Carrer. in practica ſua crimina.§.homicidium.numer.10.Remig. Gon.in tracta. quem publicum fecit de immunit. eccleſi. 15. fallen. numero 10.Hippol.in l.vnica, nume.107. & in §. ſi diligenter.nume.60.& in §. examinanda. numero 25. quorum ſententiam profitetur eſſe communem Lamberr. in capit.1. de hęret,lib.6.q.xj.num.98.idem aſſeuerat Steph. Aufredus, in pręcitata fallent. 18. & id conuinci poſſet, ea ductus ratione: ſiquidem & is clericus criminis reus omne amittit priuilegium,etiam clericale, ipſo iure degradatus cenſetur, & cuicunque eum occidendi facultas conceditur,ex d.capitu.1. de homicid.libro ſexto. Barbat. in capitu. at ſi clerici. de iudic. numero 129.Ioan.Lop.in tracta.de liber.eccleſiaſt. quæſt.9. aſſeuerans, quòd datur à iure quędam degradatio, quæ habetur loco realis, ſicuti definitur in capitu.1. de homicid. vbi clericus huius criminis reus à iure, & à concilio pro realiter degradato exiſtimatur:pleniori manu Arnald. Albert. in ca. quoniam.de hęret.libr.6.columna 147.verſic.8.& Ber. Diaz de Luco, capitul.91. in practi.ſua crimin. Didac. à Couar.in clem.ſi furioſus.de homicid.fol.29.Anton. Campeg. in præcitata deciſi.155.Hippoli.in dict.l.vnica C.de rap. virgin.fol. paruo 14.colum.3.Paul.Pariſ. conſil.166. volumi.4. & rurſus in conſi.155.eodem volum.& hanc eſſe communem aſſeuerat Remig.Gon.d.nu.10. ad fin. tametſi perperam Marc. à Man.in decem libris obſeruationum legalium, titu. de aſſaſſinis, de hac dubitet ſententia, falſis quibuſdam ſuſceptis fundamentis. Ipſe tamen præter doct.verum eſſe cenſeo, vbi clericus miniſterio aſſaſſinorum infidelium aliquem fidelem occiderit, aut percuſſerit, alioquin admiſſa doctorum communi interpretatione,qua dictionem iſtam,aſſaſſinus, explicant,falſum exiſtimo,quod plerique tradidere, nempe abſq; vlla degradatione clericum ob crimen iſtud puniri poſſe à iudice ſeculari,& an tunc ſit degradandus,& exauthorandus, tradendusq́ue iudici ſeculari, & an cauſa cognita à iudice eccleſiaſtico,actu, & ſolenniter ſacris ordinibus exauthoratus, & degradatus iudici ſeculari tradatur, vt per eum occidatur,

explicant doct. infrà allegandi. & propter hoc crimen ratione grauiſſimi exceſſus, clericus in ſacris conſtitutus ſit degradandus, & iudicibus ſecularibus non expectata eius contumacia, tametſi incorrigibilis non ſit, ad exemplum quorundam grauiſſimorum ſcelerum, in quibus id definitum eſt à iure pontificio, ſicuti in falſario literarum Apoſtolicarum, hæretico, proditoriè occidente, & reliquis huius farinæ, exi-
23 ſtimat Anchar. conſil. 158. itidem in reg. ea quæ. quæſtio. 19. de reg. iur. num. 6. Abb. in cap. at ſi clerici. nume. 29. & in ca. cùm non ab homine. de iudic. & hanc eſſe frequentiſſimè in praxi ſeruatam profitentur Alciar. nume. 22. in d. capit. cùm non ab homine. Guid. Pap. q. 121. Felin. num. 49. in ca. 1. de conſtit. Deci. col. vlt. ad fin. in præcitato c. at ſi clerici. & hanc eſſe frequentiori doctorum calculo receptam ſententiã exiſtimat Guliel. Bened. poſt repet. cap. Raynutius. de teſtam. & Carrer. nu. 11. eo loco, cuius & anteà meminimus: à quorum ſentẽtia nonnulli diſcedunt, ea ratione ducti: quia iure pontificio definitum extat, ac ſæpenumerò traditum eſt, clericum, non aliter eſſe tradendum iudici ſeculari poſt degradationem, quàm ſi is incorrigibilis ſit. c. tua. de pœn. d. cap. cùm non ab homine. A qua quidem regula pauca excipiuntur crimina, quo ſit in his criminibus, quæ excepta non ſunt, nullo pacto traditio poteſt fieri poſt degradationem cap. clerici. de exceſ. prę l & maximo apice deſeruire videtur text. in pręcitato cap. cùm non ab homine. qui expreſſum docet in omni crimine quantumcunque graui minimè poſſe iudicem ſecularem clericos punire, eos tamen deponendos eſſe, quòd incorrigibiles fuerint, tradendos fore curię ſeculari: ecce Pontificis apertam authoritatem, ex qua etiã ob enorme crimen, ni acceſſerit pertinacia, traditio fieri non debet: vide qui ſapis, qui probus es, qui iuris veritatem amas, quàm ancipiti periculo communis conſiſtat opinio, ꝙ nonnunquam etiam negligentia in cauſa eſt: nam quę ab alijs ſcripta ſunt, ſine altiori inquiſitione alijs tradidimus, & illi alijs: & ita deinceps facilè eueniet, vt communes opiniones oriantur, nos communes opiniones ſequimur, cùm vel teſtibus muniuntur, vel certè nulli textus, nullaue iuris ratio aperta refragetur: alioqui impunè ab eis non ſolùm recedimus, ſed etiam aliquando nomen communis opinionis ſuſpectum habemus: cùm ſępenumerò in re ambigua, in vtranque partem

Communis opinio ſequenda eſt, cùm teſtibus munitur.

tem communis citetur opinio:& quod ratione non poſſunt doctores,communi prętextu pergunt euincere: quod non poteſt non eſſe multum deteſtabile,vtpotè quòd legalis ſapientiæ puritas,exitiali iſto abuſu inquinetur, ſanctiſſimarumq; legum ſcita, põtificumque decreta recta alioquin, in ambiguum detruſa, pro queſtu huc & illuc ementitis fortè tſtimonijs fingantur,refringantur,& tanquam fraudum aucupia euileſcant, atque ideò non ſemper communibus opinionibus eſt inhærendum, ſed innouandum aliquando.

Supereſt & illud adnotare,quaſi totius materię coronidẽ, ad huius criminis punitionem,non eo ipſo †quòd aſſaſſinatus crimine tractatur, aſſaſſinus cenſetur, vt pœnę contra aſſaſſinos ſancitæ locum habeant, & ſacris initiatus, clericuſve ſtatim amittat priuilegium, in quo dubio elegans eſt pontificia conſtitutio in d.c.1.de homic.lib.6.vbi definitum extat probationibus alijſque iuris adminiculis conuinci debere,atq; iudiciali ſententia illum aſſaſſinum pronuntiare, tametſi ad pœnas in præcitata conſtitutione ſancitas incurrendas, ſi de criminis reo conſtat, declaratio non exigitur, ſicuti adnotauere Ioan.Andr.Anch.& pleriq; alij in d.cap.1. Steph.Aufred.in fallen.18.præcitata. Campeg.in deciſ.ſacri conſilij 112.nume.8.Alex.in conſi.166.ad fin.volu.7.& hanc eſſe communi conſenſu ſtabilitã ſententiam aſſeuerat Lud.Carrer.eo loco,cuius & anteà meminimus.num.11.ab hac tamen communi ſententia in iudice ſingulari puniente clericum aſſaſſinum ſententiam deploratoriam exigi, ſicuti in alijs criminibus, vtpotè lęſæ maieſtatis, in quibus ſanè ipſo iure in pœnam incidunt, nihilominus ſententia declaratoria iudicis exigitur.Campeg.in deciſi.122.& deciſ.142. quod conuinci poteſt ex eo neminem criminis reum cenſeri, nec pro aſſaſſino haberi, niſi ſententia lata criminis reus pronuntietur.c.fin.15.diſt.ad fi.Et argumento deſeruit optimo tex.in cap.nouæ.8.q.4.Specu.idem profeſſus in tit. de inſtrum.edit.§.reſtat.verſic.quid ſi tabellio.itidem in tit. de aduocato.§.ſequitur.in prin.& huius ſententiæ authores habeo Anchar.conſilio.141. Hippol.conſil.62,& conſil.54. & rurſus conſilio 77.itidem in rubr.ff. ad leg.Corn. de falſ. Thom.Gram.his omnibus libenter accedit in voto 3. & in voto 34.apud quos ſatis definitum extat, non ſtatim quòd de crimine læſę maieſtatis accuſetur,proceditur, & illud ſe- 27

qui conſtat, debere pronuntiari, & qualitas probari, vtpotè priuilegium amittat, & aſſaſſinus efficiatur.

Cęterùm fortiſſimum huic rei argumentum pręſtat qualitas quæ iuriſdictionem defert, ante omnia diſcuti debet, & probari, ſicuti conſtitutiſſimum eſt apud omnes Doct. in l. 2. §. ſed ſi dubitatur. ff. de iudi. & in l. ſi quis aliena. eod. titulo. Bal. idem profeſſus in l. pręſcriptione. C. ſi contra ius vel vtilit. publ. Matth. Afflict. in conſt. Neap. 197. Et rurſus in deciſ. incip. Capitaneorum. poſt Abb. & pleroſque alios in ca. ſi clericus laicum. de foro compet. ex quo & illud ſequitur, aſſaſſini qualitatem iuriſdictionem laico deferentem probandam eſſe, potiſſimum ex eo, quòd cùm à lege ſtatuto ve municipali aliquid diſponitur, cum certa qualitatis ſpecie, qualitas illa vtique probanda eſt, ſicuti exiſtimauerũt Bar. in l. prima. §. ait pręt or. ff. ne quid in flumi. publi. Deci. in capitulo ſecundo. de reſcript. itidem conſilio 13. columna ſecũda. & eſt tex. ad id præſtantiſſimus in l. pręt or. §. docere. ff. de vi bonor. rapt. aliàs non cenſetur probatio legitima, niſi qualitas probetur, Ioan. And. ad Specul. in titulo de accuſ. & inquiſ. cui plerique alij doct. in albo primariæ doctrinæ poſiti acceſſere, inter quos & Cin. Iacob. de Aret. in l. ſecũda. C. de probationibus. Baldus in l. edita. C. de edend. & in l. prima. C. qui accuſare non poſſunt. Bartolus in l. denũtiaſſe. §. qui tamen. ff. de adulter. in principio. & vt breuitati operam dem in hac ſpecie, quod qualitas aſſaſſini ſit probanda, vtpotè laico iuriſdictionem deferat, profitetur Ioã. And. Gemi. in d. c. 1. de homi. lib. 6. Camp. deciſ. 112.

Aſſaſſini qualitas probanda.

28 Poſtremò & illud addã, minimè † ſufficere probari mandatum per aſſaſſini confeſſionem, ni & qualitas deducta in d. c. 1. probetur, vtpotè quod interemptus fuerit Chriſtianus aliàs pœnæ ſancitę in præci. c. locum ſibi minimè vendicãt. Et inibi expreſſim adnotat Ioã. Andr. aſſeuerans in praxi ſe obtinuiſſe, ac defendiſſe accuſatum de aſſaſſinio, cùm iſta qualitas non probaretur, quòd occiſus fuerit Chriſtianus, Anchar. in c. 1. 9. notab. & plerique alij in ea ſunt ſententia. Baldus in l. ſi quis non dicam rapere. C. de epiſcop. & cleric. Alexand. conſi. 166. verſicu. 7. ad fin. Hippol. in practic. C. de probat. pag. 23. verſ. item quòd vltra prædicta. Felin. in c. inquiſitionis. col. 2. de accuſ. Quibus & plerique alij acceſſere, inter quos Iaſ. in l. pen. §. docere. ff. ne quis eum qui in ius

voc.

voc. Matth. Afflict. in conſtit. Neapol: incipien. ſi damna clãdeſtina. 15. notab. Ioan. de. Arno. in cautela 25. Quibus ſanè perpenſis, & de huius criminis reo probatione facta in pœnas pontificię conſtitutionis in d. c. 1. incidit, ſicuti conſtitutiſſimũ eſt ex Alex. & doctoribus præcitatis, & Ludoui. Car. in pract. crim. §. homicidium. nu. 15. verbo, non amplius addam. in hoc nempe crimine, tametſi aſſaſſino pars iniuriam ſibi illatam remittat, ex l. 22. titu. 1. par. 7. Ex qua definitum extat, tranſactione facta cum offenſo pœna corporis afflictiua imponenda non eſt in aſſaſſinatus crimine illius legis definitio admittenda non eſt, propter criminis atrocitatem, ordinaria delicti pœna afficiendus eſt, ſicuti in ea ſpecie ſcribit Iacob. à Villapan. in interpretatione legis 22. titu. 1. part. 7. limit. 3. nu. 10. Cuius opinio non tantum authoritate, verùm etiam ipſa ratione probabilior eſt, & de hoc diſputare adhuc aliquos miror, cùm plus quàm manifeſtum ſit. Ego iſta, quæ in hoc peculiari tractatu congeſſi, ex plenioribus doctorum commẽtarijs petenda arbitratus ſum: cùm quotidie in controuerſiam veniat, & paucis exactè comprehẽdi nequeat, ſatius propemodum fuerit non irritare, quàm non explere ſtudiorum auiditatem. Hæc ſunt (cãdide lector) quę in materia iſta, quam certos ante annos tractandam ſuſceperam publicè legendi munere obeundo, hoc tempore recognoſcenda putaui. Nec tamen ignoro multa addi potuiſſe, ſed & temporis breuitas, & aſſidua valetudo quæ me vehementius preſſit, ſpatiari plus in tam vtili materia non ſunt paſſæ: futuri tamen anni peruentus Innocentij quarti Pontificia conſtitutio in cap. 1. de homic. libro 6. (niſi facta inuideant) mox dabit vberiores. Tamen interim boni cõſulito, quæ in hoc capite elaborauimus.

Regia lex de pace cũ offenſo loquẽs in aſſaſſino non habet locũ

SVMMARIVM.

1 *Qui & venefici dicantur, deque illorum pœna.*

2 *Extraordinaria pœna iudicantis arbitrio puniendum fore, qui venenum cauſa mortis alteri propinauerit, tametſi medicamẽtis aliave via mors ſequuta non fuerit.*

3 *Filium eſſe exheredandum, qui venenum, vt patri daret, parauerit ad eum occidendum, ſi egerit id, quod ab eo agendum erat, licet apprehenſo dolo abſtinuerit potione.*

4 *Si alter coniugum tentauerit veneno alterũ occidere, iuſta diuortij cauſa*

tij cauſa eſt:

5 *Qui potum cauſa abortionis, amoris, ſterilitatiſve dederit, & in-*
fantis iam animatis aborſus ſequatur, pœna criminis ordina-
ria afficitur: ſin minus fœtus nondum ſit animatus, indicantis
arbitrio punitur.

6 *Poculi amatorij pœna, humiles in metallum, honeſtiores verò*
in inſulam relegantur.

7 *Bannitus licet occidi poßit, Regia lege extante, non tamen prodi-*
torie.

8 *Appellationi, nec reclamationi erit locus proditoriè occidenti.*

9 *Fontem venenans, ſi inde mors ſequatur, vltimi ſupplicij pœna*
afficitur.

10 *Non eſſe pœna mortis coercendum, qui confitetur hominem vene-*
no occidiſſe, ni adſint alia indicia.

11 *Standum eſſe medicorum aſſertioni, an quis à vita diſcedat ex ve*
neno poculove amatorio.

Traduntur aliquot interpretationes ad l.1.C.de malefic.& mathe.quę aliter declaratur, quàm hactenus fuerit, circa veneficorum pœnas, iure Cęſareo & regio ſancitas. Cap. XX.

EXTAT elegans Imperatoris ſentẽtia in l.1.C. de malefic.& mathema.quę de veneficijs tractat. Circa cuius verum examen perſpicuumq́; intellectum, qua ſi totius capitis coronidem, quod obiter mẽti occurrit adnotandũ viſum eſt, quia doctores hucuſq; adeò ſuis ineptijs hãc materiã obſcurarũt, & iuuenũ ingenia, quæ matura re debuerãt, perturbauerũt, vt lucis inquirẽdę ſpes nulla ſuperſit, ideo ad regiarũ legũ intellectũ, omittere nõ eſt animus. Verũ hac in quæſtione obſeruãdum illud eſt, iſtud crimẽ eſſe grauiſſimum, quippe quod ad proditoriam occiſionem pertineat, teſte Bald. in l. nemo. columna 3.C. de ſumm.tri. Ioan.Anan.Felin.& plerique alij huius farinæ authores in cap.1.de homi.tex.omniũ pręſtantiſſimus in d.l.1. plus eſt (inquit Imperator Anto.) veneno occidere, quàm gladio. Et inibi paſſim adnotant Doct.Bald.Salicet.idem profeſſi in l. cùm fratrem.C.de his quibus, vt indig.Alexand. nec admodum inuitus huic accedit ſententiæ pleraque id genus alia congerens,

Veneno occidere grauißimum crimen.

congerens,conſil.145.nu.6.volu.7.Et omnium diligentiſſimè Lud.Carrer.in prac.cri.§ homicidium.n.98.& ante hos Bald.in c.1.col.7.qui.mo.feud.amit.Barb.cōſilio.80.col.11. vol.4.ex quo occidens veneno,proditoriè exiſtimatur occidere,vti Hippo.explicat hac in re,in rubr.ff. de ſica. ad fi.Et hoc nempe crimē in ſe habet proditionē,Bal.in l.nemo clericus.& in l.cum fratrem.& in pręci.c.1.huic accedit ſententiæ.In quo dubio illud memoria repetere libet,qui in ea ſpecie venefici dicuntur.Et eos dici conſtar,qui homines veneno,incantationibuſve occidunt, & qui alia medicamenta ad occiſionem vendunt,qui tanquam ſicarij afficiuntur ſupplicio.l.3.§.pen.ff.de ſicar.§.eadem lege.Inſtitu.de publ.iudi.l.1.§.præterea.ff.de ſicar.explicat ſeriosè Boniſ.in practica de homi.Afflict.in conſtitu.Neapolit.incipi.mala noxia.Ludouicus Carrer. nec admodum inuitus huic accedit ſententię in pract.crim.num.101.in prin.& plerique alij in ea ſunt ſententia,quos ibi congerit.Quibus conuenit regia. l.7. titulo 8.part.7. ad cuius verum ex amen aliqua conijcienda ſunt. Et primò paulò altiori commentario,quàm hucuſq; factum fuerit,ab interpretibus noſtris petendum eſt. Punitur ergo occidens veneno pœna capitis, & lege regia partitarum, beſtijs is criminis reus traditur deuorandus.l.7. titulo. 8. parte. 7.cuius ratio ea aſſignari poſſet.Siquidem huius criminis author proditionis crimen,& alleuoſiæ cōmittit,grauiore afficiendus eſt pœna,ſicuti exiſtimat Iacob.Butr. in l. nemo.C.de ſum.tri.& fi.cath.Bald.inibi n.5. Itidem in c.1. col.4.quib.mo.feu.amit.Io.Plat.in §. item lex Cornelia de ſicarijs.Inſtit.de publ.iud.Salic.idem profeſſus in l.1. ad leg. Cor.de ſicar.col.2.& huius ſententiæ authores habeo Anch. in c.1.de homi.Ro.in l.1.§.iuxta tamen hoc.ff.ad Sylla.Hip. in rubr.ff ad leg.Cor.de ſicar.& hanc eſſe communi ſenſu receptam ſententiam exiſtimo,quam maximè conuincit tex. ad id pręſtantiſſimus in l.1.§.occiſorum,inibi, quòd ſi quis, putà veneno,vel alio,quod etiam necare ſolet.ff. ad Syllan.

Hoc crimē præ ſe fert proditionem.

1

Secundò ad regiarum legum intellectum, & illud conuenit intelligendas fore in eo,qui tentat alium occidere veneno,tametſi mors ſecuta minimè fuerit.l.tertia, in princip.ff. de ſicar.expreſſim aſſerit hunc puniendū mortis pœna,nempe ſupplicio l.Corneliæ. Cui conuenit regia.l. 7. titulo.8. part.7. ſed quia totius orbis communi conſuetudine derogatum

Qui tētat veneno aliū occidere, pœna mortis puniendus.

gatum eſt legibus conatum abſque vero effectu punientibus,ni mors ſecuta ſit,ex præcit.l.3.ff.de ſicar. Boniſ.in titu. de homicid. Dec.omnium diligentiſſimè in regula, non vult.ff.de regulis iur. idem profeſſus inſigni breuitate Tho. Grammatic.voto tertio,& rurſus voto 30.Angelus in l.prima.§.ſit iniuria.ff.de va.& extraord.crim.Cæp. parum huic ſententię propitius eandem profitetur ſententiam,conſilio vltimo.Franc.de Crem.ſing.49.& ſignanter Butrigarius in
2 capitulo primo.de reſcript. Quo ſit † extraordinaria pœna puniendum,fore exiſtimo in ea ſpecie,qua agimus, quando qui venenum cauſa mortis alteri propinauerit, ſi vel medicamentis, vel alia quauis via, mors ſecuta non fuerit. exiſtimat Bald. iudicantis arbitrio extra ordinem puniendum fore. Is ,inquam , c[illegible]43 . numero 3.Cæpola Angel. his in locis,quibus paulo [illegible] mentionem fecimus, Flor. in l.item ſi obſtetrix.ff.ad legem Aquil. Hippol. in dicta l.3. Alexander in epiſtolis ad Bart.in l.prima.ff.ad legem Pompe.de parri.Paulus. Pariſ.conſilio 167. numero 13.libro 4. Matth.Afflict.in conſtit.Neapo.libro 3.part.41.Augu.Arimi.in addit.ad Angel.de malefic.verb.& ex interuallo.ad ſi. Cremen.in ſingu.49.Thom. Grammi. eleganter in deciſ.2. Neapo.prętorio deciſum fuiſſe.Et eſſe hanc opinionē communem aſſeuerat Ludoui.Carr.in pract.cri.tit. de homi.§. homicidium.nu decimo nono. Quibus ſubſcripſere Thom. Grammaticus.deciſione 73.numero 16.& 17.Felinus in titulo quādo conatus,columna quarta. & maximè conuincie ijs omnibus ea,quæ cōgerit Dida.à Couarr.in c.Raynutius. nu.13.de teſt.& nouiſſimè Ant.Gome.c.3. delictorum.n.7. In quo dubio præter. Doctores in albo primariæ doctrinæ poſitos hac in re aduertendum, eſt vbi quis venenum cauſa mortis & animo occidendi alteri dederit, & propinauit, actum iſtum eſſe adeò proximum conſummationi criminis, vt denique ſit vltimus is ab occidente agendus. nec enim ad mortem quicquam aliud ſupereſt à criminis reo agendum. Veriorem credo ſententiam contrariam, & arbitror pœna ordinaria eſſe puniendum, tametſi tantorum virorum authoritate ſuffulta ſit contraria ſententia, vt improbari non poſſit: ipſi tamen animaduertint, qua ſola nunc vtar ratione,vt proprio illos iugulem gladio, admodum ſuffragantur omnes,qui voluerunt in his atrocibus conatum ad proximum

ximum deductum actum ordinaria pœna puniendum fore, ſicuti maximo apice deſeruire videtur text,in l.1.§.diuus.ff. de ſicarijs.l.ſi quis non dicam rapere.C.de Epiſcopis & cle. canonazita in c.ſi quis nō dicam rapere.de pœnit. diſtin.j.l. 1.ad fin.ff.quod quiſque iur.c.fin.deſponſa.l.is qui cum telo. C.ad legem Corne.de ſicar.Fel.in c.1.de præſump.Thomas Gram.in deciſi.2.nu.2.Soc.in reg.31.Matth. Afflic. in conſtit.Neap.lib.1.par.11.nu.1.Hip.pleraque id genus alia con gerens in prҿcitato §.diuus nu.3. Itidem in l.is qui cum telo.nu.24.& rurſus in l.qui falſam monetam.nu.1.ff.de ſicar. & omnium diligentiſſimè Fel.in tit.de cog.col.2. & nos his omnibus nonnulla coniecimus in ca.19. ſuprà, de aſſaſſinis tractantes.Et in his regnis extat regia l.2. titulo. 31.par.7. dum aliquis propinauit alteri venenum,is ſanè proceſſit ad actum proximum cōſummationi criminis, ſicuti ex l. regia 2.titu.13.lib.8.ordinat. Cæterùm iſta ſententia conueſtiri poſſet ex regia l.7.titul.8.par.7.& l.50.titul.ſi.libro.8.ordi. qua definitum extát mittētem ſagittā in alterius mortem, morte plectendū eſſe,etiā ſi non percutiat: maximè tamē ſi percutiat,ex l.5.titul.13.lib.8.ord. quæ quidem leges rationem habere poterūt à gl.in c.1.ver.ad mortem.& inibi Bal. de prҿſum.Sal.in l.1.C.de malefi.Fab.in §.alia.Inſt.de pub. iud.Bar.per tex.ibi in l.1.ff.ad legem Pomp.de parric.Ange. in tit.malefi.ver.ex interuallo.col.6.& ſignanter id explicat Ioan.Ign.in crim.fal.mone.in l.1.§.cùm dominus.num.25. ff.ad Sylla.nempe qui falſam monetam in formam pecuniҿ ita cuderit,vt ſtatim expendi poſſet,tamen ſi ea vſus nō fuerit,pœna afficiēdus eſt,ex l.ſi falſos.C.ad legem Corneliam de fal. Cui ſanè ſententiæ ſe ſubſcripſere prҿ magnæ curiæ iudices,authore Thoma Grammat.in deciſi. 2. licet in magno conſilio benigniores iudices eſſe ſoleant,nec tamen pro bauerint mortis pœna puniendum fore eum, qui animo alterum occidendi venenum emerit,& parauerit, nec dederit. Nam hac in ſpecie totius orbis conſuetudo eſt intelligēda, quæ quidem leges punientes hunc conatum abrogauerit.In quo dubio Baldus, Florianus, Cremenſ.paulò anteà citati in ea ſunt ſententia,minimè poſſe pœna ordinaria iuſtè puniri hunc conatum,ſed vtique iudicantis arbitrio extra ordinem,tametſi Bartolus,Angelus, Faber in longè contraria ſint ſententia.Ipſe tamen licet minor ſim natu,& ideo mi-

Cudentis falſam monetam pœna.

nore

nore fungar authoritate in cauſis horum perquirendis, maiori diligentiæ afficior commodo. Atq; ideo aduerſus Ange. & Cęp. & alios huius farinę authores locis præcitatis aſſeueramus in ea, de qua agimus, quęſtione, locum fore pœnæ ordinariæ eo tempore. cùm quis venenum animo occidendi parauerit, & alteri propinauerit. Quo in negotio idem voluit Bald. d. conſilio 443. Flor. in d. l. item ſi obſtetrix. Tamerſi Thom. Gramm. falſo errore ductus, hos authores adduxerit. Pro eius ſententia ſenſit hanc diſtinctionem Sali. in d. l. 1. ſic etiam qui falſam monetam cudi cœperit, non tamen forma neceſſaria ad eius vſum ſignauerit, pœna ordinaria puniendus non eſt, ſed vtique extraordinaria, ex multis quæ adducit Ioan. Igneus d. num. 23. idemque probat Thom. Gra. deciſio. 74. aſſeuerans in magno Regis prætorio reuocatam fuiſſe mortis ſententiam à iudicibus magnæ vicariæ latam. Et hæc adiectio argutijs quibuſdam viam tacitè claudit, & iter præripit. Et nos in ea ſpecie in alio fortaſſis loco trademus. Vide qui ſapis, qui probus es, qui iuris veritatem amas, quàm ancipiti periculo conſiſtat eorum opinio: Quòd ſi vera eſt, non quia communis, ſed quia iuris eſt: & ſi ſolus quiſpiam docuerit, obtinebit, ſin teſtibus obuiet, tanquam Syrtes ſunt euitandæ.

Cęterùm ad regiarum legum intellectum perſpicuumq; examen, & illud annectere oportet, an ſatis ſit, vt locus ſit exhæredationi, filium venenum paraſſe ad patrem occiden-
3 dum, non ſecuto homicidio. Quòd ſi venenum patri præbuerit, filius, & is, inquam, fecerit quicquid ab eo agendum erat, opinor poſſe exhæredari. Vt rem exemplo ſubijciam, ſi pater apprehenſo dolo, abſtinuerit potione: itaque patris diligentia potius, quàm pœnitentia filij, mors ſecuta non ſit, exhæredationem procedere conſtat. l. 1. ff. de parric. & inibi Bart. expreſsè adnotat, Bald. & inibi gloſſ. in cap. 1. verbo, ad mortem. de præſumpt. Abbas in ca. fin. de donation. Ripa in pręcitata l. fin. quæſt. 27. ff. de ſicar. Angelus de malefic. in §. ex interuallo. regia l. 7. titu. 8. & l. 2. titulo. 31. part. 7. l. 50. titu. fin. l. 2. titu. 13. lib. octauo ordinationum. Quorũ & nos paulò anteà mentionem fecimus: & vt obiter agam, extat text. in §. aliud quoque capitulum. in authentica, vt cùm de appellati. cognoſ. collatione 8. & regia l. 4. titulo. 7. pag. 6. quę quidem de exhæredatione filiorum agit veneficorum, intelli-

intelligenda eſt de veneficijs non quibuſcunque, ſed tantùm de his, qui incantationes, & magicam artem exercent, pernicioſè, vti profitetur Carolus Molineus in conſuet. Pariſien. titu. 1. §. 30. quæſtio. 37. Ipſe tamen ex Græca Nouellarum litera, non tantùm incantatores, qui malefici appellantur intelligo, ſed & veneficos, qui venefica conficiunt, eamque exercent veneficam artem. Cui interpretationi & regia lex adſtipulatur, quæ expreſſim veneficos, & incantatores intelligit. Cæterùm vt quo digreſſi ſumus, redeam in ea ſpecie qua agimus, ſi filius ante deprehenſionem libenter pœniteat, etiam parato veneno, minimè poterit vt ingratus exhæredari, ſicuti & nos in alio celebri loco de intellectu capi. aliud quoque. agentes trademus. Sed ex præcedentibus non parùm conuenit inquirere, quid iure ſtatutum fuerit, qui emerit venenum, vtpotè aliquem interficeret, tametſi non dederit, mortis pœna afficitur l. 1. ad finem ff. de parricidijs. & inibi Bartolus, ſed ille textus intelligendus eſt in ſola filij perſona, quādo venenum emerit, vt patri daret, ad alios non conuenit extendere: ſed vtique iudicantis arbitrio pœna afficitur, ex Platea in §. item lex Cornelia. verſicu. eadem lege. Inſtit. de public. iudic.

Illud verò prætermittendum non eſt ad regiarum legum examen, hoc † nempe crimen erit iuſta diuortij cauſa, ſi alter tentauerit veneno alterum coniugem occidere. Et huius ſententiæ authores habeo Abbatem in capitu. quemadmodum. ad finem, de iureiurando. Hippolyt. in l. vnica. columna penultima C. de raptu virginum. & in l. finali C. ad legem Corneliam, de ſicarijs. columna finali, notat Girardus ſingul: 65. explicat Alexander conſilio 78. volumine 5. Catal. Cota in vltimis memorabilibus, verbo, actio iniuriarum. Quibus admodùm ſuffragatur tex. in l. conſenſu C. de repud. 4

Cæterùm ad regiarum legum tractatum, & verum examen, illud definitum extat, pœna † regiarum conſtitutionum afficiendum eſſe, qui potum cauſa abortionis, amoris, ſterilitatisve dederit, & mors ſequuta fuerit l. ſi quis aliquid §. qui abortionis ff. de pœnis. tametſi ſequuta mors non fuerit viuus tamen aborſus ſequatur infantis iam animati, eadem coercendus eſt pœna l. penultima, & inibi doctores C. de ſicarijs l. diuus ff. de varijs, & extraordinarijs criminibus l. 8. titulo 8. parte 7. Quo in loco nouiſſimè Gregorius 5

Lupus,

Lupus,perſpicuo (vt ipſe prçditus eſt ingenio) ad iſtius ſpeciei examen verba regiæ conſtitutionis perpendit Ioannes Igneus in l.1.§.occiſorum.columna 3. ff. ad Syllanianum. & communi conſenſu doct.in cap.ſi aliquis de homicid.Matth. de Afflict. nec admodùm inuitus huic accedit ſententiæ in conſtitutione Neapol.incipienti, amatoria pocula, & rurſus in conſtitutione,terminum vitæ 6.notab.fallen.10.Bonifac. in rubrica, de homicid. Hippolytus in l. ſi mulierem ff. de ſicarijs.& in l.ſi quis negandi C.eodem titu.Felinus in capi.vt ſicut.& in prçcitato capit.ſi aliquis.de homicid.& nouiſſimè Ludouicus Carrerius in practica crimin.§.homicidij. nume. 25.& rurſus §.homicidij.num.8.ad finem.at ſi abortus ſit infantis nondum animati,extraordinaria pœna exilij punitur l.mulierem ff.de ſicar.& inibi Hippolyt. Sic ſanè intelligens text.cap.ſi aliquis.de homicid. Quo in loco Felin. idem aſſeuerat,Ioan.Igneus in dicto §.occiſorum.column.3. exiſtimantes hoc vnum,fœminam vltimi ſupplicij pçna plectendam eſſe,quç & prece pretioque fœtum nondum animatum potionibus, vt locum faciat ventri ſubſtituto abegit: ita in hac ſpecie inquit Conſultus,in l.Cicero.ff.de pœnis. & omnium diligentiſſimè Dec.conſi.335. Quod ſi nec mors,nec abortus fuerit ex potione ſequutus, vilis abiectaq; perſona in metallum condemnatùr iure Cæſareo: Et honeſtus in inſulam relegandus amiſſa parte bonorum l.ſi quis aliquid §.qui abortionis ff.de pœnis.

Hinc etiam in ea ſpecie omnino penſitandum eſt ad regiarum legum verum examen:inſignis eſt admodùm & perplexa quæſtio,quæ à iuris vtriuſque profeſſoribus non infrequenter diſcutitur, quam ſcribit Ioannes à Neapolit. inter Theologos non modicç çſtimationis quolibeto 10. Quo in loco in ea eſt ſententia, qui vel potionibus alioue remedio abortioni fœtum nondum animatum cauſam dederit,ad fçminæ prçgnantis ſalutem: cùm ſanè conſtitutiſſimum ſit eam ex puerperio morituram, à culpa excuſari, mitiorique pœna huius criminis reus afficiendus eſt l. item ſi obſtetrix. in principio ff. ad legem Aquiliam, & nouiſſimè ſignanter adnotat Ludouicus Carrerius in practica criminali §. homicidij. numero 8. ad medium, qui propoſitis aliquot iuris aſſertionibus hanc profitetur ſententiam. Non tamen ita ſi ſanè conſtat fœtum iam animatum eſſe, vel de hoc dubium ſit,

Quid ſi detur potio propter fœminæ prægnantis ſalutem.

ſit, vti hac in ſpecie adnotat Archiepiſcopus Florentinus 3. parte, titulo 7. cap. 2. §. 2. & ipſe Ioannes à Neapolit. eo loco, cuius paulò anteà mentionem fecimus, adnotat, & ex noſtris Paulus Griland. in tractatu, de delictis, libro ſecundo, in quæſtione, in veneno.

Ex quibus intelligẽdum erit, quod Marianus Soci. & Feli. & plerique alij probare tentauerint in precitato c. ſi aliquis. opinantes licitum eſſe abortioni cauſam dare ad prægnantis mortem effugiendam ex puerperio morituræ. *An licitũ ſit abortioni cauſam dare.*

Illud tamen prætermittendum non eſt, ꝙ ſi quis potum conceptionis cauſa alteri dederit bono ac ſyncero animo, & ex hoc mors ſequatur, minimè mortis pœna coercendus eſt, ſed vtique mitiori l. 3. §. ex Senatuſconſulto ff. de ſicarijs. Paulus Grilan. ſignanter huic accedit ſententiæ loco præcitato. Pœna autem poculi amatorij ea eſt tam emptoris, quàm venditoris, humiles in metallum, honeſtiores in inſulam relegantur, parte bonorum amiſſa l. ſi quis §. qui abortionis ff. de pœnis. Ludouicus Carrer. loco præcitato. Et de huius criminis pœna eſt text. in l. ſi quis aliquid §. qui abortionis ff. de pęnis. & in l. 3. §. 1. ad legem Corn. de ſicar. And. Iſern. in ſua lect. peregri. tit. de pocul. amat. porrigentis pœna. Boer. deciſ. 216. nu. 5. par. 1.

Illud tamen vtiliter inquirendum erit, ad regias † conſtitutiones intelligendas, bannitus tametſi lege occidi poſſit, de quo agit regia l. 76. in Taurino conuentu lata à regina Ioanna Caroli Cęſaris matre, minimè veneno occidi poterit, cui admodùm conuenit tex. in l. aut damnum. verſic. proinde ff. de pœnis. vbi definitum extar, tametſi iudex criminis reum ad mortem condemnare poſſet, minimè tamen licet veneno occidere, explicatq; eleganter Lud. Carr. in §. homicidij. nu. 101. Alex. in conſi. 145. Matth. Afflict. in conſtit. magna noxia. & ante hos Iacob. Butrig. Bald. in l. nemo C. de ſumma Trinit. Bal. & Sal. in l. cùm fratrem C. de his quib. vt indig. exploſa vtrique Bal. ſententia in l. Gracchus C. de adult. contrarium exiſtimantis. In qua ſpecie pleraque extant iuris commentaria apud Ant. Gom. noſtræ tempeſtatis non modicæ æſtimationis in vtraque cenſura, is inquam in interpretatione l. 76. Tauri. itidem c. 3. delict. nu. 7. 7 *Bannitus licet occidi poſſit, non tamen veneno.*

His omnibus & illud animaduertendum eſt ad regiarum legum examen, poſſit ne is criminis reus conuictus teſtibus

alijſque

aliiſque iuris adminiculis à iudicis ſententia appellare? In quo dubio extat hodie regia l. 16. titul. 23. parte 3. & inibi
8 Greg. Lup. quo in loco definitum extat † proditoriè veneno ue aliquem interimenti, nec appellationi, nec reclamationi erit locus, & appellatione remota hûc criminis reum pœnis coercendum fore. Ex qua regia conſtitutione, & illud cõſtitutiſſimum eſt idem cẽſeri proditoriè, & alleuoſè aliquem interimere, ac ſi veneno interficeret. Quo fit, omnia in proditoriè occidente conſtituta ſibi vendicant locum cum veneno occidente, ſicuti & nouiſſimè adnotat idem profeſſus Antonius Gom. loco præcitato. Cæterùm ad huius capitis reſolutionem veritas illius quæſtionis, qua tractatur, deducitur: venenans † fontem puteumue, & eis, qui hauriendi
9 aquam ius habent, mors ſequatur, mortis pœna afficiendus erit, ex profeſſoribus iuris profitetur Matth. Afflict. in conſti. Neapol. incipienti, magna noxia. Angel. in malefic. tract. in verb. ſcienter, & dolosè. Hippol. in l. fin. ad ſi. ff. de ſicar. Ludo. Carrer. ſeriosè id explicans in pract. crim. §. homicidij. num. 98. Quo in loco aliquot axiomatibus hanc, de qua agimus, quæſtionem declarat.

Hinc etiam apparet deciſionem illius quæſtionis paſſim controuerſæ, hunc criminis reum eadem pœna afficiendum fore: ſi ſanè venenum in medicamine ponatur, ex quo certo certius mors ſecuta fuerit, vt eſt elegans Iuriſcõſulti reſponſum in l. qua actione §. Celſus ff. ad l. Aquil.

Pœna venditores veneni.

Quibus & illud conſtitutiſſimum eſt legis Corneliæ teneri pœna venditorem veneni, & qui in publicum mala vendiderit medicamenta l. 3. ff. ad legem Corneliam, de ſicar. Quod intelligendum eſſe exiſtimo, quando homini non ſanę mentis, ſeruoue vendiderit: longè quidem aliter ſi homini diſcreto viroque vndiquaque honeſto vęnundaret. In ea ſpecie immunis erit, teſte Angelo, Hippolyto in d. l. 3. illud etiam penſitandum eſt, tametſi priori caſu teneatur venditor iudicantis arbitrio pœna extraordinaria, etſi veneno mors ſit ſequuta. Cui accedit ſententiæ Antonius Gomezius nouiſſimè capitul. 3. delictorum. numer. 8. definiens, quòd ſi ſeruo venditum ſit, qui ſe interfecit, ad ſolutionem exiſtimationis tenetur.

Eſt in eodem tractatu non omittendum ad regiarum le-
10 gum examen, tametſi † quiſpiam confiteatur veneno hominem

nem occidiſſe. minimè confitenti nocet eius confeſſio, ni alia iuris adminicula adſint, ex Alexand. conſi. 119. volum. 4. Cæpola conſil. 33. Et rurſus conſil. 35. Hippol. ſerioſè id explicans in l. tertia §. prætereà ff. de ſicar. Franc. Ponz. in tractatu de lamijs, in materia hæreſis 7. articu. & Ludouicus Carrerius in practica criminali §. homicidij. numero 102. & pleraque id genus alia ibi congerit de poculo amatorio, vbi qui iſtis noſtris non eſt ſatiatus, videat ambas (vt aiunt) aures Carrerium inibi. Omnibus his ad amuſſim & diligenter penſitatis pro huius capitis coronide animaduertendum cenſeo in huius criminis probatione. Rurſus & ad ea, quæ diximus, verum eſſe apparet, quod cùm hoc crimen ſit difficilis probationis, non omnibus numeris abſoluta probatio exigitur, ſed probabilis, & veriſimilis, vtpotè ſi criminis author venenum emerit, ac deinde ſequuta mors fuerit, & medici deponant mortuum eſſe veneno, erit ſufficiens probatio, ex ijs quæ congerit Anton. Gomez. numero 8. eo in loco, cuius & anteà meminimus. Induſtria iudicis perſpicaciſſimi exigitur, potiſſimùm cùm non facilè iſthęc delicta probari poſſunt. Siquidem ſæpenumero clàm & velamine quodam committi ſolent: quòd ſi non poſſit vtique probari veneni operatio in corpore humano, teſtium depoſitionem & rei confeſſionem probare, ſat eſſet l. ſi is, cuius nomine. verſicul. final. ff. de interrog. actio. Et argumento optimo deſeruit text. in l. confeſſionibus. eodem tit. l. prima §. ſi quis vltro ff. de quęſt. l. inde Neratius §. fina. ff. ad leg. Aquil. & expreſſim in ea ſpecie profitetur Hippol. numero 32. in pręcitato §. præterea. atque adeò iudex maturo conſilio, penſitataque ratione vti debet, huius criminis probationem coadiuuando, adhibendo medicos, chirurgos, in arteque peritos, an ſit venenum necne. Et rurſus, an inde ſequi poſſit mors. Quorum ſententia adhibita poterit † criminis reum ad necem vſque condemnare, ſicuti & Antonius Gomez. numero 8. ad finem. eo loco, cuius paulò anteà mentionem fecimus, adnotat: & quæ hoc loco recenſere latius, & illi pleraque addere poſſem, ſed id nunquam animo fui complexus aliorum dicta tranſcribere, nec alterius capitis dotem auferre, & huic attribuere, cùm id fieri prohibeat. Baldus in l. falſus. penultima columna C. de furtis. Faber in §. primo, ad finem, de actio,

Probatio criminis difficillima.

11

Iaſ.in l. cunctos populos C. de ſumma Trinitate & fide Catholica.in principio. Quę tamen longius repetere minimè vacat,nec operis titulo conuenit:ſat enim ſit ad regiarum legum intellectum iſthęc adnotaſſe, ſi per otium quandoque liceat illorum examen diligentius excuſſurus.

SVMMARIVM.

1 *Explicatur qui proditorius homicida cenſeatur.*

2 *Eum,qui proprium inimicum etiam a tergo, & incautum occiderit,non eſſe proditorium homicidam,licet hodie iure regio proditoris cenſeatur.*

3 *Proditorii pœna, alia iure regio ſancita,alia iure communi. numero 5.*

4 *Proditor,qui propinauit actum proximum conſummationi pœna criminis ordinaria plectetur.*

5 *Regulariter furca ſuſpenditur huius criminis reus.*

6 *Templorum immunitate minimè gaudet criminis reus proditorius.*

7 *Pontificiam conſtitutionem c.1.de homicid.intelligendam fore in homicida clerico, non autem in laico ad eccleſiam confugiente.*

8 *Proditorie ducens quempiam in loco,quo int eremptus eſt, minime eccleſiarum immunitate gaudere debet.*

9 *Nobilitatem amittere proditoriū homicidam dubio procul conſtat.*

10 *Reſcriptum principis ſuper delicto impetratum nequaquam comprehendit proditorium delictum.*

11 *Perſonæ non omni exceptione maiores, huius criminis reum accuſare poſſunt.*

12 *Inſidiantem interimenti non eſt homicidium imputandum.*

13 *Clericus homicida a iudice degradatus eccleſiaſtico,ſeculari iudici traditur,non expectata eius contumacia.*

14 *Socius homicida proditorii pari pœna afficitur,ſicuti & principalis.*

Examinantur quæſtiones à Bartolo traditæ in. l. reſpiciendum. §. delinquunt.ff.de pœn. & quædam annotantur ſcitu non indigna circa pœnas proditoriè ac inſidioſè interimentis, iure Cæſareo, Regio, Pontificiove ſancitas.

Cap.

Cap. XXI.

NVllo vnquam ſeculo quiſquam recti limatique iudicij vir inuentus eſt, qui negaret oportere crimina coerceri, idque perquàm maximè reipublicæ intereſſe ad tranquillum eiuſdem ſtatum, & ſubditorum concordiam, ne nimium multiplicarentur: vt quos virtutis amor, & Dei reuerentia non alliceret ad benefaciendum, eò ſaltem pœnarum formido à delinquendo abſterreret. Sicuti in ea ſpecie mirum in modum Lyricus Horatius cecinit libr. Epiſt. 1.

Oderunt peccare boni virtutis amore,
Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

Et qui alicui noluerunt prodeſſe, morte eorum reſpublica vtatur: ideoque factas eſſe leges, ac ſtabilitas, vt eorum metu humana coerceatur audacia, tutaque ſit, inter improbos innocentia, & in ipſis improbis, formidato ſupplicio refrænetur audacia, & nocendi facultas: ſicuti author eſt Iſid. lib. 5. etymol. capi. 20. & in proœm. Gregor. id expreſſim cautum eſt, maximè reipublicę conuenire leges normamq; viuendi habere, vt malorum animi refrænarentur, vt ſeſe à vitijs & malis arcerent, vt ſi quas neces vel homicidia, rudis animi pronitas, & audacia peteret, ad effectum ducere deſineret: gladium pertimeſcendo, quem eædem leges delinquentibus minantur, & ad humani generis conſeruationem, legum vim ac rigorem ſeruari oportet. & alibi text. ait, vt vnius pœna metu poſſit eſſe multorum. Cui conſonat Gell. lib. 6. cap. 14. nedum igitur neceſſarium eſt, vt puniantur nocentes, ſed etiam iuſtiſſimum, vtpotè interdum vltimo afficiantur ſupplicio. Quod multis magniſque teſtimonijs Gratia. probat in cap. reos. cum ſeq. 23. q. 5. Alex. Aleſ. 3. part. q. 51. Tho. 22. q. 108. Luc. à Pen. in l. 1. C. de deſert. & occult. libr. 12. & actus punitionis eſt nobilior omnibus alijs actibus iuſtitiæ in communi, excepto præmio, vt Scot. docet in libr. 4. Sent. diſtinct. 14 q. 2. qui diſtinct. 19. inquit, iuſtitia punitiua eſt commutatiua pœnæ pro culpa, & non reſpicit punctum indiuiſibile, ſed medium habet latitudinem intra metus rectæ rationis. Adde Originem ſuper Ieſum Naue, homil. 7. & in Hieremiam homilia 9. & Gabrielem diſtinct. 18 q. 1.

Ob quod inter alia grauiora crimina perquàm maximè coerceri debet proditoriè, ac inſidiosè aliquem interimens,

& pro iſtius criminis punitione illud admonendum eſt,eum dici proditorium homicidam, qui veneno alterum occiderit, teſte Bald.in l.nemo.colum.3.C.de ſum.Trin.& fi. cath. Ioan.Anan.Felin.in capi.1.de homicid. & nos latiori trademus commentario in peculiari huius quæſtionis tractatu de
1 occidente veneno. Item † is proditorius homicida eſt, qui occiderit eum, qui eius inimicus non eſt: nihilque tale præcauentem, cùm nulla eſſet præcauendi cauſa, ſicuti ex gloſſ. colligitur in capit.clericus 46. diſtinct. l. propter inſidias C. qui accuſ.non poſ.l.final.C.de delat.lib.10.l.4.ff.ad leg. Iul. maieſta. capitul. ſi cupis 16. quæſtio. 1. & ſerioſè id explicat Anto.Gomez.capi.3.delict.numero 5.poſt Bald.in cap. 1.in princi.col.4.quib.mod.feud.amit.Io.And.in ca.1.de homici. in 6.in nouellis,cuius meminit Bald. in authent. item nulla communitas C.de epiſc.& cler.Anchar.in clemen.1. §. quia verò.de ſtatu monach.Barto.cæteris diligentius inſigni breuitate in l. reſpiciendum §. delinquunt ff. de pœn. Quo in loco Alexand.ad Barto.in l.proditores.eodem tit.ff.Bal.in l. fin.C.de ſumma Trin.Felin.& plerique alij in d.ca.1. vbi eſt textus ad rem præſtantiſſimus, dum eum proditorem appellat, qui per induſtriam & inſidias alium occiderit, id eſt, per inſidioſam induſtriam. Ita ſiquidem ſunt illius capitis verba exponenda,ex gloſſ. Bart.Iaſ.Fortu.Garſ.& pleriſque alijs in l.prima,in princip.ff.de pact. verba, placitus, & conſenſus, id eſt, placitus conſenſus, ſicuti communi conſenſu explicant inibi doctores: & id aperrius conſtat ex græca dictione,qua vſi fuere ſeptuaginta interpretes,in ca.21. Exodi. Itaque is proditorius homicida cenſendus eſt, qui aliud manu, aliud pectore clauſum habet, vtpote, ſi iter agens ſocius itineris nulla interueniente rixa ſocium interfecerit,qui eius inimicus non eſt, proditorius homicida cenſendus eſt, ſicuti id definitum extat ex Hier.capit.41. Iſmael filius Nathaniæ, & plerique alij magna comitante caterua, ad Godoliam peruenere, ac deinde poſt prandium ipſum occiderunt, & 1. Machab. 1. ex quo definitum extat Antiochum miſiſſe tribunum in ciuitatem Iuda, qui quidem verba amorem ſignificantia, illi alloquebatur populo, & aliud in lingua, aliud in pectore clauſum habens, doloque ciuitates illas circumuenit, vtpote repentè ac inſidioſè in ciuitates irrueret, eaſque euerteret. Idque conſtat primo Machabæorum

rum,ſexto,& rurſus Machab.13.cùm Triphō. deambularet cum Rege Antiocho proditoriè eum occidit dolo, ac deinde poſt eum regnauit.& primi Machab.16. Apollonius veniens in Hieruſalem, vt pacem iniret, ad diem ſabbathi vſque requieuit, ac deinde Iudęorum ingentem multitudinem peremit, ſicuti definitur 2. Machab.5. adde proditionem Iudę,qui Deum optimum maximumque noſtrum trādidit,Matth.25.Cęterùm Paulus nō ſemel proditoriè traditus eſt, ſicuti conſtitutiſſimum eſt Actuum Apoſtolorum 23.,& Heſter.2.Duo ianitores regis Aſſueri inſidioſè in ipſum regem irreuere volebant, eumque occidere: & pleriſque alijs ſacræ ſcripturæ teſtimonijs id conueſtiri poſſet, ſicuti 2.Reg.20.capitul.extat,cùm Ioab ſocariam concubinamque ſalutaret ſuam, fingens eam deoſculari, percuſſit eam inteſtinaque eius effudit,idque coſtat 1.Reg.18. & 1. Reg.23.& 1.Reg.24.& 2.Reg.11.vbi Vrias literas tulit de morte propria,duoq; filij Sennacherib.patrem dominumq; ſuum in templo interemerunt proditoriè, neuter tamen poſt eum regnauit,quarti Regum capi.20.Ex quo Boet.aſſeuerat,quòd nulla eſt efficacior peſtis ad nocendum, quàm familiaris inimicus.cuius meminit idem profeſſus Luc.à Pen.in dicta l.fin.C. de delat. id vnum exclamans, & deteſtans quam crudelia ſint proditoris iacula, haud quaquam poterit quis ſibi ab eius inſidioſis actibus pręcaueri. Ex quibus ſatis iam ſatis definitum extat proditorium homicidam,eum cenſeri,qui a'iud in lingua, aliud in pectore clauſum habet, ex l.finali.C. de delator. libro decimo, & Bartolus expreſſim adnotat in pręcitato §. delinquunt. quo in loco præter alios eius farinæ authores adnotationem meretur, ſcribens eum, qui † proprium inimicum etiam à tergo,& incautum occiderit, non eſſe proditorium homicidam: quia inimicus debuit cautè prouidere, & pręcauere ab inimico.Quem ſequuntur pleriqué alij inibi, & Girardus ſingulari 14. Baldus in capitulo primo, quibus modis feud.amit.quarta columna.Anchar.in capitulo.1.de homic. Angel.Aret.in §.interdum.numero.6.Inſtitu.de hæred.quæ ab inteſt.defer.idem in malefic.tract.in verſiculo, fecit inſultum.verſicul.& bene nota. ea ratione naturali ducti: Siquidem non tollitur offenſo illa naturalis defenſio, quæ de iure naturali ſibi competit, cùm ſibi poſſit, pręcauere 2

 ac defen

ac defendere. Ipſe tamen non poſſum in hoc dubio Bart. & aliorum ſententiæ accedere, aduerſus quos ipſe animaduerto, id homicidium commiſſum fuiſſe per induſtriam inſidioſam, quod ſufficere conſtat, vt homicida proditorius dicatur, text. eſt ad id omnium præſtantiſſimus in præci. capi. 1. explicaturque Matth. Afflict. in conſti. Neapol. priuilegia. & Angelus in male. tract. in parte facit inſultum. 1. colum. iureque regio hæc Bar. opinio corruit perpenſa. l. vltima. tit. 7. libro octauo ordi. vbi proditor etiam is cenſetur, qui aliquem percutit abſque eo quòd in pugna rixave, & abſq; inimicitiæ labe hoc faciat, vnde conſtat falſam eſſe Bartol. opinionem. Quapropter mihi magis placet hunc homicidam proditorium omnino eſſe. In qua ſpecie, & regiæ conſtitutiones explicant, alleue, quod paſſim apud nos circumferri ſolet, committit, qui occiderit eum, qui eius inimicus non eſt: neque tale præcauẽtem, cum nulla eſſet præcauendi cauſa, ſicuti pleraq; extant exempla in l. 1. titu 2. & 16. part. 7. l. 6. titu. 28. part. 2. l. 1. titu. 2. lib. 1. fori. & l. 1 titulo. 7. lib. 8. in rega. ordina. & regia l. fi. eo. ti. eodemq; lib. in his verbis, *item es alleuoſo, El qua mata muerte ſegura*. In quo dubio elucidanda Bart. ſunt verba, Iure Cæſareo quando inuicem erant inimici, offenſor nequaquam proditionem committebat: iure verò regio in ea ſpecie, eã cõmittit, quando retro occidit, vel offendit, nõ verò, vt paſſim circunferri ſolet, facie, ad faciem. Itaque quod offenſus poſſit ſe defendere, plura ſolẽt à iuris vtriuſque interpretibus tradi in pœna homicidæ proditorij. Et proditorius homicida is cenſendus eſt, qui alleuoſe, abſque cauſa rixæ, & inimicitię, alter alterum offendit. l. propter inſidias. C. qui accuſar. non poſſ. l. 4. ff. ad l. Iulia. maieſt. l. fin. C. de delato. lib. 10. capitu. ſi cupis 16. q. prima, cap. clericus. 59. diſtin. Luc. à Pen. in l. fi. C. de delato. Quod ſi inimicus inimicum interemerit, criminis alleuoſiæ reus non eſt, ex Bart. in l. reſpiciendum. §. delinquunt. ff. de pœn. Bald. in capitu. primo, quib. mod feu. amit. colum. 4. Anchar. in cap. 1. de homic. Angelus de Aretin. in §. interdum. Inſtit. de hæred. quæ ab inteſtat. deferunt. numero ſexto. Angelus in tractatu malefic. in parte, fecit inſultum. verſiculo & bene nota. Illud tamen ſubijciam, quòd hac noſtra tempeſtate, id
3 †quidem iure regio immutatum eſſe videtur, ex regia l. 7. titulo. 7. libro. 8. ordin. l. 2. titulo. 13. libro 8. ordin. l. 2. & 3. & 16. titulo.

Homicidæ proditorij pœna.

16.titul.fi.eod.libr.quæ definiunt proditionem committi,ſi amici ſe inuicem interficerent: offenſor proditionem committere videtur quomodocunque occidat, vel retro,vel (vt tia dixerim)facie ad faciem, cum & ille præcauere non poterit:ſed ſi & hi inimici eſſent, iure communi proditionem ne vtique committit:hac noſtra tempeſtate, etiam in ea ſpecie,quando retro occidit,vel offendit, alleuoſus eſt. Quod ſi proditoriè occiderit,ea ſanè pœna plectetur: per terram ignominioſè trahitur ad caudam equi, alteriuſve animalis, ac deinde furca ſuſpenditur,ex regia l.12. titul.13. lib. octauo,ordin.l.16.titu.fi.eod.lib.l.2.titu.12.lib. quarto, fori.l.7. titu.7.lib.octauo ordin.regal.

Cæterùm iure regio vltra vltimi ſupplicij pœnam dimidia bonorum pars fiſco applicanda eſt ex regi.l.7. & l.12. l.16.quarum anteà meminimus. Quòd ſi iniuria tantùm illata fuerit proditoriè, & alleuoſè iudicantis arbitrio pœna afficitur,ex l.reſpiciendum.ff.de pœn.l.aut facta.eod.ti.l. prætor edixit.§.fin.ff.de iniu.§.atrox.Inſtit.eod.titu.& à ſententia huius criminis condemnatoria nec appellationi, nec reclamationi locus eſt.l.16.titu.23.part.7.

Cæterùm iſthęc ſententia conueſtiri poſſet, vbi conatus quis fuerit † proditoriè hominem occidere, & his quidem ad actum exteriorem proceſſerit, vulnere illato, erit ſanè pœnę ordinariæ locus,vt ex l.regia deducitur 2.titul.13.lib. octauo ordin.inibi. *ſean tenidos a pœna de muerte, como ſi mataſſen*,& inibi;*firiere*. Anton.Gomez.c.3.delictorum nume. 5. ad finem. ea ratione ductus: quia homicidium proditorium grauiſſimum crimen eſt cap.1.de homici.libr. 6. cuius intellectũ & nos tradidimus ſuprà capi.19. de aſſaſſinis tractantes. Quare in hoc grauiſſimo crimine ſatis erat iuxta quorundam opinionem,quòd ipſe conatus ad actum omnino proximum conſummationi delicti proceſſerit. Et quidẽ ad vltimũ actum,qui à delinquẽte agẽdus eſt ad perfectionẽ criminis,tametſi nõ fuerit mors ſequuta.Sunt enim actus hi vltimi cõſiderandi,vt iudex perpẽdere hinc valeat,an pœna ſceleris ſi puniendus delinquens,ſicuti explicat elegãter Io. Ign.in l.1.§.ſi dominus.nume.7.ff.ad Sylla. & rurſus num. 20.hanc de qua agimus quęſtionem explicat,& regia l.præcitata,& nouiſſimè huic accedit ſententiæ Anton.Gom.ca. 3.delict.num.5.ad fi.Iuuet†tamen Cæſareo is criminis reus 5

X 4 regulariter

regulariter furca ſuſpenditur, ſicuti author eſt Bart. in l. deſertorem. §. 1. ff. de re milit. Cui & plerique alij ſubſcripſer. inter quos, & Bald. in cap. 1. §. ſi quis ruſticus. de pa. tenent. vſib. feud. itidem in l. capitalium. §. famoſos. ff. de pœn. & in l. quiſquis. C. ad legem Iul. maieſt. Ange. in maleſi. tract. 20. verb. *che hay tradita la tua patria*. Et omnium diligentiſſimè Matth. de Afflict. in conſtitut. Neapolit. incipien. terminum vitę. notab. 7. Hippolyt. conſilio 1. & 32. & ante eos Bart. in extrauag. ad reprimendum. & nouiſſimè ſeriosè id explicat Lud. Carr. in pract. crimi. quem admiſcuit legi, obſeruari cu rabis. C. quorum appella. non recip. nu. 98. in fi.

Proditorius homicidia templorũ immunitate non gaudet.

Rurſus ad huius criminis perſpicuum examen, & regiarum legum verum intellectum, aliqua conijciẽda ſunt huic rei maximè neceſſaria. Et primò regiæ conſtitutiones intelligunt eſſe hunc homicidam proditoriũ, quia alium inſidioſe occiderit, ab eccleſia inuitum extrahi, & publica vi ad punitionem criminis adduci poſſe, & perinde non gaudere eccleſiarum immunitate gloſſ. Felin. & Anan. ibi, Aretin. in capitulo cùm non ab homine. columna 10. de iudi. Nicolaus Boer. deciſi. 109. profitetur hanc apud Gallos eſſe accepram ſententiam Alexander conſi. 145. lib. 7. nu. 5. Spec. in tract. de conſilio 2. parte. ti. 45. Guid. Papa deci. 121. Io. Fab. in l. j. C. de his qui ad eccle. conf. Carre. in pract. cri. nu. 89. in prin. Rebuf. loco infra allegando, & Anton. Gome. loco præcitat. numero. quinto. nec admodum inuitus accedit Ioan. Ign. in l. 1. §. ſi dominus. fol. 157. ff. ad ſenatuſconſul. Syllan. Et hanc profitetur communẽ Remig. Gon. & in praxi, ac vſu magis receptam. c. Is inquam in eccleſiarum immunitatis, titu. 13. fall. n. 1. fol. 125. & Dida. à Couar. lib. 2. variarum lectionũ. c. 20. n. 7. Et in ijs regnis exiſtant regię conſtitutiones, l. vlt. tit. 11. par. 1. & pleraque id genus alia congerit Abulen. cap. 21. Exod. quod & deductum eſt ab ea l. quę Exod. c. 21. refer tur. Siquidem & Ioab, qui inſidioſe, ac proditoriè duos occiderat principes, cùm ad altare tãquam tutiſſimũ refugium confugiſſet, Salomonis iuſſu apud altare occiſus eſt, ſicuti id conſtitutiſſimum eſt ex 3. Regu. capi. 2. Cuius meminit Ioſephus libro antiquitatum 8. cap. 1. Ioan. Vich. in tract. de eccleſia. immu. 5. fall. folio 75. gloſſ. Archid. & plerique alij in c. ſicut antiquitus. 17. q. 4. Ioan. Ign. eo loco, cuius pauló mentionem fecimus. col. 9. folio 158. Remig. Gon. Dida. à

Couar.

Couar.locis præci. Alcia.de præſump. reg.3 præſumpt.33. & rurſus pareg.c.7.lib.6. Chaſſ. in conſuetu. Burg. reg.1.§. 5.nu.113.Anch.ante hos in c.1.de homic. & rurſus in c.inter alia.Ferrarius in practic.titu.de forma inquiſi. Et præter hos non deſunt qui hanc frequentiori doctorum calculo receptam eſſe exiſtiment,ſicuti & Io.Gall.in quæſtio.ſuis q.172.§.per arreſtum.fol.152.col.2.in praxi id ſeruari profitetur Guiliel.Mayner.in l.nemo ff.de reg.iur. fol.245. nu. 20.aſſeuerat viros in albo primariæ doctrinę poſitos ſua tẽpeſtate ita iudicaſſe.Quorum communi conſenſu interpretatio ad tex.in d.c.1.admodum recepta eſt, & conſuetudine Chriſtiani orbis admodum admiſſa.

Rurſus regis conſtitutionem intelligendã fore exiſtimo, & quod obiter menti occurrit ad eius examen adnotandum eſt,huius criminis reũ eccleſiarũ immunitate minimè gaudere, tametſi proditorie percuſſerit, & ex percuſſione mors ſecuta nõ fuerit.Cui interpretationi maximo apice deſeruire videtur tex.ad id celebris in prẽci.c.1.cuius verba adnotãda ſunt,& hoc in loco perpendenda.Siquidẽ põtificia iſthęc conſtitutio vtitur verbo occiderit,minimè tamen de vulnerato.At ea,quæ de occiſo loquuntur,actum exigũt perfectũ, ex l.1.hęc verba.ff.quod quiſq; iu.l.j.ff.de extraord.cri.Bal. in l.damni infe.§.Sabinus.ff.de dam.infe. vbi ſcribit: Si ſtatuto cautũ ſit,quicunque occiderit morte moriatur,tametſi quiſpiam aliquem vulnerauerit letali vulnere, & à vita non diſcedit, huius criminis reus de occiſo minimè tenetur, ex l.3.§.hæc verba.ff. de neg.geſt.l.vna.§. hoc interdictum.ff. de font.& inibi Bart.& pleriq; alij, Abb.in c.in noſtra.de iniur.Raph.Cu.in l.damni infe.§.Sabinus.præcit.& conueſtiri poſſet ex l.ſunt perſonæ.ff.de relig.& ſump.fu.ſumens rationem ex tex.inibi,ob quod Lign.in d.l.1.§.ſi dominus.n. 7.ff.ad Sylla.& rurſus nu.20.exiſtimat,qui alterum proditorie percuſſerit,tametſi ex percuſſione mors ſecuta non fuerit,minimè eccleſiarum immunitate gaudet, atque ita iudicatum eſſe aſſeuerat Boer.deciſi.190.Rebuf.2.tomo regiarũ conſtitutionũ tit.de immunitate,artic.1.quæſt.5.n.16.Quo in loco profitetur Gallię id vſu receptum eſſe.Verùm enim verò contraria ſententia ex aduerſo pleriſque placuit inter quos ℞ Abb.in d.cap.1.probare conatur etiam homicidam proditorium ab eccleſia inuitum adduci non poſſe,

ex eo,

ex eo ꝙ inter caſus exceptuatos à regula c.inter alia expreſſa,quorũ hic minimè cõtineaт.Et huic accedit ſentẽtiæ Alb. in c.1.de hær.in 6.n.69.q.11.Henr.in c.vlti.col.2.de immu. eccleſ.omittãt hac de re pluribus cedere, cũ noſtrũ nõ ſit in ea ſpecie abſolutam texere doctrinam, niſi eatenus, quatenus hominis proditio indiget. Poterit quis ab innumeris noſtrorum interpretum conſilijs requirere: Et, vt obiter agam, ratio doctorum minimè conuincit, cùm alios caſus à regula excipiendos fore appareat prçter nominatos in præcitato c.inter alia.Siquidem ex illo cap.Exodi non factũ ipſum conſideratur, ſed vtique inſidiæ cum voluntate occidendi. Quo fit, ſi ex animo occidendi vtique vulnerauerit, morte moriatur: & pleniori explicat manu Remig. Gon.loco præcit.num.5. Quibus & illud adijciam occidendi animum cognoſci ex ijs, quç Iuriſconſultus adnotat in l.prima.§.diuus.ff.ad leg.Cor.de ſica.c.ſignificaſti. de homi. Ioan.Ign.in d.§.ſi dominus.columna.6. Hinc & illud apud jurjs profeſſores conſtitutiſſimum eſt, non ſolùm huius criminis reus,qui proditoriè aliquem interfecerit, templorum immunitate non gaudet, quinetiam ſi clericali dignitate inſignitus ſit, priuilegium amittere vtique conſtat ex Ioan. Gallo in ſuis quæſtionibus.q.172.verſiculo.per arreſtum.fol.107.Ioan.Vich. eo loco, cuius paulò anteà mentionem fecimus.fol.73.columna.1. Guid.Pa.quæſtio. 121. idque vſu receptum eſſe Gallię aſſeuerat Chaſſæ.in conſuetu.Burgun.fol.57.colum.ſecunda, & docto. præcit. Sed

Intellectus cap.1.

vt quo abij redeam, reliquum eſt, ne ab inſtituto, & recto deuiemus ordine, prout ad rem, de qua quæritur, pertinet, quo ad intellectum dicti capi. 1. Abb.eam Pontificiam conſtitutionem exiſtimat intelligendam non fore in homicida laico, ad eccleſiam confugiente, ſed vtique in clerico

7 co proditoriè alium occidente, †vt cauſa cognita ab eccleſiaſtico iudice actu, & ſolenniter ſacris degradatus ordinibus,iudici tradatur ſeculari, non expectata eius contumacia, tametſi incorrigibilis non ſit, vt in aſſaſſino. Itidem Abb.idem exiſtimat in c.cum non ab homine, & in capitu. at ſi clerici.nume.39.de iudic.in cap.1.de conſtitu.num.49. Alciat.in prçcitat.cap.cùm non ab homine.numer.22. aſſeuerat ſæpiſſimè ſeruatam fuiſſe in praxi.Dec. in capitulo.at ſi cleric1. ad finali. de iudic.Gulicl. Bened. in peculiari de homic.

homic.quæſtione,qua admiſcuit poſt repet.cap. Raynutius. de teſtam.qui profitetur hanc eſſe frequētiſſimo doctorum conſenſu receptam ſentētiam.Et ante hos Anchar. conſilio 158.& rurſus in reg. ea quæ . de regulis iuris,in 6.quęſt.19. qui præpōſitis quibuſdam iuris aſſertionibus, hanc profitetur ſententiam. Et Calagurritanus antiſtes in practica canonica crimin.capit.90.& interpretum ferè maior pars hoc tenent. Et licet tantorum virorum authoritate ſuffulta ſit hæc interpretatio,vt improbari non poſſit, ea tamen maximam dubitationem habet. Non enim video poſſe hanc traditionem iuſtè fieri poſt degradationem, ni & clericus incorrigibilis ſit, aut in ijs criminibus, quæ expreſſim iuxta canonicas ſanctiones eam punitionem admittunt, ex c.tuæ. de pœnis.& ex c.cùm non ab homine. pręcitato. Igitur in his criminibus, quæ à iuris ſanctionibus excepta non ſunt, nullo pacto traditio fieri debet poſt degradationem, ſicuti definitum extat in ſpecie cap.clerici.de exceſſib. prælat. qui de nefandi criminis reis agit. Ob quod ipſe exiſtimo aduerſus Abb.minimè eſſe clericum homicidam proditorium ſeculari iudici tradēdum poſt degradationem, & plerique alij huic acceſſere ſententię,inter quos Albericus in cap.1.de hęret.quęſt.11.num.55.Aret.colum.9.& ferè maior interpretum pars hoc tenent in præcitato c.cùm non ab homine. & hanc eſſe communi conſenſu ſtabilitam ſententiam aſſeuerat Aret.inibi,& Bernar.Diaz,c.90.Quo ſit Abb.ſententiam omnino explodendam fore de albo doctorum.

Hinc & illud ex eodem fonte deduci videtur,quod paſſim circunferri ſolet, proditoriè ducentem † quēpiam in locum 8
quo interemptus eſt,minimè eccleſiarum immunitate gaudere,tametſi ipſe non occiderit.l.item.§.ſi obſtetrix. & inibi glo.in verbo,in factum.l.ex qua actione.§.ſed ſi quis.de fonte.l.item Mela.§.item.ff.ad legem Aquiliam, gloſſ.in §. penult.Inſtit.ad legem Aquiliam.l.de pecoribus.C.eodem.tit. Quo ſit,qui inſidias parat,tametſi nō occiderit, templorum immunitate minimè gaudet,Ioānes Igneus in dicto §. ſi domin9.col.9.Et ſeriosè id explicat Remig. Gon. fallen. 14. qui pleraque id genus alia pedamenta adducit. Tandem his prænotatis deducitur ex tèx.in d.cap.1.de homic.lib.6.commodè non poſſe admitti Panor.interpretationem:imò verò is non intelligendus eſt in laicis homicidis, vt hi eccleſiarum,

rum,ac templorum immunitate ſe teneri minimè queant, cùm per inſidias,& proditoriè aliquem occidunt: nemo autem ſanæ mentis hoc difitetur. Et ſic ſtimulus ille, quem in alteros conuerti,hic moueri non poteſt.

Proditorius homicida priuilegia, ac ſtatuti beneficia amittit.

Cęterùm ad regiarum legum intellectum illud definitũ ſtat,non ſolùm eiſdem pœnis huius criminis reus coercendus foret,ſed ei nempe afficiendus eſt pœna,minimè gaudere priuilegio ſtatuti,nec iuris beneficio, ex Bald.in l.ſi quos. C.de cap.Cuius meminit Carre.nu.98.in pract.crim.Ang. in l.fin.C.de delat.lib.10.Quo fit, bannitus per ſtatutũ impunè occidi poſſet,quòd ſi proditoriè interemerit, eo priuilegio vti non poteſt.Huius ſententię authores habeo Cep. conſilio 34.ſi vnquam.colu.3.Hippol.in rub.ff.de ſicar. Et rurſus in ſing.16.incip.proditores.Afflict.in conſtit. Neap. mala noxia.ad finem.Lud.Carr.eo loco,cuius paulò anteà mentionem fecimus,ad finem.

Tandem ad regiarum legum intellectum, & illud adnotandum eſt,cùm nihil nobilitati magis repugnet,quam proditio. Nam †& proditorem nobilitatem amittere conſtat,
9 ex quo nobilitatis inſignia delenda ſunt.l.eos qui.ff. de pœ. ſingularis textus eſt Romano,ſingul.476. eorum arma. Et rurſus ſingul.669.atque grauiori pœna afficiendus eſt, quã qui ignobilis,ſecundum Bald in c.cùm quidam.de iureiura. & inibi Felin.col.3.verſic.tertius eſt.& in c.paſtoralis.col.1. de offic.deleg. Qui quidem doctores prępoſitis quibuſdam iuris aſſertionibus hanc profitentur ſententiam.

In criminis remiſſione nõ venit, proditoriè crimẽ perpetratũ

10 Rurſus,& memorię repetere libet, ſi princeps † inuictiſſimuſque Carolus quintus, vel quiuis alius princeps delicti pœnam remittat criminis reo,priuilegio, reſcriptove ſpeciali,in ea nempe criminis remiſſione minimè comprehenditur proditoriè crimen perpetratum, vel alleue, ſicuti argumento optimo deſeruit text.in l.1.tit.*De los perdones*.lib.j.in ord.regali.vbi expreſſim hoc ipſum vult. Et nos alibi in illius legis intellectu pleniori trademus manu.

Hinc & illud pertinet,& proximæ queſtioni illa accedit, quæ proximę affinis eſt:Si ſanè quiſpiam criminis reo delictum remittat,vt in ſpecie l.22.titu.1.par.7. qua definitum extat, inito pacto factaque tranſactione inter partes regia lex remittit pœnam corporalem,quę criminis reo ob delictum commiſſam imponẽda erat,intelligenda ſanè eſt.non

quoad

quoad crimina ſpecialia grauiſſimaqu. quia in generali remiſſione non comprehenduntur, ni de eis expreſſim mentio facta ſit, ex l. 1. tit. 9. libr. 1. in ordin. reg. Et in his criminibus proditionis pleraque id genus alia ſpecialia ſtatuuntur, quæ quidem in alijs minimè locum ſibi vendicant. Siquidem & in † his viles perſonæ, infimæque conditionis, fœminæ etiam accuſare poſſunt, ex l. 3. titu. 2. part. 7. His omnibus ſuffragari videtur tex. ad id præſtantiſſimus in l. 1. C. de precib. Imper. offeren. inibi, admiſit ſceleris atrocitas. Et Bald. expreſſim notat 2. notab. inibi, Inno. in c. 1. de conſti. Bal. in c. 1. §. iniuria. de pace iur. firm. l. quid ergo §. pœna grauior. ff. de his qui not. infam. Bal. Salic. inibi, itidem Bal. in ca. 3. ad fi. de re iudi. Abb. & alij plerique in c. ex literis. de conſtit. Bal. in auth. ſed nouo. iure ad fi. C. de ſer. fug. itidem in l. obſeruari §. proficiſci. in 2. quæſt. ff. de officio proconſ. & leg. quo fit, ſi delictum atrox ſit, vtpotè proditonè commiſſum, nihilominus inita pace remiſſioneq; facta delicti, criminis reus pœna criminis afficiendus eſt, vti maximo apice deſeruire videtur text. in l. prætor edixit §. ſi dicatur homo ff. de iniur. 11

Hinc deduci videtur regiæ conſtitutionis intellectum ad l. 13. titu. 2. libr. 3. ordinationum regal. ſi ſanè quiſpiam crimen committat, quod apud nos circunferri ſolet. *Caſos de corte, muerte ſegura muger forzada, treuga quebrãtada, caſa quemada, traycion, alleue, rieto, &c.* Quæ omnia crimina apud ſuprema tribunalia regis coercentur, & ordinaria criminis pœna imponitur, inita etiam pace cum offenſo tranſactioneque facta delicti, eò maximè, ſi intra quinque leucarum ſpatium curiæ regiæ committantur, ſicuti definitum extat in l. quarta, cum alijs in volumine pragmaticarum l. 52. eo volumine, & illorũ ea poſſet aſſignari ratione, vtpotè curiales ab huius criminis delicto arceantur: quia paſſim in regia curia propter hominum frequentiam iſthæc crimina perpetrantur l. quæcunque §. quod fecerit C. de hæreticis l. 1. C. ad legem Iuliam repetundarum l. 1. §. 1. ff. de ſuſpectis tutoribus l. aut facta §. nonnunquam ff. de pœnis, & iſthæc ſententia conueſtiri poſſet, atrox delictum cenſeri conſtat ratione loci, vtpotè coram prætoris præſentia l. aut facta §. locus ff. de pœnis l. prætor edixit. ad finem ff. de iniurijs §. atrox. Inſtit. de iniur. gloſſ. paſſim recepta in capit. fin. de donat. regia lex, quæ expreſſim id adnotat 20. titu. 9. parte 7. Et nos de

iniurijs verba facientes pleniori addidimus manu, ſuprà ca. 6. num. 3. Quo fit, ſi delictum in prætoris conſpectu perpetratum atrox cenſetur, vtpotè grauiori afficiatur pœna l. leuia ff. de accuſat. inibi itidem in l. non ſolùm. §. ſi mandato ff. de iniur. Nimirum alicui videri debeat, ſi delictum in regis curia perpetratum grauiori afficiatur pœna. Ita quidem vt in eius criminis punitione eſſet regia lex 22. præcitata, tametſi inita ſit pax tranſactioque facta, nihilominus pœna criminis ordinaria afficiendus eſt reus. Pro cuius intellectu conſidero regiam conſtitutionem in l. 2. titul. *de los perdones.* lib. 1. ordinationum regal. Ex qua definitum extat in generalis criminis remiſſione per principem conceſſa, minimè cenſetur remiſſum delictum in principis curia perpetratum. Quinetiam illud exigit, vt qualificati criminis mentio fiat, regia l. prçcitata expreſſim adnotat inibi, *Y demas deſto ſi el maleficio deque demanda perdon hiZo en nueſtra corte, o ſi mato con ſaeta o con huego o ſi deſpues que el dicho maleficio: entro en nueſtra corte, la qual corte declaramos que ſea cinco leguas en derredor.* Quibus ſanè ſatis ſuperque conſtat ſic intelligendam fore regiam conſtitutionem 22. Quo fit, Princeps parſque, cui illata eſt iniuria, remittendo pœnam corporalem delicti, minimè exiſtimatur remittere in ſpecie legis regiæ, vtpotè quando perpetratum eſt delictum in regis curia, vel ſanè caſus, quos vulgus appellat, *de corte.* Occurrit quod nimirum alicui videre debet, cùm circunſtantia delicti eius punitionem aggrauet, ex l. aut facta. in principio ff. de pœnis. cap. fin. de teſtibus. libro 6. ca. pen. de pœnit. diſtinct. 1. inibi, varietas. Barto. in l. quid ergo §. pœna grauior. nu. 9. ff. de ijs, qui notantur infamia.

Delicti in regis curia cōmiſſi pœna.

Ad regiarum legum verum examen, quid cenſendum ſit
12 de illo, qui † ſibi inſidiantem interimit, ancipiti quæſtione contenditur perplexaque valde exiſtimatur quæſtio iſta apud iuris profeſſores. In quo dubio gloſſa in verbo, ſecularibus. in capitu. tertio, de homicid. reſpondit hoc homicidium non eſſe occidenti imputandum. Quam ſententiam communi conſenſu approbant doctores inibi. Cui ſimilis gloſſ. eſt in l. 1. C. vnde vi. quod latè examinat quo ad pœnas temporales. Iaſon in l. vt vim. num. 9. ff. de iuſtitia & iure. Angel. idem profeſſus in maleficiorum tractatu, in verbo, & dictus Titius. Hippolytus ſing. 640. Ludouicus Carrerius in pract. criminali,

Inſidiantē interimentis pœna.

criminali, verbo, homicidium §.6. num.92. & ante hos Bald. in l. multis C. de liberali cauſa. itidem in l. in lege ff. locati. Ex quorum dictis ipſe reſolutionem colligo, eſſe hac in quęſtione conſiderandum mortis periculum ex alterius inſidijs imminens ipſi occidenti, vt tandem ex hoc deprehendamus quota pœnæ pars ſit ei remittenda, vel an omnino ſit ab ipſa pœna liber, vel à culpa: quo poſſumus etiam iudicare, an ſit is cenſendus regularis. Atque ita intelligenda ſunt, quæ Bartolus adnotat in pręcitata l.1.C. vnde vi. & Bartolus in l. ſi ex plagis §. tabernarius ff. ad legem Aquiliam. & Carrerius in dicto §. ſexto. numero 91. Quo in negotio illud Ciceronis pro Milone adſtipulatur, Obliuiſci non poteſtis iudicis inſidiatorem iure interfici poſſe.

Vt nihil deſit ad Colophonem huius, quam ſuſcepimus, rei, ſupereſt vt per ſatyram tractemus nonnulla, quæ in huius criminis ſpecie ad clericorum punitionem pertinent: quod paulò antè quaſi per tranſennam ſub nube tradidimus. Punitur autem † iure pontificio huius criminis reus proditoriè occidens pœna degradationis. capitu. cleri. 46. diſtinct. vbi ſcriptum reliquit. Clericuſque proditoriè alium occidens, is cauſa cognita à iudice eccleſiaſtico, actu, & ſolenniter ſacris ordinibus exauthoratus & degradatus iudici ſeculari ſtatim tradatur, vt per eum occidatur, ſicuti explicat Abbas in c.1. de homic. quaſi per hoc crimen ratione grauiſſimi exceſſus clericus in ſacris conſtitutus ſit degradandus, & tradendus iudici ſeculari, non expectata eius contumacia, etiam ſi incorrigibilis non ſit, vti nos tradidimus hoc in capitul. Et rurſus ca. de aſſaſſinis agentes, deque eorum pœnis, Bern. Diaz in pract. crim. ca.90. ab ſententia Abbatis diſcedit, non eſſe clericum homicidam proditorium iudici ſeculari tradendum poſt degradationem exiſtimauerunt magis cōmuniter doct. in c. cùm non ab homine. de iud. Quos ſequuntur, eorum ſententiam aſſerentes communem eſſe, Are. in conſi. 9. Dec. idem profeſſus col. vlti. in d.c. at ſi clerici. de iudic. Alb. in c.1. de hęr. q. xj. nu. 55. lib. 6. Quibus ipſe libenter accedo, nec video iuſtè fieri hanc traditionem poſt degradationem, niſi clericus ſit incorrigibilis: aut in his criminibus, quæ expreſſim iuxta canonicas ſanctiones eam punitionem admittunt. Hęc tamen opinio Abbatis, etſi ſeruata aliquando fuerit in praxi, nihilominus à veritate deuia eſt, & con-

13 *Proditoris pœna iure pontificio ſancita.*

& contra eum eſt frequentiori calculo recepta ſententia, cui accedit Felin.in d capi.1. de homicid. Nec me latet contingere quandoque poſſe homicidium, aliudue crimen ita pernicioſum reipublicæ, inſpectis loci, temporis, & perſonarum qualitatibus quod arbitrio diſcretorum iudicum hãc traditionem iuſtiſſimè patiatur: quo in negotio maturo conſilio opus eſt. Rurſus & illud conuenit adnotare: Si ſanè proditor occiderit, vulnerauerituе quempiam, ſocij tamen eius tantùm delicto, aſſiſtebant, vtpotè ſecurius proditor delictum perpetraret, an vltimi ſupplicij pœna afficiendi ſint hi ſocij? In quo dubio licet magna pars authorum multum effuderunt tractatũ:hac ſola vſus diſtinctione omiſſa allegationum ſylua, qua pleriquе hac in re delectantur, intelligo ſi offenſor proditorius cum alleuoſia quempiam vulnerauerit, vel ad necem vſque proceſſerit,ſi ob hoc nempe delictum vltimi ſupplicij pœna afficiendus ſit: pari ratione pariqué ſchemate qui & opem auxiliumq́ue præſtitere,

54 † eadem pœna afficiendi ſunt, ſiquidem & principalis audacior effectus eſt ad delictum perpetrandum, vel forte fortuna abſque ſocij id non committeret delictum, ſicuti argumento optimo deſeruit text.in l.is qui opem ff.de furtis l.nihil ff. ad l. Cornel. de ſicar. text. ad id omnium celebris in l. vtrum ff. ad legem Pomp. de patric. Et nos pleniori tradidimus commentario.capi.& qui opem præſtitit. Sin minus is criminis reus proditoriè homicidium vulnuſue non perpetrauerit, ſocij tñ eius comiteſue proditoriè alleuoſeue delicto perpetrandum aſſiſtebant, hi nempe minimè criminis rei facti ſunt proditoriè,ſed vtiq; pœna afficiendi ſunt,qua & principalis afficiendus eſt de delicto perpetrato abſq; proditione.Et huic accedit ſententiæ nouiſſimè Anto.Gom.loco præcitato,nu.6. Supereſt modo quæſtionis cuiuſdam examinatio,quæ paſſim in his regnis cõtingere ſolet:Si præcedente diffidatione & cõuentione facta inter duos ad ſingulare certamẽ,alterum alter occiderit,vltimo ſupplicio affectus, omnia confiſcantur bona. Et id quem non ſolùm, ſi interemerit vulnuſue intulerit, ex ſola diffidatione publicanda ſunt bona abſque mortis pœna,regia l.fin.titulo nono,libr.quarto ordinationum regalium. quòd ſi prouocatus ad pugnam aggreſſorem diffidentem interimit, mortis pœna non afficitur, nec corporis afflictiua, ſed perpetui exilij pœna coer-

Exilij perpetui pœna coercetur aggreſſorem interimens.

cetur. Ex ea ratione, quia prouocatus tutelę ac defenſiones iuſtam habuit cauſam. Quibus & illud adijciam, mediatores, qui in ipſa diffidatione interuenere, tenentur pœna, quę in d. l. regia definita eſt.

SVMMARIVM.

1 *Parridæ pœna apud* Aegyptios.
2 *Parricidium vnde dicatur?*
3 *Parricidij pœna iure antiquo non habebat locum in liberis & deſcendentibus.*
4 *Hodie verò etiam in tranſuerſalibus procedit.*
5 *Parricidæ pœna cùm veterum, tum iuriſconſultorum, quæ ſtatuta fuerit.*
6 *Virgæ ſanguineæ quæ dicantur, in l. pœna ff. ad leg.* Pompeiam *de parricidijs. & ibi error* Accur.
7 *Parricida quare inſuatur culeo cũ gallo gallinaceo, cane, vipera et ſimia? vbi de horum animaliũ natura pulcherrima diſputatio.*
8 *Parricida eccleſiaſtica ſepultura carere debet.*
9 *Filij parricidæ non ſuccedunt occiſo.*
10 *Grauitas criminis parricidij.*
11 *Parricidij pœna etiam locum habet in mandante filio vt patrem occidat.*
12 *Filius baſtardus aut inceſtuoſus an eadem pœna teneatur, ac ſi patrem legitimum occidiſſet?*
13 *Lex* Pompeia *de parricid. an habeat locum in patre occidente filium patriæ proditorem?*
14 *Et an procedat in occidente filium, fratremue bannitum?*
15 *Filius an ſit immunis ſi patrem hæreticum occiderit?*
16 *Conſcij & participes parricidij, an eadem lege teneantur?*
17 *Sciens delictum committendum in regem vel rempublicam, an teneatur reuelare, & quid in alijs delictis?*
18 *Occidens patrem ſpiritualem etiam in hanc legem incidit.*
19 *An filius, qui venenum emerit, vt patrem internecaret, licet inde pater mortuus non fuerit, pœna huius legis afficiendus ſit?*
20 *Quid verò de creditore aut fideiuſſore, qui filio pecunias mutuauit ad parandum venenum.*
21 *Monachus non reuelans machinationem in* Abbatis *mortem, aut vaſſallus in domini necem, an teneantur hac pœna.*
22 *Parricidii pœna plectitur, qui iudicem ciuitatis officialemue interimit, aut etiam epiſcopum.*
23 *Libertus reus mortis patroni, an hac coerceatur lege?*

Y 24 Pœna

24 *Pœna patris filios occidentis quæ fuerit apud Aegyptios?*
25 *Patris in filios quanta debeat eſſe pietas & amor.*
26 *Patria parentibus longe charior eſſe debet.*
27 *Patria nomen vnde dictum ſit.*
28 *Ex eiſdem cauſis, quibus filius & filia a patre exhæredari poſſunt, & ius parricidii amittitur.*
29 *Pater materue occidens infantem in lecto iacentem, qua pœna plectatur.*
30 *An incurrat parricidii pœnam, qui coniugem occidit, quid & ſi ſponſam.*
31 *Intellectus l. ſciendum ff. ad leg.* Pomp. *de parr. analytice declaratur.*
32 *Maritus qui venenum vxori propinauerit, licet mors non ſequuta ſit, an dicatur parricida.*
33 *An etiam dotem amittat ex pacto vel ſtatuto venturam.*
34 *Donatio morte non confirmatur, ſi donatarius mortem donantis affectauerit.*
35 *Iudex, qui ſuæ iuriſdictioni ſubditum innocentem occiderit, parricidii ſupplicio puniendus eſt.*
36 *Frater fratris occiſor, an incidat in legem* Pompeiam?
37 *Fratris amor quantus eſſe debeat in fratrem.*
38 *Statutum loquens de homicidio, an habeat locum in parricidio?*
39 *Filii fratris fratrem occidentis, an ſuccedant patruo?*
40 *Et an tanquam ab indigno auferantur bona, & fiſco applicentur?*
41 *Fratrem ſubſtitutum in cauſa mortis minimè ſuccedere in vim ſubſtitutionis fratrem intermendo.*
42 *An & filius contra patrem teneatur necem defuncti vindicare.*
43 *Iure* Pontificio *parricida qua afficiatur pœna.*

Traditur vera ratio decidendi ad Conſtantini reſponſum in l. vnica. C. de his, qui parentes vel liberos occiderunt: & ab exteris ignorantiæ nebulis perpenduntur pœnæ iure Cæſareo Regióue ſancitæ in parricidas, aliter intellectæ quàm hactenus à cæteris fuerint. Cap. XXII.

Imperator Conſtantinus ita ſcribit: Si quis parentis, aut filij, aut filię, aut omnino affectionis eius, qui nuncupatione parricidij cõtinetur fata properauerit, ſiue clàm, ſiue palàm id enisus fuerit, pœna parricidij puniatur, neque

neque gladio, neque ignibus, neque vlli alij ſolenni pœnæ ſubiungetur, ſed inſutus culeo cum cane, & gallo gallinaceo, & vipera, & ſimia, & inter eas ferales anguſtias comprehenſus, ſerpentium contubernijs miſceatur: & vt hoc regionis qualitas tulerit, vel in vicinum mare, vel in amnem proijciatur, vt omni elementorum vſu viuus carere incipiat, & ei cælum ſuperſtiti, terra mortuo auferatur. Hæc ille. De parricidæ pœna tractaturi, in primis quidem aſperrimum crimen committit, qui parentes occidit, vel ſanè alios qui continentur in l. 1. ff. de parrici. & in l. vnica C. de ijs qui parentes occid. & in §. alia. Inſtitut. de publ. iudic. & regia l. 12. titu. 3. part. 7. Et vt à capite ad calcem iſtud crimen diſcutiatur, illud † noſſe oportet apud Aegyptios, qui parricidis exquiſitam impoſuerunt pœnam. Nam articulatim præacutis calamis cæſos, iubebant viuos ſupra ſpinarum aceruum comburi, maximum inter mortales iudicantes ſcelus, ei mortem per vim inferre, à quo vitam accepiſſent, vti hac in re commemorat Diodor. Sicul. de antiqu. rer. libr. 2. de legib. Aegypt. fol. 44. col. 2. Patribus verò, qui filios occiderunt, longè alia erat pœna. Siquidem eis non erat pœna mortis indicta, ſed tribus diebus noctibusque continuis edictum vt circa defuncti corpus aſſiſterent, publica etiam cuſtodia aſtante: Non enim iuſtum putabant eum priuari vita, qui vitæ filijs author fuiſſet, ſed potius continuo dolore factique pœnitentia affligi, quo cæteri à ſimili facto auerterentur. Author eſt Diod. Sicul. loco prçcitato. Et de iſtius atrociſſimi criminis pœna paulò altius quàm abſcribentibus perpendatur, huic rei multum conducit illud. De hoc enim crimine legem non tulit Solon, quia nō ſperauit futurum parricidium, teſte Cicerone in oratione pro Roſc. Amerino.

Aſperrimũ crimẽ parricidium.

1

De parricidii crimine legem non tulit Solon.

Quibus & illud ſubijciam apud veteres Romanos, homicidium omne, parricidium vocari, authore Feſto lib. 14. dicitur † autem parricidium, ideſt, paris hominis occiſio, quaſi per ſyncopam parenticidium, ſicuti Quintil. etiam libr. 8. capitu. 6. exiſtimat per abuſionem matris, aut fratris interfectorem parricidam dici. Siquidem olim fuere in republica iudices, qui de homicidiorum cauſis cognoſcebant, vti hac in re commemorat l. 2. §. deinde ff. de orig. iuris. Tandem primus huius ſceleris perpetrator fuit Luc. Hoſtius, qui anno ſexcenteſimo ab vrbe condita, patre occiſo par- 2

ricidium commiſi,vt Plut.eo loco, quo pauld antè commemorar. Illud etiam proponam. Iure antiquo parricidij pœ-
3 na locum ſibi vendicabat in † eo nempe qui parentes, ac proinde aſcendentes trucidabat:longè quidem aliter, ſi ſanè liberos interficiebat: Siquidem lege eos poterat trucidare, ex l. 1.& per totum ff.ad leg.Pomp.de parricid, idque conſtitutiſſimum eſt ex alluſione vocabuli. Et eſt text. ad id præſtantiſſimus in l.in ſuis. ad fin. ff. de liber. & poſthum.vbi licitè pater filios vel deſcendentes impunè poterat occidere. Et ſuffragatur ex eo. Siquidem poterat dubio procul eoſdem venundare, ſicuti quamlibet rem propriam, text. eſt in l.2. C. de patrib. qui filios ſuos diſtraxit. In huius criminis authores pœna auſtaeſt in parentes, vel aſcendentes occidentes liberos,text.eſt ad id celebris in l. vnica C.de his, qui parentes vel lib.occid.& in §.alia deinde lex.Inſtitu.de publ. iudic.Et vtrobique gloſ. communi conſenſu ſtabilita. Quibus conuenit regia l.12.tit.8.par.7. Alberic. in l.1. ff. ad leg. Pomp. de parricid.Salicet.in d.l. vnica C. de his, qui parentes vel liberos occider. tametſi in his iuribus vſque adeò neque verbis, nec nutu conſtet gradum, ad quem iſtud deliſtum extendatur.Glo.tamen in l.1.ff.ad legem Pompeiam de parricid.& in præcitato §.alia deinde lex.frequentiori doctorum calculo receptæ, exiſtimant ad omnes aſcendentes vel deſcendentes in infinitum extendi. Quibus nouiſſimè diligenter pleraque alia congerens Antonius Gomezius tomo 3. deliſt.3. numer.3. accedit. Et conueſtiri poſſet iſthæc ſententia ex eo in materia reuerentiali: diſpoſitum in patre vel in matre,extenditur vtique ad omnes alios aſcendentes in infinitum,eò maximè diſpoſitio ius naturæ reſpicit,l.4. §.parentes ff.de in ius voc. & inibi gloſſ. communi conſenſu approbata,pleniori manu per Bonifac.in rub.de parric.Abb. in capitu.primo,eodem tit.& in l.1. C. de patribus qui filios ſuos diſtraxerunt.

Pater olim filios venundare & occidere poterat.

4 Et huius † criminis pœna competit contra occidentem fratrem, ſororem, vel tranſuerſalem ad quartum gradum vſque, textus in præcitata l.prima ff. ad legem Pompeiam de parricid. Et inibi gloſſa frequentius recepta, & omnium diligentiſſimè explicat Ioannes Faber in diſto §. alia deinde lex. Ceterùm huius criminis reus ſit vtique eadem pœna afficiendus de marito occidente vxorem, vel verſa vice:

vicè: filiuſque naturalis interficiens patrem ſit eadem pœna coercendus: quid de ſocro, priuigna, patrono, patre ſpirituali,& alijs plerìſque,ſuo loco ſtatim diſcutietur.

Et anteà quàm vlterius progredi liceat in huius † criminis authores ſtatuta eſt pœna. Inſutus culeo in mare pręcipitetur, cuius Cicero meminit in eadem oratione pro Roſc. Amerino, ad tanti facinoris vltionem authores inſui voluerunt in culeum viuos, atque ita in flumen deijci, & paulo poſt inquit, Moriuntur, vt eorum oſſa terra non tangat, ita iactantibus, vt nunquam abſuantur: ita poſtremò eijciuntur, vt ne ad ſaxa quidem mortui conquieſcant, hæc ille. Item Valerius Maximus libro primo, capitu. primo, de hac nefandi criminis pœna: qui autem olim parentes occiderunt, commemorat Ludouicus Cælius libro 6. Lectionum antiquarum, capitulo. 39. & capit. 43. refert etiã Diodorus Siculus, cuius paulo antè meminimus. Hodie tamen extat de parricidij pœna Modeſtini celebris, l. pœna. ff. ad leg. Pomp. de parric. & alia pleraque iura in principio citata: quas leges libuit breui quodam epilogo tantiſper explicare, cùm quotidie in controuerſiam veniant, & paucis comprehendi nequeat: ſatius propemodum fuerit non extricare, quàm non explere ſtudioſorum auiditatem. Pœna ſiquidem † parricidij eſt: Primum virgis ſanguineis verberetur, & in culeo mittatur cum cane, vipera, ſimia, & gallo gallinaceo, & ſic intruſus in mare, vel flumen proximum proijciatur, vti explicat l. pœna. ff. ad leg. Pomp. de parricid. & tex. in l. vnica. C. de his qui parentes vel liberos occider. & in præcitato §. alia deinde lex. & regia l. 12. titul. 8. parte ſeptima. meritoque hac pœna afficiendus eſt, ſiquidem contra ius naturale delictũ perpetrauit: ita nempe cum dictis animalibus ſibi inuicem contrarijs mittatur. Et ideo huius criminis pœna hoc in loco diſcutienda eſt, & primùm virgis ſanguineis verberatur, vti Iuriſc. in d. l. pœna. tradidit. Accu. eo in loco in errorẽ cæteros attraxit in priori gloſſemate inquit, ſanguineas, dũmodo ſanguis exeat: qua ſententia exploſa exiſtimo has virgas ſanguineas dictas, nomine, proprio fruticis, aut arboris, de quo etiam meminit Plin. lib. 16. cap. 18. & iterum libro 24. capit. 10. in hęc verba ſcribit: Neque virga ſanguinea felicior habetur. Deinde huius ſceleris reus inſuitur culeo, vti de hac pœna tradentes

5 *Parricidarum pœna.*

6

Cicero, Valerius Maximus, Modeſtinus conſultus locis
Culeus quid. præcitatis explicant. Erat culeus ſaccus ex vtre bubulo, vti conſtat mirum in modum ex Theophil. in pręcitato §.alia. de quo etiam meminerat anteà Iuuenalis Satyra octaua, in hęc verba,

Cuius ſupplicio non debuit vna parari,
Simia nec ſerpens vnus, neque culeus vnus.

7 Cæterùm † culeo inſuitur cum gallo gallinaceo, cane, vipera, & ſimia. Ea ratione ſiquidem hę beſtię ſimiles parricidę haberi videntur: nam ex his alię parentes occidunt, aliæ non ſe continent, quin cum illis pugnent: & author eſt locupletiſſimus Theophilus in præcitato §.alia. quorum animalium, neque vtique Cicero, neque Valerius Maximus neque Ludouicus Cælius, neque Diodorus Siculus, meminere: ſed vtique conſultus Modeſtinus, id tribuēs moribus, ac conſuetudini maiorum, & poſt eum omnes doctores, tam ciuilis philoſophiæ, quàm regalis, quorum mentio paulò anteà facta eſt. Quo in negotio perpendere lubet, quę ſit ſpecialis ratio horum animalium in huius criminis punitione potius, quàm aliorum: in quo tametſi plura extēt doctorum reſponſa in huius criminis ratione, nos breuitati ſtudendo, quantum fieri poteſt, ad compēdium reducemus, & potiſſimùm canis huic pœnæ adhibetur, vt ſceleratum hominem oſtendat & immundum, qui parentem occiderit. Sicuti hac in re Virgil.1.Georg. Canes immundos appellat: quam rationem Stephan. Forc. in necyomantia iuris, capit. 34. adducit. Et Theoph. in dicto §.alia. & immundos, & obſcœnos canes ab Horatio nuncupantur, lib. Epiſt.1. ad Lelium, & impudentiſſimos ab Eſa.cap.56. & illud Eccleſ. quæ communicatio ſancto homine cum cane? itidem Plutarc. in proble. Græco. c.3. ſcribit. Canem in Athenienſem arcem ad mitti fas non eſſe, nec Delum inſulam attingere eam ob cauſam, vt nonnulli dicunt, quòd immundi ſint, & in propatulo & paſſim coeant: qua in re aliorum animalium diſſimiles ſunt. & illud Auguſt. ſuffragatur in cap. nuptiali. 27. q.1. filiorum procreationi operam dandam non canino more, ſed honeſto ordine coniugali. Et quod Diogen. ille Cynicus ita dictus eſt, quod paſſim more canum publicè, & nonnūquā in foro venerem perageret, & mirum in modum ab omnibus vituperatur: ſicut definitum eſt apud alterum Diogenem

mem Laertium in vita illius, & conſtat ex Chryſoſt. homil. in Matthęum 34.& ad Corinthios homil. 35. & Auguſtinus de vita Dei libro 14.capit.20. quod ſatis iam ſatis definitum eſt:& iſthæc pœna alia adaptari poſſet ratione, Canis ſiquidem eſt fideliſſimum animal homini, id circo ad arguendam infidelitatem parricidij, ſtatutum eſt vt canis cum eo in culeum mittatur,& hinc Virg.lib.8.Aeneidos.

Greſſumque canes comitantur herilem.

Quo loco Seruius adnotat & illud Saluſt.in Romana hiſtoria, Siphax inter duos canes ſtans Scipionem appellauit. Itidem Virgilius libro nono, eiuſdem operis, & libro 7.& Pollux in Honomaſtico ad Commodum, ſcribit: Sectabatur autem Herculem canis, vti erat mos antiquitus, canes ſimul cum heroibus in concionem ingrediebantur. & Aelius libro tertio de natura animalium: Et denique canes omnium animalium in terra degentium, ſiue rationis expertia ſenſiriua magis ſunt, veſtigia ſequuntur,& ſcrutantur, ex illo Virgilio libro Aeneidos.

Et odora canum vis.

Quæ ratio colligi poſſet ex Plin.lib.8.cap.40.& ex Fran. Patri.de reg.lib.1.tit.6.& Lactan.libr.1.ſcribunt quoque hiſtoriograph. Iaſone Lycio interfecto, eius canem cibum vnquam deinceps capere noluiſſe, & tandem per multos dies per inediam conſumptum eſſe. Itidem canis, cùm domini mortem cerneret, cibo tandiu abſtinuit, donec moreretur. Sicuti exiſtimat Fran.Patr.loco præc.Canum fides admiranda omnino eſſe cernitur Lyſimachi regis canis, cũ cerneret dominũ cremantẽ accenſo rogo ſe flammę iniecit, & viuus cum mortuo domino cremari voluit. Idem etiam feciſſe Syracuſ.regis canem Plin.teſta.loco pręcitato nulli certè animalium præter hominẽ maior eſt memoria, ac fides: itinera enim quamuis longa, atq; in via, canes diutius meminere, & hominib.ipſis memorãt, atq; ideo canes nobiliſſimos appellat Quin.Cur.lib.9.atq; generoſam indolẽ habere dignoſcũtur, ex Colu.lib.7.rei ruſticę.c. 12. Rurſus Canis ea ratione parricidij cõuenit pœnę, teſte Pli.lib. 10.c.20.gallus gallinaceus pugnax eſt, cuius aſpectu leo formidat, ſicut exiſtimat Procul.Platon.in lib.de Sacrificio,& magia.& Lucr.lib.4. & Albertus libro animalium 23.Alexan.Aphrodiſæus in principio ſuorum problematum, Aelianus libro 11, animalium,

Lyſimachi regis canis.

Cęlius Rhodiginus lib.6.antiquarum lectio.ca.11.Et hinc Pergami omnibus annis publicæ editur ſpectaculum gallorum ſeu gladiatorum:& authore Aeliano, id etiam Athenis fieri ſolitum eſt, teſte Ludouico Cælio libro nono capit. 13. lect. antiq. galli ſiquidem aduerſus ſerpentes, & viperam pugnant: & ne ſim alienæ laudis occultator, ad huius pœnæ rationem adducitur Stephanus Forcatul. loco pręcitato. Et vt nihil penitus hac in re deſideretur, gallus gallinaceus dictus eſt, ex eo quòd latinę linguæ periti, gallum gallinaceum appellant, huius meminis auem, ſecundum. Quintilia. libro ſeptimo. ob idque plerique dicere ſolent gallinaceum abſque galli adiectione, vt Budæus in dicta l. pœna parricidij. admodum diligenter notat ex Plinio & Columella, & gloſſa in dicta l. pœna. exiſtimat gallum caſtratum eſſe debere, qui fortius pugnat cum ſerpente. Angelus verò inibi exiſtimat gallum eſſe quoddam animal, quod quidem eſt in terris Fori. Iulij. Et eſt ſecundum eum animal ingentis magnitudinis, & ſimile gallo gallinaceo, habenſque faciem nimis groſſam. Huic accedit ſententię Gregor. Luppus in præcitata l.12.verſic.gallo.

Speculum gallorum apud pergamos.

Tertiò ſimia ea ratione parricidij conuenit pœnæ, quia ſimiarum generi præcipua ſit affectio erga fœtum, vt teſtatur Plinius libro 8.capitulo. 54. adeò plerunque amplectendo catulos ſuos necat. Secunda ſanè poſſit aſſignari ratio, vt nulla ſit tanti facinoris imitatio apud homines, quos nullum animal perfectius imitatur, quàm ſimia, & ex Plinio poteris aliquot rationes huius rei conijcere. Tertia denique erit ratio, quę Forcatulo placet loco pręcitato, quòd ſimiæ ſimiles ſint hominibus interim deformes, ſicuti parricidę, qui ſub figura hominum immanitatem belluarum gerunt.

Poſtremò neque ſilentio præterire libet, quare vipera cū parricida culeo inſuitur. Ea ſiquidem eſt, vt ſimili ſit obnoxia delicto: quia cùm ipſa ſciſſo parentis vtero perrumpit in lucem, parentemque ipſum occidit, ſicuti enarrat Plinius naturalis hiſtoriæ lib.10.cap.62. fœminam prę dulcedine coeuntis maris caput prærodere traditum extat. Edorus Apollo ſcribit, viperam non niſi per parricidam in lucem venire vtero matris prærupto. De qua quidem ratione meminis

Viperam nō niſi per parricidiū in lucē venire.

meminit Ludouic. Cęlius libro antiquarum lectionum 3. capitu.27.& nouiſſimè Forcatulus in pręcitato. capitu.34. Quibus accedit Iacobus Baullen.in repet.l.capitalium.§.famoſos.ff.de pęnis.fol.11.col.1.qui exiſtimat horum animalium commixtionem,ad maiorem perpetrantis ſcelus pœnam fieri. Ex eo ſiquidem quia naturaliter ſimia timore perterrita fugatur à cane, & ſimia gallum gallinaceum fugat, & gallus viperam,& cùm vipera ſit omni destituta auxilio ingreditur quaſi ſuam vltimum refugium in delinquentis corpus. Et iſthęc ſanè pœna imponitur parricidæ, vti viuus omnium vſu elementorum careat,& ſuperſtiti deſit cœlum, & terra mortuo, vt hac in re explicat Cinus idem exiſtimans in dicta l.vnica. Iacobus Baullen. loco præcitato his tandem ſociatus animalibus patricida inſutus culeo, ea ratione,quam Cicero refert,in mare proximum mittitur. De mari in hac re meminit Modeſtinus in dicta l.pœna. & Valerius Maximus vbi ſuprà. Cicero verò de flumine loquitur quamobrem in dicto §.alia & in præcitata l.vnica. promiſcuè maris, & fluminis mentio fit: nec ratio dictat contrarium, ex eo, quia mare ſignificat quancunque aquarum congregationem,vti conſtat Geneſeos cap.1. vocauit Deus aridam,terram: cōgregationeſque aquarum appellauit maria, vti hac in re explicat Ioan. Montolo. in promptuario iuris dictione mari, & dubio procul conſtat ex illo Ioan.ca. 6.Tyberiadis mare appellatur. Quaſi ſit peculiare Hebręis quancunq; aquarum congregationē mare appellare. Quod ex Plinio libro 5.capitul.15. Ioſepho libro 18. antiquitatū capitulo quarto, conſtat. & eſt gloſſ.ad id præſtantiſſima in pręcitata l. pœna. Et mirum in modum idem profeſſus adnotat Cælius Rhodignus libro 14. lectionum antiquarum capitulo. 13.& Pomponius Mela libro ſecundo,capit. quarto. & omnium diligentiſſimè Exeſiphus explicat de excidio. Hieruſalem libro quarto capitu.16.& apud noſtros idem exiſtimat Bart.in tract.de Inſu.in princip. Vnde etiam illud Ciceronis in oratione pro Sexto Roſc. loquentis de pœna parricidarum, quos lex Romanorum inſui iubet in culeum viuos, atque ita in flumen deijci,noluerunt nudos in flumen abijcere,ne cùm delari eſſent in mare, ipſum polluerent,quo cætera violata ſunt, expiari putātur:& illud quoque Catulli ad Gellium de profano quodam & inuſto,

Quid facit

Quid facit in patrum, qui non ſinit eſſe maritum.
Et qui ſcis quantum ſuſcipiat ſceleris,
Suſcipit ò Gelli quantum non vltima Thetis,
Nec genitor nimpharum abluit oceanus.

Nouaque conſideratio aſſignari poteſt in huius criminis punitione, ob quam cauſam parricida in mare ſiue fluuium eijciatur: ſiquidem cùm aquam omnium rerum principium eſſe fateantur, Thales Mileſius è ſeptem Sapientibus vnus, vti exiſtimat Tullius libr.1. de natura Deorum, Vitruuius libr.2. capit.2. Iuſtinus in admonitorio gentium, Lactantius, libro 1. capi.5. & lib.2. cap.10. Plutarchus de placitis philoſophorum libro 1. cap.3. Tertullianus libr.1. aduerſus Marcionem, Euſebius de prçparatione euangelica libro 1. cap.5. hicque accedit Galenus in libr. de hiſtoria philoſophorum, & Auſonius air carminibus,

Mileſius Thales aquam qui principem
Rebus creandis dixit.

Itidem ex Homero libr.4. Illiados conſtat,

Oceanumq, deorum generationem & matrem Tethym.

Et rurſus eodem libro,

Oceanus qui generatio omnibus factus eſt.

Ex Virgilio libro 3. Georgi. *Oceanumque patrem rerum.* Et inibi Seruius explicat ideo vocari, quod ex eo omnia gignuntur & originem ducunt. Quo fit, parricida in mare iactatur, vtpotè ingratus patrem interimendo ad rerum principia redeat, vtpote immemor tanti beneficij, eò maximè cùm ingratus filius patrem interimens cenſeatur. & Menandri eſt ſententia ab Auſonio tradita,

Ingrato homine peius nihil erat.

Vt non immeritò ingrati apud Perſas ſeueriſſimè plectãtur, vt prædixerit Xenophon in Pedia Cyri, lib.1. explicat Tiraquel.9. lege connubi. numero 20. eſt ſiquidem naturalis quędam obligatio, vt eos diligant, à quibus gubernantur, quod non modò in hominibus cernitur, qui rationis compotes ſunt, verum in brutis animalibus, quæ nullum cum ratione commercium habent, Xenophon tamen Socraticus ingratiſſimum omnium animalium in rectorem ſuum hominem eſſe ſentit, quando nullum aliud animal inſidioſum eſt ei, quo alitur, nec fructus abnegat præter hominem Anſeres nutritores ſuos adeò amant, vt quaſi ſapere

pere & intelligere videantur. Scribit ſanè Suetonius in Auguſto cap. 33. pœnam iſtam culei minimè ſolere inferri parricidis, niſi & hi confeſſi fuiſſent hoc ipſum crimen. Multa pleraque id genus alia de parricidis congerit Ludouic. Carr. in pract. crim. §. homicidium. num. 128.

Ceterùm Modeſtinus exiſtimat huius criminis reos beſtijs eſſe obijciēdos, ſi non ſit prope fluuius vel mare, in quod iactentur dicta l. pœna. & Paulus in receptis ſententijs, libr. 5. ad legem Pompeiam, refert pro regionis qualitate parricidas vel beſtijs obijci ſolitos, vel viuos exuri. Et Thomas Grammaticus in conſilio 57. ad finem. & Ludoui. Carrerius loco præcitato, num. 147. quam pœnam intelligendam eſſe exiſtimo in ijs paulò anteà citatis, longè quidem aliter in alijs conſanguineis ac affinibus lege Cornelia de ſicarijs teneri, iuxta l. 3. ff. de ſicarijs. tametſi hodie nulla adhibita iuris differentia quo ad omnes eadem pœna infligitur. l. 1. C. de patribus, qui filios ſuos diſtrax. Bartolus, & Hippolytus in l. j. ff. de parric. & huius ſententiæ authores habeo Abb. in cap. 1. eod. tit. Ang. in tract. maleficiorum, verſ. ex interuallo. Bonifac. in rub. de parric. tametſi Bal. & Salic. in præcitata l. 1. adſtipulentur eam pœnā minimè noſtra tēpeſtate in vſu eſſe, quinetiam reos huius criminis lacerandos dari in his tamen regnis vſu receptum eſt: & praxis obſeruat legem Partitæ, quòd mittatur in culeo cum his animalibus paulò antè citatis: in cuius criminis punitione reus criminis interficitur, à vita diſcedit, cadauerque eius vtpotè pœnam legalem ſuſtineat, in culeum vtique mittitur.

Parricidas canibus lacerandos dari.

Quibus & illud ſubijciam, huius criminis reus eccleſiaſtica ſepultura carere, vti hac in re probat textus in præcitata l. vnica ad finem. C. de his qui parentes vel liberos occid. vbi Imperator in hæc verba ait, Vt omni elementorum vſu viuus vareat, & cælū ſuperſtiti, terra mortuo auferatur. Ad quod multum adnotant Baldus & Salicetus, inibi Bartolus, Alexander in l. 1. ff. de parricidijs, quibus accedit Ludouicus Carrerius, loco & numero prǽcitato, & Antonius Gom. in tomo 3. delictorum. cap. 3. num. 3. ad finem. & praxis id obſeruat. Siquidem in mare vel flumen deijcitur, reus vt inde in perpetuum non extrahatur.

Parricida filijq; eius parentibus non ſuccedunt.

Rurſus huius criminis reus nec eius filij ſuccedunt occiſo ſed fiſcus, vt exiſtimat Bart. in l. fin. ff. ſi quis aliquem teſtari prohi-

prohibuerit. Itidem in l. cùm ratio.§.fin.ff. de bonis damnat.Baldus in l.hæredem.ff.de his quib. vt indig. & in l.eam quam.5.colum.C. de fideicommiſſ. quibus accedit Ioannes Andreas in Specul.tit.de ſucceſſ.ab inteſt.2.rubr.Barto. in l. codicilli.§.matri.ff.de legatis ſecũdo.& in l.1.col. vltima.ff. de hæred.inſtitu.& huic ſententiæ ſe ſubſcripſit Bonifac. in tit.de bonis malefac.4.colu. & omnium diligentiſſimè Bologn.conſi.16.& rurſus 162.Anan.in conſil. 62. apud quos longa eſt huius quæſtionis diſceptatio.

His ſanè præmiſſis inſignis admodum eſt ratio huius
10 punitionis: parricida aſperrimum † ſanè crimen committit ſibi naturam ſimilem trucidare, ea ſanè ductus ratione, filium corporis patris partem eſſe, ſicuti cõſtat ex Ariſtotelis libro 5.Ethicorum,cap.5.& iuris conſtitutio annuit in l.cũ ſimus.de agricolis & cenſitis.libro 11.l.fin.C. de impub.§.ei verò.Inſtit.de inutilibus ſtipulat.argumento optimo deſeruit textus in l. qui iuraſſe.ff. de iniurijs.l. iſte quidem . ad finem.ff. quod metus cauſa. Baldus in conſilio 234. decretum magnifici.colum.1.volum.1. patriſque & filij vna caro eſt.cap.hac authoritate.35.diſtinct.gloſſ. in capitul. ſtudeat. verſicu.ſui.54.diſtinct.capitu.ſuper eo.de teſtibus.cenſet patrem & filium vnam eandemque perſonam eſſe.gloſſ.in ca. tibi domino.in verbo,& iuuare.63.diſtinct.glo.in capitu.4. de pœnit.diſtinct.3.Baldus in l.2. ad finem.C. de legitimis hęred.& argumento optimo deſeruit text.in l.fin.ff. de vſufruct.Franciſ.Auiles ex nouioribus in capi.1.prætorum. nu. 1.in verſicu.nihilominus.& Paul.Caſtren.in conſil. 264. in præſenti cauſa.colum.3. lib.2. vbi exiſtimat carnem filij eſſe veluti carnem patris auctam, ita quidem tametſi nouus homo efficiatur propter nouam hominis animam, minimè tamẽ dicitur primus homo omnino extinctus poſt eius mortem, idem decantant carmina Ouidiana ad Macarium.

Cum mea me coram Syluas inimicus in altas
Viſcera montanis ferret edenda lupis.

Ac deinde paulò pòſt ait.

Diripiunt auidæ viſcera noſtra feræ.

Et Dido ipſa Ouidiana ad Aeneam.

Forſitan & grauidam Dido ſcelerate relinquis,
Parſque tui latitat corpore clauſa meo.

Quibus concinat Hieronymus aſſeuerans liberos viſcera paren-

parentum eſſe:is,inquam,in Epiſt. Pauli ad Philemonem,& apud Saxonem hiſtoriæ Damnicę, libro 7. inquit Synaldus, ſuos ipſius liberos à ſe nón eſſe diuerſos, quem ſuę generationis authorem habuerunt. Quibus veluti vnum corpus à natura tributum videtur,& conſtat ex Stobęo, ſerm. 77. vbi ex Theogoni ſententia dicentis,

Nihil inter homines patre & matre præſtantius.
Habetur illis ò Cyrne qui ſanctam curant iuſtitiam.

Et ex Euripide,

Quiſquis in vita ſua parentes colit,
Hic & viuus,& defunctus aliis charus eſt.

Et Heraclides ait,

Nihil eſt generatrice ſua prole ſuauius:
Amate matrem o liberi:non enim eſt amor
Vllus huiuſmodi,& qui ſuauius amatur:
Parentum gratia mori honeſtum eſt:
Tu qui a parentibus enutritus es,
Meritò ſimilem eis gratiam retribuis.

Et Antiphonis ait,

Nam qui quod fieri in patrem conuenit,non facit
Hic omnes deos contemptui habet:
Patrem enim vincere dedecus eſt,
Victę autem gloria paratur victorialis.

Et Pythagoras ait,Parentes honora,& qui genere tibi proximi ſunt. Et Plato libro 2. ait, Parentes negligere, nec Deus, nec homo mentis compos alicui vnquam conſulet.& Pitacus filium admonens ne cum patre in iudicio litigaret, his verbis vſus eſt: Si patri iniquiora dixeris, damnaberis: ſin ęquiora, vel ob iſtud damnari dignus es. Et Plato cùm vidiſſet, quendam erga patrem ſuum faſtuoſius agere, non deſinens dixit,adoleſcens vt illum contemnere, cuius gratia altum ſapere,& pòſt plurimi facere oportet parentes. Itidem Plato 4. de legibus ait, Viuentium cultus parentum, quibus fas prima & maxima de vita omni antiquiſſima deuictorum perſoluere:Putare enim quiſque debet, omnia quę poſſidet eorum eſſe,qui genuerunt,& educarunt, ita vt hęc omnia pro viribus miniſtrare debeat. Primùm quidem externa bona,deinde etiã corporis,poſtremò, quæ ad animum pertinent.Hęc omnia.videlicet,mutuo delata perſoluens,& pro curis doloribusque priſcis,parentum in ſenecta,recentes reddens,

reddens, quando maximè indigent: in verbis quinetiam per totam vitam parentes venerari maximè decet. & Pythagoras inquit, contemptus parentum, peccati genus eiuſmodi eſt, quod in viuis, ſimul atque defunctis diuinitus damnatur, ab hominibus odio habetur, & ſub terra in loco impiorum vna cum reliquis improbis perpetuò punitur à iudice, & infernalibus dijs, quibus his rebus inſpiciendis deſtinati ſunt: deos equidem arbitror (inquit ille) ſi contemni parentes viderint, haud quaquam id eſſe toleraturos. Quamobrem, & viuos, & mortuos colere par eſt: maius enim inter homines peccatum admitti nequit, quàm erga parẽtes impietas. Honeſtiſſima enim eſt imò diuina parentum facies, & aſpectus, cultusq; eorum tanti fieri debet, quanti nec ſolis fit, nec omnium ſyderum, quæ gratiſſimas cæli choreas conſtituunt: aut ſi qua alia res, iſtis maior alio quàm æſtimatur. Et ex Philemonis ſententia conſtat.

Parentes in primis honoribus afficias,
Parentes amato quàm conſtantiſſime.

Et Temiſtocles ait,

Non audis, quantam gloriam ſibi diuus Oreſtes peperit apud omnes homines, occiſo illo, qui patrem eius interfecerat.

Et Euripides.

Amo autem genitorem, mortalium omnium maxime, quòd mihi glorianti, non inuideas.

Et filij exiſtimare debent ſe in domo patria, veluti fano quodam æditùos, & ſacerdotes, ab ipſa natura creatos, & cõſecratos eſſe, vt parentum cultui, operam darent. Et Xenophon. lib. 2. de fac. & dictis Socr. aſſeuerat, ꝙ ſentiens aliquãdo ſuum filium Lamprocleum, qui maior natu erat, matri ſuæ iratum, ait: Conſidera illos, qui beneficijs acceptis non reddunt gratias, cùm poſſent, ingratos appellant: Hos verò ingratos cum iniurioſis connumerandos eſſe puto. Quibus ſanè rationibus dubioprocul conſtat filios interfectores parentum hac culei pœna meritò afficiendos eſſe.

Quæ omnia intelligenda eſſe exiſtimo, vſqueadeò lo-
11 cum ſibi vendicare, & huius † criminis reum culei pœna pu-
An parricida pœna afficiatur mandans. niri, in extraneo mãdante filio, vtpotè patrem interficiat. Siquidem mandans hac parricidij pœna afficiendus eſt, ſicuti Cæp. opinatur in conſ. 36. Et Lud. Carr. loco prçcitato, nu. 129. Et quid ſit cenſendũ verſa vice, vtpotè ſi filius mãdat alteri

teri extraneo,vel filio auxilium præſtat quilibet alius, an immunis ſit à parricidij pœna? explicat Ang.in tract. malefic. ver.edito maleficio 3.col.verſi.quid econtrà. Ioan. de Arno. in 5.cautela,& Carr.loco paulò antè citato.

Proximæ quæſtioni & illa accedit, quæ doctorum capita torquet, an † filius baſtardus huius criminis reus hac pœna 12
teneatur:& teneri,qui patrem naturalem occidit, ſicut ſi patrem naturalẽ & legitimum occidiſſet,aſſeuerat Bar.& Alex. in l.§.quia ſemper. aliàs eſt l. quia ſemper ff. de in ius vocan. per tex.inibi,cùm natura omnibus ſit communis.Cin.Bal.in l.quiſquis C.ad leg.Iul.maieſt.itidẽ Bal. in l. cùm acutiſſimi C.de fideicom.& in c.1.ſi de feudo fuerit controuerſia.col.x. Bal.in l. ex hoc iure ff. de iuſt. & iure. & in l. hos accuſare §. omnibus ff.de accuſ.Bar.huic accedit ſententiæ in l.fin. C. de natur.liber. & inibi Bald.itidem in c.per tuas. extrà de prob. &,in c.nulli.extrà de reſcrip.Imola in l.ex facto §. ſi quis rogatus ff. ad Trebel. Ex quorum doctorum catalogo conſtat hanc eſſe cõmuni conſenſu receptam ſententiam:longè quidem aliter exiſtimant doct. in filio inceſtuoſo patrẽ occidente lege Pomp.minimè teneri,ſicuti explicat Imola in d. l. ex facto §.ſi quis rogatus. Alex.poſt Bar.in l. diuus ff. de parric. Alex.conſi.143.volu.2.col.vlt.quibus accedit Par. de Put.in tract.ſynd.char.18.ver.adulteriũ.ad fi.& Lud.Car.loco præcitato,& Iaſ.in §.pœnales.Inſt.de act.n.61.Et hãc ſnĩam verã eſſe exiſtimat Bal.in d.l.ex hoc iure.& Girar.de Petraſan. in ſing.2.& Lud.Car.in prac.crim.præcitata,n.143.quinetiã legẽ de parricidijs locũ ſibi vendicare, ẽt in ſpurijs, teſte Bal. in c.1.§.naturales.ſi de feu.fuerit contro.inter dom. & vaſal. cuius meminit idẽ profeſſus Alex.in d.l.ex facto § ſi quis rogatus ff.ad Treb.nu.43.Fortun.Garſ.in trac.de vlr.fine, illat. 7.ex nouioribus,Did.à Couar.de ſponſ.2.par.c.8.§.6.n.2.Lõgè † quidẽ aliter,ſi pr̃ filiũ patriæ proditorem interfeciſſet,vel 13
ciuitatis.Quo fit ceſſare legẽ Põpeiam,de parric.l.1.ff.eod.l. minimè ff.de rel.& ſum.fun.gl.inibi & Bar.paſſimq; doct.gl. in c.fortitudo 24.q.3.Abb.in c.peruenit.1.col.de immu.eccl. Girar. de Petraſ.loco paulò antè citato, tametſi ab hac ſnĩa diſcedat Cęp.conſi.5.& pleniori trademus manu infrà n.26.

Quibus & illud ſubijciam † hanc parricidij pœnam mini- 14
mè locũ ſibi vendicare in patre filiũ bannitũ occidente, ſicuti hac in ſpecie ꝓbat tex.in præcitata l.minimè.Sal.in l.j.C.de

patr.

patr. qui fil. ſuos diſtrax. Girard. de Petraſancta in præcitato ſing. 2. Ang. in tract. malefic. in verſi. ex interuallo. Hippol. in l. 1. §. prȩtereà. ad leg. Corn. & in l. diuus. eo. tit. & in ſing. 120. incip. iure ſanguinis. & in conſi. xj. & ante hos Barto. in d. l. minimè. & omnium diligentiſſimè Nellus in tracta. bannit. 3. part. 2. tempor. quæſtio. 53. & inibi explicat, ſitne immunis quiſpiam fratrem bannitum occidendo? & à pœna eſſe immunem exiſtimat Bart. in l. poſtliminium §. filius ff. de capt. & inibi Alex. & huic ſententiæ accedit For. in l. ſcientiam §. qualiter ff. ad leg. Aquil. Angel. in authent. de inceſtis nupt. in princip. Ioan. de Portona, in l. qui ſeruum ff. de verb. oblig. & Angel. in conſil. 223. Paul. de Caſtr. in l. 1. §. ius autem ff. de iuſt. & iur. Abb. in conſil. 104. Nellus in d. tract. 2. part. 2. temporis q. 10. Ioan de Arno in Epitome 66. & rurſus in ſoliloquio 66. quod intelligendum eſſe exiſtimo, ſi ſanè frater ſit bannitus pro læſæ maieſtatis crimine aut proditionis patriæ: longe quidem aliàs, ſicuti hac in ſpecie declarat Ang. & Io. de Portona. & Paulus de Caſt. locis prȩcitatis. Cȩterùm
15 alius eſt caſus, in quo † filius immunis eſt à parricidij pœna, vtpotè ſi pater contra ſidem Chriſti veniret, vel verſa vice, rei facti immunes ſint à punitione huius criminis, ſicuti explicat Alex. poſt Bart. in dicta l. minimè. & in l. ſi quis à liberis §. parens ff de liber. agnoſcen. & neoterici doct. in l. quamuis. cum ſequen. ff. ſolu. matri. Curtius poſt Pau. de Caſt. in d. §. ius gentium. Alius ſubijcitur caſus, in quo filius parricidij pœna immunis eſt, ſi filium expoſuerit, ex Girard. ſingul. 2. Alius ſubijcitur caſus in ſocijs criminis, teneri, tametſi filij non ſint: ſiquidem extraneus mandauerit filio, vt patrem interimat, hac criminis punitione teneri de parricidio, vti in ſpecie profitetur. tex. eſt in d. l. vtrum ff. ad legem Pomp. de parricid. ad fin. quem pro ſingulari adnotat ibi Alber. cui ſimilis in §. alia. prȩcitato, & inibi Faber, & regia l. 12. titul. 8. parte 7. Cȩpola in conſil. 36. Quid econuerſo, ſi filius prȩcipiat extraneo, vt patrem occidat, vel ſi auxilium, opemve prȩſtet filius ad patris occiſionem. Quo in negotio omnino eſt videndus Ang. in ver. dicto maleficio. col. 3. ver. quid econtrà. & ſatis diligenter Ioan. de Arno. in 5. caut. Et illud obiter
6 annotandum eſt, non ſolùm † occiſores parentum, quinetiam conſcios ac participes huius ſceleris hac teneri pœna, vt argumento optimo deſeruit text. in d. l. vtrum ff. de parric. & Boni-

& Bonifac. loco paulò antè citato. Quibus & illud adjiciam, ſi ſanè filius delictum ſciat committendum contra parentes, vel verſa vice, parens contra filios vel deſcendentes: ſi hoc nempe delictum non reuelauerit, & non obuiam ierit, tenebitur vtique de hac criminis punitione parricidæ, perinde ac ſi ipſe verè delictum perpetraſſet: text. eſt ad id præſtantiſſimus in d. l. vtrum. & inibi paſſim doct. & in §. alia deinde lex. Inſtitu. de publ. iud. & huic ſententiæ nouiſſimè accedit Anto. Gom. c. 3. delict. nume. 4. Ex quo iuris appendix deducitur: ſi † quiſpiam ſciat delictum committendum contra rempublicam regemue, minimeque reuelauerit, in læſæ maieſtatis crimen incidere conſtabat l. vtrum ff. de parricid. 17
ita ſcriptum reliquit: Si quis ſciet in perſonam principis cædem præparari, & non reuelauerit, perinde teneri, ac ſi ipſe conſpiraſſet, quia lex Pompeia talem ceu conſcium puniri iubet. Sic apud Q. Curtium lapidibus obrutus fuit Philotas, qui coniurationem Alexandro magno non reuelauerat, qui fidem iudici non habuerat: atque in crimen læſæ maieſtatis incidere conſtat, perinde ac ſi verè alter commiſiſſet, vti argumento optimo deſeruit text. in l. quiſquis §. id quod C. ad leg. Iul. maieſt. & in l. vnica §. cæteros autem C. de rap. virg. text. ad id præſtantiſſimus in l. 1. §. occiſorum ff. ad Syllan. & in l. ſi quis fortè ff. de pœn. Batt. & cōmuni conſenſu doct. in præcitata l. vtrum. quod ipſe intelligo, ſi ſanè ſciens delictum committendum, id vtique probari poſſit. Longè quidem aliàs, ſicuti exiſtimat Hippol. in præcitata l. vtrum ff. ad leg. Pomp. de parric. apud quem longa eſt huius quæſtionis diſceptatio: nec eſſet quidē os in cœlum ponere, vtroq; in caſu omnino aſtrictum eſſe reuelare, tametſi probari non poſſit delictum: ſiquidem quod in ſe eſt, vtique facit: & cùm ſit teſtis legitimus, vnus vicem ſemiplenæ probationis obtinet: ex qua quidem huius criminis reus capi poteſt, & ſubijci torturæ: tametſi regulariter in omnibus alijs delictis minimè quis ex ſola ſcientia delicti tenetur reuelare, quin etiam ſi delicti tempore commiſſi præſens ſit, minimè tñ tenetur obuiare delicto, ſicuti probat gloſſ. paſſim ab omnibus recepta in l. culpa caret ff. de reg. iur. tex. in l. metum la 3. §. licet ff. quod. met. cau. & inibi Bar. Alb. & doct. Salic. in l. quiſquis §. id quod C. ad leg. Iul. maieſt. quod ipſe intelligo, ſi perſona extranea ac priuata ſit: longè quidē aliter, ſi ſub ſua poteſtate

ſit, vtpotè filius, ſeruus, vel perſona ei ſubiecta, in quem delictum committendum erat: ſiquidem eo caſu tenetur vtiq; reuelare, ac delicto obuiare, ſicuti hac in ſpecie probat text. in l. 1. §. ſed in eo. & in §. occiſorũ ff. ad Sylla. & inibi ad id multũ not. Bar. & paſſim doct. regia l. fin. tit. 3. part. 7. & inibi Greg. Lup. in l. 1. illius l. gloſſemate, hac vſus diſtinctione: Si ſanè domini ſint in vltimo vitæ periculo conſtituti, debent vtique ſubuenire, clamore, armis, alioue quouis modo ad necẽ vſq; ſicuti conſtat in l. cùm dominus ff. ad Sylla. liberi tamen homines famuli pretio conducti, tametſi poſſint ſe morti pro dominis exponere, minimè tamen ad id coguntur, ſicuti eſt ſententia Baldi in l. 1. col. 6. 2. lect. C. vnde vi. explicant doct. paſſim in l. 1. §. hoc autem ff. ad Sylla. aſtricti tamen ſunt defendere eos, ſicuti regia lex præcipit inibi, *amparando los con las armas, o poniendoſe en medio de aquellos que los quierẽ matar:* idq; conſtat iure communi, in l. 1. & 3. ff. ad Syllan. & Azo in ſum. C. de his quib. vt indig. col. 3. & eſt tex. in l. cùm dominus. & l. 1. §. hoc autem. ad fin. ff. ad Sylla. ac proinde liberi homines famuli hac defenſione vſi à delicti pœna immunes ſunt, & vtique excuſantur l. 1. §. excuſantur ff. ad Syllan. & præcitata l. fina. partitæ ibi, *quando otra auida.* Quibus etiam conuenit adnotare: Si quiſpiam delictum perpetrauit ad vindictã alterius, ſi ille non prohibuit, vel vtiq; delictũ reuelauerit, tenebitur vtiq;, ſicuti exiſtimat Io. Fab. in §. j. Inſt. de noxal. quod intelligunt doct. in exteriori foro, longè quidẽ aliter in interiori: ſiquidẽ tunc obuiare quidẽ delicta tenetur, probat text. in c. ſicut dignum. de homic. & nos alio celebri loco pleniori manu trademus. Ad id etiam pertinet inſignis admodum & perplexa quæſtio: Si ſanè frater, vel quiuis alius conſanguineus collateralis ad quartũ gradum vſque, ex ſola ſcia minimè teneri pœna ordinaria, ſed alia mitiori, vtpotè exilij, & extraordinaria iudicãtis arbitrio, vt maximo apice deſeruire

An teneatur quis obuiare delicto.

18 videtur tex. in l. 2. ff. ad leg. Põp. de parric. & inibi glo. & doct. expreſſim adnotant. Ad hæc plurimum conducit: Si † ſanè filius patrem interimat ſpiritualẽ, hac parricidij pœna afficiendum eſſe conſtat ex Bar. in l. diuus ff. de parric. & inibi Alex. ad ambas (vt aiunt) explicat aures. Itidẽ Alex. conſi. 143. 2. vol. ad ſi. Paris de Put. in tract. ſynd char. 18. ver. adulterium. in ſi. Hippol. dilatando chartas cum plurimis remiſſionibus in ſing. 215. itidem in præcit. l. diuus. And. Tiraq. in l. ſi vnquã. n verſi.

Filius patrem ſpiritualem interimens, parricidii pœna afficiẽdus eſt.

in verſi.ſuſceperit liberos.nu.22.pag.464.C.de reuoc. donat.
Rurſus,quod hic menti occurrit adnotandum,viſum † eſt 19
reum huius criminis eſſe filium ementem venenum, vtpotè vt patrē occideret,tametſi non voti compos euadat,nec dare potuerit,in labem huius criminis parricidę incidere d.l.1.C. eod.§.alia.Inſtit.de publ.iud.Carrer.nume.128. paulò antè citato,eademq; pœna afficiendus eſt medicus, qui dolosè ac ſcienter filio dederit venenum vt patrem interimeret, lege Pompeia parric.teneri,ex l.2.ff. de parricid. ſecundum vnum intellectum doct.inibi l.3.§.1.ff. de ſicar. Cæterùm hoc in negotio paſſim controuertitur, ſitne † huius criminis reus, 20
ac de parricidio teneatur creditor mutuans filiofamiliàs pecunias ſcienter ad emendū venenum,vt patrem interficeret, vel ſanè cum ęre alieno commodato operam det occiſioni parentis,hac pœna teneri,ſicuti exiſtimat tex.ad id præſtantiſſimus in l.ſcienter ff.de parrici.& an ſit id tenendum in fideiuſſore, proxenetaue ſcientes ad id pecunias eſſe commodatas,teneri aſſeuerat Boniſac.in rubri.de particid.quod ſanè intelligo morte ſecuta:longè quidem aliter, mitioriq; pœna afficiendi ſunt,ſi mors vtiq; non ſequatur,vt aſſeuerat hac in ſpecie Salic.in d.l.1.C.de patr.qui fil.diſtrax.Tametſi Bar.in pręcitata l.1.ff.de parric.prorſus contratiū exiſtimet,& accedit Fel.in tract.de conatu.& Ang.in glo.ex interuallo. Cęp. conſi.vlt.aſſeuerantes ad huius criminis punitionem, delicti conſummationem requiri,non tamen ſolam delicti attentationem,vt explicat Bar.& Alex.in d.l.vtrum.& omnium diligentiſſimè Hippo.inibi. Ad id etiam pertinet quod paſſim quęri ſolet, hac † eadem pœna afficiendos eſſe, monachum 21
minimè reuelantem tractatum ac machinationem in Abbatis mortem,& vaſſallum in domini mortem: itidē in ſciente tractatum contra principem,rempublicam,patriamue,& ciuitatem, contra Papam, aut eccleſiam, ſiquidem omnes teneri conſtat ex Bar.in d.l.vtrum.longè quidem aliter in cęteris ex ſimplici ſciētia profitetur Ang.in d.l.frater.Ang. Aretinus in §.interdum.Inſti.de hęred.quæ ab inteſt.defer.Hip. in ſingul.164.& in pręcitata l.vtrum. quibus accedit Angel. tract.maleſic.in verſicul. *che hay tradito la tua patria*. verſicul. quod crimen.& inibi Ang.profitetur Bart. animā in tartaris cruciari ex hac doctrina, ſiquidem in talibus criminibus ex ſimplici ſcientia minimè teneri pœna capitis.Felin.in cap.de
Z 2 cætero.

cætero.col.vlt.de re iudic.itidem in capit.quanto. de ſenten. excom.& in cap.2.de hæret.& pleniori manu in capitu.1. de offic.deleg.& inibi Decius, & in reg. culpa caret.de reg. iur. ff.Alexan.& Hippol.poſt Bart.in d.l.vtrum. & ſatis diligenter Decius conſi.xj.apud quos id ſatis definitum eſt.

22 Cæterùm alia in quæſtione negotium nobis fuit: Si † quiſpiam iudicem ciuitatis, officialemue interemiſſet, pœna parricidij puniendum eſſe conſtat ex Cino in l.ſi non conuitij C.de iniur.Bald.in l.fin.C.de incol. Diligenti ſtylo explicat Paris à Put.in traƈt.ſyndic.charta 82. verſicu. ciuilitas 2. colum.is idem inibi traƈta. de offic. ſyndic. verbo, officialis. verſicu.finito ſtatuto.& rurſus in princ.traƈt.de offic. ſyndic. verſic.per ſyndicatores. Quod ſanè intelligo, ſi ciuitatis magiſtratum occidiſſet propter iniuriam interfeƈtori irrogatam. longè quidem aliter, tunc ſiquidem grauiori pœna afficiendus eſt, quia læſæ maieſtatis crimen inſuper committit, vt profitetur Batto.in l.ſi hoſtes ff.de capt.& poſtlimi. reueſ. & iſtius ſententiæ ea poſſet aſſignari ratio: quia iudex patris loco cenſendus eſt, vt eſt tex.in authen. de manda. principium §.tale.ibi paternum.collat.3. Alius ſubijcitur caſus, huius criminis reum lege Pompeia de parric. puniri, epiſcopum interficiendo, ſicuti hac in ſpecie exiſtimat Ioan. Fabr. in §.alia.Inſtit.de pub.iud. & eccleſiæ omnia bona applicanda ſunt,quæ criminis reus ab ipſa eccleſia habuit,tex. eſt in c. ad aures capi.in quibuſdam.de pœn.& in ibi gloſ.in verbo, ad hæredes.tex.in clem.ſi quis ſuadente.de pœn. Quibus in locis id vnum conſtitutiſſimum eſt, homicidam epiſcoporum amittere omnia quæ ab eccleſia habuit vſque ad quartum gradum. His omnibus accedit, ꝙ ciuitas, quæ proprium epiſcopum occiderit, licet omnes ciues nec p ccati, nec criminis rei ſint, priuantur honore & dignitate epiſcopali capi.ita nos 25.q.2.cuius meminere Bal.in l.ſi nondum C.de fur.Iaſ. in l.2.col.2.C.de inoffic.teſta.id intelligens, quando is epiſcopus erat iam conſecratus:hæc enim pœna temporalis eſt, & ideò ex cauſa iuſta poſſunt innocentes etiam pati.

Pena interficientis Epiſcopū.

23 Alius etiam caſus eſt, ſi ſanè libertus † patronum occiderit, hac parricidij pœna teneri, vt eſt omniũ ad hanc rẽ præſtantiſſimus Iuriſc.Benulcuij text.in l.hos accuſare §. omnibus. in verſi.item nec lege Pompeia.de parric. ff. de accuſar. Et vt obiter agam,hinc perpendi poterit appellatione patroni non

tantùm

tantùm ſignificari, qui ſeruum manumiſerit, qui poſteà libertus eius dicitur. in qua ſignificatione hic ſumitur, & conſtat ex eod. tit. de iure patron. de quo & Plautus in Aſinaria:

Magis decorum eſt.

Libertum potius quàm patronum onus in via portare.

L. vlt. verſi. ſi verò quidem. C. de teſtam. manumiſ. nec me latet in noſtris legibus patronum aduocatum dici. l. quiſquis. in princ. C. de poſtul. l. 1. C. de aduoc. fiſci, patronus fiſci dicitur, & alibi ſępe ſumitur, tametſi Aſconius Pedianus in Diuinationem Tullij, inſignem differentię rationem tradit, dicens hoc intereſſe inter patronum & aduocatum, quod qui alterum defendit in iudicio, aut patronus dicitur. ſi orator eſt: aut aduocatus, ſi ius ſuggerit, aut pręſentiam ſuam amico commendat. Et eſſe diſcrimen inter patronum & aduocatum oſtendit ſummus Pontifex in capit. in quibuſdam. extrà de pœnis. Patroni apud Romanos erant, in quorum fidem, ac tutelam, & clientelam, ſeſe conferebant: Prouinciales Socij, qui populo Romano ſuberant, vnde clientes dicuntur reſpectu aduocatorum. l. properandum. ad fin. C. de iudic. & id conſtat ex Plutarchi authoritate in Romulo: Patroni illi ſuis clientibus litigantibus in obtinendo iure ſuo, & cauſæ authores & patronos ſeſe prębebant. Cæterùm patroni a Canon. qui beneficia & ſacerdotia fundunt, de quibus titulus eſt in Decretis, de iure patronatus. Poſtremò colonorum reſpectu patroni dicebantur, ſicut definitum eſt ex Vlente & Valētino Imperatoribus, in Codice Thodoſiano, ſub tit. ne colonus inſcio domino, &c. Vbi ſcribitur. Non dubium eſt, colonis arua, quę ſubigūt, vſqueadeò alienandi ius non eſſe, vt ſi qua propria habeant, incōſultis, ac ignorātibus patronis in alteros transferre non liceat. Ex quibus ſanè (ne lector decipiatur) cōſtet quando patronū interimēs parricidij pœna afficiatur: Idē eſſe exiſtimat in Pilato occidēte Chriſtū Saluatorē noſtrū Lud. Montal. de reprobatio. ſententię Pilati, verſ. & hęc ſufficiunt. in verb. & propter hoc Pilatus. Pleraq; id genus alia congerit Lud. Carrer. loco paulo anteà præcitato, filiū criminis huius reū hac pœna teneri, ſiue & legitimus ſit, ſiue ſpurius, per tex. in l. 12. tit. 8. part. 7. & inibi Greg. Lup. huic accedit ſententiæ. ſiquidem tex. ille loquitur per nomina naturalia, & nō ciuilia, *Si el padre matare al hiio, o el hiio al padre.* Et maximo apice deſeruire videntur

Patronos aduocatos dici.

videntur adnotata per Bar.in l.tutelas.ff.de capitis deminu. & frequẽter doct.in l.quiſquis.C.ad leg.Iul.maieſt.& in hac ſpecie idẽ exiſtimat Io.ab Anania,in c.1.col.fin.de his qui filios occiderunt.quibus accedit Bartol.in l. quia ſemper.ff.de in ius vocando.idem profitetur Bart.in l. cùm acutiſſimi.C. de fideicom.Faber in prȩcita.§.alia. qui quidem doctores in ea ſunt ſententia, exiſtimantes idem eſſe in patrino, vaſallo & domino, in epiſcopo. & ſubdito,capitulo & parochiano: Quod in praxi minimè à iudicibus recipiendum eſt, cùm ſit legis pœna,ad alios pleroſq; caſus extendi non poteſt, ſicuti etiã in ea eſt ſententia Greg. Lupus in prȩcitata l.12. litera C.ad fi.De filio tamẽ ſpurio huius criminis reo parricida explicat Bald.in §.naturales. ſi de feudo fuerit controuerſia inter dominũ & agnat.vaſ.& Bart.in l.2.in principio.ff. de accuſat. Fortun. Garſia. in tract. de vltimo fine, illat.7. Quibus & illud addam,an exiſtimandus ſit parricida, quis patris incarcerationem procurauerit vel fratris, explicat Bald.in §. deniq;: quȩ fuit prima cauſa beneficij admittendi. in vſibus Feudorum,& quid de fratre occidente fratrem, an fratricida ſit cenſendus excludẽduſq; ab eius ſucceſſione? explicat Bar. in l.1.& fi.ff.ſi quis aliquem teſtari prohibuerit.& Bal. in d. §.deniq; omnem parricidam priuandum eſſe feudo ac ſucceſſione:& quibus in caſibus vaſallus feudo priuetur, explicat Curtius Senior in tract.Feudorum,in 4.part.à numer.4. vſque ad 82.quorum ſeptuaginta & duos caſus cõgerit omnium diligentiſſimè Matthæus de Afflictis in capi.1.§. item ſi quis feudum.à nu.22.ad fi.vſque.de capit.Corrad.

Hinc perpendi poterit,quod in hoc capite perquàm maximè deſideratur, omittendũ hac in controuerſia non eſt, pa-
24 tres, qui† filios occiderũt apud Aegyptios nõ eadẽ pœna afficiebantur:ſiquidem eis non erat pœna mortis in dicta, ſed tribus diebus noctibuſq; continuis edictũ, vt circa defuncti corpus aſſiſterẽt,publica etiã cuſtodia ſtante:non enim iuſtũ putabãt eum priuari vita qui vitȩ filijs author fuiſſet:ſed potius continuo dolore, factiq; pœnitentia affligi, quo cæteri à ſimili facto auerterẽtur, ſicuti cõmemorat Diodorus Sic.lib. 2.de legibus Aegyp. fol.44. col.2. hodie verò tam quo ad filios quo ad patres huius criminis reos eccleſia differẽtia eadem pęna infligitur ‖l.1.C.de patribus qui filios diſtrax,Bar. & Hippol.cæteriq; ſcribentes in l.1.ff.de parricid. Abb.in ca. 1.eod.

1.eod.tit.Ang.de maleficijs,in verbo,ex interuallo. Bonif.in rubr.de parricid. explicant paſſim doct.in §.alia.Inſt.de publi.iudicijs.omnium. diligétiſſimè Lud. Carretius in practica criminali in §.homicidium.nu.128.pag.230. & nouiſſimè Ant.Gomez.c.2.delictorum,num.3.regia l.12.tit.8. parte.7. & vſq; ad quē gradū iſthęc pœna extendatur,paulò antè declarauimus. Et ratio iſthęc aſſignari poſſet, quare parricidij pœna afficiātur filiorū interfectores propter amorem & affectum parentum in liberos,ſcribitur 2.Reg.18.c.filij mi Ab ſalon,fili mi,quis mihi tribuat, vt ego moriar pro te? & illud Virgilianum carmen libro 1.Aeneidos adſtipulatur.

Omnis in Aſcanio chari ſtat cura parentis.

Nam & apud Quint.Declamatio.ſexta,cui titulus eſt,Pater ille tita proclamat:ò quā graue eſt mori, quātò grauius, quòd ego viuo ſuperſtes fili mi? traditq; Iuſtin.li.10.in principio.& lib.16. de Ptholmeo Aegypti rege, explicat & Eutropius lib.3. Roman. geſt. de Maximiano decantat & Socrates apud Caſſadorū.Hiſt.tripart.li.1.c.4.extātq; pleraque alia exēpla apud Valeriū Maximū,libro 5.tit.7. & id conſtat de Iacob.magnę ſanctimoniæ Patriarcha, vt Geneſ.37.vbi ſciſſis veſtibus indutus eſt ſilicio,lugēs filium ſuum, congregatiſq; liberis eius, vtpotè patris lenirent dolorem, minimè conſolari voluit,ſed vtiq; ait, Deſcendā ad filium meum lugens in infernū.In qua ſpecie ex externis ſcriptoribus Plutarchus vir ſanè in omni doctrinæ genere excellentiſſimus librū peculiarē de hac re ſcripſit,tit. de amore parentū in liberos.Rabbi Moyſes Aegyptius libr.perplexorū,1.cap.Dum ipſe rationem reddit,quæ ſit cauſa, qua lex Moſayca prohibet parentem & filium vno die decapitari. Quibus accedit Baptiſta Fulgoſius lib.5.memorabilium.titu.7.qui eſt de parentum indulgentia in liberos.Cui rei accedit quod apud Euripidem,Andromache filium ſuum vocat vitæ oculum.& cōſtat ex Euripide in Alcmene,Vehementem in liberos amori affectum Deus dedit hominibus & ex Menandro conſtat,

Patris mina non valde terrent:
Suauis eſt pater,pudentior,quàm iracundior:
Filium beneuolentia patris meliorem facit:
Emendandi ſunt liberi,non tam duriter tractando,quàm verbis ſuadendo.

Et ex Euripidis ſententia conſtat,

Vna quædam eſt communis hominum lex,

Et diuinitus inſtitutum, quod aperte iam dico:

Vt videlicet nullum non animal natum ex ſe fœtum amet.

Et Antiphonis ſententia cōſtat Anacharſis Scytha interrogatus, qua de cauſa non operam daret proli: reſpōdit, quia nimis amaturus eſſem. Et pleraque id genus alia conſtant ex Stobæo in ſententijs deductis ex theſauris Græcorum, ſermone 81. & hunc parentum amorem à natura inſitum eſſe, ac proficiſci, eſſeque cōmunem omnibus animalibus. Apollonius Tyanęus apud Philoſtratum lib. 2. adnotat. Quibus adſtipulatur illud Euripidis, Omnibus profecto hominibus filij ſunt anima. Idem exiſtimat Philoſtratus. Quibus maximo apice deſeruire videntur à Cicerone tradita libro tertio de Finibus bonorum & malorum, in hæc verba, A natura ipſa, vt eos, quos genuerimus, amemus impellimur. Et libro quarto itidem de Finibus: Id natura tributum eſt, vt ij, qui procreati eſſent, à procreatoribus amarentur & in tertia actione in Verrem ait: Nihil nobis natura iucundius, nihil charius eſſe voluit, nihil dignius, in quo omnis noſtra diligētia indulgentiaque conſumatur: Quare dum habemus paruos liberos, & incertum eſt, quàm longa noſtrum cuiuſq; vita futura ſit, conſulere viui, ac proſpicere debemus, vt illorum ſolitudo, & pueritia, quàm firmiſſimo pręſidio munita ſit. Et ſecundo de Oratore, ait: Non eſt boni, nec liberalis parentis, quem procreauit, & eduxerit, non veſtire, & ornare, præſertim cùm ſe locupletem eſſe negare non poteſt. Itidem pro Cluentio exiſtimat, is pater eſt amens, qui odit eum ſine cauſa, quem procreauit. Huic etiā accedit ſententiæ poſt reditum ad Quintum, & inibi Cicero ait: Nihil dulcius hominū generi à natura datū eſt, quàm ſui cuiq; liberi. titul. primo Officiorum in hæc ait verba: Commune omnium animantium eſt, coniunctionis appetitus, procreandi cauſa: & cùm quędam eorum, quæ procreata ſunt. Idque pleniori manu conſtat ex Antiphonis ſententia in hæc verba aſſeuerantis,

Cice. lib. 3. de Finib. bonorū & malorum.

Non cùm aliquid in gratiam dilecti filii facio.

Hunc ad me pertinere fructum mihi perſuadeo.

Et Themiſtius in lib. de moderatione ait: Non vos latet, ò viri, amorem in liberos affectum eſſe laudabilem, & longè alium quàm pecuniæ & diuitiarum amorem: at liberorum amor cælitus naturæ alligatus eſt, & planè ab aurea illa in-

fracta

fractaq; cathena pendet, quam natura perpetuò contexens, & obeuntibus naſcentia coniungens, ne in nihilum relabatur, ſibi cauet. Et pleraq; id genus aliâ conſtat ex Stobæo in ſententijs ex theſauro Philoſophorum deductis, ſermone 81. & præter hos non deſunt leges, nec rationes, quę hâc coadiuuent ſententiam: ſiquidem eſt textus ad id omnium præſtantiſſimus in l. nam & ſi parentibus. ff. de inoffic. teſtamento. qui veluti baſis eſt iſtius quæſtionis, inibi, propter votum parentum & naturalem erga filios charitatem. text. in l. iſti quidē. §. vltimo. ff. quod metus cauſa. vbi extat, nihil intereſt, in ſe quis vetitus ſit, an in liberis ſuis cùm pro affectu parentes magis in liberis terreantur, quàm in ſe ipſis l. vltima, in princip. C. de cura. fur. ibi, quis etiam talis affectus inueniatur extraneus, vt vincat paternum. gloſſ. in l. quidam cùm filium. ff. de hæredib. inſtitu. l. nec in ea. ff. de adulte. inibi, pater conſilium capit pro filijs. l. 1. §. taceat. C. de rei vxor. actione, vbi Imperator ita ſcriptum reliquit. Naturalis ſtimulus parentes ad liberorum ſuorum educationem hortatur. Idem explicat Accurſius frequentius receptus, in l. ſi filius. C. de patria poteſt. Qua ductus ratione Accurſ. in præcitata l. vlt. in ea eſt ſententia patrem efficaciori amore filium diligere, quàm ſeipſum: & eſt tex. in §. vlt. Inſtit. de noxa. inibi, quis enim patiatur filium ſuum & maximè filiam, in noxam alij dari? l. amiſimus. §. Lucius, ibi, contra naturales ſtimulos. ff. de excuſat. tut. l. propter inſidias. C. qui accuſ. non poſ. l. pen. §. Iulian. ff. quod falſo tutore authore. inibi, affectu enim magis propēſiori: quin etiam amor vxorius omnibus maior eſſe dicatur, hic tamē cedit amori parentū in liberos, ſi fides adhibenda eſt Accurſ. Bar. Ang. & pleriſq; alijs doctoribus in l. Lucius. ff de vulg. idq; pleniori manu cōſtat ex Titi Liuij ſententia lib. 3. ab vrbe condita: Virginius cōſtanter aſſeuerit ſibi vitā filię ſuę chariorē fuiſſe. Idque conſtat apud Quintil. in declamatione 11. cui titulus eſt, Diues accuſatus proditionis eſt Iulius Capitolinus, explicat Gordian. ſenior. cuius pleriſq; leges in noſtro Codice ſitas eſſe conſtat audita morte filij ſui laqueo, vitā finiuit, & Seneca in lib. de cōſolatione ad Albinam, & Plutarchus in vita Theſęi. & in vita Solonis pleraq; alia extāt exēpla huius rei. Quibus accedūt, quæ cōgerit Ariſtoteles in lib. 11. Et hic. c. 1. & c. 3. apud quos ſatis in definitū extat. Cæterū hic amor adeò à natura inſitus eſt, vt

eſt,vt etiam beſtię pro ſuo partu ita propugnant,ut vulnera excipiāt,nullos impetus, nullos caſus reformident, ſicuti in hac ſpecie ſcribit Cic.libr.5. Tuſculan.quęſt. itidem lib.3.de Oratore ita ſcribit: Ferę partus ſuos diligunt, & nos in libe ros noſtros vti debemus indulgentia. Quibus accedit quod Plin.lib.8.ca.18.ſcriptū reliquit. & Aelianus lib. Hiſtor.animaliū 5.& Appoll. Tyanæius apud Philoſtratū in vita ipſius lib.2.exiſtimat in fœtus proprios eſſe naturalē amorē.Siquidem Elephātes flumen trāſeuntes, ſuos pullos deferūt deſuper.Idē de vrſo, Lupo exiſtimās, & de pāthera & Tygribus, pleraq; id genus alia cōmemorāt. De amore erga filios ſuos Aelianus lib.1,Hiſtorię animaliū,& li.14.de aquila, idē profitetur,ne quid ignarus Bald.in l.1.col.5 ver.expedita eſt.C. vnde vi.ſcribit bruta animalia ſalutē filiorum quādā naturali iuſtitia tueri,ac defendere,idque conſtat ex ſacris ſcripturis 2.Reg.c.17.amare inquiunt animo,veluti ſi vrſa raptis catu lis in ſaltu ſæuiat & Prouerb.c.17.& Oſeæ c.13. Occurāt eis quaſi vrſa raptis catulis quo in loco Hieronym. aſſeuerat inter animalia fera nihil eſſe vrſa ſæuius, cùm catulos amiſerit. Quibus maximo apice deſeruire videtur quòd hoc in negotio ſcriptū reliquit Homerus lib.2.de Leone, inquiens,

Vtque Leo in ſylua ſtabat ſua pignora circum,
Cui manus occurſet catulos nemus inter agenti,
Venatrix accincta virum.

Et iterum libro 2.Illiados ſcriptum reliquit.

Crebra gemens nimium tanquam leo viribus ingens.
Faucibus,abſenti venator ſi catulum audax
Arripuit,denſo in ſaltu dolet,acrè ſequenſque
Deinde nemus verſat,ſcrutans veſtigia,ſi quo
Verſa viri inueniat,rapit illum bilis amara.

Nec ſilētio pręterire licet,ſiquidē & pręter hos,aues pullorum cauſa pleraq; faciūt, veluti aquilę & ciconię, quæ nunquā nidos exeūt, quin lapides illis imponāt.Quòd ſi maritimas etiam buluas cōſuleremus, minimè alicui videri debet Delphinos amare à natura ſuos fœtus: rurſus phoca,quæ voraciſſima eſt, cū vidit filiū à vita deceſſiſſe, infra triduū à cibis abſtinet:& Balena faucibus filios abſcōdit, ſi quo maiorē beluā fugere eos contigerit.Quibus rationibus, nec immeritò parricidij pœna afficiēdus eſt pater, q. ꝓprios interemit filios:qua vtpotè hic amor à natura ſit inſitus.Quod adeo intelligen-

telligendum eſſe exiſtimo,tametſi parentes conſanguineive conuictum & cõfeſſum in carcere exiſtentẽ,& ad mortẽ condemnandum,veneno criminis reũ interfecerint, ſicuti profitetur Bar.in l.1.ff.de ſtatu.hom.Fel.in c.cùm iuramento. de homic.ad fi.& huic accedit ſentẽtiæ Lud.Car. in pract.crim. §.homicidium.nu.146.quod tamen intelligendũ eſſe exiſtimo,ni filius eſſet bannitus,tametſi eũ interimat pater, minimè parricidij pœna tenetur,immuniſq; ſit ab hac pœna,cùm iure & lege poſſet eum interimere impunè;tex.eſt in l.minimè.ff. de relig.& ſump. fun. Salic.in l.1.C. de pat. q. fil.ſuos occid.Bar.in hac ſpecie idẽ aſſeuerat in d.l.minimè. Cæp.in conſi.crimen.5.& Nellus in tract.bannitorum.3.par.2.temporis,quæſt.53.Ang.in tract.malefi.in ver. ex interuallo. ad fi.Girar.de Petraſan.in 2. ſing.Hip.in conſi.11.& l.diuus.de ſicar.itidẽ in ſing. 120.iura ſanguinis.& an liceat fratrẽ bannitum occidere,explicat Alex.poſt Bar.in l.poſtliminiũ .§. filius.de capt.& poſtlim. reuerſ. Quibus nec admodum inuitus accedit Flor.in l.ſciẽtiã.§.qui cùm aliter.ff.ad leg. Aquil. Paul.de Caſt.in l.1.§ ius autem.ff.de iuſt.& iure Abb.in cõſi. 104.quibus accedit Ang.in conſil.223 . itidem in auth.de inceſtis nup.in princ.quo in negotio idẽ exiſtimat Io. de Portona.in l.qui ſeruũ.ff.de verb.obl.& nouiſſimè Io. de Arn. in Epitome 62. itidem in ſoliloquio 66.

Pater interimẽs filium bãnitũ immunis eſt.

Secundò , hunc,† criminis reum pœna parricidij eſſe afficiendum , niſi parens patriæ aut regis proditorẽ filiũ intercemiſſet: vti magno apice deſeruire videntur Ciceronis verba lib.3.de Finibus bon.& malor. Non eſt magis vituperandus proditor patriæ,quàm cõmunis vtilitatis aut ſalutis deſertor propter ſuã vtilitatẽ aut ſalutẽ.Itidẽ pro lege Manilia:Siquidem per proditionẽ & rebellionem , ius agnationis amittere cõſtat,tex.eſt , qui frequentius ad id ſolet adnotari in l.poſtliminij.§.filius.ff.de capt.& poſtlim.reuerſis.Bart.idẽ profeſſus in l.fi.ff.de receptar.And.de Iſer.huic ſententię accedit in c.1.§.de receptatoribus.de pace iuram . firman. in vſib. feud. Matth.de Afflict.in conſtitut.Neapolit. incipiente paterno. Idque conſtat ex Cicer.1.Offic.vbi in hæc verba inquit:Non nobis ſolùm nati ſumus,ſed partim patriæ,partim parẽtibus & amicis.Itidẽ eo.lib.ait:Nõ ſolũ nobis diuites eſſe volumus ſed liberis,ꝓpinquis,amicis, maximeq; reipublicæ . Itidẽ in Læl.ꝓfitẽ: Bono viro nõ minori cura eſt, qualis reſpublica poſt 26

ca poſt

ca poſt mortem ſuam futura ſit, quàm qualis hodie ſit. Et Plato idem ſcribit ad Archytam: Non ſibi ſoli ſe natum homo meminerit, ſed patriæ, & ſuis, vt perexigua pars illi relinquatur. Idem Cicero libro 2. de Finibus bonorum & malorum. Et profitetur Euripides,

Quid enim paterna charius eſſet viro tellure?

Itidem Euripides in Philoctete ait,

Conuenit omni ratione, & arte, amantes patriã, ſalutẽ eius moliri.

Nec fatigeris, dum patriam recuperare ſtudes.

Natale ſolum, vt conuenit, gratiſsimum eſt hominibus, neque verbis eius dulcedinem exprimere poſſim:

Multo enim auro, & opibus antecellit patria ad inhabitandum. prudenti viro. Nam quod natura cognatum eſt, & familiare, neſcio quam ſui dulcedinem mortalibus in vita præſtat.

Et ex Stobęo conſtat ſermone 37.

Beatus ille, qui fortunatus domi manet,
Domi manebit vir vere fortunatus,

Ex Homeri ſententia conſtat.

Vnum augurium optimum, pugnandum eſſe pro patria:

Vos, age, ad naues conferti pugnate, donec veſtrum ictus aut vulneratus mortem & fatum quilibet ſequatur.

Moriatur non enim indecorùm eſt ei defendenti patriam mori.

Idem Odiſſeæ 1. loquens de Vlyſſe,

Caterùm Vlyſſes cupidus vel fumum exeuntem videre, patriæ ſuæ, ſic mori optat,

Quam mihil eſt patria ſuauius, atque parentibus:

O mater ego prudẽs ſimul, ne impudẽs perueni ad viros inimicos

Verùm neceſſe eſt cunctos amare patriam quòd ſi quis ſecus ait, verba funditare gaudet, animum tamen in patriam conuertit.

Et ex Platonis ſentẽtia in Critone definitũ eſt, Patri, & matri, & progenitoribus omnibus patriã eſſe anteponẽdã, atque eſſe venerabilius, ſanctiuſque tum apud deos, tũ apud homines mẽtis cõpotes eſſe patriã collocãdã, colereq́; eã oportere magis, eiq́; obedire, ac rigidius ſe gerẽt, mitius aſſentiri, q̃ patriæ: vi autẽ vti nefas eſt ac ꝑditione, vel cõtra matrẽ, vel cõtra patrẽ, maximè verò omniũ cõtra patriã. Cæterùm cõmunis hæc petitio iuſtiſſima eſt, & ſummo omniũ ſtudio ſuſcipi digna, vt patria, quæ ſemper ſuſcipit, & alit omnes, & quæ nobis maiores noſtros exhibuit, tum ipſa, tum deorũ indigẽtiũ honores, magis ac magis ſemper augeatur. Pythagoras interro

terrogatus hac in ſpecie,quō oporteat ſe gerere erga patriam ingratam:reſpondit,vt erga matrem. Ariſtides interrogatus, qua de re in exilio maximè triſtatus fuiſſet :reſpōdit propter dedecus patriæ malè audientis ſui cauſa exilij . Quibus conuenit quod vulgò circūferri ſolet de Lacone, qui quidem ad regem Perſarum venerat,vt pænas daret propter legatos:demiſſi ſunt,& inſuper virtutis ſuæ gratia à rege rogati, vtpotè ſecū manerent.At qui modo dixerūt,huiuſcemodi patriā relinquere poſſemus?pleraq; id genus alia conſtant ex precitatis authoribus,& oīum diligentiſſimè congeſſit Stobæus ſer. 37.de patria.Deniq; patria velut alter quidā Deus,& primus maximusq; parēs.Quo ſit,qui † nomen ei impoſuit à re ipſa, nō temere patriam noīauit,vocabulo ſiquidem à patre deductō,pronūtiato,tn̄ fœminina terminatione, vt ex vtroq; parente mixtū eſſet.Atq; hæc rō inſinuat patriā vnam optimo quidem iure duobus parentibus colendā eſſe. Præferenda igitur oīno eſt patria vtriuis parentum ſeorſum : & non ſolùm ipſis eam præfert,ſed etiā vxori & liberis,& amicis:& abſoluto ſermone,rebus alijs oībus poſt deos: atque ideo immunis erit criminis reus à parricidij criminis punitione,interimendo filiū patriæ proditorē,regiſve. Ita ſcriptū reliquit Cōſul. in l.1.ff.ad legem Pōp.de parr.& maximo apice deſeruire videt tex.in l.minimè ff.de rel.& ſum.fu.& inibi gl.frequētiori doctorū conſenſu recepta,cui ſimilis in ca. fortitudo 24.q.3. Abb.in ca.perueuit.col.1.de immu.eccl.Petr. Gir. in ſing.2. quod ipſe intelligendum eſſe exiſtimo,ſi pr̄ filiū occidiſſet patriā defendendo.longè quidē aliter Bal.in l. ſi adulteriū cum inceſtu §.libertus ff.de adul.& inibi Alex.poſt Bar.quibus accedū Imo.Ang.& pleriq; alij in l.triticū ff.de ver.obli.& huius ſn̄ia authores habeo Abb.in cōſi.104.Cęp.in cōſi.crimi. 5.ad ſi.Hipp.in l.1.§.præterea.col.9.verſ. alius eſt ēt effectus ff.de quæſt.Eſt iuris gentiū præceptū,vt patriæ pareamus l. vt vim l.veluti ff.de iuſt.& iur.Barb.conſ.34.vol.2.col.18.itidē in 6.Raynal col.4.& rurſus 88.de teſtam.& conſi.10. vol.2. col.3.Cur.Senior conſi.45.col.4.verſi.quia quilibet.& Cæp. de Imperatore militū diligendo.verſi.propter nationē. & in lib.de ſimulat.contract.21.pręſump.Itidē in ſuo libel.de vita & modo viuendi in ſtudio.& Petr.Iacob.in arbore ſucceſſionū,col.9.verſi.item Rex. Alius ſubijcitur caſus, huius criminis reum minimè parricidij pœna afficiēdum eſſe,ſi filius interem-

Pythagora celebris ſententia.

Patria vnde dicta. 27

teremiſſet patrem, deductus in hoſpitali à patre: ſola ratione, ſiquidem ius patrię poteſtatis amittit, conſtat ex l. 2. de infantibus expoſit. ex quo ſumens rationem Bal. in ea eſt ſententia, ciuem in conflictu belli deſerentem ciuitatem, ipſius ciuitatis priuilegium prorſus amittere. idem Bal. in capi. 1. de langui. expoſit. explicat Girar. in præcitato ſing. 2.

Quibus ex cauſis filius exhęredari poterit, ex eiſdem parricidii ius amittitur.

Hinc perpendi poterit ex eadem reſolutione, quod frequen-
28 ter ſolet controuerti, ex eiſdem cauſis, quibus † filius & filia à patre exhęredari poſſunt, ex eiſdem ius parricidij amittere conſtat ex Bar. & Hip. in d. l. diuus ff. de parric. aliaq; iudicantis arbitrio pęna afficiendus erit, ex tex. in d. l. diuus. omnium diligentiſſimè Iaſ. in l. ius autem ciuile. pen. col. ff. de iuſti. & iure. Quibus nec admodū inuitus accedit Hippol. in l. 1. in princ. 20. limit. itidem in l. circuncidere §. ſeruo ff. de ſicar. & in l. ſi quis viduam 5. col. verſi. item faciat ff. de quæſt. Ang. in l. Gracchus C. de adul. & in l. meritò 2. reſponſo. Itidem in l. ſi adulter. & ſatis diligenter Hipp. in d. l. diuus. Quibus quidem caſibus immunem eſſe à parricidij pœna, ſicuti explicat glo. & Bal. in c. 1. 5. col. quibus mod. feudum amitt. Girardus loco præcitato. Quibus ſuffragantur adnotata per Bart. in l. item apud Labeonem §. item ff. de iniur. & inibi Alexan. poſt Bar. Ang. his accedit in tract. malefic. in verſic. ſcienter & doloſè. apud quos ſatis id definitum extat.

Si ad amuſſim quæ in hoc capite deſiderantur, declaren-
29 tur, † illud adnotatione meretur, Matrem patremue huius criminis reos infantem in lecto iacētem interficientes, ſi dolo fecerint, parricidij pœna teneri, vti conſtat ex capi. 1. de his qui filios occidi. Sin minus iudicantis arbitrio mitiori pœna afficiendi ſunt, tex. eſt celebris in c. fin. de his qui filios occid. Bonifac. in titu. de parricid. ad finem. Quòd ſi in culpa fuerint, extraordinaria pœna coercendi ſunt l. 1. §. ſed etſi l. 3. §. ex Senatuſconſulto ff. de ſicar. Quibus addendus eſt Ioannes de Arno. in problem. 43. & nouiſſimè Antonius Gomezius tomo 3. delictorum. cap. 3. num. 19. in dubio tamen minimè dolus pręſumitur, ſed vtique caſu vel aliqua nutricis culpa matriſue. Quo fit, iudicantis arbitrio pœna afficiendam eſſe: expenſa ſatis diligenter culpæ qualitate, ſicuti doctores exiſtimant pręcitati. Quibus admodum ſuffragatur tex. in c. fi. de his qui filios occiderunt. & tex. in c. conſuluiſti 2. q. 4.

Perplexa

Perplexa valde & admodum inſignis quæſtio eſt, quæ à iu-
ris vtriuſque profeſſoribus non infrequenter diſcutitur, ſitne
parricidij † pœna maritus afficiendus, qui quidem vxorem 30
interfecerit? & grauius puniendum eſſe, quam qui matrici-
dium commiſerit, ſicuti hac in ſpecie ex profeſſo exiſtimat
glo. in c. ſcito turpem. in verbo, & quis 1. quæſt. & glo. in verſ.
iuxta modum. in c. fin. de ſtatu monach. extrà. & glo. in c. ad-
monere 33. quæſt. 2. in verbo, exiſtimes. Pro quibus eſt text.
ad id præſtantiſſimus in l. 1. ff. ad legem Pompeiam, de par-
ric. ſiquidem interficere vxorem plus eſt, quàm patrem oc-
cidere, vel matrem. & his ſuffragatur illud Geneſeos 2. Quā-
obrem relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhære-
bit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna. Idq́ue conſtat ex ra-
tione dictæ l. 12. par. pleraque id genus alia, quæ cōgerit Lu-
douicus Carr. in §. homicidium. nu. 149. & iterum 151. pag.
237. Et Antonius Gom. c. 3. delictorum. num. 3. & huius ſen-
tentiæ inſignis differentię ratio aſſignari poſſet, vt habetur
Geneſ. 2. Erunt duo in carne vna. & conſtat ex Matth. 19. &
Marco 10. & ad Epheſ. 5. quibus ſanè ſatis ſuperq́ue conſtat
amorem vxorium cæteros omnes anteire. Et teſte Philoſ. 8.
Ethic. aſſeuerat, ꝙ inter virum & vxorem debet eſſe amicitia
excellens & naturalis. Et Bal. in l. cùm multæ. col. 1. C. de do-
nat. ante nup. eaq́; ratione ductus Apoſt. inquit: Viri, diligi-
te vxores veſtras: propter quod relinquet homo patrē & ma-
trē. Vti cōſtat ad Epheſ. c. 5. & in c. gaudemus. de diuor. quocir-
ca cautū eſt l. repræhendenda C. de inſtit. ſeu reſtit. ſub cōdit.
factis. concordiam coniugalem cuicūque lucro præferendam
eſſe: is autem amor eò maximè inter eos iniri debet: quia, te-
ſte Philoſopho, amor eſt cauſa & principium generationis,
vt in auth. quibus modis nat. effic. leg. §. illud. collat. 6. idemq́;
exiſtimat Io. Berbetus. in tit. de ſoc. 8. verſi. nam liberorum.
In quo quidem fauor publicus auerſatur. Siquidem nuptijs
conſeruatur genus humanum, vt in auth. de nupt. in princip.
collat. 4. Ex quo illud Propertij lib. 4.

Omnis amor magnus. ſed apertè in coniuge maior.

Quę omnia conueſtiri poſſent ex gl. vl. in l. precibus. & inibi
Bar. cæteriq́; doct. C. de impub. Bar. in l. pater Seuerinā §. ſo-
cius ff. de cond. & demōſt. vbi exiſtimat cōiuges ſe inuicē effi-
caciori amore diligere, quàm proprios filios, text. eſt in l. lex
quę tutores. ver. lex enim nō ſolùm C. de admin. tut. & illud
Home-

Homeri,lib.14.Iliad. ait, virum & vxorem parentum charitatem præ coniugali obliuiſci:Idq; conſtat lib.Eſd.3. ca.4. & conſtat 1.Reg.19.vbi Michol viriliter ſaluauit virum ſuum, cùm ad mortem quæreretur à Saul patre eius. Iudith fortiter pro ſe & populo ſuo egit,cùm Holophernem capite truncauit,Iudith.12.& conſtat 2. Machab.7. & Ionæ 19. & Heſter 5.& Matth.28.& Marci 15.& Lucę 23.& pleraque id genus alia de mulierum fortitudine circa vires explicat Valerius Maximus lib.4.tit.7.c.4.Et Epiſcopus Palétinus in hiſtoria Hiſpaniæ,parte prima.cap.4.& de vxore regis Ferdinandi primi, ſatis notatu dignum explicat hiſtoria ſcholaſtica, libr.4.titu.7.cap.5.& 6. Et Plutarchus in libro de virtutibus mulierum.Et apud noſtros Ioan.Lobius in cap. per veſtras. ſuper rubrica §.50.nume.24. & Paris de Puteo in tract. ſyndicatus,verſi.ſi carcer.capit.3. Et pleraſque mulieres liberaſſe patriam commemorat Biblia Aurea capit.17.de ſapientia mulierum.& cap.52.de fortitudine mulierum. Plures etiam numerat Bibal. in opere regali, char.53. ſub rubrica virginis nobiliſſimæ.Antonius Peregr.lib.2. c. 24.& Florentiæ ante fores Palatij adeſt ſtatua cupri Iudith obtruncantis Holophernem , in exemplum defendentis patriam . Gilbertus in quæſtionibus poſt Philoſophum 2.œconomicorum.chart.3. Flor.de ſancto Petro in ſua eleganti quæſt. cuius initium eſt, Variā & diuerſa . de qua meminit in l.liber homo ff. ad leg. Aquil.la 2.Paris à Puteo de ſyndic.verſi.ſi carcer.capit.3.qui referunt aliquas mulieres viros liberaſſe à carceribus . Valerius ante hos lib.4.c.6.ad fi. vbi de Lacedæmoniorum vxoribus meminit,quę capitibus velatis maritos liberarunt à carceribus. Idē refert de vxore comitis Ferdinandi Gundiſalui, vti conſtat in Chronicis.& in Valerio ſcholaſticæ hiſtoriæ libro 4.tit. 7.c.4. Simile facinus notatu dignum fecit Domina Sancia filia Regis Alphonſi,vxor regis Ferdinandi primi,de qua in Valerio hiſtorię ſcholaſticę,lib.4.tit.7.c.5.& c.6. meminit de eadem vxore regis Alphonſi,Plutarchus de virtutibus mulierū,& Io.Bocc. lib. de illuſtribus mulieribus pleraque ſcripſere.Et pleraq; id genus alia de mulierū fortitudine reperies apud Virg.lib.11.Aenei.de Pentaſilea furente.et ex Homer.lib.6.Illiados.Ex Hor.lib.car.3.ode.7. Et de fortitudine mulierū ad nauſeam vſque congerit Nicol. Boer. deciſ. 121.n.3.And.Tiraq.de vtroq; retrac.trac *lignagier*.gl.vnica §. 20.nu.

10.num.5.pag.parua 567.itidem l.9.connubiali, nume.110. Boer. in tracta. de ſeditio. chart. 39. Ioan. à Neuiz. in ſylua nupt.lib.1.fol.69.colum.4.in magnis. Cęterùm reum huius criminis hac parricidij pœna afficiendum eſſe, ſi † vxorem 31 interfecerit, quinetiam ſi ſponſam:ex quo deducitur interpretatio vera l.ſciendum ff.ad leg.Pomp.de parricid.vbi Iuriſconſultus aſſerit legem Pompeiam in ſponſis locum habere, vt intelligamus ſponſos illos, qui promiſerunt pręſtare coniugalem conſenſum, quos de futuro appellamus. Siquidem in ſpōſis de pręſenti apertè id cautum & expoſitum erat in l.1.ff.ad leg.Pomp.de partici.notat glo. Accurſ. in §.alia Inſtit.de publ.iud. vbi probat in interficiente vxorem locum habere legem Pompeiam, atque eadem ratione in vxore occidente virum, idem ſeruabitur, ſicuti probatur in d.l. 1. & eleganter expreſſit ille doctiſſimus vir, qui Alphonſi regis imperio leges,quas Partitas Hiſpani vocamus, concinnauit in l.12.titu.8.par.7.Quibus & illud adnotandum eſt,reum † huius criminis eſſe maritum, qui vxori venenum dederit,vti ſanè vxorem occideret: tametſi non voti compos euadat, in labem huius criminis parricidij incidere.In ea fuit ſententia Bar.in l.1.ad finem ff.de parricid.Cui accedit Salic.in l.1.C.de venefic.& mathem.Ang. de malefi. in glo.ex interuallo, tametſi ab hac ſententia diſcedat Bald. in conſil incip.Stephanus. Ad id etiam.pertinet,quid † cenſendum eſt de viro occidēte vxorem,perdatne dotem ex pacto,aut ſtatuto lucrandam? explicant doct. paſſim in l. ſi ab hoſtibus §.ſi vir.ſoluto matrimon.itidem docto.in l. hęreditas.in fine C.de his quibus vt indig.Pau.de Caſt.in l. res iudicata §.hęredi.ſolu.matrim.ff.Barto.in l.eius mortem ff.de his quibus vt indig.doct.omnes in l.1.C.vnde vir & vxor.Et omnium diligentiſſimè Bald. Nouellus in tract. de dote 8. part.31.priuilegio.Et quid verſa vice,ſi vxor in mortem viri machinata fuerit,amittatne dotem? explicat Bart. in l.pen. §. Seia ff. de alim. leg. Illud etiam ſubijciam: tametſi † donatio morte confirmetur, ſi ſanè donatarius mortem violentam affectaſſet,morte donantis minimè confirmatur,explicat Bald. in l.ſi tibi C.de donatio.ante nuptias. itidem in l. hęreditas. ad finem C. de his quibus vt indig. Cui accedit Felin.in capi.fin.de homici. Quę omnia eò tendunt:Si ſanè conſtat de dolo, & ex profeſſo occidiſſe, aliàs longè quidem

Noua interpretatio l.ſciendum

32 (beside "reum † huius criminis … qui vxori venenum")

33 (beside "Ad id etiam.pertinet,quid † cenſendum")

34 (beside "Illud etiam ſubijciam: tametſi † donatio")

aliter. Siquidem in coniunᵭis minimè dolus præſumendus eſt:glo.eſt,quæ expreſſim hoc ipſum vult in l.1.de ſicar. Cui accedit Bald.in l.ſi.20.oppoſit.C.de hęred.inſt.Et huius ſententiæ authores habeo Salic.& Hipp.in pręcitata l.1. Rom. in l.1.ff.de in ius voc.Cęp.in conſil.33.Hippol.in l.1.§.diuus ff. de ſicar. Quibus in locis iſthæc ſententia crebrior inualuit. Ab eadem radice poterit diſſolui, quod non infrequenter

35 ter diſcutitur, iudicem † atque magiſtratum abſque labe criminis ſubditum ſuæ iuriſdiᵭionis hominem interficientem, hac legis pœna de parricid.pleᵭendum eſſe,vti eſt gloſſ. quæ ex profeſſo hoc ipſum vult,in authen. vt iudices ſine quoquo ſuffragio §.illud amariſſimus.colla.2.ea ratione duᵭus, quia iudex patris loco cenſendus eſt,vt in authen.de mand.princi. §.talem.ibi,paternum.collat.3.& eſt text.in l.pen.§.militi.ff. ad leg.Iul.repetund.Anan.in c.accuſaſti.de accuſ.& nouiſſimè huic accedit ſententiæ Ludouic.Carrer.in praᵭ. crimi.§. homicidium.numer.132.pagin.232.& Ludouic.Montal.in traᵭ.de reprob.ſentent.Pilati.verſic.& hęc ſufficiunt.Multi-

Parricidij pœna afficitur ſuæ iuriſdiᵭionis ſubditum interficiendo.

36 plex traᵭatus exponitur ab omnibus doᵭ.an frater † interimendo fratrem, ſitne legis Pompeiæ pœna de parricid. puniendus? Quo in negotio,vt paucis diluantur errorum cauſæ,circa hanc concluſionem ea eſt conſtitutiſſima omnium aſſertio:Fratricidium committentem hanc eadem pęna parricidij afficiendum eſſe,ſicuti explicant doᵭ.in l.1.de parrici. & in l.1.C.de pat.qui fil.ſuos diſtrax.Ludou.Carrer.in praᵭ. crim.§.homicidium.num.128. inſuper huius criminis reus à ſucceſſione eius prorſus excluditur, & vtique fiſcus admittitur.Bar.& plerique alij in l.1.& in l.fina.ff.ſi quis aliquem teſtari prohibuerit. Et Gand.in titu.de varijs quæſt.in malefic. pen.col.& Lud.Carrer.loco præcitato.nu.152. Quorũ ratio eo aſſignari poſſet, quid cauſę ſit, vt huius criminis reus hac pœna afficiendus ſit: ſiquidem ex ſententia, Plutarchus in Eucli. exiſtimat, fratres quodammodo corporis partes ſunt, quemadmodum oculi tui,pedes,manus, & reliqua membra:

Fratricidium committentis pœna.

37 Nam & fratres † aliquo modo ita ſe habent,ſi communẽ generis originem ſpeᵭes. Sicut igitur oculi manusq;, ſi animæ & mentis per ſe corporis fierent,quoniã nec ipſæ quidem funᵭionem ſuam reᵭè adminiſtrare poſſunt, circa pręſentiam aliarum partium, ita nobis etiam, qui homines ſumus, & animam habere nos fatemur, omnibus viribus enitendum

eſt,

eſt, vt fratribus decenter vtamur. Siquidem magis, quàm partes corporis ad auxilium mutuum fratres compoſiti eſſe videantur. Si oculi ſimul aliquid intuentur, vterque alteri pręſens, & manus pręſenti manui ſubuenit: fratrum verò opera mutua multò latiùs patet, quamuis magno loci interuallo diſiuncti ſint: quibus admodum Menandri conueniũt verba,

Quàm ſuauis eſt inter fratres concordes amor:
Quem natura alicui coniungit,
Ille nullo tempore alienus fieri poteſt.

Et ex ſententia Euripidis id etiam conſtat,

Indigna res eſt fratrum contentiones fieri, ſeu verbis,
Seu pugnis, vbi in mutuam inciderunt diſcordiam:

Et Plutarchus de amore fratrum inquit, nec diuitiarum, nec regni, quod apud homines imperium eſt diuiniſſimum, ſine fratribus vlla poteſt, aut gratia, aut fructus eſſe. Siquidẽ qui fratrem ſuum non amat, is nec parentes quidẽ, qui amborum gñationis cões authores fuerunt, amat. Muſas noïatas aiunt ſimul degere, propter ſororiam aïorum cõiunctionem. Cæterùm Pollux quendam, qui fratrem apud ipſum clàm deferebat, pugno percuſſum occidit: ac ne Deus quidem ſolus eſſe voluit, ſed potius cum fratre ſemideus agere. Euclides Socraticus cùm fratrem dicentem audiuiſſet: Diſpeream, niſi te vltus fuero: reſpondit, & ego, niſi vt nos ames, tibi perſuaſerim. Et Ariſtip. ad fratrem dixit: Memineris te diſſentionis, me reconciliationis autorem fuiſſe. Et pleraque alia de fratrum amore explicat Quintil. decla. 321. Quis enim (vt apud Sallu. dicit Mycipſa) amicior, q̃ frater fratri? Et multis ante ſeculis ſcripſerat Heſiod. ex Gręco Latinè conuerſo, *Ariſtippi dictum in fratrem.*

Sed nec germano quiſquam eſt æquandus amori.

Cuius rei exemplum nobis reliquit Herod. in Thalia de muliere (ea Intaphernis vxor fuit) quæ optione ſibi facta à Dario ſibi fratrẽ aut maritum, aut filios morti adiudicatos, eximendi fratrem elegit, maritoq́; ac liberis antepoſuit. Et ex eodem Plut. Euclidi Socratico tribuens ait: Cùm ergo omnes homines diligendi ſunt, tum fratres multò maximè. In quo Socratis animum imitari ac referre debemus. Hic enim ad illum, qui ſe moriturũ exclamauerat, niſi ipſum vlciſceretur: at ego, dixit, niſi te mihi effecerim amicũ moriar. Et Socrates ait fratres ita habẽdos eſſe, ac ſi manus, quas Deus, vt vna alteram iuuet, creauit, dimiſſo hoc conarentur impedi-

mento inuicem fore: aut ſi pedes diuina prouidentia ad coadiuuandum inuicẽ facti,relicto hoc,vnus alterum impediat: fratres verò,dum amici ſunt,quamuis multũ vnum ab altero diſtet,agunt tamẽ ea quæ profutura inuicem ſunt. Quocirca nemo ſolus eſt,nec ex quercu ſaxoue natus, ſed ex parẽtibus, & cum fratribus & agnatis, alijſque familiaribus agit. Verũenimuerò extremę inſaniæ argumentum eſt cum illis coniungi velle, quorum amorem nulla vis naturæ commendat nobis,vti hac in re ex Socionis,ſententia conſtat.

Qui relictis fratribus alios amicos quærunt, ſimiles illis ſunt, qui ſuum rus incultum ſinunt, & alienum excolunt.

Et Socrates ait,Quemadmodum æquè damnum fit ei,qui neſciens tentaret vti eo:ſic etiam frater dãno fit, cùm quiſq; eo vti tenetur neſciens. Quibus ſanè rationibus conſtat propter multum amorem inter fratres, huius criminis rei legis Pompeiæ de patric.pœna afficiendi ſunt,ſicuti conſtat ex iuris profeſſoribus paulò anteà præcitatis, & de fratrum amore atque cognatorum pleraque id genus alia congerit Stobæus ſerm.82.in ſententijs deductis ex theſauris Græcorum. Cæ-
38 terùm ad hanc rem conducit plurimùm ſcire, an † ſtatutum loquens de homicidio, locum ſibi vendicet in parricidio? explicat Gand.in tit.de varijs quæſt.in malefic.pen·col.& Lud. Carrer.in prac.crim.§.homicidium.num.148.pag.236.Hæc tãdem ad huius capitis apertiorem cognitionem ac eius delicti pœnam pernotare libuit:multa tamen omiſimus,quæ facilè obuia erunt, & diligens lector pro ſui ingenij captu poterit inquirere,ac mente reponere: & adhuc verbo non amplius addam, qua pœna afficiendus ſit huius criminis reus iure Pontificio. Poſtremò,& illud adijciam, ſi † frater occi-
39 dit fratrem ſuum, an frater ille filijque eius occiſo ſuccedant cum alijs fratribus,ab inteſtato,vel ex teſtamento? & Bar.ea in quæſtione in l.codicillis §.matre ff.de leg.2.indeciſamque relinquit. Et prima fronte videtur fratrem admittendũ fore, ex glo.in l.cùm ratio §.fin.& ibi Bar.ff.de bo.dam.Pau.Caſt. in præcitato §.matrem.Alber.in 3.ſtatut.par.quæſt.58. & id quidem,niſi ſit alius in eodem gradu cum homicida l.2.§. fratris ff.ſi quis aliqu.teſt.prohib.Barto. idem profeſſus in præcitata l.cùm ratio §.fin. Et factum ipſius fratris,alijs quidem fratribus nocere non poteſt l. ſancimus C. de pœn. Bald. in l.data opera C.qui accuſ.non poſ.quæſt.pen.ſic etiam homicidium

cidium ei tantùm qui eſt proximior, & eorũ filijs nocet, non tamen alijs in eodem conſanguinitatis gradu exiſtentibus l. Lucius Titius. & inibi gloſſ. & Bart. 2. notab. ff. de iure fiſci Bal. in l. eam quam. colu. 4. C. de fideicom. verſic. hæc faciunt ad quęſtionem. itidem in l. 1. verſ. extrà quæro. C. de vnde vir & vxor. definiens maritum vxorem occidentem non poſſe & ſuccedere, etiam cõiunctis deficientibus, ex tex. ad id præſtantiſſimo in l. ſi ab hoſtibus. §. ſi vir. & inibi Caſtr. & neoterici ff. ſol. matrim. Quo in loco Ang. expreſſim aſſeuerat proximum agnatum, qui & agnatũ occidit, inuitari ad eius hęreditatem: nihilominus ab eo, tanquam ab indigno hæreditas aufertur. l. ſi quis cùm falſo. & l. cùm falſi. ff. de falſis. doct. paſſim in l. vnica. C. ſi ex delict. defunct. Bar. in l. ei qui. & in l. fin. & inibi Alex. ad Bar. in vlt. addit. ff. de his, quib. vt indig. Flor. poſt tex. & gl. inibi. l. his cõſequenter. §. 1. ff. fam. hercisc. Ang. in l. adoptiuum. §. patronum. ff. de in ius vocan. Luc. à Pen. ſignanter in l. cùm hæc ſola. C. de primipil. dign. Quibus nec admodum inuitus accedit Cępol. cuius initium eſt, Propter delictum patris. tametſi Bald. in l. ſi quis inceſti. C. de inceſt. nupt. ad fin. ex illo tex. ſumens rationem, aſſeuerat, quod ſi ſtatuto ſancitum fuerit filium patrem interficientem, non ſuccedere: nihilo ſecius ſuccedere poterit nepos ex tali occiſo, potiſſimùm ſi abſque culpæ labe mortis aui immunis fuerit, longè quidem aliter Alex. ad Bart. in d. l. cùm ratio. §. fin. idem profitetur. In quo dubio an exigatur, quòd pater vſufructui renuntiauerit, explicat ſignanter Angel. in pręcitato. §. patronum. & Cæp. eo in loco, cuius & anteà me minimus, tametſi grauatus, videatur quòd ſic. Siquidem patre delinquẽte, & eius bonis publicatis, & vſusfructus, quem habet pater in bonis filij, publicatur. Bartol. in l. ſi poſtulauerit. §. iubet. ff. de adult. itidem in l. 3. §. ſed verum. ff. de min. Angel. in l. eorum. ff. de damno infec. Bart. in l. ſi quis in tantam. col. 4. verſicu. quæro an habeat locum in iuribus incorporalibus, C. vnde vi. Iaſ. in §. actiones. nume. 65. Inſtitut. de action. Maſuerius in ſua praxi, titulo. de pœnis. fol. 97. colu. 4. verſic. item ſi bona patris. Et maximum robur huic ſententiæ affert tex. in d. §. iubet. verſic. ſed ſi vſusfructus. Et Bald. in l. 1. C. de bon. quę lib. & Corn. conſil. 208. ad fin. col. 3. exiſtimant vſumfructũ non publicari: & nos in ea ſpecie pleniori adnotauimus manu, de hęreticorũ pœnis tractãtes. Sed pro

conciliana doctorum ſententia, Salice. in l. poſt hac. §. ſi quid etiam. in vltima quæſtione. C. de bon. damnatorum. hac diſtinctione vſus reſpondit, aut bonorum publicatio fit ex cauſa, propter quam patria poteſtas amittitur, & in ea ſpecie vſusfructus ad proprietatẽ redit, cùm cauſa ceſſet, propter quam patri conceditur patria poteſtas & legitima bonorum adminiſtratio. Atq; ita Bal. ſententiam intelligendam fore opinatur, ſin minus patria poteſtas duret, vſusfructus quidem publicatur, ita Alex. reſpondit poſt Romanum in l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. col. 20. verſicu. item circa hæc. ff. de dam. infect. Quorum diſtinctio originem duxit à Cino, quem & Bald. idẽ profeſſus ſequitur in l. diximus. §. ſi pater. ff. de excuſ. tut. Et ſic Bart. & ſequentium ſententiam imitari videntur. In quo dubio & illud inſigne cenſeri ſolet, ſi & pater nihil habeat, quàm vſumfructum, patria poteſtate durante quis filium interim nutriat, cùm & fiſcus, & creditores ſuccedant in locum patris, ex l. ſicut. §. ſuperuacuum. ff. quibus modis pignus vel hippo. ſoluitur: & in l. ſi vt proponis. C. de bonis damnatorum: & patrem teneri filio alimenta præſtare, dubio procul conſtat ex l. ſi quis à liberis. de liberis agnoſ. & ex principio Inſtitutionum de iure naturali gent. & ciuili. Et in ſpecie per arreſtum curiæ latum aſſeuerat Nicolaus Boerius deciſione ſeptima, nu. 9. in prima parte ſuarum deciſionum. Illa tamen erit exhibenda cautela practicis paſſim obuia: quod ſi pater vſufructui renuntiauerit: ſi filius habebit totam adminiſtrationem: ſi patris publicentur bona, filius non priuabitur poſſeſſione vſusfructus, ex Ang. in l. adoptiuum. §. patronum. verſiculo dicam ergo. ff. de in ius voc. aſſeuerãs hoc remedium eſſe ſingulare ad ſucceſſionem ſaluandam, & ne fiſco applicetur, quando pater calore iracundię filium occiderat habentem maternam ſucceſſionem, vnde ei non poterat ſuccedere. Similiter huius filij videntur ſecluſi à ſucceſſione, ne patri acquirant. Vnde alij ex latere materno petentes hæreditatem ad ſe ſpectare conſuluit Cæpol. cautel. 80. cuius initium eſt, Propter delictum patris, quod pater renunciet vſufructui, vt alij fratres obtinerent. & Boerius ſatis diligenter numer. 17. eo in loco cuius & anteà meminimus, extricat. Cæterùm cùm † & homicida ſit

40 incapax, etiam hæredes ſui talium turpiter quęſitorum, quæ ab eis tanquam ab indignis auferuntur, ex d. l. cùm ratio. & l. Lucius

Cautela practicis admodum obuia.

Lucius præcitatis.aliàs anſa delinquendi daretur, ex Baldo in l.reditio.colum. penult. verſic. extra quæro. & inibi Salicetus.C.de his quibus vt indignis.Socinus conſilio 124.volum.3. Barbatius conſilio 8. in 1.quæſt. volum.3.Salicetus in præcitata l. hæreditas. exiſtimat Bart.in errorem lapſum eſſe in eo,quòd ipſe cenſet portionem dicti interficientis,alteri fratri,non tamen fiſco.applicari. Quod eſt contra text. in l.is conſequenter.§.1.ff.familię herciſcundæ.& vt Bar· ab hac impugnatione immunis ſit, penſata animi deliberatione intelligendus eſt.noq craſſa(vt ita dicam)minerua. Bar. inibi in pluribus fratribus loquitur, quorum alter immunis eſt & inculpabilis, & ideo nimirum ſi pro parte ſua ſuccedat.& ita conſuluit Roman. ſingul.463. Alexander in præcitata l. hæreditas. Bartolus intellexit,quòd fratris homicidium alteri fratri non præiudicet, ſed ſibi ipſi ſolummodò, quo ad ſuam portionem. Et in ea ſpecie ita reſpondit Baldus conſil. 223. pūctus infrà ſcripti conſilij verſ. quo ad ſecundū. vol.1.verba agens in marito,qui vxorem interfecerat.Bar.in l.ſi.ff.ſi quis aliquem teſt. prohib.1. cui hæreditas auferenda eſt & matris filię dati. Bal.in conſi.50.verſ.item inquiritur. volu.4.exiſtimat fratrē ſubſtitutum in caſu mortis non ſuccedere in vim inſtitutionis fratrem interficiendo, cui ei ſubſtitutus eſt,ne dolus eidē patrocinetur, ex præcitata l.ab hoſtibus.§.ſi vir.alijſque fratribus accreſcit.Philip.Corn.conſi. 222.videtur in hac conſultatione.vol.4.Bartol. in conſilio 8. q.2.Albe.de Roſa.in l.ſi ſequēs.ad Syll.ff.& in l.cū ratio.§.ſi plu.ff.de bon.da.Quibus ſic perpenſis exiſtimo †filiū hæredē minimè teneri vindicare,cōtra patrē proprium, necē defuncti,ex Alber.in l.1.C.de his quibus vt indig.& inibi Iaſ.1.limit.ex tex.ad id præſtantiſſimo in l.ſi adulteriū cū inceſt.§.liberto.ff.de adul.Bal.in l.athletæ.§.dat remiſſionē.verſ.extrà no.ff.de excu.tut.idemq; exiſtimat Iaſ.in filio teſtatorē occidente,qui quidē patrē ſuū inſtituerat, verſa vice teneri patrē vlciſci necē defuncti contra filiū,ex d.§.liberto.Ex q̄bus ſanè definitū extat tametſi homicida, & filius eius, & nepos occiſi poſſint optimo quidē iure occiſo ſuccedere, ratione incapacitatis eorū portio fiſco applicabitur,alijs nō exiſtētibus fratribus nō culpabilibus.Et ita per arreſtū curiæ Parlamēti Pariſ. ſentētia lata iudicatū eſt.Sicuti cōmemorat Aufr. in 4. par. de arreſtris.q.130.Et in feudo idem, ꝙ frater interimens fra- 41

Per arreſtum lata ſententia.

trem,vel fratris filium,feudo priuatur,ex capit.1.§.ſimiliter. quib.mo.feud.amit.Et inibi Bal.& Card.Alexã. Quibus nec admodum inuitus accedit Fran. Curt. Iunior in tract. Feud. ſol.35.col.1.verſi.11.cauſa priuationis.His omnibus accedit,
42 quod & ſolicitã†facit dubitationẽ,antequã inter fiſcũ, & indignum ſententia feratur pro fiſco, minimè poteſt ex fratribus alijſve proximioribus,excepto filio, obijci, quod hæres ſuccedens ſit indignus: glo.miris laudibus cõmendata in l.is conſequenter.§.1.in verb.non pertinere. cuius meminit Bal. in d.l.1.C.ſi quis aliquẽ teſtari prohibue.aſſeuerans quòd cõtra eum,qui incidit in titulum prædictum,minimè poteſt ſuper hęreditate eſſe litigium ciuile,niſi & id ad fiſci petitionẽ fieret.Cui ſententiæ ſe ſuſcripſit. Cornel.conſilio 150. litera o.volumine ſecundo.

His igitur ex receptiſſima omnium traditione præmiſſis, ſupereſt ad huius capitis perſpicuam aperti oremque cognitionem prẽnotare in calce iſtius capitis,qua pœna iure Pontificio afficiendus ſit huius criminis reus; & ſi ſacris initiatus ſit ordinibus huius criminis reus pœna diſpoſitionis punitur,ac detruſionis in carcerem perpetuum, argumẽto eo-
43 rum quæ†notat Abb.in c.tuę.de pœnis.& in c.at ſi clerici.in princ.& in c.cùm non ab homine.de iudicijs. Cęterùm parricida priuatur vtrq; ipſo iure beneficio,ſiue fratricida.cap.in quiſitionis.vbi Feli.col.1.de accuſ.Io.de Annan.conſi.6.præſuppoſita.Rebuffus huic accedit ſẽtẽtiæ in praxi beneficiorum.3.parte,de modis amittendi beneficia.n. 42. in quo dubio,an poſt degradationem curię ſeculari ſit tradendus? magna pars authorum multũ effuderũt tractatum, & in varias ſciſſi ſunt ſententias, tam Legiſtæ quàm Canoniſtę profeſſores: ſed tandem crebrior ſententia inualuit,clericum huius parricidij criminis reum ſeculari curię minime eſſe tradendum. quidquid immurmuret, contrarium aſſeuerans, Abbas in capit.1.de his qui filios occiderunt.exiſtimant clericum parricidam eſſe poſt degradationem tradendum iudici ſeculari. Contra eum tamen frequentiori calculo recepta eſt ſententia,ſicuti exiſtimat Aret.in præc.c. cùm non ab homine.col.9.ad fi.qui vltro citroq; dilatãdo chartas, quàm plurimis remiſſionibus fundamẽta Abbatis refert, eiſdemque mirum in modum reſpondit. Et exiſtimat hanc contra Abbatis ſententiam veritati magis fauere Decius in cap.at ſi. cleri-

Abbas in errorẽ labitur.

clerici.colum.23. & inibi Andræas Siculus. Quo in loco Decius triplici in loco adnotat text. in dicto c. cùm non ab homine contra Abbatis ſententiam. Et hanc profitetur communi conſenſu gloſſarum & doctorum eſſe receptam Arnaldus Alber. in capitu. quoniam. de hęreticis libro 6. colu. 124. verſic. nihilominus tamen. Quo fit, quòd clericus parricida, quantuncunque graue commiſerit delictum, minimè debet degradari actualiter, tradique curię ſeculari, niſi ſequuta incorrigibilitate. Quo in loco pleraque id genus alia congerit Arnaldus Albertinus, tametſi perperam ab hac ſentētia communi diſcedat Abb. in præcitato c. at ſi clerici. in principio. de iudicijs colu. antepenult. & Anchar. in conſilio 158. colu. 2. Itidem in repetitione regulæ ea quę. 19. quæſti. de regul. iuris in 6. qui quidem doctores in contraria ſunt ſententia, deponendum eſſe tradendumque curiæ ſeculari, adhuc non ſpectata incorrigibilitate. Idem Abb. in c. cùm non ab homine, & inibi Bal. de iud. idē Abb. in c. 1. ad finem. de homic. Et in c. nouimus. de verb. ſignific. Quibus accedit Felinus, in c. Inquiſitionis. col. 2. de accuſat. Et omnium diligentiſſimè Barbat. in conſil. 63. colu. 3. volu. 1. Et hanc ſententiam æquitati conſonam eſſe firmat Decius loco pręcitato: quā in praxi Florentię ſeruatam eſſe profitetur. Et pleraque id genus alia congerit Archiepiſcopus Flor. in 3. parte, titulo. 27. capit. 4. ad finē. Quorū ſententiam hac noſtra tempeſtate, in quā clerici procliues ſunt ad malū, non eſſet à ratione deuiū amplectere, vt pacifico ſtatu reipublicę conſuleretur, multique effrænati clerici a malis retraherentur. Siquidem ſacerdotes bellorū miniſtri fiunt, vt nō ſacerdotes rectè dici iudicariq; poſſint, accincti ſunt gladijs, amicti thoracibus, criſtati capitibus, tonſi crinibus, ad modum Theſſei. Seditioſi ſunt, & ad malū proni. Quā ob cauſam nō eſſet mirū in praxi ſeruare, prout aliàs Hiſpaniæ anno M.D.XXXVI. in menſe Iulij in praxi ſeruata fuit iſthæc ſententia, ſicuti author eſt Ioaunes Ber. Diaz c. 90. in practica ſua crimina. vtpotè timore pœnæ aliquorū clericorum inſolētia temperaretur: tametſi in hac quæſti. alij alia diecerunt, quę nobis proſequi non lubet, cū à ſingulis propè ſcriptoribus fuſe explicatur, nec citra tędiū ſæpius reperi poſſint: à frequentiori calculo recepta ſententia minimè nec latum quidem vngnem deſcedere licet Abbatis tamen ſententia, ſi in aliquo caſu intelligenda eſſet, in cauſis

Opinio æquitati conſona.

cauſis primæ tonſuræ tantùm, ſi ſanè enormia delicta perpetraſſent, quorum numerus citra eccleſię mẽtem adeo excreuit, & illorũ audacia in perpetrandis hiſce delictis tanta eſt, vt ſanè multò grauiora ab his quàm ab alijs perpetrẽtur. Et iſte intellectus cõueſtiri poſſet ex pluribus cõgeſtis à Ioãne Loſio in trac. de libert. eccl. 2. parte, q. 5. quę inde petere ſtudioſi debẽt. item. & illud, quod prẽmiſſa diſputatione indefinitum atq; indeciſum dimiſit Alber. in d. c. 1. q. 11. nu. 87. & q. 15. n. 12. ſitne clericus poſt degradationẽ tradendus iudici ſeculari ob crimẽ læſæ maieſtatis, aduerſus principem laicum commiſſum. Nam iuxta regulam iuris, & communẽ ſententiã, niſi natura rei, & alia quæ negotio, & crimini acceſſerũt, contrarium ſuadeat, traditio non eſt aliquo pacto facienda: quod ſentiunt in hac ſpecie Matthęus Afflictus in conſtitutione Neap. lib. 1. rub. 43. & Ioan. Bern. Diaz. in praxi. c. 110.

SVMMARIVM.

1 *Nomenclatura illorum, qui ſibi mortem conſciuere.*

2 *Quàm ſit à ratione deuium, mortem ſibi ipſi conſcire, multorum exemplis conſtat. & rurſus nu. 8.*

3 *Crimen de ſe falſum fateri mortale crimen eſt, & à ratione legis diuinæ alienum.*

4 *Damnatus, vt fame ac inedia moriatur, ſi ſibi oblatos cibos non ſumat peccat mortaliter.*

5 *Nunquam licuiſſe, ſecluſa diuina iuſſione, etiam religionis cauſa, cuiquam ſeipſum iugulare, aut veneno occidere.*

6 *Iniuſtam damnationem timẽs, fugam à carcribus arripere poteſt.*

7 *Damnatum ad mortẽ poſſe abſque peccati labe aſcẽdere furcam.*

8 *Omnia eſſe anteponenda, quo vita conſulamus: & inibi expenditur quàm ſit à ratione alienum, manus ſibi inijcere violentas.*

9 *Legibus Romanorum, qui manus violentas ad necem vſque ſibi intulerit, eius bona confiſcanda ſunt, & hac noſtrã tempeſtate niſi & liberos habuerit hæredes.*

10 *Furoris morbo laborans manus violentas ſibi imponens, pœna non eſt afficiendus.*

11 *Vt publicationis pœna locum habeat, regia lege extante, exigitur quòd crimen ſit capitale.*

12 *Condemnationes vaſſallorum in hoc crimine ad regem, non tamẽ ad dominos vaſſallorum pertinere.*

14 *Cadauer ſeipſum occidentis perinde, pœna eſſe afficiendum, ac ſi quempiam*

quempiam alium interemiſſet.

14 *Occidens ſeipſum canina ſepultura tradendus eſt, non tamen eccleſiaſtica.*

15 *Mortuus repertus in puteo, cùm non præſumatur ſeipſum præcipitē dediſſe, non eſt priuandus eccleſiaſtica ſepultura.*

16 *Huius criminis authorem non poſſe teſtamentum condere.*

17 *Quid de his, qui in carcere ſe trucidauere diſcutitur.*

18 *Volens ſeipſum occidere, & curſu hominum ſe non interemit, an pœna criminis ordinaria afficiatur.*

19 *Quid etiam ſi ſeipſum vulnerauerit? itidem num. 20.*

21 *Qui volentem occiderit, criminis pœna ordinaria afficitur.*

22 *Rempublicam, ciues in bello obijcere poſſe, tametſi periculo mortis agatur.*

23 *Quid etiam de his, qui manus violentas in ſeipſos intulere?*

24 *Nemo poteſt, etiam volens, ſpontanea voluntate ſubmittere ſe torturæ abſque indicijs.*

25 *Clericum etiam volentem percutiens an in excommunicationis labem incidat?*

26 *Inferens regis officiali iniuriam, tametſi volenti, ipſi regi iniuria facta cenſetur.*

De his, qui mortem ſibi conſciuere, deque eorum bonis, quędam ex hiſtorijs adnotata ſcitu non indigna, aliter elucidata, quàm vulgò fieri ſolet. Cap. XXIII.

TRACTATVRI de illis, qui mortē ſibi conſciuerunt, non erit iniucundum quædam infrà dicendorū præmittere argumenta neceſſaria, quędamq́; breuiter prælibare. Siquidem olim error fuit multorum execrandus, ſed eorum, qui verum Deum ignorauerunt, quòd ſpe vitæ melioris, aut pro gloria adipiſcenda, vel vitæ tędio præſentis, vel pro de decore doloreque fugiendo, ſibi ipſis liceret manus inferre violētas vſqueadeò, vt Plinius ſcriptum reliquit lib. 25. cap. 3. itidem lib. 14. c. 19. Et lib. 2. c. 25. optimus portus mori eſt. Et hoc eſſe optimum, quod natura dedit in tantis vitæ pœnis ærumniſque. Vnde pleraque huius rei extant exempla: ſiquidem Cato Vticenſis, Bru. Marc. Anton. Empedocles, Chryſippus, Zeno Cleanthes, Lucretia omniū honeſtiſſima, & plera-

& plerique alij mox citandi maxima prędíti ſapientia, ac fortitudine: impias ſibi manus intulerunt, quò ſe huius vitæ miſerijs eximerent, & veluti à tempeſtate in portum ſe reciperent. Nam mortem ærumnarum requiem, non cruciatū,
5
Parricidarum pœna eſſe grauiter pronuntiauit Cæſar apud Salluſt. in Catilina, ſcribitque Plin. pręcit. lib. 25. c. 2. Et quidem Lycurgus Lacedæmoniorū Legiſlator fecit, vt tradit Plutar. Cato ille Vticenſis, qui ſe in ignem coniecit, huiuſq; meminit gl. Accur. in l. ſi quis filio exhęredato. §. eius qui. in ver. iactationis. ff. de iniuſ. teſta. Theombrotus Ambraciata, qui lecto libr. Plat. de immor. animæ, ſe in mare præcipitem dedit, vti ſcribit Cic. lib. 1. Tuſcul. quæſtionum. Lactant. Firm. lib. 3. c. 18. Et huius rei plura extāt teſtimonia apud Auguſt. li. 1. de ciuitate Dei. c. 22. Et illud Ouidij in Ibin, ad id alluſiſſe videtur.

Vel de præcipiti venias in tartara ſaxo,
Vt qui Socraticum de nece legit opus.

Et Accurſius de Empedocle Philoſopho in l. ſi quis filio. §. quòd ſi quis tædio. de iniu. rup. irr. teſt. aſſeuerat ſeipſum in crateras ætnæ præcipitē dediſſe, vt ꝓ Deo coleretur: quod ex quorūdā ſentētijs lib. 8. Diogenes Laertius ſcripſit: cuius rei Florēs ſeptimus meminit lib. q. ad martyres inſcribit. & Hor.

—Deus immortalis haberi
Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus ætnam
Inſiluit.

Et Marcus Cicero de diuin. 1. & ita in vita Alexādri Plut. meminere id à Collano Indo factitatū eſſe. qui, cùm in rogū ardentē cōſcēdiſſet, o præclarū diſceſſum, inquit, è vita mortali, corpore cōcremato in lucē animus exceſſerit, Idemq́; feciſſe Indū Zamarū author eſt Diō hiſtorię lib. 54. vt qui Auguſto ſe oſtētare, ſiue iactātia, ſiue ſenectutis īcōmodis actus in ignē ſe cōiecit. Clarius exēplū ꝓximis Vlpiani tēporibus Peregri Pariani è Ponto Philoſophi Cynici, qui celeri die Olympiorū. in pyrā hac cauſa fabrefactā, totius Gręcię conuētu ſtāte, ſe cōdidit, & ex Ouidiano carmine cōſtat in Ibin.

Quodque ferum Proteum feciſſe cupidine mortis,
Des tua ſuccenſæ membra cremanda pyræ.

Et præter hos mortem ſibi conſciuerunt. Zeno Stoicus, qui ſeipſum ſtrangulauit, atque ex ipſius ſchola Cleanthes inedia à vita diſceſſit. Vtriuſque teſtes fideliſſimi ſunt Lactantius, & Laertius locis pręcitatis. Et pleraque id genus

alia

alia congeſſit, qui iſtis noſtris non eſt ſatiatus, Strabo. 15. is itidem Plutar. in vita Alexandri, & illud Plauti in Bacchidibus vixiſſe minimo ſatius eſt, quàm viuere. & illud Iob. c. 13. homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miſerijs. Et Ionæ prophetæ c. 4. Domine, tolle quæſo animam meam à me: quia melior mihi eſt mors, quàm vita. Et illud Pauli ad Philip. c. 1. deſiderãtis diſſolui, & idem ad Romanos ca. 7. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Et illud Plin. lib. 7. c. 1. natura nihil hominibus breuitate vitæ præſtitit melius. & Tullius lib. 1. Tuſculanarum quæſtionum. Strabo lib. 5. exiſtimat mortem eſſe natiuitatem ad veram illam & felicem vitam. Plato in Georgia illud Euripidis citat: Quis nouit vitum viuere mori ſit, mori autem viuere? ſiquidem, quod mortis homines vocant, idipſum eſt immortalitatis initium, & futuræ vitæ procreatio, pereuntibus ſcilicet ſua lege, ſuoq; tempore corporibus, animis verò ad proprium locum propriamq; vitam aſcendentibus. Ex eo ꝙ corpus carcerem animæ ſignificat, vti conſtat ex Virgilio lib. 6. Aeneidos:

Hinc metuunt, cupiunt, gaudentq;, nec auras
Reſpiciunt cauſæ tenebris & carcere cæco.

Idẽ profeſſus Tullius in ſomno Scipionis, Macrobius lib. 1. c. 11. quibus pleraque id genus alia congeſſit Xenocrates in lib. de morte, Plutarchus in oratione cõſolatoria ad Apollonium, Seneca de cõſolatione ad Mart. Itidem plura explicat Auguſt. de ciuitate Dei, lib. 21. c. 14. & deniq; optimũ vite bonum mors mortẽ eſſe natiuitatẽ ad verã illã & felicẽ vitam, vti exiſtimat Strabo lib. 15. prędictis rõnibus pręmoti ſunt viri nõ mediocris notæ, imò in albo primariæ doctrinæ poſiti, aſſeuerãtes poſſe ſibiipſis manus inijcere violẽtas ad occiſionẽ. In quo dubio ingenio maiorũ nrorum egregiè defecerũt: Quorum rõnes in ſe hñt aliquantulum coloris, nihil tñ ſaporis habent: Quibus ſanè non obſtantibus, q̃ ſit à rõne deuium, apud nos, qui verũ Dei cultũ ac religionẽ profitemur, nemo ſanæ mẽtis diffitebitur, vti cõſtat ex Tito Liuio, lib. 2. Decad. 5. loquẽte de morte Quinti Flauij Flãminij: Hic (inquit) fœda morte perijt, ſerui mane cubiculũ ingreſſi laqueo depẽdentẽ inuenere. Et Plin. idẽ profeſſus lib. 14. c. 19. ſcriptũ reliquit in veteri Romanorum religione, nefandũ fuiſſe libare dijs vino vitis, iuxta quam hominis mors laqueo pẽpẽderat.

Itidem

Seipſum trucidare, mortis genus informe, decreta appellant canonica.

Itidem lib.1. c.25. extat huic rei pulchra Platonis ſententia lib.9.de Legib. qui ſeipſum vita vt ſcelerata probauerit, nec iudicio ciuitatis, nec triſti caſu coactus, nec extremo aliquo pudore compulſus,ſed in formidoloſi animi imbecillitate iniuſtè ſibi mortem conſciuerit, grauiter puniatur. Ex quo & id mortis genus informe decreta appellarũt canonica à paucis noſtrę tempeſtatis hominibus in hoc animaduerſa, in ca. ſceleratior.de pœnit.diſtin.3. rem exemplo ſubijciens de Iuda,qui ſeſe laqueo ſuſpenderat. Quibus adſtipulatur Ioſeph. apud Aegeſyphum lib. 3. informis (ait) leti laqueum homines inuenerunt,cuius ante hos meminit Virgilius.

Et nedum informes leti trahe nectit ab alta.

Contra quos philoſophantiũ veriſſima illa eſt ſentẽtia, Nemini vnquam licuiſſe mortẽ ſibi conciſcere: nec vtiq; id eſſe viri ſapientis,aut fortis,vti hac in ſpecie extat elegans & mirum in modũ perſpicua repetitio fratris Franciſci à Victoria inter primarios ſacræ Theologię maximè cenſendus. Vtrum ſit fortis viri interficere ſeipſum? Et nouiſſimè Dominic. à Soto,re,& fama vtiq; inſignis de Iuſt.& iu.lib.5.q.1.ar.5.vtrũ alicui licet ſeipſum occidere?Et Cic.in 4. de Finib. bonor.& malor. ait, Omne animal ſimul atq; eſt ortũ,applicatur à ſe diligendum,eſtq; in ſe cõſeruãdo occupatũ.Et deniq;,Oĩs natura eſt diligẽs ſui.& lib.3.de Finib.ait, Seipſos omnes natura diligũt.& lib.5.eod.Omnis natura eſt cõuerſatrix ſui.Alex. lib.parergõ iuris 4.c.4.Aug.lib.1.de ciuit.Dei c.18.Ioſephus lib.excidij Hieroſolimitani 3.ca.21. dilucidè id demonſtrat, per viuas pũctualeſq; rationes,perquàm maximè execratur. Et ante eum idẽ profeſſus Tullius lib.1.Tuſcul.quæſt.Itidẽ in Scipionis ſomnio. Cui accedit Ioſephus lib. belli Iudaici 3. ca.21.ſcribit non eſſe fortiſſimi viri ſeipſum trucidare,quinimò formidoloſi ac ignauiſſimi hominis, ſicuti hac in ſpecie exiſtimat Quintus Cur.lib.5.Mortem contemnere magis,q̃ odiſſe vitã,fortiũ virorũ eſt.Idemq; profeſſus Ariſt.lib.Ethic. 5.c.11.Itẽ aſſeuerat D.Plato in Phędone.Et rurſus lib.9. de Legibus.Aegeſyphus lib.3.ca.17. ingrati eſſe hominis citius diſcedere,q̃ velit,qui vitã donauerit.Nec vtiq; licet aĩam ſoluere,niſi ei,qui ligauit.Lucianus in vita Peregri Pariani Philoſophi,ipſum deridet, qui glorię cauſa in ignem ſe præcipitauerit. Is idem in tyrannicida ſcriptum reliquit, mortẽ ſibi cõciſcere genus ſanè mortis prę cæteris miſerrimũ,multoq; atrocius,

atrocius, quàm ſi per alium inferatur. Et ijs accedit Eliodorus lib.2.hiſtoriæ Aethiopicę. Virgilius lib.6.Aeneidos.Hos ſiquidem in inferno torqueri, qui ſibi mortem conſciuerunt, tradit. Et Seneca, Crimē relinquit vitę, qui mortem appetit. Et Auguſt.lib.1. de ciuitate Dei c.22. atque catholici omnes exiſtimant, & Philoſophi tradunt, Chriſtianaque religio id exigit, impium eſſe ac deteſtabile facinus ſeipſum trucidare. Siquidem locus ſalubris pœnitentię minimè relinquitur, vt profitetur Origenes in Iob c.2. & docet Lactantius Firmia. lib.diuinarum Inſtit. 3. Hieronymus idem profeſſus in Epiſtola ad Paulam. Itidem Auguſtinus lib.1.de ciuitate Dei ca. 17.& 20. & Chryſoſtomus ſeriosè id explicat in Epiſt. Pau. ad Calat. Et pręter hos diuus Thom.2.2.quæſtio.69.arti.5. Et vti conſtat ex Auguſtino de ciuitate Dei, & tranſumptiuè in c.ſi non licet 23.q.5.ſi nō licet priuata poteſtate hominem occidere, profectò etiam qui ſeipſum occidit, homicida eſt. Plerique alij ſacrę Theologiæ Magiſtri in ea ſunt ſententia, quorum in hāc rem argumenta vt veriſſima ita, & fortiſſima ſunt, & per pleraque id genus alia confirmari poſſet iſthęc ſententia. Licitum eſt cuicunq; periculo minore maiūs euitare, ſicuti membrum ſibi mutilum ac infeſtum reſecare, vt vitam ſeruet. Contingere autem poſſet, vt quis ſeipſum occidendo à maioribus ſe malis eripiat, videlicet ignominia, aut periculo, aut turpitudine alicuius flagitij: ergo tūc id erit licitum. Poſtremò his accedat Samſon, vt legitur Iudicū 16. ſeipſum ruina templi contriuit. Et Razias, vt 2.Machab.14.refertur, ſeipſum interfecit, eligēs potius nobiliter mori, quàm iniquorū fieri ſubditus. Quod & de Catone memorię proditum eſt. Et Philoſophus 3. Ethic. Vltimum ſit temporalium malorū mors, qui illa ſe orbaret, vt malis alijs careret.

Et primò huic innititur ſententiæ, Nō eſt vitę dn̄s, ſed ſolus Deus vitę largitor, vti conſtat Deuteronomio ca.32. ait, Ego occidam, & ego viuere faciā. & adſtipulatur illud Aegeſyphi paulò antè citati, minimè licere animā ſoluere, niſi ei, qui ligauit. & alibi inquit Sapien.c.16. Tu es Domine, qui vitę & mortis habes poteſtatem. Quo fit Deum offendere, qui quod illius eſt, vſurpat. Et Plato in Phędone, nefas eſſe dicit hominem ſibimet manus inijcere violentas ca.ſi non licet 23.quęſt.5. Et Plutarchus de claris mulieribus, cap.11.& Seneca Epiſtola 24. Aulus Gellius libro decimoquinto c.10.

Abulenſis

Abulenſis 1.Reg.31.q.9.idem lib.2.cap.14.q.14.& apud noſtrates Corn.conſi.195.Lopius in rub.c.per veſtras.de dona. inter §.70.nu.6.

His adſtipulatur pręceptum illud Decalogi, Nõ occidas: quod habetur Exod.20.& Deuteron.5.hoc eſt argumentum Beati Auguſtini 1.de Trinitate, ad probãdum ꝙ occidere ſeipſum ſit illicitum: in quo cõſtat neminem ſeipſum occidere poſſe.nam ſi nõ alterũ, nec vtiq; ſeipſum occidere põt Cæterũ non licet militi præſidiũ,cui impoſitus eſt,iniuſſu Imperatoris ſui deſerere l.3.§.qui ſtationis munus ff.de re milit.

Tertiò fortiſſimũm huic rei argumentum pręſtat: Qui ſeipſum trucidauit, reipublicę iniuriam facit,cuius vnuſquiſque membrum eſt:Aufert enim ab ea, quod ſuum eſt,præter leges,& ipſius conſenſum.Dedit ipſa natura,vt inquit Cice. virtutum omnium initia, eademque rebus omnibus eam vim inſeruit,vt appetant ſui conſeruationem,& reſiſtant corruptioni, vti experientia docet, & Ariſtoteles adſtipulatur lib.2.de generatione.& Ethic.c.1. Poſtremò ait, qui ſeipſum enecat, iniuriam irrogat reipublicæ. Et Dominicus à Soto hanc rationem adnotat loco pręcitato col. 2.quia quicquid homo eſt, eſt ipſius reipublicæ, ſicut pars ſui eſt totius: ergo qui occidit,aufert à republica quod ſuum eſt.

Quartò ſuffragatur,homicida ſui perquàm maximè contra charitatem operatur, nec minus nos ipſos diligere debemus,quàm proximos.Siquidem præceptum inquit, Diliges proximum ſicut te ipſum. Quo fit charitatis ordinem à ſe ipſo inchoandum eſſe l.pręſens C.de ſeruit.& aqua.c. ſi noluit 13.q.5.c.niſi ſpecialis.de authoritate vſu pal. Lopius loco pręcitato.nu.6.

Quintò huic rei ſuffragatur,militię deſertor cap.puniendus eſt l.non omnes §.deſertor.ff de re milit. à fortiore, vitę deſertor. Siquidem deſerens Dei opus diſſoluit, ergo maiori ſupplicio dignus eſt. Et Cicero in Scipionis ſomnio inquit, Pijs omnibus, retinendus eſt animus in cuſtodiam corporis, nec iniuſſu eius,à quo ille eſt nobis datus, ex hominum vita migrandum eſt.vnde rectè Pythagoras dixit, iniuſſu Dei de præſidio, & ſtatione vitę diſcedere non licere: & Ioſephus lib.3.de bello Iudaico,c.14.aſſeuerat:Ciui Dei depoſitum ex corpore proprio obiecerit,maximè peccat:nec licet animum ſoluere, niſi ei, qui ligauerit: quique, vt eam ſeruemus,nobis

concedi

conceſſit, vt vim omnem atque iniuriam propulſare poſſimus, vt in l. vt vim ff. de iuſtitia & iure. & alibi plura nos tradidimus ſuprà c. & qui ad neceſſariam vitę defenſionem aliquem occiderit. & hanc rationem Dominicus à Soto adnotat loco prętitato.

Sextò peccat, qui falſum crimen alteri imponit, ita & qui ſibiipſi, ex d. c. ſi non licet. no. Archid. in c. nõ eſt 23. q. 5. Abb. in c. ex parte. de ſepult. Abb. & Felin. in ca. 1. de teſtib. cogen. col. 2. Io. Lopius in tract. de regno Nauarræ 3. parte §. 2. col. 4. Syluester verbo, detractio. q. 3. Caiet. in ſumma eod. verbo. & 23. q. 73. artic. 2. Ioan. Maior, inibi quæſt. 22. colum. 5. quibus ſuffragatur, quod infamare ſeipſum eſt mortale peccatum, ſicuti & infamare proximum: quemadmodum & occidere ſeipſum, eſt ita graue crimen ſicut occidere proximum. d. cap. ſi non licet. Sunt & hi omni execratione digni, & qui propriè peccant in Spiritum Sanctum, quorũ peccatum non remittitur vnquam, neque in hoc ſeculo, neque in futuro, vti ſuadet & angelica veritas Matth. cap. 12. & denique nulli vnquam ſeipſum occidere licuit, aut licebit, niſi ipſe fons iuſtitiæ Deus ſpecialiter hoc, aut pręcipit, aut certiſſima inſpiratione ſuaſit. Quibus defenditur Samſon, & laudantur ea in re martyres quidam ab Euſebio, libr. 8. hiſtoriæ eccleſiaſticæ, cap. 12. itidem cap. 14 & Hieron. ſentit in c. non eſt noſtrum. 23. q. 5. multa ſiquidem licent, ex quibus mors vel ſequitur, vel acceleratur: ſed tunc pręter intentionem inferendi ſibi mortem, vtpotè licet damnato ad mortẽ non fugere, & tempore peſtis licet viſitare infirmos, licet vtique abſtinentia vitam breuiorem reddere, & in bello iuſto pugnare, & in tempore periculoſo nauigare, aliaque multa id genus licent, in quibus & ſi mors interdum ſequatur, minimè tamen ex morientis intentione, vti conſtat ex c. diſplicet 23. q. 4. ca. ſi non licet. cum ſeq. ea cauſa q. 5. & omnium diligentiſſimè Abulenſis locis pręcitatis. Et hanc ſententiam probat, occidere ſeipſum eſt contra naturalem hominis inclinationem: ſed facere aliquid contra inclinationem naturalem eſt peccatum: ergo trucidare ſe, eſt peccatum. Minor eſt manifeſta, non ſolùm homo, ſed vtiq; omnia animantia & res omnes reſiſtunt ſuæ corruptioni, & pro viribus admittitur rerũ natura ſe cõſeruare, vt definitur ex Philoſ. 2. de generat. & experiẽtia ipſa apertius docet, quàm vt probatione indigeat: eſt ergo contra

 natura-

naturalem inclinationem hominis, vt ſe interimat. Cæterùm & illud coadiuuat: Nemo eſt iudex ſuiipſius, nec habet authoritatem in ſeipſum: vnde & illud ſequitur, ꝙ non licebit ſeipſum interficere, etiam ſi dignus eſſet morte & pernicioſus reipublicæ. Non eſt immunis ab iniuria qui alium interficit, etiam ipſo petente, cùm & illè nō ſit dominus vitæ ſuæ: ita quidem qui ſeipſum interficit, iniuriæ reus eſt: & apud Cic. Pythagoras ait, Prohibentur milites ſine iuſſu Imperatoris vel domini de præſidio & ſtatione vitæ diſcedere.

Nemo iudex ſui ipſius.

Et fortiſſimum huic rei argumentū præſtat illud Prouer. 24. Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & eos qui trahuntur ad interitum liberare non ceſſas. Vnde ſi quis poſſet innocentem eripere de manu inuaſoris, & non faceret, reus homicidij eſſet. Et hoc ſic arguitur, Plus tenetur homo ſeruare ſuam vitam, quàm vitam proximi: ſi ergo tenetur homo defendere vitam proximi ab iniuſto inuaſore, ergo etiam propriam vitam. Nemo poteſt ſeipſum trucidare, ſaltem de induſtria: ergo, &c. antecedens probatur, quia voluntas non poteſt velle niſi bonum, ſicuti definitum eſt ex Ariſtot. ſed non eſſe, aut deſinere eſſe, non eſt bonum, imò potius malum: ergo nullus ſeipſum poteſt interficere. Et illud coadiuuat, quod Auguſt. de ciuitate Dei 17. diſertè diſſerit: quia impoſſibile eſt, ꝙ aliquis nolit eſſe beatus, ſed qui vult eſſe beatus, cùm non poſſit eſſe beatus, ſi non ſit: ergo non poteſt aliquis nolle eſſe, & per conſequens ſe interficere. Et ſtabiliri poſſet: Qui ſine alio titulo propter gloriam humanam vitam ponunt in periculo magno, grauiter quidem delinquunt, ſicuti ſatis definitum eſt ex Ariſtot. 3. Ethic. dum ait, Vltimum malorū mors: ergo ſe trucidare eſſet iniquum. Supereſt & ad ea quæ pro contraria parte à tam grādi multitudine adducta fuere, reſpondere: & primò ꝙ de Bruto, Platone, Decio, & alijs pleriſque, qui ſe occiderunt, non poterat eis latere inculpabiliter illud mortis genus eſſe illicitum: & ꝙ in lumine naturali cognoſci poſſit, illicitum eſſe ſeipſum interficere, patet: ſiquidem Philoſophi virtutis ſtudioſi id docuerunt, ſicuti conſtat ex Ariſtot. 3. Ethicor. dicentis, Quod eſt non magnanimi mortem ſibi conciſcere, ſed puſillanimi, & non potentis ferre vitæ labores. Et id ex Cic. conſtitutiſſ. mum eſt, dum inquit, Mortem cur mihi conſciſcerem, cùm cauſam nullam habeam? cur optarem multas? quanquam hoc ipſum, ſapientis enim eſt, neque

optare

optare mortem. Nec aliquo iuris apice obſtat illud, quod de Samſone, Raſia, Saule, & pleriſq; alijs, qui vltrò mortē ſibi conſciuerunt: cùm non ſimiliter de omnibus dicendum videatur. Samſonem enim neceſſarium eſt immunem reddere, quem etiam Paulus retulit inter iuſtos, vnde Auguſtin. loco paulò anteà citato exiſtimat ſamſonē immunem eſſe à mortis crimine: ſiquidē Dei ſpiritu motus fuit. Nec hoc quidem eſt à ratione deuiàre, cùm id expreſsè habeatur in hiſtoria Iudicum: ex quo definitū extat, Dominum oraſſe, vt redderet ei priſtinam fortitudinem, vt vindictam ſumeret de inimicis ſuis. Alia non inconcinna poſſet dari reſponſio. Siquidem non ſe interemit ex intētione, ſed voluit vtiq; hoſtes opprimere & interficere, ob quod quidem mors ſecuta eſt ipſius: ipſe ſiquidem credebant hoſtes irruere, & ſe incolumen eſſe, vt legitur etiam de Eleazaro 1. Machab. 6. qui ingreſſus ſub ventre Elephantis, cui regem Anthiochum inſidere credebat, Elephantem quidem gladio interemit, ipſe verò beſtiæ ruinà oppreſſus, mortem inuenit præclaram. quia ſe libenter (vt dicit ſcriptura) pro populo ſuo poſuit: quod facinus non à Deo vituperatur, ſicuti conſtitutiſſimum eſt ex Ambroſio, libro de offic. cap. de fortitudine, cùm & ipſe Eleazarum miris laudibus efferat. Eodem modo Samſon immunis redditur, cùm & ipſe ſicuti Eleazarus ſe interemit. Cæterùm de Saule non eſt idem iudicium, cùm & ipſe non eſſet dimiſſurus, imo à Dei gratia repulſus, atque ideo non eſt neceſſe quęrere illius excuſationes, in qua ſpecie Sabellicus ſcriptū reliquit: Saulem non ſe interfeciſſe, ſed vtiq; de morte conſciſcenda cogitaſſe: & 1. Reg. vlti. legitur, vitàm ſuam finiſſe incumbendo ſuper gladium ſuum. Razias verò hac in re probabilius poſſet ab hoc crimine immunis reddi, tametſi Diuus Tho. 2. 2. quæſt. 64. articu. 5. non illum excuſet: in quo dubio gladijs ſecutis dimicatum eſt inter Thom. & Brugen. & quia candido lectori hæc obuia erunt per eos adducta hincinde, ne chartæ diſpendium ferant, miſſa facio. Ex quibus ſatis iam ſatis conſtat ſeipſum trucidare eſſe maximè impium, & n ultorū eſſe errorem execrandum, & maximè illorum qui Deum verum cognouerunt. Pariq́ue ratione reſpondere poteris ad illud, quod legitur de Catone Vticēſi, Bruto, Marco Antonio, Empedocle, Chryſipo, Zenone, Cleanthe, Lucretia, & pleriſque alijs prędìtis maxima ſapientia, ac fortitudine; qui quidem

impias ſibi manus intulerunt, quo ſe huius vitæ miſerijs eximerent,& veluti à tempeſtate in portum ſe reciperent. Hinc & illud ſępiſſimè dubium exoritur. liceatne alicui metu tormentorũ crimen de ſe falſum fateri? Item, an is, qui teſtibus conuincitur hæreſeos reus, poſſit abſq; mortali culpa ipſam hæreſeos culpam fateri, tametſi verè huius criminis author non fuerit, vt ad pœnitentiam ab eccleſia recipiatur, vt effugiat traditionẽ, quæ ſolet fieri iudici ſeculari, ob id quòd negauerit crimen, quod legitimè probatum eſt, nec pœnitere eius voluerit, mortiſque pœna ei inferenda, iuxta per Hoſtienſ. tradita in ſum. de hæret. §. qualiter deprehendatur. *Directoriũ inquiſitorum.* Directorium inquiſitorum, ſecunda parte, quæſtio. 34. & rurſus in tertia parte, in duodecim modo procedendi. Repertorium inquiſitorum, verbo, negans. Et omnium diligentiſſimè Felin. in capitul. ad abolendam. col. 1. de hæret. Quibus accedit Bertrand. conſil. 112. volumi. 2. Et dubio procul mortale crimen committere eum, qui falſum ſibi crimen imponit, vel metu mortis, vel tormentorum: idem profeſſus Io. Lup. ſuper rubr. §. 70. numero 3. doctores in capitu. 1. de teſtib. cogen. Siquidem peccat, qui falſum crimen alteri impingit, ita & qui ſibiipſi, & dicto cap. ſi non licet Archidiach. in capi. non eſt 23. quæſt. 5. Abb. in capitu. ex parte. de ſepult. itidem Abb. & Felin. in capit. 1. de teſtib. cogend. col. 2. Ioan. Lopius in tract. de regno Nauarræ 3. parte §. 2. Quibus accedit Syluester verbo, detractio. quæſt. 3. Caiet. in ſumma eodem verbo: pleniorique manu explicat Caiet. ſecunda ſecundæ, quæſtio. 73. artic. 2. Io. Maior in 4. Sententiarum. diſtinct. 15. quæſtio. 22. colum. ſecunda. Nec itidem obſtat, quod à noſtræ tempeſtatis hominibus adduci ſolet, parem rationem eſſe vitæ & famæ. Atque ideo Adrianus in 4. tracta. de reſtitutione famæ, quæſt. vlti. & inibi communi conſenſu doctores conſentiunt famam poſſe pecunia compenſari. Atque ideò famam & honorem, vt res exteriores, hominum arbitrio ſubijci. Quorum doctorum ſententia quo minus in hac ſpecie militer, nemo ſanæ mentis deſirebitur. Siquidem nec par ratio vitæ & famæ: nam proprię vitę nemo dominus eſt, vt vitam pretio vendat, vel membrorum amiſſionem pecunia commuter, vti ex Iuriſc. conſtat in l. liber homo. ff ad leg. Aquil. c. contingit. in 1. de ſent. excom. Quo fit, ſeipſum occidere non poſſe, aut membris mutilare, vt probatur in dict.

cap.

cap.ſi non licet.& apud Auguſt.lib.1.de ciuitate Dei,cap.vo. Thom. 2. 2. quæſt.64.artic.5.& hinc illud eſt grauiter peccare, ſi immunis à crimine exceptionibus non vtitur, quę eidem deſeruire videbantur,ex glo.in l.pactum.§. inter hæredem.ff. de pact. & ibi neoterici, Anchar.in clem. vnica, de except. doct.in capitu.contingit.de ſententia excom. Faber, & Platea in §.iuris pręcepta.Inſtitut.de iure natur. Lopius loco pręcitato.Ex quo is,qui ſeipſum occidit, contra iuſtitiam facit reſpectu reipublicæ, cuius eſt vita hominis. Quamobem hiſce ac alijs rationibus eleganter probat Dominic.à Soto, in relectione, de ratione tegendi & detegendi ſecretum, membro primo. quæſt.3.non eſſe mortale crimen aliquem metu tormentorum, vel ob effugiendam mortem propriam prodere famam. Vnde huic opinioni libenter accedo aduerſus Archidiac. Panormit. & ſequaces, quorum reſpōſio vera eſt in ea ſpecie, quam ipſi proponunt, vbi facta criminis proditio operatur confitentis occiſionem, quod nec Dominic. à Soto negat. Explicatque doctiſſimè Mart. ab Azpilcueta in cap. inter verba.11.q.3. concluſione ſexta,corrollario 44.Quòd ſi hæc infamatio fiat cum mendacio,erit peccatum veniale, ſiquidem eſt mendacium officioſum,vti omnes fatentur.

Ex quo†damnatum etiã iuſtè, vt fame moriatur, peccare mortaliter,& ſeipſum occidere,ſi oblatos ſibi cibos noluerit 4
ſumere.Siquidē is vtitur actu ad mortem immediato. Hanc illationem ex diuo Thoma deduxit Caier.2.2.q.69. arti.4. verſicu.ad octauam dubitationem.Tametſi contrarium exiſtimet Ioan. Maior.d.quęſt.22. colu.3. dubio procul mortale crimen erit nullis vti cibis inediaq; opprimi, etiam ſi id pietatis gratia fiat.idem profeſſus Io.Lop.ſuper rubric.§.70. nu.5.Abb.in c.1.cùm infirmitas.de pœn.& remiſ.c.non mediocriter.de conſec.diſt.5.Quibus & illud adijciam, non teneri quem vti cibis delicatioribus, aut ſelectis, ſalubrioribus ad effectum prolongandi vitam, licet teneatur vti cibis ad vitæ conſeruationem naturaliter productis, ſicuti exiſtimat Maior numero 4.diſtinct.38. quæſtio. 24. poſt Sanctum Thom. inibi. Quibus accedit Adrianus quolibeto primo,artic.3.ad nonum. & Gerſon in tract. de abſtinentia Cathuſiēſium à carnibus:& è noſtris Abb.ſentit in c.ſi verò, de iureiu.Illud.etiã cōſtat,ſecluſa†diuina iuſſione,nunquam 5

licuiſſe etiam cauſa religionis cuiquã ſeipſum iugulare, ſeipſum veneno occidere, aut actum morti immediatum exercere, ſicuti ſanctus Thomas 2.2. q.64. art 5. & Auguſt. libro. 1. de ciuitate Dei, capit. 11. & 12. Cùm enim actus hi directè in malum tendant, ex propria eorum natura, nec vllũ poſſint habere finem vtilem, bonum, aut licitum, ſequitur eos nullo caſu poſſe reddi licitos, ſicuti diuus Thom. & alij frequentiſſimè probant, paulò autè citatis, niſi diuina iuſſione hoc nempe fieret, ſicuti de Martyribus conſtat, etiam ſi mors eis imminens fuerit, ſicuti pleniori manu explicat diuus Thom. 2.2. q.124. art. 1. & 2. & Act. Apoſt. c.16.

Secluſa diuina viſione non licuiſſe ſeipſum trucidare.

Id etiam conſtat minimè licere ſibi mortem conſciſcere, etiam ob effugiendum ſtuprũ, ob euitandumve aliud quodcunque peccatum, ſicuti apparet ab eodem Auguſtino, præcitato cap. duodecimo, cui conuenit gloſſ. quæ expreſſim hoc ipſum vult in capitulo. non eſt noſtrum. 23. q.5. Pati etenim omnia mala debet quis potius, quàm peccato cõſentire: pro quo optimus text. in ca. diſplicet. duodecima q.4. tametſi Hieronymi verba in dicto capitulo non eſt noſtrum. plurimum refragentur, itidem ſuper Ionam prophetam c.1.

Mortem cõſciſcere ob euitãdum ſtuprum non licet.

Ceterùm illud conſtitutiſſimum eſt, in carceribus captus iuſtè pro criminis mortis pęna digno, & ad eam pœnã damnatus facta fugiendi opportunitate vtique in carcere manere nec fugere tenetur, ſicuti hac in ſpecie notat Caietanus d. quęſtione 69. artic. quarto. in diui Thomæ interpretatione. Et ratione conſtat, Actus ſiquidem hic non eſt ordinatus ex ſua natura ad mortem, nec itidem immediatus: atque ideo tametſi periculoſus ſit ex eoque mors expectetur, poterit dubio procul fieri, vt delicti reipublicæ fiat ſatisfactio, eiuſque punitio ſit in aliorum exemplum. Cui ſententiæ ante Caietanum ſe ſubſcripſerat Ioannes Maior in præcitata quęſtione 22. columna quinta.

Ex quo itidem iuris appendix deducitur, iniquè ad mor-
6 tem† damnatum omnino teneri, ſi ſanè poſſit fugere, alioqui peccabit profecto, maxima vſus temeritate: ſiquidẽ cùm probabilibus coniecturis iniuſtam damnationem timet, fugam arripere poterit, aſſerit gloſſa in clem. paſtoralis. verbo, per violentiam. frequentiori doctorum calculo inibi approbata de re iudicata. Cuius meminit Baldus in rubrica de vita & honeſt. cleric. col.2. Abb. in capitulo ſicut. in tertio, n.4.

& in

& in cap.ſi verò.nu.8.de iureiurando.Ioan.Andreas in Spec. rub.de iureiurando.Abb.in cap.inter alia.de immunitate ecclef.ad finem.Hippol.ſingul. 177. Curtius Senior in repetitione l.admonendi.col.69.ff. de iureiurando. Ancharanus in regula,peccatum.tertia quęſtione, de regulis iuris. in 6. Ioannes Maior in quarto ſententiarum, diſtin. decimaquinta,q.22. col.2. Id vnum doctores communiter addentes, reum ſi iniuſtè veriſimiliter damnandus eſt, teneri fugā arripere,à carcere nec vtique redire,tametſi iureiurando,ac ſacramento pollicitus ſit:non enim tenetur quis ſeruare iuramentū,vbi ex hoc ſine iuſta cauſa ſe opponit probabili mortis periculo,textus ad id celebris in capit.ſi non licet,vigeſimatertia quæſtione quinta.gloſſ. quæ expreſſim hoc ipſum vult in præcitato cap.ſi vero.de iureiurando.quam Io. And. Abb. & plerique alij inibi ſequuntur, quibus accedit Ripa in tractatu de peſte.§.2.col.1.ad id textus in §.vltimo. vigeſima ſecunda quęſtione quarta.& in capitulo negotiatorem clericum. 88. diſtinct. & Hieronymus in epiſtola ad Nepotiatum, quæ ſecunda eſt primo epiſtolarum tomo. Siquidem vnuſquiſque propriam vitam conſeruare tenetur, alioqui ſit ſui ipſius homicida. Quamobrem minimè teneri redire ad carcerem:verùm, ſi redierit, peccare, & grauiter quidem,ſicuti exiſtimat Maior dicta quæſtione vigeſima ſecunda.col.1.& diuus Thom.2.2. quęſt.69. artic. quarto. ad ſecundum argumentum. Et nos alio celebri loco id in hoc codice adnotabimus pleniori manu.

Quid ſi iureiurando promiſerit.

Quibus & illud adijciam,quod ex eodem fonte ſiue ſtipite videtur emanare,iuſtè,vel iniquè dāmnatum ad mortem poſſe optimo quidem iure, & abſque peccati labe aſcendere furcam,tametſi ex hoc mors ſequatur,non tamen immediatè & directè, atque ideo minimè exiſtimabitur ſeipſum occidere.Poterit hunc actum facere ſponte,vt iudici pareat, & illatam mortem pati,& inferenti non reſiſtere. textus inſignis in l.prima.ff.de bonis eorum,qui ſibi mortem conſciuerunt.vbi Bart.expreſſim id adnotat.Cui ſimilis eſt in ca. innocens.vigeſima ſecūda quæſtione quarta. Idemq; exiſtimat Io.Maior dicta quæſtione 22. col.1. iudicique tenetur parere:ſiquidem cogeretur nihilominus facere, ſicut & martyres potuerunt colla percutientibus ſubmittere, vtique in ſpecie Hieron.inquit in c.non eſt noſtrum.23.q.5. 7

Ex eadem ferè ratione ſubinfertur, non ſtatim mortalis criminis damnoſos eſſe duces belli militeſue, qui quidē maximo committunt ſe prælij periculo, qui (vt victoria potiantur) huic periculo ſe committunt, ex quo certior eſt mors, quàm eius euaſio: nam & hi nequaquam exercent actum ad propriam eorum occiſionem ordinatum, ſed eò directum, vt hoſtes vincantur. Quo fit, Eleazarus vir alioquin fortiſſimus à peccato vtique defendendus eſt: nam & is, cùm ſuper eminentem ſuper cæteris Elephātem lorica veſtitum regia aduerteret, id vnum meditatus curſu concitato grandioriq; impetu in confertiſſimos hoſtes in medium legionis ſe proripuit, & vltrò citroque vtraque manu abiecto Clypeo beſtiam interficiebat, atque ſub ea intrauit, & ſubiecto gladio capulo tenus beſtiam illam interemit, itaque cadens beſtia Eleazarum oppreſſit, eundemque interemit, vt ſcribitur Machab. primo capit. ſexto. & apud Ioſephum libro Antiquitatum 12. cap. decimoquarto. & libro primo, de bello Iudaico, cap. 1. Sicque Eleazarum miris laudibus effert Ambroſ. libr. primo de offic. cap. 40. imò & ſi quis, vt ab aliqua oppreſſione liberetur, fugiens ſe ipſum periculo mortis imminenti commiſerit, & tandē perierit, non eſt peccati mortalis reus. Quippe qui preter intentionem mortem obierit, potius cogitans de fuga ab ſtupro aliave oppreſſione tyranni, quàm de propria vi & natura minimè ordinato contigerit: & id probatur ex eleganti text. in capit. ex parte. in ſecundo. de ſepul. atque ideo licet tempore peſtis viſitare amicos, tametſi ſit cum manifeſto periculo mortis: itidem licitum eſt nauigare ingruente tēpeſtate, licet mortis periculum appareat, nec exiſtimandus eſt ſui ipſius homicida, vt pleniori manu explicat frater Franciſcus à Victoria in peculiari ſua repetitione huius quæſtionis, nondum typis excuſa. Sbi ipſi quenquam † manus inijcere violentas ad occiſionē, aut mem-

8 bri mutilationem non licet. Siquidem mors eſt omniū maximè terribile, vti ex Ariſtotele cōſtat libro Ethicorum tertio, cap. 6. aſſeuerat Achiles apud Euripidem in Ephigenia in Aulide, & Eccleſiaſtes c. 4. inquit, Mors quàm amara eſt memoria tua. Et Dominus noſter Ieſus Chriſtus, inquit Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte. Omnia ſiquidem ſunt anteponenda, quo vitæ conſulamus, cū nullum pretium ſit cum vita comparandum, teſte Homero Iliados lib. 9. & nos plena-

Mors omnium terribile.

pleniori manu tradidimus ſupra c.9.nu 5.Iura ſanè Cæſarea Pontificiave ſeipſos interficientes vltore gladio puniunt.l. qui rai.§.ſic autem diſtinguendum.ff.de bonis eorum qui ſibi mortem conſci. vbi ſcriptum reliquit: Si ſanè cauſa manus ſibi intulerit,puniendus eſt.Qui cùm ſibi non pepercit, multò minus alij parceret,tex.ad id ſingularis in l. ſi quis filio.§.eius qui.ff.de iniuſto teſta.Iura Pontificia hos omnino damnant, in capitu.diſplicet. in verſic.noli ergo iam dicere. 23.q.4.pleniori manu in c.ſi non licet.& capitul. tu dixiſti. & capit.non eſt noſtrum.c.placuit.vigeſimatertia quæſtione quinta.Nec deſunt Theologi,qui hanc profiteantur ſententiam, diuus Chryſoſtomus in Epiſtola Pauli ad Galatas. Hieronymus in epiſtola ad Paulũ ſuper obitu Bleſillę, eiuſdem Pauli filius Auguſtinus libro primo de ciuitate Dei, c.17.& diuus Thom.2.2. capitulo.quæſtione 64. art. 5. Origenes ante hos in ſecundo tractatu Commentariorũ in Iob, ca.2.Lactantius lib 3.qui eſt de falſa Sapientia.capit.decimo octauo. In quo dubio illud non eſt prætermittendum,quod ſeipſum occidens legibus ſanè Romanorum non patitur bonorum publicationem,nec ea fiſco addicuntur, niſi ſeipſum occiderit conſcientia criminis ea publicatione digni, nempe accuſatus de crimine,ex quo bona erant publicanda. Ex eo etenim quod ſeipſum occidit, crimen illud fateri cenſetur, & ideo locus eſt pœnæ legali.l.3.§.1.ff. de bonis eorum qui ante ſententiam ſibi mortem conſciuerunt. Tradit Alberic. in eiuſdem tituli Rubrica.Corneus.conſilio 195. volumine ſecundo.Decius conſilio 438.Paulus Pariſ cõſilio 155.vol.3. Gulielmus Benedictus in cap.Raynutius.in verbo, mortuo itaque teſtatore in primo,n.40 cum alijs,extr. de teſtamen. doctores frequentiori calculo.l.2 qui teſtamenta facere poſſunt.regia l.24.titu.1. parte ſeptima. Io. Ign. omnium diligentiſſimè in l.1.§.ſi ſibi manus.ff.ad Syllanianum. text.ad id preſtantiſſimus in l.omne delictum.§ ſi ſe vulnerauit.ff. de re milit.& Alcia.in parergon iuris libro 4.capitu.4. & nouiſſimè Iac.Septimacenſis in Inſtitutionibus. Catholicis.c. 7.nu.17. & Didacus à Couuarruias inter primarios canonicę philoſophiæ maximè cenſendus,lib.1.variarum reſolutio num.c.2.nu.8.Itidem in libro 2.variarum reſolut.c.1.n.11. & Ludouic.Carrer.in pract.crimin.§.homicidium. nu. 123. pag.229.& Antonius Gomezius capitulo tertio delictorum, numero

nu.decimotertio.& legibus ſanè Romanorum ſi tædio vitæ, quæ oritur ex triſtitia, vti conſtat ſecundo ad Corinthios ca. ſecundo. ne maiori triſtitia abſorbeatur, qui eiuſmodi eſt, explicat Sanctus Thom.2.2.q.20.articulo quarto.& Gregorius Lopez in præcitata l.ſecunda.in verbo, qui itaque. ſi tædio† vitæ aliquave alia ira ductus ſeipſum præcipitauerit, vel doloris impatientia, vt propter filij obitum, quiſpiam, manus violentas ſibi intulerit ad necem vſque, illius bona confiſcanda non ſunt, vti conſtat ex l.tertia.§.ſi quis autem.ff.de bonis eorum qui mortem ſibi conſciuerunt.l. in fraudem.§. quod ſi his.ff.de iure fiſci. Et inibi, ſi pudore æris alieni hoc facinus perpetratum ſit, vel gloriç iactationis cauſa, vtpotè quidam Philoſophi fecerunt, vt paulò antè adnotauimus, & explicat text. in l.ſi quis.§. eius qui deportatur.ff. de iniuſto rupto. In dubio tamen, cùm nemo prçſumatur immemor ſuç ſalutis, hoc nempe crimen probari debet, vt aſſeuerat Azo in ſumma.C. de bonis eorum qui mortem ſibi conſciuerunt.tex.in l.fin.§.fin.ff.eod.tit. Decius loco præcitato numero quarto. in qua ſpecie clariores probationes exigũtur, vt explicat Abb.per tex.ibi in c.quia veriſimile.de præſump. in l fin.ff.quod met, cauſ.& in cap.ſuper hoc.de renunt. Quibus accedit Specul.in tit.de probat.§.fi. Alexan.& Bald. in l. tranſactionem.C.de tranſactionibus. Itidẽm Alex.in conſil. 99.vol.tertio.ad fi.& nouiſſimè Gregorius Lopez in præcitata l. 24. in verbo, *de la pœna*, vtpotè ſi reus criminis deprehēſus non erat, vel accuſatus, minimè eſſe prçſumendum ſe interfeciſſe ob cōſcientiā criminis, tametſi probetur eius bona fiſco applicantur, & hæredem non habeat inteſtabilis eſt, vti conſtat ex l.vlt.de bonis eorum.l.ſi quis filio.§.eius.de iniuſto rupto.l.parricidij.ad leg. Pompeiam. de parricidijs. idque legibus regis cauetur, in prçcitata l. vigeſima quarta. & l.nona.titul.13.& l.19.titul.vltimo, libro 8.ordinat.licet reus accuſatus non fuerit, ſiquidem illud inſpicitur, quod ſe occidat poſt accuſationem, litiſque conteſtationé procedit, quando dubium eſt, an manus violentas intulerit propter criminis metum, vel aliū doloré, vt exiſtimat Alexā. in d.l.2. col.2.in quo dubio Pau.Caſtr.in præcitata l.2.exiſtimat per gl.inibi minimè de litis conteſtatione curandū eſſe, ſed vtiq; accuſatio ſit propoſita, vel inquiſitio, & criminis reus fuerit citatus, ipſo non cōparente, metu criminis feciſſe exiſtimatur,

Nemo eſt immemor ſuæ ſalutis.

tur,

tur, vt in l.2. & inibi explicant doctores.C.de cuſt.reorum. & in l.1.& ibi glo.C.vbi ſenatores vel clariſſimi. Hodie verò extante præcitata regia l. 24. inibi, *Seyendo ya el pleyto comencado por demanda, o por reſpueſta ſe mato.* Id exigitur, occiſionem ſui factam eſſe poſt litis conteſtationem, niſi fuiſſet in flagranti crimine reus huius criminis. Tunc ſiquidem litis côteſtatio minimè exigitur, vti conſtat ex d.l.fin. in prin. inibi, qui rei poſtulati, vel qui in ſcelere deprehenſi. Idem exiſtimat Ale.de Imola in præcitata l.2.col.2. & Greg. Lopez loco prẹcitato, in verbo, *reſpueſta*. tametſi ab hac ſentẽtia prorſus diſcedat Paul.Caſtren.in præcitata l.2.col.2. Hodie verò iure nouiori regio, ſi quis vel conſcientia criminis, aut tædio vitę aliave ex cauſa, ſeipſum occiderit, eius bona vendicantur, niſi & is liberos habuerit hæredes, regia l.9. titulo. 13.lib.8. ordin. quæ forſan intelligenda eſt iuxta diſtinctionem iuris communis, & legis partitarum, vti quidam opinãtur: Loquitur enim indiſtinctè & generaliter ſtatuens quòd occidens ſeipſum amittat propria bona, & ea (ni liberos hæredes habuerit) fiſco adiudicantur. Qua in re penſitãdum eſt, ſiquidem pœna confiſcationis bonorũ, de qua C.& ff.de bon.eor.qui mortem ſibi conſciuer. prorſus ſublata eſt per auth.bona damnatorum.C.de bon.dam. Et ex profeſſo idem exiſtimat glo.fin.ad fi.in l.fin. prẹcitata, & inibi ad id multum adnotat Luc.de Pẽna & Ioan.de Platea.C. de iure fiſci.lib.10.& frequentiori doctorum calculo in præcitata l. 2.& in l.1.C.de bonis eorum, qui mortem ſibi conſciuerunt. Siquidem in ea ſpecie bona publicantur, perinde ac ſi ſententiam pateretur, bona eſſent adnotanda, vt in d.l.fin.§.1. Quo fit in omnibus caſibus, in quibus minimè publicantur, ſi paſſus eſſet ſententiam, per authenticam bona damnatorum in illis quidem publicantur, ſi ſeipſum occidit, tametſi ſtante regia l. prẹcitata 24. quę quidem condita fuit poſt authenticam, bona damnatorum minimè eſſe correpta. Et probatur in l.5.titu.31.ppr.7. Et inibi ad literam diſpoſitio illius authen. recitatur. Et inſuper hæc adiecit verba: *Eueras ende al que fueſſe juzgado portraydor o en otras coſas ſenaladas, que ſon ſcriptas en las leyes deſte nueſtro libro, en que ſenaladamente los deuen tomar.* Quo fit opinionem Iacobi de Rauenna iure partitarum approbatam fuiſſe, qui quidem tit.de bo.eor.qui mortem ſibi côſciuerunt, minimè eſſe correctum profitebatur,

tur,per tex.in auth.bona damnatorum.idque ex diſpoſitione legis regiæ conſtat 9titul.13.lib.8.ord.& l.fi.titu.fin.eod. lib.in reg.ord.Ex quibus cōſtat ſeipſum occidentē bona perdere:& ſi deſcedētes non habeat, regiæ cameræ applicantur: quę regię leges vel explicantur frigidè,vel malè confunduntur,eoq́; nomine non parum multi errores paſſim docentur. Quapropter regiæ leges pondus fortaſſe nō habebunt tantæ difficultatis:Siquidē intelligendę ſunt de eo, qui criminis metu mortem ſibi conſciuit,iuxta l.par.diſpoſitionē,vti conſtat ex pręcitata l.24. At ſi ęris alieni pudore, vel vitæ tædio,vel ex qua alia cauſa ſimili violentas manus ſibi intulerit,longe aliter:argumento tex.in l.ſed & ſi poſteriores.ff.de legib.Atque ideo in his regnis ex regiarum conſtitutionum diſpoſitione nec dum vbi publicanda bona de per ſe veniunt abſque naturalis mortis pœna,quinetiam quando,in conſequentia pœnę veniunt publicanda: vtpotè doctores intelligunt dictum titulum,de bonis eorum. bonorum vtique fiet confiſcatio,ſi ille,qui ſe interemit,filios non reliquit, vti conſtat ex l.ordinaria.

Quibus & illud ſubijciam, quod maximo apice deſeruire videtur ad regias conſtitutiones, tametſi
10 † quenqam manus inijcere violentas ſibi ipſi ad occiſionem,aut mēbri mutilationem non liceat:tamen ſi furore laboret, minimè eſſe afficiendū his pœnis, vti nos ſerioſe explicabimus latiùs infrà.Et eſt tex.celebris ad id in l.fin.verſic.ſi quis autem.ff. de bon.eorum.& in l.1.eiuſdem tit.& tex.in l.2.C. qui teſtam. facere poſſunt. regia l.24. pręcitata ibi, *Eſſo meſmo deue ſer guardado ſi alguno ſe mataſſe por locura.* & l.1.titulo 28.par.1. & tex.in l.ſi quis filio exhæredato.§.eius qui.ff.de iniuſto rupto.Cui ſentētiæ nec admodum inuitus accedit Decius conſilio 438. In quo dubio,ſi pro furoris morbo laborante aliquid allegetur, tunc ſiquidem iudex pronuntiabit, an morbo furoris laboret necne, vt explicat Salicetus. in d.l.1.C.de bonis eorum.

Hinc & illud eſt,ſi nempe delictum erat eius naturæ, quo perpetrato bona minimè erant confiſcanda, ſeipſum occidens minimè habetur pro confeſſo. Nec vtique eius bona publicantur.Vbi ita ſcriptum reliquit Conſultus in l.3.§. ſi quis autem.ff.de bonis eorum,qui ante ſententiam mortem ſibi conſciuerunt.tex.in §.pręcitato,eius l.ſi quis filio exhæ-

redato l.eius militis ff.de milit. teſtamen. & in l. omne delictum §.qui ſe vulnerauerit.paulò antè citato. & in d. l. 2. C. qui teſtamen.facere poſſunt l.in fraudem §.eius bona.de iure fiſci ff.l.1.& 2.C. de bonis eorum, qui mortem ſibi conſciuerunt.& in l.1.C. ſi reus, vel accuſator mortuus fue. In quo plura extant doctorum reſponſa,& inibi id frequentius recipitur. Quibus admodum leges regię conueniunt præcitatæ 24.tit.1.par.7.& l.2.tit.27.eadem parte.

Ex quibus & illud ſubijciam,ſeipſum trucidans, & de huius criminis reo accuſatione propoſita, vel in crimine flagranti deprehenſo pro confeſſo exiſtimatur, & regio fiſco eius bona publicantur,vt paulò antè, quaſi per tranſennam explicuimus: intelligenda eſſe exiſtimo, ni hęredes velint prorſus contrarium probare,vti hac in re eſt tex. præſtantiſſimus in l.3.§.fina. ff. de bon.eorum.Ex quo illud ſubijciam hac in re notatu dignum, tametſi facta confeſſio defuncti ad hæredes minimè tranſeat,nec eis vtique noceat, vt exiſtimat tex.in l.eius qui delatorē ff.de iure fiſ.& inibi Bar.& frequentius doctores id adnotant.Itidem Barto.in l.2.§. quid ſi actu C.de iuram.cal.& Bald in l.2.C.de eden.penul col.num.23. itidem in l.generaliter §.1.C.de reb.cred.Idem in l.vnica C. ne ex delicto defunct.3.col.Paul. de Caſt. in l. tranſigere C. de tranſact.3.col.cuius meminit Imola in l. qui à latronibus §.1.de teſtam.ff.quæ omnia intelligenda eſſe exiſtimo,quando iſthæc confeſſio inducta fuit ex contumacia vel actu inter viuos:longè quidem aliter,ſi ex defuncti morte cauſetur, vt in hac ſpecie: Siquidē eo caſu ad hæredes tranſire conſtat, ni probetur contrarium,vti hac in re exiſtimat Bar. in d.l.3. §.fina.Bald.Paul.Rom. Alex. & plerique alij neoterici in ea ſunt ſententia in l.2.C. qui teſtamēta facere poſſ. Hodie vero iure regio quouis modo quiſpiam ſi ſeipſum trucidauerit, vtpotè vitæ tædio, vel graui dolore ſuccenſus, modò metu pęnæ delicti commiſſi,illius bona regio fiſco publicāda ſunt, ni filios habuerit,vel vtique alios deſcendentes, regia l.9.tit. 13.lib.8.ordinationum regal.& l.19.tit.fi.eod.lib.

Cęterùm ad latiorem intellectum regiarum conſtitutionum, & illud adnotandum eſt, publicanda † eſſe bona occidentis ſeipſum: intelligo ſanè duo ex regia lege exigi in dicta l.24.titu.primo.parte ſeptima. quòd crimen ſit capitale, ac rurſus perpetrato crimine ex eo bona confiſcentur,vt ma- 11

ximo

ximo apice deſeruire videtur text.in l.fin.verſi. vt autem diuus ff. de bonis eorum, qui ſibi mortem conſciuerunt. & id conſtat ex præcitata lege regia inibi, *Si el yerro era tal que ſi lo fueſſe prouado deue morir por ende, y perder ſus bienes.* Leges autem ciuiles ſuſpendioſos lugeri vetat. l. liberorum §. non ſolent ff.de his,qui not.infam.

Quibus & illud ſubijciam ad regiarum conſtitucionum examen, intelligendas eſſe de morte naturali, vel ciuili, vt conſtat ex textu in præcitato verſiculo,vt autem diuus. Qui quidem intellectus tametſi à pleriſque noſtræ tempeſtatis hominibus recipiatur, ex regia l. ab eo diſcedo, adnotando verba legis. vigeſimæ quartæ, inibi. *Se mato, Entonces deuen tomar todo lo ſuyo para el rey.* De morte ciuili minimè intelligitur,ſed vtique de naturali. Quibus ſententia Imolę conuenit in rubrica de teſtamen. extrà aſſeuerantis mortem ciuilem minimè naturali æquiparari, niſi in caſibus à iure expreſſis:gloſſa celebris in cap. ſuſceptum.de reſcriptis.libro 6. itidem in capitu. placuit. in ſecundo 16.quæſtione 1.& inibi Archidiac.tex. ad id præſtantiſſimus in l. ex ea parte §. inſulam ff.de verborum obligationibus.& in l. Statius Florus §. Cornelio Felic.ff.de iure fiſci.ex eo, quòd deportationis pœna, de qua in pręcitato verſiculo, vt autem diuus :hodie in vſu non eſt. Idemq̄ue exiſtimat Gregorius Lopez in illius legis interpretatione,in verbo, *Sus bienes* Quo fit, ſi ſeipſum trucidans morte tantùm ciuili afficiendus eſſet, conſtaret eius bona minimè confiſcari, ſed vtique ad hęredes eius pertinere, ſtante hodie lege regia quarta, in Taurino conuentu lata. A qua quidem ſententia ipſe libenter diſcedo, ſiquidem deciſio authen. bona damnatorum. minimè locum ſibi vendicat in eo, qui ad mortem ciuilem damnatur, ac proinde ipſe viuus remanet. Nec itidem obſtat regia l.quarta,ſiquidem intelligenda eſt teſtamenti reſpectu, vtpotè de bonis eius diſponere poſſit pro libito voluntatis, minimè tamen bonorum confiſcationem affert à lege inductam in eo,qui ſe interficit,vt conſtat ex Paulo de Caſtro in d.l.2.in fin.C. qui teſtamenta facere poſſunt. Secundò eidem obiectioni præcitatę legis quartę extat reſponſio,q̄ limitetur in eo, qui ſe interficit prius, quàm ad mortem ciuilem, vel naturalem damnaretur, tametſi ipſe non ſe occidiſſet, nihilominus per ſententiam illius bona erant publicanda.

Intellectus non vulgaris ad authen. bona damnatorum.

Illud

Illud etiam adnotari meretur, ad præcitatam regiam conſtitutionem 24. minimè ſententiam neceſſariam eſſe ad bona adnotanda, ſed vtique fiſcus vendicat ipſo iure ex eo, ꝙ pro confeſſo & damnato habetur, vt in dicta l. finali, in principio ff. de bonis eorum, qui mortem. & in §. 1. inibi, fiſco vendicanda ſunt. Pro quo adnotanda ſunt verba regiæ conſtitutionis 24. inibi, *Entonces deuen tomar todo lo ſuyo para el rey.* Quibus accedit textus in l. 2. C. qui teſtamenta facere poſſunt, vbi teſtamentum annullatur occidentis ſeipſum, minimè tamen fieri, ſi pro condemnato minimè haberetur. In quo dubio tametſi idem ſentiat Gregorius Lopez in præcitato loco, in verbo, *Tomar todo lo ſuyo.* alijs tamen cogitandum relinquo. Et nos pleniori manu adnotauimus in crimine hæreſeos. Hinc & illud congruè examinari poterit, an vxor rea criminis facta ob delictum, quod pœnam confiſcationis bonorum irrogat, confiſcationi locum faciat, abſque viri conſenſu delictum committens. Quæ quidem quæſtio maximo apice deſeruire videtur hac noſtra tempeſtate quo ad examen regiæ conſtitutionis quinquageſimæquintæ Tauri, qua cautum eſt, nec contractum, nec diſtractum, nec obligationem aliquam vxorem abſque viri conſenſu contrahere poſſe: Siquidem, quia alienare non poteſt, nec itidem confiſcari: vti argumento optimo deſeruit textus in l. miles ita. in principio ff. de teſtamentis. ex illo textu ſumens rationem, & argumentum de rebus ad perſonas: Bona quæ alienabilia ſunt, nec ea fiſco adiudicari poſſunt. Bartolus in l. ſi finita §. ſi de vectigalibus. columna 2. Alexander colum. 9. ff. de damno infecto. itidem Alexander conſi. 23. opportunè. col. 2. lib. 1. Caro. Ruynus conſi. 24. quia copioſè. col. 4. nu. 10. vol. 1.

Intellectus ad legem Tauri 55. Qui alienare non poſsit, an propter delictum bona eius cõfiſcentur.

Secundò conueſtiri poſſet ex eo, cùm prohibita ſit fauore alterius alienatio, tunc quiſpiam delinquendo non alienat in illius præiudicium, ſicuti conſtat ex præcitato §. ſi de vectigalibus. & inibi Bartolus ad finem, & in l. Statius Florus §. vltimo ff. de iure fiſci. & in l. quæcunque ff. de bonis damnatorum. & in præcitata l. ſi quis in tantam. vbi profitetur in facti contingentia ſic conſuluiſſe. Quibus in locis nos pleniori manu ad Bartolum adnotauimus, Baldus conſilio ducenteſimo decimo quinto, ad finem, libro ſecundo. Aretin. conſi. 14. colum. 14.

Tertiò,

Tertiò, hæc coadiuuatur ſententia, nemo priuatur ſuo iure ſine ſuo facto aut culpa c.quæ in ecleſiarum. de conſtit.l. id quod noſtrum ff.de regu. iur. & quia pœna ſuos authores tenet l. ſancimus C.de pœn. & nos alibi tradidimus latiori commentario. Quo fit, negare non poſſe mulierem contrahere, neque ſe obligare poſſe abſque viri conſenſu. Ipſe tamen exploſa iſthac ſententia, contrariæ me ſubſcribo, & veritati magis fauere exiſtimo, & in hac ſpecie confiſcationi locum eſſe, ſicuti conſtat prohibitione legis vetantis, minorem & prodigum ſe obligationi aſtringi, minimè ad obbligationem ex delicto, vel quaſi trahi, ex glo.in d.l.ſi quis in tantam.in 3.q.& inibi Bar.col.3.in d.l.is qui bonis. Quo in loco Pau.Alex.& Iaſ.locis præcitatis idem exiſtimãt Steph. Bertran.conſi.248.num.8. lib.1. Et nos tradidimus C. de delictis puerorum.lib.2.verſi.ex tatq; hodie regia lex. Cæterùm ex delicto obligatio nata eſt, vt per totum Inſti.de oblig.quę ex deli.naſcun. regia lex precitata in obligationibus ex contractu, vel quaſi contractu intelligitur, minimè tamen in his quæ ex delicto, vel quaſi: ne impunita remaneant delicta, Alex.in hac ſpecie ad Bar.in l.morte.col.5.de acq.hęred.Itidem ad Bar.in d.l.apud Iulianum §.vltim.Iaſ.in §.omnium. col.8.de act.Et omnium diligentiſſimè Matheſ.not.148.nota quod eſt differentia. Quo in loco admonet perpetuò menti eſſe tenendum. Idq; poſtremò coadiuuat, ſi ſanè alienandi poteſtas alicui facta ſit, eò tendit, vtpotè alienatio fiat contrahendo. Cuius ſententię author fuit Bald.in c.1.§.feudum 1.oppo.tit.ſi de feudo fuerit contr.inter domin.& agnat.per text.inibi ad id pręſtantiſſimum, in quo feudum ita datum fuerat, vtpotè ipſe, & hęredes, & quibus dederit, habeant: ex quo liberè poterat illum in quemcunque alienare: nihilominus ijſdem culpis amittit, quibus & aliud quodcunque feudum, ſicuti aſſeuerat Bal.& Matth.de Afflict.ibi, col.vlti.verſ. 9.& vlti. Quo fit, hanc eſſe communi conſenſu ſtabilitã ſententiam exiſtimo. Quod deſeruire magis videtur ad regiam conſtitutionem 55.Tauri.Et nos alibi in eius intellectu pleniori commentario adnotabimus.

Nemo priuatur ſuo iure abſq; ſuo facto.

Qua in re penſitandum eſt, nec illud prætermittendum ad leges regias, illarum pœnam minimè procedere, tametſi volens ſeipſum occidere occurſu hominum ſe non occidit: Siquidem ſi actualiter manus violentas in ſeipſum ad necem

vſque

vſque intulerit, tunc pœna locum ſibi vendicat. Longè quidem aliàs idque conſtat ex l. regia 24. ibi, *ſe mato.* Cui ſententiæ ſe ſubſcripſit inibi Greg. Lopez, & nos adnotabimus in peculiari capit. volens ſeipſum occidere, & hominum occurſu ſe non occidit. Quibus & illud libenter ſubijciam, damnationem mereri abuſum quorundam dominorum huius regni, qui quidem, ſi in ſuo territorio ſuaue iuriſdictione vaſſallus ſeipſum trucidauerit, ſibiipſis bona omnia conſiſcantur. ex l. 18. titu. *De las penas.* libr. 8. ordinat quæ dictat. *Todo home, o muger, que ſe matare pierde todos ſus bienes para nueſtra camera.* Siquidem homicidij aliorumque delictorum condemnationes, quibus quidem vaſſalli condemnantur, terrarum dominis eſſe applicandas, vti conſtat ex l. 5. titu. 4. lib. 1. in regijs ordinationibus, inibi, *Segun que los nos auemos en los lugares de nueſtra corona real* l. fina. titu. 5. libro quarto, fori. Idque iure communi terrarum domini, teſte Angelo, exigere poſſunt, in authent. vt nulli iudicum §. fina. collat. 9. ſibique applicare. A qua quidem ſententia hac in ſpecie diſcedo. Siquidem regia l. 18. intelligenda eſt in fiſco regio, ni ſeipſum trucidans hęredes deſcendentes habeat, vt conſtat ex pręcitata l. 9. titul. 13. libr. 8. ordin. ſecundo. Intelligo quando tędio vitę & non criminis metu in ſeipſum violentas manus iniungat, bona omnia fiſco regio applicantur, vti conſtat ex l. 24. titu. 1. parte 7. atque ideo pręcitata lex 18. ſecundum aliarum legum diſtinctionem intelligenda eſt. Cui ſententiæ accedit Montal. in l. 1. titul. 27. part. 7. ſicque nouiſſimè Auend. intellexit in regiarum conſtitutionum dictionario, fol. 13. quem admiſcuit tractatui, de exequendis mandatis regijs. Explicat Decius conſil. 438. volum. 3. & doctores in l. final. C. de iure fiſci. libro 10. Quibus & illud adijciam, an feudum vaſſallus amittat, qui ſeipſum occidit? explicat Barto. in capitu. 1. an illi, qui interficit fratrem domini. colum. 2. verſicu. extrà quæro. vbi vaſſallus minimè feudum perdit, tametſi ſeipſum interficiat, itidem Bald. in cap. 1. quib. mod. feud. amit. Iacob. in tract. feud. in par. dicti vaſſalli. col. 4. verſic. vlterius pone. & Ioan. Lop. ſuper rub. §. 80. nume. 2. Hinc & illud eſt, hæreticorum condemnationes vaſſallorum, minimè ad loci dominũ pertinere, ſed vtiq; ad regem, vt mirum in modum explicat Guido Pap. in deciſi. 76. & eſt tex. ad id præſtantiſſimus in capi. cùm

ſecundum leges.in §.fin. de hæret. lib.6. Et huic ſententiæ ſe ſubſcripſit nouiſſimè Auend.de exequend.mand.reg.ca.2. de ſaluaguardia conceſſa vaſſallis contra dominos.nu.9. fol.69. itidem in c.18.de exact.pœn.nu.2.fol.90.col.3. Ex quibus &
12 illud ſubijcitur, † condemnationes minimè ad dominos vaſſallorum pertinere factas à iudicibus delegatis, quos vulgò appellant. *Peſquiſidores.* Siquidē has pœnas regio fiſco applicari, nec dominos terrarum potuiſſe præſcribere pœnarum exactionē, vti serioſè explicat Chaſſæ.in cõſuet.Burg. rub. 1. §.5.verſ.& quoniam.nu.395.& praxis id in regis obſeruat, & vſu receptum eſt, tametſi ægrè ferant domini inferiores. Nec itidem obſtat d.l.5. ſiquidem intelligenda eſt in calumnijs, & iniuria homicidiorum, vti conſtat ex d.l.5.tit.1.lib.1. ordin. & in alijs pœnis à l.fin.tit.5.lib.4.for.expreſſis.

Condenationes ad dominos vaſſallorum pertinere.

Cæterùm tametſi aliquibus in caſibus dominis terrarum bona vaſſallorum eſſent publicanda, locum ſibi vendicat, ni à iudicibus dominorum ad auditores regios non appelletur. Siquidem pœnarum exactio fiſco regio applicatur, explicat Ioan.Fab.in d.auth.bona damnatorum C.de bon. damn.& Auend.in præcitato capit. 18. num.2. qui pleraque id genus alia in his regnis maximè neceſſaria congerit. Corporalis pœnæ executio ad locum delicti remittitur, vt in authent.ſi qui litigantium C.de epiſco. audien. interim huius criminis reus carceribus ac vinculis detinetur à iudice à quo, vti conſtat ex l.eo.§.1.C.de appellat. Poſtremò vt colophonem addam, intelligo, cùm regiæ cõſtitutiones ſimpliciter loquuntur, nec vtique exprimendo delicta ob quæ confiſcanda ſunt bona: etenim ſi quiſpiam ex alijs cauſis, quàm criminis metu ſe trucidauerit, eius bona minimè confiſcationem merentur, vti conſtat ex l.2. tit.21.part.7. inibi, *ne deuen auer pœna ninguna.* Ac proinde regias ordinamenti conſtitutiones per præcitatam l.2.part.eſſe intelligendas per l.non eſt nouum. & l. ſed etſi poſteriores ff. de legib. ſiquidem legum correctio viranda eſt, vti exiſtimat Abb.& Hoſt.in ca. ſuper quæſtionum.in principio columna ſecunda, de offic.deleg. capit. cùm expediat. de elect. libro ſexto. nec admodum inuitus nouiſſimè huic ſententię accedit Gregorius Lopez in interpretatione præcitatæ legis ſecundæ, verbo, habet pœna. hoc vnum addens ex vetuſtiſſimis exemplaribus, prorſus regiam conſtitutionem ordinamenti inſpiciendam eſſe, an eadem

Pœnarum exactio fiſco regio applicatur

eadem lex partitarum leges antiquas corrigat, aliquidue eis addat. Illud profectò prætermittendum non eſt, quòd in hoc tractatu perplexa valde exiſtimatur quæſtio, in qua ſanè omnes ingenij neruos doctores tendunt. Siquidem, ſi quiſpiam ſeipſum occidat, eius cadauer perinde ea ſanè pœna plectendum eſt, ac ſi quempiam extraneum occidiſſet, vtpotè capite puniatur, furcaue ſuſpendatur. Pro qua extat elegans Imperatoris reſponſio in l.2.C.qui teſtam.fac.poſſ. aſſeuerantis eadem pœna eſſe plectendum. Quo in negotio idem profitetur Rom. & Iaſ. in præcitata l. 2. & nouiſſimè Lud.Carrer.in pract.crim.§.homicidium.pag.74. num.223. tametſi prorſus ab hac ſententia diſcedat Cinus, & Baldus inibi, exiſtimantes iudicis arbitrio puniendum eſſe. Itidem Bal.in l.1.C.ne ex delic.defunct.quibus accedit Imo.in l.defuncto ff.de publ.iud.& explicat Felin.in capit.ſignificaſti.de ſenten.excom.& Iaſ.idem profeſſus in l.1.circa princi. C.de ſer.fugit.& pleniori manu per Lud.Carrer.vbi ſuprà. & nouiſſimè Ant.Gom.de delictis.cap.1. num.78. Aliàs iudex in ſyndicatu teneretur.argum.text.in l.1.§.quoties ff. de iniur. regia l.pen.titu.13.par.1. Petr.& Cin.in d.l.2.C.qui teſtam. fac.poſſ.Ange.Rom.Corn.Alex.& Iaſ.inibi, Bal.in l.vna C. ne ex delict.defunct.2.col.nume.2.Angel.in l.fina.C.ſi reus vel accuſ.mor.fue. quibus adſtipulatur ratio:ſiquidem pœnæ afflictiuæ corporis animati, ſunt pœnæ ſenſus, quę quidem minimè in hominem mortuum cadunt, explicat Ange.in l. qui à latronibus §.ſi quis ff.de teſtam.Ang.de Aret.in §. interdum. Inſtit.de hæred.quæ ab inteſt.defer.col.1.nu.2.Ang. de malefic.in verbo, pręſente, & appellante.col.antepen.ver. quid ſi reus. Iſthæc ſentẽtia ex eo ſtabiliri poſſet, quia pœnæ deriuationis ſtatu minimè in mortuum cadere poſſunt, tex. eſt ad id celebris in l.qui libertinos §.poſthumus ff. de oper. liber.& inibi paſſim doctores.

Illud tamen prætermittendum non eſt in hoc negotio. quòd † de iure Canonico ſeipſum occidens in eccleſia ſepeliendus non eſt, & ante ius Canonicum in huius criminis reos eadem pœna ſancita erat, vt ex pulchra Platonis ſententia conſtat libro nono de Legibus, qui ſibi mortem conſciuerit, ei ſepultura fiat ſolitaria, vbi alius nemo condatur: deinde in his locis ſepeliatur, quę de duodecim partibus vltima, deſerta, vt nec ſtatua, nec inſcriptione ſepulchrum notetur.

14 *Se occidens eccleſiaſtica ſepultura priuatur.*

notetur. Et Tullius in Catone maiore, & Aeſchines in Cteſiphontem. Si quis (ait) ſeipſum necauerit, manus, quæ hoc patrarit, abſcindetur, & ſeparatim à corpore ſepelietur. Ac deinde Pontificia iura idem concinnunt, quòd ſeipſum occidens in eccleſia ſepeliendus non eſt, text. eſt ad id præſtantiſſimus in capitu. placuit 23. quæſtio. 5. quem text. ſingularem eſſe cenſet Rom. ſingul. 264. Idemque adſtipulatur Ioannes de Arno. in problem. 4. & Ludouic. Carrer. in pract. crimi. §. homicidium. numer. 54. pag. 201. idemque profeſſus Syl. in verbo, ſepultura. quæſtio. 9. & Mart. Azpilc. in tract. de pœn. diſtinct. 7. num. 4. pag. 323. & Barto. in differentiis iuris ciuilis & canonici, numer. 74. Nec locus ſalubris pœnitentiæ relinquitur, ſicuti docet Origenes commentariorum in Iob capitu. 2. Lactantius lib. 3. Diuinarum Inſtitutionum, c. 18. Auguſt. lib. 1. de ciuitate Dei, capi. 17. Thom. 2. 2. quæſtio. 69. artic. 5. & Chryſoſtom. in epiſt. Pau. ad Galat. Hiero. in epiſt. ad Paulam, & doctores in l. miles §. ſeam adulterij 2. de adult. & inibi Barto. & Din. explicant quæſtionem illam paſſim agitatam: ſi ſanè quiſpiam relinquat centum eccleſiæ, ſi inibi eum ſepelierint, ac deinde violentas manus ad necem vſque in ſeipſum impoſuerit, tametſi eccleſiaſtica careat ſepultura, nihilominus eccleſiæ legatum deberi. Poſtremò hi nempe caninæ ſepulturæ tradendi ſunt, vt notant doctores, & tex. ibi, ſumentes rationem in l. 1. §. ad beſtias ff. de his qui notantur infamia. & Ioan. Lop. ſuper rubri. de donation. §. 89. numero 2. folio magno 58. & Iacobinus in tractatu feudorum, in parte, dicti vaſſalli promiſerunt nõ committere feloniam contra dominum, columna 4. verſicu. vlterius. doctores Canonicæ philoſophiæ in capitul. ex parte. de ſepult. quamuis priuatim licet pro eo orare: licet enim illi, qui credit in vltimo vitæ ſpiritu habuiſſe dolorem, & contritionem criminis, ſicuti Palud. explicat in quarto Sententiarum, diſtinct. 20. quæſtio. 1. & omnium diligentiſſimè Martinus Azpilcueta in cap. 1. de pœn. diſtinct. 7. vel ſi forſan coniecturis aliquid præſumi queat, eum furore ſeipſum occidiſſe: nam & tunc eccleſiaſticæ ſepulturæ traditur, ſecundum Ioan. Gall. quæſtione parlamenti 137. qui per pleraſque rationes hanc firmat ſententiam, & alij non mediocris notæ in albo primariæ doctrinæ poſiti, & ſeriosè plura congerit Guliel. Bened. in capitu. Raynutius. verb. mortuo itaque

An liceat orare pro eo, qui ſe interfecit.

itaque teſtatore.1.num.5.extrà de teſta.& Ioan. Lop. ſuper rub.§.70.nume.6.& 7.pleniori manu explicat,ſeipſum occidentem in peccato diſcedere mortali, atque ideo eccleſiaſtica carere ſepultura,capit.non exiſtimamus.14.quęſt.2.quod intelligendum eſſe exiſtimo, ſi ſanè eccleſię de hoc conſtet, longè aliter,vt in cap.fin.de ſepult.& in cap. à nobis.de ſent. excom. His accedit,quòd † repertus mortuus in puteo, non 15 eſt priuandus eccleſiaſtica ſepultura, quia non præſumitur ſeipſum præcipitem dediſſe:quod in hac ſpecie notat Socinus Iunior conſi.51.libro primo. Igitur ſepultura eccleſiaſtica negatur ſeipſum occidenti ob delicti atrocem culpam, quam ex pluribus deteſtatur præter alios Alciatus libro ſexto Parerg.capit.27.

Cæterùm, cùm quotidie in controuerſiam veniat, illud etiam ſubijciam, minimè licere cuiquam ſibi ipſi inijcere manus violentas abſque & culpa & labe peccati & irregularitatis.cap.ſi non licet.23.quæſt.5. & eſt ad hanc rem pulchra Ariſtot.ſententia lib.8.Ethic.cap.7.Mortem,inquit,ſibi conſciſcere ob fugiendam paupertatem, vel mœrorem,aliudue huius generis, non fortis eſt hominis, ſed potius timidi. & lib.5. capit.11.Ariſtot. inquit, Qui ſe occidit, ſibi iniuriam non facit,quia iniuriam ſponte patitur nemo. Idem profeſſus Tullius in Catone maiore loco præcitato, iureque Pontificio clericus ſacriſue initiatus ſeipſum percutiens, irregularis cenſendus eſt, atque etiam excommunicatione nodatus,vt in præcitato capit.ſi non licet. idque explicat Felin.in cad.contingit.vlt.notab.de ſenten.excom. & idem profeſſus Cardin. in clem.1.notab.3. de reliq. & vener. ſanct. itidem in dicto cap.contingit:idemque eſſe exiſtimo, ſi ſibi ipſi mutilauit aliquod membrum,vti hac in re exiſtimat Cardin. in clem.1. quæſt.19. de homicid. & inibi paſſim doct. quibus nec admodum inuitus accedit Angel.in l. ſed & ſi damnum. §.fin.ff.de pecul.Baldus. & Iaſ.hac in ſpecie dilatant chartas quamplurimis remiſſionibus in l,1.C.de ſet.fu.& nouiſſimè Lud.Carrer.in pract.cri.§.& homicidium.nu.v24.pag.230.

Clericus ſeipſum percutiens irregularis eſt.

Adde huius criminis authorem non poſſe facere teſtamentum, ſicuti exiſtimant doct. in d.l.2. qui teſtam. fac. poſſ.ac proinde teſtamentum ab eis côditum nullum eſt.l. eius qui §.1.ff.de bon.eor.qui mor.ſibi conſciuerunt, ea ductus ratione,ſe occidendo crimen vtique confiteri videtur.l.fin.eod.tit.

Teſtamenti factio nō permittitur ſeipſum occidenti.

ex qua quidem confeſſione habetur pro condemnato. Condemnatus tamen ſeruus pœnæ exiſtimatur, vti in d.l.2. probatur. & inibi Bar. in l.fin. pręcitata. & communiter doct. pręſertim Alex. in d.l.2. ad fin. & ſeriosè pleraque id genus alia cõgerit Gulie. Bene. in pręcitato ca. Raynutius. in verb. mortuo itaq; teſtatore, in primo. num. 48. & Paul. Pariſ. loco præci. nu. 2. quinetiam teſtaméti factionẽ minimè habere de bonis acquiſitis poſt ſententiã cõdẽnatoriã. l. 2, C. de bo. proſcript. Et hinc illud eſt, tametſi vxor infra annũ teneatur lugere maritũ itidẽ veſtes portare lugubres ſub pœna infamię. tamen ſi maritus ſeipſum occidit, luctu carebit, vti cõſtat ex l. liberorum. §. non ſolens. ff de his qui notãtur infamia. & ſignanter id adnotat Guliel. Benedictus loco pręcitato. num. 49. & Iacob. Baulem. in l. capitalium. §. famoſos. ff. de pœnis. fol. 13. col. 4. & Corneus conſilio 196. volum. 2. Cæterùm pleriſque alijs pœnarũ generibus ſeipſum trucidãs punitur, vt pleniori manu traditur, idẽ aſſeuerunt pleriq; noſtrę per doc. in pręcitata l. 2. & claſſis viri in c. ſignificaſti. de homic. quibus accedit Bartoli additionator in rub. ff. de bon. eorũ. Bart. in l. ſi quis aliquid. §. miles. ff. de pœnis. & in l. tranſigere. C. de tranſact. & omnium diligentiſſimè Corneus loco præcitato. Poſtremò hoc habet Chriſtiana religio, impium eſſe, ac deteſtabile facinus, & damnabile ſcelus, ſeipſum occidere, vbi locus ſalubris pœnitentiæ non relinquitur. Hi ſiquidem cenſendi ſunt diffidati. Quando quidem minimã parati ſunt ad ſuſcipiendam correctionem eccleſię, quippe qui eius doctrinam, ac authoritatem contemnunt. hæc docet Occam lib. 7. dialo. capit. 1. aſſeuerans hæreticos cenſeri: quod quàm ſit à ratione deuium, nemo ſanæ mentis diffitebitur, tametſi abſque culpa, & plerunque mortali ſeipſum interficere non poteſt: hæreſis tamen minimè exiſtimanda eſt, qua ſanè occaſiõe natus, intelligo minimè licere ſeipſum interficere, tametſi euitet peccatũ, vt Abb. cenſet in c. ex parte de ſepultu. nec itidem bannito licet, vti exiſtimat Iaſo. in l. 1. C. de ſeru. fug. colum. 1. & inibi Bald. quibus in locis plenæ ſunt chartę codiceſq; referti, Alexan. poſt Bar. in l. liberto. §. amiſſione. ff. de capitis deminut. latiori commentario per Bonifa. in rubric. de inſult. & percuſſionibus colum. 6. verſic. ſed quidam ſeipſum.

Quibus & illi ſubijciam, an regia lex puniens percu-

tientem

tientem cum armis,vendicet ſibi locum in vulnerante ſeipſum?explicat Bald.in proœm.Decretalium, & Iaſo.diligentius in l.1.C.de ſeruis fugi.columna.2.& Ioann.de Arno. in epitome 24.

Cùm quotidie in controuerſiam veniat,& illud adnotandum eſt,de his, qui † ſe occidunt in carcere, in quo detinebantur pro crimine hęreſeos, vel aliàs, explicat Gonſalus noſter, de hęretica prauitate, quæſtione 22. quòd ſi criminis conſcientia ſe occidiſſe conſtat,ſi vtique poſt accuſationẽ ſibi manus intulerint eiſdem pœnis teneri, quibus punirentur ſi eorum crimen probatum eſſet.l.vlti. de bonis eorum. gloſſ.Barr.in l.vlti.C.de iure fiſci.lib. 10. quibus accedit nouiſſimè Septimacẽſis in catholicis inſtitutionibus. capit.17. nume.16.quod vtique verum exiſtimo,ni hæredes probauerint eorum innocentiam,longeque ob aliam cauſam manus violẽtas in ſeipſum intuliſſe: & explicat Ioannes Lop.ſuper rub.de donationib.§.70.nu.7.

17 *Carcerati ob hereſim, laqueo ſe ſuſpendentis pœna quæ nam ſit.*

Cæterùm in vinculis detentus,qui ſe laqueo ſuſpẽdit,qua pœna infligenda ſit? & itidem, an carceris cuſtos teneatur? explicat Angelus in tractatu maleficiorum in verb. qui iudex retineri, & carcerari iuſſit. & rurſus in verbo, fama publica.& Ioannes Lopius huic accedit ſententiæ loco præcitato. Siquidem ſumma ope niti decet hos commentarienſes, ne permittant gladium in carcerem intromittere, aliudve ſimile,ex quo ſequi poſſet mors, aliàs commentarienſes tenerẽtur,ex l.quemadmodum.§.magiſtratus.ff.ad leg. Aqui. & inibi Florian. quod ſi commentarienſis maxima cum diligentia ſummaque ope, ne id contingat, operam dedit, tametſi incarceratus ſe ſuſpendat,gladiove ſe interficiat,eidem officiali imputari non debet, ex dicto §.magiſtratus. & inibi Florian.difficile quidem eſt eo animo ductum prohiberi, ſiquidem Portia Catonis filia,mortuo Bruto, tametſi ferrũ ſibi ſubſtractum eſt,carbones ebibit,author eſt Ioan. Lopius loco præcitato.Et quid ſit cenſendum, ſi conſanguinei conuictum,& vtique confeſſum in carcere exiſtentem,& de proximo condemnandum, & mors delinquentis ſit eis dedecori, veneno aut alias reum criminis interimant? explicuimus ſuprà in capitulo vigeſimo primo, de parricidij pœna tractantes.

Porrò,quid ſi carceratus inedia à vita diſceſſit,ac conſultò

noluit comedere, vt fame periret. qua ſanè pœna afficiendus ſit? vide omnino Baldum hanc, de qua agimu, quęſtionem differentem in practica ſua titu. de quęſt. 32. col. & inibi explicat de ſe interficiente, vel attentante ſe interficere, & occurſu hominum ſe non occidit: & nos ſuprà paulò ante adnotauimus. Cęterùm quid ſi quiſpiam in inimicorum manibus conſultò ſe ſubijciat, qua afficiẽdus ſit pœna? explicat Par. de Pu. in trac. ſyndicatus. verſ. an ſi delinquens.

Quod ſi iudex quempiam in carcerem inijciat; ac deinde carceratus ſe ſuſpendat laqueo, aliterve vitã finiat, an iudex, aliqua ſit afficiendus pœna? tractat Par. de Put. loco præcit. pag. 93. col. 1. quod ſi plura deſideras, vide capi. maritum. 33. diſt. l. cùm autem. §. malus. de ędili. edict. l. peculium. 2. §. ſi ipſe. de pecul. l. lege. Cornelia. §. vlt. de ſicar. & illuc Hippol. cap. 3. de corpo. vitia. Valerium, lib. 7. C. de teſta. quę reſciſſa ſunt. Baſiliũ lib. de virginitate. Euſebium libr. 6. eccleſiaſticæ hiſtorię. ca. 6. & pleraque id genus alia congeſſit Plut. de claris mulieribus cap. 11. & Seneca epiſtola 24. Aulus Gell. lib. 15. cap. 10. & omnium diligentiſſimè epiſcopus Abulenſis. 1. Reg. 31. q. 9. itidem lib. 2. cap. 14. q. 14. idem libr. 3. capi. 16. q. 11. & ca. 19. q. nec deſunt noſtræ claſſis Doctores, qui pleraq; id genus alia congerunt. Corne. conſ. 195. vol. 1. & Iaſ. in l. 1. de ſeruis fug. ſerioſeque Felin. in c. contingit. 1. de ſententia excommunicationis. Guliel. Benedict in cap. Raynutius. de teſtam. verb. mortuo. in 1. num. 43. & apud Hiſpanos Ioan. Lodius in rubrica de donat. inter vir. & vxorem. §. 70. rurſus in §. 80. & Iacobus Septimacenſ. in catholicis inſtitut. capi. 17. numero decimo. cum alijs, & Didac. à Couartu. libr. 1. Variarum reſolu. cap. 2. numero octauo. & libro 2. capit. 1. numero 11. & in clementina ſi furioſus, de homicid. folio. 8. Paulus Pariſ. conſi. 155. volum. 4. Ludouic. Carrer. in practi. crimi. pagina 241. & Tiraquellus de nobilitate. capit. 31. nu. 475. nouiſſimè Aduendanius, de exequendis mandatis regijs, in dictionario, folio 13. & Decius conſilio 432. volum. 3. & Antonius Gomez. in tractatu delictorum, capi. 2. de homicidio. numero decimo quarto. & nouiſſimè Dominic. à Soto, re, & fama, vbique inſignis de iuſtitia & iure. libro quinto. uæſtione prima, articulo quinto, vtrum alicui liceat ſeipſum occidere.

Q fui. E x hoc eodẽ fonte, ſiue ſtipite alia quęſtio negotiũ nobis fuit:

fuit: Volens † ſeipſum occidere, occurſu hominum ſe non occidit, qua ſiquidem afficiendus ſit pœna? vt votis ſatisfaciam ex plenioribus doctorum commentarijs petēdum arbitror, cùm paſſim in controuerſiam veniat, & paucis exactè comprehendi nequeat: ſatius propemodum fuerit, non irritare, quàm ſtudioſorum auiditatem non adimplere. In quo dubio affirmant viri primarij maximeque in ſolo doctrinæ nomine † doctores, hunc criminis reum puniendum eſſe, perinde ac ſi conſummaretur delictum, ſeque ipſum interemiſſet: ſi quidem Cinus, Iaſon & alij plerique neoterici in l. ſecunda. C. qui teſtamen. facere poſſunt. in ea ſunt ſententia, & ante hos idem profeſſus Bartolus in rubrica. ff. de bonis eorum. pro quorum ſententia extat text. ad id omnium præſtantiſſimus in l. ſecunda. §. ſui autem. ff. eod. & inibi gloſſa Accurſiana, quæ expreſſim hoc ipſum vult, & in l. omne delictum. §. qui ſe vulnerauerit. ff. de re milit. quo in loco frequentiori doctorũ calculo recepta eſt opinio, & in l. ſi quis aliquid. §. finali. ff. de pœn. & vtrobique Bart. nec deſunt pręter hos doctores canonicę philoſophię qui hanc profiteantur ſententiam: ſiquidem & hi in capitulo primo, & ſecundo, de torneamentis. id ipſum adſtipulantur, & nouiſſimè recolendus memorię re, & fama, vbique inſignis doctor Ant. Gomez. c. 3. delict. numero. 14.

Volentis ſe occidere, & curſu hominum ſe non occidit, pœna. 18

Quibus & illud ſubijciam, quòd † ſi quiſpiam ſe vulnerauerit, manuſque violentas intulerit, tametſi ad necem vſque minimè peruenerit, pro confeſſo cenſetur, ac pœnas luere debet, perinde ac ſi ſe interfeciſſet. Quæ intelligenda eſſe exiſtimo, vti paulò antè in principali quæſtione adnotauimus: Siquidem illud commiſit metu pœnæ delicti commiſſi, poſtquàm accuſatio contra eum propoſita fuerit de delicto capitali, ex quo quidem mortis pœna imponenda erat, & vtique cōfiſcationis bonorum: quo fit huius criminis reum pœna ordinaria afficiendum eſſe delicti, de quo erat accuſatus, itidem pœna confiſcationis bonorum. Longè quidem aliter in ea ſententia, ſi vitę tædio, vel vtique ex alia ſimili cauſa manus ſibi intulerit violentas, ſiquidem tunc in pœnam minimè incidere conſtat, ex l. tertia. §. ſi quis autem. verſiculo ſicuti. ff. de bonis eorum, qui ante ſententiam mortem ſibi conſciuerunt. & in præcitata l. omne delictum. §. qui ſe vulnerauerit. & in l. ſi quis aliquid. §. finali. ff. de pœ. & 19

paſſim

paſſim vtrobique adnotant Doctores, quibus in hac ſpecie ex dictamiuis ratione uidetur poſſe puniri per iudicem, perinde ac ſi alteri iniuriā committeret, ſiquidem & is non ſit membrorum ſuorum dominus.l. liber homo.ff. ad legem Aquil.& nos pleniori commentario adnotauimus. capitu.& qui volentem occidit.quo in loco mox plura. Et in hac ſpecie hanc profitetur ſententiam Bonifac. in tractatu malefic fol.7.verſiculo ſed quidam.. quibus mirum in modum conueniunt per Bartoli adnotata. in l.1.§. vſque.ff. de iniur. addentes pleraque id genus alia, quæ curioſis conijcienda relinquo, tametſi hodie iure regio ex generali conſuetudine, ac ſtatutis, attentatum regulariter minimè ordinaria pœna puniatur. Quo in negotio pœnas luere debet extra ordinem: & ita aliàs in facto conſului, & ſæpenumerò hac in quæſtione conſultus itidem reſpondi, & in hac ciuitate Salmantina, & Toloſæ cùm primum iuri Pontificio Cæſareoque operam darem, anno milleſimo quingenteſimo trigeſimo octauo, ætatis verò noſtræ cùm decimumquartum agerem annum. in his nempe ciuitatibus, ac legum emporijs, à iudicibus id practicari vidi, & Hiſpana praxis id obſeruat, ac vſu receptum eſt huius criminis reos extra ordinem puniendos eſſe, quandoque etiam fuſtium pœna, ac flagellorum, per text. qui maximo apice deſeruire videtur huic quæſtioni in l. ſecunda.§. ſin autem.ff. de bonis eorum, & in l.ſi quis aliquid. §.finali. ff. de pœn. & in præ-

20 citato §. qui † ſe vulnerauerit. ac ita in regno Neapolitano pronuntiatum fuiſſe aſſeuerat Ludouicus Carrerius in practica criminali. §. homicidium. numero vigeſimo ſeptimo & de attentato mox plura in capite per aſſaſſinos interfici mandantes.

21 Multiplex † tractatus exponitur magnis præconijs ab omnibus doctoribus in huius criminis reis, quę ſanè pœna alia in quæſtione negotium nobis fuit. In quo dubio vulgò recepta eſt opinio: Qui volentem occiderit, pœna ſanè homicidij plectendus eſt, vt exiſtimat Bartolus ex illo text. ſumens rationem in l.liber homo.ff. ad legem Aquiliam. & inibi Florianus, & rurſus Bartolus in l. prima.§. vſque adeò, ff.de iniurijs. quibus accedit Angelus, Paulus, Alexander, in l.quamuis.ff.de in ius vocando. Felinus in capitulo ſolite.ſecunda columna.de maioritate, & obedientia. Hippolytus in

tus in l.prima.in princip.numero tertio.ff.ad legem Corne. de ſicar. & inibi ſignanter explicat, idem cenſendum eſſe, ſi ſanè quiſpiam volentem percuſſerit, pœna afficiendus eſt, ſi grauiter percuſſerit: longè aliter, ſi leuiter: pro quo argumento optimo deſeruit text.in præcitata l.liber homo.ff.ad legem Aquiliam, & pleraqne alia, quę nos adnotauimus in principio iſtius capitis. Et præter inibi congeſta adſtipulatur illud Sapientiæ 16. Tu es Domine, qui vitæ & mortis habes poteſtatem, & deducis ad portas mortis, & reducis. Vbi ſolus Deus vitę Dominus inſinuatur, ac proinde qui volẽtem occiderit, pœna afficiendus eſt, ſiquidem non ſit vitæ Dominus ipſe. Deinde iſthęc concluſio ab effectu probatur ratione que à definitione dominij colligitur, Dominus rei cuiuſcunque ille eſt, qui citra iniuriam, quæ cuipiam irrogetur, poteſt illa, vt libuerit vti, etiam vſque ad eius diſpendium, & conſumptionem: homo autem occidere ſe non poteſt, lege iuſtitię id refragante: ergo nemo eſt ſuę vitę dominus.

Tertio, huic ſententię fortiſſimum & huic rei argumentum præſtat ratio: Si aliquo iure homo eſſet vitę dominus, id potiſſimum eſſet iure naturali, aut diuino, aut humano: naturali autem non, quoniam primum naturalium appetituum, atque adeò temporalium ſummum eſt, quo vnaque res appetit ſe conſeruari in eſſe: iuxta illud Dæmonis, ſed tamen verum apud Iob, pellem propelle, & cuncta quæ habet, dabit homo pro anima ſua. Quare nulli rei natura tribuit, ſeu qualitates, ſeu inſtrumenta, quę in ſuam eſſent interniciem, ſed illa quibus conſeruaretur, vt igni calorem, & aquę frigiditatem. & cunctis animantibus ſuas debitas qualitates: ergo ius naturæ neutiquam permiſit homini ſe interimere, atque adeò nec ei tribuit vitę dominiũ. Cùm autem ius naturę, effectus, munuſque Dei ſi, fit vt nec iure diuino poſitiuo conceſſa ſit talis facultas.

De iure autem humano clarum eſt, eò vel maximè quòd nec diuinum, nec humanum de re hac vſquam legitur verbum: nam Geneſis primo, vbi factus homo omnium dominus, etiam animalium, quæ ideo in ſuos vſus mactare poteſt, non ſimul tradita eſt ei ſuæ vitę poteſtas. Quo fit, cùm vita ſit bonorum omnium temporalium fundamentum, quam quidem homo non per ſe acquirit: ſed vtique Dei beneficio, parentumque opera recipit, nõ licet illi pro libitu-

ſuæ

ſuæ voluntatis de ea diſponere,ſed vt Deus eius author id retineret,vt nefas homini eſſet iniuſſu ipſius de vita exire, idque lumine naturali conſiſtit.

Quartò his adſtipulatur ſententia diui Thom.2.2. quæſt. 64.art.5.vbi ait,quod occidens ſeipſum non ſolùm facit contra charitatem,ſed contra iuſtitiam reſpectu reipublicæ. cuius eſt vita hominis.

Quintò his refragatur Deuter 23.ex quibus colligitur minimè nos eſſe vitæ dominos, atq; his naturalis ratio ſuadet, Vita omniũ bonorũ tẽporaliũ eſt fundamentũ,quam homo ipſe nõ acquirit,ſed vtiq; Dei beneficio. Ex quibus & illud ſequitur,homo ob nullã cauſam, quouis colore cẽſeatur iuſta, poteſt ſe vita priuare:ac proinde cùm nõ ſit dominus mẽbrorum ſuorũ,nec vitę,pœna ordinaria afficiẽdus eſt,qui vtique volentẽ percuſſerit.Ex quo iuris appẽdix deducitur hominẽ, nec rempublicã habere, nec principẽ dominiũ vitę ſubditorum,ſed vtiq; Deus ſolus.Siquidem princeps minimè poteſt abſq; ratione innocẽtes vltimo afficere ſupplicio, ſed ſolùm nocentes:ex quo principem iudicem maleficiorum, non tamen vitæ dominum exiſtimandum eſſe exiſtimo.

22 Hinc & illud eſt, rempublicam † poſſe in bello ciues obijcere periculo mortis ad defenſionem ipſius reipublicæ, ex eo quòd ipſa reſpublica cuſtos ſit vitæ ſubditorum, minimè tamen domina.

23 Ex quo, ſi † quiſpiam ſibi ipſi violentas manus intulerit, conſtat iniuriã reipublicæ fieri.Quo Ariſtot.lib 5.Ethic.c.11. expreſſim id adnotauit. Nec vtiq; ideò referas, quòd dominium vitę ſit penes rempublicam:ſed eò,quòd ei cuſtodia,ac tutela vitæ ciuium commiſſa eſt, ipſaque ſola poteſt homines vita mulctare, ſicuti & nos anteà admonuimus in iſtius capitis roſtro.

Iniuriam facit republicæ ſe interficiẽs.

24 Sextò maximo apice deſeruire videtur iuris ſtimulus, qui pleroſque torquet iuris doctores:Siquidem nemo † poteſt ſe ſubmittere torturę abſque indicijs, etiam volens, ſicuti hac in ſpecie exiſtimat Franc.Bru.in ſuo tract.de indicijs,& tort. 16.col.quod pleniori manu tradit Hipp.in l.penult. colum. 1.verſi.datur.3.lectura.ff.de quæſt.itidem in l.1.in princ. nu. 4.ff.ad legem Cornel.de ſicar.ergo,&c.

Poſtremò quo ad excommunicationem incurrendam,ex
25 communicationis † vinculo nodatur percutiens etiã volentem,

tem,tex.eſt ad id celebris in c.contingit.in 2. de ſent. excom. Cuius meminit Romanus in ſing.incip.nota dictum Innoc. Ferra.in pract.Papien. in rub. reipublicæ vẽdit excommunicatum.Ex quo & illud ſubijciam,inferens regis † officiali iniuriam,tametſi volenti ei inferatur, regi ipſi iniuria facta cẽſetur,ac proinde pœnam ordinariam luere tenetur, vti hac in ſpecie exiſtimat Pau.& Alex.locis præcitatis,præſertim in d. l.quamuis. Quo in loco pleraque id genus alia congerunt, quæ conſultò curioſis conijcienda relinquo. Et plura congerit Ludo.Carrer.in pract.crim.§.homicidij.nu.50.cum alijs, pag.201.& Lucas de Penna in l.1.col.fi.C.de cohort.lib.12. Boer.conſi.4.nu.6.& inibi eius additionator. 26

SVMMARIVM.

1 *Leges Imperatorum caſtrari homines non ſinunt, ſub homicidij pœna.*

2 *Ad veram caſtitatem minimè pertinere virilia abſcindere, quin & damnatum eſſe conſtat.*

3 *Apud veteres Eunuchi inſignibus dignitatibus ornati fuere.*

4 *Antiquitus lectum virginum Eunuchi cuſtodiebant.*

5 *Eunuchos hac in ſpecie eos dici, qui ex vtero matris ſic nati ſunt execti, nuptias contemnunt.*

6 *Penpenditur inſignis differentia ratio inter Eunuchum, & caſtratum.*

7 *Sacris initiatos ſeruandæ caſtitatis gratia ſolitos eſſe aſſumere rutam, ſicuti ea veneris appetitum extingueret.*

8 *Flamini Diali Romæ vſus fabæ erat interdictus.*

9 *Examinatur illud Matth.c.19. aſſeuerantis, quia ſunt Eunuchi, qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnum Dei.*

10 *Virilium abſciſsionem ſacerdotibus, & quibusuis alijs, nec lege naturali, nec diuina, caſtitatis cauſa licuiſſe, quin turpe apud gentiles cenſebatur.*

11 *Rationes perpenduntur, quid cauſa ſit quare magis frigeſcant Eunuchi, quàm alij.*

12 *Iure pontificio ſi quis culpa propria ſibi abſciderit membrum, in irregularitatis labem incidit.*

13 *Si culpa propria ex eo qui ob adulterium maritus vlciſcens virilia eius amputauerit.*

14 *Si quis non ſua ſponte, ſed caſu, virilia aliudve membrum amiſerit, ordinibus poterit inſigniri ſacris.*

Repe-

Repetita quædam ex hiſtorijs, vnde originem traxit l. prima & ſecunda C. de Eunuch. deque Eunuchorum, & de illorum, qui propria voluntate pudenda, vltrò ſibi abſciderunt, pœnis, cum nouo deteƈto intelleƈtu iurium de ea re agentium. Capit. XXIIII.

1 EXtat conſtitutio Cæſarum Conſtantini, & Leonis, in l. 1. & 2. C. de Eunuc. Quibus in iure noſtro prohibitum omnino eſt, nec aliqua ratione † caſtrari homines conſtitutiones ſinunt, ſiue ꝙ fiat hoc modo inuita natura, ſiue ꝙ id aduerſus publicam vtilitatem eſt, quæ in ſuſcipiendis liberis verſatur: ſiue quia pauciſſimi ſic affeƈti ſanantur, ſed ferè omnes pereunt. Quod Iuſtinianus Cæſar nouella conſtitutione 142. ſcripſit, & hanc abſciſſionem grauiſſimum eſſe crimen, ex eo ꝙ leges ciuiles cenſeant homicidij pœna puniendum eſſe eum, qui alteri virilia amputauerit l. 1. & 2. præcit. non quibus Conſtantinus Imperator cenſet, vt capite pleƈteretur, qui id auderet. l. 3. §. qui hominem. & l. 4. §. idem diuus ff. de ſicar. extatq; hodie regia l. 13. tit. 8. part. 7. eademq; pœna afficitur, qui ſe caſtrandum præbuerit d. l. 4. ad fin. reliquas verò pœnas, tam caſtrantis, quàm caſtrati, libro duodequinquageſimo Pandeƈtarum in l. 3. 4. 5. & 6. ff. ad legem Cornel. de ſicar. videre erit. Ipſa virilium abſciſſio à ſeipſo illata turpis apud Gentiles cenſetur. Siquidem author eſt Valerius Max. lib. 7. c. 7. & Alc. in Parer. iuris lib. 7. c. 23. Siquidem nulla ex cauſa licuit etiam caſtitatis, religionisue, cuiquam ſibiipſi manus inijcere violentas ad occiſionem, vel membri mutilationem c. ſi non licet 23. q. 5. Tiraquel. de nobilitate, c. 31. nu. 475. & nos pleniori manu explicuimus, ſuprà c. 23.

Secundò, id conſtat ex eo, quòd † non pertinet ad veram caſtitatem, quòd aliquis abſcindat virilia, quin damnatum eſſe conſtat ex concilio Arelatenſi 2. cap. 7. & habetur in ca. hi qui ſe carnali 55. diſtinƈ. Quo in loco, vtpotè ignaui, & neſcientes tentationi carnis reſiſtere, reprehenduntur hi qui propria voluntate pudenda vltrò ſibi abſciderint. Quo fit, nec lege naturali, nec diuina vnquam licuiſſe cuiquam ſeipſum

ipſum mutilare,etiam cauſa caſtitatis,ſicuti author eſt diuus Auguſtinus libro vnico de ſancta virginitate,& inibi diuus Baſilius libro vnico de virginita. qui huius originem, & interpretationem cæteris longius exponit, extatque apud Liampadum Diaconum lib.4. nõ illepida hiſtoria de Eunuchis. Theobaldus Vmbrorum Dux aduerſus Græcos bellum gerebat: is quoſcunque ex hoſtium exercitu captiuos facere poterat, amputatis virilibus dimittebat, donec quædam mulier ante eum gemebunda hominum Deumque fidem implorans conſtitit:quid, inquiens, Theobalde, fœminę egimus, vt bellum nobis indicas. Haud quaquam nos Amazones ſumus,ſed Mineruæ deditæ,armorum vſum nullum teneamus. Quid ergo virorum noſtrorum teſtes amputas, noſque noſtris voluptatibus priuas? ſunt illis oculi, ſunt nares, ſunt manus, quid ad ea, quæ noſtro vſui natura conceſſit, belli iura producis? Quo ſermone delectatus Theobaldus ei pœnæ modum impoſuit.

Et † olim Eunuchi magnis & inſignibus dignitatibus ornati fuere,vti ex Andræa Alciato in l.ſpadonum ff.de verborum ſignificationibus,conſtat.Cui adde legem,qui cum vno. in principio ff.de re militari l.Pomponius.& l.ſequenti ff. de ædilitio edicto.l.2.ff.de adoptionibus.atque eleganter explicat Hermonop. Conſtantinus libro 2. Epitom.& Ludouicus Cælius libro 2.lectionum antiquarum.capitu.27. Antonius Augu.libro tertio emendationum.cap.5. itidem Alciatus lib.7.Parerg. capit.27. apud quos multa de Eunuchis lector inueniet. 3

Et antiquitus † Eunuchi lectum virginum cuſtodiebant, & à venereis ſemotiſijs enim non ſolùm teſtes, ſed & totus collis ipſe ſolebant amputari, erant planè apud veteres in pretio hi ſpadones, habebanturque pueri in delicijs, vt Bagoi regibus Perſarum, Ligdus Druſſo, Sporus Neroni. Quod & in Aſia hodie frequẽtatur.Idem exiſtimat Ambroſius Calepinus litera E.in verbo,Eunuchus. & Hieronymus contra Iouinianum, & id hominum genus adhibebatur ſeruandis cubilibus regum, quaſi Eunoechus, & per ſyneresim Eunuchus.Sed & mulieribus quoque ſubſeruiebant, quæ inire volebant,non parere. Quòd Satyra 6. Iuuenalis conqueritur. Fuere autem apud veteres Eunuchi aliqui inſignes viri, vt eſt apud Philoſtratum, & Oppianum libro tertio oſten- 4

oſtendunt, Narſes Iuſtiniani dux, qui Gothos Italia expulſit, ſpado fuit, ſicuti author eſt Ammianus Marcellinus libr. 16. qui quidem Narſes cubiculo Conſtantini Cæſaris præpoſitus fuit. Ita ipſe inter ſpadones recti exempli fuit, ſicuti inter vepres roſę naſcuntur, & inter feras nonnullæ miteſcunt, crederem ſpadones nulla nec lege, nec conſuetudine prohibitos in doctores creari l. Eunuchos C. qui teſta. fac. poſſ. & ad eos omnino admitti honores, ad quos & reliqui admittuntur homines: ni huiuſcemodi ſint, qui integrum requirunt hominem, veluti ea ſunt, quæ eccleſiaſticam reſpiciunt dignitatem. Ne aduerſari mihi videtur Lucianus in Eunucho, dum ſuo tempore, an magiſter eſſe potuerit ſpado, addubitatum ſcribit, cùm magis arrepta anſa ab illo ſit, vt in Eunuchos homo maximè dicax, & mordax, qui nec diuis, nec hominibus pepercerit, ſtomacharetur, quàm ꝙ ita in re fuerit, & tunc temporis doctores, qui nunc in vſu ſunt, minimè erant. Viues in comment. ad Auguſt. de ciuitate Dei, lib. 7. cap. cùm abhinc annos circiter ſexcentos adinuenti ſint r. honorum gradus, maxima vniuerſæ Encyclopediæ Panolethria, cùm abundè ſe quis prouectum putet, ſi magiſterij inauratum diploma nactus, aut quod frequentius ſit, promercatus fuerit, vt has populo oſtentet phaleras: ſed nunc non his locus datur, vt ſemel colophonem prolixæ adeò commentationi imponamus.

Qui Eunuch dicantur. 5

Et vt nihil hac in re deſideretur, negotium nobis fuit, qui † Eunuchi dicantur, & hi dicuntur, qui ex vtero matris ſic nati ſunt, qui naturę prærogatiua eò quòd ad coitum irritant, execti nuptias contemnunt, quaſi exectos dicimus, ſic eos appellat Paulus Aegineta lib. 6. & Auguſt. lib. vnico, de ſancta virginitate. ca. 23. & 24. Baſilius Magnus libro vnico, de virginitate.

Opus erit ſuccinctè nimis ſpadonum naturam, & diſcrimina attingere, omiſſis varijs interpretum opinationibus hac in parte veritatem ex tenebris veluti certiſſimum ſequens ſcopum. Eſt ergo teſte Vlpia. in l. ſpadonum ff. de verborum ſignifica. ſpadonum generalis nimis appellatio, quo nomine tam hi, qui natura ſpadones, quàm thlibiæ, thlaſiæque, ſed & ſi quod aliud genus ſpadonum eſt, continetur, & ad caſtratos, nec nō teſtium vitia hęc extenditur appellatio, teſte Galle. Narne. lib. 1. de homici. c. 27. nec quiſquam cum

Accurſio credat in l.2.ff.ad leg.Cornel.de ſicar. thlibias, vel thlaſias à ferramenti genere, quo teſtes exciduntur, ſic dicti. Et in errorem lapſum eſſe conſtat dubio procul, deriuatum eſt. hi Latini attriti: illi verò fracti dicuntur ſpadones, ex l. Pomponius §. ſpadonem ff. de ædilit. edic. Aut hi, quibus teſtes abſciſſi ſunt, vel ambo, vel alter. Quòd ſi quis natura non habeat teſtes, nihilominus ei competit ſpadonum nuncupatio, ex præcitata l.ſpadonum. natura nimirum auellente illos. Siquidem fit dupliciter ſpado, ſi Paulo Aeginetæ fides adhibenda eſt, lib.6. aut colluſione. aut auulſione. Sed hi, quibus ita auulſi ſunt, vel colliſi, vt nec coire, nec generare poſſint Latinè caſtrati, Græcè eunuchi dicūtur ſicuti author eſt fideliſſimus Lucianus in Eunucho. Reijciendam crederem differentiam, quam paſſim doctores vbique aſſignant inter ſpadones & caſtratos. Vt caſtratus is cenſendus ſit, qui à vulua, quod inquit ille, matris caſtus natus eſt: at ſpado, qui poſteà quàm natus eſt, hac eſt iniuria affectus: tum quia ſpadonum nomine non minus hi, quàm illi veniant: tum ob innumera iura, quæ prohibent iam natos caſtrari, ſicuti & nos in huius capitis roſtro tradidimus. Et qui ſic ſpadones facti ſunt, caſtrati nuncupantur, & exploſa hac in re doctorum differentia, quæ commentitia eſt, nec iure probatur. Eunuchi propriè dicuntur hi, qui nullum veneris vſum experiri aliquando potuerunt. Spadones econtrà nunc minus, nunc magis exciduntur, cùm non vno modo fieri conſtat ex illo Vlpiani in d.l. Pomponius §. ſpadonem. Spadonem morboſum non eſſe, nec vitioſum verius mihi videtur, ſed ſanum eſſe, ſicuti illum, qui vnum teſticulum habet, qui etiam generare poſſet l. ſi autem qui ita ff. de ædil. edic. Sin autem quis ita ſpado eſt, vt tam neceſſaria pars corporis ei penitus abſit, morboſus eſt. At dictionem ita, modum denotare conſtat, ex Bar. in l. de quibus §. Termilius ff. de cond. & demonſtra. Quo fit, vt an redhiberi debeat, ex illorum pendeat iudicio, qui in Eunuchis in arte periti ſunt, idemque an matrimonium contrahere, conſtat ex l. ſi ſeruam §. ſi ſpadonem ff. de iure dotium. poſthumos inſtituere, ex l. ſed eſt quæſitum ff. de liberis & poſthumis. filios adoptare, ex §. ſed & illud. Inſtitution. de adoptionib. ita tamen vt naturam imitemur l. adoptionibus ff. de adoptionibus. Quòd ſi quis ita ſit ſpado, vt ante pubertatis annos exectus

Spado dupliciter ſit.

fuerit, ita vt nullatenus generare potuerit, non minus impedimento foret vitium, quod ex accidenti eſt, quàm quod à natura contenderent, vt nequaquam poſſit matrimonium contrahere, & filios adoptare, & reliqua, quæ virum deſiderant: &, ſi leges dicant eum adoptare poſſe, qui generare non poteſt l. 2. ff. de adoptionib. §. ſed & illud. Inſtitution. de adoptio. non ita ſunt intelligendæ, vt locum habeant in eo, qui facilè generare non poſſit, vt eo tempore, quo quis ita faciliter aut generare poſſit, poſſit vtique adoptare eo moderamine adhibito, ne refragantibus naturæ legibus fiat, ſicuti definitum extat ex Conciliatore, differentia 35. & cui omnino deſunt teſtes, tametſi controuerſum ſatis ſit inter Galenum & Ariſtotelem, ſintne teſtes ad generationem neceſſarij, obtinuit Galeni ſententia, & neceſſarios eſſe diffiteri non poſſumus ex Conciliatore loco pręcitato. Et cui talis obtigerit calamitas, nec matrimonium contrahere, neque adoptare poſſet, licet quo ad hęc illorum prætextu caſtrati nonnunquam abuterentur, aſſeuerante Satyrico Iuuenale Satyra 1.

Spado an & adoptare poſſit.

Cum tener vxorem ducat ſpado.

Et ex Martialis libro ſexto.

Luſus erat ſacræ connubia fallere tedæ,
Luſus & immeritos execuiſſe mares:
Vtraque tu prohibes, Cæſar populiſq; futuris
Succurris, naſci quos ſine fraude iubes.
Nec ſpado iam, nec mœchus erit te præſide quiſquam,
At prius (o mores) & ſpado mœchus erat.

Caſtrati qui. Caſtratos verò ſolùm intelligunt, qui naturaliter ſine teſtibus ſunt, vulgatum extat carmen,

Caſtratos natura facit violenta ſpadones.
Improbitas, amor, Eunuchos & fæda libido.

Sed ex Latinis authoribus apertiſſimè oſtenditur eſſe ca-
6 ſtratos, quibus † ferro diminuta ſunt virilia l. ſi ſeruos §. ſi puerum ff. ad legem Aquiliam. Idem exiſtimat Ambroſius Calepinus litera E. in verbo, Eunuchus, penultima producta, caſtratum ſignificare, id inibi explicans, Eunuchos eſſe, qui de vtero matris ita nati ſunt, & ſunt Eunuchi, qui ab hominibus eunuchizati ſunt: itidem, qui ſe caſtrauerunt propter regnum cælorum: in tuo ſit delectu, quod in ea ſpecie ſequi velis. Quibus ſuffragatur quod paſſim legibus

ſacerdotes, vt in caſta religione manerent, teſtes ſibi & virilia ampuraſſe, & procul à contagione mulierum agerent, quibuſdam herbis ſolitos euitari, & virilitatem amittere, quod incendia libidinum reprimere ferãtur, & irritatos conatus venereos facere. Quanquàm Ageſilaus in ea erat ſententia, Deos non minus religioſis operibus, quàm ſacrificijs caſtis delectari. Et vulgò circunfertur Hierophantas Atheniẽſium vſque hodie cicutę ſorbitione caſtrari, & poſtquàm ſacerdotali fuerant dignitate inſigniti, viros eſſe deſiiſſe, vtpotè caſtè, ſanctèque ſacra facerent. Et Plutarchus Problematum Romanorum, capitu. tertio, aſſeuerat Romanos ſacerdotes ob id capra abſtinere voluiſſe, vt non modò attingere, quin & nominare liceret: ſiquidem capram tanquam libidinoſum animal abhorrent, explicat Feſtus Pompeius, tradit Flamini Diali Romæ nephas fuiſſe hederam tangere, vtpotè hedera verba eſſet laſciua: ex quo illud Horatij libro Epod. ode. 15. *Hieron. contra Iouianum.*

Arctius atque hedera pro cera aſtringitur ilex
Lentis adhærens brachiis.

Cæterùm apud Græcos authores paſſim circunferri ſolet, ſeruandæ † caſtitatis gratia ſacris initiatos ſolitos eſſe aſſumere rutam inter edulia, vtpotè ea veneris appetitum extinguat, ſicuti author eſt Galenus, libro de medicinis facilè parabilibus Oribaſius idem profeſſus in medicinæ compendio capitulo ſexto. Stobæus ſermone 98. exiſtimat, ſalicis fructum cum vino propinatum libidinis impetum mitigare. Dioſcorides libro tertio, capitulo quinto. Plinio libro vigeſimo, capitulo 13. & Plinius libro vigeſimoquarto, capitu. 9. ſcribit ſalicis folia contrita & pota, libidinis intemperantiam coercere, atque in totum auferre vſum ſępius ſumpta. Itidem libro 24. capitulo decimo. rurſus idque de ruta adnotabimus, illud habeto, herbam illam ob caliditatem ſuam, & ſiccitatem hominis ſperma congelare, ſicuti illud Ouidij ſuffragatur, de remedio amoris, lib. 2. ad finem. 7

Vtilius ſumas acuentes lumina rutas,
Et quicquid veneri corpora noſtra negat.

Et Plutarchus loco præcitato capit. 95. prodit Flamini Diali Romæ vſus & fabæ erat interdictus, vtpotè † ad libidinem excitet. Et de ſacerdotum caſtimonia multa Profidius li- 8

bro quarto de abſtinentia ab eſu carnium explicat, & Ouidius libro Faſtorum primo, Iouis ſacerdotem caſtum vocat his carminibus,

Idibus in magni caſtus Iouis aede ſacerdos,
Semimaris flammis viſcera librat ouis.

Et Plutarchus Decade quinta, c. 10. libro de Iſide & Oriſide, prodit Aegyptios ſacerdotes caſtitatem inoffenſam ſeruare, & in ſacerdotibus apud Ethnicos pudicitiam prę cæteris fuiſſe ſemper commendatiſſimam, ſicuti conſtat ex Vergilio lib. 6. Aeneidos,

Quiq; ſacerdotes caſti dum vita manebat.

Ex Ouidio libro ſecundo Faſtorum.

Nomen idem ramo, qui caſus ab arbore pinu,
Caſta ſacerdotum tempora fronde tegit.

9 Quibus ſanè perpenſis, plerique † ſacerdotum exiſtimantes Dominicum verbũ ſequi Matth. c. 19. quia ſunt Eunuchi, qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnum Dei, & Auguſtinus & Baſilius locis pręcitatis explicant. Et veritas Euangelica eum ſenſum habet, vt errorum cauſę pateant, hęc abſciſſio potius vitio, quàm virtuti tribuatur: eſt enim ille locus ſic intelligendus, in hunc ſenſum: Qui proprio propoſito ab vxore ducenda ſe continuerit: ita quidem Eunuchi, quos Euangelium laudat, non ſunt hi, qui natura ſpadones ſunt, nec ab hominibus execti, nec illi, qui amputato corporis membro ſeipſos execuerunt: ſed verè illi cenſentur, qui ſeipſos caſtrarunt propter regnum cęlorum, deuicto affectu rei vxorię, quaſi illi, qui à coniugio abſtinuerint, ſic Auguſtinus loco pręcitato, capit. 23. & Baſilius Magnus libro vnico, de virginitate.

10 Quibus ſatis ſuperque conſtat, † ſacerdotibus & quibuſuis alijs, nec lege naturali, nec diuina, etiam caſtitatis cauſa ipſam virilium abſciſſionem licuiſſe: quinetiam turpe apud Gentiles cenſebatur, ſicuti author eſt Valerius Maximus libro ſeptimo, capitu. ſeptimo. Nec obeſt huic ſententię: quod gloſſa aſſeuerat in capitulo ſi quis abſciderit. quinquageſima quinta diſtinctione, de Origene, qui Euſebio authore, libro quinto Eccleſiaſticę hiſtoriæ capit. ſexto. cùm apud Alexandriam prę eſſet, ſibi virilia amputauit. ſequutus Dominicum verbum pręcitatum. Siquidem nulla ex cauſa licuit etiam caſtitatis, nec etiam religionis,

cuiquam

cuiquam ſibi ipſi manus inijcere violentas, ad occiſionem, vel membri mutilationem, capitulo ſi non licet, vigeſima-tertia, quęſtione quinta, & nos in iſtius capitis frontiſpicio adnotauimus.

Et illud adnotandum eſt, Eunuchos denſa habere corporis ſpiramenta: frigus enim compeſcit, & aſtringit, ex Alexandro Aphrodiſæo, libro problematum primo, capitul. quinto: & Hippocrates libro de natura pueri. ea ratione, cùm calor, qui pilos creet, eunuchis deſit, vtpotè quòd eorum frigidior ſit natura.

Et hinc illud eſt, vt muliebre corpus, ſicuti & viri pilis non obſidatur. Siquidem mulieres, vtpotè frigidæ, denſa habent corporis ſpiramenta: friguſque compeſcit, & aſtringit, teſte Alexandro Aphrodiſæo, libro primo, capite quinto, loco pręcitato: & Hippocrates, cuius mentionem paulò anteà fecimus.

Ea potiſſimum ratio aſſignari poſſet, quia ſunt viris frigidiores, ſicuti ſcribit Ariſtoteles libro quarto, de generatione animalium, capi. ſexto, & in lib. de breuitate & longitudine vitę. Et rurſus libro orbicularium quæſtionum quarto, capi. 25. & cap. 27. & 28. Hippocrates libro primo de diæta. & Auicenna libro primo, fœu. 1. doctrina. 3. capi. 3. Galenus libro tertio, de cauſis pulſuum. Et huic accedit ſententiæ Theophraſtus de cauſis planet. libro primo, capit. 27. Quo ſit meritò, e albo primarię doctrinę explodendam eſſe gloſſ. in verbo, nam de filia. in principio, Inſtitut. de nupt. aſſeuerantem fœminas calidiores eſſe viris. Siquidem hominum frigidior, calidior eſt calidiſſima muliere, teſte Fabro inibi, & plerique alij in ea ſunt ſententia, quos congerit Neuizanus in ſylua nuptiali, folio 120. paruo, columna ſecunda. Hinc etiam conſtat, ex feruentiori caliditate viros pulſum vehementiorem habere ipſis fœminis. ſicuti exiſtimat Auicen. lib. præcitato & Philaretus in libro pulſuum. Hippocr. libro quinto, capit. 42. & 62. & rurſus 69. Conciliator differentia 28. Arnaldus à Villanoua, libro de regimine ſanitatis, capite tertio: & ex noſtris Perticenſis Faber in §. maſculi. Inſtitutionum de nuptijs. Cardinalis, Alexander in capitulo ad eius. columna prima diſtinctione ſexta. Collectarius in capitulo pubes. de deſponſat. impuberum. Hoſtienſis & Ioannes Andræas ante hos in

cap. literas. eod. titul. pleniori manu id explicat Simacus in cœnis Macrobianis libro 7. capitu. 7. Hinc explicari poſſet inferna mulierum vt in plurimum craſſiora eſſe, in viris autem ſuprema explicat Ariſto. de genera. animal. libr. quarto, ca. 1. ad finem. & Ludouic. Cælius lib. quarto lectio. antiqua. cap. 12. & Lyranus in ſecundum caput Geneſeos. Hinc etiã definiri poſſet, quid cauſæ ſit, mares corpore maiores eſſe fœminis: ea ratione, quia calidiores ſunt ipſis fœminis, ex Ariſtor. lib. problem. 10. ca. 10. Theophil. de fabrica humani corporis lib. 5. capi. 25. Et quò digreſſi ſumus, redeamus, cũ calor qui pilos creet, Eunuchis deſit. Et ſuffragatur quod ſcriptum reliquit, in ea ſpecie Macrob lib. 7. Saturnal. capit. 7. atque Eunuchos minimè pati podagram conſtat, ſicuti authot eſt Cælius Aurelianus libro quinto Phronicon, capi. ſecũdo. Plinius Valerianus lib. tertio. de re medica. capit. 14. Quo fit, cùm Eunuchi veneri non ſint dediti, nimirum ſi podagræ non ſubijciãtur, potiſſimum cùm ex venere podagra ſequatur, Ariſtoteles libr. quæſtio. 10. capitulo. 37. & inibi eius interpretes Raſis in lib. diuiſionum. capi. ſecundo. idemque profeſſus Paulus Aegineta lib. 3. capitu. 68. & Auicenna. 2. & 3. tracta. 2. cap. 24. Almanſor libro nono capitu. 90. Et pręter hos ex ſacris authoribus idem profitetur diuus Chryſoſtomus in homilia, cui titulus eſt, quod nemo læditur, niſi à ſeipſo. De quibus ſanè Eunuchis. Qui iſtis noſtris non eſt ſatiatus, videat ad ambas (vt aiunt) aures, doctores prædicatos. Et verb. non amplius addã, Spadones calui effici nequeunt, teſte Hippocrate libro ſexto Aphoriſmorum. Et rurſus libro de natura pueri. Plinius libro vndecimo Et libro problema. 10. capi. 56. ea ratione ducti. quia rẽ veneream non agunt: ſiquidem à venereo actu caluitiũ euenire ſcribit, teſte Plinio loco pręcitato. Et ante eum Ariſtoteles libro de generatione animalium. 5. capi. tertio. Quò fit, venus calua olim apud Romanos celebrata eſt, ſicuti author eſt Vegetius Renatus libro quarto, de re militari. & Iulius capitolinus idem profeſſus in vita Maximinorum, ad finem. Lactantius Firmianus libro primo dierum genialium, capit. 20. Auguſtinus epiſtola 41. Apuleius libro ſecundo Aſini aurei idem ſcribit. Quo fit, qui frequentant veneris fœdera, non habent multum cerebri: atque ea ratione, boues execti cornua gerere maiora videntur: vt

tur:vt etiam tradit Columella libro rei ruſticę ſexto,capit. 57. vbi & hac eadem ratione aſſerit id fieri, quod de ſpadonibus ſuprà diximus. Nam & hi, inquit,rem veneream non agunt:ſemen enim labi per ſpinam è cerebro videtur, ex eo Ariſto.loco præcitato.

Inſignis eſt admodum, & perplexa quęſtio, quæ à iuris vtriuſque profeſſoribus non infrequenter diſcutitur: † Iure pontificio, qua afficiendus ſit pœna is, qui membrum ſibi culpa propria abſciderit, in irregularitatis labem incidere conſtat, tametſi nec inſignem inducat deformitatem ea abſciſſio, nec miniſterium impediat ordinis. Et iſthæc iuris pontificij concluſio ad eos duntaxat pertinet, de quibus ſanè paulò antè meminimus, qui propria voluntate vltrò pudenda ſibi amputarunt, ſicuti ex canonibus Apoſtolorum conſtat, capitu. 22. quibus conuenit capit. maritum. 33. diſtinctio. capit. vltimo. 87. diſtinct. capitu. ex parte. & capit. ſignificauit. de corpore vitiatis. Auguſtinus pleniori manu id adnotat libro de eccleſiæ dogmatibus. capitu. 72. c. ſi quis abſciderit. capitu. qui patrem, cap. penitentes. & ferè per totum. 55. diſtinctione. & apud nos extat regia l. 25. titulo ſexto. par. prima. Quod intelligendum eſſe exiſtimo, † ſi culpa tamen ſua abſciſſionem iſtam, ab alijs paſſi ſunt ex eo qui ob adulterium maritus vlciſcens virilia eius amputauerit, teſteſve, ſicuti in ea eſt ſententia. Hoſtienſ. Ioann. Andræas & plerique alij in capit. ex parte præcitato. & Gundiſal. à Villadiego, intra de irregula. capitul. de corpore vitiato, vt ſępius id eueniſſe perpendimus. Anno etenim 1507. prope Pinciam filius viduę cuiuſdam, & duo mariti in tres ſacerdotes, virilia amputantes ſæuierunt tribus in locis, de Villanubla, & de Cigunuela, ac de Laguna, de inimicis membris ſe vindicantes ob iniuriam matris, & vxorum perſonas ſuſceptam. Quod & nos audiuimus, & conſtat ex Bernardo Diaz in practica criminali. capitu. 79. Et hęc opinio frequentiori doctorum calculo probata eſt. Quam intelligendam eſſe exiſtimo frequentius receptam ſententiam: Si culpa notoria ſit ipſius, qui ſacris inſigniri debet. Et huius ſententię authores habeo Gundiſal. à Villadiego loco præcitato. Antonius Cardinal. Hoſtien. in dicto capitulo vltimo, de corpore vitiatis. Quam ſententiam hoc in negotio ipſe adhuc non admitterem, niſi

12 (margin, beside "Iure pontificio") · 13 (margin, beside "ſi culpa tamen")

diſpenſatio epiſcopi acceſſiſſet, quando totius membri abſciſſio contigiſſet: ſin minus quis amputauerit membri partem, tunc communi opinioni locus erit: in qua ſpecie Hoſtienſis, Cardina. Anton. Aegidius à Bellamera in dicto capi. vltimo, idem exiſtimant itidem Aegidius in capit. ex parte. numero primo. eodem titulo.

14 Tertius ſubijcitur caſus in ea ſpecie de membri abſciſſione, quòd ſi quis non ſua ſponte, ſed caſu, aut per vim. & hoſtium inſidias, vel à medicis virilia aliudve membrum amiſerit, ordinibus poterit inſigniri ſacris, & promotus cùm is acciderit caſus, in ſuſceptis miniſtrare ordinibus, ſicuti conſtat ex canonibus Apoſtolorum, cap. 21. cap. Eunuchus. 55. diſtinctione c. lator. c. ſi quis in infirmitate. c. ſi quis pro ægritudine, & ferè per totum eadem diſtinctione. & quando, & à quo ſuper hoc corporis vitio, & ſuper hac irregularitate imperranda ſit diſpenſatio, nos non ſemel admonuimus, atque inferiorem prælatum non poſſe diſpenſare ſuper hoc corporis vitio, nec ſuper irregularitate contracta à corpore vitiatis, inibi conſtat. In quo negotio ſcribit Ioan. Staphileus, de literis gratiæ, & iuſtitiæ. ſecunda par. fol. 193. Romanũ Pontificem non conſueuiſſe diſpenſare circa vitium corporis, & eius irregularitatem, quoties deformitas tanta eſt, quæ ſcandalum apud Chriſtianam plebem maximum generat: quod per quam maximè conſiderandum eſt in his diſpenſationibus. Obiter tamen lectorem admoneo, Gratianum in capit. ſi quis pro ægritudine. præcitato, Martino Papæ eam inſcriptionem tribuere, falſam eſſe conſtat ex concilio Niceno cap. primo. & in cap. ſi quis à medicis. 55. diſtinct. cùm potiſſimum referenda ſit ad Martinum Brachatenſem, ex ſynodis Orientalibus.

Prælatus inferior diſpẽſare nõ poteſt.

S V M M A R I V M.

1 *Species corporis ſimulacrum eſt mentis, ex philoſophorum authoritate probatur.*

2 *Corpore vitiatus non poteſt ad ſacros ordines promoueri, nec promotus in eiſdem miniſtrare.*

3 *Parentes quandoque filias deformes, & aliquo membro debiles Deo dedicant.*

4 *Quid ſi deformitas inſignis epiſcopi arbitrio relinquitur.*

5 *Mutilus factus, non tenetur membrum abſciſſum ſeruare, nec ſecum*

eum deferre.

6 *Suſpenſus ab officio ob corporis vitium non efficit irregularem, ſi celebret miſſarum ſolennia præter illam quam iã contraxerat.*

7 *Membri mutilationem homicidio comparari quo ad irregularitatem.*

8 *Perpenditur Caietani doctrina præter alios.*

9 *Cui abſciſsi ſunt digiti neceſſarij ad conſecrationem, irregularis eſt, ob defectum maximum.*

10 *Amputantem auriculam non eſſe irregularem, nec auriculæ abſciſsio eſt membri abſciſsio. num. 11.*

12 *Qui digitum non abſciderit, debile tamen membrum ex percuſsione reddiderit, irregularis eſt.*

Quædam adnotata quoad irregularitatem ex deformitate corporis, & mutilatone membrorum, ex hiſtorijs aliquot repetita, ſcitu non indigna. Cap. XXV.

VT ait diuus Ambroſius libro ſecundo de virginibus: Species † corporis, ſimulacrum eſt mentis, figuraque probitatis. Cuius ſententiæ teſtimonium citat è noſtris Lucas à Penna in l. prima: columna 1. verſiculo. ſecundò quæritur. C. qui ætate vel profe. ſe excuſ. libro decimo. & Mart. de Fan. in tractatu de modo ſtudendi. capitulo 30. itidem Lucas à Penna, ex Boetij authoritate ſcribit in l. prima. C. de profeſſ. qui in vrbe Conſtantinop Nea. lib. 12. & Socrates, mortalis philoſophiæ facilè princeps, in Phædro Platonis, ſubobſcurè quidẽ aſſeuerat bonam corporis figuram, bonę mentis argumentum eſſe. Et Latinus Pacatus, in Panegyrico ad Theodoſium idem ſcribit, quibus conſonat carmen. Euripidis, in Proſidio citatum in Iſagogico, id eſt, introductorio dialectico. capit. 3. Latinè verſum ait

Priami ſpecies digna imperio.

Et Homerus lib. 24. Iliados. Stobæus ſermo. 65. ait.

Vtinam videre contingat mihi ipſorum nepotes nepotem, primũ quidem forma dignos regum.

Et Ouid. lib. 2. Faſto. de Lucretia verba agens,

Et facies animo dignaque parque fuit.

Verſa,

Verſa vice, illud memoria repetere libet, deformitas corporis, animi deformitatem oſtendit, ſicuti ex medicinæ profeſſoribus ſcribit Raſis lib. ad Almanſorem 2.c.33. & iterum c.54. faciem fœdam malos mores ſignificare aſſerit Galenus libro de temperamentis 2.cap.6.& lib.1. & ſecundo, de vſu part.& ex noſtris Abb.in cap.quia diuerſitatem. in 1.not.de cōceſſio.præbend.& Zenodotus tradit Corinthium quempiam fuiſſe ita vecordem & ſtultum, ſicuti etiam formę erat fœdiſſima: vnde ortum adagium, Corinthio deformior: cuius Eraſmus adagiorum Chiliade 3. Centuria 2. capit.8.meminit ita Therſitis, vt mentem ignauam, ſic & corpus, ad portentum vſque à capite ad pedes deforme effingit: vnde adagium, Therſitis deformitas, ſicut ſcribit Homerus libro 2. Illiados.& Corneli.Tacitus libro 12.& Martialis lib.12.Epigrammatum, quendam Zoilum ex oris deformitate peſſimum eſſe ſuſpicatur, dum cecinit.

Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læſus,
Rem magnam præſtas, Zoile, ſi bonus es.

Et Bald.in l.obſeruare colum.2. quorum appel. non recip.aſſeuerat, quòd ſicuti habitudo turpis corporis declarat quem procliuem ad ſcelera, ita pulchra ad virtutes: ſicuti & nos de quæſtione tractantes trademus, explicat Hipp.in l.1.in princi.colum.penult.ff.de quæſtio.& Neuizanus inter conſilia feudalia Alberti Bruni conſil. 12. cuius initium eſt, Patres comederunt, colu.4. & denique deformitatem deteſtabantur, & prorſus abhorrebant antiqui. Ex pulchritudine verò & corporis elegantia tantum fauoris pollicebantur, vt formoſo occurriſſe felix omen haberetur, deformi verò infelix: hinc in deformes fœdoque homines aſpectu adagium ortum, qui te conſpexerit, augurium capere poterit. & Iuuenalis carmina Satyra 5.ad id alluſiſſe videntur, dum cecinit.

— Tibi pocula curſor,
Getulus aut dabit, aut nigri manus oſſea mauri.
Et cui per mediam nolis occurrere noctem.

Et Græco epigrammate Latinè verſo.

Clauda tibi mens eſt vt pes, natura notaſque,
Exterior certas interioris habet.

Iam iā opus eſt, vt ad ꝓpoſitā quæſtionē deueniamus, an & corpore deformis, vel vitiatus, panes Deo ſuo offerat, cum

corporum

corporum vitia, & maculas habere ſit Symbolum vitiorum animi,& hi ſacerdotes poſſint ſacris ordinibus inſigniri. & Plinius lib.28.c.10.tradit ſe inueniſſe apud authores: Is qui lentiginem habeant(ea eſt vultus deformitas)negari magicę ſacrificiorum vſu.Et Apuleius in Apologia 1.ſcribit puerum magico carmine initiandum oportere eligere inter cętera decorum,ſicuti paulò antè meminimus. Et Pauſanias lib.9.Daphnophorum Apollinis,forma,& genere ſacer dotes eligendos eſſe.

Ea ſiquidem irregularitas à corporis vitio, & labe deducenda eſt. Etenim † corpore vitiatus iure pontificio irregularis cenſendus eſt,ita quidem, vt non poſſit ad ſacros ordines promoueri,nec promotus in eiſdem miniſtrare: etenim vt rem ab origine pandam,vt omnem moueamus lapidem, Leuit.cap.21.cauetur,quòd dixit Dominus ad Moyſen,Omnis,qui habuerit maculam à ſemine Aaron ſacerdotis, non accedet hoſtias offerre Domino,nec panes Deo ſuo.& paulò antè pleniori manu declarauerat. Apud Ethnicos idem obſeruabatur,teſte Plinio lib.7.naturalis hiſtor.c.28. idemque profeſſus Seneca lib.4.declamat. declamat.2. apud Gentiles eam legem obtinuiſſe, Sacerdos integer ſit, quaſi ſacerdotes ſacrorumque miniſtri corpore ſint integri. Idque obtinuit olim apud Romanos ab ætate Romuli,qui ſacerdotes elegit genere excellentes,nec corpore vlla ex parte trunco, vt aſſeuerat Diony.Alicarn.libro 2.Roman.antiquit.Et inibi laudat Romulum Romanarum legum latorem, quòd ſacerdotia non venalia,nec ſorte diuidenda fecit, ſed cuiuſque curiæ binos creauit ſupra annũ quinquageſimum natos, excellentes genere ſimul, & virtute præſtantes,nec tamen corpore vlla ex parte trunco, & Plin.lib.7.c.28.de Sergio loquens,cùm in prætorio ſacris arceretur à collegijs vt debilis,id eſt mancus & inutilis,quorum meminit Tiraquel.in l.2. connubiali.nu.49.ad fi.& Alex.ab Alex.teſtatur lib.6. dierum geni.c. 14.apud Perſas vſu receptum id fuiſſe,quo præmiſſo ad examen huius quęſtionis conſtituo concl. corporis vitium impedit quem ſacris ordinibus donari,tex.in d.c.21.Leuit.cuius ſeriem interpretatione morali proſequiť Diuus Greg.ca. 11. primę paſtoralis.c. hinc etenim.49. diſt. vbi diuus Greg.luculenter probat, cuius ſententię fuit diuus Hierony.ad Fabiolam de veſte ſacerdotali: præcipitur ſacerdotibus, vtpotè,nul-

tè nulla debilitate inſignes ſint. Innocent in capi. ex parte. de corpore vitiatis. text. in cap. vlt. & inibi glo. expreſſim adnotat eodem titulo, & probatur iſthæc concluſio in capi. ſecundo, & toto titulo, de corpore vitiat. capit. 2. de clerico ægroto. Et inibi Abbas, Hoſtien. in ſumma titul. de corpore vitiato. notat etiam præter alios Albertus Trotius de vero & perfeƈto clerico. libro ſecundo, capit. decimo ſexto. Innocent. Cardin. & Doƈtores paſſim cap. 1. & 2. de corpore vitiatis. Henricus in capi. Thom. eodem tit. Gonſal. à Villadiego in traƈt. de irregulat. capitu. vitiati. Idem conſtat ex regia lege. 35. titu. 16. parte prima. & præter hos non deſunt ex Theologis, qui hanc profiteantur ſententiam: ſiquidem idem aſſeuerat Richardus in quarto Sententiarum, diſtinƈtione 25. quæſtione 5. articulo 5. & Paludan. inibi quæſt. 3. ad finem. & omnium diligentiſſimè Andræas Tiraquellus in 2. l. Connubal. num. 59. quibus ſuffragatur, quòd olim vſu receptum erat apud Romanos, apud quos virginem Veſtalem capi fas non erat, quę aliqua corporis labe inſignita eſſet, vt ex Antiſtitis Labeonis authoritate adnotat Gellius lib. 1. ca. 12. Noƈti. Attic. cui accedit Feneſtella de magiſtratibus Romanorum capit. ſeptimo. & Hieronymus loco præcitato in paren-
3 tes inuehit, qui quidem † deformes filias virginitati conſecrant: Is enim etiam id ſcribit ad Demetriadem virginem: Plerunque ſolent miſeri parentes, deformes & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inueniant, virginitati tradere: cui concinit Apuleius in apologia 2. Pauſanias lib. 9. Daphnophorum Apollinis Iſmenij ſacerdotis cognomen fuiſſe, quem & forma & genere inſignem annum legebat. Quorum ratio ea potiſſimum eſt: Species corporis ſimulacrum eſt mentis figuraque probitatis, vti author eſt Ambroſius lib. 2. de virginibus, cuius meminit Martinus de Fano in traƈt. de modo ſtudendi, capit. 30. verſic. item & conſiderandum eſt. Cinus in l. 1. quæſt. 3. ff. de iuriſdic. omnium iudicum. Alex. conſi. 209. ponderatis colum. 2. libr. 6. Lucas de Penna in l. 1. col. 1. c. qui ætate vel profeſſione ſe excuſant lib. 10. & in l. 1. C. de profeſ. qui in vrbe Conſtat. lib. 12. & ante hos Socra. in Phędro Platonis interpretes ſuper Geneſ. c. 6. & Canticorum c. 1. & illud Ouid. 2. Faſt. de Lucretia,

Et facies animo dignaque parque fuit.

Et lib. 6. eiuſdem operis.

Parque

Par animo quoque forma ſuo reſpondit in illa:
Et genus & facies ingeniumq́; ſimul.

Et plura conſtant ex Stobæo ſermone 63. & ſuffragantur, pleraque congeſta ex Cornelio lib. 12. & id cõſtitutiſſimum eſt ex M. Valerio Martiali lib 12. Epigrammatum, qui Zoilum quendam ex oris deformitate malum eſſe ſuſpicatur,

Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læſus,
Rem magnam præſtas, Zoile, ſi bonus es.

Et conſtat ex Phodoro apud Stobęum ſermone 88.

Faciem aſpectu deformem poſsides,
Mores etiamnum eiuſcemodi habet?
Clauda tibi mens eſt, vt pes, natura notasq́;.
Exterior certas interioris habet.

Et in hoc negotio, quid ſit † deformitas inſignis, arbitrio 4 Epiſcopi relinquendum eſt, vti argumento optimo deſeruit text. in c. 2. & inibi Anton. Cardin. & plerique alij huius farinę de corp. vitiat. quod frequentiſſimo omnium conſenſu receptum eſt, tex. celebris in c. ſi Euangelica 55. diſtinct. quod tamen intelligo quo ad ordines ſuſcipiendos, quo ad ſuſceptos tantùm inducitur irregularitas in illo actu ordinis, qui vel inſignem deformitatē impedit vitio corporis: quod colligitur ex tex. & inibi Abb. in d. c. 2. de cler. agro. not. Maria. Soc. in d. c. ad audientiam. nu. 21. Gonſ. à Villad. in tract. de irre. c. de cor. vit. qua ratione ſic perpenſa, qui patitur vitiũ corporis in his digitis, qui ad conſecrationē & eleuationem hoſtiæ ſunt neceſſarij, ſolùm abſtinebit à celebratione miſſarũ, non autem à diaconatus aut ſubdiaconatus miniſterio. His accedat, ꝙ qui ob deformitatem inſignem, ab altari arcendus eſt, vti conſtat ex Leuit. c. 21. Dixit Dominus ad Moyſen, & paulò anteà inibi, Loquere ad Aaron, Homo de ſemine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo ſuo, nec accedet ad miniſterium eius, ſi cęcus fuerit, ſi claudus, ſi vel paruo, vel grandi, vel torto naſo, ſi fracto pede, ſi manu, ſi gipbus, ſi lippus, ſi albuginem habens in oculo, ſi iugem ſcabiem, ſi impetiginem in corpore, vel herinioſus.

Hactenus apud Leuiticum: Siquidem corporis deformitas animi deformitatem declarat. Abbas in capi. quia diuerſitatem. in primo notabili, de conceſſione pręben. fieri minimè poteſt, vt qui omnino deformis eſt, bonus ſit, ſicuti ſcribit Galenus libro de temperamentis, capit. 26. naturam

membra corpore, prout moribus animæ conuenit. itidem libr. 1. & 2. de vſu partium, cui ſubſcripſit Raſis libro ad Al manſorem 2.cap.33.& iterum capi.54.text.in §. vltimo 41. diſtinct.incompoſitio corporis inæqualitatem indicat mentis, Bald.in l.obſeruare.colum.2. C.quorum appell. non recip. Hippol.in l.1.in princ.colum.penul.ff.de quæſt.& Ioan. à Neuizanis idem profeſſus inter conſilia feudalia Alberti Bruni, conſilio duodecimo col.4. Eraſmus adagiorum Chil. 3.Centur.2.capit.8. Corinthio deformior. & licet præter deformitatem inſignem hi omnes ab altari arcendi ſunt, non tamen impediuntur abſolutionis ſacramentum miniſtrare. In qua quæſtione ferè omnes Doctores in præcitatis locis adſtipulantur.

5 Secundò huic quæſtioni illud adnotandum eſt, quòd † ſi fortè fortuna contingat aliquē inutilem eſſe membro, quod non faciat eum irregularem ex eius defectu, non tenetur mēbrum abſciſſum, nec eius aliquam partem ſecum deferre, vt paſſim vulgò fertur, vt adſtipulatur gloſſa in capi. Eunuchus 55.diſtinct.verſicul.ſi in percuſſione. Abb. in dicto capitul.2. Henricus in capi.vlti.de corpo.vitiat. Villadiego in dicto ca. de corpore vitiat. Albertus Trotius in dicto capi. 16. num.8. illud etenim membrum, vel eius partem ſeruare neceſſarium non eſt, nec quicquam prodeſſet, ſi ex illius membri abſciſſione contigiſſet irregularitas: ſuper hac verò irregularitate impetratur diſpenſatio ab ipſo Romano Pontifice, non ab alio, teſte Innocentio in capit.ſignificauit. de corpore vitiat. cuius ſanè opinio communi doctorum conſenſu approbata eſt, vt inibi aſſerit Cardin.& Villadiego de irreg.capi.vltim. licet ab hac communi diſcedat glo.in d.cap.ſignificauit.eiuſdem capi.authoritate, quæ minimè obſtat: ſiquidem intelligenda eius ſententia de Epiſcopi diſpenſatione authoritate Apoſtolica præſtita, ac ſibi delegata, vt Abb. & alij paſſim doctores ibi tradidere: qua ſententia communiter ſic perpenſa, ea eſt iuris regula, inferiorem prælatum non poſſe diſpenſare ſuper hoc corporis vitio, nec ſuper irregularitate contracta à corpore vitiatis. Qua in re ſcribit Ioannes Staphile.de literis gratiæ, & iuſtit.ſecunda parte, fol.193.non conſueuiſſe Romanum pontificem diſpenſare circa vitium corporis & eius irregularitatem: quoties deformitas tanta eſt, quæ ſcandalum maximum generat apud Chriſtianam plebem

plebem, quod perquàm maximè conſiderandum eſt in his diſpenſationibus.

Quibus admodum huic rei maximè conducunt, ſuſpenſum † ab officio & actu ordinis eccleſiaſtici, etiam à iure pręter corporis vitium non ob crimen, non effici irregularem, ſi celebret miſſarum ſolennia, nec nouam contrahere irregularitatem, ſed tãtùm eam, qua affectus ob vitium corporis fuerat, quod plurimum refert. 6

Quo ad † irregularitatem, mutilationem membri alicuius, homicidio comparari, atque æquipollere, capitu. in Archiepiſcopatu. de raptoribus. capit. clerici. ne clerici vel monachi. textus ad id celebris in capitu. primo. de cleri. pugnan. in duello. alijs in locis, de quibus meminit gloſſa in concilio Viennenſi, in clementina vnica, de homicid. ſingularis, teſte Angelo verbo homicidium quinta quæſtione tertia, & Syluester verbo homicidium 5. quæſtione 3. ad cuius rei cognitionem quędam infrà dicendorum præmittam neceſſaria argumenta: vt iſthæc concluſio facilius explicetur, oportet examinare, quod dicatur membrum: & illa propriè membra dici, quibus diuerſo & proprio officio corpus mouetur, aut iuuatur, exiſtimat Bartolus in l. publicorum. numero decimotertio ff. de publicis iudicijs, & inibi Imola, & Doctores communi conſenſu ſequuntur, & omnium diligentiſſimè Corſetus in repertorio Abbatis, in parte, membrum. Et vt rem exemplo ſubijciamus, oculus ad viſum factus eſt, pedes ad deambulandum, aures ad auditum, lingua ad ſermonẽ. Idem profeſſus Baldus in capitulo primo, de noua forma fidelitatis, numero quinto textus. ad id pręſtantiſſimus apud Iuriſconſultos in l. idem Offilius ff. de ædilitio edicto. l. non ſunt liberi ff. de ſtatu hominum. extatq; apud Philoſophum Ariſtotelem elegans ſententia libro primo, de parte animali. capitulo quinto itidem libro quarto Meteorum. capit. vltimo. etenim Gale. quem citat Ludouicus Cęlius libro lectionum antiquaruarum 2. capi. 21. membrum corporis particula eſt, quæ nec omnino circunſcriptionẽ habet propriam, nec omnino alijs coniuncta eſt: & poſtremò Apoſtoli ſententia confirmatur: ſiquidem diuus Paulus 1. ad Corinth. ca. 12. aſſeuerans membra in corpore diſtinctam operationem habere. Idem Apoſtolus ad Romanos c. 12. omnia autem membra, inquit, 7

Quid dicatur membrum.

inquit, non eundem actum habent. Ad rem igitur, tunc abſciſſio membri fieri dicitur, cùm corpus mutilatur, & membri proprium officium impeditur, vti hac in ſpecie explicat Bal. in l. ſerui fugitiui. ad finem C. de ſer. fug. ſic etiam ex eodem Bart. conſtat in d. l. publicorum. Alia verò membrorum officia, & ornatus ſunt, non membra, quæ decorem corpori humano inducũt, vt barba viri mento, coma capiti, teſte Ba. & frequentiori doctorum conſenſu. Ibidem Cice. libr. 3. de Finib. bonorum & malorum. partem quamlibet corporis, etiam quæ non præſtat obſequium, diſtinctũ corporis membrum eſſe dicit. hæc Cicero. & ne quid amplius hac in re deſideretur ex propria membri cognitione, aliquot in hac controuerſia ſpeciatim deducam.

Primum ab eodem fonte, ſiue radice procedit, minimè veram eſſe Caietani doctrinam 2. 2. quæſtio. 65. articu. primo.
8 exiſtimantis abſciſſionem digiti † efficere irregularem: Cuius opinio, quàm à ratione deuia viderint omnes, qui in excutiendis veris intellectibus merito laborant & recto limatoque ſunt iudicio, cui innititur tex. celebris in dict. l. non ſunt liberi. & in dicta l. idem Offilius, cuius etiam contrariũ conſtat ex Barto. in præcitata l. publicorum. Imol. & pleriſque alij ibidem aſſeuerantes digitum non eſſe membrum. Bald. in capitu. 1. de noua forma fidel. numero 5. Cardinal. & paſſim doctor. in dicta clement. vnica. de homicidijs, doctor. in capitu. 1. qui clerici, vel vouen. Felin. in cap. ego enim de iureiuran. columna 2. itidem in capit. cùm illorum. de ſententia excommunic. Anton. Rubel. conſil. 85. Chaſſæneus in conſuetndine Burgundiæ, rubrica prima §. 5. verſiculo per hęc quidem. notat Villadiego de irregul. capitulo de percuſſione. columna prima, quorum ſententia aduerſus Caietanum communis eſt.

9 Secundò hinc poterit expendi, † an is irregularis ſit, qui alteri eos abſciderit digitos, ſine quibus ipſe ſacerdos eſſe non poteſt, nempe tres digitos ad conſecrationem neceſſarios: propter honeſtatem: ſiquidem, qui hos digitos non habet, irregularis eſt, ob defectum maximum eius partis, quæ neceſſaria eſt, ad decorem celebrandum, quòd ſi eam partem abſciderit non habentem deformitatem, nec defectum, nec itidem membrum abſciderit, irregularis cenſendus minimè eſt, exploſa Bonifacij ſententia contrarium aſſeuerantis in cle-

in clem.vnica.6.col.de homicid. atque Anan. in cap. cùm ex
iuncto.de hæretic.colum.4.Syluest. verbo, homicidium.3.q.
3.part. 3. qui omnes in ea ſunt ſententia, percuſſorem irre-
gularem eſſe, quoties ex percuſſione percuſſus manet irre-
gularis, aut non poteſt eſſe ſacerdos: quia in ſpecie Caiet. in
d.quæſt 65.artic.1. facilius exiſtimat contrahi irregularitatē
à mutilante, quàm ab mutilato, ea ipſe ductus ratione, Qui
mutilat digitum alteri, eſt irregularis, non tamen ſemper
qui ipſius digiti mutilationem paſſus eſt: Quod ſatis ſuper-
que conſtat ex his, quæ adnotabimus in cap. corpore vitia-
tus. opinionem Caiet. damnationem mereri ex eo opinor:
nam qui alteri digitum abſc.derit, non eſt irregularis, quia
membrum non abſcidit. Is ſanè, qui pollicem abſciſſum
habet, impeditur miniſtrare, ac ſacris ordinibus inſigniri ob
deformitatem ac defectum digitorum, ſicut tradidimus lo-
co præcitato. Tertiò proximè deducitur, irregularitatis 10
† immunem eſſe amputantem auriculam, ac non eſſe mem-
bri abſciſsionem: ſiquidem auris membrum non eſt propriè,
quod & Bald.exiſtimat in præcitata l.ſerui fugitiui.ad finem.
cui ſententię ſuffragatur ratio text.in dict.l.idem Officius.ff.
ff.de ædil.edic. Quattò ex his dubia prorſus cenſetur Baldi
opinio in l.data opera. num.75. C.qui accuſ.non poſſ. di-
cens † mamillam in fœminis membrum eſſe: ea opinio ve- 11
ra eſt quo ad ſignificationem latam: longè quidem aliter quo
ad ſtrictam & propriam: atque ideò exiſtimo, qui mamil-
lam fœminæ abſciderit, in labem irregularitatis incidere,
quamuis aliquibus hoc videatur dubium. Poſtremò & il-
lud adnotandum eſt, an is † ſit irregularis, qui licet mem- 12
brum alteri non abſciderit, tamen id debile membrum ex
percuſsione reddiderit, & hunc irregulatem eſſe exiſtimat
Abb. in cap.cùm illorum.de ſenten.excom.Sylueſter verbo,
homicidium.5. quæſt.5. idque probant noſtræ claſsis docto-
res ex eodem text. ſumentes rationem in clem.vnica. de ho-
micid. ea argumentatione vtuntur, quaſi Romanus Ponti-
fex inibi, vt diuerſa ſubiecerit, mutilationem & detrunca-
tionem, ita ſanè vt mutilatio pertineat ad vulnus, quod ef-
ficit membrum debile: detruncatio verò ad percuſsionem,
quæ omnino membrum abſciderit. Sicuti hoc in negotio exi
ſtimant doctores præcitati. Nos tamen in eadem palæſtra
luſuri, certandi occaſionem nacti, non tanti exiſtimanda,

Amputãs auriculã an ſit irregularis.

E ſed ob

ſed ob hominum ſyncerum votũ, non vtique contemnenda, opinamur Abb. inductionem minimè probari in dicta Pontificia conſtitutione: etenim in ea rãtùm mutilationis mentio fit, non tamen detrũcationis: atque ideò Felin. in d.c. cùm illorum. afferit numer. 12. detruncationem & mutilationem idem eſſe: glo. quæ expreſſim hoc ipſum vult in cap. accuſaſti. verſicu. debilitatus. de accuſation. mutilus autem dicitur, cui membrum eſt abſciſſum: mancus, qui membrum habet debile: ſicuti etiam apud Latinæ linguæ conſtat authores. Et non eſſe irregularem eum qui alterum mancum ex percuſſione effecerit, profitetur Abb. Calder. Cardin. & Prępoſ. in cap. 1. qui cleric. vel vouen. Cardinalis in dicta clementina vnica, quæſtione 31. Stephanus Aufredus in Capel. Tholoſ. 207. Villadiego de irregul. C. de percuſſ. columna prima, atque iſtam eſſe frequentiori doctorum conſenſu comprobatã ſententiam opinor procedere, etſi membrum corpori adhærens omnino inutile ſit, in hac ſpecie nulla affici irregularitate, tametſi Sylueſter contrarium tenere conetur, in dicto §. 3. verſicu. tertio.

Mutilus quis dicatur.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium caſuale committens, pœna criminis ordinaria nõ afficitur.*
2 *Iudex, qui ex imperitia iniuſte criminis reum condemnauerit, qua afficiatur pœna.*
3 *Medicos lex non ſolum abſoluit ab homicidio, verum mercedem eis ſtatuit.*
4 *Medicorum imperitorum pœna.*
5 *Clericus in minoribus conſtitutus chirugia artem exercens, pro negligentiis in eius artis vſu commiſſis, coram ſeculari iudice, conuenire poteſt.*
6 *Medicos inſigniri poſſe ſacris ordinibus dubio procul conſtat.*
7 *Qui à vulnerato ſagittam extraxerit, an irregularis cenſendus ſit*
8 *Quid de eo, qui luſerit cum fœmina pregnante, & abortum fecerit & quo ad irregularitatem, & quo ad pœnam diſcutitur.*
9 *Concitans canem, ſi tranſeuntem momorderit, qua afficiatur pœna.*
10 *Iaculatores fera animalia ſecum ducentes, à ciuitatum ingreſſu arcendos fore.*

De homi-

De homicidio caſuali quædam non inconcinna. Cap. XXVI.

CVm principium ſit dimidium totius, ex antiquo Græcorum prouerbio, cuius meminit Plato libro de legibus ſexto, Ariſtoteles libro Moralium primo: & ex Latinis ſcriptoribus Horatius Epiſtolarum libro primo:

Dimidium facti, qui bene cœpit, habet.

Quem corruptè allegat glo. in l. 1. ff. de orig. iur. & Auſonius in Epigrammate ad Cupidinem, quod ex Greco traduxit. Dimidium facti nos feciſſe arbitramur, cùm ad dimidium huius libri primi Epitomes delictorum peruenerimus. Nunc autem ad præſentis capitis in hac materia interpretationem accingamur: quoniam verò ſolenne eſt oſtendere quo nexu præcedentibus ſequens caput cohæreat, vt ordine ac methodo ſatisfactum eſſe appareat, repetenda hic erit aliorum capitulorum continuatio: ſiquidem in pręcedentibus de homicidiorum pœnis quaſi per cancellos viſum eſt, nunc verò agere eſt animus, vt ordo poſcit, & promiſſis ſatisfaciam: Quibus in caſibus homicidij reus à criminis pœna immunis ſit, & primò de caſuali homicidio aliquot tractanda ſunt huic rei maximè neceſſaria. Homicidium caſu commiſſum abſque dolo, vtpotè, ſi quis è feneſtra lapidem proijciat, vel gaudens equo in via publica clamando tranſeuntem interimat, is homicidij reus pœna criminis ordinaria non afficitur, ſed alia vtique mitiori l. in lege Cornelia ff. ad legem Cornel. de ſicar. l. 4. §. 1. eod. titu. l. ſi putator ff. ad legem Aquil. & in l. qui foueas eodem titu. l. ſi magiſter l. idem iuris §. mulionem. eodem titu. l. ſi ex plagis §. cùm pila. eodem §. item ſi putator. Inſtitut. de lege Aquilia. capitu. lator. capit. ex literis in 1. & 2. capitu. ſignificaſti. in 1. cap. dilectus. capit. Ioannes. ca. finali, de homicid. ex nouioribus Ludouicus Carrerius, numero 4. & 5. in §. homicidium. in 3. in pract. crimin. pag. 238. Antonius Gomezius capit. 3. delictorum, numero 16. & ante hos Bartol. & pleriique alij in l. reſpiciendum §. delinquunt ff. de pœn. Salicetus in l. prima, C. de ſicar. itidem in l. non ideò minus C. de accuſationibus. verſiculo, ideò ſi in curſu. Bonifacius in rubrica, de inſultu & percuſſione, columna finali. Angelus in maleficiorum tractatu, in gloſ.

ſcienter. regia l. 4. & 5. tit. 8. par. 7. l. 6. tit. 15. par. 7. l. penul. tit. 13. lib. 8. ordin. reg. Ex quo aliqua conijcienda ſunt huic rei maximè neceſſaria: & primò ancipiti controuerſia diſputari ſolet in hoc tractatu, quod ſi in colluctatione exercitij gratia, alter alterum interimat, nulla pœna tenetur, ſed vtique actione vtili legis Aquiliæ ad damnum l. qua actione §. ſi quis in colluctatione ff. ad leg. Aquil. & inibi gloſſ. & paſſim doct. aliqui tamen ſubijciuntur caſus, in quibus quidem ex ſola culpa vel negligentia paulò mitiori pœna corporis afflictiua afficiendus eſt, vtpotè, in Commentarienſe, ſi incarceratus incuria & negligentia ipſius cuſtodis fugam arripiat, eadem pœna, qua & reus puniendus erat afficitur l. penulti. verſi. primo C. de cuſtod. reorum. vbi ſcribit: nam ipſum volumus huiuſmodi pœna conſumi, qua obnoxius docebitur fuiſſe, qui fugerit, & inibi Ang. Saly. & Bald. regia l. 12. titu. 9. parte ſeptima.

2 Verùm enimuerò & id diſcuti poterit, ſi † ex imperitia & maxima iudicantis culpa iniuſtè ad mortis pœnam reum condemnauerit iudex, corporis pœna afflictiua afficiendus erit, cùm adſumendo officium iudicandi ſe peritum aſſeueret, cùm non commiſerit dolum in genere, ex Floriano in l. idem iuris §. 1. ff. ad legem Aquil. Hippol in l. in lege Cornelia ff. ad legem Cornel. de ſicar. num. 4. Carrer. & Gom. his in locis, quibus & anteà meminimus. Auiles in capitulis Prætorum. fol. 28. nume. 12.

Illud etiam non intempeſtiuè diſputatur, quod ex eodem fonte emanare videtur, medicus, chirurgus, peritos eſſe aſſerentes, ſi eorum culpa morbo laborans moriatur, pœna afficiendi ſunt, vt per Florianum in l. idem iuris §. primo ff. ad legem Aquil. Hippolytus in præcitata l. in lege Cornelia numero 4. ſed anteà quàm ad iſtorum criminum pœnam condeſcendam, de medicis aliqua conijcienda ſunt: Medicos enim † non modò lex abſoluit de homicidio, verùm mercedem eis quoque ſtatuit, vt meritò Iouianus Pontanus dixerit in Charonte, Mercuius à Charonte interrogatus, quod genus hominum liberius viueret, inquit, liberius medici viuunt, vt quibus permiſſum ſit hominem impunè occidere. Philemon autem apud Stobæum ſermone 100. id duobus carminibus Grecis, ſignificat, ex Latina tranſlatione ſic ait.

Liberius medici viuunt.

Soli

Soli medico & aduocato
Occidere licet impune.

Nulla præterea lex eſt, quæ non puniat inſciam capitalem], medico tantùm hominem occidiſſe ſumma impunitas eſt, quibus adſtipulatur Baptiſta Mantuanus Egloga 6. cui Cornix titulus eſt.

Sunt & equeſtre genus medici, qui tangere venas
Nonnunquam illicitas audent, & ponere quædam
Non intellectis temeraria nomina morbis.
His (etſi tenebras palpan) eſt facta poteſtas
Excruciandi ægros, hominesque impunè necandi.

Ariſtoteles libro de ſenſu & ſenſ. ſcribit maximam hominum partem à medicina interimi. In quam ſententiam celebratum eſt vulgò prouerbium. Summa medicina eſt, non vti medicina. Et apud Aegyptios, morbos vel ieiunio curant vel vomitu, idque aut quotidie, aut tribus diebus, aut quatuor interiectis: aſſerunt enim ex ciborum ſuperfluitate omnes creari morbos: eam ergo ad valetudinem curam eſſe optimam, quæ morborum principia auferat, teſte Diodoro Siculo de antiquitatibus rerum, dum de Aegyptiorum moribus tractat, & nos de medicis aliqua coniecimus, cap. 13.

Cæterùm ad inſtitutum regrediens colligere non incommodè poſſumus, quod & Lucas à Penna in rubr. C. de profeſſor. & medic. libro 11. & Ripa de peſte. §. medicorum. numero 24. ſcribunt, medicorum peritiam ex eo conſtare, ſi ægritudinis cauſas ſciant exprimere, teſte Hippoc. in prologo Prognoſticorum, & qui ſe medicum peritum profitetur, tria vtpotè ſcire prǽſupponit: In ſingulis ægritudinibus præterita, hoc eſt, ægritudinis originem: præſentia, id eſt, infirmitatis ſtatum futura, ſitne morbus curabilis, an præſe ferat mortem. teſtibus Tancr. Innoc. Hoſt. Card. Floren. in c. ad aures. de ętate & qualit. inibi Ioan. And. Ex iunioribus Greg. Lup. in l. 6. titulo. 8. par. 7. & ante eos Plutarch. in eo libro quem fecit ex ſalubribus prǽceptis, inquit, Cotraphilus medicus, interrogatus quis perfectus medicus fieret, dixit ille qui poſſibilia & impoſſibilia diſcernere poteſt: cuius meminit Stob. ſerm. 100. ad finem. indicare enim debent ęgritudinis augmétum, ſtatum, & deminutionem. qui artis medicinę incumbit curationi, eius ſciétiam habere debet,

 ex l. 1. ff.

ex l.1.ff. de decretis ab ordine faciend.& in ſcrinio pectoris artis traditiones habere,ſicuti definitur in præcitato cap. ad aures.& medici peritia conſtabit, ſi opportunè languentibus medicinam præbeat.cap.abſit.50.diſtinct.& his deſeruire videntur illa carmina.

Temporibus medicina valet,data tempore proſunt,

Et *data non apto tempore vina nocent.*

Etenim ſingula, cùm tempus poſtulauerit expedienda ſunt,capitulo.quis ignoret.32. quæſt.4.l. omnes iudices.C. de ferijs.l.iuſtas.C.de iure fiſci & medicorum ſcientia conſtabit vtique, ſi nouis morbis noua ſciat adhibere remedia, capit.cæterùm.de iuram.cal.l.1.ff.de ventre inſpicien.& imbuti hac ſcientia contra quamlibet ægritudinem morbo cõuenientem quærunt medicinam, cap.qualiter & quando.§. verùm.de accuſatio.capit.ſciendum.29 diſtinct.& Auguſtin. ad Bonifaci.ait,cogunt nos multas inuenite medicinas multorum experimenta malorum.capit.vt conſtitueretur.50.diſtinctione.& præter hæc medicus debet infirmum admonere,vt præcaueat ab his, quæ ſibi ſunt nocumento futura,capitulo, tua nos.de homicid. peccant enim letaliter infirmi. quippe qui nocitura ſumunt, exploſo medici præcepto, ſiquidem contra charitatem faciunt,capit.ſi non licet.capitul. placuit 23.q.3.capitu.non æſtimemus.13. quæſtione ſecunda.febris ſæpe numero cogit morbo laborantem in ſeipſum ſæuire.l.fin.§.ſi quis autẽ.ff.de his qui ſibi mortẽ conſciuere.

Et quæ longo ſubſellio tractauerimus illud peculiari co-

4 natu agere cõſtituimus, medici † imperiti pœnam ſcribere. quòd ſi ob medici imperitiam,eiuſque culpam ægrotus moriatur,mortem medico imputari:quòd ſi dolo, & malitia fecerit,mortis pœna afficitur:ſin minus imperitiæ, exilij pœna per quinquennium affici debet ex regia l.ſexta. titulo.8. parte ſeptima,Hippolytus in l.in lege Cornelia.ff.ad l.Corneli.num.quarto.quòd ſi infirmus erat ſeruus, domino eius æſtimatio ſoluenda eſt: & ita medico imperitia imputanda eſt, ſicuti doctores definiunt, ſumentes rationem ex textu inibi in l.illicitas.§. ſicuti.ff. de offic. præſid. vbi Conſultus ſcribit,ſicuti medico imputari euentus mortalitatis non debet, ita quod per imperitiam commiſit, imputari ei debet, dicto capitulo, ad aures. de. ætate & qualitate.capitulo,tua nos. de homicid. in l. qua actione.§. Proculus.ff. ad legem

Medici imperiti pœna.

Aqui-

Aquiliam.ex nouioribus Antonius Gomezius capitulo 3.de liſtorum, numero 16. ad finem. legibus autem Platonicis ſancitum fuerat libro nono de Legibus: Medici, qui curantes non ſponte occiderint, mundi ſint: & medicum imperitum,cuius cauſa mortem obierit ęgrotus, pœna extraordinaria puniendum fore, ex dicta l.tertia.§. primo.ff. de ſicarijs.l.reſpiciendum.§. delinquunt. & ibi Doctores.ff.de pœn.Auguſt.ad Angel.in parte,fama publica. ſeptima quęſtione,adhibita diſtinctione de qua ſuprà in dicta l.ſexta.titu. 8.parte.7.quę etſi regia l. quę dolum exigit,vt pœna criminis ordinaria teneatur medicus, poſſet illo iuris ſtimulo confirmari homicidij pœna,niſi dolus interſit,ordinaria non vendicat ſibi locum.l.cùm autem.ff.de ædilitio edicto.itidem Bartolus in l.quid ergo §.pœna grauior.ff. de his qui notan. infamia.columna.quarta.Iaſon in l.prima.columna.penulti.ff.de leg.& in l.in actionibus.de in litem iurand.& in l.3.§. quod prætor.ff.ne quis eum qui vi eximat. Decius conſilio 9.Ludouic.Carrer.& Ant.Gomez.his in locis,quibus & antea meminimus:& cùm imperitia culpæ adſcribatur, & non dolo.l.ſi quis fundum.§.ſi quis vitulos.ff.locat.quod ſi ex dolo laboranti morbo contraria medicamenta adhibuerit, è quibus à vita diſcedat,medicum eſſe reum mortis.l.3.in princip.ff.ſicar.Cardi,Aleander.in capitulo.abſit.50.diſtinct. Angel.in l. neceſſarios.§. final.ff.ad Syllani.l. medicos.ff. de varijs,& extraordina.cognitio. & nouiſſimè Greg. Lupus in præcitata l.6.verbo,phyſico.Florianus in dicta l. idem iuris. §.1.ff.ad l.Aquil.Iacob.de Arenis,& Martinus Silla.quorum meminit Albericu.in dict.l.illicitas.§.ſicuti. & dicta l.9.titulo 15.part. 7. illud vnum addens, damnum teneri reſarcire medicum.l.6.titulo.3.part.8.in verbo. *aſſabiendas*. Et huic rei deſeruire videntur,quæ commemorat Diodorus Siculus apud Aegyptios legem latam fuiſſe,Si quis normam Sacri libri ſequutus, infirmum ſanare nequiuerit, omni caret culpa.ſi prætereà,his quę libris continentur illum non curauerit,morte puniatur.author eſt Diodorus,libro.2.capitul.13. ad ſi.Credidit enim legiſlator ea medendi cura,quæ plurimo tempore ab optimis obſeruata perfectaq; ſit,haud facilè meliorē reperire poſſe.hæc.ille.Quòd ſi negligētia medici morbo laborās moriatur,homicidij reū eſſe,adhibita iuris diſtin. Siquidē negligētia alia eſt,quę culpæ ſcribit, minimè tamen *Lex Aegiptiorū.*

dolo.l.idem iuris.in princ.ff. ad l. Aquil. alia eſt negligentia, quæ malitiæ accedit.cap.per tuas, præcitato & inibi doctor. quòd ſi cuſtodia indigeret ægrotus, quam præcauere debet medicus ab his, quæ nocumento ſibi futura ſunt: quod ſi curam deſerat, lege Cornelia teneri: ſiquidem negligentia diſſoluta, dolus eſt.l.magna culpa.ff.de verb.ſignific.capitu.edictum.83. diſtinct.l. neceſſarios.§. fina.ff. ad Syllani. explicant Doctor.in l.qua actione.ad l. Aquil. Card. Alexand. in capit.1.27.diſtinct.Decius, Guliel. Magne in l. imperitia.ff. de regul.iur.Ex nouioribus Iacob.de Nouell.in practica crimina.pag.128.num.15.non tamen tenetur medicus ſemper & continuò adeſſe ægroto, ex Hoſtien. Ancharan. & doctori.in dicto capit.tua nos.Ripa de peſte, nume.48.ni ægrotus cuſtodia indigeret, tenetur quidem medicus vel præſens eſſe, vel admonere vt cuſtodiatur: Hoſtienſ. in ſumma, de ętate, & qualita.§.ordo.verſic ex poſt facto.Ripa. & Antonius Gomez.his in locis, quib9 & anteà meminimus. Quòd ſi medicus leuem ægritudinem conſultò longiorem fecerit, iudicantis arbitrio punitur, tex. in l.medicus.ff. de varijs & extraord.cogni. inibi, in ciuile factum pręſes prouinciæ coerceat. Solent enim hi plures excogitare fraudes, teſte Plinio Iuni.in principio ſui operis, & Stobæus pleraque congerit ſermo.100. Baldus. in l.interpoſitas.C. de tranſactio. definiẽs medicum teneri ad damna, & intereſſe ex infirmitatis dilatione, dicta l.idem iuris eſt.l.ſi obſtetrix.§.1.ad leg. Aquil.quòd ſi medicus dubitet, an medicina ęgroto profutura ſit, minimè ei adhibere tenetur.Imol.& Anan. in dicto cap.tua nos. aſſeuerantes melius eſſe hominem relinquere miſericordiæ Dei, quàm ipſum tradere medicinæ dubitandæ. Quibus, & illud ſubijciam, medicum poſſe ęgrotum, etiam inuitum mederi, & expenſas repetere, ex gloſſ.in ſumma 83.diſtinct.Barbat.in rubrica de ſolutio.ad finem. Tiraquel. de vtroque retractu gloſſa.1.§ 7. numero 10. pagina. 965.ægrotos tamen pauperes gratis curare tenetur, gloſſa.in capitu.1.83.diſtinctio.Ioann.Andrę.in d.capit.ad aures.Lucas à penna in l.ordinaria.in princi.C.de profeſſor. Archie. Florẽ.3.parte.titu.7.capit.1.§.poſt principium.And.de Yſernia in conſtitut.Neapolitan.incipienti, quia non nunquam. Felin.in cap.1.de officio iud.ex Theologis Ioann. de Sancto Gemin.in ſermonibus funeralibus, ſermo.24. Adrianus in

Quid ſi ægritudinẽ leuẽ lõgiorem fecerit medicus.

4.Sen-

4.Sententiarum, vbi de fraterna correctione in propoſitione ſolutionis primi argumenti.

Quoad irregularitatis labem,& illud proponam, vt medicus non teneatur, de morte infirmi, prænotanda ſunt ea, quæ & nos paulò anteà adnotauimus. Siquidem quòd ſit peritus in ea profeſſione & arte, dicta l.illicitas.§.ſicuti.ff. de officio præſidis. 2. quod admoneat infirmum, vt præcaueat ab his,quæ ſibi nocua futura ſunt,text. in dicto cap. tua nos.in cuius ſpecie monachus fœminam illam admonuerit,vt à vento caueret:& ipſa vento exponens ſeipſam,mortem obierit, apparet non alia ratione monachum illum cenſeri irregularem, quàm quod operam dederit rei illicitę,non ſimpliciter, ſed ſibi quum Chirurgus eſſe non poterat,tex.in dicto cap.ſententiam ſanguinis.ne clerici vel monachi. & inibi inquit, text.nec vllam chirurgiæ artem ſubdiaconus,diaconus, vel ſacerdos, exerceat, quæ ad vſtionem vel inciſionem inducit: qua ratione Abb. ibi colum. penult. & fin. Paulus.Pariſi.conſil.99. columna vltim.libro.4.aſſeuerant clericum in minoribus conſtitutum, beneficium eccleſiaſticum habentem, irregularem eſſe, ſi ex chirurgię officio aliquis mortem obierit abſque eius culpa, quippe artem ſibi interdictam exerceat. Hic eſt verus intellectus ad dictum capi.tua nos. conſiderata vi & effectu verborum, non tamen aliter intelligendo,ſicut gloſſ. ſubobſcurè, & doctores inibi tradiderunt. Quorum ſententiam intelligendam eſſe cenſeo, quoties ęgrotus moriatur ex cauſa alicuius aduſtionis vel inciſionis à chirurgo illatę: longè quidem aliter ſi abſque culpa chirurgi,ſed ex ipſa graui ac letali ęgritudine mortem obierit.

His etiam, & illud adijciam libenter, quod † clericus in minoribus conſtitutus ordinibus chirurgię artem exercens poterit coram ſeculari iudice conueniri pro negligentijs & culpis commiſſis in eius artis vſu. Notat hac in ſpecie Ioan.Gallus in queſtione 150.cùm chirurgiæ ars ſit prohibita clericis. capitulo tertio, capit. ſententiam. ne clerici vel monachi. vbi non ſolùm ſacerdotibus, quinetiam clericis eſt interdicta in minoribus conſtitutis. Marianus Socinus in capitu.ad audientiam. de homicid quæſt.8. & inſuper in irregularitatis labem incidere, tametſi minime ſit ſecuta mors, vel membri abſciſſio, etiam ſi in culpa non fuit:cap. 5

Clericus chirurgus in minoribus poteſt conueniri ratione officij corã ſeculari iudice.

fuit: cap. tua nos. de homic. & ibi Abb. extendit ad clericos omnes ſeculares ex identitate rationis. Sequuntur doctores ſentientes in dicta repetitio. q. 8. col. 13. Paul. Pariſi. conſilio 136. num. 35. vol. 4.

6 Quibus† & illud addam, cùm ſanè artes ſordidę ſunt clericis ſimplicibus interdictæ, vti conſtat ex cap. 1. de vita & honeſt. cleric. libr. 6. & in cle. 1. eod. titu. explicat Speculator ti. de cleri. coniug. §. 1. verſiculo. ſed quæ dices honeſtam. cùm medicina non ſit ars ſordida, poſſunt ſiquidem medici promoueri non ſolùm ad ſimplicem clericatum, quinetiam ad ſacerdotium, text. ad id celebris in cap. ad aures. & inibi glo. & doctores, de ętat. & qualit. gloſſ. quæ paſſim hoc ipſum vult in cap. ſi quis à medicis. 50. diſtinct. quo ſit medicum nominationis ad beneficia capacem eſſe ex pragmatica ſanctione Gallicana, titu. de colla. cap. 1. §. inſuper. poſſunt & hi presbyterali inſigniri ordine, ea lege vt chirurgiam artem non agerent c. ſententiam ſanguinis. ne clerici vel monachi. A ſacerdotibus ob id eius artis in vniuerſum exercitio videtur interdicta, quòd illi ipſius ſtudio vacare prohibentur, text. in c. vlt. eo titu. lib. 6. etenim ex quo ſtudiũ prohibetur, exercitium ſatis prohibetur, ex l. oratio. de ſponſalibus. capi. tuæ. de procur. capitulo cùm quid. & inibi Ioannes Andreas de regulis iuris, libro ſexto. id tamen non eſt ex eo, quòd illa ars ſit inhoneſta, ſed ea motus ratione, ne medicinæ ſtudio nauante ſtudium Theologię dimittant, & ſine religioſis ſint clauſtra, vt in cap. non magnopere. & d. cap. vltimo. ne clerici vel monachi. Quibus etiam rationibus prohibentur, & leges alioquin ſacratiſſimas audire. Cæterùm prohibent leges, ne medici poſtulent, ſicuti nec aduocati munus tabellionis exerceant, vt notant Doctores in l. vniuerſos. C. de decurio. libr. 12. illud autem de medicis cauetur in l. placet. C. de epiſc. & cleric.

Ex quo & illud conſtat, quòd ſi laicus aut clericus in minoribus chirurgus eſſet, & abſque inciſionis culpa ægrotus periret, non eſſet irregularis cenſendus, explicat Card. in d. c. tua nos. & Maria. Soc. in c. ad audientiam. nu. 31. de homic. idem profitetur Cardi. inibi, col. 1. quippe qui operam daret rei licitæ, & quæ interdicta non eſt. c. ad aures. de æta. & qualitate. nam ibi Romanus Pontifex conſulit, quòd hic ad ordines non promoueatur, ſi is conſcientiam habet læſam

alicuius

alicuius culpæ:quaſi liberè poſſit ad ordines promoueri ſacros, vbi medicam artem abſque culpę ſuſpicione exerceat.

Ex his etiam apparet eum irregularem eſſe, † qui ægroti habens curam dederit aliquam potionem abſq; medicorum 7
pręcepto,& ex hac à vita deceſſerit,explicat Innoc.& doc.in d.c.tua nos & Marian.Soc.in d.c.ad audientiam.nume.32.& alij plures in ea ſunt ſententia paulò antè citati. Eademque ratione irregularem eſſe opinor eum, qui à vulnerato ſagittam extraxerit, ſi ſanè ex hoc ipſo vulneratus moriatur: huius ſententiæ authores habeo Socin.loco præcitato, Abb.in c.ſententiam ſanguinis. ne clerici vel monachi. Villadiego de irregularitate.c.de percuſſore. col.5. poſt Speculatorem. tit.de diſpenſatione.§.iuſta.verſi.quid ſi alius infirmū.quam ſententiam ego admitterem, vbi in extrahendo ſagittam, aliquam culpam habuerit,alioquin non eſt vtique vera prędicta opinio: eadem perpenſa ratione, idem exiſtimo, qui ægrotum in mortis agone nimis auxium in aliud reuoluerit latus,vt citius moriatur, irregularis erit, ſicuti doct. paſſim his in locis,quibus & anteà meminimus.

Cæterùm,& illud proponam,quo ad intellectum text.in c.ſicut.de homic.vbi† ludens illicitè cum fœmina prægnan- 8
te,cenſetur ſanè irregularis,ſi ex hoc luſu caſu cōtigerit fœtus animati abortio,tametſi nullam culpam in eo ludo homicidium præſtiterit: Sic etenim communis omniū doctorum ſenſus illud reſpōſum interpretatur, ex eo ꝙ ludens cū muliere prægnante, vel cōmercium carnale cum ea habuerit,& fœtus animati abortum fecerit, quaſi hæc irregularitas minimè fratre contrahatur, vel conſanguineo, qui cum fœmina pręgnāte licitè eodem luſit modo. Sed & horū ſententiam non aliter veram eſſe opinor, quàm ſi quis cum muliere etiam conſanguineà, prægnante tamen cautè luſerit, alioquin irregularis erit propter culpam in ipſo ludēdi modo commiſſam:quod viri boni arbitrio neceſſariò eſt cōmittendū.Mihi tamen ſemper dubia fuit cōmunis omniū interpretatio ad tex.in d.c.ſicut. etiam ſi frater aut cōſanguineus cum fœmina pręgnante incautè luſerit,vt luſit presbyter ille,cuius Romanus pontifex meminit in d.ca.ſicut.foret ſanè hic irregularis cenſendus,quia operā dabat rei illicitæ, ex eo quòd ſi actus ad abortionem periculoſus, nec poteſt abſque aliqua culpa contingere propter periculum veriſimile, hęc

Intellectus c.ſicut. de homic.

contra

contraria connumerare, propoſui, non equidem contumaci aſſeueratione, ſed vt lector ex his valeat, ſublatis difficultatibus, frequentiorẽ doctorũ ſententiam probare ac defendere.

Reliquum eſt ne ab inſtituto & recto deuiemus ordine (prout ad rem, de qua quæritur pertinet) definiatur, explanare, qui abortionis crimen commiſerit, ſanè pœna infrà diſcutienda plectendus eſt. Sed antea quàm in diſputationis huiuſce arenam cõdeſcendam, quaſi iſtius capitis coronidẽ, adnotare lubet pulchra Cic. verba in Oratione pro Aulo Clu. Cuius potiſſima pars refertur, à Iuriſcõſulto in l. Cicero. ff. de pœnis. cùm actum de punitione fœminæ eſſet, quæ ob pecuniam fœtum nondum animatum potionibus ſumptis abegit, ſubdit Cicero. Nec iniuria, quæ ſpem parentis, memoriam nominis hęredẽ familia ſuſtuliſſet. hæc Cicero. Cui & Tertullianus concinit in apologetico, ca.9. nec refert natam quis eripiat animã, an naſcẽtem diſturbet. Quod verò adnotauimus morte eſſe puniendum, qui abortui fœtus animati cauſam dedit, tunc obtinet, quando id dolo fecerit: alioqui ſi præter intentionem percutientis cõtigerit, nõ erit locus pœnę ordinariæ, ſed extra ordinem is puniẽdus erit pro modo culpę: arg. l. in lege Corneliæ. ff de ſicar. quod Fel. in dicto c. ſicut. & Alber. 3. parte ſtatutorum, quæſt. 59. vbi explicat, animum & dolum, & abortionem colligi ex ipſamet percuſſione, & eius qualitate. idem profitetur Caiet. in ſpecie iſta in 2. 2. quæſt, 64. art. 8. in reſponſione ad tertium.

Cæterùm iure Pontificio, quo ad irregularitatem neceſſarium eſt, quòd fœtus tẽpore abortionis ſit iam in vtero animatus, alioquin non eſt propriè homicidium, quòd irregularem efficiat dantem abortioni cauſam, tex. in ca. ſi ait. vbi glo. & doct. de homic. glo. cap. ſi aliquis. eod. titu. Quam expreſſim inibiti ſequuntur doctores, & eſſe hanc opinionem communi doctorum conſenſu receptam fatetur Albertus Trotius de vero & perfecto clerico, lib. 2 cap. 14. n. 6. idemq́; colligitur ex multis, quos ad hoc citat Lud. Carrer. in pract. crimin. tit. de homic. §. 1. num. 24. & præter hos ex ciuilis & pontifici iuris profeſſoribus nõ deſunt authores, nec Legum aut Canonũ deciſiones, quę ad hãc rem cõmodè poſſunt adduci: eſt ſanè tex. hac de re optimus in c. Moyſes & frequẽti. 32. quęſt. 2. ſiquidem homicidium à cęde hominis dicitur. c. homic. de pœnit. diſt. 1. ca. homic. 23. q. 5. at homo nõ dicitur

An ſit irregularis dans abortioni cauſam.

ſine

ſine anima c.in quadam.de celebrat.miſſarum c. cùm Chriſtus .de hęret.l. in lege Falcidia placuit ff. ad legem Falcid. Etenim fœtus dicit animatus,ſi maſculinus,ſit die quadrageſimo à conceptione: ſi fœmineus, die octuageſimo, ab ipſo conceptu: gloſſ.in ſumma 5.diſtinctio.quam inibi ſequuntur doct.communiter in pręcitato capi.ſicut.& in d.c.ſi aliquis. Alber.in 3.parte ſtatutor.quęſtio.59.& in l.qui in verbo. de ſtatu homi.Et glo.in clementi.1.de ſumma Trinitate.verbo, ſimul.Plinius verò lib.7.c.6. in fœmineo ſcribit partum animatum eſſe nonageſimo,in maſculo quadrageſimo. Et hęc quidem de anima rationali. anima verò nutritiua, ſeu vegetatiua, qualis in plantis eſt, adeſt fœtus etiam ante diem 40. quia creſcit, vti explicat S. Thom. in pręcitata quęſtio.76. artic.3.ſcribens,quòd prius fœtus animam habet, vt eſt animal,quę anima ſenſitiua tantum eſt, qua ablata ſuperuenit anima perfectior,quæ eſt ſimul ſenſitiua & intellectiua: antè verò quàm ſit animal, habet animam nutritiuam, ſeu vegetatiuam,& prius eſt animal, quàm homo, teſte Ariſtotel. de generatione animal.lib.2.ca.11.ideſt prius habet animã,quæ ſenſitiua eſt tantùm,quam adueniat perfectior, quæ ſit intellectiua. Nec oberit communi opinioni text.in d.ca.ſi aliquis. vbi cauetur teneri,vt homicidam eum, qui abortioni fœtus nondum animati cauſam dederit: ſiquidem verè homicida non eſt, licet punitio extraordina, nempe exilij, locum habet l.ſi mulierem ff.de ſicar.vbi Hippol.Fel. poſt alios in d.c. ſi aliquis.l.diuus. ff. de extraord. crim. & paulò antè tradidimus. Qui verò abortioni cauſam fœtus animati dederit, morte puniẽdus foret,& ſic pœna ordinaria.l.pen.C.de ſicar. d.l:diuus.ſecundũ alium intellectum. Qui verò fœtus nondum animati cauſam dederit, homicida verus non eſt, ei tamen ſimilis, atq; ideo punitur vt homicida pœna quidem extraordinariæ: & rurſus mortale crimen atque peccatum committit,teſte Abbate, & communi doctorum conſenſu in d. c. ſicut.de homic.& in præcitato c. ſi aliquis.& nouiſſimè Ant. Gomez.in tract.delictorum,fal.39.colum.2. num.32. & nos vtique tradidimus in ca.homicidiumque committens. Tametſi his refragari videatur,vterum nõdũ eſſe hominem anteà, quàm in lucẽ producatur,ex Bal.in l.2.in prin.C.de poſthu. hæred.inſt.itidẽ in l.ſi pater. de inſti. & ſubſt.nã licet, inquit, habeat animam rationalẽ infuſam, nihiloſecius ſola anima non

Anima vegetatiua qua.

Vterum non eſſe hominem.

non facit hominem ſine corporis perfectione, & organizatione, Io. Anan. in c. ſicut ex literarum. col. 2. de homicid. ſed nec is quidem vterus homo eſt, ſed tantum homo fieri ſperatur l. cùm inter C. de fideicom. liber. gl. in l. qui in vtero. in 1. ff. de ſtatu. hom. exiſtimat vterum hominem nõ eſſe, ſed nec animal, ex text. in l. 1. §. quis proximiori ff. vnde cognati. & Accurſianæ ſententiæ communis Philoſophorum caterua ſe ſubſcripſit Diogenes, Empedocles, Herodotus, & omnes Hiſtorici, ſicuti conſtit tiſſimum eſt apud Plutar. lib. 1. de placitis Philoſophorum. Bal. in tract. ſchiſmaticis. col. 10. ver. amplius. ſciendum exiſtimat vterum nihil eſſe, aut certè pro nihilo haberi, niſi naſcatur, inſtar cogitationis animi, quæ & ipſa nulla eſt, & apud homines nullius momenti, niſi in lucem prodeat. Iaſ. in l. ſi ita legatum §. illi ſi volet ff. de leg. 1. itidem in l. quod quis. de condict. in debit. & in l. 1. col. 2. ff. de condic. cauſa data. & ante eum Bal. in l. 1. col. 9. C. qui admit. Iaſ. in conſi. 239. factum ſic ſe habet. col. 4. lib. 1. And. Tiraqu. in ſimili ſpecie in l. ſi vnquam. verbo, literis. nu. 19. de reuocan. dona. C. nec infans, qui in vtero eſt, cenſetur eſſe in rerum natural. l. quod in rerum ff. de leg. 1. l. ſed etſi plures §. 1. ff. de vulg. l. ſi pater ff. de ſolut. l. interdum ff. de verbo. oblib. l. vbicunque. in princ. ff. de ventre in poſſeſ. mitt. Nec obſtat l. qui in vtero 1. & 2. ff. de ſtatu. homi. & l. vel viuo ff. de ſuis & legit. hæredi. quæ expreſſim definiunt infantes in vtero exiſtentes, cenſeri in rebus humanis eſſe: Id intelligas impropriè, ne his, quæ diximus refragare videãtur, ex quo qui vterum etiam animatum exanimarit, minimè puniri ex ſtatuto puniente homicidam, ſicuti in ea ſpecie ſignanter explicat Alber. poſt pleroſque alios in d. l. qui in vtero. in 1. Bal. Pau. Caſtr. Alex. & neoterici in l. quod dicitur ff. de lib. & poſthu. Butrig. Salic. Ang. in l. ſi quis necandi C. ad legem Cornel. de ſicar. Quibus & plerique alij acceſſere, inter quos Ioan. Ana. in c. ſi aliquis. col. 1. de homic. itidem & Fel. in c. ſicut ex literarum. eodem tit. & ante hos Abb. & antiquiores ibi, Alciatus ex nouioribus in l. non eſt intelligendus. & in l. non eſt pupillus. de verb. ſigni. cum pleriſque alijs, quæ & nos cõgeſſimus, tractantes de tranſactione delictorum: à priori tamen ſententia, nec latum quidem vnguem, diſcedendum eſſe exiſtimo, quam & veritati magis fauere opinor, ex his, quæ & nos in huius capitis roſtro adnotauimus: cùm hominem interfi-

Philoſophorũ ſententia.

terficiens poſt animam infuſam, homicida cenſendus eſt: & quaſi per tranſennam tradidimus c.9.nu.7.

Quibus ſanè conuenit,cōcitantem † canem, ſi tranſeuntem momorderit, teneri perinde ac dās cauſam proximā delicto, tametſi non dolo, ſed vi minimè canem retinere potuit, vel quia non debuit eū ducere per loca publica,propter culpā tēneri paulò mitiori pęna l.1.§.ſi canis ff.ſi quadrupes pauper. fec.dica.& inibi Flor.& apud Ange.extant de hoc plura iuris reſponſa in trac.maleſi.in parte ſcienter.Ang.in l.1.§.ſi canis ff.ſi quadr.pauper.fe.dic.Sali.in l.non ideo minus 5.col.C.de accuſat.Iac.de Nouello nouiſſimè in pract.crim.nu.12. cum alijs,pag.117.culpoſus ſanè cenſendus eſt, ſi quiſpiam proijciat lapidem ad percutiendum ſanè canē,ne ipſum mordeat, ſi tn̄ alium occidat, de culpa teneri conſtat: vti hoc in negotio conſuluit Signor.de Homo.conſi.27.longè quidem aliter de homic.Ang.loco præcitato.Iaſ.in l.actionibus ff.de in lit. iur.pro quorū ſn̄ia extat ad id omnium præſtantiſſimus tex. in l.ſcia §.qui cùm aliter ff.ad l.Aquil.Bar.in l.reſpiciendum §.delinquunt ff.de pœn.Deci.in l.vt vim ff. de iuſtit. & iure. Anch.conſi.282.& Iac.de Nouello,loco præcitato, num.14. & Lud.Carr.in pract.crim.§.homic.fol.240.n.8.ſolet etiam à pleriſq; noſtrę claſſis doctoribus controuerti:ſi quiſpiā velit occidere feram, tranſeuntem interimat, teneri, vtpotè de culpa mitiori pœna,vtì conſtat ex Boniſa.tit.de inſul.& percuſſ.6.col.ver.ſed dum vellet.ea ſanè ratione.quia inuoluntarium commiſit homicidium:& nos non ſemel admonuimus. 9 *Concitās canē, qua afficitur pœna.*

10 Hinc & illud conſtat † mimos & iaculatores fera animalia ſecū ducentes,ab ingreſſu ciuitatis arceri poſſe,ex l.generaliter.cum ſeq.ff.de ędil.edi. ꝙ ſi ingreſſus eis conceſſus fuerit,tametſi animalia aliquem interimant,minimè teneri homicidij pœna, quin pœna ducentorum ſolidorum pleĉtēdos eſſe,ex l.quæ vulgò ff.de ædil.edic.Rom.ſingu.136.Hinc etiā ſerpentes circumferentes. ſi cui damnum datū ſit, iudicantis arbitrio puniūtur,ex l.fi.de extraor.crim.Verū hac in quæſt. perplexa valde æſtimaē quæſtio illa non paſſim à doct.tacta: Qui habet vrſum,leonem,vel canem,an irregularis ſit,ſi aliquod ex his animalibus hominem occiderit? Quo in negotio reſpondendum erit,non contrahi irregularitatem,ſi ſanè hæc animalia cautè,& bene ligata cuſtodiantur,vti hac in re extat elegans Conſulti reſponſio,in l. ſecunda §. vltimo ff. ſi

quadrupes

quadrupedes paup.ſec.dica.argumento optimo deſeruit tex. in l.item Mela.§.item cum eo.ad leg. Aquil. explicant eleganter Innoc.Abb.& doct.in capit.ad audientiam.de homic. tametſi ipſe opinor hunc eſſe irregularem,ſi ſanè hęc animalia habeat,etiam ligata in via,vel in itinere, aut in alio loco publico l. hi enim l. generaliter l. quæ vulgò ff. de ædil. edic. quarum meminit Lud.Rom.in ſingul.704.ad hoc,ꝙ hic vltimus caſus puniendus, & legibus illis punietur pœna pecuniaria ducentorum ſolidorum.

SVMMARIVM.

1 *Si quis dolo volens occidere Titium,occiderit Sempronium, quē putabat eſſe Titium, damnandus eſt hic homicida lege Cornelia de ſicariis.*

2 *Si quiſpiam rem alterius furatur,tametſi neſciat cuius ſit, furti actione nihilominus teneri conſtat.*

3 *Si in mente præmeditatus fuerit quis furtum perpetrare,non tamē ſacrilegium, nihilominus ſi rem ſacram furetur.fur ſacrilegi pœna afficiendus eſt.*

4 *Iniuriarum actione teneri eum,qui putans eſſe Titium, Sempronium percuſſerit.*

5 *Dolo interimentem mediatorem rixæ pœna mortis ordinaria afficiendum eſſe,ſin minus immunis erit.*

6 *Satius eſſe nocentem impunitum relinquere,quàm innocentem condemnare.*

7 *Iniuriam irrogans militi,ignorans eum eſſe talem,minime puniendus eſt pœna ſtatuta contra percutientem militem.*

8 *Emens ſagittam vt ſeruum occidat, hominem interemerit, teneri de culpa,non tamen de dolo conſtat.*

9 *Proiicientem lapidem cauſa ſe defendendi à Titio,ſi prætereuntem Sempronium percuſſerit,lege Aquilia ad damnum teneri, minime tamen de percuſſione ad pœnam.*

10 *Iniuriā inferens aīo ſedandi rixam,immunis eſt à criminis pœna.*

11 *Homini occidere volens, ſi taurum occidat, an homicidii reus ſit.*

12 *Corrixans ſi mediatorem & corrixantem interfecerit, de duplici homicidio tenetur.*

13 *Clericum iuſta & probabili ignorantia qui percuſſerit, ignorans eum clericum eſſe,immunis eſt ab excommunicationis ſententia.*

14 *Animo inductus occidere laicum,percuſſerit tamen clericum, in canonis excommunicationem incidit,cum animum habuerit,nihilominus,etiam ſi ſciret eſſe clericum,percutere.*

Coniu-

15 *Coniungens veneris fœdera cum moniali, ignorans eſſe illam monialem ſciens tamen non eſſe propriam vxorem, à ſacrilegii peccato immunis erit, non tamen a fornicationis labe.*

16 *Pœna inceſtus non puniri, ſi operam fornicationi exhibens ignorauerit conſanguineam eſſe, aut affinem.*

17 *Volens percutere Titium clericum, cui inimicus erat, deinde Petrum clericum percuſſerit, exiſtimans Titium eſſe, erit canonis cenſura hic percuſſor notatus.*

18 *Perpenditur intellectus glo. in c. ſi verò. de ſenten excom.*

19 *Qui Titium laicum percuſſerit, exiſtimans eum eſſe clericum, hũc percuſſorem eſſe excommunicatum.*

20 *Clericum percutiens ex ignorantia, non effugit canonis excommunicationem, ſi ea ignorantia ſupina & craſſa foret.*

21 *Operam rei illicitæ dans, ſi percuſſerit Petrum, quem ex ignorantia craſſa ignorat eſſe ſacerdotem, erit excommunicatus, peccauitq́; peccato ſacrilegii.*

22 *Qui operam dedit venationi diligentia præmiſſa, abſque eius culpa, iaculo ſagittaue hominem confoderit, atque eum occiderit, feram eſſe exiſtimans, ab irregularitatis labe immunis eſt.*

23 *Dans operam venationi prohibitæ, aliquem interficiens exiſtimans eſſe feram, in irregularitatis labem incidit.*

Traditur breuis & circumſcripta interpretatio, Bar. in l. reſpiciendum. §. delinquunt. ad finem. ff. de pœnis. Cap. XXVII.

PErplexa valde æſtimatur quæſtio illa, quæ nimis anxiè doctorum capita torquet: ſiquidem Bart. in l. reſpiciendum §. delinquunt. ad fin. ff. de pœn. idem Barto. in l. ſi cum ſeruo meo ff. de iniur. ſcribit, † quòd ſi quis dolo 1 volens occidere Titium, occiderit Sempronium, quem putabat eſſe Titium, damnandus eſt hic homicida lege Cornelia de ſicar. & ſic pœna homicidij ordinaria. Idem tenet Andr. de Iſern. in conſtit. Neapol. libr. 1. rubr. 13. de homicid. puniend. num. 5. & inibi Matth. nu. 23. quam ſententiam profitetur & veram eſſe cenſet Carol. Moli. in conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 30. q. 41. nu. 153. ex nouioribus Nico. Boer. deciſi. 84. part. 1. Anto. Gom. c. 3. delictorum. nu. 34. atque ideò pœna mortis teneri conſtat, tametſi in perſona errauerit: ſufficit vtique dolus & animus occiſi corporis reſpectu, ex l. eum qui nocentem §.

Occidens Titiũ exiſtimans eſſe Caium, qua pœna puniatur.

fin.ff.de iniur.cuius meminit pro ſingular. inibi Bart.itidem in l.diuus ff.ad l.Corn.de ſicar.2.col.& in l. ſi per errorem 2. oppoſ.de iuriſd.omn.iud.Alber.in l.quicunque C.de ſer.fug. col.1.& expreſſim idem adnotat Sali.inibi 2.col.Ang.Peruſ. Alber.& plerique alij in d.§.fin.l.eum qui nocentem.Bal.nu. 9.in l.ſi quis non dicam C.de epiſc.& cleric.Flor. Alber. in l. item Mela.§.ſed ſi plures ff.ad leg.Aquil.ille col.3.hic 2. Boniſac.in tract.malefic.titul.de inſul.& percuſ.8.colum.Anch. Ioan.Anan.in ca. fin. de his qui filios occid. & ea præter do-

Ratio prima. ctores adſtipulatur ratio in homicidij delicto,ſufficere dolum etiam in genere,tametſi in ſpecie minimè committatur,ſicuti conſtitutiſſimum eſt ex Ioan.Andr.in capitu.cùm quis.de regu iur.Bald. in d.l.ſi quis non dicam rapere.nume.9. & eſt tex.ad id præſtantiſſimus in d. l aut qui aliter §.ſi quis dum. putat.ff.quod vi aut clàm l.ſi poſtulauerit §. ſi liber homo ff. de adult.l.fina.C.vnde vi.l.doli §.1.de ſer.corrup.gloſſ. com-

Cōmunis ſententia. muni conſenſu ſtabilita,in ca.ſi verò.in 2.de ſentent. excom. tametſi longè quidem ab hac ſententia diſcedant plerique noſtræ claſſis doctores,Angel. ſiquidem dict. §. delinquunt. Floria.in dict.l.ſcientiam §.ſed ſi defendendi ff.ad leg. Aquil. Barto.Cæp.conſil.33.Iaſ.numer.18.ff.de legib. Lud.Carrer. in pract.crim.titu.de homicid §.2.nume.57.Ripa in l.vltim. quæſtio.21.C.de reuo.don.qui & alij plures numero tenent hunc homicidam reſpectu occiſi dolo caruiſſe,ac proinde nō fore puniendum corporaliter ſed arbitrio iudicis extra ordinem , ſiquidem delinquendi animum non habuit reſpectu ipſius occiſi, quod potiſſimum exigitur, vt conſtat in dict.l. lege Cornelia ff.de ſicar. Cæterùm omnis actus ex errore factus minimè gerenti nocet l. ſi per errorem ff. de iuriſdict. omn.iud.& carens dolo circa vnum , minimè ad alium porrigitur l Fulcinius §. quid ergo. in verſic.quòd ſi aduerſus ff.

Ratio ſecunda. quib. ex cauſ.in poſſ.eatur. Quicquid ſit in ſpecie , qua agimus,cōtrarium exiſtimo verum eſſe,potiſſimùm cùm in delictis veritas conſideranda eſt,non factum nec intentio.Bart. in l.diuus ff.de ſicar.Salic.Cyn.& plerique alij,in l. quoniam multa C.ad leg.Iul.de vi publica.Alex.poſt Barto.in l.reſpiciendum §. delinquunt præcitato , & in l. qui ſeruo ff. de in-

Queſtionis reſolutio. iur.Bal.in l.ſi quis ſeruo C. de fur. ibidem in l.ſi quis non dicam C.de epiſc. & cler.& præter hos huius ſententiæ authores habeo Bar.Alex.in l.item apud Labeonem §. ſi quis virgines,

gines ff.de iniur.Ioan.And.in c.cùm quis.de reg.iur.lib.6. in mercurialibus.Hippo.in l.qui ignorans. & in l.qui falſum ff. de falſ.eundem in l.diuus ff.de ſicar.Cardin.in clem.vnica.de homic.q.pen.Gand.in tract.maleſ.in tit. de varijs quæſtio.7. col.Paris à Put.in tract.ſynd.47.col. Boniſac. in rubr. de inſul.6.col.vel in practica in glo.quod dictus 4.& 5.col. Matth. in conſti.Siciliæ,incip.terminum vitæ 1.q.quorum ſententia non poteſt iure defendi, ex text. in l. eum qui nocentem §.ſi iniuria ff.de iniur.quo loco probatur Semproniū agere poſſe iniuriarum actione aduerſus eum, qui exiſtimans Titium eſſe,iniuriam ei irrogauerit: Inquit Iuriſc. Certus ſum ego, licet ille putet me alium eſſe, quam ſim, & ideò iniuriatum habeo actionem.Idem probat tex.in l.aut qui alter §. ſi quis dum ff.quod vi aut clam.l.ſcientiam §.ſed ſi defendi.ff ad leg. Aquil.quo in loco tractat de eo,qui cauſa vlciſcendi, lapidem in Titium emiſerit,& Petrum prætereuntem percuſſerit, tenebitur non tantùm ad damnum lege Aquilia, ſed & alia pœna: tametſi ad damnum tantùm lege Aquilia teneatur, ſi defendendi cauſa lapidem proiecerit.Et fortiſſimum huic rei argumentum præſtat l.cùm quærebatur.ad fin, C.vnde vi.in quo definitum extat: Si quiſpiam † alterius rem furatur, 2
tametſi neſciat cuius ſit, nihilominus furti actione teneri cōſtat,& furti criminis reus puniendus eſt:ſiquidem furtum cōmittens, dolo non caret, ita & in homicidio, licet perſonam præmeditatam non percuſſerit, nihilominus homicidij reus factus eſt,atq; ideò ratione doli pœna afficiendus eſt, ex d.l. diuus.& huic accedit ſententiæ And.ab Iſer.in conſti.Neap. incip.terminum vitæ.Paris à Put.de ſynd.in verſi. executio. Cæp.conſi.33.Iaſ in l 1.de leg.3.Lud.Carter. omnium diligentiſſimè in pract.crim.§.homicidij.nu.57.ad ſi.

Secundò iſthæc ſententia cōuelliri poſſet,tametſi†in mēte 3
præmeditatus fuerit furtum perpetrare, non tñ ſacrilegium, nihilominus vt fur ſacrilegus pœna afficiendus eſt l.1. C. de iuterd.matr.explicat ſtrictè Ang.in maleſi.tract.in glo. appenſatè, ſecundo caſu. Carrer. eo in loco, cuius paulò anteà mentionē fecimus:quo fit in his, quæ ſunt de genere prohibitorio,dando operā rei illicitæ,vti in ſpecie c.ſin. de homic. in l.1.§.ex incendio ff.de incend. ruina, & naufr. l.3. §. adiecit ff.de ſicar. l. ſi quis aliquid §. qui abortionis ff. de pœn.l. quoniam multa ff. de incēd. ruina.in quibus ſanè ſatis deſi-

nitum extat factum, & euentum attendi, minimè tamen cogitatio ac delinquendi animus, ſicuti pleniori manu explicat Barto. Hippo. in præcitata l. diuus. & in l. is qui cum telo. C. eodem. titu. itidem Hipp. conſi. 6. Ex quo aliqua conijcienda ſunt huic rei maximè neceſſaria: in quo dubio alij alia adiecere, quæ nobis proſequi non libet.

Factum et euentus ſi tes attendantur.

Et primò ſubijcitur caſus, in quo criminis reus pœna ordinaria afficiendus eſt, ex l. eum qui nocentem §. fi. in prin. ff. de
4 iniur. vbi Cõſultus ſcribit: Si iniuria † mihi fiat ab eo, cui ſim ignotus, aut ſi quis putet me Lucium Titium eſſe, cùm ſim Caius Seius: præualet quod principale eſt, iniuriam eum mihi facere velle: nam certus ſum ego, licet ille putet me alium eſſe, quàm ſim, & ideò iniuriarũ habeo actionẽ: quod pro ſingulari adnotat Bar. Ang. de Peruſ. & plerique; alij inibi, itidem Bar. in l. diuus ff. ad leg. Corn. de ſicar. col. 2. Alberic. in l. quicunque C. de ſer. fug. & inibi Sali. ille col. 1. hic col. 2. Bar. in l. ſi per errorem 1. col. ff. de iuriſd. omn. iud. & paſſim doct. inibi adnotantes illum tex. Bar. in præcitata l. diuus. col. 2. Alberi. in l. item Mela. §. ſed ſi plures. col. 2. Floria. ibi col. 3. ff. ad leg. Aquil. Bal. nu. 9. idem profeſſus in l. ſi quis non dicam rapere C. de epiſc & cler. Bonifac. in tract. maleſi. tit. de inſul. & percuſ. 8. col. verſicu. ſed ſi percuſſi. & ex profeſſoribus Canonicæ Philoſophiæ idem exiſtimant Io. Anan. Anchar. in c. ſi. de his qui filios occid. Anto. Gom. Lud. Carrer. his locis, de quibus paulò antè mentionem fecimus: quibus admodum conuenit tex. in l. falſus §. qui alienum ff. de fur. l. ſi poſtulauerit §. ſi liber homo ff. de adul. l. aut qui dum putat ff. quod vi aut clã l. doli. §. 1. de ſeruo corrup. l. fin. C. vnde vi. glo. communi conſenſu admiſſa in c. ſi verò. in 2. de ſent. excom. in quibus ſanè conſtitutiſſimum eſt, in homicidij delicto ſufficere vtique dolum in genere, tametſi in ſpecie non committatur, Bal. in d. l. ſi quis non dicam, nu. 9. Ioan. And. in ca. cùm quis. de reg. iur. nec ijs aliquo apice obſtare videntur ea, quæ ſerioſo ſermone congerit Lud. Carrer. loco præcitato, num. 57. nec tex. in l. ſi cùm ſeruo. & in illud §. fina. ff. de iniur. vbi definitum extat: Si quiſpiam voluit ſeruum percutere proprium, & ex errore in particulari alium percuſſerit, minimè teneri. Sed vt ſtimulus ille, quem in alteros conuertit, hic moueri non poſſit, intelligendus ſanè eſt, vt minimo apice ijs, quæ diximus, deſeruire videatur in ſpecie illius text. criminis reus non

non tenetur, ex eo, quia non aderat dolus, nec rei illicitę
operam dabat, quo, immunem eſſe à criminis pœna, ſicuti
expreſſim id adnotat Bar. Angel. & interpretum ferè maior
pars ibi adnotant. Nec obſtare videtur, ſi recti limatique
iudicij vir obijciat. l. ſcientiam. §. qui cùm aliter. ff. ad legem
Aquil. vbi conſtitutiſſimum eſt, ſi ob tutelam corporis, ſeq;
defendendo quiſpiã tertium percuteret prætereuntem, me-
diatoremue rixę, lege Aquilia teneri conſtat ad intereſſe: is
ipſe animaduerterit, qua ſola nunc vtar ratione, vt ne quic-
quam hac in re amplius deſideretur. Siquidem in ſpecie §.
qui cùm aliter. tantùm culpa, non dolus exigitur. quo fit, ſi
aliqua culpa eidem poſſet imputari, teneri conſtat: longè
quidem aliter teſtibus Dec. num: 12. in l. vt vim. ff. de inſtitu.
& iure. Angel. in præcitata l. ſi cum ſeruo. ff. de iniur. Hinc
conſtat definitio illius quęſtionis paſſim controuerſæ, qua
agitari ſolet mediatorem † (vt ita dixerim) intermentem, 5
pœna mortis ordinaria afficiendũ eſſe, ex l. eum qui nocen-
tem. Bart. in l. reſpiciendum. § fin. ad fin. Salic. in l. quoniam
multa facinora. C. ad leg. Iul. de vi publica. 2. col. Angel. col
3. inibi Lud. Carrer. in §. homicidium. numero. 62. quam ſen-
tentiam intelligendam fore exiſtimo, ſi dolo animiq; ma-
chinatione interemerit: longè quidem aliter mihi alia men-
eſt, & ratio, ſi abſque dolo volens offendere Titium, Sems
pronium mediatorem interemerit, ex l. illud. §. fin. l. ſi cum-
ſeruo. ff. de iniur. ex ſuperius annotatis: aut nullam, aut mi-
nimam ingeret intuenti difficultatem cùm id clarè conſtet:
in qua ſpeciè idem exiſtimat Carrer. in pract. crimin. §. ho-
micidij. num. 60. mitiori pœna iudicantis arbitrio afficien-
dum eſſe, ſicuti in ea ſunt ſententia plerique alij, inter quos
& Angel. in d. l. ſi cum ſeruo. Cępola conſilio 23. Hippol. in
pract. l. 1. & in l. diuus. de ſicar. itidem in l. de minore. ff. de
quæſt 2. col. & huius ſententię authores habeo Alexand. ad
Bart. in l. reſpiciendum. §. fin. ff. de pœnis. Iaſ. in l. clàm poſ-
ſidere. §. qui ad nundinas. ff. de acquir. poſſ. 14. colum. itidem
in l. 1. ff. de legib. num. 18. & in l. ſi pater. de hæred. inſtituend.
C. col. 3. Is idem omnium diligentiſſimè in l. ſi per errorem.
ff. de iuriſd. omn. iud. num. 17. Bonifac. in malefic. tract. in tit.
de inſul. 8. colu. idem profeſſus Io. à Plat. in §. item lex Cor-
nelia de ſicar. Inſtit. de publ. iud. colu. 3. & ex Canonicæ Phi
loſophiæ doctoribus hanc adſtipulatur ſententiã Io. Anan.

ſibi contrarius.in cap.2.de maledicis.col.12.& in praxi, huic me ſubſcribo ſententiæ,tanquã æquitati magis fauens, tametſi in puncto iuris Bart. ſententia veritati magis faueat ex ſtricta iuris ratione, opus tamen fuit ſuadente æquitate oppoſitum conſtituere in ea ſpecie,qua modò egimus,eò maximè ex regula tex.in l.qui abſentem.ff.de pœnis.vbi Iuriſconſultus ſcriptum reliquit, ſatius eſſe nocentem impunitum relinquere,quàm innocentem condemnare. Et maxime ſuffragatur regia lex 6.titu 15.part.7.l. 14. titul. 13.lib.8. ordinationum regalium,& in praxi obtentum fuiſſe aſſeuerat Anton.Gomez.eo loco,cuius paulò antè mentionẽ egimus, nu.35. His ſanè præmiſſi plura,quæ iuris vtriuſq; interpretes varijs præpoſitis diſtinctionibus adducunt,hic examinari poſſent: Et primò ancipiti quæſtione contendunt docto-
6 res,percutientem † militem vel magnatẽ, ſi ignorauerit eum eſſe talem,minimè puniendũ fore pœna ſtatuta contra percutientem militem,vel magnatem:ex vero, germano & natiuo gloſſæ intellectu in l.ſi quis ignorans.ff. locat. per text. inibi,& expreſſim adnotat Bart. Bald. Alber.& Ange.& communi † conſenſu doctorum inibi .ſed tantùm pœna percutiẽ-
7 tis priuatum. Idem probat text.ad id celebris in l.item apud Labeonem.§.ſi quis virginem.ff.de iniurijs. & ibi Alberic.ſi quis virginem,aut matronam ancillari veſte veſtitam interpellauerit,ignorans eam virginem,aut matronam eſſe, non tenebitur actione iniuriarum,qua tenebatur matronam,aut virginem interpellans.

8 Hinc & illud defin iũ extat,ſi † aliquis emittat ſagittam, vt ceruum occidat,& hominem occiderit,tenebitur vtiq; de culpa,minimè tamen de dolo,atque ideo iudicantis arbitrio puniendum fore ex Cæpola conſi.33.Decio conſi.6.Soci.cõſi.16.vol.1.& in praxi obtinuiſſe aſſeuerat Hippo. in præcitata l.1.& l.diuus.ff.de ſica.quo in loco extra ordinem ad exilium profitetur condemnaſſe.

Hinc etiam infertur non inconcinna declaratio.l. ſi cùm ſeruo meo.ff.de iniurijs.vbi ſcribit, ſi cũ ſeruo (inquit) meo pugnum ducere vellem,in proximo ſtantem, inuitus percuſſerim,iniuriarũ non teneor.idq; conſtat in l.ſcientiam.§. ſed ſi defendendi.ff.ad l.Aquilian.vbi Iuriſconſ. reſpondit † pro-
9 ijcientem lapidem cauſa ſe defendendi à Titio, teneri tantùm lege Aquilia ad damnum,non autem de percuſſione ad

pœnam

pœnam,ſi Sempronium prętereuntem percuſſerit: ſiquidem
actus defenſiōis à Titio aggreſſore licitus eſt, actus verò per
cuſſionis Sēpronij illicitus, quia erat is innocens ab aggreſ-
ſione: de iure tamen Pōtificio ſancita eſt lex in huius crimi-
nis reos, vti & nos in §. ſequenti, quaſi appendix iſtius capitis
ſi pleniori trademus manu. Rurſus aduertendum & illud
eſt, qui † pacem inter rixātes volebat ponere, alicui corrixan- 10
tium iniuriam intulerit, animo ſedandi rixam, immunis eſt
à criminis pœna, nec accuſario cōtra eum competit, ex Bal.
in margarita in verbo, vadēs. Et in ea ſpecie aſſeuerat Angel.
in l. 2. §. occiſori. ff. ad Syllanianum adnotāt doctores paſſim
in l. excuſantur eod. tit. Cæpola. in conſi. 1. & ante hos Inno-
in capit. ſicut dignum. de homicid. quod intelligendum fore
exiſtimo, ni dolo inductus, & ſub velamine pacis, ac media-
toris quempiam rixantium percuteret. Cæpola & Angel. in
his locis, quibus paulò antè mentionem fecimus.

Ex quo etiam & illud conſtat, quod adnotauerunt gl. Bal.
& alij in c. vnico. quib. mod. feud. amit. titu. 17. Feudorum. &
doct. in c. 1. quibus mod. feud. amit. in princip. tenentes vaſal
lum non amittere feudum, ſi dominum ignorans offende-
rit, ſanè inuiſibili, & iuſta ignorātia eum eſſe dominum: vel
ſi cum vxore domini adulterium commiſerit, ignorans eam
domini vxorem eſſe: ſic etiam donatarius offendēs donato-
rem, ignorans eum donatorem eſſe, non amittit rem dona-
tam, nec propter ingratitudinem ea priuatur, ex l. vlt. de re-
uocan. don. & inibi Franc. à Ripa hoc probat quæſt. 21.

Verùm enimuero in hoc dūtaxat tractatu, & illud frequē-
tiſſimè adnotari ſolet. Si † quiſpiam volens interimere ho- 11
minem, occidat taurum, an reus criminis homicidij exiſti-
metur, ex eo, propter occidendi animum? explicat Dinus in
l. impuberem. §. 1. ff de falſis. & minimè teneri, ſed tantùm le
ge Aquilia aſſeuerat Ang. Alex. poſt Bart. inibi, Ange. in ma-
leſic. tractatu, in verbo, appenſatè. Bar. Hippo. & plerique alij
in præcit. l. diuus. & in ea ſpecie explicat Carr. in pract. crimi.
verb. homi. n. 67. Hinc etiā definiri poterit, ſi vnus ex duobus
† corrixantiū alterum interfecerit, ac mediatorē (vt ita dicā) 12
tenetur vtriq; de publici homicidio, ex Cæp. conſil. 26. col. 3.
Saly. in l. Gracchus. C. de adul. Bal. in l. vbi. C. de trāſac. l. ſciē
tiā. §. q cū aliter. ff. ad le. Aquil. l. eū q. §. 1. ff. de iniurijs, & qd
cēſendū ſit, ſi aliter interfectus erat bānitus? explicat Bal. in l.

FF 4 quid ergo

quid ergo.§.ait prętor.ff.de infamib.Bart.in d.l. diuus, Boerius in deciſione 83.par.1.

13 Cui quęſtioni † accedit text.ad hāc rem omnium pręſtantiſſimus in cap.ſi verò.in 2.de ſentent.exco mm. quo probatur non incidere in canonē, nec in eius excōmunicationem, eum qui percuſſerit clericum iuſta & probabili ignorantia, ignorans eum clericum eſſe. Cuius deciſionis paſſim apud vtriuſque iuris profeſſores mentio fit, præſertim in l.ſi quis ignorans.ff.locati.& in l.ſi qua per calumniam.C.de epiſco. & cleric.& in cap.2.de conſtit.ex quibus apparet prędictam aſſertionem communem eſſe. Etenim ea eſt propria ratio, quicquid alij ſcripſerint, Ignorantia contingens in eo, cuius cauſa pœna excōmunicationis iure indicata eſt, ab ea pœna excuſet, quippe qui inuolūtarium actum fecerit, tametſi non excuſet ab ordinaria pœna percutiētis quemlibet priuatum hominem. Quæ ratio ſatis ſupereſtq; cōſtat ex his, quę paulò antè tradidimus: & licet ignorans à pœna delicti ordinaria immunis, ſit nihilominus ad cautelam imponitur pœna: gloſſ.quę expreſſim hoc ipſum vult in capitu. in lectum.34. q.2.& Decius illius text.memor aſſeuerat in c.cognoſcentes nu.33.in 2.lect.de conſt.Ex quo datur intellectus ad tex. in

Ad cautelā pœna imponitur.

14 eod.c.ſi verò percutientē † clericum, etiam ſi probabili ignorantia crediderit laicū eſſe, incidere in canonis excommunicationem, quoties is eum animum habuit, vt nihilominus percuteret illum, ſi ſanè eum clericū eſſe ſciret: etenim ignorātia minimè à pœna excuſat canonis.quod ſentit S. Thom. in 1.2.q.79. art. Hinc & illud eſt, quòd † ſi quis cum monia-

15 li.coiret coniunxiſſetq; fœdera veneris, ignorans illam eſſe monialem, ſciens tamen non eſſe propriam vxorē, non coniuncturus cum ea, ſi ſciret eam eſſe monialem, Deoq; eſſe dicatam, tametſi hęc ignorantia inuincibilis ſit, non tamē excuſabitur à fornicationis peccato, ſed bene à peccato ſacrilegij, ex diuo Thom.12.q.79.art.3.& inibi Caiet.Ioan. Dried. de libertate Chriſtiana.lib.2.c.ex ſupradictorum conſideratione, pag.249.& ſignanter illam profeſſus Alfonſus à Caſtro de poteſtate legis pœnalis, lib.2.capit.14. verſi.ſecunda propoſitio.quibus nec admodum inuitus ex noſtris accedit Carolus Molin.in conſue.Pariſ.tit.1.§.30.quæſt.41.tota ſiquidem malitia peccati ab hoc pendet ab illa circunſtantia ignorata, ſi inuincibilis ſit ignorantia iuſta ve, excuſat ab illa

peccati

peccati ſpecie & grauitate, quę ratione qualitatis ignoratę iure cõſtituitur. Tertiò, hinc & illud eſt analytica declaratio. c. ſi quis cũ duobus. & c. ſi quis cũ matre, & c. vlt. 34. quæſt. 2. vbi definitum extat, quem † non puniri pœna inceſtus, ſi ope- 16
ram fornicationi exhibens ignorauerit conſanguineam aut affinem: ex ignorantia, intelligo ſanè ſi inuincibilis ſit alioquin ſi ſupina foret, pœna inceſtus afficiendus foret.

Quartò eadem ratione explicari poterit, & à pœna inceſtus defendi, & à ſententia excommunicationis, in d. clemen. vnica. de conſang. & affinit. ſi ex ignorantia vxorem dixerit cõſanguineã, de quo mox plura ſuo loco in ea ſpecie tradiẽ.

Quintò conſtat ex his non vulgaris intellectus ad præcitatum c. ſi verò. etenim † ſi quis volens percutere Titium cle- 17
ricum, cui inimicus erat, deinde percuſſit Petrum clericum, exiſtimans Titium eſſe, erit canonis cenſura hic percuſſor excõmunicatus: ſanè nulla in hac quęſtione contingit ignorantia, quę cõſtituat percuſſorem inuoluntarium quo ad clerici percuſſorẽ: quod probat tex. in d. l. eum qui nocentem. §. ſi iniuria. ff. de iniu. atq; in hac ſpecie expreſſim admonet Carol. Mol. in conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 30. q. 41. nu. 152.

Sextò apparet ad eiuſdem ca. interpretationem vera eius quæſtionis reſolutio, † quã tradit gl. in dicto c. ſi verò. vebo, 18
ignorauerit. de illo, qui percutere volens N. laicum, errans in perſonam Titium clericum percuſſerit, exiſtimans illum eſſe N. laicum: gloſſ. ſiquidem Alanum ſecuta, cenſet percuſſorem in canonis excommunicationem incidere. Hoſtienſis idem notat ibi, Syluester verbo, excommunicatio. 6. notab. 4. Etenim contrariam ſententiam veriorem eſſe, exiſtimo, ſiquidem ratio differentiæ inter hanc quæſtionem, & eam, quę in dicto c. ſi verò. per Romanum pontificem definita eſt, conſtitui non poſſet: atque ideo contra Alanum tenuerunt inibi Tancredus Innocen. Io. Andr. Ant. Anch. Abb. & Henr. quorum opinio frequentiori doctorum voto recepta eſt.

Septimò, ex aduerſo libet hoc in loco quærere de illo, qui † Titium laicum percuſſit, exiſtimans eum eſſe clericum, & gloſſ. in dicto cap. ſi verò. aſſeuerat hunc percuſſorem eſſe ex- 19
communicatum propter animũ, quem habuit: quod ita intelligendum eſſe cenſet gl. inibi, vt hęc excommunicatio liget, vſquequo is ſcientiam habeat veritatis, quę ſibi minimè conſtat, ſiquidem ab ea conſtituitur excommunicatio, & l.

hęc ſa-

hæc ſanè tollitur abſque aliqua abſolutione : quod eſt cõtra gloſſam communiter receptã in cle.1.de decimis.verbo, donec. Cæterùm nullibi iniuriæ reperitur,hęc ad tempus excõmunicatio. Et licet in ea ſpecie glo. ſequuti fuerunt Hoſtienſ. Anton.& Henr.in d.c.ſi verò.attamen ab hac ſententia prorſus diſcedit Anchar. Abb.& Felin. ibi, & gloſſa itidem communiter recepta in c.ad audientiam.de ſentent.excom.cuius meminit Felin.in tractatu,quando conatus. fallentia ſexta. Federicus conſil.13.Didac. à Couarruuias in c. alma mater. de ſenten.excom.91.incipienti,duodecimo.

Octauò,ex hiſ deducitur vera declaratio ad text.in d.cap.
20 ſi verò.in † cuius caſu percutiẽs clericum ex ignorantia non effugeret canonis excommunicationem,ſi ea ignorantia ſupina,& craſſa foret: quod expreſſim inibi exiſtimat gloſſ.ab omnibus recepta in verbo ignorauerit. Card.Feli. poſt alios in præcitato c.ſi verò.Abb.in c.2.n.6.de conſtit.Sylu. verbo, ignorantia.q.8. & plerique alij huius claſſis doctores, qui in d.c.2.de conſt.Abbatis opinionem ſequuntur, exiſtimant ideo in caſu c.ſi verò. percuſſorem clerici immunem eſſe ab excõmunicatione,quia canon dolum requirit: & vbi ad pœnam dolus eſt neceſſarius,nõ ſufficit culpa lata.Couaruuias in §.19.fol.92.de ſent.exc. Nonò ex hiſ perpendi poſſet, ſi
21 dans † operã rei illicitæ percuſſerit Petrũ, quem ex ignorantia craſſa ignorat eſſe ſacerdotẽ, peccauit peccato ſacrilegij, eritq; excommunicatus? ſecundum frequentiorẽ doctorum calculũ in d.c.ſi verò. Longius profectò ab inſtituto digreſſi ſumus: ſed qui iſtis noſtris non eſt ſatiatus, videat de hac re de ignorantia peccati plura.c.monialibus.

22 Decimò,infertur † quid dicẽdum de clerico, qui venationi illicitæ operam dedit, & diligentia prẹmiſſa abſque eius culpa iaculo ſagittave hominem confixerit,atque eum occiderit,exiſtimans eſſe feram, an hic ſit irregularis cenſendus? & nullam contrahi irregularitatem,ſi caſus contingit ei, qui venari poterat ea lege & pacto,quòd daret operã non venationi illicitę,quod exiſtimat Socin.Iun.conſilio 58.lib.1.Alphon.à Caſt.egregiè cõuincit vir acutiſſimo ingenio,ac prẹſigni eruditione præditus lib.2.de poteſtate legis pœnalis. c.
23 14.verſi.nec refert.quòd † & Soc. alijſq; per eum citatis ſenſere in hac ſpecie cõtrahi irregularitatem, ſi daret operã venationi prohibitæ.Quã ſentẽtiam ipſe intelligo,vbi venatio

eſſet

eſſet prohibita ob periculum homicidij, aut vulnerum, quę ex tali venandi modo ſolent contingere: longè quidem aliter, vbi venatio eſſet prohibita propter honeſtatem, vt ſanè clericis interdicitur: aut propter animaliũ cuſtodiam, tunc non admitterem hanc opinionem: ſiquidem illa culpa illicitę venationis ad homicidium minimè pertinet, ſed tantùm ad præcepti tranſgreſſionem de non venando, quæ non ſufficit ad irregularitatem. Sed quia pleraque alia de caſuali homicidio congeſſere ex nouioribus Lud. Carre in pract. crim. §. homicidij. 3. & Ant. Gom ca. 3. delict. num. 35. cum alijs. & Did. à Couar. in cle. ſi furioſus. de homic. & Boe. ante hos deciſi. 164. & 168. & 82. par. 1. & deciſi. 273. par. 2. hic omittere eſt animus.

SVMMARIVM.

1 *Occidentem ad neceſſariam vitæ defenſionem à labe criminis immunem eſſe.*

2 *Seipſum ab aggreſſore defendere vnicuique permiſſum eſt iure fori & poli.*

3 *Non ſolùm hominibus, quinetiam brutis, naturalem defenſionem permiſſam eſſe.*

4 *Hãc iure naturali defenſionẽ ad necẽ vſq; licitam eſſe omnib. etiã cardinalatus dignitate inſignitis, & ſacris initiatis ordinibus.*

5 *In irregularitatis labem minime incidere, qui ad eius neceſſariam defenſionem ſuum occiderit inuaſorem.*

6 *Clericum optimo quidem iure poſſe relicta miſſa aggreſſorem interficere, & abſque peccati labe, & irregularitatis ex veſtigio rem diuinam perficere.*

7 *Ad irregularitatem contrahendam ſatis eſſe homicidium non eſſe commiſſum ad neceſſariam occidentis defenſionem.*

8 *Vſqueadeò licitam eſſe hanc propriã vitæ defenſionem, quin Pontificem ac Imperatorem interficere liceat.*

9 *Optimo quidem iure iudici de facto procedente reſiſti poſſe.*

10 *Qui poterat mortem vitare fugiendo, ſi omiſſa fuga inuaſorem occiderit, hunc criminis reum eſſe irregularem.*

11 *Nobilitate decoratus minime tenetur fugere.*

12 *Conuitiantem poſſe per aliam iniuriam propulſare.*

13 *Iudicantis arbitrio pœna afficiendus eſt, ſi aliquis eſt impetitus ab aliquo, & percuſſus fugientem interimat.*

14 *Qui aliũ occiderit, non tamen ad propriam defenſionẽ neceſſariam propriæ ſalutis, minime in irregularitatis labem incidere, tametſi alium*

alium occiderit, ſe defendendo ab alicuius membri mutilatione.

15 *Venientem gladio euaginato contra me poſſum præcauentem defendere, licet non me percutiat.*

16 *Non licet inuaſo ſuum occidere aggreſſorem, ſi non eſſet in periculo vitæ conſtitutus.*

17 *Si immineret iniuriæ perſonalis iactura hāc defenſionē licitā eſſe.*

18 *Si minæ ad mortis occiſionem tendant, minantem occidere poſſe.*

19 *Moderamen inculpatæ tutelæ verſatur, ſi incontinenti iniuriam ſibi latam propulſet.*

20 *Hanc defenſionem propriam licitam eſſe, & immunis erit à criminis pœna, ſi fiat ad defenſionem, minimè tamen ad vindictam.*

21 *Immunis erit à labe irregularitatis, ſi defendendo ſuum occiderit inuaſorem.*

22 *Quid de filio naturali.*

23 *Clericū violentiam patientem in excommunicationis & irregularitatis labem incidere, ſi ſe non defendat.*

24 *Amicum maxima amicitia cōiunctū, defendendum vtique eſſe.*

25 *Fratrem fratri rixanti operam ferentem minimè teneri ad delicti pœnam.*

26 *Vſus mediatore rixæ ad ſuam defenſionem, reus homicidij minime cenſetur.*

27 *Minime teneri ordinaria pœna homicidij, ſi aliter ex rixantibus interimat mediatorem.*

28 *Socium teneri ſocium defendere ſuum, & pleroſque alios ad id teneri, inibi conſtat.*

29 *Quis tenetur, alterum ab iniuria defendere, non tam iure pontificio, quàm etiam Cæſareo.*

30 *Subditos adſtrictos eſſe principem ac patriam ſuam defendere.*

32 *Iudex adſtrictus eſt obuiare delicto, aliàs criminis reus cenſetur.*

32 *Qui ob rerum tutelam, aliquem interemit, immunis eſt ab homicidij pœna.*

33 *Quid etiam pro defenſione rerum quo ad irregularitatem, ſi hominem occiderit, diſcutitur.*

Extat elegans Clementis quinti conſtitutio in concilio Vienenſi, in clementina vnica, de homicidijs agens de his, qui ad neceſſariam vitæ defenſionem aliquem interimunt, ſintne immunes à criminis pœna.

Capit.

Cap. XXVIII.

SCribit Clemens quintus: Si furioſus, aut infans, ſeu dormiens hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatẽ incurrit. Et idem de illo cenſemus, qui mortem aliter vitare non valens, ſuum occidit, vel mutilat inuaſorem. Hæc ille. Cuius conſtitutionis mentem, quatuor duntaxat capitibus declarabimus. Et ad praxim reducemus neglecta ſuperficie, & omiſſa cute, carnem & ſuccum ipſum interius extricando, & quàm vtilis ſit apud tribunalia dubio procul oſtendam. Ordo rei poſcit de neceſſario homicidio verba agere. Quod ſæpiſſimè in iudicijs, ac controuerſijs forenſibus tractatur, oportet diſcutere: An † is, qui ad neceſſariam vitæ defenſionem aliquem occiderit, homicidij culpam contrahat? adeò proteruè quorundam hominum audacia limites defenſionis excedit, vt quandoque immunes à culpa non ſint, in quo extat Clementis quinti cõſtitutio, in clem. vnica, de homicid. aſſeuerans homicidam ad neceſſariam vitæ defenſionem à labe criminis immunem eſſe, text. ad id celebris in §. quod verò. Inſtit. de iure nat. genr. & ciuili l. 1. §. cùm arietes ff. ſi quadrupes paup. feciſſe dic. & Cicero 1. Officior. ait, principio generi animantium omni eſt à natura tributũ, vt ſe, vitam, corpusq́; tueatur, omniaq́;, quæ ſunt ad viuendũ neceſſaria, & pro Milone ait, Hæc ratio doctis, & neceſſitas Barbaris, & mos Gentibus, & feris natura ipſa præſcripſit, vt omnem ſemper vim, quacunq; ope poſſent, à corpore, à capite, à vita ſua propulſarent, & 4. de Finib. bonor. & mal. in hæc verba ait: Omnis natura vult eſſe conſeruatrix ſui, vt & ſalua ſit, & in genere conſeruetur ſuo. & lib. 4. Tuſcul. quæſt. & lib. 3. de natura Deorum: Appetũt ea, quæ ſm naturam ſunt, declinantq́; contraria: & omne animal appetit quædã, & fugit à quibuſdam. & 4. de Finibus, Oĩs natura vult eſſe conſeruatrix ſui. & iterum ait, Omne animal ſeipſum diligit, ac ſimul vt ortum eſt, ita agit, ſe vt conſeruet. Quibus conuenit Hip. in ſing. 100. itidem in l. is qui aggreſſorẽ. vbi eſt tex. ad id pręſtantiſſimus C. de ſicar. Abb. in c. olim. el 1. num. 15. de reſtitu. ſpol. Ang. in tract. maleficiorum. verbo, & Titius ſe defendendo. num. 7. Hippol. in conſ. 4. num. 7. & in l. 2. nu. 34. ff. de ſicar. Matth. de Afflict. in conſtitu. Neapol. lib. 1. rub. 8. nume. 72. Catellianus Cotta in memorabilibus iuris, in verbo, defenſio,

ſenſio,clem.vnica.de homici.c.1.§.ſi quis hominem. de pace tenen.l.1.C.vnde vi.l.j.C.quãdo l ceat vnic.ſine iudi.ſe vind. c.ſecundo c.ſicut dignum.de homic.& inibi glo.in cap.de his. 20.diſtinct.capi.ius naturale 1.diſtinct.ca.cum voluntate.de ſentent.excom.l.ſed & ſi partus §.fina.ff.quod metus cauſa. Bald.in l.data opera C.qui accuſare non poſſ.Barto.Flor.in dicto §.qui cùm aliter.Cardin.in 2.glo.& inibi doctores in c. olim.de reſtitut.ſpolia.Capol.conſil.8.& 29.& 42.vſque ad conſil.45. apud eum plura extant de hac re commentaria. Alex.conſil.109.& 76.volumi.1.Corneus conſi.107.& 162. volum.1.& 134.volum.3.Aret.conſi.34. & 80. Paul. de Caſtro conſil. 192. Ioan. de amicis conſil.4. & 23.& 77.Curt. conſil.20.col.4.nouiſſimè Thom.Gramm. voto 24. & voto 20.& conſil.18.& 29.& 41.& 56.& 63.& 68.Bald.in pract. in rubr. de inuaſore. Boniſac. in rubri. de inſultis, & percuſ. Barto.Iaſ.& Deci.in præcitata l.vt vim.Bald.& plerique alij in dict.l.1.C.vnde vi.itidem in l.data opera C. qui accuſ.non poſ.Abb.& Feli.& paſſim doctores in d.c.ſignificaſti.col.2.de homicid.& in c.ſicut dignum.eodem titu.Corn.conſi.107.& conſi.162.vol.1.& rurſus conſi.134.vol.3.Aret. conſi.34. & conſi.80.& Cice.1. Offic.ait, Fortes & magnanimi ſunt habendi,non qui faciunt, ſed qui propulſant iniuriam. & lib.4. de Finibus ait, Omne animal ipſum ſibi commendatum eſt, vt ſe & ſaluum in ſuo genere incolumemq; eſſe velit.

a Is verò,qui † ad neceſſariam vitæ defenſionem aliquem occiderit,nullã homicidij culpã cõtrahit, quippe qui priuatũ homicidiũ abſq; culpa aliqua commiſerit, & Dion. Alicarn. lib.2.de orig.vrb.fol.41.ait,Violenta violentis vlciſcente crimine liberauit: naturali etenim ratione vnicuiq; permiſſum eſt,ſeipſum ab aggreſſore defendere l.vt vim ff.de iuſti. & iure.vbi Accur. interpretatione ſua in errorem cæteros attraxit.non conſiderans hanc defenſionem iure naturali permiſſam eſſe,addit Iuriſconſultum intelligendũ fore iure fori, nõ cæli.Quæ ſanè gl.intepretatio quàm ſit à ratione deuia,omnes qui recti limatiq; ſint iudicij,videriut:& gl.illa refellitur per Pau.Caſt.Fortuniũ & alios inibi, & præter hos authores damnatur ea ratione ductus,ſiquidem humana conditio non ignara iuris naturalis, quicquid naturali ratione præmittit, quod apud Deum,qui ipſamet natura eſt, non ſit idẽ permiſſum,aſſeuerat ſanctus Thom.2.2.q.64.artic.7.& apud Theologos

logos hæc eſt receptiſſima ſentētia. Cui illud conuenit, quod Cic. in hac ſpecie pro Milone ſcribit, Eſt enim hæc, Iudices, nō ſcripta, ſed nata lex, quam nō didicimus, accepimus, legimus, verū ex natura ipſa arripuimus, hauſimus, expreſſimus: ad quā non docti, ſed facti: nō inſtituti, ſed imbuti ſumus: vt ſi vita noſtra in aliquas inſidias, ſi in vim, in tela, aut latronum, aut inimicorū incidiſſet, omnis honeſta ratio eſſet expediendæ ſalutis. Silent enim leges inter arma, nec ſe expectari iubent, cùm ei, qui expectare velit, antè iniuſta pœna luēda ſit, quàm iuſta repetenda Hęc Cicero. idē probatur in c. ſignificaſti 2 de homic. c. delicto. de ſent. excom. l. 1. §. vim vi. ff. de vi & vi arm. l. ſi ex plagis §. tabernarius ff ad l. Aquil. & in l. 3. §. cùm igitur. eod. tit. l. 1. §. cùm arietes ff. ſi quadrupes pauperiem feciſſe dicatur. ac itidem tradidere multa Bar. & doct. omnes in l. vt vim. & in l. ſcientiam §. qui cùm aliter ff. ad leg. Aquil. l. is qui aggreſſorem. & l. is qui percuſſorem C. de ſica: Hippol. in l. 1. 9. limit. ff. de ſicar. not. Ang. de malefic. in gloſ. & dictus Ti ius ſe defendendo. Lud. Car. in pract. crim. titu. de homic. §. 6. nu. 26. & omnium diligentiſſimè ad ambas (vt aiunt) aures, Iaco. Baul. in repet. l. capitalium §. famoſos. fol. 20. ff. de pœn. & nouiſſimè accedit Ant. Gom. c. 3. delictorū nu. 20. quibus conuenit regia l. 2. titu. 8. part. 7. & inibi Greg. Lop. l. 3. & 4. titu. 13. lib. ord. & Nun. Auen. in dict. quem admiſcuit tractatui ad fi. de exeq. mand. regis, in ver. *amparanca*. & Frāc. Auil. in c. 52. *de los corregidores*. n. 17. ea lege ac cōditione, vt vim vi repellēdo inculpatæ tutelæ moderamē ſeruet: vtī hac in ſpecie dilatādo chartas pluribus remiſſionibus explicat tribus axiomatibus. Iac. Baul. inibi, fol. 19. Hip. in l. 1. nu. 40. ff. de ſica. ex quibus aliquot hac in parte repetūtur ad huius capitis interpretationē, & huius quæſtionis apertiorē declarationē. Inſignis eſt admodū huius cōcluſionis ratio: ſiquidē ex quo occiſus videtur à ſeipſo omnino occidi, & nō ab aggreſſore, ſicuti exiſtimat Abb. in pręcit. c. cleric. Bal. huic ſnīæ adhæret in l. fi. poſt princi. ff. de rer. diuiſ. Quibus accedit nec admodum inuitus Hip. in l. 1. limit. 9 ff. de ſicar. itidem in l. is qui aggreſſorē. pręcitata, & in d. conſi. 31. & conſi. 81. & 126.

Secundò iſthæc ſnīa conueſtiri poſſet ea rōne, prouocato ignoſcendum eſt, ſi ad ſui defenſionem aggreſſorē interimat, ſicuti hac in ſpecie eſt tex. ad id pręſtātiſſimus in l. qui cū maior §. ſi libertus ff. de bon. lib. inibi, ignoſcendū eſt enim ei, qui prouo-

prouocatus voluit ſe vlciſci.& huic rationi ſe ſubſcripſit omnium diligentiſſimè Hippol. in præcitato conſil. 83. iisdem conſi.173.Lud.Carrer.loco præcitato,nu.18.pag 370.

Ratio tertia.

Tertiò ſuffragari videtur ea ratio,defenſio ſiquidem inducta eſt à natura,cuilibetq; competit, etiam brutis: vti hac in re exiſtimat Tul.lib.1.Offic.in hæc verba,Omni generi animantium à natura tributum eſt,vt ſe, vitam, corpuſq; tueatur.:inſitus eſt enim à natura viuendi appetitus, & quælibet ſpecies ſe conſeruandi in eſſe proprio,adeò vt hanc propriam defenſionem à Principe & Papa tolli non poſſe, nec ſtatuto, ſicuti pleniori manu exiſtimat Bal.in c.i nobis.nu.9. de except.& Hippo.in præcitata l.1.limit.9.& in d.l.is qui aggreſſorem.& in præcitato §. quoniam. & in pleriſque alijs locis, quibus & anteà meminimus, ex quo iuris appendix deducitur,bannito licere occidere ſe defendēdo,cum defenſio ſit iure naturali inducta,& non poſitiuo,ei minimè tollitur,in clement.paſtoralis,de re iud. non poteſt à principe tolli,vt in §. ſed naturalia quidem iura.Inſtitut.de iure natur.ſicuti exiſtimant doct.in d. l. vt vim. & huius ſententiæ authores habeo Bal.in l.1.n.51.C.vnde vi.& in d.l.vt vim.nu.3.Car.in cle.1. n.32.de hom.Quibus admodum conuenit,quod hac in ſpecie explicat Bal.in c.à nobis n.6.de excep.cuius meminit Feli.in c.dilecti.nu.6.eo.tit.nec deſunt doctores,qui contrariam adſtipulentur ſententiam,ſiquidem Bart.in l. vt vim nu.4.ff.de iuſt.& iur.contrarium prorſus profiteatur,quem ſequitur idē exiſtimans Nellus de ſancto Gem.in tractat.bannitorum.in 2.par.j.temporis q.49.nu.49.Qui quidē ad ambas(vt aiunt) partes arguit:ex quo vbi licita eſt offenſio,omnino eſt reprobata defenſio,ſicuti author eſt Dec.n.3.in præcitata l.vt vim Hip.in pract.crim.in §.agg. edior.n.75.in quo dubio vtrāq; partem multi & graues authores defendunt, vt nonnulli diſcernere nequiuerint, quænam eſſet crebrius recepta opinio, quam & iudices in litium diſceptatione ſequi poſſent: & vt pacem diſſidentibus iuribus ac doctoribus afferam,ita hunc nondū diluam:Aut ſtatuto cauetur bannitū poſſe offendi:tūc ſiquidē nō eſt licita defenſio bannito:ex quo vbi offenſio permittitur,vtiq; reprobatur defenſio,vt loquitur in hæc verba, Quòd occidens bannitum minimè puniatur: tunc ſiquidem licet ſe defendere,q̄nquidem nō eſt permiſſa offenſio, ſed eſt impunita,& à pœna immunis: & huius ſnīæ fuit Paul. Caſt. in præ-

An bannito liceat ſe defendendo occidere

in pręcitata l.vt vim.& Ioan.de Lign.in tract.de bello. capi. 88.& Hip.in d.§.aggredior.nu.78. Ex quibus verbis ſupradicti difficilis reſponſi ratio ſatis colligi poteſt, & ab exteris ignorantię nebulis diſcordata in concordiam reducuntur, tametſi in obſcuro hucuſque fuiſſe videtur, intelligendum eſſe exiſtimo locum ſibi vendicare, quandocunque maxima ſubſiſtente cauſa iſthęc defenſio naturalis tollitur: ſiquidem ea in ſpecie tolli poſſe, ſicuti exiſtimat Angel. in l. ſi ſic. ff. de leg. 1.& inibi Alex.& huius ſententiæ authores habeo Alb.in l.omnes qui C.de epiſc.& cler.Alex.in l.cùm mulier. nu.12. ff.ſolu.matr.qui quidem plura congerunt, in quibus ſanè defenſio tollitur,& ſuffragatur text.in l.aditos C.de epiſc. aud. & huic ſententiæ accedit Deci.nu.3.& 4.in d.l.vt vim.& ante eum Flor.in pręcitata l.1.§.cùm arietes.nu.3.verſi. quod tamen dixi. & eſt tex.ad id pręſtantiſſimus in l. militis agrum. in §.irruens ff.de re mili.& in l.ſi ſeruus C.de his qui ad eccl. confug.& in l.itaque ff.ad leg.Aquil.& Fel.in d.c. dilecti filij. nu.7.apud quos huius quęſtionis definitio ſatis conſtat.

Quartò ſtabiliri poſſet ea ratione ductus: difficilimũ enim eſt iuſtum dolorem temperare l.ſi adulterium cum inceſtu.§. Imperatoris ff.de adul.Hippo.in conſil.83.& rurſus in conſi. 137.& ſeriosè id explicat Ant.Gom.c.3.delictorum. num.3. quam frequentiori doct. calculo receptam ſentẽtiam veram eſſe exiſtimo, contra † cardinalatus dignitate inſignitum, hãc propriam defenſionem etiam ad necem vſq; licere.gloſſ.quæ expreſſim id aſſeuerat in ca.fin.in verbo, percuſſerit.de pœn. lib.6.& inibi Ioan.And.cuius meminit Ang.in l. vt vim ff. de iuſt.& iure.& Iaſ.nu.1.Dec.nu.7.ibi,& omnium diligentiſſimè Franc.Cur.Sen.in conſi.20. nu.39. Secundus ſubijcitur caſus, hanc virę defenſionem licere etiam clerico, tametſi veſtibus indutus rem diuinã diceret, & ab aliquo impetitus & aggreſſus, licitũ eſt ei celebrationem dimittere, ac aggreſſorẽ occidere, gl.in ſum.23.q.1.explicant doct.in c.cum volũtate. de ſent.excom.Hip.in conſi.4.nu.5. ac deinde ad altare redire, aggreſſoreq́; interfecto,& rem diuinam perficere:& huius ſententiæ authores habeo Io.de Lign.in tract.de bello iuſto. cuius meminit Abb.in c.clerici.in 1.de vita & honeſt.cler.ac iterũ in c.ſicut dignũ.de hom.Soci.in c.ad audientiam. eo. tit. n.40.Hip.in l.1.in prin.ff.de ſicar.itidẽ in l.is qui aggreſſorem n.2.C.de ſic.Gãd.in rub.de hom.col.x.Catol.Ruyn.cõſ.119.

4 *Cõtra Cardinalem licita eſt defenſio.*

GG Cald.

Cald.conſ.xj.tit.de treuga & pace.Deci.in d.l.vt vim.nu 6.& omniũ diligétiſſimè Iac.Bau.loco paulò antè citato,& Lud. Car.in prac.crim.§.homicidiũ 6.n.17.pag.360.& nouiſſimè Greg.Lop.in l.4.tit.10.par.7.in litera e.poſt Inn.in ca.olim.
5 de reſt.ſpol.Quibus & illud ſubijciam:an † & is irregularitatis labẽ incidat,& nullã contrahi irregularitatem,qui ad eius neceſſariam defenſionem ſuũ occiderit inuaſorem, vti hac in ſpecie probat tex. ad id præſtantiſſimus in concilio Vienẽſi, in clem.vnica,in finali ſui parte, de homic.qua quidem deciſione,ſopita eſt veterũ hac de re controuerſia,tametſi contra hanc conſtitutionẽ quidã contrariũ eſſe exiſtimabant, ſiquidem hunc homicidã irregularem eſſe:quorũ meminit glo.in ver.conſ.c.ſicut dignũ.de hom.& in c.de his 50.diſtin.idemq; profeſſus Tho.2.2.q.64.artic.7.qui omnes in ea ſunt ſententia,opinantes ante Clement.5.conſtitutionem in præcitata clem.eum irregularem eſſe, qui ad propriam eius ac neceſſariam defenſionem inuaſorem occiderit. Quorũ opinio prorſus hac noſtra tempeſtate ſublata eſt per prædiĉtam cle.vnicam,de homic.idemq; exiſtimat glo. in ſum.23.q.1.gloſſ. & inibi Abb.in c.ſic ut dignum.nu.14.de homic. Etenim is, qui ad neceſſariam vitæ defenſionẽ aliquem occiderit,nullam culpam homicidij contrahit: ergo nec irregularis erit, quippe qui priuatũ homicidiũ abſq; aliqua culpa commiſerit: quod ipſe intelligendum eſſe exiſtimo,quandocunque mortẽ propriã aliter euadere non poterat,probat text.in præcitata cle. §.furioſus.cuius meminit Abb.idem profeſſus in c.olim.in 1. de reſtit.ſpol.nu.17.itidem in c.clerici.in 1.de vita & honeſt. cler.n.2.Fel.in ea eſt ſentẽtia in c.dileĉti filij.n.14. de excep.

Ex quo quaſi ex eodẽ fonte vel ſtipite videntur plures iu-
6 ris appendices deduci poſſe:& primò,an † in interiori foro licet vtiq; occidere ſe defendendo,nec in irregularitatis labem incidit,in ſpecie, de qua paulò antè meminimus, de clerico, qui reliĉta miſſa aggreſſorem interfecit,optimo quidem iure poſſe rem diuinam perficere abſque peccati & irregularitatis labe,ſicuti exiſtimat Nicol.Plob.in traĉta. de irregularitate, 35. irregularitate. Si ſanè fugere poſſet,in labem peccati ac irregularitatis incideret:longè quidẽ aliàs ex Abb.loco præcitato,& Carrer.nu 17.vbi ſuprà. Secundò conſtat † in irre-
7 gularitatis labem incidere, qui percuſſorem ab eo fugientem occiderit, tametſi hic minimè ſit pœna ordinaria afficiendus.

ciendus: quod paſſim doct. fatentur locis præcitatis, attamen exceſſus hic neceſſariæ defenſionis irregularem inducit, ſicuti hac in ſpecie aſſeuerat gl. & frequentius ibi doct. in c. 3. de homic. & noſtræ claſſis doct. in clem. vnica, de homic. illud conſtitutiſſimum eſt ſatis vtique eſſe ad irregularitatem contrahendam non eſſe homicidium cõmiſſum ad neceſſariam occidentis defenſionem, ſicuti frequentiori doctorũ calculo receptum eſt in d. clem. 1. & inibi Card. q. 26. licet quo ad pęnã ſanguinis, & alias temporales, poſſit vtique affirmari hoc homicidium minimè eſſe puniendum pœna legis ordinariæ, ſed extraordinaria iudicãtis arbitrio, vt paulò poſt ſuo loco verba facienda erunt. Tertiò hinc deducitur, quid dicendum ſit de illo, qui ſibi inſidiantem interfecerit, ſiquidem mortis periculũ ex alterius inſidijs imminebat? quã quæſtionẽ tradidimus ſuprà, agentes de pœnis proditoriè interimentis.

Quartò illud conſtitutiſſimum eſt inter vtriuſque claſſis literatos, hanc propriam vitæ defenſionem vſqueadeò licitam eſſe, quin & pro ſalute propria defendenda, Pontificem ac Imperatorẽ interficere licere, ſicuti aſſeuerat Cãpeg. in deciſ. ſacrorum Conciliorum, 130. col. 2. & Ludo. Carrer. loco paulò antè citato, quinetiam pro defenſione licere furioſum dormientem aggreſſorem occidere abſque criminis pœna: ſiquidem cùm illhęc defenſiò competat contra animalia etiã bruta, licebit vtique contra præcitatos in d. l. vt vim. colum. 2. & in hac ſpecie tenet nouiſſimè Anton. Gom. tomo 3. delic. capitu. 3. nume. 20. ad fin. nec clericum interimendo ſe defendens, excommunicatione nec irregularitate eſt nodatus c. ſi verò. el 1. de ſent. excom. Quinetiam in animalibus vtiq; licet, nec dominus animalis tenetur pro noxa animal dare, tametſi animal occidatur ſe defendendo l. 1. §. cùm arietes. pręcitato. & inibi glo. Bar Alber. Bal. Flor. in quo dubio perplèxa valde exiſtimatur quæſtio illa, quæ doctorũ capita torquet, An filius contra patrem, & ſeruus contra dominũ poſſint vtiq; ſe defendere? in quo Bart. in d. l. vt vim ff. de iuſtitia & iure. exiſtimat patri licere filium vtiq; verberare, & vtique domino ſeruum: & his reſiſtẽtibus patri dominoue, eos poſſunt impetere, ac aggredi ad necem vſq;, per rationem paulò antè citatam. Idemq; exiſtimat gl. in d. l. vt vim. nam ex quo licita eſt offenſio patri in perſonam filij, & domino vtiq; in perſonã ſerui: cui ſententiæ accedit Alciat. in tract. præſump.

in 1. regula, præſumpt. 3. quibus ſuffragari videtur text. in l. 1. 2. 3. & 4. C. de patr. poteſt. & ferè per totum, C. de emend. ſeruor. & propinq. & nos alio celebri loco trademus, quo fit, minimè eſſe licitam defenſionem contra patrem ac dominum, ſicuti exiſtimat Hip. in pract. crim. in §. aggredior n. 79. Quorum opinio quàm ſit à ratione deuia, nemo ſanæ mentis diſitebitur: & iſthæc ſententia falsò Bartolo attribuitur in d. vt vim. nec nutu, nec verbis id annuenti, ſed vtique num. 4. inibi exiſtimat filio minimè licet ſe defendere aduerſus patrem verberantem: non tamen aſſeuerat, ſi pater ira commotus velit filium occidere, quòd teneatur: quo fit filio ac ſeruo licere reſiſtere patri qui animo occidendi, non tamen verberandi impetit, ſicuti hac in ſpecie pleraque id genus alia adducens exiſtimat Fel. in c. dilecti filij. de excep. nu. 7. atque ideò prima opinio eò tendit, quando vtique ageretur de verberatione: Secunda verò opinio, quando pater ad necem vſq; procederet: quo caſu defenſionem in filio ſeruoque licitam eſſe, atque ideò diſcordata in concordia reducuntur.

Quintò itidem hanc defenſionē propriam vſqueadeò licitā eſſe, quod officiali iudiciū; de facto vtique procedenti, iure reſiſti poſſet, probat tex. in l. omnes C. de decurio. lib. 10. tex. in auth. quomodo oportet epiſcopos. collat. 2. idem profitetur Hipp. in l. edituum. nume. 3. ff. de quæſt. Cui accedit Tho. Gram. in voto 1. num. 15. ac rurſus in voto 32. nu. 24. Quibus admodum ſuffragatur gloſ. in cap. ex literis. in verbo, denuntietis. de offic. deleg. & adſtipulatur illud Prouerb. 24. & 80. cap. vbi id conſtitutiſſimum eſt, vim inferenti reſiſti poſſe. glo. in ca. non inferenda. in glo. fina. 23. q. 3. tex. in l. contra præcepta noſtra C. de execu. & exactor. lib. 12. quibus admodum ſuffragari videtur Bald. in l. additos C. de epiſc. audien. Spec. in tit. de citation. in §. ſed nunquid. Fel loco paulò antè citato, Chaſſæn. in conſuet. Burgund. in tit. *des iuſtices.* rubr. 1. §. 7. col. 3. num. 5. Thom. Gram. in conſi. 56. num. 26. Deci. in conſi. 469. num. 3. Matth. de Afflict. lib. 1. rub. 8. nu. 78. & nouiſſimè inter primarios Canonicæ Philoſophiæ cenſendus Io. Bernardus Diaz de Luco, epiſcopus Calaguaritanus, in pract. cri. c. 95. quā exiſtimo frequentiori doctorum calculo receptā eſſe hanc ſnīam: tametſi non deſunt doct. in albo primariæ doctrinæ poſiti, qui prorſus contrariū exiſtimant: nam & Barto. in l. ſi ſeruus C. de his qui ad eccl. confug. itidem in l.

fin.

fin.C.quando lic.vnicuiq; ſine iud.ſe vind.in ea eſt ſententia Iudici iniuriā ac vim facienti nec vtiq; licet reſiſtere, nec ſe defendere contra eum,& in l.quēadmodū.§.fin.ff. ad Syllan. Alberic.in trac. ſtatut. 14.par.q.36.Floria. in l.ſeruus.ff. ad leg.Aquil.ad fin. Ange.in l.apud Labeonē.§.ſi quis.de iniur. Bal.conſi.105.vol.1.itidem in l.fin.C.de crim.expil.hæred.& in l.ex patrono.C.ne fil.pro pat.& in l.1.vnde vi.col. pen.& in l.nec amorē.ff.quod met.cau.Hip.in pract.§.diligēter.15. char.Paris in tract.ſynd.in verbo, reſiſtentia. Salic.in l.2.C. de his qui latrones occult.Quibus accedit Cataldus in trac. ſynd.num.172.Io.de Imola in l.ex cōſenſu.§.fin.ff.de appe. num.19.Hipp.omniū diligentiſſimè in l.1.nu.78.ff.de ſicar. & præter hos doctores iſthæc ſententia conueſtiri poſſet eleganti Ariſtot.ſententia,lib.5.Ethic.c.5.vbi exiſtimat,tametſi principatum habēs quempiam percutiat, minimè debet repercuti,ex quo violētia à ſuperiore infertur.Cui accedit tex. in cap.noli.ad fin.23.q.1.c.bonę. de ętate & qualit. Quemadmodum pœna infligitur ei, qui manus intulit ſuo duci, tex.eſt in capi.patet.9.q.3. Secundò ſuffragari videtur illud Eccleſiaſt.capitu.4.vbi aſſeuerat in hæc verba, Noli reſiſtere contra faciem potentis.Idem exiſtimat Apoſtolus ad Rom. cap.14.& illud Lucæ cap.10 dicitur,Qui vos,ſcilicet,iudices mundi, ſpernit,me ſpernit.c.ſi quādo.de offic.deleg. Quam vltimam ſententiam, vt pacem diſſidentibus iuribus afferam, intelligendā eſſe exiſtimo, ſi ſanè iudex ſecundum ius procederet:longè quidē aliàs,ſiquidē de facto procedenti, ac perperā exequēti,violenter reſiſti poteſt,iniuriamq; propulſare.Sextò ad iſtius capitis interpretationē,& illud aduotandū eſt.Qui poterit mortē vitare fugiendo, an irregularis ſit, ſi omiſſa fuga inuaſorem occiderit? & hunc eſſe irregularem probat gl.in d.clem.1.& inibi Cardin.q.27.itidē glo.& doct. in c.ſuſcepimus.de homic.Abb.in c.ſignificaſti.in 2.eod.titu. idem in c.2.de vita & honeſt.Sylueſt.verbo,excommunicatio 6. q.9. Siquidem clericis ignominioſum non ſit fugere ab aggreſſore,ſicuti conſtat ex d.c.ſuſcepimus. Et deniq; iſta eſt frequentiori calculo recepta ſententia: quòd ſi fuga periculum mortis inducet, vel ex eo quod inimici à tergo inſtarent, vel ſanè quia ipſe aggreſſor facilius fugientem ſecutus fuiſſet,ac ex fuga maiorem capiens audaciā ipſum occideret, in hac ſiquidē ſpecie minimè clericus tenetur fugere,
 nec irre-

nec irregularis cenſendus,ſi omiſſa fuga aggreſſorē occiderit explicat Fel.in d.c.ſuſcepimus.Sylu.verbo, homicidium. 3.q.4.Hippol.conſi.25. nu. 44. & huius opinionis authores habeo Bart.in l.prima.C.de confeſ.& inibi Ang.Salic.Bal.in præcitata l.vt vim.& idem in cap.fin.de conſuetud.& in cap. 2.de vita & honeſt.cleric·Angelus in l.is qui cum telo.C. de ſicar.Florian.in l.3.§.qui cùm aliter.ff.de vi & vi arma. Abbas,Anton.in dicto cap.ſignificaſti. Iaſon & Decius in dicta l.vt vim.profitentur hanc communem.itidem Bal.in l. ſi ob turpem.ff.de conditionib. ob turpem cauſ.Cæpol.conſi.42. & iterum conſilio.28·Hippol.in dicta l.furem.ff.de ſicar.itidem in ſingular.69.& conſilio.25.præcitato. In qua controuerſia hanc aſſeuerat communem Ludouicus Carrer.in practica criminal.d.§.6.nu.131.Hanc diſtinctionem cōmunem ipſa veram eſſe cenſeo adhuc in ipſis clericis, tametſi maius dubium videtur in eo, qui cùm eſſet laicus tempore aggreſſionis poterat fuga mortem effugere,& nihilominus aggreſſorem occiderit, ſiquidem laicus non tenetur fugere: quilibet tenetur honorem conſeruare ſuum l. Iulianus.§.1.ff.ſiquis omiſſa cau.teſtamen.& inibi Alberic.Baldus & Ange.& paſſim Doctores,text.in l.miles.§.ſoce.ff.de adulterijs.& in l.iſte quidem.ff. quod metus cauſa.l. ſi qui aduocatorum.ff. de poſtuland.C.l.in eadem cauſa.ff. ex quibus cauſis maior. & in l.iuſta.de manu.vind.& Fran. à Victoria in relectione de Indis ſiue iure belli.num.4.quia fuga eſſet ei ignomioſa, teſtibus Bar.Socin.Bal.& alijs pleriſque in dicta l.1.C.vnde vi.Imol.& Cardin.in præcitata clemen.vnica.de homicidio. Bald.in capit.1.in prin.de pace tenenda.Cin.in l.ſi ex plagis §.tabernarius ff.ad leg.Aquil.gloſſ.& Anan.in capi.porrò.de cleric.percuſſore.Bald.in l.1.C.de ędilit.act.gloſſ.in cap.ſuſcepimus.de homic.Anan.Abb. Felin. inibi profitentur hanc communem,Alex.conſil.109.dicit hanc communem,col.3. lib.1.& conſi.116.col.vlt.lib.7.& Anton. Gomez. ſeriosè id explicans cap.3.delict.numero 23.

Quod intelligendum eſſe exiſtimo,ſi ſit † nobilitate decoratus: ſiquidem nobilis ab alio impetitus minimè fugere tenetur,ſiquidem ſine dedecore non poſſit fieri:huius opinionis authores habeo Cinum in l.ſi ex plagis.§.tabernarius.iti dem in l.ſcientia.§.qui cùm aliter.& inibi Florian.ff. ad leg. Aquil.Cinus in l.filius.ff.de condit.inſertis.vbi Baldus Bar.

in cap.

in c.1.col.5.verſicu.dicunt.tit.de pace tenenda.itidem conſi. 312.colum.2.libr.4. Florian.in l. quemadmodum.§. ſi nauis alteram.ff.ad leg. Aquil. Anan.in c.porrò.col.penul.de cleri. percuſ. Angel.in §.ius gentium. Inſtitut.de iure naturali.iterum in tractatu maleſic.verbo,& dictus Titius col.1.Hippo. in practica.§.quoniam. numero 88. ad id elegans in l.in eadem.ff.ex quibus cauſis maiores. & ibi Bald. profitetur, non ſolùm in nobilibus,quinetiam in alijs, qui ſine dedecore fugere non poſſunt. Cinus in l.prima. columna. penultima.& ibi Baldus colu.3.C. vnde vi. quorum opinionem aſſerunt eſſe communem Alexan.conſilio 109.numero 4. libr.1.Iaſ. & Decius in dicta l.vt vim. ad finem.& Ludouicus Carrer. in dicto §.6.numero 131.& pręter hos non deſunt præſtantiſſimæ, ad hanc ſententiam fulciendam conſiderationes: quod probatur ea ductus ratione, poteſt quis aggreſſorem occidere ad vitãdam iniuriam, quam vel alapa, vel fuſtibus, ſibi inferendam aliter vitare non poterat, vt notat poſt alios Alexander conſilio 119.libro ſeptimo. Hippolytus in l.1.limitatione 9.ff.de ſicar. Ludouic.Carrer.in dicto §.6.numero 94. igitur poterit quis fugam omittere, quæ ſibi iniurioſa eſt, & aggreſſorem occidere: hoc autem obtinet quo ad pœnam temporalem, atque ad eius moderamẽ: etenim quoad irregularitatem mihi multò melius videtur, quòd & laicus, cui ignominioſum eſſet fugere, homicidij culpam aliquam habeat: quæ etiam, ſi grauis non ſit ratione honoris, nihilominus culpa eſt, quę quidem quo ad irregularitatem ſufficit: quare etiam in laico opinamur communem ſententiam gloſſ.& doctorum in dicta clementina vnica. cui accedunt tradita per Alexand.conſilio 119.& inibi Carolus Molinęus exiſtimat eſſe illam defenſionem immoderatam, ſaltem non omnino ęquam, quòd ob honoris tutelam vitam quis alteri adimat, quod potuit ex Thoma probari.2.2.quæſtione 131.art.1.

Ex huic rei maximo apice deſeruire videtur, quòd vulgò circunferri ſolet: Siquidem aggreſſus abſque dedecore, & infamiæ labe fugere poſſet, quia procul, ac longè erit inimicus, ac ſimulatione vſus potuerit domum ingredi, ac rixam euitare, vel ſanè eſſet vilis, ac abiecta perſona, in qua quidem honoris, periculum non conſideraretur, tenebitur vtique fugere, ſiquidem minimè ſibi noceret, & vtique

GG 4 aggreſſo-

aggreſſori ac reipublicæ prodeſſet: arguméto optimo l.1.§.
deniq;.ff.de aqua plu.arc.l.1.§.ſi quis.ff.de aqua quoti.& ęſti
ua.l.1.§.aduerſus.ff.ne quid in flum.publ.l. veteres.ff. de itin.
aƈtuq; priua.l.opus.ff.de ope.publ.l.fi.de iniur. cui ſententię
accedit Bal.in l.1.C.vnde vi.n.4.& inibi Petrus 2.col.Çinus
pen.col.nu.6.Faber col.pen.Alber.col.4.Bar.in pręcitata l.
vt vim.ad fi.& ſerioſe id explicat Hippo.in l.ff.ad l.Corn.de
ſicarijs.& iſthæc ſententia veritati magis fauet,tametſi ab ea
diſcedat Anan.in c.ſuſcepimus.de homicid.ad fi. & Bar.in d.
l.1. C.vnde vi.col.2.& ibi Salic.3.col.& Bal.in d.l.vt vim.fi.
col.nec deſunt Doƈtores, qui exiſtiment fugere ſemper eſſe
ignominioſum,ac nimis periculoſum, atq; ideo neminē ſiue
nobilem,ſiue ignobilem, fugere teneri, Bald.in d.l. vt vim.
col.pen.Ang.& Sal.in l.1.C.vnde vi.Ang.in l.ſi quis cum te
lo.& in l.2.C.de ſicar.itidem & Imol.in l.vltima.§.de con-
dit.inſtit.& hanc profitetur eſſe communem Alex.pręcitato
conſi.109.viſis & vt oportet.col.3.verſ.quinimò.vol.1.& rur
ſus conſi.119.viſo proceſſu iuquiſitionis. ad fi.vol.7. quibus
& Canonicæ Philoſophię authores accedunt,Anton.in cap.
olim.colum.penult.de reſtit.ſpoli.Anchar.& Imol. in clem.
1.de homicid.Abb.in c.ſignificaſti in 2.eod.titu. in antiquis.
Ioan.Anan.Panor.& Felin.Qui hanc eſſe communi conſen
ſu ſtabilitam aſſeuerat in c.ſuſcepimus.eo.tit.Flor.in l.ſcien-
tiam §.qui cùm aliter ff.ad l.Aquil.licet plerique alij in con-
traria ſint ſententia,ſicuti conſtat ex recentioribus in præci-
tata l.capitalium.§.famoſus.ff.de pœn.Deci.nu.85. in d.l.vt
vim.hanc eſſe communem profitetur Tiraquelus de nobilit.
c.20.nu.64.Boer.deciſ.168.In quo dubio diſcedendum non
eſt à Bart.diſtinƈtione in d.l.1.n.8.C.vnde vt.cōſtituétis dif-
ferentiæ rationem inter nobilem & ignobilem, quam & eſſe
communem inibi profitetur.

Quibus & illud addā,hunc aggreſſum teneti mitiori pœ-
na,ſiquidem non erat in diſcrimine vitæ conſtitutus,& abſq;
infamiæ labe,ac dedecore, ſaluo honore ſuo fugere poterat,
iudicantis arbitrio pœna afficiendus eſt.l. qui cū maior. §.
libertus . de bon. libert . ignoſcendum eſt ei vlciſci prouoca-
tus,text.eſt in præcit.c.olim.& in c.ſignificauit.de pœnit. &
remiſ.& eſt glo.in ſumma.23.q.1.verſ.propulſa.extatq; ho-
die regia l.14.titul.27.par.7. Et conueſtiri poſſet ratione,
aggreſſori imputandum eſt, qui cauſam deliƈti prębuit.l.

quoniam

quoniam multa.C.ad l.Iul. de vi pub. & in hac ſpecie fuerũt Bal.in d.l.vt vim.ad fi.& Iaſ.col.2.Dec.4.Fortu.Garſi.nu.8. itidẽ Bal.in l.1.C.vnde vi 6.col.q.10.& ibi Cyn. Faber,& Sal.n.15.Bal.in c.1.de pac.ten.& eius viola.2.co.itidẽ in c.1. §.ſi quis verò.de pa.iura.firman.fin.col.Flor.in d.l.ſciẽtia.§. qui cùm aliter.col.1.Ang.in d.verſ.dictus Titius.5.col. verſi. aduertas itidem.in §.ius autẽ gentium.Inſtit. de iure natur. gen.& ciuil.col.3.Hippol.nu.41.in l.1.ff.ad l.Corn.& in l.2. eo.ti.n.15.& in pract.ſua.§.quoniã.n.63.& noſtræ claſſis viri huic accedunt ſentẽtiæ,Abb.in præcitato c.olim.n.15. & ini bi Ant.fi.col.& alij pleriq;,itidẽ in c.cùm te.de re.iur.ad fin. & in c.1.de iniu.2.col.& in c.dilecti.de excep.fi.col. Anan.in c.1.de hom.q.9.Io.Andr.ad Speculũ,tit.de hom.ſuper rubr. ad fi.& omniũ diligentiſſimè Fel.in c.ſignificaſti.in 2.ad fin. de hom.& in præci.c.dilectus.Quib.& illud adijciã, cõuiciã- 12
tem † poſſet per aliã iniuriã propulſare,explicat Specul.titul de accuſ.verſ.quid ſi vocaui te latronẽ.Ang.in trac.malef. ver bo,verba cõtumelioſa.Iaſ.in d.l.vt vim.& inibi Dec. Bart. in l.quæ omnia.§.1.ff.de proc.itidẽ in l.apud Labeonẽ.§.1.ff.de iniur.Alex.& alij noſtrę claſſis viri in l.ſi quis extraneos. in princ.ff.de acq. hęr. Alex.& Iaſ.in l.fi.ff.quod quiſque iuris. Alber.in trac.ſtatutor.q.43.Ludoui.Carr. ſatis diligenter in §.homicidiũ.6.n.39.pag.373. Abb.& Doctores in c. cùm te de re iud.quòd ſi quis aggreſſus fuerit verbis, iniuriamq; pro pulſauerit aliter ad necẽ vſq;,mitiori pœna per rationes pau lò antè citatas afficiẽdus eſt,ſicuti in hoc dubio cenſet Ange. de Arimi.in addit.ad Ang.de malef.in parte, verba cõtume lioſa.5.col.itidem Auguſt. in verbo, dictus Titius ſe defendendo.& nouiſſimè Anto.Gomez.c.3.delictor.nu.4. & Adnotauimus ſuprà c.1.nu.21.

Ex his & illud conſtitutiſſimũ eſt: ſi † ſanè aliquis eſt im- 13
petitus ab aliquo,& percuſſus fugientem inſecutus eſt, eum interimat,tametſi non ſe defendẽdo, extra ordinẽ iudicantis arbitrio pœna afficiendus eſt,ſicuti exiſtimat Iacob.de Aret. in l.1.C.vnde vi n.8. cui accedit Ant. de Butr.in c.olim el.1. n.37.de reſtit.ſpol.& inibi Abb.nu.15.quos ſequitur idẽ profeſſus Franc.Are.in conſi.30.n.9.Ang.in trac.malefic.in verbo,& Titius ſe defendendo.n.36.Hipp.in ſing.100.itidẽ in l. is qui aggreſſorẽ.n.18.C.de ſicar.tametſi gl.in c.1.23.q 1.& regia l.58.ſtyli:l.ex tamen ſtyli 59.approbabit gl.in ca.3.de homic.

hom.contrariū volentē, poteſt tamē prior gl.procedere quoad ipſum delicti pœnā, legibus definitā. Illa etenim locum non habēt: poſterior autē gl.erit intelligēda quo ad aliquam punitionem extra ordinē, vti paulò anteà adnotauimus: hæc enim nullo pacto eſt omittēda, quū eius gl.intellectus nō tātùm authoritate, verū & ipſa ratione probabilior eſt, quem comperi elegāti diſputatione defendere Didacū à Couarru. Archiepiſcopū Dominicum Inſulæ in 4.Decretalium, ſecunda parte.c.7.§.7.nume.11.Ex his iuris appendix deducitur,
14 minimè in irregularitatis labē eum incidere, qui alium occiderit, non tātùm ad propriā defenſionem neceſſariam propriæ ſalutis, ſed & ſi defendat ab alicuius membri mutilatione. Quod aſſeuerat Cardin.in d.cle.vnica.Syluest.verbo, homici.3.q.4.ea ratione, eum mors & mutilatio mēbri æquipollētia ſint in hac ſpecie, tametſi Villadiego de irregularitate.C.de percuſ.colu.14.diſcedit ab hoc intellectu Cardin. profectò verior eſt hæc interpretatio, quippe quæ deſcendat ab naturali defenſione, quę iure diuino, ac ipſa natura licita ſit: cōtingere tamē poteſt, ꝙ ex abſciſſione membri mors ſequatur: atq; ideo, qui defendit ſeipſum ob abſciſſionē mēbri aggreſſorē occiderit, puniendus non eſt, nec irregularis cēſetur, cū iure licitū ei ſit propriā propulſare iniuriā, modò non excedatur moderamē inculpatæ tutelę, ſiquidē exceſſus defenſionē ipſam culpabilem reddit, ſicuti cōſtat ex l.2.C.vnde vi.& in c.vt famę.§ vlt.de ſent.excom.c. ſignificaſti.in 2.vbi gl.& Doct.de hom.qui probat irregularē eſſe, qui modū exceſſit in defenſione.Idemq; cōſtat ex.2.par.tex.in cle.vnica, de hom.dum dicitur mortē aliter vitare non valens, tametſi quo ad illas pęnas ſit ſemper remittēda pęnæ ordinariæ pars propter defenſionē ab aggreſſione, etiā ſi modū defenſionis excedat, text.ad id præſtantiſſimus in l.ſi adulteriū cum inceſtu.§.Imperatores.ff.de adulter.quem notat Iaſo. in d.l.vt vim.col.3.Ioan.Bap. de ſancto Seuerin. in tract. de debitor. ſuſpect.fug.col.1.Aret.conſil.43.col.3.Anton.& Abb. in ca. olim.1.de reſti.ſpol.col.7.Dec.in d.l.vt vim.Abb.& Rauen. in c.1.de iniur.Fel.in d.c.ſignificaſti.col.vlt.Hipp.in l.2.n.15. C.ad l.Cor.de ſic.& iterū in ſing.100.hoc ipſum probat tex. in c.ſignif.de pœ.& remiſ.cuius ad idē meminere Fel.in c.dilecto.de excep.col.pen.Bologninus conſi.37.col.2.eſt gloſſ. in ſumma.23.q.1.& eſt frequentiori calculo recepta ſententia,

tia,vbi fatetur Lud.Carr.in pract. crimin. tit. de homic.§.6.
num.153.quibus omnibus cõuenit regia l.58.& 59. ſtyli . &
Alex.idem tractans conſi.119.lib.7.n.12,Tho.Gram. deciſ.
5.& 22 & 98.modo ex propriæ vitæ defenſione, tutelæ mo-
deramen non excedatur: de quo moderamine vide Baulen.
vbi ſuprà Lud.Car.in prac.§.homi.n.95.cum alijs.pag.393.
Ex quo primò deducitur† venientẽ gladio euaginato contra 15
me,tametſi minimè percutiat,poſſum præcauẽtẽ defendere,
regia l.7.titu.10.par.7.inibi,*Del mal o de la fuerca que el quiere.
hazer.* ſufficit aduerſarij voluntas,& vbiq; cõſtare debet per
ipſum actũ,nõ tamen per ſimplicẽ minã.l.2.titulo.8. part.7.
ibi,*Fueras ende ſi lo mataſſe en defendiendoſe, veniendo el otro contra
el trayendo en la mano cuchillo ſacado,o eſpada,o piedra,o palo,o otra
arma qualquier con que lo pudioſſe matar.* Et regia l.2.tit.16.par.
2.inibi , *Mas eſte defendimiento ſe deue hazer ſobre tal razon, ſi el
otro ſacare el arma contra el para el querer matar,o le ouieſſe prime-
ro herido.* Siquidẽ minimè exiſtimo expectare ab ipſo percuti
vti hac in ſpecie opinatur Bar.in l.ſi ex plagis.§.tabernarius.
ff.ad leg.Aquil.itidem in l.1.C.vnde vi.verſi quærit gl.eo et-
enim caſu,quod prubo cõtra me euaginatẽ,mea ſane defen-
ſio ſatis ſuperq; cõſtar,aſſeuerat Bal.in l.ſed & ſi quęcũq; per
tex.inibi.ff.ad l.Aquil.itidẽ Bar.cõſi.incip.Raynutius. Alex.
idẽ profeſſus in l.nõ ſolùm.§.ſciẽdũ.ff.de noui.oper.nuntiat.
Anch.conſil.272.Fel.in d.c.ſignificaſti.col.2. Ang.idem ad-
ſtipulatur in § iniuria.Inſtit.ad legem Aquil.idem gl. & di-
ctus Titius.3.col.verſic.& aduertas.Boniſac.in rubr.de inſul.
2.col.Anchar.& Card.in d.clemen.vnica,de homic. Iaſ.in d.
l.vt vim.& itidem Dec.3.col.not.2. Thom. Gram. conſi.29.
Abb.in d.c.cùm olim.de reſtit.ſpol.Ale.conſi.109.Corn.cõſ.
162.col.4.& conſil.204.col.2.& conſil.174.volum.1.quibus
accedit Ang.in l.quemadmodum.C.de inoffic.teſtam. Cęp.
conſilio 29.Anan.in c.perfodiens.de homic.Hip.in cõſi.4.&
conſilio 25.& 31.ad fi.& 41.Ex quibus hanc eſſe cõmunẽ cõ-
ſtar , & pro hac omnium recepta ſentẽtia adſtipulatur ratio
ad id pręſtãriſſima: Terrorẽ ſiquidẽ armorũ iuſtũ incutere
metum conſtat,vt ſanè ad defenſionem feciſſe dicatur.l.3.§.
armato.ff.de vi & vi arma.l.ſed & ſi quęcunque.ff.ad l.Aquil.
Flor.in d.l.ſcientiam.§.qui cùm aliter. itidem in l. ſi ſeruus.
ad finem.ff.ad leg.Aquil.Cęp.d.conſil.29.Anan.in c.an per-
fodiẽs.de homic.quod exiſtimo in ſe præparãte ad defenſio-
nem:

nem:ſiquidem eum offendere licet,vti in hac cõtrouerſia explicat Bal.in l.lege.C.loc. & tanquam notatu dignum idem profeſſus Iaſ.in d.l.vt vim.aſſeuerãs eſſe aliàs iudicatũ.Hip. ſing.638.incipi.pręparatio.Thom.Gram.in voto 20.& conſilio 18.& conſilio 29 idq́ue præſertim obtinebit minatione præcedente: etenim ex ipſa pręparatione poſſum me defendere. Abb.in d.c.cùm olim.el. 1.7.col.Hippol.ſingul.640. Matth.de Afflic.in conſtit.Neapol.incip. pacis cultũ.6. not. verſi.pro declaratione.itidem in conſtitutione, intentionis.

16 Hinc tollitur grandis doctorũ quęſtio, † quæ pluſquam mediocris eſt:ſi ſanè inuaſus nõ eſſet in periculo vitæ cõſtitutus,tunc minimè licet inuaſo ſuũ occidere aggreſſorẽ,tex. ad id elegans in cle.vnica,de homi.l.is qui aggreſſorẽ. in ver.in diſcrimine vitæ cõſtitutus.C.de ſica.l.1.§. cum moderamine.C.vnde vi.& inibi gl. magiſtra,itidẽ in l.ſciẽtiã.§.qui cùm aliter.ff.ad leg.Aquil.l.1.§. vim vi.ff. de vi & arm. Is in hoc dubio cenſetur in diſcrimine vitę cõſtitutus, ſi terror armorum adſit,vti paulò antè adnotauimus,ex l.ſed & ſi quęcũq;. ff.ad leg. Aquil.l.licet.§.armatę.ff.de vi & vi ar. & doct. præcitati,& tex.in l.2.§.1.ff.de vi & vi arm. & inibi Bar. Ang.& paſſim doct.itidem Bar.in l.ſi ex plagijs.§.tabernarius. præcitato.& in d.l.ſi furem.col.2.Petr.à Bellapertica in d.l.1.C. vnde vi.& inibi Ang.2.col.nu.8.Sal.2.col.Flor. in l. ſcientiã. §.qui cùm aliter.ff.ad leg.Aquil.n.3.quibus neq; admodum inuitus accedit Ang.in tract. maleficiorũ, in verbo, & dictus Titius ſe defendendo.2.col.Bonifac. in tract. maleficiorũ in rub de inſul.2.col.Ang. in §.ius autem gentium. col.pen. de iure nat.gent & ciuil.Itidem in §.iniuria. Inſtit. de l.Aquil. n.3.& in l.multis.C.de liber.cau.ad fi.& in l.& ſi certus.§. fi. ff.ad Syllania.Dec.col.4.& Iaſ.num.9.in pręcitata l. vt vim. ſatiſq; diligẽter explicat Hip.in pract.in §.expedita.4. colu. nu.19.& in conſi.4.nu.17.& conſi.31.nu.52.& in l.1.ff.ad legem Cornel.de ſica.nu.37.regia l.2.tit.8.par.7.

17 Illud etiam adnotandũ eſt,hanc † defenſionem vſquequo licitam eſſe,nõ ſolùm quãdo mortis periculũ immineret, verùm etiã ſi imminet iniuriæ perſonalis iactura,vti hac in controuerſia profitetur Bar.in d.l.1.itidem cõſi.incip.Bannitus. Ant.de But.in præcitatio c.olim.ad fi.explicat Ale.cõſi.109. col.5.vol.1.Ang.in l.2.C.de ſicar.& Iaſ.& pleriq;, quorũ ſuprà meminimus,in d.l.vt vim.nu.10.& 36.Hipp.in d.l.is qui aggreſſo-

aggreſſorem.ac rurſus in ſing. 100. itidem in pract.crimin.§. quoniam.& iterum in l.1.limit.9.ff.de ſica.apud quos longa eſt huius quæſtionis diſputatio & Ang. in præcit. l. is qui aggreſſorem.profitetur pleroſq; liberaſſe. Explicat omniũ diligentiſſimè Pau.Pariſ.in c.dilecti filij.nu.36.de excep.intelligo ſanè,ſi ex tali iniuria periculum mortis verſaretur,vt in c. fi.de homic.lib.6. Siquidẽ pro leui iniuria occidere non licet, explicat Dec.in d.l.vt vim.Alex.conſi.76.vol.1.Ang.in §.ius autem gentium.Inſti.de iure naturali.& itidem in §.iniuria. Inſtit.de iniur.& in parte,& dictus Titius,Pau.Pariſ.in c.dilecti filij.nu.36.de except. ꝙ ſi ſine aliquo armorum genere, manu vacua,me impetijſſet:ſiquidem aliter iniuriã aggreſſus euadere minimè poſſet, poterit vtiq; aggreſſorem occidere, Bal.in l.1.C.vnde vi.nu.11 & inibi Bar.n.7.Ang in d.ver. & dictus Titius.Iaſ.in præcit.l.vt vim n.10.Bal.& Ant. de But. in c.olim.de reſt.ſpol.nu.35.quibus accedit Anau.in c.ſignifi caſti.el 2.de homic.col.antep.& nouiſſimè Ant.Gom.cap.3. delict.nu.22. ꝙ ipſe intelligo, tametſi ſecurè poſſet iniuriam euadere arripiendo fugam,ſicuti antè meminimus.

Ex quo etiam cõſtat minantem†occidi poſſe,ſi ſanè minæ 18
ad mortis occiſonẽ tendant: glo Accurſiana, quæ expreſſim hoc ipſum vult in l.1.C.vnde vi,rõnẽ ſumẽs ex tex.in l.1.C. qñ liceat ſine iud.ſe vindic.idem profeſſus Cur.conſi.20.col. 15.q.4.quam ſanè ipſe intelligo, qñ eſſet periculum in mora poſt minas,ſiquidem expectabat ſocios q̃ citiſſimè venturos: quo fit,cùm periculum ei immineret, poſſet occidere, quam ita adſtipulatur ſnĩam Anto.inibi in præcitato ca.cùm olim. ad fi.cui accedunt Aret.in §.ius autem gentium.Inſti.de iure natur.Iaſ.in d.l.vt vim.verſi.nunquid aũt præter ſolas minas. Ang.itidem aſſeuerat in l.quemadmodũ.de inoffi.teſtam.C. & in d.l.ſi adulterium cum inceſtu.§.Imperatores ff.de adul. Matth.in conſti.terminũ vitæ.no.6.fallen.15.Coiſ.idẽ profeſſus in ſing.metus.Hipp.ſing.640.Cardo igitur huius concluſioнis in eo verſatur:etenim propter ſolas minas minimè minãtem occidere poſſe,ni minæ ſint in percutiendi actu,vel periculum in mora eſſet,glo.in c.cùm dilectus,in verbo,violentia.quod metus cauſa.extrà.Bal.in l.metum. ad fi.C.eod. tit.itidem in l.fin.nu.4.ff.de hæred.inſt.& inibi Io. de Imola & huius ſententiæ authores habeo Abb.in c.1.de off.deleg.& inibi Fel.n.2.itidẽ in c.affecte mihi gladiũ.n.12. de præſump.

& in

& in c.ſicut dignum.nu.12.de homic.Mar.Soc.nu.38. in c.ad audientiam.eo.tit.Quibus accedit Io.de Plat.in §.ius autem gentium.nu.43.Inſt.de iure nat.Abb in c.ſcribã. de pręſum. & in c.quod dicitur.de verb.ſigni.Montal.in l.5.tit.13.par.2. ſed vt hic locus deinceps pondus fortaſſis non ſit tantæ difficultatis,intelligo vt paulò antè adnotauimus, qñ minans eſt in actu propinquo percutiendi longè quidem aliter,minantē occidere licet,ſicuti exiſtimat Bal.in tract.ſtatutorum,in verbo,pax.verſi.1.itidem in l.1. C.quando liceat vnicuique ſine iudice.& huius ſententiæ authores habeo Iaſ.in nu.13. in d. l.vt vim.& in l.1.num.46.ff.de offi.eius cui mand.eſt iuriſdic. Ang.in l.quemadmodũ C.de inoffi.teſt.Ant.Corſet. in ſing. incip.metus.Hipp.in ſing.640.& in pract.crim.§.diligenter. nu.87.& in l.1.§.prætereà.nu.22.ff.de quæſt.& omnium diligentiſſimè Matth.de Afflict.in conſtitu.Neapol.lib.1. rub.8. nu.52.ex glo.in c.cùm dilectus.verbo,violentiam. quod metus cauſa,apud quos huiuſmodi ſolutio ſatis conſtat.

Secundò ſubijciam intelligendam eſſe illam ſnĩam,ſi ſanè minator ſit ſolitus minas executioni mãdare,ex Ang.de Per. in cõſi.215.Anch.in cõſi.299.Chaſſæ.in conſue. Burg. in tit. *Dos droitz*.rub.3.§.1.fol.102.col.4.& gl.in præc.c.cũ dilectus.

Tertiò præmiſſa ſententia,quam modò explicuimus, etiã adnotationem meretur. Si ſanè minator ſoleat executioni minas mãdare,ſitq́; vir maxima potẽtia,iuris ſiquidẽ eſt præſumptio contra eum,vtpotè, ſubijciatur torturæ. huius ſnĩæ author eſt Spec.tit.de præſump.§.ſpecies.verſi.ſed pone.Alb. in l.metũ.quod metus cauſa C.quibus accedit Bal.Imo. in l. ſi.ff.de hær.inſt.Iaſ.in l.ſi.C.de ſer.fug.Feli.in c. cũ oporteat. nu.9.de accuſ.itidem in præcitato c.afferte.n.12.Abb.in præcit.c.ſcribã.nu.4.& huius ſnĩæ authores habeo Ange.& inibi Aug.Arimen.in tract.malefic.in verbo,fama publica. nu.39. Hip.in prac.crim.§.diligenter.nu.85.& eundẽ conſi.3. nu.3. Albertũ Bru.in tract.de indicijs.col.13.verſi. quæro vlterius. Steph.Bertrã.in conſi.1.nu.7.vol.1.& rurſus conſi.127.n.12. vol.2.& in conſi.293.volu.3.& hanc eſſe frequentiori doctorum calculo comprobatã ſnĩam profitetur Mar.Ant. Blanc. in reper.l.ſi.n.183.ff.de quæſt. extatq́; hodie regia l.60. ſtyli.

Ab eadem radice procedit, ꝙ non ſemel negotium nobis fuit,ex ſolis minis capitalem vtrique oriri inimicitiam, vt argumento optimo deſeruit text. in l.licet. in verbo, capitalis

ff.de

ff.de arbi.cuius meminit Chaſſ.loco paulò antè citato.n.11. quinctiã ex iniurijs verbalibus inimicitia capitalis naſcitur, ſicuti exiſtimat Bal.in c.veniens.ad fi.per tex.inibi ff.de iniu. Idem profeſſus Iaſ.in l.procuratoribus C.de procur.cui accedit Hip.in conſi.3.num.12.& in præcit.§.prætereà.num.23. Supereſt tandem,vt ad propoſitam quæſtionem reuertamur, & quaſi totius materiæ coronidẽ illud adijciã, in eo ſanè inculpatæ tutelæ moderamẽ verſatur,ſi incõtinẽti defendat ſe, iniuriã ſibi illatam propulſando l.1.C.vnde vi.& in præcit.l. vt vim l.3.§.cùm igitur ff.de vi & vi arm. extatque hodie regia l.2.tit.8.par.7.& l.3.& 4.tit.13.lib.8.ordi.Matt.in conſti. pacis cultum.Iac.Baul. loco iam citato:in qua controuerſia, quando dicatur incontinenti factum,explicèt gl.Cin.& Bal. in d.l.1.itidem Bal.in l.cùm antiquitas C.de teſta. Doct. cõi conſenſu in d.c.cùm olim.exiſtimantes incontinẽti fieri dici, ſi in ipſo flagrãti crimine propulſet iniuriã l.ſi ex plagis §.tabernarius ff.ad l.Aquil.l.2.§.cùm arietes ff.ſi quad.pau. Bart. in d.l.1.verſ.circa hoc vſque adeò celeritatem exigũt doct.ꝙ debet articulari & probari, aliàs minimè defenſio præſumitur,explicant doct.prçcitati,Ang.in trac.malef.par.& dictus Titius 3.col.& ver.debet fieri incõtinenti.Alij pleriq; in alia ſunt ſnia, ſiquidem exiſtimantes arbitrio iudicis hãc controuerſiã relinquẽdã eſſe,citati per Lud. Car.loco præcitato,nu. 108.apud quẽ plura extãt doctorum reſpõſa in hac ſpecie,& Abb.in præcit.c.olim.de reſtit.ſpol.Aug.ad Ang.nu.26.locis præcitatis. hodie tñ iudicantis arbitrio minime relinquitur, ſicuti exiſtimat Nun.Auend. loco præcit. ſed vtique ſi ſit in actu percutiẽdi,vtpotè,accepto inſtrumẽto,poſſum me defendere.Hip.in conſi.12.nu.42.Corſ.in ſing.ver.metus.Carr.in loco prçcitato,num.91.in ſacris initiato quomodo ſit conſideranda iſthęc defenſio,explicat l.16.tit.6.par.1. Ex his tandem † & illud libenter adijciam,qua ratione ſit conſideranda 20
hęc propriæ vitæ defenſio:ſiquidẽ vt immunis ſit,id exigitur, vt fiat ad defenſionẽ, minimè tñ ad vindictam, aſſeuerat Io. de Amic.conſi.77.Bart.& doct. frequentiori calculo in d.l.1. & l.vt vim.præcitatis, quo ſit teſtiũ teſtimonium debere cõcludere defenſionem neceſſariam fuiſſe, aliàs minimè concludit,profitetur Bar.in d.§.qui cùm aliter Bal.in l.1.col.11. ver.item tu aſſeſſor.C.de confeſ.& in l.2.C.de dona. propter nup.Io.de Amic.itidẽ profeſſus cõſ.77.Card.in cle.vnica, de

homic.

homici.q.26.poſt glo.inibi,& text.in 2.ſui parte, Roman.in ſing.28.Feli.in d.cap.ſignificaſti.ad fin.F or.in l.quemadmodum §.ſi nobis ff.ad leg.Aquil.text.in l.is qui aggreſſorem.& inibi docto.C.de ſicar.tametſi ex doct. catalogo hęc videtur paſſim recepta ſententia, tumen vt hanc opinionem multorum ab hoc æui ſeculo perſuaſione confirmatam,quaſi penitus friuolam conuellamus,aut certè labefactemus, altius res ipſa tota petenda eſt : ſiquidem minimè exigitur neceſſaria defenſionis probatio, cùm in defenſione inhęreat quædam qualitas neceſſitatis,ſicuti explicat Bar.conſ.incip.Quidam. Bal.in l.ſolam.ad fi.C.de teſtib.Corn.conſi.162.vol.1.itidē conſi.134.vol.3.Bal.conſi.211.vol 4.Deci.& Iaſ.in pręcitata l.vt vim.rurſus Deci.conſi.272.& conſi.53.Alexan.conſi. 109.vol.1.Ac deniq̄ue hanc profitetur magis communē Ludo.Car.in prac.crim.§.homicidium 6.nu.126.pag.401.Qui iſtis noſtris non eſt ſatiatus,videat ad ambas (vt aiunt) aures Carrerium inibi,apud quem de propriæ vitæ defenſione ple-
21 raq; extant cōmentaria.Hinc ēt† poterit pontificia conſtitutio in concilio Vienenſi,in cle.vnica,de homi.intelligi,ſi aliquis defendendo ſuum occidat inuaſorē,à labe irregularitatis immunis quidem eſt, tametſi olim in hoc negotio eſſent diuerſæ doctorum ſnię vtrique maximi nominis alteri ab alteris diſſentientes,vti explicat gl.in c.ſicut dignum.de homic.§. clericus in gl.magna.ad fi.& in c.de his.el 3.5.diſtin.& in cle. ſi furioſus.de hom.& nos paulò antè adnotauimus n.5.ſiqui dē glo.verbo, ſum.expreſſim intelligit tex.inibi minimè eſſe locū Dei conſtitutioni,ſi ſanè quis occiderit aggreſſorem patris,fratris, alteriusve cognati, alter mortem illius vitare nō valēs:etenim gl ibi excipit ab irregularitate occidētē aggreſſorē ſuū,aliter mortē propriā effugere nō valentem: dubioprocul prędicta cōſtitutio nō obtinet in eo, qui alterius mortē impediēs inuaſorē occidit.Et pro hoc intellectu authores habeo Card.q.28.inibi Abb.& pleriq; alij in c.ſi verò. in primo,de ſent.exc.col.vlt.itidem Abb.in c.clerici.in 1.de vita & hone.cler.Abb.in c.olim.el 1.de reſt.ſpol.nu.18.& in c.ſicut dignū.nu.14.de homic.Pau.de Caſt.in l.1.§ ius aūt gentiū ff. de iuſti.& iur.Iaſ.in d.l.vt vim.nu.30.ff.eo.tit. Steph.Aufr.in cle.1.de of.ord.reg.3.fal.5.Soc.in c.ad audientiā.de homic.n. 36.Villad.in tract.de irregularitate ca. de percuſſore.col.15. Fel.in c.dilecti filij.nu.14.de excep.glo.in ſum.23.q.8.quorū ſenten-

ſententia communi doctorum conſenſu probata eſt,tametſi ex pluribus difficultatem habeat:ſiquidem tex.in l.1.§. item diuus ff. de ſicar. vbi Iuriſconſ. refert homicidium illud eſſe impunitum, quod quis commiſerit aut perpetrauerit ad defenſionem propriam,vel ſuorum. Secundò communem ſententiam imperit,excõmunicatus non eſt,qui defendens conſanguineum,clericum percuſſerit,ſicut notat Innocen. Abb. Henr.col.2.Anch Fel.& plerique alij in d.c. ſi verò. de ſent. excom.imo idem erit in defendente extraneum ca.non inferenda.& c.fortitudo 23.q.3.c.dilecto.de ſenten.excommu.in 6.gloſſ. ad id pręſtantiſſima in ſum. 23.q.8.quibus in locis probatur licitum eſſe cuique proximum & vicinum, ac eadem ratione extraneum defendere ab iniuria inferenda, tex. in l.deuotum C.de metat.lib.12.cap.olim.in 1.de reſti. ſpol. & inibi itidem Abb.Henr.& doct.communiter in d.c.ſi verò, ex illo tex.ſumens rationem Bart.col.pen. & alij communiter,itidem teſtantur Iaſ.& Deci.in d.l.vt vim.& eſt text.in l. lex Cornelia ff.de iniur.& in l.2.& 3.ff.de liber.cauſ.text.in c.delicto.de ſent.excom.lib.6.& in pręcitato capit.non inferenda.& in c.fortitudo 23.q.3.cap.error.83.diſtinct.vbi quis poteſt repellere iniuriam inferendam vicino ſuo, vel proximo.Bald.6.q.Ang.nu.7.Iaſ.nu.26.in pręcitata l. vt vim Bar. in l.prohibitum.& inibi Plat.de iure fiſci,lib. 10. itidem in l. ſi quis in ſeruitute ff.de fur.& inibi Ange.de Peruſ.Bald.in l. 1.C.vnde vi.q.8.& inibi Petr.à Bellaperr.fin.col.Inno.in ca. ſi verò.in 1.de ſent.excom.col.1.& inibi Abb.q.ſi.& Fel.col. 2.Ana.in ca.1.de homic.q.8.Flor.in d.l.ſcientiam §.qui cùm aliter.Quòd ſi licet amicũ,agnatum,& patrem defendere,ita ſanè licebit filij inuaſorem interimere,aſſeuerat Bal.in d.l.1. col.6.verſ.expedita eſt gl.nam filius viſcerum pars eſt patris, ſiue & is naturalis ſit,ſiue legitimus: quia natura communis eſt l.hos accuſare §.fin. ff. de accuſ. & pleniori manu tradidimus de parricidiorum pœnis tractantes ſupra. Nec ciuilis conſtitutio poteſt naturã immutare, nec coarctare naturales ſtimulos l.amiciſſimos §. Lucius ff. de excuſat. tut. videmus etenim animalia filios tueri, ex quadã naturali iuſtitia inſita,quæ hoc dictat omnibus animãtibus, ac ferinis beſtijs. Ang.explicat loco pręcitato,in ver.& dictus Titius ſe defendendo.verſ.quęro,ſicut poteſt.Quod ipſe intelligo,ſiue ſit in patris poteſtate,ſiue non,profitetur etiam Angel.loco paulò

antè citato. Gand. in rub. de defenſ. à reo facta. Bonif. in rubr. quis poteſt aliũ defendere. apud quos id iure ſatis probatur.

Verum enimuerò ancipiti controuerſia definiunt doct. idē
22 eſſe in † filio naturali, ex Bal. in l. cum acutiſſim. C. de fideic. eiuſdem ſententiæ authores ſunt Bart. Bal. Iaſ. & Dec. in d. l. vt vim. in gl. & pro defenſione filij. Bald. idem aſſeuerans in l. raptores C. de epiſc. & cler. Salic. in l. vnica C. de raptu. virg. Anan. in ca. 2. de homic. Flor. in d. l. ſcientiam §. qui cùm aliter ff. ad leg. Aquil. pro qua omnium recepta ſententia allegat tex. in l. ſed ſi vnius §. quod dictum ff. de iniur. eſt text. ad id præſtantiſſimus in l. 1. §. item diuus ff. de ſicar. inibi, ſibi vel ſuis. glo. quæ expreſſim hoc ipſum vult in c. 1. §. ſi quis hominem. de pace tenenda. Inn. in d. c. ſi verò. de ſent. excom. Quibus & illud adijciam, vice verſa, filios omnino teneri parentes defendere; quin etiam non defendendo pœna afficiendi ſunt, vti conſtat ex l. vtrum ff. de parric. d. l. 1. §. item diuus. & inibi Iac. de Aren. idem adſtipulatur Bald. in d. l. 1. q. 2. & in præcitata l. cùm acutiſſimi. tametſi ſpurius ſit filius, dubio procul naturalem patrem defendere tenetur, & ex profeſſoribus noſtris hanc adſtipulatur ſentētiam Bart. in d. l. vt vim. & inibi Io. de Ana. in d. c. 2. Iſern. in præcitato cap. 1. §. ſi quis hominem. Cardin. in clemen. vnica, de homic. q. 28. doct. ferè omnes in locis paulò antè citatis, quin & in filio ſacris initiato, ſiue clerico, locum ſibi vendicat, vt explicat Abb. in ca. 2. de cleric. percuſ. Fel. in c. ſi verò. el 1. de ſenten. excom. Si ad amuſſim omnia declarentur, quæ ad apertiorem huius capit. reſolutionem pertinent, illud obuium erit: Si ſanè † quiſpiam clericum violentiam patientem minimè defenderit,
23 incidatne in irregularitatis labem? explicat Abb. in cap. ſicut dignum. de homic. & Iaſ. in præcitata l. vt vim. paſſimq; doct. in c. dilecto. & in c. quam te. de ſent. excom. in 6. & in excommunicationem incidere conſtat ex gl. in d. c. quantæ. peccatq; cùm poſſit defendere, & minimè fecit cùm poſſet ca. non inferenda 23. q. 3. Inno. in præcitato c. quantæ. Flor. in l. in lege §. quoties ff. ad leg. Aquil. ca. præcipimus 90. diſtin. c. nulli. 3. q. 1. Iaſ. in d. l. vt vim. Et ad eius ca. faciliorem intellectũ illud ſubijciã, amicũ † maxima amicitia coniunctom defendendum eſſe. Cuius authores habeo Bald. in præcit. l. vt vim. & Flor. in d. §. qui cùm aliter. Bar. in l. deuotum C. de meta. lib. 12. Hip. in l. 1. col. 4. verſi. ſecundo ex iſtis C. de rap. virg. Iaſ. omnium diligen-

Filios adſtrictos eſſe patrem defendere.

diligentiſſimè in l.1.de indic.vid.toll.Cor.conſi.204.volu.1. Alex.conſ.110.vol.7.Tho.Gram.cõſ.56.Hip.dilatãdo chartas plurimis remiſſionibus in conſ.16.& inibi explicat,an liceat amicos congregare, apud quos longa eſt huius quæſtionis diſputatio. Quibus admodum ſuffragantur verba Cice. lib.1.de Finib.bonor.& mal.Amicitiæ præſidium eſt firmiſſimum.& 2.de Finibus,Amicitia colenda eſt, ꝙ ſine ea tutò & ſine metu viui non poſſet,nec iucũdè quidem.Itidem in Lęlio in hæc verba ait,Amicitia nihil aliud eſt,niſi omnium diuinarum humanarumq; rerum cum beneuolentia & charitate ſumma conceſſio: qua quidem haud ſcio,an excepta ſapientia quicquam melius homini ſit dijs immortalibus datum. & rurſus in eodẽ Lelio, Amicitiam omnibus rebus humanis anteponamus:nihil eſt enim tam naturæ aptum,tam conueniens ad res,vel ſecundas vel aduerſas.Porrò in eodem Lælio,Quæ videntur vtilia,honores, diuitiæ, voluptates, & cætera generis eiuſdem, hęc amicitiæ nunquam anteponẽda ſunt,quocirca & abſentes adſunt,& egentes abundant,& imbecilles valent,&(quod dictũ difficilius)mortui viuunt. & 2. Offic.Rerum omnium nec aptius eſt quicquã ad opes tuendas ac tenendas,quàm diligi:nec alienius quàm timeri.& lib. 4.de Finib.Sine amicorum beneuolentia,nec in aduerſa, nec in ſecunda fortuna quiſquam viuere poteſt. & in Lælio Cic. ait.In amicitia omnia inſunt, quæ putant homini expetenda,honeſtas, gloria, tranquillitas animi atque iucunditas: vt cùm hęc adſint,beata vita ſit.& ſine his eſſe non poſſit.& Saluſt.in Catilina, veræ amicitiæ vinculum explicat huiuſcemodi Idem velle,atque idem nolle,hæc demum firma amicitia eſt inter bonos,inter malos autem factio eſt. & Cicero in Lęlio ait,de amicitia omnes ad vnũ idem ſentiunt: & ea potiſſimũ poſſet aſſignari ratio, ſiquidẽ magna amicitia cõiunctis,conſanguineis ęquiparatur,tex.eſt in c. Petrus. extrà de homicid. & in l. hęc autem §.non defendit ff.ex quib.cauſ.in poſſ.eatur.& in l.aut qui aliter §.ſi quis denuntiauerit. verſi. & ſi fortè ff.quod vi aut clã l.cũ alienã C.de leg. iuncto text. in l.in teſta.ff.de fideic.liber.Io.de Ana.in c.cũ dilectus.extrà de accuſ. vbi exiſtimat amicum poſſe agere pro iniuria facta amico,ſicuti coniunctus pro coniuncto.glo.in cap.requiſiſti. extrà de teſtam. quę expreſſim vult de legato facto clerico à ſuo conſanguineo, minimè quartã epiſcopo deberi, paríque

Amicitia quid ſit.

ratione derelicto ab amico, & adſtipulatur illud Prouer.18. Vir amicabilis à ſocietate magis amicus erit,quàm frater.gl. in l.2.C.in quib.cauſ.colon.vel cenſ.libr.xj.Andr. Barbat. in rep.l.cùm acutiſſimi 48.col.C.de fideic. vbi in ea eſt ſententia,appellatione ſuorum intelligantur amici magna amicitia coniuncti.glo.eſt in c.nonnulli.extrà.de reſcri. ad benefic. ſine mandato,& aliàs id minimè liceret. cuius meminit Abb. in c.dura.extrà de crim.falſi.idq; probat text.in l. quod ſæpe §.ſi quis amico ff.de contrah.emp.in ratione ſui.& eſt tex.ad id omnium præſtantiſſimus pro hac ſententia in ca. niſi ſpecialis.extrà de offic. deleg.vbi princeps propter amicitiã delinquentis pœnam vtique remittit,& inibi gl.expreſſim hoc ipſum vult, iudicem poſſe propter delinquentis amicitiã remittere eidem pœnam. Cuius meminit pro ſingulari Rom. in l.ſi verò §.de viro ff.ſol.matr.& omnium diligentiſſimè id explicat Dionyſ. Robinus, Tholoſanus in l. filiusfamilias §. diui ff. de leg. fol.48. & Didac. à Segura in l. Imperator ff.ad Treb.fol.62.Quibus etiam conuenit,ciuitatem ac rempublicam teneri homines ciuitatis defendere,aliàs in pœnam incideret:ſiquidem ratione iuriſdictionis ei incumbit defenſio:ſicuti in hac ſpecie exiſtimat And.de Iſer.in c.1.§. ſi autẽ omnibus.& inibi eius additio de pace tenen. in vſib. feud. col.1. & omnium diligentiſſimè Campeg.in deciſi.130.ſpeciali 13. ver.& prædicta faciunt.itidem ciuitatem teneri officialem ac iudicem defendere,explicat Campeg.deciſi.149.

Appellatione ſuorum amicos venire.

Ciuitas an teneatur ciues defendere.

Non leues ſolent oriri contentiones in hoc duntaxat tra-
25 ctatu, in ea quæſtione, fratrem † teneri fratrem defendere ad necem vſque, ſicuti in ea eſt ſententia Gandin. in titu.de defenſ.reo facta.Bonifac. eodem titu.quis poſſit alios defendere.verſicu.item ad defenſionem fratris. & inibi explicat, liceatne nepotes, auum,& auiam, & alios deſcendentes,aſcendentesve defendere,& Bald.in l.1.penul.colum.verſic. quæritur.& in l. data opera C. qui accuſ.non poſſ.quibus admodum conueniunt rationes, quas serioſè tradidimus ſuprà in capitu.22. de parricidiorum pœnis tractantes. Nec ſilentio illud præterire libet, fratrem fratri rixanti opem ferentem, minimè teneri ad delicti pœnam, ſicuti aſſeuerat Gandin.& Bonifac.locis præcitatis,& Bald.in d.l.data opera.Hippol.in l.fina.ff.de ſicar.itidem in l.1.C.de rap.virg.& in pract.crim. §.conſtante, tametſi liceat aggreſſorem ob tutelam vitæ occidere

cidere ſe defendendo, minimè tamen circunſtantem ac mediatorem (vt ita dicam) licet offendere. Ang. in dicto loco, & dictus Titius penul. colu. itidem in l. ſi cum ſeruo. ff. de iniur. Cępola in conſilio 33. Hippol. in l. de minore. in princip. ff. de quæſtion. explicant paſſim doctores in l. ſcientiam. §. qui cùm aliter. Boer. deciſ. 237. par. 2. 164. & 168. & 83. par. 1. Franc. Auiles fol. 225. in capitulis prætorum. Quod intelligendum eſſe exiſtimo, ni in vitæ periculo eſſet conſtitutus ac propriæ ſalutis, quòd ſi euadere minimè poſſit abſque eo quòd mediatorem interimat, optimo quidem iure poteſt, explicant Angelus in l. 2. C. de ſicar. Auguſtinus ad Angel. in d. gloſſ. & dictus Titius. Iaſon in d. l. vt vim verſicu. nunquid. Matth. in conſtitut. terminum vitæ. 10. fallentia. Cui quęſtioni & illa ſubijciam: Si ſanè † aggreſſor mediatore vſus fuerit pro clypeo, ſi aliter tutelam vitæ defendere non poterat, tametſi ab aduerſario interfectus ſit, reus homicidij minimè eſt, qui vſus eſt mediatore pro eius defenſione, text. eſt in l. is qui aggreſſorem. pręcitata. Decius in d. l. vt vim. Feli. in pręcitato cap. ſignificaſti. Corſetus in ſingulari, in verbo, metus. quibus accedit Thomas Gramm. in voto 28. Angelus Aretinus in quæſtione ab eo diſputata, incipien. Atholus Caium aggreſſus. & hanc profitetur communem Ludouic. Carrer. in pract. crim. §. homicidium. num. 174. Hinc appareet manifeſta ratio ad apertiorem capitis interpretationem: ſi † alter ex rixantibus interimat mediatorē (vt ita dicam) ac homicidij reus factus, minimè teneri pœna ordinaria homicidij, ſed vtiq; mitiori pœna ob culpam ſicuti in hac ſpecie profitetur Angel. in l. ſi cum ſeruo. ff. de iniur. cui accedit Cæpola in conſil. crimin. 23. & omnium diligentiſſimè Hippoly. in l. 1. C. de ſicar. & in l. diuus. & in l. de minore. 2. col. ff. de quæſtion. Pet. Girer. in ſing. 9. ex nouioribus Boer. deciſi. 83. numero. 3. par. 1. & 337. part. 2. Quam diſputationem & hi ſatis diligenter proſequuti ſunt, nos omittere hic poſſumus, id vnū addentes, quod maximè huic quæſtioni cōducit, nec aliquis nodus implicatior eſt in hoc duntaxat tractatu: Si ſanè dolus interueniat, & dolo mediatorem occiderit, vel aliàs inimicus fugā arripuit, & cū non poſſet ſumere pœnas ab inimico, ſuū occidat mediatorē, teneri vtiq; pœna delicti ordinaria, ni calor iracūdię eū immunē faciat, ſicuti in hac ſpecie explicat Lud. Carr. in prac. cri. §. homicidiū. 1. n. 62. &

16 (margin, beside "fuerit pro clypeo…") · 17 (margin, beside "ac homicidij reus factus…")

ſuffragatur Thom.Gram.in voto 23.& Abb.in c.olim.colu. 2.de reſcriptis.Hipp.in l.1.9.colu.ff.de ſicar.itidem in conſil. 118. Quibus & quaſi per tranſennam illud addam: Si ſanè mediator alicui rixantium,animo ſedandi rixam, iniuriam fecerit,immunem eſſe ab iniurię pœna, ſicuti in hac ſpecie exiſtimat Innoc.in cap.ſicut dignum.de homicid. Baldus in margarita ſua in verbo,vadens. & huius ſententię authores habeo Angel.in l.ſecunda. §.occiſore.ff. ad Syllanian. & paſſim adnotant Doctores in l.excuſantur.ff.eodem titulo.Cępol.conſilio criminali primo, qui pleroſque alios allegat. Quod intelligendum eſſe exiſtimo, ni dolo mediatorem rixãtem percuſſiſſet,ſicuti in hac ſpecie aſſeuerat Ang. & Cępo.locis pręcitatis.Itidem immunis eſſe mediator rixæ, qui pro defenſione aggreſſi aggreſſorem baculo vel haſta percuſſerit,ex qua quidem à vita diſceſſit, immunem eſſe à pœna homicidij ordinaria,ſicuti in ea eſt ſentẽtia Ant. Gomez. c.tertio delictorum,nu 21.ea vſus ratione, ſiquidem mediator animo nixus fuit pacem vtique facere, itidem conſtat ex perſonarum & inſtrumenti genere.

28 Verùm vt res apertiſſimè intelligatur,contẽdunt † aliqui ſocium teneri defendere ſocium cohabitationis, ac etiam itineris,ſiquidem communis cenſetur iniuria, teſte Cicerone pro Roſcio Amerino,In rebus minimis ſocium fallere turpiſſimum eſt, propterea quòd auxiliũ ſibi ſe putat adiunxiſſe,qui cum altero rem cõmunicarit.Itidem actione 5.in Ver. ſocij putandi ſunt,quos inter res cõmunicata eſt.Itidem pro Roſcio Amerino, Tecti ad alios eſſe poſſumus, ſocium verò cauere qui poſſimus?quam etiã ſi metuimus,ius officij lædimus.& 3.de Legibus idem exiſtimat text.ad id omniũ præſtãtiſſimus in l.item apud.§.tenetur.ff.de iniur.text.in c.hac ratione.23.q.3.& huius ſententiæ authores habeo Barto. in d.l.1.q.6.Boniſ.loco pręcitato.Io. de Arn.in probl.59.& in ſingul.97. tametſi in hac controuerſia, Socinus minimè in teſtem admittendus ſit,aſſeuerat Thom.Gramm.conſil.36. Aug.gl.& dictus Titius.quod etiã idem exiſtimamus in conſortibus, ſiquidẽ iniuria facta vni cenſetur facta toti cõſortio,profitetur Bar.in l.cùm ſcimus.col.2.C.de agri.& cẽſitis lib.12.Corne.conſ.107.vol.1.Panor.in c.cùm non ab homine.de iudicijs,verſ.& maximè.Flor.in d.§.qui cùm aliter. & nos alio fortaſſis loco pleniori manu explicabimus. Ad id

etiam

etiam pertinet quod & adnotat Bald. in l. 1. 6. q. C. vnde vi. Ang. de maleficijs in verbo, & dictus Titius. Carrerius n. 60. loco præcitato. pro quibus ſuffragatur text. in l. vnica. C. de raptu virg. & in l. raptores. C. de epiſcop. & clericis.

Cæterùm ancipiti quæſtione contendunt doctores, an liceat domino ſeruum, vel vaſallum defendere, ac abbati monachum, & vice verſa, explicat Bald. in d. l. prima quæſtione ſeptima. Florian. in dicto §. qui cùm aliter. Ang. & Gandi. in locis paulò antè citatis, idemq; eſſe exiſtimo in famulo mercede conducto: & antè negotiũ nobis fuit agentibus de pœnis mandantis cõmitti delictum, cùm & is de familia ſit, ac proinde viribus & poſſe domino tenentur ſubuenire, etiam cũ ſui corporis periculo, tex. celebris in l. 1. §. eodem autem. tecto. ff. ad Syllan. l. cùm dominus. eod. tit. Alex. poſt Bar. in l. 1. §. ſed licet. ff. quod metus cauſa. vſqueadeò vaſallus tenetur dominũ defendere: quod ſi non faciat, feudum amittit, etiam imminẽte periculo vitæ ſuę, aſſeuerat Bal. in c. 1. quib. mod. feud. amit. col. 4 idem profitetur Angel. in l. 2. §. occiſorem. ff. ad Syllan. quo in negotio plura extant doctorum reſponſa. apud Campegium in deciſione ſacri conſilij 130. ſpeciali 13. Bal. & Ang. in l. excipiuntur. ff. ad Syllanian. Bald. in ca. 1. de prohibita alien. feud. per Feder. itidem in c. 1. §. fin. poſt gloſ. hic finijt lex Corrad. Aretinus idem profeſſus in l. quidam. cùm filium. ff. de verborum obli. quarta columna. Alexander. in l. frater à fratre. ff. de conditione indebit. Verùm illi hanc quæſtionem non ſatis diſcuſſere. cùm tota ferè vtriuſque iuris ſchola in hoc cõſentiat: quæ ſanè quęſtio non ſolùm doctorum authoritate, verùm & ipſa ratione probabilior eſt: cui & illud adijciam, non ſolùm vaſallum teneri dominum defendere, quinetiam patrem domini ſub feudi priuationis pœna. Angel. explicat in l. 2. §. ſi pater. ff. ad Syllanian. Bald. idem exiſtimat in l. ſecunda. C. de infan. expoſ. Bal. in cap. ſecundo. de feudo ſine culpa non amittendo. Iſernia in d. §. ſi quis hominem. longè quidem aliter dominum domini ſui vaſallus minimè tenetur defendere. Baldus idem profeſſus in capit. primo, columna prima. Quibus modis feud. amtit. Doctores paſſim ex illo textu, ſumentes rationem in leg. ſi quis à liberis. ff. de liberis agnoſcendis, ſi tamen dominus feudatario mandaſſet, tenetur defendere, vti hac in ſpecie docet Baldus in cap. adhæc, de pace iuramen. firmanda. colu. 8.

 itidem

itidem in c.fi.ſi de feudo fuerit controuerſia Oldr.conſ.234. Baldus in margarita ſua verbo,vaſallus.apud quos pleraque id genus alia congeruntur, quorum omnium, ne chartę diſpendium ferant,conſultò miſſa facio.Explicat Carrerius in practica crim.§ homicidium.nu.52.cum alijs.

Rurſus vt ad propoſitam quæſtionem reuertamur, illud ſepiſſimè dubium exoritur, licere cuicūque extraneo etiam defendere ignotum,Bald.Bartol. & plerique alij in dicta l.vt vim.Felin.in pręcitato cap. quātæ. paſſim doctores in l.1.§. ſed & licet.quod metus cauſa.Bartol.in l.ſi in ſeruitute.ff. de furtis.ad finem.Florian.in dicto §.qui cùm.Innocen.& doct. communiter in dicto capitulo ſi verò.de ſentent. excommunic.Bald.in l.raptores.C.de epiſcopis & cleric.item in cap.fi. ad fin.de re iudic.Decius in d.l.vt vim. quòd ſanè ipſi intelligunt præcedente acclamando,Succurrite,vti explicat Barto. Bald.in dicta l.vt vim.itidem Bald.& Angel.loco præcitato, à quo intellectu ipſe libenter diſcedo:quippe qui exiſtimens contrarium,ſiue aggreſſus clamat, opemque petat, ſiue aggreſſor ſit laicus,ſiue ſacris initiatus,ſicuti explicat Io.Anan. in cap.1.de homicidio.Innocen.Abb.& Felin.in cap.ſi verò. in primo,de ſenten.excommunic. & nouiſſimè huic accedit ſententiæ Anton.Gomez.capi.3.delicto.nu.21.quorum opinio veritati magis fauet,& robore rationum ſuſtulciam: Siquidem aggreſſor offendit potiſſimum aduerſarium ſuum, itidem rempublicam, ac proinde quilibet de populo poſſet vtiq; iniuriam propulſare, eique reſiſtere. Vt ad præſentis quæſtionis ſcopum deueniamus, & conueſtiri poſſit iſthęc ſentētia, tali ductus ratione,tenetur quidem quilibet etiam non requiſitus ſubuenire proximo,ne damnum vel in bonis vel in corpore iniquè patiatur,Tho.vtitur hac ratione 22.q. 70.artic.1.& inibi Caiet.Martinus Aſpicue.in cap.inter verba.11.quęſt.3.corollari.63.

Ad id etiam conuenit adnotare, caſu quo aliquis ſit aſtrictus aliquem defendere,poſſit ne armis eum tutare, tametſi armorum vſus prohibitus ſit?& vtique licere: ſiquidem id licet, ſine quo illud expedire non poteſt.l.2.ff.de iuriſd.omn. iud.Decius in l.nō videtur.ff.de regul. iuris. & in hac noſtra ſpecie eſt glo.quę hoc ipſum vult in l. deſertorem.§.fin.ff.de re militari.Bar.eius meminit in prima conſtitutione Codicis:& huius ſententiæ authores habeo Anchar. in conſil.72.

Paul

Paul. de Caſtro in conſilio. 126. itidem Anch. in conſilio. 87. idem profeſſus Iaſ. in l. ſtipulatio iſta. ff. de verb. oblig. Alexã. in conſi. 115. vol. 3. quibus accedit Ang. de malefic. in verbo, & dictus Titius. penul. col. verſi. quidem autem ſi quis promiſerit. Et in hoc negotio illud adnotandum eſt: qui aſtringuntur perſonas defendere, teneri vtique res & bona, ſicuti pleniori manu trademus in cap. ſequenti, & explicat Lud. Carr. nu. 69. in pręcit. §. homicidium.

His autem præmiſſis, vt ad inſtitutum redeamus, hinc & illa ſolennis quęſtio definiri poterit: Si quis pollicitus ſit quempiam defendere, & eum, qui a damno commodè potuerat illęſum alterũ ſeruare, & defendere, minimè ex hoc teneri ad illati damni reſtitutionem, etſi grauiter peccauerit, maximamq; dãni dati culpam cõtraxerit. niſi quis ex officio publico teneatur criminibus, & iniurijs obuiare, aut teſtimonium dicere, quia in teſtem ad iudicium iuſſu iudicis vocatus fuerit: Priori etenim caſu contra legem charitatis tantùm, ſit poſteriori verò contra legem iuſtitiæ commutatiuę quarũ prior obligatio nõ inducit reſtitutionis neceſſitatem, ſed poſterior: ſicuti in ſpecie quam tractamus, tradidere eleganter Thom. & Caiet. 22. q. 62. artic. 7. Alexand. de Ales. 3. parte. quęſ. 87. Adrianus quolibeto 11. quæſt. prima. idem in quarto ſententiarum tractat. de reſtitutione. q. prima. ad finem. Syluester verbo, reſtitutio. 3. quæſt. 5. Ioannes a Medina de reſtit. quæſtione 9. vbi teſtatur hanc eſſe communem Theologorum ſententiam: ſed quid ſi quis promiſerit defendere, & defendens paſſus extitit intereſſe, & damnum, an teneatur defenſus ad damna? Bart. in l. quoniam multa. in fin. C. ad leg. Iuliam de vi publica. exiſtimat teneri.

Ex prima huius capitis radice tractari commodè poterit, quod † quis ſi poſſit abſq; proprio periculo efficere, tenetur 29
alterum ab iniuria defendere, non tantùm iure pontificio, ſed vtique etiam Cæſareo, tex. in cap. quantę. & inibi gloſſa. de ſententia excomm. & in cap. dilecto. eod. titu. lib. 6. cuius & Iaſon. meminit in conſil. 86. lib. 3. ſed vtique & iure ciuili: quod probatur à contrario ſenſu. & in l. culpa caret. de regu. iuris. ff. & huius ſententiæ authores habeo Albertus in l. metum. §. ſed licet. ff. quod metus cauſa. Decium in capit. primo de officio delegati. colu. 3. Fortun. Garſ. noſtræ tempeſtatis facilè principem in l. vt vim. ff. de iuſtitia & iure. ad finem. &

omnino

omnium diligentiſſimè Io. Igne. in l. 1. §. ſerui appellatione ff. ad Syllanianum. n. 125. Grattum in cõſ. 1. n. 47. & ex Theologis hanc ſententiam omnino profitetur Adrianus quolibeto 1. art. 2. col. 4. tametſi quo ad ius ciuile contrariũ communiter receptum ſit ex l. 1.. §. ſed ſi in eo. ff. ad Sylla. gl. in d. l. culpa caret. & in d. c. 1. & in l. metum. §. ſed licet. ff. quod metus cauſa. Bart. Iaſ. & Decius in præcit. l. vt vim. & inibi Bald. itidem in d. l. 1. q. 8. & Decius in d. l. culpa caret. & huius ſententiæ fuit Bartol. & Alexand. in dicto §. ſed licet & in l. prima. §. ſi in eodem. ff. ad Syllanianum. Anchar. in c. dilecto. de ſenten. excomm. in 6. Bart. & Hippol. in l. vtrum. ff. de parricid. Salicet. & Hippolyt. in l 1. C. de raptu virginum. & omnium diligentiſſimè Ludouicus Carrer. in practica crimin. de homicidio §. 4. nume. 19. & in §. 6. num. 63. qui dilatando chartas quampluribus remiſſionibus profitetur hanc communem. ſed prior ſententia veritati magis fauet. Siquidem iure ciuili qui alterum ab iniuria non defenderit, non ſit puniendus, cùm poſſet commodè id facere, ſaltem pœna ordinaria criminis regulariter: nihil omnibus tenetur quis alterum ab offenſa & iniuria defendere lege charitatis & iuſtitiæ præcepto: non tamen tenetur id gratis agere, tex. eſt ad id celebris in l. ſi pater. §. 1. ff. de donatio. vbi Iuriſconſultus ſcribit, iuſtam eſſe in hac ſpecie laboris mercedem. Idem notat Adrianus loco præcitato, quolibeto primo, articulo ſecundo, columna tertia: cui nec admodùm inuitus accedit nouiſſimè Ioãnes à Medina in Codice de reſtitutione ſpo. 25. colu. 12. pro quibus adſtipulatur text. in l. 4. §. ſi tibi iudicium dedi. ff. de conditione. ob turpem cauſam. & in l. ſolent. ff. de præſcript. verbis. quibus conſtat, nec repeti poſſe quod datum eſt ob indicandum ſeruum fugitiuum, aut furem, imò ex pactione & conuentione poſſet peti, actionemq; ad exigẽdum dari: & nihilominus lege iuſtitię, item charitatis pręcepto tenetur quis furem indicare: quemadmodum adnotant paſſim doct. in c. qui cum fure. de furtis, & in c. dilectus. de exceſſibus prælat. gloſ. & Bart. in l. ciuile. C. de furtis. adnotant noſtræ claſſis doctores in ca. Nero. 13. diſtinct. quo ſit minimè teneri quem gratis facere id, quod ratione præcepti ad iuſtitiam pertinentis agere tenebatur: cui rationi reſpondendum eſſe cenſeo, id procedere in laboris mercedem, ita tamen vt ex mora non dati ſtipendij opus hoc pium minimè impe-

impediatur,cum & poſt pręſtitum auxilium iudex alterum cogere debeat ad ſolutionē iuſtę mercedis. Ex quo quidem quaſi ex eodem ſtipite plures iuris appēdices ac reſolutiones colligi poſſunt,& primo minimè teneri quempiam, ſi forte fortuna ſciat alicui necem præparari,tametſi reuelauerit,iure Cæſareo pœna afficiēdus eſt,explicat Iaſ.poſt Bal.in prę citata l.vt vim.tametſi in labem peccati incidat nō propalan do,explicat Bar.in d.l.vtrum.cui accedit Pan.in l.fi.C.de his quibus vt indignis.Hippol.in d.l.vtrum.text.eſt in capitu.de forma.22.quęſt.5.& paulò antè meminimus,quaſi per tranſennam quod longo ſubſellio tractauerimus, illud peculiari conatu agere conſtituimus.

Ad id etiam pertinet, ſubditos † adſtrictos eſſe principem 30
ac patriam ſuam defendere, & tenētur delicto obuiare aliàs in lęſę maieſtatis crimen inciderent:in ea eſt ſententia Bar. in d.l.vtrum.itidem in l.1.§.fin.de iuſtit.& iure. Ang.de malefic.in verbo,*che y tradito la tua patria.* Bonifac.loco præcitato,& omniū diligentiſſimè Fel.in d.c.1.Abb.pen.col. in c.1. de reſt.ſpol.aliàs pœna vltimi ſupplicij afficiendus eſſet reus criminis.Bar,loco præcitato,Alexan.poſt Bart.in d.§.occiſorum l.1.ad Syllan.Abb.in d.c.1.Gemin.in c. negligere.2.fol. 6.Ang.loco pręcitato,& inibi Aug.itidem Ang.in l. pater.ff. de parric.Sal.in l.quiſquis.§.id quod.ff.ad legem Iul.maieſt. tametſi ab hac ſententia diſcedat Bal.citatus per Ang.& Fel. locis præcitatis,exiſtimans pro ſola ſcientia in crimine lęſę maieſtatis neminem eſſe vltimo ſupplicio afficiendum. Ob quam quæſtionem ac opinionem profitetur,Bar.animam in tartaris cruciari,& Bal.accedit Hip.in d.l.vtrū.& inibi Alex. poſt Bar.Salic.Fel.& Hippo.locis pręcitatis.Anan.in rub.de patribus qui filios diſtrax. & eſt text. ad id præſtantiſſimus in capitul.ſi quis Papa.76.diſtinct.vbi reuelanti machinationem contra Papam præmium cōceditur,quibus accedit Baldus in conſilio 34.volum.3. Specul.in titul. de legat.§.iuſta. verſic.quid ſi potui.Decius in conſil.11.& in dicta regula,culpa caret.& in præcitato capit.1. Quinque tamen ſunt caſus, in quibus ex ſcientia quis tenetur, quos congerit Campeg. in deciſ.centeſima quinquageſimaquinta,verſi.ad quartam. & in 13. ſpeciali. & caſu quo teneatur, exigitur vt iſthęc ſcientia ſit probabilis, nec vtiq; ſufficeret ſolius vnū dictum: id vnum addens clericū teneri proditionē regis & patrię reuelare,

uelare, intelligens vendicare ſibi locum in patre ſpirituali, cōpatre & parrochiano. Quibus & illud adijciam: Si ſacris initiatus, tametſi proditionem reuelare teneatur, ſi reus criminis ob clerici cauſam ad ſanguinis pœnam punitus ſit, incidatne in irregularitatis labem? explicat Abb. in c. 1. de reſtit. ſpol. & in c. Petrus. de homic.

Alius etiā hac in quęſtione ſubijcitur caſus, in atrocibus ſanè criminibus prorſus homines adſtrictos eſſe propalare, ac obuiare delicto, ſicuti exiſtimat Bal. in c. 1. de offic. deleg. & Bar. in precitata l. vtrum. itidem in extrauag. quoniā. titu. qui ſint rebelles. in verbo, totius fidelitatis.

Hinc & illud ſobijcitur, Si ſanè dux belli, non vtique obuiaret delicto militis, vel verſa vice, omnino teneri, vti hac in ſpecie explicat Campeg. in deciſ. 130. 13. ſpec. verſ. & prædicta faciunt. Mattheſi. in not. 265. quibus nec admodum inuitus accedit Cur. in conſi. 41. Fel. & Abb. in c. Petr. de homi. & Butrig. in præcit. c. quātę. de ſenten. exco. Rom. conſi. 127. idemq́ue profeſſus Bal. & Iſer. in c. 1. §. ſi quis hominē. de pace tenen. in vſib. feud. Gandin. in rub. de indicijs dubitatis. 9. indicio. & Hippol. omnium diligentiſſimè in præcitata l. 1. §. occiſorum. ff. ad Syllanianum.

Cęterùm huic loco conuenit ad eiuſdem regulę ſenten-
31 tiam expendere, ſitne † iudex adſtrictus, ſi ſanè videat hominē interfici & inſultari, obuiare delicto, aliàs criminis reus ſit, ſicuti in ea eſt ſētētia Bal. in d. l. illicitas. §. veritas. itidem in l. nullus. C. de ſum. Trin. verſi. item nota. & in l. 1. §. qui ex. ff. de offic. præfe. vrbis. Is idē in l. ſi ſeruus. ff. de noxal. & ſeriosè id explicat Paris de Puteo in tract. ſyndicatus, in verbo, negligentia. verſi. qualiter. & in verbo, reſiſtentiā. Hippol. pleraque id genus alia congerens in conſil. 126. & nouiſſimè Nunius Abendanius de exequendis mandatis regis c. 22. nu. 1. quod ipſe intelligendum eſſe exiſtimo, in iudice aliove ſuperiori, qui dolo ac ex conſulto deſinat obuiare. ſicuti authores habeo huius ſententiæ, Fel. in c. 1. de off. deleg. & in pręcitato c. quantæ. Ang. in l. 1. C. de Nili aggeribus non rumpen. & Dec. in d. l. culpa caret. & in præcitato ca. 1. & Iaſ. in d. l. vt vim. & Andr. de Iſer. idē exiſtimat in c. 1. §. ſi quis hominem. de pace tenen. in princ. & illa iudicis negligentia dolo comparatur, c. ab eo. & inibi gloſſ. de appellat. libr. 6. notatur in l. mancipia. C. de ſer. fug. & in l. eos. §. fin. C. de appell. tametſi in præ-

in prǫlato non obuiando delicto pœna afficiendus eſt, ſicuti exiſtimat glo. in d.c.1.& in c.ea quæ.de offic.delega. Ancha. in cap.clerici.de immun.eccle. Quid etiam ſi quis prohibens, & quiſpiam alius prohibitioni obuiaret, in labem criminis incidat, explicat Nicolaus Plobius in tractatu de irregularitate.regula 20.& 21.& Felinus loco præcitato. Quæ omnia intelligenda eſſe exiſtimo, & eò tendit iſthęc communis ſententia Canoniſtarum, teneri quem obuiare delicto, ſi ſanè commodè poſſet ſine vitę ſuæ periculo, ſicuti exiſtimat Hoſtien. in capi.ſolet.de ſententia excommunica.& Bald. idem profeſſus in l.1.colum.3.C.de ſeruis fugit.itidem in cap.2.de vita & honeſtate cleri.idem profitentur Felin. & Decius locis paulò antè pręcitatis, pręſertim Decius in d.l.vt vim verſicu.ſucceſſiuè.

Quibus & illud adnotandum eſt, an in dubio dolus præſumatur in hac noſtra ſpecie, ſi ſanè quiſpiam non obuiaret delicto? explicat Abb.& Felin.in pręcitato cap.quantæ.& in pręcitato capitu. 1. Hæc ſunt, quę ſeſe obtulere, quo ad propriam vitę defenſionem, nunc quo ad rerum tutelam aliqua prænotanda ſunt.

Qui hominem occiderit non ad proprię vitę neceſſariam defenſionem, ſed ad patrimonij & rerum tutelam, immunem eſſe ab homicidij pœna & irregularitatis labe, tenet gloſſ. & ibi Bart.in l.vt vim ff. de iuſtitia & iure.gloſſ. quæ expreſſim hoc ipſum vult in l.itaque.in verſicul. latronem ff. ad legem Aquil.ca.2.ibi, te tuaque liberando.& doctores paſſim id adnotant de homicid. Itidem doctores in ca.ſignificaſti.el 2.eodem tit.extatque hodie regia l. 4. titul.13.lib.8.ordin. & l.1. titu.17.l.4.fori.& l.3.tit.8.part.7 & ibi nouiſſimè Greg.Lop. Bart.in l.1.nu.2.& 7.C.vnde vi.itidem in l.furem. nu.2.ff.ad leg.Cornel.de ſicar.glo. accedit huic ſententiæ in l.aduocati. ver.vitam.quam ibi ad id multum adnotat Bal. C. de aduoc. diuer.iudic. Itidem in l. ſuis nummis C. de oper. liber. idem in l.2.C.de cōſt.pec.quibus ſubſcripſere Io.de Anan.in pręcitato c.2.& in c.perfodiēs. de homic.& huius ſentētię authores habeo Card.in cle.1.de homic.Aret.conſ.80.n.8. Hip.in conſi.4.nu.8.& 22.& omnium diligentiſſimè in l.furē. nu.3. ff.de ſica.Iaſ.in prin. Inſt.de act.n.69.Dec.in pręcit.l.vt vim. nu.31.Chaſſ.in conſuet.Burg.in tit. *des iuſtices*. rub.1.§.5.fol. 42.col.2.nu.11.qui dilatando fimbrias, & implendo chartas

remiſ-

remiſſionibus hanc declarat quæſtionem. Matthæ. Afflict. in conſtit. Neap. lib. 1. rub. 13. nu. 20. & Epiſc. Callaguar. Bern. Diaz de Luco in reg. 507. Mattheſi. not. 134. & nouiſſimè F. Franc. à Victoria in relect. de Indis ſiue de iur. belli. num. 4. quia licitum eſt cuicunque defendere proprias res, & ad earum neceſſariam defenſionem hominem inuaſorem occidere: nempe eo caſu, quo res aliter defendi non poteſt ab inuaſore, gl. Bar. & doct. in l. furem. de ſica. tex. optimus ad hoc in l. 1. C. vnde vi. & inibi Bar. itidem Bart. & doct. in l. vt vim ff. de iuſt. iur. gl. in c. 1. §. ſi quis hominem. de pace tenen. & eius violat. Ang. idem profeſſus in l. quoniã multa C. ad leg. Iul. de vi pub. Hip. in d. l. furẽ. nu. 5. regia l 4. *de los homezillos*. lib. 8. ord. l. itaque §. lex duodecim tab. ff. ad l. Aquil. & in ca. 3. ad ſi. de homic. quibus authoritatibus cõſtat licitum eſſe occidere furem diurnũ, ſi ſe telo defenderit: quo fit pro defendẽdis rebus, pro capiendo fure, ne cum rebus aufugiat, licitũ erit eundem occidere: & huius ſnĩæ fuit Chaſſ. in conſuet. Burg. rubr. 1. §. 5. ver. quæro quomodo. nu. 11. pertinentq; ad hoc plures authoritates, quarũ meminit Chaſſæ. inibi: quã opinionẽ eſſe cõem de iure ciuili aſſerunt Iaſ. & Dec. in l. vt vim. Iac. Baul. in l. capitalium §. famoſus ff. de pœn. fol. 5. & 6. doct. in c. 2. & in cap. ſignificaſti. de homic. Mattheſi. not. 134. Aret. conſi. 80. Cæp. conſi. 29. Pan. & Anan. in c. ſuſceptum. de homic. itidem in c. clerici. lo 2. de vita & honeſt. gl. in ſum. 23. q. 3. Fel. in c. ſi verò. de ſent. exc. Lud. Car. in prac. cri. §. homic. 6. nu. 29. tradit Iaſ. Inſti. de act. in prin. num. 69. Bern. à Luco in reg. 507. tametſi contrariã profiteatur cõem Fel. in c. 2. nu. 4. de homi. His ſanè præmiſſis, plura, quæ iuris vtriuſq; interpretes varijs propoſitis diſtinctionibus adducũt, aliquot iuris propoſitionibus in hũc modũ cõplectar, intelligendo ſanè cõem opinionẽ tãetſi vis illata ſit, vtpotè ædificãdo, cõſtruẽdoq; domũ, ſiquidẽ iure & lege reſiſti põt, text. ad id celebris in l. ſi vitẽ §. ad ianuã ff. qđ vi aut clàm. tex. eſt in l. de pupillo. in §. meminiſſe ff. de no. ope. nũ. & doc. vtriuſq; claſſis paulò antè præci.

Secundus ſubijcitur caſus, cõi conſenſu recepta ſententia intelligẽda eſt, & ſi vis turbatiua alicui inferatũ, text. ad id elegans in l. 4. §. cùm gñaliter. & in l. cùm fundũ. & in l. 1. in §. vt vim ff. de vi & vi ar. Bar. huic accedit ſniæ in l. 1. §. hoc interdicto ff. de iti. act. priu. Tertius ſubijcitur caſus, hanc defenſionẽ ad necẽ vſq; licitã eſſe, nõ ſolùm ob patrimonij & rerũ tutelam,

lam,ſed vtiq; pro dignitatis & officij defenſione,tãetſi ex interuallo hoc fiat,aſſeuerat Bal.in rep.l.1.nu.60.C.de vi. tex. ad id apertiſſimus in l.apud Labeonẽ.in §. adijcitᷓ ff. de iniur. Quartò ad latiorem intellectum iſtius concluſ.& illud adnotationẽ meretur,hãc rerũ & patrimonij defenſionẽ ad homicidiũ vſq; licere,ẽt amicos cõuocando vicinosq́;, qui quidem poſſunt optimo iure expellẽtẽ me à poſſeſſione mea propulſare,ac ẽt in eũ impetere,ſicuti aſſeuerat Bart.in l.deuotũ C. de meta.lib.12.& in l.prohibitũ C.de iu.fiſ.lib x. cuius meminit idẽ profeſſus Corſ.in ſin.ver.defenſio.el 2. quibus accedit Alex.in cõſ.119.col.2.vol.7.Hip.in ſing.456.Iaſ.in l.vt vim. ff.de iuſt.& iu.n.30.& Ant.Gom.c.3.delictorũ.n.21.& Abẽd. in diction.ſuo ad leges regias, quẽ admiſcuit trac. de exequẽ. mãd.regis,in ver.*amparanca.* Cæterũ in rapiente bona exigitᷓ actus rapiendi,vtpotè iſthæc defenſio licita ſit l.3.tit.8.par.7. inibi,*amparãdo ſus coſas que le tomaua por fuerza*,an proinde ſicuti pro defenſione perſonæ licet occidere,itidẽ pro defenſione rerũ?cõis eſt teſte Iaſ.col.5.in d.l.vt vim l.4.tit.13.lib.8.ord. Car.in prac.ver.homic.n.29.quo fit,per has regias leges ſnĩa Inno.intelligitur in ca.ſi verò.in 1.de ſent exco.ſi ſanè eſt in dubio, velit me percutere nec ne,immunis ẽſt eum occidens. Quintò & illud adnotationẽ meretur,ad hãc rerũ tutelam licitã eſſe defenſionẽ,tãetſi ex interuallo fiat,exiſtimat Bar.per text.inibi.in l.3.§.cũm igitur ff.de vi & vi ar. Iaſ. in pręcir.l. vt vim.Mattheſi.in conſti.Neap.incip.pacis cultum 20.no.7. caſu,idq́; licere de poſſeſſione derícto ad decem annos vſq; ſe defendere,probat Bal.in l.fi.C.de his qui à non domino.Bar. Bal.in l.1.C.vnde vi.quibus accedũt Bar.& Alex.in l.fi.C.vti poſſ.Gand.in rub.de defenſ.à reo facta.Bonifac.in rub. de inſul.& percuſ.3.col.ver. & prędicta vera. Quod quidem adeò intelligendũ eſſe exiſtimo ẽt in ſola detẽtatione rerũ,tex.ad id celebris in l.colonus ff. de vi & vi arm. Sextus ſubijtur caſus,hanc rerum defenſionẽ licitã eſſe,quouis modo res fuerit iniuſtè occupata.glo.& inibi doct.in l.1.§.vim vi.ff.de vi & vi arm.tametſi prorſus cõtrariũ exiſtimet Bart.in d.l.1.C.vnde vi.q.6.tametſi ab hac ſnĩa prorſus diſcedãt doct.Canonici,ac ciuili Philoſophię in albo primariæ doctrinæ poſiti, & hi exiſtimantes contrariũ eſſe iure pontificio interioriq́; foro,ſicuti opinatur.Panor.Anan.Fel.nu.4.in c.2.de homic.quo in loco profitetur frequentiori doct. calculo receptam ſententiam:

Pro rerũ tutela, an liceat aliquẽ interimere.

quibus

quibus accedit Dec.in præcitata l.vt vim.& Io.de Anan.in d. ca.2. & inibi aſſeuerat id ſeruari in terris eccleſię ſubiectis in foro adhuc ciuili:quod exiſtimat pro ſing.Fel.ibi,quo fit iure Pótificio pro rerum tutela minimè licere quempiam interficere,ni vitæ proprię ac rerum periculum immineret, vtpotè ex d.c.2.conſtat:& ita intelligit tex.illum Abb.ibi,& gl.in ſum.23.q.3.ſiquidem tunc dubio procul iure Pontificio licita eſt iſthęc defenſio:quibus accedit Nic.Plob.in tract.de irregul.37.irregularitate.Io.And.in d.cle.1. in nouella de homic.Imò erit idem iure Canonico exploſa quorundam ſententia,in d.ca.2.cùm ſanè abſque expreſſa authoritate minimè ſit conſtituenda differentia inter ius Canonicum & ciuile: & propterea ſicut iure ciuili licet cuique res proprias defendere,ita & Canonico,vt probat tex.in d.cap.olim.in 1.de reſt.ſpol.tametſi nõnulli Doctores.in c.2.de homic.per text. inibi velint conſtituere diſcrimen maximum in hac controuerſia inter ius Canonicum & ciuile,quos pleniori manu ſequitur Lud.Carr.in pract.criminali §.6.n.30. Poſtremò neque defendi poterit quod alij probare conantur,exiſtimãtes hanc defenſionẽ ac occiſionẽ vſq; licitã eſſe in foro exteriori, non aũt conſciæ iudicio,ſicuti hac in re ſenſit gl.in princi.23. q.3.not.Abb.Anan.& Fel.in d.c.2.itidem Abb.in c,olim.col. 7.paulò antè citato. & nos in eadem palæſtra luſuri certandi occaſionem nacti, longè lareq; publicè legendi munere ſubeundo in c.ſi verò.de ſent.exc.in 1. adnotauimus:ſi non licet pro defenſione rerum aliquem occidere in diuino iudicio,eadem ratione non licebit in exteriori humano:ſiquidem occiſo iniuſta ex Dei & naturę inſtituto poteſt licere in iudicio exteriori,vel lege humana,atq; ideo non placet hęc dñia.Iaſ. & Deci.in d.l.vt vim.eam ſequi videantur,ſed & Caiet. in 2. 2.q.64.art.7.defendere conatur multis rõnibus,adhuc in aïæ iudicio licitum eſſe hõem priuatum occidere pro rebus defendendis.Contrarium ſanè pluribus iuribus,& rõnibus,authoritatibuſque magis probabile quibuſdam viſum eſt: & ſi hęc defenſio rerum ad mortem vſq; iure nrali non liceret,fieri tñ poſſet,vt lege humana nõ puniať in exteriori iudicio, ſaltim pœna ordinaria,atq; in hũc ſenſum poſſet defendi, ꝙ à doct. proximè noïatis adnotatum eſt.Itidem hanc defenſionẽ iuri nrali cõtrariã eſſe,atq; iure diuino & humano,probat tex. in d.c.2.de homic.Quo conſtat aggreſſoris occiſionẽ licitã eſſe, qui

qui ſe & ſua ſimul defendebat:& pro huius concluſionis enucleatione iura, in quibus de defenſione fit mentio, ſunt vtiq; adnotãda,vt inde lector opinionẽ amplectatur, quæ veritati magis faueat:cui accedit ſinĝ tex.in l.itaq; ff.ad l.Aqui.ibi, ſeruum latrocinantem inſidiantem mihi. & ibi, aduerſus periculũ naturalis ratio permittit ſe defendere.Adnotãda vtiq; ſunt verba illius tex.in dictione, ſe. & rurſus in dictione, mihi.& tex.ad id præſtantiſſimus in ca.interfeciſti. extrà de homi.ibi,te tuaq; liberãdo.& ad id adnotat ibi Ab. duo copulatiuè exigi,ꝙ quis ſe ſuaq; defendat,neq; vtiq; vnũ ſufficere.ſ. rerũ ſuarũ defenſionẽ,vel ſui defenſionẽ: & inibi profitet̃ illũ tex.ad id neminem ante eum adnotaſſe,tametſi gl.in c.23.q. 3.in ver.fugiens.ante Abb.ita illũ tex.intellexerit,neq; vtiq; deſeruire videri,quæ cõmẽtatores adnotãt,ꝙ inibi copulatiua ponatur pro diſiũctiua,vt arg.optimo deſeruit tex. in c. verũ. extrà de iureiu.vbi eccleſia à iuramẽto extorto vitæ metu & rerũ abſoluit.Nihilominus tñ explicant ibi doct.ſufficere iuramentum extortũ fuiſſe metu periculi rebus inferẽdi. Quo fit copulatiuã reſolui in diſiunctiuã,ſicuti exiſtimat Abb.in c. ex parte.el 1.de reſcr.Bart.in l.1.& ibi Iaſ.col.2.vbi pleraque id genus alia congeſſit ff.de iuſt.& iur. quibus vtiq; accedo in ſpecie illius tex.in c.verùm.coniũctam (ſi opus ſit) aliqñ pro diſiuncta accipi,vt in c.quẽadmodũ.in gl.ver. quãuis ff.de iureiu.ſed in ſpẽ c.interfeciſti.mihi alia mens eſſet:& ratio,quã ẽt defendit Baulẽ,in rep.l.capitaliũ §.famoſos ff.de pœ.fol.5. col.2.ad fi.eò maximè tẽdit, quia in re ambigua verbis edicti ſeruiendum eſt l.1.§.is qui nauem ff. de exercit. & huic ſñiæ accedit Bald.in l.1.ver.tertio quęritur C.vnde vi.& Rochus de Curte in rep.c.fi.de conſuet.col.22.nec vtiq; deſeruire videntur ea, quæ pro cõi conſenſu recepta ſententia adnotant doct.ex illo iuris adagio,quo vulgò circumferri ſolet,bona & res vitæ æquiparari, ex glo.communi conſenſu approbata in l.aduocati C.de aduoc.diuerſ.iud.quam adnotat Bald. in l.2. C.de conſt pec.& Catel.Cotta in dictione pecunia.tex.eſt in l.illicitas §.nec tenens ff.de offic.pręſid.& pleraque id genus alia nos adnotauimus aliàs. Cui dubio procul facilis eſt reſponſio:ſiquidẽ non eſt par ratio defenſionis rerũ & perſonę, arg.tex.in l.ſancimus C.de ſacroſ.eccleſ.& in l. in ſeruorum. ad.fin.ff.de pœn.l.iuſtiſſimè ff.de ędil.edic.l. in pecudum ff.de vſur.rebus digniores ſunt perſonæ §.fi.Inſt.de iuſt.& iure. &

Copulatiua an pro diſiunctiua ponatur.

Obiectionis reſponſio.

Iacob. Baulem loco præcitato pleniori manu id explicat.

Secundum fundamentum. Secũdò huic opinioni adſtipulatur, ꝙ vita hoïs ſit pretioſior rebus c.ſuſcepimus.de homic.l.ſancimus C.de ſacroſ.eccle.d.ca.2. ſed ſicuti quis tenetur plus ſeipſum diligere quàm alterũ ita par eſt,ꝙ teneatur plus diligere proximum, quàm proprij patrimonij defenſionẽ: & deniq; maiorẽ debet habere rationẽ vitæ alterius, quàm proprij patrimonij. Quo fit minimè licitum eſſe pro rebus defendẽdis aliquem occidere, *Tertiũ fundamẽtum.* ex Fortunio in d. l. vt vim. Tertiò idẽ vlterius coadiuuatur ratione tex.in ca.3.de homic. cuius hæc ſunt verba ad interpretationẽ legũ ciuiliũ,quibus permiſſum eſt furem nocturnum occidi,nõ ſic diurnum:hoc eſt enim, inquit, quod ait,ſi orietur ſol ſuper eũ:quia poterat diſcernere,ꝙ ad furandum, non occidendum veniſſet,& ideò non debet occidi: hactenus diuus Augu.ſuper Exod.c.84.q.in vetus teſtũm.lib.2.ex quo deducitur furem diurnũ occidi non poſſe, niſi ſe telo defendat: quia manifeſtum eſſe poteſt,ꝙ nõ acceſſerit ad occidendum, ſed ad furandnm: ergo pro rebus defendendis non po- *Quartum fundamentum.* teſt quis licitè occidi. Quartò, hant eandem ſnĩam probat tex.ad id præſtantiſſimus in ca.ſi quis aliũ.de pace ten.& eius viol.in vſib.Feud.inibi,vitã ſuã defendẽdo,exploſa interpretatione glo.ibi,quæ in errorem cęteros attraxit,intelligendo ſanè idem de rebus,tex.celebris in l. ſciam §. qui cùm aliter ff.ad l.Aquil.ibi, qui cùm aliter ſe defendere non poſſet: annotando ibi verbum,ſe.tex.in l.vt vim.ibi, iure hoc euenit,vt quod quis ob tutelã corporis ſui fecerit, iure feciſſe æſtimetur,pondero ibi corporis ſui,de rebus aũt minimè,tex.in d.l. itaque ff.ad l.Aquil.ibi,ſeruũ latrocinantẽ inſidiantem mihi. & ibi,aduerſus periculum naturalis ratio permittit ſe defendere.adnoto dictionem,ſe,& dictionem mihi,tex.in l.ſed etſi quẽcunque ff.ad leg.Aquil.l.ſi furẽ nocturnũ ff.de ſicar. ibi,ſi parcere ei ſine periculo non poteſt c.ſuſcepimus. de homici. tex.in cle.vnica.eo.tit.dilatat chartas pluribus remiſſionibus Iaco.Baullẽ in l.capitalium §.famoſos.fol.5.& 6.ff.de pœn. *Quintum fundamentum.* apud quẽ longa eſt huius quæſt.diſputatio. Quintò,hæc eadem ſnĩa probatur ratione,qua S.Tho.vtitur 2.2.q.64.art.7. ex diuo Augu.in lib.1.de libero arbitrio: Quomodo,inquit, apud diuinam prouidentiam liberi ſunt à peccato, qui pro his rebus,quas contemni oportet,humana cæde polluti ſunt? Igit non licet ꝓ rebus defendendis aliquẽ occidere: ipſe verò

S.Tho.

S.Tho. huic rationi ſatisfacit, aliquam quæſtioně tractans in reſponſione ad 1.dũ inquit, authoritatē Aug. accipiendã eſſe in eo caſu, quo quis intendit hoīem occidere pro his rebus tpalibus, non tñ cum quis agit, vt ſe & ſua defendat. Poſtremò, tenetur quis dare ad ſubueniendum proprias res ca. paſce fame morientem 85. diſt. quaſi videtur præferri vita pximi proprijs rebus: ergò tenebitur quis proprias res dimittere, q̃ pro eis defendendis vitam proximi adimere. His verò rōnibus Caiet. in d. arg. 7. rñdit cōcedens, teneri quem potius diligere, & rationē habere vitæ, ꝙ proprij patrimonij in communi, non autem in particulari caſu: & ideò non tenetur quis omittere defenſionē rerum, quæ ſibi propriæ ſunt propter vitam alterius cōſeruandã, niſi itidē eſſet particularis caſus, quo propter alterius extremã neceſſitatē incũbet eidem vitæ alterius tutela, vt in præcit. c. paſce fame morientē. Rurſus Pōtificia conſtitutio, quæ cōem opinionem adiunat in d. ca. 2. de homici. nec obſtare videtur præcipuè huic paradoxo noſtro: ſiquidem exiſtimo eã daciſionē intelligendã fore, vt nō excludatur defenſio rerũ abſq; periculo perſonæ, etenim in prima illius c. parte, rñſum eſt non licere cuiquam furem occidere, cũ abſq; occaſione capi cũ rebus poterat: poſteriori autē parte deciſum extat licitã eſſe occiſionē, vbi aliter fur capi nō poterat, q̃ per occiſionē: atq; ideò dũ ibi dicitur, te, & tua, eſt text. ille intelligēdus alternatiuè, te, vel tua, ſi aliter capi non poterat: quem ſenſum tex. ille inibi inſinuat, ſenſitque ibi Felin. Poſttemò, nec obſtat ratio deducta ex cap. paſce. quippe quæ obtinet, cùm eſt in extrema neceſſitate, quã ipſe aliter vitare minimè valet, q̃ ex rebus meis, q eo caſu teneor largiri eleemoſynam: longè quidem aliter in hac ſpecie, qui meas res inuadit, nullam vitæ neceſſitatē patitur, vt ipſe tenear dimittere proprias res, potius q̃ occidere inuaſorē eas defendens, explicat Syluest. verb. excōicatio q. 6. Et huic obiectioni reſpōdet, ſecutus communem idem ſentire videtur Caiet. d. arti. 7. & hic memoria erant repetenda, quæ nos tradidimus. c. fures. ad finem: Ex quo præmiſſa communi ſententia, non licere quempiam occidi pro defenſione rei, quæ modici valoris eſt, ſicuti notat Mattheſil. not. 135. Abb. & Felin. in d. cap. 2. Iaſ. & Gomez. in princ. de action. Inſtit. nu. 55. Hippol. in d. l. furem. num. 8. ff. de ſicar. argum. tex. in l. ſi ex plagis §. tabernarius ff. ad l. Aquil. Ex quo & illud annotationem meretur,

eſſe † irregularem clericum, qui pro neceſſaria rerũ defenſione hoiem occiderit: quod, vt quibuſdã placet, probatur in ca. 2. de homic. & in c. ſuſcepimus. eo. tit. Abb. & doctores in d. c. 2. Nic. Plob. de irregularitate, reg. 37. Syluest. verbo, bellum 2. §. 7. Marian. Soci. in c. ad audientiam. de homic. nu. 40. Villadiego de irregularitate, c. de percuſſore. col. 14. quorum opinio frequentiori doctorũ calculo recepta eſt, tametſi hæc ſnĩa minimè probetur, in d. ca. 2. multominus in d. c. ſuſcepimus. Quo caſu maximus exceſſus contingit defenſionis rerũ, cuius rõne nõ potuit illud homicidium neque ob defenſionem perſonæ nec rerum à culpa excuſari, ſaltem ea, quę ſufficiens ſit ad irregularitatem, vt gl. Abb. & doct. inibi tradidere: quãobrem hęc opinio cõis non põt habere certam authoritatem ex prædictis iuris Põtificij deciſionibus. Poſtremò, mihi magis placet immunẽ eſſe ab irregularitate, eum, qui ad neceſſariam rerum defenſionem furem aut raptorem occiderit, in his caſibus, in quibus ea occiſio licita eſt, conſtat ſiquidem ex eo, ꝙ hoc homicidiũ priuatum ſit, & nullam culpam habeat, ex quo nulla oritur irregularitas: quia occidens aggreſſorem rerum & perſonæ, irregularis non eſt d. c. 2. nec itidem occidens furem nocturnum, cui ſine periculo parcere nõ poterat d. c. 3. neque itidem occidens furem diurnum, quis ſe telo defendit, vt in eo. ca. conſtat. His etenim caſibus non contrahitur irregularitas ex priuato homicidio, nulla alia ratione, niſi quia occidens nullam contrahit culpam in hac priuata occiſione: quamobrem vbi defenſio rerũ iuſtam facit occiſionem priuatã, conſequens erit non contrahi irregularitatẽ.

SVMMARIVM.

1 *Furioſum nequaquam puniri oò delictum ab eo perpetratum, quin liber ſit abs delicti commiſſi pœna, ac ab irregularitate.*

2 *Medicorum iudicio relinquitur, an quis furioſus exiſtimetur, furoremue ſimulet.*

3 *Furioſum incitantes, vt maleficium perpetretur, delicti reos factos eſſe conſtat.*

4 *Habens dilucida interualla, cenſetur furoris tempore deliquiſſe, ni aliud probetur.*

5 *Nobilitatem non eximi, furore ſuperueniente.*

6 *Vt criminis reus immunis ſit, probare furorem debet.*

7 *Crimen ante furoris tempus committens, furore affectus, pœna corporali afficiendus non eſt.*

Qui

8 *Qui ſemel furoris morbo laborat, ſemper æſtimatur furioſus.*
9 *Teſtes ſufficere ſingulares in furoris probatione.*

Reſponſum Clementis 5. in Concil. Vienenſi, in cle. vnic. de homic. nouo ſenſu declaratũ eſt, & quædam annotata ſcitu non indigna. Cap. XXIX.

PLerunque in controuerſiã incidit quæſtio, qua de iuſtitia legũ dubitatur, & præſertim earũ, quæ †pœnã innocenti ac furioſo ob culpã vel crimen infligunt, & iuxta ipſius iuſtitię æquilibrium, furioſum nequaquam puniri ob delictum, & crimen ab eo cõmiſſum furoris tẽpore. vbi hac in ſpecie Modeſtinus ita ſcriptũ reliquit in l. infans. ff. de ſicar. infans vel furioſus ſi hominem occiderit, lege Cornelia non tenetur, cùm alterũ innocentia conſilij tuetur, alterum facti infelicitas excuſat, probat text. celebris in l. illud. ff. de iniu. c. illud. 15. q. 1. l. ſed etſi quęcunq;. §. 2. ff. ad l. Aquil. l. pen. §. vlt. ff. de parric. l. fi. ff. de admin. tut. l. diuus Marcus. ff. de offic. præſid. ex illo tex. ſumens rationem: ſiquidem ſatis furore ſuo punitur. l. pen. §. fin. ff. ad l. Pomp. de parric. text. in l. quod infans. ff. de rei vendic. tex. in concilio Vienenſi Clementis 5. in cle. vnica. de homic. & frequentiori doct. calculo approbata eſt iſthæc ſententia locis pręcitatis, extat hodie regia l. 9. tit. 1. par. 7. & l. 15. tit. 1. par. 1. & nouiſſimè Anton. Gom. tomo 3. delictorũ. c. 1. nu 70. & Greg. Lop. in præcit. l. 9. in verb. loco. Quod intelligendũ eſſe exiſtimo in eo, qui furoris morbo laborat: ſiquidẽ in eo neq; dolus neq; culpa cadere poteſt. l. fi. tit. 1. par. 1. explicat diligenter Soc. conſi. 47. vol. 3. & Greg. Lop. in d. l. fi. etiã ſi matrẽ occiderit, vti argumẽto optimo deſeruit text. in d. l. pen. §. vlt. quibus ſuffragatur illa ratio viua & expirans: quia delicta abſq; vllo conſenſu cõmitti nõ poſſunt. l. 1. ſi quadr. paup. fec. dic. furioſo equidem nullus eſt conſenſus. l. 2. C. de contrah. emp. & vẽd. quo fit furioſum pari poſſe iniuriam, minimè tamẽ facere. d. l. illud. etenim quod per furioſum fit, perinde eſt ac ſi caſu, ſine perſonæ miniſterio ſit factũ. text. eſt in l. fin. ff. de admin. tut. vnde ſi damnũ aliquod cuipiam faciat, minimè teneri cõſtat ex d. l. ſed etſi quęcunq;. §. 2. rurſus adſtipulatur ratio: furioſus ſatis ſuo furore punitur. l. diuus. ff. de offic. præſid. Conuenit in hac controuerſia, quod diligenter adnotat Iaſ. in l. 1. §.

1 *Furioſus an ob delictum puniatur.*

Furioſus ſuo furore ſatis punitur.

adipſcimur.ff.de acquiren.poſſ.nu.9. Decius in regul. in negotijs contrahẽdis.ff.de reg.iur.nu.3. doctores in l. ex facto. ff de vulgari & pupil.Bald.in l. humanitatis.C. de impuber. & alijs.Bald.& Aluarotus in c.1.anille,qui interfec.fratr.Domi.ſui.Barbat.in c.Raynutius.de teſtament.cum fact:imbecillitas furioſum excuſet,præcitata l.diuus, & dicta l. infans. clementina vnica,de homicid.cap.aliquos.cap.nec his.capit. ſi quis inſaniens.15.quæſtione prima.quia furioſus mortuo comparandus eſt,teſte Bald.in dicta l.humanitatis.Explicãt Doctores in l.ſi quis alicui. & in l.ſi per epiſtolam.ff. de acquirenda hæreditate.doctores in l.diuus.ff. de offic. prçſidis. in conſilio 99.num.15.vol.2.& mortuus corporali pœna afficiendus non eſt, teſte Cyn.in l.2.C. qui teſtamenta facere poſſunt.Dilatãt chartas pluribus remiſſionibus noſtrę claſſis viri in l.furioſum. qui teſtamenta facere poſſ.C.explicat Iaco.Baulem,in repetitione l.capitalium.§. famoſos.15. limitat.ff.de pœnis.Ludouic. Carrer. in practica crimi.§.homicid.6.nu.13.apud quos longa eſt huius quęſtionis diſputatio.Omittendum illud non eſt,mente captos, ac furioſos ad ſecuritatem proximorum pertinere, ſicuti, conſtitutiſſimum eſt ex d.l.diuus.quæ lex ſumpta fuiſſe videtur ex legibus Platonis,qui lib.11.de Legibus,in hanc ſententiam ſcribit: Nemo furioſus palàm in vrbe, ſed furioſum propinqui domi,quomodocunque poſſunt, cuſtodiant: quòd niſi fecerint,mulctãtur:Siquidem in l.diuus. puniuntur propinqui, qui negligenter furioſos obſeruauerint:& vt obiter agam,ea verba,quibus furioſi ad agnatos,& gentiles deducũtur,ſumpta ſunt ex legib.duodecim tabul.ſicuti apud Tullium cõſtat, lib.Rhetoric.1.ad Heren.itidem libro de Inuentione.

Ex quibus ſatis ſuperque conſtat furioſum liberum eſſe ac immunem à delicti commiſſi pœna. Quod intelligendum eſſe exiſtimo, ſi ſanè crimen commiſerit durante furore. Cardo igitur dubitationis in eo verſatur, ſi dilucida interualla habeat,commiſitque delictum tempore ſanæ mentis,huius criminis reus afficiendus eſt pœna,vt quilibet alius tex.ad id celebris in præcitata l.diuus.verſic.ſi verò, & hodie extant in hac ſpecie præcitatæ leges parrit, ex eo quòd conueſtiri poſſet,furoris morbo laborans dilucida habeat interualla tempore quo eſt ſanę mentis. optimo quidem iure teſtamẽtum facere poteſt,& quemlibet alium contractũ vltro

citr-

citroq; obligatorium, tex. ad id celebris in l. furioſum. C. qui teſt. fac. poſ. inibi glo. & cõmuni doct. voto recepta ſententia, tametſi regulariter furioſus teſt. fac. non poſ. & inibi Iaſ. n. 1. tex. in §. item furioſi. Inſt. quibus eſt permiſ. fac. teſt. l. filiusf. §. Marcellus. ff. de teſtam. extatq; hodie regia l. 13. titu. 1. par. 6. & omnium diligentiſſimè Rod. Suarez in allegatione 1.

Ex quibus & illud conſtat furioſum liberum eſſe ab irregularitate, tametſi hominem occiderit, aut mẽbro mutilauerit, tex. in d. clem. vnica. de homic. multiſque authoritatibus pręcitatis probatur, cui etiã adſtipulatur illa ratio. Ignorantia, quæ priuat vſu rationis, excuſat omnino ab irregularitate, præſertim illa, quæ ab homicidio procedit: quo fit, vt ſemper ad irregularitatẽ contrahendã ex homicidio ſit neceſſarium quòd id contigerit ex vſu rationis, quẽadmodum ex dicta conſtitutione vnica, de hom. deducitur, & inibi eius interpretes hoc ipsũ ſenſerunt, notatq; optimè in hac ſpecie Alphõſus à Caſtro vir acutiſſimo igenio, ac pręſigni eruditione præditus lib. 2. de poteſtate legis pœnalis, c. 14. verſicu. 1. & principalis concluſio. igitur, furioſus hominem occidẽs irregularis nõ eſt, quippe qui nullum habeat vſum rationis: & ideo inuoluntaria eſt omnino ea actio, deniq; abſque vllo cõſenſu procedens, ab omni culpa immunis eſt. Quibus & illud adijciã, an dementina excuſet ſe explicant doct. per tex. inibi in l. aut facta. §. euentus. ff. de pœnis. vbi Bart. Bonif. in tract. maleſ. in rubr. de homic. ad fin, & rurſus in rub. de inſul. & percuſſ. in fi. itidẽ, an inſania excẽſet? traditur in cap. ſi quis inſaniens. 25. q. 1. & Bonif. vbi ſuprà quòd ambæ excuſent dementia & inſania, aſſeuerat Soc. in conſil. 65. vol. 1. vbi etiam de fato, phrenetico & iracũdo principaliter eodẽ iure diſputari poterit criminis reis. Et vt rẽ ab origine pãdã, duo ſunt genera largorum ex Cicerone, libro Offic. 2. quorum alteri prodigi, alteri liberales, & hinc largitio, quæ ſignificatur immodica liberalitate. Ideo & Auſonius in egloga de vita humana largitorem vſurpauit pro prodigo, vbi ſcribit:

Vitam parcus agas auidi lacerabere fama
Et largitorem grauius cenſura notabit.

Et virg. libro 2. Aeneidos.

Larga quidem ſemper Drance tibi copia fandi.

Et Suetonius idem ſcribit in Auguſto, Plautus in Epydicho Moſtellaria Rudente, Iulius Cæſar lib. 1. Commenta-

riorum belli Gallici, Tullius in Oratione pro Sexto Roſcio Amerino, & Lucretius lib.5.

Quando omnibus omnia largè
Tellus ipſa parit.

Quibus ſic perpenſis ancipiti quęſtione contendunt Doctores, an prodigus immunis ſit delictum committens? tradidit Baldus in dicta l.furioſum. profeſſus puniendum eſſe, gloſſa in l.ſi quis in tantam.C.vnde vi.Nicolaus de Neapo. in l.prima.ff.de curatore furioſo. Bartolus & alij in l.is cui bonis.ff.de verborum obligationib. Et inibi Imol. Angelus & Baldus. Angelus in tractatu maleficiorum, verbo, ſcienter. verſiculo quod in prodigo. Angelus in l.Fulcinius.§. adeò.ff. ex quibus cauſis in poſſeſ.eatur. Et Iaſon in dicta l.is cui bonis. Decius in l. furioſi.ff. de regulis iuris. Tametſi aduerſari videtur illud tritum iuris adagium, Prodigus, cui bonis interdictum eſt, criminis reus à pœna immunis ex eo eſt, quia intellectu & ratione caret: ea ductus ratione, contrahere nec teſtamētum condere poteſt.l.is cui bonis. de verborum obligationibus.ff. Et inibi paſſim adnotant Doctores.l.is cui lege.ff.de teſtament.l.furioſi.ff.de regulis iuris. vbi Conſultus ita ſcriptum reliquit: Furioſi, vel eius, cui bonis interdictum eſt, nulla voluntas eſt. Et maximo apice deſeruire videtur text.in l.is cui.§.finali ff. de tutoribus, & curatoribus datis ab his. Et argumento optimo deſeruit textus in l.certi condictio.§.quoniam. ſi certum petatur.ff. quibus conuenit §.adeò.l.Fulcinius.ff.quibus ex cauſis in poſſeſſionem eatur. Et ferè tota vtriuſque iuris ſchola in hoc conſentit. Et denique gloſ.ſuffragatur huic ſententiæ in præcitata l. ſi quis in tantam.C.vnde vi.in gloſſa magna, verſiculo ſexto.de furioſo. Cuius meminit eam dicens ſingularem Angelus de Perusio in l.ſi quis pro eo.de fideiuſſoribus. ad finem.ff. ipſe tamen contrariam ſentētiam veritati magis fauere exiſtimo, quę non tantùm authoritate, verùm & ipſa ratione probabilior eſt. Et de hoc diſputare aliquos miror, cùm pluſquàm manifeſtum ſit, prodigum criminis reum puniendum eſſe. l.is cui.§.diuus.ff.de tutorib.& curatoribus datis ab his. vbi Iuriſconſultus ita ſcribit: Nam æquum eſt proſpicere nos etiam eis, qui quoad bona ipſorum pertinet curioſum faciunt exitum: & ex illo tex. ſumens rationem Bar. in l.is cui bonis.ff.de verb.oblig. ad fin.q.pen. & inibi Paul. de Caſt. ad fin.

fin.& Iaſon col.octaua,numero 17.Et plerique alij in ea ſunt ſententia,prodigum delinquentem, nec vtique à pœna immunem eſſe. Itidem Bartolus in l. ſi quis in tantam C.vnde vi.tertia.columna.& inibi Salicetus numero ſeptimo, & paſſim Doctores id adnotant. Et huius ſententiæ authores habeo Baldum & pleroſq; alios in l.furioſum. qui teſtamenta facere poſſunt.C. Angel. de Peruſ. in præcitato §. adeò.l. Fulcinius.quibus ex cauſis in poſſeſſionem eatur. Angelus de malefic. in verbo ſcienter & dolosè. folio.48.verſ.quid in prodigo.& eius additionator expreſſim idem adnotat.

Prodigus delinquēs nec à pœna immunis eſt.

Cæterùm tametſi minimè cenſeatur iudicium prodigum habere, id quo ad alienationem adminiſtrationemque honorum cēſetur, longè quidem aliter quo ad delinquendum, ſiquidem criminis reus factus,integra perſona, & cuius libet delicti capax cēſetur,ac ideo pœna delicti ordinaria afficiendus eſt,textus eſt in l.is cui.§. diuus.ff. de tutorib. & curatoribus datis ab his.ad id multum notant illum tex. Doctores paulò anteà citati.Et omnium diligentiſſimè Guil.Magn.in dicta l. furioſi. numero 20.ff. de regulis iuris. vbi etiam exiſtimat prodigum reum periurij factum vtique puniri. Et pleniori manu itidem explicat,numero decimoſeptimo,quo in loco ad ambas (vt aiũt)aures,an prodigus criminis reus obligetur, & quando is furioſo ęquiparetur, inibi numero 25. explicat Baldus in l.furioſum.C. qui teſtam. facere poſſunt. Angelus in l.Fulcinius.§.adeò. præcitata. & hanc profitetur eſſe communem Cagno.in l.furioſi.numero decimo quinto. ff.de regulis iuris.& inibi Decius numero 6.tametſi ad mortem vſque puniri non poſſet,aſſerit ibi Moline.communem. à priori tamen ſententia non diſcedo, quippe qui exiſtimem eam veritati magis fauere. Siquidem prohibitio legis probibentis prodigum obligari, minimè trahitur ad obligationem ex delicto, vel quaſi, quin ipſe puniatur, ſi deliquerit. Et huic ſententię accedit gloſſa in dicta l. ſi quis in tantam. tertia quæſtione.& inibi Bartol.columna tertia. & frequentius inibi Doctores.Itidem Bartol.in dicta l.is cui bonis.columna.vlt.verſicu.quæro nunquid prodigus delinquendo. & inibi Paul.de Caſtro ad fi.& Alexā.& Iaſon. ille columna 4. verſ.quæritur etiam.hic col.8.verſic.ſecundo quærit. & Ang. in dicto §.ad finem.Et huius ſententiæ authores habeo Paulum Caſtrenſ.conſilio 182.in cauſa, quæ vertitur. columna. vlt.verſi.

vlt.verſi.neque obſtat ſtatutum.volum.1.Alexan.conſi.24. opportunè.columna 2.volum.1.& iterum conſilio 89.volu. tertio. Decius in l.furioſi. colum.2.ff.de regulis iuris. Stephanus Bertran.conſilio 248.Donat.numero octauo. volu. 1.& eſt text. ad id præſtantiſſimus in l. apud Iulianum.ff.ex quibus cauſis in poſſ.eatur.ab.Alex.allegatus. Cuius meminit Iaſ.§.omnium.Inſtit.de act.col.8.& eſt text.in l.ſed ſi ex parte.§.quanquam.ff.quod cum eo.

Quibus & illud adijciam ad intellectum regiæ conſtitutionis 55.in Taurino conuentu lata,qua ſancitum eſt,coniugem minimè poſſe cōtrahere abſque mariti conſenſu:quam intelligendam eſſe exiſtimo, niſi vxor deliquiſſet. Siquidem ex delicto obligatio naſcitur,vt Inſtit.de obligation.quæ ex delicto naſ.Et ne iſthęc delicta remaneant impunita,conſtat vtique vxorem obligari ex delicto: profitetur Raphael in l. more.& inibi Alexander col.5.itidem in addition.ad Bartol. ff.de acquirenda hæreditate. idem ad Bartol.in l. apud Iulianum.§.vlt.ff. quibus ex cauſis in poſſ.eat. & huius ſententiæ fuit Iaſon in l.ſi vnus.§.pactus ne peteret. col.9. verſic. ſextò limita.ff.de pactis.itidem in §.omnium.col.8.Inſti.de actionibus & ſeriosè id explicat Andreas Tiraquelcs, pleraque id genus, alia congerens in legibus connubialibus in gloſſa 3. numero 146.

Secundò ad regiam cōſtitutionem ſubijcitur intellectus: Si ſanè alienatio vel contractus prohibitus ſit vxori fauore alterius,tunc equidem, ſi vxor delinquat, vel quiſpiam illorum,minimè alienat in præiudicium alterius, textus eſt ad id celebris in l. ſi finita.§. ſi vectigalibus.ff. de damno infect. inibi Bartol.col.vlt.& in l.Statius.§.vltimo.ff. de iure fiſci. & in præcitata l.ſi quis in tantam. & in l. quæcunque.ff. de bonis damnatorum. Quibus in locis profitetur in hac ſpecie conſuluiſſe,cui accedit Bald.conſil.215.proponitur.ad fi.vol. 2.Franciſ.Aret.conſi.14. viſo & diligenter. colu.4. verſiculo ſicut enim vaſallus.Et huic ſententię adſtipulatur ratio: nemo iure ſuo priuari debet ſine ſuo factoq; aut culpa.l.id quod noſtrum.ff.de reg.iur.c.quę in eccleſiarum.de conſtitut.cum pleriſque alijs vtrobique adductis. Rurſus vulgò circunferri ſolet pœnam ſuos authores ſequi, nec vtique alios progredi.l.ſancimus.C.de pœnis. & inibi gloſſa quæ niuibus Hybernis crebri iota iura allegat pro hoc iuris adagio. Quo fit,

bona

bona conſtante matrimonio acquiſita communicari inter virum & vxorem, vt in l.1.§.vlt.& in l.2. pro ſocio. regia l.46. titulo.28.par:3.& l.6.tit.10.parte 5.minimè vxorem relinquendo præiudicare marito in his bonis, ſibi quiſitis, conſtante matrimonio. Quod conuinci poſſet ex l.res vxoris.C. de donat.inter virum & vxo. qua quidem conſtat virum delinquendo non præiudicare vxori in rebus ei donatis: Siquidem, nec ipſi viro licet bona cõſtante matrimonio, acquiſita alienare. Sed tunc demum cùm fecerit ex cauſa abſque fraude, & dolo, iuxta leges regias, ac municipales, & conſuetudines. Quod tradit Ioan.Lop.in c.per veſtras. de donat. inter, §.66.nume.24.& 25.l.4.titulo.4.libr.5.ordin. & l.205. inter ſtyli leges. Et plerique alij in ea ſunt ſentẽtia, quos omnium diligentiſſimè congerit Didacus à Couarruuias Archiepiſcopus ſancti Dominici, libro 3.variarum reſolut.capitul.19. nume.2. Quæ omnia eò tendunt ad intellectum regiarum conſtitutionum præcitatarum. Siquidem alter coniugum delinquendo minimè poteſt alteri præiudicare in bonis quę ſitis conſtante matrimonio.

Illud etiam prætermittendum non eſt, mente captum criminis reum à pœna criminis immunem eſſe, ex text. & eius ratione in l.tam dementis.C. de Epiſcopali audientia.l.2.ff. de teſtamentis.§. item furioſus. Et inibi gloſſa expreſſim hoc ipſum vult, Inſtitu.quibus non eſt permiſſum facere teſtamentum. Quibus mirum in modum adſtipulatur textus in authentica, vt hi qui obligant ſe hab.res minorum.in §. conſideremus.collatione 6.quem text.ad id adnotat Baldus in l.ſed & milites.§. iam autem.ff. de excuſatione tutorum. itidem eius meminit in l.amiciſſimos.§.1.eodem titu.& in l. 2.C.de curat. furioſi. itidem Baldus in l. humanitatis.C.de impub.& alijs. Quo fit, cùm furioſo æquiparetur, immunis erit à delicti pœna. Et huius ſententiæ authores habeo Imol. in l.ex facto.ff.de vulg.& pupil.Fulg. conſilio 80. Alexander conſilio 54.& 140.vol.1.Et rurſus conſ.85.viſo themate.& conſilio 85.viſis dubitationibus.vol.2.& conſilio.3.breuiter. vol.6.Soc.idem profeſſus conſilio 47.facti narrati.col.2.vol. 3.Corn.conſilio 22. col.2.vol.3.Pau.Pariſi.in conſ.100.vol. 2.numero 1.& conſil.88.nume.38.vol.3.Iaſ. pleniori manu in l.patre furioſo.numer.3.ff.de his qui ſunt ſui vel alieni iuris. Et omnium diligentiſſimè Franciſ. Curtius Iunior in

Mente captus à pœna immunis ſit.

conſi.51.num.6.And.Alcia.in l.1.nu.59.ff.de verb.obl.Quibus accedit Marcus Anton.Babier.in §.item furioſi.num.28. Inſtit.qui teſtam.fac.poſ.Eaque mihi opinio probabilior videtur,quam etiam competi eleganti ſubtilique diſputatione Ioan.Igneum defendere in l.3.§.ignoſcitur.nu.82.ff.ad Syllan.aſſeuerantē in ſummo Pariſienſi Prętorio ita iudicatum eſſe. Pro qua doctorum calculo frequētiori recepta ſentētia eſt textus ad id celebris in l.ſi furioſi.C.de nup. vbi Imperator ſanxit mente captum abſque permiſſu & patris conſenſu vxorem ducere poſſe,ad furioſos vtique extendit:& verſa vice.Cui ſententię ſe ſubſcripſit Ioan.de Anan.in c.ad audientiam.num.9. de homic.& Igneus vbi ſuprà, Bald.in l.ſed & militis.§. iam autem.ff de excuſ.tut. & in d.l.2.& in l.humanitatis.Curt.Iunior.in conſi.81.num.6.Alc.in l.1.num.59. ff.de verbo.oblig.Babier.in §.item furioſi.num.28.Inſti. quibus non eſt permiſ.facere teſtam.

Tametſi inuitus item exiſtimat Rom.loco præcitato.Cui ſententię ſubſcripſit Ioan.Montolin. in promptuario iuris, in verbo,furor.verſic.ex delicto.Guliel.Benedictus in c.Raynutius.in ver.ſi abſque literis moreretur, in tract. de exemplari ſubſtitutione.num.23.Iaſ.& Ripa.ille num.30. hic nu. 73.in l.ex facto.ff.de vulg.cui ſententiæ ſe ſubſcripſit Decius & Hieron.Cagnolus nume.1. in præcitata l.in negotijs.ff.de regulis iuris,& hanc eſſe frequentiori calculo receptam ſentętiam aſſeuerat Ludouicus Gom.in §.item ſi quis in fraudem.num.6.Inſtit.de action.& idem profeſſus eandem communem exiſtimat Hippol.num.58.in l.1.ff.ad legem Corn. de ſicar.idem profitetur Iaſ.tametſi inuitus in l.ſi ſeruum.n. 7.ff.ſi ex nox.cauſa agatur.Ang.Aret. in tractatu malefic. in verbo,ſcienter & doloſè.num.7.Marcus Anton. Barbier. in §.item furioſi.num.13.& 14.Inſtit.qui teſtamen.facere poſſunt.Anton.Gomez.cap.1.delictorum.nu.72.& omnium diligentiſſimè ad ambas (vt aiunt)aures Ioan.Igne.in l.3.§. ignoſcitur.num.79.ff.ad Syllan.à qua ſententia nec in conſulendo,nec vtique in iudicando, nec latum quidem vnguem, diſcedendum eſt: tunc quia in pœnis & delictis mitior pars ſequenda eſt:tunc etiam quia iudex neceſſitate coactus ante ipſius ſententiæ executionem, ipſi reo tempus indulgere tenetur ad confitenda peccata ſua:explicant Doctores ex illo textu ſumentes rationem in l.Archigerontis.C. de Epiſcop. audien.

audien. ob quam cauſam iuſtiſſimum erit tempore ſanæ mẽtis pœnam differre, ſuiſque ſumptibus alimenta prębere, aliàs de ęrario publico præſtanda ſunt: argumento optimo ex his, quæ notant doctores in l. prægnantis ff. de pœnis. nec minimo apice deſeruire videntur fundamenta dictorum, vbi ſuprà, exiſtimantium furioſum pro abſente haberi, rurſus mortuo æquiparari: ſiquidem eò tendunt illa argumenta in proprio & vero abſente contumace, in quo nec vtique dantur nec conſiderantur prędictæ rationes: ſecus in furioſo vero, qui quidem fictè & abſque aliqua contumacia abſentis loco habetur, ſicuti in hoc dubio reſpondit Aretinus in d. l. ex facto ff. de vulgar. itidem mors ciuilis non æquiparatur naturali, niſi in his caſibus à iure expreſſis, vti explicat gloſ. in ca. placuit. el 2. 16. quęſt. 1. cuius meminit pro ſingulari Bald. in authen. ſi qua mulier. colum. penul. C. de ſacroſan. eccle. idem profeſſus Aretinus in l. ex ea parte. columna 1. de verborum obligationibus ff. Iaſ. in l. ſi deceſſerit ff. qui ſatiſdare cogantur. num. 10. quibus accedit gloſſa in capitul. ſuſcepimus. de reſcriptis. libro 6. in verbo, non morte. Aliàs id euidentiſſimum abſurdum ſequeretur, tametſi ſeruus reus criminis factus eſſet, eò quia cenſetur ciuiliter mortuus, corporali non eſſet afficiendus pœna, vt in l. quod attinet ff. de regulis iuris, quod quàm ſit à ratione deuium, nemo diffitebitur, ex textu, in l. 1. ff. de pœnit.

Tempore ſana mentis pœna differenda eſt.

Poſtremò neſt obſtat illud Theologorum, ad pœnam furioſum iudicari ſecundum opera commiſſa ante furorem: ſiquidem illud eſt, quo ad propriam conſcientiam, & à Deo iudicatur, qui omnia ſcit, & cognoſcit: cui equidem ſine aliqua probatione nota ſunt omnia: longè quidem aliter in iudice, qui non poteſt cognoſcere furioſi defenſionem, ſi vtique non allegetur, & probetur, & denique ſatius nocentem impunitum relinquere eſt, quàm innocentem condemnare. Et denique hanc communem ſententiam intelligo, ni ſimulatione vſus, furorem fingat: tunc ſiquidem executioni mandanda eſt ſententia l. obſeruare ff. de curat. furio. dicta l. diuus Bartolus, cęteri huius claſſis Doctores in pręcitata l. congruit. Hippol. in l. 1. in princip. ff. de ſicar. itidem in pract. crimin. §. opportunè 2. col.

Et vtrum †quis verè ſit furioſus, an verò furorem ſimulet, vt impunè delinquat, medicorũ iudicio relinquitur, teſtibus 2

iac.

Iac.Aret.Nicol.Neap.Bald.in l.obſeruare ff.de cur.fur.& an ægrotus ſit ſanæ mentis, vt iure teſtari poſſit, in ijs etiã medicis fides adhibenda eſt.Cin.in l.ſenium C.qui teſt.fac.poſſ. Batt.Bal.in l.2.ff.eo.& furorem per medicos probari cõſtat, ac dementiam, vt in l.1.ff.de vent.inſpic.& in l.ſemel C.de re mil.lib.12.& in c.conſtituere 50.diſt.Specul.in titu.de prob. §.videndum.col.7.Bal.in l.in eo.num.2.ff.de teſtam. & inibi Ang.& Cum.quibus ſuffragatur Barb.in c.cùm dilectus. nu. 8.de ſucceſſ.ab inteſt.Alex.in conſi.141.nu.11.vol.1.& omnium diligentiſſimè Marc.de Mant.in conſil.325.nume.20. idem in Apothe.267.& 396.in magnis.Quibus & illud adijciam, dicto vnius medici ſtandum eſſe in hac ſpecie, ſi ſanè alij non repetiantur, vt in authen. de non alien. §. quod autem.& inibi Barto.in l.1.ad ſi.ff.de verb.oblig.idem in l.1.in rixa.in fine ff.de ſicar.Abb.& Canonicæ Philoſophiæ authores in c.propoſuiſti.de probat.præſertim Felin.nume.8.tunc maximè fides adhibenda eſt dicto vnius medici, ſi ſanè à populo ſalariatus fuerit, per text. ad id præſtantiſſimum in l. 1. nu.11.C.de ponder.& auri illat. lib.10. cuius meminit Feli. num.7.in præcitato c.propoſuiſti.& tradidimus ca.13.nume. 10.§.lib.1.& an morbus redierit ex priori cauſa, an ex noua cauſa, ſecundum Abb.in c.presbyterum.de homici. ac deniq; fides eis adhibetur in his omnibus, quę ad medicinam pertinent, Spec.tit.de probat.2.par.§.vlti.verſic. hoc quoque notandum.Bart.in procemio Digeſtorum, in §. omnem.& in l. 1.ff.de ventre inſpic.

Secundò ſanè eò tendit communis hac in re aſſertio quo ad pęnam corporalem, longè quidem aliter quo ad pecuniariam, vel publicationem bonorũ, exiſtimat Bal.in d.l. furioſum.& in d.c.1.Areti.& Iaſ.in præcitata lege ex facto.

Tertiò ſubijcitur caſus, intelligendo nempe communem
3 ſententiam, quo ad † ipſum furioſum puniendum, ſecus quo ad alios operam dantes furioſo, vt homicidium ſiue delictum committat, vt in hac controuerſia reſpondit Angelus conſil. 287.Hippol.pleroſque alios allegans in l.nihil intereſt ff.de ſicar.& rurſus conſil.7.& hodie extat regia l.10.titul. octauo pagin. 7. aſſeuerans, quòd ſi quiſpiam arma tradat furioſo, & hominem interimat, homicidij pœna afficiendum eſſe explicant Doctores in l. nihil intereſt. ad legem Corneliam de ſicar. & inibi Alber. explicat de permittente ex domo ſua

mo ſua ſumi arma,ac deinde ſequatur homicidiū lege quippe
Cornelia de ſicar.tenetur,& inibi explicat Ang.de præbente
domum, vtpotè inibi colloquia ac tractatus homicidij fiant,
textus in l. qua actione §. Celſus ff. ad legem Aquil. & Do-
ctores eam ſumentes rationem,idem explicant.

Illud etiam adijciam , furioſum † dilucida interualla ha-
bentem,iuris præſumptione, ſanè cēſeri tempore furoris de- 4
liquiſſe , ni vtique aliud conſtet : ſicut in hac ſpecie probant
Doctores in c.fi.de ſucceſ.ab inteſt.Bart. & alij huius farinæ
authores in l.2.ff.de bon.parte ſcienter poſſeſ.infanti vel fu-
rioſo de Bar.Ang.in tractatu maleficiorum,parte,ſcienter &
doloſè.quæ opinio eò tendit, quando conſtat fuiſſe ſemel in
furore,ni probetur contrarium,iuris præſumptio eſt in furo-
re delictum commiſiſſe.

Præterea illud ſubijciam beneficij renūtiationem factam
à furioſo habente dilucida interualla minimè præſumi fa-
ctam tempore ſanæ mentis.cap.ſuper hoc.de renuntiationi-
bus.textus & inibi gloſſa in capit.finali, de ſucceſſionibus ab
inteſtato.verbo,compotem.explicat Lanfran.de Oriano in
cap.quoniam contra.verbo,teſtium. columna 37.de proba-
tionibus.Alexander conſi.141.volumine 1. itidem conſi.85.
num.6.volu.2.

Renuntiatio benefi-cii facta a furioſo, an valeat.

Quibus & illud addam , in laborantem furore non poſſe
reſignare:ſiquidem cōſenſus deeſt,ni dilucida habuerit inter-
ualla c.quamuis 7.q.1.l.fi.C.de cur.fur.l.furioſum C.qui te-
ſtamen.fac.poſſ.l.negotijs.& inibi Decius.Ferrar. & Guliel.
Mayn.ff.de reg.iuris.& Rebuf.in.benefic.3.pag.glo.2.nu.19.
& 20.pag.510.

Quibus & illud proponam in calce iſtius capitis furorne
ſuperueueniens † nobilitatem eximat ? & minimè tollere 5
exiſtimo.Cuius ſententiæ author eſt Bart.in l.1.C.de digni.
lib.10.columna 5.verſicu.ſciendum eſt ergo.Lauren. Calca.
conſi.7.colum.7.verſic.ex ſupradictis.eſt text. ad id præſtan-
tiſſimus in l.cæcus.& in l.furioſus ff.de iudic.quibus adde quę
congerit Tiraquellus in tract.de nobilit.ac rurſus capitu.15.
num.4. quo in loco declarat,an nobilitas parentum in filios
furioſos deſcendat.

Verum enimuerò illud prætermittendum nō eſt,quonam
modo † furor probetur,paucis hanc quæſtionē diluā,tametſi 6
Doct.hanc quæſtionē nō ſatis diſcuſſere,tamen tota vtriuſq;
iuris

iuris ſchola conſentit furorem probandum eſſe, ſiquidem quilibet præſumitur ſanæ mentis l.2.C.qui teſta. fac. poſt.l. ne codicillos C.de codicil. ſed probatur furor ex actibus, & ſignis exterioribus,quibus iudex cautè arbitrabitur furorem verũ eſſe,non fictũ l.quidã in ſuo ff.de condi.inſtitu.res equidem in animo conſiſtens, per exteriora ſigna iudicanda eſt c.fin.de renunt.in 6.l.dolũ C.de dolo.text.ad id præſtantiſſimus in l.ob quæ vitia ff.de ædil. edic. vbi Vlpia. ita ſcriptum reliquit:Si fortè propter febrem loquatur aliena, vel qui per vicos more inſanorũ deridenda loquatur l.1.ad fin.ff.eo.tit. ibi,& quaſi demens reſponſa dabat l.ſi is,cui §.diuus ff.de tut. & curat.datis ab his.inibi,ex ſermonibus.iuncta gloſſ. ad fin. ibi,furioſi faciunt exitum.& glo.in ca.Gonſaldus 17.quæſt.2. inquit ſtultitiam probari per verba proferentis,ſi dicit,quòd non erat ſui cõpos.Itidẽ gl.in c.hoc habet 46.diſtin.pro quibus text.in d.c.cùm dilectus. de ſponſal. ibi, alienata mente dixiſſe.gl.quæ expreſſim hoc ipſum vult in l.ſi cùm dotem §. ſi maritus ff.ſolut.matri.& inibi doct.text.in ca. legimus 93. diſt.vbi aſſeuerat,quòd fatuus fatua loquitur l.fin. C. de hæred.inſtit tex.in c.1.§.ſi verò.de cleri.ægrot.in 6.ibi,ſi epiſcopus demẽs ſit,& quid velit,aut nolit, exprimere neſciat, vel non poſſit cap.filij.de hæret.lib.6.inibi,ꝙ non ſit ſanę mentis,& memoriam habeat inordinatam. Bart. idem profeſſus in d. l. quidem in ſuo. & pleraque id genus alia congerit mirum in modum Suar.in alleg.ſuis.allegat.1.col.2. gloſſ.in l. nec codillos C.de cod.& in ca.Gonſaldus. in verbo, refutaui, 18.q.2.Barto.in tract.de teſti.in verſicu.oppoſita prudentia. num.94.Alber.in l.obſeruare.nu.1.ff.de teſta.Ang.in §.præterea.num.41.Inſtit.de excep.Maria.Socin.in ca.ad audientiam.nu.11.de homic.Sebaſt.Vantius in tract.de nullit.ſententiæ,rub.xj de nullit.ex defectu inhabilitatis,num.17.Carol.Ruin.conſi.67.nu.8.vol.1.Bart.Socin.in conſi.42.nu.2. & in conſi.61.nu.13.& in conſi. 143.nu.8.vol.1.Deci.in cõſi. 448.nu.7.Steph.Bertr.in conſi.48.num.20.volu.1. & 2. impreſſionis.Ange.in authen.vt cùm de appellat.cognoſ.in §.ſi quis de prædictis.num.10.collat.3.Rober. Maran. in repet. l.is poteſt.nume.128.ff.de acquir.hęred.& Paul. Pariſien. in conſi.87.nume.4.& in conſi.88.nu.1. volu. 1. pleniori manu Mart.Azpil.in capitul.ſi quando 9.except. per totum, de reſcriptis.quo in loco ad ambas (vt aiunt) aures explicat hanc

quæſtionem.

quæſtionem, & omnium diligentiſſimè Paul. Pariſ. conſil. 87. per totum, volu. 3. præſertim num. 4. pleroſque docto. allegans pro hac omnium recepta ſententia glo. iuncto text. in l. 2. ff. de iud. & in l. ſi cùm dotem §. ſi maritus. glo. verbo, ferendus ff. ſolu. matr. glo. in c. 1. 46. diſtinct. Bart. in tract. de teſtam. in c. incip. appoſita prudentia. Bar. in l. 2. ff. de bonor. poſſeſ. infanti & fur. de lat. & in l. ſi is qui. §. fina. ff. de tutor. & curat. datis ab his. & in l. nec codicillos C. de codic. & in l. ſiquidem ff. ſol. matr. Bald. per text. inibi in l. diuus ff. de offic. pręſid. Bald. in præcitata l. furioſum. itidem in rubr. C. ſi ex falſis inſtrum. doct. in l. mutuum ff. de acquir. hæred. tex. in c. filij. de hæret. lib. 6. & inibi notant docto. habentes memoriam inordinatam præſumi fatuum. Itidem in eo qui neſcit exprimere quid velit, tex. in c. 1. §. ſi verò. de cleri. ægrot. lib. 6. Alex. conſil. 64. Bart. conſi. 60. Iaſ. in l. patre furioſo ff. de his, qui ſunt ſui vel alieni iuris 3. col. & in d. l. furioſum C. qui teſta. fac. poſſ. Alex. & Iaſ. in l. apud Iulianum §. conſtat ff. de leg. 1. Alex. conſi. 54. vol. 1. cum pluribus alijs, quæ ad id adduci poterunt. Signa itidem vltra præcitata, ex quibus furor præſumi poſſit, tradunt etiam doct. in d. c. fina. de ſucceſ. ab inteſt. & in l. furioſum C. qui teſtam. fac. poſſ. Areti. idem aſſeuerans in l. 2. ff. de teſtam. Deci. optimè conſil. 448. nec admodum inuitus accedit Alciat. de pręſumpt. regula 1. pręſumpt. 38. & Cornel. conſil. 22. volum. 4. & quibus illud argumentandum eſt, quod Lanfrancus de Oriano notat in capitu. quoniam contra. de probat. §. teſtium. de poſition. Abbas in d. capitu. cùm dilectus. Alexand. conſil. 80. volum. 2. & iterum conſil. 54. volum. 3. & in dict. l. ſi cùm dotem §. maritus ff. ſolu. matrimo. & ruſus conſil. 54. volumine 4. & Socin. explicat hac in ſpecie conſil. 64. voto 1. & inibi ide fatuo, & de mente, & iracundo, ebrioſo, & phrenetico Alexand. poſt Barto. in l. congruit ff. de offic. pręſid. Bald. in capit. 1. an ille, qui interfecit fratrem domini ſui. Ex eadem reſolutione expediri poterit, quod paſſim controuerti ſolet, furorem probari per teſtes aſſeuerantes quem eſſe ſanę mentis, nec verba ordinata loquentem, ſicuti exiſtimat Nicolaus Bellon. in conſi. 73. nume. 2. Bald. in capitu. cler. ci. el primero. nume. 7. de vita & honeſt. per tex. in l. 1. C. vnde vi. exiſtimat, quòd vbicunque intellectus abeſt, ibi furor adeſt. Cuius meminit Matthę. de Afflict. in deciſi. 36 ʒ. numero 2.

Quibus admodum nec inuitus accedit Nico. Boer. in deciſi. 23. numero. 47. & Sebaſtianus Vantius in tract. de nullitate ſentent. in rubr. 11. de nullitate ex defectu inhabilitatis ſeu mandati comparandi. pag. 195. nu. 15. & hanc eſſe ſufficientem rationem probandi furorem profitetur Corn. in conſil. 319. num. 7. voto 1. & Socin. in conſi. 92. num. 3. vol. 3.

Rurſus illud conſtitutiſſimum eſt, furorem probari, ſi teſtes deponant furioſum ad interrogata minimè reſpōdere, ſicuti exiſtimat Bartol. in l. quid tamen . in §. ſi arbiter. ff. de arbit. nume. 2. cui ſuffragatur. Bald. in l. ſolam. C. de teſtib. & in l. conuenticula. num. 5. C. de epiſc. & cleric. Bald. in l. data opera. num. 35. C. qui accuſ. non poſſ. & Ioan. de Imol. idem profeſſus in c. quoties. n. 7. extrà de teſtib. & inibi frequētius. doct. & pleniori manu in ea eſt ſententia Barth. Soc. in conſ. 92. num. 3. volum. 3. Corn. conſi. 319. num. 8. volum. 1.

Inſignis & admodū perplexa quæſtio, quæ à iuris vtriuſq; profeſſoribus non infrequenter diſcutitur in hac ſpecie: Si ſanè teſtes deponant, ſcio, ſiquidem præſens fui, vndiq; eum laborantem furore vel dementia: & hos teſtes optimo quidem iure probare exiſtimat Bart. in tract. de teſtib. & in vet. oppoſita prudentia. num. 95. pro quo tex. eſt ad id celebris in authent. vt cùm de appell. cognoſc. §. ſi quis de prædictis. in verſic. ſi quis viderit. collat. 8. & inibi ad hoc multum notat Angel. numero. 10. cuius meminit Iaſ. in conſil. 141. nume. 6. volu. 4. itidem in l. furioſum. nume. 5. C. qui teſtam. fac. poſſ. & inibi Dec. numero. 28. idem Dec. in conſil. 448. numero 7. quibus nec admodum inuitus accedit Corn. in conſilio 22. volu. 4. & in conſilio 85. nume. 5. vol. 2. & ad id adſtipulatur tex. in l. qui teſtamento. §. fin. ff. de teſta. Illud etiam conſtat, furorem probari, ſi ſanè vnicum actum furioſi vel mente capti egerit, ſicuti exiſtimat Ang. in d. l. furioſum. per text. ad id celebrem in d. l. quidam in ſuo. ff. de cond. inſtitu. ſiquidem attendenda non eſt verborum pluralitas vel actuum: & inibi Bald. nume. 1. per illum tex. exiſtimat, quòd totus actus exigitur, quòd ſit perfectus ſine furore vel dementia. Idem profeſſus ſequitur Corn. num. 4. & Alex. num. 2. inibi Rode. Suares in alleg. 1. pag. 8. Bar. loco præcitato, n. 95. in tract. de teſtib. & omnium diligentiſſimè Ang. de Gambellionibus in tract. de teſta. in glo. 3. nume. 2. tametſi aliqua verba ſanæ mentis protulerit, nihilominus ſi fecerit ſigna minimè homini

mini ſanę mentis conuenientia, furioſus ac demens æſtimandus eſt, Corn.in conſil.69.nu.73. Carol.Ruyn.in conſi. 8.nume.3.voto 3. Si ad amuſſim omnia, quæ in hoc capite deſiderantur, declarantur, illud conſtitutiſſimum eſt, furorem probari, ſi ſanè memoriam habeat inordinatam, text. eſt in c.ylij.de hære.lib.6. & inibi Gemin. vbi exiſtimat paria eſſe, quem laborare furore, vel memoriam habere inordinatam. Alex.in l.ſi cùm dotem §.maritus.nu.7.ff.ſol. matrimo.& in conſi.86.nu.10.vel 2.Iaſ.in d.l.furioſum. Deci. num.29.& Rimin.nu.fin.inibi Barb. in præcitato c.cùm dilectus.num.3.Deci.conſi.448.nu.2.& Iaſ.in conſi.151.nu.6. vol.4.Ant.Barbie.in d.§.item furioſi.n.37. Thom.Gram.in deciſ.2.num.1.Catel.Cotta in memorabilibus iuris, in ver. furioſus.Rober.Maran. in pręcitata rep.l.is poteſt. nu.128. Syluest.in d.§.furioſi.nu.2.Paul.Pariſ. in conſi.87. nume.3. vol.3.extatque hodie regia l.13.tit.1.par.6.*Otroſi el que fueſſe ſalido de ſu memoria*.& in l.5.tit.5. lib.3.fori. Idemque exiſtimat Auicen.fen.1.& 3.tract.3.cap.12.de ſubeth.aſſachar. & eſt tex.in c.legimus §.ſi verò.de cleric.ęgrot.lib.6.ibi, ſi verò epiſcopus demens ſit, & quid velit, aut nolit. exprimere neſciat.Iaſ.num.4.& Deci.nu.29.& Riminal.Marian.nu.fi. in præcitata l.furioſum.idem exiſtimat Rom.in conſi.306.nu. 5.& Rober.Maran.nu.28.loco antè citato.Marc.Ant.Barbie.in d.§.itē furioſi.nu.17.Syluest.in §.furioſi.nu.2.Inſti.de cur.& omnium diligentiſſimè Pau.Pariſ.in conſil.87.num. 3.& 4.volu.3. Ad id etiam pertinet, ſi ſanè teſtes deponant, quem non eſſe ſanæ mentis, nec eſſe in recto ſenſu, furorem probari: ſiquidem, qui non eſt in perfecta quiete, exiſtimatur demens, ſicuti exiſtimat Pau.Caſt.in conſi.155.nu.2. vol.1. Corn.in conſi.73.nu.10.vol.1.quibus accedit Soci. in conſi. 62.num.3.& 17.volu.3.explicat Auic.loco præcitato. Quibus & illud adijciam, ſi fama feratur quem eſſe furioſum, itidem ab omnibus pro furioſo reputetur: ſufficiens ſi quidem ratio eſt ad furorem probādum vel dementiam, tex.eſt in l.ſi furioſo impuberi.in princ ff.de curat fur.& Bald. in §. item furiori.Inſt.quib.non eſt permiſ.& huius ſententię authores habeo Alex.in conſi.54.num.2.vol.1.& in conſi.92. nu.23.vol.4.Et rurſus in conſi.141.nu.2.vol.1.Dec. in cōſi. 443. nume.4. iterum in conſil.86. nume.7.itidem in d.l.furioſum.nu.29.Pau.Pariſ.in conſil.87.nume.7.volu.3. & qui

KK 2 iſtis

iſtis noſtris non eſt ſatiatus, videat ad ambas (vt aiunt aures) Rober. Maran. in rep. l. is poteſt. nu. 128. ff. de acq. hæred.

Intelligentes in vero demente, non vtique in eo qui ſimulat, vti maximo apice deſeruire videtur text. in l. obſeruare ff. de curat. furioſo. & in l. diuus 1. reſponſo ff. de offic. præſid. quorũ ratio quo minus in hac quæſtione militet, ſanæ mentis nemo vnquam diffitebitur, & nos alios fortaſſis loco dicemus. Inſignis tamen differentiæ ratio inter furioſum & mente captum aſſignari videtur à Baldo locis paulò antè citatis: Siquidem furioſus eſt, qui cum rabie furoris euidenti furore laborat; longè quidem aliter mente captus in hac ſpecie ille cenſetur, cui mens & conſilium deficit, minimè tamen furoris morbo laborat. In quo dubio pleraque doct. reſponſa extant apud Iaſ. in l. furioſum. nu. 2. C. qui teſtam. fac. poſſ. & quilibet qui huiuſcemodi artem mediocriter calleat, ingenuè hoc fatebitur. Idem exiſtimat Bal. in l. furioſi. C. de nupt. Anan. in c. ad audientiam. n. 9. de homic. Fulgoſ. in conſi. 79. num. 1. & 2. Boer. in deciſi. 23. num. 42. Stephan. Bertrand. in conſi. 178. nume. 4. volu. 4. primæ impreſſionis. Ingn. in l. 3. §. ignoſcitur. nu. 82. ff. ad Syll. Sylueſt. Aldobran in §. furioſi. nu. 2. Inſti. de curat. Pau. Pariſ. conſi. 87. nu. 11. & in conſi. 88. num. 5. vol. 3. In hoc capite ſolet verſari quæſtio
7 illa, quæ doct. capita torquet, an † qui ante furorem crimen commiſit, poſſit iuſtè furore affectus, pœna corporali puniri? Bald. in præcitata l. furioſum. itidem in l. humanitatis C. de impub. aſſeuerat hunc non eſſe puniendum. Siquidem ratio potiſſima pœnæ in hoc extat, ꝙ afflictione afficiat ipſum puniendum, quæ ſanè ratio in furioſo deficit. Qua ratione ſic perpenſa, eandem opinionem plures ſequuti ſunt, eamque frequentiori doct. placito receptam eſſe profitetur Iaſ. in l. ex facto. nu. 30. ff. de vulg. idem col. pen. in præcitata l. furioſum. Iac. Bau. vbi ſuprà, Barto. in l. congrui ff. de offic. præſid. Dec. in d. l. in negotijs. Bal. in d. c. 1. Ange. de maleſ. in verbo, ſciẽter & doloſè. & Hip. in l. 1. ff. de ſicar. & omnium diligentiſſimè Lud. Car. in pract. crim. §. 6. nu. 14. quo in loco profitetur eſſe communem, ex eo, quia non poteſt formari proceſſus contra furioſum, vti exiſtimat Bal. in d. l. humanitatis, & plerique alij in ea ſunt ſententia in l. ex facto. & in d. l. furioſum quibus in locis apud Alexan. Iaſonem, Aretin. plura extant in hac ſpecie commentaria: ſiquidem is criminis reus

cùm

tùm eſſet ſanę mentis, delictum commiſit, ac poſtrema ſententia iudicis lata condemnatus fuerit: ſi vtique poſt ſententiam condemnatoriam furore laboret, executio ſententiæ minimè fieri debet, etiam ſi proceſſus legitimè factus eſſet cum delinquente ſanæ mentis tempore: ſi ante iudicij executionem furor adueniat, minimè conuenit ratio pœnæ huic punitioni, quę in furioſum furoris tempore fit: ſic Bald. & alij probant: Maine. in l. ferè. ff. de reg. iur. fol. 302. col. 1. & eſt adhuc in hac ſpecie communis opinio, teſte Iaſ. in pręcitatis locis, Bal. in l. 1. C. de profeſ. & in l. humanitatis. nume. 46. C. de impub. & alijs. idem & Alber. in cap. 1. titul. an ille, qui interfecit fratrem domini ſui. in vſib. Feud. in fine princ. Quibus admodum nec inuitus accedit Ioan. de Imola in ca. Raynutius. nume. 143. de teſtam. Tametſi in alio celebri loco vltrò citroque dilatando chartas pluribus remiſſionibus cogitandam hanc quæſtionem reliquerit in l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. nume. 22. & huius ſententiæ authores habeo Alexand. in dicta l. furioſum. ea ductus ratione, quia furioſus mortuo vtique comparandus eſt, vt paulò antè meminimus: & mortuus puniendus non eſt, ſicuti exiſtimat Cinus in pręcitato cap. 2. & hanc eſſe frequentiori doctorum placito receptam ſententiam exiſtimo.

Cæterùm ſuffragatur: Furioſus loco abſentis exiſtimandus eſt, qui quidem minimè condemnari poteſt, ſed pati tantùm bonorum condemnationem. l. 2. §. furioſus. ff. de iure codicil. text. ad id præſtantiſſimus in l. vbi non voce. verſicu. fin. ff. de reg. iur. Paul. Pariſ. conſil. 100. num. 13. vol. 2. quinetiam loco abſentis vtique cenſetur, non contumacis: ſiquidem in eo contumacia non datur, text. in l. furioſo. ff. de re iudic. & inibi gloſ. & doctores paſſim & in ſpecie in ea eſt ſententia Aret. in l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. ad finem.

Ex quo iuris appendix deducitur, hac noſtra tempeſtate abſentem damnari poſſe iure Regio, tametſi iure Cæſareo non. l. abſente. ff. de pœnis. in aliquos caſus, quos explicat Bartol. in l. lege. §. & qui hoc de ſicar. iure regio abſens condemnari poteſt. l. 4. titulo. 4. libro ſecundo, fori. l. 7. titulo. 8. part. 4. l. 6. titul. *de los inyzios.* libro tertio ordin. & pragmatica ordinis iudiciorum. 12. fol. 188. & l. 81. Tauri. Epiſcopus Callagn. in practica criminali, capitul. 142. furioſus ſi quidem damnari non poteſt. Nec vtique obſtat ſi quis recti *Abſens iure regio cõdemnatur.*

limitatique iudicij vir ſubijciat furoris morbo laborãti curatorem dari poſſe,ſicuti etiam datur minoribus, ac proinde condemnari,quod quàm ſit ab ſcopo veritatis deuium,nemo ſanæ mentis diffitebitur. Siquidem minoribus conceditur acceſſorium, vt maximo apice deſeruire videtur text. in l.clarum.C.de authorit.præſtand. longè quidem aliter furioſo datur, potiſſimum vt in eo iudicium vtique fundetur.

Secundo iſthęc ſententia conueſtiri poſſet iuris adagio, furioſus mortui loco exiſtimatur, text. ad id præſtantiſſimus in l.bono.ff.rem ratam haberi. At ille poſt eius obitum condemnari non poteſt,nec vtique aliqua pœna affici,vt in l.defuncto.ff.de pub.iud.id etiam ſequitur, nec furioſus poſt furorem. Et hanc eſſe frequentiori doctorum calculo comprobatam ſententiam exiſtimat Iaſ.ad fin.d.l.furioſum. itidem in l.ex facto.ff.de vulg.col.10.nu.30.& inibi Rip.n.73.Flor. in l.ſed & ſi quæcunque.§.iniuriam.ff.ad legem Aquil.ad fin. Ang.de maleſ.in verbo,ſcienter,& doloſo.4.col. Hippol.in l.1.ff.ad l.Corn.de ſicar.col.6. nu.58. à Doctoribus multiplici veſte ornatur iſthæc quęſtio, vt etiam frigore intentiſſimo caleſcat,tametſi non deſunt doctores in albo primariæ doctrinæ poſiti, qui contrariam profiteantur ſententiam. Siquidem Romanus in præcitata l.furioſum.qui tametſi inuitus fatetur Baldi opinionem in praxi ſeruari, licet à veritate deuia ſit.

Nec deſunt prẹter doctores aliquot fundamenta: & primò, qualitas poſt delictum perpetratum ſuperueniens pœnam vtique mutat,vt maximo apice deſeruire videtur.text. in l.1.verſi.per contrarium.ff.de pœn.& inibi Bart.Alb.ad id multum notant,& argumẽto optimo deſeruire videtur tex. in l.ſi quis decurion.ff.de falſ.

Secundò conueſtiri poſſet ex præc.l.1.ff.de pœ.aſſeuerans in delictis publicis, in quibus quidem à iure ſancita eſt pœna, attendi tempus commiſſi delicti, quod locum, tempus, & pleraque alia,quæ quidem delictum augent vel minuunt, text.eſt ad id celebris in l. quod ait lex.§.fi.ff.de adul. & inibi Bart.& paſſim doct.pari quidem ratione,etiam quòd perſonam,vti tota ferè vtriuſque iuris ſchola in hoc conſentit.

Tertiò ſuffragatur tex. ad id prẹſtantiſſimus in l.fin.§.ſed cùm antiquitas.C.de cur.furio.in quo tex.id vnum conſtitutiſſimum eſt filium committentẽ cauſam ingratitudinis, ac deinde

deinde furoris morbo laborat, exhæredari quidẽ poſſe: ad quod inibi meminere ad id notantes. Itidem in l.ex facto.ff. de vulg. Poſtremò adſtipulari videtur huic ſententię illud tritum iuris adagiũ,quo paſſim quæri ſolet: Cõmittens peccatum mortale tempore ſanæ mentis,ac deinde furoris morbo laboret,à vitaq; diſcedat eodem morbo laborans, immunis equidem apud Deum non erit,ſecundum Theologos,ac canonicæ philoſophiæ authores in cap.maiores. de baptiſ.& huic ſentẽtię ſe ſubſcripſit Bar.ſin l.nunquã.§.ſi vi aut clàm. ff.de vſuc. qui quidem tex. ad id celebris eſt aſſeuerans quòd ſi exiſtenti in mala fide ſuperueniat furor, quo ad omnes iuris effectus,mala fides durare cẽſetur. Iaſ.in d.l. furioſum. & aduerſus hanc omnium receptam ſententiam opponit text. in d.l.diuus.Quo in loco Mar.& Cõmodus Cæſares reſponderunt,furoris morbo non eſſe dandam veniam in criminibus puniendis. Cuius ſententia tunc obtinet, quando furor ſimulatur ad euadendã punitionem:vel ſanè, vbi ob dilucida interualla maxima eſt præſumptio crimen commiſſum eſſe tẽpore ipſo,quo illi aderat ſana mẽs, vt conſtat ex eiuſdem reſponſi ſerie:& adnotata ſunt,vbi tex.inibi,nec morbo eius danda eſt venia:ſi morbo,ergo furori: ſiquidem qualitas adiuncta verbo, ſecundum tempus verbi, cui adijcitur, intelligenda eſt,vti explicat textus in l. in delictis.in §.ſi.ff. de nox. nec vtique obſtare videtur, ſi aliquis recti limatique iudicij vir objiciat inibi contrarium probari.Siquidem text. aſſeuerat principem eſſe conſulendum, an pœna dignus ſit nec ne: quod minimè obſtare nemo ſanæ mentis deſitebitur. Siquidem clarus perſpicuuſque intellectus illius textus is eſt, ſi ſanè ſit inſigne dubium ſuper ipſo facto, vel iure, & iudex nec vtique poſſit diſcernere, an commiſerit delictum ante vel poſt furorem:in hoc dubio princeps conſulatur, ſicuti in hac ſpecie ita explicat Alber.inibi, & Bartolus in l. congruit. eodem titulo.& regia l.9. titulo primo.part.7. & regia l.15. tit.1.pag.1.& denique huius ſententiæ authores habeo cõtra Bal.l.& communem ſententiam Franc.de Albergo.de Aret. Qui quidem ſub diſciplina Bart.militauit: is, inquam, in d. l.furioſo.Lud.Rom.in prǣc.l.furioſum.ad fi.C.qui teſt.face. poſſ.Iaſ.in l.ſi ſeruum.nu.7.ff ſi ex noxali cauſa agatur. Barbatius in cap.literis.de reſcript.fin.col.Iaſon in l.ex facto. de vulg.& pupil.col.10.num.30.In quo dubio in praxi minimè

Quando furor ſimulatur.

eſſe recedendum à Bal.& frequentiori calculo recepta ſentẽtia exiſtimat ex eadem reſolutione,ſi ad amuſſim omnia declarentur,quæ hic deſiderari videntur.

Et illud adnotandum eſt, ad totius iſtius capituli coronidem:

8 ille,qui ſemel furoris morbo laborat, ſit vtique in dubio præſumendus ſemper furioſus,& præſumi exiſtat. gloſſ. in capit.cùm dilectus. verbo, compotem. de ſucceſ.ab inteſt. quam inibi ſequuntur Anton. de Butrio. Abbas & plerique alij doct.paſſim: ad id adnotant doct. in d.l. furioſum.C.qui teſtam.fac.poſſ.Anchar.Card.in clem.ſi furioſus. n.4. de homic.Cuius meminit aſſeuerans eam ſingularem Lanfran.de Oria.in cap.quoniã contra falſam.de probat.verbo. teſtium. fol.vlt.& Præpoſitus col.2.in præcit.c.cùm dilectus.idẽ profeſſus exiſtimat communem eſſe. Cui ſimilis eſt gloſſa in c. indicas.3.quæſt.9. Quam ſequitur Iaſon.in dicta l.furioſum.& Aret.in præcit.l.2.Alexand.in conſi.147.num.7.cum alijs ad quatuordecimum vſque,volu.7. itidem conſil.92.nu. 16.vol.5.& rurſus in conſilio 86.num.12.vol.2.ac iterum in conſi.141.nu.4.vol.1.Et huic ſentẽtiæ accedit Iacob.de Sancto Georgio in l.nec codicillos.nu.3.C. de codicillis. & in l. hoc colore.nu.3.ff.de inof.teſtamen.& Suarez in allegation. 1.pag.10.verſic.confirmãtur etiam prædicta. Quod intelligendum eſſe exiſtimo, ſi vtique conſtaret furoris morbo laborare quodam tempore continuo,nempe per menſem, vel annum: longè quidem aliter, ſi probetur in aliquot actibus furioſum fuiſſe, non enim præſumitur adhuc illum furorem durare, ſicuti exiſtimat in hac ſpecie Bartol. in l. ſecunda.ff. de bon.poſſeſ.infant.delat.Quem. ſequitur Iaſon idem profeſſus in dicta l. furioſum.numero tertio. Alciatus omnium diligentiſſimè in tractatu de pręſumptionibus, regu. ſecunda, præſumptione 13.quibus ſe ſuſcripſit Stephanus Bertrandus conſilio 47.num.24.& plerique alij in ea ſunt ſententia, & ferè vtriuſque iuris ſchola idem conſentit.

Secundò iſthęc frequentiori calculo recepta ſententia eò maximè procedit, & dicti furoris pręſumptio quo ad actus, qui paulò poſt furoris tempus aguntur, ſiquidem tunc tempore actus geſti pręſumitur eſſe in furore, vti argumento optimo deſeruit textus in l.ſi ventri. in §.finali.ff. de priuileg.cred.& in capitulo officij.de elect.& in l.lecta.in verſicu. diſcedam.ff.ſi certum petatur.& in l.petens. cùm alijs.C. de pactis.

pactis longè quidem aliter quo ad alios actus, qui longo interuallo poſt furoris tempus arguũtur: in hoc dubio ita explicat Imola & Aretinus columna tertia. in l. 1 ff. de verbor. obligationibus. Ancharan. in clemen. 1. de homicidio. finali columnâ. & ſignanter Bertrandus, loco paulò antè citato: atque hac ductus diſtinctione intelligens gloſſas præcitatas exiſtimat Bald. & inibi Alexan. & Iaſon in dicta l. furioſum. vbi Philippus Corneus numero quarto. Et huius ſententię graues authores habeo, ſiquidem Ioan. de Imol. in l. qui teſtamentum. §. furioſum. ff. de teſtamen. in ea ſit ſententia, cui Bald. accedit & Marcus Antonius Barbier. numero 26. in §. item furioſi. Inſtitut. quibus non eſt permiſſ. facere teſtam. Angel. Aretin. in §. teſtes. Inſt. de teſtamen. Florianus de ſancto Petro in l. ſed etſi. in §. iniuriarum. numer. 6. ad leg. Aquil. ff. Alexand. in conſil. 86. numero 13. vol. 2. Stephanus Ber. in conſi. 48. num. 24. vol. 1. & impreſſionis: & omnium diligẽtiſſimè huic accedit ſententię Nicolaus Boer. in deciſ. 23. nu. 89. Barthol. Cępola in præcitata l. ob quæ vitia. §. idem Iolianus. nu 52. ff. de ædilitio edicto. quibus admodum conuenit Carolus Ruyn. in conſil. 67. nu. 9. vol. 1. apud quem plura extant doctorum reſponſa in hac ſpecie. Pro qua communi conſenſu recepta ſententia adſtipulatur gl. in c. cùm inter canonicos. in verbo, reſolutus. de elect. quę expreſſim hoc ipſum vult hiſce morbum durare; ni prorſus contrariũ probetur, ſicuti inibi exiſtimat Io. Andr. & Anton. de Burr. Cuius gloſę concluſionem profeſſus meminit Marc. Ant. Barb. in præcitato. § item furioſi. n. 25. Inſti. qui. non eſt permi. fac. teſt. Iaſ. in d. l. patre furioſo n. 5. & Roder. Suar. loco pręcit.

Tertio iſthæc ſententia ſtabiliri poſſet celebri Bartoli doctrina in l. ſi cùm dotem. §. ſi maritus. ff. ſol. matr. Vbi aſſeuerat, ſi quiſpiam aliquo morbo laboret, ſi probetur furor, vtique in futurum pręſumitur duraſſe. Cuius meminit idem profeſſus Angel. de Peruſ. in conſil. 136. artic. penult. & hanc Bartoli ſententiam mirabilem exiſtimat Franc. Aret. in l. in eod. numero. 2. ff. de teſtamen.

Verumenimuerò quod attinet ad furoris probationem, adhuc † aſſeram audacter teſtes vtique ſingulares ſufficere, ſicuti exiſtimat Innoc. quem plerique alij ſequuntur in capit. qualiter & quando. el. 2. itidẽ in c. cùm oporteat. & ibi Imol. de accuſ. Specul. tit. de inqui. §. 1. verſ. ſed quid ſi vnus. & in §. 9

nunquid

nunquid tractemus. verſiculo quid ſi miles. & in titulo de teſte. in §. iam de interrogatore. verſ. item à tempore. Baldus in l. prima. C. qui nu. tut. ſe excuſ. Bartolus in l. de minor. ff. de quæſt. vbi in ea eſt ſententia: ſi ſanè teſtis de vno furoris actu deponat, & alius de alio, probationem vtique faciunt. Huic ſententiæ ſe ſubſcripſit Decius in conſilio 448. numero 8. & in l. furioſum. numero 30. C. qui teſtame. facere poſ. Alexander in conſil. 92. numero 20. volumine quinto. & in cõſi. 147. numero 20. volu. 3. & in conſilio 86. numero 11. volu. 2. & conſi. 141. num. 2. volum. 1. Stephan. Bertran. in cõſi. 48. numero 22. vol. 1. Paul. Pariſ. omnium diligentiſſimè in conſilio 87. numero 8. volu. 3. & Arnal. Lamber. qui niuibus hybernis pleroſque doctores allegat in cap. 1. quæſt. 13. nu. 50. de hære. lib. 9. Carol. Ruy. conſilio 67. numero 8. volumin. 1. Robert. Maran. in reper. l. is poteſt. numero 130. ff. de acqui. hæreditate. Ea ratio aſſignari poſſet: ſiquidem iſti teſtes minimè deponunt ſuper aliquo facto in ſpecie, ſed vtique in genere, aſſerendo quem eſſe furioſum. Quod equidem probari poſſet per pleraque alia ſpecialia, quæ Bart. probat in l. Titia. ff. de ſolutionibus. Nicolaus Boer. in deciſione 23. nume. 44. Felinus in capitulo licet ex quadam. in ſecunda limitat. extrà de teſtib. & Paul. Pariſ. in conſi. 87. nu. 8.

S V M M A R I V M.

1 *Vini vſus fuit interdictus apud pleroſque populos olim, & plures vini deteſtationes inſcribuntur.*

2 *Ebrium non pœna delicti ordinaria, ſed iudicantis arbitrio afficiendum eſſe.*

3 *Tres eſſe conſiderandos actus homicidio ab ebrio commiſſo.*

4 *Clerici vel epiſcopi, qui immoderatè potionibus incumbunt, ſi moniti non deſiſtant, deponũtur, & à communione fideliũ priuãtur.*

5 *Si quis hominem tempore ebrietatis occiderit, irregularis eſt.*

De ebriorum pœnis quædam veterum reſponſa adnotata. Cap. XXX.

Lex ſolonis in ebrietatē.

Ebrietatem in maximis viris adeò peroſam conſtat, vt Solon Athenienſium legiſlator legem ſtatuerit, cuius verba hæc erant: Princeps ſi ebrius deprehẽdat, morte mulctetur. Plutarchus in inſt. Laconi. vt ebrietatis quoque

quoque turpitudinem fugiendam eſſe oſtenderent Lacedemonij, ruſticos ſeruos multo mero ingurgitatos in iuuenum conuiuia inducebant, vt cernentes adoleſcentes temulentorum inſaniam deformem, pręcipitemque furorem, ſobriè honeſteque viuerent, & ebrietatem tanquam rem turpem & adhorrendam fugerent. Qua occaſione nacta, antiquitus lata lex fuit: ac † vſu receptum eſt apud pleroſque populos, quòd vini vſus eſſet interdictus fœminis, ſicuti apud Romanos obſeruatum fuiſſe commemorat Dionyſius Halicarn. libro ſecundo. Polybius idem profeſſus libro ſexto. Marcus Cato in Orat. pro dote. Tullius lib. tertio de natura Deorum, itidem libro tertio, de republica. Valerius Maximus de ſtatutis antiq. Plinius lib. 14. capit. 13. pleraque id genus alia coniecit Plutarchus in problem. Roman. Tertul. in Apolog. capitu. 6. Quibus accedit Ambroſ. in Epiſt. Pauli ad Colloſſenſes, cap. 3. & Aulus Gellius libro 10. cap. 23. Lactantius libro primo, capit. 22. Hiſque accedit Blandinus libro 5. triumphantis Roman. ſcribit inſtrumentum dotale legiſſe ante annos plus minus triginta apud Romanos vſu receptum eſſe, cùm patri puellæ ſponſus promittebat, quoties peperiſſet, vinum illi octo primis diebus, quantum deceret, bibendum daret: Itidem de medici conſilio, quandiu ægrotaſſet, inſuper omni feſto ſolenni die, potu illa vnico oblectaret, rurſus de Milleſijs Theophraſtus meminit, & Cælius vir antiquitatis periti ſſimus lib: 15. Antiquar. lect. capi. 6. idque perquàm maximè reipublicę conuenit, vti fœminæ abſtemię ſint. Et Valerius Maximus lib. 2. cap. 1. itidem libr. 6. cap. 3. & ſanctus Thom. 2. 2. quęſt. 149. art. 4. & Plato libro. 2. de Legi. exiſtimat legemque latã fuiſſe, vt pueri vſque ad decimum octauũ annum vini vſum prorſus ignorarent, nec oportere ignem igni in corpus atque animam ſuggerere, anteà quàm viri effecti ſubire làbores incipiant, deinde vino moderatè vtantur vſque ad ętatis annũ trigeſimũ: ab ebrietate verò & vini repletione iuuenes omnino abſtineãt. Hęc ille. Et Plato in Timęo, & rurſus lib. 2. de Legibus, interdicit vino pueris vſque ad annum duodeuigeſimum, ne ignis (inquit) igni addatur. & Galenus lib. cui titulum fecit corporis temperaturam animi mores ſequi. §. ſiquidẽ omnis mulier vinolenta, eadem quoque meretrix eſt: vti hac in ſpecie exiſtimat diuus Chryſoſt. enarrãs illud Matth. ca. 1. Cũ eſſet

deſpon-

deſponſata mater eius Merie,&c.qua nacta occaſione mulieres ſua ingluuie, voracitate, bibacitate, victus intemperantia,ſunt podagræ obnoxiæ, vti exiſtimat Hippocrates lib.8. Aphoriſmorum.ca.29.& pluribus luculentiſſimiſque verbis idem profitetur Galenus in enarratione eiuſdem Aphoriſ. 29.cui ſententię concinit,quod ſcribit elegantiſſime doctiſſimeque Sen.ad Lucium,Epiſt.95.& his accedit pleraque id genus alia cōgerens Petr.Apponen.tunc Philoſophus,& medicus magni mehercule nominis in Conciliatore,differentia 9.& rurſus in problematum Ariſtot.lib.10.ca.36. Cęterùm Promachus bibaciſſimus omnium iudicatus palmam meruit,& corona vnius talenti à rege donatus eſt, morbo prę ingluuie atque illuſione ſubito correptus, poſt tertium diem interijt,& cum irriſione omnium pompa funeris magno comitatu ei celebrata eſt,ex Plutar.in Apopht.hęc eſt ille (inquit,)helluonum potandi ratio,vt quò magis potent,eo magis ſitiant.Scitè illud dici poteſt in omnes, quod Scytharum legati in ſolos Parthos dicebatur, qui eos quantò magis bibant,tantò magis ſitire affirmāt.Fuit etiam Alexandro hoc turdiſſimum,quod poſt multas victorias opiparum lautumque conuiuium amicis compluribus ſuis præbuit, in quo meracæ potationis certamen exhibuit,& palmam coronamque victori propoſuit.Poſtremò Philippus Macedo, & Alexander eius filius, vterque rex.nimia vini auiditate quamplurimas virtutes obſcurauit.Quibus memoria repetere libet in Imperio tria monſtra ſucceſſiſſe,ſicuti Platina ſcribit in vita Pontiani primi huius nominis pontificis. Diadumenum, Macrinum, & Albinum. Albinus autem ſicuti ingluuie deditus erat:quia quicquid quæſierat ventri donabat auaro, ob edacitatē nomen cepit,qui centum Perſica campana, decem melones Hoſtienſes,quingentas ficos paſſarias,quadraginta oſtrea vna cœna comedebat, poſtremò luxui, & continuo otio deditus,fuit & gladio à militibus impetitus: eſt author Ioannes Igneus in l.neceſſarius.§.non aliàs.numero 859.ff. ad Senatuſconſultum Syllanianum.hinc & illud de duobus Imperatoribus memoria proditum eſt Tiberio, & Albino edacior & bibacior:Scribunt nonnulli ſępe vno die vini amphoram bibiſſe, & libras carnis quadraginta, alij ſexaginta vno die comediſſe, tantæ craſſitudinis exiſtimarunt eſſe, vt ſudore ſui corporis (quem calice excipiebat) tres ſextarios imple-

impleuerit, policemq; adeò pinguē habuiſſe, vt vxoris dextrocherio pro annulo vteretur; ab eo inde ortū eſſe prouerbium, ſicuti exiſtimat Igneus loco præcitato. nu. 862.

Memento homo, cùm vinum potas, te terræ ſanguinem haurire: ebrietas multa mala fecit, vt conſtat ex Geneſeos capit. 9. ſiquidem Noe ebriatus vino, dinudatus eſt in tabernaculo, ſuumque punit authorem. Loth etiam inebriatus inceſtum cum filiabus commiſit, Geneſeos 19. & Leuitic. 10. Quicunque votum fecerit Domino, à vino abſtineat. Num. 6. etenim prima tentatio filiorum Iſrael in deſerto ſanè fuit de potu. Exod. 27. Ammon in conuiuio Abſalon temulentus occiſus fuit 2. Regum. & 3. Regum 20. Holophernes bibit multum vinum, & Iudith ipſum interfecit. Iudith 13. & Eſa. 22. Ptolemæus conuiuium fecit ſummo ſacerdoti, ac duabus filijs eius: cùm ebriati eſſent, occidit eos. Machab. 16. & ſanctus Thomas 2. 2. quæſtio. 150. artic. vltimo, explicat quendam Pithagoricum legem ſtatuiſſe, grauiori pœna eſſent afficiendi ebrij, quàm ſi ſobrij deliquiſſent: ſicuti explicat Philoſophus 2. Politicorum. Qui enim ebrietatis crimen parum eſſe exiſtimat, audiat Apoſtolum Paulum dicentem: Nec fornicatores, nec Idolis ſeruientes, nec maſculorum concubitores, nec auari, nec adulteri, nec ebrioſi regnum Dei poſſidebunt. Cognouit & Homerus libr. 6. Iliados potum maximè noxium eſſe & corpori & animę; vir inebriatus vacillat, & ab impubere puero ducitur animam habens humidam, ignorans quorſum eat: modeſtè tamē admodum vtile eſt, vti hac in ſpecie explicat Plinius libro 14. capi. 5. & Paulus Aegineta lib. 1. capit. 95. etſi ſacris ſcriptoribus Salomon Eccleſiaſt. 31. pluribus in locis, multum autem, & immoderatè bibere, multorum malorum cauſa eſt, profitetur Galen. libro. de ſubſtantia potentiarum animalium, capite tertio. & inibi libro, cui titulum fecit, quod mores animi temperamentum corporis ſequantur Alex. Aphrodiſ. libro ſecundo Problematum, capite 89. & ex Plauto conſtat non vinum moderari, ſed vino ſolent, qui quidem probi ſunt. & Plinius ait, homini cicuta eſt vinum, & Plautus, nimis eſt vtile vinum atque amor, ſi ebrio atque amenti impunè facere quodlibet licet. Itidem Plaut. magnum vitium vino eſt, pedes captat, primum luctanti doloſus eſt: & dubio procul ex Ouidio conſtat, dum ait,

in

Vina parant animos Veneri.

In vinum confertur plerunque culpa: Quod ſi loqui poſſet, ſe defenderet. Quibus admodum carmina Propertij adſtipulantur.

Vino forma perit, vino corrumpitur ætas,

Vinum memoriæ mors.

Et id perquàm maximè conſtat ex Sophoc. & Charet. Græcis authoribus, quos refert Stobæus de cont. & ſobriet. ſer. 17. in hęc verba.

Ventrem modis omnibus refrenare coneris.

Venter & multorum capax & paucorum.

Ventrem Deus odit, ventrisq; epulas: propter iſta enim temperantia ſoluitur.

Et ex Simonis Epiſtola ad Ariſtippum dubio procul conſtat in hęc verba profeſſus, famis atque ſitis non obliuiſci oportet: multum enim poteſt apud ſobrietatis ac prudentiæ ſtudioſos. Et ex Demoſthene conſtat, Socrates rogatus, quo nam à cęteris hominibus differret: reſpondit, alij quidem viuunt, vt ędant: ego ædo, vt viuam. Et Plato ſæpius ſiti laborans à puteo hauriebat aquam, iterumque fundebat, vt ita cupiditatem caſtigaret: nimium vinum ſemper eſt malum. Et ex Theog. ſententia conſtat Grçci authoris,

Turpe eſt virum ebrium apud ſobrios eſſe,

Turpe item ſi ſobrius cum ebriis fuerit.

Vinum ſi bibas multum, noxium eſt: at ſi quis ipſum bibat prudenter, iam non malum, ſed bonum eſt.

Et ex Theognide conſtat,

Quiſquis bibendo modum ſuparauerit, is non amplius ſuæ linguæ compos eſt, nec mentis.

Verba effatur balba, quæ ſobrijs dedecus fiunt. Nullo enim quolibet agendi pudore ducitur, quandiu fuerit ebrius: Qui prius ſapiebat, tunc ſtultus ſufficitur. Hæc tu animaduertens, vinum ne ſupra modum ingurgitaueris.

Sed prius ſurge, quàm inebrieris, ne te ſibi ſubijciat venter, tanquam mediaſtenum improbum quotidianis laboribus inſeruientem. Tam ſtolidi, quàm ſapientis vinum immoderate potum leuiſſimum reddit animum.

2 Cęterùm & illud obuium eſt plurimum quidem †potum maximum noxium & corpori & animo, ſicuti Plin. author eſt, & Paul. Aegineta his in locis, quibus & anteà meminimus:

nius: nec id latuit Homero lib.6.Iliados:

Nec mihi vinum afferas dulce veneranda mater.

Ne me enerues,roboris autem anteà vigoriſq; obliuiſcar.

Cuius ſignanter meminit Galenus libro de ſubſtantia potentiarum animalium,cap.3.Itidem libro, cui titulum fecit, quod mores animi temperamentū corporis ſequantur.Quibus in locis citat ſententiam Theognidis, dum cecinit.

Vinum potatum multum malum: ſi verò quis ipſum potarit prudenter,non malum,ſed bonum.

Et Artemidorus mirum in modum id explicans huic accedit ſententiæ de Somniorum,libro primo.c.63.Alexander Aphrodiſęus libro ſecundo Problematum, cap. 89. libro ſecundo Epigram. Græc. quod ſic vertit Gellius linguæ Latinæ author.

Sumere nec nimium Bacchi valet optimus vſus.

Nec nimium hinc mœror,prouenit inde furor.

Quibus & illud adijciam, quod ſi modeſtè vinum ſumatur, admodùm vtile eſt, ex Plin. & Paulo Aegineta: his in locis, quibus & anteà meminimus.Et conſtat ex Homero libro 6. Iliados.

Viro autem feſſo robur magnum vinum auget.

Itidem libro 14. Iliados aſſeuerat Bacchum gaudium eſſe hominibus.Et Virg.lib.1.Aeneidos,

Tum victu reuocant vires fuſiq; per herbam.

Implentur veteris Bacchi.

Et Valerius Flaccus lib.2.Argonauticum,

Cæteris tum munere feſſas,

Reſtituunt vires, & parco corpora Baccho.

Plinius lib.12.c.1. Galenus huic etiam accedit ſententiæ lib.Tegn.3.c.12.Hippocrates li.7.Aphoriſmorum,apho.72. Et Homerus aſſeuerat lib.Odyſſ.2. vinum ipſum dare vires, & audaciam,dum ſcribit:

Vinum & farinam,ſiue polentam eſſe medullam

Hominum.

Itidem Homerus lib.20.eiuſdem operis & libro 9.Iliados ad finem ſcribit:

Nunc quidem dormite delectati dilectum cor.

Cibo & vino: hoc enim robur eſt,& fortitudo.

Itidē lib.19.eiuſdem operis,cuius meminit Alex. Aphrodiſæus lib.2.Problemat.c.72.Et Macedonius ſignanter Epigram-

gramma confecit,quod extat inter Grçcorum Epigrãmata.

Febre laborantem medicus me inuiſerat intrò,
Vixq; ingreſſus,ait,tollite vina procul.
Tantùm indulſit aquam miſero,miſer ipſe,nec audit
Quod vinum eſſe hominum robur Homerus ait.

Et pleraque id genus alia, quæ curioſis conijcienda relinquo,candido lectori obuia erunt,ex Homero lib.4.Iliad. & lib.2.Odyſſeæ,Gellius lib.17.ca.8.Macrobius lib.7. cap.12. Dioſcorides lib.5.cap.839.Plinius Togatorum princeps,lib. 14.c.5.Lyricus Horatius lib.2.Sermonum,Satyra 8.feruida vina appellet,Plato lib.2.de legibus.Plinius lib.14.cap.vlti. Homer.lib.5. Odyſſeę, apud quos plura alia reperiet candidus lector, quæ (ne chartæ diſpendiũ ferant) conſultò miſſa feci. Vſqueadeò delicatum eſt,& ingluuiei deditum noſtrum ſeculum,vt ſicuti Muſicæ,& medicinalis artis,ita etiã culinariæ extent commentarij,qui gulã delicijs titillare docent,ſanitati nocent.Hinc fit,vt qui ferculis deliciãtur, lõgè minus ſalubri valetudinę fruantur. Sunt pleriq; alij hac noſtra tẽpeſtate delicatuli, picam expertis mulieribus nõ diſſimiles. Nam & ipſi,veluti illæ, familiariſſimos cibos faſtidiunt ore vẽtriculi corrupto.Itaq; vt ferrum inutile acie noua ſemper eger,ſimiliter & illorum ſtomachi inter edendũ, acui nunquam nõ poſtulant,ſiue mero,ſiue aceto, ſiue acerbo aliquo condimento. Quantum ab iſtis differt Lacon ille, qui cùm conſpexiſſet quãdam pretioſam auiculã ſibi appoſitã præ faſtidio tenuere:At mihi,dixit,etiam vultur & hircus ſapiũt. Siquidem loco ſemel dato cupiditati in immenſum creſcit, & hoc ſibi peculiare habet eiborum atque potus luxuria, vt ſemel cœpta,magis magiſque augeatur:& ex ſententia Xenophontis conſtat lib.1.de dictis & factis Socratis.Socrates cibo tam parcè vtebatur,vt iucundè comederit.Atque ad illum ita ibat paratus, vt pro obſonio ſibi eſſet cupiditas comedendi. Potus verò omnis erat ei gratus, propterea quòd nunquam bibebat,niſi ſitiret. Et ex ſententia Platonis conſtat:Gubernator ebrioſus,& quiuis cuicunque rei præfectus omnia ſubuertit, ſiue nauigium, ſiue currum, ſiue exercitũ, ſiue quamcunque rem fidei ſuę commiſſam . Homini voluptatibus ſeruienti,nullam vnquam virtutem conuenire. Quid enim intereſt inter hominem incontinentem & beluam? Nam quicunque ea,quæ optima non ſint,cogitat,voluptuoſa

luptuoſa verò omnibus quærit modis exequi, quid à pecudibus differt? Solis igitur continentibus licet ea cogitare, quę optima ſunt, & dicere ac facere, ac rerum quidem diſcrimina ſecũdum genera diſgregare, bona eligere, mala ſecludere, quò optimi atq; feliciſſimi reddantur, & bonorum docti ratiocinatores. Quas ob cauſas edendùm eſt vt viuamus, nõ vt voluptuemur. Et bonam hominum partem viuere exiſtimo, vt edant: temperantia dediti edunt, vt viuant, & pleraque id genus alia, dilatando chartas quamplurimis remiſſionibus extant apud Stob. in ſententijs ex theſauris Grecorum deductis, ſerm. 17. & 18. quibus admodum conueniunt verba Eratoſthenis & Menandri & Philemonis Grecorum authorum, quos refert Stob. ſerm. 18. de incontinentia, vbi ſupra,

Vinum igni æqualem habet vim. Vt hominem vbi ſubierit, quem conturbat, vt Lybicum mare Aquilo, vel Auſter. Itaque prodit latentia in mentis receſſu animumq; vniuerſum concutit.

Merum copioſum parum cogit ſapere: Non *ipſa potus copia, ſi quis conſideret, debacchari cogit, ſed potantis ingenium.*

Quid illum viuere iuuat, qui vitam ſuam neſcit?

Vinum enim in cauſa eſt. Nullum enim bene potum, ſi quæras, inueneris, qui non a potu, tanquam ſeruus, ſit dominus.

Vti conſtat ex ſententia Philemonis loco antè citato. Et ex Homero conſtat in hęc verba.

Vinum quamuis ſapientiſsimum cantare,
Molliter ridere & tripudiare impulit.
Hoc etiam protulit verba, quæ ſatius tacita fuiſſent.

Vti conſtat ex Stobęo, ſermone 18. colum. 2. idq; conſtat ex Menandri ſententia, in hæc verba.

Moleſtum eſt, ſi quis præ vino nimis loquatur ea, quæ neſcit, callere ſimulans.

Et Euripidis ſententia conſtat in hæc verba.

Nunc vinum me mente priuauit, & fateor tibi iniurium me fuiſſe, ſed inſcium & inuitum.

Cùm ergo tot tantiq; errores, & quidam alij pleriq; ab epulantibus committi poſſint, ſtudendũ eſt temperanti futuro, vt ſe ab omnibus purum & integrum exhibeat, ita quidem ſi multo exercitio conſueſcat alimentis vti, ad alendi, non delectandi corpus finem, nõ vt lenem ac lubricam reddat gulam, ſed corpus roboret. Gula enim condita eſt, vt ciborũ meatus eſſet, non voluptatis inſtrumentum. Cęterùm quod de ebrio

LL ſolet

ſolet diſputari, an & is ſit aliqua pœna afficiendus, ſi hominem tempore ebrietatis occiderit, damnumue fecerit? In quo dubio memoria repetere libet pulchram Ariſtot. ſententiam 3. Ethic. c. 5. ita ſcriptum reliquit: Ebrijs duplices pœnæ inſtitutæ ſunt: nã, vt inibi Euſtachius tradit: Pittacus vnus è ſeptem ſapientibus ebrio delinquenti duplicem pœnam infligẽdam eſſe conſtituit: alteram propter ebrietatẽ, alterã propter crimen in ebrietate commiſſum: vtraq; verò pœna propriè ratione ebrietatis. Hæc ille. Itidem libr. 2. Politic. ad fin. cuius meminit Septima. conſ. 26. in ſuis catholicis inſtitutionibus. Hoc ipſum combrobatur ex authoritate Iuriſconſultorum in l. reſpiciendum §. delinquunt ff. de pœn. l. omne delictum §. per vinũ aut laſciuiam lapſis ff. de re milit. Quibus ſuffragatur tex. in c. inebriauerunt. & ca. ſanè 15. q. 1. vbi probatur ebriũ delinquentem in ipſa ebrietate non eſſe à culpa liberum, neq; à pœna. imò puniendũ aliqua punitione propter culpam, quam habuit in cauſa ebrietatis, eritque locus pœnæ extraordinariæ: ſiquidem ebrietas dolum tollit, minimè tamen culpam: glo. in d. c. ſanè. Rom. in l. 1. in princi. ff. de verb. oblig. & glo. idem profeſſa in l. 1. verbo, temulentia C. ſi quis Imp. maled. tex. ad id præſtantiſſimus in d. c. ſanè. & d. c. inebriauerunt Loth. Bar. & doct. communi conſenſu explicant in pręcitato §. delinquunt. itidem in l. aut facta. in prin. ff. de pœn. & in l. diuus ff. de offic. pręſid. Alex. poſt Bart. in d. §. delinquunt. & in l. dolum. ad fin. C. de dolo. idem profeſſus Bal. in l. data opera. verſicu. nunc de tertio C. qui accuſa. non poſſunt. & in l. 1. colum. pen. C. vnde vi. Sali. in l. 1. C. de ſicar. Anchar. & Imol. Card. in clem. vnica q. 8. de homici. Roma. in l. 1. §. adipiſcimur ff. de acq. poſſ. Gemin in c. venter. 35. diſtinct. Et text. in præcitato §. ſi per vinũ aut laſciuiam lapſis. Cuius hæc ſunt verba, Per vinum aut laſciuiam lapſis capitalis pœna remittenda eſt, & militiæ mutatio irroganda eſt. Et inibi ad hoc multũ notat Albe. Bal. in c. à crapula. de vita & honeſt. cleric. 1. col. num. 3. Flor. in l. ſed etſi quæcunque §. iniuriam. col. 2. nu. 5. ff. ad l. Aquil. Ange. in malefic. in parte, ſcienter & doloſè. col. pen. verſi ſed quid ſi propter ebrietatẽ. & rurſus in parte incendiario. col. 2. Ange. idem profeſſus in l. ſi non conuirij C. de iniur. Abb. in ca. ſicut. de teſtib. & Bald. idem exiſtimans in l. 1. in rep. col. pen. C. vnde vi. pœna ebrij alleuianda eſt, quando ſit tanta, ꝙ induxerit mentis alienationem:

tionem: vbi enim ebrietas, ibi libido dominatur. capit. furor. diſtinct. 36. & in cap. venter. & cap. à crapula. præcitatis. Quo fit de ebriorum factis minimè curandum eſſe. text. ad id celebris in capitu. ſicut nobis. de teſtib. & ſicut vinum, ita nempe amor inebriat glo. in princip. Inſtitu. de ſucceſ. libert. Et illud Sapientis adſtipulatur, vinum & mulier apoſtatare faciunt ſapientes. & Eccleſiaſt. 19. explicat Io. Lop. in rubr. de donat. §. 28. num. 6. Ang. in l. 1. C. ſi quis Imper. maledix. Panormi. in capi. ſicut nobis. de teſtibus. Felin. in capit. ſi conſtiterit. de accuſ. in princip. Itidem in capi. ex literis. de iureiur. Bonifac. in tit. de homic. ad fin. & rurſus titu. de inſul. & percuſ. ad fin. & in rub. quid ſit accuſatio. verſi. ſed pone quis propter ebrietatem. Hippo. in l. 1. verſicu. modò redeundo ff. de ſicar. col. 7. nu. 62. itidem in l. quæſtionis modum ff. de quæſtio. Tametſi pœna † ordinaria huius criminis reus afficiendus non ſit, nihilominus iudicantis arbitrio puniri debet, ac perinde mitius, vti exiſtimat Cardin. Alex. in capitu. denique 4. diſtinct. Franc. de Ripa in l. fin. nu. 79. C. de reuoc. donat. Io. de Anan. in c. de infantibus. num. 2. de his qui fil. occid. Roma. in d. l. 1. nu. 9. ff. de verb. oblig. cui ſententiæ ſe ſubſcribunt & Theologi, ſicuti in hac ſpecie refert Ioan. Gerſon in regulis moralibus, lib. 1. colum. 3. & nouiſſimè Gulielm. Mayner. in l. in totum. num. 68. & itidem in l. ferè in omnibus. num. 3. ff. de reg. iur. Salic. in præcitata l. diuus. Abb. in ca. 1. de maledic. & omnium diligẽtiſſimè Cæpola in l. 1. §. Item Iulianus ff. de ædil. edic. Matth. de Afflict. in conſtitur. terminum vitæ. fallent. 9. notab. 12. Ludouic. Montal. in tract. de reprob. ſententiæ Pilati. 1. col. 1. dub. num. 4. Iac. Baulem in repet. l. capitalium §. famoſos ff. de pœnis 20. limit. & nouiſſimè Anto. Gomez. in tract. delic. cap. 1. num. 73. & hodie extat regia l. 5. tit. 8. part. 7. & inibi Greg. Lop. Ex quibus authoribus hoc vnum ſatis conſtat, ebrium non puniri propter culpam criminis ab eo commiſſi, ſed propter ipſius ebrietatis cauſam, in qua culpam habuit. Quod in ſpecie poſt Rom. aſſeuerat Cardin. Alexand. in cap. denique. quarta diſtinct. Abb. in capitu. vlti. de maledic. textus optimus in l. omne delictum §. per vinum ff. de re militari. Abbas in præcitato capit. ſicut nobis. & inibi doctores paſſim, Ripa in l. vlti. quæſt. 22. C. de reuocanda donatione, quæſtio. 62. ea ducti definitione: aut ſanè ebrietas fuit leuis, tunc enim non excuſat: aut eſt grauis,

2 *Regia lex.*

& in ea ſpecie non excuſat à toto, ſed mitiori pœna puniri debet, ſic explicat Bald. in d. l. data opera. & doctores præcitati in ea ſunt ſententia, & Lud. Carrer. in pract. crimi. §. homicidium. num. 22. pag. 367. quòd ſi ſciens ebrietatem euenire ex potatione vini, & vt occideret quempiam eſſet inebriatus occidendo, pœna ordinaria puniri debet, aſſeuerat Cardin. in d. clemen. vnica, de homicid. Et an per ebrietatem blaſphemans, ſitne aliqua pœna puniendus? explicat Mart. in conſuetud. blaſphemantibus. Siquidem affectata nocere ſolent, vt multis exemplis Felin. comprobat in capit. vlii. de teſtib. Ioan. Ign. in l. 3. §. ſubuenitur. nume. 149. ff. ad Syllan. Ripa in l. quo te mihi. ſi cert. pet. ff. Tiraquel. de retract. municip. §. 35. glo. 4. nume. 27. Septima c. capitu. 26. nume. 9. in ſuis catholicis inſtitut. Tandem quaſi totius quæſtionis coronidem in hac controuerſia ſic opinor diſſoluendum hunc
3 nodum: tres † ſiquidem actus in homicidio ab ebrio commiſſo conſiderantur: Quorum primus, iſta potatio: Secundus, ipſa ebrietas. Tertius, ipſa hominis occiſio. In primum actū fertur voluntas directè, vtpote quia ebrius voluit vinum bibere immoderatè: in ſecundum fertur voluntas indirectè, & per accidens, non equidem directè, & per ſe, vti docet S. Thom. 1. 2. q. 76. articu. 4. in tertium autem, hoc eſt in ipſam hominis occiſionem, nec per ſe, nec per accidens voluntas fertur: alioquin ſi adhuc indirectè fuiſſet voluntarius actus contingens in ipſa ebrietate, profectò ebrio imputaretur; cuius contrarium probatur in d. cap. inebriauerunt. & capitu. ſanè 15. quæſt. 1. Quibus & illud conuenit, quòd licet ebrius culpa ſua inebrietur, illa culpa volendo inebriari, non adhibendo diligentiam ad euitandam ebrietatem, non eſt cauſa proxima illius occiſionis, ſed remota: nam illa culpa fuit cauſa ebrietatis, ebrietas verò cauſa occiſionis. Igitur illa fuit cauſa mediata occiſionis: quo fit homicidium non oriri proximè ab illa culpa, ſed ab ebrietate. Ex quibus contra
Cardinalis in errorem labitur. Cardina. & alios conſtat non eſſe irregularem ebrium, qui durante ebrietate hominem occiderit, etiam ſi culpa ſua inebrietur. Tametſi opinor Cardina. & aliorum ſententiam veritati magis fauere, quando ebrius conſueuiſſet in ebrietate arma ſumere, & homines percutere, atque offendere, tunc enim per potationem immoderatam operam dat rei illicitæ, idcirco irregularis erit, ſecundum ea, quæ in hac

ſpecie

ſpecie adnotat Soci.nu.15.in præcitato cap. ad audientiam.

Cæterùm, quia non omnis ebrietas omninò priuat vſu rationis, nec omnis ebrij par eſt cauſa: non ab re fuerit breuiter hic pauca tractare, igitur duo conſideranda ſunt in ebrietate circa huius criminis punitionem · actus precedens, & effectus conſequens: & potiſſimum circa primum diſtinguendũ eſt, an ex præcedenti actu ſubſecuta ſit ebrietas ſine peccato, vel econtrà. Priori ſiquidem caſu peccatum ſequens à culpa in totum excuſatur: longè quidem aliter in caſu poſteriori, cùm ex voluntate precedentis actus illud peccatum voluntarium reddatur, quo fit ex modo, & ratione voluntarij: effectus conſiderandus eſt, vnde ſi peccatum committendũ ebrius preuidet, is quidem non omnino immunis eſt à labe peccati, tametſi nullus poſſit peccare abſque rationis vſu: ex eo tamen quia ſe priuat culpabiliter rationis vſu, ex tunc pro illo duntaxat tempore peccare vult, quo arbitrio libero cariturus eſt, ſicuti Thom. & Caiet. deffinere 2.2.quæſt.150.articulo vltimo.

Ex quibus ſanè, vt nihil hac in re deſideretur, memoria repetere libet, ea vſus diſtinctione, aut ebrietas vſus rationis ex parte priuat, aut ſanè ex toto: Priori quidem caſu peccatum commiſſum pœna dignnm eſt, quia voluntarium, ſed vtrique pro modo culpæ temperanda eſt pœna. Poſteriori tamen caſu, ea diſtinctione vtendum eſt, aut ebrietas ſine culpa euenit, ex eo, quia vinum erat indomitum, ſi inebrietatus eſt ignoranter, ibi nulla præceſſit culpa, tunc nulla erit pœna. Ceterùm, aut ebrietas prouenit culpa bibentis, & rurſus diſtinguere oportet: aut crimen in ebrietate committendum preuidet, vel debuit præuidere, & iſthec pari ratione conſiderantur.l. quod te.ff. ſi certum pet. & id quidem punitione dignum eſt, atque ſupplicio. Rurſus aut nec debuit præuidere, nec potuit, & tunc nulla erit peccati culpa, nec irregularitatis labes, ſed magis crapulæ aut ebrietatis effectus: aut ebrietas affectata fuit, peccandum, & grauius peccatum effici: quia potius illud auget, quàm minuat.l.nunquam plura. de priuatis delictis.

Iure Pontificio ea ſancita eſt pœna, quia ebrietas omnium vitiorum fomes ac nutrix eſt: ideò placuit Agatenſis Concilij venerandis patribus, vt clericus, de quo fuiſſe ebrium — *In Agatenſi Concilio.*

ebrium conſtiterit,aut triginta dierum ſpatio à cõmunione
4 ſubmoneatur, † aut corporali ſupplicio ſubdatur, vti maximo apice deſeruire videtur text.in cap.fi.35.diſtinƈt. Hoſtiẽ. in ſumma,de temp.ordinand.§.& cui.verſ.pœna autem .vbi dicit quod ſi Epiſcopus,presbyter,vel diaconus quidẽ immo deratæ potioni vini operam dederint,ſi vtique non deſiſtant deponuntur:ſubdiaconus,vel inferior, ſiue clericus, ſiue laicus communione, priuetur. capitulo ſi epiſcopus.35.diſtinƈtione.capitul.ante omnia.cap.epiſcopi.35.quæſtione 1.aut ictibus loriſve cęditur,explicat Ioan.de Firm.in tractatu de epiſcop.libro quarto. 1.quæſt.penultima.in vltima parte, de degradatione.Panor.& Felin.in diƈto cap.ſi conſtiterit.de ac cuſat.Si verò ſemel ebrius fuerit, tunc pœna afficiendus eſt, textus in diƈto capit.finali Poſtremo Innocentius tertius.in concilio generali Lateranenſ. diſpoſuit clericum à crapula, & ebrietate non abſtinentem, & à ſuperiore monitus minimè ſatisfecerit,ab officio,& beneficio ſuſpendendum, atque ita conſtat ex capitulo à crapula.de vita & honeſtate clericu. Quibus & illud ſubijciam, ſicut miles cęleſtis militię,ſic equidem miles armatę proprer ebrietatem deponi poteſt ab omni militia, text. eſt ad id præſtantiſſimus in l. omne deliƈtum.ff. de re militari. & inibi communi cenſenſu doƈt. quod intelligendum eſſe exiſtimo, ſi crebrò inebriatur, vel ſaltim cõſuetudinem habet inebriandi: longe quidem aliàs, quia ſi quoties peccant homines, ſua fulmina mittat Iuppiter, exiguo tẽpore inermis erit? Pro quo argumento optimo deſeruit gloſſ. in capitulo epiſcopus. 35. diſtinƈtione. & in capitulo epiſcopus. 67. diſtinƈt. & pleraque id genus alia congerit Ioannes Sainſon.in conſuetu. Turonenſibus. capitulo *Des droitʒ*.primo articulo. folio 239. tametſi olim milites non ita luxui, ac ingluuiæ dediti erant, ſicuti conſtat ex l.prima.& inibi gloſ.de erogatione milit.annonæ. libro 12. doƈt.in l.cum ſuper.de re milit.libro 12.quibus equidẽ conſtat milites acetum, carnes veruecinas, aquam, lardumque comedebant,ac noſtra tempeſtate quàm ſit à militibus alienum,nemo ſanę mentis diffitebitur.Id vnum addam, ebrietatem minimè eſſe peccatum,niſi aſſidua ſit, ſicuti exiſtimat Abbas in præcitat.capitulo à crapula.& Ioannes Sainſon loco pręcit.quo in loco Petrus de Anchar. deſcribit pleraque id genus alia ebrietatis incommoda. Itidem beatus Auguſt.

in ſer-

in ſermone de ebrietate, qui inter ſua opuſcula impreſſus habetur: quo in loco ſatis conſtat, quanta ſit eius grauitas, explicat Ariſtoteles libro quem de ebrietate, inſcribit, Horatius libro primo epiſt.

Quid non ebrietas deſignat, operta recludit,

Spes iubet eſſe ratas, in prelia trudit inermem.

Et vbi ineſt ebrietas, nullum latet ſecretum, ſicut exiſtimat Angel. in l. quę adulterium. C. de adult. Et rurſus eodem lib. epiſt. 2. ait Horatius.

Fœcundi calices quem non fecere diſertum,

Tunc ſurgunt rixæ, tunc pauper arma ſumit.

Quibus admodum conuenit textus, in capitulo ne tales. de conſecratione, diſtinctione quinta. & Eccleſiaſtes capitu. 27. ad finem, ſiquidem propter ebrietatem multi mortem obierunt, multę ex deliciarum epulis moleſtię generantur, vti conſtat ex Hierony. ad Ruſticum. capitulo ſecundo. modicus temperatus cibus, & carni & animæ vtilis eſt. Itidem Hierony. ad Titum. capitulo primo, hic (inquit) ſcio mihi abſtinentiam nocuiſſe intermiſſam, & profuiſſe repetitam. Cognouit item Homerus, quòd vinum ipſum & cibos vires, ac audaciam maximè præſtare, ſicuti ſcribit lib. Odiſſ. 2. itidem Virg. de Venere, & vino contra ebrietatem carmen ſcribit:

Vt venus enervat vires, ſic copia vini,

Arcanum Demens detegit ebrietas.

Sæpe manus itidem Bacchus ad arma vocat.

Et inibi Aſcenſius pleraque alia in ebrietatis deteſtationem addit, itidem Virg. lib. 1. Aeneidos.

Tunc victu reuocant vires fuſique per herbam

Implentur veteres Bacchi.

Et Valerius Flaccus idem exiſtimat lib. 2. Argonauticon,

Reſtituunt vires & parco corpora Baccho.

Idem profeſſus Galenus libro Tegni, 3. cap. 12. & Plinius libro 12. capit. primo, quibus & illud conuenit adnotare, inebriare conſuetum minimè poſſe ordinibus ſacris initiari, vti maximo apice deſeruire videtur text. in ca. epiſcopus aut presbyter. 35. diſtinct. Et in ſumma eiuſdem tituli. & Bernar. Diaz de Luco, in prac. crim. in verbo, inebriari. cap. 71. & Rebuf. in pract. beneficiorum glo. 4. tit. de clericis ad ſacros ordines malè promotis. 2. parte. pag. 441. Illud memoria repetere libet, ad ſacerdotiũ promouendũ minimè eſſe, qui abſte-

mius ſit, vinumq́; non bibat: ſiquidem ex quo horret, poſſet euomere ſacramentum, vti argumento optimo deſeruit tex. in c. ſi quis per negligentiam. de conſecrat. diſtinct. 1. idemq́; profeſſus Abb. in c. ex parte. de celeb. miſſ. & Ioan. Sainſon, in conſuet. Turonenſibus loco præc. ad fin.

Quibus & illud ſubijciam, clericos in conuiuio honeſtos ac ſobrios, in cibo & potu, & verbis debere ſe gerere, ſicut hac in ſpecie conſtat ex tex. ad id præſtantiſſimo in ca. deniq; 4. diſti. & ferè per totum, 35. diſtinct. & 44. diſt. Explicantq́ue doct. in præc. c. à crapula. ſiquidem honeſtati ita debent ſtudere, vt nec fabulas inanes inibi referant, capitulo nullus. de conſecrat. diſtinctione 5. textus ad id celebris in capi. nullus. 22. q. 1. capitul. clericum. 34. diſtin. text. ad id præſtantiſſimus in c. presbyteri. 44. diſt. quin etiam eccleſiaſticos oportet viros in conuerſationibus ſacrorum euangeliorum lectionem audire, vt cõſtat ex c. pro reuerentia. c. quando. 34. diſtin. capi. his ergo. 23. diſtin. adeò in potu clericos honeſtos eſſe oportere, vt nec vltra trinam reneantur bibere vicẽ, vt in pręcitato c. quando explicant doct. pleraq; id genus alia cõgerentes in c. cum inſtãtia. de cẽſibus. Et potiſſimùm clerici vinũ potantes, aqua dilutum bibendũ eſt ſicuti conſtat ex Home. li. 5. Odyſſeę cũ nympha Calypſo Vlyſſem alloquentẽ ita ait:

Sed ego panem, & aquam, & vinum rubrum
Imponam congruenter, quæ à te famem repellant.

Socratis vtile præceptum in clericos maximè. Sint ergo illius Socratici pręcepti memores, quo quidem dicebat cibos omnes, potuſq́; vitandos eſſe, qui vltra ſitim famem ve ſedandam appetitum longius producerent. Siquidem dies ſolennes, ac feſtiuos non aliter ſe celebrare putenr, ni comeſſationibus deſeruiant: in quos inuehit Auguſt. in ca. comeſſationes. 44. diſtinct. & text. in d. c. denique. 4. diſtinct. in his etenim diebus clericalis modeſtia ſtudioſius obſeruanda eſt, vti cõſtat ex c. cùm ad monaſterium. de ſtatu monach. verſi. in refectorio. & inibi ſpeciatim id explicat Ioan. Andr. adducens illud Hierony. diem ſolennem non tam ciborum abundantia, quàm ſpiritu celebremus: Etenim valde abſurdum eſt. ac clericis obſcœnum, nimia ſaturitate martyrẽ honorare velle, quẽ ſcias Deo ieiunijs placuiſſe. Et Hieron. ait: Cõfuſio, & ignauia eſt Ieſum Chriſtũ crucifixum pauperem, & eſurientem farſis corporibus prædicare, & ieiuniorum doctrinam rubentes buccas tumentiaque ora proferre, ſicuti ex

plicat

plicat text. in c. eccleſię principis. 35. diſtin. quæ quidem rationes non ſolùm in ſacris initiatis, quin & in laicis militare ſanę mentis nemo vnquam diffitebitur.

Huic autem quæſtioni proximè accedit, quòd hic diſputatione eget: an†is cenſendus ſit irregularis, ſi hominē tempore ebrietatis occiderit, & eum irregularem exiſtimant eſſe Zenzelinus, Card. n. 9. Imol. in d. cle. vnica, de homic. quos ſequitur idē profeſſus Gonſ. à Villadiego, de irregul. ca. de per cuſ. colum. 11. Syluester verbo, homic. 3. q. 4. quibus ſuffragatur tex. in c. inebriauerūt. & c. ſanè. 15. q. 1. vbi probatur ebriū delinquentem in ipſa ebrietate, non eſſe à culpa omnino liberum, nec à pœna, quia ſaltem ex ebrietate vitium contraxit, culpamq; commiſit: irregularitas ſatis procedit à culpa homicidij, licet ea non ſit omnino perfecta, vt de caſuali homicidio diximus: quod etiam comprobatur ex authoritate iurium in principio allegatorum. Cæterùm, ſi abſque eius culpa, dolo quidem alterius inebriatus eſt: quod ex varijs cauſis accidere poteſt, & in hoc dubio fatetur Marianus Socin. in c. ad audientiā. n. 15. de homi. rurſus & eum eſſe irregularem, vbi ea intentione ſe inebriauerit, vt ebrius occideret: hoc homicidium voluntarium eſt, ideo ex eo contrahitur irregularitas: quod profitetur Card. in d. l. clem. vnic. q. 8. Alphōſ. à Caſtro inter ſacrę theologiæ doct. maximè cēſendus, de poteſtate legis pœnalis, lib. 2. ca. 14. verſi. prima principalis cōcluſio. Supereſt hic examinare quęſtionē illam, quæ doctorum capita torquet: ſitne irregularis cenſendus, qui culpam ebrietatis habuit: ex hac ſimplici culpa, ſi aliquē occiderit, & hanc minimè irregularē eſſe, exiſtimo. Primò, quòd homicidium commiſſum ab ebrio proceſſerit ab eo, qui vſu rationis caret, atq; ideo irregularitatem non inducit, vti conſtat ex d. conſt. vnica, de homic. quæ nullam habet aliā decidēdi rationem, quàm quòd furioſus infans & dormiens nullum habeant prorſus rationis vſum. Secundo eo iuris ſtimulo conuincitur, quia ebrius furioſo ſimilis eſt, ca. venter. 35. diſt. ſed furioſus non eſt irregularis, per d. pontificiā conſtitutionē vnicam, de homicidio, ergo nec ipſe ebrius. Nec tamen obſtat, quod ebrietas per nimiam potationem acciderit, & ſic ex culpa ipſius ebrij: poſſet etiā furor ex furioſi culpa contingere, quod adnotant doct. quorū Card. in d. clem. q. 6. meminit, tametſi ab eis diſſentiat, & probatur in ca. ſi quis inſaniens

Ebrius de ebrietate punitur.

inſaniens.15.quæſt.1.& nihilominus habet locum dicta con ſtitutio. Rurſus,vt cõtrariæ opinionis rationem effugiamus, hoc habeto,ebriũ puniri non propter delictum cõmiſſum in ebrietate,nec de ipſo delicto,ſed vtiq; de illa ebrietate, quæ maiori pœna digna eſt,ex eo quòd criminis cauſa fuerit, licet remota,conſtat ex cap.inebriauerunt.15.quæſt.1.ex Auguſt.lib.22.cõtra Fauſtum Manichæum, capi.44. culpandus eſt Loth,non tantùm,quantùm ille inceſtus,ſed in quantum illa ebrietas meretur, hæc Auguſt. Idem aſſeuerat Ambroſius libro de Abraham Patriarcha, capit.6. ita ſcriptum reliquit:Si qui per vinum deliquerint,apud ſapientes iudices venia quidem donantur,ſed leuitatis damnantur authores. Hactenus Ambroſius,quem Gratianus refert in capit. ſanè.15. quæſtione 1.explicat Bonauentura in 2.ſententiarum diſtin. 22.articul.1. quæſt.4. Alphonſ. à Caſtro de poteſtate legis pœnalis,lib.2.cap.14.verſi.prima principalis cõcluſio. Et an matrimonium ab ebrio contractum valeat, necne, explicuimus in c.& qui verbis,non animo contraxit.

Ceterùm in huius criminis deteſtationem inquit Paul.ad Epheſ.5. Nolite inebriari vino,in quo eſt luxuria. Cuius meminit.gl.in l.quæ adulterium.in verbo,intemperantiæ.C.de adult.& his accedit illud Salom.Prob.20. Luxurioſa res eſt, vinũ.& Ezechias c.31. ſanitas eſt animę & corporis ſobrius potus,vinum multum potatum irritationem,& iram,& ruinas plerũq; facit. & Tho. 22.q.147. artic.8. in reſponſione ad primum arg. Aegidius Rom. lib.2.de regim. principium, par.2.ca.12.idq; affatim in Decretis habetur per totum 24. diſt.& in c.à crapula.de vita & honeſt.cle. & ſuffragatur illud Philoſophi lib.problematum 30.c.1.ſcribit vinum cupiditatem veneris in primis accendere poſſe. Idemque profeſſus Diodorus Siculus lib.5. Bibliotheces, Qui vino indulgent, ſunt ad venerẽ proniores. Cui accedit Pauſia.lib.9.quo Bœoticã deſcribit:Author eſt Lampſacenus,Priapum ipſum Dionyſium, ac Veneris eſſe filium dicere. Euſtach. autem tradit Priapum & Silenos Bacchi comites:ideo dici quod ebrij ſalaces ſunt. At Silius lib.5.Punicorum ſcribit ebrietatem Veneris eſſe comitem: nam Venerem alloquens ebrietas ait, Tibi fida omnes.ſiquidem Iginius Poeta ſcriptum reliquit.

Et Venus in vinis,ignis in igne fuit.

Itidem concinit Ouidius libro vlt. de Remedio amoris, Vina

Vina parant animos Veneri.

Idem ſcribit lib.3.de Arteamandi.

Cum veneris puero non male Bacche facis.

Et fœminæ ſunt huic bibacitatis vitio ex more,& ſexus natura,admodùm obnoxiæ,vti ex Comicis conſtat apud Plautum in Curculione,mulierum quæpiam profuſi vini odorem ſentiens hęc ſcripta reliquit verba.

Flos veteris vini meis naribus obiectus eſt ,

Eius amor cupidam huc me per tenebras prolicit.

Ex illo etiam intelligi poſſet,quòd antiquus ille Dęmon Euam viro prætermiſſo impetiuit: ſciebat ſiquidē genus mulierū in hóc genere vitio eſſe propenſius , & multò citius obtemperaturā ſibi fœminā . Quibus mirum in modū cōuenit quod ſcriptū reliquit Mantuanus in ea Aegl.4. in qua mulieres infinitis admodùm epithetis cōfigit eas , inter alia bibaces vocat,& multis antè ſeculis Ariſtop. ex Euripide ſcribit:

Vini bibaces,proditrices,garrulas.

Nihilque ſanum,maximum viris malum.

Atque huic rei maximo apice deſeruire videt̄ illud Pauli 1.ad Timoth.2.mulieres ſobrias eſſe præceperit . Itidem ad Titum cap.2.ne anus multo vino ſeruiat. Iuuenalis autem in Saty.6.in muliebrem vini bibacitatem:

Tanquam alta in dolia longus

Deciderit ſerpens,bibit & vomit.

Qua occaſione nacta Plinius lib.10.cap.72.exiſtimat ſerpentes perquàm maximè vinum appetere. & Plinius lib.14. c.22.in Ciceronem Tullij oratoris filium binos vini cōgios haurire ſolitum, nimirum cupiētem hanc gloriā auferri interfectori patris ſui M.Ant.viro omnium vinoſiſſimo.Quo fit,quòd Accu.in hac ſpecie exiſtimat leuē eſſe quotidianam ebrietatem in muliere,in l.1.§.taceat.verſic.mores.C.de rei vxo.act.itidem in l.vlt.C.de repud.ad finem. idemque profitetur Diony. Halycarnaſſeus lib.2. tametſi ab hac ſententia prorſus diſcedat Chryſoſt. tunc in Matthęo, Homilia 16. tunc earum,quæ ſunt ad populum Antiochię.de rebus diuerſis, Homil.71 . grauiter pronūtiauit nihil eſſe turpius ebrioſa muliere . & Hieron.'in regul. ſanctimonalium ad Euſtochium,capit.36.ſacrilegium eſſe,vtpotè deteſtabile in fœmina.& Ouid.lib.3.de Arte amandi ſcribit ,

Turpe iacens mulier multo madefacta lyæo.

Et apud Eccleſiaſten ſcriptum vtique eſt capit. 27. Mulier ebrioſa ita magna & contumelia, & turpitudo eius minimè tegetur. Qua propter omnes homines ſummo ſtudio niti debent, vt ſobrietatis ſtudio operam dent, quæ cibi viniique optima moderatrix eſt: quæ quidē ſobrietatis ratio adeò neceſſaria eſt, vt qui ea careat, omnes aliàs virtutes, quas in ſe habebit, obſcuriores reddat, & ab omni humanitatis cōmercio, excidiſſe videantur, & cum belluis potiùs quàm cum hominibus cenſendi ſint. Hæc ſobrietatis virtus valetudinem noſtram conſeruat, quinetiam corporis animæque ſenſus ad vltimum vſque vitę noſtræ finem producit integros atq; incolumes: qui verò vino, ciboque ſe immergunt, ſtolidi, ignaui, obtuſique fiunt, rarò longęui ſunt, facilè ægrotant, magna cum difficultate curantur, à corporis viribus animique virtute quāprimùm deſtituuntur, fiuntq; deliri, & omnibus cōtēptui ludibrioq; ſunt adeò, vt neceſſarij ac familiares omnes eis interitū optent. Eſtoque memor illius Socratici præcepti, quo quidē dicebat cibos omnes potuſque vitādos eſſe, qui vltra ſitim famemve ſedandā appetitū longius producerent. Et Socrates ſobrietatis etiā munere ꝑ omne vitæ ſuæ tempus inoffenſa fuit valetudine, vti in ſpecie commemorat Franc. Patric. de regno lib. 6. cap. 26. de ebriet. ad fi. ſobrietas deniq; cōmunis eſt virtus, ab omnibus enim debetur, omneſque eā præſtare poſſunt, nō fortuna, quibuſuis opibus nō doctrina indiget, ſed ſola animi diſpoſitio eā perficit. Hæc ille. Et profectò nihil eſt (illud enim obiter dicendum duximus) quod magis ſanitatem tuetur, & conſeruat, quàm ſobrietas, abſtinentia, frugalitas: vnde Horat. lib. ſerm. 2. Saty. item 2.

Accipe, nunc victus tenuis quæ, quantaque ſecum
Afferat, in primis valeas bene.

Plin. lib. 28. c. 5. ſcribit vtiliſſimam eſſe temperantiā in cibis. & lib. 26. c. 8. ſcribit eò mores veniſſe, vt homo maximè pereat cibo. & Theognis in ſuis ſententijs elegiacis, Multò ſanè plures, quàm fames, ſatietas perdidit. Nam & vulgò ſcitū eſt illud Plures occidit gula, quàm gladius. Et in hāc quoq; ſententiam multa cōgeſſit diuus Hierony. in Iouinian. libr. 2. & multa itidem in c. nihil. & c. ne tales. & c. legimus. de conſec. diſtinct. 5. diuus Chryſoſt. apud Ant. monachum Meliſſeæ, lib. 1. ſerm. 39. pedū dolores, & capitis grauitas, & oculorum hebetudines, & manū ægritudinis, & tremores, & morbus

regius,

regius, & febres longæ ex voracitate & repletione ſolẽt pro-
duci: nam cibo non ſaturari ſanitatẽ eſſe, medicorũ filij pro-
nuntiant. & Philip. in eodem ſermone inquit, continentiam
ſanitas & robur ſequitur: incontinentiam verò infirmitas &
ægritudo morti vicina eſt. Hæc, quæ diximus de ebrietatis
deteſtatione, nec eo concilio hæc dico, vt ſanè homines, eccle
ſiaſticosq; viros abſtemios fieri velim, ſed vt moderatè vinũ
ſumant, eis perſuadeam: vtiq; ſententiam Anacharſis optimè
interpretetur, qui ait, vitem treis vuarũ ſpecies ferre: primã,
voluptatis. ſecundam, ebrietatis: tertiam, mœroris. Anachar.
primum quidem poculũ ſanitatis eſſe dixit, alterũ volupta-
tis, tertium contumeliæ, vltimũ inſaniæ. Pythagoras, ebrie-
tatem inſaniæ meditationem vocitabat, ſicuti ex Chryſippo
cõſtat: turpiſſimaq; res eſt proculdubiò voracitas, ſicuti con-
ſtat ex Muſonio de victu: Siquidem quoties cibũ ſumis, mul-
tis peccandi modis occaſio datur: tam ſtolidi, quàm ſapientis
vinum immoderatè potum leuiſſimũ reddit animum. Satis
ſit vinum libare, & valetudinis gratia ſumere: cùm turpiſſi-
mum ſit, ſe mero ingurgitare, & ſtomachum quaſi cloacam
vino abulere: Quod quàm ſit deteſtatione dignũ, nemo ſanę
mẽtis diffitebitur. Et deniq; vt colophonẽ addam his, quę in
hoc capite deſiderãtur, qui iſtis noſtris nõ ſit ſatiatus, videat
ad ambas (vt aiunt) aures, Lud. de verit. cõtrit. in trac. de gula,
fol. 86. cũ alijs. & rurſus in ca. de ſenſu guſtus, fol. 113. quibus
pleraq; id genus alia congerit Petrus de Leſandriere in trac.
de doctoribus 4. par. q. 62. & Ange. in l. qui adulterium C. de
adul. & Cano nicæ Philoſophiæ authores in c. ſi cõſtiterit. de
accuſ. & in c. inebriauerunt Loth. & in c. ſanè. præcitatis. Va-
lerius Maximus in 2. lib. c. 1. Plin. lib. 14. de nat. hiſtor. Et de-
niq; vetus eſt ac verũ prouerbiũ, Sine Cerere & Baccho fri-
get Venus. ſit ergo & hoc ſanè (ſi libet) nouũ. Nam æquè ve-
rum adagiũ, à Cerere & Baccho feruet Venus, ac ſuo feruori
per inſipiẽtiã mẽbra, exitus illicitos & pœnitendos acquirit
ſaturitas, & ocij, & laciuiæ parens, Sodomæ & Gomorrhæ, &
propinquis vrbibus, exitiale ac memorabile cõparuit incen-
diũ. Peccatum filiorum Hely illius magni, quem diximus, ſa-
cerdotis, tanto expiatum ſupplicio, non aliud fuiſſe legimus,
quàm gulæ voraginem: quam tamen nũc iam vix inter vitia
cõputari videmus, quin glorioſum plurimi ac beatũ cenſent,
epulari quotidie ſplendidè atq; opiparę quòd quàm ſit dete-
ſtabi-

ſtabile, nemo ſanę mentis diffitebitur. Siquidem gulæ voragini ſatisfaciens, ſalaciſſimæ Veneri irritamenta procurat: deniq; qui ventris voluptates ſequūtur, edendo, potãdo, Venereis illecebris tempus fallẽtes: ſicuti Democritus ait, Breue omnino delectationis tempus habent, interim duntaxat, dum edunt, ac bibunt, curę verò & triſtitiæ multum ſequuntur: ſemper etenim earūdem rerum deſiderio torquentur: & cùm, quæ appetunt, nacti fuerint, voluptas confeſtim tranſit, cùm nihil in ſe boni, quàm momentaneam titillationem habeat, itaque mox iiſdẽ indigent: Quid aūt turpius (vt Muſonius de vita ait) quàm ita ſe præſtare circa vitiū, vt bruti potius aĩalis, q̃ prudentis hoĩs imago ſit? hoc igitur cùm turpiſſimum ſit, nimirum eius contrariū pulcherrimum erit, ordinatè modeſteq; cibo frui, ad alendi non delectandi corpus finem, non vt lenem ac lubricam reddat gulam, ſed corpus vt roboret. Gula enim condita eſt, vt ciborum meatus eſſet, nō voluptatis inſtr̃m: venter in aĩali eadem gratia, qua radix in omnibus plantis, factus eſt. Etenim vt plantam radix aliter forinſecus nutrimentum attrahens, ſic venter aĩal nutrit, cibis & potationibus in ipſum deriuatis. Cęterùm, vt plantæ aluntur perdurationis, haud voluptatis cauſa, non ſecus hominibus vitæ ſuſtentandæ remediū, victus eſt conceſſus. Porrò ꝙ Deus hominum conditor cibum atque potum pro incolumitate, nō delicijs largitus ſit, hinc intelligi licet: quippe alimentum, dum maximè munere ſuo fungitur, in concoctione digeſtioneq;, nullo ſuauitatis lenocinio nos afficit, ſed nutrit duntaxat, & vires reficit: quãuis multò longius tẽpus interim eat q̃ dum edimus. Oportuiſſet aūt, ſi Deus delectationis gratia cibum nobis machinatus eſſet, longiori illo tp̃e voluptatem ſentiri, non breuiſſimo tm̃ inter deglutiendum, tametſi tam momẽtanea ſit iſthæc glutieniū ſuauitas, infinita tñ obſonia excogitauit. Maria nauigãtur, ad vltima vſque littora, maius ſtudiū coquis, q̃ agricolis impenditur: aliqui tota prædia in conuiuiorum apparatu conſumunt, quod miſerrimum eſt, & deteſtatione dignum. Siquidem nihil vtilitatis corpori accedat, ex tam ſumptuoſa dapium ſtructura. Quas ob cauſas edendum, vt viuamus, non vt voluptuemur, ſiquidem ad optimam Socratis ſententiã nos accõmodare voluerimus, qui bonam hoĩum partem viuere dixit vt edãt, ſe aūt edere vt viuat. Enimuerò quiſquis probitatis ſtudioſus fuerit,

Studiū ciborū deteſtabile.

rit,haud quaquam vulgò hoĩum ſimilis erit, viuendo vt edat ſicut illi præ cunctis ciborum illecebras captantes. Porrò videtur mihi vt colophonem addam huic capiti: Idẽ in hominum conuiuijs,quod plãtis vſu venire: nam ſicut hæ,ſi nimiũ cælitus madeſcant, erigi nequeunt, nec ab auris præſpiſſari, cùm verò tantum imbiberint humoris,quanto egebant,tum & in rectum augentur admodum, & floridæ ad fructuũ maturationem perueniũt:ita quoque nòs, ſi potũ ſine delectu ac modo offerimus,mox & corpore & animo laboramus,ne reſpirare quidem amplius rectè,nedum ad loquendum idonei: & ſicuti Pythagoras ait, nihil egregium comparatur, quod non continentiæ labor præceſſerit:& gratia eſt habenda naturæ beatæ, quæ neceſſaria parabilia fecerit, difficilia autem paratu non neceſſaria.Et Cicero 5. Tuſcul. in hæc verba ait, Iucunditas victus eſt in deſiderio,& non in ſatietate. Itidem 2.lib. de Finibus ait,Cibi condimentum eſt fames,potionis, ſitis.& 5.lib. Tuſcul.exiſtimat mente rectè vti non poſſumus, multo cibo & potione completi. & libro Parad. aſſeuerat in hęc verba,Non intelligunt hoĩes, q̃ magnũ vectigal ſit parſimonia.Rurſus li.4.Tuſcul.& in Cato.Maiore,opinatur tm̃ cibi & potionis adhibendũ,vt reficiantur vires:nõ opprimantur.& Officiorum 1. Victus cultusq́; corporis ad valetudinẽ referãtur,& ae vires,non ad voluptatẽ. Alia multa de ebrietate ſcripſit Plato lib.1.& 2.de Legibus. Seneca Epiſto. 84. Chryſoſt.pleraq; id genus alia,quæ curioſis legẽda relinquo, ſuper Geneſ.Homil.29.& ex noſtris iuris profeſſoribus multa in ea ſpecie,quæ iuſtum profectò volumen exigerent, ſcribit Luc.à Penna in l.1.de erog.milit.annonæ.Ripa in l.vlt. C.de reuoc.don.q.22.eleganter Salomonius in l. 1. de Leginus.ad fin.Hippo.in l.1.de ſicar.& ex noſtrę claſſis hominibus Soc.in c.ad audientiam.de homic.Fel.in ca.ſi conſtiterit. de accuſat.tex.& inibi Canonicę Philoſophiæ authores,in c. à crapula. de vita & honeſt.cleric. Summiſtæ in verbo, ebrietas.& regia l.5.tit.8.par.7.ex nouioribus Didacus à Couarr. in clem.vnica,de homic.aliqua coniecit.

SVMMARIVM.

1 *Concilij Viennenſis Clementis V. in clemen. vnica, de homic. germanus intellectus adducitur.*

2 *Quidam tam alto ſomno demerguntur, vt etiam inter ſomnum ipſum*

ipſum obambulent.

3 *Actus dormientis an poſſit eſſe peccatum? & num. 8.*

4 *Dormienti iniuria an fieri poſſit? & ſi fiat clerico dormienti, an excommunicationis labes obducatur?*

5 *Dormientem offendentem vtrum liceat occidere.*

6 *Dormiens an ſit immunis a pœna, qui in vigilia data iniuria, vltiorem in ſomnis ceperit.*

7 *Pollutio nocturna quamuis ab ingluuie aut praua vigilantis cogitatione procedat, peccatum nec mortale nec veniale quidem eſt.*

De his, qui incumbentes ſomno delinquerunt, deq; illorum pœnis. Cap. XXXI.

1 HOc in capite † agendum eſt de vero ac germano intellectu cõcilij Viennenſis Clementis Quinti in cle. vnica, de homic. in cuius intellectu tametſi plura extent doctorum reſponſa, non verebor breuitati ſtudendo in medium aliquot propoſitiones afferre, quis partim concilium aperiam partim diffiniam.

2 Sunt † quidam, qui tam alto ſomno demerguntur, vt inter quietẽ obambulent, nec aliquo motu corporis expergefiunt, vt de Thitorio Stoico Philoſopho ſcribit Laertius, & de ſeruo Periclis Athenienſis quem refert dormientem per ſummum etiam tectum incedere ſolitum, teſtatur Franciſc. Patritius de regno, fol. 201.

Sunt qui nullo motu corporis expergefiunt.

Atque ideo † actum dormientis non eſſe peccatũ de per ſe, 3 ni ad rationẽ cauſę, à qua proceſſit, quoties quis ſomno vtitur, vt vinculum naturale ex virtute nihil agit, teſte Ariſtot. lib. 1. Ethic. c. 5. quo fit dormienti ipſius homicidij tempore, nempe quia dormiens aliquẽ occiderit, minimè puniendum fore. ſiquidem parcendũ eſt vitio naturali, text. ad id celebris in l. Fluminũ §. vitium ff. de dam. infe. Poſſetque iſthęc ratio conueſtiri: ſiquidem is intellectu & ratione caret, ac furioſo ſimilis eſt, cap. meritò. cap. ſanè 15. quæſtio. 1. cap. maiores §. item quæritur. de baptiſ. l. ſi ſeruus ſeruum §. ſi fornicarius. & inibi Flor. ff. ad legem Aquil. Bart. in l. 1. ff. de parric. Guliel. in l. diuus ff. de offic. præſi. explicat Romanus, Alex. Aretin. & Iaſ. in l. 1. §. adipiſcimur ff. de acquiren. poſſeſſ. Florian. idem profeſſus in l. qui occidit §. in hac ff. ad legem Aquil. Anchar. & Car-

& Cardin.idem exiſtimant in clemen.vnica,ex illo textu ſumentes rationem de homicidio. Barto.Iaſ. & Decius, in l.vt vim ff.de iuſtitia & iure,ꝑidem in l.1.C.vnde vi. colum. vlti. Bonifac.in rubr.de inſul.& percuſ.ad finem.Hippol. in l.1.in princip.verſic redeundo,limitatione 10.ff.de ſicar. Angel.in tract.malefic.parte, ſcienter.& Anto Gomez.de delictis c.1. num.74.& nouiſſimè Ludouic.Carrer.in pract.crimi. §. homicidium,nume.25.pag.31.& 68.Guliel.Mayner. in l.libertas §.ferè in omnibus pœnalibus.nume.3 ff.de reg.iur.& huius ſententiæ authores, ea ducti ratione profitentur: Siquidem dormiens æquiparatur furioſo,d.capitu.maiores §.item quęritur. de baptiſm. Quo fit dormientem minimè peccare poſſe,vti hac in ſpecie exiſtimat glo.in cap.teſtamentum 60. diſtinſt.& cùm dormiens teſte Ariſtot.lib.1.Ethic.capit.5.ex virtute nihil agit, atque ideò ſicuti dormiens delinquendo minimè punitur, ita & vigilans ei iniuriam inferens pœna aliqua non eſt afficiendus,aſſeuerat Cardina.in clemen.1.de pœnis.Felin.in capit.nuper.de ſententia excom.qua ratione ſic perpenſa dormientis delictum minimè punitur, niſi eo caſu, quo vigilans ipſe ſatis cognitum habebat, quòd dormiens arma capiebat,& homines proſequebatur: tunc enim ſi non adhibuit diligentiam, quam debuit in præcauendo, claudendo oſtium cubiculi, in quo ipſe dormiebat, ne dormiens alicui noceret, profectò puniendus erit pœna ſanè extraordinaria, mitiori quidem de culpoſo homicidio, vti hac in controuerſia explicat Barto.Rom.Iaſ. & plerique alij in d.§.adipiſcimur.& inibi Alexan.colum.2.& huius opinionis authores habeo Barto.in præcitata l.penul.ff.de parricid. Hippo.in d.l.1.10.limit ff.de ſicar.Bonifac.in tract.de malef. in rubrica, de inſul. & percuſ. Decius & pleroſque alios doctores paſſim in d.l.vt vim.Anchar.& Cardin.in d. clement. vnica, de homicid. debent ſanè prçcauere, qui hoc vitio laborant, vt ſolus in cubiculo iaceat, ianua clauſa, aliàs tenebitur, ſicuti putans arborem, qui minimè tranſeuntes, vt præcauerent,admonuit l.in lege ff.de ſicar.l. ſi putator ff. ad legem Aquil.cum alijs: & expreſſim hac vſus diſtinctione profitetur Gulielm.de Cuneo, & Iac. de Rauenna in l.diuus Marcus ff. de officio prçſidis. & inibi ad id multum notat Albert.fina.colum.idémque profeſſus Barto.in l.pen.ff.ad legem Pompeiam de parricid. Floria.in prçcitata l. ſi ſeruus

Dormiens furioſo æquiparatur.

Dormientis delictũ non punitur.

ſeruum §.ſi fornicarius ff.ad leg.Aquil.col.fin.num.4. Anch. in clemen. vnica,de homicid.notab.2.num.3.quibus accedit Ang.in tract.malefic·in verſicu. comparuit dictus inquiſitus, & in termino defenſionis.fol.107.verſicu.quid ſi dicat.glo.in præcitato §.ſi fornicarius.in verſiu.vel ignem. idem profitetur Greg.Lopez in l.5.titu.8. parte 7. in verſicu. *no.percimieſſe de ella.* explicat Iac.Baulem in repet.l.capitalium §.famoſos ff. de pœn. 19. limit. quorum opinio communis eſt, extatque hodie text. ad id præſtantiſſimus de iure regio in l.5. titu.8.part.7 & inibi expreſſim adnotat Gregor.Lop.& ante eum Alexand.in dict.l.1.§.adipiſcimur. prædictis rationibus præmoti ſunt viri non mediocris notæ, imò in albo primariæ doctrinæ poſiti. Et omnium diligentiſſimè Ludouic. Carrer.in pract. crimin.§.homicidium. nume.25. ad finem. pag.præcitata, quòd ſi ex conſulto incumberet ſomno apertis ianuis, ſciens hoc vitium euenturum aliquem interimat, huius criminis reus ſit, explicat Boniſac. in præcitata rubri. de inſul. & percuſ.ad finem. ſin minus neſciebat hoc vitium euenire,tunc ſanè immunis erit vtique à delicto:ſiquidem furioſo & infanti æquiparatur, præcitato §. item quæritur. in hac ſpecie explicat Gandinus in rubr.de pœn.1.col. Alexan. conſi.140.vol.2.Ang.in tract.malefic.in glo. culpa inquiſiti. 5.col.verſi.quid ſi dicatur.Iac.Baulem loco præcitato.

4 Quibus & illud ſubijciam, an † dormienti iniuria fiat, & an ſi fiat clerico dormienti in excommunicationis labem incidat,tametſi irrogans iniuriam clerico,& in veſtibus, ſit excommunicatione notatus?gl.in c. ſi quis pulſatus. de pœnit. diſtinct.1.& in cap.ſi quis ſuadente 17.q.3.in verſicu.manus. idemq; profeſſus Innoc.in c.nuper.de ſenten.excom.Barr. in l.1.§.hoc autem interdictum.de noui oper.& in l.licitatio §. quod illicitè ff.de publ.idem profeſſus Bald.in l.1.§.hęc verba ff.de his,qui deiec.vel effud.quod equidem intelligendum eſſe exiſtimo,ſi ſanè clericus ſit excitatus: longè quidem aliter, ſi ſomno incumbat: ſiquidem tunc lacerans illi veſtes, ſiue iniuriam irrogans,minimè eſſe excommunicatione nodatus.Et huic ſententiæ ſe ſubſcripſit Cardin.in clemen.1.in princ.q.6.de pœn.cuius meminit Fel.in c.nuper.de ſent.exc. nu.6.col.vlt.& omnium diligentiſſimè Hip. idē profeſſus in ſing.188.Ludou.Carrer.loco præcitato. Idem de dormiente explicat vnū ex multis ſatis ſingulare Nellus in tract. bannitorum,

Intellectus non vulgaris.

nitorum, in 2. par. 2. partis, quæſt. 33. ad fin. Illud etiam non erit prætermittendum: Si ſanè quiſpiam dormientem occiderit, qui offendebat eum, an immunis ſit ab homicidij pœna? naturali ſiquidem iure inſpecto, videtur quòd ille dormiens licitè offendi poſſit, ſicuti in hac ſpecie exiſtimat Bar. in l. vt vim ff. de iuſtitia & iure. Cui nec admodum inuitus accedit Alex. in d. §. adipiſcimur. nu. 3. in qua ſpecie eſt vſque videndus Bal. in l. 1. col. 10. C. vnde vi. Quo ad irregularitatem eadem ſanè diſtinctio adhibenda eſt, cuius paulò antè meminimus. Siquidem † dormiens neſciebat illum euenire vitium, tunc ſomno incumbens homicidium committens, ab labe irregularitatis immunis eſt, text. ad id præſtantiſſimus, quem analytica explanatione explicant docto. in præcitata clem. vnica, de homicid. ſiquidem is intellectu & ratione caret, ac furioſo ſimilis eſt, ſicuti tradidimus in huius cap. principio. Eo tamen caſu, quo dormiens arma capiebat, & homines perſequebatur, tunc enim ſi ſciebat hoc euenire poſſe, & non eam adhibuit diligentiam in præcauendo, ne dormiens alicui noceret, puniendus eſt, & propter culpam pœnas extraordinarias luere debet, ſicuti exiſtimat Gulielm. de Cuneo, Iac. de Rauenna in l. diuus Marcus ff. de offic. præſid. & ibi Alber. ad fin. & Bar. in l. pen. ff. ad legem Pomp. de parric. & huius ſententiæ authores habeo Flor. in præcitata l. ſi ſeruus ſeruum §. ſi fornicarius ff. ad leg. Aquil. col. fin. nu. 4. Ancha. in clem. 1. de homic. nu. 3. notab. 2. Ang. de malefic. in verbo, comparuit dictus inquiſitus, & in termino defenſionis, fol. 107. verſic. quid ſi dicatur. ac rurſus in irregularitatis labem huius criminis reum incidiſſe, conſtat ex doctorum doctrina locis præcitatis, notatque eleganter Marian. Socin. in hac ſpecie in præcitato ca. ad audientiam. nume. 14. idemq; ſenſere Cardin. Anchar. & doct. frequẽtiori calculo in d. clem. vnica. quo in caſu erit irregularitas planè contracta. Illud etiam conſtitutiſſimum eſt, † quòd ſi vigilans adeò iraſcatur contra alium, vt illum occidere conatus fuerit, vel in mentem præmeditatus fuerit, & hac occiſionis cupiditate affectus, ſomno incumbat, & ſoporatus ſomniet ea, quæ acciderunt in vigilia, & hac phantaſia motus ſurgat electo adhuc dormiens, & arma capiens alium occidat, immunis ab irregularitate erit, vti in hac ſpecie exiſtimat Gonſal. à Villadiego de irregularitate, hanc profeſſus communem.

5 (margin, beside "dormiens neſciebat")

6 (margin, beside "ſi vigilans")

munem. Itidem doct. communiter in conſtitut. ſi furioſus. de homicid. eandem ſequitur ſententiam Marian. Socin. in dict. cap. ad audientiam. nume. 14. quorum ſententia calculo non caret, ſiquidem ab ea ſententia prorſus diſcedat Paludanus in 4. ſententiarum, diſtinct. 32. quæſtio. 1. articu. 3. exiſtimans hac in ſpecie in irregularitatis labem incidere, quia ex illa vehementi occidendi cupiditate aucta eſt imaginatio ſenſus, & creuit appetitus ſenſualitatis: quæ cùm in dormiente maneant, poſſunt membra ad illa opera exteriora exercenda mouere, & conſtat cauſam dediſſe ipſi homicidio in vigilia. Igitur, ſicuti ipſe fatetur, irregularis eſt: cuius ſententia exploſa, priori me ſubſcribo, quia hac noſtra tempeſtate Alphonſus à Caſtro lib. 2. de poteſtate legis pœnalis, capit. 14. verſi. prima & principalis concluſio adſtipulatur. Argumentum paulò anteà citatum parum mouet Pet. Palud. vti pleniori manu explicat Alphonſus à Caſtro loco præcitato, nec aliquo apice iuris deſeruire videtur, quod in hac ſpecie Cardina. & Imola notant in dict. clemen. ſumentes rationem ca. ſanè 15. quæſt. 1. ſiquidem illic Ambroſ. inquit, apud ſapientes iudices veniam dari his, qui per vitium deliquerunt, & de ſola leuitate eos damnari: & inibi gloſ. explicat text. veniã dari, qui minori pœna puniuntur, quàm ſi ex certa ſcientia vtique feciſſent. Vide, lector candide, quiſquis veritatem amas, quòd fortiſſimis armis pro mea ſtat ſententia ille text. nam ſi ebrius occidendo minimè pœna afficiendus eſt, quàm ſi ex certa ſcientia occidiſſet: inde illic ſequitur, minimè puniendus eſt irregularitatis pœna. Nec itidem obſtat text. in cap. inebriauerunt Loth. ex Auguſt. libr. 22. contra Fauſtum Manichæum, cui reſpondit Alphonſ. de Caſt. vbi ſupra. Quibus & illud accedit, quòd homicidium commiſſum ab ebrio, qui ebrietati cauſam dedit, minimè efficit eum irregularem, ſicuti paulò antè adnotauimus: nec vtique conſtat Palud. ſententia, ꝙ ira procedens in vigilia eſt cauſa nõ omnino certa, & admodum remota cauſa, atque ideò ſufficiens nõ ſit ad irregularitatem: ſic † pollutio nocturna dormientis & ſociantis per ſe peccatum non eſt, nec mortale nec veniale: ſiquidem omne peccatũ dependet ex iudicio rationis: quia primus ſenſualitatis motus non eſt peccatum, ſicuti ex literis ſacris conſtat, & ſanctorum doctorũ ſententijs, & Philoſophorum, Iac. Apoſt. in ſua epiſtola Canonica, c. 1. idẽ exiſtimat, & Pau. epiſtola

7 *Pollutio no cturna nõ eſt peccatũ*

epiſtola ad Rom.cap.7.ſancti quoque doctores id etiam ſentiunt, Auguſt.lib.de vera religione 15.q.1.ca. quod autem.§. vſqueadeò itidem libro 2.contra Fauſtum.& libr.3. de libero arbitrio, quis peccat in eo, quod vitare non poteſt? & Hiero. in epiſtola ad Demetriadem. Gregor.lib.10.moralium, ver. quædam autem peccata, &c. dubio procul ex Ariſtot.conſtat 3.Ethic. In naturalibus deſiderijs nemo peccat, niſi in quantum iudicio rationis reprimi poteſt, quo ſublato, tollitur etiam ratio peccati: & in dormiẽte ratio non habet liberum arbitrium, nec iudicium, id circo quod agit dormiens, non imputatur ei ad culpam, ſicut nec illud quod agit furioſus. ita explicat S.Tho.2.2.q.154. artic.5. quo pollutionem nocturnam aſſeuerat non eſſe mortale nec veniale peccatum, tametſi ab ingluuie procedat, aut à praua vigilantis cogitatione: poterit tamen peccatũ eſſe per rationem ad ſuam cauſam. à qua proceſſit, quia rationẽ habet culpæ ex parte cauſę: quod S.Tho.explicat d.artic.5.& in 2.parta, quęſt.80.art. 7. Floren.3.parte, titul.15.ca.6.§.10. Maior in 4.ſent. diſtin. 9.q.2. poſt Thóm.ibi, q.4. & Palud. quæſtio.3. & iſthæc opinio communi Theologorum ſententia affirmatur. Quibus ſuffragatur tex, & ibi glo.elegans, verſic. rea. & inibi doctores in cap.teſtamentum.6.diſtin.ex diuo Greg.cap.11.interrogationum. Auguſt. propter hanc culpæ rationem, quæ dormientis pollutionẽ habet, quo ad eius cauſam abſtinere debet ſacerdos eo die à celebratione miſſarum, quoties culpa eſt mortalis: ex conſilio autem, vbi cauſa fuit culpæ venialis, teſte Tho.d.artic.7. Floren.d.§.10. Palud.in diſtinct.9.q.3. & inibi Thom.q.4. Sylueſt. verſicul. Euchariſtia 3.q.10.text. ad id elegans in dicto capi.teſtamentum. vbi gloſſ. in verbo, humiliter. addit Paludanus dicta quęſt. 3. quem Sylueſter ſequitur, & Ioannes Maior d. quæſt. ſecunda, celebrare ac communicare poſt pollutionem nocturnam contingentem ratione cauſę, quę mortalem culpam habet, ac communicare non eſſe peccatum mortale etiam intra decem horas, modò pręmittatur communioni contritio & confeſſio illius culpę mortalis & pollutionis ex ea ſequutæ, quaſi nullibi ſit hoc pręceptum, quod quàm ſit à ratione deuium, nemo ſanę mentis diffitebitur, cùm ex eo ſequeretur poſſe ſacerdotem, qui nocte pręterita dormierit cum fœmina, ſtatim celebrare pręmiſſa confeſſione & cõtritione. Poſſet tamen

opinio Paludani & aliorum admitti, cùm ante pollutionem pœniteret quis eius culpæ, à qua ea proceſſit. In ea tamẽ ſpecie ipſe admonerem, ſi commode fieri poteſt, vt quis ea abſtineret à communione propter honorem, qui ſacramento ſacroſanctę euchariſtiæ debetur. Poſtremò & illud adijciam, 8 actum † dormiẽtis non eſſe peccatum poſſe, niſi ad rationem, cauſæ à qua proceſſit, quoties quis ſomno vtitur, vt vinculo naturali liberi iudicij: at ſi quis per ſomnum, vt inſtrumentum, exequatur ſcelus præcogitatũ, tunc actus in ſomno contingens peccatum eſt, eo modo, quo actus exterior in executione eſt peccatum, docet Caieta. 2. 2. q. 154. artic. 5. ex cuius ſentẽtia deducitur nocturnam pollutionem eſſe peccatum, vbi quis data opera ſic dormit, vt polluatur. Ita qui iraſceretur in vigilia, & demum dat operam vt aliquem occidat, dormiens erit homicidij reus, ſicuti exiſtimat Bonif. in rubr. de inſult. & percuſ. ad fi. idq; probatur ex ratione Cardin. Caiet. In qua ſpecie minimè obtinet cõſtitutionis deciſio cle. vnic. de hom. Et vt obiter agam. ſomnum remedium eſſe laſſitudini in Vlyſſis naufragio ſignificat Homer. lib. 4. Odyſſeæ ad finẽ cuius verba ex Gręco tranſlata ſic habent,

Huic autem Minerua
Somnium in oculis fudit, vt ipſum quieſcere faceret celerrime,
A grauibus doloribus charas palpebras circuntegens.

Vnde illud Virgilij lib. Aeneid. 3.

Feſſos ſopor irrigat artus.

Et Homerus Odyſſeæ 18. aſſeuerat ab illo reſolui membrorum compages, dum cecinit:

Dormiuit autem reclinata, ſoluta ſunt autem ei membra omnia.

Et lib. 20. & 23. & Seneca tragœdiographus in Hercule ſurente ſomnum domitorem laborum dicit:

Tu quoque o domitor
Somne laborum, requies animi.

Quod etiã mirũ in modũ adnotauit ex medicinæ authoribus Paul. Aeg. lib. 1. c. 97. cæterũ Hom. lib. vlt. Odyſ. cecinit:

Vt lotus eſt, comeditq;,
Dormit molliter hæc enim iuſtitia eſt ſenum.

Quo eſt fit Senibus perquam maximè conuenire ſomnia: quod etiam comprobat Galen. de ſanit. libro 5. Plato autem lib. 1. de Legibus in ea eſt ſententia, ſomnum immodicum corpori, & animo obeſſe. & Home. lib. 5. Odyſſeæ.

Triſti-

Triſtitia, & multus ſomnus.

Et ex medicis huius ſentẽtię authores habeo, ſomnũ immodicum nocere, Hippocrat. aphoriſ. 2. c. 3. Haliab. libro 5. Theoricæ, & Auicenna in 2. primi doct. 2. c. 12. & in Canticis cap. 39. & in 2. parte eorundem. ca. 28. & vtrobique Auerr. in commentarijs, & etiam lib. 6. Colliget. & Raſ. ad Almanſorem, lib. 4. c. 3. & continentis, libro 25. & ante hos Caſius, qui problematum medicorũ. c. 24. quærit, & rationẽ reddit, cur nimius ſomnus, & nimia itẽ vigilia capiti grauitatẽ pariant.

SVMMARIVM.

1 *Infans, qui ad vſum rationis nondum peruenit, pœna homicidij minimè ſubijcitur.*

2 *Infans quis dicatur?*

3 *Maior infante, ſi tempore delicti non erat doli capax, non incurrit irregularitatem.*

4 *Eius verò ſi dicatur doli capax, & ad cognoſcendam pubertatem, an nudus inſpiciendus ſit, plura non inconcinna.*

5 *Minor in atrociſſimis delictis pœnam non effugit.*

6 *Non tamen puniendus eſt pœna ordinaria.*

7 *Mater, quæ filio impuberi tutorem non petijt, eius hæreditate non priuatur, ſi tempore mortis mariti filius adhuc minor erat.*

8 *Minor etiã pubertati proximus minime ex carnis delicto tenetur.*

9 *Si tamẽ virginem immaturam, minorem, & impuberem per vim cognouit, pœna ordinaria plectitur.*

10 *Iudex vtrum teneatur iuris neceſſitate pœnam minoris, doliq; capacis minuere.*

11 *Minor pubes, vel pubertati proximus ex quocunque delicto tenetur, quod in faciendo conſiſtit.*

12 *Tortura ſubijci an poſſit minor.*

13 *Si tamen in tortura delictum abſque tutoris authoritate confiteatur, an huiuſmodi confeſſio fidem faciat.*

14 *Iudiciũ cum minore, abſque tutoris authoritate ſuſceptũ nullũ eſt.*

15 *Seniores mitiori pœna afficiendos eſſe, quàm & iuuenes, dubio procul conſtat.*

16 *An & ſenes torturæ ſubijciantur, & à quibus incipienda ſit, analytice declaratur.*

18 *Senes in quadruplici differentia conſiderati.*

18 *An & mutus, & ſurdus criminis rei facti aliqua afficiantur pœna.*

19 *Pœna amiciſſionis ciuitatis, in ſeruum minime cadit.*

M 4 20 *Sola*

20 *Sola ſerui confeſsio probationem facit.*
21 *Domino tamen integrum ius relinquitur contrarium probandi.*
22 *Licet ſeruus ex proprio delicto condemnari poſsit, dominus tamen cauſæ adeſſe poteſt, eumq; defendere ratione proprij intereſſe.*

De delictis puerorum, deque illorum pœnis iure Cæſareo Regioue ſancitis. Cap. XXXII.

1 DE infante itidem delinquente, vtique verba facienda ſunt: qui cū careat vſu rationis, minimè ei homicidium, nec aliquod delictū imputandū eſt: tex. celebris in l. infans. ff. ad l. Cornel. de ſicar. ſiquidem conſilij imbecillitas eum excuſat, talis, quippe ætas quod videt, ignorat. l. 1. C. de falſ. mon. tex. in l. prima. C. ſi aduerſus delictū. adnotat gl. idem profeſſa in cle. vnica, de homicid. verbo, infans. & in l. 2. ff. de termino moto. in l. ferè. ff. de reg. iur. & gl. inibi niuibus hybernis crebriora iura ad id allegās, regia l. 9. tit. 1. & l. 17. titul. 14. & l. 8. titul. 31. par. 7. & l. 15. titul. 1. par. 1. & l. 4. titul. 18. par. 6. Card. poſt pleroſq; alios in d. clemen. vnica, prima oppoſit. Iacob. Baul. in repet. l. capitalium. §. famoſos. ff. de pœnis. 16. fallen. Bald. in practica ſua, in rubric. quod dictus Titius. 3. colu. Bonif. in rubr. de homicid. Angel. in tract. malefic. verbo, ſcienter & doloſè. Hippol. in dicta l. infans. Matth. de Afflictis in conſtitut. terminum vitæ. 7. fallentia, notab. 12. Lud. Carre. in pract. crim. §. homicidium. 6. nu. 2. ſiquidem infans delinquens immunis eſt à delicti pœna, vti conſtat ex præcit. l. infans. explicant doctores in capit. 2. de delict. puer. & in locis præcitatis, extat hodie regia lex quarta. titulo decimonono, part. ſexta, & lex nona, titulo primo, parte ſeptima, & l. ſi quis in ſuo. §. fin. de inof. teſtament. C. tex. in l. impuberem. ff. de furtis. leg. quinta. §. ſed ſi infans. ff. ad leg. Aquiliam. & Ludouicus Carrerius loco præcitato, *Quis infans dicatur.* & nouiſſimè Antonius Gomezius in tract. delictor. capit. 1. numero 57. & quis in hac ſpecie infans dicatur, explicat glo. in præcitata clementina vnica, de homicid. aſſeuerans eum dici, qui nodum ſeptimum ætatis ſuæ annum egit, & conſtat ex l. ſi infanti. C. de iure delib. capitulo primo. de deſponſationibus impub. libro 6. gloſſ. in cap. 1. in verbo, infanti. 13. q. 2. tametſi quandoq; pro maiore ſeptēnio ſumatur, vti inibi explicat glo. itidem in capitul. 1. 28. diſt. & quæ differentiæ ratio

ratio aſſignetur inter infantem, puerum, adoleſcentem, puberem, iuuenem & ſené, & hiſce ſimiles pręter doctores in l. ſi infanti. C. de iur. delib. & doct. in rubr. de delictis puer. eſt gloſſ. verbo, perfectus. in proœmio Sexti, cuius meminit pleraque id genus alia addendo Francus in capit. ſi pater. de teſtam. & in cap. 1. de deſponſ. impub. Chriſtoph. Por. in § minorem. Inſtit. de act. Archid. in c. 1. de clerico ægrotante. Bal. in l. infante. de iure delib. C. Guliel. Lorrubil in diſcretione iuſtitiæ. & iniuſtitiæ, libro ſecundo. c. de adoleſcente ſine obedientia. Chaſſæn. in conſuetud. Burgundiæ titulo *Des enfans*. rubrica ſexta. §. 4. folio 219. col 4. num. 15. Io. Oldendorpius in tract. de vſucapione. cap. de ętate hominis, & earum temporibus numero primo. folio 8. columna 2. in volumine. 8. tractatuum. Thom. Gramm: deciſione 34. numero ſecundo, Dominus, ac præceptor meus, Ioan. Corraſ. in l. precibus. n. 19. C. de impub. & alijs ſubſtitut. Hippol. in l. infans. nume. 6. ff de ſicarijs. Nicolaus Bellon, in rubrica Inſtitut. Quibus modis re contrahitur obligatio. numero ſecundo. Ioannes Montolonius in ſuo promptuario iuris, in verbo, ætas. qui omnes meminere de præcitata glo. cui ſimilis in l. 1. §. pueritiam. ff. de poſtul. & infantem imbecillitas conſilij excuſare conſtat: qua ratione infans, nec pœna criminali pro delicto punitur, ſicuti frequentiori doctorum calculo approbata eſt ſententia in præcitata lege infans. Et cùm in hoc homicidio voluntas aliqua non adſit occidendi, ſequitur inde à pœna immuné eſſę, atque irregularitatis labe, text. ad id omnium pręſtantiſſimus in concilio Viennenſi Clementis quinti, in clemen. vnica. de homicid. Cuius conſtitutionis ratione reprobatur ſententia Hoſtienſ. in cap. 1. de delictis pueror. contrarium aſſeuerantis. Eſt tamen prędicta pontiſicia conſtitutio intelligenda, niſi infans eſſet doli capax. tunc enim propter culpam, eſſet irregularis: ſic prædictam conſtitutionem intellexerunt Io. And. Abb. in d. c. 1. de delictis pueror. & inibi Anan. Hippol. in l. ſi quis te. C. de ſicarijs. Villadiego de irregularitate. c. de percuſſore. col. 12. itidem Hippol. in d. l. infans. & ſing. 628. Socin. in cap. ad audientiam. n. 12. de hom. Lud. Carrer. diligentiſſimè in pract. crim. §. homicidium. 6. nu. 3. doctores ferè omnes in d. c. 1. tametſi Barb. poſt Abbaté ibi in apoſtillis in erroré aliquos attraxerit, cuius ſententia omnino exploſa, eſt text. optimus ad hoc in l. impuberem. ff. de

Infans delinquens non punitur.

ff.de furt. explicat Dec.in l. pupillus, & l.ferè.ff. de regu.iur.
3 Fel.in c.ſi verò.de ſent.excom. Hinc deducitur† maiorem infante non eſſe irregularem: ſi ſanè ei contigerit hominē occidere, eo pacto, vt nō ſit eo tempore doli capax, & ſi puer ſit, teſte gl.in d.clem.vnica.verbo, infans. quam inib ſequuntur doctores cōmuni conſenſu, præſertim Anch. Bonif. & Imol. quam opinātur tutiorē, profitendo eam communem. Gonſ. à Villadiego.loco paulò antè citato.col.12.& Ioā.Ign.in d. l.1.§.impubes.n.18.ff.ad Syllan.idē profeſſus Soc.in d.ca.ad audientiam.n.12.quia etiam minimè poſſe hunc minorem pro ęre alieno incarcerari, vti in hac ſpecie exiſtimat Bald.in l.1.n.20.C. qui bonis cedere poſ. cuius meminit idē profeſſus Iacob.de ſancto Georgio in l.nec impuberis.num.3.ff.de ius vocando. Chaſſgn.in c.conſuetudinibus Burgū.in tit.*Des rentes*.in rub.5.§.2.num.14.fol.209.col.4.pro quo eſt gl.idē profeſſa in l.3.§.ſed vtrum.de minor. Ange.in repet.l. nemo carcerem.C.de exact.tribut.lib.10.& huic ſententiæ nec admodum inuitus accedit Romanus in cōſi.120.nu.4. hac ſententia, tametſi ita recepta ſit, vt improbari minimè poſſit, ab hac tamen opinione recedit Bar.in l.ſi filio.la 2.ff.ſol.ma. idem in tract.de carceribus.n.6.quo in loco profitetur præcitatam gl.communi doctorum voto damnari. Idemq; exiſtimat Bal.poſt Cinum in l.alio.C.quod cum eo. Cui ſentētię accedit Hippol.in ſua practica criminali in §.attingant. nu. 69.atque ita communiter tranſire doctores aſſeuerat Baptiſta Caccialupus in tract.de debitore ſuſpecto. quæſt.5.nu.8. in hac tamen ancipiti quęſtione exiſtimo priorem opinionem gloſſ.in pręcitato §.ſed vtrum, intelligendum eſſe, & eò hanc opinionem tendere, quandocunq; filiusfamilias minor eſt, ſiquidem tunc minimè poteſt pro ære alieno incarcerari. Cui ſententiæ accedit Baptiſta loco præcitato, nu.8.& Paul.Pariſ.nouiſſimè conſi.94.nu.41.vol.1.ac ſic intellecta diluuntur errorum cauſę, & in concordiam diſcordata reducuntur, & tandem ad mediocrem modum peruenitur.

In qua iuris propoſitione adnotādum eſt, quaſi totius materię coronidem, quis †dicatur doli capax? ſunt, qui quo ad
4 delicta illum eſſe proximū pubertati opinantur, cui ad ætatem perfectam ſex tantùm menſes deficiunt, text. eſt in l.3. §.pen.ff.de lib.exhibend.qui text.parum me mouet: text.tamen eſt ad id celebris in l.non tantùm.ff.de excuſatio.tutor.

gloſſ.

glo.Innoc.Hoſtien & plerique alij in c.continebatur.de deſponſ.impub.Bal.in l.excipiuntur.ff.ad Syllan.quem Igneus ibi ſequitur,& Iaſ.in auth.ſacramenta puberum. nu.15.C.ſi aduerſus vend.itidem Iaſ.in §.& ſiquidē.l. properandum. de iudicijs.ſunt & alij exiſtimantes proximum pubertati eum dici,qui annum decimum & dimidium peregerit, ſi ſit maſculus:ſi verò fœmina,ſi annum nonum cum dimidio compleuerit vſque ad duodecimum.glo.in §.pupillus.Inſtitu. de inutil.ſtip.& in l.pupillum.ff.de reg.iur.& in l.1.ff.de nouat. glo.in ſumma,Inſtit.de oblig.quæ ex delicto.Bar.in l.2.ff. de nouat.col.2.num.6.& inibi Paul.& Imola quas aſſerit communiter approbatas,Iaſ.in d.§.& ſiquidem.Soc.l.1.§. adipiſcimur.ff.de acquir. hæred.Aretin in d.§.pupillus.Dec.in d.l. pupillum.& inibi Hierony.Cagnol.nume.2. & probat regia l.8.titul.31.par.7.l.9.titul.1.par.7.l.15.titul.1.par.1.l.6.tit. 5.par.6.l.4.tituto.final.par.6.l.3.titul.8.par.7. & l.8.titulo. 31.parte 7. Nos tamen priorem ſententiam firmamus non ſolùm in delictis, ſed in alijs quibuſcunque actibus: gloſſa in capitulò,atteſtationes.& in cap.continebatur. de diſponſatione impuberum.probatur text.in l.non tantùm.ff.de ex fac. tutorum. explicat Zaſius in quęſtio.2. de Iudęis. dilatat chartas plurimis remiſſionibus Ioannes Igneus in l.1.§. impubes.ff.ad Syllanianum. quam opinionem in coniugali contractu profitetur eſſe communem, Ioannes Staphileus in tractatu,de literis gratiæ & iuſtitiæ.fol.74. his tamē omiſſis,opinor arbitrio iudicis eſſe relinquendum,tanquam iure non deciſum:argumento l.1.§.1.de iure deliberandi.quis dicatur proximus pubertati: hoc enim iudex arbitrabitur ex diſcretione pueri, & ex alijs circunſtantijs contingentibus. ita Ioannes Faber in dicto §.pupillus.Salicetus in l.impunitas.C.de pœnis.Anania in cap.primo.de delictis puerorum. Antonius in cap.atteſtationes. in fine, Abbas & Præpoſi.in dicto cap.continebatur.de deſponſ.impuberum. Decius in d. l.pupillum.colum.2. & Hieronymus Cagnola numero 3.in præcitata l.pupillum. & eſt textus ad id pręſtantiſſimus in ſumma Inſtit.de oblig.quę ex delicto naſc.ibi, & id intelligat ſe delinquere. & eſt textus in pręcitata l. impunitas.C. de pœnis pleniori manu Ioannes Igneus in pręcitato §.impubes.& Inannes Faber in dicto §.pupillus.hoc tamen arbitrium iudicis antè illā ętatem definitā,non eſt paſſim exhi-

bendi

bendum,imò iudex cautiſſimè id agat,ac tandē rarò : at poſt illam ætatem nō eget iudicis arbitrio,ita vrgentibus coniecturis:ſat enim erit aliquot ſigna perpendere,ex quibus arbitretur puerum doli capacem eſſe,ac proximum pubertati:ex his omnino falſa eſt glo.in c.1.de delict. puer. quæ dicit puerum doli capacem puniendū eſſe,intelligit in puero ſeptennij. Ad illius textus intellectum legendus,eſt Decius in d.l. ferre.ff.de regulis iur.Hip.in l.ſi quis te.C.de ſicar. Quod intelligo,ſi ſanè infans ſit doli capax,non erit immunis à pœna.Abb.in c.1.de delict.puer.qui tametſi aſſeuerat infantem minimè eſſe puniendum delinquentem:quem intelligēdum eſſe cenſeo,niſi ſit doli capax,Ioan.de Anan.nu.3.inibi Hippol.in l.infans.num.5.de ſicar.& in l.1.num.91.eo.tit.& in l. ſi quis te.num.3.C.eod.tit.quod ipſe exiſtimo verum, ad hoc vt puniatur ex delicto:longè quidem aliter, ad hoc, vt incidat in irregularitatem:qui tametſi ſit doli capax,vſque ad ſeptimum annum nullam contrahit irregularitatem, explicat Marianus Socinus in c.ad audientiam.num.13.de homi. Et quando infans poſſit eſſe doli capax,explicat glo.in capit. fin.de ſenten.excommun.cuius meminit Anan.in rub.de delictis puer.ad finem.& text.in l.ſi alterius.C. ſi minor ſe maiorem dixerit. & quis dicatur doli capax præter doctores in clemen 1.de homic.& in c.1.de delictis puer. ille. cenſendus eſt,qui proximus eſt pubertati, vti explicat text. in l.apud Celſum.in §.quæ in doctore.ff.de doli exceptione. Ioannes Igneus nu.25.in præcitata l.excipiuntur. & nos paulò antè tradidimus.

Quando mulieres nudas conſpici oportet.

Rurſus non abs re cùm de puerorum delictis tractauerimus,illud memorię repetere libet,ad cognoſcendam pubertatem,antiquę leges marem tantùm inſpici nudum iuſſerūt vt proinde cognoſceretur,pubes ne eſſet an impubes,fœminas verò nudas ob id conſpici non patiebantur, impudicum illud,atque indecorum iudicantes.& Plato in ea ſpecie, ſanxit lib.de Legibus 11.conuenientiam(ait)ætatis ad nuptias, & contra iudex nudos omnino mares, pubem vſque inſpiciens iudicet.Hæc ille, & eſt tex.in l.vlt.C. quando cur. vel. tutor.eſſe definant.§.1.Inſtit.quib.mod. tut. fin. definientes impubes ne eſſet inſpiciendus nudus: & ſi aliquando fœminas nudas cōſpici oporteát, Leges & Canones eas inſpici voluerunt à mulieribus honeſtis,probatæque fidei, non tamen

à vi-

à viris l.1.in princ.ff.de ventre inſpic.c.fraternitatis ca.vlti.de frigidis & malefic.c.cauſam matrimonij capit. propoſuiſti.de probat.cap.nec alia 27.q.1.inibi,manus obſtetricum.& memoria repetere libet,quod in ea ſpecie Solinus,cap.5.ad fi.& Plinius lib.7.c.17. ſcribunt virorum cadauera ſupina fluitare, fœminarum prona veluti pudori defunctarum, parcente natura. Atque ita in cadaueribus mortuorum natura pudenda mulierum magis quàm virorum obtexit, & fœminarum nudatio,virorum animos exaſperat, ſicuti conſtat Ezech.16. vbera tua intumuerunt,& pilus tuus germinauit: nuda erat, & cõfuſione plena.& Eſa 20. c.nudam & diſcalciatam diſcopertis natibus,ad ignominiam Aegypti.& c.47.nuda turpitudinem tuam,& diſcooperi humerum, releua,&c. & id conſtat Hier.4.& Hierony. ad Demetriadam, de virginitate ſeruanda ait, Tibi ſit pulchra,illa amabilis, illa habẽda inter ſocias,& procedens ad publicum,non pectus, nõ colla denudat, ne pallio reuoluto ceruices aperit,& à Martiale, libro vndecimo virgines Patauinas laudat, quoniam non ipſæ aperta facie proderunt in publicum,dum cecinit:

Tu quoque nequitias noſtri luſusq; libelli
Vda puella leges,ſis Patauina licet.

Et Plinius lib.Epiſt.1.Plutarchus in Proble.c.162.& Perſarum Legibus ſancitum fuit,ne mulieres extraneis viris inſpiciendas ſe præberent, ſicuti fideliſſimus author Ioſephus lib.11.antiquit.ca.9.ſcribit Tertulianus in libr.de virginibus velãdis,Plutar.in Apophthegmatis laconicis.Cornelius Tacitus, & apud Romanos Caius Sulpicius Gallus vxorem dimiſit,quòd eam capite aperto foris verſatam cognouerat,au thore Valerio Maximo,lib.6.c.3.Plutar.in præcep. cõnubia. ca.32.Ambro.lib.epiſtolarum 8.epiſtola 64. mirum in modum increpat Synagrium Veronenſem Epiſcopum, qui virginis accuſatæ ſtupri ſecreta genitalia inſpici iuſſerat ad deprehendenda libidinis veſtigia. Actæon quoque cùm inter venandum fortè fortunà Dianam nudam conſpexiſſet in fonte,indignatione eiuſdem in ceruum commutatus,ſicuti Ouidius recenſet libr.3. Metamorphoſeos, & Pauſanias libro 9. Sillius lib.12.Claudia. in Ruphinum, nouus poeta Grꝗcus, lib.5.Latinè tranſlatus ait:

Felix Tyreſia,tu quidem vidiſti citra perniciem.
Nudam inuita miſericordis Palladis.

Viuis

Viuis tuorum oculorum perdito lumine,noſtrorum autem
Oculorum ſplendorem,cum mente commutabit Pallas.

Et illud Propertij,

Parce oculis hoſpes,lucoq; abſcende verendo.
Cede agedùm,& tuta lumina linque fuga:
Interdicta viris metuenda lege piatur,
Quæ ſe ſummota vindicat ara caſa.
Magnam Tyreſias aſpexit Pallada vates,
Fortia dum poſita,Gorgone membra lauat.

Et ad id illud Virgilianum alluſiſſe videtur:

Transq; caput iace,ne reſpexerit.

Et Homerus lib.5.Iliados,& Euſebius libr.3. de præparatione Euangelica,c.12.Platonem reprehendit,q; in libris de Republica atque de Legibus inſerit mulieres in gymnaſijs nudas cum viris luctari: quod olim licebat ex Propertio lib. Elegiarum 3.

Multa tua,ex parte miramur.

Et rurſus,

Ne ore tu egentis nitida dum nuda palæſtra,
Ludis,& eſt nudis fœmina mixta viris.

Et illud Euripidis in Andromache Latinè tranſlati:

Nec ſi velit quiſpiam,
Caſta eſſe queat Spartana puella:
Quæ cum iuuenibus relinquentes domus,
Nudis fœmoribus:& tunicis diſſolutis,
Curſus palæſtras,quæ non tolerabiles mihi.

Et pleraque alia congerere poteris ex Valerio Maximo, lib.2.cap.5.ex Eraſmo Chiliade 5.centuria 2.cap.47. de Plutarcho,in libro de claris mulieribus.capitu.2. Pollux libro 7. Onomaſticon.c.12.Plutarchus in Lycurgi,ac Numæ Pompilij comparatione.Theodoricus lib.de Legibus, Chryſoſtomus Homilia in Matthæum 6. multis inuehitur in mimos, aliosque huiuſcemodi ludos, quibus producuntur mulieres nudæ,veluti maxima libidinis incitamenta. Ant. Floren. numero 2.par.tit.5.cap.1. Laudatur tamen à Plutarcho in libr. de claris mulieribus.capit.15.Micca. filia Ariſtodemi,elienſitum tyranni, quod moribunda megiſtionem rogauit, ne cùm à vita diſcederet, turpiter nudatam iacere pateretur, Plinius Iunior libr. Epiſtolarum 4. & Lucianus in encomio Demoſthenis,& Ouid.lib.13. de Pollixena loquens cecinit his

his carminibus.

Tunc quoque cura fuit partes velare pudendas,
Cùm caderet, caſtiq; decus ſeruare pudoris.

Itidem lib. 2. Faſtorum de Lucretia verba agens ait,

Tunc quoque iam moriens, necnon procumbat honeſte,
Reſpicit, hæc etiam cura cadentis erat.

Et Homerus lib. Odiſſ. 6. cùm Vlyſſes nudus eſſet è mari elapſus ramo frondenti ſibi pudenda cooperuit: ad quod alluſiſſe videtur Virg. in Priapeis.

Huius & Alcinoi mirata eſt filia membrum
Frondenti ramo vix potuiſſe tegi.

Ex quibus ſatis iam ſatis candido lectori conſtabit, quàm probroſum, hanc nuditatem membrorũ, quantò magis apud nos, qui Dei cultum profitemur, & iſta incitamenta libidinis aſpernenda ſunt: ſed quæ longo ſubſellio tractauerimus, vt quo abij, redeam. Illud memoria repetere libet, ne perplexo doctorum commentatio lectorem fatigemus.

Quibus & illud ſubijciam, ſi ſanè minor dolo commiſit delictum, vtique puniendum eſſe, tex. eſt in l. ſi ex cauſa § ſi cõmiſſum. & §. nunc videndum ff de minoribus. Tho. Gram. in deciſi. 23. nu. 12. Gulielmus Mayner. in præcitata l. ferè. num. 14. ff. de regul. iuris Iacobinus de ſancto Georgio in l. 1. nu. 2. & 3. C. ſi aduerſus delictum.

Illud etiam conſtitutiſſimum eſt, in † atrociſſimis delictis grauioribusque minorem pœna afficiendum eſſe, vti 5
conſtat ex l. auxilium §. in delictis ff. de minoribus. & in dicta l. ferè. & quæ atrociſſima delicta cenſeantur, explicat Maynerius in l. ferè. numero 18. Innocentius in c. 1. de conſtitution. Hippolytus in l. vnius §. cognitorum. nume. 70. ff. de quæſtionib. Iaſ. in l. cùm ſeruus. nume. 7. ff. de condictione cauſa data.

Hic verò non eſt prætermittendum, † quòd doli capax delinquens in ætate minore non eſt puniẽdus pœna ordinaria 6
criminis, ſed extraordinaria arbitrio iudicis, text. in l. auxilium §. in delictis ff. de minoribus l. diuus ff. de term. moto. glo. in l. 3. ff. de infam. & in l. quid ergo §. pœna grauior. ff. de his qui not. infam. tex. optimus, vbi glo. & doct. in c. 1. de delictis puerorum. Decius explicat in d. l. ferè. Bland. in l. & ſi ſeuerior ff. de his qui notant. infam. glo. in capit. 1. de ſententia excommunicat. & inibi doctores, Cardinalis in capit. 2.

Extraordinaria pœna minor punitur.

de delictis puerorum.Bart.in l.adminiſtratores §.corporis ff. de excuſat.tut.Bald.in l.data opera C.qui accuſ.non poſſunt. Auguſtinus poſt Ange.in d.verbo,ſcienter.Cæpola conſi.30. Anchar.conſil.287.Paul.Caſtrenſ.conſilio 20.Abb.in d.cap. 1.Cæpola in authent. ſed nouo iure C. de ſeruis fugitiuis. & eſt textus ad id præſtantiſſimus in capitu.fina.de ſentent.excommunicat. & in l. auxilium §. in delictis ff. de minoribus. Cagnol.& Decius numero 3 in præcitata l. ferè. Igneus numero 49.in d.l.excipiuntur.Lud.Carrer.in d.§.6.nu.4.& 5. Thom.Gram.deciſi.23. Decius conſi.535.regia l.8.titulo 31. parte ſeptima. quæ conſtituit minoribus intra decimum ſeptimum annum delinquentibus, minuendam fore pœnam ordinariam.

Illud etiam hoc iure apparet,quòd non incongruè conuenit proximè traditis definitio illius quæſtio.minorem puberem,pubertatique proximum, delinquere poſſe,& vtique ex delicto teneri,tex.eſt in l.pupillum ff.de reg.iur.vbi Conſultus ſcriptum reliquit,pupillum, qui proximus pubertati ſit, capacem eſſe furandi & iniuriam faciendi:text.ad id præſtantiſſimus,cuius plerique doctorum meminere,in §.in ſumma. Inſtit.de oblig.quæ ex delicto naſcun.

Extatque hodie regia l.nona,titulo primo,parte ſeptima. & regia l.15.tit.primo,parte prima,& lex ſexta,titulo quinto,parte ſexta. Et ea ſiquidem ratio eſt,ex quo minor eſt pubes, velutique pubertati proximus compos mentis, ac doli capax cenſetur,vti hoc iure probat tex.in præcitat.§.in ſumma,inibi, ſi proximus pubertati ſit, & ob id intelligat ſe delinquere.Cardo igitur dubitationis in eo verſatur, ſi ſanè intellectum ad delinquendũ habeat: & huius ſententiæ authores habeo Ang.de Aret. cæteroſq; Doct. in præcit.§. in ſumma.quo fit minorem teneri ex delicto,ſicuti exiſtimat glo. in l.ſi quis in tantam.in 3.q.vnde vi.Ang.in l.Fulcinius §.adeò. in fin.ff.ex quib.cau.in poſ.eatur.Pau.Caſt.conſi.183.in cauſa.col.vlt.lib.1.Bar.col.3.in præcitata l.ſi quis in tantã. itidẽ Bar.in l.is cui bonis.col.vlti.ff.de verb.oblig.Bar.in l.1.ad fi. ff.de curat.fur.& nos ad Barto. pleniori manu adnotauimus in l.1.& huius ſententiæ authores habeo Pau.de Caſtr.ad fi. Iaſ.col.8.Alexand.4.in præcitata l.is cui bonis.Deci.in l.furioſi.col.2.ff.de reg.iuris.& eſt tex. pro hac omnium recepta ſententia in l.ſed & ſi ex parte §.quanquàm ff. quod cum eo.

cuius meminit Iaſ. in §. omnium. Inſtit. de actio. Steph. Bert. conſi. 248. Iaſ. in l. apud Iulianum ff. quib. ex cauſ. in poſſ. eatur. Alexand. id serioſè explicans conſi. 24. colum. 2. lib. 1. & conſi. 89. vol. 3. Et conueſtiri poſſet iſthæc ratio: ſiquidem delictum diuino & naturali iure prohibitum eſt, nec vtique ignorantia tolerabilis datur, quandoquidem ex dictamine rationis conſtat alterum non lædere: & quod ſibi fieri non non vult, alteri nec vtique facere: ſicuti ſcriptum reliquit Conſultus in l. 1. ff. de furt. & in l. probum ff. de verbor. ſigni. & in l. ſi adulterium cum inceſtu §. adulterium ff. de adulte. & in l. venia C. de in ius voc. & inibi Paul. Caſtrenſ. & plerique alij in ea ſunt ſententia, quibus adſtipulatur illud Exod. cap. 20. & l. ſi quis id quod ff. de iuriſd. omn. iudi. Quo fit cùm illa ætate minor iuris naturalis capax cenſeatur, huius criminis reus vtique puniendus eſt: quę omnia intelligenda eſſe exiſtimo, quando minor delictum perpetrauit in faciendo, longè quidem aliter ſi conſtat in omittendo, vel negligendo, ſiquidem tunc à delicto immunis erit cenſendus: text. eſt, qui paſſim ad hoc ſolet adnotari, in l. 2. C. ſi aduerſus delictum. & inibi ad id multum notat Azo in ſumma, & paſſim doctores, ibi text. ad id præſtantiſſimus in l. de minoribus. vbi aſſeuerat minorem mortem patris minimè vlciſcentem, non priuari hęreditate paterna, vt ibi explicat gloſſ. in verbo, non vlciſcatur. vbi Bald. Ange. Salice. Paul. & frequentius doctores C. in quibus cauſis reſtitutio non eſt neceſſar. tametſi Petrus Oldrad. ab hac ſententia diſcedant ibi, & Cinus, qui dubius, nec vtique vtranque firmant ſententiã, quinetiam ſi tempore delatæ & aditæ hæreditatis minor ſit, nec priuatur, glo. in l. minoribus. in verbo, reſpõdere. & inibi Bal. col. vlti. verſi. quærit glo. Alberic. idem profeſſus, Ang. Salic. Florian. idem adſtipulantur, quibus accedunt Corn. Alex. & Iaſ. & iſta eſt frequentiori doctorum calculo recepta ſententia, tametſi in hoc vltimo ab ea diſcedat Petrus Cinus, Paul. in præcitata l. 1. C. de his quibus vt indig. & Raphael Fulgoſ. conſi. 52. col. 2. dub. 2.

Ratio ſecunda.

Minor iuris naturalis capax eſt.

Hinc etiam eſt cenſendum † idem de matre, quæ licet teneatur petere tutorem filio ſuo impuberi, aliàs eius hæreditate priuatur l. ſciant. C. de legitim. hæred. & l. omnes C. ad ſenatuſconſ. Tertul. excuſatur vtique, ſi adhuc minor ſit, cùm eius maritus à vita diſcedit l. 2. C. ſi aduerſ. delict. vſquequo 7

id intelligendum eſſe cenſeo, tametſi mater minor maior facta fuerit, ſufficit in illo priori tempore minorem fuiſſe, vt immunis ſit, ſi tutorem filijs minimè petierit, vti exiſtimat Specul. in titu. de in integr. reſtitut. in prima parte, in §. quis autem. verſicu. ſed quid ſi ipſa mulier. & inibi Bald. in 3. parte. Quibus ſuffragatur gloſſ. celebris in l. 1. C. in quibus cauſis reſtitutio in integrum non eſt neceſſaria. Bald. in l. 2. C. ſi aduerſ. delict. explicant doctores paſſim inibi, & in dict. l. minoribus. & ibi Salice. Paul. Caſtrenſ. Raphael Fulg. & alij plerique in ea ſunt ſententia ibi. Quibus accedit, nec admodum inuitus Bald. in authent. ſi qua tibi C. de epiſco. & cleric. aſſeuerans longè quidem aliter eſſe in filio minore, qui non redemit patrem captiuum, & interim maior factus eſt, Bald. in l. qui contra. colum. 1. C. de inceſt. nupt. itidem in l. precibus. col. 3. de impub. vti hanc profitetur eſſe communem. & huius ſententiæ authores habeo Ang. in l. 1. C. in quibus cauſis. Paul. Alexand. Iaſ. in l. ſciendum §. vltimo. ille in primo notab. alter col. 1. tertius nume. 11. ff. qui ſatiſda. cog. Rom. ſing. 221. & in l. qui maior. in princip. ff. de oper. libert. & in l. 3. §. ſcio ff. de minorib. & Raphael Fulgoſ. loco præcitato, quo fit minorem de delicto in omittendo minimè teneri, ſiquidem non vindicans mortem defuncti, hæreditate minimè priuatur. text. in l. 1. §. impubes ff. ad Syllan. & ibi Barto. & doctores l. 3. §. 2. & in l. excipiuntur. eodem titu. & in authent. ſi captiui C. de epiſco. & cleric. l. 1. verſic. impuberes C. de falſa moneta. & inibi Cinus & Salice. idem profitetur Anan. & doctores Canonicæ Philoſophiæ in cap. 1. de delictis puer. Hippol. in l. de minore. ad fin. ff. de quæſt. Ancha. conſil. 185. Alexand. conſil. 160. volum. 7. Fulgoſ. conſil. 137. Decius in hac ſpecie dilatat chartas quamplurimis remiſſionibus, in capitu. de cauſis. de offic. deleg. apud quos longa eſt huius quæſtionis examinatio. Quibus & illud conſtitutiſſimum eſt

8 † minorem, impuberem etiam proximum pubertati minimè ex carnis delicto teneri, nec itidem de adulterij ſtupro, & ſimilibus: ſiquidem cùm cenſeatur incapax illius delicti ex defectu, & impotentia naturali propter illius ætatem: vti hac in ſpecie explicat text. ad hoc notatu dignus in l. ſi minor ff. de adult. & inibi gloſſ. ordinaria, quæ expreſſim hoc ipſum vult, Iac. de Rauen. Alberic. & Angel. inibi, & ad id tex. celebris in cap. 1. de delict. puer. quibus admodum

Minor an teneatur ex carnis delicto.

modum conuenit regia l.9.tit.1.par.7.& l.15.titu.1.part.1. Quòd ſi ante legitimam ætatem ac pubertatem eſſet viripotens, vtique tenebitur, vt aſſeuerant doctores in d.l.ſi minor. ff. de adult. & maximo apice deſeruire videtur text. in argumentum in cap.de illis.el 2.& in ca.nobis.& in capi.fin. de diſpenſ. impub. Quibus quidem illud conſtituriſſimum eſt, matrimonium inter impuberes minimè conſiſtere poſſe, tametſi illorum malitia ætatem ſuppleat: tamen ſi copula interueniat, matrimonium vtique valere manifeſtiſſimum eſt. Et iſthæc ſententia ſtabiliri poſſet, in carnis delicto malitia ſupplet vtique ætatem, glo. expreſſim id adnotat in c.1. 20. q. 1. vbi illud Gregorij in dialogo de puero nouem annorum nutricem ſuam grauidam facientem: referr Alberic. in ſuo iudice, verbo, matrimonium. puellam nouem annorum perpetiſſe, & in d.capitu.1.notat Archid. Hoſt. Io. Andr. in capi. vlti. de eo, qui cognouit conſanguineam vxoris ſuæ. meminere de dialogo Gregorij, itidem Hoſtienſ. in ſumma de pœnit. §. qui confitendum. verſi. cui pueri. Io. And. Abb. & alij plerique in capit.1. de delict. puer. itidem & Ioan. And. in cap. puberes. col.2. de deſponſ. impub. Bart. in tract. different. iuris canonici & ciuilis. Dominicus conſil.24. colum.3. Anchar. in cap. ſi pater. colum.7. de reſtam. lib.6. Alexand. & Iaſ. vterque col. vlt. in l. in pupillari ff. de vulg. Ange. conſil.253. ad fin. Barbat. ſerioſè id explicat in proœm. Clemen. §. nulla. col. vlti. Iaſ. colum.4. in l. moribus. de vulg. & inibi Alex. col.3. tametſi teſte Cardin. Floren. & Ioan. Anan. in d. cap.1. de delict. puer. aſſeuerent intrepidè minimè dixiſſe Gregorium loco præcitato, puerum nouem annorum nutricem grauidam feciſſe. Cæterum Hieronym. ad Vitalem in ſua epiſtola, profitetur puerum decem annorum grauidam reddidiſſe nutricem: rurſus in ea quoque epiſtola dilucidè Salomonem oſtendit Achaz reges, cùm nondum decimum & vndecimum ætatis ſuæ annum egiſſent, filios genuiſſe, cuius meminit Ioan. Andr. & Hoſt. in d.c. vlti. de eo, qui cognouit conſang. vxoris ſuæ. A priori ſententia libenter diſcedo: ſiquidem in matrimonio conſideratur viri potentia, vt paulò antè meminimus, tamen ad carnis delictum puniendum ius Cæſareum vtique inſpiciendum eſt, nouiſſimè Ant. Gomez huic ſententiæ accedit num.60. capi.1. de delictis puerorum. aſſeuerans in ſpecie minorem liberaſſe rem habentē cū cane.

Ex quo & illud ſubijciam, & proximæ quęſtioni accedit,
9 minorem † impuberem pubertati proximum ex delicto minimè teneri: quod quidem eſt punibile per ſtatutũ, vel conſuetudinem, vti hac in re eſt tex. in capit. 2. de delict. pueror. quem ad id multum notant doctores inibi, & eſſe ſingularem profitetur Rom. in ſing. fin. Ex quo quaſi ex eodẽ fonte & illud deducitur: ſi ſanè ſancita ſit pœna in aliquo loco extrahentibus frumentum, vinum, vel aliam quampiam rem, nec vtique minor impubes tenebitur, qui contrarium fecerit, tametſi ſit doli capax: & dato, quòd teneatur, reſtitui poteſt. Illud verò, quod obiter menti occurrit, adnotandum
10 eſt, ꝙ † ſi ſit doli capax delinquens, ac minor, an poſſit iudex pœnam de neceſſitate iuris minuere, an pro libito voluntatis iudicãtis poſſit pœnam infringere? In quo dubio doctores multum effuderunt tractatum, & iſthęc quæſtio plena eſt ſentibus & ſpinis, in qua certatim omnes variant, diſſident, & diſcertant, vt difficulter eius rei exitum inuenire poſſim. Nos tamen breuitati ſtudendo, & quantò fieri poteſt, totam eam rem tractabimus: & primò in ea ſunt ſententia doct. eſſe in iudicantis libero arbitrio in minori ætate delinquentis pœnam minorare: quod, ſi ipſe minimè faciat, nec vtique partem grauare cenſetur, nec damnum irrogare, nec in ſyndicatu tenebitur, text. eſt in l. auxilium §. in delictis ff. de minor. & inibi Alberic. Bald. in l. quicunque C. de ſer. fugit. col. 5. & Salic. col. 2. num. 7. Bald. in l. quid ergo §. pœna grauior ff. de his qui not. infam. 2. lectura, num. 12. Anan. in cap. ſicut. penult. col. de Iudæis. nec deſunt, qui prorſus contrariam profiteantur ſententiam, quinetiam iudicem aſtrictum in hac ſpecie pœnam minuere, aliàs partem grauare cẽſetur, & ab eo appellari poſſe, & in ſyndicatu teneri. Quorum ſententia conueſtiri poſſit ea ratione: ſiquidem quæ iudicantis arbitrio cõmittuntur, ſi ſanè iniquè arbitretur, appellari poteſt ab eo: ni libero ac abſoluto eius arbitrio committatur, vti expreſſim id adnotat Bart. & frequentiori calculo doct. in l. ſi qua pœna ff. de verb. ſigni. & inibi gl. Pau. de Caſt. in l. quid ergo §. pœna grauior ff. de his qui not. infa. 1. col. & inibi Bart. pen. col. quam vltimam ſententiam eò tendere exiſtimo, ac locum ſibi vendicare, ſi à minore, vel eius nomine petitum eſſet, vti hac in ſpecie exiſtimat Alexand. in l. & ſi ſeuerior C. quibus ex cauſis infamia irrogetur. finali

col.

col.& regia l.4.titu.fin.parte 6.in ſpecie id approbat.

Quibus & illud adijciam, † tametſi minor viginti quinque annorum, pubes tamen, vel pubertati proximus, tenetur ex quocunque delicto, quod in faciendo conſiſtat, vt paulò antè meminimus, tamen pœna ordinaria minimè affici debet, ſed vtique mitiori propter ętatis defectum, text. ad id elegans in l.auxilium.§.in delictis.ff.de minor. vbi Conſult. ita ſcriptum reliquit, niſi quatenus interdum miſeratio ætatis ad mediocrem pœnam iudicem produxerit. & inibi doctores frequentiori calculo, & iudicantis arbitrio punitur, tex.in l.diuus.ff.de termino moto.gloſſ.in l.3.ff.de infamibus glo.in cap.1.de ſentent.excom.& inibi doct.Card.in capit.2. de delict. puer. omnium diligentiſſimè Dec. in præcitata l.ferè Lud.Carrer.in d.§.6.nume.4.& 5.Thom.Gram.deciſ. 23. Decius conſilio 575.regia l.4.titulo final. parte .6. & l. 9.titu.1.par.7. Hac noſtra tempeſtate illa eſt conſtitutiſſima concluſio, ſi ſanè minor decem & ſeptem annorum reus criminis factus fuerit, iudex vtique aſtrictus eſt, ac neceſſitate cogitur minuere pœnam, regia l.8. titulo 31. parte 7. quæ conſtituit minoribus intra decimum & ſeptimum annum delinquentibus minuendam fore pœnam ordinariam. Si verò maior decem & ſeptem annorum ſit, arbitrio iudicantis relinquitur, qualitate delicti & perſonę inſpecta, minuere, vel non minuere: quod ſi non fecerit, nec vtique partem grauare ęſtimandus eſt, vti hac in ſpecie explicat d.l.8. Et iſthæc ſententia conueſtiri poſſet aliquot fundamentis. Et primò, fortiſſimum huic rei argumentum præſtat text. ad id præſtantiſſimus in l.1.§.pueritiam.ff.de poſtulando. Ex quo conſtat pueritiam dici ante decimum ſeptimum annum, ac rurſus poſt illam ætatem pubertas dicitur magis capax, & plena: quo fit aduocatus officium in ea ætate exercere poſſe, vti explicat inibi Bart.aſſeuerans ibi in ea nempe ętate doctorali dignitate poſſe iuſigniri: cui ſententiæ accedit Faber in §.fin.Inſtit.quibus modis manumittere non licet.

Secundo, huic ſententiæ innititur text.in auth. ſi qua tibi. C.de epiſc.& cleric. vbi minor decem & octo annorum criminis reus factus à delicto prorſus excuſatur, text.in l. atrogato.verſicu.non tamen.ff.de adopt. vbi profitetur plenam pubertatem eam dici in eo, qui decimum octauũ ętatis ſuæ annum egit. quo fit in minori ætate filium atrogare non

poſſe.l.in ea.verſiculo 1.ff.de alim.& cib,leg.§.fin.verſ. finali. Inſti.quibus ex cauſis manumittere non licet.& argumento optimo deſeruit text.in l. popularis actio.ff. de popul. actio. tametſi iſthæc ſententia veritati magis faueat, nec admodum inuitus ipſe accedo in mitiorem partẽ, poſt decimum-ſeptimum annum, ante vigeſimum quintum huius criminis reo pœnam vtique alleuiarem ob minorum fauorem, tametſi priorem partem multi & graues authores defendant.

Illud etiam conſtitutiſſimum eſt, minorem huius criminis reum maiorem factum adhuc poſt perfectam ętatem, ſi crimen fuerit intra minorem ætatem commiſſum à criminis pœna liberum eſſe,potiſſimum cùm non ſit inſpiciẽdum tempus punitionis, ſed criminis commiſſi gloſ. quæ expreſſim hoc ipſum àdnotat in l.ſciant.C.de leg.hære.quam inibi doctores probant,& Hipp.in pręcitata l.infans nu.13. itidem in l.de minore.nume.62.ff.de quæſtionib.& in l.ſi quis re.C.de ſicar. Carrerius in pręcitato §.6. numero 8. quibus admodum ſuffragatur text. in c.vlt.de ſent.excom.vbi Abb. idem inſinuat Iuriſconſultus in l.1.ff.de pœn.& ibi Bartol.in l.omnes populi.ff.de iuſtit.& iur.numero 48.Rom. in ſingu. 574.conſilio 56. libro 2.ad irregularitatem contrahendum ſatis eſt, quod maior infante hominem occiderit, modo ſit doli capax: quemadmodum omnes fatentur in d. clement.

An minor tortura ſubijciatur.

vnic.de homicid. Et huic rei maximo apice illud deſeruire videtur, poſſitne † minor ſubijci torturæ? & illa eſt recepta ſentẽtia,minimè torqueri poſſe,probat tex.in l.1.§.impubes

11 ad Syllanianum.ff.& in l.2.§.impubes.eo.tit.l.de minore. & in princip.& in l.2.titul.30.pag.7.ibi, *A ninguno que ſea menor de catorze anos.*& inibi nouiſſimè Greg.Lopez:& text.in l.ex libero §.1.ff.de quæſtionibus.& in l.in teſtamento. de teſtibus.Albertus Gandinus in tractatu de pœnis reorum.nu.30. & in rubr.de quæſtionibus & tormentis.nu.9.Angel. in tractatu maleficiorim,verbo,fama publica.numer.102.Hippol. & plerique in ea ſunt ſententia in præcit.l.de minore. Campegius in deciſione ſacri concilij. 130. numero 55. nouiſſimè Antonius Gomez,capitulo primo delictorum. numer.6. quæ omnia intelligenda eſſe exiſtimo in tortura, qua maiores affici debent:leuiori tamen quæſtioni ſubijci poſſunt, vt potè ferula ac flagellis cædi,teſte Bar.in l.de minore. in prin. ff.de quęſt.l.1.§.impubes.& in l.excipiuntur.ff.de Syllanian.

quibus accedit Io.de Anania in c.1.de delictis puer.col. pen. Hippo.de Marſil.in præcitata l.de minore.in princi. col.2.& tex.in dicta l.1.§.impuberi.explicat,tametſi tor queri nō poſſunt minores, terreri tamen ſolent. & huic ſententiæ accedit Ant.Gomez.& Gregor.Lopez locis præcitatis.Et iſthæc ſentētia ſtabiliri poteſt, ſicuti minor impubes criminis reus à pœna omnino non excuſatur, pariq; ratione in tortura, vtpotè,in totum nō excuſetur: in qua ſpecie exiſtimo minoris curatorem teneri præſtare authoritatem,explicat Cin. & Salic.in l.clarum.C.de auth.præſtan.Baldus in l. vnica.C.de confeſ.15.col.nu.16.& ibi Salic.nu.30.Abb.in l.fi. de confeſ. tertia columna, numero nono. & inibi expreſſim ad id notat Imol.3. colum. Hippolytus omnium diligentiſſimè in l.1.ff.de quæſt.4.columna.verſiculo octauò requiritur. quibus nec admodum inuitus accedit Angelus de maleficijs in verbo,comparauerunt dicti inquiſiti.col.prima.verſi. necne. & in his regnis vſu receptum eſt,& praxis id obſeruat.

Quibus & id conuenit,tametſi minor torturæ ſubijci non poteſt,de crimine tamen læſæ maieſtatis longè quidem aliter,vt per Campegium,& doctores locis paulò antè citatis, & extat text.ad id præſtantiſſimus in præcitata l.de minore & inibi Hipp.cuius meminit idem profeſſus Ioan.Ign.num. 18.in præcitato §.impubes.

Ad id etiam pertinet,quod† ſi minor delictum in tortura abſque curatoris authoritate confiteatur, eius cōfeſſio probet necne?Hippol.in l.ſtatulib.ff.de quæſt. itidem in rubrica de fideiuſſoribus.ff.& in l.qui cædem.ff.de ſicarijs. & conſilio 9.& in practica in §.nunc videndum.& in §. expedita. Thomas grammat.conſilio 16.Matth.in conſtitut.præcitata,doctores frequentiſſimo conſenſu in clarum.C.de autho. præſtanda. tametſi minoris confeſſio præcedente curatoris authoritate in delictis valeat, ex eaque ſequi poſſet condemnatio:ſi ſanè error probetur, vel rem longè aliter ſe habere,velutiq; læſum eſſe in integrum, reſtitutio ei conceditur: ſiquidem quolibet negotio ſi probet ſe minorem & læſum, reſtitutio conceditur, vti maximo apice deſeruire videtur.textus in l.ait prætor.§.non ſolùm.ex primo.ff.de minor.textus in l.verùm.§.ſciendum eodem tit. tex. in l.minoribus.la prima.C.de in integrum reſtitutione.tex.in l.error. C.de iuris & facti ignorantia.cum ſimilibus.& hoc procedit 13

vtique in maioribus in criminalibus cauſis, ſicuti conſtat ex l.1.§.ſi quis vltrò.ff.de quęſt.tex.ad id præſtantiſſimus in §. cognitorum.l.vnius.eod. tit.ff &argumento optimo deſeruit text.in l.non fatetur.ff.de confeſ.ſiquidem,qui errat, fateri non videtur.l. ſi non defendantur.ff. de pœn.l. error.C.de iur.& facti ignorant.l.2.C. quorum appellationes non recipiantur. In quo text. illud conſtitutiſſimum eſt, ſententiam reuocari per appellationem, iuris errore probato, vt paulò antè negotium nobis fuit.

Quamuis minor viginti quinque annorum minimè ſtare poſſit in iudicio,nec vtique legitimus defenſor cenſetur, vti explicat text.in capit.ſi annum. de iudic.lib.6.l.clarum.C.de authoritate præſtanda.explicat Bart.& paſſim doctores in l. filiusfamilias.§.veterani.ff. de procurator. & iudiciũ inchoatum cum minore abſque tutoris, vel curatoris authoritate nullum eſſe,perquàm manifeſtiſſimum eſt, ſicuti hac in ſpecie exiſtimat gloſſ.in l.cùm & minores.C.ſi aduerſus rem iudicatam.& eſt text.ad id pręſtantiſſimus in l.in vniuerſis.C. qui dare tutores poſſunt.cui ſententiæ nouiſſimè ſubſcripſere ex neotericis Hiſpanię Nunius Auend. & Antonius Gomezius hic numero 1.ille nume.65. cum pleriſque alijs locis paulò antè citatis cum quibus eſt frequentiori calculo recepta ſententia in l.ſi curatorem.C.de in integrum reſtitu.extatque hodie regia l.quę expreſſim hoc ipſum vult in l.6. titu.2.par.3.& eius opinionis ſum, vt regias conſtitutiones has,quas ſeptem partitum opus complectitur, quoties earum verba patiuntur, exiſtiment ad Pontificium ius Cęſareumque reducendas fore, vt nihil inde vtriuſque iuris ſanctionibus ad aduerſum, nec latum quidem vnguem, in eis ſtatui exiſtimemus: ſiquidem legum earum conditoris potiſſimus fuerit ſcopus ex vtriuſque iuris ſtatutis conſtitutiones regias prædictas Hiſpano ſermone deducere.

Quibus addam quaſi totius capitis coronidem,mitius puniendos eſſe ſeniores in eodem genere delicti: idque ſanxit Plato ſuis legibus,libro nono. Senibus, inquit, peccantibus legiſlator pœnas pręſcribit ſed mitiſſimas omnium, pluriuaque venia & indulgentia dignas:ex quo & illud Claudiani adſtipulatur de victoria Stiliconis.

Si non mentis inops,fraudataque ſenibus ætas
Præberet veniam,nunquam hac opprobria lingua

Turpia

Turpia Danubius me ſoſpite ferret inultus.

Naturam ipſam quodammodo ad ſenum miſericordiam trahi, ſicuti author eſt diuus Benedictus in regula monachorum capitulo 37. text. ad id præſtantiſſimus in l.2.§. de termino mot.& in l. ſi quas in graui.§. ignoſcitur.ff. ad ſenatuſconſult.Syllanian.& l.ferè in omnibus. & inibi gloſſa.ff. de regulis iur.& in capitulo.tanta .& adnotat Archid. 86. diſtinctio.& in capitulo tanta.1.quæſt.7.& capitulo tempora. 26. quæſt.7. gloſſ. & doctores in l. quid ergo.§. pœna grauior.ff.de his qui notantur infamia.& in l.ſi ſeuerior.C. eod. titulo.gloſſa in cap.pœnitentes.50.diſtinct. Albertus Gandinus in tract.maleficiorum.titulo de pœnis.columna 15.verſiculo item in ſene.Bal.cap.1.& maior.& obedientia.Plat.in l.vlt.C.qui ętate ſe excuſ.libro 10.Roman.in l. ſi verò.§. de viro.ſolu.matrimonio.53.fallentia.ac proinde(inquit) gloſ. in verbo,neceſſitate,in clementina prima. de priuilegijs. & inibi Abb. ſenectutem eſſe cauſam diſpenſandi probabilem cum aliquo ſuper pœna delicti,& gloſſ.idem profeſſa in verbo,miſeratio.in dicta l.2.de termino moto.l. auxilium.§. in delictis.ff.de minoribus. idque explicat mirum in modum Bartholomæus Cæpol.in repetione l.ſi fugitiui.numero 26. C.de ſeruis fugitiuis,textus ad id præſtantiſſimus in l. ſacrilegij pœna.in principio.ff. ad l. Iuliam peculatus. extat hodie regia l.16.titulo octauo.part. ſeptima. hanc ſententiam explicat Guliel. Mainerius in præcitata l. ferè in omnibus. doctores in capitulo pueris. de ſententia excommunicationis. Ioannes Igneus idem profeſſus in l.tertia.§. ignoſcitur. ff.ad Syllanianum.num.primo. ſiquidem ſenectuti deferendum,ſicuti Euripides in Glauco ait:

Non poteſt autem fieri vt ſenes diu viuant.
Aetas enim longa plurimas affert calamitates.

Et Antiphanes ait.

Ad ſenectutem enim veluti officinam omnia hominum accedunt mala.
Senectus eſt veluti ara quædam malorum,
Ad ipſam enim omnia confugiſſe videre eſt,eiq; parcendum.

Et per pleraque alia deferendum eſt ſenectuti, explicat omnium diligentiſſimè Ioannes Stobęus in ſuis ſententijs deductis ex theſauris Græcorum ſermone 115.cum alijs: & alia congerit Codrus de Metamorphoſi humana,ſtatq; tex. in l.ſecun-

in l.ſecunda.ff.de termino moto. & Alber. per text.inibi in coercendis criminis deterendum eſſe ſenectuti. & eſt gloſſ. quę expreſſim hoc ipſum vult in l. auxilium.§. in delictis. verbo,miſeratio.& inibi Odofredus ſecunda col.& Iacob. de Rauenis,Alberic.& alij plerique, inibi gloſſ. in l.quid ergo. §.pœna grauior.ff.de his qui notantur infamia.& inibi Odofredus 3.columna.& Barto.num.11.Bald.5.colum. numero 10.& Angelus & Paul.ad finem illius legis in ea ſunt ſententia.l.aut facta.verſic.perſona.ff.de pœnis. dicta l. ſecunda.ff. de termino moto.gloſſa in capitulo ſi quem.25.quæſt.7.Platea in l.finali.C.qui ętate ſe excuſant.libro decimo. itidem in l.prima.C.de his qui in exilio dati.eodé.libro. Baldus. in principio, in quibus cauſis feudum amittatur. explicat ſi ſanè ſtatuto caueatur, ſi quiſpiam commiſerit tale delictum ſubijciatur ter torturæ, ni confitebitur: ſi ſanè ſenes fuerant, iudex quidem poterit genus tormenti mutare, Angelus in tractatu maleficiorum in verbo,quas ſi non ſoluerit.la.2. ad finem.Baldus in l.qui vnquam. columna quinta.C. de ſeruis fugitiuis. quibus accedit gloſſ.in l. etſi ſeuerior.C. in quibus cauſis infamia irrogatur. quo in loco Cinus 2. columna, & Angel.& alij plerique in ea ſunt ſententia: & eſt gloſſa in l. ſere in omnibus.ff. de regulis iur. quibus nac admodum inuitus Hoſtienſis huic ſententiæ accedit in ſumma. de accuſation.§.qui ſit effectus.& iſthæc ſententia frequentiori calculo recepta conueſtiri poteſt ex l. reſpiciendum.ff. de pœn. & in l.ſi quis ait.§.inſtrumenta. eodem titulo. exiſtimantes in delictis coercendis rationem eſſe habendam conditionis & qualitatis perſonarum: extatque hodie regia l. octaua. titulo 31. parte ſeptima. quam frequentius receptam ſententiam aliquot axiomatibus,vt nihil amplius hac in re deſideretur,declarabo.

Omnibus ad amuſſim & diligenter penſitatis, pro huius capitis coronide inter literatos vtriuſque claſſis illud du-
14 bio procul certiſſimum eſt: Si ſanè † criminis reus homicidij ſenex fuerit ob eius delictum, pœna mortis ordinaria eſt imponenda ſeni, nec vtique minorandà eſt propter ſenectutem, cùm debilitationis ratio ceſſat. argumentoque optimo deſeruit, quod notant doctores in l. pręgnantis.ff. de pœnis.tametſi mulier ſit debilitata, quæ ſtatim peperit, nihilominus poſt partum vltimo ſupplicio afficienda eſt: quòd

quòd ſi pœna ſeni imponenda iudicantis arbitrio relinquatur, grauior quidem imponenda eſt iuueni robuſto, quàm ſeni. In qua ſpecie deferendum eſt ſenectuti, atque ita intelligendam eſſe exiſtimo l. 2. ff. de term. mot. & omnia alia, quæ paulò antè adnotauimus.

Ex his verò, quæ adnotabimus perpendi poterit: Si † pœna, qua afficiendus eſt ſenex à iure ſit determinata, eaque pœna non ſit vltimi ſupplicij, ſed abſciſſionis membri, non ita grauiter puniendus eſt, ſicuti iuuenis: quod latiori commentario explicat Baldus in l. quicunque. C. de ſeruis fugit. col. 5 verſic. quarto caſu. quòd ſi pœna vtique pecuniaria afficiendus ſit ſenex, ei deferendum non eſt, ſiquidem debilitationis ratio ceſſat, text. eſt ad id præſtantiſſimus in l. ſemper. ff. de iure immunitatis. vbi Conſultus ita ſcriptum reliquit, maximè ſi non tam corporis habeat vexationem, quàm pecuniæ erogationem. Et quibus in caſibus ætas ſenilis à criminis punitione excuſet, explicat Gandinus in rubr. de pęnis. 10. col. & latiori commentario Paris de Puteo in tractatu ſyndicatus, in verbo, in pœna. verſic. ſi dicatur. Ludouicus Carrerius in practica ſua criminali. §. homicidium. 6. numero 12. pagi. 364. & Guido de Suza in tractatų quæſtionum, apud quos id iure ſatis receptum eſt. 15

Inſignis eſt, & admodum perplexa quæſtio, quæ à iuris vtriuſque profeſſoribus diſcutitur, Sitne † ſenex criminis reus torturæ ſubijciendus? cùm quotidie in controuerſiam veniat, eam non duxi prætermittendam. Et minimè eſſe ſubijciendum torturę exiſtimo, ex textu in l. 1. §. ignoſcitur. ff. ad Syllanianum. l. 1. §. impubes. ff. eodem titulo. in qua ſpecie idem reſpondit Hippolytus in ſua practica criminali. §. expedita. numero 41. verum eſſe id exiſtimans, ſi ſanè ſenex ſit decrepitę ætatis. Franciſcus Brunus in tractatu de indicijs & torturis. 8. charta. 2. columna. Alexander, & Doctores frequentius in l. milites. C. de quæſtionibus. in qua quidem ſpecie quis cenſeatur ſenex decrepitæ ætatis, explicat Tancredus in compendioſa quæſtione vigeſima prima, & qui ſeptuageſimum ætatis ſuę annum egerit, exiſtimandus eſt decrepitę ætatis, textus eſt ad id præſtantiſſimus in l. maiores. ff. de iure immunitatis. & in l. ſi vltra. C. de decurionibus. libro decimo. & pleraque alia ſenectutis priuilegis congerit Ioan. de Platea in §. item is. Inſtitut. de excuſat. 16

tutor.

tutor.nu.27.quibus accedit Syluester Aldobrandinus in §. item maior.num.5.Inſtit.eod.tit.& Chryſtophorus Iacobatius in tract.de concilio libro 1.pag.60.ad hęc quinquaginta ſenectutis priuilegia congerit Andræas Tiraquel. in tract. primogeniorum,à numero 75.ad finem vſque in illius libri pręfationibus, quæ ante eum congeſſerat Bartholomæus Cępola in tractatu de Imperatore militum diligendo, in principio,à numero 2.vſque ad finem.& pleraque alia congerit Guliel.Letrouillę Aleconienſis in diſcretione iuſtitiæ & iniuſtitiæ,libr.2.cap.de ſene ſine religione. & quid ſit ſenectus,explicat.Abbas in cap.magnę.2.colum. de voto & voti redempt.& ſenectus quo tempore incipiat,explicat gloſſa in proœmio Sexti, verbo, perfectius. & Gulielmus libro 2.in diſcretione iuſtitiæ,capitu.decimotertio. de adoleſcente ſine obedientia.& inibi diligenter inſcribuntur omnes hominis ætates.

Senũ priuilegia.

Principaliter eodem iure diſputari poterit, quod ſolicitam dubitationẽ facit, eo caſu, quo ſenes torturę ſubijciantur à iunioribus quæſtio incipienda eſt.l. vnius facinoris. in princ.ff.de quęſtio.l.1.§.eodem tit. Romanus idem profeſſus in l.ſi verò.§.de vino.fallentia 53.ff.ſoluto matrimonio. regia l.5.titulo.30.par.7. inibi Greg. Lopez diligenter hanc quæſtionem explicat:& huic ſententiæ me ſubſcribo, ea ratione ductus,ſiquidem veritas facilius à iunioribus, quàm à ſenioribus ſciri poteſt, ſecundum Salomonem relatum per gloſſ.in ca.14.quæſt.2.quo ſit,ab eis tortura incipienda eſt: arguméto l.1.§.1.ff.de quæſt.explicat Din.in tract.de quęſt. verſi.quo ordine.Guido de Suza in eodem tract.colu.4. verſic.eiuſdem.Gandinus in tract.maleficiorum. rubr. de quæſt. colu.2.verſic.nunc videndum & pręter hos nõ deſunt neoterici,qui eandem profiteantur ſententiam.Siquidem Ludoui. Carr.in pract.crimin.§.homicidium.num.12.pag.365.idem exiſtimat,& Aug.in tract.maleficiorum, verbo fama publica.columna.24. Itidem, Si torturę ſubijciendi ſunt pater, & filius,quæſtio vtique incipienda eſt à patre:ſiquidem pater magis timet de filio,quàm de ſeipſo:vti argumento optimo deſeruit textus in l.iſte quidem.ff. quod metus cauſa. & eſt textus in §.finali.Inſtitut.de noxalibus.& mox plura in proprio loco latiori commentario trademus, agentes, de quæſtionibus.

Tortura à patre inchoanda.

Ad ea

Ab eadem radice procedit ad quæſtionis congruam reſolutionem, † in quadruplici differentia conſiderandos ſenes 17 eſſe, teſte Archidiacono in capitu. tanta 86. diſtinctione, ſcilicet naturæ, prudentiæ, culpę, æternęque gloriæ: Naturæ, vt in pręcitato capitu. tanta, & hoc quippe tendit ad defectum, ſicuti exiſtimat textus loco pręcitato, & in capitu. illud 13. quæſt. 2. Prudentię in capitu. porrò 14. diſtinct. vbi aſſeuerat. quod canicies ſeruum prudentia eſt. cap. de quibus 20. diſtin. capitu. ancillam 22. quæſt. 2. & adſtipulatur illud, Melius eſt vmbra ſenis, quàm gladius iuuenis, ſicuti conſtat in capi. 1. & inibi Baldus de renuntiat. Culpę, & hoc exiſtimat ad interitum, vti maximo apice deſeruire videtur textus in capi. Paulus 7. quęſt. 2. Aeternę glorię, de quo illud Pſalmi, Cogitaui dies antiquos, & annos ęternos in mente habui. Denique in ſene quippe (ſecundum Titum Liuium libro 5. ab vrbe condita) vmbra nomenque hominis relictum eſt, vires corporis eſſętæ, ſenſus oculorum atque aurium hebetes, memoria labatur, vigor animi obtuſus, & confectus ſenio, parum animo valet. Idemq; exiſtimat Saluſtius in Iugurthino, & Macrobius in Saturnalibus, & Terentius in Hecyra. & latiori commentario de priuilegijs & incommodis ſenectutis explicat Stobęus ſerm. 114. 115. & 116. is, inquam, in ſententijs ex theſauris Græcorum deductis, & Gulielmus Lerrouil. non ineleganter pleraque alia congeſſit loco præcitato.

Proximè tractauimus de pœnis, quę aduerſus innocentes à iure ſtatuuntur. Cui quęſtioni & illa affinis eſt: Quęnam ratio ſit habenda in his innocentibus puniendis, iuxta ipſius iuſtitię ęquilibrium, in quo celebris eſt, & admodum perplexa quęſtio: An mutus & ſurdus criminis rei facti ex delicto teneantur, puniríque poſſint ordinaria delicti pœna? In quo dubio magna pars authorum multum effuderunt tractatum, & denique Doctores in varias ſciſſi ſunt ſententias, quorum alij exiſtimant immunes eſſe à delicti pœna, ea ratione ducti, quia & hi ſenſum nec intellectum habent, furioſo atque infanti ęquiparantur, textus ad id pręſtantiſſimus in l. ſeruo inuito §. ſi pupillo. ad finem ff. ad Trebellianum. inibi, quo exemplo & mutus, qui nihil intelligere poteſt, per curatorem nempe adiuuatur, ad quod multum adnotat inibi Bartolus, exiſtimans eſſe ſingularem, Paul. & plerique

alij

alij Doctores ibi,iidem Bartolus in l.ſi.ff. de bonorum poſſeſſ.infant.idemq; prorſus Pau.de Caſt.& Alexand.in l.1.de verborum obligationibus, vterque col.2. & huius ſententiæ authores habeo Ioannes de Platea in l. 1. C. qui morbo ſe excuſant.lib.10.Bartolus,Paulus,Imola, Aretinus, Alexander,& Iaſon,& frequentius doctores ibi.

Secundò conueſtiri poſſet iſthæc ſententia ex capitulo 1. an mutus vel aliàs imperfectus ſeudum retineat.vbi id conſtitutiſſim eſt, mutum non vtique cenſeri hominem perfectum,pollentem ratione & intellectu.

Tertiò ſuffragari videtur textus in l.2.ff. de cur. furioſi. & in l.tertia ff. de poſtulando. & inibi §. finali. Inſtitut. de hæred.qualitat.& different.& in § furioſi. verſiculo primo. Inſtitut.de curatoribus.inibi, Sed & mente captis, & ſurdis, & mutis, & qui perpetuo morbo laborant (quia rebus ſuis ſupereſſe non poſſunt,propter intellectus infirmitatem)curatores dandi ſunt l.prima. verſiculo æquè ff. de muneribus & honoribus l. 4. §. finali ff. de priuilegijs creditorum. à qua ſententia & plerique alij diſcedunt id vnum exiſtimantes, hos ex delicto teneri, ſiquidem teſtamenti factionem habent, ſecundum formam textus in l. diſcretis C. qui teſtamenta facere poſſunt.tametſi deficiat ſenſus loquelæ,habent equidem integrum intellectum, & poterunt vtique omnia alia facere,perinde vt quilibet homo.Quo fit,criminis rei facti afficiendi ſunt pœnis.

18 Secundò ſtabiliri poteſt eo iuris adagio, hos † poſſe facere omnes contractus, qui conſenſu vel re contrahuntur l. obligamur §.fina.in quibuſcunque ff.de action. & obligatio.l.qui id quod §. mutus ff. de donationibus l. item quia ff. de pact. quinetiam contrahere adireq; hæreditatem poſſunt, & contractus vltrò citroque obligatorios facere textus eſt in l.mutum ff.de acquir.hęred.l.mutus ff.de iure dotium.capit. cùm apud. de ſponſalibus. quo fit criminis reos factos hos teneri pœna ordinaria delicti.Quibus ſanè præmiſſis plura,quæ iuris vtriuſque interpretes varijs propoſitis diſtinctionibus adducunt, vno tantùm iuris axiomate ſic complectar. Siquidem ſi cõſtat mutum carere ratione ac intellectu, quia ſignis non poteſt velle ſuum exprimere, tũc equidem infanti æquiparatur,vel furioſo : & is criminis reus factus minimè puniri debet : quinimò curator ei dandus eſt in quacunque ſit ætate conſtitutus,

conſtitutus, atque eò tendunt iura paulò antè præcitata.

Ruſsus ad apertiorem huius capitis reſolutionem illud memoria repetere libet: ſi mutus minimè careat intellectu, ac ratione, tunc criminis reus puniendus eſt, actusque alios pleroſque exercere poteſt, ſi legitimæ ætatis fuerit, nec vtiq; exigitur curatoris authoritas, atque ideo pœna delicti ordinaria afficiendus eſt: ſicuti hac in ſpecie ſcribit Ioan. de Imola in l. 2. col. 3. num. 11. ff. de verborum oblig. & Rom. nume. 16. Alexand. numer. 6. Iaſ. colum. penul. ad finem. inibi, & eſt text. ad id celebris in l. ſi quis in graui. verſicul. mutum ff. ad Syllanianum. vbi Conſultus in ea eſt ſentētia, mutum à criminis punitione excuſari, ea nempe ratione, quòd non clamauit, quo fit aliàs teneri. Cui ſententiæ ſe ſubſcripſit Vincentius 6. col. nume. 4. inibi, ſententia lata pronuntiatum eſſe ita contra mutum, qui fuit ſocius criminis cum homicida, ſicuti author eſt Antonius Gomez. tomo 3. delictorum, capi. 1. nume. 69. Quibus obiter quod menti occurrit adnotandum eſt, hunc mutum criminis reum factum ex confeſſione ſua condemnari minimè poſſe declarata ſignis, ſed exigitur teſtium liquida probatio: ſic ſenſit & Bald. in l. vnica C. de confeſſ. nume. 27. Roma. in l. 1. de verb. oblig. num. 16. Alex. nu. 13. inibi. Ipſe tamen opinor hūc criminis reum per ſigna interrogandum eſſe ſaltim pro veritate eruenda. Inſignis eſt admodum & perplexa quæſtio, quæ à iuris vtriuſque profeſſoribus diſcutitur, cuius examen ex profeſſo nobis diſcutiendum proponitur, an ſeruus criminis reus afficiendus ſit pœna? & vtique puniendum eſſe, perinde ac ſi homo liber pœna afficiendus eſſet delinquendo: textus eſt ad id elegans in l. hos accuſare §. ſi ſeruus ff. de accuſationibus. vbi Iuriſconſultus ita ſcriptum reliquit: Si ſeruus reus poſtulabitur, eadem obſeruanda ſunt, quę ſi liber eſſet. & eſt textus in l. ſciendum ff. de publicis iudicijs. regia l. decima. titulo primo, parte ſeptima, atque ideo pœna mortis naturalis afficiendus eſt, ſi ſanè crimen exigat, & deportationis, pœna, vti explicat Barto. in dicta l. hos accuſare §. ſi ſeruus. & in §. omnibus. eiuſdem l. quinetiam ſi de delicto conſtet à ſeruo perpetrato, maiori punitur pœna, quàm liber: text. eſt in l. capitalium §. fin. ad fin. & in l. aut facta §. perſona. & in l. in ſeruorum. in princip. ff. de pœn. regia l. 8. titu. 31. part. 7. inibi, *La mas crudamente deben eſcarmentar al ſierbo que al libre.*

expli-

explicant doctores in l. ferè in omnibus ff. de reg. iur. & Luc. de Penna in l. vnica C. de colo Illyri. lib. 10. C. Quod intelligendum eſſe reor, ſi pœna corporis afflictiua ex criminis punitione eſſet imponenda: longè quidem aliter, ſi pœna eſſet pecuniaria, tex. & inibi glo. in præcitata l. hos accuſare §. omnibus. vbi Conſultus ita ſcribit, omnibus legibus ſerui rei fiunt, excepta lege Iulia de vi priuata: quia eadem lege damnati, partis tertiæ bonorum publicatione puniuntur: quæ quidem pœna in ſeruum minimè cadere conſtat, & inibi gl. in verbo, quibus. quam communi conſenſu vſque ad Bartoli tempora approbatam eſſe profitetur Salic. in l. 2. C. eo. tametſi in contraria ſit ſententia Bart. ſibi contrarius in d. §. omnibus. exiſtimans ſeruum pecuniariter condemnari poſſe. in quo dubio Angel. in præcitato §. omnibus. minimè aſſentiri videtur Bartoli ſententiæ, & Salicetus in dict. l. ſecunda. & hanc eſſe communem contra Bartol. aſſeuerat Gregorius Lopez in præcitata l. decima. litera i, in qua etiam ſententia ſibi contrarius fuit Bartolus in l. prima. in principio ff. ſi familia furtum feciſſe dicatur. In qua ſpecie, ſi dominus pecuniam ſoluat pro delinquentis pœna, vtique liberabitur: ſicuti in ea ſpecie intelligenda eſt regia lex 10. quæ aliàs negotium nobis fuit.

19 Quibus & illud ſubijciam pœnam † amiſſionis ciuitatis in ſeruum minimè cadere, cùm ciuitatē minimè habeat, probat tex. & per totum de ſeruil. cognatione. Inſtit. & an idem ſit in monacho, explicat Speculator titulo de reo §. 1. col. pe. verſ. ſed an monachus. & inibi explicat, an hi legitimam perſonam habeant ſtandi in iudicio.

20 Illud etiam conſtitutiſſimum eſt, † contra hos criminis reos per teſtes vel confeſſionem propriam probationem vtique fieri poſſe, ſicuti contra quemlibet hominem liberum, vt maximo apice deſeruire videtur textus in l. ſeruos. in principio C. ad legem Iuliam, de vi publica. vbi Imperator ita ſcribit, ſeruos, qui feciſſe violentiam confeſſionibus teſtium aut proprijs docebuntur, &c. quinetiam ſola ſerui confeſſio ſpontanea ſufficit: argumento optimo probat textus in præcitata l. ſeruos. gloſſa communi conſenſu approbata in l. ſecunda §. 1. ff. ſi ex noxali cauſa agatur. Quibus & illud ſubijciam, vt ex confeſſione ſerui is criminis reus condemnetur, alia exiguntur indicia vrgentia, aliàs ſoli eius confeſſioni

ſioni ſpontaneæ minimè ſtabitur, ea ductus ratione, cùm in domini præiudicium vertatur: gloſſ. paſſim recepta in l. cum probatione ff. de probat. & inibi Salicetus, cui accedit in prę-citata l. ſecunda §. primo, ſi ex noxali cauſa agatur ff. num. 4. & huius ſententię authores habeo Socinum in l. cùm filius familias. numero vndecimo. de verborum obliga. & Iaſ. inibi numero 15. Alexand. numero 4. in dicta l. ſecunda §. primo. gloſſ. quę expreſſim hoc ipſum vult, penulti. ad fin. in l. quicunque C. de ſeruis fugit. textus ad id pręſtantiſſimus in l. quæro §. finali ff. de ædilitio edicto. quibus in locis ſatis definitur.

21 Ad id etiam pertinet, tametſi † ex ſerui atteſtatione aliquot indicijs concurrentibus damnari poſſit ſeruus, nihilominus eius dominus prorſus poteſt probare contrarium, vti hac in ſpecie eſt glo. vnica in l. ſecunda §. 1. ff ſi ex noxali cauſa agatur. in gloſſ. 1. in medio quam ad hoc notat & commendat ibi Bald. & reputat ſingularem & vnicam Paulus ſecunda colum. nu. 8. Alexand. ſecunda col. & Iaſ. col. 1. nu. 4. ex qua gloſſ. & communi doctrina inferunt prædicti doctores ibi, quòd ſi ex forma legis vel ſtatuti pater vel dominus vel quilibet alius teneatur ad pœnam pecuniariam ex delicto alterius, ſtabitur confeſſioni ipſius delinquentis, etiam in præiudicium tertij ſoluere debentis: Barto. in præcitata l. cùm filiusfamilias. ad fin. Cui accedit Bald. in l. filiusfamilias. prima lectura ff. de ijs, qui ſunt ſui vel alie. iur. nihilominus cuius intereſt, contrarium probare poterit. Ad apertiorem huius quæſtionis tractatum quæſtio diſcutitur, quę à iuris vtriuſque profeſſoribus non infrequenter hac in ſpecie diſputatur, tametſi † ſeruus poſſit accuſari & condemnari pro delicto ab eo perpetrato, eius tamen dominus poteſt cauſæ adeſſe, eumque defendere ratione proprij intereſſe, textus eſt in l. 2. C. de accuſat. vbi Imperator ita ſcribit, ſi cuiuſdam criminis obnoxius ſeruus poſtulatur, dominus eum defendere poteſt, & in iudicio aſſiſtere, accuſatoribus intentionis reſponſurus. & inibi gloſſa paſſim ab omnibus recepta regia l. 10. titu. 1. part. 7. quòd ſi dominus ad id citatus minimè velit ſeruum defendere, ſed vtique iudicio fortunæ eum relinquere, non pręiudicat ſeruo quominus poſſit ſe defendere, textus ad id celebris in l. etſi non defendatur ff. de pœnis. In qua ſpecie ſeruus in iudicio 22

criminali poteſt aſſiſtere l.ſi criminis C.ad legem Iuliam de vi publica.Bald.in l.reos.col.6.C.ad legem Iuliam de vi publica l.cùm ſeruus.& in l.ſciẽdum ff.de publicis iudicijs. & in l.ſi ſeruum ff.de accuſa.& in l.Lucius ff.de vulg.& pupil.ſubſtitut.quinetiam dominus pro ſerui defenſione procuratorẽ conſtituere poteſt,vt in l.ſeruus etiam ff.de publicis iudicijs. & in l.ſeruum quoque §.publicè ff.de procurat.idq; nõ procuratorio nomine ſerui,ſed proprio,gloſ.in l.1.ff. an per aliũ cauſæ appellation.reddi poſſunt.& gl.in d l.2. explicat Gregor.Lop.in interpretatione l.10.titu.1.part.7.& an pater ad defenſionem filij,& Abb.pto monacho admittantur, explicat Imo.in l.pen.§.ad crimen.col.14.verſi.item extra glo.de publ.iudicijs ff. In qua ſpecie iudicium omnino agitabitur cũ ipſo ſeruo tanquam principali perſona, quam tangit negotium,& lis conteſtanda,ſententiaque diffinitiua proferenda, glo.communi conſenſu ſtabilitas in d.l.2.C.de accuſ.Bald.in l.filiusfamiliâs ff.de ijs,qui ſunt ſui vel alieni iuris. lectura 1. itidem in l.ſi.§.neceſſitate C.de bonis quæ liber.nu.12. Ang. in l.cùm filiusfamiliâs ff.de verbor.oblig.ad fin.Tametſi perperam contrarium exiſtimauerit Salic.in d.l.2.C.de accuſat. hinc ſequitur tametſi principaliter contra aliquem agatur,licet tertio fiat prę iudicium in conſequentiam, non ideò ille tertius citandus eſt,textus eſt in l.ſępe ff.de re iudicata.& ibi paſſim doctores,& Bar.in q.3.finali col.in ſuis quæſtionibus.

SVMMARIVM.

1 *Si artifex ſit celebris magniq; nominis, ob inſignem eius peritiam pœnam eſſe remittendam.*

2 *Hinc etiam, an & iudex ob delinquentis merita in rempublicam collata,pœnam minuere poßit,diſcutitur.*

3 *Et quid ſi ſint merita maiorum coniunctorumq; ipſius delinquentis.*

4 *Perpenditur natiuus intellectus,& ex mente litera recipiendum reſponſum l.ad beſtias ff.de pœnis.*

5 *Quando iudex pœnam legis ordinariam minuere in mitiorem commutareq; poßit,diſcutitur.*

6 *Si iudex diſpenſandi non habeat poteſtatem, poßitne legis pœnam temperare aut augere.*

Lex,

Lex, ad beſtias ff. de pœnis. aliter intellecta, quàm hactenus à cæteris fuerit. Cap. XXXIII.

ADbeſtias damnatos (inquit Paulus) fauore pupilli
præſides dimittere non debent: Sed ſi eius roboris
vel artificii ſint, vt digne populo Romano exhiberi
poſſint, principem conſulere debent. hactenus con-
ſultus. Ex qua deciſione paſſim iuris interpretes adnotarunt
† pœnam eſſe vel remittendam delinquenti ob inſignem 1
eius peritiam, ſeu ex eo quòd artifex ſit celebris magniq́ue
nominis, & ideò reipublicæ maximè vtilis: vnde æquum eſt
ob publicam vtilitatem mortis pœnam & ſimilem ei re-
mittere, & condonari iuxta proportionem, inſpecta delin-
quentis qualitate: & ita interpretati ſunt l. illam. in verbo,
exhiberi, Oldrad. Alber. Odofred. cęteriq́ue interpretes:
exhiberi, ideſt, in gratiam relaxari. Et huius ſententiæ au-
thores habeo in albo primariæ doctrinæ poſitos, inter quos
Coſmas Gumer. in pragmatica ſanctio. Gallica, iuncto text.
inibi in cap. 1. §. fin. viri. de numero & qualitate cardina. Bo-
nus de Curtili in tract. nobilit. 3. pagi. nume. 60. & 68. Barto.
Cępola in l. mercis appellat. ff. de verb. ſigni. num. 15. itidem
cautela 1. num. 1. & in l. contra C. de vſur. num. 18. ſuffultus
ratione tex. in l. qui cędem. in verſicu. facilius ff. de ſicar. Hip.
in l. vnius §. cogantur. num. 79. ff. de quæſtionib. folio paruô
126. Chaſſęn. in catalogo Gloriæ mundi. 10. par. conſide. 30.
Dionyſ. Rubinus in repet. l. filiusfamiliâs §. diui. fol. 5. colum.
quarta ff. de leg. 1. Iacobus Baulem in repetitione l. capita-
lium §. famoſos ff. de pœnis. limit. 35. folio 29. Roma. ſingu.
717. & ante hos Dinus hanc profitetur ſententiam, per
textum ibi in dicta l. ad beſtias. liberaſſe quendam criminis
reum à mortis pœna. Paris à Puteo in ſynd. tract. in verbo,
pœna, in principio, aſſeuerat in praxi ſe obtinuiſſe. Roman.
ſingul. xj. & iterum ſingul. 461. Matthęus Afflictus nec
admodum grauatus his accedit in proœmio conſtitution.
Siciliæ, in principio, notab. nono. itidem §. nos itaque. ſexto
notabili. Felinus tertia columna, in capitul. conquerenti. de
officio delegati. Iaſ. in l. lex eſt ff. de legibus. Cępola cautela
ſecunda. ex nouioribus Ioannes de Arno. in epitome 53.

Ob delinquentis robur pœna remittitur

Ludouic.Carrer.in pract.crimin.§.homicidium.numero 72. pag.549.Didac.à Couar. aſſeuerantes iudicem pœnæ executionem debere ſuſpendere, principemque conſulere, vt & ipſe princeps pœnam delinquenti remittat. Sunt pleraque in vtroque iure ſancita,ob inſignem & excellentem alicuius dignitatem,quæ traduntur in cap.de mulcta.de præben.& in cap.quia periculoſum. de ſententia excommun. Barb. in rubrica,de iuramento calum.Iaſ.in l.iubemus.de iudic.C.Hippolytus in l. prima §. ad quæſtionem ff. de quęſtion. Alciat. lib.nono Parergon,cap.vltimo.Felinus in capi.cùm illorum 2.de ſentent.excomm.vbi verba facit de artifice & pictore in arte excellente, & omnibus numeris abſoluto, ob crimen ab eis commiſſum immunes eſſe.

Iudex pœnæ executionem ſuſpēdere debet.

2 Hinc deducitur eodem iure licitum † eſſe iudicem ob delinquentis merita & beneficia in rempublicam collata, pœnam minuere, vel omnino remittere, ex l.ſecunda §. poſteà cùm Appius ff. de origine iuris. vbi definitum extat, cùm Appius Claudius propoſuiſſet, & librum legum ad formam redegiſſet, Cneus Flauius eius ſcriba hunc eidem Appio ſurripuiſſet, populoque tradidiſſet, non ſolùm impunè tulit, quod ſurripuiſſet, ſed & pręmium, ob id, quòd populo tradidiſſet conſecutus eſt: textus ad id celebris in l.non omnes §.vlti. ff. de re militari, cuius meminit pro ſingulari Roman.ſingu.538. cuius initium eſt, Nullus niſi princeps. Barbat.conſil.xj.colum.quarta lib. 4. & iterum conſilio 26. colum.penulti.libro 2.Raphael Fulgoſ. conſil.124. præſuppoſitis ſtatutis.colum.vltim.allegans tex.in l.quinque ſummates C.de decurion.libro 10. Alexander conſilio 19. circa primum. volum. 7. Socinus fallentiarum tractatu, regula 229 lex generaliter loquens. text.ad id celebris in l. 1. in-ibi, ob merita indulſit ff. de conſtitu. principum §.ſed & quod principi.verſicu. planè ex his.de iure naturali.in gloſſ.in verbo, ob meritum. & inibi Ioannes à Platea & Angelus.

Qua in re & Liuius grauiſſimus author, libro primo ab vrbe condita, ſcriptum reliquit M. Horat. qui paulò antè Imperium populo Romano ſua virtute peperiſſet, quippe qui tergeminos curiatos interemerat, ſororemque ſuam, dum rediret à victoria obuiam ſibi factam, mortem vnius ex curiatis, cui ſponſata fuerat, flentem, gladio transfixit, à populoque Romano abſolutum fuiſſe, magis virtutis admita-

M. Horatius ob merita a pœna liberatus.

miratione, quàm iure cauſæ: vt tamen cædes manifeſta aliquo piaculo lueretur, imperatum patri Horatij, vt filium expiaret pecunia publica, cuius plerique alij meminere, inter quos eſt Valerius Maximus, rerum memorabilium libro ſexto, cap. 3. & rurſus libro octauo cap. 1. Dionyſius Alicarnaſ. libr. 3. Cicero in illa oratione pro Milone, quam hiſtoriam ſignanter conſcripſit Ariſtides in libro Italicarum rerum, Plutarchus in ſuis parallelis, ſimilemque hiſtoriam recenſet Plutarchus, tum in vita Fabij Maximi, tum in Romanorum Apophthegmatis. Et Cornelius Nepos in libr. de viris illuſtribus, quo loco de Fabio Maximo ſcribit Valerius Maximus libro ſeptimo capitul. 3 In eandem ſententiam libet adnotare, quod & apud Oratores deprecationem vocãt, vt apud Tullium libr. veteris Rhetor. 2. deprecatio eſt, inquit, in qua non facti defenſio, ſed poſtulatio agnoſcendi continetur. & illico rei exemplum ſubijcitur, vt ſi pro aliquo claro aut forti viro, cuius in rempublicam multa ſint beneficia. & libro primo artis Rhetor. ad Herennium. & idem ſcribit libro ſecundo eiuſdem operis. Et Tullius pro Annio Milone, vt Clodij interitus Miloni propter multa illius pręclara in rempublicam merita condonetur. Idem in oratione pro Lucio Flacco. & in ſeptima vltimaq; actione in Verrem, & libro ſecundo de Oratore, & Cicero in oratione pro Flacco ait, ſemper graues & ſapientes iudices in rebus iudicandis, quid vtilitas ciuitatis, quid communis ſalus, quid reipublicæ tempora poſcerent, cogitauerunt. Et Liuius libro ab vrbe condita 60.

Et præter hos ſunt ſacræ paginæ teſtimonia, ſicuti primo Regum decimo quarto, ſecunda ſecundæ, quęſt. 2. definitur: Ionatas contra regis edictum fauum mellis ante veſperum comedit, nihilominus quia illa die Philiſtheos deuicerat, ſalutemque in Iſrael fecerat, pijs precibus populi à morte liberatus eſt: cuius meminit Io. de Ligniano in tractatu de bello, capi. 19. *Sacræ paginæ teſtimonia.*

Quibus & illud adijciam, vt † non ſolùm propter merita illius propria, qui delinquit, ſed vtique maiorum coniunctorumque ipſius delinquentis, mitiori quidem pœna afficitur, ſicuti conſtat, quòd veneficæ cognomento Cleopatra, cùm virum habitu mentita ludis interrfuiſſet, vbi Phiſitodum filium coronatum vidit, cognitaque, ac quæ- 3

ſtione habita, quòd ad interdictos mulieribus ludos veniſſet, duorum meritis abſoluta eſt: cùm tamen ſecundum legem huius criminis rei Stypeo prærupto monte præcipitabantur; ſicuti huius rei authores ſunt grauiſſimi Aeliauus de varia hiſtoria, Pauſanias libro quinto,& Tullius libro ſecundo de Inuentione ait, Oportebit igitur eum, qui ſibi vt ignoſcatur,poſtulabit, commemorare, ſi qua ſua poterit beneficia,& ſi poterit oſtendere ea maiora eſſe, quàm hæc quæ deliquerit,vt plus ab eo boni, quàm mali profectum eſſe videatur, deinde maiorum ſuorum beneficia, ſi qua extabunt, proferre. Tacitus libro vndecimo tradit Plautio Laterano mortem,quam ex ſceleribus meruerat,fuiſſe remiſſam ob meritum egregium patrui. Et Tullius in oratione pro Balbo, ſeruos bene à republica meritos perſæpe libertate publicè donari videamus. & Liuius lib.3.ab vrbe condita ait, Appius dum in vincula duceretur, maiorum merita in rempublicam commemorabat, quò pœnam deprecaretur: ſiquidem parentum merita ad liberos quoque tranſeunt,ex Baldi conſilio 355. præmittendum eſt. columna ſecunda. libro primo. Socinus conſilio 84. acutatiſſimè. columna tertia. verſic. ex quibus in propoſito.vol.3.

Ego ſanè difficilem hanc quæſtionem ita definiendam eſſe opinor, niſi grauiſſimum crimen in rempublicam commiſiſſet: ſiquidem non magis ſua ipſius merita à pœna tam ſceleſti facinoris vendicari debent, quàm olim vindicarunt Manlium Capitolinum, qui etſi ſexdecim annorum voluntarium militem ſe obtulit pro republica, & ſalute populi, qui viginti tres cicatrices in pectore habuerit, & trigintaſeptem militaribus donis à ſuis ducibus ornatus, capta vrbe author in Capitolium fugiendi nocte quodam excitatus clangore anſeris Gallos deiecerit, patronuſque à ciuibus populi Romani, nihilominus quia libertatem reipublicę opprimere, & regnum affectare conuictus eſt, ex ſententia populi Romani nulla meritorum habita ratione de Sexto Tarpeio ignominioſè præcitatus eſt,bona publicata,domus prorſus dirupta, & eius nota: à Senatuſconſulto ſancitum eſt, ne cui de Malia gente Marco cognomen eſſet: author eſt Liuius libro ſexto, & Plutarchus in Camillo, Valerius Maximus libro ſeptimo, capitulo tertio. Plinius libro de viris illuſtribus.

Et

Et quæ longo ſubſellio tractauerimus, quo ad intellectum legis ad beſtias, ſcitu non indigna aliqua notanda ſunt, tametſi communi conſenſu intellectus paulò antè adnotatus communiter recipiatur, ad dictam legem ad beſtias. ego tamen miror, quòd ſummi canonum & legum magiſtri à legali ratione, tam facilè demigrarunt, in illius legis ſpecie.

Ipſe † tamen à communi errore diſcedo, intelligo leg. ad beſtias aliter, quàm hactenus à cæteris fuerit: ſiquidem inter eos, qui ad beſtias damnati ſunt, & eos, qui beſtiis obiecti ſunt, differentiam Doctores conſtituunt: ſed mihi videntur apertiora eſſe Iuriſconſulti verba. Igitur hoc habeto, eos, qui à præſidibus prouinciarum ad beſtias ex delicto condemnabuntur ſolitos eſſe in ipſiſmet prouinciis beſtiis obiici: nec ex fauore populi debuiſſe præſides quicquam referre: ſi tamen eius artificij roboriſque ſint, vtpote in ſpectaculis, quæ Romæ fiebant, oculos ſpectantium morari poſſint: tunc demum Princeps eſt conſulendus, an velit eos damnatos Romam mitti, vt beſtiis ſubiiciantur, in populi Romani muneribus. Nec itidem de alleuatione pœnæ quicquam in illius legis ſpecie agi arbitror, ſed ſolum quidem de rei tranſactione: cùm enim in aliam prouinciam ſine principis iuſſu tranſduci non poſſint, qui propter eorum artificium exiſtimet Romam potius mittendos, conſulere tunc principem debet iudex, vt in reſponſo illius l. ad finem legitur, alioqui damnatos ſubiici beſtiis, non Romæ tantùm, ſed in prouincijs. Oſtendit Aſinius Pollux in epiſt. Ciceronis libro decimo. Cuius meminit Alciatus huic intellectui propitius libro ſecundo Parergon, capite vigeſimo octauo. Quo in loco contendit non probari quod communiter ab ea l. ad beſtias deducitur. Cui ſe ſubſcripſit ex nouioribus Didacus à Couarruuias eo loco, cuius antè meminimus, exiſtimans † ipſum iudicem poſſe proprio iudicio & ſententia ob perſonę dignitatem & excellentiam pœnam legis ordinariam minuere, & in mitiorem commutare, & iudicis recti, & prudentis arbitrio multa relinquuntur. 4 5

Conſtat planè iudicem poſſe proprio iudicio, & ſententia legis pœnam vel augere, vel minuere. lege, quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui notantur infamia. capitulo de cauſis. de officio delegati. cap. vltimo. de tranſact. capitulo

at ſi clerici.§.de adulterijs. de iud. Abbas ſignanter in capi-
4 tulo niſi.de officio delegati. & in capitulo tertio de pœnis. & interpretum ferè maior pars in præcitato §. pœna. quod intelligendum forè opinor,tametſi lex certam ſtatuerit pœnam dictionibus appoſitis præciſè,omni modo, & pleriſque alijs ſimilibus. Ioannes Andreas, Hoſtienſ. & doctores paſſim in capitulo qualiter.in ſecundo.de accuſation· quo in loco Aretinus,numero 24. idem profeſſus, eorundem meminit, aſſeuerans hanc eſſe frequentiori doctorum calculo receptam ſententiam: etiam, qui iudicandi munus habet, ſit eius conditionis, qui quidem ſuper eo crimine diſpenſare non valeat. Quod nominatim præfati doctores ſentiunt. Quibus etiam aliquo iuris apice deſeruire videtur gloſſa in præcitato capitulo tertio. Quam & inibi Ancharanus. Ioannes Andræas, Innocentus,Felinus numero 33. in dicto ca. qualiter.Henricus etiam in c.in archiepiſcopatu. de raptor. qui omnes eodem marte dilucidaq; voce proteſtati ſunt iudicem, qui non poteſt ſuper eo crimine diſpenſare, nequaquam poſſe minuere pœnam à lege ſtatutam. Quod id verum eſſe opinor,poſtquàm iuxta legem lata fuerit ipſa condemnationis ſententia. In ea quidem ſpecie minimè poteſt ſententię legis pœnam minorare iudex, qui diſpenſare non valet ſuper eo crimine, teſtibus Calderino & Abbate in prędicto capite tertio.

6 Cæterùm † & illud obuium eſt, quod etiam diſcuti ſolet in hoc duntaxat tractatu, priuſquàm ſentẽtiam ferat iudex, quicunque is ſit,etſi diſpenſandi non habeat poteſtatem, poterit quidem legis pœnam temperare,ſicuti & augere. Aliud eſt diſpenſare ſuper crimine & eius pœna, aliud legis pœnalis rigorem ex aliqua cauſa minuere, vt ſenſit Innocentius in capitulo dilectus. de temporibus ordinandorum. cauſas vero, quibus iudex poſſit perſuaderi ad pœnæ legalis commutationem aut deminutionem, tradit eleganter Lucas à Penna in lege prima.C. de colonis Illyricianis libro vndecimo. Aliquot Felinus in dicto capitulo qualiter.§. ad corrigendos. numero 37. Quibus adde quę eleganter hac de re ſcripſit Alphonſus à Caſtro,libro ſecundo de poteſtate legis pœnalis,capitulo duodecimo, & decimotertio. Quòd ſi iudex,vt plerunque fieri ſolet, aliquem ob crimen damnauerit pœna pecuniaria intra decem dies ſoluẽda:hoc addito,quòd

ſi eam

ſi eam intra iJ tempus non ſoluerit, publicè reus flagelletur: nihilominus ſoluta pecunia intra eum diem poterit iudex pęnam eandem pecuniariam omiſſa corporali executioni mandare, ſecundum Corneum conſi. 5. lib. 3. & nos trademus de ratione pœnę agentes nu. 9. & c. 2. nu. 18. ſuprà.

SVMMARIVM.

1 *Perpenditur non inconcinnè Cardinalium priuilegium.*

2 *Reipublicæ intereſſe delicta puniri.*

3 *Vltimo ſupplicio condemnatus obuians Cardinali, qui & eius pileum imponat, immunis fit a criminis pœna reus.*

4 *Adhuc inquiritur, tametſi verum ſit priuilegium Cardinalium, aliquot ſubijciuntur caſus, in quibus non erit locus idem.*

5 *Confugiens ad pretorium principis Hiſpaniarum immunis eſt a criminis pœna.*

6 *Vltimi ſupplicii reus condemnatus ſi meretricem, quæ eſt in proſtibulo, duxerit, immunis quidem eſt.*

7 *Meretricem dici, quæ exercens libidinem, quæſtum facit: & inibi pleraque veterum reſponſa enucleata.*

8 *Vulgaris mulier, & meretrix ſit, diſcutitur.*

9 *Meretricem dici, quæ cauſa quæſtus duos ad coitum admiſit: meretricem quæſtum facere compelli non poſſe, preter alior diſcutitur.*

10 *A vicinia expellendam fore meretricem atque in lupanar relegandam dubio procul conſtat.*

11 *Perpenditur regia conſtitutio l. 12. in Taurino conuentu lata, quæ prohibet ob pecuniam debitam fœminam deduci ad publicum carcerem.*

12 *Et an ſi debitum ex delicto deſcendat, ad carcerem deduci poſſit traditur.*

13 *Fœminas in carceres duci non poſſe matresfamiliàs ratione adminiſtrationis tutelæ.*

14 *Adhuc inquiritur circa intellectum regiæ l 62. Tauri.*

15 *Criminis homicidii reus ad eccleſiã cõfugiens immunis quidẽ eſt.*

16 *Confugiens ad euchariſtiam manibus per ſacerdotem portantem immunem eſſe.*

17 *Quid etiam de ſacro baptiſmate diſcutitur.*

Priuilegium Cardinalium circa criminis reos liberandos aliter declaratum, quàm hactenus à doctoribus fuerit.

Cap.

Cap. XXXIIII.

3 PRoximæ quæſtioni & illa accedit, pręter alia quę maximè in huius capitis interpretatione adnotãda ſunt, non intempeſtiuè diſputatur quęſtio illa paſſim controuerſa, in qua plura extant doctorum reſponſa: An verum ſit, quod explicant doctores, Cardinales ex conſuetudine habere nempe priuilegium, vt poſſint damnatũ ad mortem liberare, dum ad ſupplicium ducitur? & plerique vtriuſque claſſis viri in ea ſunt ſententia, habere hoc priuilegium peculiare, ſi obuient criminis reo, imponendo pileum à criminis pœna immunem facere: & huius ſententiæ authores habeo Bald. in l. additos. ad finem. C. de appellationibus. cuius meminit idem profeſſus Paulus inibi, Salicetus, Cæpola in cautela prima, in principio. Hippolytus ſingul. 273. Iaſon in l. prima. numero primo. C. ne liceat potentiores. & non ineleganter Martinus Laudemienſ. in tractatu quem prodit de Cardinalibus, quæſtione ſexta. Caſtaldus in tractatu de Imperatore, quęſtione 67. folio 166. numero tertio. pleroſque alios congerit Albericus in titulo epiſcopus, vel abbate. in vſibus feudorum, in principio, columna ſeptima. Felinus in capitulo conquerenti. numero ſexto. de officio de leg. & omnium diligentiſſimè id adnotat Andręas Barbat. qui pleriſque aliis axiomatibus id explicat, de pręſtantia Cardinalium, prima parte, quæſtione nona. numero primo. Ioannes à Neuizanis in Sylua nuptiali libro primo. numero 93. folio decimooctauo. col. 2. Roman. ſingulari 335. & ex nouioribus hanc profitentur ſententiam Catel. Cotta in memorabilibus iuris, verbo, Cardinalis, Ludouicus Gomez in §. pęnales. nu 50. Inſti. de act. Chaſſęn. in conſuetud. Burgundię tit. *Des iuſtices.* rubr. 1. §. 5. nu. 10. col. tertia. folio 531. & 69. columna tertia. Corſetus in ſingulari incipienti, Cardinalis Amodeus, in tractatu ſyndicatus, numero 153. Paris de Puteo eodem tractatu in verbo, Pœna. verſiculo an ſi primo. Ludouicus Carrerius in practica criminali. §. homicidium. numero ſeptuageſimo quarto. pagina 145. Remigius Gonius de immunitate eccleſiarum. decima nona ampliatione. apud quos ita paſſim iſthæc quæſtio admittitur, vt improbari minimè poſſit.

In prȩſenti autem quæſtione vix eſt, vt admittam tantam huiuſce priuilegij efficaciam. De quo etiam dubitat Andræas Barbatias loco, cuius nos antè mentionem fecimus. Matthæus de Afflictis in titulo, de pace iuramento firmanda. in principio, colnmna 5. numero 8. fol. 133. & Zazius in l. acta. de re iudicata. ff. aſſeuerat in ea, de qua agimus ſpecie, Cardinales conſuetudine quadam propria vſurpare ſibi hoc priuilegium.

In quo dubio alij alia adiecerunt, quæ nobis proſequi non eſt animus: ipſe tamen aliquot axiomatibus ex plenioribus doctorum commentariis petenda arbitror, cùm quotidie in controuerſiam veniant, & paucis comprehendi nequeant, quæ dicenda ſunt.

Et primò illud conſtitutiſſimum eſt, Cardinalibus † minimè hoc priuilegium competere poſſe, ex eo, quòd Cardinales ſunt: nec itidem quia legati de latere ſint, qui quidē nec vtique contra iuris ordinem diſponere poſſunt, gloſſa ſingularis in cap. finali. de hæreticis. libro ſexto. Cui etiam ſimilis eſt in cap. in dignitatibus. de electio. libro ſexto. & in clementina ſȩpe. de verborum ſignificationibus. Speculator in titulo de legatis. Pleraque id genus alia congerit huic rei maximè deſeruientia: at lege & ratione cautum eſt ad necem vſque damnatum eximi non poſſe, ex ratione textus in l. addictos. C. de Epiſcopali audientia. Et ex nouioribus explicat Ludouicus Carrerius in practica criminali. §. homicidium. 6. num. 74. Bernard. Diaz in practica criminali canon. cap. violentiæque illatores. Et nos alibi pleniori manu trademus. Quo fit, vt nunquam illorum mihi placuerit tanquam ſuperſtitioſa religio contrarium exiſtimantium, qui huiuſcemodi commentitiis & conſcientias illaqueant, & leges bene & præclarè ab antiquis conſtitutas conuellunt. 1

Et minimo quidem apice deſeruire videntur ea, quȩ a noſtrȩ tempeſtatis hominibus obiiciuntur, ſcilicet, hos Cardinales habere hoc priuilegium: Siquidem ſi à Papa emanauerit in terris Imperij, nec vtique eo priuilegio gaudere, nec frui debent, ſumens rationem ex gloſſa in clementina diſpendioſam. de iudicijs. Cuius meminit Baldus reputans pro ſingulari in l. finali. C. de vſuris. Et conueſtiri ſtabilitique poteſt hȩc ſententia ex textu in concilio Vienenſi,

nenſi in clemen. paſtoralis. de re iudicata. Vbi definitum extat Regem Siciliæ nec vtique Imperatori paruiſſe: quoniam eius ditioni ſubditus non erat. Ioan. Andr. his omnibus ſuffragatur in capit. primo de homic. lib. 6. Innocen. in capit. ſignificaſti. de officio deleg. Anchar. in capit. ea quæ. in 10. q. de regulis iuris, libr. 6. Et argumento optimo deſeruit textus in c. cùm Epiſcopus, de officio ordinarij. eod. lib. c. poſtulaſti. de iudicijs. c. 2. de maled.

Ecce qui ſapis qui probus es, qui iuris veritatem amas, quàm ancipiti quęſtione iſthæc conſiſtit opinio.

Verum enimuero illi hanc quæſtionem nõ ſatis diſcuſſerunt, tametſi tota ferè vtriuſque iuris ſchola in id cõſentiat.

Cæterùm nec admittẽdum eſt, hoc priuilegium à Romano

2 Pontifice emanaſſe: eò potiſſimùm, cùm † Reipublicę intereſt delicta puniri & caſtigari. cap. vt famæ. de ſententia excommunicationis l. ita vulneratus ff. ad legem Aquiliam.

Rurſus ſancitæ ſunt ſacræ leges, vt humana coerceatur audacia, capitu. factæ. quarta diſtinctione. Et ſcriptum eſt: Non permittes maleficos viuere ſuper terram. Nec item crudelis eſt, qui criminis reos occiderit. capi. qui homicidas. cap. non eſt crudelis. vigeſima tertia quęſtione quinta. Et miror, quomodo à tam laudatis & præclaris viris ſuper ea conſuetudine tanta facta eſt inſtantia, quę (mea quidem ſententia) omni caret dubitatione: ſiquidem nec admittendum eſt hoc priuilegium habere ex conſuetudine, tametſi Baldus & Salicetus in his locis, de quibus & nos paulò antè mentionem fecimus, ac pleniori manu tradidimus, cęteros in errorem falſamque opinionem attraxerunt: Siquidem talis conſuetudo cùm ſit potiſſimùm contra ius diuinum, admittenda non eſt, cùm per eam via ad delinquendum paretur, Dominicus in dicto cap. factæ. eſſentque contra Reipublicæ pacificum ſtatum: quo fit, cùm iſthęc conſuetudo ſit à ratione & à lege deuia, admittenda non eſt, ex ratione textus in l. ſiue hęreditaria ff. de negotijs geſtis l. conuenire ff. de pactis. & pręter alia maximo apice huic quæſtioni deſeruire videtur capit. cùm ab omni ſpecie mali. de vita & honeſtate clericorum. vbi definitum extat reijciendum eſſe id, quod præ ſe fert aliquid mali: ſed huiuſcemodi eſt talis conſuetudo. Quo fit tale priuilegium vim, nec vtique effectum obtinere: Sic enim & antiqui iuris contentio dirimitur, & immenſa li-

brorum

brorum volumina ad mediocrem modum tandem peruenerunt, & his, quæ in oppoſitum ab illa tam grandi multitudine adducuntur, reſponſio ex ſuperioribus conſtat: atque ideo in veritate decipiuntur doctores, & ſuo fruſtrantur voto. Ex prædictis non ſolùm apparet opinionem Bal. & aliorum nihil habere veritatis, ſed & inſuper Bald. in eo quoque manifeſti erroris conuinci. Vt nihil hac in re deſideretur, & vt paucis diluantur errorum cauſæ, eſto quòd velis communem errorem, ac Baldi, aliorumq́ue ſententiam defendere, adhuc arbitror minimè procedere in eo, qui hæreſeos crimine damnatus eſt. ex l. quicunque C. de Epiſcop. & cler. in qua definitum extat neminem poſſe hæreticæ prauitatis reum defendere, eò maximè, ſi in crimine læſæ maieſtatis Imperatoris non habet locum, nec vtique in crimine læſæ maieſtatis diuinæ, ſicuti apud omnes conſtitutiſſimum eſt, cùm æqua lance æquoq; libramine procedant hæreſeos crimē & læſe maieſtatis l. ſi quenquam C. de Epiſcop. & cler. ca. licet Hely. de ſimon. c. in fidei fauorem. de hæret.

Rurſus alius ſubijcitur caſus, in quo iſtius criminis reus immunis non eſt, tametſi obuiet † Cardinali, nihilominus pœna criminis ordinaria afficiendus eſt, ſi ſanè reus criminis falſi factus ſit, ſicuti definitum extat in l. Lucius ff. ad Turpill. ex quo text. ſumens rationem Ang. in diſputatione incipienti, exorta guerra. aſſeuerat, ſi ex mandato dominorum, bannitorum generalis cancellatio fiat, nec vtiq; venire, nec comprehendi bannitum de crimine falſi, ſumens rationem ex textu illo: ita opinor in hac ſpecie eſſe definiendum. 3

Tertius ſubijtur caſus, in quo nec criminis reus immunis erit, tametſi Cardinalis pileum imponat, ſi commiſit delictum atrox, ſicuti conſtitutiſſimum eſt apud Ancharanum in capi. primo, de homicidijs. & in capi. cùm non ab homine. de iudicijs. capitul. ea quæ. de regul. libro ſexto, quæſtione decima nona. huic ſententiæ accedit gloſſa in l. ſecunda ff. arborum furtim cæſarum. vbi definitum extat propter criminis atrocitatem, quem eſſe beſtijs ſubijciendum, & eſt textus in ratione ſui in capi. mulier. decima quinta quæſtione prima l. prouinciarum C. de ferijs. Bal. in l. 1. C. ne ex delict. defunct. Innoc. in c. 1. de conſtit.

Quartus ſubijcitur caſus, ſi reus criminis eſſet contra patriam, Cardinalis priuilegio potiri non poteſt, ex eleganti Ange-

Angeli doctrina in diſputatione incipienti, exorta guerra. deducens rationem ex l.quiſquis C.ad legem Iuliam maieſtatis. exiſtimantis ex generali cancellatione bannitorum minimè comprehendi bannitum contra patriā crimen committentem,atque in rempublicam:& nos pleniori adnotauimus manu de parricidiorum pęnis agentes ſuprà:in qua ſpecie alia alij adiecerunt,quę nobis proſequi non lubet, cùm à ſingulis propè ſcriptoribus fusè explicetur,nec citra tedium ſæpius repeti poſſunt: & nos non eo conſilio ita ſcribimus tanquam ſola legi velimus:pleraque enim bene ab alijs dicta ſunt, quæ inde petere ſtudioſi debent.

Quibus ſubijcitur caſus, in quo huius criminis reus à criminis pęna immunis non eſt, tametſi cum communi errore admittamus Cardinales hoc peculiare priuilegium habere non poſſe per ſubſtitutum, vti cùm potiſſimum priuilegium adhęreat ſuæ dignitati, ex textu, qui adeò pręgnans eſt pro hac parte, vt aliter (mea quidem ſententia) intelligi non poteſt, in l.ſeruus ſi hęredi.in verſiculo, perſonæ duntaxat eius, qui demonſtratus eſt ff.de ſtatuliberis. & ſuffragatur Baldus in ca.1.§.ſi quis verò.de pace iuramento firmanda. in vſibus Feodorum.apud quem conſtitutiſſimum eſt: Si ſtatuto municipali caueatur offenſo licere vindictam facere, eam minimè poſſe excercere per ſubſtitutum. Itidem profeſſus aſſerit Baldus in l.accuſatiunis C. quod metus cauſa. ſumens rationem ex textu in l.cùm patronus ff.de legatis ſecundo. Cuius meminit Angelus in l.3. C. de bonis damnat. Hæc fuerunt, candide lector, quæ in expoſitione iſtius quæſtionis breuitati ſtudendo, quantum potuimus, ad ſcribendum tāquam neceſſaria cenſuimus. Cætera verò nos conſultò omiſimus, quę nec ſcriberem, digna putaui, quia in imaginationibus quibuſdam conſiſtunt.

Hoc præmiſſo Cardinalis priuilegio, plura, quæ iuris vtriuſque interpretes varijs propoſitis diſtinctionibus adducunt, aliquot iuris axiomatibus complexi ſumus. Alij ſubij-
4 ciuntur caſus, in quibus † ſanè homicida à criminis pœna
5 immunis erit, ſi † delinquens confugiat ad prętorium principis Hiſpaniarum:nam ſi ad eius Palatium confugerit, non eſt inde extrahendus ſine ſpeciali mandato Regis: vel niſi commiſerit proditionem, teſte Montal. in l.7.titul.5. libro fori, litera D.in fine, ſic immunis erit à pœna mortis: Argu-
mento

mento optimo deſeruit textus in l. 1. in principio. ibi, ad ſtatuas confugiunt ff. de officio præfecti vrb. l. 2. §. ideoque ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iuris §. nam Antonius. & §. fina. Inſti. de his qui ſunt ſui. Oldradus in dicta l. 1. Salicetus in l. vnica C. de his qui ad ſtat. Hoſtien. Cardin. in capit. penultimo, de immunita. eccleſi. Socinus in tractatu, de citat. articu. 17. quæſtio. 5. colum. penultima. fol. 23. Paulus in dicta l. vnica. Chaſſænus in conſuetud. Burgundię 57. colum. 3. verſicu. 18. l. capitalium §. ad ſtatuas ff. de pœnis. Caſtal. Peruſi. in tractatu, de Imper. quæſtione 96. fol. 166. Marcus de Mantua conſilio 211. numero 18. & Rem. Gon. de immunit. eccleſi. 23. ampliat. Quin & illud adnotandum eſt, confugiens ad principis perſonam, ſecuritatem conſequitur. Chaſſęneus in conſuetud. Burgundię, fol. 57. columna 3. verſicul. 8. & Caſtald. Peruſi. eo in loco, cuius & antè meminimus, quæſtione 96. fol. 166. Et his ſuffragatur Ludouicus Carrerius in pract. crimin. §. homicidium. num. 47. vbi idem fortè eſſe aſſeuerat in filio Regis obuiante condemnatum ad mortem. Cuius opinio quàm ſit à ratione deuia, ex his conſtat, quæ & nos in huius capitis roſtro adnotauimus.

Cæterùm inſignis † eſt admodum & perplexa quæſtio, quæ 6
non infrequenter in controuerſiam adduci ſolet: ſi criminis reus ad mortem condemnatus, & meretricem, quæ ſit in lupanari, duxerit, immunis quidem erit à criminis pœna, teſte Pat. de Put. in tract. ſynd. verb. pœna. col. 2. verſic. an ſi iudex. num. 20. exiſtimante pontificiam conſtitutionem in c. inter opera, de ſponſ. pro conſuetudine vſu recepta Hiſpaniæ maximo apice deſeruire: vbi ille, qui ad ſuppliciū ducitur, ſi meretricem in vxorē duxerit, à criminis homicidij pœna liberatur. Et huic accedit ſententiæ Maſſue. in prac. rub. de pœn. col. 8. verſi. in aliquibus. Quod exiſtimant idem profeſſi Io. à Neuiz. in Sylua nupt. verſic. eſt nubendum. fol. 120. num. 33. verſicu. non obſtat. Paui. in tract. de viſita. q. 82. col. 12. char. 68. & Io. Lop. in repet. c. per veſtras. de donat. char. 77. ver. ſeptimo ad matrimonium. Io. Monaol. in promptua. iuris. ver. filius. colum. 7. & Lud. Carrer. in pract. crim. §. homicidium. numero 85. pagina 553. Iacobus de Bellouiſo in praxi tit. de lenonibus, fol. 22. verſicu. 26. quia crimen. Gulielmus Benedictus in capit. Raynutius. folio 408. numero 269. Nicolaus Boerius deciſio. 217. numero 20. in rapta raptorem petente, id vi-

id vidiſſe,& in praxi obtentum eſſe aſſeuerat, & à morte eſſe liberatum. Qui omnes exiſtimant, vel vſu, vel principum, vel reipublicæ ſanctione obtentum fuiſſe: qua quidem damnati ad mortem ob delicta à pœna liberantur, ſi aliquam meretricem in vxorem acceperint: argumento capitu. inter opera charitatis.de ſponſal.quod expreſſim adnotat Iaco.de Bellouiſo & plerique alij, quorum ſuprà mentionem fecimus: & nouiſſimè Didacus à Couarruuias Archiepiſcopus Sancti Dominici deſignatus, in Epitome de ſponſal. 2.part. capit.3.§ 4.nume.7. & ex nouioribus Ludouic. Carrerius in pract.crim.§.homicidium.num.85.Anton.Gomez.capi.13. delictorum, nu.38. Quorum aliquot aſſerunt id conſuetum apud Hiſpanos, alij ad Gallos eandem conſuetudinem referunt, ſumentes rationem ex textu in præcitato capitu. inter opera. Siquidem maximum miſericordiæ opus eſt peccantem corripere, eumque à peccato auertere: Eſt enim miſericordiæ opus ſpirituale, quod equidem corporalibus operibus miſericordiæ præſtat: ſicuti ex noſtris definitum extat ex Henrico in dicto capit.inter opera.Archidia.in capit.tria. 45. diſtinct. ex Theologis diuus Thom. huic accedit ſententiæ 22.quæſtio.32. articu.3. optimè Dominicus à Soto re & fama vbique doctor inſignis, in eleganti atque omnibus numeris erudita de ſecreto relectione, membro 2.q.1.concluſ. 3. Ergo hoc exercenti opus, peccatorum omnium remiſſio conceditur, teſtibus Cardinale, Præpoſ. in dict. capitu. inter opera. quibus ſanè Abb. mirum in modum refragatur, exiſtimans omnium peccatorum nequaquam concedi remiſſionem. Ipſe verò non verebor in medium noſtram proferre ſententiam, exiſtimans ex intentione dicti canonis, accipienti meretricem in vxorem, tantam pœnam indulgendam, quantam conuenit ei diſtribui ex eccleſiæ theſauro propter illud miſericordiæ opus, applicata ſatisfactione ab ipſo Romano Pontifice. Et ſupereſt reſpondere ad cap. inter opera. tametſi in eius ſpecie fatemur remiſſionem peccatorum conſequi,non tamen inde ſequitur, quem immunem eſſe in foro exteriori à pœna corporis afflictiua: Cui ſententiæ ſe ſubſcripſit Paris à Puteo loco præcitato, Petrus de Vernia in additionibus ad Iacobum Butrigarium in l. raptores C.de Epiſcopis & clericis.fina. columna. vbi in praxi id obtinuiſſe commemorat Antonius Gomezius in capi. 13.

deli-

delictorum, numero 37.

In quo dubio ad apertiorem huius capitis cognitionem illud extricandum eſt in ea ſpecie, quę meretrix dicatur: tamen doctores in eo dubio multum effuderunt tractatum, & in varias ſciſſi ſunt ſententias. Illud tamen frequentius receptum eſt, illam meretricem dici, quæ exercens libidinem quęſtum facit, & eius turpitudo publicè vęnalis eſt, ex l. palàm ff. de ritu nupt. capitulo meretrices 32. quæſtio. 4. regia l. 10. titu. 16. part. 3. rurſus & illa meretrix cenſetur, quę libidini multorum paret. cap. vidua. 34. diſtinct. etiam ſine quęſtu, vti probat Iuriſconſultus in dicta l. palàm. Rurſus Angelus in l. ſi qua illuſtris C. ad Orfic. exiſtimat eam meretricem cenſeri, quę huc atque illuc vagatur, & quę alienas domos, nunc hanc, nunc aliam intrare conſueuit. Et illud Salomonis Prouerbiorum quinto, de impudica muliere verba agens, adſtipulatur aſſeuerans: Vagi ſunt greſſus eius. & c. 7. inquit: Garrula & vaga, quietis impatiens, nec valens in domo conſiſtere pedibus ſuis, nunc foris, nunc in plateis. Et quod Epigrammaticus Poeta de Leuina ſcribit, Valerij carmen extat in hęc verba lib. 1.

Caſta, nec antiquis cedens Leuina Sabinis,
Et quamuis tetrico triſtior ipſa viro,
Dummodò Lucrino, modò ſe permittit Auerno,
Et dum Baianis ſæpe fouetur aquis,
Incidit in flammas iuuenemq; ſecuta, relicto
Coniuge, Penelope venit, abit Helena.

Quo fit meretrices peregrinas vocari, ſicuti definitum extat apud Terentium in Andria: Pamphilium pro vxore habere hanc peregrinam. Vbi & notat Donatus, ſiquidem mulieres peregrinę, inhoneſtę, & meretrices habebantur apud veteres, quibus conuenit Horatius libro tertio carminum, Ode 3. Ilion.

Fatalis, inceſtusq; iudex,
Et mulier peregrina vertit
In puluerem.

Et Iuuenalis ſatyra 6. eas vituperat fœminas, dum cecinit,

Quid toto fiat in orbe,
Quid Seres, quid Thraces agant?

Ex quibus ſanè conſtat fœminas vagantes meretrices eſſe, audaciamque maximam habere, & impudicarum mulie-

 rum

rum eſſe proprium,ſicut illud Terentij in Eunucho,

Audaciam meretricum.

Tametſi fœminæ timidiores ſunt maſculis, nihilominus obſcœnis atque venereis actibus audaciores ſunt,ſicuti Iuuenalis Satyra 6.adſtruit.

Fortem animum præſtant rebus,quas turpiter audent.

Itidem,

Nihil eſt audacius illis.

Deprehenſis,iram atque animos a crimine ſumunt.

Et Plautus in Milite,

Hoc habet,linguam perfidam,malitiam,atque audaciam.

Et alibi in eadem fabula,

Hoc palàm fuerit,quod peius muliere atque audacius.

Et rurſus inibi,

Nec eques,nec pedes,præfectus quiſquam tanta audacia eſt,
Qui æque faciat confidenter,quàm mulieres faciant.

Et eius ſententiæ ex noſtris ſunt Cinus,Alb.Sali.in l.quiſquis C.ad legem Iuliam maieſt. Matth. Afflict.in conſtitut. Siciliæ,incip.ſi quis rapere. col.2. memorans illud Iuuenalis præcitatum,Luc.à Pen.non eleganter id explicãs in l.1.col. 1.C.de mulier.& in quo loco,lib.10.quod proprium munus eſt meretricum, pudor autem & verecundia comes eſt ſemper & cuſtos pudicitiæ,ſicuti exiſtimat Amb.lib.1.offic.& gl. in l.ita nobis.in principio C.de adult.Et Ouidius lib.1.Eleg. de triumpho Cupidinis verba agens,

Mens bona ducetur manibus poſt terga retortis:
Et pudor,& caſtris quicquid amoris obeſt.

Atque ideò mulier quæ in corpus peccat,exiſtimatur ſuo pudori nequaquam parcere,ſicuti definitur ex d. l. palàm.in princ.ff.de ritu nupt. Cui mirum in modum illud Virgilij de Didone loquentis lib.4.adſtipulatur,

Opemq; dedit menti dubiæ,ſoluitq; pudorem.

Itidem Virg.ibidem,

Te propter eundem
Extinctus pudor.

Et illud Hieremiæ 3. Frons mulieris meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere. Et illud Oſeæ 2.& Hieron. ibi. Id honeſtis quidẽ mulieribus peculiare munus eſt pudor, ſicuti conſtat ex Marco Tullio in Orat. pro Quint. Plin. Iun. lib. Epiſt.5.ad Marcel.diuus Ambroſ.in capitu.honorabitur 32.

quæſt.

q.2. & Apol.lib.Aſini aurei 1. Tibullus pudorem virginalem vocat lib.Elegiarum 4.

Virgineus teneras ſtat pudor ante genas.

Et Stat.lib.12.

Olim hic virginei cuſtos monitorq́; pudoris.

Et Apollonius lib.3.Argonauticon.Ouid.lib.1.Eleg.id epi theton maximè virginibus & pueris conuenire ait.

Forma verecundæ nocuit mihi viſa puellæ.

Ambroſius idem aſſeuerat,de inſtit.virginis,c.1.exiſtimās ꝙ virginitatis dos quædam eſt verecundia, quæ commendatur ſilentio. Et Chryſoſtomus ad populum Antiochenum, Homil.3.pronuntiat,animumq́; inducit ſuum, meretrices, impudentes eſſe,virgines verò verecundas. Et Virgilius cùm Didonem ante Aeneæ aduentum, veluti omnibus fœmineis virtutibus claram depinxiſſet,tum etiam verecundia adnotauit hoc carmine.

Tum breuiter Dido vultum demiſſa locuta eſt.

Et conſtat Eccleſiaſtes 7.& 26.c.Gratia ſuper gratiam,mulier ſancta & pudorata.Et Paul.ad Timot.2. mulierem iubet cum verecundia ornari.Et id explicat Homerus lib.3.Odyſſ. & Stob.ſerm.72.

Ob id meretrices, ſicuti conſtitutiſſimum eſt apud Valerium Martialem impudicas eſſe conſtat,qui acriter Lesbiam obiurgat,ꝙ adulteros vtique admitteret, non cuſtoditis liminibus,omniq́; reiecto pudore, libro Epigrammatum primo, in Epigram.91.

Incuſtoditis & apertis Lesbia, ſemper
Liminibus peccas,nec tua furta tegis.
Et plus ſpectator,quàm te delectat adulter:
Nec ſunt grata tibi gaudia,ſi qua latent.

Et illud Ouidij libro Amor.3.Eleg.13.

Non ego ne pecces,cùm ſis formoſa requiro:
Sed ne ſit miſero ſcire neceſſe mihi.
Nec te noſtra iubet fieri cenſura pudicam:
Sed tamen vt tentes diſſimulare rogat.
Non peccat quæcunque poteſt peccaſſe negare:
Solaq́; famoſam culpa profeſſa facit.
Quis furor eſt quæ nocte latent in luce proferre?
Et quæ clàm facias facta referre palam?
Ignoto meretrix corpus iunctura Quiriti,

Oppoſita populum ſubmouet ante fera.
Cum tua proſtitues fama peccata ſiniſtra:
Commiſsi perages iudiciumq; tui.

Et Demoſthenes in oratione contra Neram ait, Gratia enim voluptatis habemus concubinas ad quotidianam corporis curam: vxores verò, vt liberos legitimos gignamus, & rei domeſticæ fidam cuſtodem præficiamus.

Prẹter multa alia, quæ hic congerere poſſem, vulgaris
8 mulier † meretrix nuncupatur, ex Accurſ. in l. ſi vxori ff. de adult. & vxor vulgaris meretrix appellatur, ex Ouidio lib. 4. Faſtorum,

Numina vulgaris Veneris celebrate puellæ.

Eo ꝙ corpus vulgauerit ſuum, vel ſanè ex eo more, quó meretrices apud ædiles licenti ſtupri vulgarẽt, authore Cornelio Tacito libro ſecundo, & Valerio Maximo libro ſexto, capitul. tertio. Alciat. libro ſecundo Parergon, capitul. 4. & mox plura.

Et ex Phocilidis ſnĩa conſtat apud Stobæum ſermone 73.

Hæc Phocilidis eſt ſententia. Ex quatuor hiſce animalibus natùm eſt genus mulierum, Cane, Apicula, torua Sue, aut Equo iubato.
Ex Equo nata agilis eſt, velox, diſcurrens, pulchritudine præſtans:
Torua autem Sue, nec bona, nec mala eſt:
Ex Cane verò, moleſta & fera eſt:
Ex Apicula autem, bene regit rem familiarem, & nouit operari,
Cuius amabiles nuptiæ, chare ſodalis, optandæ tibi ſunt.

Et ex Menandri ſententia,

Vbi mulieres, ibi omnia mala ſunt.

Et ex Heſiodi ſententia apud eundem Stobẹum,

Quiſquis mulierebus credit, furibus aut impoſtoribus credit.

Et Alexides cecinit,

Non eſt impudentius vllum animal muliere, ex meipſa coniecturam facio: rarum enim eſt mulieris beneficium.

Et Alexiades ait,

Non eſt vel murus, vel pecunia, vel aliud quicquam cuſtoditu tam difficile, quàm mulieres.

Et ex Euripidis ſententia id conſtat,

Sed nullum immanius eſt malum muliere,
Nec huiuſcemodi malum aut ſcribi poſſet,

Aut

Aut verbis exprimi, quòd ſi Deus aliquis
Mulierem formabit, opificem ſe malorum eſſe
Sciat maximum, & hominibus inimicum.

Et eodem in Medea.

Mulier enim in cæteris quidem meticuloſa eſt.

Et rurſus in Medea,

Quiſquis mulieri maledicere deſinit, infelix profectò, & non ſapiens vocabitur.

Eiuſdem in Androma,

Mulieres in rebus bonis imperitiſſimæ ſumus, malorum verò omnium artifices doctiſſimæ.

Et ex Democriti ſententia conſtat, ex eodem Stobæo ſermone 73.

Mulier multò quàm vir promptior eſt ad aſtutias & malignitatem.

Mulier ad credendum facilis eſt, præſertim in calamitatibus.

Et Sophocles cecinit,

O mulier omne facinus auſa & plus quàm omne.

Verùm nihil eſt peius, nec erit vnquam muliere, inter hominum calamitates.

Et Simonides ait apud eundem Stobæum, ſerm. 72.

Quemadmodum in mare aliquando tranquillum & innoxium ſtat, ingens gaudium nautis æſtiuo tempore: aliquando furibundum grauiſonis procellis agitatur:

Huic maximè ſimilis eſt huiuſcemodi mulier ingenio, variam enim naturam pontus habet.

Hæc ille, apud quem pleraque id genus alia candido lectori obuia erunt.

Et Valerius in quadam Epiſtola ad Rufinum, inter diui Hieronymi epiſtolas inquit, optima fœmina rarior eſt Phœnice, meretricum, & malarum fœminarum tam copioſa ſunt examina, vt nullus ſit expers malignitatis earum. Homerus lib. 2. Odyſ. ex Latina tranſlatione.

Nihil fœmina grauius, nihil peius.

Et conſtat ex Menandro.

Theſaurus eſt malorum mala mulier,
Ignis, & mare, & fœmina ſunt mala tria.
Mulierem bonam conſequi non facilè.

Ex Latinis verò poetis Lucius verba agens de meretricibus,

Heu facili (inquit) eſt homini inuentu fœmina bona nuſquam.

Et illud Pacuuij.

Haud facile fœmina iuuentu bona.

Plautus in Aulullaria inquit,

Optima nulla poteſt eligi, alia peior.

Plautus in milite,

Quid peius muliere?

Et illud Grecum carmen.

Venenum naturaliter eſt aſpidis mala mulier.

Et Gregorius Nazianzenus in ſententijs dicticis antepo-nit mulierū malitiam, & venenum, aſpidibus & draconibus.

Mala res eſt dracones, malefica res & aſpides,
Duplex mulieris malitia interfueras.

Et Salomon Eccleſ.7. virum vnum de mille bonum repe-riſſe ſe dicit, mulierem ante nullam: quo etiam loco Hiero-nymus ſcribit fœminam eſſe omnium malorū caput. apud quos de mulierum, ac meretricum, pleraq; alia, quæ candido lectori obuia erunt, apud authe. quibus & antea meminimus reperies, ſed quo longo ſubſellio digreſſi ſimus, reuertamur.

8 Et illa † exiſtimatur meretrix, quæ cauſa queſtus duos ad coitum vel plures admiſit, Abb. & Prepoſ. exiſtimant in pre-citato capit. inter opera. itidem Abb. in cap. cùm decorem. de vita & honeſt. cler. & pleniori manu explicat Iann. Lopius in rub. de donat. inter. §.4. itidem in l. Taurina. 62. quo in lo-co & ceteri interpretes id admittunt ex tex. in d. l. palàm, ex quo ſtultè plerunque nonnulli extrema ſua iudicia miſcent, non ſine captionis ſuſpicione, nec per omnia cęterorum ſen-tentiam probo, ex dicta l. palàm ex qua tantùm abeſt huius opinionis probatio, quin & contrarium approbetur: ex cu-ius verbis doctorum confutatur ſententia, & in errorem la-pſos eſſe conſtat ex præcitata l. palàm aſſeueranti, quę cum vno & altero ſe pecunia accepta commiſcuit, non videtur pa-làm corpore queſtum facere: ex quibus verbis doctorum ſu-per hac re altercationes manifeſtè tolluntur, quibus verbis ſatisfaciam: compertum eſt Abb: & Sequacium opinionem prorſus refelli: illa etenim verba, quę cū vno & altero, duos ſignificant tantùm. quod conſtat ex Laurentij Vallæ adno-tationibus. 3. elegantiarum. ca. 59. cui mirè conueniunt Oui-dij carmina ex Epiſt. Saphus ad Phaonem.

Inde Chelyn Phœbo communia munera panam,
Et ſub ea verſus vnus, & alter erit.

Grata

Grata lyram poſuit tibi Phæbe poetria Sapho:
Conuenit illa mihi, conuenit illa tibi.

Rurſus eadem ſignificatione vtitur Valerius Maximus libro ſexto. 4. capi. de Alexandro ſic ſcribens, Dario enim vno iam & altero prælio virtuté eius experto. ſubdit paulò poſt vocem duabus victorijs reſpondentem, dignamq́ue, cui tertia, ſicuti euenit, tribuetur: ſic etiam Auguſtinus libr. 3. de ciuitate Dei, eas dixit, Cuius in primo & altero libro mentionem fecimus, de primo & ſecundo libro intelligens.

Ex quibus ſanè reiectis opinionibus multorum deducitur, Matthæum de Afflictis in errorem lapſum eſſe in conſtitutione Neapolitana, titulo 43. libr. 3. aſſeuerantem eam fœminam meretricem eſſe, quæ vnum tantùm virum ad coitum admiſit cauſa quæſtus, ex l. mariti. §. qui quæſtum. ff. de adulterijs. Cuius ſententia, quàm ſit à ratione deuia, conſtat ex eodem text. conſiderata vi & effectu verborum intelligendo ſanè non craſſa (vt ita dicam) Minerua: qui text. loquitur in marito committente lenocinium, & quæſtum ex hoc faciente, in quo ſatis eſt ſemel quæſtum accepiſſe. Ex quibus verbis Matthæi Afflicti confutatur ſententia: mirum eſt, ne dicam, miſerabile tex. clariſſimum tantis deprauationum nebulis obſcurare. vbi nulla vrget neceſſitas.

Inſignis eſt quæſt. illa magni mehercule nominis, ſit meretrix, quæ ſe publico lupanari exhibuerit, & proſtituerit, ſitne cogenda quemcunq; ob iuſtam mercedem admittere? in qua ſpecie Decius in l. inuitus. ff. de reg. iur. cogi poſſe exiſtimat: cuius opinioni maximo iuris apice deſeruire videtur text. in l. item apud Labeonem. §. ſi quis virgines. ff. de iniur. ex qua definitum extat actionem iniuriarum meretrici minimè dari aduerſus eum, qui libidinis cauſa eam interpellauerit: & ſtabiliri poſſet ex l. qui iniuriæ. & in l. verùm. in ſecunda: ff. de furt. quibus conſtat eum non teneri furti actione, qui oſtium domus meretricis fregerit, libidinis cauſa, tametſi furtum fuerit cōmiſſum ab alijs ex ea fractione: Cui ſententiæ ſuffragatur gl. in §. item lex Iulia. Inſtitut. de publ. iudic. cui ſimilis gloſſa eſt in l. vnica. C. de rap. virginũ. in ea ſpecie adnotantes illatam vim meretrici à iure aduerſus raptores ſtatutis pœnis non puniri, quod ad nauſeam vſque tradit Hippolytus in ſingul. 150. & in dicta l. vnica. numero 19. aduerſus tamen Decium, aſſeuerat Zaſius contrariam 9

ſententiam profeſſus in ſumma Digeſti veteris ſuper rubr. ſi ſeruitus vendicetua.& ſanè opinionem Decij minimè probabilem cenſeo, quin & erroneam eſſe, & à veritatis ſcopo deuiare dubio procul conſtat: tametſi meretrix profeſſa fuerit publicè meretricum,& ſit in lupanari, non tamen poterit inuita ad coitum cogi,eò maxime,cùm non teneatur mortale crimen committere cum quolibet :ergo inde ſequitur compelli non poſſe inuitam ad coitum. Et ex nouioribus hanc ſententiam profeſſi fuerunt Andr. Iſern. & Matthæis de Afflictis in conſtitutione Neapolit. rubr. 20. de violentia meretricibus illata. aſſeuerantes hi duo,à naturali ratione Iuriſconſultos defeciſſe, cùm contrarium reſponderunt: in qua ſpecie certiſſimum habuere Iſern. & Afflictus, quod Iuriſconſulti violentiam impunitam fecere,cauſa libidinis,meretricibus illatam: ipſe verò paucis oſtendam id alienum eſſe à Iuriſconſultis.

Tametſi meretrix cauſa libidinis impetita, iniuriarum actione agere nequeat, non inde ſequitur,impunè ei iniuriam fieri poſſe: potiſſimum,qui iniuriam ei fecerit, iudicantis arbitrio puniendus eſt. Et in ea ſpecie intellige Iuriſconſultum in dicto § ſi quis virgines: potiſſimum, quia inibi Iuriſconſultus tractat de interpellatione meretrici facta libidinis cauſa: quæ quidem interpellatio fœminis honeſtis iniuriam irroget,non ſic meretricibus.

Eodem pacto regula iuris,& ea profectò æquiſſima,intelligenda erit ex præcitata l. verùm. de furtis. definiens, qui oſtium fregerit,libidinis cauſa, & ab aliis furtum commiſſum fuerit,furti actione non teneri,cùm uoluntas,& animus delicta diſtinguāt,ſicuti & nos pleniori manu adnotauimus libro primo Epitomes,cap.10.numero 10. Nihilominus alia actione cogendus erit reſtituere meretrici,ex Ang. in l. nunquam plura. vltima columna. ff. de priuat. delict. Decio in cap. nam concupiſcentiam. de conſtitutionibus.& ante hos Bar.& plerique alii idem definiere in dicta l. verùm. ex qua recepta receptiſſima doctorum ſententia, Hippolytus damnationem mereri conſtat,qui in dicta l. vnica. numero 34. aſſeuerat,abſque culpa, & furti vitio poſſe res meretricis ab ea auferri: quod quàm ſit à ratione deuium, nemo adeò obtuſæ mentis erit,qui id non fateatur.

Illud conſtitutiſſimum eſt meretricem à vicinia expellendam

dam fore,atque in † lupanar relegandam, probat regia lex 2. 10
titu.22.par.7.Bal.in l.1.ad finem. C. de iure emphyteutico. & ſigunanter Lucas de Penna in l. ſi quæ. col. 2. C. de ſpect. lib.11.Paul.Caſt.in l.nullus.C.de ſumma Trinitate . quibus libenter accedit Platea per text.inibi in l.cùm ſuprà. C. de re militari.Matthæus de Afflictis in d. rub. 43. Ex nouioribus Didacus à Couarruuias,de ſponſalib.2.par.c.8.num.5.& cogi poſſunt honeſtè viuere,ſin minus à vicinia expellendas fore meretrices,ex Paulo in l.ex parte.§.1.ff.de verbor. oblig. & in l.iuſtitia.vbi Iaſon,ad ſi.ff.de iuſt.& iure. Cæpola de ſeruit.ruſtic.præd.cap.9.de iure paſcendi,quæſt.1.Andræas Barbat.conſi.23.vol.1.Gulielmus Lerrouil.in eo tractatu,quem prodidit,de diſcretione iuſtitiæ & iniuſtitiæ.lib.1.cap.13. Et ex nouioribus huic acceſſere ſententiæ Ripa de peſte, tertia parte,charta 41.nu.144.Decius in l.ſemper in contractibus. ff.de reg.iuris.itidem in c.primo.col.ſexta.de conſtit. Ioann. à Neuizanis in Sylua nuptiali.§.eſt nubendum.fol. magno. 121.col.4.Matthæus Afflictus in conſtitutione Neapol. titulo 43.lib.3.& ante hos Ang.in l.ancillarum . ff. de petitione hæreditat.ex gl.doct.in l. non aliter.ff. de vſufructu. & in c.1.in verbo,expellaur.de vſuris.lib.6.Bal.in l.ædem. C. locati.doctores in.l. 1.ff.ſoluto matrimon.& eſt tex.in ratione ſui,qui argumento optimo deſeruit in § fin.in authen. de lenonibus quo ſit meretrices cogendas fore aliquod ſignum portare,vtpotè,ab alijs diſcernantur, ex Baldo in l. minimè, per tex.inibi.C.de epiſcopali aud.tex.ad id celebris in l.nullus.ad ſi.C.de ſum.Trin.Decius & doctores in his locis, quibus & anteà meminimus.& denique omnes, quorũ contagio poſſet eſſe nociua,poſſunt expelli, ſic de vicinia expelluntur meretrices,lenones,& ſimiles,Bal.in l.1.§.nullus.C. de ſum. Trin.gl.in auth. iuſiurandũ quod præſtatur.in ſi.col.2.Montaluus in l.4.tit.2.lib.4.fori.Idem de leproſis. Franc.Curtius ad Paulum in l.iuſtitia.ff.de iuſtit. & iure. Caſtellus in l.62. Tauri.Lopius in rubr.de don.inter §.60.nu.8.gl. & doctores in c.cùm oporteat.de accuſ.Franc.Auiles in c.26.nu.4. prætorum. Illud tamen habeto, quòd locator domus minimè poterit expellere meretrices,ex Philip.de Peruſio in c. 1. de vſuris.Ripa de peſte,ſecunda parte, nu.20.

Meretrices cogi poſſunt ſignum portare.

Ex principali † huius quæſtionis themate, & eius reſolu- 11
tione quibuſdã viſum eſt, ex regia lege in Taurino conuentu lata

lata 62. à regina Ioanna Caroli Cæſaris matre, quæ prohibet ob pecuniam debitam fœminam deduci ad publicũ carcerem, niſi ſint fœminæ manifeſtę fornicariæ. Et prima huius propoſitionis pars cõſtat ex l. 1. C. de officio diuerſorum iudic. & in auth. inibi poſita, tex. ad id preſtantiſſimus in authen. hodie nouo iure. C. de cuſtodi. reorum. quibus ſatis definitum extat fœminam ob pecuniam debitam incarcerandam non eſſe domi, nec extra domum: quibus gloſſa ſimilis eſt, in l. conſentaneum. verbo, ad cogendum. & inibi expreſſim adnotat Bar. C. quomodo & quando iudex gloſ. 1. in l. ad egregias. ff. de iureiurando. regia lex. 2. titu. 11. & l. 3. titul. 13. lib. 5. in ordinationibus realibus, & præcitata Tauri lex Bald. in tract. de carceribus. cap. 1. nume. 3. Bart. & paſſim doct. in l. nemo carcerem. C. de exactori tribut. libro decimo. Ioannes Baptiſta de ſancto Seuerino in tractatu, quem publicum fecit de debitoribus ſuſpectis, & fugitiuis, queſtione quinta, num. 22. Iaſon in l. cùm dubitatur. nu. 93. C. de iure emphyt. Itidem in l. plerique. num. 34. ff. de in ius vocando. & in l. ſi ego. nu. 4. ff. ſi certum petatur. & pleraque id genus alia congerit idem profeſſus Iaſon numero 9. in præcitata l. ad egregias. Decius ſignanter id explicat in regula, fœminę. numer. 72. ff. de regulis iuris. Hippolytus in practica criminali. §. attingam. nu. 6. & 4. & rurſus in ſingu. 243. Petrus Rebuffus in gl. ad conſtitutiones regias Galliæ, in tractatu de literis oblig. gloſſ. tertia, artic. 11. numero 32. Nicolaus Boerius in deciſione 349. numero 11. & ex noſtris Rodericus Suarez, nec admodum inuitus huic accedit ſententię in l. ſecunda. titu. *de las iuras*. libro ſecundo fori, in quinta quæſtione, numero ſexto. Ioan. Lopius in repetitione capit. per veſtras. §. 21. nume. 22. Cifuentes in interpretatione l. 69. in Taurino conuentu lata, & Franciſcus Aúiles in procemio capitulorum prætorum, & ante hos Socin. in regula 259. & præter hos non deſunt canonicæ philoſophię authores, qui hanc communi conſenſu ſtabilitam ſententiam veriſſimam eſſe cenſeant: ſi quidem & Dominicus Francus, Ludouic. Gomezius, & plerique alij in cap. mulieres de iudic. libro ſexto. Barb. in capit. lator. numero primo. de pignoribus. idem exiſtimant, quam veritati magis fauere exiſtimo, tametſi æs alienum à fœmina contractũ eſſet fiſcale; ſiquidem in ea ſpecie ad publicum carcerem deduci non poteſt, ex Barto. in d. l. nemo carcerem: per

Fœmina ob æs alienũ in carcerem duci non poteſt.

per tex.in præcitata l.1.& in authe.hodie.C.de cuſt. reorum. Ioan.Bapt.Caccialup. in tract. de debitore ſuſpecto & fugit. 5.queſt.nu.22.Boerius in conſuetud.Byturicen.titulo.1.§.4. gloſſ.3.fol.5.colum.1.Cifuentes & Ioan.Lopius in l.62.Tauri,& Ion.à Platea in præcitata l.nemo carcerem, quibus admodum ſuffragatur regia lex 62. præcitata inibi, *Por ninguna deuda.* & in dicta l.2.& 3. in regijs ordinat. Et ex nouioribus idem exiſtimat Mattheus Afflictus in capit. vnico.verſic.condemnatorum.num.62.quæ ſint regalia.in vſibus Feudorum.& ſignanter Boerius in repetitione l. conſentaneum. num.139.C.quomodo & quando iudex.

Egregia tamen eſt dubitatio,num ius illud fœminis competens † vendicet ſibi locum, ſi debitum ex delicto deſcendat ? & adhuc in ea ſpecie duci poſſe ad publicum carcerem, ex Baldo in l.3.C.de Epiſcopali audientia.Ioannes de Imola in cap.lator.numero 5.cum alijs,de pignoribus. Socinus in tractatu de citatio.articulo quinto.numero 39.Baptiſta de ſancto Seuerino in eo loco, cuius & anteà mentionem fecimus,in quinta quæſtione,numero 24.Iaſ.numero 4. in dicta l.ſi ego, probat textus in authentica, hodie nouo iure.C.de cuſtodia reorum.Thomas Grammaticus deciſione 33.nume. 10.id etiam hodie definitum in d.l.62.& 79.Tauri. 12

Pœna iudicis contrafacientis.

Principaliter deducitur,his iactis ac etiam præmiſſis axiomatibus,eandem ſententiam intelligendam fore, in tantum vt iudici contra facienti pœna capitis coerceatur,ex Bal.in d. l.conſentaneum.ad fin.Rom.in l.1.queſt.20.C.de hære. inſtituen. Thomas Grammat. huic accedit declarationi in deciſi.33.numero 9.& eſt tex. ad id præſtantiſſimus in d.l.1. & in auth.ibi collocata.C.de offic.diuerſ. iudic. & in hac ſpecie ſe ſubſcripſit Caſtel.in d.l.62.

Illud etiam quaſi iſtius capitis coronidem adnotare libet, fœminis † in carceres duci non poſſe matres familias ratione adminiſtrationis tutelæ filiæ: quæ quidẽ pro reliquorum ſolutione in carcerem duci non poſſunt,ſecundum Præpoſitum in c.ex parte.in col.vlt.de appellat.Hip.in pract.crimin. §.attingam.numero 64.& probatur ea ratione, quòd mater etiam ob adminiſtrationem tutelę habet priuilegium, ne conuenire valeat vltrà quàm facere poſſit.Bar. communiter receptus in l. ſi quis ſub conditione.num.20.ff. de teſta. tute. ex l.patronus.ff.de re iudicata.idem Bartolus in authen. matri & 13

tri & auiæ.nu.13.C.quando mulier tutor.officio fungi poſſit.ſed quia communiter obtentum eſt,vt omni legum auxilio mater renunciet, cùm ei tutela filiorum committitur, iuxta notata in d.c.ex parte. & in dicta auth. matri & auię. Quibuſdam viſum eſt ob pecuniam ratione tutelæ debitam filios poſſe in carcerem matrem mittere, propter renuntiationem,& filiorum fauorem.Bart.in d.l.ſi quis ſub conditione.num.18.idem in dicta authent.matri & auiæ.num.13.& inibi Salic num 14.Rom.Alexan.Socin.& Iaſ.in l.plerique. colum.vltima.ff.de in ius vocando.Rom.in l.alia.§.eleganter.num.11.ff.ſoluto matrimonio. Matthęſillanus notabili 108.Iaſ.in l.penultima.num.4.ff.ſi certum petatur.Ioannes Andræas,Dominic.Franciſc.in cap.2.de iudiciis.in 6. Platea columna penultima.poſt Angelum in l. nemo carcerem. C. de exact.tribut. lib. 10. Ioannes Baptiſta de ſancto Seuerino in tractatu de debit.ſuſpect.& fugit.quęſt. 6. Decius in l. fœminę.num.74.ff.de regulis iuris. Alex. ad Bartolum in dicta l.nemo carcerem.num.4.Baldus in tract. de carceribus.cap. 1.num.3.Matthæus in ſingul.108. Bartholom. Socin. in regul. 289. fallen. 7. Et rurſus in regul. 229. in ſecunda fallentia, & iterum conſil. 180 num. 2. volumine 2.Marianus Socinus his omnibus accedit in tract. de citat.artic. 5. num. 39.verſic.decimo ſextò fallit.& ex nouioribus idem profitetur Gulielmus Mayn.in l.quo tutela.num.138.ff. de regulis iuris.Boerius in deciſio.249.num. 11. Petrus Rebuf. in glo. ad conſtitutiones regias Galliæ. 1. parte, in tract.de literis obligatoriis,artic.11.glo.3. num. 32. & ante hos Bald. Nouellus in tract.de dote. 7.parte,priuilegio 5. Iaſ.in dicta l. ad egregias.num.9.& in l.ſi ego.la ſecunda.ff.ſi certum petatur. num.4.Hippolytus ſingul. 248. Boerius in repetitione l. conſentaneum.nu.141.C.quomodo & quando iudex. & ex noſtris Gomezius in dicto cap.mulieres.num.13.Ciſuent.in l.62.Tauri,& inibi Lop.num.3.& Caſtellus in princip. eiuſdem legis.& Marcus de Mantua in l.1.C.de offic.diuerſ.iud. qui omnes perplexo doctorum catalogo idem firmant abſq; altiore indagine.Quibus ipſe libenter quæro, quonam pacto eorum ſententia defendi poſſit, ſi verum eſt, quod Bart. quem ipſimet ſequuntur in d.l.ſi quis ſub conditione.nu.20. ſcribit dicens, matrem filiorum tutricem non obſtante generali renunciatione habere priuilegium, ne conueniatur

vltrà quàm facere poſſit:ſiquidem illud conſtitutiſſimum eſt, ſi ipſa mater bona habet, capienda ſunt pro debito pecuniario, prius quàm ad carceres deducatur : quod ſi bonis careat, ex priuilegio tuta eſt,ne poſſit conueniri:ergo defenditur,ne ad carceres deducatur. Quà ratiocinatione vtitur Bald. in l. prima.ad fin.C.qui bonis cedere poſſ.loquens in milite, dum adducit l.miles ff.de re iudic.Alex.in l.Centurio.nume.25.ff. de vulg.quamobrem nunquam mihi Barto.religio placuit in hac ſpecie eo in loco,cuius & anteà meminimus,ex Præpoſito,& Hip.locis prȩcitatis,& ab ea Bar.ſententia libenter diſcedit And.à Pomate ad Bar.in d.auth.matri & auiæ.Ludou. Gomez.in cap.2.de iudic in 6.num.22.Barb.in ca.2.nu.4.de pignor.& ante hos Ioan.à Monte Sperello in d.l. plerique. Ex quibus ipſe opinor matrem etiam ob pecuniam debitam filijs cauſa adminiſtratæ tutelȩ in carcerem duci non poſſe, quo fit Barto.Soci.nu.40.in d.l.plerique.in ea fuiſſe ſententia,ea ratione ductus, cùm ſit in prȩiudicium ſexus, & ignominiam pudicitiæ,ex d.c.2.§.fi.verſi.etiam ſi ad hoc voluntas accideret earundem.de iudic.in 6. & argumento optimo deſeruit tex.in l.2.§.ſi autem dignitas.de iuramen.calum. iuncta l. 1. C. de offic. diuerſ. iudic. & ideo illa ſatis trita regula perpenditur,qua paſſim circumferri ſolet,vbicunque priuilegium introductum eſt propter perſonæ ſeu ſexus honeſtatem,tolli renuntiatione non poſſe,ex Bal.in l.1.C.qui bonis ced.poſſ.& ex noſtris Rodericus Suarez in prȩcitata l.2.titu. *De los Gouiernos*.lib.2.Fori,in quinta quæſt.nome.8. Prȩpoſitus Alexandrinus in c.ex parte.nu.11.de appellat.Alber.in l. vbi adhuc C.de iure dotium.

Rurſus quod obiter menti occurrit circa legis regni intellectum 62. Tauri adnotandum eſt, quæ expreſſim prohibet propter pecuniam debitam fœminas deduci ad publicum carcerem, niſi ſint fœminȩ manifeſtè fornicariæ, non aliter fore neceſſarium,vt ſecunda legis pars locum habear, fœminam eſſe meretricem: ſat enim erit eſſe publicè alterius concubinam,ſicuti definitum extat ex Bartol.in dict.l.conſentaneum.col.fi.exiſtimante fœminam luxurioſè viuentem poſſe ad carcerem deduci pro debito pecuniario, Arch.idem profeſſus in c.definimus 18.quæſtio.2.Alex.ad Barto.in authen. matri & auiȩ C.quando mulier offi.turel.fun.poſſ.Ioannes à Platea in l.2.col.6.C.de exact.tribu.lib.10.ex nouioribus

Franciſ. Auil. in prooemio capitulorum prætorum, nume. 27. Quod cùm regia l. ita intelligendum eſt, quando hæc fœmina impudica atque inhoneſta nupta non eſt: quòd ſi nupta fuerit, ad carceres pro pecuniario debito duci non debet, ex Ioan. Andr. ad. Specul. in rubr. de iniurijs. in prima additione Iaſ. in l. ad egregias ff. de iureiur. itidem & Alex. in d. l. plerique. ad finem ff. de in ius voc. ille num. 35. hic nume. fina. Decius in l. 2. ff. de reg. iur. nume. 78. Campegius deciſi. Neapol. 44. Ioan. Bapt. Caccialupus in d. tracta. de debitore ſuſpecto & fugit. 5. quæſtio. nume. 23. Nicolaus Boetius in deciſi. 349. num. 11. Iaſ. in d. l. ad egregias. nume. 9. Rom. in l. ſi verò §. de viro. ſecunda fallen. ff. ſoluto matr. Barbar. conſi. 27. colum. 1. verſicul. 1. in pract. §. attingat. nume. 56. & rurſus ſingul. 248. Barb. in cap. lator. nume. 1. de pignor. & ſignanter id explicat Suarez in d. l. 2. tit. *de las iuras*. lib. 2. Fori, quinta quæſt. nume. 7. Ioan. Lopius in c. per veſtras 3. notab. §. 21. num. 21. idque paſſim dictæ regiæ l. interpretes admonent: & ante hos Bal. in tract. de carceribus, cap. 1. num. 3. & Andr. Barbat. in capit. paſtoralis. col. 6. de iudicijs. Bald. in l. conſentaneum C. quomodo & quando iud. col. vlti. Platea in l. 2. col 6. C. de exact. tribut. lib. 10. Archid. in c. de finibus 18. quæſtio. 2. Socinus in reg. 259. fallent. 3. fieret enim maxima iniuria matrimonio ac marito, quod maximè coadiuuatur ex l. ſi vxor. §. diui. ff. de adult. quem text. præfati doct. paſſim adducunt ad eorum ſententiam comprobandam, poſt Rom. in l. ſi verò §. de viro. fallen. ſecunda ff. ſoluto matrim. illum ad id Bald. commendauit, & Lud. Gomez. d. c. mulieres. num. 15. & maximo apice deſeruire videtur textus in l. adulterium. ad finem C. de adul. tametſi Decius in d. cap. paſtoralis. & Ioan. Bapt. de debitor. fug. & ſuſpec. quæſtio. 5. ad finem. aduerſus hanc opinionem communi conſenſu receptam probare conentur nihil referre fœminam coniugatam eſſe, quo minus ad carcerem duci poſſit, ſi meretrix ſit: ſiquidem mulier ex matrimonio, quod violauit, priuilegium habere non poteſt. Quo fit, ſi meretrix eſt, licet maritata, poterit incarcerari: & ſic communis opinionis error detegitur. Verùm illi hanc opinionem non ſatis diſcuſſere, tametſi tota ferè vtriuſque iuris ſchola ex illo tex. ſumens rationem id conſentiat: ſed ille text. minimo iuris apice deſeruire videtur in d. l. ſi vxor §. 1. ſiquidem ibi agitur de intereſſe mariti: & in ea ſpecie matrimonium conſidera

deratur cum meretrice:longè quidem aliter,ſi ſolùm de mulieris præiudicio tractatur, vt in hac ſpecie. Quam ſententiam præter doctores,quorum paulò anteà mentionem fecimus,veriſſimam eſſe exiſtimat Alex.conſi.99.lib.6.numero 9.& expreſſim Ioan. Montolon. in promptuario iuris, verbo,luxuriare.Baptiſta de ſancto Seuer.in d.5.quæſt. num.23. quorum opinio non tantùm authoritate, verùmetiã ipſa ratione probabilior eſt. Et de † hoc diſputare adhuc aliquos miror, cùm plus quàm manifeſtum ſit, quòd ſi huic vltimæ ſententiæ accedere velis, iſthæc opinio procedere poterit, eo caſu,quo nupta conſentiente viro fornicetur:vt in hac ſpecie adnotauit Ioan.Bapt.in d.quæſt.5. Cuius meminit Gomez. in d.c.mulieres.& ſatis diligenter Hippo.in l.vnica.num.31. C. de raptu virgin. eaque mihi opinio probabilior videtur, quam etiam comperi eleganti ſubtilique diſputatione defendere Socin.ſibi contrarium in d.l.plerique.num.41. Hippol. ſingu.279.rationem ſumentem ex tex.qui argumento optimo deſeruit in l.in arenam.de inoffic.teſtam. In quo dubio & illud ſubiiciam in ea ſpecie, quando vxoris adulterio vir conſentit, vir vtique pęnas luere debet,non vxor,ex tex.in c. ſi tu abſtines 27.q.2. præter multa alia, quæ hic notari poterant. & illud obuium eſt, quòd ſimiliter iſthæc fuiſſet mater, auia illius,cuius tutelam geſſit,adhuc competit ei beneficiũ, vt ne conueniri poſſet vltrà quàm facere poteſt,ex l.ſunt qui. ad finem ff.de reg.iur.non quia mulier,ſed quia parens. & in ea ſpecie incarcerari non poſſit,ex Præpoſ.Alex.in c.ex parte enim.nu.11.de appel.vbi meminit Alb. idem exiſtimans in l. vbi adhuc C.de iu.dot.Hip.in pract.crim.§.attingam.nu.65. Ioan.Bapt.de ſancto Seuer.in eo tract.quem publicum fecit de debitore ſuſpecto & fugitiuo q.5.Roder.Suar.in d.l.2.tit. *de los Gouiernos*.lib.2.fori q 5.nu.11.fol.197. 14

Illud ex præmiſſis deducitur, quod & paulò antè adnotauimus, de fœmina in carcerem detrudenda. Quòd ſi ſtatuto municipali ſancitũ fuerit, ꝙ fugitiuus debitor poſſit capi, & in carcerem detrudi,mulier fugitiua adhuc in eodem ſtatuto comprehẽditur,ex Bar.in l.1.n.14.de pecu.& in l iura.n.2.ff. de legib.Bald.idẽ profeſſus in l.ne paſſim.C,de iu.& fac.& in l.qcũq; C.de ſer.fu.n.10.Quibus nec admodũ grauatus accedit Did.à Caſt.& Io.Lo.in l.62.Tauri.illi col.1.hic n.4.Qđ fulciri poſſet ex his,quæ no.doc.ĩ l.ait prætor §.ſi debitorẽ ff.

quę in fraud.credit.vbi text.expreſſim definit debitorem fugitiuum poſſe propria authoritate capi à creditore l.generali C.de decurionibus libro decimo. gloſſ. in l.extat. verbo, ſine vllo iudice ff. quod metus cauſa. in l. quęſitum. verbo, quia intereſt ff.de pignor.quibus ſimilis gloſſ. eſt in §. neceſſitatem.verbo, detinere.in authentic. vt iudices ſine quoquo ſuffragio.collat.2.gloſſa in verbo,iudicium. in principio. Inſtitut.de actio.& in capi.1.verbo,poteſtatem.de pace iuram. firm.in vſibus Feudorum.regia l.12.tit.20.lib.3.fori. lib.10. titu.decimo quinto,partita quinta l.2.*De la Hermandad.* Iaſon in l.cùm proponas.numer.3.C.de tranſaction.& in l.prima. numero 61.ff. de officio eius, cui mandata eſt iuriſdictio. & rurſus in l.pecuniam.numero 9. & in l.vinum numero 3.ff. ſi certum petatur. Is idem & Gomezius in principio Inſtit. de action.ille nu.72.hic verò nu.59.Hippolytus in l. ſi vt allegas.numero nono C.de ſicar.& in ſingul.43. & 243. Anton.Rub.Alexand.in repet.l.non ſolùm §. morte ff. de noui oper.nuntiatione.nu.241. Ioan. Baptiſta Caccialupus in d. tractatu de debitore ſuſpecto.quęſtione tertia & quarta.Socinus regul.78. Segura in l.ab exhęredato. numero quinto ff.de legat.1.Marcus à Mantua in conſilio 41.numero nono. Paulus Pariſ.conſil.107.numero 52.& conſil.99. nume. tertio.volumi.tertio.& rurſus conſilio 10. numero tertio. volu. tertio.Iaſon in l.qui ab arbitrorum ff.qui ſatiſd. cog. Caſtellus & Ioannes Lupi in leg. 66. Tauri. Gomezius in dicto §. primo.numero 59. Rodericus Suarez in l. ſecunda. titulo *De los emplaZamientos* libro ſecundo fori. folio 190. numero 20. Franciſcus de Ripa in capi.1.num.88.de iudicijs.Petrus Rebuf.in gloſſa ad conſtitutiones regias Galliæ, in prima parte, in tractatu de literarum obligationibus, articulo ſexto, in glo. nume.70.pagina 149.in quarta ampliat.apud quos ſatis iam ſatis id definitum extat. In quo ſtultè nonnulli, extrema ſua iudicia miſcent non ſine captionis ſuſpicione. Nec ignoro multa addi potuiſſe, ſed & temporis breuitas & aſſidua valetudo, quę me vehementer preſſit, ſpatiari toto hoc anni tempore in tam vtili & frugifera materia non ſunt paſſę, futuri tamen anni prouẽtus (niſi fata inuideant) mox dabit vberiora circa interpretationem legis 62. in Taurino conuentu latę à regina Ioãna Caroli quinti Cęſaris matre. Tu ta-

Debitor fugitiuus poteſt propria authoritate capi.

Tu tamen interim, candide lector, ſi ſtomacho non faciant tuo, quæ de hac re hactenus tractauerimus, ſi quid ipſe melius inueneris, in communem vtilitatem arbitratu quidem tuo in medium conferas. Id ipſum ex authoribus doctiſſimis deſumpſi,& aliquot ingenium peperit meum. Præ cæteris & illud obuium eſt, † ſcilicet, criminis homicidij reus ad 15
eccleſiam confugiens, immunis quidem eſt à criminis pœna. capitulo definiuit 17. quæſt.4.capitu.reos 23.q.5.capit.inter alia.de immunit.eccleſ.regia l.2.tit.11.part.5.Nico.Boerius deciſi.109.Ion.Ign.in l.1.num.4.ff.ad Syllan.Pet. Rebuffus in gloſſ.ad conſtitutiones regias Galliæ,2.parte.in tractat.de immunit.eccleſ.Ioan.de Biſquis in repet.d.capit.definiuit.in 2.volum.tract.de diuerſ.doct.Iaſ.in l.plerique ff.de in ius voc. Gulielm.Mayn.in reg.nemo de domo ff.de regu.iur.Ex noſtræ Hiſpaniæ hominibus Remig.Gomus in peculiari tract. de immunit.eccleſ.à pag.14.vſque ad 100.Didac.à Couarru. lib.2.variar.reſolut.capi.20.& pleraque alia eccleſiarum priuilegia,quæ candido lectori obuia erunt,tradit Catel, Cotta in memorabilibus iuris,verbo,eccleſiarum.vbi octo eccleſiarum priuilegia congerit, & alia viginti addit Gulielm. Laurent.in arbore iuriſdictionum,nume.15.& 37.cumulat. Cæſar.Lambert.in tract.iuris patronatus.artic.8.quæſt.5.libr.1. nu.1.vſque ad finem.folio 35. col.3. quæ & ante eum adnotauerat Paul.Citad. in eadem tractatione, 3. parte q. 12. ſecundæ cauſæ. Alber. Pelagius priuilegia immunitatis eccleſiarum congerit lib.1.de planctu eccleſiæ, articul.66. Et nos pleniori adnotauimus manu in peculiari huius quæſtionis tractatu: ideò omittere hic eſt animus. Illud etiam nō omittam notatu maximè dignum, in quo vtriuſque claſſis viri in contrarias iuere ſententias,eaſdemq; cōmunes, † fugientem 16
ad ſacerdotem,euchariſtiam manibus portantem,immunem eſſe ab homicidij pœna:Archid.in cap.quæſitum 13.quæſt.2. Abb.in cap.ſanè.de celebrat.miſſarum.& inibi Hoſtien.col.j. Henr.Boich.Bal.in l.aditos C.de appel.Faber.in §.fin.Inſti. de his qui ſunt ſui vel alieni iuris.Imol.in clementi.1.de pœnitent.& remiſ.Bonifac.de Vital.colum.4.numero 33. inibi Cæpola cautela 2.Caſtaldus in tracta.de Imperatore.conſil. 97.folio 166.numero 1. Iaſ. in l.1.C. ne liceat potentiores. ad finem. Laudenſis in tractatu de Cardina.quæſt.6.Socinus in l. plerique ff. de in ius vocando. quæſtio. 22. Chaſſæn. in

conſuetud. Burgund. folio 57. colum. tertia. Marian. Socin. in tracta. de citatione, articul. 17. ad finem. Albertus in capitulo 1. de hæreric. in 6. quæſtio. 13. nu. 18. Catel. Cotta in memorabilibus, dictione, rationis identitas. Et hanc eſſe communem profitetur Didac. à Couar. lib. 2. variar. reſolut. capit. 20. num. 6. Remigius Gonius de immunit. eccleſ. pag. 84. Anton. Gomez. c. 10. delictorum, num. 1. & ante hos hanc eſſe communem profitetur Corſetus ſingul. 69. Gomez. in §. pœnales. numer. 50. Inſtitut. de action. nec deſunt doctores in albo primariæ doctrinæ poſiti, qui contrariam veriſſimam exiſtimant ſententiam, inter quos & Cæpola in l. quis ſit fugitiuus §. apud Labeonem. numero 24. ff. de ædil. edic. Coſmas Gumier. in pragma. ſanction. Gallic. titu. quomodo diuinum officium ſit celebrandum, verſic. inclinet. Ioan. Lop. in rubri. de donat. §. 38. numero 5. & hanc ſententiam omnes tenere profitetur Didac. a Couarr. eo in loco, cuius & anteà meminimus, à priori tamen ſententia, quæ & communior eſt, nec latum quidem vnguem diſcedendum eſſe exiſtimo: cùm nihil ſit in eccleſia hoc ſacramento maius, clementi. 1. de reliq. & vener. ſanct. capitu. nihil. de conſecrat. diſtinct. 2. cui ſuffragatur fides mulieris ſanguinis fluxum patientis, & dicentis, Si tetigero fimbriam veſtimenti eius, ſalua ero: ait Chriſtus, Confide filia, fides tua te ſaluam fecit. Matth. 9. capitu. text. in cap. ad eius 5. diſtinct. Hoſtien. & Abb. in d. cap. ſanè. Ioan. Tierrus in tract. quem prodit de fuga. 1. col. nume. 8. volu. 8. diuerſ. docto. Ego ſanè fateor maiorem honorem exhibendum fore euchariſtiæ, quàm ipſis templis, quibus ob ipſam euchariſtiam plura priuilegia conceduntur. Nihilominus tùm hæc immunitas à iure Pontificij ſanctione ſtatuta ſit, & nullibi hoc ius extra ipſas eccleſias datum fuiſſe legamus, dubius quidem ſum, an veritati faueat interpretum receptiſſima ſententia, cui aduerſatur glo. celebris in cap. quæſitum 13. quæſt. 2. Eodem pacto diſcutiendum erit ad apertio-
7 rem huius capit. tractatum, an † & ſacrum baptiſma immunitatem donet criminis reis? & ſunt qui exiſtiment immunitatem cōdonare: quam & eſſe communem profitetur Feli. in c. de his. num. 4. de accuſ. crebriorem ſententiam Theologorum profitetur Thom. Ferraius, caut. 29. hanc tamen ſententiam, quin etiam ſacrum baptiſma à pœna ſpirituali, non tamen corporali liberat, aſſeuerat eſſe communem Anan. in d. cap.

d.ca.de ijs.idem profeſſus Dec.conſi.130.& in c.quæ in eccleſiarum.nu.29.de conſti.quam & eſſe communiorem profitetur Ferdin.Loazes in §.is itaque.nu.28.de inſti.& iur.Inſtit. Hinc etiam & illud obuium eſt; ſi omnia ad amuſſim examinentur,quæ in hoc eodem tractatu deſiderantur, an communionis ſacramentum immunitatem condonet ſuſcipientibus? & condonare exiſtimat Hoſt.in d.cap.ſanè.de celebr. miſſ.Sylueſt.verbo,immunitas nona.in princ.quod ita intelligendum reor,vt propter huius ſacramenti ſuſceptionẽ criminis ſupplicium differatur:& illa dies,qua ſumitur,pœna ſit differenda,ex c.ſi.13.q.2.c.omnis homo. de conſecr. diſtin.2.

SVMMARIVM.

1 *Ordo eccleſiaſticus poſt delictum aſſumptus, abſque fraude liberat quem a iuriſdictione iudicis ſecularis.*

2 *Et quando in ea ſpecie fraus præſumatur, diſcutitur, itidem nu.3.*

4 *Si is,qui crimen commiſerit,ante ordinem ſuſceptum,ſi crimen mortis pœnam exigat,aut membri mutilationem, per epiſcopum degradandus erit,curiæq; ſeculari tradendus.*

5 *Quid ſi votum fecerit religionis, vel ordinis ſacri ſuſcipiendi.*

6 *Voti probationem fieri poſſe iuramento proprio ipſius vouentis penditur.*

Ordo eccleſiaſticus poſt delictum commiſſum ac perpetratum aſſumptus, quando liberet quem a iuriſdictione iudicis ſecularis. Cap. XXXV.

HActenus etiam ſi de homicidiorum criminis reis egerimus,quando immunes ſint ab homicidij pœna,illa quæſtio proxima his omnibus eſt.An laicus † criminis alicuius author effugiat forum iudicis ſecularis, 1
& eius punitionem,ſi poſt delictum commiſſum ac perpetratũ,inſignitus ſit ſacris ordinibus.Solent enim non leues oriri cõtentiones inter iudices eccleſiaſticos & ſeculares ſuper criminali punitione clericorum, qui in fraudem ſacros ordines ſuſcepere. Et in ea ancipiti quæſtione,ea eſt frequentiori doctorum calculo recepta concluſio, eccleſiaſticum ordinem poſt delictum ab aliquo commiſſum abſque vlla fraude

ſuſceptum, eum omnino liberare à iuriſdictione iudicis ſecularis, ſicuti argumento optimo deſeruit text. in l. hos accuſare §. hoc beneficio. verſicul. item magiſtratum ff. de accuſat. quo in loco apud Ange. & Alber. idem definitum extat, apud quos etiam in l. qui cum vno §. reus ff. de re milit. explicant paſſim doctores in cap. ſi quis poſteà ff. de iudic. & in ca. propoſuiſti. de foro compet. ex ratione tex. in cap. 2. de iudic. cap. veniens. de ſent. excom. Iac. Baulem in repet. l. capitalium §. famoſos ff. de pœn. 56. limit. Iacob. in l. cùm quædam puella ff. de iuriſd. om. iud. & in l. ſi quis poſteà. nume. 10. ff. de iudic. Thom. Ferrat. cautela 22. Girard. ſingul. 51. Ioan. à Neuiz. in ſylua nuptiali, lib. 1. num. 62. Chaſſen. in conſuet. Burgund. tit. *des iuſtices*. rubr. 1. §. 5. fol. 51. nu. 67. quòd ſi ordo eccleſiaſticus poſt delictum ab aliquo aſſumptus, fraude tamen & dolo, vt iudicis ſecularis forum declinare: nequaquam liberat à iuriſdictione iudicis ſecularis, exiſtimant plerique doctores, inter quos & Oldrad. conſilio 4. Bartol. ſignanter in l. prima. de pœnis. Ioan. Andr. & communi conſenſu doctores in capitul. 1. de obligatis ad ratiocin. Hippol. in ſingul. 534. pleniori manu id explicat Lambertinus in capit. 1. de hęret. in 6. quęſtio. 13. Bar. in d. l. cùm quędam puella. Abb. & doct. in cap. vnico. de obligatis ad ratiocin. num. 4. & eſt text. in l. ſi quis decurio. C. de falſis. & nouiſſimè Nunius Auendaño de exequendis mandatis regis Hiſpanię. capi. 22. num. 7. Dueñ. in regula 100. 18. fallent. Iaſ. in l. cùm quędam puella tertia col. ff. de iuriſd. omn. iudic. Girard. notab. 51. Ferrat. caut. 13. conſilio 130. col. 2. Bertach. de epiſc. charta 48. ad fin. Hippo. in l. ſtatu liber. col. 2. ff. de quæſtio. Monſer. in l. nemo poteſt. colum. 38. ff. de quęſtio. Anto. Barbier. priuil. 53. colum. 4. in tract. de viribus iuramenti. & hanc eſſe communem ſtabilitam ſententiam, conſtat excitatis per Aufred. in clementi. 1. de offic. ordin. reg. 1. fallent. xj. pro qua eſt tex. ad id pręſtantiſſimus in pręcitata l. hos accuſare. verſicul. dum non retractandi cauſa l. 1. C. qui mil. non poſſ. lib. 12. l. ſi maritus §. legis ff. de adult. l. vltim. ff. de re milit. ex quibus & alijs hanc firmat ſententiam doct. Bellamerę ſententia in ca. propoſuiſti. q. 2. de foro comp. qui abſq; vlla fraudis diſtinctione contrarium exiſtimat non poſſe hoc crimen puniri à ſeculari iudice: quod quàm ſit à ratione deuiũ, omnes qui recti, limatiq́ue ſunt iudicii viri in id conſentient: ſidemq; facit ſe carere ingenio,

genio, qui contrarium exiſtimat. Hinc etiam deducitur declaratio eorum, quæ Bart. in l. ſemper. §. quibuſdam. ff. de iure immunit. ad finem. in verſi. puto tamen. adnotat, ſi appareat quem aſſumpſiſſe, vel inſignitū eſſe ſacris ordinibus in fraudem onerum & cenſuum, ei minimè patrocinatur, neque prodeſſet. Corn. idem profeſſus conſi. 210. num. 10. vol. 3. itidem in conſil. 205. nu. 1. lib. 1. Nicol. Boer. in tract. de vita & ſtatu eremit. num. 15. & argumento optimo deſeruit text. & inibi gl. in l. cura. §. qui obnoxius. ff. de mun. & honor. & extrauagans Ioan. 22. quæ incipit, ſancta Romana & vniuerſalis eccleſia. in tit. de relig. domib. extatque hodie regia l. 19. titul. 4. libro. 4. in ordin. regal. Reliquum eſt, ne ab inſtiuto & recto deuiemus ordine, prout ad rē, de qua quæritur, pertinet definiatur, explanare quando fraus in ea ſpecie præſumatur: & Bartol. & alij in diſputationis huiuſce arenam deſcendunt, his in locis, quibus & paulò antè mentionem fecimus, & interpretū ferè maior pars in ea de qua agimus quæſtione cēſet, Si quis poſt delictum perpetratum anteà, quàm inſignitus ſit ſacris ordinibus, fuerit accuſatus denuntiatus, aut ſanè infamatus, fraus maxima præſumitur, ex text. in l. vlt. ff. de bon. eor. qui mortem ſibi conſci. & in l. vlt. ff. de re milit. explicant doct. diligenter in præcitata l. ſi quis poſteà. ff. de iudic. Bar. & pleriq; al j in l. ſi adulter. §. ſi hoc tempore. ff. de adul. & in dubio id videtur feciſſe in fraudem, ex Ioann. Andr. in cap. ex parte. in 3. de priuileg. & in capit. Ioannes. de clericis coniugatis & in capit. vnico, de oblig. ad ratiocin. & hanc eſſe communi conſenſu ciuilis philoſophiæ receptam ſententiam aſſeuerat Aufred. eo in loco, cuius & anteà meminimus, Guiliel. de Cuneo in l. penul. ff. ſi ex noxali cauſa agatur. Bar. in d. l. 2. Zabarel. in cap. perpendimus. de ſentent. excom. Aufred. in deciſi. 100. & 144. in illorum deciſionum recolectis, ſed † in vniuerſum fraudem præſumi, ex eo ſolùm, quòd poſt crimen commiſſum timore iudicis ſecularis punitionis, quis inſignitus ſit ſacris ordinibus. Baldus. in l. 1. numero 2. C. an ſeruus ex ſuo facto. profitetur: quam rem ipſe diligentius explicandam aſſumpſi, quia in nonnullis interpretes noſtros deliraſſe dignouerim: nec ſilentio prēterire libet iſtam quēſtionē circa fraudis prēſumptionem, quam doct. magni mehercule nominis paſſim controuertunt: nec eſt alius nodus in hoc duntaxat tractatu implica- 2

In dubio fraus præſumitur.

tior, nec à quoquam, quem legerim diligenter explicatus, ideò negotium nobis erit pertractare.
3 Quidam hac in quæſtione opinātur ſatis eſſe† vt laicus criminis alicuius author effugiat forū iudicis ſecularis, & eius punitionem, quod ante delictum votum fecerit religionis, vel ordinem ſuſceperit ſacrum: ſiquidem in ea ſpecie puniri non poterit à iudice ſeculari, quòd ſi ratione fraudis poſt delictum ordinem aſſumpſerit, eccleſiaſticum, immunis non erit à iuriſdictione iudicis ſecularis: in quo ex vtroque latere, tametſi diuerſæ ſunt ſententiæ, ſicuti definitum extat à Ioanne Andrea, & alijs in præcitato c. vnico, ea eſt omnium receptiſſima ſententia, hunc in fraudem inſignitum ſacris ordinibus non poſſe per iudicem ſecularem pœna corporali coerceri, ſed tantùm bonorum amiſſione, & rerum mulcta: atq; ideo erit iudex cauſæ, & non perſonæ, Ioannes Andreas in præcitato. c. 1. de oblig. ad ratiocinia. Archidiaconus in ca. 1. 11. q. 1. Speculator in tit. de reo, verſiculo, ſed quid eſt criminalis. Lucas à Pennà in l. 6. C. de veteranis. libr. 12. & ſignanter Bart. in dicta l. prima. & omnes paulò antè citati explicāt doctores in capitulo ſanè. de foro competen. & in dicta l. hos accuſare. §. primo. ex quibus hæc eſt communis opinio, & hanc eſſe communem profitetur Aufredus eo in loco, cuius & antè meminimus.

Illud tamen, in huius criminis punitionem obſeruandum
4 eſt: ſi ſanè† crimen mortis, pœnam exigat, aut membri mutilationem, erit hic criminis reus clericus per epiſcopum degradandus, curiæque ſeculari tradendus, ſicuti in ea ſententia conſentiunt Iac, Butrigarius, Guliel. Cuneus, Bar. & poſt eos plerique alij in d. l. prima. ff. de pœnis. Bald. in l. 1. nu. 2. C. an ſeruus pro ſuo facto. ſignanter Din. in l. item Vlpianus. ff. de excuſ. tut. & non ineleganter Iaſ. in l. cùm quædam puella. ff. de iuriſ. com. iud. n. 10. & ex noſtris Anch. in regula, ea quæ. de reg. iur. in 6. quæſtio. 13. Aufre. in loco, cuius & anteà meminimus: illud tamen adnotationem meretur in ea, de qua agimus, ſpecie: Si eccleſiaſtici iudices hac degradatione vti nolunt, cùm in iure pontificio ſit permiſſa ſecundum Anton. in capi. 1. colu. 4. de oblig. ad ratiocin. ſeculares iudices non adhibita hac ſolennitate, lata ſententia hunc criminis reum punire potuerunt, tametſi perperam faciant, teſtibus Bart. & pleriſq; alijs, de quibus & antè meminimus. Anch. in cap. ea quæ de reg.

de reg.iur.libr.13.q.6.Oldr.conſil.4.Bartol.in l.pen.ff.de iuriſ.om.iud.Bal.ſignanter in l.placet. & in auth. cauſam quæ. C.de ſacroſ.eccl.Bal.Ang.& Imo.in l.nemo poteſt.ff.de leg. 1.Bal.in l.2.C.vt in poſ.leg.& in l.affinitatis.C. com.de ſuc. itidem in c.cùm non ab homine.vlt.col.de iud.Iacob.Butrig. in l.quiſquis.la.2.C.de epiſc.& cler.Salic.in auth.ſtatuimus. C.de epiſc.& cler.Ioan.Anan.poſt Anch.in c.ad falſariorum de crimine falſi.13.col.Zabarel.in clem.in agro.§.quia vero. in 8.q.de ſtatu mon.Imol.in c.eam te.in 2.col.de reſcr.And. Sic.ſignanter in c. quod clericis.de ſolut.& nos tradidimus de hæreticorum pœnis tractâtes pleniori manu, & quę hoc in loco recenſere latius, & illis pleraq; addere poſſem,ſed id nũquam animo fui complexus aliorum tranſcribere dicta, quæ longius repetere minimè vacat,nec operis tit. conuenit.

Cęterùm omittendum hac in controuerſia non eſt, quòd † quidam hac in quæſtione opinantur ſat eſſe, vt laicus criminis alicuius author fugiat forum iudicis ſecularis, & eius punitionem, vt immunis ſit à criminis homicidij pœna, quando ante delictum votum fecerit, vel religionis, vel ordinis ſacri ſuſcipiendi.nam ex hoc non poterit pœnas luere per iudicem ſecularem, ego iſta ex plenioribus doctorum commentarijs petenda arbitror,cùm ea quotidie in controuerſiam veniant,& paucis exactè comprehendi nequeant.Satius propemodùm fuerit non irritare, quàm non explere ſtudiorum auiditatem: & cùm ſeſe caſus obtulerit: nihil(vti foro,)quiſque grauabitur. Quam ſententiam ex noſtris veram eſſe exiſtimât plerique doctorum, ea ratione ducti, per iudicem ſecularem non poterit puniri,cùm votum hoc religionis delicti cômiſſi tẽpus, præceſſerit quaſi votum retrotrahatur,ita expreſſim adnotat Bald.in l.prima.ad fin.C.an ſeruus ex ſuo facto poſt manumiſ. teneatur. cuius meminit idem profeſſus poſt pleroſq; alios Iacobinus in dicta l. cùm quædam puella.& in pręcitata l.ſi quis poſteà. numero decimo ff.de iud.Girard.de Petraſancta in ſingulari 51. Chaſſæneus in conſuetudinibus Burgundię in titulo, *Des iuſtices*.rubrica prima.§.5.num.68.folio 51.Thomas Ferrarius in cautela 23.Ioannes à Neuizanis, in ſua Sylua nuptiali. libro 1. numero 62. & nouiſſimè ſignanter Didacus à Couarruuias libro 1.practicarum quęſt.capitu.32.ad fin.& Dueñas in regula 100.limitatione decimaoctaua.ſic ſanè viſum eſt Iaſoni 5

in d.l.cùm quædam.numero 11.Hippoly.in ſingul.534. Baldus.in d.l.1.C.an ſeruus ex ſuo facto. qui illud tantùm aſſeuerat, quod qui ante delictum votum emiſerit, & poſt delictum ſit effectus voti executione clericus, aut religioſus, non poſſit puniri per iudicem ſecularem, quaſi maxima ſit præſumptio bonę fidei, & nullam ſubeſſe fraudem mutationi ſtatus: atque in hunc ſenſum, qui proprius eſt, & à prędictis authoribus traditur, poſſet admitti opinio Baldus & Iaſ. qui-
6 bus plurimum hoc commendatur, ex eo, quod† probatio voti fieri poſſit iuramento proprio ipſiuſmet vouentis. Siquidem ab omnibus illud receptum eſt, voti probationem fieri poſſe iuramento proprio ipſius vouentis: in his etenim, quæ in animo conſiſtunt, ſacramento proprio ipſius vouentis ſtatuitur, gl. notatu digna in cap. ſi verò. in ſecundo. de ſentent. excom. cui ſimilis eſt in §. ſed iſte quidem. Inſtitut. de action. & inibi Iaſon, nu. 100. gloſſ. in cap. ſignificaſti. in ſecundo. de homicidio. gloſſ. in l. at qui natura. §. cùm me abſente. ff. de negot. geſt. Alciatus eleganter in tract. de pręſumpt. regula ſecunda præſumptione 10. Are. in l. interdum. §. quod ex naufragio. ff. de acq. poſſeſ. Hippoly. in rubr. C. de probationibus. num. 122. & ante hos Bart. in l. inter omnes. §. rectè. ff. de furtis. Didacus à Couarr. & Dueñas in his locis, quibus & antè meminimus. Quam ſententiam intelligendam fore exiſtimo, cùm de modico præiudicio agitur: longè quidem aliter, vbi agendum eſſet de maximo præiudicio. In ea etenim ſpecie certior probatio requiritur, teſtibus Abb. in ca. quoſdam. de præſumpt. Felin. in capit. cognoſcentes. numero decimoquarto. de conſtit. Dominicus in c. eos. de tempor. ordin. in 6. quo fit, cùm in hac ſpecie de maximo agatur præiudicio, de enormi reipublicę lęſione, Baldi & Iaſ. ſententia vſque quo non ſatis eſt probata.

Poſtremo in ea, de qua egimus, quęſtione Federic. de Sen. conſilio 97. num. 4. ad fin. de voto omiſſo, anteà, quàm reus criminis factus eſſet, veriſſimam eſſe intelligit, niſi criminis reus efficeretur de fratribus tertij ordinis, qui criminis alicuius author non effugerat forum iudicis ſecularis, & eius punitionem. Iaſo. in d. l. cum quædam puella. nume. 13. Hippolyt. ſingu. 534. communi conſenſu doct. poſt. Card. in repe. capi. perpendimus. nu. 8. de ſen. excom. prolixius, veniam hoc nomine precor, ſi quando prolixiori ſtylo nonnulla proſequi videbor.

videbor. Cætera tamen, quando poſſit clericus in minoribus conſtitutus forum ſeculare declinare in criminibus puniendis, & de reaſſumentibus primam tonſuram in peculiari huius quæſtionis tractatu de clericis coniugatis agentes circa interpretationem tex. in pragmatica 21. volumine pragmaticarum futuri anni prouentus (niſi fata inuiderint) in ea ſpecie dabit vberiora. ideo hic pertractare non eſt animus.

SVMMARIVM.

1 *Occidens bannitum homicidij reum non eſſe.*

2 *Quid etiam ſi iniuſte bannitus erat, diſcutitur.*

3 *Perpenditur, an ſi filius patrem bannitum occiderit, aliqua afficiatur pœna.*

4 *Filium obnoxium eſſe patrem bannitum alere.*

5 *Quid etiam ſi pater hereſeos crimen commiſerit. itidem nu. 6.*

7 *Diſcutitur, an ſi bannitum interfecerit ignoranter aliqua afficiatur pœna. itidem. nu. 8.*

9 *Quid etiam ſi bannitus cancellationem factam à banno occiſori notificaſſet.*

10 *Bãnitus aliũ bannitũ occidendo. an immunis ſit à criminis pœna.*

11 *Statuto aſſeuerante bannitum offendi poſſe, an & occidi poſſit?*

12 *Criminis reus à pœna immunis eſt, non ſolùm bannitum interimendo ſed de proximo banniendum.*

13 *Grandis doctorum altercatio deciditur, an in interiori animi iudicio bannitus occidi poſſit.*

14 *Intellectus l. 1. & 2. quando liceat vnicuique ſine iudice ſe vindicare. C. & an in eccleſiæ foro intelligendæ ſunt, perpenditur.*

15 *Pontificia iura permittentia ſe inuicem decipere contrahentes, in interiori animo iudicio non procedunt, itidem nu. 16.*

17 *Quando ex contrahentium dolo proficiſceretur, deceptio infra mediam partem iuſti pretij non eſſe licitum decipere.*

18 *Examinantur iura dictantia, Qui peccat, legis authoritate non peccat.*

19 *Bannitus condemnatus, ſi ad ſupplicium duceretur, ab homine priuato occidi non poſſet itidem. nu. 20.*

21 *Diſcutitur bannitum occidendo, cum quo capitales habet inimicitias interimens, ſit ne immunis à criminis pœna.*

22 *Et an fœmina bannita, ſi ſit grauida, occidi nequaquam poteſt, & ille, qui de proximo eſt rebanniendus, diſcutitur, & nu. 28.*

24 *Diſcutitur Angeli ſententia in l. ſi duo ff. de acq. hæred.*

25 *Lite pendente ſuper banno bannitus occidi non poteſt impune.*

C. de

C. de bannitis, & an immunis ſit ab homicidij pœna, qui bannitum intere- merit. Cap. XXXVI.

DE bannitis agẽdum erit:& primò, banniti vnde dicti ſint, & noſtrates habent in communi ſermone quædã vocabula, quæ licet Latina non ſint, originem tamen videntur ab antiqua & recondita hiſtoria ſumpſiſſe: & qui in exilium miſſus, bannitus vocatur. Igitur à bannitione videri poteſt bannitos dictos, niſi fortè à tuba quis mallet, quam barbaro ſermone cõſtat bannitum dici, vnde banophorum ſigniferum à Romanis vulgò appellatum, Procopius libro 4. Priſci belli author eſt, & nos alibi trademus.

1 Omittendum tamen non eſt in hoc dũtaxat tractatu, interimens† bannitum ſit ne à criminis pœna liber, ac ab homicidij pœna immunitatem habeat? & ſunt, qui exiſtiment: & illa interpretum maior pars bãnitum occidendo nec vtique homicidij pœna obnoxium eſſe. Quam ſententiam probat Bar. Bal. & Iaſo. & Decius in l. vt vim. ff. de iuſt. & iure ſiquidem bannitus ex forma ſtatuti poteſt impunè occidi, ex nouioribus Ioan. Ign. in l. 3. §. ſi ex ſtipulato. num. 70. ff. ad Syllan. Felin. in c. quę in eccleſiarum. de conſt. nu. 5. Iaſ. in l. omnes populi. in repet. n. 46. ff. de iuſtitia & iure. Berna. Diaz à Luco in regula 58. Catel. Cotta in memorialibus iuris, in verbo, ſtatuta quòd bannitus. Marcus Mantuenſis in conſil. 206. n. 1. Hippol. in l. 1. ff. de ſicarijs. is idem in ſing. 750. Quibus nec admodum grauatus accedit Matth. Afflict. in conſti. Neapol. lib. 2. rubr. tertia, per totum. Ludo. Carrerius in practica crimin. §. homicidium. num. 200. cum pleriſque alijs, & inter alias ea potiſſimum ratio aſſignari poſſet, cùm & bannitus ſit transfuga, & hoſtis ciuitatis, vt in l. amiſſione. §. 1. ff. de capitis deminutione. hoſtis ciuitatis impunè poteſt occidi, ex l. prima. ff. de ſicarijs. & in l. minimè. ff. de religioſis & ſump. funerum: Bart. in l. amiſſione. §. qui deficiunt. ff. de capt. & poſtlim. reuerſis. Hippolyt. conſilio 2. & 57. & conſil. 80. & rurſus conſil. 110. Ludo. Carr. nu. 195. eo in loco. cuius. & antè meminimus. Et ante hos huic ſententiæ ſe ſubſcripſit Bar. in l. 1. C. quando liceat vnicuiq; ſine iudice ſe vindi-

care

care. Itidem in l. vbi pactum. C. de tranſact. & hanc eſſe interpretum frequentiori calculo receptam ſententiam exiſtimo, quam aliquot axiomatibus declarandam eſſe opinor. & iure regio extat regia l. 1. titul. 17. libro 4. fori. & l. 4. titul. 13. lib. 8. ordin. reg. & l. 43. ſtyli, definientes qua afficiendi ſint pœna banniti: in quo tamen ſeruanda eſt forma tex. in l. 76. Tauri.

Et primò oſtendit cõmunis ſententia in occidente bannitum, quia adhuc iniuſtè bannitus erat cùm & propter bannum etiã iniuſtum, ab homicidij pœna immunis eſt ex Bart. in l. ex hoc reſcripto. ff. de ventre inſpic. & in l. 3. §. ſi ſeruus. ff. de acquir. poſſ. & in l. ſiue vxor. ff. de donat. inter vir. & vxo. Bal. in l. 1. C. de pœn. & in l. 1. ff. ſol. matr. Bar. Ale. & Iaſ. in l. 4. §. condemnatum. numero. 34. de re iud. & in l. 3. §. ſi ſeruus. num. 8. ff. de acquirenda poſſeſſio. Cinus in authen. ſi vxo. C. de repud. Bartolus in l. ſi vxor. C. de donatio. inter virum & vxorem. & in l. 3. §. ſi ſeruus. de acquirenda poſſeſſio. ff. Dinus in l. penultima, ff. de adulterijs. Cæpola. conſilio criminali ſeptimo. Ex nouioribus huic acceſſere ſententię Ludouicus Carrerius eo in loco, cuius & antè meminimus. Sebaſtianus Vantius in tract. quem publicum fecit de nullitate ſentẽtiarum, rubr. 3. incipienti, qnoties, & intra quod tempus de nullitate agi poſſit. & Ludo. Carrer. in pract. crim. verſi. homicidium. num. 211. pag. 435. 2

Secundò patet veritatem illius controuerſiæ communem procedere iu occidente patrem, filium, fratrem, dominumve bannitum, immunem eſſe ex Bar. in l. ſi adulterium cũ inceſtu. §. liberto. ff. de adult. & inibi Alex. ad Bar. Hip. conſi. 119. num. 18. itidem in l. vnica. num. 20. ff. de raptu virg. Iaſo. in l. omnes populi. num. 47. paulò antè citata. Hippolyt. in l. 1. §. præterea. ff. de quæſtio. quibus nec admodum inuiti acceſſere Marcus Mantuen. in l. vt vim. ff. de iuſtit. & iure. Girardus à Petraſancta in ſingulari ſecundo. Felinus in præcitato capi. quæ in eccleſiarum. Alber. in tract. ſtatutorum. quæſti. 6. Angel. in tract. maleficiorum. in gloſ. compar. quarta. colu. Ioan. de Arno. in epitome. 62. incip. quòd non licet. & in ſoliloq. 66. Carrer. nume. 213. eo in loco, cuius & antè meminimus: à qua ſentẽtia pleriq; alij diſceſſere, inter quos & Ang. in d. l. ſi adulterium. §. liberto. & in auth. de ince. nup. in prin. num. 1. collat. 2. quam eſſe tutiorem aſſeuerat Bartholus. Cæpola in conſi. criminali. 5. nume. 26. Nellus in tractatu bannitorum, 3

in ſe-

in ſecunda par.2.temporis,quęſt.10.num.10.& rurſus 3. par te ſecundi temporis quęſt.54.Hippol.conſi.121.& in ſingul. 210.ſibi contrarius Ioan.de Arn.in ſoliloq.66.itidem in epitome 62.& in cautela 5.definientes patrem bannitum occidendum non fore,& nos tradidimus ſuprà capi.22.nume.14. Lud.Carre.ex neotericis num.197.pag.431,eo in loco Cin. & antè meminimus:& hanc ſententiam veritati magis fauere, ex noſtræ Hiſpaniæ hominibus per pleraque iuris pedamenra extricat Lud.Gomez.num.22.in §.rurſus. Inſtitu. de actio.Secundum quod in hac quæſtione dicẽdum ſit,me quidem ſatis dubium habet, quæ ſcilicet ex his deciſionibus verior ſit: quamobrem ingenuè fateor rem eſſe diſputatione dignam,& quæ ambiguam habet definitionem ex pluribus, quæ & doctores tradunt locis præcitatis, ipſe tamen humaniorem credo vltimam partem, & an vaſallus poſſit occidere dominum bannitum,tradit Paris à Puteo in tract.ſyndicatus char.80.col.2.

Ex quo liquet vxorem teneri abſq; criminis pœna virum bannitum alere,ex Bar.in l.ſi conſtante.num.22.ſol.matrim. & eſt tex.in §.ſi verò contigerit.in auth.de inceſtis nupt.collat.2.Pari ſchemate ac ratione Bar.exiſtimat in filio, qui patrem etiam bannitum alere poteſt:is,inquam in l.ſi quis à liberis.§.ſed vtrum.ff.de liberis agnoſcen.tex.eſt in §. nunc de prædictis.in authen.vt cùm de appellat. cognoſcen. collat.8. glo.in verbo,alia neceſſaria. in d.§. ſi verò contigerit. idem eſſe in patre,qui & filium bannitum alere tenetur,ex Rayn. de Forliuio in d §.ſed vtrum. & huic ſententię robur affert, bannito ea,quæ ſunt de iure ciuili, interdicuntur.l. quidam. in fi.ff.de pœn.non tamen ea, quæ ſunt de iure naturali, vel gentium,Gomez.nu.32.in §.ſupereſt.Inſtit.de act.à qua ſententia in patre bannito diſcedit Barb. rationem ſumens ex tex.in cap.1.de pace tenenda,& eius violato.nume.7.& Mat thęus Afflictus inibi,in vndecimo notabili,nume.22.aſſeuerantes iure nouo feudorum id ſancitum fuiſſe.

4 Veriſſimum tamen eſſe exiſtimo, filium † teneri patrem bannitum alere, ea ratione, licet bannitus ſit, nihilominus pater,eſt vt definitur in dicto §.ſi verò contigerit. & in l.eas. & in l. legatum.ff. de capitis diminutione. & in præcitato §. liberto. & hanc ſententiam probat Nellus in bannitorum tractatu,in prima parte ſecundi temporis,num.48.& Angel. in di-

in dicta authen.de inceſtis nuptijs.numer.1.illud adijcientes, bannitum ſtante adhuc ſtatuto poſſe petere alimenta ab eis, qui ante bannum eum alere tenebantur,ex ratione text.in l. mutus §. manente ff. de iure dotium. & probat textus hanc ſententiam in l.ſi metallum ff.de his,quæ pro nõ ſcriptis habentur.definiens,ꝙ licet aliquis ſit incapax,nihilominus alimentorum legatum obtinere poterit,Iaſ.in l.1.num.1.C.de hęre.inſti.Io.de Imola in l.ſi victum.nu.3.ff.de re iud.Alcia. in l.nihil aliud.ad finem ff.de verbo.ſigni.Iaſ.in l.ex hoc iure. nu.49.ff.de iuſti.& iure.

Et pro hac adſtruenda ſententia fortiſſimum argumentũ pręſtat c.non ſatis.& inibi Archid.86.diſtinc.aſſeuerans hęreticum † patrem filiam alere teneri,quinetiam & in excommunicationis labem patrem incidentem adſtrictum eſſe filium alere, tametſi excommunicationis ſententia iuſtè lata fuerit,c.inter alia.de ſententia excommunicat.glo.fi.in c.paſtoralis §. verùm. & inibi paſſim doctores, pręſertim Decius de offic.deleg. 5

His † admodum ſuffragatur text. qui argumento optimo ad id deſeruit in l.qui cum vno §.final.ff.de re mil. rationem ſumens ex tex. inibi Rayn. de Forliuio citans ſanctum Tho. exiſtimat,quòd ſi frater ſit profeſſus religionem,poteſt exire pro alendo patre; & ex eo ſtabiliri poſſet, quæ & nos de parricidarum pœnis tractantes,num.10.congeſſimus. Nec obſtant ea, quę pro contraria parte à tam grandi multitudine congeſta ſunt:ſiquidem tex.in c.1.de pace tenenda. nihil obſtat,quominus iſthęc procedat opinio, inibi ius ſpeciale ponitur,nec ad conſequentiam trahi debet l. ius ſingulare ff. de leg.nec text.in l.minimè ff.de relig.& ſum.funer. cùm verba agit in patre contra patriam veniente:In qua ſpecie licet vtique filio patrem interimere ex Fortunio Garſia, num.17.in d.l.veluti ff.de iuſti.& iure.Gomez.nume.22. in pręcitato §. rurſus. & nos de parricidiorum pœnis tractantes adnotauimus ſuprà,quibus ſanè exiſtimo,tametſi quis bãnitus ſit,alimenta præſtanda eſſe,& pręter doctores pręcitatos huic ſententiæ ſubſcripſit d.Iacob.Leo. inter conſilia Alberti Bruni, conſi.114.num.417.Ioan.Lopius in l.4,nume.14.in Taurino conuentu lata. 6

Frater monachus pro alendo patre poteſt exire a monaſterio.

Secundò † eodem pacto deducitur priorem ſententiam intelligendam fore in occidente bannitum ignoranter: ſiquidem 7

dem latebat ei bannitum eſſe, adhuc aliqua pœna afficiendus non eſt, ex Bar. in l. inter omnes §. rectè. num. 41. ff. de furtis. & in l. genero. per illum tex. ff. de infam. Hippol. in pract. criminali. num. 3. Itidem in l. 1. nume. 69. ff. de ſicar. & rurſus in conſi. 55. num. 6. Ioan. de Arno. in Epitome 26. Lud. Car. in pract. criminali §. homicidium. num. 202. & ante hos Nellus in tract. quem publicum fecit bannitorum, in ſecunda parte ſecundi temporis, quæſtio. 22. & 24. Alexan. conſi. 114. num. 4. in 1. parte conſiliorum, deficientes, ſi iuſtā ignorandi cauſam habuit Titium bannitum eſſe, immunem eſſe, ſicuti Decius definit conſilio 326. criminali. Corn. in conſilio 122. vol. 4. Alexand. conſi. 35. volum. 4. Hippoly. in pract. criminali §. aggredior, Matth. Afflictus in conſtit. Neapol. incip. Pœnam eorum 13. notab. Ludouic. Carrer. num. 203. loco paulò antè citato, definientes bannitū, qui adhuc erat rebannitus, non tamen erat cancellatus de banno, eum occidendo criminis author ab homicidij pœna immunis eſt, ex Bal. in l. Labeo. ad finem ff. de pact. Pau. Caſt. in l. ſi de eo. ff. de acq. poſſ.

8 Tertiò, ab eodem fonte deriuatur intellectus communis ſententiæ, ſi † bannitus indebitè, & nullo iure à banno eſſet cancellatus, eum interimens immunis fit, perinde ac ſi non eſſet cancellatus, ex Bar. Rayn. in l. ſi cùm ſeruum ff. de don. inter virum & vxor. Bal. in c. 1. in princi. hic finitur lex Corradi. in vſibus Feudorum. ſignanter Nellus idem profeſſus in tract. bannitorum 1. par. 3. temporis, quæſtio. 3. num. 3. Cæp. d. conſi. 7. nume. 1. in criminalibus. Hippoly. ſingul. 340. & in d. §. aggredior. num. 5. itidem in l. 1. num. 71. ff. de ſicar. exiſtimantes. quòd is iniuſtè cancellatus dicitur, ſi cancellationis cauſa minimè appareat ex Bal. num. 18. in cap. cùm ſuper. de re iudic. & in l. ſi præſens. ad fi. C. quomodo & quando iudex. & in l. ſi non ſortem §. adeò ff. de condit. indeb. Hip. conſi. 55. num. 5. Ludouicus Carrerius nu. 207. eo in loco, cuius & anteà meminimus.

9 Quartò † deducitur ex his vera ratio communis ſententiæ, intelligendo etiam ſi is, qui bannitus eſt, occiſori notificaſſet cancellationem factam à banno, ſiquidem ei fides adhibenda non eſt, niſi & is oſtenderit inſtrumentum cancellationis & gratiæ, ex Barto. & Iaſ. in l. non ſolùm §. morte ff. de ope. no. nunt. & inibi Anto. Rub. nu. 64. Pau. Caſtr. conſi. 32. Alex. conſi. 114. Ange. in l. filio ff. de lib. præter. Maria. Socin.

Iunior

Iunior conſi.58.nu.12.vol.1. Hippol.nec admodum grauatus his accedit in l.1.ff.de ſicar.nu.73. Ludo. Carrer. nu.209. eo in loco,cuius & anteà meminimus.

Quintò † colligitur intellectus præcedentium,intelligendo fore in bannito occidente alium bannitum: ſiquidem poteſt impunè occidere,ex Bal.in l.cùm mulier 5.colum.verſic. ſtatuto caueiur ff.ſol.matrim.Felin.in c.cùm duobus.de ſenten.excommunica.Hippol.in pract.criminali,in dicto §. aggredior.numer.53.& Carretius nu.310.eo loco, cuius & anteà meminimus. 10

Sextò † vtcunque ſit, priorem ſententiam veram ipſe crediderim, eo etiam caſu, ſi ſtatutum ſimpliciter dicat bannitum offendi poſſe, licet non dicat occidi, nihiloſecius, qui bannitum interemerit, ab homicidij pœna immunis eſt, definiere Rayn.Bart.& plerique alij in l.3.§.final.ff.de alim. & cib.leg. Paul.Caſtren.& Florian.in l.binas ædes.num.4.ff.de ſeruitutibus vrbanorum prædiorum. Ioan.Andræas ad Speculum in titu.de conſtitutio. in additione finali.Florianus in l. ſi is qui binas ff.de vſufruct.Paulus, Alexander, & Iaſ.in l. in ſuis ff.de liberis & poſthumis. Bartol. in conſilio incip. ſtatuto Caſtri plebis.itidem conſilio 118. & præter hos, huius ſententiæ authores habeo Albericum in prima parte ſtatutorum,quæſtione 5.& octaua.Angelus conſil.84. Alexan. in conſi.167.volum.3.Hippolyt.in l.1.nume.37.C.de raptu virginum.Ang.de maleſi.in glo. comparuit inquiſitus in termino defenſionis.Nellum de ſancto Geminiano in eo tract. bannitorum,in 2.parte 2.temporis,quæſtio.7. verſic. examinatis quæſtionibus.& nos in ſpecie ſtatuti aliqua coniecimus ſuprà capitu.15.nume.13.ex nouioribus Carrer.nume.208. eo loco, cuius & anteà meminimus, apud quem pleraque id genus alia adducuntur, quę candido lectori facilè obuia erunt: interque † & illud adiecit intelligendo priorem ſententiam non ſolùm in interimendo bannitum,ſed de proximo banniendum.Idem exiſtimat Iaſ.in l.quęmuis C. de inofficioſo teſtamento.& in l. ſi qua mulier. C. de ſacroſanctis eccle.colum.6.Hippol.in l.1.num.74.C.de raptu virginum. itidem conſil.97. Ioannes de Arno. in ſingul.180. Illud tamen habeto,candide lector,tametſi hoc ſtatutum in foro fori locum vēdicaret,nihilominus in foro poli nō eſſet immunis à peccato bannitū occidendo, ſtatuto adhuc permittente 11 12

An in interiori animi iudicio ſtatutum valeat.

ex Bal.

ex Bal.in cap.1.colum.1.de iudi.& in cap.vlti.in 2.notab.de præſcrip.Iaſ.in l.plagij.col.1.ff.de verbo.oblig.& Ferdinand. Arias in ea ſpecie ita reſpondit numero 36. in l.74.Tauri,& inibi paſſim interpretes. Quibus admodum conuenit gloſ. in capi.inter hęc 33.quæſtio.2.definiens,tametſi marito occidere vxorem in adulterio deprehenſam permittatur: ſi id quidem fecerit,immunis non eſt à culpa,& labe peccati: quã & ibi Archidiaco.ſequitur.Abb.in capitulo veniens. in 2. extrà de ſponſal.& in repet.capi.cùm non eſſes.colum.5.de teſtamentis.Deci.gloſ.profeſſus,eam exiſtimat ſingularem, &
11 Faber in l.Gracchus.ad finem C.de adult.Imol.& nouiores in l.quid ergo §.1.ff.de leg.1.Abb.Ioan.Anan.col.2. & Feli. in capit.2.extrà de homicid.itidem Felin.in capit. quæ in eccleſiarum.col.5.de conſtitution.Abb. idem profeſſus in capi. ſi verò.in 2.col.penul.de ſent.excom.Felin.in c.1.col.prima. de pręſcript.& in capit.ad noſtram.col.1.de probation. Idem profeſſus exiſtimat eſſe illius gloſ.deciſionem auream.Et huius ſententię authores habeo Iaſon.in l.vt vim.col.5.verſic. redeo ad primam partem ff.de iuſti.& iure.Fortunium Garſiani de vltimo fine,illatione 11.charta 10. & ante hos Ro. in repetitione authen.ſimiliter,in 34. ſpeciali piæ cauſæ,inter vltimas voluntates C.ad leg.Falcid.Iaſ.in l. vbi pactum.nu. 26.C.de tranſ.Ioan.à Neuizanis in Sylua nup.libr.1.nu.83. Gomezi.in §.fuerat.num.52.Inſtitut.de action.And.Tiraq. in 9.lege connubiali.nume.4.Petrus Dueñas limit.2. in reg. 68.nec deſunt doctores Theologi, qui hanc defendant ſententiam:ſiquidem & Ange.à Clauaſſio in ſumma ſua, verbo homicidium 1.verſicul.6.& rurſus verbo,vxor.verſicu.4.Diuus Thomas in 4. ſententiarum, diſtinct.37.quæſtio. 2. vbi Richardus & plerique alij idem exiſtimant Aſtenſanus libro octauo ſuę ſummæ,titu.20.articu.4.diuus Auguſt. libr 2.de adulterinis coniug.capitu.14.& Robertus in commen.in ſapientiam Solomonis,lectione 42.& id cõſtat ex legibus Moſaicis, quibus definitum erat iniuriam ſine iudice vendicare vſque ad mortem,ſi crimen exegerit, vt diuus Greg.declarat
12 enarrans illud Matth.c.22.c.cùm in lege 23.q.4. bonus tex. in c.ſi quis.per vetus.& inibi gloſſ.22.q.2.cui ſimilis eſt in c.ſi audieris 23.q.nihilominus,quid id fecerit propria authoritate à peccati labe immunis nõ eſt,tametſi ex lege pœnas non lueret,ſicuti expreſſim adnotat Arch.in d.ca.cùm in lege,vbi

glo.

gloſſ. diſtinctione vſa ita definit, aut liuore quodam odio ve vindicabit iniuriam, aut ſine odio: ſi cum odio, immunis non eſt à labe peccati, glo. & doct. in cap. omnis autem lex 3. diſt. Ipſe tamen quid in ea re ſenſerim, vt ad amuſſim omnia intelligantur, ſententiam in adulterio occidente vxorem, & in priuato occidente bannitum, veritati magis fauere exiſtimo: in ea ſpecie maritum adulteros occidentem ex ſententia iudicis ſibi traditos, minimè peccare mortaliter, ſi abſque liuore animi occiderit: ſiquidem, ſi iudex poterat proprię ſententiæ executionem carnifici committere, nec peccaret exequendo ſententiam iudicis carnifex: Ita iudex hoc munus poterit ex ipſa lege marito delegare. Quid refert carnifex, an maritus eos occidat, ſi lex iuſta eſt inferens pœnam mortis adulteris? quòd ſi maritus mortaliter peccaret in hoc homicidio, vtique iudex etiam peccaret tradens marito ipſos adulteros, nec princeps tutus eſſet à crimine mortali, qui hanc permitteret ſeruare legem: Vnde & illud neceſſariò ſequitur, maritum non peccare mortaliter: ſicuti in ea ſpecie ex noſtrę Hiſpanię hominibus ita reſpondit Ioan. à Medina Theologus magni mehercule nominis, quique in gymnaſio Complutenſi egregiam huic profeſſioni operam ad obitum vſque nauauerit in capi. de reſtitut. q. 3. caſu quarto. Didac. à Couar. de matrimonio, 2. part. c. 8. nume. 18. & ante hos de bannito verba agens ita reſpondit Alberic. in quarta parte ſtatut. q. 19. ſcribens bannitum in interiori animi iudicio poſſe à priuato tutè occidi. Nellus de ſancto Gemin. in tract. de bannitus, prima parte 2. tempor. q. 1. Iaſ. in l. vbi pactum C. de tranſact. num. 16. Felin. in c. quę in eccleſiarum. nume. 14. de conſtitu. quia bannitus abſens legitimè vocatus ad iudicium, atque contumax propter aliquod crimen condemnatur mortis pœna: & ne ipſe reipublicę illudat, iudex cuilibet ad illud occidendum dat liberam licentiam: ſic ergo erit tutus in conſcientię iudicio occidens adulterum, & lex id permittens non debet cenſeri iniqua: ſiquidem reſpublica poteſt hoc crimen committentem morte punire, cùm reipublicę interſit nocẽtes occidere. Cùm ſi aliquis homo ſit pernicioſus, & in congregatione politica periculoſus, propter aliquod peccatum iuſtè occiditur, vt commune bonum conſeruetur: ſicuti in ea ſpecie ſcribit Thom. 2. 2. quæſtio. 64. articulo ſecundo. Caietanus inibi, Ioan. Maior, in 4.

ſentent.diſtinct.35.quæſtio.1. & ante eum Thomas & Paludanus in quarto ſentent.diſtinct.37. quæſtio.2. articulo primo. tametſi bannitum ex forma ſtatuti occidendo immunis non ſit in interiori animi iudicio,ex Gomez.nume.62. loco præcitato.Felin.nume.42.in capit. eccleſia ſanctæ Mariæ.de conſtitut. ſiquidem ſtatutum legesve permittentes vindictam,cùm agitur de peccato,neutiquam vires obtinent,quin etiam ſacrorum canonum conſtitutionibus ſtandum eſt,cap. per venerabilem.qui filij ſint legitimi.capi.fina.de conſtitut. cap.nouit. de iudic. & expreſſim Rochus Curtius id adnotat in capit.fina.nume.149.de conſtitut.definiens diſpoſitionem

14 text. † in l.1.& 2.quando liceat vnicuique ſine iudice ſe vindicare C.non procedere in eccleſiæ foro, nec Cæſaris, tanquam nutritiua peccati, nec aliquo iuris apice obſtat pontificia conſtitutio in capi.2.de homicid.vbi ex diſpoſitione iuris canonici fur nocturnus occidi permittitur, tametſi pontificia ſit conſtitutio, nihilominus in interiori animi iudicio non procedit,ſicuti definitur in cap.cùm dilecti.& in cap. ad noſtram.de empt.& vendit.vbi extant pontificia iura permittentia ſe inuicem decipere vſque ad dimidiam iuſti pretij contrahentes, nihilo ſecius in foro conſcientiæ diſpoſitiones illæ canonicæ non procedunt,ex Bal.in c. cùm cauſa. ad fin.de teſtib.Ant.de Butr.in d.capi.ad noſtram.Crotus ex nouioribus 1.not.in capit.2.de conſti.lib.6.Gomez.nu.54.in §.ſupereſt.Inſtitut.de action.& ante hos Innoc.in cap.in ciuitate.vbi etiam Anton.Abb.Ioan.Anan. colum. 4. & inibi Felin. & interpretum maior pars, extrà de vſuris.Anton. in cap.quia plerique.col.antepen.& inibi Abb.9.quæſtio.de immunit.eccleſ.Ant.in d.capi.cùm dilecti.vbi etiam Henr.col. penult.& in cap.penult.de empt.& vendit.Barb.in rep.capit. Raynaldus.colum.173.de teſtament.Archid.in capit.hoc ius 4.col.10.quæſt.2.itidem in cap.ſi cupis 16.quæſtio.1. Cardi. & Abb.in capitu.1. de empt.& vendit.& ex Theologis diuus Thom. hanc profitetur ſententiam 2.2.q.77. articul.primo. Scotus in quarto ſentent.diſtinct.15.q.2.articu.2. concluſ.3. & inibi Gabriel in eadem diſtinct.quæſt.10.articu.2.concluſ. ſecunda. Antonius Florentinus in ſecunda parte principali ſuę ſummæ,titu.1.capit.16.verſicu.quantum ad tertiam.col. tertia, & rurſus columna quinta: ex nouioribus Adrianus Florentinus in quarto ſententiarum, in quæſt. incip. conſequenter

Intellectus legis primæ & ſecūdæ.

Fur nocturnus quando occidi permittatur.

quenter quæro an indiſtinctè teneantur? in ſolutione ipſius quæſtionis Bernard. in libro, de euangelio æterno, ſermone 35. charta vlti. is idem ſermone 35. articu. primo, capitulo 2. Ioan. de Lign. & Calder. in capi. nauiganti. extrà de vſur. definiens nec in modica lęſione id procedere: nam & Suidas author eſt, Hermetem Philoſophum Aegyprium ea iuſtitia fuiſſe, vt ſi à ſe quippiam empturo, minus iuſto pretio peteretur, nihilominus iuſtum promittebat. & Cicero lib. 3. Officiorum, aſſeuerat Quintum Scęuolam idem feciſſe: & pręter hos † iura canonica permittentia ſe inuicem decipere vſque ad dimidiam, in interiori animi iudicio non procedere, ex Girardo de Petraſancta ſingu. 22. Iaſ. numero 104. & inibi Gomez. in §. ſed iſte quidem aſſeuerat hanc eſſe frequentiori doctorum calculo receptam ſententiam. itidem in capitu. ſecundo, nume. 7. de conſtitut. libr. 6. Salic. pręter hos in authent. ad hæc 21. quęſtio. C. de vſuris. Federic. Senenſis conſil. 21. Iaſ. in l. ſi quis in conſcribendo. col. 2. C. de pact. & in l. ſi quis cùm aliter. ad fin. ff. de verb. oblig. Deci. in d. cap. 1. col. 7. de conſtitur. & conſil. 111. col. 2. verſicul. ſecundo non obſtat. Franciſcus Areti. conſil. 92. col. 2. Cæpola in tracta. de ſimulatione contractuum, in ſecunda pręſumptione, col. 3. Petrus Ferra. in forma libelli in cauſa venditionis, verbo, pro pretio. col. 1. & eſt gloſſ. pro hac communiori ſententia in ca. hoc ius 10. quæſtio. ſecunda. quę † expreſſim hoc ipſum vult, definiens, tametſi contrahentes poſſent ſe inuicem decipere, eccleſia tamen non poteſt rem plus vendere, quàm valet: quam eſſe ſingularem profitetur Romanus ſingulari 758. Hoſtienſ. Imol. Abb. in capitul. 1. in principio, extrà de empt. & vendit. Bald. in l. in cauſæ §. idem Pomponius ff. de minorib. & in authent. hoc ius porrectum. col. quarta, C. de ſacroſanct. eccleſ. & eſſe notatu dignam exiſtimat Abb. q. 9. in dicto capit. quia plerique. & in dicto cap. in ciuitate. col. 2. & in cap. per tuas. columna ſecunda, de donat. itidem in capi. cùm cauſam. de teſtib. Anto. in cap. continebatur. col. prima. de his, quę fiunt à pręlat. & in dicto capi. in ciuitate. Anton. & Imola in dicto cap. cùm cauſa. Iaſ. in l. quoties. col. 5. de rei vend. Calcan. conſil. 28. colum. 2. Barbat. in dicto capi. Raynaldus. columna 113. & conſilio 77. columna prima, volum. quarto. is idem in l. 2. §. vltim. col. 9. ff. de verb. oblig. Bertach. in tractat. de gabellis ſecunda parte principali q. 8. ad finem.

Miranda Philoſophorum equitas.

15

16

Franc. Aret.in l.ſi quis cùm aliter.col.8.ff.de verbor.oblig. & plerique alij idem exiſtimanr ad reſtitutionē teneri, qui contrahendo notabiliter proximum lędunt, etiā intra iuſti pretij dimidiam,inter quos & Corrad.de contractibus,quæſ.57. concluſ.prima.Inno.Anan.Anr.& Abb.in d.c.quia plerique. de immun.eccleſ.Cęp.in tract.de ſimul.contract.2. præſum. col.2.Mart.Azpil.in c.qualitas.de pœnit.diſt.5.num.45. itidem in c.nouit.not.6.corrolario 10.de iudic.Iaſ.in §·ſed iſte. num.104.de act.Fortun.de vlt.fine,illat.17.Anto.Burgenſ.& Anto.Butricenſ. in d.c.cùm dilecti.de empt.& vendit.& eam eſſe communem profitetur Gom.nu.5.in cap.2.de conſti.in 6.Corrad.in ſum. totius operis, de contract. q.57. diſtinct.3. Io.à Medina de reſtitut.q.32.Deci.conſi.111.col.2.Alphonſ. à Caſtro lib.2.de poteſtate legis pœnalis c.10.fallent.3. Syluеſter verbo,emptio.q.8.Thom.in quarto ſentent.diſtin.15: q.3.artic.2.& inibi Gabriel q.10.col.9.& Maior.q.40.verſic. octauo arguitur.Adrianus quollibeto 6.arti.3.Caiet.artic.1. quollibeto 16.quæſtionum,c.12. fol.66. ex noſtræ Hiſpaniæ hominibus Dominic.à Soto,in eo tract. quem publicum fecit de iuſtitia & iure.libr.6.q.1.arti.1.pag.551.col.2.profitetur;hanc eſſe communem Theologorum ſententiā Didac. à Couar.nec admodū grauatus huic accedit ſententiæ, libro 2. var.reſol.c.4. num.11. quo in loco aſſeuerat eſſe frequentiori calculo receptam ſententiam. Nec deſunt, qui contrariam exiſtiment ſententiam, ſiquidem & Ioan. Crotus in d.c.animarum.de conſtitut.libro 6. approbat contractum interiori animi iudicio,de quo in ca.cùm dilecti. & in c.ad noſtram. de empt.& vend.Bal.ſibi contrarius in c.ſi proponente.de reſcr. Pet.Anch.in cap.peccatum 4.concluſ.principali,de regu.iur. libr.7.Socin.conſilio 49.col.2.libr.quarto. Deci. ſibi contrarius in l.ſemper.ad fin.ff.de reg.iur.Anchar. in regula,peccatum.conclu.4.de reg.iur.libro ſexto.Barbat. in capit. primo, de empt.& vendit.Franc.Aretin.in d.l.ſi quis cùm aliter.col. penult.& in pręcitato capi.cùm cauſam.& eſt glo.in d.cap.ſi cupis.verbo,cùm multum.decima;ſexta quæſtio.prima,definiens in contractu decipere non eſſe peccatum,ex capi.innocens 22.q.4.ex nouioribus conceſſit Dueñas in reg.148.

17 Ipſe tamen exiſtimo in interiori animi iudicio † infra mediam partem iuſti pretij non eſſe licitum decipere, quando ipſa deceptio ex contrahentium dolo proficiſceretur: quòd ſi abſque

ſi abſque dolo contrahentis fieret,licitum eſſet,ex Abb.in d. c.in ciuitate.colu.2.Corn.in l.paſcenda pecora.colu.1.C. de paṭ.Dec.in d.c.1.colu.8.de conſtitu.Abb.in d.c.cùm cauſam col.vlt. & inibi Fel.de teſtib.Abb.in c.1.ne clerici vel monachi.Calder.in d.c.nauiganti.colu.4.de vſur.Salicet.in d.auth. ad hæc.& multùm huic ſententiæ ſuffragatur glo.in d.l.auth. ſi præcio.§.vlt.Burgenſ.& in d.c.cùm dilecti.nec aſpernanda eſt in dubio Imolę diſtinctio,in d.ca.1. de empt.& vendit.ea diſtinctione vſus, an emptor ſciebat verum pretium, & ſponte emit,aut verò ignorat:& primo quidem caſu nullum fit animę periculum:ſecundo caſu ſecus.Vtcunque ſit, prior opinio veriſſima eſt,& admodum naturali rationi conſona, ex iuſtitia commutatiua partis ad partem,ex Ariſtot. libr.5. Ethic capi.5.& lib.1.Politic.capi.6. atque ideò deceptionem iſtam omnino eſſe contra virtutem iuſtitię commutatiuæ, quę in æqualitate iuxta proportionē conſiſtit:& ad id oſtenditur Leuit.cap.25.&1.ad Theſſalon.cap.4.Auguſt.lib.13.de Trinit.cap.3.Sotus in 4.diſtinct. 15.q.2. Anton. & Abb.q.9. in d.capitu.quia plerią; aſſeuerantes communem opinionem adhuc obtinere,etiam ſi quis bona fide exiſtimans iuſto pretio emere, aut vendere, alterum etiam lęſerit intra dimidiam:quod veriſſimum eſſe exiſtimant Florent.2.par.titu.1. capitul.16.§.3.Caiet.d.capit.12.Adrianus artic.3.pręcitato. Corradus concluſ.5.d.q.57.& ante hos Sotus in quarto ſententiarum, diſt.15.& eam eſſe communem aſſeuerat Didac. à Couar. eo in loco, cuius & anteà meminimus, definiens, qui bona fide contraxerit, deinde cognouerit, reipſa proximum læſiſſe,tenebitur ad huius læſionis reſtitutionem.tametſi Ant.Burgenſ.in d.cap.cùm dilecti.num.22.& Aret.in ca. cùm cauſam.de teſtibus.nume.12.veriorem eſſe contrariam ſententiam exiſtiment,& Gomez num.10.in d.capit.2. omnes tamen proprio ore, eodemq; marte conueniunt in foro exteriori reſcindendum eſſe contractum, vbi dolo lædentis intra dimidiam cōtigerit deceptio, aut lęſio, & hoc quidem ex propoſito dolo adhibito, ex gl. communiter recepta in d. c.cùm dilecti.Abb.& Anan.in præcitato cap.in ciuitate.Dec. nu.18. in ca.1.de cōſt.Fortun.in d.l.illat.17. Quòd ſi læſio vltra dimidiā.& abſq; dolo acciderit,dolo dāte cauſam contractui,aut in ipſum incidēti,actio nō datur doloſo ad reſtituendā ipſam rē,ſed vtiq; dolū paſſo actio cōpetit, ex Ioā.à Med.

de reſtit.q.23.Corrad. d. concluſ.57. diſtin.3.q.6. tametſi,ab ea ſententia diſcedat Syluester verbo,culpa.§.7.ſed vt pacem diſſidentibus doctoribus afferam,prior opinio vera eſt,vbi dolus ipſe dedit cauſam contractui:poſterior verò opinio, quando dolus in contractum incidit.

Cæterùm ad huius quæſtionis definitionem,ſi quis ſciens iuſtum rei valorem, abſque mendacio viliori pretio emerit ab ignorãte:quòd ſi iuſtum rei pretium eſt intra dimidiam, cogetur adhuc æſtimationem ſupplere iuſtã,ex Auguſt. libr. 13.de Trinit.l.6.Carolo Molineo,q.14. numer.173 ſed iure pontificio deceptum ignorantem aduerſus deceptorem ex pretij vera ſcientia agere poſſe ad compenſationem lęſionis,ex Anchar.in regula,peccatum.de reg.iur.6.numero.21. Calderino in d.c.nauiganti.col.4.de vſuris.Abb.in capi.inciuitate.n.6.& inibi Anan.nu.8.Abb.in c.cùm cauſam.num. 4. de vſu.Mart.Aſpil.nu.66.corollario 9.in d.c.nouit.

Ad apertiorem huius quęſtionis materiam & illud conuenit adnotare: ſi quis ſciens rei iuſtum valorem, eam cariori pretio vendiderit, quàm valet, vel emerit vilius eam rem à ſciente, hunc in interiori animi iudicio peccare, & ad reſtitutionem teneri,ſicuti conſtat ex his rationibus,quas serioſè congerit Corr.de contractibus.q.57.diſtin.3.poſt 14.dictum. verſi.primò arguitur.Caiet.ſatis diligenter.d.ca.12.quolibeto.9.q. ſiquidē donationis titulus, nec pręſumptio hic non ſubeſt,ideo rei alienæ domino inuito vſurpatio eſt: Anchar. in regula.peccatum.n.21.quod ſi lęſus nulla neceſſitate coactus,rem illam emerit carius,vel vilius vendiderit,certo certius ſciens iuſtum rei valorē, donationē præſumi dubio procul conſtat,ex Salicet.in d.auth.ad hęc.q.21.Corra.& Caiet. his in locis,quibus & meminimus.Io.à Medina de contract.
6 cap.33.Gomez.diligenter in c.2.nu.19.pręcitato.Ex quibus ſatis iam ſatis definitum erit,conſideratis his,de quibus paulò anteà meminimus, in his contractibus commutatiuis minimè donationem præſumi: & præter alia, ea ratione adiuuatur,quod emptionis & venditionis contractus ex propria vi, & natura non eſt gratuitus. quo fit id, quod eſt accidens, nempe donationem pręſumptā non eſſe cōſiderandam,cùm in eo contractu de iuſtitia tractetur, iuſtumq; pretium quęratur, non donum: vt in ea ſpecie reſpondit diuus Thom.q. 77.artic.1.loco pręc.Cinus in d.l.2.de reſcind.vendi. quæ.8. plera-

& pleraq; alia congerit Dida.à Couarr.lib.2.variar.reſolut.c. 4.per totum,vbi,qui iſtis noſtris non ſit ſatiatus, inibi pleraque alia in ea ſpecie ad nauſeam vſque videbit.Vt quæ longo ſubſellio † tractauerimus,& quo a bij redeã,& vt priori ſentẽtię ſatisfaciã,qui peccat legis authoritate, ex Auguſtino intelligenda eſt de lege diuina, non autem humana. idem exiſtimat Adr. Flor.in materia reſtitu. eo in loco cuius & anteà meminimus.Et in dubio bannitus potius occiſus cauſa odij præſumitur,& liuore animi,quã reipublicæ, vt in ca.omnes. 6.q.1.Ant.Rube.in l.non ſolùm.§.morte. nu.647.ff.de nouiope.nunt.Me quidem ſatis dubium habet, quod in hac quæſtione dicendum ſit, quam etiam ex nouioribus ſatis diligenter ad pulmonem reuulſis rationibus,explicat Archiepiſ. ſancti Dominici deſignatus in 4.Decretalium.2.part. capitu.7.§. 7.num.17.Vt quę anteà tractauerimus,ex prędicta tandem principali aſſertione, intelligendum eſt bannitum ex forma ſtatuti impunè occidendum fore,ni proditoriè occiderit, ex Ang.ad Bart.in l.fi.per text.inibi.C.de delatoribus.li.10.quẽ ſequitur idem profeſſus Hippo.in rub.ff.de ſicarijs.n.14.Cępola in conſilio criminali.34.nu.6.Nellus in trac.bannitorũ 3.par.2.temporis.q.8.ex nouioribus Ludou.Car.in practica criminali.§.homicidium.n.230.pag.439.Io.de Arno. in ſoli loq.2.Petrus Dueñas limit.7.regula 68.Hippol.conſil.1.in princ.& rurſus conſi.131.conſi.132.nu.16. 18

Vtcunque ſit,priorem ſententiam veram eſſe crediderim, eo caſu,ni † & bannitus,lata ſententia eſſe condemnatus: & ad ſupplicium duceretur: ſiquidem in ea ſpecie à priuato occidi non poteſt, Bart.in l.cuiuſq;.n.4.ff.ad leg.Iuliam maieſt. Bald.idem profeſſus.n.3.in l.aditos.C.de epiſcopali audientia.itidem in l.fi.C.de maledi. & mathem. is idem in l.fideicommiſſ.§.ſi quis.ff.de lega.3.ex neotericis.Ludouic.Carrer. nu.220.eo in loco,cuius & anteà meminimus.& Hippoly.in practica criminali.§.aggredior,num.40.Alexander.poſt Bar. in dicto §.transfugas. 19

Tertiò deducitur, † ex his vera ratio prioris ſententię de bannito loquentis impunè occidendo, ni eſſet captus, & in carceribus detentus: cùm & incarcerati ſub protectione curię ſint. Bartolus in l.laqueum ff. de acquirendo rerum dominio.& in l.eiuſdem.§.transfugas.ff.de ſicarijs. itidem in l. lege Iulia.ff.ad l.Iuliã.de vi priuata.& eſt tex.ad id præſtan- 20

tiſſimus in l.fin.C.de cuſt.reor.& huius ſententię pleroſque authores habeo,Bald.in l.libertas.ff.de ſtatu hom.Io.Anan. in c.cùm iuraměto.de homic.num.6.& in bi Felin.expreſſim id adnotat,quibus & plerique alij ex nouioribus acceſſere,inter quos & Ludo.Carrer.num.221.eo in loco,cuius & anteà meminimus Hippol. nec admodum grauatus his accedit in ſingulari 150.& in l.prima.numero tertio.ff.de ſicarijs. & in
22 præcitato §.aggredior.nu.24.

Quartò ex his liquet alius caſus,qui†eodem pacto deducit bannitum,ex forma ſtatuti occidendũ fore, niſi & is, qui capitales habet inimicitias, interemit, cùm & is liuore quodam animi,atq; propter vindictam priuatam, & non propter publicam vtilitatem bannitũ intere miſſe cenſeatur: is quidem non iuuatur ſtatuto præcitato, de occidente bannito, Alex.ad Bart.ita definiuit, & Romanus in l. ſi quis in graui. §.vtrum.ff.ad Syllan.nu.3.Paulus Pariſ.nec admodùm inuitus eiſdem accedit in c.dilecti.de exceptionibus.nu.25.& ante hos Bart.in l.nulla.C.de delat lib.10.cum pleriſq;, quæ ad nauſeam vſq; congerit Carr.n.228.eo in loco cuius & anteà
22 meminimus.Quintò,& alius ſubijcitur caſus, qui†ab eodem fonte deriuatur,ex quo conſtat vera cognitio deciſionis, ſtatutum de bannito loquens,non habere locũ in fœmina prægnante,quæ tametſi ex forma ſtatuti poſſit occidi, nõ tamen ſi prægnans eſt,ex Io.de Anan.n.7.in ca.intelleximus.de his, qui filios occiderunt.ex l.Imperator.ff.de ſtatu homic.& in l. pregnãtis.ff.de pœnis.regia l.inſignis in his regnis.2.titu.30. parte 7.Nelius in eo tractatu, quem prodit de bannitis in 1. part.2.temporis,q.45.& 56.Alex.ad Bar.in præcit,l.pregnãtis.Hippolytus nu.13.in l.2.ff.de quæſt. itidem in practi.criminali.§.nunc videndum.num.50.ex nouioribus Ioannes de Arno.idem profeſſus in comment.112.Ludouic. Carrer.nu. 223.in practica crimin.§.homicidium.pag.637.Aug.in tract. maleficiorum,verbo fama publica.n. 102.Io.à Neuizanis in ſua Sylua nuptiali,lib.1.nu.92.& Ioan.Anan.loco præcitato hanc ſententiam intelligendam fore opinatur, tametſi partus eſſet adulterinus in carcereve conceptus, adhuc etiã ſi eſſet prægnans decem, vel viginti dierum, quod Alexander & Hippolytus,& Ludouicus Carrer.his in locis, quibus & anteà meminus, idem definiunt: quæ ſententia, me quidem ſatis dubium habet, & ambiguam definitionem ex pluribus,

quę

quæ & nos congeſſimus ſuprà c.26.

Sexeò colligitur ex præcedentibus alius caſus, qui à priori ſententia ſubijcitur, ſi† & bannitus, ſi eſſet de proximo rebanniendus, ſiquidem in ea ſpecie impunè occidi non poſſet, ex Baldus in l.1.§.ſerui ff. ad Syllan. Cæpola in conſilio criminali 39. & huius ſententiæ authores habeo Ludouicum Garr.nu.215.eo in loco, cuius & anteà mentionem fecimus. Hippol.in conſi.10.& 66.& 94.is idem in practica criminali §.aggredior.nu.27.& ſing.106. 23

Septimò, ex †his adnotanda ſimul, & defendenda eſt Ang. de Peruſio deciſio, in l.ſi duo.ff.de acq.hæredit.& Hippol.nu. 34.in d.§.aggredior.& in l.1.num.11.ff.de ſicarijs.quo ad intellectum communis ſententiæ definientes, ſi bannitus com muni hominum æſtimatione pro non bannito exiſtimabatur, adhuc ex forma ſtatuti occidi non poſſet. 24

Poſtremò erit deinde animaduertendum, vt ſtatuto locus ſit oportere † omnino ſuper banno latam eſſe ſententiam: quòd ſi ſub iudice lis ſit, & appellatione interpoſita ſuper bãno interim non poteſt bannitus occidi, ex Dino, Bar. Iaſo.in l.poſſidere.§.ſi ſeruo.ff.de acq.poſſ.Dinus in l.1.in princi. nihil innouari appellatione pendẽte.ff.& in l.qui à latronibus. §.ſi quis.ff.de teſtamen. Alexand.poſt Bart.in l.fin.ff.de adulter Bald.in l.prima.col.vltima.de appell.Specnlator in tit.de ſententijs.verſiculo pendente tempore.Bald.in authent.quæ ſupplicatio.columna ſecunda.C.de precibus Imperato.offerendis. Ioannes de Arno.in dialogo 15. cum pleriſque alijs, quæ ad nauſeã vſque congerit Ludouicus Carrerius in practica ſua criminali.§.homicidium.n.22. quæ candido lectori obuia erunt: & ex noſtræ Hiſpaniæ hominibus in l.73. Tauri tradidere Arias Lopius. Antonius Gomezius de bannitis tractantes pleraque alia congeſſerunt, quæ & nobis proſequi non lubet, cum ab ſingulis propè ſcriptoribus fuſe explicentur, & citra tædium tranſcribi non poſſunt: & ne videar iter iam actum agere, conſultò omitto, ne chartæ diſpẽdium ferant. Et an bannitus proditoriè occidi poſſit, aliquot conie cimus.capitulo ſexto.numero ſeptimo. & an veneno interimi poſſit, adnotauimus.capitulo vigeſimo numero ſeptimo.& ſuprà: & pleraque alia de bannitis conijciam infrà. capitulo 44.dum agemus, an & bannitus necem defuncti poſſit vindicare. 25

x Conſen

SVMMARIVM.

1 *Conſentaneum eſt reipublicæ bene inſtitutæ, qui iudicandi munus habet, ſimulatione vti, vt de criminis authore conſtet,*

2 *Iudicem poſſe delatum de crimine ad pœnam damnare, ex confeſſione adhuc promiſſa criminis impunitate, & rurſus. nu. 5.*

3 *Prudentiæ iudicantis potiſſimum tribuendum eſſe, ſi ad eruendam veritatem cauillo, ac fraude, doloque bono vtatur.*

4 *Signanter perpenditur ex doctiſſimorum virorum voto quid dolus malus ſit.*

5 *Criminis reum condemnari nequaquam poſſe ex confeſſione per dolum extorta.*

6 *Fidem hoſti datam ſeruandam eſſe, ſi bellum iuſtum ſit.*

7 *Simplex fides & iuramẽtum à pari procedere dubio procul cõſtat.*

8 *In reipublicæ diſpendium, ac perniciem fidem delinquenti à iudice datam ſeruandam non fore.*

9 *Temerarium eſſet criminis reum ad pœnam delicti ordinarim cõdemnare, ſi cõfeſſionem reuocauerit, nec vtique perſeuerauerit.*

10 *Iudicem, qui promiſſa impunitate criminis reum à loco ſacro coegerit diſcedere, fidem præſtitam ſeruare teneri.*

11 *Et an hæretico fides ſeruanda ſit.*

Perpenditur, an fides à iudice data criminis reo ob delicti manifeſtationem ſeruari debeat. Cap. XXXVII.

1 PRo huius capitis coronide expendere libet, liceatne iudici vti ſimulatione aliqua, vt à reo actore veritatẽ rei apud ipſum dubiæ extorqueat. Tametſi ſophiſtarũ ineptijs iſthęc quęſtio obſcurata ſit, & à nouiſſimis iniurioſè lancinata, vt paucis diluantur errorum cauſę, quod obiter menti occurrit, adnotandum viſum eſt. quia hactenus vſque, nondum rectè à cæteris (vt puto) extricata, & quaſi per tranſennam clauſis (vt aiunt) oculis eam pręterire nolui: & quia baſis, & epitheſis totius huius negotij verſatur pręcipunè, an iudex vti poſſit ſimulatione cum criminis reo? & vti author eſt Suetonius Tranquillus in Claudio. capitulo decimo quinto commemorat Claudium Cæſarem negaurem matrem iuuenem qui verè eius filius erat, coegit ad confeſſionem veritatis, & proprium filium eſſe fateri, indicto ei cum

cum ipſo iuuene matrimonio, cuius mater noluit. & illud notiſſimum eſt Salomonis, ſicuti inſcribitur 3. Regum. capi. tertio. Salomon infantis viui diuiſionum ſimulauit iure naturali, & diuino, & humano contrarium, non quòd eam exequi vellet ſententiam, vir alioquin ſapientiſſimus, ſed vt veritatem rei incertæ ex coniectura quadam maternæ dilectionis, quę eſſet vera mater deprehenderet. & Andræas ab Iſernia in capi. 1. §. publici latrones. de pace tenenda, & eius violatorib. & Andræas Tiraquellus in l. ſi vnquam. num. 8. de reuocandis donationibus. alioquin in congerendis authoribus diligentiſſimus ac fideliſſimus, in errorem lapſum eſſe conſtat, ſiquidem Carolo ſecundo tribuit, qui alter eſt à Carolo Magno, commemorat hiſtoriam illam Caroli magni: Certus quod vel pater, vel filius, quos captos detinebat, quendam occidiſſet incertus tamen erat, ac dubius vter eorum criminis author eſſet, & penſata animi deliberatione ſingularique prudentia iuſſit, ſimulatione quadam, vtrunque ſuſpendere patrem equidem, & filium: at cùm pater, qui verè criminis author erat, nec vtique videret redemptionis ſpem, agnouit propriam culpam, ſponte crimen confeſſus eſt: & ita ab imminente ſupplicio filium innocentem immunem fecit. Id etiam commemorat Barbat. in l. cùm acutiſſimi. columna 24. C. de fideicommiſſis, itidem in capitu. 1. colu. 2. de commodato. & in cap. in præſentia. columna 37. de probat. is idem in cap. Raynaldus. column. 43. de teſtamē. extra. Hippol. in l. 1. colum. penultima. ff. de quęſtio. & in l. inauditum. col. 2. ver. item addo. ff. de ſicar. & ex noſtrę tempeſtatis hominibus Catal. Cotta in memorabilibus ſuis dictione, dolum. Iaſ. in l. is qui pro emptore. ff. de vſucap. num. 172. Paris à Puteo in tractatu ſyndicatus, char. penultima. Didacus à Couarruuias ſignanter libro primo variarum reſolutio. cap. ſecundo. num. 16. Matthæus de Afflictis in cōſtit. Siciliæ incipienti, de Pattarenorum. columna penultima, verſicu. ſecunda ratio. & pleraque id genus alia conſtat ante hos, ex Quintiliano declamatione 11. quę inſcribitur, Diues accuſatus proditionis. quo fit & illud palam obuium eſſe, iudicem poſſe veritatis indagādæ cauſa aliquid ſimulare, ſicuti definit Abb. & crebrior recepta ſentētia in præc. c. afferte. de prǽſum. tex. ad id omnium prǽſtantiſſimus in ca. vtilem. 22. q. 2. Decius in regula, ea eſt natura cauillationis. ff. de reg. iur. num. 7.

Ex

Ex quo oritur grandis doctorum controuerſia,in qua lon
gæuam fecit diſcordia litem: & multiplex tractatus exponi-
tur magnis prçconijs ab omnibus doctoribus in ea dunta-
2 xat quæſtione,poſſitne †qui iudicādi munus habet, delatum
de crimine ad pœnam damnare ex ſola cōfeſſione, quam ab
eo ꝓmiſſa criminis impunitate torſit? & ne videar hāc quæ-
ſtionem onerare materia,iudici abſque vllo peccato id per-
miſſum eſſe cauſa veritatis inueſtigandę, & criminis autho-
rem,ex ea nempe cōfeſſione punire, nec fidem eidem crimi-
nis reo datam ſeruare aſſerit Dominicus poſt Archid.in cap.
nos,inquam.ſecunda quæſt.1.itidem in d.capi.vtilem.ex quo
text. definiunt doctores ob reipublicæ bonum,hanc ſimula-
tionem iudicis licitam eſſe, & vti poſſe cauillationibus, vt
criminis authorem detegat.ca.afferte.præcitato.& in ca.non
enim volebat Deus.22.quæſti.2.Paris à Puteo ſignanter in
ſyndicatus tractatu.capi.ſaluus conductus.fol.95.& rurſus c.
de tortura.verſic.aduertendum eſt.fol.107.colum 4. & ante
hos Cinus in l.præſenti.C.de his qui ad eccleſias cōfugiunt.
Imola in l.is qui reus.finali colum.de publicis iudic.Felinus
in dicto c.afferte.& in c.accedens.in ſecundo.vt lite nō cōteſ.
colum.2.& eſt glo.communi conſenſu admiſſa in authent.de
mandatis principum.in §.ſed neque.in verbo,nec cuſtodias.
id eſt,nec dabis:& ſi dederis,non ſerues.cuius meminit Hip-
poly.in ſingu.201.incipienti,in confeſſum. & hanc frequen-
tiori doctorum calculo receptam ſententiam aſſeuerat.Hie-
ronymus Chucalon ad Decium loco præcitato.Archidiac.in
d.c.vtilem aſſeuerat Alexadrum tertium Pontificem maxi-
mum, in ſpecie ad hūc quidem modum feciſſe cum quodam
3 Epiſcopo ſimoniaco,idq́;†nō eſt fraudem facere, quinetiam
damnum iniquum magis à ſe depellere,quàm fraudem com-
mittere,id quod dolo non abſcribitur, ſed quidem pruden-
tiæ,ſicuti definitum extat in l.cùm pater.§.Titio.ff.de legatis
ſecundo.cuius meminit pro ſingulari Baldus conſ.142.domi
nantibus.colum.2.volum.1.Ang.in l.penul. quam omnium
poſtremam legit.ff.de vſu.& Ouidius libr.2.de Arte amandi
dum cecinit.

Iudice me,fraus eſt conceſſa repellere fraudem.

Et illud adſtipulatur adagium, Clauo clauum pellere
ſicuti conſtat ex Oribaſio libro Euporiſticon.1.cap.7.& ma-
ximo apice deſeruire videtur l.vltima.§.fin.ff. de dolo malo.

& inibi

& inibi Bal. 2. lectura, aſſeuerat eum, qui per dolum, id quod ſuum erat, conſequutus eſt, minimè teneri ad reſtitutionem. Archidiac. in c. non ſanè. col. 2. verſi. qui verò 14. q. 5. c. dominus 24. q. 2. dum Auguſtinus ſcribit, cùm autem iuſtum bellū ſuſceperit, vtrum apertè pugnet, an ex inſidijs, ad iuſtitiam intereſt. quæ ſententia Virgilij libro primo. Aeneidos eſt, dum cecinit.

Dolus an virtus, quis in hoſte requirat?

Quę deprompta fuit ex Homero libr. Odyſ. 1. ex Latino ſermone tranſlata hęc verba habent.

Quemadmodum procos in domibus tuis
Occidas, vel dolo, vel palàm.

Quod etiam lib. 2 eiuſdem operis repetit, & illam Virgilianam ſententiam ex noſtris commemorat Iaſo. in l. ſi rem ff. de præſcrip. verbis. Decius in l. ea eſt natura ff. de regu. iur. & argumento optimo deſeruit tex. in c. 1. 3. q. 4. glo. in c. cupiētes. in princ. verbo, malignantium dilectio. lib. 6. Anch. conſi. 145. ad fin. Bal. in rub. C. de fide inſtrum. col. 8. verſi. incidenter etiam quæro. Iſq; bonus eſt dolus, quo vtitur iudex ad veritatem indagandum, ſicq; nuncupatur ad inſignem differentiæ rationem doli mali, ex Ter. in Eun.

Iam tunc erat ſuſpitio, dolo malo hæc fieri omnia.

Et Cicero lib. Offic. 3. ait, quid † eſſet dolus malus: reſpondebat, cùm aliud ſimulatur, aliud agitur. Itidem in Topicis, dolus malus eſt, cùm aliud agitur, aliud ſimulatur. & Salluſt. in Catilinario, aliud in mente, aliud in lingua promptū habere. à quibus & Conſultus accepiſſe videtur in l. iuris gentium §. dolo ff. de pact. & Cic. rurſus in Orat. pro Lucio Flacco, dum agit de Polemocrate, inquit, adductus eſt in iudicium de dolo malo. & Tullius in 1. ad Atticum Epiſt. & Liuius libr. 8. belli Maced. de dolo malo verba agit, vt quò abij, redeam, de dolo bono, Paul. 2. ad Corinth. 12. ait, ego vos nō grauaui: ſed cūm eſſem aſtutus, dolo vos decepi. Corneus cōſi. 52. in hac cōſultatione. col. 3. libr. 2. & rurſus conſil. 6. colum. penulti. libr. 3. ſignanter id explicat Baldus conſil. 396. quod autem. colum. 2. libro 4. Barbat. in l. 1. §. ſi ſtipulanti. colum. 5. de verborum obligationibus. Et cùm iſthęc iudicis promiſſio criminis reo facta, ſi fateatur delictum, ſit reipublicæ pernicioſa, & in Chriſtianæ religionis diſpendium, iudex eam ſeruare minimè tenebitur. Nec deſunt, qui prorſus contrariam adſtipulen-

pulentur ſententiam, & hi quidem in albo primariæ doctrinę poſiti, & inter quos & Imola expreſſim in conſi. 119. viſa inquiſitione prędicta. vbi in ea ſpecie definit, ex huiuſcemodi

5 confeſſione † per dolum extorta criminis authorem condemnari nequaquam poſſe, ex cap. ſanè. de renunt. & glo. in l. item ſi in pretio §. fina. ff. locati. Iac. de Bellouiſo in pract. crimin. tit. de quæſt. num. 140. dum agit de ſubiiciendo torturę criminis reo, ſi delictum fateatur, promittat non torquere. Thomas Gram. quæſt. 3. poſt deciſiones. Decius in l. ea eſt natura ff. de reg. iur. ad finem. & in l. vnica C. de ſenten. quæ pro eo quod intereſt. num. 25. Hippolyt. in ſingul. 177. & 201. & rurſus in l. 1. §. quæſtioni. num. 15. ff. de quæſt. Fortunius Garſia ex nouioribus, nec admodum grauatus his omnibus accedit, colum. 4. & inibi Francis. Duar. col. 3. in l. conuentionum ff. de pact. definientes vno ore, vnaque voce proteſtante, quòd iſthęc criminis confeſſio, ex qua ſola punitio delicti ſequitur, extorta fuit à iudice per dolum, quo fit non eſſe ſufficientem ad condemnationem, ex d. ca. ſanè. ſiquidem credit reus fidem iudicem ſeruaturum, eidem, & ea fretus, crimen pandit, quod fortaſſis non commiſerat, vt à carceribus liberaretur: & ex hac confeſſione criminis authorem minimè puniendum eſſe exiſtimo, ni promiſſionis ſpe fruſtratus, in ea

6 perſeueraret. Et conueſtiri poſſet, nam † & hoſti ſeruanda fides eſt, etiam quæ à priuato pręſtatur, modò bellum ſit iuſtum, ex Cicerone libro tertio Officiorum. & Fortunius in l. conuentionum ff. de pactis. Decius in l. ea eſt natuna ff. de regulis iuris. Alciatus in libello, quem publicum fecit de ſingulari certamine. capitu. 44. Curt. Simphorian. in ſeptimo arreſt. armorum. Alphonſus à Caſtro vir non modicę ęſtimationis apud omnes, qui ex diui Franciſci inſtituto profitetur in libro de hęreſibus, verbo, tyrannus. Franciſcus Duarenus folio quarto, in l. prima, de pactis. contra Bartolum in l. conuentionum. eodem titulo, quem & plerique alij ſequuntur, dicentes hoſtem non teneri fidem ſeruare, quam hoſti vt priuatus dederat. & Zaz. in quęſtione 3. de Iudæis, & communem eſſe contendit in apologia aduerſus Aechium: longè quidem aliter, ſi fides data eſſet per duces belli, ſicuti Corneus exiſtimat conſilio 175. Martinus Laudem. in tractatu de confe. de ratione principum, notab. 49. Baldus in l. paciſci. ff. de pactis. quòd ſi fides data eſſet hoſti in Reipublicę

Hoſti ſeruanda fides eſt.

dam

damnum, & diſpendium, procederet Bartoli & aliorum ſen-
tentia,ſicuti definitum extat ex Alciato, eo in loco , cuius &
anteà meminimus . Et communis à Zazio citata confirmat,
quòd hoſti fides ſeruanda ſit, ex Cicerone libro 1.de Officij,
& Thomas ſecunda ſecundæ quæſtio.40. & quæſtio.71. arti-
culo 3. Et conuinci poſſet præter alia , ſicuti conſtat ex 3
Marco Attilio , de quo in l. quinta §. captiuis ff. de capti.&
poſtlim. reuerſis . ſiquidem & is maluit mortem oppetere,
quàm fidem Carthaginenſibus præſtitam frangere, quàm
Romæ incolumis manere fide fracta . Cuius meminit Au-
lus Gellius libro ſeptimo, capi. decimo octauo. Liuius libro
de bello Punico ſecundo . Valerius Maximus in cap.de fide, 21
Cicero eo in loco , cuius & anteà meminimus. Auguſtinus
libro primo de ciuitate Dei, cap.decimo quinto, Ne mireris,
ſi de fide hoſti data , aliquid ſcripſerim , cùm & antiqui pa-
tres,& neoterici adeò ſeſe inuoluerunt , vt nulla ferè eorum
ſententia ſibi conſtet: ipſe verò, etſi minori fungar authori-
tate,in cauſis horum perquirendis maioris diligentiæ afficior
commodo:quare ſi noſtra legeris clarè,& tibi conſtabit, quid
ſenſerim in ea ſpecie,quæ votis noſtris tantũ ſatisfacit,quan
tum veritatis cura ad eam ex principijs iuſtitiæ cognoſcen-
dam nos ſolicitat.

Cæterùm pro hac noſtra ſententia , quam veritati magis
fauere exiſtimo,fortiſſimum argumentum pręſtat text.in c.
ad aures . quod metus cauſa . vbi definitum extat , iuramen-
tum † ac fidem æquiparari , ęquoque libramine procedere: 7
ſicuti & nos pleniori adnotauimus manu de periuriorum pę-
nis tractantes: ac iuramentum ſine interitu ſalutis ęternę ad
vnguem ſeruandum eſt c.cùm dilectus.quod metus cauſa C.
ſi verò. de iureiur. idemque in fide eſſe cenſendum , potiſſi-
mum cùm ęquiparentur à lege, & quod in vno ſtatuitur, &
in alio ſancitum eſſe exiſtimatur,gloſſ. & doctores paſſim in
l.ſi quis perſuaſerit C.de furtis.& in l.quod verò contra ff. de
legib. & fides à iudice criminis reo data abſque interitu ſalu-
tis ęternę rumpi non poteſt : & hanc eſſe veriſſimam ſen-
tentiam exiſtimo , potiſſimum cùm criminis reus confeſ-
ſionem ita extortam reuocauerit, dubioprocul exiſtimo ne-
quaquam poſſe ex ea damnari.Et hanc eſſe veriorem ſenten
tiam reor,quæ etiam placuit Paridi à Puteo de ſyndicatu ca.
de tortura. verſiculo ſequitur quæſtio quotidiana . folio 120.

col.1.ſin minus ſpe promiſſionis fruſtratus,in ea confeſſione fuerit, & in confeſſione perſeuerauerit damnandus eſt, ex omnium mente, qui hanc quæſtionem tractauere. Quòd ſi ſententiam communem ſequi velis, aſſeuerantem hanc promiſſionem non eſſe à iudice ſeruandam, intelligendam fore
8 opinor, ſi in reipublicę † perniciem ac diſpendium tendet, cuius conuenit delicta puniri. capitu.vt famæ.de ſent.excom. l.ita vulneratus ff.ad leg.Aquil.idq; verum eſt,vbi de crimine clarè conſtat,& ex tex.in d.§.nec.in auth.de mandatis principum. cuius ad id meminit Fortunius Garſia in l. conuentionum.colum.4.ff.de pactis. Quòd ſi in ea ſpecie, ne criminis author confeſſionem reuocauerit, nec vtique perſeue-
9 rauerit,ſciens † iudicis promiſſione eſſe fruſtratum, ipſe exiſtimo temerarium eſſe criminis pœna ordinaria puniri, ſed vtique arbitraria,& omnis in hoc ſum. Cęterùm rem ſubtilius inueſtigando, priorem ſententiam intelligendā eſſe exiſtimo ex Fortunio Garſia,colum.4.in d.l.cōuentionum ff.de
10 pactis.in quæſtione illa,an iudex, qui † promiſſa impunitate criminis reum coegit à loco ſacro diſcedere, teneatur fidem prętitam ſeruare,& ante eum Cin.in l.pręſenti C.de his qui ad eccleſiam confugiunt.Faber in §.hoc tempore,Inſt.de his qui ſunt ſui, vel alieni iuris. ſin minus, criminis author iure optimo poterat ab eccleſia extrahi,minimè teneri eandē ſeruare fidem.Quam communem ſententiam in ea ſpecie veritati fauere exiſtimo, ex his, quę in ea ſpecie congeſſimus de eccleſiarum immunitate tractantes. Vide qui ſapis,qui iuris veritatem amas,quàm ancipiti periculo communis conſiſtat opinio,nec obiicias,ꝙ quandoque in ſingulari ſint opinione, quia forſan id nobis eueniet quod Catoni, qui Stoica inueſtigatione,ea ſępe ſentiebat,quę à vulgo diſſentirent, eademq; veriſſima. Reliquum eſt prout ad rem,de qua quęritur pertinet,& illud explanare, quod aliquātulum pluris difficultatis
11 habet,ſitne† hęreticis ſeruanda fides à priuato data ? & minimè ſeruandā fore exiſtimo ex frequēriori doctorū calculo recepta ſententia ex Bar.in quæſt.Lucanę ciuitatis,& interpretum maiori parte in l.conuētionū ff.de pac.quibus multò minus quàm alijs quibuſcunque proditoribus hoſtibus aut perduellionibus,quibus nec vtiq; ſeruāda eſt fides,Luc.à Pen.ſignāter in l.vlt.C.de pōd.& auri illat.li.x.Duar.in l.1.ad ſi.de pact.

Hæretico ſeruanda fides non eſt.

pact.Deci.in d.l.ea eſt natura.de reg.iur.Zazius,'nec admodū inuitus his oībus accedit in apologia cōtra Ioannem Aechiū, & in ea ſpecie idem exiſtimat Brunus lib.3.de hęret.cap.14. Ambr.lib.1.Offic.c.29 diuus Tho.22.q.40.art.3.& ante hos Tullius lib.Offi.3.c.pe.nec fides à iudicibus magiſtratibusve data ſeruanda eſt hęreticis.quod euidentiſſimo exēplo Concilij Conſtantienſi Salomo.probat.in l.2.§.exactis. de origine iur. quo in loco ad ambas (vt aiunt) aures hanc extricat quæſtionem, quin etiam hęreticę prauitatis reus iudicibus reuelandus eſt,non obſtante fide & iuramento,quibus quidē denunciatorium aſtringeret, ſicuti definitum eſt apud Tho. 2.2.q.70.ar.ic.1.& fortiſſimum huic rei argumentū præſtat, quod vulgò circūferri ſolet,priuatorum pactionibus iuri publico derogari non poſſe,tametſi iſthęc ſententia ita recepta ſit,vt à nemine,quem viderim, exploſa ſit, nec vtique latum vnguem ab ea diſcedere velim doctores:nihilominus eam intelligendam fore opinor,ni à publica poteſtate principeve fides hęreticis data ſit:ſiquidem non videtur eſſe vetitū habere cum hęretico commercium, cùm poſſibile eſſet per pia monita ad ſaniorem redire mentem : ſicuti in ea ſpecie ſignanter adnotat Hermas,lib.2.de inſtauran.relig.c.6.& c.14.

SVMMARIVM.

1 *Actio contra criminis authorem tollitur per abolitionem legalem.*
2 *Mortuo accuſato, ad heredes accuſationem neutiquam tranſire.*
3 *Per generalem principis abolitionem criminis reos immunes fore. itidem nu.4.*
5 *Pater filium homicidam iudici deferens, ab homicidij pœna immunis eſt.*
6 *Criminis author reſiſtens familia iudicis, ſi & aliter capi non poteſt,impunè occiditur.*
7 *Eximens criminis reum à poteſtate iudicis, à carceribusve, pœna capitis afficitur.*
8 *Mulier grauida tametſi homicidij criminis rea, donec pepererit, interimi non poteſt.*
9 *Centum congeruntur caſus,in quibus & homicida à mortis pœna immunis eſt.*

De abolitionibus. Cap. XXXVIII.

ILlud verò prætermittendum non eſt, in hoc duntaxat tractatu, & de abolitione aliquot prænotare, potiſſimùm † cùm per legalem abolitionem, tam principalis, quàm priuata actio contra criminis authorem tollatur, & inſtantia iudicij pereat, ex l. prima C. ſi reus vel accuſa. mortuus fuer. l. libellum §. final. l. diui fratres ff. de accuſat. l. prima. & per totum C. de abolit. l. aut priuatim §. triginta ff. ad Turpil. ſignanter Bartol. in dicta l. diui. & in præcitato §. fina. Specul. titul. de abolit. §. primo. Angel. in l. prima C. de generali abolit. Cinus, & plerique alij in l. qui de crimine C. qui accuſa. non poſſ. Bartol. Alexand. Iaſon. & neoterici in l. de pupil. §. ſi plures ff. de oper. noui nuntiat. ſignanter Bartol. & Angel. in l. penulti. §. cui crimen ff. de public. iudic. Salicet. in rubric. de abolition. quibus & plerique alij acceſſere, inter quos & Gand. in titul. de pœn. columna ſexta verſicul. pone quod Titius Angel. nec admodum grauatus his accedit in maleficiorum tractatu, in glo. necnon ad querelam. Bonifac. in titul. quid ſit accuſatio. & de tribus abolitionum ſpeciebus ſcribit Accurſ. in rubrica C. de abolitio. & quod ad eas attinet, breuitati ſtudens aliquot proponam, quæ huius rei partem definiant, partem verò aperiant.

Tres abolitionis ſpecies.

Et primò principaliter diſputari poterit de abolione legali, ſi accuſator à vita diſcedat, qui quidem de morte ſuorum accuſatus fuerat, an eo mortuo procedi poſſit vlterius? 2 & illa † eſt omnium receptiſſima ſententia, mortuo accuſato ad hęredes accuſationem neutiquam tranſire, ex l. 1. & per totum C. ſi reus vel accuſator mortuus fuerit l. prima C. ne de ſtatu defunctorum l. libellorum §. fina. de accuſatio. niſi in priuatis delictis, ſicuti definitur, ex dicta l. 1. l. iniuriarum actio. ff. de iniurijs §. ſed hæredi. Inſtitut. de perpetuis & tempor. action.

Secundò, ab eadem radice procedit, quòd ſi accuſator mortuus fuerit iudicio pendente, ac vltrò citroque probationibus factis, inſtantiam cœptam proſequi non poſſe, ſicuti definierunt Bartolus & plerique alij, ſumentes rationem ex textu inibi, in l. diui fratres ff. de accuſat. illud tamen ſilentio præterire non libet, tametſi vt hęredes accu-

ſare

ſare non poſſunt: nihiloſecius & propriam proſequentes iniuriam, intra triginta dies accuſatio competit, ex l. libellorum §. fina. ff. de accuſat. Gandin. in titu. de pœnis. verſic. pone. col. 7. Deci. in cap. quia xj. col. 5. de iudic. & omnium diligentiſſimè Campeg. in deciſ. ſacri concilij 76. explicat, quando mortuo accuſatore inſtantia tranſeat ad fiſcum, & quando ad hęredes.

Supereſt & tertiò ad principalem quęſtionem de ſecunda abolitionis ſpecie verba agere de ea, inquam, quæ per principem fit: & ea quidem quandoq; particulariter fit, ſicuti definitur ex l. abolitio. cũ ſequenti ff. ad Turpil. l. 2. C. de gñali abolitione. ex quibus definitum extat, principem abolitione generali criminis reos immunes facere: Ang. ſatis diligenter in tracta. malefic. verbo, nec non ad querelam. & iſthęc principis generalis abolitio, ni † & ſpeciatim à principe dicatur, ad grauiora crimina læſę maieſtatis, nec vtique extendi, 3 conſtat ex Barto. in l. de pupillo §. in prouinciali ff. de oper. noui nuntia. & inibi Alex. & Iaſ. ad ambas (vt aiunt) aures id explicant, Barto. in l. Lucius ff. ad Turpil. Hippol. in practica crimi. §. diligenter. itidem in l. 1. C. de raptu virg. & in l. vnius §. cogniturum ff. de quæſt. & in l. 1. §. ſi ſeruus. eod. titu. Campeg. nec admodum grauatus his accedit in deciſione ſacri cõcilij 130. ad finem.

Secundò intelligendum fore opinor, hanc principis generalem abolitionẽ ad delicta liquida, & probationibus notoria nequaquam extendi, conſtat ex l. fi. C de abolit. nec itidem ad accuſationes nõdum inſtitutas, iſthęc generalis abolitio non extẽditur l. 1. & 2. C. de generali abolit. l. Domitianus ff. ad Turpil. Et ne in hoc dubio quiſquam erret, iudices admonitos eſſe velim, aliam eſſe abolitionem, aliam quidem indulgentiam: quarum prima minimè crimen extinguit, ſed vtique inſtantiam ipſius iudicij: atque ideò lætitia principis pręterita, infra triginta dies poſſet accuſator iterum accuſare, ex l. ſi interueniente ff. ad Turpil.

Secundò, pro huius capitis expeditione, ſi indulgẽtia principis ſit, quam quidem ex cauſa quandoque facit crimen extinguit, ex gl. in l. ſi docuerit C. de falſis. & ad crimen falſi & lęſę maieſtatis extenditur, ex Auguſtino Ariminenſi ad Angelum, in glo. nec non ad querelam. Alex. in l. Lucius §. ſi pluribus ff. de oper. no. nuntiat.

Et vt obiter adnotem, particulariter fit, vt rem exemplo
4 ſubiiciam, quando † princeps ob meritum aliquod homicidę criminis reo indulget, ex §. quod principi. verſic. planè. Inſtitut. de iure naturali gent. & ciuili. & tunc vires obtinet principis indulgentia, ſi criminis author non conſueuit ſimilia committere ſcelera, ex l. tertia C. de epiſcop. aud. Spec. tit. de contumacia §. quarto. ver. ſed pone. Paris à Puteo in tract. ſyndicatus, in verbo, latro. Thom. Gram. nec admodum inuitus his accedit conſilio 34. quo fit, ſi princeps alicui homicidæ indulgentiam concedat, minimè facta mentione de alio homicidio per eum commiſſo, iſthæc gratia nullius momenti eſt, & homicidij reus puniri poſſet, Io. Anan. in capitulo primo. de clerico percuſſore. & inibi Abb. Bald. & Paul. poſt Gulielm. à Cun. in l. 3. C. de epiſc. audien. Thom. Gram. in voto 19. & conſilio 34. Matthæ. Afflict. in conſtitut. inconſutilem. penult. col. Ioan. de Arno. in ſing. xj. incipienti, ſæpe occurret. Iaſ. 3. colum. in præcitato §. ſi pluribus. Barba. in ca. ſuper literis. colum. 33. de reſcript. Bald. & Iaſ. in l. præſcriptione. ad fin. C. ſi contra ius vel vtilitatem publicam. Rochus Curtius nec admodum grauatus his accedit in ca. fin. de conſuetud. 1. notab.

Hinc & illud ex eodem ſtipite ſeu fonte emanare videtur, hanc principis indulgentiam minimè extendi ad crimina, quæ à iudice in officio ſibi commiſſo fiunt, ex Par. de Puteo in tract. ſyndic. verbo, an ſi poteſtas condemnauit.

Illud etiam hinc deducitur, hanc indulgentiam ad pœnam remittendam, extendi non tamē ad intereſſe partis, Bal. in l. venia C. de in ius vocando. Thom. Gram. conſ. 34. Chaſſæneus conſi. 27. itidem Grammat. in voto 25. apud quos ſatis id definitum extat.

Frequenter contingit controuerſia circa priuatam abolitionem, quam definit Bartol. in d. l. aut priuatim §. triginta ff. ad Turpil. & nihil aliud eſſe aſſeuerat, quàm nomen rei abolere inter reos, & ab inſtantia præiudicij abſoluere petente accuſa. l. 1. C. de abolit. l. interueniente. ad fin. ff. ad Turpil. & niſi reo volente abolitio concedenda non eſt, niſi in his caſibus, in quibus ſpeciatim l. fallaciter C. de abolit. declarat l. vbi C. de falſis. Paris à Put. in tract. ſyndic. verbo, accuſatio. Io. de Arno. in ſingu. 17. Ange. in gloſ. nec non ad querelam verſ. quæro, an & quando vetat deſiſtere.

Ad aper-

Ad apertiorem † huius capitis reſolutionem ſunt etiam
caſus, in quibus & homicida à mortis pœna liberatur, ſi & 5
pater filium homicidam iudici deferat: in ea ſpecie iudex
non poſſet filium ad mortẽ cõdemnare, ex l. milites agrum.
§.deſertorem.ff.de re milit.Cępola conſil.55.vnus filiorum.
colu.2.& conſil.46.abhorret ſiquidem lex, quòd pater videa-
tur filium ad ſupplicium deduxiſſe.Iaſ.in l.1.colu.2.ff.de his
quibus vt indign.Felin.in cap.quærenti.colu.2.de offi.deleg.
verſic.tertius caſus.& in cap.1.colu.2.eod.tit.Hip. in l.1.§.1.
col.6.iterum in l.vnius.§.ſeruus.colu.2.ff.de quæſt. Io. Lop.
in capi.per veſtras.de donat.inter virum & vxor.char.55. Ia.
Baulem in rep.l.capitalium.§.famoſos.ff.de pœnis.folio.27.
limitat.22.Ioan.à Neuiz.in ſylua nuptiali, fol.11.in magnis.
Ioan.Anan.in capitu.fin.de patrib. qui filios occid.ad finem.
definiens patri parcendum eſſe non reuelanti tractatum,
quem filius faciebat contra principem.l.diuus.ad fin.de par-
ricid.Salic.& Caſtrenſ.in l.propter inſidias.C.qui accuſ. non
poſſ.Iac.à Bellouiſo in prac.iudiciaria.tit.de citation.Ioann.
Montal.in promptuario iuris, verſic.mors.Iaſon.in l.debito-
ribus.columna.finali.ff.de re iudic.Cæpola cautela 2. Corſe
tus in ſing.ſuis, litera c.& rurſus in verbo, Cardinalis.

Alius ſubijcitur caſus, ſi & † familia iudicis ex mandato 6
eiuſdem vellet criminis reum capere: ſi is quidem reſiſtat,
poſſunt impunè eum occidere, ſi & aliter capi non poſſet.l.
ſi ſeruus.C qui bd ecleſi.confug.l. quemadmodum.§.magi-
ſtratus.ff. ad lega. Aquil.l. fin.C. quando liceat ſine iudice ſe
vindic.Bal.in l.fin.C.de exhibendis reis, & in l.1.C. vnde vi.
Ange.in tract.malefic.in verbo, fama publica. Quod ipſe ve-
riſſimũ eſſe intelligo, niſi & iniuſtè vellẽt capere: ſiquidem in
ea ſpecie ſatellites non eſſent impunes à criminis pœna, ex
Bar.in l.prohibitum.C.de iure fiſci.lib.10.;Bald.in l. aditos.
de epiſcop.audient. Illud † tamen vt obiter agam, ſi aliquis
eximat criminis reum à familia poteſtatis, vel incarcera- 7
tum, pœna capitis afficiendus eſt, & in crimen læſæ maieſta-
tis incidere conſtat, ex l.cuiuſque.& inibi Bart.ff.ad legà.Iul.
maieſt.nume.3.& in l.aditos.C.de epiſc.aud.Ang.Aret.in lo-
co præcitato, num.55.Cæpola cautela 1.Iaſ.in §. pœnalis.n.
102.& Gomez.Hiſpanus inibi, num.48.Inſti. de act. Guliel.
Bened.in capi.Raynutius.in verbo, mortuo itaque teſtatore.
in 1.num.180.extrà de teſtam.Chaſſæ.in conſuet. Burgund.

in titu *des iuſtices*.rubr. 1.in princ.fol.19.col.1.num.68.& ite rum in d.titu.§.7.fol.77.col.3.num.34.Hipp.in l.1.in princ. ff.de quæſt.& in rubr.de fideiuſſore.nume.16. itidem in ſing. 273.colum.3.verſicul.quibus etiam. & in l.1.in princip.ff.de ſicar.Iaſon & Alexand.in l.1.§.prętor.ff.ne quis eum, qui in ius voc. eſt vi eximat, ex nonioribus Nicolaus Boerius deciſi.170.Bernar.Diaz in regul.quibus admodum cõuenit regia l.5.titu.12.libr.8.ordin.& l.14.titu.29.parte 7.& l.11.tit. 13.libro.4.fori. 97.& hanc eſſe frequentiori doctorum calculo receptam ſententiam opinor.quam & intelligendam fore reor, niſi & his, qui eximitur, clericali ordine fuerit inſignitus: in qua ſpecie, & à manibus familiæ iudicis ſecularis poſſet eximi, Bald.& Felin in cap.1.n.6.de offic.deleg. Guido Papa.q.73.ad fin.Chaſſęn.in conſuetur.Burgund.titulo.*Des iuſtices*.rubr.1.§.7.num.34.2.communem intelligendam fore reor, ni & is qui eximitur, à familia iudicis iniquè ad mortis pœnam eſſet condemnatus, ex l.omnes.C.de decur.li.10. ſiquidem iudici iniuſtè exequenti reſiſti poteſt.§.fi.in authét. quomodo oporteat epiſcopos.coll.2.glo.quæ miris laudibus à doctoribus extollatur, in verb.denũcietis.in ca.ex literis de offic.deleg.cui ſimilis eſt in c.non inferenda.in glo.fina. 23.q. 3.l.contra præcepta noſtra.C.de execut.& exact.lib.12. Bal. in l.aditos.C.de epiſc.audien.Thoma.Gram.in conſi.56. nu. 16.Decius conſi.469.nu.3.Felin.in c.ex literis præcita.Matthæus Afflict.in conſti.Neap.lib.1.rubr.8.numer.78.& ante hos Specul.in tit. de citat.§.ſed nunquid.Thom.Gram.voto 1.nu.15.& rurſus in voto 32.nu.24.

Cęterùm & alius ſubiicitur caſus, in quo & criminis reus
8 ab † homicidij pœna immunis eſt: ſi & mulier grauida eſſet, quæ puniẽda non eſt, donec pariat.l. pręgnantis.ff. de pœnis. gl.in l.negat.lex.ff.de mortuo inferẽdo.Iaſ. in l. debitoribus ff.de re iud.Baulen.in d.§. famoſos.l.capitalium.ff.de pœn. 44.limitatione.

His tamen aſſertionibus, quas & nos breuitati ſtudendo congeſſimus, plerique alij caſus cogerendi ſunt, in quibus
9 † quidem homicida criminis author immunis ſit à criminis pœna: quibus quadraginta & quinq; caſus congerit Iac.Baulem Ebroienſis in repet.l.capitalium.§.famoſus.ff. de pœn. à folio 17.ad fi.vſque.& viginti alios addit Io.à Neuiz.in Sylua nuptiali, libr.1.à folio 18.vſque ad vigeſimum.& Ioannes Montol.

Montol.in promptuario iuris in verbo, mors. quo in loco ſeptem alios caſus congerit Cępola li.cautelarum,charta.1. & 2.Felin.in c.quærenti.2.colu.de offic.deleg.Iaſ.in l.debitoribus.nu.15.de re iudic.ff.Lucas à Penna,ante hos pleroſque alios caſus cōgerit in l.ſi apparitor.de cohortalibus.libro.12. Ioannes Villemati.nu.104.in l.diuus.ff.de ſicar.Chaſſæneus in conſuetudinibus Burgundiæ,titul.*Des los homicidas*.foli.50. Cardinal.in clem.1.in §.inſtit.ad fin.de reliquijs, & veneratione ſanctorum.alium addit caſum Coſme. Gunier in pragma ſanctione Gallicana in titulo, quomodo officium diuinum ſit celebrandum §.ſtatuti.gl.in verbo,inclinet.fol. 206. Oldr.conſi.54.ad fi.Rom.in ſing.verbo,eccleſia.verſi.confugiens Gencelinus ad Abb.in capit.ſanè.de celebr.miſſ. & aliquot his ſimilibus congerit Bernard.Diaz.in practica criminali verbo,homicidę.c.88.Et pleroſque alios caſus congerit Ludouicus Car.in pract.crimin.§.homicidium.6.nu.71.pag. 549.& ex noſtris Aut.Gomez·c.13.nu.37.cum ſeq.

Quibus in locis diligenter maximoque conatu dilatando chartas quamplurimis remiſſionibus, homicida criminis author ab homicidij pœna immunis ſit, hoc in loco alia denique multa recēſere poſſem,quę nos ab inſtituto plus æquo reuocarent:& plura ſcribi poſſemus hic,quæ conſultò omittimus,& colophonem addimus, vt ad reliqua perueniamus. Hæc ſunt,quę in expoſitione illius quæſtionis ſatis controuerſæ, an homicida à pœna criminis ordinaria liberari poſſet tanquam neceſſaria, ad intelligendum ſcribenda cenſui ſuperioribus capitibus.Cętera omiſi, doct.recitatione contentus,vt inde lector petere poſſit:& alij alia adiecerūt, quæ nobis proſequi non lubet,cùm ab ſingulis propè ſcriptioribus fusè explicentur,nec citra tædium ſæpius repeti poſſint: & nos non eo conſilio ita ſcribimus, tanquam ſola legi velimus:pleraque enim bene & ab alijs dicta ſunt, quæ inde petere ſtudioſi debent.

SVMMARIVM.

1 *Perpenditur regia lex 22.tit.1.par.7.itidem nu.14.*

2 *Praclare ſententiæ philoſophorum,quibus conſtat mortuos honorandos eſſe.*

3 *Pretio,prece,gratis ve partes tranſactionem fieri poſſe in criminalibus dubio procul conſtat.*

4 *Proximioribus munus accuſandi competere necem defuncti, & aliis*

alijs proferendos eſſe.

5 *Si plures perſonæ ſub termino generali indefinitiove vocentur ordine quidem ſucceſſiuo, intelligitur proximior primo loco, ac deinde alij.*

6 *Proximus is eſt, quem nemo antecedit, in vindicanda morte defuncti, ex lingua Latinæ limatis authoribus, & Iuriſconſultorum deciſionibus conſtat. itidem nu. 7.*

8 *Nomen propinquitatis pro ſanguinis coniunctione deriuatum eſſe, ex Cicerone, Lucano, Vergilio, & pleriſque alijs elucidatur.*

9 *Apud Romanos, olim vſu receptum erat, vt mulieres, & hi, qui aliquo vinculo ſanguinis ſe attingebant, ſalutando ſeſe oſculo exciperent, ex Plutarcho, Plinio, Aulo Gelio, definitum eſt.*

10 *Conſanguineos pro omni illa coniunctione ſanguinis paterni, & materni venire, ex Virgilio, Tito Liuio, Claudio, alijſque Iuriſconſultorum teſtimoniis conſtat. itidem nu. 12.*

11 *Quis gradus ſeruandus eſt, an iure pontificio, an ciuili, regiove, in tranſactione delictorum, & ad quem vſque gradum, hoc munus accuſandi competat. itidem nu. 13.*

15 *Ex pluribus conſanguineis in eodem gradu exiſtentibus, in nec defuncti, qui conſentire teneantur.*

16 *Si ſtatuto ſancitum fuerit, vt rei vendita vicinus in venditione præferatur, ſi ex duobus vicinis, vnus altero propinquior eſt, is præferendus eſt.*

17 *His, qui in gradu proximiores ſunt, ius accuſandi competit, aliis in remotiori gradu excluſis.*

18 *In accuſatione præueniendo, qui in remotiori gradu ſunt, admittendos non eſſe, ni & alij nolint accuſare.*

19 *Expẽſas factas in lite ſuper nece defuncti vindicanda à remotioribus in gradu, ſi & propinquior accuſet, reſarciẽdas nõ eſſe illis.*

20 *Si conſtaret proximiorem natum fuiſſe, qui apud Indos eſt, qui non excederet centum annos, ſi vitã ageret, an is, qui tanquã proximior accuſare velit mortem defuncti, teneatur probare à vita deceſſiſſe abſentem proximiorem conſanguineum diſputatur.*

21 *Controuerſia inter duos conſanguineos mota, is qui agit aduerſus alterum, aſtrictus eſt probare ſe eſſe proximiorem.*

22 *Qui probat ſe conſanguineum eſſe certo conſanguinitatis gradu, præferendus eſt illi, qui ſimpliciter ſe conſanguineum eſſe probat.*

23 *Heredi necem defuncti vindicandi munus competere, aliàs ni accuſauerit, hæreditas fiſco applicatur.*

24 *Contra criminis authorem ex regia lege decimatertia, titulo ſeptimo, parti-*

mo,par.6,infra quinquennium à morte defuncti computandum accuſatio proponi debet.

25 *An & hæredes occiſi poſſunt ab accuſatione deſiſtere,diſcutitur.*

26 *Ante ſententiæ definitiuæ probationem, pacem, ac concordiam debere fieri,manifeſtiſſimum eſt.*

27 *Quid etiam ſi pendente appellatione.*

C.de homicidiorum tranſactione circa intellectum l.22.titul.1.part.7. Cap. XXXIX.

APVD literatos in prouerbium non illepidum abijt, Cramben recoctam faſtidire: & ſanè vltrò laborioſum eſſe ſemper tractare ſimilia,quòd eadem res iterum & iterũ repetita nauſeam faciat. Cũ ex noſtræ Hiſpaniç hominibus† ſtrenuo conatu regię legis mentem in 22.tit.1.par.7.interpretati fuerint Ant.Gome.c.3.delictorũ. nu.60.cum alijs.& Gregor.Lup.magni mehercule nominis. & Iac.Vilalpan.in illius l.interpretatione, & ,poſt hos doct. 1
videamur rem iam actam agere, tametſi variato verborum tectorio,alia & alia inuentione ſubmoueatur:rem iſtam maturius cogitanti mihi in mentem ſubierunt, quæ in ſuperioribus capitibus tractaueramus,de homic. pœn. deq; illorum immunitate, & quibus in caſibus homicida à criminis pœna immunis ſit: ordo rei poſſit de illorum tranſactione aliquot proponerè,eò maximè quoad intellectũ perſpicuumq; examen regiæ conſtitutionis 22.titu.1.par.7. ad vtilitatemq; illorum,qui forenſia,praximve iudicialem quotidie tractant, & quàm vtilis ſit regiæ legis materia, dubió procul oſtẽdam aliquot capitibus, neglecta ſuperficie & omiſſa cute, carnem & ſuccum ipſum interius extricando: ſiquidem ipſius ratio imprudentius multorũ nebulis oppreſſa, adulterinis interpretibus proſtituta,bonis habitis orbata, lacera, mutila,circuncisa ſit, in cuius legis regiæ interpretatione à nouioribus tam inepta, tanque inſipida, tanque à ratione deuia, in eius interpretatione commiſcuere, vt nugas paſſim ſpargãt, ſibique non ſatisfaciant,nec quid velint ipſi aliquando intelligant, tot ſcrupuli, tot ſine lege rationes, theoricique anteà cõueniebant, vt non immerito primas in iure difficultates, diſceptatio hęc de homicidiorum tranſactione obtinet: qua de re coacti ſumus in huius legis interpretatione aliquas quæſtiones proponere iudicialem praxim tractantibus maximè

ximè neceſſarias,& aliorũ,qui ante nos de eadem reſcripſere,expreſſim mentionem agere,vt lector inde percipiat,quæ ſit,magis recepta opinio,petatque ab his multa, quæ vt nos conſultò,ne perplexo doctorum catalogo vteremur, omiſimus:eam tñ operam nos huic negotio pręſtitiſſe certo ſcio, quam alioquin multis negotijs bina quotidiana lectione impediti præſtare abſque vlla deſidia potuimus circa legis regiæ intellectum, quę de delictorum tranſactione agit, circa cuius ſanctionem multa poſſent deduci,& diſputari,quæ iuſtum profectò volumen exigerent,& poſtularent. Potiſſimũ tamen aliquot his capitibus tractare conabimur,quæ ſint huius tractatus reſolutioni conducibilia:& anteà quàm in diſputationis campum cõdeſcendam,memoria repetere libet illud Sophonis apud Stobæum ſerm. 122.

2 † *Oportet autem mortuo viuentem ſeruire, & auxiliari, vt potè moriturum & ipſum.*

Et Diodorus,& Euripides in Phęnicis aiunt,

Et ipſa iuſtitia mortuum vindicat.
Homini mortuo vnuſquiſque,licet admodùm
Inimicus anteà fuerit,conciliatur:
Decet,vt qui viuunt mortuis
Honores tribuendo infernale lumen colant.
Mortuos miſericordia benignum numen ſequitur.

3 ☞ Quibus ſanè † conſtat mortuos honorandos eſſe. Inſignis eſt admodũ & perplexa quæſtio, quæ à iuris vtriuſq; profeſſoribus nõ infrequenter diſcutitur, an hæredes cõſanguinei ve defuncti interẽpti poſſint tranſactionẽ pacem, & cõcordiam criminis reo facere,vel in quolibet alio delicto, in quo mortis pœna imponenda eſt,vel corporis afflictiua?& ea eſt conſtitutiſſima cõcluſio,& frequentiori doctorũ calculo recepta ſentẽtia,inter partes gratis,prece,vel pretio ante accuſationẽ propoſitã,vel ea pendẽte trãſactionẽ fieri poſſe,ex l. trãſigere, C. de trãſac. vbi Imperator ita ſcriptũ reliquit:Trãſigere, vel paciſci de crimine capitali,excepto adulterio,prohibitum nõ eſt:in alijs aũt publicis criminibus quæ ſanguinis pęnam nõ ingerunt,tranſigere non licet circa falſi accuſationẽ, & inibi gl.& interpretũ maior pars,idẽ definiere: quorũ ratio ea potiſſimũ eſt,cuilibet licitũ eſt ſanguinẽ ſuum redimere. l. 1. ff. de bon. eorũ, qui ante ſententia mortem ſibi conſciue. inibi, nam ignoſcendũ cenſuerũt ei,qui ſanguineum qualitercũque

redemptum voluerit. Primò diſcutiendũ erit, in hoc eodem trac. quibus † perſonis ius accuſandi cõpetat defuncti mortẽ, 4 an hæredibus, an verò cõſanguineis, propinquis, proximioribuſve, quibus etiã cõperit iniri pacem concordiam ob defuncti mortem? & illa eſt frequẽtior doct. ſentẽtia proximioribus primo loco cõpetere, & alijs præferendos eſſe cõſtat in accuſatione, ſiquidem & hi maiori mœrore affliguntur, cùm & eis iniuria potiſſimũ illata ſit. l. 2. §. fin. ff. ad legem Iul. de adult. l. quamuis indubitati. C. eod. titu. & inibi Bar. & Bal. regia l. fin. titu. *de las accuſationes*. libr. 4. fori. Et iſthæc ſententia conueſtiri poſſet, cùm † à lege, ſtatu ove defertur pluribus, vel 5 quãdo plures perſonæ ſunt vocatæ ſub termino generali indefinitove, vtpote nomine familiæ, conſanguineorũ, cognatorum, liberorum, & id genus ſimilium, ordine quidem ſucceſſiuo intelligitur, vtpotè proximior primo loco, ac deinde is, qui eum proximè ſequitur, ac cęteri deinceps, ex l. peto. §. fratre. & in l. cùm ita. §. id fideicõmiſſum. & inibi expreſſim Bart. Bal. & Imol. ff. de leg. 2. & hi omnes in l. hæredes mei. §. vlt. ff. ad Trebel. & huius ſententiæ authores habeo Bar. in l. ſi cogna. col. vlt. ff. de rebus dub. Bald. in l. 1. poſt & gloſſ. inibi. C. de ſecun. nupt. lectura 2. itidem in l. quoties ab omnibus. colum. 2. C. de fideicom. Corn. conſi. 37. in hac conſultatione colu. 2. & conſi. 52. pro deciſione. col. vlt. & conſi. 74. de duobus. colu. 1. & conſilio 263. primo aſpectu. libro conſil. 1. itidẽ conſi. 22. lib. 2. colum. 5. & conſi. 146. col. 6. lib. 2. Soci. conſil. 44. capio primam. colum. 1. libr. 1. is idem conſil. 90. abundè & ſubtiliter. lib. 1. colu. vlt. & conſi. 96. colu. 4. volu. 1. & conſ. 113. colu. 1. volum. 1. & conſi. 37. viſo teſtamento. lib. 3. conſi. Ange. conſi. 38. quidam Ioannes deceſſit. Raph. Cuma. conſi. 106. mulier. colu 2. Paul. Caſtrenſi. conſi. 383. notandum eſt in prin. vol. 1. Bar. & Bal. Ang. Fulg. Caſt. & alij in l. vlt. C. de verborum ſignifi. Quibus & pleriq; alij acceſſere, inter quos Alex. Socin. & Iaſ. in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de liberis & poſth. Ioan. Raynerius inter conſilia Angel. conſilio 38. Bar. in l. ſi cognatis. col. vlt. ff. de rebus dubijs. Franciſ. Curtius Senior conſi. 74. Decius conſi. 201. in cauſa iſtorum. columna. 1. & iterum conſi. 205. colum. 2. & conſilio 513. in ciuitate. colum. 3. numer. 9. itidem conſilio 578. columna vltima. & conſilio 662. accuratè Stephanus Bertr. conſilio 30. punitus. in fin. libr. 4. Nec deſunt Canonicę Philoſophiæ authores, qui

Plures perſonæ vocatæ ſub termino generali.

eandem

eandem adſtipulentur ſententiam, Petrus Anchar. in repet. cap. 1. quæſt. decimaquarta principali, verſic. & videtur. de cõ ſtitut. itidem & Imola in cap. iudicante. de teſtamen. Barbat. conſilio 27. ſcripſit doctiſſimus. colum. 10. volum. 1. Quo fit in ea ſpecie, qua agimus, proximioribus hoc munus accuſandi competere. Et vt obiter agam, quis † proximus ipſi occiſo
6 dicatur: in ea ſpecie, qua agimus, proximus is eſt, quem nemo anteit. l. 2. §. hæreditas. & in §. legitima. ff. de ſuis & legit. hæred. l. proximi. ff. de verb. ſignific. l. 1. §. proximus. ff. vnde cognati, etiam ſi ſolus ſit in gradu, ſicuti definitum extat ex dicto. §. legitimi. & in prędicato §. proximus. l. in vulgari. in princip. & in l. proximi. ff. de verb. ſignific. l. qui duos in princ. ff. de rebus dub. Card. Flor. conſilio 80. colu. 3. verſi. item nulla. & idque definitur ex d. §. proximus. vbi Conſultus ita ſcribit, Proximus etiam accipere qui ſolus eſt, quamuis propriè proximus ex pluribus dicatur: & proximus, tãetſi longo interuallo ſit remotus, dicitur, vti ex Virg. lib. 5. Aeneid. cõſtat,

Proximus huic, longo ſed proximus interuallo.

Inſequitur Salius,

Quo in loco Seruius idem adnotat, & Tullius lib. de claris Oratoribus ad Brutũ, ait Craſſo & Ant. L. Philip. proximus accedebat, ſed longo interuallo tamen proximus. & Nonius Marcel. in eo lib. quẽ publicũ fecit de proprietale ſerm. idem exiſtimat: & qui iſtis noſtris nõ eſt ſatiatus, qui proximi ſint vel proximiores. Cæſarũ iure, explicat Old. conſi. 153. Bal. in l. dudũ. C. de contrah. emp. itidem conſil. 469. lib. Bar. cõſi. 10. viſo ſtatuto. Luc. à Pen. in l. pro locis. C. de anno. & trib. li. x. is idem ſiguanter in rubri. C. de proxi. ſacrorum ſcriniorum. lib. 12. Corn. conſilio 154. colu. 2. lib. 3. Ioan. Andr. in ca. 2. in verbo, proximi. de conceſſ. præben. Anch. conſilio 93. Deci. in
7 l. ſi bonorum. in princ. C. qui admit. tametſi † frequentiori recepta ſentẽtia ſit, proximũ eſſe propriè, quẽ nemo antecedat. & tamen vẽtũ eſt, vt eos vocemus proximos, qui ſanguinitatis iure aliquẽ attingũt, etiã ſi ante ſe pleroſq; alios habeat. l. quãuis adulteri. C. de adult. vbi Imperator ſcriptum reliquit Proximis neceſſarijsq; perſonis ſolummodò defertur copia accuſandi, de adul. l. cùm rem alienã. C. de legat. & inibi Bart. Petr. Sal. Fulg. Ang. Frãc. Tyg. idẽ definiere. Alc. in d. l. proximi. Cor. conſi. 32. col. 2. volu. 1. & quandoq; proximitas pro cõſanguinitate Cęſarũ iure ſumitur. l. capitis. l. ſi ſpurius. ff. vnde

vnde cognati l. Seius ff. ad Senatuſconſultum Trebel. l. ſi bonorum C. qui admit. & inibi Iaſ. not. 1. & in l. 1. C. de bo. poſſ. ſecundum tab. l. 1. ff. de iuris & facti igno. l. 1. & l. item prętor ff. de ſuis & legit. hered. §. vltim. Inſtit. de ſucceſſ. cogn. glo. in verbo, proximitas. in §. 1. Inſtit. de ſeruit. cognat. Oldr. conſi. 153. videtur, ꝙ filius. & id definitum extat apud Quintilianum lib. 3. c. 8.

Cæterùm & illud obuium eſt, proximos eos dici, qui ſunt, quouis ſanguine nobis coniuncti, vt tradit Priſcianus libr. 3. c. 2. proximum ſignificare, qui mihi qualibet ratione coniunctus fuerit, ſiue cognationis, ſiue amicitiæ. Apud noſtros ſanguine coniunctos, proximos vocamus, ex l. dudum. de cõtrahen. empt. C. & inibi glo. Accur. exponit, proximis, ideſt conſanguineis l. diuus ff. de offic. præſid. l. 1. C. de mulier. quæ ſe proprijs ſeruis con unxerunt l. quicunque C. qui admit. l. quamuis adulterij. p. ęcitatæ. Philip. Franc. in c. ſi pater. de teſtam. lib. 6. verſ. 27. Baıba. in l. cùm acutiſſimi C. de fideicom. char. 15. Steph. Bertr. conſi. 30. nu. 3. vol. 4.

Hinc etiam Gentiles & agnati vocantur, quos etiam proximos appellant Commodus & Marcus Imperatores in d. l diuus. dum ſcribunt, mente captos & furioſos ad ſecuritatem. proximorum pertinere, & Gentiles pro cõſanguinitate apud Plinium iuniorem accipi, & Tullius de Oratore libro 1. in ea cauſa fuit oratoribus de tota ſtirpe ac gentilitatis iure dicendum. & Tullius lib. 1. Tuſculan. quæſt.

Rurſus & illud conuenit adnotare † nomen propinquitatis pro eadem coniunctione ſanguinis deriuatum, vt apud Tull. libr. 5. de Finib. & rurſus lib. de Amic. adſciſcantque ſibi, quaſi propinquitate coniunctus, atque natura. & Cęſar lib. 2. belli Gallici. & Quintil. lib. 4. c. 1. perſonis applicantur, non pignora modò, ſed propinquitas amicitiæ. & Valer. Maxim. lib. 2. c. 2. & apud Virg. lib. 2. Aeneidos. 8

Illi me comitem, & conſanguinitate propinquum.

Ex quo conſtat, propinqui appellationem eodem pertinere, & ex Tul. lib. Offic. 1. quo loco de humanæ ſocietatis gradibus differens, eos generali nomine propinquos vocat, qui ſangnine iuncti ſunt. & libr. de Amicitia, ita ciues potiores ſunt, quàm peregrini, & propinqui quàm alieni, Salluſtius in bello Iugurth. fratre meo atque eodẽ propinquo ſuo interfecto. & Valer. Maxi. lib. 4 capit. 4. conſilioque vxoris ac propin-

pinguorum Scipionis conſtituta dote. & ad id adſtipulari videtur Lucanus lib. 2.

Pignora nulla domus, nulli coiere propinqui.

Et Propertius lib. 2.

Quinetiam falſos fingis tibi ſæpe propinquos,
Oſcula nec deſunt, qui tibi iure ferant

Quę quidem carmina pręter propinquitatis ſignificationē ad id alluſiſſe vidētur apud Romanos; & vſu receptū fuit, vt mulieres, & hi, qui eas aliquo ſanguinis vinculo attingebant, ſalutando ſeſe oſculo exciperēt. Idemq; ſcribit Plutar. in vita Romuli, in eo lib. quē ſcribit de cla. mulier. Itidem in Proble. Romanorum c. 6. Aulus Gel. lib. 10. c. 23. Plin. lib. 14. c. 13.

10 Cæterùm † hoc accuſandi munus teſtatoris mortem, & ineundi pacem cum offenſis, ad omnes conſanguineos pertinet. & in ea ſignificatione pro omni illa cōiunctione ſiue neceſſitudine ſanguinis, & paterni, ac materni venit, vt in l. 1. & l. conſanguinitatis C. de legitimis hęredibus l. 1. poſt principium C. de imponenda lucratiua deſcrip. libr. 10. & huc alluſiſſe videtur Virg. lib. 2. Aeneid.

Illi me comitem, & conſanguinitate propinquum.

Et lib. 5.

Et conſanguineo lacrymans commendat Aceſtæ.

Liuius lib. 7. ab Vrbe condita, & conſanguinei hi ſunt, qui ſeſe ſanguine contingunt, ac veluti eiuſdem ſunt ſanguinis. Et vt obiter agam, non intelligas, vt ius ciuile intelligit, ideſt, fratres tantùm, eodem patre genitos, ſicuti definitum eſt in l. 1. §. conſanguineos. & in §. 1. de ſuis & legit. hęred. & in auth. de conſanguin. & adulter. fratr. in rubro & in nigro §. 1. verſi. itaque. Inſtit. de agnat. ſucceſſ. & in ea ſignificatione accepiſſe videtur Claudius in Epigram. de pijs fratribus.

Nam conſanguineos eadem cum forma figuret,
Hic proprior matri, ſit tamen ille patri.

Et Virgil. cùm ſcribit lib. 6. Aeneidos,

Tunc conſanguineus leti ſopor.

Et Homerus lib. 14. Iliados, & in ea ſpecie aliàs negotium nobis fuit: ſed in eo caſu, quo agimus de delictorum tranſactione, omnibus † conſanguineis, hoc munus ineundi pa-
11 cem competit, computando ſecundum ius pontificum, ideſt, qui quouis modo ſunt ſanguine coniuncti, tam ex patre, quàm ex matre, & quocunque gradu, & ſexu ſe attingunt, vt

per

per totum de conſang.& affinit.potiſſimum ca.tua nos. & in c.non debet.illius tit.& in c.poſtremo.poſt glo.inibi, dę appellat.quo in loco Ioan.Andr.& Canoniſtarum maior pars hoc tenet,explicant doctores in capit.ad ſedem 35. quæſt.5. Ioan.Andr.in c.ſciant cuncti.de elect.lib.6.Archid. in capt.1. 3.quæſt.5. & Plautus in Penulo, cùm dicit, Meis conſanguineis nolo te iniuſtè loqui.Siquidem & inibi de omnibus conſanguineis,ex vtroque latere coniunctis, agit & Virgil.lib.7, Aeneidos,

Et conſanguineo toties data dextera Turno.

Atque ita ſe habet communis loquendi vſus ex Bart. in l. cùm quidam §.quod dicitur ff.de acquiren.hæred. Alber.in l. ſi is,qui.ad finem ff.de adopt.Bald.in l.vlti.circa medium C. de verb.oblig.Bart.in l.1.col.2.& Bald.inibi 1.oppoſit. Caſt. col.4.Franc.Aret.notab.2.Alexand.col.vlti.Imola,Raphael Cuma.& frequentior doctorum pars ff.de acquiren. hæredi. quibus & plerique alij acceſſere,inter quos & Alexan.conſil. 82.in cauſa vertente. colum.1. volum.1. itidem conſil.229. ponderatis his.colum.3.lib.6.& conſi.183.colum.1. volu.7. Paul.Caſtren.conſi.421.quod iſta mater.col.1.vol.1. Raph. Fulg.conſi.119.ad finem.Barbat.ſignanter in l. cùm accutiſſimi.col.52.verſi.ſi teſtator dicit ſine conſanguineis C. de fideicommiſſi. Philip.Francus in c.ſi pater.col.penul.de teſtamen.lib.6.& in præcitato ca.poſtremò. col.3. apud quos ſatis id definitum extat.

Et denique in ea ſpecie verbo non amplius addam,ſanguinis vocabulum & ad agnatos & cognatos pertinere,ſicuti definitum extat in l.hac parte. quæ eſt 2.ff. vnde cognati. & l. vel ſi ſanguine ff.de manu.vind.vbi ita ſcribit, vel ſi ſanguine eum contingit.habetur enim ratio cognationis.& in l.vacantia C.de bo.vacant. libr.10. quo in loco & Io.à Platea idem exiſtimat,& † Signorolus de conſanguinitate loquens,conſi. 12
191.cùm in terra.& ex Virg.lib.6.Aeneid.dum dicit,

Aeneam ſatum ſanguinis diuum,quòd filius Veneris eſſet.

Ouidius lib.Faſtorum 1.

Hin fuit Euander,qui quanquam clarus vtroque
Nobilior ſacro ſanguine matris erat.

Et Tullius huc alluſiſſe videtur in Orat.pro Sexto Roſcio Amerino:Sic ſe res habet(iudices)magnā vim,magnā neceſſitatem,magnā poſſidet religionē paternus maternusq; ſanguis.

guis. Nec me latet à Philoſophis & pleriſq; medicis ancipiti quæſtione controuerſum fuiſſe, conferatne aliquid ſanguis maternus ad conceptionem: definit Ariſt. lib. de generatione animal. 1. c. 19. Cælius Rhodig. Lect. antiq. lib. 3. c. 43. Plutar. de placitis Philoſ. lib. 5. c. 5. Alber. Mag. de animal. lib. 9. tract. 2. capit. 1. Nemeſ. lib. de natura hominis c. 24. Cenſorium de die natali, capi. 4. & apud medicos Galen. lib. 2. de ſemine. & rurſus de vtilitate partium libr. 14. Auic. lib. 3. Fen. 20. tract. 1. capit. 3. Petrus Aponenſis in Conciliatore, differentia 37. Auer. 2. Colliget, cap. de iuuament. teſticul. Iac. Forliuienſ. q. in libr. Sthemi. ca. 37. Nicol. Florent. lib. 6. ſermonũ, tract. 1. cap. 12. & ex noſtræ claſſis authoribus, Federic. Senenſ. conſi. 301. magiſter. ſatis diligenter Nico. Boer. in deciſ. 241. nu. 7. & 8. part. lib. 2. de generat. anim. ad generationem prolis ſemen vtriuſque cõcurri debet. Gabriel de Terreg. in ſuo opere Theorico, & practico medicinali, in litera S, q. 26. & in lib. teſtuali Auicennæ in litera Sperma. cap. 3. Paul. Caſtr. in l. 1. col. 1. de condit. inſert. C. Hoſt. Io. Andr. Inno. Petr. de Anch. in c. fraternitati tuæ. de eo, qui cognouit cõſang. vxoris ſuæ. Bal. in l. fi. C. de ſeru. fug. teſtes hominis ad generationẽ conferre. tradidimus ſuprà de Eunuchorum pœnis tractantes, ſuprà c. 24. nu. 5. ad fin.

Ad decimum vſq; gradũ conſanguineis cõpetit defuncti necem vindicare, & succedunt.

13 Adhuc oportet hic memoria repetere, ad quem † vſque gradum conſanguinei ad necem defuncti vindicandam admittantur, vt & hi etiam iniri poſſent pacem? & ſunt, qui exiſtiment ad decimum vſque gradum conſanguineis competere, ea ducti ratione, ſiquidem, & agnati, & cognati ad decimum vſque gradum ſuccedunt, ex glo. communi cõſenſu admiſſa in authen. in ſucceſſione C. de ſuis & legit. hęred. quam & inibi ex antiquioribus Barto. Ioan. Fab. ſequuntur, cui ſimilis gl. eſt, quæ expreſſim hoc ipſum vult in l. certum. in gloſſ. vlti. C. vnde cognati. quo in loco, & Bald. colum. 4. & alij plerique ſequuntur doctores paſſim in l. Octauij C. vnde cognati. & in l. Iuriſconſultus §. parentes. & inibi Albericus ff. de gradibus affinitatis. Ioannes Fab. in §. vltimo. Inſtitut. de ſucceſſione cognatorum. itidem in §. hactenus. in verbo, longè. Inſtitut. de gradibus cognatorum. Hoſtienſ. in ſumma de legitimis hęredibus. columna ſecunda. Baldus conſilio 469. ſtatuto cauetur. ad finem, libro primo. itidem conſilio 129. factum. in vltimo dubio, libro ſecundo. Et

rurſus

rurſus conſilio 330.columna ſecunda,volum.3.Petrus & Cinus poſt pleroſque alios in l. cùm rem alienam C. de leg. Ang.in l.vacantia C.de bon.vacant.Bald.in capit.1.col.vlti. tit.de feudo Marchię. in vſib.Feud. quo in loco & Martinus Laudenſ.& Cardin.Alexand.idem ſcribunt,Ang.in l.ſciant. col.1.C.de legitim. hęredib. & ex nouioribus huic acceſſere ſenteutię Gozandinus conſil. 26. in cauſa illuſtriſſimorum. colum.5.Iaſ.in l.exigendi C.de procurat.colum.1.Benedict. Capra conſi.1.col.4.itidem conſi.136.colum.1.Raph.Fulg. conſi.45.colum.2.Bolog.conſi.69.colum.3. Petr. Ferrar.in practica ſua,titu. forma libelli pro hęredibus ab inteſtato.in verbo,nulliſq; ſuperſtitibus.col.9.Ange.Areti.in §.ſi plures. ad fin.Inſtitut.de legitim.agnat.ſuccel.Cardin.Alex. in ca.1. §.& quia.ad finem.titu.qui feudum dare poſſ.Deci.ſignanter conſilio.75.de gradibus.col.prima.Matth.de Afflict.in tract. ſucceſ.3.part.principali,verſic.3.loco.& inibi Bologn.in eius additionibus, & hanc eſſe frequentiori doctorum calculo receptam ſententiam opinor.

Ex qua iuris appendix deducitur, in legato fideicommiſſóque à teſtatore relicto propinquis, ſiue conſanguineis, de his tantùm, qui intra decimum gradum ſunt, intelligitur, non tamen de vlterioribus gradibus, ſicuti ſcribit Decius in ea ſpecie conſilio 321. columna ſecunda. Itidem conſilio 323.Baldus conſilio 334. volumin. tertio, & conſilio 95. Cępola cauſarum ciuilium, conſilio 43. clariſſimè. columna prima. 1

Cæterùm in ea ſpecie, qua agimus, ſunt qui exiſtiment conſanguineis hoc munus tranſigendi competere, qui poſſunt accuſare proſequendo ſuam, vel ſuorum iniuriam, necem peſuncti: & hi quidem ſunt ad ſeptimum gradum vſque iure Cęſareo,ex tex.& inibi glo.Accurſiana,quæ expreſſim hoc vult in l. ſi fœmina C. ad Turpil. & iure Regio extat in ea ſpecie inſignis lex regia, quæ id ad quartum vſque gradum definit,in l.2.titu.1.parte ſeptima, & l.26. eodem titu. & in ea ſpecie adhibita diligenti inquiſitione per literatos in his regnis aduocati munus exercentes conſultum fuiſſe, vt author eſt Antonius Gomexius in libro delictorum, capi. tertio, numero 61. quorum ſententię me ſubſcribo: atque ideò, ſi ius necem defuncti vindicandi ac ſuccedendi competat hęredibus ab inteſtato venientibus : ratione agna-

 tionis,

tionis, vel conſanguinitatis proximior in gradu admitti-
tur, alijs, excluſis, ex l.prima.C.de ſucceſſorio edicto.l.pri-
ma.§. primo.C. eodem titulo.§. quibus. & in §.admonendi.
Inſtitut.de hæredit.quæ ab inteſtato deferuntur.§. ſi plures.
Inſtitut.de legitima agnatorum ſucceſſione. & in ea ſpecie
definit regia lex finalis, titulo, *De los accuſadores*. libro quar-
to fori.ſicuti & paulò anteà negotium nobis fuit. Et in ea
14 ſpecie † ita reſpondit Iacobus à Villalpando, in interpreta-
tione l.22.titulo primo, parte ſeptima, ſecunda parte repe-
titionis.§. 30. numero primo, fol.89. & nouiſſimè Anton.
Homez. eo loco, cuius & antea meminimus: & iterum Ia-
cobus à Villalpan. in interpretatione dictæ l.22.§. 37. nu-
mero quarto fol.79.atque ideò in accuſationis materia ſtan-
dum eſt diſpoſitioni iuris ciuilis, gloſſ.in §. hactenus. Inſti-
tution.de gradibus. & in l. Iuriſconſultus.§. primo. ff. de
gradibus.gloſſ.& doctores in cap.finali, de conſanguinitate &
affinit. Iaſo.in l.ſi à me.C.de ſucceſſorio edicto. Iacobus Vil-
lalpando numero 9. eo in loco, cuius & anteà mentionem
fecimus.

15 Rurſus † circa illius l.parte. 15. perſpicuum intellectum,
& illud obuium eſt, quòd ſi in eodem gradu ſint plures con-
ſanguinei, de his quidem qui poſſunt accuſare proſequendo
ſuam vel ſuorum iniuriam, omnes quidem hi debent con-
ſentire ineundo pacem, & concordiam ſuper defuncti ne-
cem, nec quidem vnus alteri pręfertur: ſiquidem ratio ea-
dem. & coniunctio viget in omnibus: Caſus eſt, qui id ex-
preſſim definit in l. tertia.§. ſi & plures.ff. de ſepulchro vio-
lato.& inibi gloſſ.cum qua miris laudibus tranſeunt docto-
res, Barto. Alber.& Angel.in l.ſi plures.ff. de accuſat. Et ex
nouioribus noſtrę Hiſpaniæ hominibus idem exiſtimauere
Iacobus Villalpan.ac Anton.Gomez.his in locis, quibus &
anteà meminimus, & mox plura. Tametſi huic ſententię
obſtare videatur Iaſo.doctrina in l. non ſolùm. in principio.
ff. de operis noui nuntiat. vbi, ſi ſtatutum mentionem fa-
ciat de conſanguineis vel coniunctis, intelligitur etiam
de remotis. Bartolus, Baldus in l.tranſactionem.C.de trāſ-
actionibus. Angelus conſilio 160. Domina Catarina. co-
lumna penultima, verſiculo, item eſt attendendum. is idem
conſilio 170.item ſtatuimus. Qui omnes in ea ſunt ſenten-
tia, ſi ſtatuto cautum ſit in contractibus mulierum mino-

rumve

rumve, interuenire debere duos conſanguineos, ſatis eſſe videtur, vt conſanguinei etiam remoti adhibeantur. Iacobus Butrigarius, Salice. in l. vltima. C. de teſtamento militis. & in l. prima. C. vnde vir. & vxor. & ex d. l. non ſolùm. 1
idem exiſtimat Albericus. inibi, vbi loquitur de vicinorum ſtatutis, vicinos etiam intelligi remotos, ſi modò vocem exclamantis audire poſſint. l. prima. §. eodem autem recto ff. ad Syllanianum. Quo in loco Baldus idem aſſeuerat, Ancharanus in cap. primo. decima quarta quæſt. princip. extrà de conſtitut. Barto. in l. ſi tertius, in principio. ff. de aqua pluuialis arcenda.

Statutum vicinorũ quãdo vicinos remotes conprehẽdat.

Ipſe tamen à priori ſententia nec latum quidem vnguem diſcedendum eſſe exiſtimo, nec aliquo iuris apice pro contraria adducta parte deſeruire videntur, quo minus prior ſententia locum ſibi vendicet. Siquidem intelligenda eſt contraria ſententia, mentionem faciens de conſanguineis, etiam de remotis, ſi conſuetudine id receptum eſſet: iure tamen communi longè quidem contrarium eſſe exiſtimat, idem Iaſon in l. vltima. C. de verborum ſignificat. Alexand. in præcitata l. vltima. ad finem. C. de teſtament. militis. vel ni, & ſtatutum adijciat proximis, & proximioribus, ſemper præferantur. Siquidem & hos potiſſimùm negotium tangit, ex charitatis ordine, & coniunctionis. Iacobus, Salice. & plerique alij in præcitata l. prima. C. vnde vir & vxor. Salicetus in l. finali. C. de teſtament. milit. itidem in l. viduæ. C. de nupt. Paul. Caſtrenſ. in l. ſi cùm dotem. §. ſi patri. ff. ſoluto matrimonio. Iaſo. in dicta l. non ſolùm. numero 3. Antonius Gomez. numero 61. loco paulo antè citato.

Hinc deduci videtur, quod Baldus adnotat in tractatu Protomiſeos, columna tertia. verſiculo, ſunt duo vicini-
quòd† ſi extet ſtatutum, vt vicinus rei venditæ in vendi- 16
tione prçferatur: ſi duo ſunt vicini, ſed vnus altero propinquior, is quidem præferendus eſt, excluſo remotiori, ex l. triumuiri. ad finem. ff. de re milit. l. adeò. §. inſulam. ff. de acquir. rerum domin. tex. eſt in §. inſulam. Inſtitut. de rerum diuiſione. Et Martinus Laudenſ. in reuocatione feudi alienati. idem exiſtimat, is, inquam in capi. primo. §. hoc quoque notandum. columna quarta, verſiculo, quæro an omnes. in titulo, de ſucceſſione feudi. Quo in loco Aluar. Card. Alexander. columna quarta, huic ſententiæ ſe ſubſcripſere &

paſſim doctores ſumentes rationem ex tex.inibi,in l.cùm ita §.in fideicommiſſo ff.de legat.2.

Hinc etiam quaſi ex eodem ſtipite ad intellectum perſpi-
17 cuumque examen l.regiæ,deduci videtur his † omnibus, qui ſunt in proximiori gradu,ius accuſandi competere,ac pacem ob necem defuncti ineundi,& præferendos eſſe alijs exiſtentibus in remotiori gradu,ſicuti probat text.in d.l.ſi plures. & in l.2.§.ſi ſimul.ff.de adulr. & in ea ſpecie ita ſcribit Alberic. poſt Gulielm.à Cun.in l.penult.§.fin.ff.nautæ,caup.ſtab.vbi definiunt, ſtante lege, ſtatutove, ſicuti in ſpecie l. regiæ concordia in proximiori in gradu vires obtinet, & non in remotiori, Bal.in l.final.de verbor.ſignifica.colum.2. Et inibi Salice.& Angel.Et huius ſententiæ authores habeo Salice. Iacob. Butrigar. & pleroſque alios in l. 1. C. vnde vir & vxor. Salic.Alexan.& neotericos in d.l.viduę C.de nupt. eundem Salice.in l.fina.C.de teſtamen.milit.Pau.Caſtren. idem ſcribit in l.ſi cùm dotem §.ſi patri.ff.ſoluto matrim.& Alexand. ſignanter in §. hoc autem tempore . eiuſdem legis. Quibus nec admodum grauatus accedit Iaſ.in l.non ſolùm.nume.3. ff.de noui oper.nuntia.Iac.Villalpan.Ant.Gomez.his in locis,quibus & anteà meminimus. Quinetiam,ſi ille conſanguineus proximior tempore remiſſionis , tametſi poſteà expellatur natiuitate alterius proximioris, valet iſthęc tranſactio,etiamſi proximior natus fuerit,non reuocatur.Bald. eo in loco,cuius & anteà meminimus.

Tertiò , non intempeſtiuè diſputatur ad regiæ l. verum reſponſum , an in ſpecie illius l. ſi remotiores conſanguinei admittantur.vt poſſent inire concordiam ac pacem cum criminis reo , antè quàm proximior in gradu veniat : & exiſti-
18 mo † poſteriores non admitti in gradu , in ſpecie illius l. ſcilicet , dum locus eſt his , qui prioris quidem gradus ſunt , ex l.ſi filius,qui §. cùm filius ff.de bonis libertorum, inibi , dum ſcribit Conſultus , & ſine dubio , qui ſequentis gradus ſunt, non admittuntur interim l.tertia ff. de acquirenda hæreditate l. ſi plures ff. de iure deliberan. Vbi tempus aſſignandum eſt his , qui in priori ſunt gradu l. prima §. ſi intra centeſimum. inibi , ſi mortuus ſit prior , ſtatim ſequens admitti debet ff.de ſucceſſorio edicto. Et argumento optimo deſeruit textus , in capitulo . ne pro defectu . extrà de election. & ni proximiores in gradu requirantur (vt ita dixerim) alij

poſte-

poſteriores admittendi non ſunt. quia vbi non eſt petitio, ibi mora non eſt.l.lecta.§.penulti.ff.ſi certum petatur. non valenti agere, nec currit præſcriptio.l.prima. ad finem.C. de annali except.capi.quia diuerſitatem.de conceſſione prębendę. Nec huic intellectui obſtare videtur iuris adagium, quod habet, Paria eſſe ſcire, vel ſcire teneri.l. quo te. & inibi gloſſ.ff.ſi certum petatur. quo in loco Bartolus, Baldus, Albericus, Salicetus, Angelus, & interpretum maior pars inibi, & in l. ſi duo. ff. de acquirenda hæreditate, exiſtimat. Quo in loco idem ſcribunt Albericus, & Angelus gloſſa in l. 9
mora.in verbo, difficilis. poſt principium. Et inibi Salicet. columna tertia.ff.de vſur. Cui ſimilis in l. quod ſi minor.§. reſtitutio.in verbo, non ignoret.ff. de minoribus. & in l. qui cum alio.in gloſſ.magna, ad finem.ff.de regu.iur. Baldus in l. qui contra.C.de inceſt.nupti. Itidem conſilio 240. præſuppoſito ſtatuto volumine ſecundo, is idem conſilio 345. pro domino Dignaldo.columna ſecunda volum.2.Alexand. conſilio 34.columna ſeptima, volumine.7.Petrus.Iacobus in practica ſua, titu.de actione exempt.colu.vlt.Quibus admodum adſtipulatur text.in capit.primo.§.ſi vaſallus.inibi, emptori ignoranti.titu.ſi de feudo fuerit controuerſia inter dominum & vaſal.l. ſi quis domum.§. vlt.ff. locati.l. regula.§. ſed iuris.ff.de iuris & facti ignor. vbi definitum extat, Paria eſſe ſcire, vel facilè ſcire poſſe, gloſſ.in l.prima. verbo, neſcienti.C.de ędilit.edicto.l.ſi Titius.in princip.ff.de fideiuſſo. & l.Iulianus. inibi, qui ſciret, aut ſcire potuiſſet.ff. ad ſenatuſconſultum Macedonianum, gloſſ. vltima in l. quiſquis.C. de reſcindenda venditione.l. qui fundum.§. ſeruus. & inibi Albericus. & Dinus.ff. pro emptore.l. idem.§. primo, inibi, intellexit, vel intelligere debet.ff.ad legem Aquiliam.l. prima.C. de pericul. tutor.l. prohibere.§. vltimo. ff. quod vi aut clàm. Quibus ſatis iam ſatis definitum extat paria eſſe, ſcire, vel facilè ſcire poſſe: vnde & illud ſequitur, hunc proximiorem hæredem conſtitutum eſſe in mora, cùm & necem defuncti vindicandam eſſe ſcire tenebatur. Ipſe tamen in ſpecie regiæ l.contrarium eſſe exiſtimo. Potiſſimùm cùm & ordine ſucceſſiuo proximiores vocentur ad necem defuncti vindicandam, vel vt poſſint inire pacem ac concordiam cum criminis authore, nec vtique lædit feſtinatio remotioris in gradu ius ineundi pacem

proximioribus, ex l. cùm ſolus.ff. de acquirenda hæreditate. Ex qua definitur cùm pluribus defertur inſolidum, vel in partes, is qui in primo gradu eſt, ſemper admittitur intra tempora legis definita: tametſi peruentum ſit ab vlterioribus hæredibus, & ab his qui ſunt in remotiori gradu.l.mariitus.§.vltimo.ff.de adulteris.Et Oldrad.conſilio 178.ex ca.1.ad finem.tit.de natura ſucceſſio.feudi definiens,vbi omnes lineæ æqualiter vocantur,proximus quiſque loco primo cenſetur eſſe vocatus.

19 Ex quo † regiæ l.reſponſum intelligendum fore opinor, proximioribus hoc ius deferendum eſſe: ita quidem, vt ſi conſanguinei vlterioris gradus expenſas facerent in lite ſuper necem defuncti, præueniendo in accuſatione, vel tranſactione, vel ineundo pacem cum criminis authore, proximiorem in gradu eos excludere, nec teneri has impenſas reſarcire, cùm & cogitare debuerant poſterioris gradus conſanguineis id euenire poſſe, & proximioribus hoc ius competere,vti argumento optimo deſeruit textus in l.ſi domum.§.idem quęrit.ff.locati.l. quibus diebus.§. primo.ff.de conditionibus & demonſtrationibus. Siquidem & ea, quę euenire poterant,attendēda erant.l.bona fide.§.cùm inter ff. de damno infecto. Et inibi Baldus Bartolus in l. inter ſtipulantem.§. ſaccam.ff.de verborum obligationibus. Florentinus inter conſilia Petri Ancharani conſilio 171. quod dicta domina. Atque ideo in ſpecie legis regiæ à proximiori in gradu has expenſas ſoluendas non fore, potiſſimum ni & certior factus fuerit proximior in gradu, cùm & actori inſtantia non curat, ſi reus ſubterfugeret cauſam, gloſſa magna in capitulo venerabilis. de iudic. Cuius meminit miris laudibus inibi Marianus Socinus.columna prima.& eſt text. in l.intra vtile.& inibi Baldus notabile quarto.ff. de minor. & in l.contra.C.de inofficioſo teſtament. Alexander conſil. 42.in cauſa & lite columna tertia volumine tertio. itidem conſilio 71.volumine quinto. Decius in capitulo ex ratione.columna octaua.de appellationibus. Doctores in authen. & qui. C. de temporibus appellation.& Socinus in 23. articulo principali: in præcitato capitulo venerabilis. Doctores omnes in capitulo ex ratione extra de appellationibus. Romanus in l.ſecunda.ff.de re iudicata.textus eſt ad id omnium inſignis in l.ſi cùm ipſe.ff. de accuſation.tutor. Paulus

Caſtrenſis

Caſtrenſis conſilio 135.in cauſa decertionis.¦columna penul
tima volumine ſecundo Rota deciſione noua 102.itidem de
ciſione.448.in antiquis.Albericus poſt Gulielmum à Cuneo
in l.vltima,ad finem.C.in quibus cauſ.in integrum reſtitu-
tio non eſt neceſſaria.

Quartò, ad apertiorem huius quæſtionis nodum, vt no-
ua veteres obſcurent acta triumphos, & ad legis regię exa-
men illud pertinet adnotare: quòd † ſi conſtet alium pro- 20
ximiorem aliàs natum fuiſſe, qui condum excederet cen-
tum annos,ſi vitam ageret, quę longiſſima eſt omnium vi-
ta.l.vlt.C.de ſacroſ.eccl.l.an vſusfructus.ff.de vſufructu. du-
bium eſt, qui tanquam proximior in gradu venerit, tenea-
turne is illum,qui re vera,ſi viueret, erat proximior, à vita
diſceſſiſſe probare?Quam quæſtionē examinat Raph.Cum.
pleniori commentario conſilio 43. qui in ea ſpecie expreſ-
ſim adnotat: qui ſe proximiorem dicit,onus probādi alium
mortuum eſſe incumbere.

Quintò,ęquum eſt,ſi æqui interpretis officio fungi veli-
mus, in ſpecie legis regiæ, ſi quis dicat ſe tanquam conſan-
guineum proximiorem debere ſuccedere defuncto, ac eius
necem vindicare, vel pacem inire, ſufficiatne ſe ſimpliciter
eſſe conſanguineum mortui probare,an vero opus ſit, vt re-
probet nullum alium eo eſſe proximiorem? & exiſtimo, ſi
† controuerſia ſit inter duos conſanguineos mora, is quidem 21
qui agit aduerſus alterum, aſtrictus eſt probare ſe eſſe pro-
ximiorem, cùm & id ſit intentionis ſuę potiſſimum fun-
damentum.l. hoc iure, & inibi Bartolus & plerique alij.ff.
de verborum obligationibus. Bartolus & paſſim Doctores
in l.in illa ſtipulatione,ſi calendis. eodem titulo. Ioannes
Andreas in capitulo ſuper his. de accuſationibus. & in ea
ſpecie ita reſpondit Decius conſilio 321. in cauſa quæ Ale-
xandri agitatur.columna ſecunda,& conueſtiri poſſet, quòd
licet aliàs paupertas potius præſumatur, quàm diuitiæ: cùm
illa naturalis ſit, hęc adnenticia, ſicuti conſtitutiſſimum
eſt nudos nos naſci, ac rerum omnium inopes, ſicuti ſcri-
bit Plinius libro nono, capite trigeſimo quinto. nos rerum
natura uudos excipit.capitulo ſicuti hi.47.diſtinct. nihilo ſe-
cius illa eſt, omnium receptiſſima ſententis ex gloſſa in l.ſi
verò.§.qui pro rei ff.qui ſatiſdare cogantur.definiens,ſi pau-
pertas ſit cauſa intentionis agentis,teneri eam agens pro-

bare.Quam miris laudibus exaltant docto. inibi, inter quos Barto Alberic.& Iaſo.Paul.Caſtrenſ.Socin.Albric.in l.ſi cre ditores.ff.de priuileg credit.itidem in l.ei incumbit.num.8.ff. de probat.& eam exiſtimat meliorem iuris eſſe Bald. in l.non prius.in principio.C.quand.fiſc.vel priuat. definientes ex ea, cùm negatiua eſt cauſa intentionis,ea probanna eſt. Cui ſimilis gl.eſt in verbo,quarto.in c.in præſentia,& inibi Baldus extrà de probation.& in capi. vltimo.extrà de præſump.Florianus in l.ei incumbit.col.2.ff.de probat.Balp.conſilio 404. non eſt nouum.colu.2.vol.1.Philip.Frãc.in cap.ſemel malus ad medium.de regu.iuris libro ſexto.Matth.Afflict.deciſione Neapolit.377.princeps conceſſit.columna.vltima ſcribens illam gloſſam.eſſe ſingularem : quã & eſſe communi conſenſu receptam ſententiam exiſtimo,quando probat in l.penul. §.docere.& inibi Bar.& Bald.ff.ne quis eum qui.capit.primo. & inibi Dominic.notabile ſecundo.de confeſſis. libro ſexto. Alexand.in l.hoc iure.quam legit.cum l.in illa.colu.ſecunda de verbor.obliga. Guido Papa ſingulari 18.itidem ſingulari. 189.Et rurſus 703.verſiculo negatiua.Iaſon conſilio 34. volumine 1. Catel. Cotta in memorabilibus iuris, in memorab.incipien.maritus priuatur.Matthæ. Afflict. deciſio.377. Cæpola conſilio cauſarum ciuilium.44.columna. vltima. & denique generale eſt in omnibus, vtpotè, qui ſe fundat in re quapiam,eam tenetur probare, ex gloſſa. in l. eum actum.ff. de negot.geſt.Et ex nouioribus pleniori cornu, in peculiari tractatu.de negatiua,tradit Ioannes Igneus in l.neceſſarios. §.non alias.numero 55.ff.ad ſenatuſconſultum Syllan. quo ſit in ſpecie,qua agimus,ſi conſanguineus ageret ad defuncti mortem vindicandam, tenetur proximiorem ſe eſſe probare. Angelus Aretinus in §.actionum.columna penul.verſicu. ſi ab inteſtato.Inſtit. de actionib. exiſtimat nequaquam ſufficere probare ſe eſſe conſanguineum, niſi & probet eſſe proximiorem. Et huius ſententiæ authores habeo Franciſcum Aretinum in l.ſec ſi de ſua.colu.quarta.de acquirenda.hære. Alexander conſilio 124.columa prima.volum.ſeptimo.Raphael.Fulgo.conſi.184.atque ideo,qui probat ſe eſſe conſanguineum,minimè ſufficere ſimpliciter conſanguineum probare,ni & conſanguinitatis gradum probet, ex Decio conſil. 321.columna prima.verſiculo vltimo.Alc.in præſump.tract. reg.prima.præſump.28.nu.9.

Hinc

Hinc deduci videtur, eum † eſſe pręferendum in ſpecie l. 22
regiæ,qui probauit ſe eſſe conſanguineum certo gradu, illi,
qui ſe ſimpliciter conſanguineum eſſe probat. Et vltra pro-
ximè adducta, & illud fortiſſimum huic rei argumentum
præſtat,ſi quæſtio agatur de prioritate temporis, aut poſte-
rioritate. Is quidem qui de certo tempore probat,tametſi al-
ter nõ probat de prioritate,præfertur ei, qui de incerto tem-
pore probat: vt rem exemplo ſubijciam, ſi alter de die pro-
bet, alter verò de hora eiuſdem diei, hic prior pręſumitur,
èx Cino,Baldus in l.de rebus. C. de donationibus ante nu-
ptias.Baldus in l. creditor.in lectura antiqua.ff.qui potiores.
in pignore habeantur. Thomas Parpalia in l. prima. colum-
na ſecunda.& inibi Socinus,& Iaſon, vtrique colu. etiam ſe-
cunda. & Ripa. 3. ff. ſoluto matrimonio. Socinus conſilio
67.eadem die.libro tertio. Ioannes à Platea in l. prima.C.
de iure fiſci. libro decimo. in principio.Salicetus in l.ſi debi-
tor.verſiculo quæro.C.de priuileg.fiſci.& ex iunioribus hanc
ſententiam ſequuti fuere Decius conſilio 169.diſpenſatio fa
cta.columna vltima. Franciſcus à Ripa in l. ſi debitor. ſi de
pign.columna tertia. numero octauo. Hippolytus ſingulari
319.hora in inſtrumentis.Felinus in capitulo paſtoralis. co-
lumna tertia. verſiculo ratione vnius horæ, & inibi Decius
expreſſim adnotat columna ſecunda.extrà de reſcriptis. Iti-
dem in l.in ambiguis.columna ſecunda.ff.de regulis iuris. Al-
ciatus in pręſumptionib.tract.regula tertia. pręſumptione.
43.ad finem.Catelianus. Cotta in memorabilibus iuris, in
memorab.cuius ſubſcriptio eſt,hora quandoque.Rebuffus ſi-
gnanter id explicat in tract.de pacificis poſſeſſoribus. nume-
ro 299.Matthęus Pac.in tract.quem publicum fecit,de man
datis apoſtolicis.6.par.nu 1.

His omnibus & illud ſubijciam. Primo loco hos citan-
dos eſſe,qui ad accuſandum admitti debẽt, anteà quàm alius
ad criminis accuſationem admittatur, Baldus & Alexan-
der in lege quamuis.C. de adulteris. Boerius deciſione 120.
numero octauo.quo in loco de curiarum ſtylo quilibet pro-
ximior admittitur, vſquequo alius propinquior appareat,
aſſeuerat.

Plerunque in controuerſiam incidit quæſtio in homici- 23
diorum materia, præſertim in his regnis, an † & hęres te-
neatur defuncti mortem vindicare? In quo dubio hæredes

teneri conſtitutiſſimum eſt, aliàs ea priuatur, & regio fiſco applicatur, ſicuti definirum eſt in l. hæredem. ff. de his, quibus vt indignis. l. 1. C. eod. titu. l. cùm morris. & l. prima. ff. de iure fiſci. l. prima. C. de precibus Imperato. offeren. l. portiones. ff. de his quibus vt indignis. Quibus in locis paſſim id à doctoribus definitur, regia l. in his regnis inſignis. 13. titulo ſeptimo. parte ſexta.

Quibus ſanè conſtat, hæredes teneri, ad defunctorum via dictam, aliàs illorum hæreditate priuantur, & fiſco applicanda eſt. Quamobrem, vt diſputationem iſtam ab ipſis principijs inquiramus, intelligendam fore opinor hunc hæredem mortem defuncti non vindicantem, non ſolùm teneri bona reſtituere, quinetiam & fructus medio tempore perceptos, vt in ea de qua agimus, ſpecie definit textus in dicta l. hæredem. & inibi interpretum maior pars, & in præcitata l. 1. C. eodem titulo.

Cæterùm & illud obuium erit, hæredes ſcriptos teneri ad necem defuncti vindicandam ratione ſucceſſionis, tametſi conſanguinei non ſint, ex l. prima. & l. minoribus. & in l. quoniam ſororem. C. de his quibus vt indignis. l. prima. C. de precibus Imperatori offerendis. Alexander ad Bartolum in l. ſecunda. ff. de accuſationibus. l. prima. §. omnium. & in §. ſi fortè. ff. de iniurijs. Aretinus in capitulo in præſentia. de probationibus. Iaſon in l. quarta. §. Caro. de verborum oblig. colu. 56. regia l. 13. tit. ſeptimo. parte ſexta. l. 11. tit. *De las penas*, lib. octauo. in ordin. regalibus.

Illud verò prætermittendum non eſt: prius tamen quàm ab hoc egrediamur capite, non erit alienum, ſed iuri conſonum, communem ſententiam intelligere, quando & hæres eſſet iuris ſui, poſſetque hæreditatem acquirere: longè quidem aliter, ſi eſſet ſub poteſtate conſtitutus, vt ſcribit textus in l. qui in aliena. & in l. placet. ff. de acquirenda hæreditate. Ipſe tamen ab ea ſententia diſcedo, quippe qui exiſtimem in perſona filijfamiliàs, hæredis ſcripti, vel ſerui? non tamen patris, vel domini mors defuncti vindicanda eſt. l. e. qui hæredit. in principio l. Meuius. ff. de conditionibus & demonſtrationibus.

Illud tamen non intempeſtiuè diſputatur, ex prima huius capitis radice, infra quod tempus †iſthæc accuſatio proponenda ſit, tametſi Cæſarum ſanctionibus non ſit præfinitum

tum tempus infra quod accuſatoris quereja proponenda ſit: nihilomiuus quàm primùm poterit, accuſatio proponi debet, ex gloſſ. Accurſiana in d.l.1.C.de his quibus vt indignis. Quam miris laudibus Bart.Paul.Bal.Salic.Alex. & Iaſ. cum gloſſa.deciſione tranſeunt, in his tamen regnis, infra quinquennium à morte defuncti computandum accuſatio proponi debet.l.1.titulo.3.libr.5.ordinationum regiarum.l.13. titul.7.parte 6.

Ab hac tamen ſententia ſeparatim expendere libet aliquot caſus, qui ab ipſa excipiuntur regula, inter quos & ille ſubijcitur caſus: Filius occiſoris immunis eſt, vt ſi & ab ipſo interfecto hæres fuiſſet inſtitutus, cùm & is minimè teneatur patrem accuſare, ſuum, ſicuti in ea ſpecie ſcribit Pilus in quæſtionibus ſuis, quæſti.2.cuius meminit Albericus in rúb. C.de his quibus vt indignis. Ioannes Andr.ad Specul.rubr. de ſucceſſionibus ab inceſt.colum.2.verſicul. ſed incidit quæſtio.quorum meminit idem profeſſus Iaſo.in d.l.1.C. de his quibus vt indignis.nu.4.

Secundus ſubiicitur caſus, qui non infrequenter diſcuti ſolet, & ſatis compertum eſt ab hac accuſationis pœna minorem vigintiquinque annorum immunem forè: ſiquidem & culpa eius in omittendo conſiſtit, ex l.minoribus. & inibi glo.& interpretum maior pars.C.de his quibus vt indignis. quinetiam ſi dum in minore ætate eſſet conſtitutus hæreditatem adiret, & maior factus adhuc immunis erit, nec in pœnam incidere conſtat, potiſſimum cùm ius accuſandi in eius perſona fuit extinctum, gloſ.penul.notatu digna in præcitata l.minoribus.

Prçter hos & alius ſubijcitur caſus, qui ancipiti controuerſia diſputari ſolet hoc in tractatu: Hçres ſcriptus, qui poſt accuſationem ſuccubit ex probationis defectu, ab hac pœna immunis erit, adeò quòd nec appellare, tenetur, ex Barto.per. tex.inibi in l.propter veneni quæſtionem.§. fin.ff. ad Syllanitidem Bart.in prçcitata l.minoribus. Quibus in locis & plerique alij huic ſententiæ acceſſere.

Quartus caſus eſt ſubſequenter ad ampliorem declarationē: Si & hçres ſcriptus neſciat quis ſit criminis author ipſius defuncti. vel certior factus eſt, deſunt tamen teſtes. & probationes, & is excuſandos eſt, ex Cæſarum conſtitutione in l.ſi ideo.C.de his quibus vt indignis. Et Doctores præcitati

in ea

in ea ſpecie pleraque alia congeſſere, quę tranſcribere nõ animus eſt, potiſſimum cùm & aliàs negotium nobis erit.

Ad apertiorem legis regię declarationẽ, ſi omnia ad amuſ-
25 ſim declarentur, & illud extricandum eſt, an † & hæredes occiſi poſſint ab accuſatione deſiſtere, & pacẽ inire, ac cõcordiã cum criminis reo? & optimo quidẽ iure poſſe, tametſi in roſtro huius quæſtionis iura legalia obſtare videantur, cùm & mortem defunƈti vindicare teneantur, aliàs hæreditate priuandi ſunt: quæ intellligenda ſunt, quando non eſt permiſſa concordia, vel tranſaƈtio per legem. At hodie extat regia lex partitę 22. titu. 1. part. 7. quæ expreſſim id definit, qua ſtante hęredes priuandi non ſunt hæreditate ineundo pacem, ac concordiam cum criminis reis.

Illud tamen nõ minimam facit dubitationem, infra quod
26 tempus † iſthæc tranſaƈtio debeat fieri inter ipſas partes, vtpotè ſuum ſortiatur effeƈtum? & exiſtimo debere fieri ante ipſius ſententiæ definitiuę prolationem, ſicuti partitæ lex pręcitatę definit, inibi, *tenemos por bien que ſi la auenencia fuere fecha ante que la ſententia ſea dada, ſobre tal yerro, &c.* Tametſi remiſſio & liberatio certi & liquidi poſt ſententiæ definitiuæ prolationem valeat. l. 1. ff. de tranſaƈt. & inibi gloſſ. & paſſim doƈt. nihilominus conſtitutio regia noluit, quòd poſt ſententiam definitiuam valeret talis remiſſio pœnę, in cauſis criminalibus: & maximum robur affert, cùm & tranſaƈtio fieri debeat ſuper re dubia, & incerta. Vnde & illud ſequitur, poſt ſententiam definitiuam latam nequaquam valere, perinde ac ſuper re liquida, & certa. l. 2. C. de tranſaƈt. l. ſi cauſa cognita. eodem tit. l. eleganter. verſic. ſi poſt rem iudicatam. ff. de condiƈt. indeb. vnde ipſe exiſtimo hanc tranſaƈtionem poſt ſententiam definitiuam, cùm ſit præiudicialis reipublicæ, nequaquam valere, cui reipublicę competit ius vindiƈtæ.

Hinc etiam deducitur poſt concluſionem cauſę hanc tranſaƈtionem ante ſententiam definitiuam minimè valere: cùm & hi caſus æquo libramine æquoque pede à iure ęquiparentur. l. ſi rem. §. finali. ff. de euiƈt. Bartolus in l. ſi mater. §. eadẽ. ff. de except. rei iudic. ad finem. Caſtren. in l. ſi rem alienam. in 1. §. fin. ff. de pignor. aƈtio. & his maximo apice deſeruire videntur, quæ & nos tradidimus ſuprà. c. 11. nu. 9.

Quibus & illud adijciam tam his, qui foro, quàm ſcholis
27 operam dant, maximè neceſſarium: ſi † ſententia lata fuerit defini-

definitiua contra criminis reum, an & pendente appellatione pax & concordia iniri poſſit, vt ſententia lata nullius ſit momenti? & prima fronte Regia conſtitutio videtur, inibi, *ante que la ſentencia ſea dada*, vt locus ſit illi, ſententia ferenda eſt: itaque tranſactio interim fieri poteſt, & criminis reus ad pœnam corporis afflictiuam condemnari non poteſt: cùm & verba prędictę conſtitutionis partitæ expreſſim repugnent, eò maximè, quia à verbis legis, nec latum quidem vnguem, eſt diſcedendum l.liberorum §.quod tamen Caſſius ff.de legatis tertio l.Labeo ff.de ſupellect.legata.

Nam quorſum ſunt nomina ſeu verba, niſi, vt demonſtrēt voluntatem dicentis c.is autem.vigeſima ſecunda quæſtione ſecunda. Ariſtoteles idem exiſtimat, ſicuti Andronicus Rhodius de loquutione aſſeuerat, quem citat Bald.in l.1.§.hi autem.colum.vlti.de caducis tollentis.& in l.ſed & reprobari.in princip.ff.de excuſatione tutorum.& Tullius libro de Legibus primo, aſſeuerat Orationem eſſe mentis interpretem, & Lucretius lib.6.ait,

Atque animi interpres manabat lingua cruore,

Et Tullius lib.2.de Inuentione, Verba itaque legis inſpicienda ſunt, ſicuti & nos ſemel adnotauimus ſuprà capitu.2. numero vigeſimo. nec vltra legis verba, eſt ipſius deſpoſitio tradenda l. quod conſtitutum. inibi, quantum ad verba eius ff.de teſtamentis l. ſi ſeruus §. non dixit prętor ff. de acquirenda hęreditate. Baldus conſilio 228.libro 3. & conſilio 99.columna 1.libro 4. quod lex, inquit, non dicit, nec nos dicere debemus, cuius textus miris laudibus meminit Barbatias in l. ſi ita ſtipulatus eſſem abs te. columna penultima ff.de verborum obligationibus.Baldus in capitu.inter corporalia, ad medium.de tranſlatione epiſcopi vel elect.& in conſilio 447. ad euidentiam. columna 3. volumine quinto. & in capitulo ſignificante. columna ſecunda, de appellationibus.itidem in l.ita nobis.ad finem, de adulterijs.& in l. cum ancillis.columna ſecunda C.de inceſtis nupt. Corneus conſilio 287. in hac conſultatione. columna ſecunda libro primo.Barbatias conſi.81. preclarè, & luculenter. columna ſecunda volum.4.tenaciterq; verbis ſtatutorum, & legum inhęrendum eſt, nec licet illis addere, aut detrahere, ſicuti Bal. profitetur in l.maximum: colum.penul.C. de liberis pręter. & in conſilio 94.viſo ſtatuto.ad finem.Socinus conſilio 108.

in hac

in hac conſultatione.column.4.volum.1.Corneus conſi.90. ſcrupuloſa videtur.column.penult.volumine 3. Petrus Anchar.onſilio 69.cuius initium eſt, Contra donationem.colu. 2.Decius conſilio 333.columna 2.quinetiam in re dubia, verbis edicti deſeruiendum eſt.l.1.§.is qui nauem.ff.de exercitoria actione.Bald. in capitulo vltimo.colum.1.extrà de eo qui mittitur in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ. & rurſus in conſilio 433.columna . prima volumine 5. & id quidem intelligendum fore non ſolum in interpretatione legum,& ſtatutorum,quinetiam ſemper verba conſideranda ſunt, nec ab illis recedere licèt, cùm clara ſunt.l. ille aut ille. §. cùm in verbis.& in l.non aliter in principio, de legatis tertio. cùm in verbis(inquit Iuriſconſultus)nulla eſt ambiguitas, non debet admitti quæſtio voluntatis.capit.vltimo. de verborum ſignificatio.capit.ſi quis presbyter.de conſecratione . diſtinct. vltima.capitu.quomodo.31.diſtinctione. atque ideo ſermonem ſtipulationis inſpiciendum eſſe probat textus in l. ſi quis ſtipulatus. in principio.ff.de verborum obligatio.l. ſi ita ſtipulatus.§.Chryſogonus.ad finem,eodem titul. vbi ſcribit, Plerunque enim in ſtipulationibus verba, ex quibus oritur obligatio, inſpicienda ſunt.l. ſtipulatus eſt, inibi, ſecundum ea verba ſtipulationis.ff.de fideiuſſoribus.l.ſancimus.ibi, niſi pacti tenor ad hoc reclamauerit.C.eodem titulo.l.vltima.C. commun.vtriuſque iudi.l.ſi operas. ad finem,ibi,pacti tenor ſeruauit.C.de ſolutio.l.ad probationem.ibi,quem tenor ſcripturæ deſignat.C.de probationibus . cuius meminit Baldus in l.ex hoc iure . column . 2. in fine 6. quæſtione.ff. de iuſtitia & iure.Itidem in l.quoties columna 1.C.de ſuis & legitimis hęredibus.Baldus conſilio 266.columna 2.libro tertio Socinus conſilio 74.columna tertia.volum.2.& conſilio 88.conſiderata.in principio.volumine primo Marianus conſilio 18. Raphael Cumanus conſilio 144.prælatus.columna vltima. Signorolus de Homodeis conſilio 61. quęſtio talis eſt. colū. 3.Paulus Caſtrenſi.conſilio 163.columna 1.volumine.1.Bartolus in l.Iulianus.columna 4.verſic.prædicta vera.ff.de condictione indeb.Curtius & Senior cōſilio 49. memorię recolendæ. columna 9. quibus admodum in priuilegijs loquens maximo apice deſeruire videtur tex.in cap.porrò.de priuile. & inibi glo.Bald.in l.1.§.ſi is,qui.in lectura antiqua. ad finē. ff.de exercit.actione.capit.recepimus.de priuileg.cap. cōſide-
rabile

rabimus.extrà de elect.cep.vltimo.ibi, tenor indulgentiæ de tranſlat.epiſco.vel elect.cum pleriſque alijs,quę congerit Petrus Ancharanus conſilio 171.Caſtren.conſi.34.libro ſecundo.Cæpola conſilio ciuili.66.Titius procreauit.columna ſecunda.& ante hos gloſſ.in capitul.vt apoſtolicæ.de priuileg. libro 6.& in clementina prima.in verbo,excolendas. ad finẽ. de decimis,quibus ſane ſatis iam ſatis conſtat à verbis legis non eſſe diſcedendum.

Ipſe tamen veriſſimum exiſtimo,in ſpecie legis regiæ, tametſi lata fuerit ſententia, ſi ab ea appellatum fuerit, adhuc,dum ſub iudice appellationibus lis eſt,poteſt iniri pax,& concordia cum criminis reo, ex textu in l. prima.§. finali.ff. ad Turpilianum, dum ſcribit, quia prouocationis remedio, condemnationis extinguitur pronuntiatum. & inibi Bartolus & plerique alij idem exiſtimant:& maximum robur affert textus in l.ita demum.C.de procuratoribus. vbi appellatio extinguit iudicatum, cuius pro ſingulari meminit Baldus & plerique alij inibi, & fortiſſimum argumentum affert l. eleganter.§. quid ergo. ff. de condictione indebit. vbi definitur,quòd licet poſt ſententiam definitiuam non valeat tranſactio, nihilominus ſi ab ea ſit appellatum,valet,quibus ſanè ſatis perſuaſum habeo, quod licet regia conſtitutio partitę expreſſim definiat,quòd poſt ſententię definitiuæ prolationem non poſſit fieri tranſactio,nec concordia,in cauſis hiſce criminalibus intelligenda eſt,quando ab ea non eſt appellatum ſin minus,valet,& tenet iſthæc tranſactio.

Et in ea ſpecie ex nouioribus noſtris Hiſpanię hominibus idem exiſtimat Antonius Gomezius capitulo tertio, in libro Delictorum.numero ſexageſimo nono.quo in loco firmat in Pinciano prętorio ſententia lata, ita fuiſſe pronũtiatum,& confirmatum.

SVMMARIVM.

1 *Ius accuſandi affinibus de iniuria illata affini, & an competat, diſcutitur itidem nu.3.*

2 *Vxorem, cùm ſit caput affinitatis, homicidij criminis authorem accuſare poſſe.*

4 *Filijs adoptiuis munus accuſandi necem defuncti patris non competere.itidem num.10.*

Ceſari

5 *Cæſarum conſtitutionem in l.cùm acutiſſimi C.de fideicommiſ.in filiis adoptiuis minimè locum vendicare probatur.*
6 *Datur analytica declaratio ad l. filio quem pater ff. de liberis & poſthumis.*
7 *Stante ſtatuto maſculos fœminis præferendos eſſe,in adoptiuis maſculis non obtinet.*
8 *Perpenditur Auli Gelii locus,de filiis adoptiuis verba agens.*
9 *In dubio verba naturaliter accipienda ſunt, non tamen ciuiliter.*
11 *Filios,quos ex ſanctifico fonte leuamus,necem defuncti patrus ſpiritualis vindicare non poſſe,vltro citroq; diſcutitur.*
12 *Iura, quæ coniunctum admittunt ad agendum abſque mandato intelligenda fore de ratione ſanguinis coniunctione.*

Diocletiaui & Maximiniani Cæſarum conſtitutio in l.de crimine C.de his, qui accuſ. non poſſ. Cap. X L.

EXtat Cęſarum conſtitutio in hęc verba,De crimine, quod publicorum fuerit iudiciorum,mulieri accuſare non permittitur, niſi certis ex cauſis,ideſt,ſi ſuā ſuorumq; proſequatur iniuriam ,ſecundum antiqui iuri ſtatuta tantùm,de quibus ſpecialiter ei conceſſum,& nō exacta ſubſcriptione: vnde aditus pręſes prouincię in primis examinabit,an tale ſit crimen, cuius accuſationem mulier ſubiere non prohibeatur. Ne perplexo doctorum catalogo in huius legis ſpecie vtar,illud obuium eſt.

1 Affinibus † necem defuncti vindicandi ius competere de iniuria facta affini, & propter matrimonium coniuncti appellantur,ex quo affinitas cauſatur c.nō debet. de conſang. & affinit.§.affinitatis.Inſtit.de nupt.l.non facilè §. affines ff. de gradibus. Et quanto gradu cognationis eſt vxori, toto illo gradu erit viro iure affinitatis, ex pręcitato §. affines. Baldus in l.ſecunda C.qui accuſare non poſſunt, verſic. ſuper tertio articulo. Et affines propriè dicuntur viri & vxoris cognati, dicti ab eo, quòd duæ cognationes, quę diuerſę inter ſeſe ſunt, per nuptias copulantur, ſicuti definitum eſt ex pręcitato §.affines. Ex quo illud Ciceronis in quinto, in Verrem actione. Vectius tuus affinis, cuius ſororem habes in matrimonio. Et in Oratione pro Publio Quintio,Affinitas

nitas liberis iſtius viuis diuelli nullo modo poterit. Itidem libro Officiorum primo: Sequuntur connubia affinitates, ex quibus etiam plures propinqui. Et Valerius Maximus libro 8. cap. 1. Si in eo crimine ſontem illum ipſe comperiſſet, dirupturum ſe fuiſſe affinitatem l. affinitatis C. commun. de ſucceſſion. affinitatis iure nulla, ſucceſſio permittitur. Et Feſtus Pompeius in l. vlti. vbi pupillus educari debeat. nonnunquam affines conſanguinitate coniunctos vocat l. ius familiarum C. de relig. & ſumpt. funer. & quem primum cognatum appellauit, eundem poſteà affinem vocat. l. ſi mulier ff. de donat. inter virum & vxor. & affinitatem quoque pro conſanguinitate accipimus, vti conſtat ex cap. 1. 35. quæſtio. tertia. capi. hęc ſalubriter 35. quæſtio. octaua. & apud Plin. libro octauo. Epiſtola ad Rufin. in Epiſtola incipienti, Falſum eſſe. In quo denique omnibus affinitatibus pro cuiuſque officio gratia oblata eſt.

Et inibi verba agit de fratrum filijs. Et Suet. in Iulio Cęſare, capitu. primo, per Mamercum Aemylium, & Aurelium Cottam propinquos & affines ſuos veniam impetrauit. Et ita accipitur in capitu. primo, de ſponſalibus, libro ſexto, & in l. ſi verò §. hęc autem actio. ff. de his qui deiecerunt. adnotarunt Ioannes Andręas, Archidiac. & Dominic. in pręcitato cap. primo.

Quibus peroratis, primò illud obuium eſt, quod in ea ſpecie Baldus adnotauit in præcitata l. ſecunda C. qui accuſ. non poſſunt. in verſiculo, ſuper tertio articulo, de affinibus. explicans † vxorem homicidij criminis authorem accuſare poſſe, cùm & ipſa ſit caput affinitatis. Bald. in l. affinitatis C. communia de ſucceſſ. prima columna. gloſſa quæ 2 expreſſim hoc ipſum in l. non facilè ff. de gradib. Bartolus in l. ſecunda, in principio ff. de accuſationibus. & eſt textus ad id omnium celebris in l. de crimine C. qui accuſare non poſſunt. Quo in loco Bartolus etiam adnotauit. Nec mirum id alicui videri debeat, cùm & vxor viri corporis pars ſit. cap. admonere. trigeſima tertia quęſtione ſecunda, & ſocia viri diuinæ & humanæ domus l. aduerſus C. de crimine explicatæ hęreditatis. cum pleriſque alijs, quæ & nos coniecimus de parricidiorum pœnis tractantes ſuprà capitu. 22. numero 30. eò maximè cùm matrimonium vno eorum ſuperſtite pendere dicatur, in authentica, nec virum, quod ex

Vxor viri corporis pars eſt.

dote §.nuptialibus.collatione octaua. & conueſtiri poſſet ex l.ſecunda ff.de accuſationibus l.lege Iulia, de teſtibus ff. quibus definitum extat nurum poſſe necem defuncti ſoceri vindicare: ergo multò magis & ipſa vxor poterit de morte mariti accuſare, Alexander in l. prima §. finali ff. de iniurijs. Ad huius capitis reſolutionem, ea eſt omnium receptiſſima ſententia, & obſeruatior, quàm ipſe viderim, accuſandi munus vxori competere, ex text. qui argumento optimo deſeruit in l. tertia §. cùm verò. inibi, vel etiam vxori adire pretorem ff. de liberali cauſa. Et inibi Benedictus de Plumbino, vbi definitum extat, vxorem poſſe vindicare maritum in libertatem, quæ eſt appoſita ſeruituti, & morti æquiparare conſtat l.ſeruitutem ff.de regulis iuris. Et cùm vxor coniuncta ſit perſona l.finali §.cùm autem in confinio. verſiculo, ſi in perſonas ita ſibi coniunctas.& inibi Baldus, Franciſcus de Aretio, Salicetus, & nouiores C. de furtis. Odofredus in l. ſororem ff. de his quibus vt indignis. Cinus, Ioannes Faber, Baldus, Angelus, Albericus, Iacobus de Rauenna, aſſeuerantes hanc partem eſſe veriorem in dicta l. de crimine C. qui accuſare non poſſunt. Bald. idem exiſtimans in l. prima. columna 12. verſiculo. ſuper tertio C. qui accuſare non poſſunt. Albericus idem profeſſus in l. prima ff. de accuſation. definiens idem eſſe cenſendum in ſponſa de preſenti l. non ſine ratione C.de bonis, quæ liber. l.quarta ff.de fundo dotali. etiam ſi non ſit mariti heres, ſicuti Iacobus Rauennenſis exiſtimat in dicta l. de crimine. quem & inibi ceteri ſequuntur: ex nouioribus huic acceſſere ſententię Antonius Gomezius in tractatu delictorum. capit.3.numero 59.Boerius deciſione 233. numero 2. Iacobus Villalpandus in interpretatione l.22. titulo primo, parte ſeptima §.40.ſecundæ partis, numero 1. Ludouicus Carrerius in practica criminalis §.homicidium.nume.381.tametſi his refragari videatur l.qui accuſare ff. de accuſation. capitu.prohibeantur 2.quæſt.1.definientes, mulieri de publico crimine accuſandi munus non competere, niſi & ipſa ſuam, ſuorumue iniuriam proſequatur l. de crimine C. qui accuſare non poſſunt.canonizata in cap.de crimine 16.quæſtio.2. Salicetus & plerique alij in l. in queſtionibus ff. ad legem Iuliam maieſt. & in precitata l. qui accuſare. Albertus de Candino in tract.malefi.tit.qui accuſ.non poſſ.poſt princip.

Sponſa de preſenti viri corporis pars eſſe dicitur.

verſic.

verſic. item reperitur mulier. Speculator tit. de accuſatore §. primo, columna octaua, verſicu. item quod eſt mulier. Maritus autem appellatione ſuorum non venit, cùm & ſui dicantur, contra quos inuiti teſtimonium dicere non coguntur, glo. in l. ſi fœminę C. ad Turpil. l. lege Iulia ff. de teſtib. l. ſecunda ff. de accuſation. Angelus in tractatu malefic. in verbo, necnon ad querelam Titij. columna 12. Cinus & Albericus in prçcitata l. de crimine. eo maximè cùm & vxor non ſit conſanguinea proxima ſuæ propinquę ipſius mariti l. prima. & inibi Paulus Caſtrenſ. & Alexand. C. vnde vir & vxor. notāt doctores in l. cùm rem alienam. vbi Corneus, Baldus, Bartolus, & Alexand. C. de legatis. Bertrand. conſi. 236. columna vltima. volum. 1. Tiraquel. de retract. *lignagier* §. decimo quarto. gloſſ. tertia, numero 16. nihilominus & omnibus a ffinibus hoc munus competere, qui enumerantur in l. prima, ad finem ff. de poſtul. & in l. lege Iulia ff. de teſtib. inter quos & ſocer, ſocrus, gener, nurus, vitricus, nouerca, priuignus, & priuigna, Baldus in l. ſecunda C. qui accuſare non poſſunt. In horum accuſatione ob necem defuncti vindicandam tria eſſe conſideranda tempora. Aut iniuria facta affini contingit ante affinitatem: Secundò, aut tempore affinitatis iam contractę: Tertiò, aut poſtquàm affinitas diſſoluta eſt per obitum vel diuortium illius, qui fuit cauſa affinitatis contrahendę. Primò caſu, non competit accuſatio. potiſſimùm cùm eo tempore, quo iniuria illata fuit affini, ipſe non erat affinis. Atque ideò ceſſat ratio l. lex Cornelia. prçcitata. Secundo verò caſu iſthęc accuſatio affini competit, ſi eo tempore delictum commiſſum fuerit, tametſi tempore accuſationis diſſoluta ſit affinis affinitas, durat vtique offenſa, & ius vindicandi l. quia parentis ff. ſoluto matrimonio §. ſacrum. Inſtitut. de nuptijs. Alexand. in l. generaliter. in principio ff. de in ius vocando. Paulus Caſtrenſ. conſilio 81. Poſtremò, ſi delictum ſit perpetratum diſſoluta affinitate, affini non competit ius necem defuncti vindicandi, nec ius accuſandi, ex l. ſed hoc ita ff. de re iudicat. & inibi gloſſ. Bald. eo in loco, cuius & anteà meminimus: & ſoluto affinitatis vinculo, ita & priuilegij beneficio l. quod ait ff. de diuortijs. inibi, finita eſt l. cui eorum §. affinitatis ff. de poſtulando. nec aliquo iuris apice deſeruire videtur text. qui non infrequenter contra hanc ſententiam adduci ſolet in l.

vnica §.cùm autem C.de rei vxoriæ actione.& in l.alia ff. ſoluto matrimonio.Quibus iam ſatis definitum extat, ſoluto matrimonio adhuc affinitatem durare. Quibus vnico duntaxat Collirio reſpondeo l.ſi illa.loqui quo ad reuerentiam, & ius priuilegium, vel quo ad effectum matrimonij impediend,Baldus in l.finali, quinto notabili C. de verborum ſignifica.Angelus in §.pœnales.Inſtitut. de action. Ioannes à Platea in §.affinitatis. Inſtitut. de nupt. non verò durat quo ad alia, ex Paulo Caſtrenſi. conſilio 66. & ex Alexandro in l. generaliter ff. de in ius vocando, ſoluto matrimonio.definientes affinitatem durare quo ad ſucceſſiones, & quo ad matrimonij vinculum impediendum. longè quidem aliter quo ad alia. Hinc & alia ſuboritur quæſtio, quaſi appendix præcedentis, filijs † ac parentibus in infinitum ad necem defuncti, filiorum, parentum vindicandam hoc ius compe-
3 tere. In quo dubio ancipiti quæſtione contendunt doctores, an & id in filijs adoptiuis arrogatisve locum habeat? & prima fronte videtur hoc ius filijs adoptiuis arrogatis competere, ex l. tertia §. prætor. & in l.adoptiuum l. ſed ſi hac §. parentes ff. de in ius vocando. Ex quibus definitum extat, quòd appellatione patris vel filij, adoptiuus etiam filius venit. Itidem, filij adoptiui conſtitutiſſimum eſt patres in ius vocare non poſſe ſine venia l. adoptiuum. & inibi doctores ff.de in ius vocando.gloſſ.in §.ſed ea omnia. Inſtitut. de hæredita. quæ ab inteſtaro deferuntur. Sylueſt. Aldrobrand. in §.ſed hodie.numero 3.Inſtitut. de actionibus. Gomezius in §.pœnales. numero 24. Inſtitut. de actionibus. Gulielmus Benedictus in capit.Raynutius. in verbo & vxorem nomine Adalaſiam. numero 742. de teſtament. Andræas Tiraquellus in l.ſi vnquam. in verbo, ſuſceperit liber. numero 21. C. de reuocanda donatione. & adoptiuos filios parentibus ſuccedere procul dubio conſtat, ex l. ſi te parens C.de ſuis & legitimis hæredibus l.penultim.§.& ſiquidem C. de adoption. Nec id quidem in cæteris rebus, ſed etiam in regno, vt teſtes ſunt fideliſſimi, Cornelius Tacitus, Suetonius, Aelius, Lampridius, Dionyſius, Aurelius, & plerique alij Imperatorum ſcriptores: Sic & Tiberius Auguſto, Traianus Neruæ, Antonius Pius Adriano, Nero Claudio per adoptionem in Imperio ſucceſſerunt: Cùm hæreret hoc in loco, ſubit etiam illud Iugurthæ, qui ex adoptione Mi-

cipſæ

cipſæ Numidicorum regis ſucceſſit in regno cum Atherbale, & Hiemſale, filijs naturalibus ac legitimis ipſius Micipſę, ſicuti definitum eſt apud Saluſtium in bello Iugurthino. Nam & ipſi adoptiui regis filij dicuntur, ſicuti & ſenatoris & decurionis.l. cùm adoptiuum. C. de decurionibus, libro decimo. l. ſenatoris filium.ff.de ſenatoribus, Quibus conſtat adoptiuos filiorum priuilegijs potiri, & ad alios hæreditatem tranſmittere, ſicuti & alij naturales & legitimi, gloſſa in l. ſeruus alienus.§. vltimo. gloſſa magna ad finem.ff. de hæredibus inſtituendis. Cuius meminit pro ſingulari Baldus in ſua Margarita, verbo, adoptiuus. verſiculo ſecundo. & quandoque naturales tantùm filios excludunt, Angelus in §. vltimo. ſiquidem in authentica,quibus modis naturales efficiantur ſui. Matthesilanus in tractatu, de ſucceſſionibus ab inteſtato. columna ſexta, verſiculo, item dubitatur.textus in l.ſecunda.§. liber. ff.ad ſenatuſconſultum Tertullianum. & in l. æquiſſimum. in principio, eodem titulo. definientes aſcendentes & vxorem excludere. Gulielmus Benedictus in capitu. Raynutius. verbo, & vxorem nomine Adalaſiam. numero 748. extrà de teſtamen. Angelus Aretinus in §. ſed an omnia. columna ſecunda. Inſtitut.de hæredit.quæ ab inteſtato deferuntur. ſuntque patris ſui hęredes, ex l. arrogato. §. vltimo.ff. de adoptionibus.l. cùm in adoptiuis. inibi, ſui iuris habere iura. & inibi Baldus adnotat.C.de adoptionibus. & in l.prima.§. ſuis hæredes. ff. de ſuis & legitim. hęredibus. & in §. inteſtatorum. Inſtitut.de hęreditat. quæ ab inteſtato deferuntur. Itidem Baldus in l. eam quam.columna prima.C. de fideicommiſſ. & in l. certum. in principio.ff. de iniuſto teſtamento. Iaſon conſilio 141.columna quarta, verſiculo, ſecundò principaliter. volumine quarto, eiſdemque legitima debetur.l.ſi arrogator.ff.de adoptionibus.§. cùm autem. Inſtitution.eodem titulo. & hi quidem impediunt bonorum publicationem.perinde ac naturales & legitimi.l.vltim. §.ex bonis.ff.de bonis damnatorum. & in fraudem alienata reuocant, ex Baldus in l. ſecunda, columna prima.verſiculo,quæro,an filius.C.ſi quid in fraudem patro.l. vltima.ff. eodem titulo. Bartolus ſignanter in l. non vſque.C. ſi quis à parente fuerit manumiſſus. Quinetiam & illud obuium eſt, hos adoptatiuos contra patris teſtamentum venire, ſi

exhæredati fuerint, ac prę teriti.§. adoptiui. Inſtitut. de exhęred. liberorum.l. non putauit.§. ſi quis emancipatum.l. prima.in principio.ff. de bonorum poſſeſſione.contra tabul. gloſſa in l.filio quem pater.ff.de liberis & poſthum. Salicet. quęſtione 13.Iaſon colu. vltima in præcitata l. ſi arrogator. Hoſtienſ. in ſumma de teſtamen.§.qualiter infirmetur.verſiculo 2.Iaſon his accedit conſil.141.columm.ante penul.vol. 4.§.1. Inſtitut. quibus modis teſtament. infirmen. l. filius à patre.§.2.ff.de liberis & poſthumis.& in his locum habet ſenatuſconſultum Syllanianum, ex l. prima.§. domini appellatione.ff.ad.Syllanianum.& denique appellatione filiorum veniunt etiam in odioſis.l.lege Iulia.in hoc capite.ff. de ritu nuptiar. & venter in poſſeſſionem mittitur bonorum aut adoptiui.l.prima.§.ſi filius.ff.ſi venter in poſſeſſionē mittatur.nec filius adoptiuus decurionis ſubijci poteſt torturæ, ex l.cùm adoptiuum.præcitata,cum plerisque alijs,quæ congerit Iacobus Villalp. in interpretatione l. 22. titulo primo, parte ſeptima.§. 35. folio 8. columna 3. Nos tamen non poſſumus in hoc dubio ſententiæ doctorum accedere quinetiam veriſſimum eſſe cenſemus in ſpecie l.regiæ 22.filios †adoptiuos ad necem defuncti partis vindicandam admit-
4 tendos non fore, nec alicuius conſanguinei eiſdem patris adoptantis:nec itidem pater illius, qui adoptauit, nec conſanguinei patris ad accuſandum necem filij adoptati vindicandam admittuntur, ex l. qui adoptionem.ff. de adoption. Ex qua definitum extat, quod licet ius agnationis ex adoptione originem ducat, nulla tamen eſt coniunctio ſanguinis inter eos,id eſt,inter patrem & filium adoptiuum: & nihilominus hæc ſanguinis coniunctio eſt, quæ ius accuſationis,vel vindictæ opereretur,ſicuti & nos ſuo loco pleniori manu trademus.l.ſi ita quis.§.finali.ff.de legatis ſecundo.l.fideicommiſſum.ff.de conditionib.& demonſtratio. Quibus definitum extat conditionem appoſitam de filijs minimè veri facere in filijs adoptiuis. l. ex ea.§. inſulam. ff. de verborum obligation. nec appellatione filiorũ quo ad ſucceſſionem parentum adoptiui filij non veniunt, capitulo in præſentia.& ibi doctores. de probation.l. fideicommiſſum.ff. de condit.& demonſtratio.Rebuffus ad leges regias: gloſſa ſecunda.numero 27.in tractatu de ſententijs,nec adoptiui conſequuntur priuilegia, quæ dantur alijs liberis. l. ſecunda.§.
adopti

adoptiui.ff.de vac.munerum.gloſſ.in l.2.§.1 ff.de excuſatio. tut.§.ſed & adoptiui. Inſtitut.eodem titu. idque conſtat ex ea oratione, quam P.Scipio Cenſor habuit ad populum, ſicuti Gellius referri liqro 5.cap.19.Scipio reprehenditur, quod contra maiorum inſtituta fieret, quòd filius adoptiuus patri adoptatori inter pręmia patrum prodeſſet, Cornelius Tacitus libro decimo quinto.

Et conueſtiri poſſet ex §.1.& inibi gloſſa.ad id præſtantiſſima in verbo, quale, in authent.de hęredibus & Falcid.colla. 7.& in §.primo.in verbo, hoc obſeruandum in omnibus. in autheutica. de triente & ſemiſſe. collatione 3. quæ quidem definiunt.conſtitutionem legitimam filiorum augentẽ minimè filium adoptiuum comprehendere. Baldus columna tertia .in d.l.ſi arrogator.& inibi Iacòb.Butr.Angel.& Bart. & plerique alij idem definiere per Bened. Capram conſilio 80.dubio 2.& conſ.115.col.vlt.Nicol.Vualdenſ. de ſucceſ.ab inteſt.charta 3.in 3.ſpecie filiorum.tametſi ab hac ſententia prorſus diſcedat, & perperam Barbat.in d.ca.Raynaldus.col. 26.verſicu.ſed vnum pondera.& ante eum Petrus, & Cin. & Alber.in d.l.ſi arrogator.quorum ipſi non meminere.Petrus & Cin.in l.1.C.de adop. Iaſon conſilio 141.ad fin.lib.quarto Fabianus Giocli.in tepe.auth.nouiſſima.in 6.q.4.q. princip. C.de inoffi.teſtamento

Cęterùm filij adoptiui nõ ſunt ſui, neque inter ſuos computantur.§.cùm autem.& in §.at hi. Inſtitu.de hæredit. quæ ab inteſtato deferuntur.l.adoptiuum. vbi interpretum maior pars.ff. de in ius vocando. nec filius adoptiuus in feudis non ſuccedit.capitulo primo.§.adoptiuus. ſi de feudo fuerit controuerſia inter dominum & agnatum vaſal.§.adoptiuus. Inſtitu.de excuſatione tutorum.l.ſi quis ita.§.primo. de leg. ſecundo.l.2. in principio ad Syllanianum .l.2.§. adoptiui.ff. de excuſation.mune.nec is adoptiuus in emphyteuſim ſuccedere poteſt.l.filio quem pater.ff.de liber.& poſth. Bal.in l. fideicommiſſum.ff.de condit.& demonſtrationib. Bartholomæus Socin.conſi.x.nu.30.inter conſilia Alberti Brun. Ale. conſilio 10.volum.5.Philippus Decius conſi.399. nu.3. Rochus Curtius in tractatu iuris patronatus, in verbo, ipſe vel is, à quo cauſam habuit. quæſtione 34. numero 79. Zazius in tractatu Feudorum.5.parte.numer.48.& 8.parte.n.25.& 9. Ioannes Oldendorpius de ſucceſſionibus ab inteſtato.

nu.34.Matth.Afflict.in c.1.§.adoptiuis.nu.3.ſi de feudo fuerit controu.inter dominum & agn.vaſal.

Rurſus fortiſſimum huic rei argumentnm præſtant iura ſtatuentia filium grauatum reſtituere, poſſe duas quartas detrahere, ſicuti definitum eſt ex pontificum deciſionibus in capi.Raynaldus.& in capitulo Raynutius.de teſtamen. id enim locum non habet in filio adoptiuo.l.Papinianus.§.penultimo.ad finem.ff.de inofficioſo teſtamento.quam pro ſingulari adnotat Campir.in tractatu ſtatutorum repellẽtium fœminas à ſucceſſionibus, quæſtione quadrageſ. verſiculo quidin filio. ex quo aliqua elicienda ſunt huic rei maximè neceſſaria.

Et primò, non intempeſtiuè deducitur, conceſſa emphyteuſi pro ſe & filijs, adoptiuos non comprehendi, ſcribit Baldus in l.fideicommiſſum.ff.de condit.& demonſt. Specul.tit. de locat.§.nunc aliqua. verſiculo 68. Raynerius & Imola in l.ita quis §.is cui.ff.de leg. 1.Decius in l.generaliter. columm. 6.C.de inſtitut.& ſubſtitut.Socinus & Alexander in præcit. l.adoptiuum.ff.de in ius vocando.Iaſon in l.ſecunda. colum. 67.C.de iure emphyteutico.Georgius Natan.in repet.capit. quamuis pactum.de pactis.lib.6.

Hinc etiam iuris appendix deducitur, l. cùm accutiſſimi. C.de fideicommiſſ.non habere locum in filijs adoptiuis, ſcribunt Cynus. Raynerius, Petrus, Albericus, Angelus, Florianus, Iaſon, Guidò Papa, in l.generaliter.§.cùm autem.C.de inſtitut.Socinus in repetitione l. cùm auus.ff. de condition. & demonſtrat. columna 23.Decius in c.in præſentia.colum. 15.de probation.itidem in l.precibus. columna ſexta, C.de impube. & alijs. Decius conſilio.399. Gulielmus Benedictus pleroſque alios congerens in prȩcitato ca. Raynutius. in verbo, duas habens filias.numero 149.is idem in verbo, & vxorem nomine Adalaſiam.n.740.Et rurſus in verbo, ſi abſque liberis moreretur.in primo.nu. 10. de teſtam. tametſi ab hac ſententia prorſus diſcedat Barbatias charta penultima, in prȩcitata l.cùm acutiſſimi.Cumanus in l.cùm auus. Fulgoſ.in §.cùm autem præcitatis.

6 Rurſus † ab eodem ſtipite ſiue fonte, & illud emanare videtur Analytica declaratio text.in l.filio quem. in principio inibi, ne imagine naturæ.ff. de liberis & poſthumis. ex quo definitur filium adoptiuum non eſſe verum, ac proprium filium,

tium,ſed veluti imaginarium. Alexã. & doctores in præcit.l. adoptiuum.text.ad id præſtãtiſſimus in l.adoptionis.in verſ. perinde quaſi ex vero filio.& rurſus verb.videatur.ff.de adoption.l.mulierem.in verſic.perinde.C.eod.titu.& præter hæc adnotari poſſet dictio illa,perinde, quę improprietatem, ac fictionem denotat,ex glo.Bar.in l.ſacrilegij.§.1.ff.ad l.Iul.peculatus.Bart.in l.1.in princ.ff.de vſucap.tex.ad id omniũ prę ſtantiſſimus in l.qui à patre.& inibi Bartol. quæ expreſſim hoc ipſum vult.ff.de confir.tut.Cæterum & ille text.adnotationem meretur in verbo,videatur,quod improprietatem ſignificat,gl.in l.ſi duo.ad fi.ff.de acq.hære. Cui ſimilis eſt in l. naturaliter.in princ.ff.de acq.poſſ.l.ſi pater filio.& inibi gloſ. ff.quæ in frau.cred.Bart.in l.ſi is,qui pro emptore.ff.de vſucapion.& in l.1.§.deieciſſe videtur.ff.de vi & vi armata.

Hinc etiam examinari poterit,quod & Ioannes Anan.ſcribit conſilio 26.viſo caſu ſtatutum † præferens maſculos fœminis in ſucceſſione, nec vtique vires obtinet in adoptiuis 7
maſculis. Ioannes Campegius in tractatu ſtatutorum repellẽtium fœminas. quęſtione 40.Georgius Natan. in dicto capitulo quamuis pactum.in 3.quæſtio.3.quęſtionis princi. 45.columna de pactis libro.6.Decius in c.in præſentia.de probation.Itidem in l.generaliter.C. de inſtitut. & ſubſtitut. & conſilio 299.Et rurſus conſilio 52.columna prima.Ludouic. Bologninus in additionibus ad Ioannem Anan.conſilio 58. Iaſon in l.cùm filiusfamilias.ad fi.ff.de legat.primo. Gulielmus Bened.in precirato verbo,duas habens filias. Franciſc. de Ripa libro reſponſorum.capitul.3.incipienti, filia data. columna tertia.& ante hos Bald.Cuius & illi non meminere. conſi.24.ſtatuto ciuitatis cauetur.vol.1.Corneus etiam à recentioribus non memoratur,conſilio 85.plura dubia.colum. prima.vol.3.Albert.Brunus in tract.ſtatutorum repellẽtium fœminas,in 1.q.12.art.

Ex quo apparet veriſſimum eſſe, quod & Aulus Gell. lib. 5.cap.19. adnotat, † extraneos adoptatos in liberorum lo- 8
cum ſumi, tanquam ipſi non ſint liberi, ſed in filiorum locum aſſumpti. Et ita ſcribit in roſtro illius capitis, cùm in alienam familiam, In qua liberorum locum extranei ſumunt,&c. Et paulò poſt, Velitis, iubeatis: vti Lucius Valerius Lucio Titio,tam lege iureque filius ſibi fiat, quàm ſi ex eo patre matreque familias eius natus eſſet.Hæc ille. Conni

uentibus

uentibus oculis conſtat aliud eſſe talem fieri, aliud pro tali, vel loco tali haberi.l. ſi ita quis.§. is cui de legatis 2.ff.l.fideicommiſſum.ff.de cond.& demonſtration.explicat Baldus in prœmio.Digeſtorum,in principio.colu.vlt.Alberi.in ſuo dictionario. verbo, liberorum appellatione non contineri adoptiuos ſcribit.

Hincillud manifeſtum eſt in hoc duntaxat tractatu, ver-
9 ba, quę † natualiter & ciuiliter poſſunt intelligi, in dubio debent accipi naturaliter potius, quàm ciuiliter.l. ex ea parte.§.in inſulam.& inibi Barto.& plerique alij.ff.de verb.obl. l.Statius Florus.§.Cornelio Felici.ff.de iure fiſci gl. in c. placuit.in 2.verbo,mortuus,16.q.1. Cui ſimilis eſt in verb. non morte.in c.ſuſceptum.de reſcriptis.libr.6.quo in loco Domi. notab.3.& Philippus Francus,eidem ſe ſubſcribunt Alexan. conſil.4.ponderatis.colum.1.volum.4.Bald.in capit.licet. ad fin.extrà de offic.deleg.Anchar.in ca.vlt.in vltima quæſtione
10 princip.extrà de conſtitut. Quibus † admodùm coactus ſum huic accedere ſententiæ filium adoptiuum non poſſe necem defuncti vindicare.Et ex nouioribus in ea ſpecie huic accedit ſententię Iacobus Villalpandus in l.22.titulo primo,par. 7.§.35.numero.2.folio 81. Et pro contraria parte adducta minimo apice his deſeruire videntur,cùm filiorum appellatione abuſiuè(vt vulgò dicunt)ac impropriè adoptiuos comprehendi, propriè tamen ad naturales & legitimas referri, vti conſtat in l.filium cùm definimus.ff. his qui ſunt ſui vel alieni.in l.tutelas.in principio.Et ibi Bartolus.ff. de capitis deminutione.Poſſet tamen prior ſententia procedere, ſi filius adoptiuus ab aſcẽdenti ſit adoptatus: & in ea ſpecie in poteſtatem adoptantis tranſit, vt in dicta l.cùm in adoptiuis.& in §.ſed hodie.Inſti. de adoptionibus.l. filio, quem pater.ff. de liberis & poſthumis. Et in ſpecie,filij adoptiui poſſunt accuſare, ac necem patris vindicare: cùm in eo vltra adoptionis vinculum,ius ſanguinis concurrat: vel ex alio capite poſſet hoc munus eiſdem competere,ex eo, quòd ſuccedunt patribus adoptantibus ab inteſtato,vt in dicta l.cùm in adoptiuis.non ex eo quod filij adoptiui ſint, ſed quia hæredes defuncti exiſtimant.Quibus accuſandi munus competit. Cæterùm libet hoc in loco non incongruè ex his quærere,quid dicendum ſit circa eãdem regiam conſtitutionem:

quod in his regnis non ſemel obuium eſt, An † & filius ſpiritualis poſſit necem defuncti patris ſpiritualis vindicare? Et vt rem exemplo ſubijciam de patre ſpirituali, qui ex ſacro lauacro fontis infantem leuauit, vel is qui in confirmatione compater(vt aiunt)fuit.Ex quibus ſacramentis compaternita inter infantes & ipſos leuantes oritur,capti.fin. de cognatione ſpirituali.libro ſexto,quam quęſtionem & Baldus ſcribit in l.prima.nume.25.C.qui accuſare non poſſunt. quos ex ſanctifico fonte leuamus,his necem defuncti vindictam minimè competere, cùm & hi parentibus ſpiritualibus non ſuccedant: ſicuti in ea ſpecie prodidit Antonius in capit. tranſmiſſa.extrà qui filii ſint legitimi. Cardinal. Alexand. in capi.per venerabilem.§.quod autem.in 9. quæſtione principali.& Abbas in capi.tanta.columna 3.qui filij ſint legitimi, Benedictus conſilio.148.cùm pręſupponitur.column.2.Nic. Peruſinus huic accedit ſententiæ in tract. de ſucceſſ ab inteſta.char.3.verſicu.ſeptima & vltima ſpecies.Et Ludouicus Bologn.in addit.ab Matthesillanum in tracta. de ſucceſſio . ab inteſtatio in addit.incipienti,vltimus gradus Guliel. Bened. inter pleroſque alios in cap.Raynutius.in verbo, & vxorem nomine Adalaſiam.numero 761.quibus in locis ſatis id definitum extat.

Et conueſtiri poſſet,illa ratione ductus : Siquidem inter eos eſt quædam ſancta ac ſpiritualis gratuita neceſſitudo, quę nihil habet commune cum bonis iſtis externis temporalibus,& prophanis. Ergo ad necem defuncti vindicandam patris ſpiritualis admittendos non fore,eò maximè, cùm & hi ſubſtitutum non excludant.Ioann. Campeg. aſſeuerat in tract.ſtatutorum repellentium fœminas.quæſtio.40.Decius conſilio 399.concluſionem . columna 1.Georgius Natan in præcitato capitu.quamuis.in tertia quęſt.43.quęſtionis principalis.Catel.Cotta id exiſtimat notatu dignum in memorabilibus iuris in memorab.incipienti,filius ſpiritualis. Vbi in praxi receptum eſſe exiſtimat, & Gulielmus Benedictus idem profeſſus nume.761.eo in loco, cuius & anteà me minimus.Et rurſus in verbo,ſi abſque liberis moreretur. nu. 10.in d.cap.Raynutius.de teſtamen.& ante hos Bal.in auth. niſi rogati.colum.penult.C.ad Trebel.Cuius meminit idem profeſſus Barb.in capitulo Raynaldus.colu.36.de teſt. Fran. Curt.Senior in eo tract.quē publicū fecit de teſtib.in 3. concluſio.

cluſio. Tametſi Barb. in contrariam ierit ſententiam, nouarum opinionum admodum cupidus in repetit. l. cùm acutiſſimi. columna 125. C. de fideicommiſſ. qui aſſerit nimis audacter, quòd paulò anteà proprio marte dilucidaque voce proteſtatus fuerat, id in eundem caſum teſtimonioque proprio aſſerit filium ſpiritualem excludere ſubſtitutos: & de his coniunctis cognatione ſpirituali, quos vulgò patrinos & matrinos filios, & campatres, & commatres vocitamus, ipſi ſibi inuicem non ſuccedunt ex ſententia Antonij in ca. tranſmiſſa, qui filij ſint legitimi. Abbas in c. tanta. eodem titul. nec ad retractus ius admittentur, ſicuti in ea ſpecie reſpondit Guliel. Benedict. in capitulo. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adalaſiam. nume. 764. ex nouioribus Petrus Rebuf. in 177. priuileg. ſcholaſtico.

Tametſi iſta ſententia ita probata ſit, & ſtabilita teſtium, & gloſſarum, & doctorum quaſi omnium munita anthoritate, vt improbari non poſſit abſque proditionis nota, aliquot tamen ſubijciam pro contraria parte, quæ priorē euertet: & primò, ex cap. 1. in princ. 30. q. 3. Ex quo definitum eſt, adſtrictū eſſe eum, qui de ſacro fonte ſuſcipit diligere, ſicut patrem, glo. in c. ſeq. incip. Pyctatium. 30. q. 3. verbo, multo magis expreſſim adnotat patrem ſpiritualem magis eſſe diligendum, quàm carnalem: & affinitas ſpiritualis multò maior, quàm carnalis eſt. c. ſi dormierit. 17. q. 2. text. in ca. ita diligenter. 30. q. 3. And. Barb. in c. coram. in 1. colum. 9. de offic. deleg. Guliel. de Cugneo, Paulus Caſtren. Rom. Bald. Angel. Alexan. & Iaſo. in l. generaliter. ff. de in ius vocan. Ang. & Raphael. Fulg. in præcitata l adoptiuum: Bal. in cap. 1. §. fi. 4. col. de proh. feudi alien. per Feder definientes non poſſe patrem naturalem filios vocare in ius abſque venia, ita quidem nec patres ſiue matres ſpirituales, qui eos leuant ex ſacro lauacro, exiſtimant Guliel. Cun. Paul. Bal. Ang. Rom. Ale. & Iaſ. in l. generaliter. ff. de in ius voc. Ang. & Fulg. in l. adoptiuum. ff. de eo. tit. & Phil. Fran. in c. poſtremò. col. penul. de appellat. Guliel. Benedict. in cap. Raynutius. in ver. & vxorem nomine Adalaſiam. num. 766. de teſtam. Ang. Arec. in §. pœnales. column. 4. verſicu. Ex quo inferunt & inibi Iaſ. colu. 10. Gomezius colum. 11. Inſtit. de actionibus. Baptiſta à ſancto Blaſio in tract. quem prodidit de actionibus. incipiente, actione. Alexander in l. 1. Benedictus in capit. Raynutius. nu. 765.

preci-

præcitato. Et conueſtiri poſſet, plus eſſe deferendum patri ſpirituali in exhibitione reuerentiæ, quàm carnali, gloſſa in d.cap.1.30.q.3. cuius meminit pro ſingulari Barbatias in d.l. cùm acutiſſimi.col.114. & in l.2.col.7. ff. de verborum obligationibus. Cui ſimilis eſt in d.c.qui dormierit.Bald.in c.1. §. vltimo. columna 4. titu. de prohibita feudi alienatione. Quibus conſtat minimè poſſe patrem ſpiritualem in ius vocari abſque venia, ſicuti nec patrem naturalem & legitimum ob quod filios ſpirituales ad necem defuncti vindicandam admittendos fore.

1 Secundò impetit, quod & Bald. adnotauit in l. generaliter ff.de in ius vocan.& Salicetus in l. teſtis idoneus ff. de teſtib. definientes, patrem ſpiritualem, ideſt, leuantem ex ſacro lauacro infantem, minimè eſſe admittendum in teſtem in cauſa filij ſpiritualis; idem exiſtimat Raphael Fulgoſ. in l. 4. §. prætor ff.de in ius vocan. Alexand.conſil.43.volum.2.nume. 7.ex tex.ad id præſtantiſſimo in l.ſi quis alumnam.ad finem C.de nupt. Philippus Francus in capi.1.in princ.colum.2.de cogn.ſpirit.lib.6. Matthæ. Afflict.in conſtit. Siciliæ incipiente, mores diſſolutæ. verſicu. 30. tametſi ab ea ſententia diſcedat Bart.in conſil.incipienti, in quæſtione vertente. Floria.de Bononia in l.teſtis idoneus.præcitata.Bal.& Salic.in l.parentes C. de teſtibus. ea ratione ducti, cùm edictum de teſtibus prohibitorium ſit, ex l.1. ff. de teſtibus. qui ad teſtimonium non arceantur, nec prohibiti ſunt à teſtimonio ferendo, teſtes idonei eſſe poterunt. Et huic ſententiæ ſe ſubſcripſere Alexand.conſilio 125.viſo themate.numero 6. volumine 6. itidem conſilio 143. quoniam abundè. columna ſecunda. libro 2.& conſilio 34. columna penultima. volumine 3. Nec obſtant pro contraria adducta parte, ſiquidem eò tendunt quo ad impediendum matrimonium, & quo ad reuerentiam exhibendam.

Tertiò ſuffragatur, qui interimit patrem ſpiritualem non minus puniendus eſt, quàm qui carnalem, Alex.ad Barto.in l.diuus.& inibi Hippol.ad fin. ff.de parric. & nos in ea ſpecie tradidimus de parric. pœnis tractantes c.& nume.

2 Quartò & illud conuenit quod & Speculator adnotauit in tit.de appellat.§.& nunc dicamus.verſicu. circa hoc autem 2. parte. Et rurſus in titulo de relaxationibus §. qualiter. Ioannes Andr.& Dominic.colum.penult.in cap.Romana §. quod

quod ſi ſubijciantur. de appellat. lib.6. aſſeuerantes poſſe recuſari iudicem patrem & filium ſpiritualem aduerſarij. Et huius ſententiæ authores habeo doctores in albo ſupremæ doctrinæ poſitos,inter quos & Firmianus in eo tracta.quem publicum fecit de Epiſcop.in 4.part.libr.4.colum.8. verſicu. ſecundo eſt,ſi eſt compater is.idem in ſuo iudice,verbo,compater.verſicu 13.Abb.in c.cum ſpeciale. & inibi Innocentius colum.7.& Decius colum.2.de appellat.Imola in capit.prudentiam.de offic.deleg.Decius in cap.poſtremo. col.vltima, de appellat. Quibus & plerique alij acceſſere, quos ſerioſè congerit Iaſ.in l.apertiſſimi.colum.3.C.de iudic. & his ſuffragari videtur, quod & Ioannes Faber adnotauit in §. ſunt præterea verſi.ſed & ſi quis.colum.1.Inſtit. de actio. & inibi Ioan.à Plat.& Ang.vterque.colum.1.exiſtim antes huiuſcemodi perſonas neutiquam poſſe conueniri, quemadmodum nec parentes naturales.

Quintò & illud adiuuat huic poſteriori ſententiæ,quod & Faber ſcribit in l.1.C.de alen.lib.& Bal.in authen.niſi rogati C.ad Trebel.colum.vltima.verſi.ſed tunc ego quæro.definientes hos filios ſpirituales eſſe alendos à patribus in ſchola.Peruſinus idem profeſſus in tracta.de ſucceſſ.ab inteſta.eo in loco,& cuius anteà meminimus.Curt.in tracta. de teſtib. concluſi.30. Catel. Cotta in memoriali incipienti, commater.Budæus lib.1.de Philologia. & ante hos Philip. Francus in capi.1.de cognat.ſpirit.lib.6.cum pleriſque,quæ his in locis congerunt doctores, ex nouioribus Boer. deciſi.233.numero quarto.

Filius ſpiritualis alendus eſt.

Poſtremò huic rei fortiſſimum argumĕtum præſtat quòd & Anan. in capit. cùm dilectus.col.vltima.de accuſat.ſcribit commatrem poſſe necem defuncti ſui compatris vindicare, ac ſi proſequeretur ſuorum iniuriam, & Iaſ. in dicta l. apertiſſimi.colum.2.& in l. generaliter. colum.1. ff. de in ius vocan.idem profeſſus & ante hos Bald.in l.1.colum.12.verſicu. ſed an commater C.qui accuſare non poſſunt.Catell.Cotta eo in loco,cuius & anteà meminimus, lectorem admonitum eſſe velim, Iaſonem.Baldum mendoſè allegaſſe,in tit.C.vnde vi.ex quo illud obuium eſt,qui promiſit alium defendere aduerſus omnes, nec vtique intelligitur aduerſus ſe & ſuos. cap.petitio.de iureiurando.Caſtren.conſilio 295.viſo ſupraſcripto puncto.volumine 1. colum.4.ita quidem nec contra

compa-

compatrem, cùm iſthæc coniunctio compatris eandem vim, quàm carnalis habeat. Quibus non obſtantibus priori ſententiæ me ſubſcribo, tametſi Baldus expreſſim in contrariam ierit ſententiam, in l. prima C. qui accuſare non poſſunt. Iaſ. in l. apertiſſimi. columna 2. verbo, facit quod ſingulariter. & Bertrandus de Carp. conſi. 177. num. 14. volum. 2. Catel. Cotta in ſuis memoralibus, in verbo, commater. Nicolaus Boerius in deciſio 233. numer. 4. definientes commatrem poſſe accuſare occiſorem. quibus nemo vnquam doctorum poſſe accuſare occiſorem: quibus nemo vnquam doctorum refragatus eſt. Ipſe tamen Baldi & aliorum ſentẽtiæ in hoc dubio accedere non poſſum ex his, quę pro priori ſententia adducta ſunt, & eò adiuuat Ioan. Andr. deciſio in cap. nonnulli §. ſunt & alij. de reſcrip. definiens † iura, quæ dicunt coniunctum admittendum eſſe ſine mandato, intelligenda de ratione ſanguinis coniunctione, Archid. in capitu. ſtatutum §. cùm autem. de reſcrip. libr. 6. & quoties mentio fit de coniuncto, nec vtique intelligitur de coniunctione ſpirituali, ſicuti ſcribit Felinus in pręcitato §. ſunt & alij. nume. 55. Iaſ. in l. exigendi. num. 10. C. de procurat. Specul. in tit. de appellatio. §. 1. Quo fit cùm in ciuilibus pertractandis cauſis is non dicatur coniunctus, multò minus quo ad accuſandum & necem defuncti vindicandam admittitur. Anton. huic ſententiæ ſe ſubſcripſit in cap. ex parte decani. de reſcript. Hoſt. in ſumma, tit. de reſcrip. §. quę poſſunt, columna 26. verſicul. nunquid Canonicus. Ioannes Andręas, & Abbas in cap. vltimo, de procuratoribus. definientes eodem marte, quòd licet coniunctus pro coniuncto admittatur ſine mandato, non tamen hę perſonę, quibus cùm eſt nobis ſpiritualis coniunctio, Imola, & Antonius, & Abbas in capi. cùm. M. Ferrarien. colum. 3. de conſtitut. & ibi Felin. colum. 7. qui ad ambas (vt aiunt) aures, pleroſque alios allegat, & Iaſ. idem profeſſus in l. 1. C. de procur. col. 4. 12

Iam verò ad nonnulla, quæ obiter & non abs re diſcutiũt, & pertractant ſcriptores pro contraria parte, animum intendamus: perquàm neceſſarium eſt, & pręter alia fucabam illorum ſententiam multis coloribus.

Et primò, nec aliquo iuris apice deſeruire videtur, quòd de recuſatione iudicis ex hac coniunctione adnotabant, cùm & quacunque leui cauſa iudex reijciatur. capitu. cùm R. Canonicus. capit. inſinuante. de officio delegati. Nec obſtat illud,

illud, quod obiiciebatur filium ſpiritualem minimè poſſe patrem ſuum in ius vocare abſque venia: cùm & contrarium prorſus ſcripſit Ioan. Faber in præcitato §. pœnales. nec id quod de alimentis filijs ſpiritualibus præſtandis adducunt doct. cùm & illorum maior pars ſubdubitanter loquatur, ſicuti contrarium profeſſus ſcribit Bened. in d. ca. Raynutius. verbo, & vxorem nomine Adalaſiam. num. 767. de teſtà. Poſtremò nec coadiuuat id, quod de teſtibus adiectū eſt. Quod quàm ſit à ratione deuium, ſpirituales filios in teſtes eſſe admittendos ſcribit Barto. conſi. 92. colum. 3. & Bald. ſibi contrarius col. 2. & inibi Salic. in d. l. parentes. Alex. ad Bart. in l. in legibus ff. de teſtib. & conſi. 42. colum. vltim. voto 3. itidem conſil. 186. viſo proceſſu. col. 2. volu. 7. Franc. Aret. in capitu. cùm oporteat. col. 4. de accuſ. Cæp. conſi. cauſarum criminalium 1. col. 3. Corn. conſi. 66. volu. 3. colum. 3. Albericus in eo tractatu, quē prodidit de teſt. in 1. parc. 1. partis. col. 8. Roma. Alex. & Iaſ. in præcitata l. generaliter. Decius conſi. 43. col. vlt. Lanfrancus de Oriano in c. quoniā contra falſam. in materia teſtium, extrà de probationibus. Aufredus in tractatu, quem publicum fecit de probationibus teſtium litera P. verſiculo pater ſpiritualis. Ex nouioribus Iaſ. in §. pœnales. & in l. apertiſſimi C. de iudic. Felinus in capi. cùm nuntius. col. 1. de teſtibus. Guliel. Benedictus in præcitato verbo, & vxorem nomine Adalaſiam. num. 767. de teſtamen. Firmianus in ſuo repertorio verbo, compater. verſicul. 14. in ea ſpecie mediam viam ſelexit, non hos omnes eſſe repellendos, ſed vtique aliquantulum eorum fides minuitur: Cui accedit Alex. conſilio 237. columna vltima. libr. 6. Et Fulg. conſi. xj. Decius colum. 2. in capitu. cùm ſpeciali. de appellat. exiſtimat in ea ſpecie iudicantis arbitrio eſſe relinquendum, & ex neotericis Alciatus in l. generaliter. in princip. C. de in ius vocan. Franciſ. Curt. in præcitato tract. de teſtib. conſi. 30. Ob quod priori ſententiæ magis accederem, filios ſpirituales minimè poſſe necem patris ſpiritualis vindicare. Quam ſententiam & Iacob. Villalpan. in interpretatione l. 22. titul. 1. part. 7. §. 36. ad fin. veriſſimam eſſe exiſtimat, tametſi per Boerium adducta in d. deciſione 233. numero 4. quid in hac quæſtione dicendum ſit, me quidem ſatis dubium habet, quæ, ſcilicet, ex his deciſionibus verior ſit: quamobrem ingenuè fateor rem eſſe diſputatione dignam, & quę ambiguam habet

bet deciſionem ex pluribus, quæ & doctores contrarium tenentes, adducunt.

SVMMARIVM.

1 *Inſignis differentiæ ratio inter naturales filios, ſpurios, manzeres, nothos eleganter diſcutitur.*

Et inibi ex Plutarchi problematibus, Alciato, Liuio, alijsq; linguæ limatis authoribus quis proprie ſpurius dicatur, diſputatur.

2 *Filios ſpurios eos dici, qui ex parentibus originem ducunt, qui nec tempore natiuitatis nec conceptionis coniugium contrahere poterant.*

3 *Manzeres ex meretricibus & ſcortis dici, ex regia l. definitur.*

4 *Naturalis quidem filius, quis exiſtimatur?*

5 *Filiis naturalibus ex ſoluto & ſoluta natis, munus accuſandi necem defuncti patris competere.*

6 *Naturalibus filiis in regnis parentum nobilitate condonari, tametſi Cæſarum iure contrarium ſit, diſcutitur.*

7 *Filiis nothis, & vulgò quæſitis, cùm patrem certum non habeant, necem defuncti patris vindicare non poſſunt: Et inibi inſignis differentiæ ratio inter naturales & nothos perpenditur.*

8 *In probatione filiationis tria eſſe a teſtibus requirenda, ex Barto. aliisq; deducitur.*

9 *Filius conceptus in ſeruitute, cùm & is ſuccedere non poſſit, nec necem defuncti vindicare.*

10 *Filios ſpurios minimè accuſare poſſe patris mortem ex receptiſſima omnium interpretatione conſtat: nec itidem nu. 27. & 37.*

11 *Spurii nec ex vltima teſtantium voluntate, nec inter viuos, Cæſarum iure, de bonis parentum capere aliquid non poſſunt.*

12 *Statui non poſſe municipali ſtatuto, ſpurium capacem fore teſtamenti, donationis, alterius ve largitionis paternæ.*

13 *A patre non poſſe filio legitimo ſpurium ſubſtitui ex pupillari ſubſtitutione, vt patris bona conſequatur ſpurius, nec vulgariter, nec fideicommiſſarie ſubſtitui poterit.*

14 *Fraudem legi factam cenſeri, ſi is, cui pater ſpurii bona donauit, incontinenti ſpurio donatoris filio donauerit.*

15 *Nec per ſe, nec per interpoſitam perſonam ex oneroſo lucratiuo ve contractu non poteſt ſpurius a patre aliquid capere.*

16 *Inter viuos praſcribere non poſſe ſpurium in vltima teſtantium voluntate relicta a patre.*

17 *Spurium non poſſe ad bona patris ſui inter pauperes aut coniunctos diſtribuenda executorem eligere.*

18 Presbyterorum *filios in his regnis, nec ab inteſtato nec ex teſtamento parentibus ex parte patris ſuccedunt. itidem nn. 19.*

20 Nepos *legitimus ex filio ſpurio poteſt inſtitui ab auo.*

21 *Tametſi a patre filius ſpurius inſtitui non poſsit, nulli tamen hereditatem relinquere poſſet.*

22 *Ita, ſicuti nec ſpurii parentibus non ſuccedunt, nec verſa vice patres ſpuriis filiis.*

23 *Is, qui fidem praſtiterit de reſtituenda hæreditate ſpurio, tanquam indignus hæreditate priuatur, atque etiam fiſco adiudicatur.*

24 *Si nulla parenti promißione præmiſſa libere ſcriptus heres ſpurio tradiderit, in interiori animi iudicio bona parentis poßidere optimo iure poſſe.*

25. *Minime teneri deferre bona ad fiſcum, qui promiſerat teſtanti hæreditatem ſpurio reſtituere.*

26 *Si in dubio ſit, an eccleſiaſtico fiſco, an ſeculari adiudicanda ſit hæreditas fidem hæredis praſtandam eſſe & perſonam.*

28 *Vt quilibet de populo ad necem defuncti vindicandam ſpurii admittendi ſunt, & extraneis accuſare volentibus præferendi.*

39 *Spurium necem matris vindicare poſſe, & criminis authorem accuſare, tametſi patris non poſsit.*

30 *Eleganter diſcutitur quis coitus damnatus dicatur. Itidem numero 34. & 36.*

31 *Natum ex ſoluta & ſacris initiato ordinibus, matri non ſuccedere. Itidem nu. 33.*

32 Presbyterorum *filios ſeruos eccleſiæ non effici, & id euanuiſſe per diſuetudinem, diſcutitur.*

35 *Coitum inter coniugatum & ſolutum punibilem eſſe dubio procul conſtat.*

De filijs illegitimis necem patris vindicantibus, circa eandem regiam ſanctionem 22. tit. 1. par. 7. Cap. XLI.

NEc abs re, meo iudicio, hic tractare conuenit, quod doctores magni mehercule nominis gladijs acutis dimicant. An & filij illegitimi, naturales, baſtardi & ſpurij,

& ſpurii, ad vindicandam necem defuncti admittantur, & appellatione ſuorum veniant? In quo dubio varij varia adiecerunt, quæ nobis proſequi non lubet: illud tamen præmittam, filiorum illegitimorum quoſdam eſſe naturales, quoſdam ſpurios: & inter naturales ſpurios diſtingui, à naturalibus nothi, ſpurijs verò manzeres conueniunt, ſicuti definitum eſt in capitu. niſi cùm pridem §. perſonæ. de renunciat. in quo in duas claſſes fit diuiſio: Prima quarum naturales & nothos: ſecunda ſpurios & manzeres coniungit, teſtibus Præpoſito in capitu. per venerabilem §. quod autem. qui filij ſint legitimi. numero 14. Antonio Cardin. quæſt. 9. in præcitato §. perſonæ. & reiecta filiorum legitimorum nomenclatura, quam ſpeciatim explicat Alciatus libro quarto Parergon, capit. 5. de his igitur filijs illegitimis nobis negotium erit, an & hi ad necem defuncti vindicandam admittantur. *Filiorum illegitimorũ nomen.*

Et primò non intempeſtiuè diſputatur de filijs ſpurijs, adulterinis, inceſtuoſis, & hi qui nati ſunt ex coitu à lege punibili, ad accuſationem ob necem defuncti vindicandam admittantur: & ſpurius ex Alciato libro prætermiſſorum, ex eo dictus eſt, qui incertum patrem habet. Theophilus idem ſcribit in §. ſi aduerſus. Inſtitut. de nupt. vel ſpurius dicitur, authore Plutarcho in problem. capi. 103. qui primis literis ſcribebantur S. P. ideſt, ſine patre: atque ideò factum eſt, vt ſpurij dicantur nati ex his mulieribus, cum quibus plures coniunxiſſent fœdera Veneris, atque carnalem commercium habuiſſent. Theophilus in eo loco, cuius & anteà meminimus, Budæus in l. vulgò ff. de ſtatu hominum. Ioan. Baptiſta de ſancto Seuerino in l. ſi qua illuſtris. columna prima. ad Orficianum. & plerique alij, quos diligenter congerit Catel. Cotta in vltimis memorabilibus, dictione, ſpurius. Alciatus libro quarto Parergon, capit. 5. exiſtimant hos ſpurios dici, ex eo, quia patrem præ infamia nominare non audent, etiamſi patrem habeant certum. Hinc Liuius libro primo ab Vrbe condita inquit: Natam terra ſibi prolem mentiebantur, quippe humilitate parentes nominare non poſſunt, pominem ignoto genere filium terræ appellatum fuiſſe, ex Tertulliani apologetico capite vndecimo. Eraſmo in prouerbio, Terræ filius: & pleriſque authoribus citatis. Idem profeſſus ſcribit Angelus Politianus libro *Quis ſpurius dicatur.*

bro Miſcellaneorum c.decimo octauo.Cælius lib.vndecimo. cap.vigeſimo octauo. Et propriè ſpurij hi cenſentur, qui ex parentibus originem ducunt, qui nec tempore natiuitatis nec conceptionibus coniugium contrahere poterant. Ange.Aret.in §.nouiſſimè.Inſti.ad Orficianum.Illud tñ ſatis eſt, filium ſpurium eum dici, qui natus eſt ex his parentibus,qui non poterant matrimonium cõtrahere, tametſi patrem oſtendere poſſint,c.ad abolendam.de filijs presbyterorum.glo.in c.tanta.qui filij ſint legitimi,& præcitata l.vulgò. ex quibus definitum extat domi ex concubina natum ſpuriũ non dici,ſed vtique naturalem,tametſi gloſſ.in d.§. perſonæ. refragetur,& Bart.in l. fi. de his quibus vt indignis.regia l.1. tit.15.part.4.quod intelligendum fore opinor, ſi ſpurius generice accipiatur,vt in l.ſpurij ff.de decurionibus.quo fit, hũc filium nothum appellari non ſpurium. niſi ea ſignificatione, qua ſpurios eos vocitamus, qui patrem certum non habent.

3 Cæterùm filij † manzeres lata ſignificatione nothi, dicuntur ex meretricibus, ſicuti definitum eſt Exodi 23. regia l.1. tit.15.par.4 propriè tamen hi nati dicuntur ex his, qui iure canonum matrimonium contrahete prohibentur,quod in d. §.perſonæ.iuxta illius veram interpretationem probatur.

4 Rurſus † filij naturales Cæſarum iure ij exiſtimantur,qui ex vnica concubina,eaq́; domi cohabitante naſcũtur l.ſi quis officium ff.de ritu nuptiarum l.pen.& fi. ff. de concubinis. & inibi pleniori manu nos adnotabimus ad Bar.gl.in c. per venerabilem.qui filij ſint legitimi.verſic. à naturalibus. regia l. inſignis ſecunda,tit.14.par.4.§.ſi quis autem.in auth.quibus modis naturales efficiantur ſui.& naturales dicti ſuut, ex eo, ꝙ natura ſola eos genuerit, ſicuti definitum eſt ex Stobæo ſerm.77.vbi apud Euripidem legitur.

Nothum genus nomen habet culpabile, natura verò æqualis eſt.

Itidem apud eundem.

Ego mihi filios adſciſcere nothos non dubito:
Cùm enim legitimis nulla in re ſint inferiores:
Propter leges malè audiunt,quas tu cauere debes:
Fruſtrà mortales ſibi cauent a nothis filijs generandis:
Quiſquis enim bonus fuerit, illius natura non corrumpitur nomine.

Et Sophocles apud eundem ait,

Nothus tantundem valet,quantum legitimus.

Quo

Quo,ſit filios naturales dici eos,quos ſola natura genuerit non honeſtas coniugij,capitu finali.32.quæſt.quarta,iure tamen Pontificio,vt naturalis filius quis dicatur,id tantū m exigitur, quod ſit natus ex his parentibus, qui natiuitatis vel conceptionis tempore matrimonium contrahere poterant, ex capitulo.tanta.qui filij ſint legitimi.capitulo.innotuit. de elect. tametſi ex vnica concubina domi cohabitante non ſit natus,definiere Baldus conſilio 206.columua finali,volumine tertio,itidem conſilio 129.volum.ſecundo.Aymon. Sabilius conſilio 166.columna tertia. & eſſe conſuetudine receptum exiſtimat Abb.in præcitato cap.per venerabilem. ſuper glo.verſiculo,à naturalibus,tametſi rigor iuris ciuilis obſtet: & apud Hiſpanos diu hoc fuiſſe ſeruatum teſtatur Rodericus Suares: quam praxim Regina Ioanna Caroli Cæſaris mater in l.vndecima Tauri comprobauit,& ante hos Iaſ.conſil. 51.volumine tertio,& mox plura.

Et vt huius quæſtionis nodū partim aperiam, partim definiam,illa eſt receptiſſima omnium ſententia,†filios naturales ex ſoluto & ſoluta natos, admittendos eſſe ad necem de- 5
ſuncti patris vindicandam,atque ad criminis reum accuſandum,& hos filios naturales omnibus alijs conſanguineis in accuſatione præferendos fore,Baldus in l.prima.C.qui accuſare non poſſunt. in verſiculo, quo ad ſecundum articulum Baldus in l.ſecunda. & in l. hos accuſare.§ omnibus, ff.de accuſationibus. itidem in l. neganda .C. qui accuſare non poſſunt. Innocentius in capitu.nonnulli.§.ſunt & alij de reſcriptis.

Et primò fortiſſimum huic rei argumentum præſtat ratio illa viua & ſpirans, Natura nullam differentiæ rationem conſtituit inter legitimos & naturales .§. ſi quis ergo filios. in authentica,quibus modis naturales efficiantur ſui. & in §.ſi quis verò non habens. in authentica, quibus modis naturales efficiantur legitimi.l. adoptiuus. §. ſeruilis. verſiculo,vnde nec vulgò.ff.de ritu nuptiarum.ex quo Bald. in capit.quę in eccleſiarum.colum.vlt.de conſtitu.exiſtimat, quod filijs illegitimis communis eſt amor & natura, ex l. hos accuſare.§.in omnibus.ff. de accuſat. itidem in l.prima. columna quinta,verſicu.expedita eſt.C.vnde vi.Ancharanus in conſilio.225.videtur prima facie.colu.pen.in ea eſt ſentētia, quòd naturale fœdus prolem naturalium habet pro

XX 3 legitima.

legitima, nec poteſt conſtitutio naturam immutare, nec naturales ſtimulos coercere. l. amiciſſimos. §. Lucius. ff. de excuſatione tutorum. l. 2. & 3. ff. de liber. cauſa. ex qua ratione, exiſtimant patrem teneri parricidiorum pœna Bal. Bar. & nouiores in l. parētes. ff. de in ius vocan. idem Bal. in l. ius ciuile. col. ſecunda. ff. de iuſtiti. & iure. & in l. cùm acutiſſimi. C. de fideicommiſſ. columna ſecunda. is idem in capitulo naturales. columna vltima. titulo ſi de feudo fuerit controuerſia. & in l. quiſquis. columna ſecunda. verſiculo prętereà de ſpurio. C. ad l. Iuliam maieſtatis. Baldus in l. ius ciuile. ff. de iuſtitia & iure. & in capitulo nonnulli. §. ſunt & alij. de reſcriptis. & hanc eſſe frequentiori doctorum calculo receptam ſententiam aſſeuerat Iacobus Villalpan. in interpretatione l. 22. titulo primo. parte. 7. §. 42. numero 3. quibus & Imola acceſſit nec admodum grauatus, in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ff. ad Trebel. in l. Lucius. §. vltimo. ff. de legat. ſecundo. & ea, quæ nos congeſſimus de parricidijs tractantes ſuprà c. 22. num. 12. his conueniunt.

Et his innititur text. in l. parentes. ff. de in ius vocand. definiens naturalem filium, ne vtique poſſe patrem vocare in iudicium abſque venia, ex ratione text. inibi, vna omnibus ſeruanda eſt reuerentia. & inibi Gulielmus Cuneus, Angelus, & Baldus definientes, nihil intereſſe inter filium merè naturalem, & legitimum, in his quæ meram tangunt naturam. & adſtipulantur ea, quæ. & Baldus ſcribit in l. prima. columna decima quarta. pone filius. C. de confeſſis. definiens, ſicuti pater legitimus, & naturalis poteſt criminis confeſſionem à filio factam reuocare, & prorſus probare contrarium, ita quidem pater naturalis, cùm & natura omnibus ſit communis, ex præcitato §. in omnibus. idem Baldus conſil. 267. ad euidentiam præmit. col. 3. vol. 3.

Cæterùm huic ſententiæ maximum robur affert l. tertio. §. prætor. & l. parentes. ff. de in ius vocand. ſcribentes, appellatione patris, & filij naturales etiam venire, tametſi pater, & filius non ſit legitimus. l. tertia. ff. de liberali cauſa. Felin. omnium diligentiſſimè in capitulo in pręſentia. numero 21. de probation. vbi pleniori manu explicat appellatione filiorum naturales etiam venire in contractibus, & in vltimis teſtantium voluntatibus, ſententijs, priuilegijs, in delictis, in diſpoſitione legali ſtatutaria ve.

Rurſus

Rurſus & ad id adſtipulatur ſiquidem textus in l. ſecunda. ff. de accuſationibus, ſcribens filios de parentum morte accuſare, poſſe naturales etiam comprehendi: cùm patet, & mater, aut filius, ſint nomina naturę, non iuris ciuilis. Quo fit in filijs naturalibus etiam cadere id accuſandi munus, ex dicto §. in omnibus. & §. hos accuſare. vbi adnotat Bartolus. ff. de accuſationibus. Baldus in l. tutelas. ff. de capitis diminutione. tertio notabili, etiam filij naturales, & baſtardi (vt vulgò appellant) patribus ſuccedunt, ex authentica, licet. C. de naturalib. liberis. Abb. poſt gloſſam & Præpoſitum, in capitulo tanta. qui filij ſint legitimi. l. octaua, titulo nono. parte ſexta. & regia lex nona Tauri, Vbi definitur filios naturales ſuccedere poſſe ex teſtamento excluſis accedentibus: quo fit, & accuſandi munus competere eiſdem excluſis aſcẽdentibus: argumento ſumpto de ſucceſſione ad accuſationẽ: & in ea ſpecie idem definiuit Iacobus Villalpand. eo loco, cuius & anteà meminimus. Et iſtud munus ad baſtardos filios extendi exiſtimn, cùm naturales filios, & eos (quos baſtardos appellamus) eadem eſſe exiſtimat gloſſa in rubrica. ff. de concubinis. Ludouicus de Sardis in eo tractatu, quem publicum fecit de legitimatione, ſecunda parte, quæſtione prima, volumine ſecundo. ex nouioribus Decius conſilio 433. Alexander conſilio 128. volumine, primo, ad finem. Nec ijs refragari videtur regia lex nona, in Taurino conuentu lata, dum diſiunctiuè dicit, baſtardi, aut illegitimi: ſiquidem non ſenſit baſtardos dici quoſcunque illegitimos, ſed vtique baſtardos eſſe quandam illegitimorum ſpeciem: & eſſe rurſus alios illegitimos, qui baſtardi non dicantur, quod ex regia ſanctione conſtat, dum ſubdit, aut illegitimi cuiuſcunque qualitatis extiterint: ſic enim regia lex intelligenda eſt. Et his ſuffragari videtur, tametſi iure communi baſtardi & filij naturales non exiſtimabantur de domo vel agnatione: cùm illud eſſet iuris ciuilis, cuius capax non erat: atque iidem parentum nobilitate ne vtique gaudebant, ex Bartolus & Platea. in l. 1. C. de dignitatibus. libro 12. Bar. in l. pronuntiatio. ff. de verborum ſignification. itidem in l. tutelas. ff. de capitis diminutione. & in l. finali. vbi doctores paſſim. C. de verborum ſignificationibus. gloſſa in principio Inſtitut. de ſeruili cognatione. vbi Faber & Angel. & interpretum ferè maior pars huic ſententiæ ſe ſubſcribunt, Baldus in l. generaliter.

Filijs baſtardis accuſandi munus cõpetit.

raliter.§.cùm autem.C.de inſtitu.& ſubſtitu.ſub conditione factis. & in l.ex liber.C.de ſuis & legitimis hæredibus. ſimilis gloſſa eſt apud canonicæ philoſophiæ profeſſores, in clementina vnica.de baptiſ. Bartolus ante hos in l.prima. numero 50.de dignitatib.libro duodecimo. Baldus in l.cùm legitimi.ff.de ſtatu homi. exiſtimantes baſtardos nobilium etiam ex perſona matrum nobilitatem non conſequi, Baldus in l.cùm antiquioribus,numero octauo, quæſtione octaua. C.de iure deliberandi. itidem in capitulo innotuit. numero decimo quinto.de electione. Antonius Butrienſis, & Præpoſitus notabili tertio in capitulo per venerabilem, qui filij ſint legitimi, Florianus in lege,qui teſtamentum. numero vndecimo.ff.de probationibus.Aretinus in capitulo ſuper eo.in ſecundo.de teſti.numero vndecimo.& inibi.Feli.nume. quinto.itidem in capitulo in præſentia. numero 23. de probationib.Gulielmus Benedictus in capitulo Raynutius. verbo,Raynutius.de cleri.numero 30. de teſtament. Guido Papa deciſione 550.Carolus Ruynus in conſilio 77. numero 7. volum.3.regia l.tertia.tit.15.par.4.Andr.Tiraq.ſatis diligenter in tractatu nobilitatis,c.15.nu.10.

Ad apertiorem huius quæſtionis reſolutionem, ipſe quid in ea re ſenſerim,conabor explicare, tametſi Cæſarum iure ſatis incertum ſit,qui filij dicantur propriè naturales: apud nos tamen Hiſpanos id ſatis apertum eſt, ex l. vndecima. in Taurino conuentu lata à regina Ioanna Caroli Cęſaris matre,cuius legis mens videtur comprehendere caſum.l.finali. titulo decimo quarto, parte quarta. quòd etiam ex illuſtre nati & infirmę cōditionis muliere,de quibus & inibi ſit mentio,naturales filios etiam appellari, cùm ad inuicem poſſint contrahere matrimonium: & id ſolùm lex conſiderat, vtpotè filius naturalis, dicatur duobus inſuper additis, quod ex concubina naſcatur domi non retenta, ſi & à patre is filius recognoſcatur. quòd ſi ex concubina publicè domi retenta, id ſolum ſufficere pro agnatione filij abſque alia verbali recognitione, ſicuti eleganter explicat Didacus à Couarruias Archiepiſcopus Sancti Dominici deſignatus, in quarto Decretalium,in ſecunda parte,capitulo octauo.folio 100. & hic naturalis,honoribus ac nobilitate parentum minimè gaudet,ſicuti ex Chaſſæneo in conſuetudinibus Burgundiæ rubrica octaua.§.tertio.in principio. numero decimo ſeptimo.

Matthęus

Matthæus Afflictus in deciſione Neapolita. 192. tradidere. & id iure regio ita deciſum eſt ex l. finali. titulo decimo tertio. & in l. tertia. titulo decimoquinto, parte quarta. quas regias ſanctiones intelligendas fore reor in alijs honoribus cum & fidalguia naturalis natus ex concubina retenta pro ſua (vt ita dixerim) gaudeat, ex l. prima. titulo vndecimo. parte ſeptima & ſic reſpectu fidalguiæ corriguntur ſupradicta.

Cæterùm id intelligendum eſſe opinor, niſi † & is filius naturalis à rege fuerit legitimatus: cùm & per legitimationem nobilitate paterna condonetur. l. quarta. 6. & nona. titulo decimo quinto. parte quarta. l. 12. Tauri. Et de his loquor naturalibus, quaquàm natis à certa concubina, cùm & hi legitimatione aliqua non indigeant. l. 21. tit. 21. lib. 4. Fori. l. 7. tit. 22. eod. lib. l. 11. parti. ſupra citatæ. 6

Rurſus ſi ad amuſſim omnia examinentur, ſub intelligo, quando is filius non eſſet natus ex damnato & punibili coitu, ita tamen vt vtrunque concurrat, quòd ſit damnatus, & punibilis: ſiquidem & clandeſtinum matrimonium punibile eſt, ex capitulo cum inhibitio. de clandeſtina deſpóſat. non tamen eſt damnatum, quinimò valet, & iure ciuili inter ſolutos, ſaltim ſi ſecretus ſit: quòd ſi publicus fuerit concubinatus, extra ordinem punitur, ex l. iuris præceptam ff. de legibus Quo fit, non ex eo, quòd ſit punibilis, coitus eſt damnatus: & ideo vtrunque requiritur copulatiuè, ſiue ex parte patris, ſiue matris: & hic filius aut eſt ſpurius, vel manzer, aut adulterinus, vel nothus: de quibus agit l. prima. titulo decimo quinto. parte quarta. & hi etiam ſi legitimentur, nobilitate parentum non gaudent, ex pragmatica apud Maiori. anno 1542. quòd ſi filij ſint manzeres & ſpurij, excepto hoc, ſi legitimentur, gaudent fidalguia parentum: licet lege damnetur coitus, non tamen punitur, cùm vtrunque debeat concurrere, vno deficiente pragmaticæ non erit locus, ex l. ſi plures. ff. de condit. inſtitu. & id colligitur ex pragmatica. de Cordoua, folio 153. l. finali titulo 22. libro quarto Fori. Quibus omnibus ſic perpenſis, & adpulmonem reuulſis rationibus, exiſtimo naturalem filium poſſe agere ad vindictam ſanguinis pro nece ſui patris interfecti: & in ea ſpecie ita ſcribit Iacobus Villalpan. numero quarto. eo loco, cuius & anteà meminimus. A qua ſententia aliquot caſus excipiũtur, quorum primus, ſi filius eſſet vulgò quæſitus, & non haberet patrem certum. l.

certum .l. vulgò concepti .ff. de ſtatu homin. vtpotè ſi filius
eſſet natus ex ſcortis, vel meretricibus, qui nothus dicere-
tur, teſte Alciato libro quarto parergon, capitulo quinto. Et
Quintilianus libro tertio, capitulo quinto. à Græcis nothum
vocari eum, qui legitimus non ſit, & Budęus in lege vulgò
concepti. de ſtatu hominum.ff. nothum, dictionem Græcam
adulterium interpretatur. Cui conuenit regia lex, titulo
tertio, parte quarta. Apud legum doctores ſtrictius multò
magis hoc nomen aſſumitur, vt nothum eum dicamus, qui
ex meretricibus natus ſit: ſicuti ex inductione Authentico-
19 rum, quibus modis naturales efficiantur ſui, in principio
definitur, adiuncto Gręco titulo, Cęſarum iure intereſt in-
ter nothos, & naturales: ſiquidem naturales duas vncias in-
teſtato patre decedente conſequuntur, ex dicta authentica,
licet.C.de naturalibus liberis. & in authentica. quibus mo-
dis naturales efficiantur ſui.§.ſi quis autem defunctus. & in
§.finali. filij verò nothi nullam bonorum portionem pa-
tris inteſtati habent.§. ſi verò. in authentica, quibus modis
naturales efficiantur ſui. At ex teſtamento tam naturales,
quàm nothi ęquales eſſe poſſunt, ex Saliceto in authentica
ex complexu.C. de inceſtis nuptijs. tametſi in contrariam
ierit ſententiam Bartoli. in l. finali.ff. de his quibus vt indi-
gnis. Oldradus conſilio 196. Albericus & plerique alij in
Rubrica de naturalibus liberis. exiſtimantes patrem no-
this in teſtamento nihil poſſe relinquere: regia lege vnde-
cima, in Taurino conuentu lata, in his filijs naturalibus exi-
git, quòd pater eos proprios cognouerit, tametſi ex fœmi-
na ſint nati domi minimè cohabitante, quos nothos appel-
lari conuenit.

Hos tamen, qui ex concubina domi retenta naſcuntur,
ſatis eſt domi natos fuiſſe, ex gloſſa in capitulo Michael. de
filijs presbyterorum. tametſi pater eos nō cognouerit. Quo
fit, filios nothos ex ſcortis natos, & vulgò quæſitos hoc mu-
nus, accuſandi criminis authorem ob necem patris defun-
cti minimè competere, ex Baldo in lege prima.C. qui accuſ.
non poſſunt. quod verum eſſe opinor, ni & filius patrem poſ-
ſet probare, tametſi eſſet ex ſcortis natus. Et vt obiter agam
in hac probatione filiationis, Bartol. in l.prima.§. idem per
contrarium.ff.de lib. agnoſc. & in l. filium.ff. de his qui ſunt
ſui vel

ſui vel alieni iuris.& in l.non nudis.C.de probationibus. aduocatos in filiatione probanda inſtruit, & † tria eſſe à teſtibus inquirenda: quorum primum, an Sempronium eſſe filium Titij ſciant, ex matrimonio legitimo ab eius vxore conceptum.Secundum an creditum ſit, quòd fuerit communis vicinorum fama,Sempronium filium eſſe legitimum dicti Titij. Tertium,an Sempronium eſſe filium Titij agnouerint,atque penes dictum Titium Sempronium in poſſeſſione filiationis extitiſſe.Ita cautè à teſtibus inquiritur,non ex eo, quòd omnia probare ſit neceſſarium:ſed quia teſtis,qui vnum ex his ignorat,aliud fortaſſe aſſeuerat:Iaſon ſignanter ita ſcribit conſilio 114 volumine 1.& conſilio trige ſimono.eodem volumine. Alexande.conſilio quinquageſimo primo,volumine etiam 1. 8

Secundus à principaliori concluſione excipitur caſus, qui non infrequenter diſcuti ſolet in hoc duntaxat tractatu:Si † filius conceptus fuiſſet in ſeruitute,vt in principio Inſtitut. de ſeruili cognatione,verbo, veniant.cùm is ſuccedere non poſſit,ex l.ex libera.C.de ſuis & legitimis hęredibus.& præcitata authentica ex complexu C.de inceſtis nuptijs.Bartolus in l.ex facto.§.ſi quis rogatus.ad Trebellianum. Matthæus de Monte in tractatu, quem prodidit de ſuceſſionibus ab inteſtato,in principio, membro primò. cùm & is ſuccedere non poſſit,nec necem defuncti vindicare, nec contra criminis authorem accuſationem proponere poteſt. 9

His tamen pręmiſſis ad quæſtionis reſolutionem, quę de ſpurijs tradunt Doctores, aliquot exponam concluſiones: quarum prima illa eſt iuris aſſertio, filijs † ſpurijs minimè hoc munus accuſandi mortem defuncti patris competere aſſeuerat Baldus in l. id quod pauperibus. C. de Epiſcopis & clericis.itidem in l. cùm acutiſſimi.C. de fideicommiſſis.& in l.neganda.C.qui accuſare non poſſunt. Et rurſus in l.quiſquis.C.ad legem Iuliam maieſtatis. Ioannes de Imola & Alexander in l.ex facto.§.ſi quis rogatus. hic numero trigeſimo nono.ff.ad Trebellianum.Et ex nouioribus in ea ſpecie idem reſpondit Villalpandus numero 6. eo in loco, cuius & anteà meminimus.Et præter alia,quæ doctores adducunt, ipſe pro hac adſtruenda ſententia aliquot proponam: & primò filius † ſpurius iure ciuili, nec inter viuos, nec in vltima teſtantiũ voluntate poteſt aliquid de bonis parentis capere, 10 11
textus

text.in authen.quibus modis naturales efficiantur ſui.§. fin. collatione 7.authent.ex complexu C.de inceſtis nuptijs authentica licet.C.de natural.liberis. regia lex decima. titulo quinto,libro tertio Fori.l.decima.titulo 15.par. 6. Abbas & paſſim Doctores in capi.cùm haberet.de eo qui duxit in matrimonium,quam pol.per adulterium.Bartolus in l.finali.de his quibus vt indignis.& in l.ſi quis ex bonis.ff.de vulgari. & pupillar.Gulielmus Benedictus cap.Raynutius in verbo, & vxorem nomine Adalaſiam.numero 122.de teſtamentis.Di dacus à Segura in l.cohæredi.§.cùm filiæ. numero 122.ff.de vulgari. Angelus de Gambelionibus in eo tractatu, quem prodidit de teſtamentis,in gloſſa 85.in nouioribus. plerique alij huic acceſſere ſententię, inter quos & Chaſſæneus in conſuetudinibus Burgundiæ,in titulo, de ſucceſſione. rubrica 8.§.tertio.folio 284. columna ſecunda. numero primo. Boerius deciſione 227. Martinus Laudenſis numero 72.in tractatu de legitimatione. Nicolaus de Vbaldis nume. 44. parte 1. de ſucceſſionibus ab inteſtato. Matthæus de Afflictis in deciſione Neapolitana 96.Rodericus Suarez in lectura legis primæ,titulo 6.libro tertio, Fori, folio 86. pagina 2.verſiculo,qui autem dicantur filij ſpurij. Palatios Rubi.in capit.per veſtras.§.decimo.de donatione inter virum & vxorem.Ciſuentes in interpretatione legis nonæ,& decimæ in Taurino conuentu latę: & ante hos Decius in cap.in præſentia.nume.105.de probationibus.Ioannes Veſanius in cõſuetudinibus Albernię,capit duodecimo,de ſucceſſionibus & teſtamentis, articulo vndecimo. Bermõdus in tractatu, de publicis concubinarijs,pagina 310.verſicu.impropriè. à numero primo ad finem vſque.Paulus Pariſius conſilio vndecimo.nume.10.libro ſecundo. Baptiſta de Caccialupis in l.ſi qua illuſtris.numero 96.C.ad Orſicianum. Georgius in repetitione legis qui teſtamentum.numero 5.ff.de probationibus.Ioannes de Garronibus in repetitione legis primæ. numero 101.C.de ſecundis nuptijs. Quibus & plerique alij acceſſere,ſiquidem & Ioannes Galdenſis idem exiſtimat in tractatu, quem publicum fecit de arte teſtandi, titulo primo, cautela decima quarta. Laurentius Calcaneus in conſilio 62.Rolandinus Bononienſis in tractatu de teſtamentis, rubrica decima octaua. Corneus conſilio vigeſimo quinto.& conſilio 310. volumine 1. & conſilio 217.libro 3.& rurſus

conſi.

conſi.2 36. libro ſecundo. Bartholomęus Socinus conſil. 96. volumine primo. Alexander conſilio 74. volumin. 2. is idem in conſi. 150. libro 2. ex noſtræ tempeſtatis hominibus non ineleganter dominus ac pręceptor meus Ioannes Corraſius in l. hęres inſtitutus. num. 5. C. de impuberum & alijs. Didacus à Couarruuias in quarto Decretalium 2. parte capit. 8. §. 5. & 6. aliquot axiomatibus id declarant, adeò quòd neque inter viuos aliquid à patre capere poſſunt filij ſpurij §. fin. in authentica quibus modis naturales efficiantur ſui. & authen. licet. præcitata regia l. 10. titu. 13. parte 6. quæ, dum fornicationis verba agit, intelligenda eſt de ea fornicatione, quę etiam accedente conſenſu fornicantium coniugalis eſſe non poteſt. Salicetus in d. l. 1. quòd ſi ſpurio aliquid relinquatur, id legitimis liberis vel cognatis à lege proximioribus defert Barto. in l. fina. de his quibus vt indignis. Baldus, & Salicetus per textum, inibi in l. 1. C. de naturalibus liberis. Iaſon in l. 2. numero 9. C. de hęredibus inſtituendis. Bermondus in tractatu de publicis concubinarijs, pagina 328. nu. 21. verſic. ego autem puto contrarium. Et hanc eſſe communem exiſtimat Alexand. in l. hęreditas C. de his quibus vt indignis. Lectorem tamen admonitum eſſe velim, conſanguineis negligentibus & intra duos menſes defuncti necem non vindicantibus, fiſcus eam vindicat l. 1. §. quibus tacentibus C. de naturalibus liberis. Bald in l. certum. num. 17. verſicu. ſed pone baſtardus C. vnde legitimi. Ludouicus de Sardis, nec admodum grauatus his accedit in tractatu de naturalibus liberis, ad finem, verſiculo ſecundò videndum eſt. numero 1. Bermondus in tractatu de publicis concubinarijs, pagi. 311. numero 7. Ioannes Garronis numero 101. eo in loco, cuius & anteà meminimus. Rolandinus Bononienſis in tractatu de teſtamentis. rubrica 18. numero 1. regia l. 10. titu. 13. part. 6. idem ſi pacto, vel renuntiatione conſanguinei excludantur, ex præcitata l. 1. C. de naturalibus liberis, quæ tamen in ijs filijs procedit, quorum inibi mentio fit, non in alijs: regia tamen lex prima. titu. decimo tertio, parte ſexta. apertiſſimè probat illius legis primæ deciſionem in omnibus ſpurijs locum habere: nec aliquid refert, an à patre, vel ab alio patris ordinatione capiat: ſicuti argumento optimo deſeruit textus in l. vnum ex familia §. 1. ff. de leg. 1. 11

Et iſthęc paſſim recepta ſententia, & regio iure comprobata

bata de filijs ſpurijs non admittendis ad patris bona, non ſolùm iure ciuili procedit, quin & diuino, ſicuti definitum eſt Geneſeos capite 21. vbi Abrahæ dictum eſt: Eijce ancillam, & filium: quia non erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ: & Apoſtolus ad Galathas capite quarto teſtatur, & iure Pōtificio id definitum eſt: ex Auguſtini ſententia in capite quid eſt. trigeſima quinta quæſtione ſeptima. & in ca. non omnis. trigeſima ſecunda quæſtione ſecunda, ca. dicat aliquis. trigeſima ſecunda quæſtione quarta.

12 Lege † verò municipali ſtatui non poteſt filium ſpurium capacem fore teſtamenti, donationis, alteriusve paternæ largitionis, ſicuti Socinus cenſuit conſilio 95. numero 9. volumine 4. Aretinus in l. teſtamenti factio. ff. de teſtamentis. Baldus & Aretinus in l. cunctos populos. numeros 15. C. de ſumma Trinitate. quibus accedit Decius in capit. ſecundo. de conſtitutionibus. notab. ſecundo. quam & eſſe communem profitetur Ioannes Baptiſta in l. omnes populi ff. de iuſtitia & iure. folio 11. columna 1. nec ſtatutum in contrarium aliquid deſeruiret, cùm fornicandi occaſionem præberet, ex l. conuenire ff. de pactis dotalibus. capi. quemadmodum. de iureiurando. Iaſ. in l. ait prætor. columna 3. ff. de iureiurando. Federicus de Senis conſilio 265. numero 1. Et rurſus conſilio 267. & ex nouioribus hanc profitetur eſſe frequentiori doctorum calculo receptam ſententiam. Ferdinandus Loazes in tractatu de matrimonio, in ſecundo dubio, in ſecundo fundamento, pro parte negatiua, numero ſeptimo: quo in loco pleroſque doctores aſſeuerantes hanc eſſe communem ibi congerit. Idem profitetur Ferdinandus Loazes in tractatu de conuerſione Paganorum. colum. 22. numero 7. verſicu. ex hac ratione. eandem dicit eſſe communem Decius in capitu. in præſentia. numer. 124. de probationibus. & eſſe communem profitetur Ioannes Gualdenſis de arte teſtandi, titu. 1. cautela 14. numero 1. Boerius deciſione 127. numero 9. Lopius in l. nona. nume. 6. in legibus Tauri. Bermoudus de publicis concubinarijs, pagi. 44. numero 63. Gulielmus Benedictus in capitu. Raynutius. in princip. nume. 39. de teſtamentis. Didacus à Couarruuias nume. 6. eo in loco, cuius & anteà meminimus.

Primò, vt res non obſcura clarius clareſcat, & antiquæ difficultatis ratio, reſoluēdo ex his, quæ paulò anteà adnotauimus

mus quaſi ex eodem ſtipite,& illud emanare videtur, ſpurijs nihil poſſe relinqui à patre, adeò ꝙ inſtitutio eſt ipſo iure nulla,cùm incapaces ſint:ſicuti definitur in auth. quibus modis naturales efficiantur ſui.in §.fi.collat.7.l. ſi pater. & inibi glo.& in l.nec apud C.de hæred.inſtit.l.ſi ſpurius ff. vnde cognati.auth.ex complexu C.de inceſtis nup.

Secundò, & illud deduci videtur ex his, ſpurium † filium 13 à patre ſubſtitui non poſſe legitimo filio ex pupillari ſubſtitutione,ad hunc effectum, vt patris bona ſpurius conſequatur, tametſi ex illa ſubſtitutione pupilli bona capere poſſit, glo.in authen.quibus modis naturales efficiantur ſui §. fina. l.ſi is qui ff.de vulgar.cuius pro ſingulari meminit Bald. in c. ſolicitudinem.de appella.columna 2.Itidem in l.eam quam C.de fideicommiſſis.numero 53.Bartolus,Alex.Paul.& Iaſ. in præcitata l. ſi is qui Iaſ. poſt pleroſque alios in l. iam hoc iure.num.5.ff.de vulg.

Tertiò, his itaque explicitis, & illud emanare videtur, ſpurium per patrem ſubſtitui non poſſe vulgariter,nec fideicommiſſariè, ſicuti ex nouioribus præter alios notat Bermondus in tracta.de publicis concubinarijs.pag.316.nu.17. verſicu.ſed an ſpurius.Didacus à Couarruuias in quarto Decretalium libro,ſecunda parte.capitu.8. §.5. numero 4. ante hos Gulielmus Benedictus in cap.Raynutius.verbo,& vxorem nomine Adalaſiam,num.690.Et rurſus nu.128. quibus & illa ratio adſtipulatur, viua & ſpirans: quia directè, nec per interpoſitam perſonam per vulgarem ſubſtitutionem ſucceditur patri, cùm ſit eius teſtamentum, vt in principio Inſtitutionum, de vulgari, nec fideicommiſſariè ſuccedere poteſt, ex l. cohæredi §. cùm filiæ ff. de vulgari & pupillari ſubſtitutione.

Quartò, verum enimuerò, & tertiò deducitur † fraudem 14 legi factam cenſeri, ſi is cui aliqua bona pater ſpurij donauit, incontinenti donauerit filio ſpurio donatoris, vel ex interuallo,ſi id expreſſim fiat in donatoris primi remunerationem.Bald.num.40.in l. eam quam C.de fideicommiſſis. Io. Anan.conſi.13.vbi ſignanter explicat,ex quibus coniecturis colligi poſſet,an fraus interuenerit:Io.Lop.in rub.de donat. inter,§.30.num.14.

Quando fraus præſumatur legi facta.

Quintò, hinc † verum eſſe apparet, hunc ſpurium non 15 poſſe aliquid à patre capere ex lucratiuo contractu oneroſove,

ſove, nec per ſe, nec per interpoſitam perſonam, ex l.prima, & inibi glo.C.de naturalibus liberis. quo in loco Cin.Barto. Baldus,Salicetus,eidem ſententiæ ſubſcripſere,tametſi gloſſ. in l.qui teſtamentum.in glo.2.ff. de probat. in oneroſo contractu contrarium prorſus exiſtimauit: quam & Baldus in l. ſi is cui ff. de vulg. & pupil. idem exiſtimat : ſed à priori ſententia , nec latum quidem vnguem , diſcedendum eſſe exiſtimo,ex Gualdenſe de arte teſtan.titulo pribo , cautela 14. numero 3. Bermond. de publicis concubinarijs, pagina 325. numero 32.verſiculo,& prædicta concluſio.Gulielmo Benedicto eo in loco , cuius & anteà meminimus, numero 129. Aret.in l.ſi is cui bonis.numero 6.ff.de vulg. & pupil. & contrariæ ſententiæ glo.in dicta l. qui teſtamentum. in errorem lapſam eſſe exiſtimat Iacobus Buttrigarius, Florianus , Salicetus inibi, Iacobus à ſancto Gregorio, illam gloſſam communi conſenſu eſſe damnatam aſſeuerat in d.l.qui teſtamentum.num. 8.

Sextò pariter infertur, veram eſſe illorum ſententiam,
16 qua deciſum eſt, filios † ſpurios bona à parentibus relicta in vltima teſtantium voluntate , nec inter viuos præſcribere poſſe,ex gloſſ.in l.nemo ff.de vſucapionib. prælegato , quam miris laudibus exaltat Bald.in l.id quod pauperibus. col.fin. C.de epiſcopis & clericis.& in l.nulla.verſiculo ſecundo quæro C.de rei vendicatione. quòd ſi errore ductus putans ſe eſſe legitimũ,adhuc pręſcribere non poſſet , Salicetus ſignanter in l.nullum.& in l.prima C. pro herede. Philippus Corneus conſilio 236.numero quarto.volumine ſecundo. Franciſcus Balbus in eo tractatu , quem prodidit de præſcriptionibus quarta parte quar.principalis. quæſtio.18. & in repet. l.Celſus.num.9 primæ partis ff. de vſucap. Bermondus idem profeſſus,de publicis concubinarijs,pagina 315. numero 16. Alexander qui aliquot axiomatibus id declarat conc.74.nu. 7.volum.3.

Septimò ex his colligi poterit, quod eodem iure defendi-
17 tur,ſi † ex teſtantis voluntate bona diſtribui mandauit inter pauperes,vel coniunctos,executorem teſtantis minimè poſſe ſpurium illius teſtatoris eligere:Bald.in l.id quod pauperibus.num.34.quæſtio.22.C.de Epiſcopis & cleri.ex illa ratione triuiali factum executoris iudicari cum facto teſtatoris, ex l.vnum ex familia §.ſi de Falcidia quæratur ff. de legat.2.

vbi text.definiit electum non cenſeri ab illo capere, qui eum illexit, ſed ab illo cuius iuſſu ac mandato electus fuit l. ſi is qui ff. de vulgar. vbi, qui non poteſt capere per ſe, nec alio mediante, & expreſſim id adnotat Baldus in l. ab eo C. de fideicommiſſis. & huic ſententię maximum robur affert lex prima C. de naturalibus liberis. Laurentius Calcaneus conſilio 62. numero 7. Corneus conſilio 336. numero 10. volumine ſecundo. Gualdenſis de arte teſtandi, titulo primo, cautela 14. numero 9. Bermondus de publicis concubinarijs. pagina 311 numero 8. Gulielmus Benedictus eo in loco, cuius & anteà meminimus, nume. 122. Alexand. conſilio 54. num. 1. vol. 7. ſignanter Ioannes Lopius numero 16. in l. nona, in Taurino conuentu lata. Quibus admodum ſuffragatur text. ad id prętantiſſimus in l. prima C. de natural. liber. Et omnium diligentiſſimè, qui iſtis noſtris non eſt ſatiatus, hanc extricat quęſtionem vltrò citroq; ad ambas (vt aiunt) aures, Nic. Boer. in conſi. 127. num. 14.

Octauò his omnibus animaduerſis apparet veritas legis primę C. de natural. liber. ad finem. & l. ſi ſpurius ff. vnde cognati. definientium ſpurios neutiquam ſuccedere parentibus ex parte patris ab inteſtato. Cinus in authent. itaque C. communia de ſucceſ. Faber in §. nouiſſimè. Inſtitut. ad Orficianum. Baptiſta de Caccialupis in l. ſi qua illuſtris. nume. 79. C. ad Orficianum. Ludouicus de Sardis in tractatu de naturalibus liberis. in §. de ſucceſſione ſpuriorum, ſeptima quæſt. nume. 12. regia l. 12. titu. 13. parte ſexta, quibus admodum nec grauatus accedit Ciſuentes numero 4. in l. nona Tauri, in filijs tamen presbyterorum, hi nec ex teſtamento, nec ab inteſtato parentibus ex parte patris ſuccedunt l. 22. titulo tertio, libro primo l. ſecunda, titulo tertio, libro quinto, ordinationum regiar. l. nona Tauri. & inibi, Ciſuentes expreſſim hoc ipſum vult, nec in mare iſthęc ſententia vires obtinet: ſiquidem non extantibus deſcendentibus, legitimis, & naturalibus, ſpurius tam ex teſtantis matris voluntate, quàm ab inteſtato ſuccedit l. ſi ſpurius l. hac parte ff. vnde cognati §. nouiſſimè. Inſtitut. ad Turpillianum l. prima §. ſed ſi vulgò ff. eodem. regia l. nona Tauri, & inibi Ciſuentes numero 1.

Nonò ex eadem ratione expendi poterit dubium illud, hos † filios ſpurios ab eccleſia etiam inſtitui non poſſe, cui 19

Spurius ab eccleſia inſtitui non poteſt in bonis, quæ ipſius pater illi eccleſiæ donauit.

bona ſua pater donauit ſi eccleſia deinde ſpurio filio teſtatoris donauerit, nullius eſt momenti iſthæc donatio, ex Bald. numero 4. in l.eam quam C.de fideicommiſſ.Ioan.Lopius in rubrica,de donation.§.30.nume.14.vbi in praxi in his regnis eſſe receptum aſſeuerat itidem in rubri.ead.§.68. numer.19. Bald.eo in loco,cuius anteà meminimus exiſtunt, ſi pietatis intuitu donauerit filio ſpurio,remunerationisve cauſa, donationem vtique valere: cui ſubſcripſit Alexander conſilio 54. nume. 1. volum.7.Bermondus in tractatu de publicis concubinatijs.pag.312.num.50.

Decimò attentè & diligenter penſatis his, quæ hac de re
20 tradidimus, cenſendum eſt, tametſi † ſpurius bona capere non poſſit, nihilominus nepos legitimus ex filio ſpurio deficiente prole legitima, poteſt inſtitui ab auo.Bart.nume.3. l.Gallus §.quid ſi is.de liberis & poſthumis. Itidem in conſilio 118. incip. Odoſius habens filium. vbi ſententia lata ita pronuntiatum fuiſſe aſſeuerat Abbas in capitu.cùm haberet. de eo,qui duxit in matrimonium. Imola, Aretinus, Alexander, & Iaſon in præcitato §. quid ſi is. Philippus Corneus conſilio 25. numero 10. volumine primo. & hanc eſſe conſenſo ſtabilitam ſententiam exiſtimat Iaſon in l. hæreditas. numero 8.C.de his,quibus vt indignis. & hanc eſſe communem profitetur Carolus Molineus ad Alexandrum conſilio 74.numero 2. libro tertio. & Ioannes Gualdenſis de arte teſtandi, titulo primo, cautela 14. numero 11. Bermondus de publicis concubinarijs, pagina 346. numero 65. verſiculo, apud Legiſtas. Et rurſus pagina 359.numero 70. Doctores communiter in l. finali C. de naturalibus liberis. Et hanc eſſe communem aſſeuerat Rodericus Suarez in lectura l.9. titulo vndecimo, libro primo Fori. folio 73. pagina 2.verſiculo, conſideratum. itidem in lectura l. primæ, titulo ſexto, libro tertio Fori, folio 88. pagina 2. verſiculo, circa hoc quæritur. Boer. idem profeſſus, deciſione 127. numero decimo ſexto, ſuffultus gloſſæ authoritate in præcitata l. finali. Signorolus conſilio 114. & eam eſſe communem profitetur Decius conſilio 462. ex noſtræ tempeſtatis hominibus Didacus à Couarruuias in quarto Decretalium ſecundæ partis, capitulo octauo §. quinto. numero decimo tertio. Gulielmus Benedictus loco, cuius & antea meminimus, numero 131. Didacus Caſtellus in l. nona

Tauri.

Tauri, verbo, ex teſtamento. Tametſi perperam in contrariam ierit ſententiam. Chaſſęneus in conſuetudinibus Burgundiæ, titulo, *Des fiefz.* rubrica tertia §. quinto, numero 7. conſi.4.fol.113.

Eodem iure deduci videtur in nepote ex filio clerici, qui poteſt ab auo inſtitui. Decius conſilio 258. & hęreditatem optimo quidem iure acquirere, Baldus in l. ſi quis inceſti. numero ſecundo C. de inceſt. nupt. Petr. Cin. & Salicetus in l. ſecunda C. de epiſcopis & clericis. Corſetus in ſingulari, verbo, fornicatio. Abbas in cap. cauſam quę. & in capit. lator. & in capitu. ex tenore. qui filij ſint legitimi. Rodericus Suarez in lectura l. nona titulo vndecimo, libro 13. Fori, quam eſſe communem profitetur Corſetus loco pręcitato, & Ciſuentes num.7. in l. nona, in Taurino conuentu lata. Quòd ſi conſtet patris gratia nepotem inſtitutum fuiſſe, pręfatam inſtitutionem deficere, ex his doct. quorum & anteà meminimus: & pręter alios Aymon Sabilius conſil.184. Hęc tamen concluſio ſecunda non procedit in nepote nato ex filio inceſtuoſo, Baldus in l. ſi quis inceſti. C. de inceſtis nuptijs. per text. inibi, cuius meminit pro ſingulari idem Baldus in capitulo in pręſentia. de probationibus. numero 35. Corſetus in ſingulari, verbo, hæres. Hippolyt. in ſingulari 143. Quorum opinio communis eſt ex Saliceto in dicta l. ſi quis inceſti. & Corneo conſilio 25. volumine primo, numero 15. Etſi Iaſ. in dicto §. quid ſi is veli tà Baldo recedere, & Paulus Caſtrenſ. numero 6. in §. quid ſi is. pręcitato. ad quos reſpondit Suarez eo in loco, cuius & anteà meminimus: Cuius ſententia exploſa, idem exiſtimat Bermondus de publicis concubinarijs, pagina 351. numero 70. verſiculo, iſta concluſio. Gulielmus Bened. in capitulo Raynutius. verſiculo, & vxorem nomine Adalaſiam. deciſione quinta. numero 121. de teſtamentis. Caſtellus in l. 9. Tauri, in verſiculo, ex teſtamento. & inibi Ciſuentes numero 7. Suarez in lectura l. primę, titulo ſexto, libro tertio Fori, folio 89. pagina 1. & eſſe communem exiſtimat Martinus Laudenſis in tract. de legitimatione, numer. 73. Didacus à Couarruuias in epitome de ſponſalibus, 2. par. c. 8. §. nu. num. 13.

Ex quo inferri poſſet nepotem ex filio poſt ſacros ordines ſuſceptos ab auo presbytero inſtitui non poſſe, cùm clerici filius in ſacris conſtituti ordinibus dicatur natus ex

YY 2 inceſtu,

inceſtu, gloſſ. Baldus, Paulus in l. ſecunda C. de epiſcopis & clericis. ſed tamen inceſtuoſus propriè non eſt hic filius, ex gloſſ. in cap. per venerabilem. qui filij ſint legitimi. Quo fit, nepos legitimus & naturalis ex filio clerici ſacris ordinibus inſignito, poteſt hæres inſtitui, Petrus, Cinus, Salicetus, in dicta l. ſecunda. Baldus in d. l. ſi quis inceſti. Corſetus in ſingulari, verbo, fornicatio. vbi expreſſim fatetur hanc opinionem communem eſſe. Alexan. columna finali, in præcitato §. quid ſi is. Rodericus Suarez in l. nona, titulo vndecimo, libro primo Fori. colum. 2. atque ita intelligenda eſt concluſio paulò anteà citata.

Vndecimò ad eandem rationem expediri poterit dubium illud, tametſi filius ſpurius inſtitui non poſſit à patre, an & nurui hæreditatem relinquere poſſit? & Hoſtienſ. in cap. primo. columna ſecunda, de teſtament. in ea eſt ſententia, cùm iſthæc inſtitutio cenſeatur fraudulenta, nullius momenti eſſe exiſtimauere Ioannes Andręas & Cardinalis, numero 3. in dicto capitu. primo. à qua ſententia ipſe libenter diſcedo: quippe qui exiſtimem hanc hęredis inſtitutionem minimè
21 fraudem continere, potiſſimum cùm filio † ſpurio nihil quęratur præter alimenta, quæ ex illis bonis donatis vxori conſtante matrimonio habet l. doce ancillam C. de rei vendicatione. traditur per doctores neotericos in l. in rebus C. de iure dot. l. ſeptima, titulo vndecimo, parte quarta, cùm maritus conſtante matrimonio dominus rei dotalis ſit. Et cùm clericus poſſit filio ſuo alimenta relinquere, ne fame oppreſſus pereat. cap. cùm haberet. de eo qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulte. & inibi Abb. vltimo notabili. Et huic iuri pontificum, etiam de iure ciuili ſtatur, ex gloſſa in pręcitato capi. cùm haberet. ad finem. quam profitetur Cardinalis & Abbas inibi, Corſetus in ſingulari incipienti, ſpurius. Ioannes Gualdenſis in tract. de arte teſtandi. Lambertinus de iure patronatus, tertia quæſt. principali tertij libri, à primo articu. ad finem vſque. Et hoc eſſe commune profitetur Iaſon conſilio 26. numero quarto. volumine primo. & vtroque foro alimenta ſpurijs danda eſſe profitetur eſſe communem Decius numero quarto, in capitulo, clerici. de iudicijs. Itidem in capitulo in pręſentia. numero 115. de probationibus. & eſſe communem aſſeuerat Antonius Corſetus in repertorio ad Abbatem, verbo, alimenta.

& in

& in ſingulari incipienti, filij ſpurii, & eſſe communem
exiſtimat Ioannes à Neuizanis in ſylua nuptiali, libro ter-
tio, numero 25. Bermondus in tractatu de publicis concu-
binarijs, pagina 347. numero 62. Calcaneus in conſilio 62.
numero duodecimo. Et hanc eſſe omnium receptam ſen-
tentiam exiſtimat Franciſcus Ripenſis in l. ſi vnquam. C.
de reuocanda donatione. quęſtione 27. numero. 68. is idem
in rubrica, ff. de verborum obligationibus, numero 58. id-
q́ue non ſolùm in vltima teſtantium voluntate, ſed vtique
inter viuos alimenta filijs ſpurijs relinquenda eſſe, ex Bar-
tolo in l. finali, numero 7. ff. de his, quibus vt indignis. cu-
ius meminit idem profeſſus Suares in lectura l. primę, ti- *Alimenta*
tulo ſexto, libro tertio Fori, folio 91. pagina prima, regia *debentur*
l. octaua, titulo decimo tertio, parte ſexta, idque non ſolùm *ſpurijs.*
competere ex bonis patrimonij clericorum, ſed etiam ex
bonis intuitu ipſius eccleſiæ acquiſitis, gloſſa in capitulo
omnino. trigeſima prima diſtinct. Bermondus loco præ-
citato, pagina 337. numero 73. Ioannes Lopius in capitulo
per veſtras. §. 23. numero 13. de donatione inter virum &
vxorem.

Duodecimò attentè & diligenter penſatis his, quæ hac in
re tradimus, cenſendum eſt filios, † ſpurios parentibus ſuc- 22
cedere non poſſe: & verſa vice, nec patres ſpurijs filijs, Baldus
in authentica, licet. C. de naturalibus liberis. ex illa ratione,
quę habet, quia inter eos nullum ius agnationis, vel co-
gnationis reperitur, Azo in ſumma. C. de hęredibus inſti-
tuendis. & in ſumma, de legitimis hæredibus. cui & Bar-
tolus acceſſit in l. finali, numero 5. ff. de his, quibus vt in-
dignis. Baldus in l. prima. C. de epiſcopis & clericis. notant
doctores paſſim in l. hac parte. & in l. ſi ſpurius. ff. vnde cō-
gnati. Alexander conſilio 150. numero 6. volúmine ſecundo.
Gulielmus Benedictus in capitulo Raynutius. verbo, & vxo-
rem nomine Adalaſiam. deciſione quinta, numero 133. de
teſtamentis. ex nouioribus Matthefilanus in eo tractatu,
quem prodidit de ſucceſſion. ab inteſtato. ſecundo membro,
ſecundo articulo principali, numero ſexto. Chaſſæneus in
conſuetudinibus Burgundiæ, in titulo, *Des ſucceſſiones*. ru-
brica ſeptima. §. primo, numero primo. folio 283. Bapti-
ſta de Caccialupis numero 77. in l. ſi qua illuſtris. C. ad
Orficianum. ex neotericis Bermondus de publicis concu-

binarijs, pagina 357, nume. 77. Iaſon in §. pœnales. numero 61. Inſtitut. de actionibus. pro quibus adſtipulatur textus in l. licet. C. de naturalibus liber.

23 Decimo tertio, hic definiri poterit, † quòd ſi fides data ſit de reſtituenda hęreditate ſpurio, is qui fidem præſtitit, vt indignus hæreditate priuatur, & fiſco adiudicatur. l. prędonis loco. ff. de petitione hæreditatis. l. in tacitis. l. Lucius. §. finali. ff. de legatis primo. textus optimus in l. non intelligitur. §. ſi quis palàm. l. ita fidei. ff. de iure fiſci. ſin minus non fidem præſtiterit, ſed rogetur reſtituere hæreditatem, iure optimo poſſidebit inſtitutus illa bona: Bartolus qui hoc efficaciter probat in l. finali. ff. de his quibus vt indignis. l. in metallum. ff. de his quæ pro non ſcriptis habentur. textus in præcitata l. non intelligitur. in princ.

24 Decimoquartò, hinc conſtat † ſpurium in animi iudicio poſſe bona parentis poſſidere optimo quidem iure, ſi liberè nulla parenti promiſſione pręmiſſa tradiderit ſcriptus hæres. Quod ſi à parente ſibi relicta donata ve fuerint, obtinere, non poteſt cùm ad capienda bona incapax ſit atque in conſcientiæ foro reſtituere cogendus eſt, nec aliquo iuris apice pro contraria parte deſeruire videtur gloſſa ſatis celebris in capitulo fraternitatis, duodecima queſtione ſecunda, definiens pœnam legis exterioris non eſſe conſiderandam in interiori animi iudicio, donec fiat eius executio. De cuius intellectu & nos de hęreticorum pœnis tractantes pleniori tradidimus manu: quæ gloſſa vim obtinet in pœnis, iudicis executionem exigentibus: non tamen in his, quæ non requirunt aliquem actum iudicis: vt rem exemplo ſubjiciam, ſi quis ſit incapax aliquorum bonorum, tenetur vtique à poſſeſſione illorum bonorum recedere, ex Caietano in 2. 2. q. 62. artic. 3.

Ex deciſione illius gloſſæ hinc verum eſſe apparet, ſcriptũ hæredem minimè teneri hęreditatem reſtituere in interiori animi iudicio, tametſi filio ſpurio tacitam fidem de ea reſtituenda præſtiterit: ex ea ratione, cùm iſthæc promiſſio contra legem, & in legis fraudem ſit facta, ex ea hæres ſcriptus aſtrictus nõ eſt, Fortunius Garſia Hiſpanus ſubtilitatum princeps in lege iuriſgentium. §. prętor ait. ff. de pactis. & fortiſſimum huic rei argumentum præſtat textus in §. generaliter: eiuſdem legis.

Ex

Et his colligi poterit, quòd non infrequenter diſcutitur apud noſtræ tempeſtatis homines, hæredem, qui promiſerat teſtanti hæreditatem ſpurio reſtituere, ex deciſione gloſſæ præcitatæ non teneri in conſcientię foro, illa deferre bona ad fiſcum, nec fiſco id crimen pandere, cùm leges hanc hæreditatem fiſco deferant in pœnam. l. non intelligitur. ff. de iure fiſci. lege prima. C. de his quibus, vt indignis. pœna autem (vt vulgò circunfertur) in conſcientiæ foro non ſoluitur: vnde contra Bartol. ſequitur in lege finali. ff. de his quibus vt indignis. columna tertia, contrarium aſſeuerantem, cuius meminit idem profeſſus Didacus à Segura in l. cohæredi. §. cùm filiæ. folio duodecimo. ff. de vulgari, & pupillari ſubſtitutione.

Inſignis eſt in hac re quæſtio, quid agendum ſit in dubio cui fiſco, an eccleſiaſtico, an ſeculari hæreditas adiudicanda ſit? Ipſe tamen conſiderandam eſſe fidem, & hæredis præſtātis perſonam exiſtimo, cum potiſſimum is, qui delinquit, conſideratur, vt hæreditas auferatur ab eo, qui ſi clericus ſit, eccleſiæ: ſi laicus, regi †defertur hæreditas. Baldus in l. ſi quis presbyter. columna prima. C. de epiſcopis & clericis. & inibi Paulus Caſtrenſis. Felinus in capitulo quia. C. de iudic. columna ſecunda. Segura numero 145. in l. tertia. §. vltimo. ff. de liberis & poſthumis. Ioannes Lopius in rubrica de donatio. §. 39. adnotat, & hoc expreſſim Chaſſęneus in conſuetudinibus Burgundiæ. §. quinto. rubrica octaua, numero quarto. quibus ſatis iam ſatis conſtat, hunc ſpurium filium, ad necem defuncti vindicandam, nec ad accuſationem proponendam contra criminis authorem admittendum fore: quam ſententiam in ea ſpecie veriſſimam eſſe exiſtimat Bal. in l. quiſquis. C. ad legem Iuliam maieſtatis. & in l. neganda. C. qui accuſare non poſſunt. & in l. id quod pauperibus. C. de epiſcopis & cleric. & in l. cùm acutiſſimi. C. de fideicommiſſis. Ioannes Imolenſis in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ad Trebellianum. ff. inibi Alexander. numero 39. Innocentius Hoſtienſis, & Ioannes Andr. Anton. de Butrio, & Imo. poſt Baldum, & pleroſque alios in capitulo nonnulli. §. ſunt & alij. de reſcriptis. Baldus & Angelus, in l. ſed & hæ. ff. de procuratoribus. Definientes hos ſpurios agere non poſſe abſque mandato, cum coniuncti nec vtique cenſeantur,

Cui fiſco adiudicetur, eccleſiaſtico ne an ſeculari hæreditas delinquentis. 26

 nec filij

nec filij hi patrẽ nominare poſſunt. quo fit ad accuſandum,
nec necem defuncti patris vindicandam admittendos fore.
& hanc profitetur eſſe communem. Felinus in dicto §. ſed &
alij. verſiculo prædictis obſtat. numero 58. quam eſſe com-
munem aſſeuerat Iacobus Villalpandus in interpretatione
l.22.titu.primo,par.7.§.42.

Ex quo his penſatis, & ad pulmonem reuulſis rationibus
27 communem ſententiam intelligendam eſſe † exiſtimo, non
ſolùm filios ſpurios, ſed & filios eorum ſpuriorum arcendos
fore ab accuſatione, Paulus Caſtrenſis conſilio 181. in cauſa,
quæ vertitur coram vicario. columna quarta. Cuius me-
minit Felinus in præcitato. §. ſunt & alij. numero 56. Qui-
bus admodùm ſuffragatur text. in §. diuerſo. in authentica
de hęredibus ab inteſtato venientibus. inibi, radice infe-
cta, & omnimodo maculata, non poſſunt populares rami
exinde prouenientes ſuccedere. Lodouicus Bolognon. in ad-
ditionibus ad Matthęſilanum, in tractatum de ſuceſſioni-
bus ab inteſtato. §. ſecundum membrum. tametſi cõtrariam
prorſus tenuerit ſententiam Bartoli, quinetiam ſpurios ad
necem defuncti vindicandam admittendos fore exiſtimat
Bartolus. in l. hos accuſare. §. omnibus. ff. de accuſationibus.
Angelus in l. prima. ff. de accuſationibus. Baldus in l. prima.
C. qui accuſare non poſſunt. numero 50. vbi expreſſim de-
finiunt, cum pleriſque alijs, quę ſeriosè congerit Antonius
Gomezius in interpretatione l. 12. numero 52. in Taurino
conuentu latæ, & de delictis capitulo tertio. numero 66. Ipſe
tamen eorum ſententiam admittendam fore opinor, tam-
28 etſi † filij ſpurij non admittantur, nihilominus tanquam qui-
libet de populo ad necem defuncti vindicandam admitten-
di ſunt, & præferendi extraneis accuſare volentibus: cùm ma-
ior dolor commoueat eos ad accuſandam, quàm extraneos.
l. ſecunda. §. finali, ff. de adulterijs. l. amiciſſimos. §. Lucius.
ff. de excuſatione tutorum. Ioannes Imolenſis in l. ex facto.
§. ſi quis rogatus. & inibi Alexander columna 33. ad Trebel-
lianum. Felinus pleroſque alios congerens in dicto capi-
tulo ſunt & alii. Quibus tamẽ refragari videtur, cùm iſthęc
actio competat, & intentari debeat per eum, qui integrę opi
nionis ſit. l. criminis. ibi, ſi tibi integra æſtimatio. C. qui accu-
ſare non poſſunt. l. popularis actio. ff. de popularibus actio.
l. infamem. ff. de publicis iudic. At ſpurij quemadmodũ ſunt

notati

notati infamia, nec integræ æſtimationis ſunt, ex Azone in ſumma.C. de infamibus. Baldus, & Salicetus ſignanter id explicant in l. finali.C. de verborum ſignificatione. & in l. quiſquis.C.ad legem Iuliam maieſtatis. Hoſtienſis in ſumma.titulo de filijs præsbyterorum.§. quæ in cauſa prohibitionis.Baldus in l.prima.colum.prima.C. de iure aureorum annulorum.Baldus in l.generaliter.§. cùm autem.C. de inſtitutionibus & ſubſtitutionibus ſub conditione factis. Alexander conſilio 70.volumine ſecundo. Iaſon poſt pleroſque alios in l.fratris. numero vndecimo.C. de inofficioſo teſtamento.Pro quorum omnium ſententia eſt textus ad id præ- 29
ſtantiſſimus in l.ex cõplexu.C.de inceſtis nuptijs. Quo† fit ſpurium, vt quemlibet de populo, accuſare non poſſe patris ſui necem. Cui obiectioni, vt pacem diſſidentibus iuribus, ac doctoribus afferam, reſpondeo, ac intelligenda eſt opinio: Qui ab accuſatione repellitur propter aliquam iuris infamiam, vtpotè in ſpurio, non vtique repellitur, quando ſuorum, ſnamve iniuriam proſequitur. capitulo prohibentur, ſecunda quęſtione prima. in verbo, mortem propinquorum defendant.capitulo omnibus quarta quæſtione ſexta.l. neganda.C.qui accuſare, non poſſunt.l. vxor, eodem titulo, l.prima & ſecunda.ff.de accuſationibus.regia l.ſecunda. titulo *De las accuſationes*.libro quarto fori. Vnde & illud optimo iure ſequitur, hunc ſpurium proſequendo ſuorum iniuriam, arcendum non fore à nece defuncti vindicanda, quinetiam præferendum eſſe cuilibet de populo, & extraneo. Angelus in tractatu maleficiorum, verbo necnon ad querelam. potiſſimum cùm propter ius ſanguinis præferendi ſunt, tanquam propenſiori dolore moti.l. quamuis. verbo, verus dolor.C. ad legem Iuliam de adulterijs.l. amiciſſimos. inibi, naturalis ſtimulus.ff.de excuſatione tutorum. Antonius Gomez.de delictis.c.tertio.nu.66.

Cæterùm & ea, quæ diximus de filio ſpurio ob necem defuncti patris vindicandam.

Idem exiſtimo de matris morte aliorumve aſcendentium, adhibita illa iuris diſtinctione, quod filij legitimi & naturales preferantur ſpurijs. Hanc equidem quæſtionem, lector optime, amplius examinare poteris ex his doctoribus quorum & nos paulò anteà meminimus. In his etenim, in quibus noſtra diſſidẽt ab his, quæ diligentiſſimè fuere inibi adnotata

adnotata, liberum erit cuiuſque iudicium, & nos tantorum virorum cenſuram libentiſſimè admittemus: ne credas tantorum virorum noſtras ſtudio contradicendi refragari: ſed quia in his dubito, & noſtra opera alij diligenius exquirent.

Inſignis eſt admodũ, & perplexa quęſtio, quæ à iuris vtriuſque profeſſoribus non infrequenter diſcutitur: an & † filius ſpurius necem matris vindicare poſſit, accuſationemque proponere contra criminis authorem. Et ea eſt omniũ receptiſſima ſententia, poſſe, cùm & ipſe tam ab inteſtato, quàm ex teſtamento ſuccedat, non extantibus deſcedentibus legitimis. l. ſi ſpurius. l. hac parte. ff. vnde cognati. l. prima. §. ſed ſi vulgò. ff. ad Tertulianum. §. nouiſſimè. Inſtitut. eodem titulo. regia l. nona Tauri, eo maximè, cùm inter hos ſpurios ex parte matris ſit agnatio, etiam quo ad ſucceſſionem, cùm mater ſemper certa ſit, ipſaque natura eos coniungat: Doctores explicant in lege, cùm legitima. ff. de ſtatu hominum. Ludouicus Bolog. ad Matthesilanum in tractatu quem prodidit de ſucceſſione ab inteſtato. §. hæc eſt ſecunda con-
4 cluſio. Tametſi mater exſtemmate nobilium illuſtris ſit. Et in ea ſpecie ita reſpondit Baldns in lege quiſquis. C. ad legem Iuliam maieſtatis. & in l. prima. C. qui accuſare non poſſunt. in verbo, quo ad ſecundum articulum. expreſſim definiens ſpurios poſſe necem matris ſuę vindicare, accuſationemque proponere contra criminis authorem. Et omnium diligentiſſimè idem profeſſus, dilatando chartas quàm plurimis remiſſionibus.

Veriſſimum eſſe exiſtimat Alexander in l. ex pacto. §. ſi quis rogatus, numero quadrageſimo primo, ad Trebellianum. cui ex nouioribus ſe ſubſcripſit Iacobus Villalpandus in interpretatione l. 22. titulo primo, particula ſeptima. §. quadrageſimo quarto. numero octauo. Ipſe eorum ſententiam intelligendam fore opinor in his ſpurijs, qui non ſunt nati à matre, quę propter coitum hunc potuerit accuſari: ſiquidem & in ea ſpecie matri non ſuccedunt, nec accuſandi munus necem ipſius matris competit, ex his quę congerunt Doctores in l. nona Tauri, & Bologoninus pręcitato tractatu, tertia parte, articulo tertio, de ſucceſſione tranſuerſalium.

Et quis coitus dicatur damnatus, & punibilis à lege, explicat

explicat diligenter & accuratè Didacus à Couarruuias Archiepiſcopus ſancti Dominici meritiſſimus, in Epitome de ſponſalibus, ſecunda parte, capitu. 8. §. quinto. numero decimo quinto. & nos infrà pluribus tractabimus. Denique in his caſibus, in quibus & filij ſpurij ſuccedunt, in eiſdem aguut accuſationemque proponunt: ſicuti in ea ſpecie definiunt Imola, & Alexand. in præcitato §. ſi quis rogatus. l. ex facto. ff. ad Trebellianum.

Ioanna autem Auguſta, Caroli Cæſaris mater, in l. 9. Tauri, expreſſim definit, † coitum damnatum dici eum, ex quo 30
coeunti fœminę mortis pœna à lege ſtatuta imminet. Quo fit, iure regio filium a coniugato & ſoluta ſuſceptum matri ſuccedere, quamuis ſpurius ſit, tametſi Cęſarum iure ſpurius natus ex damnato coitu matri inteſtatæ non ſuccedat, nec etiam ex teſtamento, licet ſpurius ex coitu non damnato matri non illuſtri ſuccedat pariter cum legitimis, authen. ex complexu. C. de inceſtis nupt. l. ſi qua illuſtris. C. ad Orfic. & inibi gloſſa Accurſiana expreſſim hoc ipſum vult. Cui ſimilis eſt, & inibi Angelus in §. nouiſſimè. Inſtit. ad Orficianum. Decius ſatis ſignanter conſilio vndecimo. columna. prima. & ante hos Speculator titulo, de ſucceſſio. ab inteſtato. §. primo numero 22.

Quibus ſanè adijciam coitum damnatum dici, ſi cum vidua, virgineve ſtuprum contigerit, ex Ioanne Baptiſta, & Ang. Aret. his in locis, quibus & anteà meminimus: potiſſimum cùm exterioris legis pœna puniantur. §. 2. Inſtitut. de publicis iudicijs. regia l. 2. titulo 19. parte 7. textus optimus in l. ſi vxor. ff. de adulterijs. Quorum ſententiam veritati fauere exiſtimo, ſi cum vidua, virgineve infimæ conditionis committatur. l. quæ adulterium. C. de adulterijs. Socinus idem profeſſus conſilio 212. columna 2. volumine 2. Ludouicus Gozàdin. conſilio 21. columna 2. & huius ſentent. æ authores habeo præter hos, Baldus conſilio 206. volumine tertio, ex nouioribus Aymon. Sabilinum conſilio 166. columna 2. & iſthęc ſententia etiam eò tendit, vt ſtuprum hoc punibile ſit, ſi cum vidua inhoneſta rem habeat, l. ſi vxor. ff. de adult. Quòd ſi honeſta ſit, etiam ſi ſit infimę conditionis, ſtuprum commiſſum punibile omnino eſſe ex neotericis præter alios, exiſtimat Steph. Bertran. conſilio 158. vol. 3. ex quo id ſequitur, coitum inter à lege coniugali liberos, cùm lege

aliqua

aliqua exteriori non puniatur,non eſſe damnatum, ex Bart. in l.fin.colu.2.ff.de his,quibus vt indig.

Hinc etiam deduci videtur,coitum † inter ſolutam, & ſa-
31 cris inſignitum ordinibus, cùm pœna exteriori nullibi puniatur,filios ex eo natos matri ſuccedere, Matthæus Afflict. in conſtitutione.Neapolita.titu.82.colum.2.à cuius ſententia ipſe libenter diſcedo, quippe qui exiſtimem prorſus contrarium. Cùm conſtet,quàm exoſa fuerit canonibus clericorum proles,cùm & coitus hic adulterinus appelletur,gloſ. verbo,adulterinus,in capi.per venerabilem. qui filij ſint legitimi.communiter ibi recepta,vbi Abb.numero 32.Hanc copulam damnatam dici exiſtimat glo.in Pragmatica ſanctione,tit.de concubinarijs §.ipſas.verbo,arcere.Abbas in capit. innotuit.de elect. Nicolaus Vbaldenſis de ſucceſſ.ab inteſta. quarta ſpecie filiorum. Et argumento optimo his deſeruit textus in cap.cùm olim.de clericis coniug.Et conueſtiri poſſet ex concilio Toletano 9.cap.10.quo ſancitum fuit, filium ex coitu clerici & fœminæ liberæ ſeruum effici eccleſiæ: cuius & Gratianus meminit in cap.icùm multæ 15. quæſtione 8. Marcus de Mantua libro. 8. obſeruationum legalium, obſeruat.74. Dueñas in regu.345. fallent. 12. ex præcitato textu.Romanus ſingula.520. nimis licentioſus adnotauit clericorum filios eſſe eccleſiarum ſeruos, & ad id miris laudibus illum textu.refert,& in errorem Romanum lapſum eſſe conſtat. Quòd ſi ipſe verba illius text.à capite ad calcem perpendiſſet,non ita audaciter plus æquo loquutus fuiſſet: cùm tamen illa conſtitutio de clericorum coniugio natis loquatur,ſicuti & Abbas in cap.1.colum.fin. de treuga & pace.eam Pontificiam ſanctionem ntellexit. & regia l. in his regnis inſignis.3.titul.21.part.4.Et vt obiter agam. gloſſ. in præcitato capit.cùm multæ.aſſeuerat id abrogatum eſſe, at-

Ludouici Romani lapſus.

32 que euanuiſſe † per diſuetudinem, & hos filios clericorum eccleſiæ ſeruos non effici:cui ſimilis glo.eſt in capi.dominus. in verbo,repellitur.56.diſtinct.cuius meminit Abbas.nume. 15.in cap.cùm ſit,de foro competenti.& in præcitato ca.primo,de treuga & pace. deciſionem prædictarum gloſſarum ſequitur Gulielmus Benedictus,in capit. Raynutius.in principio,numero 21.de teſtamentis. Dueñas in regul.366. Lectorem tamen admonitum eſſe velim, quo ad concilium Toletanum,cuius & paulò anteà mentionem fecimus,nimis

corrupto

corruptè, ac deprauatè inſcribitur:nam dum legitur, ſuper innocentia,oportet ſcribere, ſuper incontinentia. Cæterùm dum Gratiani codex habet refereos eundem concilium Toletanum firmati, legi debet reformati. Rurſus, dum legitur,aliena pollutione,magis integer ſenſus eſt, ſi legatur,tali pollutione: quę omnia ex Speculatore in tractatu de concilijs 2.par.tit.46.adnotanda ſunt ac reſtituenda ex ipſo conciliorum Codice.

Ex his conſtat filios † ſpurios clerici in ſacris ordinibus 3
conſtituti, tametſi mater ſit ſoluta à vinculi voto, à legeve coniugij matri minimè ſuccedere, ex Bermondo Choueronio in tract. de publicis concubinarijs, pagi.356. Nec exiſtimo regia lege Tauri.9.id eſſe ſublatum: & inibi Lopius numero 37. potiſſimum cùm ex mente eiuſdem legis conſtet nihil in ea ſpecie diuerſum à iure veteri ſanciri. cùm & regia lex vetus,quod & nos pauló anteá adnotauimus,ſenſit: idem probat l.22.titulo 3. libro tertio. ordinan. quòd ſi filius ſpurius ex clerico in minoribus conſtituto ſit natus,etiam ſi beneficium eccleſiaſticum habeat liberos hos matri ſuccedere exiſtimamus,tametſi Suarez in l.1.tit.6.libro 3.Fori,colum. penultima, iure Regio, & Cæſareo vltrò citroque contrarium probare nitatur, imò regia lege filios hos naturales eſſe conſtat, ex Bald.in l parentes ff de in ius vocan.& hanc ſententiam veritati magis fauere exiſtimat Ioannes Andrę. in regula,ſine culpa.col.8.de regulis iuris.libro 6.Bald. in ca. 1.§.naturales.ſi de feudo fuerit controuerſia inter dominum & agna.vaſal.Prępoſi.in capit.tanta col.9.qui filij ſint legit. Nicol.de Vbal.in tract.de ſucceſſ.ab inteſt.colum.20. & glo. pragmaticę ſanctionis pręcitata,verbo, arcere.exiſtimantes omnes in filio nato ex ſoluto & ſoluta,tametſi ſolutus in minoribus ſit conſtitutus beneficiumque obtineat. id locum vendicare,etſi Bart.in clerico in minoribus conſtituto eccleſiaſticum beneficium habente contrarium aſſerat in l.pen.ff. de concub.Lud.de Sardis in tract.de legitim.2.par.§. de legitimatione per ſubſequens matrimonium.quęſt.3.Anto.Roſel.lib.1 legitimatio.colum.4.Io.Lop.in l.9.Tauri,num.89. idem in cap.per veſtras 3.notab.§.21.nume.21.de donat.inter vir.& vxo.vbi hanc Barto.opinionem falſo tribuit Ioan. Andrę.in dicta regula,ſine culpa. atque ideo ſi conſideremus pontificum ius in vtroque foro moribus receptum, regia

Taurina conſtitutione comprobatum, filij hi verè naturales ſunt, ſicuti etiam conſtat ex his iuris profeſſoribus, quos aduerſus Bar. paulò antè citauimus.

34 Rurſus † coitus damnatus dicitur, qui punitur, aliqua lege exteriori, & humana. textus in authentica, quibus modis naturales efficiantur ſui §. finali. Bartolus in l. finali. colum. 2. ff. de his quibus vt indignis. quinetiam coitus cum concubina legitima alterius cùm puniatur lege exteriori, damnatus cenſetur l. ſi vxor §. inter liberos ff. de adulterijs. coitus etiam cum moniali l. ſi quis non dicam rapere C. de Epiſcopis & clericis, capit. ſi quis non dicam. de pœniten. diſtinct. 1. itidem inter dominam & ſeruum coitus. & pleraque alia his congerit Ang. in §. nouiſſimè. colum. fin. ad Orficianum. Inſtitut. Io. Bapt. de ſancto Seuerino in d. l. ſi qua illuſtris. fol. 2. col. 1. ex quibus pleraque alia addere poſſem his, ſed nunquam animo fui complexus aliorum dicta tranſcribere.

Ex quibus inſigne dubium cenſeri ſolet, an & coitus inter ſolutum & coniugatam, damnatus Cæſarum iure ſit cenſendus, & Paulus Caſtrenſis non eſſe hunc coitum damnatum aſſeuerat conſi. 34. nu. 4. vol. 1. Alexand conſi. 139. volum. 1. Socinus ſignanter conſi. 148. volumin. 1. columna. 2. Aymon conſil. 166. colum. 1. tametſi perperam ea in re dubitauerit Decius conſi. 311. & cùm hic coitus aliqua pœna per legem exteriorem minimè puniatur, ex l. 1. C. de adult. coitus hic non cẽſetur punibilis. Et nos paulò antè adnotauimus, quaſi per tranſennam, ſuprà num. 30.

35 Verum enimuerò ipſe in contraria ſum ſententia, † quinetiam coitum, inter ſolutam, & coniugatum puniendum eſſe: & nemo ſanæ mentis diffitebitur, ex eo, quòd maritus & vxori iniuriam irrogat, teſte Bal. in dicta l. 1. C. de adulterijs. & hunc coitum regia lege inter damnatos eſſe numerandum, probat lex 24. titu. 3. libro primo, in ordinationibus regijs. & idem recenſet Ioannes Baptiſta in dicta l. ſi quia illuſtris. fol. 3. columna 2. quamuis non diffiteatur, frequentius recipi priorem ſententiam. Angelus, Aretinus in dicto §. nouiſſimè. colum. fina. hanc tamen vltimam veritati magis fauere exiſtimat Decius conſi. 206. quorum ſententia an conueſtiri poſſet, cùm hic coitus ſit verè adulterinus, ex dicta l. 1. C. de adult. Thomas & Caietanus 2. 2. quæſtio. 154. art. octauo. idque definiri poſſet: ex definitione adulterij, argumentum

tum aſſumo, cùm ſit coitus mentalis, vel realis, per quem alterius thorus violatur, c. lex illa §. adulterium 36. quæſtione prima l. inter ſtuprum ff. de verborum ſignificat. l. inter §. 1. de adulterijs. Diuus Thomas 2. 2. quæſt. 144. articu. 8. gloſ. in rubrica C. de adulterijs. Doctores communi conſenſu in rub. de adult. extra.

Ex his etiam definiri poterit, quòd & ſemel negotium nobis fuit, † natum ex punibili coitu, ex coniugata nempe, ex cuius conſortio ac coitu pœna incurritur mortis, ex l. 8. 36
Tauri. exiſtimandum eſſe ex punibili coitu natum, nec poſſe matri ſuccedere ex teſtamento, neque ab inteſtato, ex his, quæ congerit Bologn. ad Matthæum Matheſil. in tracta. de ſucceſſ. ab inteſtato 3. parte 3. articulo, de ſucceſſio. atque ideo necem matris defunctæ accuſare non poteſt, ex Alex. & Imola in dicto §. ſi quis rogatus l. ex facto ff. ad Trebellianum. tametſi pro contraria parte, obſtare videatur Baldi doctrina in l. data opera. col. 15. nu. 114. C. qui accu. nō poſſ. definiens adulterij crimen nō eſſe capitale, tametſi adulterum & adulterā criminis reos marito occidere liceat: non tamen id neceſſitate, cùm & eis parcere poſſit, ſicuti definitum eſt ex l. 1. tit. 7. libro quarto, Fori, quę exiſtimat marito tradendos fore adulteros, vt pro libito voluntatis faciat: de ſeruis criminis reis, gloſſ. in l. accuſationis C. quod metus cauſa. cuius meminit ad id Iaſ. in l. qui ſeruum. ad finem ff. de verborum obligat. Et fortiſſimum huic rei argumentum pręſtat, id quod ex voluntate pendet, non exiſtimatur eſſe ex neceſſitate l. ſępe audiui Cæſarem ff. de officio pręſid. l. non quicquid ff. de iudicijs. Quo fit non eſſe expreſſim ſancitum coniugem adulteram occidendam fore, tametſi maritus poſſit eam occidere: & adſtipulari videtur Baldi ſententia in l. 1. nu. 23. C. de hæred. inſtit. de bannito verba agens: & ex his conſtat, donec mater vltimo ſupplicio afficiatur, hunc adulterinum filium poſſe necem matris ſuę vindicare, ſicuti & alius ſpurius: ex nouioribus ſe ſubſcripſit Iacobus Villalpandus in interpret. l. 22. tit. 1. par. 7. §. 44. nu. 11.

His etiam & illud obuium eſt duos fratres ex eodem patre conceptos, à diuerſis concubinis tempore diſtincto in contubernio retentis, nec iura quidem agnationis nec etiam cognationis habere, atque ideo non competere eis mutuam ſucceſſionem, Specul. tit. de ſucceſſ. ab inteſt. §. primo, verſicu.

quid de natis.nu.19. Bar.in auth.quibus modis naturales efficiantur ſui §. ſi quis igitur. nec interempti fratris necē vindicare, nec accuſare poſſe conſtat, cùm & alij, qui ſuccedere non poſſunt ſibi inuicem, nec defunꝯorum necem vindicare: hoc equidem iure Cęſarum locum habet, at iure regio ſublatum eſſe conſtat ex regia l.fin.ti..13.par.6. & quę inibi interpretes non inconcinnè tradunt.

SVMMARIVM.

1 *Minimè pacem inire poſſe tutorem nomine poſthumi, antequàm in lucem procedat. & nu.5.*

2 *Qui in vtero ſunt, nec ſuper terram eſſe cenſentur, ex* Papinio, *Seneca,* Plinio, *aliiſq; authoribus definitur.*

3 *Si ab oppidanis ciuibus ſtatuto municipali cautũ ſit, quòd pro quolibet lupo, qui in nemore capietur, certa pecuniæ quantitas danda ſit: minime pro fœtibus, qui in vtero lupæ ſunt, pecunia debetur. Itidem nu.4.*

5 *Anima ſola hominem non facit ſine corporis perfectione, & organizatione.*

6 *Nutricem matris loco haberi ex* Euripide, *et* Plauto, Homero *aliiſque authoribus conſtat itidem nu.7. & 9.*

8 *Alumnum minime poſſe nutricem in ius vocare abſque venia.*

10 *Munus accuſandi mortem nutricis alumno nequaquam competere.*

11 *Alumnus & nutrix inter ſeſe inuicem non ſuccedunt.*

12 *Nutrices eſſe idoneas in alumnorum cauſis.*

13 *Monaſterium inire poſſe pacem ſuper nece monachi defuncti, cùm iura ſanguinis monachus retineat.*

14 *Teſtamentum prius conditum per monachum, monaſterium reuocare poſſe, palàm eſt.*

15 *Iniuria monacho illata, monaſterio cenſetur facta, & iniuriarum actione experiri poſſe dubio procul conſtat.*

16 *Patri monachi interfecti compoſitionem mortis deberi, ex frequentiori doctorum calculo receptiſſimum eſt.*

17 *In vltimis teſtantium voluntatibus monaſterium loco filij cenſeri, non etiam in contractibus.*

18 *Monachum & ſeruum æquiparari, æqua lance, æquoq; libramine.*

19 *Canonicorum regularium conſanguineis munus accuſandi mortem, ac pacem ineundi, competere.*

20 *Filium*

20 *Filium ſuper nece defuncti patris vindicanda Abbati præferri monaſteriove.*

21 *Quod ex iniuria illata acquiritur, non cenſetur pœna, ſed pretium vindictæ.*

22 *Pecuniam ex compoſitione monachi interfecti, filios ipſos concernere potius, quam extraneos hæredes.*

23 *Intra probationis annum, interfecto monacho, conſanguineis ipſius munus vindictæ competere.*

24 *In labem excommunicationis incidere, qui violentas manus in nouitium ante profeſſionem iniecerit, dubio procul conſtat.*

Adhuc inquiritur circa legem 22. titulo 1. parte 7. circa quam ſalebroſæ quoque iuris ſpécies inter tranſactionum ſpineta declarantur.

Cap. XLII.

PRæſtat, cùm & accuſandī munus, & necē defuncti vindicandi ſuis hæredibus competat, & is poſthumus necdum ſuus eſt l. prima §. toties. inibi, inter ſuos hæredes futurum erit. & rurſus in §. ſed etſi. ibi, ſuus futurus ſit ff. de vētre in poſſeſ. mit. l. poſthumo. ibi, qui ſui futuri eſſent, ſi viuo patre nati eſſent C. de collat. & inibi expreſſim ad id notat Iaſ. & Decius itidem in l. tertia C. de poſthumis hęredibus inſtituendis. Baldus in l. ſi pater C. de liberis præteritis. & inibi l. cùm poſthumus ff. de liberis & poſthumis. Admodum ſuffragatur Imperatoria deciſio in §. cùm autem. Inſtitut. de tutel. vbi definitur, vt ſi viuis parentibus naſcerentur, ſui hęredes fierent: nec & is hęres eſſe poteſt, donec in lucem prodierit, Bald. in l. cùm quidam. col. 1. C. de inſtitution. & ſubſtitut. & in auth. ex cauſa C. de liberis prętericis. nec in poteſtate patris dici poteſt, ex l. vlti. ff. de collation. textus ad id omnium celebris in l. vlti. ff. de aſſignand. libertis. nec † & is vterus ad partem hæreditatis admittitur, donec prodierit in lucem l. vtrum. in prin. ff. de rebus dubijs. inibi, vt quis hęres nondum ſit l. antiqui ff. ſi pars hęreditatis petatur l. ſi hęres ff. familię herciſcundæ. quam in ea ſpecie expendunt Bal. & Cinus in l. ſi nemo §. vlti. ff. de teſtamentaria tutel.

Hæres dici non poteſt, donec naſcatur.

1

Tertiò, & illud innititur, infans dum in vtero eſt, nondum pupillus dici poteſt l. non eſt pupillus ff de verborum ſignific. Quin vterus non ſolùm homo non eſt, ſed nec animal quo-

que,ex gloſſa in l.qui in vtero.in 1.ff.de ſtatu hominum. per textum in l.prima §.ſi quis proximior ff. vnde cognati. Cui ſententiæ ſe ſubſcripſerunt Empedocles,Herophilus,Diogenes,& Stoici omnes apud Plutarchum libro quinto, de placitis Philoſophorum. Baldus poſt hos in dicta l. tertia. & in tractatu ſciſmatis,columna decima. verſiculo, amplius ſciendum.& in l.prima columna nona C.qui admitti. Cui & Iaſ. ſe ſubſcripſit in l.quod quis ff.de conditione indebiti.& in l. ſi ita legatum §.illi ſi volet.ff.de legatis primo, & in l.prima. col.2.ff.de condict.cauſa data.& nos aliqua de his cõiecimus ſuprà c.26.nu.8.

Quartò ſuffragari videtur, cum & infantes, qui in vtero ſunt, in rerum natura nec vtique cenſentur eſſe, ex Cęſarea deciſione in l. quod in rerum ff. de legatis primo. & in l. interdum ff.de verborum obligation.l. vbicunque.in principio ff.de ventre in poſſeſſion.mittendo l.ſi pater ff. de ſolutionibus l.ſed etſi plures §. ſi plures ff. de vulgati. Nec aliquo iuris apice pro contraria parte deſeruire videtur text. in l. vel viuo ff.de ſuis & legitimis hæred. & l. qui in vtero. in prima & ſecunda ff.de ſtatu hominum.definientes,qui in vteto eſt, perinde eſt, ac ſi in rebus humanis eſſet l. intelligendus ff. de verborum ſignification.vbi intelligendus eſt mortis tempore fuiſſe, qui in vtero relictus eſt, gloſſa & Bartolus in l. illud §.vltimo ff.de bonor.poſſeſſ.contra tabulas. vbi infans, qui in vtero eſt ſcripto hæredi ad contra tabulandum edictum aperit. Baldus in l.ſi pater. oppoſit. nona C. de inſtitut.& ſubſtitut.Barto.in l.venter. columna prima. de acquirend.hæredita.& is hæres inſtitui poteſt l.placet ff.de liber.& poſthu.l.vlti.cum alijs C.de inſtitu.& ſubſtitut.Guipo Papa conſi.60.dubia illicita.in 3.dubio.& rurſus conſi.176.pro definitione. dubio 4. eiq; legari poteſt l. ſi quis in quartam §. ſi quis l.qui filiabus.in princip.& in §.ſi quis ita ff.de legat.1.& ventri quoque reſtitutio in integrum competit l.etiam ei ff. de minor. cuius etiam meminit, & ad id miris laudibus expendit Bal.negans eſſe alibi,in rub.de in integr.reſtitut.ad fi. in antiquis. Quibus vt ſatisfaciam, poſthumus impropriè pro nato habetur,ſicuti & doct.definiunt his in locis, quibus & anteà meminimus.Rurſus & qui in vtero eſt,tunc demum pro nato cenſeri, cùm de ipſius fauore & iure quæritur: alijs autem non prodeſſe, antequàm naſcatur l. quod diximus ff.

de

de verbo.ſignifi.ac nec ipſi quidem parenti,ex l.2.§. remittit. verſiculo,qui autem in ventre eſt. & inibi Bald. ff. de accuſatio. tuto.

Rurſus & quintò huic ſententię robur affert, infantes qui † in vtero ſunt,nec ſuper terram eſſe cenſentur,Henri. Boich 2 in cap.maiores.extrà de baptiſmo,textus ad id omnium pręſtantiſſimus,cuius & ipſe non meminit in d.l.3.C.de poſthu. hęredi.inſtitut. definiens eos tantùm primùm cadere in terram,qui naſcuntur l.interdum ff.de verborum obliga.l.quod in eorum ff.de legat.1. Et vt obiter agam, in terram cadere, pro naſci,apud veteres authores ponitur,ſicuti ex Papinio libro primo ſyllabarum in Epithalamio Stellæ & Violantillę inſcribitur.

In terram cadere,pro naſci.

Tellure cadentem
Excepi,fouiq; ſinu.

Et lib.5.eiuſdem operis,

Tellure cadentem
Aſpexi,atque vnctum genitali carmine foui.

Ad hunc quoque morem & Seneca meminit in libro, quem publicum fecit,de moribus,Omnes infantes terra nudos excipit.& Plinius libro ſeptimo, in principio, hominem tantùm nudum , & in nuda humo natali die abijcit ad vagitus, &c. Cuius etiam meminit Politianus Miſcellaneorum capitu,89.quo in loco lectorem admonitum eſſe velim,inibi Martianus corruptè citatur, Marcelli loco, cuius rei meminit diuus Auguſt.lib.4.de ciuitate Dei,capitu.11.dicens, ipſe opem ferat naſcentibus,excipiente eos ſinu terrę. Varro libro ſecundo de vita patrum,& Feſtus & Macrobius lib.1.Saturnalium,c.10.& Papinius,libro 2.Syluarum in Genethliaco Lucani:

Natum protinus,atque humum per ipſam,
Primo murmure,dulce vagientem
Blando Calliope ſinu recepit.

Et Macrobius eo libro Saturnalium, capitu.12. tradit ex Cornelij Labeonis ſententia,Maiam deam terrę eſſe.& Alciatus tametſi ſelectiſſimus in his indagator antiquitatibus fuerit,in l.hominis ff.de verbor.ſignificat.horum tamen non meminit.

Sextò & illud ſuffragatur Baldi ſententia in dicta l. qui in vtero ff.de ſtat.hominum.& in l.vltima C. de liberali cauſa.

definiens, ſi † præmium pro quolibet lupo, qui in certo nemore capietur, decretum fuerit ab oppidanis ciuibus, ſicuti & paſſim fieri ſolet, minimè pro fœtibus, qui in vtero lupæ exiſtunt, præmium debetur: ex noſtris hanc ſententiam adſtipulatur Ioannes Andræas in c.ſicut.col.2.& inibi Felin. de homicidio. Imola & Alex. in l. lege Falcidia placuit ff. ad legem Falcidiam. Ange. Aretin. in §. cùm autem. Inſtitut. de tutelis. Alciatus nec admodum grauatus his accedit in l. quod dicitur ff. de verb. ſigni.

4 Septimò, iſthęc ſententia ſtabiliri poſſet, ſi † ex ſtatuto vectigal imponatur pro quolibet animali, nihil eſſe ſoluendum ex eo, quòd in vtero eſt, Baldus in l. vltima, ad finem C. de liberali cauſa. Angelus & Alexander, & neotericorum maior pars, in præcitata l. in l. Falcidia placuit. Platea in §. cùm autem. quem legit cum §. permiſſum eſt. Inſtitut. de tutelis, columna prima. Alciatus in præcitata l. non eſt pupillus. & ante hos ſignanter Bertachinus Firmianus in tractat. de gabellis, in 5. quæſtio. octauæ partis principalis. Baldus in dicta l. cùm inter C. de fideicomm. libert. exiſtimans in vtero exiſtens, nec vtique repreſalias debere, & vt obiter agam repreſalias (ſi Alciato fides adhibenda eſt, in l. prouinciales ff. de verborum ſignifica.) veteres clarigationem vocabant. Itidem in Epiſtola liminarij C. ad lectores, idem exiſtimat: mihi tamen in ea ſpecie longè alia mens eſt, & ratio ex Liuio ab Vrbe condita, libro octauo, clarigationem aliud eſſe exiſtimat. & Plinius libro 22. capitu. primo, & Alexander ab Alexandro libro Genial. quinto, capi. tertio. Petrus Crinitus libro, quem prodidit, de honeſt. diſciplina octaua, capi. tertio. & ex nouioribus Budæus in adnotatione poſter. Pandect. in l. aut facta §. euentus ff. de pœnis. quo in loco etiam id genus pręhenſionis dici apud Gręcos Androleſiam, vel etiam Androleſium, authoritate Demoſthenis aduerſus Pollucem tradit, & Latinè pignoratio vocetur, ex Gregorio decimo, in ca. 1. de iniurijs. libr. 6. ibi, pignorationes, quas vulgaris locutio repreſalias nominat, &c. quam locutionem noſtræ claſſis viri ſequi malunt: & id quidem perperam, ſicuti ex linguæ Latinę limatis authoribus damnatum fuerit.

Octauò, & huic ſententiæ ſuffragatur, qui in vtero eſt, nondum homo eſt, ex Baldo in dicta l. ſi pater. & l. 2. in prin. C. de poſthumis hęredibus inſtituendis. tametſi, inquit,

habet † animam rationalem infuſam, nihilo ſecius ſola anima non facit hominem ſine corporis perfectione & organizatione, ex Ioanne Andræa in capi. ſicut ex literarum. columna ſecunda, de homicid. & nos in ea ſpecie aliquot tradidimus capitulo. 26. nume. 8 Cùm & his ex Concilio Neo cęſarienſi, cap. ſexto, & cap. 54. capitulorum Græcorum ſynodorum à Martino Baccarenſi epiſcopo collectorum, baptizari nec debet, nec poteſt, qui in vtero eſt. gloſſa in capitu. ſi ad matris. de conſecrat. diſtinctione tertia. textus in capitu. qui in maternis, & inibi Archidiaconus eadem diſtinctione. Angelus à Clauaſio in verbo, baptiſmus. in principio. Alexander Alenſis ſcholaſticorum facilè princeps Theologorum, in quarta parte ſummæ, quæſtione 17. membro ſecundo. Richard. & Bonauentura in quarto ſententiarum, diſtinctone ſexta: ille articulo ſecundo, quæſtione prima: hic articulo primo, qpęſtione prima primę partis: Quo in loco interpretum frequentior pars ſequuntur Dominicum, Archidiac. in capitu. baptizari, de conſecrat. diſtinct. 5. quibus ipſe animum induco meum, in vtero exiſtens, nec eius tutor, non poſſunt pacem facere cum interfectoribus patris huius poſthumi, ex Bal. & Cino in d l. 2. §. vlt. ff. de teſtam. tut. & Iaſ. qui expreſſim id adnotat in l. pactum curatoris. ad fin. C. de pact. Et ſi in ea ſpecie lõgior fui, quàm quorundam fortaſſis ſtomachus ferat, veniam, hoc nomine precor, ſi prolixiori ſtylo nonnulla proſequi videar: ſed cùm iſta toties in ſcholis ventilentur, & per multos ſæpe dies diſputentur, operæ pretium me facturum duxi, ſi paulò diligentius enarrem: nec ob prolixitatem negligenda puto, ſi vtilitas inde aliqua dilucidus ſenſus hauriri poſſit. Reliquum eſt, ne ab inſtituto & recto deuiemus ordine, prout ad rem, de qua quæritur pertinet, & illud extricare, cùm aliquantulum pluris difficultatis habeat, & in obſcuro hucuſque fuiſſe videtur, an & hoc ius competat ineundi pacem alumnis? & prima fronte competere conſtat, cùm alumnos nutrices proprijs vberibus educant, & nutrix ſit veluti altera mater, ſicuti ex Euripidis ſententia conſtat apud Stobæum ſerm. 76.

Ipſe educatio inter homines frequènter maiorem vim amoris excitat, quàm ipſa generatio prolis.

Et rurſus ex eodem Euripide.

Fortaſſis ad vlnas & pectus meum ſaltitans luſitabit, & baſio-

rum frequentia cor meum ſibi conciliabit.Hinc enim inter mortales maxima vis amoris eſt.Plurimum pollent,ò pater, huiuſmodi conuerſationes.

¶ Et id conſtitutiſſimum eſt,quod nutrix ſit veluti altera mater,vti conſtat ex Plauto in prologo Menegni.

Adeo formuia ſimili pueri,vt mater ſua
Non internoſſe poſſet,quæ mammam dabat:
Neque adeò mater ipſa,quæ eos pepererat.

7 Et apud Homerum libro 18.Odyſſeę,†Eurimone nutrix Penelopes ipſam filiam Penelopen appellat. & rurſus libro 23.Odyſſeæ.Quibus conuenit, vis ſignificationis verborum ſcientiſſimus,& linguæ Latinæ benemeritus. Nonius Marcellus,matrem pro nutrice ſępe numero accipi tradit, & Alciatus in l.vltima. verbo, matris.C.de in ius vocando. quibus admodum & Virgilij locus cōuenit,de Lupa verba agẽs, quæ Remi & Romuli nutrix fuit:

Stirpis ab Aſcanio,pugnataque in ordine bella
Fecerat,& viridi fœtam Mauortis in antro
Procubuiſſe lupam,geminoſque hinc vbera ciecum
Ludere pendentes pueros,& lambere matrem.

Et rurſus Virg.lib.6.Aeneid.alumnus pro filio vſurpatur.

Necnon & Tition terræ omnipotentis alumnum.

Et inibi Seruius ſcribit, Tytion filium terrę fuiſſe, & ſecundum aliquos à terra eſſe nutritum:quo fit Virgilium verbum,alumni,elegiſſe,quo vtrunque ſignificaret: & his conuenit textus in l.ſi minor. cum alijs.ff. de manumiſſ.vindict. vbi definitum extat,minorem viginti annorum, qui manumittere ſeruum non poteſt,nihilo ſecius poterit nutricem & alumnum,ſicuti patrem, & matrem,filiam, ſororemque, & eſt textus in §.eadem lege,verſiculo iuſtè autem. Inſtit. qui. manu mittere non licet. Quo in loco, & Angelus Aretinus in ea eſt ſententia, alijs ſanguine coniūctis alumnum æquiparari,atque alumnum eſſe de familia aſſeuerat Angelus ex textu ad id omnium pręſtantiſſimo in l.ſancimus.C. de nuptijs.in quo lectorem admonitum eſſe velim, Angelum in illius text.allegatione in errorem lapſum eſſe: cùm etſi duæ ſint leges eiuſdem initij in eodem titulo, nullibi tamen id probatur:tamen eſt text.in l.ſi quis alumnam.eo.tit.

Cæterum & illud obuium eſt, quod & Alciatus aſſerit in
8 d.l.vltim.C.de in ius voc.alumnum†non poſſe vocare in ius

nutricem abſque venia, text. in l. 1. ff. de obſeq. à liber. & libr. præſtandis. vbi hæc ſcribũtur verba, in §. vltimo, eiuſdem legis indignus militia iudicandus eſt, qui patrem & matrem, à quiſe educatum dixerit, maleficos appellauerit: cùm & nomine patris & matris, educatorem inibi intelligendum eſſe exiſtimat Alcia. & amorem nutricum, naturalium parentum amorem vincere. & Papinianus libro 2. Syluarum In Epicedio in Glauciam, multis carminibus proſequitur.

Fac mihi ſanctorum venia, dixiſſe parentum
Tuque oro natura ſignas, cui prima per orbem
Iura animis ſociare datum, non omnia ſanguis
Proximus, aut ſerie generis demiſſa propago.
Alligat interius noua ſæpe accitaq́, ſerpunt
Pignora connexis, natos genuiſſe neceſſe eſt.

Et rurſus inquit,

Nec ſenior Peleus natum comitatus in arma
Troica, ſed charo phœnix credebat alumno.

Et non ſemel lex facit ſimilem matri alumnum, † vt ex l. prima. §. cõſequens. ff. de ſuſpectis tutor. nec alumnus poteſt eum, à quo educatus eſt, accuſare, ex Cæſarea deciſione in l. iniquum. C. de his qui accuſ. non poſ. & quandoque teſtatrix alumnum filio fratris anteponit, vt in l. vxorem. §. Seium. ff. de lega. 3. l. alumno. ff. de alimentis legatis. l. Stichus. in princ. eod. tit. l. quædam cùm filium. ff. de verborum obli. l. à filia. §. 1. ff. ad Treael. ex quibus pleraque in alumnos conſtat, & in l. qui habebat. §. peto. de lega. 3. l. is verbis. §. alumno. eodem tit. l. liberto. §. largius. l. codicillis. §. Sticho. ff. de annuis legat. l. qui vxori. §. idem teſtator. ff. de auro & argento legato. l. pen. §. vltimo. ff. de probationib. & pater non poteſt reniti quin filia nubat filio eius, qui eam educant. l. patrem. C. de nuptijs. & ex minus ſolenni voluntate teſtantium alũnis legata debentur. l. in teſtamento. ff. de fideicommiſſ. libertatibus. & inter alia educatores poſſunt petere tutores dari, ex l. ſi minores. quæ eſt. 2. ff. qui petant tutores. Et his alia pleraq; congerere poſſem, quę iuſtũ profectò tractatum exigerent: ipſe tamen in contraria ſum ſententia, & † exiſtimo non poſſe pacem alumnum inire: quam rem ego diligentius explicandam aſſumpſi, cum in nonnullis interpretes noſtros delirаſſe dignouerim. Et primò, nutritores, & nutrices patres nõ eſſe, tametſi vicẽ parentũ obtineant, vti conſtitutiſſimum eſt 9 10

ex l.ſi quis alumnam.præcitata . vbi inquit, nec enim homo ſic impius inuenitur,vt quam aq initio loco filiæ habuit,&c. quæ verba perpenſa Imperatoria deciſione, non veritatem, ſed fictionem ac improprietatem denotant,ex Bal.in proœmio Digeſtorum,col.vlt.in princip. & ex linguæ Latinæ authoribus Seruius aperta faonte oſtendit,enarrans illud Virgil.carmen præcitatum.

Secundò. & illud huic rei maximo iuris apice deſeruire videtur, † cùm hi inuicem non ſuccedant,ex l. nutritoribus.
11 C.communia de ſucceſſio.quo in loco Bald. & Bartol. idem exiſtimant,itidem Bald.in l.cùm in eo. ad fin.ff. de pactis . & in l.ſi quis filio.§ eius qui.ff de iniuſto teſtamento.text.ad id omnium optimus in capi.trāſmiſſę.qui filij ſint legitimi , ex quo Abbas nominatim notabili primo exiſtimat nutritorem minimè teneri alumnum inſtituere,vt filium, nec verſa vice,educatus legitimam relinquere educatori, ex l. ſancimus.inibi,omnia quæ habuerint.C. de infantibus expoſitis. & inibi Bal.expreſſim id adnotat.

Educatus non tene- legitimam relinquere educatori.

12 Poſtremò & verbo non amplius addam , nutrices † teſtes eſſe idoneos in alumnorum cauſis,ex Bald.in l.parentes. columna 2.& inibi Salicetus.C.de teſtibus. Barto.in l.de tutela. poſt principium.C. de in integrum reſtitut.& huius ſententiæ authores habeo Albertum Malateſt. in eo tracta . quem prodidit de teſtibus.in prima parte primæ partis, columna octaua,verſic.vlterius dubitatur. Lanfrancus ab Oriano , in cap.quoniam contra.de probat. in materia teſtium in cauſa filiorum . & in ea ſpecie nec habere locum in alumno ſenatuſconſultum Syllanianum,probat textus in l.1.§. domini appellatione filiusfamiliās.ff. ad ſenatuſconſult. Syllania. & inibi Barto.& Bald.exiſtimant,tametſi caſtrum patris liberis proſit etiā emancipatis,nec vtique tamen alūnis , quibus exiſtimo munus accuſandi alumnis nequaquā cōpetere.

His quæ proximè diſcuſſimus, accedit & illud ſatis practicis obuium ad interpretationem,legis regiæ 22 . titulo 1.
13 parte.7.quæ de tranſactione delictorum agit, an † & monaſterium pro monacho interfecto pacem inire poſſit, atque pecunia ex tranſactione facta Abbati,ac monaſterio ſoluenda ſit?& ſunt,qui exiſtimant,cum loco filij cenſeatur ex his quæ adnotant doctores cōmuni conſenſu in ca.in præſentia. de probat. & in authē.ingreſſi.C.de ſacroſanct. eccleſ.gloſ.in

l.ſi ita

l.ſi ita quis promiſerit.§.ea lege.verbo.intereſt.ff. de verbor. obliga.vbi definitur,prohibitus alienare emphyteuſim, poteſt vtique in monaſterium alienare, cùm loco ſuorum habeatur ex text.in §.ſed & hoc pręſenti.in authen. de ſanctiſſimis epiſcopis collat.9. vnde deprompta eſt authenti. niſi rogati.C.ad Trebel.Speculator in titul.de locato.§.nunc ali qua.verſiculo 153.vbi ſcribit, quòd ſi quis pro ſe & ſuis filijs feudum acceperit, atque deinde monaſterium ingrediatur, in monaſterium feudum tranſire. De quo tamen, quia non eſt pręſentis ſpeculationis,videto Imol.& Abbas. & neotericos in præcitato capitulo in præſentia. & vt obiter agam, gloſſa in dicto §. ea lege exiſtimat, etiam in re certa monaſterium loco filij haberi: cuius meminit pro ſingulari miris laudibus Petrus Anchara.conſilio 420. quidam Antonius. colu.3.verſic.hoc præmiſſo.& Bald.in ca.pen. col.1. extra de præſcriptio.is idem in cap.cùm in magiſtrum.de electio. Et conueſtiri poſſet,cùm & monachi iura ſanguinis retineant, ex Lupo allegatione 109.in.quæſtion.propoſita.Abb.in cap. quia nos.de teſtamen.itidem in cap.2.ad fina.de poſtulando. atque etiam ſuitatis iura,ex l.Deo nobis.§.hoc etiam. & inibi Bald.col.vltima.C.de epiſcop.& cleric. Bald.in l. cùm in adoptiuis.C.de adopt.Barto.in authen.ſi qua mulier.colum. 2.verſic.cùm autem minuatur.C.de ſacroſanct. eccleſ. Bald. & Angel.in capit.nepotes.ff.de his. qui ſunt ſui vel alieni iuris.Paulus Caſtren.conſilio 203.col.vltima.vol.1.Rom.ſingulari.37.Iaſon in l.qui ſe patris.colu.3.C.vnde liberi, pleroſque alios congerens itidem in l.Gallus.§.ſic ius.colu.3.de lib.& poſth.& in l.patre furioſo.col.pen.ff de his qui ſunt ſui vel alieni iuris.atq; ideo monaſterio ius vindicandi mortem monachi interfecti competere, cùm etiam competat retractus ius,ex Benedicto in c.Raynutius. verbo, & vxorem nomine Adalaſiam.nume.220.Chaſſæneus in conſuetudinibus Burgundię.titulo de retracta u linagier.§.1. & §.25. id quidem iure communi.conſuetudinibus tamē Galliæ longē recē ptum eſt,ſicuti inibi definiunt.

Cæterùm huic rei fortiſſimum argumentum præſtat authen.ſi qua mulier,& inibi gl.Petrus & Cinus & Caſtren.C. de ſacroſan.eccleſ.definientes,monaſterium † teſtamentū reuocare poſſe prius conditum,Feder.Senenſis conſ.165.Referunt in dubium Rom.conſi.237. oppoſitionem hanc, Imol. in capitu. 14

in cap.in pręſentia.& inibi nouiores,& in l.1.col.6.ff. de teſtamen.quibus nec admodum grauatus accedit Benedi. Capra conſilio 147.in nomine.Domini.quin & Baldus in l.filius à patre.§.1.& inibi Imol.ff.de hæred.inſtit.monaſterium loco poſthumi cenſeri exiſtimat.

15 Poſtremò huic rei accedit,iniuria monacho facta, monaſterio cenſetur facta, eoque nomine iniuriarum actione experiri poteſt,ex cap.cùm deſideres.§.fin.de ſent. excom. quo fit,pecunia monachi interfecti ex tranſactione facta Abbati ſoluenda eſt,non tamen eius patri.& in ea ſpecie ita reſpondit Decius nu.57.in præcitato c.in præſentia. & Rom. conſi. 450.quæ communis eſt ex.Alciat.in l.4.§. Cato.ff. de verbo. oblig.cuius ſententię & nos meminit ſuprà de iniurijs tractantes.capit.6.nu.18.& his adſtipulatur gl.in l. ſi ex cauſa.§. Pompon.ff.de minor.aſſeuerans per monachatum filium liberari,à patris poteſtate.

Et ſi multiplex tractatus exponatur magnis præconijs ab omnibus doct.in quo plura extant doctorum reſpõſa, cuius doctrinam, & antiqui patres, & neoterici adeò inuoluerunt,vt nulla ferè eorum ſententia ſibi conſtet:& ex his, quæ dubia ſunt,nihil verum teneri, nec falſum euerti poteſt: ſed ego in ea ſpecie veriorem credo partem contrariam, & rem
16 ſubtilius inueſtigando exiſtimo, monaſterio † nec abbati hoc munus nequaquam competere, ſed patri monachi interfecti: atque ideo pecunia ex compoſitione monachi interfecti patri deberi,& hanc eſſe communiorem ſententiam, & veritati magis fauere exiſtimat Boer. deciſione 121. numero nono. Federicus. conſilio 34.Angelus in l.prima.§. item aud.de iniur.Abbas & gloſſa,& Felinus in capitulo parochianus. quẽadmodum dominus pro iniuria ſerui illata, ita Abb.agere poſſet.c.cùm deſideres.pręcit.c.dilecti. de purgat.vulg.& in c.contingit.& inibi Abb.& Fel.col.3.verſic.gl. 1.de ſent.exc.& hanc iniuriam monacho illatã poſſet Abbas remittere,Bal.in l.pręſens.ad fi.C.de trãſac.Alex. in l. pactũ curatoris.verſi.quid de offenſa illata monacho. de pact. quo fit,monachus agere non poteſt,niſi dum eſt in ſtatuto de Abbatis licentia,& Abb.ab eo loco eſſet abſens,arg.tex.in l.ſi lõgius.§.filiusfa.& inibi gl.& doct.de iud.Abb.conſilio 88. volum.1.Capel.Toloſ.q.88.Felin.cap.cùm dilecta. colu.21.de reſcrip.Boer.n.10.eo in loco,cuius & anteà meminimus. Sed ne vi-

Patri debetur pecunia ex cõpoſitione monachi interfecti facta.

ne videar huius quæſtionis nodum onerare materia,non vndique verum,eſt monaſterium loco filij haberi, inter quos & Bar.cõſtanter negat monaſteriũ vllo caſu haberi pro filio: is, inquam,in auth ſi qua mulier.& in præcitata auth.niſi rogatj.C.ad Trebel. poſt Richar. Malumb. & inibi interpretum maior pars.idem Bar.in l.ſi ita quis.§.is cui.ff.de leg.2.Rom. in l.ſtipulatio hoc modo concepta.ff.de verb. obli. & Calcan. conſi.7.& rurſus conſi.21.colum.4.Barbat.conſi.13.clementiſſimi.colum.7.lib.1.Ant.in d.c.in præſentia.col.13.& nullibi probatur,monaſterium loco filij cenſeri, tametſi communiter citetur text.pro ea ſententia in d.c.in præſentia.quod ſi doct.illius text.verba perpendiſſent,nõ vtique ad id citarent, cùm quod inibi ſcribitur,nõ eſt dictũ à Papa ſtatuẽte,ſed parte allegante,vt nouiores omnes ibi adnotarũt:& ante hos ſignãter Ang.conſi.80.¦hæc quæſtio ſubtilis eſt.col. 2. quo fit, ius nõ facere ex Io.And.in c.dilecto. col.2. extrà de præben.

Cęterùm & ſecundò pręter doct.ille text.nullo iuris apice pro contraria parte deſeruire videtur, cùm inibi nec nutu,nec verbis text.dicat,loco filij monaſteriũ cenſeri,ſed tantùm hæredis: in quo multum diuerſum eſt hæredis nomine, cẽſeri filij,quod & Bar.in d.auth.niſi rogati. pręc. adnotauit. Rurſus etſi ingenuè fateatur doctorum ſententia, monaſterium † loco filij cẽſeri,id procedit in vltimis tantùm voluntatibus,in quibus & iura ad id allegata loquuntur, nõ etiam 17
in cõtractibus,ex Spec.ſibi cõtrario in tit.de locat.§.nũc aliqua.verſic.120.cuius ad id meminit Bal.in l.filium,eum definimus.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.Sal. in præcitata authen.niſi rogati.vbi Richar.id tenuiſſe aſſeuerat Iaſo. ex nouioribus in l.pactum inter hæredẽ.col.1.verſic.4.ff.de. pactis idẽ in l.quæ delegato.colu.3.ff.de leg.1.Ant.in d.c.in pręſentia.colu.7.Ang.conſi.235.& id quidẽ in caſibus tãtũ expreſſis,monaſteriũ loco filij cẽſeri in vltimis volũtatibus, ex Ful. conſi.53.quoniã ſuperius Abb.col.5.in d.c.in pręſentia. Bal. in præterita auth.ſi qua mulier.3.¦not. & in l. filiũ eũ definimus.cuius & paulò antè meminimus. Verùm quoque ſit in diſſenſu,eã præferri opinionem,quæ veritati fauet, in qua viri vtiq; maximi nominis alteri ab alteris diſſentiũt:nemo ergo in me accerbè ferat,ſi eã ſim opin.ſecutus,cui rationũ põdus aſſiſtit: ꝙ ſi ex literarũ cœtu quiſpiã ſit,qui mea huiuſcemodi cõuellere,probabilioraq; afferre cõtẽderit, ei (ſi modò

quod

quod tentat præſtiterit) aſſentiar:& quia meus in veritatem amor eſt,à noſtris huiuſmodi diſcedere paratus ſum,dumtamen ſciam eam rem non verbis ventoſis,ſed vrgentiſſimis rationibus eſſe peragendam.

Ex quo aliqua conijcienda ſunt huic communiori ſententiæ maximè neceſſaria: & primò,monacho offenſo,eidẽ munus accuſandi vel agendi non competere, cùm pro mortuo habeatur.c.placuit.16.quæſt.1.c.in præſentia,prçcitato,quo fit,accuſandi munus minimè competere,ex Abb.& pleriſque alijs in c.cùm dilecta.de reſcrip. & inibi Fel. ver. monachus,

Et his ſuffragatur, vulgatum iuris adagium, quod habet, monachum † & ſeruum çquiparari.l. Deo nobis.§.1.C. de
18 Epiſ.& cler. at ſeruus in iudicio eſſe non poteſt.l. quod attinet.ff.de reg.iuris.l.ſeruus.C.de iudi.& in auth.cauſa,quæ fit cum monacho.C.de Epiſ.& cler.ergo nec monachis hoc ius competit,quo fit conſanguineis monachorum hoc ius competere ineundi pacem, ac tranſactionem. Et in ea ſpecie ita reſpondit. Iacobus Villalpandus in 2. parte repetitionis.l. 22.titulo.1.parte 7.§.32.nume.1.ad finem. nec aliquo iuris apice deſeruire videtur illud, monachum haberi pro mortuo,nihilo ſecius per monachatum agnationis ius non amittitur,ex Bart.in §.nullam.& inibi glo.in § huius. in authen. de ſanctiſſimis Epiſcopis.collat.9.Bald.nume.6.in l.3.C. de hçredibus inſtituen.& eſt text. ad id ſingularis in l. Deo nobis.C.de Epiſc.& cler.& quæ ibi nouiores adnotant.

Monachus & ſeruus æquiparantur.

19 Ex quo & illud obuiũ eſt, conſanguineis † canonicorum regularium hoc munus accuſandi competere, ac pacem ineundi.cùm & monachorũ appellatione hi veniant.ca.ex parte.de poſtulat.& Iaſ.in auth.ingreſſi.C.de ſacroſan. eccl.Io. Lopius in rub.de donat.inter.§.16.num.4.

Verum enimuerò propoſitæ quæſtioni, à qua digreſſi ſumus,& illa proxima eſt, quæ non infrequenter in ijs regnis
20 pertractari ſolet,†an ſi pater, & Abbas, & monaſterium ſimul concurrant in accuſatione mortis monachi occiſi, quis eorum præferatur dubium eſt, an & ambo ſimul admittantur? & quid verſa vice,ſi pater monachi occiſus fuerit, quis prçferendus eſt in nece defuncti vindicanda, an filius, vel Abbas pro ſuo intereſſe? & ſunt, qui exiſtiment filium prçferendum eſſe Abbati,cum & is verus ſit hæres,eccleſia, monaſteriumve iuris fictione tantùm. Quam ſententiam adſtipula-

pulatur Federicus Senenſis conſi.174.pro cuius ſententia & illud coadiuuat, cùm hęredum appellatione in dubio filius veniat cap.1.§.profectò ille.de lege Corradi,in vſibus feudorum l.ex facto §.vlti.ff.ad Trebellianum ca.1. de ſucceſſione feudi.ergo.

Secundò,huic ſententiæ adſtipulatur,† quod quis cõſequitur ex iniuria ſibi illata,non cenſetur pœna,ſed pretium vindictæ l.item apud Labeonem §.ſi quis ſeruo ff.de iniurijs.monaſterio ſanguinis vindicta non competit, ex ijs quæ notant doct.in c.ſententiam ſanguinis.ne clerici vel monachi. vnde & illud ſequitur,filium pręferendum eſſe. 21

Tertiò,pro hac adſtruenda ſententia, vbi legis verba ſunt dubia,& æquiuoca,naturaliter in dubio, non tamen ciuiliter ſunt intelligenda l.ſi quis ita §.is cui in tempus liberorum ff. de leg.2.at monaſterium iure ciuili ſuccedit monacho l.Deo nobis.de Epiſcop.& cleric.§.hoc pręſenti.in auth. de ſanctiſ. Epiſcop.collat.9.authent.ingreſſi.de ſacroſanct.eccleſi. filius tamen naturaliter ſuccedit patri l.cùm ratio C.de bonis dam nat.ergo.

Et hanc ſentẽtiam adſtipulatur Ant.Butricen.in c.in præſentia.de prob.ſicuti refert Fel.col.6.inibi,verſic. & per iſtam glo.Franc.de Aret.col.14 poſt princip.verſi.3.ponit hic.Lectorem tamen admonitum eſſe velim,Antonium Butricenſem inibi corruptè allegaſſe.

Ex quo aliqua conijcienda ſunt, huic rei maximè neceſſaria, pecuniam † ex compoſitione monachi interfecti potius concernere filios,quàm hęredes extraneos,ex l.quæſitum ff. de ſepulc. viol. cùm & hoc ſit pretium ſanguinis & vindictæ: quod lucrum monaſterio non videtur eſſe honeſtum,ex glo. quæ argumento optimo deſeruit in ca.fraternitatis 12.q. 2. 2ò maximè,cùm iniuria defuncti minimè hæredẽ extraneum reſpiciat l.1.verſi.& ſi fortè & verſi.quoties ff. de iniur. & inibi Andr.Barb.col.61.verſic.item referunt hic ſcribentes. ex tex.in c.2.de pœnis.Petrus Anch.in c.1.char.44.verſi.procedo vlterius.de conſti.Pau.Pariſi.fol.15.col.1.verſ.circa quæſtionem.in præcitato c.in præſentia.quòd ſi non extarent filij ex monacho interfecto, tunc quidem bona interficientis applicantur monaſterio, atque ideo pacem exigendam eſſe à filijs,non tamen à monaſterio,ex Franc.Areti.in l. pro hęrede §.fin.notab.2.verſicu.per hæc iura conſuluit Federicus ff. 22

de

de acquiren.hæredit,& id etiam competere filijs,ex Barto.in l.filius qui patri.vltima quęſtione.de acquiren.hęredi. quia ius vindicandi iure communi ita fœminis competit, ſicuti maſculis l.ſororem.de his,quibus vt indignis l.fœmina C.ad Turpillianum.Ludouicus Romanus in l. 4. §. Cato. & inibi expreſſim Barb.& Andręas Alciat.num.194.ad finem vſque de verb.oblig.Romanus & Alexand.in d.l.pro hęrede.§. fin. de acquiren.hęred.qui omnes expreſſim id adnotant,& aliàs negotium nobis fuit, & nos pleniori trademus manu infrà capitulo 46.

Et vt obiter agam, monacho † interfecto ante profeſſio-
23 nem ius vindicandi competere conſanguineis ipſius, potiſſimum cùm quis ante profeſſionem minimè dicatur religionem ingredi, ex Bart.in auth.ſi qua mulier.col.vlti.C.de ſacroſan.eccleſ.Alex.col.vlti.in l.in ſubſtitutione ff.de vulg.& pupil.Barb.in clem.1.col.7.de elect.itidem conſi.38.difficilè. col.5.vol.nec monachus is,dicitur ante profeſſionem,ex glo. paſſim recepta in c.1.in verbo,deducenda.de religioſis domi. & eſt tex.ad id omnium prętãtiſſimus in c. ad apoſtolicam. inibi,& verè monachus eſt cenſendus.eodem titu. c.ſi ſeruus ſciente.& inibi expreſſim adnotat Dominicus 54.diſtinct.& in c.1.17.q.2.Bart.Brixienſis q.69.quidam clericus.Philipp. Francus,& Dominicus in c.1. vterque primo notabili, de regularibus.lib.6.cum pleriſque alijs.quæ & nos tradidimus de hęreticorum pœnis tractantes,cap.an punitio binas contrahentium nuptias pertineat ad inquiſitionem hæreticæ prauitatis, & ad finem. Tametſi ijs refragare videatur, id quod adnotat Rayn à Forliuio,Petrus à Bellapert.Iac.Rauennenſis.& inibi Cinus in authent.ingreſſi.col.1.quæſt.2.C.de ſacroſanct.eccleſ.definientes nouitium qui intra annum à vita diſcedit ante profeſſionem,bona acquiri monaſterio, nõ hęredibus ſanguinis: & eſt text. ad id omnium pręſtantiſſimus in c.vlti.de ſucceſſ.ab inteſt.Anto.in cap.in pręſentia.col.13. verſi.quęro,an ſi monachus.& inibi Barb.& Decius,extrà de probat.Anchar.in c.cùm cauſam.de elect.& in ca.2.colum.1. not.5.de teſtam.itidem conſil.69.circa donationes.column. 3.& eſt text.in l. quę religioſis ff. de rei vendic. definiens ea. quæ religioſis adhærent,religioſa ſunt c.religioſo. de ſenten. excommunic. libr.6.Anchar.in rub.de donatio.inter virum & vxorem.quo in loco Ioan.Lopius §.38.col.1.idem exiſtimat,

mat,& Barbat.in clem.1.col.7.de elect.& Bart. qui id Canonicæ Philoſophiæ hominibus reliquit,in auth.ſi qua mulier. ad fin.C.de ſacroſanct.eccleſi.& argumento optimo deſeruit text.in c.vlti.extrà de ſucceſ.ab inteſtato.

Secundò impetit ca.religioſo §.1.de ſentent.excommun.
lib.6. definiens, † manus violentas in nouitium inijcientem
ante profeſſionem,excõmunicationis labem incurrere,gloſ.
in cle.1.verbo.religioſus.de electio.ca.nullus.eod.titu. lib.6.
quinetiam eccleſiaſtica perſona eſſe cenſetur.ca.duo ſunt 12.
q.1. Quo fit, coram iudice eccleſiaſtico conueniendum eſſe, 24
non etiam ſeculari. Archid.Io.Andr.Dominic.& Franciſcus
in d.c.religioſo.Federicus Senenſis conſi.32. quæſtio talis eſt
col.penul.idem exiſtimat:& huius ſententiæ authores habeo
Hoſtien.in cap.ſtatuimus.col.2.extrà de regularib.Ioannem
Andræam,Dominicum & Philippum Francum in c. beneficium.de regular. libro 6. Quibus non obſtantibus priori me ſubſcribo ſententiæ: cùm & monaſterio munus vindicandi mortem non competat,nec accuſandi,ex ijs quæ & nos paulò antè adnotauimus,eò maximè,cùm nouitius intra probationis annum non deſinat eſſe de populo,ex Bald conſi.226. lib.1.Calderinus eccleſiaſtico interdicto in 2.membro,q.26. Felin.in c.eccleſia ſanctæ Mariæ.colum.26.de conſtit. adhuc etiam in materia odioſa: Quibus ſatis iam ſatis definitum extat,nouitio ius vindicandi intra probationis annum competere,tametſi profeſſione facta,monaſterio minimè hoc munus competat:ſicuti & nos paulò antè adnotauimus. Prolixius fortaſſis, quàm decebat commentationi immoramur, quamobrem, veniam hoc nomine precor, ſi quando prolixiori ſtylo nonnulla proſequi videbor.

SVMMARIVM.

1 *Amico maxima amicitia coniuncto accuſandi munus ſui amici interfecti competit.*

2 *Sicuti abſque mandato pro coniuncto ad agendum coniunctus admittitur, ita quidem & qui maxima amicitia coniunctus eſt.*

3 *Amicitiæ vinculum ſanguinis coniunctio præfertur.*

4 *Reſcripta ad beneficia abſque mandato amicus impetrare poteſt.*

5 *Amicus reus homicidii factus pœna criminis ordinaria afficiendus non eſt.*

Caſa-

6 *Caſarum conſtitutionem in l.cùm acutiſſimi C.de fideic.in amico maxima amicitia coniunƈto præter alios locum ſibi vendicare,diſcutitur.*

7 *Inuaſoris iniuſte amicum aggredienti reſiſti poſſe,diſputatur.*

8 *Si tempore mortis amicitia diſſoluta eſt, minime amicum poſſe necem defunƈti amici vindicare: quod qualiter diſſoluatur, aliquot caſus ſubiiciuntur.*

Rurſus agitur an & amico maxima amicitia coniunƈto munus accuſandi necem amici competat. Cap. XLIII.

VErum enimuerò ancipiti controuerſia diſputari ſolet hoc in traƈtatu,an & amico munus accuſandi, ac ineundi pacem interfeƈti ſui amici competat? quam quæſtionem ex profeſſoribus iuris adnotat Bal. in l. 1.C.qui accuſare non poſſ.num.49.verſic. quid de ſingulari amico.definiens,accuſandi munus competere.Et huic ſententiæ pleraque alia accedunt,quæ de amicitia adnotari poſſent: & primò,glo.in l.latæ culpę §.amicos ff.de verb.ſignifi. iunƈtis ijs,quę adnotat Alexand.ad Barto.in l. non ſolùm §.qui alieno ff. de probat. definientes, amicum appellatione ſuorum venire,& amicitiam coniunƈtioni ſanguinis præponderare,ex l.ſecunda.verſi.amici ff.qui pet.tut. l. cùm allegas C. de caſtrenſi peculio.lib.12.glo.in l.vt vim ff. de iuſtitia & iure. innuens affeƈtionem conſiderandam eſſe: cuius meminit Bal.in c.poſtremò.de appel.glo.in l.coloni.C.in quibus cauſis.lib.12.referens illa carmina.

Amico amici necẽ munus accuſandi cõpetit.

Nam amicus amico dicit,Tuus ego ſum:
Et me tuum ego recognoſco.

Cuius glo.meminit Rom.in l.ſi verò §.de viro ff. ſol.mat. & alibi glo.in capit.niſi ſpecialis.de offic.deleg.amicum auro præualere:& id definitum extat primo Regum.ca.31. vbi armiger Saul videns dominum ſuum à vita deceſſiſſe capulo tenus edidit enſem, ac irruit ſuper gladium, & mortuus eſt. & 2.Regum 3.& 2.Regũ 17.& 2.Paralip.19. & Ionathas tunica ſua, qua erat indutus, expoliauit, & dedit Dauid eam propter illorum maximam amicitiã,vti conſtat 1.Reg.c.18. & 1.Machab.11.Ex quibus ſatis iam ſatis de amicitia definitum extat: & conijcere hic poſſem pleraque alia, quę & nos

Amicus auro præualet.

adno

adnotauimus ſuprà capitu. 28. numero 24. & quæ congerit, Franc. Auiles, capitu. prętorum. Et huic rei robur affert amicitia, quæ eſt inter extraneos, potentior eſt, quàm ea, quæ ratione ſanguinis contrahitur. ſicuti ſcribitur Prouerb. 18. viri amicabilis ad ſocietatem magis amicus erit, quàm frater. Cinus in l. exigendi C. de procurat. vbi definitur, quòd ſicuti coniunctus ad agendum abſque mandato pro coniuncto admittitur, ita quidem maxima amicitia coniunctus l. ſed & hę. l. non ſolùm §. qui alieno ff. de procur. capitu. nonnulli §. ſunt & alij. de reſcript. Guliel. Cun. in pręcitata l. ſed & hę. Ioannes Andræas in capitu. fina. de poſtulan. Specul. in titulo de aduocato §. obijcitur. verſiculo, eſt etiam quartus. Salicetus in pręcitata l. exigendi. Dionyſius Robinus in l. filius familiàs § diui. folio 46 columna ſecunda ff. de legatis primo. Segura in l. Imperator ff. ad Trebel. folio 62. Iacobus Villalpandus in ſecunda parte repet. §. 37. præcit. ſuper l. 22. titulo primo, parte 7. tametſi ab ea ſententia diſcedat Barto. in præcitato §. qui alieno. exiſtimans amicum non admitti vt coniunctus pro coniuncto, nec vtique ſuorum appellatione venire, Ioan. de Imola in l. ex facto §. ſi quis rogatus. in 1. columna 17. ff. ad Trebel. Rom. in l. ſi verò §. de viro. ſoluto matrimon. 16. fallen. Alexand. in l. 1 §. lex Falcidia ff. ad l. Falcid. itidem in l. ſępe ff. de re iudica. & ante hos Ange. in d. l. ſed & hæ. in princip. Raynerius à Forliuio, & Alexand. in pręcitata l. exigendi. & inibi Raphael Fulgoſ. expreſſim adnotat, & in l. tutori C. de nego. geſt. & ex canonicæ philoſophię profeſſoribus, huius ſententię doctores habeo Abb. & alios in cap. fin. de poſtul. & inibi Antonius, eundem Abb. in capitu. coram. de officio deleg. Butricenſem in capitu. cùm M. Ferrarienſis. de conſtitut. Gemin. in c. qui ad agendum. in principi. de procurat. lib. 6. & hanc eſſe communem opinatur Iac. Villalp. num. 1. in 2. parte repetitionis pręcitatæ. Siquidem non eadem eſt ratio in amicitia, quaſi in ſanguinis coniunctione: cùm & amicitia perquàm facilè tollitur l. 3. ff. de alim. leg. at ſanguinis coniunctio minimè tolli poteſt l. iura ſanguinis ff. de reg. iur. Et ijs conuenit text. in l. tutori. verſic. amici. iuncto verſic. nec agendi C. de nego. geſt. vbi definitum extat amicum ad agendum admittendum non fore abſq; mandato. Ijs tamen exploſis, exiſtimo amicũ maxima amicitia coniunctum, abſque mandato ad agendum admitti

pro amico: cum & contraria ſententia intelligenda ſit in amicitia, non ita ſingulari ex multis retrò temporibus contracta: nam amicus maxima amicitia coniunctus, neceſſitudini conſanguinitatiue anteponendus eſt, ex Platonis ſententia, & Ciceronis libro 1. Offic. dum ait, Sanguinis coniunctio & beneuolentia deuincit charitate homines: magnum eſt enim eadem habere monumenta maiorum, eiſdem vti ſacris, ſepulchra habere communia: ſed omnium ſocietatum nulla præſtantior eſt, nulla firmior, quàm cùm viri boni moribus ſimiles ſunt familiaritate coniuncti. Is idem in Lælio exiſtimat. Ex propinquitate beneuolentia tolli poteſt, ex amicitia non poteſt. & pleraque alia ex Cicerone obuia erunt, quæ nos adnotauimus ſuprà capitu. 28. numer. 24. ſublato enim beneuolentiæ nomine, amicitia tollitur, propinquitas remanet. Quo fit, in quo beneuolentia neceſſariò permanet, anteponendum eſt ei, à quo beneuolentia remoueri poteſt. Iſocrates Orator eximius ad Demonicum effert miris laudibus Hipponicum ipſius Demonici patrem, quod magis approbabat amicos, quam propinquitate vlla deuinctos: exiſtimabatque ad ſocietatem eſſe potentiorem naturæ legem, mores genere, delectum neceſſitate. & Valerius Maximus grauiſſimus author eſt ea in re, dum libro 4. ca. 7.
3 ait. Contemplemur † nunc amicitię vinculum potens, & prævalidum, nec vlla ex parte ſanguinis viribus inferius. Alberic. vt ex noſtris robur huic ſententiæ afferatur in l. ſed & hæ perſonæ ff. de procurat. aſſeuerat amicitiam plus ponderis habere, quàm fraternitatem, cui concinnens Homerus libro octauo Odyſſeæ:

Si quis forſan amicus ſit, gratuſq; bonuſq;:
Quandoquidem is non inferior vel frater putandus.

Ex quibus cenſet amicum non eſſe fratri poſtponendum & ex Theologis diuus Ambroſius, Thomas 2. 2. q. 27. cenſet ſanguine coniunctos, in ijs duntaxat, quæ naturam ipſam cõcernunt, amicis anteponendos, in cæteris poſtponendos. Itidem Thomas in eo opuſculo, quod publicum fecit, de dilectione Dei & proximi, ſimpliciter aſſerit amicitiam plerunq; conſanguinitati præponderare: & id conſtat Prouerbior. 18. c. Archiepiſcopus Florentinus in 4. par. ſummæ, titu. 6. c. 5. §. 6. And. Tiraq. de vtroque retractu, in præfatione, numero 24. pagina 11.

Secundò

Secũdò & illud coadiuuat l.generaliter ff.de fideic.lib.quæ ab ordine literę amicitiam conſanguinitati pręponderare dicit l.ſed & ſi plures §.in arrogato.ad fin.ibi, amicus vel cognatus ff.de vulg.& pup.l.Theopompus.ibi amici mei & cognati ff.de dote pręlegara l.affectionis. ibi, amicos vel neceſſarios ff. de donat. & cõſtat apud Eſdram prophetam ſcribam Hebręum cap.4.& Dauid Ode 37. amici mei, & proximi mei aduerſum me appropinquauerunt.

Tertiò ſtabiliri poſſet, ratione amicitię inductũ eſt, vtpotè amicus † reſcripta ad beneficia ſine mandato pro amico impetret:quod aliàs nec vtique permiſſum foret,glo.in c. nonnulli. extrà de reſcriptis. cuius meminit idem profeſſus Abb.in capitu.dura.extrà de crimine falſi. & non mirum eſt, quod ex noſtris plerique cenſuerunt inter coniunctos ratione affectionis ſanguinis,id quoque obtinere inter amicos,gl. & inibi Abb.in cap.requiſiſti.extrà de teſtam.Barbat.in capi. cùm M.Ferrarienſis.de conſtit.& in ca.coram.de offic.deleg. itidem in repet.capit.Raynaldus.col.118. verſicu.vndecimo limita.de teſtam.is idem in cap. nonnulli.de reſcrip. & in ca. ex parte decam.eod.titu.& rurſus in conſi.75. colum.4.volu. 4.Felin.in capit.quoniam Abbas.col.3.de offic.deleg.nec deſunt doctores ciuilis philoſophię, qui huic accedant ſententię,ſiquidem & Alexan.in l.exigendi.col.2.& Iaſ.col.5.C.de procur.idem exiſtimat & Ioan. Monfer. in repet. l. frater à fratre.col.6.notab.4.ff.de condi.indeb.Iaſ.in l.Titia.col.6.ff. de verb.oblig.& in l.ſi res obligata.col.2.ff. de lega.1. itidem conſi.70.conſtat ex inſtrumẽto.ad fin.vol.1.Barb.in l.ſciendum.col.33.ff.de verb.oblig.Hippol.in rub.ff. de fideiuſſ.nu. 234.Quibus accedit ex nouioribus Alciat.nec admodum inuitus in l.latè §.amicos ff.de verb.ſign. 4

Quartò fortiſſimum huic rei argumentum præſtat text. in capitu.Petrus,de homicidio.vbi definitum extat, quòd † ſi conſanguineus amici, vel alicuius homicidiũ perpetrauerit, nec vtiq; teneri de homicidio: nam magna amicitia cõiuncti conſanguineis æquiparari conſtat l.hęc autem §.non defendi ff.quib.ex cauſ.in poſſeſ. eatur l.aut qui aliter §. ſi quis denuntiauerit. verſicu.& ſi fortè ff. quod vi aut clàam. text. in l. cùm alienam C.de leg.iuncta l. in teſtamento ff.de fideic. libert. vbi † illius l. diſpoſitio de coniunctis verba agens in magnis amicis locum ſibi vendicat, Bald. in l. ſi iure C. de 5 6

teſtam. manumiſ. Corn. conſi.194. videtur in pręſenti.col. 3.libr.3.Guliel.Cun.Fulg. Caſtr.Alex. & Iaſ. in pręcitata l. cùm alienam.Barb.in c.Raynaldus.col.118. de teſta. ex nouioribus Dionyſ.Robinus in repet. §. diui. l. filiusfamiliàs ff. ff.de leg.1.Segura in l.Imperator.fol.62.ad Treb.Tiraq.in l. ſi vnquam.in verbo,libertis.num.78.C.de reuoc.don.Quinetiam l.ſi vnquam.de reuoc. don. locũ habet in amico maxima amicitia cõiuncto,ex Soc.conſ.39.in q.col.vlt.vol.3.Bal. in auth.ex cauſa.col.3.& inibi Corn.col.xj.C. de lib. præt.

Quintò,huic ſententiæ accedit,tametſi coniunctio ſanguinis non tanti æſtimanda ſit,vt quis pro altero poſſit ſtipulari,ex glo.verbo,nec enim l.fideiuſſoris.& inibi Bar.& in l.ſtipulatio iſta §.alteri ff.de verb.oblig.itidem Bar.in l. quod dicitur ff.eod.tit.cuius glo.pro ſingulari meminit Nico.Neap. in præcitato §.alteri.Bart.in l.1.col.7.C.de ſent.quæ pro eo quod intereſt.& eſt text. ad id omnium prȩſtantiſſimus in l. 3. §. ſed & ſi fortè ff. iudicatum ſolui. nihilo ſecius amicicus maxima amicitia coniunctus,pro altero ſtipulari poteſt.glo. verbo,videamus.in l.ſi vnus §.1.ff.de pactis.& inibi Ang.Bal. & Alex.Iaſ.in l.1.col.2.ff.de iureiur.exiſtimat,id quod ratione amicitiæ intereſt,multò eſſe fortius eo,quod intereſt coniunctionis ſanguinisve ratione.

Sextò ſtabiliri poſſet iſthæc ſententia ex capi.requiſiſti. de teſtam. vbi extat de relicto facto clerico à ſuo conſanguineo quarta epiſcopo non debetur, ita quidem de legato facto ab intimo amico: & id, quod Barto. adnotat in l.alimenta §.1. ſumens rationem ex tex.inibi ff.de alim.& cibar.leg. tametſi filiorum appellatione, ne vtique veniant filij filiorum, ideſt nepotes l.filij l.iuſta ff.de verbo.obliga.l.quòd ſi nepotes ff.de teſtament. tutela. quòd ſi ſingulari amore teſtator nepotes filios nominat,habita potius ratione amicitiæ,quàm ſanguinis,hos appellatione filiorum venire, Alexander ad Bartolum, & Roman. in l. ſi verò §. de viro 35. fallentia ff. ſoluto matrimonio.

Septimò, & præter alia pro hac aſtruenda ſententia adſtipulatur pontificia conſtitutio in capi. niſi ſpecialis.de officio delegati .ex qua definitur principem poſſe propter amicitiam pœnam remittere criminis reo, & inibi gloſſa, cuius pro ſingulari meminit Romanus in l. ſi verò §. de viro. ſoluto matrimonio ff.& hanc affectionem amicitiæ cauſa inire

expri-

exprimit illud Tibulli libro elegiarum 4.

Quin etiam ſedes iubeat ſi vendere auitas,

Ire ſub imperium ſub titulumque lares.

Octauo & illud coadiuuat, ratione amicitię inductum eſſe, vt teſtamentum vltimo loco conditum à patre inter liberos valeat, tametſi in eo non interueniant clauſulę derogatoriæ ſpecialis reuocatio. licet aliàs ſecus ſit, ex l. ſi quis in principio teſtamenti ff. de legat. 3. id adnotat Ro. in conſillio 179. ampliſſime doctor. idque facit ardor liciti amoris inter patrem & liberos exiſtentis. qui etiam codicillarem clauſulam ſupplet, ex gloſſa ad id omnium præſtantiſſima in l. cohæredi. § cùm filiæ. verbo, non valuit. ff. de vulgari & pupillari ſubſtitut. & gloſſa ſimilis in l. in teſtamento. ff. de fideicommiſſ. libert. ex qua idem adnotat Baldus in l. ſi iure. C. de teſtament. manumiſſ. quòd ardor liciti amoris habet vim clauſulæ codicillaris. Romanus & Alexand. idem profeſſi in l. cùm alienam. col. 2. & inibi Iaſon tertia limitat. C. de leg. Socinus, qui in hoc dicit ſingulare conſilio 58. Ioannes. columna tertia. verſicu. accedit cum prędicta. volumine primo. Barbat. in l. cùm acutiſſimi. colum. 11. C. de fideico. itidem in rub. de reſcrip. colum. 8. in clem. & in tract. quem publicum fecit, de præſtantia Cardinaliũ, in 3. q. 1. partis. col. 1. & rurſus colum. 14. ad finem. Is idem in rep. cap. Raynaldus. colum. 118. verſi. vndecimo limita. extrà de teſtamentis. & in conſi. 3. col. 5. volu. 3. itidem conſi. 78. præclarè ſcribitur. colum, 2. volum. 4. Iaſon adnotans illam gloſ. pro ſingulari in l. exigendi. notab. 3. verſicu. ſecundò facit. C. de procur. & in l. verbis ciuilibus. colu. 3. ff. de vulgari & pupillari. & in l. eam quam. colu. 6. & rurſus col. 9. C. de fideicom. itidem in l. prima. C. de ſumma Trin. fide cathol. ex nouioribus Gulielmus Benedict. in c. Raynutius, verbo, teſtamentum. in 3. nume. 46. de teſtamen. Alciatus in præcitata l. latæ. §. amicos. ff. de ver. ſign. Anton. Barbier. in repet. l. cùm filio. col. vlt. ff. de legatis primo. Catel. Cotta in memorabilibus iuris, incip. amor licitus. Felinus in capi. primo, ad fin. de teſtib. Pantha. Calde, in repet. l. ſecundæ. colu. 71. C. de reſcindenda vendit. & ante hos Bal. cuius nec ipſi neoterici meminere, in ſua Margarita, verbo, codicillus. verſicu. pen. illius gloſ. meminit pro ſingulari Dionyſius Robinus ex neotericis in rep. l. filiusfamilias. §. diui. ff. de lega. 5. folio 46. colum. 3. ad finem. Didacus à

Segura in l.imperator.ff. ad Trebel. fol.62. adnotant, quod non ſolùm ardor amoris liciti operatur vim clauſulæ codicillaris in legato.& fideicommiſſo,ſed etiam in inſtitutione, Iaſ.in l.non dubium C.de leg.

Nonò ſuffragatur,ſicuti liberi non tamen extranei ex minus ſolenni teſtantium voluntate legata capiunt.ex l.vlt.C. familię hercíſ.l.hac cõſultiſſima.§.ex imperfecto.C. de teſt. ſiquidem in eo teſtamento inter liberos condito codicillaris clauſula ſemper intelligitur,ex præcitata glo. verbo, non valuit.ad finem.l.cohæredi.§.cùm filiæ.ff.de vulgari, & inibi Imol.& plerique alij Alexan.in dicto.§.ex imperfecto.Imo. in c.Raynutius,colum.28.de teſtamen.Didacus à Segura eo in loco,cuius, & anteà meminimus.ita etiam amici maxima amicitia coniuncti veluti ius liberorum obtinentes legata ex teſtamento,etiam minus ſolenni,capiunt, ex gl.in præcitata l.in teſtamento.ff. de fideicommiſſ.liberta. Cuius pro ſingulari meminit idem profeſſus Bald. in pręcitata l. ſi iure. C.de teſtament.manumiſſ. Matthesſilanus notabili 41. Barbatius conſi.3.illud referam,colum.tertia.volu.3.Barb. in l. cùm acutiſſimi, columna 11. C. de fideicommiſſ. itidem in conſi.22.clementiſſimum Deum colum.3.volu.4.quo in loco illius glo.pro ſingulari meminit, cui ſimilem addit itidem in d.l.ſi iure.Iaſo.nec admodũ grauatus ijs accedit in d.l cùm alienam.col.2.limitat.3.is idem in l.non dubiù. col.vlt.C. de teſt.& in l.1.col.5.C.de ſum.tri.& fide cathol.Diony.Robin. & Didac.à Segura,ijs in locis, quibus & anteà meminimus. Barb.in le. cùm acutiſſimi.pro hac aſtruenda ſententia allegat text.in d.l.cùm alienã C.de legatis. & apertiſſimo marte dilucidaq; voce proteſtatur ad ſua vſq; tempora neminem illum textum perpẽdiſſe, qui memoria lapſus fuit: ſiquidem gloſſ.in pręcitata l.in teſtamento. ad id citans,& eſt text.ibi conſiderata vi & effectu verborum, carnem, & ſuccum ipſius ſuggẽdos in ijs verbis pios tamen filios debuiſſe manumittere, eam quã pater diligiſſet, cuius pro ſingulari meminit: ne ſim occultator alienæ laudis, Matthesſilan.notabili.41. & Rom.conſilio 179.ampliſſime doctor. columna penultima. verſicu.ad quod dicendum.& in repet.l.ſi verò.§.de viro. fallentia 26.ff.ſolul.matr.

Decimò ad id adnotari poſſet Andrææ ſiculi doctrina in dicta l.cùm acutiſſimi.col.21.iterum col.40.C. de fideicom. aſſeuerat

aſſeuerans, quòd illa lex, verba agens in filio hærede inſtituto, & hæreditatem reſtituere rogato, locum ſibi vendicare in valde amico. Alciatus idem profeſſus in dicto. §. amicos. Guilielmus Benedictus in capitulo Raynutius extrà de teſtamē. numero quarto. verbo, ſi abſque liberis moreretur. Socinus ante hos in rep. l. cū auus. colu. 3. ff. de cōdition. & demonſtration. & ſi Iaſ. in l. Titia. colu. 6. de verborum obligationibus. huic ſententię refragari videatur. Sed quia locus non datur ad pulmonem reuulsis rationibus id examināre, miſſa facio.

Vndecimò, ſed quò melius quæſtio iſta intelligi valeat, & diſcuti, illud coadiuuat, quod in l. quod ſępe. §. ſi quis amico. ff. de contrahen. emptio. & vendi. definitur amicum poſſe iure optimo ſeruum amici in fugā conſtitutum venundare, nec in illud ſenatuſconſultum incidere, quo cautum eſt neminem poſſe ſeruum in fuga conſtitutū vendere: & hoc quidem ratione amicitiæ, quæ ex ſola animorum coniunctione contrahitur l. 3. ff. de donatio. inter vir. & vxo. & ex conuerſatione nimia augetur l. cùm allegas. C. de caſtrenſi peculio. libr. 12. cuius ad id meminit Bald. in l. imperiale. 5. col. de prohibita alienatio. feudi per Federicum.

Duodecimò ſatis iure probatur: ſi quidem quis arcetur propter amicitiam à ferendo teſtimonio, Bartol. & Bald. in l. eos. C. de teſtib. Bald. in l. ſi quis. col. vltima. eod. titul. Angel. idem profeſſus in authen. de nuptijs. §. final. ſumēs rationem ex text. inibi collatio. 4. itidem in authen. de monachis. §. cogitandum. Alex. conſi. 78. in cauſa & lite vertente. volu. 1. & ante hos ſpeculator in titulo de teſte. §. 1. in principio. Ange. in l. ſed hę perſonæ. in princip. ff. de procu. Ioan. de Imola in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ff. ad Trebel. col. 18. Barb. in l. 1. C. qui accuſare nō poſſ. Alexand. nec admodum grauatus ijs accedit in l. 1. §. lex Falcidia, col. 1. ff. ad l. Falcid. itidē in præcitata l. exigēdi. doct. in c. corā. de teſti. & in c. cū M. de cōſtitutio. Didacus à Segura. & Dionyſius Robinus nec admodum inuiti ijs omnibus accedunt, ijs in locis, quibus & anteà meminimus, & gl. in d. §. cogitandum. in authent. de monach. collatio. 1. exiſtimat de fide teſtis amici, aliquid detrahi ratione amicitię, cuius meminit idē profeſſus Bald. in l. data opera. col. 11. C. qui acc. nō poſſ. & regia l. 5. titul. 3. par. 7. & l. 21. titulo 16. par. 3. definiētes amicū poſſe ferre teſtimoniū pro amico extra cauſam ſocietatis communis, inibi, *Bien podra teſti-*

ſtiguar el vno por el otro, como quier que ſean companeros y amigos. Et nouiſſimè adnotat Nunius Auedañus in dictionario legum regiarum, quē admiſcuit poſt tract.de exequē.mandatis regis Hiſpaniæ, ex quo ceſſat, quod Bald. diſtinguit in præcitata l.eos.& Thom Gram.in voto.22.Lanfr.in c.quoniā contra.in ver.teſtiū depoſitiones.n.147.Fel.in c.quoties.de teſti Decimo tertiò ſtabiliri poſſet ex gl.ad id notatu digna in ca. 2.de teſtam.libr.6.definiente . quòd ſi quis relinquat executorem teſtamenti amicum ſuum ſub nomine dignitatis, executore à vita diſcedente, hoc munus exequendi ad ſucceſſorem in dignitate ne vtique tranſire, doctores in ca. requiſiſti. de teſtam.Abb.nu.24,inibi.

Decimo quartò allegari poſſet Bar.doctrina in l.1.ff.de appellat. recip. aſſeuerans abſque mandato amicum poſſe pro amico appellare.Archid.in ca.ſtatuimus.de electione. Diony. Robinus , & Didacus à Segura ijs accedunt locis præcitatis: & coadiuuat quod & Imola adnotat in præcitata l.1.§. lex Falcidia.ff.ad l.Falcid.quòd ſi ſtatuto ſancitum ſit inter conſanguineos litigantes cōpromittendum eſſe , intelligendum fore id etiam inter amicos:quod & Bart.ibi adnotauit, & pleriq; alij, quos cōgerit Didacus à Segura loco præcit. tametſi Alex. inibi per aliquot iuris pedamenta in contrariam ierit ſententiam . Poſtremò vt colophonem addam, huic rei & illud robur afferr, quod & Bal.in l.1.C.vnde vi.adnotauit, & in l.raptores.C.de epiſc.& cler.poſt gl.& Barto.in l.vt vim.ff.de
7 iuſt.& iure.quod ſicuti licitum eſt , pro ſe , & filijs ſuis conſauguineiſve, alicui iniuſtè aggredienti reſiſtere, ſicuti & Ioannes Andr.in c.2.de homicidio , adnotauit Flor. in l. ſcientiam.§.qui cùm aliter.ff.ad l.Falcid.& nos non ſemel adnotauimus, in ea ſpecie agentes ſuprà.capi.28.nu.24.ita quidem pro amico maxima amicitia cōiuncto , licet reſiſtere iniuſtè aggrediēti.Bart.in l.prohibitum . notabile 3.C. de iure fiſci. libro x.itidem in l.deuotum.ad finem.C.de metatis.libr.12. cuius ſententiæ idem profeſſus meminit Iaſ.n. 29. in præcit. l.vt vim.& gl.in ijs adiuuat in libr.1.C. de ſicar. definiens in amico occidente non preſumit dolum perinde, ac ſi coniunctum occideret, cuius meminit Rom.in l.1.ff.de in ius vocād Bal.in l.fi.oppoſ.10.de hæred.inſt.& regia l.in his regnis inſignis in l.6.titul.3. part.7.definiens amicum poſſe pro amico diffidare, ſicuti quilibet alius conſanguineus. Quibus omnibus

bus animum induco meum in ſpecie l.regię.22.titul.1.part. 7.poſſe amicum maxima amicitia coniunctum, mortem ſui amici accuſare,ac pacē inire.& in ea ſpecie ita reſpōdi, n.49. in d.l.1.C.qui accuſ.non poſſ.& Iaſ.in l.exigendi.C.de proc. & in ea ſpecie ex nouioribus,idem reſpondit Iac. Villalpan. in interpretatione dictę l.22.2.parte.§.37.ad fina.quod ipſe intelligendum fore opinor in ijs amicis, qui maxima coniunctione ac amicitia cōiuncti ſunt, ſicuti exēplar eſt in le.6. titulo 27.parte 4. vbi exēplum ponit de Piladis amicitia, & Oreſtis,quorū vtroq; alterius mortis pęnā ſubire,volēte,neu ter fuit interfectus,quinetiam à rege homicidij immunes facti ſunt. Et nihil amplius hac in re deſideretur,opinor quod ſicuti cōſanguineus, qui ab inteſtato occiſo ſuccedit, poteſt necē defuncti vindicare,& hæredi quidē ſcripto præfertur: ita quidē amicus maxima amicitia cōiunctus, ſi accuſationē ſuper necē defuncti vindicādā proponere velit, hæredi ſcripto anteponēdus eſt:potiſſimū cùm amicus appellatione ſuorū veniat,ex c.requiſiſti.de teſti.vbi gl.& frequētior interpretū pars,Bal.in l.1.C.qui accuſ.nō poſ.& nos paulò antè adnotauimus. Cæterùm regiā conſtitutionē in ea ſpecie intelligendam fore opinor ex ijs,quæ anteà adnotauimus,ni & † mor- 8 tis tēpore amicitia diſſoluta eſſet,& id conſtaret, vtpotè propter abſentiā longinquā,vel propter inimicitias ſuperuenientes,vel pleriſq, alijs modis, quibus diſſolutio amicitię contingit,ſicuti ſignanter adnotat Io.de Ligna.in tract. quem de amicitia prodidit in §.reſtat dubitandum. Idq́ue pręter alia conſtat,ſiquidē tēpore,quo interfectus fuit amicus, oportebat hunc etiam, qui accuſare vult. amicū eſſe,ex illo vulgato iuris adagio,Qualitas adiuncta verbo,debet eſſe tépore verbi.l.3.§.ſi extraneus.ff.de noxa.l.quod ait.§.Iulian.eod.titu. l.1.§.furoris.ff.quod iuſſu.Andræas Tiraq. de vtroque retrac. glo.9.numero 94.pagina parua 170.cum pleriſque alijs,quæ candido lectori obuia erunt. Hunc tamen intellectum nulla tumoris inflectura,nullo ſupercilij faſtu, candide lector, adiecimus, quòd ſi ſtomacho non ſatisfaciat tuo, noli authorem obrepere.in ea enim aſſertione me rationum vehementia, quas ex authoribus vel doctiſſimis deſumpſerim, vel mea ingenij paruitate pepererim,deduxit:& negari non poteſt,ſi opinionibus vltrò, & citro contrarijs veritas fluctuat, eam aſſertionem ſequendam, cui rationum pondus aſſiſtat.

Bannitis

SVMMARIVM.

1 *Bannitis necem defuncti vindicandi munus ne vtique competere.*
2 *Sicuti ciuitatem bannitus perdit, ita quidem cæteros agnatos & cognatos.*
3 *Ea quæ ſunt iuris municipalis, non tamen quæ ſunt iuris communis, bannitum amittere.*
4 *Si abſque licentia duorum ex proximioribus minori contrahere non liceat ex ſtatuto, minime licentiam banniti exigi, tametſi ex proximioribus ſit.*
5 *Si lege municipali abſque filij præſentia vltimum elogium mulier condere non poſsit: ſi bannitum filium habeat, poterit quidem teſtamentum condere.*
6 *Cùm actiones & accuſationes Cæſarum iure introductæ ſint, bãnito ius accuſandi necem defuncti non competere.*
7 *Pro mortuo bannitum haberi conſtat: & quid de accuſatione inchoata à bannito nu. 8.*
9 *Qui iudicio ſtare non poſſunt, procuratorem conſtituere poſſe.*
10 *In labem excommunicationis lapſis mortem defuncti munus vindicandi non competit. Itidem nu. 12.*
11 *Excommunicatio cùm non ſit à iure canonico inuenta, non ſolum in eccleſiaſtico ſed & in ſeculari iudicio allegari poterit.*
13 *Excommunicatos à ſacramentorum participatione, à fideliumque communione arcendos eſſe Itidem nu. 14.*
15 *Excommunicatis retractus ius non competere.*

Bar. ſententia in l. ſeruos. ff. de accuſ. ex legum artium pomerijs elucidata, & ab impudentibus multorum nubulis liberata, Cap. XLIIII.

CAeterùm his iactis, ac præmiſſis, dubium inſigne ſuboritur, quod non infrequenter à doctoribus hinc inde diſcutitur: 1 †an bãniti poſſunt agere accuſareve de nece ſuorum parentum, aliorumve cõſanguineorũ? & Bar. in l. ſeruos. ff. de accuſation. reſpondit bãnitis accuſandi munus minimè cõpetere: Bal. idem profeſſus in rubric. C. qui accuſare nõ poſſunt, & pro hac aſtruẽda ſentẽtia aliquot ſubijciã, quę partim hãc definiant quęſtionẽ, partim aperiãt.

Et primò huic rei adſtipulari videtur triuiale iuris adagium, banniti noſtri tẽporis deportatis æquiparantur, ſicuti

Iacobus

Iacobus Aret.in eo tract.bannitorum,in quęſt.incip. Titius
filiusfamiliàs.aſſeuerat & Bart.in ſua diſputatione, incipien-
te,Lucanæ ciuitatis.Baldus conſi.289.præmiſſis verbis. vò-
lum.1.Specul.in titu.de inſtrum.editione.§.compendiosè.ver
ſi.quid de bannito.& huius ſententiæ authores habeo præter
hos Paulum Caſtrenſi.conſil.211.omiſſo.vol.2. Anchar.cõſi.
279.filio.Fulg in l.3.C.de Epiſcopis & cler. Paul. Caſtrenſi.
& Alexand.in l.ex facto.§.ex facto.ff.ad Trebell.anum.Ange.
in ſua diſputatione incipienti,duo ad inuicem.Iaſon. conſilio
166.videtur.volum.2.& cum amittat ius agnationis banni-
tus,& filiationis,uti conſtat ex Bartolus in l.ſi adulterium cũ
inceſtu.§.liberto.ff.de adult.& in l.eos.ff. de receptato. defi-
niente, quod † ſicuti ciuitatem perdit bannitus, ita quidem
patrem cæteroſq; agnatos & cognatos, per l. poſtliminium.
§.filius.ff.de capti.& poſtlim.reuerſis tradit Alexand:in con- 2
ſilio 75.colum.3.vol.1.igitur ſi id ius amiſerit, ratione cuius
vindicatio nec is defuncti competit, conſequens & illud eſt,
& illam criminis accuſationẽ amittere. Hinc & illud ſequi-
tur,nec retractus ius competere bannito, ex Guliel. Benedi-
cto in c.Raynutius,in verbo,in eodẽ teſtamento reliuquens.
in 1.num.142.& id quidem,ſi perpetuò bãnitus ſit,ex l.amiſ-
ſione.§.qui deficiunt.ff.de capitis diminu. & inibi expreſſim
adnotat Bart.Iacob.Aret.& Bartol.& Bald.in l.ex facto.§.ex
facto. ad Trebellianum .ff. definientes † bannitos beneficia
ciuitatis iuriſve municipalis amittere,non tamen iuris com- 3
munis,uiſi & hi ſint banno imperiali obnoxij, ex Bartol.in l.
certa forma. ſumens rationem ex text. inibi.C. de iure fiſci.
lib.10.Bar.Bal.Imol.& interpretum maĩor pars in l.eius qui
§.1.ff.de teſtam.& tradit Cinus non inelegãter,Bar.Sal.Bal.
& Ange.& alij plerique in l.1.C.de hæred.inſt.Sali.in l.1.C.
de hæret.& omnium diligentiſſimè Ludouicus Bolog. con-
ſilio 70.in principio.& ante eum Caſtrenſis conſilio 56. ſu-
per primo quęſito.colum.1.volum.1.Baldus in l.Gallus.§.&
quid ſi tantùm.ad finem.ff.de liber.& poſth.is idem in conſil.
25.volum.4.Corneus conſi.55.col.3.volum.2. & hanc eſſe
frequentiori doctorum calculo receptam ſententiam aſſeue-
rat Franc.Curt.Senior conſi.60.dux.col.10.

Ex qua ratioue ſic perpenſa, & illud deducitur, quòd † ſi 4
ex ſtatuto ſancitum ſit minorem non poſſe contrahere ſine
conſenſu,aut licentia duorũ ex proximioribus, non exigitur.

conſen-

conſenſus banniti proximioris, cùm & is bannitus non poſ-
ſit intereſſe intra ius dicentis territorium, atque ideo citari
non debet.text.ad id omnium pręſtantiſſimus in l. obſerua-
re.C.de decur.lib.10.gl.ordin.in l.hæc autem.§.1.& in l.2.ff.
ex quibus cauſis in poſſeſſionem eatur.& adſtipulatur tex. in
l.ſi longius.§ vltimo.ff.de iudicijs. & authent. quod locum.
C.de colla.notant Doctores paſſim in l.vlt.§. neceſſitate.C.
de bonis quæ liberis.

Ex eodem fonte & illud deducitur,ſtante ſtatuto munici-
pali,quòd† nulla mulier poſſit ſuum condere teſtamentum
ſine filij præſentia,ſi quem fortè habeat.dubium eſt, ſi filium
5 habeat bannitum, ſi poſſit illo abſente ſuum condere elo-
gium, & Baldus conſilio 399. ſtatuto ciuitatis. libro ter-
tio. exiſtimat illo abſente bannito teſtamentum poſſe con-
dere, cùm ad hoc bannitus perinde eſt,ac ſi non eſſet in re-
rum natura.l.1.ad finem.ff.de bonorum poſſeſſio. contra ta
bulas.l. ſi necem.§. ſi deportatus. de bonis libert.ff. tradunt
doctores in l.Gallus.§.& quid ſi tantùm.pręcitato,explicant
doctores in l.ſed Iulianus.§. ſed & ſi filiusfamiliâs.ff. ad Ma-
cedonianum. tametſi his refragare videantur gloſſa & do-
ctores in capi.1.in gloſſa prima.titulo,hic finit lex. definien-
tes vaſallum in feudi alienatione adſtrictū eſſe domini ban-
niti conſenſum exigere. Quam ſententiam veriſſimam eſſe
exiſtimat Franciſcus Curtius Iunior in tracta. feudorum,
quarta parte principali,char.45. verſicu.27.incipi. quæro. &
illius gloſ.idem profeſſi meminere.Andreas de Iſerna, Bald.
Martinus Laudenſis,Iacobus,Bald.Aluar. Card. Alexand.in
dicto capitu.primo.Cæterùm & illud adſtipulatur: ſiquidem
apud bannitum eſt facultas ac authoritas conſentiendi ex l.
ex facto:§,ex facto.ff.ad Trebellianum. poteſtque is banni-
tus conſenſum per procuratorem adhibere,ex l. Papinianus.
ff.de minor.cuius ad id meminit Baldus conſil.201. volum.
1.colum.1.ipſe tamen non poſſum in hoc dubio à prior ſen-
tentia diſcedere,quippe qui exiſtimem veritati magis faue-
re,& eſſe iuri,& moribus æquiſſimam priorem ſententiam:
poſterior verò ſententia nihil obeſſe videtur, ſiquidem ban-
nitus conſenſit in re ſua, quam & vaſallo ea lege conceſſiſſe
videtur: & ideo interponendus eſt eius conſenſus, nec pro-
pter bannum amittit dominus iura ſua,ſicuti Bald.definit in
præcitato c.1.& eſt tex.ad id pręſtantiſſimus in auth.vt nulli
iudicio

iudicum §.quin verò. ex quo deducitur perperam conſuluiſſe Bald.conſi.54.ſtatuto terræ Murcię.lib.5.ſi ſtatuto municipali ſancitum ſit, vt nullus contrahat matrimonium cum muliere patrem matremve non habente abſque fratris conſenſu:quòd ſi mulier fratrem bannitum habeat, eius conſenſum requiri,quem & per literas, nuntium, procuratoremve præſtare poterit: cùm & bannitus ea, quæ ſunt naturalia, vtpotè affectionem retineat, Bald. in ea ſpecie in errorem lapſum eſſe exiſtimo.

Quibus ſic perpenſis, exiſtimo bannito ius accuſandi necem defuncti minimè competere,cùm † accuſationes & actiones ſint introductę de iure ciuili,ex l. 2. §. ex his ff. de origine iuris.omnium diligentiſſimè Iaſ.in rubrica. inſtitutio. de actio. quo fit, bannito accuſandi munus non competere de morte ſuorum,ex Bartolo in l.ſeruos ff.de accuſatio. Baldus in rub.C.qui accuſare non poſſunt.cùm extra protectionem iuris ſit: cùm & ſi ipſe offendatur, criminis authorem accuſare non poſſit,ex gloſſa in cap.ſi quis alium.de milite & vaſallo.Barto.in l.vt vim.colum.ſecunda ff.de iuſtitia & iure.Ang. & Imola, & Neoterici in l. in ſuis ff. de liberis & poſthum. Quibus nec admodum inuitus accedit Alexand. in l. prima C.de hęredibus inſtituen. vnde & illud ſequitur, minus † ei competere accuſandi munus pro ſuorum iniuria, cùm & is bannitus pro mortuo habeatur, ex l. actione §.publicatione ff.pro ſocio. quòd ſi prętéritus fuerit in vltima teſtantis patris voluntate, non poterit fiſcus rumpere teſtamentum eius nomine,cùm tanquam mortuus nihil ad fiſcum tranſmittat. ſicuti exiſtimat Baldus in l. ſi qua pœna ff. qui ſunt ſui vel alieni iuris.Iaſon in l.ſi filius qui in poteſtate.nume.12. ff.de liberis & poſthumis. quinetiam proximioribus in gradu ipſius banniti, locus accuſandi datur: ſicuti ex his, quæ paulò antè adnotauimus,definiri poterit:& in ea ſpecie, ita reſpondit Iacobus Villalpandus in ſecunda parte repet.l.22. tit.1. par.7.§.44.nu.20.

6 (margin)

Illud etiam in hoc duntaxat tractatu obuium eſt, quòd ſi coniunctus mortem defuncti vindicans, lite adhuc pendente, propter delictum ſit bannitus, an & ſequens in gradu accuſationem proſequi poſſit? & prima fronte videtur non poſſe procedere ſuper dicta accuſatione, ex l. Vranius ff. de fideiuſſoribus. inibi, vt quemadmodum incipit, & in l. hos accu-

accuſare §.hoc beneficium ff.de accuſationibus l.poſt finitam ff.de ſuſpectis tutoribus l.3.§.pen.ff. de liberis agnoſcen. ipſe tamen contrarium veriſſimum eſſe reor.

8 Quinetiam † cœptam accuſationem à bannito ſequens in gradu complere poterit,ex l.neganda C.qui accuſare non poſſunt l. is qui reus ff. de publicis iudicijs. Bartolus in dicta l.Iulianus.Ang.in rub.C.de delatoribus.lib.10.Nec obſtare videntur iura pro cōtraria parte citata, ſiquidem l. Iulianus. ſuperuenit defectus in cauſa finali, in propria autem quæſtione ſuperuenit in perſona ipſa defectus,ideſt in accuſante, non tamen in cauſa finali:ſiquidem nō definit eſſe delictum, tametſi accuſatus ſit bannitus,atque ideo per proximiorem, vel per procuratorem finiri poterit.

Cęterùm nec aliquo iuris apice deſeruire videtur textus in dicta l. hos accuſare §. hoc beneficium, ſiquidem inibi ſuperuenit beneficium accuſato,quo vti poteſt:at in ſpecie noſtra,qui excipit contra bannitum, vult vti ex bannò accuſantis beneficio, & illo ſe tueri, quod fieri non poteſt. Nec obſtat etiam text.in §.finali l.3. cùm defectus ſuperuęniat in cauſa materiali,ſicuti Barto.reſpondit in l.pluribus §.placet. de verborum obligat.ff.& id veriſſimum eſſe exiſtimat Bart. in l.Neratius ff.de accuſationibus. Abbas in capitulo primo. numero 5.eodem titulo.Angelus in l. is qui reus. pręcitata. atque ideo bannitus per procuratorem poterit proſequi accuſationem:cùm † & hi,qui ſtare in iudicio non poſſunt,procuratorem conſtituere poſſunt. Innocen. in capitu.cùm I. & A.de ſententia,& re iudicata. Abbas in capitul. intelleximus. de iudicijs. Bartolus in l.ſeruos ff.de alimentis & cibarijs legatis.atque ideo proximiori locus non datur,ſed & ipſe cauſam finiet per procuratorem. Simile eſt quòd voluit Iacobus Aretinus in l. moris ff.de pœnis. quòd ſi ex forma ſtatuti bannitus agere non poſſit poterit tamen procuratorio nomine alterius: quod Conſultus aſſeuerat obtinuiſſe Albericus in vltima ſtatutorum parte,q.63.cuius eſt initium, Item quęro ſi bannitus.

9

Conueſtiri poſſet etiam ex cap. fin.de his quę fiunt à prælat. definiente, qui ad Synodum adſtrictus eſt venire, poſſet vtique per procuratorem comparere.capi. Epiſcopus ad Synodum 18.diſtinct.Franc. Curt.in l. admonendi.col.22.ff.de iureiur.Pręposi.in capi.ſi vir.col.1.de cognat.ſpirit.Abb.in c.

bonę

bonæ.in 2.de poſtulat.prælat.colum.2.Barbat. in c. Raynutius.col.54.de teſtamen.Corſetus in ſingul.in verbo,opinio. ex nouioribus Henric.Boteus in tract.quem publicum fecit de Synodo Epiſcopi in 2.par.num.43.

Inſignis eſt & admodum perplexa quæſtio, quę à iuris vtriuſque profeſſoribus non infrequenter diſcutitur: an & excommunicatis accuſandi munus competat, ac vindicandi necem defuncti, poſſintne etiam inire pactum? & ea eſt receptiſſima ſententia, hoc munus non competere: ſiquidem 1
ijs petentibus ius denegatur.cap.intelleximus.extrà de iudi. cap.1.eodem titu.lib.6.& in cap.1.de reſcriptis.eodem libro. & † excommunicatus in iudicio eſſe non poteſt c.pia. de except.lib.6.c.dilecti.cap.ſignificauit.cap.cùm inter.de except. 10
cap.decernimus.de ſententia excommun.lib.6.c.excommunicamus §.credentes. de ſententia excom.lib.6.c.excommunicationis nodatus eſt,tanquam actor,nec accuſator in iudicio agere poteſt c.poſt ceſſionem.de probat.regia l.4. tit.10. lib.2. Fori. & l. 176. ſtyli. Ioannes de Lignano ſignanter id explicat in eo tract. quem prodidit de cenſura eccleſiaſtica, numero 26.cum alijs.Chaſſęneus in conſuet.Burgundiæ.tit. *des iuſtices*.rub.1.§.6.fol.63.colum.4. nu.15. Nepos à monte Albano ſignanter id explicat in tract. exceptionum, articulo 6. Ioannes à Selua in tractatu de beneficio 3. parte, quæſtio. 4.Hierony. Gigas de penſio. quęſtio.14. ex nouioribus Ludouicus Gomez.in cap.1.num.16. de reſcriptis. libro 6. Andręas Tiraquellus de vtroque retractu, de retractu lignagier.glo.9.nume.276.Paulus Pariſius in cap.cùm inter.præcitato.itidem in cap.fina.nume.2.de excep.Petrus Rebuf.in gloſſ. concordatarum,in rubrica de excommunicatis non vitandis.pagina 383.columna ſecunda.vbi 91. pœnas excommunicationis congerit.& Montaldus in pręcitata l. quarta. in verbo, *Demandar*. Socinus in regul.132. Felinus in dicto capitu.intelleximus. numero 7. Dominicus à ſancto Geminiano in capi.1.de reſcriptis.libro ſexto. Quibus ſanè conſtat excommunicatum in iudicio agere non poſſe: & licet iſthęc regula de iure Pontificio introducta fuerit, vendicat ſibi locum iure Cęſareo, ex gloſſ. ſingulari in l.prima C. de iuris & facti ignorantia. quam inibi idem profeſſi ſequuntur Doctores paſſim, inter quos & Iaſon in fine lecturæ,ibi Baldus in l.quoties C.de iudic.& in l.placet. ad finem C. de

ſacro

ſacroſanct.eccleſi.itidem in cap.contingit. columna decima, de dolo & contumacia.& in precitato capitu.intelleximus.& eſt textus in cap.poſtulaſti. de homicidio. quem ad id primo notabili adnotauit Geminianus in capi.primo §.ſecundo. de exceptionibus. libro ſexto. Baldus in l. finali, columna prima C.ſi à non competenti iudice.& regia l.176. & 177.ſtyli, & dicta l. quarta. & vt obiter again de excommunicatorum pœnis tractantes, quantum poterimus admoliemur, ex-
11 communicationem† non eſſe iuris canonici inuentum, ideò minimè mirum ſi in foro quoque ſeculari nedum eccleſiaſtico allegari poſſit,ex dicta glo.& inibi Bald.Fulgoſ. qui eſſe ſingularem profitentur inibi: cui ſimilis eſt in capitu. primo §.ſi quis igitur. verbo, opponit.& inibi Ioan.Andr. Hoſtienſis,Dominicus,Archidiacon.Anchara.Philippus Franc. Lappus,& interpretum maior pars, de exceptionib. libro 6. gloſ.etiam in capit.præceptum 22.quæſtio.quinta.Bald.in l. quoties.ad finem C de iudicijs.itidem in l. vltima. columna prima C.ſi à non competenti iudice.& in dicto capi.intelleximus.columna ſecunda.& in cap.exceptionem.verſic.quæro,nunquid.extrà de exceptionib.& in d.capit.contingit.columna ſeptima.in verſic.porrò ſi iudex. de dolo & contuma. Speculator in titulo de exceptionibus §.nūc dicendum. verſiculo & nota,quòd iudex.& ibi ſignanter Ioannes Andræas, & Bald. in addition. Cuius & Bald. idem profeſſi per text. inibi in l.placet C.de ſacroſanctis eccleſ. Aufred. in tract. reprobationum teſtium, verſiculo excōmunicatus. Guido Papa deciſione Delphinat.220.columna prima.Felinus in capi. tuę.colum.2.extrà vt lite non conteſtata.is idem in cap prudentiam §.6. in princip.& ibi Philipp. Decius notabili 2.de officio deleg. & huius ſententię authores habeo Lappum alleg.92.inſpeximus.colum.3.per text.in capit.decernimus.de ſenten.excommun.lib.6.& in cap.poſtulaſti.de homicid.vbi Ioannes Ananias,& Felinus idem exiſtimant,quibus & plerique alij acceſſere:inter quos & Romanus ſingul.685. Iaſo. in l.eleganter §.ſi quis poſt tranſactionem.columna ſecunda ff.de condict.indeb. Decius nec admodum grauatus ijs accedit,columna 20.in capit. eccleſia ſanctę Marię. de conſtitutio.& eſt textus in capi.domino.titulo hic finitur lex Corradi.Et vt obiter agam,lex placet,tametſi ad id allegetur C.de ſacroſanctis eccleſijs. verbo, Acrimonię, quo ea lex vtitur.

excom-

excommunicationem non ſignificat: vt ibi Accurſius exiſtimat, qui in errorem lapſus eſt. Ioannes Monachus idē profeſſus in c.1.ad fi.de ſtatut.regularium. lib.6. ſed longè aliud ſignificat Acrimoniꝫ verbum, ſicuti eleganter definitur ex glo.in c.licet.de immunit.eccleſ.lib.6.& Archidiac.in ca. attendendum 17.q.4.

Quibus admodum perpenſis, hic patet veritas illius controuerſię examinari, excommunicationis † ſententia nodatum minimè poſſe accuſare criminis reum, ſed proximiori in gradu locus datur, cùm excommunicatus pro mortuo exiſtimetur, & bannito ęquiparetur, ex tex.in ca.domino guerram.pręcitato, gloſ.finalis in cap.paſtoralis. de appellation. Specul.in tit.de arbitris §.differt. verſicu. quid de bannito. & inibi Ioannes Andręas, quibus & Iaſ.acceſſit, numero 10. in 1.§.ſublata ff.ad Trebel.& in l.Gallus §.& quid ſi tantum. numero 3.ff.de liberis & poſthum.& in ea ſpecie excommunicatum proſequendo ſuam, vel ſuorum iniuriam minimè admittendum fore ad accuſandum, ex Bald. in ſua Margarita, verſiculo, excommunicatus. poſt Innoc.in cap.à nobis. de except.& inibi Abb.numer.4.& expreſſim hanc ſententiam profitetur gloſſ.in capi.omnibus 4.quęſtio.vlti. & Fędericus de Senis in conſilio 116.cuius initium eſt, mirandum. Petrus Anchar.in cap.primo.columna quarta.de pręſcript. libro 6. Felinus numero 6.in dicto capit.à nobis. Ipſe tamen pręter alios iſtam ſententiam intelligendam fore opinor in ijs, qui in excommunicationis maioris labem incidere: longè quidem aliter, ſi eſſent minori excommunicatione nodati, cùm & maior excommunicatio à fidelium communione arceat, vt Calixtus Papa, & Martinus aſſeuerant, ad dominos Galliarum epiſcopos: ne cum eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut oſculo communicent. Hactenus Calixtus, cuius Gratianus meminit in cap.excommunicatos xj.q.3.c.2.de except. capit.nuper.de ſent.excom. quibus in locis communio cum excommunicatis prohibetur. Id etiam ex Chryſoſtomo definitur in capit.ad menſam xj.q.3.qua in quęſtione Gratianus plures tradit authoritates, quibus communio cum excommunicatis prohibetur. regia l.34.titu.9. parte prima. & ante hos, de hac excommunicatione meminit Cęſar lib.8. Commentariorum, in hęc verba, Si quis aut publicus aut priuatus eorum decreto non ſtetit, ſacrificijs interdicunt: 12

BBB hęc

hæc pœna apud eos grauiſſima eſt. Quibus ita eſt interdi-
ctum, hi numero impiorum ac ſceleratorum habentur, hi
omnes decedunt, aditumque ſermonemque diffugiunt, ne
quid ex cognatione incommodi accipiant, nec his petenti-
bus ius redditur, nec honos vllus communicatur. Hactenus
Cæſar. Denique ijs communicari prohibetur. c. ſicut. cap. ex-
communicato cap. qui communicauerit. cum pleriſque alijs
13 xj. q. 3. & nos alibi pleniori manu trademus, itaque † excom-
municati à fidelium communione, & ſacramentorum parti-
cipatione arcentur, & à iudicio, ex d. c. intelleximus. extrà de
iudic. c. exceptionem. de except. c. 1. eo tit. lib 6 c. 1. de reſcrip.
eod. lib. c. à nobis. præcitato. longè quidem aliter, ſi eſſet no-
datus minore excommunicatione: cùm & is in iudicio adeſſe
14 poſſit, & accuſandi munus competit, cùm † & illa ſolùm à
communione ſacramentorum participationeque priuet, gl.
& paſſim doctores in d. c. à nobis. cui ſimilis eſt in ca. placuit.
17. diſtinct. capi. ſi. de clerico excommunicato miniſtrante. &
inibi Abb. expreſſim id definit, doctores in c. præſentium 5. q.
2. & in c. loco. 5. q. 4. & l. 6. titu. 9. par. 6. Nec aliquo deſeruire
videtur iuris apice, ſi quis obijciat, quando quis ſuam, vel ſuo-
rum iniuriam proſequitur, incapacitatem perſonæ non con-
ſiderari cap. ſacris. quod met. cau. l. vxor tua. l. neganda C. qui
accu. non poſſunt. regia l. 2. tit. 1. par. 7. l. 5. tit. 5. par. 3. l. 2. tit.
20. libr. 4. Fori. Quibus ſanè conſtat, tametſi hic ſanguine
coniunctus excommunicatione ſit nodatus, accuſandi mu-
nus competit pro nece coniuncti vindicanda. Cui obiectioni
ex Bald. poſſet ſatisfieri in rub. C. qui accuſare non poſſunt.
nu. 3. definiente, licet proſequenti ſuam ſuorumve iniuriam
nulla poſſit opponi exceptio ad accuſationem impediēdam.
intelligi debet ea lege, vt qui accuſationem propoſuit, capax
ſit iudicij, cuius excommunicatus non eſt, ex c. intelleximus.
de iudic. & id conſtat ex l. ſi quis in iudicio ff. de accuſat. & in
l. hi tamen omnes. eod. tit.

Hinc patet veritas illius quæſtionis, quę paſſim agitari
15 ſolet, an † retractus ius communicato competat? & mini-
mè competere exiſtimat Tiraq. de vtroque retractu, de re-
tractu *lignagier*. glo. num. 276. tametſi Galliæ vſu longè ali-
ter receptum ſit, ex Fabro in §. quòd ſi tutor, col. penul. Inſti.
de curat. & Aufredus deciſio. Tholoſana 189. cuius initium
eſt, item fuit quæſitum, an excommunicatus, & Bononię eſſe

ſancitum

ſancitum ſtatuto municipali aſſeuerant Bal.& Iac.Butrig.in l.placet C.de ſacroſanct.eccleſi.& tale ſtatutum,nec conſuetudinem vtique valere. probat Lappus allegatione 91.ex c. decernimus.de ſent.excom.lib.6.Ioan.Anan.in c. poſtulaſti. de homicid. expreſſim adnotans ad id ſtatutum nequaquam valere.Deci.ſatis diligenter in capi. eccleſia ſanctę Marię.de conſtitut.& nos alibi in eadem paleſtra luſuri,de excommunicatorum pœnis tractantes trademus:& futuri anni prouentus (niſi fata inuiderint) mox dabit vberiora.

SVMMARIVM.

1 *In ineunda pace ſuper nece defuncti qui præferendi ſint, diſputatur.*

2 *Filios aliis conſanguineis ſuper nece patris vindicanda præferendos eſſe definitur. Iidem nu. 3.*

4 *In nece fratris vindicanda vtroque latere coniunctis, pater præferendus eſt.*

5 *Perpenditur, an & minor poſſit agere abſque tutore curatoreve. Iidem num. 6.*

7 *Tutore tranſigente nomine pupilli decretum iudicis exigitur.*

8 *Deficientibus conſanguineis hæredibusve nolentibus necem defuncti vindicare, cuilibet de populo hoc munus competit.*

9 *Diſcutitur regia l.22.tit.1.par.7. iidem nu. 10. & 11.*

De prælatione circa necem defuncti vindicandam. Cap. XLV.

NON omnino à praxi alienum eſt,qui in vindicanda nece defuncti pręferendi ſint: & ea eſt ſententia, primo loco vxori deferendum eſſe,ex Bal.in l.de crimine.ad fin.C.qui accuſ.non poſſunt.quæ pręferenda eſt omnibus alijs hęredibus occiſi.Rom.in l.1.§.potuiſſe ff.ad Syllan.Aret.Alex.Rom.in l.pro hęrede §.fi.ff.de acqu. hęred. ex nouioribus huic acceſſere ſentētię Nicolaus Boer. deciſi.233.num.3.Lud.Carrer. in pract.crim.§.homicidium. num.381.Anton.Gomez. nec admodum grauatus his accedit,de delictis,capitu.3.num.65. Iacobus Villalpandus in ſecunda parte repetitionis l. 22. titulo primo, parte ſeptima §.40.numero 1. Quam ſententiam ipſe intelligendam fore 1

opinor, ni & vxor ad ſecundas conuolauerit nuptias: ſiquidem & ius prælationis in ea ſpecie amittit, cùm id ius competit ex eo, quòd principalis dolor eam tangat, propter mutuum amorem, qui inter maritum & vxorem eſſe debet. cap. gaudemus §. quia verò. de diuortijs l. prima §. fina. l. quamuis indubitati C. de adult. & pleraque alia de amore coniugali tradidimus ſuprà, capitu. 22. numero 30. & iſthæc ratio in ea, quæ tranſit ad ſecunda vota ceſſat, cùm in virum ſecundum tranſeat l. lex, quæ tutores C. de adminiſtra. tuto. vnde & illud ſequitur, prælationis ius ceſſare, ex ratione textus in l. adigere §. quamuis. de iure patron. ff. idem ipſe reor eſſe cenſendum in vxore vidua luxurioſè vitam agente, ex l. ijs ſolis C. de reuocan. donat. gloſſ. in authentica, ſacramenta C. quando mulier officio tutelæ fungi poſſit. Speculator titu. de tutor. §. nunc dicendum. verſic. item excipitur contre matrem. quòd ſi maritus ad ſecundas nuptias tranſeat, pari ratione necem vxoris defunctæ vindicare non poterit: ſicuti in ea ſpecie exiſtimat Iacobus Villalpandus numero quinto, eo in loco, cuius & anteà meminimus: & ante eum Franciſcus Aretinus conſi. 62. columna ſecunda. Roman. conſi. 182. Oldrad. conſil. 33. & id quidem ratione filiorum: ſiquidem filij ſecundò nubentibus preferendi ſunt: non tamen alij qui poſt filios ad necem defuncti vindicandam accedunt: Quæ reor intelligenda fore, ni & filij primi matrimonij ſecundis nuptijs conſentiant, vel etiam ſi licentiatus ſecundo nubenti à marito primo vxori daretur, ex Baldo in l. filium quem habentem C. familiæ herciſcundæ. & in l. 1. C. de his qui pœnæ nomine. & in l. 1. C. de nupt.

Reliquum eſt & illud pertractare, poſt vxorem filios alijs
3 † conſanguineis præferendos eſſe, ſicuti Boer. deciſi. 233. numero tertio. definit Anton. Gom. Ludo. Carrer. Iaco. Villal. ijs in locis, quibus & anteà meminimus: & ante hos Bal. in l. 2. num. 17. C. qui accuſ. non poſſunt. ſiquidem filij omnibus alijs cõſanguineis in patris ſucceſſione præferendi ſunt, ex tex in §. ſi quis igitur, in authen. de hęred. ab inteſtato venientibus. collat. 8. authen. in ſucceſſione C. de ſuis & legitimis hæred. regia l. 3. titu. 13 part. 6. l. 6. cum ſeq. in Taurinon conuentu lata, idemque cenſendum eſſe exiſtimo in nepotibus, ex præcitato § ſi quis igitur. ext. in §. inteſtatorum. Inſtitu. de hæred. quæ ab inteſt. defer. quæ omnia tam in filijs

ex. ſten

exiſtentibus in patris poteſtate, quàm in emancipatis intelligenda eſſe reor, ex præcitato §. ſi quis igitur. cùm ſublata ſit differentia emancipationis, & patriæ poteſtatis: tametſi inſignis ſit differentiæ ratio, in ſuccedendo inter ſuos & emancipatos, ſicuti tradit Matth. à Mattheſil. in tractatu, de ſucceſſion. ab inteſt. prima parte, circa primum membrum ſuccedendi. & inibi Ludouicus Bologn. tametſi Bartol. priori ſententiæ ſe ſubſcribat in l. Gallus. §. & quid ſi tantùm. ff. de liberis & poſthumis. & in l. ventre prꝫterito. ff. de acq. hæred. de quo per Iaſ. num. 52. in præcitatu §. & quid ſi tantùm. quibus ſatis iam ſatis definitum extat, filios alijs præferẽdos eſſe ex l. quæſitum. ff. de ſepulchro viola. in l. pro hærede. §. fin. ff. de acquir. hæred. tametſi ſe abſtineant ab hꝫreditate paterna, ex l. ſi filius, qui patri. ff. de vulg. definiente, quòd filius licet ſe abſtineat ab hæreditate, nihil omninus ex exiſtentia ſui hæredis, quæ in filio remanet, filij commodum operatur. & inibi Alexand. nume. 24. eò maximè, quòd in iniuria & offenſa vindicanda, non eſt quid hꝫreditarium, ſed extra hæreditatem, ex l. pro hærede. §. finali. ff. de acquir. hæred. l. pen. ff. de ſepulchro violato. vnde & illud ſequitur quód pacem inire poteſt ſuper necem patris tanquam ſuus hæres: & in illa ſpecie ita reſpondit Bartol. in l. damni. §. Sabini. ff. de damno infecto. Ang. & Imola idem profeſſi inibi, Io. Imol. in dicta l. ſi filius, qui patri. quo fit regiam conſtitutionem 22. titulo primo, parte ſeptima, intelligendam fore, filium pacem inire poſſe, tametſi hæres non ſit: huic ſententiæ ex nouioribus ſe ſubſcripſit Iacobus Villalpandus, numer. 7. ad finem, eo in loco, cuius & anteà meminimus.

Poſt hos † opportunè quæritur, an & conſanguinei, & 3
coniuncti hæredibus ſcriptis amiciſque præferantur in accuſatione? ſiquidem conſanguineo iniuria irrogata eſt, alij eiuſdem ſtipitis conſanguinitatiſve offenſi exiſtimantur, & iniuriꝫ vindicta ad eos ſpectat l. lex Cornelia. ff. de iniur. & inibi Bart. text. ad id præſtantiſſimus in l. 1. ff. de liber. cauſa. ibi, ſuo genere. Bald. ſumens rationem ex text. inibi in l. 1. C. ſi quacunque prꝫd. poteſt. Bar. in l. 3. §. ſi tutor. ff. de ſuſpect. tutor. & hi quidem alijs amicis hæredibuſqꝫ inſtitutis, quibus accuſandi munus competit, præferendi ſunt: cùm & ipſis propenſior dolor ſit l. 2. §. fin. ff. de adult. ex ratione text. in cap. non ꝫſtimamus. 13. q. 2. & nemo vnquam carnem ſuam

odio habuit: ſicuti & nos de teſtibus in cauſa hæreſis aliquot coniecimus tractantes. & his adſtipulari videtur text. in l. 3. ff. de alimentis legatis. definiens amicitiam facilè tolli poſſe: at coniunctio ſanguinis tolli non poteſt. l. ius agnationis. ff. de pactis. l. iura ſanguinis, ff. de reg. iur. & ſuprà in alio celebri loco negotium nobis fuit.

Hinc apparet conſanguineorum hęredi ſcripto præferri, ſicuti argumento optimo deſeruit text. in l. ſororem. C. de his, quib. vt indig. nec refragatur, quòd hæres ſcriptus hæreditate priuatur, ni & necem defuncti vindicet, ex l. 1. C. de his, quibus vt indignis. quod ſi is hęres præuentus ſit à cõſanguineo defuncti cõgruo loco, & tempore, ab ea pœna immunis erit, ex ijs, quæ adnotat Iaſon in l. 1. 2. limit. paulò antè citata, per text. in l. ſororem. C. de his. quibus vt indignis & cùm munus accuſandi ratione ſanguinis conſanguineis competat, ab aliquo tolli nõ poteſt. l. abdicatio, vbi gl. C. de patr. poteſtate. l. iura ſangninis. ff. de reg. iuris. & proximior ſanguine aliis pręferẽdus eſt. l. ſi vero. §. hæc actio. ff. de his qui deiecerunt. Rom. in conſi. 122. C. de proc. itidem conſi. 26. vol. 1.

4 Illud verò prætermittẽdum non eſt, & ex ſudrà iactis definiri poteſt, in nece † fratris vindicanda, vtroque latere coniunctus frater præferendus eſt vni latere coniunctio, cùm & duplici vinculo munitus ſit. l. coniuncti, verſiculo præfertur. & inibi Iaſon nu. 7. ff. de leg. tertio. §. affinitatis. Inſtitut. de nuptijs. atque ideo maiori dolore affectus, & diligentius necem vindicabit, ex ratione text. in l. ſecunda. §. final. ff. ad l. Iul. de adulterijs Ex quo non intempeſtiuè deducitur, quòd ſi teſtator maxima amicitia ſit coniunctus exiſtenti in eodem gradu cum alijs, anteponendus eſt in nece defuncti vindicanda, notat Bal. in ſimili in l. parentes. id finem: C. de teſtibus. Bar. Bal. ad Abbatem in c. poſtremo. de appel. & an id veritati faueat, alijs cogitandum relinquo. quod ſi ea opinio ſtomacho faciat tuo, maximum robur affert ad ea, quę & nos adnotauimus ſuprà c. 43. numero 3.

5 Hinc etiam deduci videtur, an † & tutor pupilli nomine alijs præferendus ſit? ſed antè quàm in diſputationis hucuſque arenam condeſcendam, illud obuium erit: an ſi minori iniuria irrogatur, poſſitne agere abſque tutore, curatoreve? & illud conſtitutiſſimum eſt, vigintiquinq; annorum minori accuſandi munus nequaquã cõpetere. cùm accuſatio publici

iuris

iuris ſit,& ad eƈtus publicos minores non admittantur l. ad rem publicam.ff.de mune.& hon.l.ſpurij.§.1.ff.de accuſ.hinc etiam & is in teſtẽ in crimine publici iudicij non admittitur. l.in teſtimoniũ.ff.de teſt.l.2.C. qui legitimã perſonam hab.l. clarum.C.de authoritate præſtanda . definientes minorẽ viginti quinque annorum in iudicio ſtare non poſſe, atq; ideo eius tutori & curatori hoc munus vindicãdi cõpetit.l.cęteris. §.pupillus.ff.de accuſ.& inibi Bar.itidem in l.2.C. qui acc. nõ poſſ.regia l.2.tit*De las accuſationes* libro.4. Fori. In quo pręter alios tria tẽpora eſſe diſtinguẽda in hac dũtaxat quęſtione reor:& is quidẽ,aut eſt minor infante, aut maior, aut pupillus, aut adultus.Primo caſu, cùm & ipſe iudicium non habeat,vt in l.ſi pupillus fari.ff.de acq.hęrę. & nos tradidimus ſuprà cap.33.nu.1.& in ea ſpecie etiã cũ tutoris autoritate accuſare non poteſt,ex ijs,quæ notant doƈto. in l.1.§. adipiſcimur.ff.de acq.poſſ.poterit tamen tutor accuſationẽ proponere,Io.And.ad Spec.tit.de accuſ.§.1.verſi.quid de pubere.Bal. 3.colu.in rubr.C.qui accuſ.non poſſ.itidẽ & Bar.in l.2.§. pupillus.& in l.qui accuſare.ff.de accuſ.Barto.in l.1.ff.de operis. noui nunt.Guido de Suza in l.1.C.de precibus Imperat.offerẽdis.text.eſt in l.Polla quidem.C.de his quibus vt indignis. & in l.tutorẽ.ff.eo.tit.Leƈtorẽ tamen admonitũ eſſe velim,q̃ ſi tutor accuſet nomine pupilli,proponẽda eſt accuſatio eius nomine,ex Bart.cuius meminit Mõtal.in l.6.titu.1.par.7. & text.inibi hanc ſententiã conuenientibus oculis probat,dum ait. *Pero guardador de huerfanos bien puede accuſar a otro, por nome de aquel quel tuuieſſe en guarda en razon de venganca de yerro que tangieſſe al huerfano* Aut adultus eſt,& is quidem cum curatoris cõſenſu accuſare poterit,ex gl.in l.2.C.qui acc. nõ poſſ. & inibi Bal.n.19.ex l.clarũ.C.de auth.prę ſt.definiens adultũ cum curatoris authoritate in iudicio ſtare poſſe. Bald. idem profeſſus in l.2.C.qui acc.nõ poſſ.Iacob.Rauẽnenſis.Petrus. Cinus in d.l.2.Speculator in tit.de accuſatore. verſi. ſed quid de pubere.Barto.in l.qui accuſare.nume.2.ff.de accuſationib.

Hinc etiã definiri poterit,quod ſi minor ſit adultus, cum 6 curatoris authoritate tranſaƈtionẽ, ac concordiã facere poſſet:ſin minus impubes ſit eius tutor ſolus id facere poteſt,Speculator tit.de homic.2.col.n.6.Alberic. in l. paƈtũ curatoris. de paƈtis.Bald.Paul.Salic.Iaco.de ſanƈto Georg. Decius in l. clarum.C.de authoritate præſtãda.Bald.& Paul. in l.1.C. de

in inreg.reſtit.neorerici in l.iuriſiurandi.ff. de iureiur. ex no: uioribus. Anto.Gomez.c.3.de delictis.nu.66.

Ex quo & illud obuium erit, quòd ſi tutor nomine infantis, vel pupilli criminis remiſſionem faciat, ratam eſſe exiſtimat Gandinus in tract.maleficiorum, titul. de tranſact. & pactis.colu.8.Specul.tit.de homic.verſicul. illud autem quæritur.Bald.in l.iuris gentium .§ .ſi paciſcar.ff. de pactis. & in l.pactum curatoris. & inibi Guido de Suza.C. de pact.idem Bald. in rubrica. de treuga & pace. in qua quæſtione noſtræ claſſis authores in varias ſciſci ſunt ſententias: & ſunt, qui exiſtiment pactum,ac pacem iniri poſſe per tutorem: cùm & in nomine pupilli accuſationẽ proponere poſſit, argumento text.in l.is poteſt.ff.de acqui.hęr.l.eius eſt nolle.ff.de regu. iur.Bald.in d.l.pactum curatoris. exiſtimat pacem inire, nõ eſſe ius perdere,ſed vtique reconciliare offenſos.l. furti.§.penult.ff. de ijs qui notantur infamia. vnde & illud ſequitur, per tutorem fieri poſſe ſumpto à contrario argumento, in l. contra iuris ciuilis regulas.§.1.ff. de pactis.l. creditor.§.1.ff. mandati, Ang.in l.Imperator.ff.de pactis.Iaſon in præcitata l.contra iuris ciuilis regulas. definiunt, tametſi filiusfamilias donare nõ poſſit, & adminiſtratores donare prohibentur,iuxta illius text.regulam nihilo ſecius pro bono pacis poterit donnare: cùm & tutor in pupilli cauſa iuſiurandum deferre poſſit.l. tutor.ff. de iureiurand.l. videamus.§. ſi tamen. eo.titu.l.2.§.quod obſeruari.C.de iuramen. calumniæ. definientes tutores de calumnia iurare poſſe, ergo & tranſigere ſuper dicta iniuria pupillo irrogata: cùm tranſactio & iuramentum æquo liberamine,æquoque pede procedant.l.j.ff.de iureiuran.& eſt text. ad id pręſtantiſſimus in l. ſi præſens.C. de tranſactio. in l. interdum §. qui tutelam.ff. de furtis. vbi definitum extat tutorem poſſe tranſigere,cum fure, qui rem ſubtraxit,Bart.in l.nulli ff. de tranſact. in quo tamen † ipſe
7 exiſtimo decretum iudicis eſſe interponendum, cum tranſactio ſit ſpecies alienationis,& tutori & prælato alienandi poteſtas abſque decreto non concedatur, eiſdem permiſſa non erit abſque iudicis decreto .l. non ſolùm.ff. de præd. min. & remiſſio donationis ſpecies eſt, quæ quidem ſub libera adminiſtratione non cadit.l. filiosfamilias.ff. de donat.l.1. poſt princip.ff.de tut.& ratio.diſtr.l.prohibitione.§.planè.ff.quod vi aut clàm.gl.in l.non quicquid.C.ad arbit.tut.Iaco. tamen Butri.

Butri.in d.l.pactum curatoris.in alia longè cõtraria fuit opi-
nione:aut pacem inire pupillo expedit, & vt rem exemplo
ſubijciam,ſi pupillus vitam ageret, vbi rixæ quotidie eſſent
inter offenſores & ſuos: & in ea ſpecie iniuriæ remiſſio va-
let,eò maximè,cùm propter pacẽ amicitiæ ceſſent: aut non
expedit,& in ea ſpecie iſthæc compoſitio vires non obtinebit,
cùm eſſet dedecus pupilli,inultũ relinquere delictum: & hu-
ius ſententiæ authores habeo Bal.Alber.Alex.Pau.& Iaſo.in
d.l.pactum curatoris.Bal.in rubr.de treug.& pace. itidem in
l.iuriſiurandi.ff.de iureiuran.Ant.in c.1.de colluſio. detegen.
& hanc eſſe frequentiori doctorum calculo recepaam ſenten
tiam exiſtimat Alex.in d.l.pactum.

Poſtremò omittendum tamen non eſt, hac in controuer- 8
ſia,deficientibus ijs†quibus accuſandi munus competit, vel
his nolentibus, competit cuilibet de populo in criminibus
publicis.l.qui cœtu.§.fin.ff.ad l.Iuli.de vi public.le. licitatio.
§.quod illicitè.ff.de public.& vectigal. Dubium inſigne cen-
ſeri ſolet circa regiam conſtitutionem 26.titulo 1. parte. 6. ſi
nullus ſit accuſator ex proximioribus, & is, qui de populo
accuſationẽ propoſuit,deſiſtat,pœna corporis afflictiua cri-
minis reo imponenda non eſt:ſiquidẽ paria ſunt, quòd pro-
pinquus non accuſet, qui ab accuſatione diſcedere poterat:
vel quòd pars abſit,& accuſationi renunciet.l.2.§. ſi ſunt ſui.
ff.ad Trebel.Alber. in tract. ſtatutorum.q. 253. ipſe tamen
huic intellectui, quo ad regiam ſanctionem accedere non
poſſim:quinetiam in ea ſpecie pœna imponenda eſt ſecun-
dum menſuram delicti.Et iſte intellectus ex eo iuris adagio
fulciri poſſet.Quando pars,cui illata eſt iniuria accuſat, iu-
dicis officiũ extinguitur,ſicuti definiere Bart. & interpretum
maior pars in l.2.§.ſi publico ff ad l.Iul.de adult.dd.in l.que-
relam.C.de falſis.quòd ſi in ea ſpecie à propoſita accuſatione
pars deſiſtat,accuſationis ius ad iudicem reuertitur, qui qui-
dem ex ſuo iudicis officio procedat,ex l.2.C.de abolit.quod
quidem non eſt ita exuberans,ſicuti in parte querelam pro-
ponente:potiſſimũ cùm regia lex expreſſim definiat,quando
læſa eſt pars,ac deinde ab accuſatione deſiſtit. Cõtraria verò
ſententia procedit parte non exigẽte:vnde & illuc ſequitur,
hunc caſum in diſpoſitione iuris cõmunis remanere, cùm ſit
indeciſus à regia partitarũ lege, ex l. cõmodiſſimè. ff. de libr.
& poſth.l.ſi extraneus.ff.de cõd.ob. cau.,potiſſimũ cùm con-

ſtitutio

ſtitutio regia ſit iuris communis derogatoria, ſicuti ex ea definitum extat, ob quod ſtrictè eſt interpretanda, nec vltra illius text. ſpeciē extendēda, & huic intellectui ſe ſubſcripſit in ſtatuto loquens, Nellus in tract. de bānitis. 3. parte. 2. temporis. q. 31. & iterum q. 49. definiens, ſi ſtatutum loquatur de pace habenda à perſona offenſa, minimè locum ſibi vendicare, ni pax fuerit inita à defuncto, ſi ſine hęrede à vita diſceſſit, explicat Bar. Baldus in l. 1. C. de act. & oblig. quę omnia quo ad intellectum regiæ conſtitutionis maximo apice

9 deſeruire videntur.

Prætermittendum † non eſt circa eādem regiam ſanctionem, eius verba intelligenda eſſe quando principaliter delictum eſt perpetratū in perſonam, longè quidem aliter, ſi ſit commiſſum in rem, & ita lex 22. regis Alphonſi intelligenda eſt in homicidio, iniuria, vel ſimili delicto perſonali, non tamen in furto, & in alijs ſimilibus: & in ea ſpecie ita reſpondit Paul. Caſt. in ſimili ſtatuto in l. ſequitur. §. quod autē. ff. de vſuc. itidē in l. ſi. homo. e. tit. n. 2. Bal. idē profeſſus in l. ſi quis in tātā. C. vnde vi. n. 11. definiētes, quòd ſi lex ſtatutumve diſponat de delicto cōmiſſo inter cōiūctas perſonas, debet ſanè intelligi de delicto commiſſo in perſonam, nō tamen in rem.

10 Si ad amuſſim † quo ad regiam conſtitutionem declarentur omnia, intelligenda erit in delicto ſimpliciter cōmiſſo homicidiove, nō tamē in homicidio proditoriè alleuoſeve commiſſo, vtpotè cū ſagitta, igne, veneno, vel pleriſque alijs qualitatibus, ſiquidem in ea ſpecie trāſactio inter partes vires non obtinet, quin iudex criminis reum condēnare pœna ordinaria poteſt, regia l. j. & 2. tit. 11. lib. 1. ord. & nos quaſi per trāſennā hac in re aliquot cōiecimus. c. 21. nu. 10. & rurſus. c. 19. nu. 6.

11 Rurſus † ad apertiorē eiuſdem regiæ conſtitutionis declarationem, intelligēdam eſſe reor, quādo quis ſemel commiſit delictum. longè quidem aliter, ſi bis terve delictū perpetrauerit, in quo remiſſum fuit propter trāſactionem partium, vel principis indulgētiam: ſiquidem in ea ſpecie pax inita inter partes nullius eſt momenti: quin & qui iudicandi munus habet, criminis reū condēnare pœna ordinaria poterit, ex text. in l. 3. C. de epiſc. audien. vbi Imperator inquit, remiſſionem veniæ crimina niſi ſemel cōmiſſa nō habeant, nec in eos liberalitatis Auguſtæ referatur humanitas, qui impunitatē veteris admiſſi non emēdationi potius, quàm cōſuetudini deputauerint.

tauerint.& inibi Cin.Odof.Bar.Bal.Caſtr. illũ text.ad id ad notauere,cuius meminit pro ſingulari Barb. in c. ſuper literis de reſcrip.nu. 176. vbi aſſeuerat Bononiæ ita vidiſſe practicari. Iaſ.in l.nece damnoſa.C.de precibus Imper.offer.nu. 13. Ioan. Lup.in repet.c.per veſtras. de donat. inter virum & vxo.nu.25.fol.62.& argumento optimo deſeruit text.in l.3. verſic.ſi plures.ff.de re milit.& in l.ſeruos.C.ad legem Iul.de vi publica.l.capitalium.§.ſolent.& in §.graſſatores.ff.de pœnis.definiẽtes,grauiori pœna affici,qui frequentius delictum commiſit,quàm qui ſemel tantum perpetrauerit, regia l.2. titu.11.lib.1.ordin.reg.aſſeuerans quod indulgẽtia principis non prodeſt ei,qui delictum ſimile perpetrauerit, ni expreſſim principi fiat mentio Ex quo intelligenda eſt eadem Alphonſi regis deciſio,quando conſanguinei hęredes de offenſi tranſactionem fecere, vel hi quidem qui proſequuntur ſuam vel ſuorum iniuriam: ſecus verò, quando extraneus accuſator remitteret ex regia l.2.tit.11.lib.ordin.1.

SVMMARIVM.

1 *Factum à maiori parte conſanguineorũ defuncti vires obtinet.*
2 *Si pacem ineuntes eſſent æquales,& contradicentes paci, propinquiores præferendi ſunt.*
3 *Si plures ſint in eodem gradu filij, qui criminis reum accuſarint in ineunda pace omnium conſenſus exigitur.*
4 *Quid etiam ſi ſunt plures hæredes diſcutitur,itidem nume 5.& 7.*
6 *Quid etiam an exigatur omnium hæredum pax,diſcutitur.*
8 *Mares inineũda pace ſuper nece defuncti fœminis præferẽdos eſſe.*
9 *Viros potius fœminis,quàm viris fœminas principari.*
10 *Virorum propriè conſilium eſſe,non autem mulierum.*
11 *Non ſtantibus maſculis munus accuſandi fœminis competere, itidem nume. 12.*
13 *Perpenditur intellectus regiæ legis 22.tit.1. parti.7.*
14 *Diſcutitur,an & tranſigentes plures hæredes in vnum conueniri debeant,necne.*
15 *Notificandi verbum* Latinum *ſit necne, ex* Virgilio *perpenditur.*
16 *Si conſanguinei defuncti nolint congregari in vnum,à maiori parte congregatorum factum vires obtinet.*
17 *Verba ſtatuti in plurali loquentia,in ſingulari, nec vtique ſunt intelligenda,itidem nu. 19.*
18 *His in caſibus,in quibus fides adhibenda eſt medicis, nec vtiquè ſufficeret vni fidem adhibere.*

Adhue

Adhuc inquiritur circa regiam conſtitutionem 22.titulo.1.part.7. an factum à maiori parte conſanguineorum, hæredumvè ſunece defuncti valeat, necne. Cap. XLVI.

Factum à maiore parte valet.

HIs, quę longo ſubſellio tractauerimus, illud obuiũ eſt,in hoc duntaxat tractatu,quod doctorum capita nimis anxiè torquet:Si proximiores agnati occiſi ad accuſationis ius citati fuerint,factum à maiori parte conſanguineorum vires obtinet,ex tex.in l.quod maior.ff. ad municipales,& inibi gloſſ.& Bar.l.aliud.§.refertur.ff.de reg. iur.l.nulli.ff.quod cuiuſq; vniuer.nom.c.quapropter.c. auditis.elect.c.j.de his quę fiunt à ma.par.c.gl in c.paſtoralis.verbo,plures.de reſcrip,cui ſimilis gl.eſt in c.1.in verbo, tractatus.de reb.eccl.non alien,lib.6.glo. & Canoniſtarum maior pars in c.cùm omnes.de conſt.& in l.vbi abſunt.ff.de tuto.& curat.datis ab his.Barthol.Socin. in regu.6. Bernar. Diaz in regul.449. Lambert.in tractatu.iuris patron.2.par.2. libro. 8.art.quæſt.2.principali numer. 4.& in 2.par.ar.16.2.quæſt, principalis.nume.3.Matth.Afflic.in deciſio.1.in tract.proto miſeos.verſic.idem duplo.num.5.Romanos.num.41.in rub. ff.de arbit.Decius in præcitato c.cùm omnes.in 1. lectura, à nume.27.vſque ad 41.Iaſ.in l.& ſuum hæredem.§.hodie.nu. 8.ff.de pact.Andr.ab Exea in c.cùm omnes.à num.155.vſq; ad 204.de conſtit.Pyrrhus Euglebermeus in l.aliud eſt vendere.§.refertur.ff,de reg.iur.Lud.Bolog.in repet.authen.habita.C.ne filius pro patre.n.85.Card.Iacobatius in eo trac. quem prodidit de cõcilio,lib.9.art.3.pag.270.col.1.itidem li. 3.art.1.pag.167.& iterum lib.6.arr.3.pag.355.Fel. numero. 17.in d.c.cùm omnes.Abb.in concilio Baſilien.1. dubio. nu. 12.regia l.10.titu.14.par.1.

Quibus admodum ſuffragatur & ſuum hæredem.§. hodie tamen.ff.de pact. vbi definitum, extat à maiori creditorum parte factum alijs pręiudicare.l.fin.C.qui.bo.ced.poſſ. Rom. in ſingu.99.Fel.in pręcitato c.cùm omnes. Matth. Afflic. in deciſi.Neapol.288.regia lex 5,titulo.15.parte.5.tametſi refragare videatur, quod vulgo circunfertur, factum à maiori parte in his,quæ ſunt communia pluribus, vt ſingulis, nihil

valenti

valent, niſi omnes conſentiant, ex text. in l. per fundum ff. de ſeruit. ruſtic. præd. glo. in ca. ſi Archiepiſcopus. verbo, ab omnibus. de tempor. ordin. l. fin. ff. comm. præd. cap. quod omnes tangit. de reg. iuris. lib. 6. Feli. in c. cùm omnes. nu. 15. præcitato. & inibi glo. expreſſim hoc ipſum vult, Bernard. Diaz in regul. 105. Romanus num. 41. in rub. ff. de arbit. ex neotericis huic accedit ſententiæ dominus Iacobatius libr. 5. de concilio, articu. 7. pagi. 270. Boerius deciſio. 5. Pyrrhus & doct. in l. aliud eſt vendere ff. de regul. iur. Oldra. ante hos conſi. 34. & Abb. num. 5. in c. fin. de his, quę fiunt à maiori parte capituli. Quo fit, à maiori parte conſanguineorum in prę iudicium ſingulorum factum ne vtique tenet, ni & omnes cōſentiant, ſumens rationem ex glo. in l. 2. verbo, aut legem. verſicu. hęc autem conſuetudo c. quæ ſit longa conſuetudo. Bart. num. 5. in procemio Digeſtorum, Iaſ. in præcitato §. hodie. nume. 8. Stephanus Bertran. conſi. 26. num. 1. vol. 2. 1. excuſſio. Barb. conſi. 27. numero 23. volum. 1. Socinus in tract. de citatione, artic. 5. num. 20. verſic. ſextò fallit. Iacobat. Cardi. in ſuo lib. de concilio, lib. 6. articu. 3. col. 9. verſi. & ideo vbicunque. pag. 352. & ante hos Corneus in conſil. 177. numer. 6. volum. 2. Ange. in conſi. 271. nume. 1. Iaſ. & plerique alij in dicta l. & ſuum hęredem. Felinus num. 18. in Io. fallentia. & Andræas ab Exea nu. 279. in præcitato c. cùm omnes. à priori tamen ſententia nec latum quidem vnguem diſcedendum eſſe exiſtimo. Poſterior verò ſententia eò tendit, quando facta à maiori parte ſunt communia pluribus vt ſingulis: longè quidem aliter, quando eſſent communia pluribus vt vniuerſis: ſiquidem tunc à maiori parte factum minori præiudicat, vt eſt in ſpecie noſtra, quando proximiores agnati citantur ad accuſationis ius: & in ea ſpecie, cùm ius vindicandi mortem defuncti ſit indiuiduum, & penes quēlibet hęredem conſiſtens inſolidum, remiſſio propinquioris conſanguinei requiritur, vt explicant doct. in l. 4. §. Cato ff. de verb. obli. & in l. 2. §. ex his. eod. titu. l. via. §. penult. ff. de ſeruit. ruſtic. præd. l. hæredes §. an ea. ff. famil. herciſc. l. fin. ff. de ſeruit. legata. ex quo in ſpecie l. regiæ 22. titu. 1. par. 7. inita pace cùm proximiori in gradu, alijs ſequentibus præiudicat, Barto. in dict. §. Cato. & plerique alij in ea ſunt ſententia, tranſactionem factam per maiorem partem accuſatorum, quibus munus accuſandi competit, alijs præiudicare: ſiquidem in ſpecie l. regiæ agitur de remiſ-

remiſſione pœnæ corporis afflictiuæ, in qua ſpecie & Imolæ ſententia adnotanda eſt in præcitato §. Cato. l. maiorem. in ciuilibus loquens, non habere locum, quando per maiorem creditorum partem debitum remittitur: quo fit, neque in criminalibus intelligenda eſt, quando inita pace, omnis pœna remittitur: quod ſi in totum non remittatur, Bar. ſententia in d. §. Cato. obtinet, vt pace inita & tranſactione facta, criminis reus ab vltimi ſupplicij pœna immunis fiat, & iudicantis arbitrio alia mitiori pœna puniatur l. 2. C. de abolit. & in ea ſpecie, qui iudicandi munus habet, ex iudicantis officio ad criminis punitionem peruenire poteſt, ex præcitata l. 2. l. ſi adulterium cum inceſtu. §. Imperatores ff. de adul. Docto. in l. etſi ſeuerior. C. ex quib. cauſis infam. irrog. definientes, quòd licet criminis author à pęna liberetur inita pace, nihiloſecius alia mitiori pœna iudicis arbitrio afficiendus eſt, Bald. in l. 1. ff. de pact. in ſpecie l. regiæ, ſi inita pax cum homicida alijs hęredibus pręiudicet, ſiquidem commodum erat eis quærendum: & in ea ſpecie omnium hæredum conſenſus exigitur, ex glo. in d. c. cùm omnes. & quæ nos paulò antè adnotauimus. Quo fit, cùm ex offenſione, & defuncti morte, accuſandi munus pluribus competat, licet prius quibuſdam, quàm alijs propter prælationis ius, vt non ſemel antè admonuimus, inita pax à maiori parte illorum, qui necem defuncti accuſare poſſunt, alijs præiudicat. Et in ea ſpecie ita reſpondit Iacob. Villalpan. in repet. l. 22. tit. 1. par. 7. 2. par. §. 52. nu. 22. Anto. Gom. c. 3. delictorum. nu. 63.

2 Hinc et deduci videtur, ꝙ † ſi eſſent æquales pacē ineuntes, & cōtradicentes paci, principaliores & propinquiores in iure accuſationis præferēdi ſunt, doct. poſt glo. inibi, in d. §. Cato.
3 Cæterùm ſunt, qui exiſtimāt, ſi † ſint plures filij in primo gradu, & hi oēs criminis authorē accuſa: ūt, in ineūda pace oīum cōſenſus exigit̄, ex Bar. in l. ſi plures ff. de accuſ. definiēte, plures filij occiſi, quos iniuria defuncti tangit, pro vno quidē accuſatore exiſtimantur: cùm & hi oēs repræſentent defunctū in eodem gradu, eorum conditio in partes ſcindi nō poteſt l. cui fundus ff. de condit. & demonſt. & Nellus in tract. bannitorum, in 39. q. 3. par. 2. tēporis, exiſtimans, ꝙ vbi per plures ſit repræſentatio defuncti, in ea ſpecie, oīum, vt iniri poſſit pax, conſenſus exigitur, nec vnius cōſenſus ſufficeret, nec etiā maioris partis illorum, ex l. cùm à matre C. de rei vendi.

Ex quo

Ex quo non inconcinnè definiri poſſet quæſtio illa, vltrò citroq; a doctoribus agitata: Stat ſtatutum, ꝙ qui occiderit, ni & habuerit pacem ab hærede occiſi, occidatur: & vt rem exemplo ſubijciamus, quidam † pleroſque habens hæredes, fuit occiſus, criminis author pacem iniuit cum vno tantùm 4 hęredum, an ſtatuto ſatisfactum fuerit, necne, an verò maior hæredum pars exigatur, vt pacem ineant, vel debeantne omnes hęredes in pace conſentire? quam quæſtionem Albert. de Crema, cùm in ea ſpecie Bononiæ contigiſſet, diſputauit, inita pace ab vno hęredum, ſtatuto ſatisfactum fuiſſe, ex l. 1. §. denuntiari ff. de ventre inſpic. idem exiſtimat Oldra. in l. ſi plures ff. de leg. 3. & inibi Raynerius de Forliuio idē profeſſus, Alber. de Roſa. in 3. ſtatutorum parte, q. 23. incip. item quęro de alia vtili quęſtione. itidem in d. l. ſi plures. Bald. in l. 2. de liber. & eorum liberis. col. 3. & in l. 1. in princ. 2. col. ff. de pact. id expreſſim definiens, quando de pœnæ capitalis relaxatione ageretur, longè quidem aliter ſi de particulari præiudicio agatur, aut commodo hęredis occiſi: ſiquidem in ea ſpecie vnus non poſſet remittere iniuriam in præiudicium alterius l. in concedendo. ſumens rationem ex text. inibi ff. de aqua pluuia. arcen. & idem reſpondit Bal. in d. c. cùm omnes. col. 10. de conſtit. & hanc ſententiam præter ea, quę doct. his in locis quibus & antè meminimus, adnotant, illa etiam coadiuuant.

Et primò perpenſis verbis ſtatuti, quod in ſingulari numero verba agit de hęrede, ſufficeret quidem pax ab vno haberi, ex his etiam, quæ pleniori cornu congerit And. Tiraquel. de plurali, & ſingulari numero verba agens, in l. ſi vnquam. ver. ſuſceperit liberos C. de reuoc. donat. num. 185. cum alijs.

Secundò ſtabiliri poſſet, ius vindicandi mortem defuncti indiuiduum quidem eſt, & penes quemlibet hęredum conſiſtit inſolidum, ex pluribus, quę & Anto. Gom. allegat cap. 3. delictorum. num. 63. in princi. ergo & ius pacis ineundæ: quo fit, vnius remiſſionem ſufficere, ex his quę congerunt doct. in l. 4. §. Cato ff. de verb. obl. l. via §. pen. ff. de ſer. ruſt. pręd. l. hæredes §. anteà ff. fam. herc, l. ſi. ff. de ſer. leg. l. 3. §. ex his. de verb. obli. l. ſtipulationes non diuiduntur. verſic. 1. l. in executione. verſi. 2. ff. de verb. oblig.

Tertiò huic ſententię robur affert lex 1. ff. de adminiſtrat. tut. definiens actum valere per vnum ex pluribus tutoribus

factum

factum l.1.C.ſi ex pluribus tutoribus.tale nempe munus tutelæ,vel curę eſt indiuiduum l.inter tutores ff.de adminiſtr. tut. quo fit, concordiam initam cum vno hęredum ſufficere, cùm ſit ius indiuiduum. Et in ea ſpecie ita reſpondit Barto. num.33.in dicto §.Cato.& inibi Caſtrenſ. colum.fi.& doct. omnes paulò antè citati,in ſtatuti ſpecie: & ex nouioribus hanc quęſtionem extricant Ludo.Carrer.in pract.crimin.§. homicidium.num.380.Ange.in malefic.tract.in verbo, necnon ad querelam.Iac.Villalp.in interpretatione l.22.titu.1. par.7.ſecundę partis repet.§.52.nume.4.Anton.Gomez.ca. 3.delictornm.nu.63. Ipſe tamen non poſſum in hoc dubio,
5 Bar.& aliorum ſententiæ accedere, quinetiam † conſenſum maioris partis hęredum exigi ex his conſtat: ſiquiem lex vel ſtatutum aliquid ab hęrede exigens intelligi debet ab omnibus hęredibus,ex l.ſi pluribus ff.de lega.2.& in l.ſi plures de legat.3.

Secundò ſtabiliri poſſet iſthęc ſententia, quando aliqui d pertinet pluribus,vt ſingulis,omnes tenentur conſentire:nec quidem vnus ſufficeret,nec maior pars,ex l.per fundum ff.de ſerui.ruſti.prędio.l.1.§.denuntiari ff. de ventre inſpici.l.fina. ff.comm.pręd.l.de pupil.§.ſi pluriũ ff.de ope.no.nunt.at vindicandi ius necem defuncti ad hęredes pertinet vt ad ſingulos,ex l.3.§.ſi ad plures ff.de ſepul.viol.l.1. C.de his, quibus vt indig.l.hęres ff.ad Syllania.quo fit illud ſequi, omnes hęredes teneri conſentire ac inire pacem & concordiam. Nec verba ſtatuti obſtant,ſi & ſtatuti mens conſideretur, cũ carnem & ſuccum iſtius ſtatuti ſuggendo voluerit pacem iniri ab eo,qui perſonam defuncti repręſentat:ſed hęres pro parte ne vtique, niſi in ea parte defuncti perſonam repręſentat, ex gl.in l.2.§.ſi.ff.de pretor.ſtipu.l.cùm à matre C.de rei vendic.quo fit,de omni hærede ſtatutum intelligendum fore.

Alia & iſta fuit Barto.opinio in d. §. Cato. à qua libenter diſcedunt Ang.Iq.Imo.Pau.Caſtren. Alex. & Iaſ.& Barto. Socin.inibi.

6 Alia fuit † ſententia quorũdam exiſtimantium omniũ hęredum conſenſum exigi,inter quos & Raph.Cum.& Rom. in pręcitato §.Cato.Sal.in l.2.C.de libe.& eorũ lib.& Alex. in d.§.& Ant.Gomez.eo in loco,cuius & anteà meminimus: quorum ſententia fulciri poteſt ex c.quod omnes.de reg.iu. lib.6.cùm omnes tangat prędicta offenſa, omniũ conſenſus exigitur:

exigitur c.cùm omnes.de conſtitution.& inibi gloſſ.& interpretum maior pars,gloſſ.3.in capitulo. ſi archiepiſcopus. de temporibus ordinan.cap.quia propter.verſic. vice omnium. de electione. l. per fundum ff. de ſeruit. ruſticorum prędior. Bartol.in dicta l.& ſuum hæredem.ſi.ff.de pactis. in l. nulli ff. quod cuiuſque vniuerſitatis nomine. definiens, quòd in iure competenti pluribus vt ſingulis, etiam ſi eſſent mille,factum omnium ne vtique nocet vni,ex his quæ & nos paulò antè meminimus in roſtro huius capitis: quo fit in ſpecie, qua agimus, omnium pax exigitur. Et in ea ſpecie ita reſpondit Felin. ſeptima fallen. numero 16. in pręcitato capitul. cùm omnes.aſſeuerans intrepidè Bart.ſententiam,in dicto §.Cato. communi conſenſu damnari, quam etiam Oldrad. loco pręcitato veriſſimam eſſe exiſtimat. Et pręter alia, quæ in ea ſpecie coniici poſſunt, illud potiſſimum coadiuuat: Statutum, † quo agimus, eſt contra ius commune,& in publicæ 6 vtilitatis perniciem, quę delicta puniri vult l.ita vulneratus ff.ad legem Aquil.ca.vt famę.de ſentent.excommun. & notat Bald.in l.quemadmodum C.de agric.& cenſu.lib.xj. quo fit ſtatutum eſſe intelligendum, vt minus lędat ius commune,cap.cùm dilectus.de conſuetud.l.3.C.de noxa.atque ideo ſtatutum eſſe intelligendum, vt interueniat omnium hæredum pax & concordia. Quorum ſententia,tametſi iuri conſona ſit,nihiloſecius rigida & dura nimis exiſtimāda eſt,cùm & perquàm difficile ſit,omnium cōſenſum interuenire: cùm peculiare ſit humanæ naturę homines ab hominibus diſſentire,ex Virgilio Aeneidos lib.2.

Scinditur incertum ſtudia in contraria vulgus.

Et ex Horatio Flacco lib.Epiſt.1.dum cecinit,

Bellua multorum eſt capitum.

Et illud Ouidij lib.1.de Arte amandi,

Pectoribus mores tot ſunt,quot in orbe figuræ.

Itidem Perſius ait,

Velle ſuum cuique eſt,nec voto viuitur vno.

Et adſtipulatur illud vulgare, Quot capita, tot ſenſus. & eſt text.in ca. quia diuerſitatem.ibi,diuerſitatem corporū diuerſitas ſępe ſequitur animorum.de conceſ. pręben. & inibi gloſ.quæ expreſſim hoc ipſum vult, cui ſimilis eſt in verbo, noua litigia.in procemio Decretalium. Quorum meminere Bonus de Curtili in eo tract. quem publicum fecit de nobi-

litate 3.parte,num.73.& Arnal.de Contad.de bonorum poſſeſſione.folio 1. col.3.& voluntates hominum ſunt variæ,ſicuti deſuitur ex l.quia poterat ff.ad Trebel. l.item ſi vnus §. principaliter ff.de arbit.ca.ſicut in ſacramentis,de conſecrat. diſtinctione 4.

Quòd ſi iſthęc ſentẽtia amplectenda eſſet, opinor prædictum ſtatutum rarò aut nunquam locum ſibi vendicare,cùm omnium conſenſus difficilè concederetur.

Alia & quarta fuit opinio frequentiori conſenſu recepta,
7 maiorem † partem hæredũ exigendam eſſe: ſiquidem & inita pax à maiori parte hæredum, ab omnibus exiſtimatur: & iſthæc maior pars pro numero vnciarum intelligenda eſt: ꝙ ſi ſint pares in vncijs, tunc maior pars intelligitur numero: ꝙ ſi omnino ſunt plures,tunc illa obtinet: ꝙ ſi æquales fuerint, pars remittentium iniuriam prævalet,favore liberationis,ex ratione tex.in l.interpretatione,ff.de pœn.& in l. abſentem.eo.tit.& in ſpecie Bar.in d.§.Cato. pro hac aſtruenda ſententia allegat tex.in l.& ſuum hęredem §.fi.ff. de pac. & in l.fi. C. qui bo.ced.poſ.& ita in ea ſpecie reſpondit Bart. num.34.Ang.col.fi.& inibi Soci.col.itidem fi.Flor.in d.l.per fundum.fi.col.Ang.de malef. verbo, comparuerunt dicti inquiſiti 3.& 4.col.Bal.in l.cùm inter veteres C.de fideic. libr. Paul. Caſt.nu.3.§.ex his l.2.ff.de verb.oblig.Anchar.in cle.2. num.4.de iure patr.& hanc eſſe magis communem exiſtimat Areti.in l.pro hęrede §.fi.ff.de acq.hęr.col.2.Butr.in præcitato §.Cato.nu.161.& inibi Crotus 39.col. nu. 106. magis communiorem hanc eſſe exiſtimant, & Iacob. Villalpand. nu.9.pręcitato.quam veriſſimam eſſe exiſtimat Ang.in præcitato §. Cato. ni in numero minoris partis ſit maſculus, &
8 in numero maioris ſit fœmina: ſiquidem † in ea ſpecie maſculos præferendos eſſe,Par.à Put.in tracta. ſyndicat. verbo, compoſitio.verſi.vltimo.Lud.Carrur.nu.380.in practica criminali §. homicidium. cùm & hæ inimicitiæ vindicari non poſſunt,nec ius vindicandi competir,ex his quæ notat glo.& doctores in tit.qui feud.dare poſ.verſi.hoc autem. Nec dubi-
9 tari poteſt, † naturali iure viros potius fœminis, quàm viris fœminas principari,ex Auguſtino in cap.caput.ad fi.33.q.5. & apertius libro primo de nuptijs & concupiſcentia ad Valerium capi.9.& in Epiſtolam Pauli priorem ad Corinthios, capit.65. & apud Græcos commandatur ille verſus Senarius Alexidis

Maſculi præferuntur fœminis.

Alexidis citante Athenæo libro tertio.

Natura non ſinit præeſſe fœminam.

Et huic rei teſtimonia ſunt animalia bruta, quæ veluti id ipſum dictante natura, ita viuunt, vt mares imperent fœminis, ex Plinio lib. 8. capit. 3. de ſylueſtribus aſinis verba agens: Mares, inquit, ſingulis fœminarum gregibus imperitant. & Bal. in l. 1. col. vlt. ver. verum autem ſtatutum loquitur C. qui admit. in ea eſt ſententia, ſtatutum conſenſum authoritatem vt coniunctorum exigens ad cõtrahendum, aliumve actum conficiendum, fœminas ne vtique comprehendere: quia propriè virorum eſt conſilium, non mulierum: & argumento optimo deſeruit text. in l. quidam decedens §. Papinianus ff. de adminiſt. tut. Bald. in l. vlti. & inibi Ang. ff. de fide inſtrum. Bald. conſi. 201. in prouincia Anconitana. col. vlt. ver. quo ad articulum. lib. 1. & rurſus conſi. 120. ſuper primo puncto. dubio primo, volum. 4. l. 2. §. verba. inibi, infirmitas mulierum ff. ad Velleian. l. regula. ff. de iur. & fac. ignor. l. 1. ibi, fœminę infirmitatis C. quan. mul. tut. offic. fungi poſſ. l. deferre ff. de iure fiſci l. 1. §. accuſationem. inibi, propter ſexus infirmitatem ff. ad Turpil. l. cuius bonis ff. de cur. fur. l. quiſquis C. ad legem Iul. maieſt. l. nullus decurio. C. de iure fiſci. lib. 10. §. is conſequens. verſi. vnde volumus. in auth. de qualit. dot. illud Petri Epiſt. 1. 3. c. mulieres vocat infirmius vaſculum. & Ouidiana carmina ad Leandrum ad id alluſiſſe videntur:

Fortius ingenium ſuſpicor eſſe viris,
Vt corpus teneris, ſic mens infirma puellis.

Et Valerius libro rerum memorabilium 9. capit. 1. inquit, Sed quid ego de mulieribus vlterius loquar, quas imbecillitas mentis, &c. Et Plutarchus in Problemat. cap. 116. Quintilianus declamat. 338. Imbecilla res eſt, inquit, fœmina, & iterum declamat. 368. & Ariſtote. libr. Oeconomicon 1. capitu. 3. & libr. Problem. 29. capitu. xj. Quibus admodum exiſtimo ſtatutum non vtique intelligendum eſſe de muliere conſenſum propinquorum exigens, ſicuti & Alexan. in l. 2. §. ſi voluntate. colum. 3. ff. ſolu. matr. exiſtimat, & rurſus conſi. 24. columna 8. libro 2. Anchar. in capi. 1. de conſtitut. Caſtrenſis in l. ſi dotem §. patri. ff. ſoluto matrimo. Corne. conſil. 74. de duobus. column. vltima, volumin. 1. & iterum conſi. 316. quo ad primum. col. 5. volum. 1. & conſi. 94. col. 1. volum. 2. Fran. Curt. Senior conſi. 9. Ticinenſi ſtatuto. col. 5. Iaſ. in l. ſi quis id

quod. colum.2.ff.de iuriſdict. omnium iudic.itidem in l.tres
fratres.verſicu.octauò nota.ff.de pactis.Gulielmus Benedict.
in cap.Raynutius.verbo,duas habens filias.num.24.de teſta.
Barbat.in l.cùm acutiſſimi.col.5.C. de fideicom. & in conſi.
41.colum.6.volum.4.itidem in clement. 1.charta 6. de elect.
quibus & Decius accedit in l. 2. col. 6. & rurſus colùm.12. ff.
de regul. iur. & inibi l.1.col.3. C. vnde vir & vxor.& iterum
conſi.188.Stephan.Bertrand.conſilio 236. multa ſunt.ad finem,volu. 1.& ſignanter Alciatus in l.1.verbo, competitis ff.
de verbor. ſignificat. & tale ſtatutum eſſe æquitate & ratione
plenum, & præ ſe ferre naturalem rationem exiſtimat Bald.
in c.2.col.2.de probat.itidem in l.2.q.9. C.de reſcind.vendic.
Imol.in c.cùm contingat,de iureiuran.Bald.conſi.115.circa
medium.volum.1.Iaſ.in l.non tantùm.col.2.ff. de re iudica.
Ancharan.conſi 231.col.vlti.Decius conſi.61. viſo themate.
col.vltima.& ante hos Bar.conſi.55.præclarè ſcribitur,ad fi.
Quibus admodùm exiſtimo veriſſimam eſſe Angel. ſententiam in præcitato §. Cato. exiſtimantis, quòd ſi in numero
minoris partis ſint maſculi, & in numero maioris partis ſint
fœminæ, maſculorum vox præponderat maiori mulierum
parti, atque ideo vindicandi ius maiori mulierum parti non
competere. Cuius ſententia aſtrui poſſet ex pleriſque alijs,
3 quæ & Andræ. Tiraquel. ſerioſè congerit in legibus connubialibus,in gloſſ.3.nume.160. & Cæſar Lambertinus in tractatu iuris patronatus,in prima parte,libr.1. in 2.articu. 7.q.
principal.folio 58.nu.1.itidem 3.parte 2. lib.19. articu.5.q.
princi.folio 361.colum.4.nume.1. Chaſſæneus in conſuetudinibus Burgundiæ, tit. *Des iuſtices*. rub.1.§.6. folio 65 col.2.
numero 40. & iterum in catalogo Gloriæ mundi 2. parte,
conſideratione octaua.Deci nu.1.ad 55.vſque. & inibi Pyrrhus Euglebermeus in l. fœminæ ff. de regulis iur. Nepos à
Montealbano in tractatu de except.articu.7. Matth. Affict.
in cap.vnico.nu.46.de natura & ſucceſſ.feu.Gomez. Hiſpan.
in capitu.mulieres.de iudic.lib.6.Marcus à Mantua in tractatu legis Appiæ, quem admiſcuit poſt quingentas epitomas,
quas fecit Ioan.Baſianus,in glo.ad conſuetudines Alberniæ,
in tit. *Des donationes*. ca. 14. artic.xj. quibus in locis definiunt
doctores pleriſque in caſibus, fœminas deterioris eſſe conditionis,quàm ſit viri:quibus admodum nec inuitus Ange.ſententiæ accedo eo in loco,cuius & anteà meminimus.

Cæterùm ex eodem ſtipite ſeu fonte & illud deduci videtur, quod practicis obuium eſt: Si inter hęredes aliqua ſit fœmina, vel nullus maſculus reperiatur, an & fœmina poſſit pacem inire, tranſactionemque homicidij facere? & in ea ſpecie eſt text. ſingularis in c. 1. §. hoc autem. de his qui feud. dare poſſ. in vſib. Feudorum. definit hoc munus mulieri non competere. Quem miris laudibus pro ſingulari allegat Angelus de Peruſ. in l. ſi filius, qui patre. ff. de vulgar. & pupil. & argumento optimo deſeruit textu. in l. qui accuſare. ff. de accuſationib. Vbi definitur mulierem non poſſe criminis authorem accuſare ratione ſexus: vnde & illud ſequitur, nec pacem inire, tranſactionemue ſuper occiſi morte facere, Ioan. Imolen. in pręcitata l. ſi filius. in ea ſpecie diſtinctione vſus ita reſpondit, deciſionem gloſſ. ſtantibus † alijs maſculis procedere, ſin minus maſculi nō ſtarent, fœminę munus accuſandi competere, ac ineundi pacem, & concordiam: & Bal. in l. Titia. §. Lucius. ff. de lega. 2. itidem in dicto capit. 1. §. hoc autem. præcitato. Illius gloſſ. meminit, & exiſtimat eſſe ſingularem Ang. Imol. & Raphael. Cumanus, Paulus Caſtrenſ. in l. 4. §. Cato. ff. de verbor. obl gat. & in l. pro hærede. §. final. ff. de acquir. hęredit. Angel. in conſi. 22. viſo facto. Quibus admodum conuenit textus in §. patitur Inſtitut. de iniurijs. inibi, mulieres per viros defendi oportet, non autem viros per fœminas. Ipſe tamen non poſſum in hoc dubio doctorum ſententiæ accedere, quinetiam fœminis accuſandi munus competere ſuper nece defuncti patris aliorumve conſanguineorum probat text. in l. quoniam ſororem. C. de his quibus vt indignis. Vbi definitur fœminam accuſare poſſe criminis authorem patris ſui, ac vindictam ſumere. l. prima. C. de his qui ſe deferunt. Aretin. & plerique alij in l. ſi filius qui patri. præcitata, penult. col. numer. 24. & inibi Ale. eodem nu. l. quoniam ſororem. de his quib. vt indig. l. fœmina. C. ad Turpil. Roman. Barb. Andræas Alciat. nu. 194. in d. §. Cato. Roman. & Ale. in l. pro hærede. §. fin. de acq. hæred. ff. Nicol. Boer. ſignanter deciſ. 121. num. 2. prima parte deciſ. Roman. in l. 1. §. potuiſſe. ff. ad Syllan. vbi exiſtimat illam gloſſā. præcitatam in errorem lapſam eſſe, itidem Bal. in dicto §. Catō. Roman. Ale. in præcitata l. pro hærede. §. fi. & ex nouioribus huic ſententiæ acceſſere Iacob. Villalp. in 2. parte repetitionis legis 22. titu. 1. par. 7. § 41. num. 9. Anto. Gom. de delictis,

Fœminæ an tranſactionem facere poſſint.

11

capit.3.nume.65.Ludouic.Carrer.alios allegans,in practica criminali§.homicidium.numero 380.Nec illa glo. pro cõtraria parte adducta aliquo iuris apice deſeruire videtur, quę de conſuetudine Longobardorum intelligenda eſt, non verò de iure communi,ſicuti Aretinus & Alexand. in pręcit. l.ſi filius,qui patri.ff.de vulgari.intellexere,& ante hos Bald. in authentica dos data.C.de donatio.ante nuptias.& nouiores his in locis,quibus & anteà meminimus: & noſtræ claſſis viri in capitulo tranſlata.de conſtitution. Aluarotus, & neoterici in prima conſtitutione Feudorum.Et ita in ea ſpecie reſpondit Nicolaus Boer.nume.3.loco pręcitato, aſſeuerans de iure Lõgobardo fœminas non admitti, vt in l.ſi quis Longobardus de homi.liber.cuius meminit gloſſ. vltima in capit.vno.an mutus vel alius imperfectus. Iure tamen ciuili fœminæ admittuntur.ex Bald.Ang.in d.l. pro hærede.§.fi.ff. de acquir.hæred.Bald.in d.cap.1.qui feudum dare poſſ.Ang. conſi.67.& in præcit.§.Cato.colu.vlt.definiens poſſe fœminam iudicialem aſſumere vindictam, ex glo.in d.l.ſororem. & nos de fortitudine,& vindicta fœminarũ pleraq; alia tradidimus.capitulo 22.numero 30.& tradit pleraque exempla ſacræ ſcripturę.fol.52.c.de mulierum fortitudine.

Exiſtimant Longobardorum conſtitutiones vim legis nec vtique habere, & Iaſon contrà illam gloſſa. ſcribit veriſſimam eſſe in l.ſi filius,qui patri. non ſemel citata. itidem in l.cùm filiofamilias.ff.de legat.primo. Nec obſtat tex. in præcitata l.qui accuſare. ſiquidem intelligenda eſt, mulieri hoc munus accuſandi non competere de publico crimine, tanquam cuilibet de populo,nihilo ſecius proſequẽdo ſuam vel ſuorum iniuriam accuſare poſſet, quinetiam ex iuris neceſſitate.ſi & heres fuerit, huic accuſandi munus competit.le. non ignorat. C. qui accuſare non poſſunt.l. fœmina. C. ad Turpil.quod ſi accuſare poteſt,pacem vtique inire poterit,ac tranſactionem facere, vti argumento optimo deſeruit textus in l.is,qui hęres.& in l.is poteſt.ff.de acquiren. hęred.l. eius eſt nolle,qui poteſt & velle.ff.de regul. iuris. quæ omnia deſeruire videntur ad interpretationem legat. 76. in Taurino conuentu latæ.Quòd ſi vindicta eſſet manu armata vindicãda,fœminis non cõpeteret:& in ea ſpecie mulierem, feudum leuare non poſſe, ex dicta l.ſi quis Longobardus. ſecundum quam intelligẽda eſt gl.in d.c.1.§.notandum.qui feudũ dare

poſſ.&

poſt.& hic adnotanda erunt multa,quę & nos coniecimus ſupra.cap.22.numero 31.

Rurſus†in ea ſpecie legem Regiam 22.titu.1.parte 7.intelligendā fore opinor : & vim habere,ſi in ineunda pace,& tranſactione facienda maior pars acceſſerit accuſatorū illorumve,qui ſunt in primo gradu : ſiquidem illi ſunt propinquiores occiſi,eorum voluntati magis deferendum eſt,ex l. antepen.ff.de pact.definiente conſanguineorū voces in paciſcendo circa debiti remiſſionē præferri : cuius text. meminit pro ſingulari Caſtrenſis in l. maiorem.ff. de pactis. & inibi Alexan.nu.2.poſt Bar.& Angel.in d.l.antepē.Et iſthęc ſententia ſtabiliri poſſet, ex eo , exiſtentibus in primo gradu accuſatio, alijs ſecundo, aut tertio loco competit ius vindicandi: nihilominus non ita ſunt in cōſideratione,ſicuti illi, quibus primo competit munus accuſandi:& adſtipulari videtur, creditores in futurum pendenteve conditione non propriè creditores exiſtimantur.l.creditores.ff.de verb.ſig.Ex quo text. ſumens rationem ita firmat Bartol.in ea l.prima.ff.ſi certum petatur.cuius frequentiori calculo recepta eſt ſententia, teſte Ale.inibi,n.46.& Iaſ.in d.l.1.glo.quę idem probat in l.2. §.creditum.verſi.poſt nuptias.ff.de pactis,& perquàm manifeſtum eſt, quod creditor ex delicto propriè creditor exiſtimatur , ſecundum communiorem ſententiam omnium doctorum,teſte Iaſone in dicta l prima.ff.ſi certum petatur.Pari ratione tametſi his,qui in ſecundo & tertio ſunt loco munus accuſandi competit nihilo ſecius, quia non dicuntur ita offenſi,quantum hi qui ſunt in primo gradu accuſationis: dicendum exiſtimo maiori parti illorum, qui ſunt in primo gradu,ſtandum eſſe.Ex quibus ſatis iam ſatis cōſtat †maiori accuſatorū parti ſtandum eſſe ſuper nece & tranſactione defuncti:quam opinionem intelligendam eſſe opinor, vt veritati magis faueat:ſi & illi, qui maiorem conſtituunt partem, quibus remiſſio iniurię competit, in vnum congregati fuerint,& illorum maior pars tranſactionem fecerit , adhuc minori parti remittēte vim obtinet,ſin minus conſenſus particulariter prę ſtitus fuerit,ne vtiq; tranſactionē valeret: tāetſi qui particulariter cōſenſere,maiorē conſtituant partem, nihilo ſecius remiſſio facta per eos,ne vtiq; valebit,ex l.& ſuum hęredem.§.ſi.ff.de pactis.inibi. hodie tamen ita demum pactio huiuſcemodi,creditoribus obeſt, ſi cōuenerint in vnū, &

communi conſenſu declarauerint, quota parte debiti conteneri ſint.& inibi Bartolus Alexander Salicet.ad illum text. perpendunt l.fi.C.qui bonis cedere poſſ.& inibi Bal.Iaſon in l.reſcriptum.ff. de pact. & inter alias pleraſque Bartolus in dicta l. & ſuum hęredem.illam aſſignat rationem in actibus tangentibus plures vt ſingulos,& non vt vniuerſos:vt in ſpecie qua agimus,vt maior pars alijs pręiudicet, exigitur omnes eſſe conuocandos in vnum: ſiquidem minor pars poſſet ad ſuam ſententiam maiorem trahere, capitulo ſecundo, de arbitr.lib.6.vbi explicant doctores, & eſt textu.in l.ſi tres.ff. de receptis arbitris.text.in capi.in Geneſi.de elect.Bar.in l.2. C.de decurionib.lib.10.itidem in l.omnes populi.nu.18.ff.de iuſt.& iure.gloſſ.in cap.cùm omnes.de conſtitution. & inibi Abb.nu.8.quod etiam in patronis ad beneficia præſentandis procedit,ex capi.3.de iure patronatus.& inibi Abbas, & Felinus numero 19.in dicto cap. cùm omnes.aſſeuerans Ferrariæ ita conſuluiſſe,Rochus Curtius in eo tractatu, quem publicum fecit de iure patronat.in 93.quęſt.verſicul.contraria opinio Bartholo.Bellanz.ad Abbatem,in capit. cura. de iure patron.Tametſi gl.in cap.1.de rebus eccleſ.non alienan.in errorem lapſa prorſus contrarium profiteatur, quam communi conſenſu damnant doct.in d.c.cùm omnes.per tex.in præcitato c.in Geneſi.Hos tamen,qui aduocationis officiũ exercent,admonitos eſſe velim,vt ineunda pace, vel tranſactione ſuper necem defuncti,ſumma ope nitantur, vt omnes in eodem gradu accuſatores,in vnum conueniant locum, tametſi alij conſanguinei contradicant, maiori parti in vnum congregatæ ſtandum erit: & legi regiæ 22. conſultum erit, ſicuti ex ea definitur inibi, A *parta da la parte*. ſiquidem pro omnes fieri dicitur,quod per maiorẽ partem fit,ex l.reſcriptũ.ff. de pactis gl.in l.quicunque.verbo,omnium.C. de omni agro deſerto.lib.11.quam miris laudibus adnotant Alex.& Iaſ.in præcit.l.reſcriptum.& in ea ſpecie ex nouioribus ita reſpondit Iacob.Villalpandus in 2.parte repetit.legis.22. præcitatæ.§.53.numero primo.

Maius dubium ſuboritur,ſi & omnes noluerint conuenire in vnum, illa erit cautela practicis magis opportuna, quòd illi,qui noluerint cõgregari,& comparere, citentur per alios, qui conſtituunt maiorem partem, & eiſdem notificetur: ſiquidẽ notificari ſufficeret,tametſi non interſint.Et vt obiter

agam

agam,verbum,notificandi,ne quis dubitet,Latinum eſſe exiſtimo ex Ouidio lib.1.de Ponto,

Atque modum pœna notificare velis.

Et aulus Gellius lib.9.capit.4. Philippi arma vimque toti Græciæ cauendam,metuendamque, inclitæ illæ Demoſthenis orationes,concioneſque notificant, & conſtat ex l. ſemper §.demonſtratos.ff.de iure immuni.ex quo admiror nonnullos qui notificandi verbum Latinum non eſſe, ſed vt barbarum reijciunt. Sed vtcunque ſit, ſatis conſtat id verbum non recens eſſe,ſed linguæ Latinæ limatis vſitatiſſimum, ſicuti,ex antiquioribus à Pomponio in Atreo apud Nonium Marcellum definitum extat:nec video, cur non à notum fiat notificare & notificatio,ſicuti à clarum clarifico.Virgil.in illo carmine,quo Fortunam deſcribit.

Nec quos clarificat,perpetuo fouet.

Eſt autem †notificare, notum facere: vt palam eſt, & ex 16
noſtris tradidit Corneus conſi 75.videtur primo. col.2. vol. 3.itaque ſi notificetur conſanguineis,ſi noluerint congregari,ſufficeret à maiori parte cōgregatorum factum, perinde ac ſi omnes interfuiſſent ea lege ac conditione,vt citatio in aliorum perſonis fiat,ex his,quæ notat Abb.in c.1.num.4.de iud.& ex his,quę congerit Alex.in l.ſi finita.§.fina ff. de dam. infecto.Decius in prima lectura,nu.25.& in ſecunda lectura nu.19.& Franciſcus de Aretio nu.10.in præcitato ca.1.Sebaſtianus Vantius in eo tract. quem prodidit de nullitatibus ſententiarū, in rubrica.12.de nullitate ex defectu citationis. nu.44.pag.246.& eſt text.in l. properandum.§. & ſiquidem. in verbo,requirēte parte.C.de iudic. qui huic ſententiæ ſuffragatur,& l.fina.C.de bonis authoritate iudic. poſſiden.l.ad peremptorium.ff.de iudi.gloſſ.in l.ſancimus.verbo, per contumaciam.C.ad Trebel.text.optimus in c.propoſuiſti. inibi, ad petitionem cuiuſdam aduerſarij.de foro competenti.& in cap.licet.de accuſation. Quibus ſatis iam ſatis definitum extat partis citationem rquiri:'& citati, notificatione facta, ſi noluerint conuenire, factum à maiori parte in vnum congregatorum valet,ex Bart.in dicta l. reſcriptum.ff. de pactis. Bald.in lectura antiqua inibi,ſumens rationem ex text. in l. cùm quidam.in 2.ad.fi.cum l.ſeq.ff.de legatis 2. Quorū ſententia conueſtiri poſſet,ex illo iuris adagio ſatis trito, quod habet,quòd ſemper citari debet ille, de cuius pręiudicio agitur,de

ioritate & obedientia. Geminianus ex glo. finali. inibi in cap. quamuis pactum. de pactis. libro ſexto. itidem in capit. in noſtra. de procuratoribus. Bald. in cap. fin. de dolo & contumacia. Quo fit, ex quo in poteſtate maioris parte ad id congregatorum eſt inire pacem, atque concordiam, à maiori parte factum vires obtinere.

Poſtremò, & ideò adiuuat iuris regula, quod poteſt fieri præſente & inuito, poteſt etiam ignorante, abſente etiam non citato fieri. l. prima. in principio. ff. de fideicommiſſis libertatibus. regula, qui poteſt inuitis. ff. de regulis iuris. His tamen exploſis priori ſententiæ me ſubſcribo, quæ & veritati magis fauet: quinetiam ne vtique à maiori parte congregatorum, ſpretis abſentibus, prędictam tranſactionem ſeu remiſſionum non poſſe fieri, ni & abſentes citentur, ex Bartoli doctrina in dicta l. ſecunda. C. de decurionibus. libro 10.

Nec obſtat regula, quod poteſt fieri inuitis præſentibus poteſt fieri etiam eis ignorantibus: cùm & in ſpecie noſtra non vendicet ſibi locum, ex ratione textus in le. ſi tres. ff. de arbitris. Siquidem, & ſi præſens eſſet, tametſi actui non poſſit contradicere, nec impedire, nihilominus poſſet ad ſuam trahere ſententiam maiorem partem. Pleriſque alijs poſſet conueſtiri, quæ Doctores adducunt in prima huius quæſtionis parte: etſi vtranque partem multi, & graues authores defendant, ipſe tamen priori ſententiæ inhærendum eſſe exiſtimo.

His ſanè prӕmiſſis, ac ad pulmonem reuulſis rationibus explicitis ſecundò intelligo in ſpecie legis regiæ, maiorem partem accuſatorum, vel conſanguineorum minori præiudicare, quando æqua lance, æquoque liberamine, ex ipſa tranſactione ſuper nece defuncti commodum omnibus euenit, quibus accuſandi munus competit: vel tranſactio in defuncti vtilitatem accedit, vtpotè ſi inita pace in tranſactione actum fuerit, vt conſanguineis certa pecunię quantitas detur, vel etiam tot ſacrificia impendantur pro anima defuncti expenſis criminis rei accuſati, vel ſi filiæ mortui certa quantitas pecuniæ conſtituatur, vt nuptijs copuletur: longè quidem aliter, ſi inita pace, illis, qui remittunt iniuriam, detur pecunię quantitas, tametſi maiorem partem conſtituant, alijs renitentibus, non valet,

& eis

& eis accuſandi munus competit, non obſtante pace inita à maiori parte. Cuius declaratio ex his, quæ Guliel. de Guneo, Alber. Bald. in d. l. & ſuum hęredem. §. fin. de pact. ff. adnotant, conueſtiri poſſet: & glo. in l. reſcriptum. verbo, creditores. ff. de pactis. adnotat: in ſimili ſpecie & Romanus in ſingu. 101. creditores. allegās tex. in l. apud Celſum. in principio. ff. de doli exceptione. Iaſon in dicto §. finali. Quo fit, cùm iſthæc ſententia fundetur ex dicta l. reſcriptnm. & in l. ſi plures. ff. de pactis. limitanda eſt, atque intelligenda, ſicut predictę leges de creditoribus verba agentes intelliguntur. Practicos tamen admonitos eſſe vellem, à prędicta compoſitione pacis inita à maiori parte, ad ſuperiorem appellent, ex Bartolo in l. finali. ff. de appellationibus recipiendis. Paulus Caſtrenſis, Alexander, & Iaſon, & plerique alij in dicta le. & ſuum hæredem. §. fin. Vide qui ſapis, qui probus es, qui iuris veritatem amas, quàm ancipiti periculo iſta intelligatur opinio: in his conſidera, ne credas tantorum virorum noſtras ſtudio contradicendi refragari. Quod ſi tuo ſtomacho non faciat ſatis, in tuo ſit delectu, quam velis ſequi opinionem. Inſignis eſt admodum & perplexa quæſtio, quæ à iuris vtriuſque profeſſoribus non infrequenter diſcutitur Stat ſtatutum citandos eſſe proximiores agnatos occiſi ad accuſationem eius, qui illum interemerit: dubium inſigne cenſeri ſolet, ſufficiatne vnum citari, cum ſtatutum in plurali numero de proximioribus dicat? Ego iſta ex plenioribus Doctorum commentarijs petenda arbitror: cùm enim quotidie in controuerſiam veniat, & paucis exactè compræhendi nequeat, ſatius propemodùm fuerit non irritare, quàm non explere ſtudiorum auiditatem: eaque mihi opinio pro-
17 babilior videtur, minimè † ſufficere vnum agnatum citari proximioremve, ſed pleroſque eſſe citandos, cùm in plurali numero ſtatutum verba agat. Quam etiam ſententiam comperi eleganti ſubtiliq́ue diſputatione Angelum defendere conſilio ducenteſimo octuageſimonono, hoc principio. in primo dubio. & in ſimili ſpecie Ancharanus conſuluit conſilio trigeſimo ſexto, viſa quadam petitione. columna prima. Decius in cap. prudentiam. columna prima. verſicul. & ſuper iſto textu. extrà de officio delegati. Pro qua ſtruenda ſentenia aliquot conijcienda ſunt huic rei maximè neceſſaria. Et primò ſuffragatur textus in le. tranſactionem.

C. de

C. de tranſactionibus. qua definitum extat præſentiam amicorum tollere ſuſpicionem metus, habet locum ſi non vnus tantùm amicus, ſed duo interueniant, ex textu inibi aſſeuerante, amicis interuenientibus, in plurali. Stephanus Bertrandus in ea ſpecie ita conſuluit conſi. 4. viſis hinc inde. col. 8. lib. 3. Et ante eum Socinus, cuius & ipſe non meminit conſilio 262. capio primum conſultationis articulum. columna 6. volum. 2.

Secundò ſuffragatur capi. 1. extrà de appellationibus, vbi definit proteſtationem faciendam eſſe in præſentia bonorum virorum, minimè ſufficere coram vno, propter illa verba pluralis numeri. Et inibi expreſſim adnotat Prępoſitus, Abb. Peruſinus, Decius & plerique alij inibi, Lappus allegat 39 incip. an valeat appellatio.

Tertiò argumentum pręſtat l. ſemel C. de re militari. libro 12. vbi definitum extat, his † in caſibus, in quibus fides 18
adhibenda eſt medicis, ne vtique vnum ſufficere, ſed plures, per textum inibi de medicis in plurali loquentem. Petrus Iacobus in tit. de actione exempto redhibito. col. 4. Barto. in prima conſtitutione Digeſtorum, & inibi Bald. colum. tertia. quo in loco Alexander ad Bartolum, pleroſque alios allegat Ioannes Ananias in cap. ſignificaſti. columna quinta, de homicid. Guido Papa. idem conſuluit conſi. 177. nobilis Petrus. colum. 2.

Vlterius altero confirmatur iuris ſtimulo ex l. vbi numerus ff. de teſtibus. vbi, pluralis enim locutio duorum numero eſt contenta l. qui quartam §. vltimo. & ibi Bartolus ff. de legatis primo l. legato §. qui plures. de legatis ſecundo. iuncta l. melius §. eum qui, in ſecundo. & inibi gloſſa in verbo, eandem rem. eodem titulo. expreſſim hoc ipſum vult Bartolus in l. inter illam §. vltimo. de verborum ſignificat. ff. cap. is qui §. 1. de prębendis. libro ſexto, capitu. pluralis. de regulis iuris. eodem libro. & in capit. primo. poſt principium. titu. de notis Feudorum. Bartolus in l. 3. in principio ff. de annuis legatis, & in l. 1. ff. de actione legata. & in l. vlti. ff. ad Trebellianum l. libertas §. vltimo. & inibi Bart. ff. de manumiſ. teſtam. Quibus ſatis definitum extat pluralem numerum vno minimè eſſe contentum.

Quintò ſuffragatur Bald. ſententia in l. iubemus §. ſinautem C. ad Trebel. aſſeuerantis ſtatutum † certa ac definita 19
pœna

pœna mulctans eos, qui domum alterius cum hominibus armatis ingrediuntur, minimè locum ſibi vendicare in eo, qui cum vno tantùm armato ingreditur, ex eo, cùm ſtatutum de hominibus armatis in plurali loquatur: & multo grauior eſt iniuria, quæ à pluribus committitur, ex l. ſi plures ſerui. ff. de iniurijs. cuius etiam meminit idem profeſſus Decius conſilio 471. iuridicam. columna ſecunda. verſiculo ſecundo. Nicolaus Boerius deciſione 173. numero 10. parte prima. Cuius ſententia calculo non caret, licet à nemine notetur, ex Cicerone pro Cecinna, dum inquit, Si tu ſolus, aut quiuis vnus cum ſcuto, cum gladio impetum in me feciſſet, atque ego ita deiectus eſſem, auderesne dicere, interdictum eſſet de armatis hominibus: hic autem hominem armatum vnum fuiſſe. & paulò pòſt, ait, Paucis interiectis, Non maior eſt iniuria, ſi pluribus armatis, quàm ſi vno armato fit. & inibi pleraque id genus alia, quæ candido lectori obuia erunt, ſcribuntur: & hęc adiectio argutijs quibuſdam viam tacitè claudit, & intercipit. Secundò altero ſtimulo in priorem ſententiam inſurgo ex l. ſecunda §. homines. verſicu. ſed & ſi vnus ff. vi bonorum raptorum. vbi ſcribitur, ſed ſi vnus homo coactus ſit, adhuc dicemus homines coactos eſſe. Quorum ratio quominus in hac quæſtione militet, ſanæ mentis nemo vnquam deſitebitur: & duorum alterum verius fortaſſis dici poſſe videtur: primò intelligendo text. illum loqui de damno, non de iniuria perſonæ: nam damnum ex multitudine, ſicuti iniuria, non augetur, vt quibuſdam placuit, Boeri. deciſ. 173. nu. 10.

Sextò, vt huic opinioni aduerſantia ſubmoueamus, adſtipulatur Florentiæ ſtatutum, quo cautum eſt, non admitti accuſatorem, ni per fideiuſſores idoneos approbatos à communitate ſatiſdederit, non ſufficere vnum fideiuſſorem, ſed plures, tametſi vnus ſoluẽdo ſit. de quo meminit Angelus idem profeſſus conſilio quinquageſimo ſexto, quidã nõ ſuperpoſitis. Nec aliquo iuris apice deſeruire videtur, ſi obiiciatur, ſatisfactum eſſe menti ſtatuentium, quæ vtique voluit ſatis eſſe conſultum indemnitati accuſati, atque ideo vnum idoneum ſufficere, ex l. ſcire oportet §. qui autem. verſiculo, ſed & ſi maximè ff. de excuſatione tutorum & quilibet, qui huiuſcemodi artem mediocriter, calleat, ingenuè fatebitur, non ſatis eſſe vnum ſufficere: nam quò plures ſunt idonei,

cò quoque

eò quoque magis cautum eſt l. quis decedens §. vltimo ff. de liber. legata.

Septimò principaliter ad huius capitis reſolutionem adſtipulatur, quod & Oldradus in ea re conſultus reſpondit conſilio 142. factum tale eſt. quòd ſi teſtator habuerit vxorem prægnantem, & ſubſtituerit poſthumis ſororem, ſi hi decederent in pupillari ętate, ſubſtitutioni non eſt locus, ſi vnus tantùm natus fuerit, & decederet in pupillari ætate. Ioannes Andręas in additione ad Speculatorem, titulo de teſtamentis §. primo, columna penultima. Franciſcus Aretinus columna ſecunda, verſiculo pro iſta concluſione. in l. placet ff. de acquirenda hęreditate. Alciatus nec admodum grauatus his accedit libro tertio, de verborum ſignifica. 3. q. 4. axiomatis.

Octauò, illud profectò maximum robur affert, quod & Bal. conſuluit conſi. 242. factum tale. volu. 3. vbi definit mandatum Romani Pontificis de prębenda alicui prouidenda ſpectante ad collationem quorumcunque, nequaquam locum habere in beneficio ſpectante ad vnius collationem, ex l. vbi numerus. de teſtibus.

Nonò, prę cæteris illud coadiuuat, quòd ſi quis forte fortuna iuſſus fuerit à teſtatore diſtribuere inter pauperes, minimè poſſe in vnum tantùm diſtribuere: quod & Baldus in l. prima C. de ſacroſanctis eccleſijs. columna xj. verſiculo, iuxta hoc quæritur. adnotauit, item in l. vnum ex familia §. itaque ff. de legatis ſecundo. & inibi Raphael Cumanus, & Paulus Caſtrenſis in §. ſi duos. eiuſdem legis. Bartolus ſignanter in l. 1. ff. de optione legata. Paulus Caſtrenſis conſilio 97. ſuper primo, columna ſecunda, volumine 1. Decius conſilio 471. paulò antè citato. In quo dubio non deſunt, qui contrariam adſtipulentur ſententiam, cùm & Bal. contrarium aſſeuerauerit conſi. 162. quidam Franciſcus. dubio ſecundo. volumin. 5. Romanus ſingul. 451. teſtator dicit. Alexan. in l. qui quartam §. 1. ff. de leg. 1. is idem in l. Gallus §. quid ſi is ff. de liberis & poſthum. ſed quia non eſt pręſentis ſpeculationis, conſultò miſſa facio.

Decimò, eandem opinionem illud plurimum comprobat, quod & Rota antiqua deciſione 521. incipienti, nota quòd ſi committatur. cenſet. ſi in reſcripto fuerit facta poteſtas citandi in locis vicinis, minimè ſufficere in vno tantùm

tantùm in loco vicino, ſed in duobus locis, ex ca. pluralis locutio. de reg iur. lib. 6. Card Flor. in clem. 1. de foro compet. 32. q. Matth. Afflictus in conſtitut. Siciliç incipiente, multæ leges. col. pen.

Poſtremò, & verbo non amplius addam, his omnibus ſic perpenſis coadiuuat, quod & apud Caſtrenſem legitur, conſi. 211. hoc initio. in ſecundo dubio, volum. 2. ſi ex teſtantis voluntate conſtet, mandatum eſſe hæredi, ne petat pecuniæ quantitatem, donec ſorores ſuas matrimonio copulauerit, non ſatisfeciſſe vnam maritando, vt ita dixerim. Et ea quæ de plurali locutione adnotauimus, coadiuuat gloſ. in capitu. ſtatutum. in §. inſuper. in verb. paucis. de reſcript. lib. 6. & in clem. ſçpe. verbo, de partium. de verbo. ſignific. Quibus ſimilis gl. eſt in §. præiudiciales. in gloſſ. magna poſt principium inibi, quia poſteà dicit, cæterç. Inſtitut. de nuptijs. Et inibi Dinus, Petrus, Faber, & pleriqne alij, Ioannes Andrças ad Specul. tit. de teſtamen. §. in primis. in additione magna incipienti, huic quæſtioni. Oldrad. conſi. 178. Abb. in capi. eccleſia. in ſecundo verſi. nota ad arbitrium bonorum virorum. vt lite pendente. & in conſilio 65. vol. ſecundo. Corneus conſil. 62. viſis ſcripturis. libro primo. Socinus conſi. 124. Sortes habens vnum nepotem. columna prima, volumine quarto. Decius conſilio 287. in ciuitate Placentiæ. columna ſexta. Matth. de Afflict. in conſtitutione Siciliç incipienti, ſuper deciſionibus, columna ſecunda. definiens conſtitutionem Siciliç importantem pœnam incidenti arbores, non eſſe intelligendam in incidente vnam tantùm arborem. Is idem in conſtitutione incipiente, blaſphemantibus. ſeptima quæſtione, definit illam conſtitutionem punientem ſanctos Dei blaſphemantes, minimè eſſe intelligendam in vnum ſanctum blaſphemantem. Raphael Cumanus conſilio 189. videtur dicendum. columna ſecunda. volumine primo. Baldus in l. ſecunda C. de libertis & eorum liberis, apud quos ſatis id definitum extat, in ſtatuto, de quo agimus, citandos eſſe proximiores agnatos occiſi, nec vtique ſufficere vnum citare, cùm ſtatutum de proximioribus in plurali numero verba agat.

Verum enimuerò non deſunt, qui veriorem credant partem contrariam, & in ſpecie ſtatuti numerum pluralem pro ſingulari poni, atque ideo vnum ex agnatis vel conſanguini-

guineis ſufficere, ex l. Gallus §. quid ſi is. inibi, illis verbis ff. de liberis & poſthumis. & in l. ſecunda §. exactis ff. de origine iuris l. diuus. & inibi glo. Bald. & Ang. ff. de petitione hereditat. l. ſi is cui. in verbo, his igitur caſibus ff. de euictionibus. gloſſ. in verbo, actiones. in l. quia actionum ff. de præſcriptis verbis. & in l. prima §. vt in initio. in verbo, capitibus ff. de poſtulando. glo. in cap. vt priuilegia. & ibi Abbas de priuilegijs. & in capit. 1. in verbo, originalia. de pœnitentia. diſtinctione quarta. gloſſ. in verbo, poſt mortem. in l. Sticho §. idem quæſiuit ff. de vſufructu legato. & in l. falſa §. vltimo. & ibi Bartolus ff. de conditionibus & demonſtrationibus §. primo. verbo. omnes homines. Inſtitutio. de iure perſonarum. & in §. ſi verò abſit. in authentico, de heredibus & Falcidia. collatione prima. definientes, quod profertur pluraliter, vim vtiq; habere in vno duntaxat.

Secũdò, hęc eadem opinio manifeſtam probationem habere videtur ex illo, quod habetur apud Prophetam Pſalmo ſecundo, Aſtiterunt Reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum. Quorum primum de ſolo Herode, alterum de Pilato intelligitur, vt ex actis Apoſtolorum conſtat, capit. 4. & Matth. capit. 27. & Marci c. 15. aſſeuerantium latrones fuiſſe CHRISTO conuitiatos, cùm vnus tantùm conuitiatus ſit: & Lucæ teſtimonio definitum eſt, c. 23. quibus in locis Ambroſius & Bernardus expreſſim adnotarunt pluralem pro ſingulari poni. 6

Tertiò, eandem opinionem comprobat Exod. cap. 32. Hi ſunt Dij Iſrael. qui eduxerunt te de terra Aegypti: cùm de vno tantùm vitulo intelligeretur: cuius meminit diuus Auguſtinus in ſuo Enchiridio, cap. 54. & Magiſter ſententiarum lib. 2. diſtinct. 33.

Quartò, coadiuuat illud, quod definitur Pſalmo quinquageſimo, Ecce in iniquitatibus conceptus ſum: de vno tantùm peccatum originali intelligitur, & illud Pauli adſtipulatur ad Hebręos capit. vndecimo, ſcribentis, Obturauerunt ora Leonum: & nihilominus de vno tantùm Daniele intelligitur, & Matth. ſecundo, ſcribentis, Mortui ſunt, qui quęrebant animam pueri: & nihilominus de vno tantùm Herode intelligitur, ſicuti ex his, quę anteà in eodem capite ſcribuntur.

Quintò, vlterius poſterior hęc opinio probatur ex tex-

DDD tu in

tu in capit.conſtitutionem.ad finem,de ſententia excommunicationis. libro ſexto. vbi verba agit de canonica mentione. & in plurali de dictum interuallis loquatur, nihilominus pro quolibet termino neceſſe nòn eſt duos dies aſſignari,ſed vnum, ſi qui iudicandi munus habet, videbitur, Abbas in cap.ſacro.extrà de ſententia excommunicationis. Ancharanus, Philippus Francus, Gulielmus Laudenſis in præcitato cap.conſtitutionem.quibus admodum ſuffragatur textus in l.ſi conuenerit.ad finem ff.de pignoratitia actione. & in l. inter accuſatorem ff. de publicis iudicijs. ex quo datur natiuus intellectus clementinę primæ, in verbo, ſimul. & rurſus verbo,legitimæ.de appellationibus. quòd textus ille, qui de appellatione à duobus pluribusve iudicibus loquitur, locum habet, cùm facta fuerit ab vno, qui ſolus eſt iudex: qui intellectus verus eſt ex Imola,columna vltima. inibi, & gloſſa quę expreſſim hoc ipſum vult verbo, ſimul. in dicta clementina prima.

Sextò,hæc eadem opinio conueſtiri poſſet ex Cini ſententia in l. prima C. vti poſſidetis. definientis ſtatutum certo modo puniens producentem falſos teſtes locum etiam habere in producente vnum tantùm: Bartol. in l. ſecunda §. ſi vnus. & inibi Dinus, & Albericus ff. vi bonorum raptorum. Bartol.& Bald.in l.prima ff.de procuratoribus. Bald. & Angelus in l. diuus §. diuus ff. de petitio. Albericus in ſecunda ſtatutorum parte, quæſtione vigeſima octaua incipienti, ſecunda quæſtio eſt. Gandinus in eo tractatu, quem de maleficijs publicum fecit, in rubrica de falſarijs. columna tertia. verſiculo, item ſtatutum eſſe in ciuitate. Angelus in l. prima §.primo ff. de dolo malo. Baldus in l. Gallus §. qui ſi is ff. de liberis & poſthumis. & Virgiliana carmina ad id alluſiſſe videntur,libro ſeptimo Aeneidos, cùm de vno Aenea verba ageret,ſcribit.

Externi veniunt generi qui ſanguine noſtrum
Nomen in aſtra ferant.

Et rurſus eodem libro,

Generos externis affore ab oris.

Et Seruius in priori loco exiſtimat apud Poetas frequenter accipi pluralem pro ſingulari: quo fit ſtatutum falſos teſtes puniens producentem, intelligendum fore in producente vnum tantùm: ex profeſſoribus iuris idem exiſtimat

mat Ancharanus & Imola in capitu.relatum. in ſecundo.de teſtamentis. Matthęus Afflictus in conſtitutione Siciliæ incipienti, multæ leges.columna tertia. verſiculo, terriò nota. & iterum in conſtitutione incipienti, qui falſitatem. Ioannes Baptiſta Seuerinus in l.omnes populi. in materia interpretationis extenſiuæ, decima quarta fallentia ff.de iuſtitia & iure. Antonius in capit.vltimo.columna quinquageſima nona. extrà de conſuetudin. Angelus in §. primo. columna ſecunda.de iure perſonarum. Inſtitut. & in tractatu maleficiorum, verbo, falſario. columna ſecunda. Georgius natan in ca. quamuis pactum.de pactis. libro ſexto. Curtius Senior conſilio ſexageſimo nono, columna quarta. Iaſon conſilio centeſimo quadrageſimo quinto, columna penultim. volumine ſecundo. Nicolaus Euerardus in locis legalibus, in loco à ratione legis, in tertio caſu principali.col.9.verſi.hinc eſt, ꝙ ſi per ſtatutum.

Septimò, ſtabiliri poſſet ex gloſſa paſſim admiſſa in l. vt perfectius. in verbo, tabulariorum C. de annali excep. definiente, quòd in iuribus, quę requirunt proteſtationem fieri coram tabellarijs, ſufficere vtique coram vno tantùm fieri: cui ſententię ſe ſubſcripſit Speculator titulo de primo decreto §.iam de effectu.verſic.ſed nunquid ſufficeret. Roman. & Alexan.in l.de pupillo §.ſi quis ipſi prętori. de operis noui nuntiar.ff.& huius ſententię authores habeo Abb.in capi. paſtoralis §. prętereà. de officio delega. & ibi Collectarium Alexand.conſilio 85.animaduerſis.col.1. volum.quarto. Iaſonem conſi.145.columna vltim.volumine ſecundo. tametſi perperam in contrariam ierit ſententiam Bal.in c.vlti.col.1. extrà de appellat.

Octauo, fortiſſimum argumentum præſtat, quod & Baldus adnotauit in capit.mandatum. de reſcript. definiens, quòd ſi Papa mandauerit prouideri alicui de beneficio, cum illa clauſula, quæ paſſim adiici ſolet, Si pro alijs non ſcripſerimus, gratia nullius erit momenti, ſi pro vno duntaxat ſcripſerit. Dominicus idem profeſſus in capitulo, quamuis. in primo de prębendis. libro ſexto. vbi idem voluiſſe Archidiaconum affirmat Cardinalis Florentin. conſilio 30. itidem & Calderinus in pręcitato capitulo, mandatum. Archidiacon. in capitulo, accepimus. de ætate & qualitat. Archidiaconus, Ioannes Andręas in capit. primo. de rerum

permutatione.lib.6.& inibi Philip.Franc. & Dominicus.

Nonò, & illud adſtipulari videtur, tametſi Ceſarum deciſio in l. apertiſſimi C. de iudicijs. in plurali, arbitros eſſe aſſumendos dicat, qui de iudicis recuſatione iudicent. capit. ſuſpicionis.de officio deleg.cap.ſi contra.capi. ab arbitris. eodem titulo,libro ſexto.capi.legitima.de appellationibus. eodem libro.cap.licet.de foro competenti.capit.ſecundo requirit.capit. cùm ſpeciali.de appellationibus,extrà,nihilominus vnum ſufficere eligi, qui de recuſationis cauſa pertractet, probat gloſſa in verbo, aliquos. dum exponit, ideſt, arbitrum, vel arbitros,in præcitato capitulo ſecundò requiris. & idem exiſtimat Abbas inibi, columna penultima, & eſt textus ad id pręſtantiſſimus in l. cùm ſpeciali. inibi, arbitrum, vel arbitros eligere C .de iudicijs. Speculator idem ex profeſſo probat in titulo de accuſatione §.effectus. verſiculo. ſed nunquid vna pars. Quibus nec admodum inuitus adhæret Georgeus Natan in repetitione ca. quamuis pactum.de pactis, libro ſexto. in quarta quæſtione tertiæ quæſtionis principalis.

Decimò, omnibus ſuperius examinatis, ad amuſſim perpenſis poterit confirmari ex Baldi ſententia in l. prima C.de conditionibus inſertis. Quòd ſi ſtatutum municipale arceat fœminas exiſtentibus filijs maſculis, repellendas eſſe fœminas, exiſtente adhuc vno filio, Marianus in praxi ſemper vidiſſe obſeruari aſſeuerat in capit. ſuper eo. de conditionibus appoſitis.columna vigeſima ſecunda.Albertus Brunus idem profeſſus in eo tractatu, quem publicum fecit, ſtatutorum excludentium fœminas à ſucceſſione. in duodecimo articulo princip.quæſt.13.Francus in cap. ſi Papa. ſuper glo. verbo, liberis.de teſtamentis. libro ſexto. columna 27. Alciatus in l. non eſt ſine liberis ff. de verborum ſignificat. Decius quarto notabili in l.prima C.de pactis.Alexander conſilio 109. ſuper prima conſultatione.columna quarta, volumine ſeptimo. Iaſon in l. Gallus §. quid ſi is ff. de liberis & poſthum.Barbat.columna trigeſima prima, in c.Raynaldus. de teſtament. Georgius Natan in præcitato capitulo quamuis pactum.de pac.in ſexto.Iaſon in l. ſingularia. col. quarta ff.ſi certum petatur.& in authentica, ſi qua mulier,columna decima C. de ſacro ſanctis eccleſijs, itidem conſilio 145. volumine ſecundo.

Vndecimò,

Vndecimò, libet hoc in loco pro hac aſtruenda ſententia non incongruè adducere gloſſam illam communi conſenſu admiſſam in l. ſi quis. C. ad legem Iuliam maieſtatis. & inibi Bartolus & alij, definientes leges loquentes de iudicijs pręcedentibus, ſufficere vtique vnum, vt criminis author torturæ ſubijciatur, Iaſon in pręcitato conſilio. Et Signorolus conſilio 209. quæſtio pręſupponitur. columna prima. his omnibus ad pulmonem reuulſis rationibus, vt pacem diſſidentibus iuribus afferam, exiſtimo hunc nodum ita diſſoluendum eſſe. quòd ſi pro forma pluralitas alicubi exigatur, nũquam numerus pluralis reſoluitur in ſingularem, ſicuti Baldus definit, conſilio 123. reuerendiſſimus pater. columna tertia, volumine quinto. ex textu in l. Pedius. §. in ſeruum. cum lege ſequenti. & in l. ſicuti tribus. ff. de arbitr. textu. optimus in l. Pomponius. ff. de re iudic.

Vel aliter & ſecundò prior ſententia intelligenda eſt, cùm vna eſſet ſtatuẽtium ratio: quòd ſi ex ſtatuentium mente plures exigerentur conſanguinei ad necem defuncti vindicandam, non vtique ſufficeret vnius conſenſus, ſed multorum, vt in ſpecie ſtatuti, ex his, quę congerit Ioannes Andræas, Archidiaconus, Dominicus & Francus in cap. 1. de rerum permutatione. libro ſexto. quod & Tullius aſtruit in ea Oratione pro Cecinna. Baldus, Paulus Caſtrenſis in l. prima, de conditionibus inſertis. Socinus conſilio 278. columna prima, volumine. 2. Alexander in le. qui quartam. §. 1. de legat. Primo. Franciſcus Aretinus in l. ſi quis ante. colum. ſecunda. ff. de acquirenda hęredit. Iaſon in dicta l. ſingularia. columna quarta. Decius in l. 1. notabili quarto C. de pac. Imol. Cardinal. Florentin. in clementina prima, ille columu. vltima, hic quarta, in ſexta oppoſitione, de renuntiat. atque ideo in ſpecie ſtatuti cognatos eſſe conuocandos, nec ſufficere vnum, ſed ad minimum duos conuocare: atque ideo priori ſme ſententię ſubſcribo, & quando pluralis loquutio in ſingularem reſoluatur: & verſa vice, ſingularis in pluralem, vide gloſſam in l. huiuſcemodi. in prima. ff. de verborum obligatioub. Gulielmum à Ludo in extrauaganti, execrabilis. in princip. verbo, plures. de præbendis. Bartolum & alios in l. penultima. C. de impuber. & in l. ſi ſeruus. §. ſi plurimum. ff. ſi quis cautionibus. Baldum, Imolam, Iaſonem, Caſtrenſem in l. ſi pater. ff. de vulgar. eundem Paulum con-

filio 209.col.1.Alex.conſil.136.colu.1.vol.5.Socinum conſi. 43.viſa prouiſione.col.1.volu.1.Stephanum Bertand.conſil. 141.in 2.dubio.volu.1.& præter hos Fabium Quintilianum lib.8.cap.6.Oratoriarum inſtitution.& lib.9.cap.3. vbi definit Oratores,atque Poetas numerum ſingularem pro plurali ſæpe numero,& verſa vice,vſurpare. Eas tamen iuris aſſertiones breuius explicuimus, vſumq́ue ipſarum offendimus, quo minus inde lectori obreperit. Commentitias autem difficultates,ſophiſticas,triuolaſq́; quæſtiunculas,quæ à quibuſdam maleferiatis ingenijs in iuris diſciplinam extricatæ ſunt,conſultò miſſa fecimus, quo ad Alphonſi regis deciſionem,quæ de delictorum tranſactione agit.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriarum actio cedi non poteſt.*
2 *Quid etiam,an vindicta item cedi poſſit.*
3 *Diſcutitur an actiones directa cedi non poſſint.*
4 *Quid etiam an operæ officiales.*
5 *Controuertitur adhuc an ius alimentorum futurorum cedi poſſit.*

Ex c.ſequenti an ius viudicandi necem defuncti cedi poſsit. Cap. XLVII.

PRæter alia, quæ in hoc duntaxat tractatu frequenter diſcuti ſolent,& illud non modicam dubitationem affert,an & ius vindicandi mortem defuncti cedi poſſet? & ſunt,qui exiſtiment non poſſe cedi,aut demãdare. & in primis Ioann.gloſſator antiquus,cuius meminit gloſſ.in l. iniuriarum.ff.de iniurijs.& in l.vltima.C.de hered. vel actio ne vendita.& in l.ſi nomen. & ibi Salicetus.ff.eodem titulo. exiſtimant † iniuriarum actionem cedi non poſſe, Hoſtien. 1
in ſummo titulo de aliena. iudicij mutan.cauſa facta.§. vltimo. Speculator titulo de ceſſione actionis.§.1. verſiculo an actio iniuriarum.& inibi Ioannes Andr. in additione. incipienti,de actione iniuriarum.Corn. Alberic.in l.1. columna ſecunda,verſiculo, ſed quid erit.C.ne liceat potentio. & huius ſententię anthores habeo Guid. Papam in ſtatuto incipienti, ſi quis per libertas.in gloſſa. vel quaſi, columna 14. verſi.item quia actio.Petrum Iacob.in practica ſua tit.de act. iniuri.

Iniuriarũ actio cedi nõ poteſt.

iniuri.ex lege Cornel.Alber.in l.1.col.2.ver.ſed quid erit. C. ne liceat potentio.Bal.in l.per diuerſas.16.q.C.manda. & in l.vltima.& ibi Salic.C.de hær.vel actio.vend. Franciſc. Aret. in l.1.col antepen.ff.ſol.matr.

Hinc etiam definiri poterit, ius accuſandi alium de priuato delicto etiam alteri cedi non poteſt,ex Bald.in l.per diuerſas.col.vlt.C.mand. nec actiones populares cedi poſſunt, ex l.ſi cui.ff.de verborum ſignific.l. qui populari.ff. de popul. actio. Albericus ſumens rationem ex text. inibi in l. vlt. col. 2.verſic.quid de alijs actionibus.C. de hære. vel actio. vendi. & id quidem,niſi ratione publici damni competat,arg.textu. in le.licet. & in l. non cogendum.§. qui ita de publico.ff. de procur.l. eum qui.§.in popularibus.ff. de iureiur. & id quidem,niſi ex ciuili tantùm actione competat, tunc ius vindicandi cedi poteſt,ex Bald.in l.per diuerſas. columna vltima. C.manda.quęſtione 16.exploſa Rom. ſententia in l. prima. columna vlt.ff.de operis noui nunr. contrarium aſſeuerante ex textu in l.metum.§.ſed licet.ff.quod metus cauſa. Itaque tius vindictæ cedi non poteſt, nihilominus pater filio ius cedere poſſit,ex Bald.Salic.in l.Gracchus.C.de adulter.quorum ſententię ſubſcripſere plerique alij,inter quos Carolus Ruy.conſilio 72.cuius initium eſt, viſo.ad fin.libro 1.Alexā. & Iaſon in §.vſufructuarius.l.1.ff.de operis noui nunt. & Bartolus in l.non ſolùm.§.ſi manda.columna ſecunda.verſic.circa primum.ff.de iniu.ex nouioribus Ant.Gome. c.3.delicto. nu.42.ad fin.quinetiam in ea ſpecie reſpondit Claud.Seiſ.in rep.l.vt vim.ff.de iuſt.& iure.colu. 92. parua. verſicu.ſuccedit alia quæſtio, vt id quidem, non ſolùm intelligendum ſit in filio,ſed in alijs, quibus & capeſſere fas eſt. vtpotè in ſeruo, vaſatio,coniuncto,& ſimilibus,ſumens rationem ex textu.in dicta l.Gracchus,inibi,qui patri paruerint. Bartolus in dicto §.ſi manda. qui,tametſi paſſim ad id allegetur, nec nutu, nec verbis id probat, cùm tamen ſolùm de filijs verba agat: nec textus in l. Gracchus. loquitur de alijs, quàm de filijs: & cùm longè ratio ſit diuerſa filiorum, atque cęterorum: cùm & filij eadem perſona cum patre exiſtimentur, ex lege vltima.C.de impube, & nos ſuprà de patricidiorum pœnis tractantes pleraque id genus alia congeſſimus.capitu.22. nume.10.Quo fit,& illud neceſſe ſequi, cùm electa ſit induſtria perſonæ, filio id delegari poteſt.l. ſciendum.§. legati.

2 Ius vindictæ, cedi nō poteſt.

ff.de legatis. Et id ſolum ſpeciatim in filijs procedere tradit Feſin.in c.quę in eccleſiarum.colu.4.verſic.hoc intellige. de conſtitut.aſſerens id non poſſe procedere in cęteris, eò maximè, cùm Cæſarea deciſio in dicta le. Gracchus ſit exorbitans,& contra regulas iuris communis,ſicuti definit Alexan. in dicto §. vſufructuarius. ideo ſi eſſet quædam ratio ſimilis in cæteris ſubditis,quę in filijs, non eſſet vtique extendenda,ex ratione textus in l. ſi verò.§. de viro.ff. ſoluto matrim. quod ſi lex de cæteris perinde,ac de filijs voluiſſet, ęquè parique ratione de illis ſtatuiſſet.l. prima.§. ſin autem ad deficientis.C.de caducis tollendis,capitulo inter corporalia. extrà de tranſlatione epiſcopi,vel electi, & nos aliqua coniecimus de intellectu.d.l.Gracchus.ſuprà c.15.nu.17.

Secundò hac in quæſtione adnotandum eſt,& præ cæteris intelligendum fore, quòd licet ius vindicandi alicui competens non poſſit alteri cedere demandareve, poſſet tamen huic vindictæ executioni amicos, ſocios ſibi aſciſcere, ex ea ratione,qua vulgò circunferri ſolet, Cui conceditur aliquid, concedi videtur, vtpotè faciat cum familiaribus, amicis, coniunctis, ſocijs, ſine quorum ope id tutè facere non poſſet.l.ſi ſtipulatus fuero per te non fieri.ff. de verborum obligationibus, & hoc vulgatum iuris adagium coadiuuat, Conceſſo vno, videntur ea eſſe conceſſa, ſine quibus id fieri non poteſt. le. prima.ff.de iuriſdictione omnium iudicum. cum pleriſque alijs,quę ad id adnotant Doctores inibi Paul. Caſtrenſis,Iacob.in l.refectionis.per textu.inibi,ego fabrique mei.ff.com. prædiorum Baldus in repetion.l.1. columna antepen.C.vnde vi.itidem in cap.velim.colu.2.de iura. calũ. & conſilio 431. cuius initium eſt, quia in accuſatione. colum.2.libro 1.quibus & plerique alij acceſſere nec admodum grauati.inter quos & Cępol.conſil.4.crimin.incip. viſa querela producta.colu.3.verſi.ſecundò ſimiliter.& rurſus conſil. 74.viſo ſtatuto.columna.vlt.Fran.Rip.in l.2.§.voluntatem. col.6.nu.30.ff.ſol.matr.Iaſ.in l.2.col.2.ff.de iu.om.iud. & in d.§.vſufructuarius.colu.3.Paul.Caſtr.in l.raptor.col.2.C.de epiſc.& cler.Carol.Ruy.conſi.1.col.1.lib.5.Cæpo.in eo trac. quem publicum fecit ſeruitutum.Vrban.titul.23.colum.vlti. vbi definit in ſtatuto Veron. ſe obtinuiſſe, permittente patri,marito,occidere eum,quem cum filia,ſorore vxore turpiter comperirent:tametſi ab hac ſententia Bal.diſceſſerit in l.

vt vim.

vt vim 6.q.precitata.definiens ſocios offenſi, nec amicos ad vindictam iure deuenire non poſſe: cùm iſthæc ſit perſonalis permiſſio,& non egrediatur perſonam: nihilominus, inquit, poſſunt concomitare amicum, eique adeſſe, dum vindictam facere vult: nec equidem tenentur de fauore, vel ſocietate. Cuius ad id meminit Iaſ. in præcit.§. vſufructuarius. Ipſe tamen Bald.vt ab hoc errore immunem reddam, intelligendum fore reor, dum ex ſtatuto vindicta alicui ſit permiſſa,quia tunc non licet amicos ad id aſciſcere, cùm ſit contra rationem tex.in l.non eſt ſingulis.ff.de reg.iuris.l.1.C.ne quis in ſua cauſa iudex. Stephanus in ſuo tractatu de legum interpretatione,vltima parte.charta tertia,idem exiſtimat.

Tertiò aduertendum eſt hac in quæſtione ius vindictæ cedi non poſſe, quando ex priuilegio id ius competit contra iuris communis regulas,ſicuti ex dicta le. Gracchus. definitur: longè quidem aliter, ſi iure communi id competeret, Felinus in dicto capi.quæ in eccleſiarum.Alexand.in l.ſi cùm dotem.§.tranſgrediamur.colu.penul.ff.ſol. mat. itidem in d. §.vſufructuarius.cùm qui per alium facit, per ſe ipſum facere videtur.Auguſt.Ari.ad Ang.in tract.malefic.in verbo,*Che me ay adulterato*.nume.64.Scitellus in d.l.vt vim.rationem ſumens ex text.in l.1.ff.de offic.eius cui manda. eſt iuriſd. vbi non poſſunt delegari cauſę, quæ ex ſpeciali priuilegio perſonę competunt,Stephan.in d.tractat.de legum interpretatione,parte.vltima,char.5.verſicu.an liceat patri conuocare. Salicetus à nullo eorum citatus in l.non ideo minus. colu.3. C.de accuſationibus.

Quartò ex pręmiſſis animaduerti poterit prædictam ſententiam intelligendam fore, ius vindicandi cedi non poſſe, ni ex ciuili tantùm actione id competat,ſicuti Bal. definit in l.vltima.C.de hæredit.vel actio. vend. tametſi indiſtinctè ius vindicandi cedi poſſe perperam Romanus exiſtimat in l.1. §.vltimo, columna prima.ff. de operis noui nuntiatio.cùm cedi poſſit facultas expellendi alium à poſſeſſione propria authoritate inter quos & Bartolus Angel.Imol.Caſtr.Alex. Romanus & Iaſon in dicto §. vſufructuarius. quo in loco Bartolus aſſeuerat neſcire alium textum, qui bene probet, Angelus adducit conſimilem textum in l. prima.§. penultimo.ff. de remiſſio. tametſi ipſe proprio marte delucidaque voce inibi proteſtetur neutrum textum hoc probare, nec

nutu

nutu nec verbis, Baldus in l. tertia. & ibi Angelus. C. de pignor. idem Baldus in cap. 1. §. ſi quis vero. in tit. de pa. in firman. in vſibus feudorum, exiſtimant ius alteri competens expellendi inuaſorem cedi poſſe, Angelus in le. ſi eius. ff. ad Trebellianum. Imol. Franciſc. Aretin. in le. ſi ita ſtipuler per te non fieri. ff. de verbor. obligationib. Socinus conſilio 167. non inutilis. columna penultima, libro ſecundo. Decius con ſilio 191. in cauſa, quæ agitur. colum. penult. & rurſus conſil. 449. viſis duobus colum. vltima. Barb. conſi. 51. volu. 1. Carol. Ruyn. conſilio 47. columna. quarta, & iterum conſilio. 88. numero 4. vol. 5. Guid. Papæ. in deciſione Delphinat. incipien ti, ſi quis per literas. in gloſſ. 1. col. ſexta. Angel. Aretin. in §. actionum autem. columna 10. Inſt. de action. itidem in § præterea. in 2. columna, 22. Inſti. de exception. & hi quidem ſuffulti gloſſ. authoritate in l. cum fundum. ff. de vi & vi armata. definientis ius expellendi inuaſorem poſſe alteri cedi: quam ita intelligit Bartol. inibi, Franciſcus Aretinus & Iaſo. in dicto §. vſufructuarius. Bald. in cap. vltimo, columna 2. de iuram. calum. video tamen in intellectu illius gloſſa. pleroſque doctores in errorem lapſos eſſe: Siquidem gloſſ. illa in dicta l. cùm fundum. ff. de vi & vi armata: primo loco inquit, quòd ſicut licet domino per ſe incontinenti recuperare poſſeſſionem, ſic & per alium: mox ſubdit, vel ſecundum Ioannem, non licet ei per alium hoc facere: nihil præterea, nec nutu, nec verbis, de hac re dicit, tanquam illam poſteriorem ſententiam ſequi videatur, ſecundum gloſſ. frequentiori doctorum calculo receptam in le. qui filium §. Sabinus. ff. ad Trebellianum, in gloſſ. vltima, ex quibus definiunt communiter doctores, ius vindictæ alteri cedi, vel delegari non poſſe: & inter alios Bald. ſibi contrarius hanc profeſſus fuit ſententiam in l. ad officium. ad finem. C. communi diuidundo. itidem & Alexander in l. accuſationis. C. quod metus cauſa. & in d. l. Gracchus. & in l. vt vim. colu. 4. præci. hi omnes in l. 2. col. antepenul. C. de ſerui. & aqua. Quam glo. miris laudibus exaltat Bal. in d. c. vlt. colu. 2. de iura. calum. aſſeuerãs eam
5 eſſe ſolennem: & in c. ad noſtram. exiſtimat ſingularem, ex quo aliqua conijciẽda ſunt huic rei maximè neceſſaria, quæ hanc definiant controuerſiam.

Verùm materiam iſtam vindictæ tractãti in mentem venit, in duello ſingularique certamine non eſſe licitum alium

ſubſtitue-

ſubſtituere,ſicuti Bald.definit in c.de cætero.de re iudic.& in c.dilectus.colum.vlt.de appellat.ſuffultus illius glo.authoritate,& in conſilio 436.quidam creditor.colum.penult.conſi.1.colum.1.volum.1.itidem in l.ſi cùm dotem.§.tranſgrediamur.& inibi Alex.colu.4.ff.ſoluto matrim. Angel.in tracta.maleficio.in verbo,*che me ay adulterata la mia dona*.numer. 69. Barbat.in l.1.§.ſi quis ita.col.15.ff.de verb.obligat.Franciſ. Aret.in d.l.ſi ita ſtipuler per te.Curt.Senior conſil. 80. ſuper ar.colu.1.Bar.illius glo.mentione non facta in l.non ſolùm.§.ſi mandata.col.1.ff.de iniur.Felin.in ca.quæ in eccleſiarum.colu.4.de conſtitut.Bernar.Laud.& Auguſt.Arim.ad Angel. eo in loco,cuius paulò antè meminimus,Paul.Caſtren.in l.ſi cùm dotem.§.tranſgrediamur.& ibi Alexand. colu.4.ff.ſoluto matrim.Rom.in l.3.§.maritus.ff.ad Syllanianum.Ioann. Anan.in cap.2.ad fi.de homic.

Et vt ad propriam quæſtionem reuertamur, quæ agit de iure ingrediendi vel recuperandi propria authoritate, frequentior recepta eſt opinio,id ius cedi poſſe, ius tamen vindictæ nequaquam: & id, quod diximus de iure ingrediendi poſſeſſionem ea lege intelligendum eſſe opinor, ſi is, cui illud ius ceſſum eſt,ipſum exerceat ciuili modo ſine atrocitate,ex Baldo in ca.1.§.1.tit.de pace iuramento firman. Iaſ.in l.1.columna.30.C.de iure emphyteut.quibus in locis ad nauſeam vſque tradunt Doctores, ex quibus ſatis iam ſatis definitum extat, ius vindicandi mortem defuncti cedi nullo modo: poſſe cùm ius vindictę, nolente vno accuſare,proximiori in gradu munus accuſandi competit: atque ideo actio iniuriarum, quæ ipſam perſonam reſpicit, cedi non poteſt, ex gloſſa in dicta l.iniuriarum.ff.de iniur. & in l. vltima.C. de hær. vel actio. vend.cùm ius ſit in re perſonale, alijs quoque cedi non poteſt,ex Dino in capi.priuilegium perſonale. de regulis iur.Archid.in cap.hinc eſt.17.quæſt.1. Angel.in l. quod ſi in diem.§.Iulia.ad fin.ff.de petit.hær.

Ex quo illud deduci videtur †actiones directas, veluti oſſibus noſtris Afflictas cedere nō poſſumus.l.quis ergo. & inibi gl. & Paul.Caſtr.itidem in l.ſi Sticho.ff.de pecul.gl. miris laudibus exaltanda, quæ expreſſim hoc ipſum vult in le.3. in princ.ff.pro ſoc.& in l.1.& inibi doct. paſſim.ff.de act. & obl. Alber.qui ſignanter id declarat in l.ex legato.C.de leg.Pau. Caſtren.conſilio 442.incip.videtur dicendum.colu.2.volu.1. 3

Matthęus

Matth. Afflict. deciſione Neapol. 335. pro deciſione. col. vltima. Ioannes à Platea, & Iaſon in §. omnium. Inſtit. de actio. & præter hos huic accedunt ſententię Angeli conſilio 70. cuius initium eſt, Ioannes olim. col. 1. & rurſus conſi. 81. domina Maria. Specul. ante hos titu. deceſſio. actionis. §. 1. verſicu. quid ſi habens directum.

Verùm, vt res iſta apertiſſimè intelligatur, ex eodem fonte & illud deduci videtur, iura annexa certis perſonis ſingulariter cedi etiam non poſſunt, ex Bartolo in l. etiam. ff. de iureiurando argumento text. in l. cerdonem. ff. de oper. liber. l. ſi ex pluribus. ff. de adminiſtratione tutorum. l. non ſolùm. §. ſi puellæ. ff. de ritu nuptiarum. quo fit, iura ſepulchrorum minimè extraneis cedi poſſe, ex l. quia perinde. §. 1. ff. ad Senatuſconſultum Trebellianum. Ioan. Fab. idem profeſſus in §. 1. columna vltima. Inſtit. de acquiſitio. per arrog. tametſi in extraneum hęredem quandoque tranſeant. l. ius ſepulchri. C. de religio. & ſumpt. funerum. l. vel quæ. in princ. inibi, qualeſcunque ſint. ff. eodem tit.

Illud etiam deduci videtur, quod prætermittendum non duxi, ius immittendi mortuum in rem pignoraram ab ipſa lege debitori conceſſum cedi non poteſt, ex l. 2. ad finem. ff. de relig. & ſump. funerum. Rom. conſi. 484.

Hinc etiam ex l. non ſortem. §. ſi libertus. verſicul. vltimò.
4 operę †officiales cedi non poſſunt, ex Baldo in le. liberti, libertęque. columna 4. verſicul. item dubitatur. C. de bonis libert. ea ratione ductus, cùm operę huiuſcemodi perſonę adhęreant, ex l. operæ in rerum. ff. de oper. libertorum. & ideo delegari non poſſunt. l. 1. §. nec autem. C. de caducis tollendis Quibus addenda ſunt pleraque alia, quę congerunt Baldus, Iaſon, & Alexander in præcitato §. libertus. ex quo & ius clientelæ cedi alteri non poteſt inuito vaſallo, ex capitul. 1. §. pretereà ducatus. tit. de prohib. feudi. alienat. per Federicum. capi. 1. §. ex eadem. & inibi Martinus Laud. tit. de lege Corra
7 di. Alberic. poſt Raynerium in l. 2. columna antepenultima. ff. ſoluto matrimonio. Hoſtien. Ioann. Andr. & interpretum maior pars in capi. dilecti. extrà de maiorit. & obedien. gloſſ. in l. inuitus. in principio de fideicommiſſ. liber. Cinus, Alberi. in l. 1. C. de nouat. Baldus conſilio 327. pridie. columna 2. libro 1. & conſilio 97. proponitur. volumine tertio. Guido Papa deciſio. Delphin. 560. dominus Alexander & Iaſon in d. §. 1.

d.§.libertus.ille colum.vltima.hic columna 10.Alexand. ad Baldum in l.ſi nominis.& Franc.Areti.in l.2.colum.vltima. ſoluto matrimonio ff.Bald. in l.1.col.6. ff. de ſeruis fugit. & in l.ſi nominis C. de donat. itidem in l. in teſtamento C. ad legem Falcidiam, & huius ſententiæ authores habeo præter hos Curt.Iunio.in tract.feudo.6.parte,colum.1.Anto.Rub. conſi.96.q.Carol.Molin.in conſuet.Pariſien.titu.1.§.1.glo. 3.quæſtio.3.Barbat.in cap.ad quæſtiones.colum.1.de rerum permutat.Felin.in capitu.dilecti.de maio.& obedientia.Iaſ. conſi.56.col.1.volu.1.Ioan.à Neuiz.inter conſi.Alber.Bru. conſi. 12.

Ex eadem radice & illud emanare videtur,ius alimentorum futurorum cedi minimè poteſt,ex Barto.in l.cum Titio ff.ad legem Falcidiam.Fabia.in tracta. emptionis, in 21.q.4. quæſtio.principalis.Baldus in l.1.colum.vltima C. de priuileg.dot.Panor.in cap.prætereà.ad finem.extrà. de iure patro. Iaſ.in l.ſi conſtante.colum.vltima ff.ſolut.matrim.Curt.Senior conſi.58.ſumma totius.col.2.& id quidem.quia cohæret perſonæ: & alia ſunt alimenta in perſona vnius, & alia alterius,ſicuti Bart.& Fabia. definiunt his in locis, quibus & anteà meminimus. 5

Ex his dubium illud celebre explicandum eſt, an & ius ſiue facultas iurandi alteri quidem cedi non poteſt, ex Baldo conſi.314. cuius initium eſt, vtrum dictus contractus. dubio 4.vol.5.cùm iuramentum ſit perſonale,nec ad hæredes tranſit l,generaliter.in prin.C.de rebus cred.not.doct. paſſim in c.veritatis.extrà de iureiur.

Hinc deducitur intellectus ad text.in l.nemo poteſt ff. de regulis iuris.quę deprompta eſt ex l.ſolet ff.de offic.proconſul.definiente gladij poteſtatem, aut alterius coercionem ad alium transferri non poſſe:quæ qualiter intelligatur,ſignanter Decius explicat in d.l.nemo poteſt.

Poſtremò & verbo non amplius addam, ius ętatis cedi non poteſt ex Cęſarea deciſione in §.finitur.Inſti.de vſucap. Bald.in l.cùm antiquioribus.colum.penult.C.de iu. libe. ex tex.in l.peto.§.prædium ff.de leg.2. explicant doctores in §. vltimo. Inſtit.de vſufruc. Sunt etiam pleraque alia, quæ his congerere poteram,quæ admodùm (ne lectoris animum fatigemus) miſſa conſultò facio. Et hæc quidem de ceſſione vindictæ commemoraſſe ſufficiant nonnunquam cum veteribus

ribus pedem contulimus,controuerſęq; opinionis argumenta explicuimus , non tantùm , vt quid noſtra ferret opinio, oſtenderemus ſed ſenſim eorum,qui felicius proficerent, ingenia ad grauiores cauſas aſſuefaceremus : hic tamen quæ ab alijs faſtidioſè traduntur,ferè complexi ſumus.

Finis, Laus Deo.

Series Chartarum.

† †† ††† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z,

AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP QQ RR SS TT VV XX YY ZZ,

AAA BBB CCC DDD,

Omnes ſunt Quaterniones, preter †††, qui ſunt Duerniones.